Auctor speculi est [illegible] cuius nomen [illegible]

¶ Speculum ſpiritualiū: in quo nō ſolum de vita actiua et cōtemplatiua: verumetiā de vicijs/quibus humana mens inquinatur/ac virtutibus quibus in deū accēditur: ꝓpulchre tractatur. cū varijs exemplis ad vtrāqꝫ vitam conducentibus: oībus pie viuere cupientibus vtile: religioſis tamen ſūme neceſſariū. cū quia oīa ad eoꝝ officia pertinētia pa tēter declarat: cū etiam quia q̄ fugiēda ac ꝓſequēda ſūt: potiſſimū demonſtrat. Additur inſuper et opuſculum Ricardi hampole de emēdatione vite: ac de regula bene viuendi.

Liber [illegible] ord. S. Benedicti:

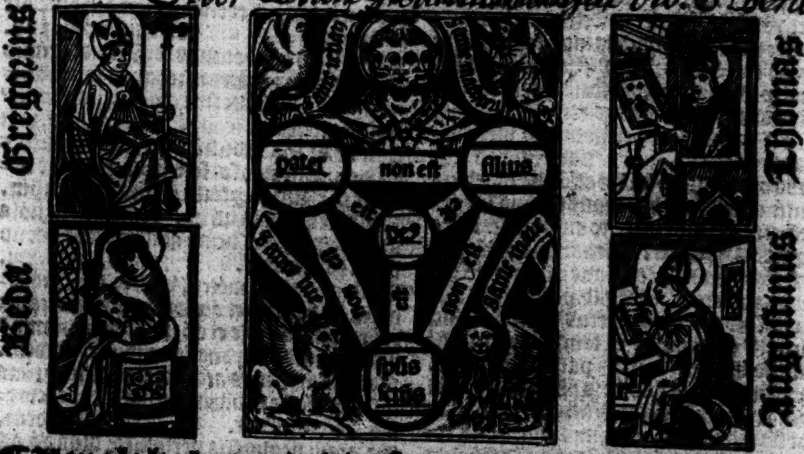
Gregorius
Beda
pater
non est
filius
est
est
deus
est
non
est
non
spūs sanctus
Thomas
Augustinus

¶ Venale habetur in vico ſancti Jacobi apud edē ſacrā ſancti Benedicti ad ſignum ſancti Georgij.

[redacted]

~~[illegible]~~

(Panzer VII. 542. 372)

¶ Tabula.

¶ Pꝛo cognitiõe huius tabule notãdũ ꝙ p̃ma figura ſignificat quotationẽ ꝑtis vtruꝫ ſcilꝫ ſit pꝛima pars vel ſecũda ⁊c. ſic de ceteris Et ſecũda figura notat quotationẽ capituli

Ad abſtinentiam nõ nũꝙ̃ vana glĩa obſideat ⁊ pie tũ ꝙ ꝙ cauſa dei agi creditur pꝛo ſolis humanis fauoꝛibꝰ agit᷑. ꝑte.i.c.ij.

Quod abſtinẽtes arrogantes coꝛpus afficiunt ſed deſiderio gloꝛie mũdo viuũt et qꝺ̃ quidã nõ ideo lucent qꝛ ferueãt ſꝫ magis feruent vt luceant. ibidem.

Quod q̃ veraciter ſe et nõ ficte macerãt eterna pꝛemia expetũt pꝛo laboꝛibꝰ ſuis humanas laudes fugiunt ibidem.

Qꝺ̃ abſtinẽtia ſit indiſcreta ſi per eã homo ab operibꝰ vtilioꝛibꝰ ipediat᷑ et ꝙ homo ſic debet abſtinere: vt nec in lectiõe nec in pſalmis nec in vigilijs quid minus ſolito faciat et quod refectio hoꝛa legitima ſumenda ſit. ꝑte ij. cꝑ. iiij.

Quod periculoſioꝛ ſit abſtinẽtia imoderata ꝙ̃ ſaturitas remiſſa et qꝺ̃ diabolus ſolet homini perſuadere vt vltra vires abſtineat. parte.ij. caꝑ.iiij.

Quod diabolus nõ habet efficacꝰ machinamentũ ad tollendã dilectionẽ dei quã ſi poſſit efficere vt in ea incaute ambulet᷑ et cõtra ſingulares qui pꝛiuatã deuotionẽ cõuẽtuali pꝛeferũt et quod diſcretioneꝫ feruoꝛ erigat et diſcretio feruoꝛem regat. parte.ij.cꝑ.iiij.

Quod ſine diſcretiõe virtus viciũ erit ⁊ qꝺ̃ quicquid cum modo et temperamento fit ſalutare eſt. parte.ij. cꝑlo.iiij.

Indocti dulcedinẽ amoꝛis xp̄i nũꝙ̃ experti reputãt ꝙ indiſcreta abſtinentia ſit ſãctitas et de ſingularibus qui nimis abſtinẽt in tm̃ ꝙ verba hoim ad ſe trahũt et quod ſingularem abſtinẽtiã faciẽs fugat viſus et laudes hominum. parte.ij.caplõ.iiij.

Optimũ eſt vt quis in cibo et potu hijs ſe cõfoꝛmet cũ quibꝰ cõuerſat᷑ ne notã ſingularitatis incurrat et qñꝙ̃ cõtingit vt qui minꝰ abſtinet magis feruens ſit in dei amoꝛe et ꝙ qui meminit ſe illicita commiſiſſe. debeat a licitis abſtinere. parte.iiij.caplõ.iiij.

Abſtinẽtia ſeu ieiuniũ ꝙ̃uis bonũ ſit cũ gratiarũ actione in cibo percipere quicquid deꝰ edendũ pꝛecepit: nõ tamẽ malũ eſt abſtinere ab aliquibus nõ quaſi malis ſꝫ quaſi non neceſſarius et qꝺ̃ qui cõmiſit illicita: debeat etiaꝫ ab licitis abſtinere .ꝑte iij. cꝑ. xvij

Vtat᷑ diues cõſuetudie īfirmitatꝫ ſue. i. vtat᷑ cibis electꝫ doleatꝙ ſe alit᷑ nõ poſſe detꝙ pauperibus ſuperflua et ſicut mater ſanitatis ẽ abſtinẽtia ita egritudinis mater ẽ voluptas et cibus imoderatus ⁊ potꝰ. ꝑte iij. caꝑ. xvij.

Quod per abſtinẽtiã carnis vicia extinguẽda ſunt nõ caro et qꝺ̃ ſepe dũ hoſtẽ inſequimur ciuẽ trucidamꝰ et qꝺ̃ a cibis abſtinentes et mala agentes demones imitãt᷑ et qꝺ̃ ciboꝛuꝫ ſaturitas luxuriam carnis ſuſcitat. (ꝑte. iij. cꝑ. xvij

Plerũꝙ̃ dũ plus iuſto: caro reſtringitur ab exercitatiõe boni opis eneruatur et quod deꝰ vult vt ſibi pꝛudẽter ſeruiatur ne nimietate debiles effecti medicoꝝ ſuffragia requirere cogãtur. ꝑte. iij. c. xv.

Quod per abſtinẽtiã ſeu ieiuniũ remittunt᷑ peccata meret᷑ gratia et demonũ tẽptamenta facile deuicũt᷑ et qꝺ̃ cibꝰ aut potꝰ cũ gratiaꝝ actiõe ſũptꝰ laudat deũ. ꝑte. iij. caplõ. xvij.

Quod errant q̃ ſolum dies quadꝛageſime ad penitẽtiã ſufficere credũt et qualiter oculus auris lingua et cetera membꝛa debeant abſtinere. parte.iij.caplõ. xvij.

Quod ſicut deo decimas rerũ ita debemus offerre decimas dierum: et quod ſola abſtinentia non ſufficiat ſine alijs bonis operibꝰ et qꝺ ſit ſctificare ieiuniũ. parte. iij. cap. xvii

Abuſio de tribꝰ abuſiõibꝰ ĩ religiõe cauẽdis ſcꝫ de iuuene ocioſo. ſene obſtinato ⁊ de rumoꝛe in clauſtro. ꝑte iiii. xxvi. ꝑ totũ capl̃m.

Quid ſit accidia ⁊ qꝺ̃ huiꝰ vicij duo ſũt noĩa ſcilꝫ accidia et triſticia ⁊ qua de cauſa hec nomina foꝛciuntur. parte. i. capi. xvj.

Accidia eſt tediũ interni boni et qñ iſtud tedium eſt veniale et quãdo moꝛtale peccatuꝫ et de ſignis accidie et qꝺ̃ ipſa reddit hominẽ puſillanimẽ ad ardua faciendum. ibidem.

Tres ſunt ſpecies accidie et qualiter pꝛima ipſarum ſoleat hoiem temptare et de remedio contra ipſam. ibidem.

De graui negligẽtia perſoluẽdi illud ad qꝺ̃ quiſꝙ̃ tenet᷑ et de conflictu inter ignauiam et exercitium virtutis. ibidem.

Qꝺ̃ ipugnatio accidie fit per reſiſtẽtiã ſuperandi et de notabili narratiõe ad reſiſtendũ accidie. ibidem.

De pꝛimo remedio contra accidiã qꝺ̃ eſt vt hõ cogat ſe ad ea q̃ faſtidit et ꝑcipue ad oꝛoneꝫ et ꝙ q̃s poſſit plꝰ mereri ĩ laboꝛãdo ꝓ deuotiõe ꝙ̃ ſi ipſaꝫ haberet ſñ laboꝛe. ꝑte. i. c. xvii

Qualit᷑ q̃s poſſit cauere ne triſticiã icidat et ꝙ nulla pena ſit grauioꝛ pena ꝯſcie et ꝙ varietas actionũ valeat ꝯtra tediũ coꝛdis. ibi.

Vt ſeruus dei poſſit accidiam euitare quatuoꝛ exerciciis ſe occupet. ibidem.

Contra triſticiã q̃ moꝛtem opat᷑ valent memoꝛia dei ⁊ recoꝛdatio beneficioꝝ et ꝑcipue paſſionis chꝛiſti. ibidem.

Qđ accidia eſt ſignũ ingratitudinis ⁊ ꝙ ipſa ſpoliat nos tanta gloꝛia omi hoꝛa quanta bona interim poſſemꝰ facere ⁊ ꝙ accidioſus inoꝛdinate dicit hoꝛas ſuas quia p̄mo cantat mirabilia ⁊ et poſtea deficit. par.i.c.xiiij

De quibuſdã religioſis accidioſis dies ⁊ annos nõ aſit opa cõputantibꝰ ⁊ ꝙ accidioſus moꝛti eſt ꝓximus: eo ꝙ in bono opere nullã ſentit deuotionem. ibidem.

Tria mala ſequunt̃ accidiã.ſ.paupertas vilitas.et penalitas. ibidem.

De adulatione ⁊ ꝙ nos plus perſequit̃ ligua adulatoꝛis ꝙ̃ manꝰ perſequẽtis ⁊ qñ laudare hoiem ſit pctm̃ ⁊ qñ nõ ⁊ ꝙ velle placere hoibꝰ ꝓpter charitatẽ nutriendam laudabile ſit.parte .ii.capitulo.xxxiii.

Quando adulatio ſit moꝛtale pctm̃ et quando veniale et de dictis ſanctoꝛũ ad deteſtationem adulationis. ibidem.

De deteſtatione ambitionis et ꝙ ambitio honoꝛis multoſ veſte nuptiali ſpoliauit ⁊ ꝙ ãbitioſi reputãt ſe magna facturos ſi eſſent in officiis aſſumpti,aliosq; officiarios redarguunt.parte ſecunda.cap.iii.

Primatum honoꝛis cõcupiſcere vanitas eſt primatus etiã deſiderantẽ ſe hoꝛret ⁊ ꝙ ſicut inuitatꝰ refugit p̄matũ ita ꝗ ſe ingerit vel ambit eſt repellẽdus et de grandi; periculo honoꝛẽ dignitatũ ambigẽtiũ parte.ii.ca.iii

De differentia coꝛũ ꝗ ſciũt et poſſunt ⁊ volunt p̄eſſe vt coꝛũ ꝗ ſciunt et poſſunt ſed nolunt p̄eſſe; ⁊ coꝛũ qui nec ſciunt nec poſſunt et tamẽ volunt pꝛeeſſe. p̄te.ii.cap.iii.

Nonnulli ad p̄lationẽ aſpirantes in oculis ſuis ſunt optimi officiarii et quodãmõ i ope ſuo ipſo deo velocioꝛes ⁊ ꝙ fingũt ſe nolle ꝙ vehementer cõſtat eos velle ⁊ ꝙ tales non debent ad p̄lationẽ admitti. p̄te.ii.cap.iii.

Quod cunctis carnis paſſionibꝰ moꝛiẽs ⁊ ſola eterna deſiderans debet ad p̄lationem admitti parte ſecunda.capitulo.iii.

Qđ ꝗ deſiderauerit p̄matũ i t̃ra: inueniet cõfuſionem et de conditionibus ambicioſis. parte ſecunda.capitulo.iii.

Quod ꝗ temptationũ bella ſubegerũt.debeant ad curã aiarũ aſſumi et ꝙ aſſumptus ad p̄lationẽ debet ex coꝛde fugere ⁊ iuitꝰ obedire et ꝙ ãbicioſi ſunt ſimiles pueris papiliones venantibus. p̄te.ii.cap.iii.

Quod ad amoꝛem xp̄i debeamus ſex modis induci. p̄te.iiii.cap.xviii.

Octo ſunt que debent nos incitare ad inimicoꝛum amoꝛẽ ſeu dilectionẽ.p̄te.iiii.c.xviij

Quod ad ſanandũ pctõꝛũ vulnera nullum ẽ medicamẽtũ vtilꝰ amoꝛe ⁊ dilectiõe inimicoꝛum ⁊ ꝙ qui dilexerit inimicos erit dei amicus. parte.iii.capitulo.xviii.

Quod vera charitas ⁊ verus amoꝛ non põt eſſe niſi fuerit paciens ⁊ benigna ⁊ qualiter plenius intelligas illud charitas paciens benigna eſt. p̄te.iii.capitulo.xviii.

Que ſint ex charitate diligẽda ⁊ de oꝛdine dilectiõis ⁊ vtrũ de neceſſitate charitatis hõ ſigna dilectiõiſ d̃eat oñdere inimico p̄te.iii.c.xi

Qđ debemꝰ magis appetere amare ꝙ̃ amaris ⁊ ꝙ multa ſunt que ad hoc valere poſſũt vt aliq̃s amet̃ a ꝓximo. p̄te.iii.cap.xii.

Quid eſt charitas ⁊ ꝙ plenitudo legis eſt dilectio ⁊ ſicut radix oiʒ maloꝛũ ẽ cupiditas ita radix oiʒ bonoꝛum eſt charitas et de eius cõmendatione. p̄te tertia.cap.xii.

Qui nõ diligit manet in moꝛte et ꝗ charitatẽ habet p̄ticeps eſt oim bonoꝝ ꝗ fiũt i eccleſia et qui maioꝛem charitatem habet maiꝰ pꝛemium habebit p̄te.iii.cap.xii.

Item quadꝛuplex eſt amoꝛ dei et ꝙ.x.ſunt ſigna qbꝰ ꝑpendi põt vtrũ hõ amet deuʒ et ꝙ quanto quis frigeſcit a curis ſeculi tanto ſurgit ardẽtiꝰ in amoꝛe dei. p̄te.iii.cap.xii.

De incitamẽtis diui amoꝛis videlicet ſacra ſcriptura natura gr̃a et gloꝛia nobis a deo ꝓmiſſa ac etiam vniuerſa creatura nos ad amoꝛem dei incitantibus etiam lege totum capitulum. parte.iii.capitulo.xii.

Quod deꝰ mũdũ et oia ꝗ in eo ſunt creauit ea ꝙ hoīs dominio ſubiecit vt ipſius amoꝛẽ ad ſe attraheret.lege to.cap.p̄te.iii.cap.xiiii.

Ad amoꝛẽ dei i nobis nutriẽdũ multũ valet icarnatio dñi ſepiꝰ meditata et quod ꝓ hoc beneficio nobis a deo ipenſo debeamus indeſinẽter gratias agere. p̄te.iii.cap.xv.

Quod amoꝛẽ noſtrũ facile vindicat opꝰ redẽptiõis nr̃e nr̃amq; deuotionẽ blãdiꝰ allicit et ſtringit et vehementẽ afficit.p̄te.iii.ca.xv

Quod dñs adeo miſericoꝛs eſt ꝙ ei tardius videt̃ veniã dare ꝙ̃ ipſi pctõꝛi accipere et ꝙ licet multe ſint rationes quare debeamus deum diligere nulla tñ congruentioꝛ ratione noſtre redemptionis. p̄te.iii.cap.xv.

Itẽ ad amandũ deũ nos icitat gloꝛia nobis ꝓmiſſa ꝗ tanta credit̃ ꝙ ſi non liceret in ea amplius manere ꝙ̃ vniꝰ diei moꝛa merito inumerabiles anni huius vite pleni deliciis et voluptatibꝰ recte ꝯtẽpnerent̃.p̄te.iii.c.xvi

Quid ſit diligere deũ toto coꝛde tota aĩa ⁊ ex omni mẽte. p̄te.iii.cap.xvi.

Qđ amoꝛ amãtẽ aĩaʒ nõ ſinit i ſe manere ſʒ extra ſe capit ad amatum et ꝙ tres ſunt gradus amoꝛis chꝛiſti et ꝙ amantibus nichil

durũ nullꝰ labor difficilis. parte. iij. cap̄. xvi.

Nõ q̄ aliã cõſolationẽ q̄rit ꝙ dei ſui. nõ eñ ſingulariter amat et ꝙ verus chriſti amator in amando nec ordinẽ ſeruat nec gradũ cupit q̄ etiã ſi nulla eſſẽt tormẽta ĩpiorũ nulla ue premia electorũ non citius ſe ſolueret ab amato. parte. iij. cap̄. xvi.

Quod amore dei nil ſuauius nil dignius nec ſentit laborẽ qui amat et in quantũ amat in tm̃ ad ingreſſũ regni appropiquat. ⁊ ꝙ amor dei nũq̄ eſt ocioſꝰ et ꝙ ille maior eſt in dei amore q̄ ad eius amorem plurimos trahit. (pte iij. cap̄. xvi.

Ad amandum deum etiam omnes creature nos incitant et ꝙ q̄ deum amant non tepeſcunt. pte. iij. cap̄. xvi.

Quid ſit blaſphemia et quod deus electos ſuos nõnunq̄ permittit temptationibꝰ occupari: ne periculoſiora eis occurrant ⁊ ꝙ deus etiam permittit nos pia diſpenſatione aliquo peccato morderi: ne mens noſtra in elationẽ prorumpat. ſecũda pte. cap̄. xxx.

De modo diſcernendi bonas cogitationes a malis. parte prima caplõ. xlij.

Sicut mala ſocietas homini eſt occaſio peccandi. ſic male cogitationes ſunt occaſio homini ad actum ſuas premeditatiões deducẽdas et qñ cogitatio dicat ocioſa. ibidem.

Cogitatio ocioſa ĩpedit ne vel in bono qđ quis habet creſcat: vel ad bonũ ꝙ nõ dum habet aſcendendo proficiat fit etiam per cogitationem ocioſã vt dũ deũ oramꝰ nequaq̄ corde verſemur ꝙ ore pferimus. ibidem.

Quõ circa cordis cuſtodiã magna obſeruantia ſit adhibẽda ⁊ ꝙ demonũ ẽ illicitas cogitatiões ſuggerere ſuſcipere vo eas vel reſpuere omni ſtudenti per dei grãm poſſibile eſt et ꝙ totiens deum non cogitaueris putes te tempus illud amiſiſſe. Ibidem.

Quõ cordis puritas in duobꝰ cõſiſtit et ꝙ nihil hũano corde ſublimiꝰ nihil nobiliꝰ nihil ꝙ deo ſimilius reperiatur. Ibidem

Quod oĩs actio ex volũtate habet laudẽ vel vituperiũ et ꝙ in volũtate eſt radix et principiũ oĩm actionũ q̄ ĩ ſua poteſtate ſũt et ꝙ vnuſquiſq̄ ſcđm volũtatẽ a deo iudicatur ⁊ de modo cognoſcendi qñ voluntas ſit recta. et qualiter malã volũtatẽ ſeu cogitationem valeamꝰ a nobis expellere. parte i. cap. xlij

Quod tẽpore orõnis debeamꝰ vanas repellere cogitatiões et licet ſeſe ĩportune ĩgerãt nõ debemus ab incepto diſcedere. ibidem.

Quod homo illud vnde delectatur aut triſtatur ſepiꝰ ad memoriã reducat q̄ illud ꝙ negligẽdũ ſentit et illiciti motus facile extigũtur. ſi eis ex ĩdignatiõe reſiſtat. ibidẽ

Quid ſit ſcđm carnẽ ambulare et ꝙ illicitos motus difficile extinguimꝰ ſi eos intra mẽtem admittimus et de remedio contra vanas cogitationes. ibidem.

De cauſa quare homo inuite patitur vanas cogitatiões et ꝙ tales cogitatiões ſũt purgatio aie ⁊ corõa ſi reluctãdo eas deteſtat. ibiđ

Quod cogitatiões quas prohibere nõ poſſimus debemꝰ patiẽter ferre ⁊ rationabiliter timere: et ꝙ ideo homo malis tẽptationibꝰ permittit tẽtari vt cognoſcat qđ poſſit a deo et vt ꝓpria fragilitas ſibi ĩnoteſcat. ibidem.

Quod cogitatio cũ cõſenſu mẽtis licet actu non perficiat criminale ſit peccatũ et ꝙ quãtũcũq̄ vilis fuerit cogitatio mentẽ nõ polluit cum ratio nõ conſentit et quod per dei gratiã nobis poſſibile ſit malas vel bonas cocogitatiões ſuſcipe vel reſpuere. pte. ij. ca. i.

Quod in cogitatiõe ſua q̄ſq̄ ſtat vel cadit et de modo cognoſcendi q̄ cogitatiões a bono ſpũ ⁊ q̄ a maligno ſpũ immittant ⁊ ꝙ pricipio cogitationũ noſtrarũ debeamꝰ reſiſtere ſi velimus eſſe victores. Ibidem.

Quid eſt confeſſio et ꝙ duplex eſt cõfeſſio et ꝙ xp̄s inſtituit cõfeſſionẽ tacite. ſed apoſtoli pulgauerũt eã expreſſe. pte. iii. ca. iii. fol·lxiii

Quod erubeſcẽtia habet ptẽ remiſſionis et ꝙ p cõfeſſionẽ fit veniale ꝙ erat criminale et ꝙ quanto q̄s pluribꝰ in ſpe venie cõfitet tanto faciliꝰ remiſſionẽ cõſequit et ꝙ oportrat omnino ſacerdoti confiteri ſi adſit eius copia. parte tertia. cap. iij.

Item qui vult confiteri q̄rat ſacerdotẽ qui ſciat ſoluere et ligare et qualiter illđ ambroſij debeat intelligi lacrime lauãt delictum ꝙ voce pudor eſt cõfiteri et ꝙ q̄ſq̄ tenetur ſuo ſacerdoti confiteri. parte. iii. capitulũ. iij.

Qualis debeat eſſe ꝯfeſſio et q2 corde ore et ope deũ offendimꝰ debemꝰ cũ ꝯtritiõe cõfeſſione et ſatiſfactiõe placare. pte. iii. cap. iii.

Item nota quatuor caſus ĩ q̄bꝰ tenet quis ſuã ꝯfeſſionem iterare et ꝙ tociẽs poſſet q̄s ꝯfiteri ꝙ ab oĩ liberaret pena. pte. iii. ca. iij.

Cõfeſſio eſt ſalus aĩarũ diſſipatrix viciorũ reſtauratrix virtutũ oppugnatrix demonũ os obſtruit ĩferni portaſ apit padiſi pte. iii. c. iij

Quod peccator ꝓponẽs cõfiteri debet pmo ſeipm̄ cõfitẽdo accuſare ſcđo penitere de malis pteritis tertio habere firmũ ꝓpoſitũ peccata vlterius nõ cõmittẽdi ⁊ nocat notabilẽ declarantẽ illã narrationẽ. pte. iii. cap. i.

Quod cõfeſſio facta cũ ꝓpoſito iter in pctã non recidiuã nõ ſolum a confuſione tẽpali

liberat vel etiā pctā cōfeſſa a ſcīetia diaboli penit⁹ delet. parte.iij.ca.iij.

De conflictu rationis ⁊ ſenſualitatis etiam quō illa apli dicta intelligi debeāt videlʒ nō enī qđ volo bonū ago: ſed qđ odi malū illud facio. Et illud Si aūt qđ nolo illud facio: cōſenſio legi qm̄ bona eſt. Ac etiā illud Jā non ego opoꝛ illud ſed ꝙ hītat in me pctm̄ et plura his ſimilia de dictis apli ſicut patet per totū captulum. parte.ij.ca.xv.

Qđ aliud eſt cōſciētia et aliud timoꝛ cōſcientie ⁊ ꝙ cōſciētia plures hʒ actus ⁊ quō intelligēdū ſit illud ꝗcquid ſit contra cōſciētiam edificat ad gehennam. parte.ij.ca.ix.

Qđ cōſcientia larga ꝑſumptionē gñat et cōſciētia nimis ſtricta deſperationē etiā de nimis ſcrupuloſis quō ſe hēre debeāt ⁊ ꝙ ꝯtraria contrariis curantur. parte.ij.ca.ix.

Quid eſt cōtrictio ⁊ ꝙ in ꝯtrictiōe eſt duplex doloꝛ ⁊ ꝙ cōtritio pōt tm̄ ītēdi ꝙ nō ſolū culpa: ſʒ etiā pena totalit̄ remittat̄. pte.iij.c.ij.

Qđ licet in cōtritione pctm̄ dimittat̄ tm̄ moꝛtaliter peccāt ꝗ hita oportunitate cōfitendi nō confitēt̄ et an doloꝛ cōtritiōis poſſit eſſe nimius. parte.iij.ca.iij

Quod ſex ſunt cauſe ꝗ inducūt hoīem ad cōtritionē et an ad remiſſionē venialis pcti requirat̄ contritio. parte.iij.ca.ij.

Venialia pctā ꝑcedente aliqua contritione multipliciter remittunt̄ etiā ꝙ in duob⁹ caſibus nō remittit̄ veniale pctm̄. pte.iij.ca.ij.

Qualiter te hēre debeas in choꝛo ſeu alibi in diuino ſeruitio cōſtitut⁹ ⁊ ꝙ valde ꝑiculoſū ſit aliquē ſe a diuino ſuitio ſubtrahere: cum poſſit adeſſe. Itē valde periculoſum eſt aliquē volētē religionē itrare ipedire vel min⁹ diſcrete conſulere et ꝙ tempoꝛe diuini ſeruicij non debent ſe licentie ſe abſentandi alicui de facili concedi. pte.iiii.ca.xxi.

Quod diuinū ſeruitiū cū ſūma deuotiōe et reuerentia debet ꝑſolui et ꝙ idem ſeruitium a viris religioſis deuote perſolutū eſt ita deo acceptum ſicut illud ꝙ fit ab angelis in celo. parte.iiii. ca.xxi.

Quod debeas preuenire diuinū ſeruitiū āte ꝙ incipiatur et coꝛ tuū ad aliquam deuotionem excitare et ꝙ in choꝛo ꝓpter exemplum debes oſtendere moꝛū grauitatē nec leuiter per choꝛum diſcurrere aut choꝛum exire donec compleatur. parte.iiii.ca.xxi.

Quod quidam ſunt in choꝛo coꝛpoꝛe ⁊ in ſo comente aliud cantant ⁊ aliud cogitant pſalmodie verba ꝓferunt: ſed pſalmodie ſenſuʒ non attendunt: ⁊ ꝙ quidam cantant vt magis placeant populo ꝙ̄ deo. parte.iiii.ca.xxi.

Circa diuinum officium in choꝛo vel alibi ꝑſoluendū quinq̄ ſunt conſideranda ⁊ ꝙ qui ſcit et pōt tenetur ꝓpter quattuoꝛ in eccleſia dei cantare. parte.iiii.ca.xxi.

Quod viri eccleſiaſtici p̄cipiuntur in virtute ſancte obedientientie vt diuinum officium ſtudioſe celebꝛēt pariter et deuote et duʒ vox pſalmodie per intentionem coꝛdis agitur intente menti vel ꝓphetie miſteria vel gratia cōpunctionis infunditur. pte.iiii.ca.xxi.

Quod in oꝛatoꝛio nemo aliud debeat agere niſi ad ꝙ factum eſt hoc eſt oꝛationi vacare non ocioſis verbis aut tempoꝛalibus negociis intendere: hoc ipm̄ in clauſtro doꝛmitoꝛio et refectoꝛio: ac etiam capitulo pene obſeruandum eſt. parte.iiii.ca:xxi.

Quod nemo debeat deſperare vel nimis de ſe timere etiā ſi paſſionib⁹ aīe inſidiante aduerſario cruciet̄ ſed magis ꝑ hoc deo cōmendabilē ſe eſtimet ſi dū hec patit̄ deū laudet nō accuſet et ꝙ oē pctm̄ ſit volūtarium parte ſecunda capitulo.xviii.

Item de remedio cōtra tales mot⁹ deſꝑationis aut blaſphemie ſeu diſcredulitatis et cōſilium. ibidem.

Item vtile et expediēs eſt talit̄ temptatis vt coꝛ ſuū alicui viro ſapiēti et diſcreto in ꝑncipio hūiliter oſtēdāt ꝓꝑiū oīno iudicium dimittētes et ipi⁹ cōſiliū ſectantes ibidē.

Item licet aliqs ſapoꝛe lectiōis aut oꝛationis ꝑuet̄ ꝓpter huiuſmōi tēptatiōes nō nimis inde contriſtet̄ ſʒ paciēter ferat qꝛ foꝛte maius meritū accidet ſibi in tali et ꝑ tali ſufferencia ꝙ̄ in quocūq̄ alio exercitio: ibidem

Item remediū ꝯtra tales ſpūales tēptationes eſt. huiuſmōi nō curare ſed leuit̄ ferre et diſſimulare et foꝛtit̄ in dei mīa ſꝑare et tales temptationes nō multū diſcutere nec abſolute ſue culpe imputare. ibidem

Itē nota ꝙ nō ampli⁹ tēptat diabol⁹ electos ꝙ̄ dei volūtas ꝑmittit et ꝙ velle credere eſt credere velle ſꝑare eſt ſꝑare et ſic de aliis ibi.

Item quidā ſenciūt mot⁹ deſꝑationis ⁊ hūc ſenſum putant eſſe cōſenſum et quātūcūq̄ ſenciant caritatē non amittunt ꝙ̄diu ratio contradicit parte ſecunda.cap.xi.

Item ꝙ duplex voluntas eſt in in homie.ſ. ſenſualitatis et rationis et ꝙ hō non iudicabitur ſm̄ ſenſum ſenſualitatis ſed ſm̄ ſenſum rationis et ꝙ cōcupiſcentia carnis vocatur: ſenſualitas ſiue ꝓpaſſio et fomes ſeu pena pcti oꝛginalis et ꝙ carne iraſcente ⁊ cōcupiſcentie aīa poteſt non iraſci et non concupiſcere. parte.ij.capi.xi.

De modo cognoſcendi quādo ſola caro ira iraſcatur aut cōcupiſcit et q̄n aīa ⁊ ꝙ carnis voluntas nos non deicit q̄diu volūtas ſpiritus vel ratio deo adheret. parte.ij. cap. xi.

Quod qui de deſperatiōe inuidie. ſuperbie vel de aliquo pctō ſpirituali temptatur quāto plus p̄ aliis tēptatur tanto plus ſalus meret̄ ſi legittime certauerit et ꝙ patres poſſunt eſſe in caritate q̄ deuotione aut cōſolatiōe fruūt̄ et q̄ hac p̄uant̄. parte.ij.capi.xi.

Unde deſperatio naſci ſoleat et de.x. remediis deſperationi reſiſtēdi. et ꝙ de cōuerſione vniꝰ pctōris plus gaudēt angeli in celo. q̄ de nonaginta iuſtis qui nō indigent pñia. parte.ii.capi.xi.

Quicūq̄ penitet veniā a chriſto dicēs ex corde dn̄e cognoſco me grauiter peccaſſe et libenter volo me emendare per grām tuā miſerere mei propter amarā paſſionē tuā xp̄s eū libēt̄ ſuſcipit p.iij.c.xi.

In latrone cū chriſto ſuſpēſo et cōuerſo oſtēditur nullū quātūcūq̄ pctōrē debere deſperare et ꝙ deſperatio deo diſplicet et diabolo placet. parte.ij.capi.xi.

Item de narrationibus edificatoriis cōtra deſperationem parte.ii.capi.xi

Derelictio eſt quadruplex.ſ. diſpenſatiōis probationis. et permiſſiōis et reprobatiōis et ꝙ nōnulli credunt ſe a deo eſſe derelictos et non ſunt. parte.ii.capi.xii.

Quod homo taliter derelictus ſeu probatꝰ permanente bona voluntate nec a fide nec a ſpe nec a caritate deicitur ſed ſolidius in oī virtute roboratur et ꝙ taliter derelictus eſi nullam deuotionem percipiat hūiliter ſuſtineat habeatq̄ deuotionem voluntariā q̄ ſola ſufficit ad ſalutem et ꝙ diu deſiderata dulciꝰ obtinēt̄ cito data vileſcūt. pte.ii.ca.xii.

Dulce et ſuaue eſt ſequi deum cauſa habita mentis iocunditate ſed arduū eſt ſequi dn̄z cū cordis oīmoda deſolatiōe. pte.ii.ca.xiii.

Quod taliter afflictus tribulationē hūiliter ſuſtineat et interim honeſtam et licitā recipiat cōſolationē temporalem ne maiore triſticia abſorbeatur. parte.ii.capi.xiii.

Qualiter homo debeat ſe ad pedes domini proſternere et grauamen cordis deo cōmittere orationē cōgruamq̄ ſubiungere et ꝙ homo in initio ſue tribulationis debet deo offerre cor ſuum. parte.ii.capi.xiii.

Quod dn̄s derelinquens nos ad tempus dū tribulamur ludit nobiſcum ſicut mater cū filio et de ſex cauſis quare ſubtrahit ſe temptatis. parte.ii.capi.xiii.

De deriſiōe quando deriſio eſt mortale peccatū q̄n veniale p̄z pte.i.c.xxxii

Quid ſit detractio et q̄ pernicioſa ſit ⁊ quot modis fiat ⁊ patet. parte prima.xxxiiii.

Qn̄ detractio ſit mortale pctm̄ ⁊ q̄n nō. ibid̄.

Qualiter autē detrahens teneat̄ ei famā reſtituere cui detraxit. Ibidem.

Utrum grauiter peccet qui libenter detrahētem audit et ne peccet qui audit detrahētem debet eum redarguere vel oſtendere triſticiam faciei. Ibidem.

Quomodo qui inuitus detractionē audit debeat ſe habere vt peccati laqueū declinet ⁊ ꝙ detractor ⁊ libēs auditor vterq̄ diabolū portat in lingua. parte prima.cap.xxxv.

Quod q̄ detractorē hilari vultu audit: audaciam ſibi dat detrahēdi et ꝙ plus peccat qui proximi amorem a corde alterius minuit q̄ qui victū ab ore pauperis rapit. ibidem.

Quod grauiꝰ ſit ſine culpa proximū infamare q̄ furto veſtē eiꝰ auferre. ibidem.

Quā pericuſoſa ſit et nociua locutio detrahētis et de modo quo q̄s alteri detrahit. ibidē.

De eo qui ſeminat inter fratres diſcordias per ſuam detractionē. et ꝙ in ligua detractoris ſūt tria grana per q̄ apparet leproſꝰ. ibi.

Quod q̄uis audiamus de aliquo malū referri. non debemus illud leuiter referre. ⁊ ꝙ quicquid nō coram corrigente dicitur vnde alius minꝰ appreciet̄ur odioſiſſimū vicium detractionis eſt et de modo cognoſcendi detractorem. ibidem.

Quod qui vult alium corrigere debet eum aperte arguere. et nō ei occulte detrahere et ꝙ nihil ſiniſtrū debet de aliquo referri. niſi aut fiat propter eius correctionem vel ne aliꝰ eius exemplo corrumpatur. ibidem.

Quod detractio tollit caritatē ſine qua impoſſibile eſt quē q̄ placere deo ⁊ horribili vindicta quā deus exercuit contra detractores. pte.i.ca.xix.

Diſciplina triplicit̄ eſt ſeruāda in menſa, videlicet. tacendi videndi et cōtinendi. parte iiii.capi.xix

Itē triplex obſeruātia diſcipline eſt ſeruāda i cibo et potu et de nimia accuratione ciborū. pte iiii.ca.xvi

Quidā religioſi nimis intēperantie ſue fauēt ac deſcēdūt. ſed qualis eſt miſericordia ancillā.i. corpus reficere ⁊ dominam.i. animam interficere et de vino delibuto et ſpeciebus permixto a religioſis deuitando parte.iiii.capi.xviij.

Quādo tamē quis de cibo ſumere debeat et ꝙ religioſus ſemper ſe reputet ſe indignum hiis que ſibi apponūtur. pte.iiij. capi.xvii.

Diſcordia quādo ſit mortale peccatū ⁊ quādo veniale patet. parte.iij.capi.xxxi.

¶ Tabula

Quõ diabolꝰ malũ ſub ſpẽ boni hoĩs ꝑſuadere ſoleat vt eũ decipiat cõtra cuiꝰ ſuggeſtionẽ per diſcretionẽ caute reſiſtẽdum eſt. (ꝑte.ij.c.iiij.

Qꝛ vero diſcretio rara auis eſt in terra ideo diſcretiõis locũ ſupplicat virtus obediẽtie vt nihil plꝰ vel minꝰ fiat ꝙ̃ ſperatũ eſt ⁊ ꝙ ſacrilegꝰ ſit corã deo q̄ per indiſcretionẽ deficit corpore nec ſpiritualia exercitia ſpleantur. parte.ij.capi.iiij.

De diſcretiõe cibi et potꝰ ac etiaʒ ſõni hũda habes i anglico ꝑ totũ. c. parte.ij.capi.xvi.

De diſpẽſatiõe rigoris ordinis diſcrete penſanda et qualiter tam prelati ꝙ̃ ſubditi circa diſpenſationeʒ rigoris ordinis ſe habere debeant lege totũ capi. parte. iiij. capi.xxvij.

Qđ mirãda actio cũ elatiõe nõ eleuat ſʒ grauat ⁊ ꝙ dũ bona agimꝰ mala acta ad mẽoriã reuocare debemꝰ et ꝙ ſicut incentiuũ elationis eſt reſpectꝰ deterioris ita cautela hũilitatis eſt cõſideratio melioris. ꝑte.i.capi.iij.

Qđ deus nõnũꝙ̃ elatos permittit cadere vt lapſi hũiliter de ſe ſenciant et ꝙ elatis vtiliꝰ ẽ ſic quocũq; vicio labi ⁊ poſt lapſũ deo hũiles fieri ꝙ̃ ꝑ elationem dãpnationẽ icurrere (ꝑte.i.c.iiij.

Qđ ſicut aqua extinguit ignẽ ita elemoſina extĩgit pctm̃ ⁊ ꝙ elemoſina faciẽda ſit de iuſte adquiſitis et quibus danda ſit. parte.iij.capi.xviij

Qualit̃ vel quõ ſit dãda elemoſina ⁊ ꝙ qui pronꝰ eſt ad miam bñdicet: parte.iij.c xvi.

Qđ pauꝑ reprehẽſibilis nõ debet deſpici ſʒ cũ pane refectiõis accipiat ꝟbũ correptiõis et ſi irreprehenſibilis debet venerari. ibidẽ.

Ad quid valeat elemoſina in mortali peccato erogata et ꝙ hõ dũ ſanꝰ eſt debʒ elẽoſinã ſuã dare et q̄ vult ordinate eã dare icipiat a ſe ipõ et ꝙ duo ſunt gña elemoſinaꝝ et tenẽti rancorẽ non ꝓdeſt elemoſina quo ad vitã eternam. ꝑte.iii.cap.viii

De cõmendatione elemoſine ⁊ ꝙ ipſa non patitur aiam ire in tenebras et ꝙ non niſi paupertatẽ debeas cõſiderare in eo cui daturus es elemoſinam. ꝑte.iii.cap.xix.

Quicquid dat̃ pauꝑi nõ eſt donũ ſʒ mutuũ et ꝙ dare elemoſinã eſt in ꝓcepto et qualiter mortalit̃ peccant q̄ nolũt eã dare et ꝙ i elẽoſinaꝝ largitiõe duo ꝯſiderãda ſũt. ꝑ.iij.c.xix

Quod ſuperflua de neceſſitate ꝓcepti ſunt erogãda quot etiã quotidie diuites perimũt quot morientiũ pauꝑum apđ ſe ſubſidia abſcondũt et quõ timor pauꝑtatis ſoleat ipedire eos q̄ largit̃ elemoſinã dant. ꝑte.iii.c.xix.

Quod inter oĩa amoris indicia nihil eſt ꝙ a deo totũ ſibi capiat aĩam diligentis ſicut dilecti deſiderata preſẽtia ⁊ ꝙ xp̃s in hoc ſacramẽto ẽ nõ figuralit̃ ſed realit̃.ꝑ.iii.c.xxiij.

Quod in hoc ſacramẽto ꝯtinet̃ totꝰ xp̃s deꝰ et hõ cũ corpore et aĩa carne ⁊ ſanguine ⁊ de ſimilitudinibus ſeu rationibus hoc ipſum probantibus. ꝑte.iii.cap.xxiij.

Itẽ de auctoritatibꝰ ſanctorũ idipſũ rõnabilit̃ ꝓbantibꝰ et ꝙ circa Eucariſtiã notandũ ſit ꝙ ibi ſit quoddã ſacramẽtũ tm̃ ⁊ quoddã res tm̃ ꝙ quoddã res ⁊ ſacramẽtũ ⁊ ꝙ totꝰ xp̃s ſub vtraq; ſpẽ cõtinet̃. ꝑte.iii.ca.xxiij

Quod corpus dñicum non eſt eo modo in ſacramẽto ſicut corpꝰ in loco ⁊ ꝙ diuina ſapiẽtia ſacramentũ eukariſtie tradidit credẽdũʒ nõ diſcutiẽdũ. ꝑte.iii.cap.xxiij.

Qualiter celebraturus debeat ſe añ miſſam preparare et de quadã ſpirituali deguſtatione que quibuſdam interdum diuinitus conceditur. parte.iii.ca.xxiij.

Qualiter ſe debeat gemendo deflere qui hactenus hoc ſacramẽtũ minus deuote aſſumpſit. parte.iii.ca.xxiij

Qđ multi celebraturi minus digne accedũt ducti potiꝰ cõſuetudine ꝙ̃ deuotiõe et ex defectu diuini amoris feſtinãtes vt recedãt. ibi.

Qđ tria ſunt gña xp̃m ſacramẽtaliter recipientium ⁊ ꝙ nullus ex ſua ꝓpria virtute ⁊ iuſtitia ad celebrãdũ recipitur ſatis idoneus tñ qñ hõ hoc facit ꝙ in ſe eſt ſufficit. ibidem.

Utrũ melius ſit frequẽter ad hoc ſacramentũ accedere vel rarius ⁊ ꝙ ſcelerate viuentes ſciant hoc ſacramẽtũ eis potius obeſſe ꝙ̃ ꝓdeſſe. ibidem.

Qđ magis delinquũt xp̃m indigne ſuſcipiẽtes ꝙ̃ q̄ xp̃m crucifixerunt et de grãdi ꝑiculo eorum qui poſſunt celebrare et negligunt.

Qđ a celebraturo ſex ſunt diligenter cõſideranda et ꝙ licet omni tẽpore debeat abſtinere ab his q̄ cor ſuũ polluere poſſunt multo magis tamen debet abſtinere ab his cum accedere ꝓponit. parte.iij.ca.xxv.

Celebraturus eleuat mẽtẽ ad diuinã maieſtatẽ ipſius magnificentiã cõſiderando oculoſq; interiores ad ꝓpriã miſeriã reflectẽdo dñicamq; paſſionẽ ruminãdo. ꝑte.iii.c.xxv

Que et qualia debeat in corde meditari cum eſt in ꝓcinctu capiendi hoc ſacramentũ et ꝙ ad hoc ſacramentũ efficaciter recipiendũ valent precipue cõpaſſio mortis xp̄i et vilificatio ⁊ adnichilatio ſui. parte.iij.ca.xxv.

De diuerſis affectibus quibus trahimur ad celebrandũ ſeu cõicãdũ ⁊ de ariditate mẽtis que ſolet nõnunꝙ̃ deuotis accidere. ꝑte.iii. capitulo.xxvi.per totum capitulum.

Et ꝙ corpus dñicum et ſãguis tam diu manent ꝙ̃diu apparent ſpecies ſacramentales

De flagellis dei ⁊ ꝙ quiſꝫ modis cõtingũt ⁊ ꝙ homo nõ debeat contra deuꝫ murmurare etiam ſi ignoretur flagellatur et quare hõ in preſenti flagellatur. ¶ parte.ii.cap.xii.

Nõ animꝰ torpẽs flagellatꝛ vt excitetꝛ quatinus afflictus cõſideret quo iaceat ⁊ deꝰ vulnerat ⁊ medetꝛ ꝑcutit vt ſanet. ꝑte ii.cap.xii.

Nõ oĩs diſciplina in ꝑſenti nõ videtur eſſe gaudii ſꝫ meroris ⁊ ꝙ deꝰ quos amat arguit et caſtigat et ꝙ facta auctoris ſint indiſcuſſa et veneranda et ꝙ flagellati aut peccatoruꝫ indulgẽtiã accipimꝰ aut eternã btitudinem ſi paciẽterꝫ hũiliter ſuſtinemꝰ. ꝑte.ii.c.xii.

Qualiter flagellatꝰ debeat deo reſpondere et ꝙ nõ tñ patimur quãtũ meremur et ꝙ ſubtracta dei flagellatione inſoleſcimus. eiuſꝫ pacientia abutimur⁊ ꝙ neceſſe ſit nos quãꝫ flagellis atteri quandoꝫ i viciis temptari. (ꝑte.ii.cã.xii.

Qualis debeat eẽ habitꝰ religioſorũ ac etiã ſecularium et ꝙ nemo veſtes precioſas querit niſi ad inanẽ gloriã et vt honorabilior ceteris eẽ videatꝛ. ꝑ iiii.c.xvii

Queritꝛ ad induẽdũ nõ ꝙ vtiliꝰ eſt ſed ꝙ ſubtilius inueniꝛ non ꝙ frigꝰ depellat ſed ꝙ ſuperbire compellat. parte .iiii.cap.xvii.

Mollia indumẽta animũ mollẽ efficiũt ⁊ ꝙ terreno nõ celeſti regno militant: qui ꝓ deo perpeti aſpera refugiũt: et ꝙ ſponſus plus amat ſponſe caſtitatẽ ꝙ̃ precioſam veſtẽ plꝰ ſimplicitatẽ ꝙ̃ tortum crinẽ. ꝑte.iiii.ca.xvii

Exterior ſuꝑfluitas: animi nũciat vanitatẽ et de quinꝫ modis ſeruãdis circa exteriora indumenta. parte quarta.cap.xvii.

Quod ſimplex nõ duplex dicitꝛ veſtimentũ: quicquid neceſſariũ eſt alicui ſm̃ qualitateꝫ loci vel tẽporis ſed ſuꝑbus vt magnificꝰ videatur: ſatagit veſtiri duplicibꝰ. indui mollibus precioſis ornari. parte.iiii.capi.xvii.

Quod abuſꝰ veſtimẽtorũ i religioſis multũ ſit periculoſus. et quod hoc vicium curioſitatis nonnulli ſub ſpecie honeſtatis nituntꝛ palliare. parte.iiii.capi.xvii.

Quod nõnulli dogmatizant curioſa abiciẽda et ſimplici ſectanda et tñ ipſi exceſſiue curioſitati deſeruiunt. parte iiii.capi.xvii.

Quatũcũꝫ excolatꝛ caro vel orneꝛ q̃d aliud eſt caro ꝙ̃ caro: et ꝙ non tenera veſtis facit clericũ aut ſacerdotẽ: ſꝫ mũdicia mentis et ꝙ per ſtudiũ clarioris amictꝰ: ab eterna claritate nudi eẽ dignoſcimur. ꝑte.iiii.cã.xvii.

De deſcriptiõe hũilitatis et de duabꝰ cauſis q̃ nos mouẽt ad hũilitatẽ. ꝑte.iii. cap.iiii.

Quod nõnulli in principio ſue conuerſionis ſunt humiles et timorati: ſꝫ in breue poſtea deueniũt ſuperbi. parte.i.capi.ii.

Quod quãto magis dona augentꝛ: tãto quiſꝫ debet eſſe humilior et ꝙ ad gratiã promerẽdã. retinendã. et recuperãdã nil meliꝰ ꝙ̃ nõ altũ ſapere. ſꝫ ſemꝑ timere. parte.i . cã. ii.

Vera humilitas eſt vt magna te operantẽ magnum te neſcias quia verus humilis ſibimet ipſi vileſcit. parte.i.capi.ii.

Item de hũilitate habita in intellectu et de eadẽ hita in affectu et ꝙ ſicut ramus in quo pendẽt fructꝰ inclinatꝛ ꝟſus terrã ſic aĩa humilis fructibꝰ bonis onerata inclinatꝛ ⁊ reſpicit trã.i. ꝓpriã fragilitatẽ. ꝑte.iii.ca.iiii.

Quod ſuperbia eligit mõtes. hũilitas valles et ꝙ nõ debeamus alicui maiori ſeu minori nos cõparare. parte.iii.capi.iiii.

Quod chriſtꝰ docuit humilitatem et matrẽ humilem voluit habere. et ꝙ medicina timoris hoĩs eſt hũilitas xp̃i. parte.iii.capi.iiii.

Vera hũilitas ei q̃ in ſe peccauit priuſꝙ̃ veniã petat indulget. et ꝙ hũilitas eſt fũdamẽtum cuſtoſꝫ virtutũ. et ꝙ quidã volũt eſſe hũiles ſed ſine deſpectu. ſed vere hũilis non hũilis ſed vilis vult reputari. ꝑte.iii.cã.iiii.

Nõ hũilitas deo placet ac redolet: ac bona hoĩs ei redolere facit ⁊ ꝙ hũilitas dei ſentẽtiam reuocat. parte.iii. capi.v.

Quod deus humiles in preſenti exaltat eis ꝙ dat gratiam et in futuro gloriã ⁊ quãtuꝫ ipſa hũilitas hoĩ proſit. parte.iii.capi.v.

Quod hũilitas qua q̃s ſe hũiliat vt ab alto addiſcat: cuius ĩpetrat optatũ: ꝙ̃ per aliquã ſingularem abſtinentiam et ꝙ ipſa humilitas a laqueis diaboli liberat et ꝙ ipſa eſt vas aliarum gratiarum. parte.iii.capi.v.

Quod quidã cũ rancore hũiliantꝛ alii paciẽter. alii libenter et ꝙ vere hũilis ſe humilem non reputat et quod humilitas precipue vincit diabolum. parte.iii.capi.v.

Quod hũilitas laudẽ fugit. ſed laus eã ſequitur et econtrario ſuperbꝰ laudẽ ſequitꝛ. ſꝫ laus eum fugit et ꝙ ſine humilitate cetera bona. bona nobis non ſunt. parte.iii.capi.v.

Quod de terra aere aqua et igne diligenter cõſideratis poteris multas inuenire cauſas hũilitatis necnõ et circa aĩalia irrationabilia et luminaria celi ex eorum cõſideratiõe hoc ipſum facere poteris. parte.iii. cã.vi.

Item ex parte corporis et aĩe in teipſo poteris inuenire multas cauſas hũilitatis ſic ex cõſideratiõe primorũ et hoſtis antiqui poteris inuenire cauſas te hũiliãdi. ꝑ.iii.c.vi

Itẽ tribꝰ de cauſis ſolet q̃s ſe inclinare vel remittere et ꝙ ſiue ad bona inſpiciamꝰ ſiue quomõ debeam⁹ orare et quales debeamus esse in orationibus. ꝑte.iii.ca.xxvii.

Quõ oratio dñica nõ ꝓsit rancorẽ aduersus quemꝗ̃ tenentib⁹ et ꝙ magnã irreuerentiã faciunt dño iesu. q̄ verba rithimica et curiosa accipiũt: et relinquunt orationem dominicam. parte tertia. cap. xxvii.

Quid est paciencia. et ꝙ melior est paciens viro forti et qualiter hostis post ꝑsecutionem paciencie solet tẽpore quietis hoiem ad furorem instigare. ꝑte.iii.cap.ix.

Quod ille veraciter paciẽtiã seruat: q̄ aliena mala sine dolore tollerat et ꝙ nobis iratis quãmulta dicẽda seu faciẽda ira suggerit q̄ tñ nullaten⁹ sunt dicẽda nec faciẽda et ꝙ bonus non fuit qui malos tollerare recusauit parte tertia. capitulo.ix.

Magna paciencie virtus est: si non ledas. a quo lesus es. et ꝙ plerũq; ideo paciẽtes esse videnẽ. q; retribuere mala non possum⁹ et ꝙ triplex est genus paciẽtie. ꝑte.iii.cap.ix.

Vera paciencia amat eũ quẽ portat et ꝙ tollerasse et odisse nõ est virtus mansuetudinis sed velamẽ furoris et ꝙ qui ad ignẽ tribulationis deo gratias agũt. similes sunt altilibus assatis q̄ pinguedine sua se semper infundunt. ꝑte.iii.cap.ix.

Quod q̄ a statu paciencie ante linguarũ vulnera corruit: contra manifeste ꝑsecutionis gladios nõ subsisteret et ꝙ trib⁹ modis virtus paciẽtie exerceri solet. ꝑte.iii.cap.ix.

Quod sm greg. duo sunt martirii gñra et sꝫ Ber. ẽ aliud nobile gen⁹ martirii. ꝑte.iii.c.ix.

Quod ĩpaciẽtia nr̃a attrociores iniurias reddit ꝙ acceperat et q̄ facere nõ põt. minaẽ se facturũ et ꝙ malaꝫ primorũ igẽ quo ab eis iniurias accipimus debeamus tacere et non referre. ¶ ꝑte.iii.cap.ix.

Quod q̄ deliquẽtẽ supbo vel odioso aĩo corripit. nõ emendat sed ꝑcutit et ꝙ irã supbienciũ debeam⁹ hũiliter declinare et nõ resistere iuxta illud. Date locũ ire et ꝙ gloriosius ẽ iniuriam tacẽdo fugere quã respõdẽdo superare et ꝙ nouẽ sunt gradus paciencie scḋꝫ Crisasto. parte.iii.cap.ix.

Si vis perfect⁹ esse vade et vẽde ꝛc. et ꝙ multis mortẽ generauerũt diuicie. et ꝙ mẽtis requiẽ nõ habẽt: qui se curis terrenis subdũt et ꝙ interna requie fruunẽ. q̄ a se strepitum terrenarũ rerũ abiciũt. ꝑte.iiii.cap.xiii.

Quid sit ꝯtẽpnere mũdũ et ꝙ supflua q̄rere ẽ vilis cupiditatis: necessaria retinere infirmitatis sꝫ oĩa relinq̄re: ꝑfectiõis et ꝙ vere pauperes culmẽ iudiciarie potestatis cũ christo in die iudicii optinebunt. ꝑte.iiii.cap.xiii.

Quod vere pauꝑes ita securi sunt de regno celi: sicut sunt de vna re quã ĩ manib⁹ tenẽt et quis est vere pauꝑ. et quis non. et quis vere diues et quis non. ꝑte.iiii.cap.xiii.

Quod ypocrite pauꝑtatẽ a foris ꝓdicãt nullã tñ necessitatẽ ferre volũt. tales desiderãt a melioribus metui venerari vt deus et sancti ab hoib⁹ vocari et ꝙ aliqui peiores sũt post desertionẽ suorũ ꝙ ãtea fuerũt. ꝑte.iiii.c.xiii

Quod q̄dã mutant tunicã nõ aĩam et ꝙ qui reb⁹ renũciat et non moribus non est christi discipulus parte quarta. cap. xiii.

Paupertas per se nõ est virt⁹. et ꝙ pauꝑtatis spũs: est hũilitas mẽtis et ꝙ pauꝑes sine hũilitate sẽ diuitib⁹ misabiliores ꝑ.iiii.c.xiii

Quod diuites hũilitate et mansuetudie pollẽtes possunt ad culmẽ virtutũ ꝑ dei gratiã ꝑtingere et ꝙ xp̄s paupertatẽ ad exemplum nostri elegit. parte.iiii.cap.xiii.

Quod qui statũ paupertatis assumpsit: purã dei dilectionẽ veraciter sentire nõ potest: ꝙdiu eius dilectio cupiditate alicuius boni terreni illaqueatur. ꝑte.iiii.cap.xiii.

Que sunt necessaria quib⁹ quilibet religiosus debet esse ꝯtent⁹ et ꝙ q̄ plusꝙ̃ necesse sit deliberato animo appetit: nõ viuit in pauꝑtate sed in egestate et ꝙ talis pauꝑtas non ẽ virtuosa et meritoria sed laboriosa et temeritoria. parte.iiii.cap.xiii.

Triplex est cõtẽptus diuiciarũ et ꝙ regnum dei tm̃ valet quantũ habes. parte.iiii.c.xiii.

Ante dei oculos nũꝗ̃ est vacua man⁹ a munere. si fuerit archa cordis repleta bona voluntate et ꝙ nihil offertur deo dicius bona volũtate et ꝙ quantũ crescit bona volũtas tm̃ crescit meritum. ꝑte.iiii.cap.xiii.

Quatuor de causis cõsulitur diuiciarũ contemptus et ꝙ meli⁹ est oĩa ꝓpter xp̄m relinq̄re. ꝙ monasteria cõstruere et pauꝑes sustentare q; pi⁹ deo facit q̄ se totũ deo donat quã q̄ sua tm̃ largiẽ. ꝑte.iiii.cap.xiiii

De tribus gradib⁹ pauꝑtatis et ꝙ volũtarie paupertati multe virtutes et multa dona gratiarũ annexa sunt et de triplici abrenunciatione. ꝑte.iiii.cap.xiiii.

De peccato in spm̃ sanctũ et de dñtia peccati in patrẽ filiũ et ĩ spm̃ sctm̃. ꝑte.i.ca.xxix.

Quare peccatum in spiritum sanctum dicitur irremissibile. ibidem.

Quod nullo quãtũcũq; peccatore sit desperandũ. et qualiẽ illud iohis sit accipiẽdũ. Est peccatũ ad mortẽ nõ ꝓ eo dico vt oret qs. ibidẽ

De.vi. specieb⁹ pcti ĩ spm̃ sctm̃. ibidem

¶ Tabula

Utrū videant̄ peccare in sp̄m sc̄tm̄ q̄ venialia pctā peruipendūt ibidem.

Quod grauiꝰ ſit infirmitate peccare ꝙ̄ ignorātia grauiꝰ ꝙ induſtria ꝙ̄ īfirmitate ibidem

Qđ nō ſolū grauia ſꝫ ⁊ leuia vitāda ſūt pctā ⁊ ꝙ multa leuia vnū grāde efficiūt ibidem

Quod multi ſine crimine nō ſine pctō veniali viuere poſſunt ⁊ ꝙ maiora pctā iō incidūt qꝛ minora vitare negligūt. pte.i.ca.xlviii

Quid ſit iram dei mereri et qđ ꝓuocare. ⁊ ꝙ aliud ſit nō peccare amore dei et aliud timore ſupplicij ibidem.

Quod melius ſit pctm̄ cauere ꝙ̄ emēdare et ꝙ cogitatio praua delectationē delectatio cōſenſum cōſenſus actionē. actio ꝯſuetudinē ꝯſuetudo neceſſitatē pariat ibidem.

Que ſunt pctā cordis: patent. pte.i.ca. xli.

Peccata autem oris ibidem.

Peccata autem operis ibidem.

Peccata autem omiſſionis ibidem.

De mūdicia aūt cordis oris et opis. quomō debeat acquiri ptꝫ. ibidem.

Quod peccatū modicū de quo qs nec dolet nec ꝓ eō penitētiā facit pōt fieri mortale ⁊ ꝙ deus nichil ita odit. ſicut ſcire peccatum nec curare. parte.i.capitulo.xlii.

Quid eſt penitētia ⁊ ꝙ irriſor eſt ⁊ nō penitēs q̄ adhuc agit qđ penitet ⁊ ꝙ penitētiam agere eſt p̄terita mala plāgere ⁊ plāgēda nō ꝯmittere et q̄lit̄ hec ſctōꝝ dicta aliaq̄ hijs ſimilia debeāt intelligi. pte.iii.cap.i.

De cōmēdatione penitētie ⁊ ꝙ qdā ipſam penitentiā vſq̄ ad ſenectutē differūt ⁊ de eorū ꝑiculo cauendo ⁊ ꝙ ſanꝰ penitēs ſecurus eſt parte tercia capitulo p̄mo.

Non dolere qꝛ peccaueris: magis īdignari atq̄ iraſci deū facit: quā illō pctm̄ ꝙ ante peccaueras et ꝙ ꝯfeſſor nō debet eſſe auſterus et ꝙ penitētia angelos letificat ipſū iuſtificat amiſſa bona reuocat. pte.iii.ca.i.

Quid ſit ꝑiurium. ⁊ ꝙ periurium. vi. modis cōmittitur. pte.iii.ca. xxxvii.

Qn̄ ꝑiuriū ē mortale pctm̄ ⁊ qn̄ nō ibidē.

Qđ ꝑiuriū eſt grauiꝰ pctm̄ hōicidio et tn̄ iudicio eccleſie hōicidiū grauiꝰ punit̄ ꝙ̄ ꝑiuriū et vtrū peccet q̄ ab alio exigit iuramētū. ibidē

Qđ ille q̄ ꝓuocat hōiez ad iurādū et ſcit ipꝫ falſum iuraturū vincit homicidā et ꝙ iudici vel p̄lato licitū ſit exigere iuramētū. ibidem

Quod ille cui aliq̄d ꝓmittit̄ ſub iuramēto ꝙ ꝑtinet ad ſuam ſalutē vtilitatē pōt ipſum a tali ꝓmiſſione abſoluere niſi illō ꝓmiſſū ꝑtineat ad honorē dei vel vtilitatē alioꝝ. ibidē

Quod iuramentū icaute ꝓmiſſum. ſeu permiſſio aut votū iniuſte vel indiſcrete ꝓmiſſum nō debēt īpleri ſed potiꝰ īfringi. ibidē.

Perſeuerancia. de eiꝰ cōmēdatiōe et notabilibꝰ narratiōibꝰ ad ꝑſeuerancia nos inducētibus. per totū capitu. pte.iiii.ca.xxxiiii.

Ut hō valeat ampliꝰ ꝓficere et deo placere ſtudeat in ſe decem obſeruare que habentur pte.iii.capi.xxii.per to.cap.

Proprietas religioſū dampnat et in morte a conſortio fideliū ſepat et de notabilibꝰ narrationibꝰ ꝯtra ꝓprietarios. pte.iiii.cap.xv.

Quis dicēdus eſt ꝓprietariꝰ et ꝙ tales ſunt fures ac etiā ſimiles iude ꝓditori et ꝙ religioſi nō debēt dicere aliquid ꝓpriū. ſed oīa cōi noīe appellare et qualit̄ itelligat̄ illō. diſtribuebat̄ vnicuiq̄ ꝓut opꝰ erāt. p̄.iiii.c.xv

Proprietariꝰ aſſimilat̄ nō ſolū vxori loth. q̄ verſa eſt i ſtatuā ſalis verū etiā racheli q̄ furata eſt idola patris ſui et ideo ipſe dicitur ydolatra. parte.iiii.cap.xv.

Itē ꝓprietariꝰ cōparatur achor qui tulit aliquā de anathemate. iericho et nota quatuor notabilia in hoc facto pte.iiii.cap.xv.

Item proprietarius ſimilis eſt fatuo negociatori q̄renti bonas margaritas et ꝙ ſubditorū miniſteriū eſt ſpiritualibus ſtudijs īſiſtere p̄latoꝝ vero eſt eis corporalia ꝓuidere et q̄ nō vult laborare nō mādūcet. p̄.iiii.c.xv

Quod ſiquidē cōtriſtaueris vel offenderis: donec cuꝫ reconciliaueris non dormias nec q̄eſcas nec tribuas peccanti in te: ſed ex corde ei indulgeris etiā ſi non petat ſibi indulgeri parte.ii.cap.xv.

Quod ille q̄ offendit et q̄ leſus eſt ſtatim debent alter ab altero veniā petere et dimittere et ꝙ fruſtra ſibi deum ꝓpiciari q̄rit q̄ cito ꝓximū placare negligit ibidem

Qualiter illud debeat impleri et intelligi. ſ. Si offers munus tuū ad altare et ibi recordatꝰ fueris qꝛ frater tuus habet aliquid aduerſum te ibidem

Quod quociens volumꝰ nobis a deo dimitti peccata nr̄a tociēs alijs debemꝰ remittere et ſi non remiſerimus: nec ipſe nobis dimittet. ibidem.

Quod aliq̄ remittūt et nihilominus improperant et nonnulli licet non improperent rācorem tn̄ in animo tenent et de quibuſdam ꝑ ſuperbia erubeſcētibꝰ reconſiliari. ibidem

Quod mollis reſponſio frangit iram et ſermo durus ſuſcitat furorem et ꝙ qui clementer alijs ignoſcit clementiam dei certiſſime accipiet. ibidem.

¶ Qualiter religionē itrare ꝓponēs debeat ſuā intētionē formare ⁊ ꝙ eius intētio debet precipue eſſe ꝓpter deum ⁊ ſ' anime ſue

ſalutem. parte quarta.cap.i.totũ cap.

Quod amantibꝰ deũ nichil durum: nullus labor difficilis ⁊ quare quibuſdã religioſis graue ſit ⁊ durſibilia opa facere.pte.iiij.c.i.

Quod religioſus nouiter cõuerſus preparet aiam ſuã ad tẽptationẽ ꝓcauẽs ne imitetur maloꝝ ⁊ tepidorũ exẽpla ſumẽs ſibi de melioribꝰ exemplũ. pte.iiii.cap.ij.

Quod religioſus ꝑficere volens non debet malorũ exemplis a ſuo p̄mo ꝓpoſito retrahi.ſꝫ ſit, ſurdus mutus et cecꝰ quo ad aliorum facta. pte.iiii..cap.ij

Quod religioſus debeat ſe ſtultum facere in hoc mũdo nichil diſcernẽs vel diiudicãs ex hijs que ſibi fuerint imperata ⁊ de paulo ſimplici. parte.iiii.cap.ij.

Ut religioſus nouicius nõ tepeſcat ſed ferueſcat.eandẽ quã p̄mo die ſui ingreſſus habuit volũtatẽ cuſtodiat icõcuſſã.ꝑ.iiii.c.iij.

Quod religioſi tepidi cõputãt dies ⁊ annos opa vero nõ meditãtes ꝗ cũ deberẽt eſſe magiſtri ꝓpter tempus neceſſe habent doceri vt nouicius. parte.iiii.cap.iii.

Quod nihil ita letificat demones atq͡ʒ nociuũ eſt religioſis ſeu nouiter conuerſis: quã ſi celent a ſpiritualibꝰ patribꝰ cogitationes ſuas.nec ſic ſuperat demões. ſicut ſe reuelẽtur eius ſtimulatiões pte.iiii.cap.iiii.

De triplici modo viuendi in congregatione ⁊ de triplici ꝓuidentia adhibenda contra triplex malũ paciẽter ferẽdũ. pte.iiii.ca.iiii.

De octo articulis quos ſi religioſus diligenter obſeruet vſq͡ʒ ad ſenectutẽ verus ſui ordinis cuſtos ⁊ executor inuenief. pte.iiii. per totum capitulum.

Venire ad religionem: ſumma eſt ꝑfectio. ſed nõ ꝑfecte viuere ſumma ẽ et ꝑfecta dãpnatio. nã ieiunare ⁊ vigilare et mores nõ corrigere: ſic eſt ac ſi aliquis extra vineã vel circa vineã extirpet et colat. et vineã ipam deſertã atq͡ʒ incultã relinquat: et ſpinas ac tribulos germinet. pte.iiii.ca.xxix. ꝑ totũ ca.

Quid eſt perfecte viuere: viuere humiliter amicabiliter ⁊ honorabiliter prout dicit bernardus. parte.iiii.cap.xxix.

Qualiter quiſq͡ʒ et precipue religioſus debeat exceſſus ſuos et vite ſue tẽpus ꝑ momenta ſingula ꝑſcrutari et ſecũ rationẽ ponere et ꝗ ſunt arma ſpũalia: quibꝰ ſe debeat armare. parte.iiii.ca.xxxiiii.ꝑ totũ cap.

De bono iuito ꝙ facit religioſus et de differẽcia inter religioſũ et ſecularẽ. ſi ꝯmittant vnũ et idẽ pctm̃. et inde cõpungant̃ quos ipſorũ maiorẽ miam facilꝰ ipetret. necnõ et ſi ꝗ vnũ opantes ꝗs eoꝝ maiorem recipiet remunerationem. pte.iiii.cap.xxxv.ꝑ to.ca.

Finis huiꝰ.iiii. ptis eplã ſcti marchariȷ ad religioſos in qua ꝑ cognoſcere ꝗs põt varias temptatiões ꝗs nos ſuſtinere oportet et ꝙ abſq͡ʒ magna hũilitatẽ pacia atq͡ʒ ꝑſeuerantia non poterit ꝗs perfectionem attingere. parte.iiii.capitulum.xxxvi.per totum

Qualiter debeamꝰ armari ꝯtra illuſiões et de modo diſcernẽdi inẽ reuelatiões et illuſiones et ꝙ ſctõꝝ ãgeloꝝ aſpectꝰ ſit amabilis et tranquillꝰ: ſicut ecõtrario maloꝝ ſpũum ſũt truces vultꝰ et ꝙ ſctõꝝ debeamꝰ audacẽ inquirere ꝗs ſit et vñ venerit. pte.ii.cap.vi.

Si tibi ꝯtingat aliq̃ claritatẽ oculo corꝑali ꝑcipere vel ſonũ dulcẽ vel melodiam audire vel dulcẽ ſaporẽ aut odorẽ vel aliqd aliud vltra naturalẽ vſum: quõ tunc diſcernas verum a falſo vide. Ibidem.

Nõ hoſtis nõ valẽs hoiez ipedire ꝑ corꝑalia pctã nitit̃ eũ decipe ꝑ vanitatẽ ſaporꝝ et odorũ ſeu ꝑ illuſiões et de modo diſcernẽdi i talibꝰ. parte.ii.capitulo.vi.

Nõ vicio ⁊ ꝯuerſio aie ad iheſum ſit ꝑ bonã volũtatẽ et magnũ deſideriũ. et ꝙ q̃cũq͡ʒ ſpiritꝰ aut ſenſatio diſſoluit hoc deſiderium: non eſt a deo. parte.ii.capitulo.vi.

Quod nõ debemꝰ pati cor noſtrũ q̇etari i talibꝰ cõfortatiõibꝰ ꝑ ſenſus corꝑeos apphenſis ſꝫ pociꝰ velle ſentire firmũ et feruens deſiderium ad deum. parte.ii.capitulo.vi

De ſeptẽ ſignis qbꝰ viſio boni ſpũs diſcernitur ab illuſione diabolica. pte.ii.ca.vij.

Itẽ de aliȷs vii. ſignis qbꝰ ſpũs bonꝰ a malo poteſt diſcerni. ibidem.

Quid ſit rixa: et qñ eſt mortale peccatum et quando veniale. parte.ii.capi.xxxi

Sicut vehementẽ emulgẽs elicit ſanguinem ſic ꝓuocãs rixas ꝓducit diſcordias. ⁊ ſimiliter modeſte alloqñs ꝓximũ gratum accipit reſpõſum et ꝙ diſcordes ꝗdam a ꝓximo ⁊ caritate diſcordant nulli boni operis ſacrificiũ deo immolant. ibidem.

Quod ꝑuerſis mẽtibꝰ ſi ſemel ad contrarietatẽ erũpint recte ꝓlata nõ placẽt ac ꝯtra bonoꝝ corda ſic ꝑuerſa diiudicãt, vt recta ꝗ dicũt̃ nõ reſpuãt et de notabili narratõe duoꝝ ſenũ ꝗ nũq̃ inter ſe habuerũt litem. ibidem

Qualiter ſatiſfactio fiet iniuncta in cõfeſſione et ꝙ tres ſunt partes ſatiſfactionis. ſ. ieiuniũ elemoſina et oratio. pte.iii.ca.iii.

Quod ſompnus tanto minus hões debet adhiberi ꝗto ex quo inpulſu veniant facilꝰ nõ diſcernat: et ꝙ ſathanas ſoleat ſe transfigurare in angelum lucis et de notabilibus narrationibus hoc ipſm declarãtibus. pte.ij.c.iiij.

Quod ħuis angelus alicui appareat: nõ de=
bet facile ſuſcipi ⁊ ꝙ pleruq; demones mẽtẽ
cõuerſi per ſopoꝛẽ conturbãt. qñq; ẽt coꝛpꝰ
verberãt ⁊ varijs illuſionibus nocte ita ve=
xant ꝙ foꝛmidoloſi fiunt. parte.ij.ca.v.
Sompnia. vi. modis contingũt ⁊ ꝙ multos
errare fecerunt ſompnia. parte.ii.ca.v.
De mõ doꝛmiendi ⁊ a ſompno ſurgendi: et
de triplici malo ꝙ ꝓuenit ex ſompnolẽtia.
parte.iiii. ca.xxxviii.
Quod ſuſurratio grauiꝰ ſit peccatum q̃ de
tractio. parte.i.ca.xxxii.
De ſuperbie conflictu cõtra humilitatem et
econuerſo. ꝑte.i.ca.i.
De notabilibus indicijs quibus cognoſcitur
ſuperbus. ibidem
Nõ quiſq; ſupbus ſit: q̃diu inhoneſta cauet
magis ex timoꝛe nois ſui q̃ ex odio vicii. ibi.
Quod quidã honoꝛes et tẽpalia bona relin=
quũt et tñ in coꝛde nõ deſinũt ſupbire. ibidẽ
Qualiter quiſq; ꝑ gratiã dei valeat reprime
re et reſiſtere motibus ſupbie: et ꝙ ſupbia re
preſſa delectabile erit cuiq; talis reputari q̃=
lis eſt. parte.i.ca.ii.
Item ſcito ꝙ q̃ cito motibus ſuperbie elatio
nis vane glorie ſeu alicuius alterius peccati
reſiſtis cum diſplicentia voluntatis et rõnis:
occidis eos: et ꝙ falſa ſit delectatio que in te
ex virtutibus oꝛitur licet vera ſit virtus ex q̃
oꝛiuntur. ibidem.
Quod bona opa noſtra q̄ vana delectatiõe
ſeu ſupbia admixta ſunt deturpentur et mi
nus deo placeant ibidem.
Qualiter quidã tẽptãtur per ſuperbiã poſt
rerum abꝛenuntiationem. ibidem
Quotiẽs alicui ſurrepit cogitatio de ſua ma
gnitudine: totiẽs ſe debet reputare infirmũ
impfectũ atq; miſerũ. parte.i.ca.iii.
Quod qui ſe diſponit ad vitã cõtemplatiuã
ſi ſe totaliter offerat deo nolẽs ſcienter in ſu=
perbia peccare licet ſenciat motus ſupbie ꝓ
tempoꝛe ſi ad ſe reuerſus ſeipm̃ repꝛobet nõ
peccat niſi venialiter. ibidem.
De ſuperbie diffinitione et ꝙ ſupbia eſt oim̃
pctõꝝ initium finis et cauſa et ꝙ diabolũ
imitantᷣ qui ſe de virtutibus attollunt et ex
inde grauius coꝛruunt. parte.i.ca.iiii.
Nõ ſupbꝰ cõſiliũ nõ admittit alicuiꝰ eo ꝙ ſe
ſapiẽcioꝛẽ eo reputat: et ꝙ ſi religioſus ſit ſu
ꝑbus melius erat ei duxiſſe vxoꝛẽ. ibidem.
De quattuoꝛ ſpeciebus ſupbie religioſoꝛuꝫ
quoꝝ pꝛima eſt eoꝝ qui ſe ſapiẽtes credũt et
ideo ſenſu ſuo ſe regere volunt. ibidem.
Secunda ſpecies ſupbie eſt religioſoꝝ qui ſe
cularres et peccatoꝛes deſpiciunt. ibidem.
Tertia eſt ipſoꝝ religioſoꝝ qui volũt ea ha=
bere in clauſtro que non potuerũt habere in
ſeculo. ſ. delicate paſci ⁊ bene veſtiri. ibidem
Quarta eſt ipſoꝝ qui gloꝛiantᷣ vel ſupbiunt
de diuitijs quas habuerũt i ſeculo vel de hoc
ꝙ cõtulerunt eis clauſtro vel etiam gloꝛiantᷣ
de aliquibꝰ q̃ ſtrenue egerunt in ſeculo. ibi.
Quod duo ſunt gña ſupbie, vnũ carnale. ſcꝫ
pauperes faſtidire et de nobilitate gloꝛiari ⁊
aliud ſpũale. ſcꝫ de operibꝰ miſericoꝛdie ſeu
de virtutibꝰ ſe extollere: ⁊ ꝙ ſupbia ſpũalis
magis timẽda ſit q̃ carnalis. ibidem.
Item de quinq; ſpeciebus ſupbie: tam reli=
gioſoꝝ q̃ ſecularium. ibidem.
Quod apoſtate angelo hõ ſimilis efficitᷣ duꝫ
hõ hoibus ſimilis eſſe dedignatᷣ et ꝙ deus ſu
pbꝰ reſiſtit et hũilibus dat gratiam. ibidem.
De pluribus notabilibus narrationibus de
vitis patrũ cõtra ſupbiam et elationẽ. ibidẽ.
Quid ſit ſuſpicio et ꝙ ex tribus modis eue=
nire ſoleat: ⁊ qñ ſit veniale pctm̃ et qñ moꝛ=
tale et de tribus gradibꝰ ipſiꝰ. ꝑte.iiij.c.vi.
Quod homo accedens ad ſuitutẽ dei debeat
ſe preparare nõ ad requiẽ: ſed ad temptatio
nẽ nec poſſe quẽq̃ ſup terram abſq; tempta
tione viuere. parte.ij.ca.i.
Nõ diabolꝰ eos tẽptare negligit: quos quie
te iure poſſidere ſe ſentit: et ꝙ nouiter cõuer
ſo vitia grauius inſidiantur. ibidem.
Quod qui temptationibus cruciantur non
credunt ſe a xp̃o alienari: ſed ex hoc ſe magiſ
cõmendabiles exiſtiment ſi dũ hec patiũtur
deum laudent nõ accuſent. ꝑte.ij.ca.i.
De quinq; modis ſpecialibus reſiſtendi tem
ptationibus. ibidem.
De quattuoꝛ temptationibus que ſolent no
uiter conuerſo inſidiari. ibidem.
Nõ diabolus nõnullos ⁊ ꝓcipue ſolitarie vi
uentes varie tẽptat etiã aliqñ in coꝛpali effi=
gie et etiã dũ doꝛmiũt in tm̃ vexat: ꝙ eos ita
foꝛmidoloſos efficit et ꝓcipue in initio con=
uerſionis ꝙ abſq; ſocij cõmitiua remanere
nõ audent et ꝙ nullo mõ melius aut citiꝰ ho
ſtẽ ſuum fugabunt q̃ ſi eidẽ foꝛtiter in ꝓnci
pio reſiſtant et de notabili exẽplo bti antonij
quõ ipſe ſuos hoſtes fugauerit. ibidem.
Ut cõuerſi ad pꝛiſtinas ſoꝛdes reuertantᷣ dia
bolus eos in initio grauiꝰ tẽptationibꝰ pul=
ſat et ꝙ oẽs pie viuere volẽtes perſecutionẽ
patientᷣ et ꝙ niſi ꝓceſſerit temptationis laboꝛ
non poteſt requies inueniri. ibidem.
Quod temptatio non eſt peccatum: ſed ma
teria exercẽde virtutꝭ et ꝙ nemo leditᷣ niſi a ſe

ipſo ⁊ ꝙ tēpoꝛe temptationis debeamus ad oꝛationē recurrere. ⁊ ꝙ vtile ſit bonis temptari et ꝙ boni magis tēptant̄ ꝙ̄ mali. ibidē.
Quod diabolus varijs modis nos tēptat. vt aut tedio vincat aut virtuoſum ſe reputans in ſuperbiā cadat. aut culpabilē ſe reputans in deſperationē cadat. Ibidem.
Quod nichil ita ſuperat tēptatiōes demonū. ſicut ſiquis ſecreta cogitationū ſuaꝝ ſc̄tis patribꝰ et ꝑcipue diſcreto cōfeſſoꝛi reuelet ⁊ de tribꝰ remedijs cōtra tēptationes ſm̄ doctrinā dn̄i iheſu beate bꝛigitte oſtēſis. ibidē.
Quod in principio cōuerſionis ꝑmittit deꝰ ſuos electos varijs modis terreri ⁊ fatigari ⁊ poſtea eos ſolet ſtabilire ⁊ cōſolari. ibidē.
Quod ſꝫ Berna. debeamꝰ magis ire ad domū luctus ꝙ̄ ad domū cōuiuij et magis i ꝑſēti velle tribulari ꝙ̄ gaudere vel epulari. ibi
De occultis tēptationibꝰ quas beatꝰ Ber. vulpeculas vocat qbꝰ nonnulli religioſi imꝓuiſe aliqñ tēptātur. ꝑte. ii. cap. ix.
Quod hoſtis antiquus ſub ſpe lucrandi alios per ꝑdicationē nōnullos inſtigat ad egrediēdū clauſtrū ſeu recluſoꝛiū vt alijs verbum dei predicent. ꝑte. ii. cap. ix.
Item ſub ſpecie exercendi oꝑa pietatis diabolus incluſus ſuggerit vt monaſteriū aut heremū exeant et ꝙ taliter exeuntes nonnulli pereunt. parte. ii. cap. ix.
De modo capiendi tales vulpeculas. i. occultas temptatiōes que tanto ꝑiculoſioꝛes ſūt quanto occultioꝛes. parte. ii. capitulum. ix.
Quod diabolus ſolet nōnūꝙ̄ religioſus ſuggere. vt tꝑe quo deberēt ire doꝛmitū. vigilēt ꝗtinꝰ ipſis in officio matutinali exiſtētibꝰ poſſit ꝑ ſōpnolētiā illudere ⁊ ꝙ qui ſingulares oꝛōes cōi ſeruitio diuino ꝑferūt: nō ſolū ꝓmio carēt ſꝫ etiā penā icurrūt. ꝑte. ii. ca. ix.
Qđ tꝑe diuini officii hoſtis antiquus ſolet pctōꝝ mēoꝛiā ad mētē adducere et quaſi neceſſariā tūc foꝛe cōſciētie diſcuſſionē ⁊ ſimilia. vt ſic mentem ab officio ſibi iniuncto impediat ⁊ conturbet. parte. ii. cap. ix.
Quod hoſtis miris et occultis cogitatiōibꝰ hoīm oſtendit illicitū eſſe et peccatū ꝙ in ſe bonū eſt vel idifferēs. ⁊ eſſe moꝛtale ꝙ in ſe eſt veniale ⁊ de ſummo remedio quo ꝯſcientia erronea valeat deponi. parte. ii. cap. ix.
De vtilitate tēptationis ⁊ tribulationis. et ꝙ accedēte tribulatiōe debeamus eam ſuſcipere tanꝙ̄ medicinam nobis a deo tranſmiſſam. parte. ii. capitulo. xiiii.
Quod enim tribulationes mittit deus coꝛdi tuo: tot ictus fleubotomie dat aīe tue purgationē. ⁊ ſicut gladius ꝗ nūꝙ̄ exit de vagina ſua contrahit rubiginē. ſic coꝛ hominis ſine exercitatione tribulationis contrahit rubiginem ſpiritualem. parte. ij. ca. xiiii.
Sicut ſapiens oꝛtolanus reſecat ramos ſuꝑfluos vinee vt magis fructificet: ſic deus cultoꝛ coꝛdis humani ſuꝑfluū reſecat amoꝛem a coꝛde per moꝛtē amicoꝝ aut ꝑ tēpoꝛaliū ſubſtractionē. parte. ij. ca. xiiij.
Sicut ictus virge cogit diſcipulū caput inclinare et lectioni intēdere: ſic tribulatio a deo miſſa facit hoīem cognoſcere creatoꝛē ſuū ⁊ ꝙ ꝗto plus coꝛ in vanis et mūdanis delectat̄ tanto minus in ſe inuenit vnde conſoletur. parte. ij. ca. xiiij.
Qđ tribulatio patiēter accepta purgat aīam cū rebellione vero recepta amaritudinē recipit: ſed vtilitatē ꝑdit parte. ij. ca. xiiij.
Si paſſio redēptoꝛis ad memoꝛiā reducitur nihil tam durū qđ nō equo aīo tollerēt: ⁊ ꝙ ſtulti contempnunt tribulationes ⁊ ꝙ ꝑ multas tribulationes opoꝛtet nos intrare in regnum celoꝛum. parte. ij. ca. xiiij.
De temptationibus nouiter cōmiſſoꝛū et de mō repugnādi. parte. iiij. ca. xxxi. ꝑ totū ca.
Quod tepiditas ſit ꝓma radix accidie: et qđ ſit tepiditas et que naſcātur ab eo ⁊ ꝙ tepidꝰ eſt puluinar diaboli parte. vij. ca. xviij.
Qđ quidā non ſolū ambulant: ſed etiā currunt in tantū ꝙ vigilie breues ⁊ cibi dulces ⁊ laboꝛes tollerabiles eis eſſe videant̄ alij vero vix timoꝛe vel pudoꝛe trahuntur. ibidem
Qđ bonarū mentiū eſt timere culpā vbi culpa nō eſt et licet ꝗs virtuoſa oꝑa exercuerit neſcit tñ an ex radice caritatis ꝓceſſerint ⁊ de triplici exemplo quare debeamus eſſe timoroſi et ꝙ nemo ſit vtrum ſit dignus odio vel amoꝛe parte. i. ca. iij.
Quod ꝗtūcūꝗ quis ꝓfecerit nō eſt hoc munus ꝓpꝛiū ſed xp̄i in ſe operantis: ⁊ ꝙ neſcit an xp̄s ſic ꝑ eum operetur tanꝙ̄ ꝑ eum quē inhabitat per gratiā: an tanꝙ̄ per inſtrumentū qđ opere ꝑacto eſt abijciendum. ibidem.
Quod humilitas et timoꝛ dei ſuperant vniuerſas virtutes et ꝙ niſi in timoꝛe dn̄i tenueris te inſtanter cito ſubuertetur domꝰ tua et illud in timoꝛe eſto tota die et habebis ſpē i nouiſſimo die et ꝓ ſtolac. ⁊c. ꝑte. iij. ca. viii.
Qđ ꝑ timoꝛē dn̄i initiū cōuerſatiōis vitioꝝ expurgatio et cuſtodia virtutum acquiritur parte. iiii. ca. iiii.
Quod prima virtus monachi ſit vitare vanā gloriā et ꝙ laus hoim nō aliud niſi ventoꝛū tranſeuntium ſit ſonus. parte. i. ca. vi.

Quod non debeamus finaliter in laude hūana qͥeſcere: ſed ad gloriā largitoris referre et ꝙ ꝑfecti de illata laude neſciūt gaudere. ibi.

Quod vana gloria aliqñ mētē operantis imutat et licet non queſita fuerat delectat oblata et ꝙ vana glīa ſimilis ſit latrūculis ꝑ viā gradiētib⁹ et ꝙ iuſtos laus cruciat et iniquos exaltat. ibidem.

Quod non debeam⁹ gaudere qñ laudamur nec contriſtari qñ vituperamur et ꝙ cū bene viuit̄ caueat ne de virtutibus eleuet̄. ibidem

Quod hii qui in religione degunt deuitēt qͥcquid cōis vſus factū nō recipit ꝑ vana gloria deuitanda. ibidem.

Quid ſit vana gloria et ꝙ vana gloria tripliciter naſci ſoleat de bonis a creatore datis et etiā de opib⁹ ab ipſo hoīe ꝑpetratꝫ. pte. i. c. v.

Quod vana gloria magis ſeruos dei ꝙ̄ diaboli īfeſtare ſoleat et qñ ipſa ſit mortale peccatum et qñ veniale. ibidem. ⁊ ca. vi.

Ad diſcernēdū qñ qͩ ſit ꝑncipaliter ꝓpt̄ vanā gloriā et qñ non ⁊ ꝙ qui plena voluntate ꝓpter hoīes facit: ipſe ꝓpter homines feciſſe videtur. ibidē. ca. v.

Quod in predicatione: lectiōne: ⁊ miſſarum celebratione difficile ſit maculam culpe venialis totaliter euitare nec tū ꝓpter hoc debet quis ſe ꝓpter inordinatum timorem a talibus opibus virtuoſis ſubtrahere. ibidem.

Opera aūt priuata vt ſunt orōes peculiares voluntaria ieiunia et elemoſine conſultius fiunt in priuato ꝙ̄ in publico ab his qui ſe ſēciunt vane glorie infeſtatione minime ea ꝑagere. ibidem.

Quomodo vana gloria ſoleat hoīem tēptare et qualiter hee due ſententie debeant intelligi videlicet Attendite ne iuſtitiā veſtrā. f. co. h. vt videamini ab eis: ⁊ ſic luceat lux veſtra corā hoībus vt vi. o. vra. bo. ⁊ glificent p. vrm qͥ in celis eſt et ꝙ fraudē edificatiōis ꝑpetrat qui bona q̄ egit occultat ſi laudis, cōcupiſcēcias calcare iam ſufficit. ibidem.

Quod tunc merces patrie celeſtis ſperatur cū pro bonis actibus nec tp̄ale lucrū nec ēterna laus nec fauor hoīꝫ deſiderat̄. ibi. ca. vij.

Quod qͥ idcirco bonū facit vt ab hoīb⁹ laudet̄ et qui in fauore ⁊ laude hoīm gloriat̄ ſeu honorē ſibi ꝓ fama a populo oblatū cū gaudio aſſumpſerit: nullā aliā a deo retributionē expectare debeat. ibidem.

Qō nōnulli ſeipſos vituperant et ex eoꝝ ficta hūilitate ab aliis laudent̄. ibidem.

Qō quedā vicia ſpēs virtutū eſſe videntur ſed tū virtutes nō ſūt: et ꝙ hec ꝑnicioſius ſectatores ſuos decipiūt qꝫ ſub velamine virtutū ſe occultāt lege totū ca. pte. ij. ca. viij.

Quod ſub colore caritatis et iuſtitie qͥdā deſiderant vt nōnulli delinquētes a ſpe punirentur qͥ tū motus ſi diligēter inſpiciat̄ inueniꝣ qñqꝫ magis carnalis cōtra ꝑſonā quam ſpūalis contra peccatum. ibidem.

De viſu obſeruando et qualiter ſe quiſqꝫ habere debeat cellā vel clauſtrū egrediens ⁊ ꝙ oculi nři ſint ī capite. i. ī xp̄o. pte. iiij. ca. xxij.

De notabilibus narrationib⁹ ad obſeruādū viſū nřm ⁊ ꝙ verus religioſus debeat hēre ſuos oculos ī terrā defixos. pte. iiij. c. xxij.

Qō vultus exterioris hoīs nō debet eſſe triſtis aut turbulētus nec diſſolutus: ⁊ ꝙ hillaritas faciei in prelato ſit expediēs ſubditis. parte quarta ca. xxij.

Quod in oībus agendis debeamus grauitatē oſtendere nihilqꝫ agere qđ cuiuſdam offendat aſpectum. parte. iiij. ca. xxij.

Qō nō ſufficit vita ſancta niſi etiā ſit fama bona et ꝙ ſic debemus viuere vt vita concordet cū noīe vt ſi et ordo eſt ſanctus ſancta ſit et conuerſatio. parte. iiij. ca. xxij.

Quod inter verba laudantiū et vituperātiū nos debeamus ad mētē recurrere: et tūc aut flendū eſt: vel in dño gaudendū et ꝙ qui perfecta hūilitate fundatus eſt bonū ꝙ agit debeat publicare ⁊ ꝙ qui adhuc pulſat̄ per inanē gloriā bona aget in occulto. ibidem. Et de hoc ſupra capitulo. v.

Quod virtutes dū ꝑ appetitū laudis oſtentātur demonibus ſubiciunt̄ et quō intelligit̄ illud hec via ambulate in ea, neqꝫ ad dexteram neqꝫ ad ſiniſtram. ibidem.

Quod homo de bono ꝙ fecit nō eleuetur nec inde ſibi laudē querāt et ꝙ fur ſit et latro ſimilisqꝫ diabolo qͥ de dono qͥrit laudari. ibi.

Quod quidā mendaciter laudant̄ ⁊ inaniter gloriant̄ et quidā laudes fugiūt et qui eos ſēper venant̄ plus lingue adulatrici credūt ꝙ̄ ſue conſcientie. ibidem.

Qō licet facile ſit de laude non curare dū nō offertur difficile tū eſt, ea non delectari cū offertur et ꝙ ꝓ vno et eodē opere nō poſſum⁹ fauorē mūdi et premiū celeſte expetere. ibidē. de hoc etiā ſupra capitulo. vi.

Qō qui pluſꝙ̄ dignus eſt laudatur amplius patitur detrimētū: ⁊ ꝙ qui cōſcientias ſuas in ore hoīm poſuerūt mō ꝑui modo magni modo nulli eſſe videntur. ibidem.

Qō periculoſum ſit de noīe ſanctitatis gloriari vel laudem humanā appetere: ſeu ī vana gloria requieſcere patet per narrationem

¶ Incipit Prologus in librum qui dicitur Speculum ſpiritualium.

Hunc librum ſequentem cui hic prologus preſcribitur quidam cuiꝰ nomē diuerſis ex cauſis in hoc opuſculo reticet̄ cōpilauit quem quidem librum ex multꝭ voluminibus tractatibꝰ ⁊ eplis extractum atqꝫ in vnum volumē redactum grādi labore multoqꝫ ſtudio cōſcripſit nō ſolum pro ſuiipſiꝰ vtilitate ⁊ ſolatio: ſed ⁊ aliorum rudiū et ſimilium ſibi ſimpliciū vite videlicet cōtemplatiue vacātium quatenus hij qui ꝓpter penuriam nō poſſūt ſufficiētiam habere librorꝫ in hoc vno volumie pene oīa que ſibi magis neceſſaria ſunt: valeant reperire. Et licet pro cōtēplatiuis ꝑcipue cōſcriptus ſit liber: tamē actiue vite deditꝰ in eo multa ſibi vtilia reperiet et precipue i prima. ⁊ ſecūda. et tercia. et ſeptima ꝑte. Cum deniqꝫ librū in ſeptē partes is qui cōpilauit diuiſit: lectorem obſecrās quatenus ſi qua in eo incōgrue poſita: vel emēdatione digna inuenerit: cōpilatoris iꝑitie ſeu ignorantie vel negligētie cōpatiēdo. caritatiue corrigere et emendare dignetur. Si quid vero inibi edificationis repererit: diuine gratie ſ totū aſcribens: compilatori gratꝰ exiſtat: ac ꝓ eo ex itimis cordis medullis diuinā deprecetur clemētiam. quatenus eum ſic diuina pietas in hac valle erūnoſa a vicijs euacuet virtutibuſqꝫ illuſtret: vt poſt huiꝰ vite decurſū ad ſuū regnū celeſte eū feliciter perducat Amē. Si cui autem non libet totum librum ſibi cōſcribere qꝛ fortaſſis nimis ꝓlixus ſibi videbitur trāſcribat ſaltē ea capitula vel ꝑtes que ſibi ⁊ ſui ſtatus perſonis viderit cōuenire: quatenus alij exīde valeant ꝓficere: ſciēs quia qui cōuerti fecerit peccatorem ab errore vie ſue ſaluabit animā eiꝰ a morte et operit multitudinē peccatorū. Explicit ꝓlogus

¶ Incipiunt capitula prime partis huius libri que tractat primo et pricipaliter de ſuꝑbia et eius ſpeciebus et earū remedijs et conſequēter de alijs vicijs et eorū remedijs.

De cōflictu ſuꝑbie ⁊ vere hūilitatis ⁊ notabilibus īdicijs quibꝰ hō cognoſcere poteſt vtrum ſit ſuꝑbus an hūilis Cap. j.

De remedijs cōtra ſuperbie ſeu elatiōis inſultus adhibēdis ⁊ de diffinitione vere hūilitatis et quibus tēptationibꝰ valefaciēs ſeculo ſolet a diabolo temptari. Cap. ij.

Itē de q̄ttuor ſpecialibꝰ remedijs ꝯtra eoſdē ſuꝑbie ⁊ elatiōis motꝰ adhibēdis. Ca. iij

De diffinitiōe ſuperbie ⁊ de notabilibus ſāctorꝫ dictis ad deteſtationem ſuperbie et elatiōis et de quibuſdā ſuperbie ſpeciebꝰ quas religioſi ac etiā alij nōnunq̄ incurrūt et qualiter cōſcientiā noſtrā oporteat nos ſcrutari cū ſuperbie aut elatiōis cogitatio cor noſtrū inuaſerit Cap. iiij.

De diffinitione inanis glorie ⁊ vnde oriri ſoleat ⁊ qꝺ ianis glīa qñqꝫ ſit mortale peccatū et qñqꝫ veniale et de mō diſcernēdi qñ quid pricipaliter fiat ꝓpter vanā gloriā ⁊ qñ nō et de cōflictu vane glorie et timoris domini et qualiter he due ſētentie intelligi debeāt videlicet: Attendite ne iuſticiam veſtram faciatis corā hominibus vt videami ab eis. et ſic luceat lux veſtra corā hominibꝰ vt videāt opera bona veſtra ⁊ glorificent patrē veſtrū qui in celis eſt. Cap. v.

De remedijs cōtra vanā gloriā opponendis et de modo diſcernendi qñ ſuperbia et vana gloria ſūt peccata mortalia Cap. vj.

Itē de dictis ſanctorū ad deteſtationē vane glorie Cap. vij.

De inuidia et eiꝰ ſpeciebus et de cōflictu ipſiꝰ inuidie et cōſolatione eius ꝗ cōtra volūtatē ſuā ſētit de dolore alterius ꝓfectu ſeu leticia de eiꝰ aduerſitate ⁊ defectu et qñ ipſa inuidia ſit mortale peccatū ⁊ qñ nō Cap. viij

De duobꝰ remedijs cōtra inuidiā et de duobꝰ contra odiū adhibendis. Cap. ix.

Item de dictis ſanctorū ad deteſtationem inuidie Cap. x.

De ira et eius ſpeciebus Cap. xj.

De remedijs cōtra irā adhibendis ⁊ ꝙ ꝗ iniurias opprobria et moleſtias ſibi illatas patiēter ſuſtinuerit: meritū martyrij obtinebit et ꝙ duo ſunt martyrij genera Cap. xij.

Itē de dictis ſctōꝝ ad ꝺteſtationē ire Ca. xiij

De odio ⁊ ꝙ tāta ſit differētia int̄ odiū et irā ſicut inter feſtucā et trabē et ꝙ nōnulli credūt ſe odire peccata hominū qui tamē odiūt eorꝫ ꝑſonas magis q̄ eorꝫ peccata. Cap. xiiij.

De recōciliatione diſcordātiū quod qui non vult petere veniā aut non ex animo petit ſine cauſa eſt in monaſterio. Cap. xv

De accidia et eius ſpeciebus. Cap. xvi

De remedijs cōtra accidiā et triſticiā adhibēdis Cap. xvij.

Item de dictis ſctōꝝ ad deteſtatiōē accidie tepiditatis atqꝫ ocioſitatis. Cap. xviij.

De ocioſitate cauēda ⁊ eiꝰ deteſtatiōe Ca. xix

De auaricia et eius ſpeciebꝰ et qñ ipſa ē mortale peccatū et qñ non et ꝙ nōnulli huiꝰ mūdi diuicias deſerūt ſed earū amorē non vere

linquūt et ꝙ ꝗdiu quis cupiditate alicuius terreni illaqueat̃ non poteſt dñi amorem veraciter deguſtare Cap.xx.
De remedijs contra auaritiaȝ adhibendis et ꝙ qui ſeſe ſpōtanea paupertate caſtigat culmen iudiciarie poteſtatis in die iudicij obtinebit. Cap.xxi.
Item de dictis ſanctoꝝ ad deteſtationē auaritie. Cap.xxij.
De gula et eius ſpeciebꝰ et de remedijs cōtra eam adhibendis. Cap.xxiij.
Itē de gula quando eſt mortale peccatum ⁊ quādo non et de dictis ſanctoꝝ ad deteſtationem gule. Cap.xxiiij.
De luxurie et eius ſpeciebus ⁊ qñ ſūt mortalia peccata et quādo nō Cap.xxv.
De decē ſpecialibus remedijs cōtra carnis tēptationes. Cap.xxvi.
Item de dictis ſanctoꝝ ad deteſtationem luxurie Cap.xxvij.
De iordinata familiaritate mulierū cauenda Cap.xxviij.
De ypocriſi atq; ypocritiꝫ ⁊ ꝙ gaudiū eoꝝ ſit ad iſtar puncti. Cap.xxix.
De ſimulatiōe et quādo ipocriſis ē mortale peccatum et ꝙ quis ſimulās religionem vel ſāctitatem ꝓpter dei honorē et proximi edificationem non peccet. Cap.xxx.
De iactātia et diſcordia atq; cōtentiones qñ ſunt mortalia peccata. Cap.xxxi
De igratitudine et ſuſurratione ⁊ deriſiōe et quādo ſūt mortalia peccata. Cap.xxxij
Quid ſit cōtumelia et quādo ē peccatū mortale Et quādo debemꝰ cōtumelias patienter tollerare: et qñ repellere: et de maledictiōe ⁊ adulatiōes qñ ſūt mortalia Cap.xxxiij.
Quid ſit detractio et quod modis fiat et qñ ē mortalis Et ꝗbus modis detrahēs: teneat detracto famā reſtituere: ⁊ an audiēs detractionē peccet mortaliter Cap.xxxiiij.
Quomō ſe habere debeat ne peccet qui audit detrahentē. Cap.xxxv.
Quod multū ꝓſit de alijs bona loq ⁊ ꝙ multa mala eueniāt de mala locutione: Et de vindictis in detractores illata. Cap.xxxvi
De periurio Cap.xxxvij.
De mēdacio et eius generibus Cap.xxxviij.
De pctō in ſpiritū ſanctū. Cap.xxxix.
De leuioribus et grauioribus culpis et amore atq; cōſuetudine peccādi. Cap.xl.
De peccatis cordis oris et opis atq; omiſſionis Et qualiter īmūdiciā cordis oris et operis acquirere debeamus Cap.xli.

Expliciunt capitula.

Pars Prima

¶ Incipit prima pars huius libri.

¶ De cõflictu superbie et vere hũilitatis et de notabilibꝰ idicijs quibꝰ hõ cognoscere poterit vtrũ sit sꝑbus an hũilis. Cap.i.

A Superbia nihil aliud est quã amor
ꝓprie excellẽtie id ẽ ꝓprij
honoris. Dolet autẽ superbia
sẽm Grego. suggerendo sic homini
dicere. Certe multis ymo
pene oibꝰ melior es. Verbo / scientia
/ diuitijs / honoribꝰ cũctis quoqꝫ carnalibus
vel spũalibus superãt carismatibus
Cũctos ergo despice: cũctis temetipsũ supiorẽ
attẽde. Sꝫ hũilitas vera rñdet: Memẽto
quia puluis es / quia cinis es / quia putredo
⁊ vmis es. Quis si aliqđ es: nisi tãto hũilies
te quãto magnꝰ es: perdis omnino quod es
Nunquid tu altior vel splẽdidior ĩ terra quã
lucifer in celo. Si ille de tanta sublimitate ꝑ
supbiã cecidit: quõ tu supbiẽs ad tãtã celsitudinẽ
B ꝯscẽdes walterꝰ hiltõ. Si autem scire
desideras quãta sit supbia ĩ te. Scire poteris
isto modo. Si sẽtias in corde tuo motũ supbie
reputãdo te sctiorẽ: sapiẽtiorẽ: meliorẽ ⁊
magis virtuosũ: vel corpore elegantiorẽ et
fortiorẽ alijs vel etiã ꝙ deus dat tibi gratiã
meliꝰ sibi seruiẽdi ꝙ̃ aliꝰ facit: ita ꝙ reputas
oẽs alios nichil eẽ respectu tui ⁊ te supra oẽs
alios. Vel si aliquã cogitationẽ de teipso habeas
que anime tue ostẽdit aliquã excellẽtiã
vel eminẽtiã supra alios et in huiusmodi cogitatione
motu vel cõsideratione sẽtias dilectionẽ
et delectationẽ ⁊ vanã gloriã vel ꝯplacẽtiã
in teipso ꝙ talis es: Signũ est ꝙ nigrã
supbie imaginẽ portas que q̃uis occulta sit
oculis hominum est tñ dei oculis manifesta
Itẽ si laus honor vel fauor hominũ mũdialiũ
seu aliorũ sit cordi tuo delectabilis et generet
ĩ eo vanã gloriã ita ꝙ tacite cogitas ĩ corde
tuo homines debere vitã tuã cõmẽdare ⁊
verba tua ponderare magis ꝙ̃ verba aliorũ
vel ecõtrario. Si hoĩes te reprobẽt ⁊ cõtemnẽt
et q̃si nichil de te curẽt fatuũ reputẽt et
ypocritã vel si te diffamẽt vel male et false de
te loquãtur vel aliomõ te iniuste molestent et
ex hoc in corde tuo sẽtias rãcorẽ ⁊ tristiciam
vel irã cõtra eos et magnã elationẽ in corde
tuo resistẽdo et pati nolẽdo verecũdiã vel dedecus
in cõspectu hominũ: Si ita sit tecuꝫ:
signũ est ꝙ magna superbia est in corde tuo
quãtũcũqꝫ ipse sanctus in hoim conspectu
appareas. Vide etiaꝫ quã solicitus sis circa
C ꝯseruationẽ honoris tui. Nã multa mala ⁊
ĩhonesta deuitas potius ex timore et pudore
nominis tui et fame tue ꝙ̃ ex odio vicij abhorrens
haberi despectui ab alijs Nã teipsũ
extollentibꝰ et laudãtibus cor tuũ arridet et
gratulãdo applaudit eis. Et ecõtra te deridẽtibus
et cõtẽnentibꝰ vel de te non curãtibus
occulte q̃si irasceris et idignationẽ aduersus
eos cõceptã quãdo ꝙ vbo. vel gestu vel signo
vultꝰ tui ꝓdis et ostẽdis et qđ ẽ hoc nisi superbia.
Qui eñi de laude ⁊ fauore gloriatur
diligẽdo adulãtes ⁊ de despectu tristat̃ q̃si odiendo
eos qui eũ deridẽt vel cõtẽnunt non dubium
quin superbꝰ sit. Ecce forte reliquisti D
mundũ beneficia ecclesiastica honores diuitias
parẽtes et q̃si oẽm materiã superbiendi
in exteriori apparẽtia et tñ itus nisi deꝰ videt
in corde superbire non desinis. dimisisti
materiã superbiẽdi sed superbiã non vicisti
Nam in orõne positꝰ cũ dulcedinis vel deuotiõis
aliqđ sẽseris seu etiã qcqđ bõi opis
ichoaueris mox supbia diabolica cor tuũ iuadit:
eiqꝫ sic vel ꝯsimilit̃ suggerẽdo dicit: Ecce
iã sãctꝰ dei es. Tu v̄o recepta hac diabolica
sugestiõe stati apud te ĩ corde tuo voluis et
reuoluis q̃ iterius vel exterius hõines bona
ꝓbabilia atqꝫ oculis cordis tui eadẽ assidue
representãs tibi de te ĩ eis illicite places ⁊ qđ
ad huc peius est oẽs alios bonos et malos
iferiores te reputas iudicãs illos et teipsũ eis
ꝑferẽs atqꝫ apꝰ te dicẽs. Ego sũ melior illos
illo fortior ĩ patiẽtia / pulchrior ĩ corpe / eloquẽtior
ĩ loq̃la / ĩ memoria stabilior / ĩ ratõe
clarior / ĩ itellectu subtilior / moderatior ĩ discretiõe
/ ĩ abstinẽtia rigidior / in castitate nitidior
/ in virtutibꝰ ditior / ĩ orõne deuotior /
ĩ speculatiõe purior / ĩ meditaciõe mũdior /
in electione studiosior / in grauitate vultus
maturior / ĩ gratia capatior / plꝰ alijs cognoscẽs
/ preelectus alijs ĩ gratia et ꝑlatꝰ dignꝰ
honorari et ab alijs laudari. Atqꝫ vtinã alij
cognoscerẽt v̄tutẽ meã vt eis ꝓficere possẽ
Et in tempore illo quo talia in aĩo reuoluis
dicis qꝛ diues sũ et nullius egeo et nescis ꝙ a
tu es miser ⁊ miserabilis paup cecꝰ et nudus
Nũc etiam desideras ꝙ deus aliquod signũ
vel miraculũ ostẽderet quatinꝰ v̄tus et sanctitas
tua alijs publicaret ⁊ hoc sine fctõ tuo
q̃si esset cõtra volũtatẽ tuã: qꝛ tũc velles alios
docere increpare et arguere ac si solꝰ esses ĩ
orbe et sic in cogitatione tua te sup teipsũ extollis
gratias agẽs deo ꝙ non es sicut ceteri
hominũ. Ore deũ laudas sed ĩ corde gloriã
laudis tibi ipsi vsurpãs Tali cibo pascis cor
tuũ necnon et multis alijs cogitationibꝰ de
donis tibi a deo collatis de factis et virtutibꝰ

ſtruẽtib⁹ in coꝛ ſuum vt iſta falſa delectatio quã in coꝛde ſẽtis poſſit vehemẽtius accẽdi et nutriri

¶ De remedijs cõtra tales ſuperbie ſeu elationis motus adhibẽdis. Cap. ij.

Cupiens autẽ aliq̃ cõtra tales ſupbie ꝗ elatiõis mot⁹ remedia demõſtrare beati Ber. dicta ad lectoꝛis animũ reuoco qͥb⁹ ſic cõtra elatos dicit. Sunt aliq̃ quod nõ ſine doloꝛe loquimur vt videm⁹ qui i ꝯuerſiõis ſue initio ſatis timoꝛati et ſoliciti ſũt donec ſi tuum aliquod cõuerſatiõis acceperit et cum multo magis deſiderare debuerant iuxta illud. Qui edũt me adhuc eſurient incipiunt ſic agere ac ſi dicerẽt vt qd ſuiam⁹ ei vltra: quãdo iam habem⁹ quod datur⁹ eſt. O ſi ſcires ꝙ paruũ eſt quod habes et hoc ipſm ꝙcito perdes ſi nõ ſuauerit ipſe qui dedit. Neqꝫ eni q̃ habem⁹ ab eo ſeruare aut tenere poſſum⁹ ſine ipſo. hec Ber. Si igitur ſuperbie ſeu elationis motibus volueris reſiſtere illud apoſtolicũ dictũ non omittas ad mentẽ ſepi⁹ reducere qui ait. Quid eni habes quod non accepiſti. Si autẽ accepiſti quare gloriaris q̃ſi nõ acceperis. ¶ Itẽ ad reſiſtẽdũ talib⁹ motibus cogitare debes quia cui plus donatũ eſt: plus etiã exigiť ab eo. Greg. Cum eni augẽť dona: rationes etiã creſcũt donoꝝ. Tãto igiť eſſe hũilioꝛ atqꝫ ad ſeruiẽdũ deo ꝓmptioꝛ q̃ſqꝫ debet ex munere quãto ſe obligatioꝛẽ eſſe cõſpicit in reddẽda ratione. Tãto eni ãpli⁹ remuneratoꝛẽ ſuũ q̃ſqꝫ teneť amare ꝙto ipſi⁹ maioꝛi ditat⁹ eſt munere. Tu ergo cariſſime de dei donis et gratiis non te extollas in ſuperbiã ſed multo magis ꝓ̃mptus ſis nõ ſolũ ad gratiarũ actiones agẽdas ſed etiã ad rationes reddẽdas. Nam qui de donis a deo acceptis eleuãtur ab eodẽ iuſte hũiliãť Unde in euãgelio idẽ dñs ait. Omnis qui ſe exaltat hũiliabitur atqꝫ cũ ſuperbiẽte diabolo in ꝓfũdũ īferni demergereť Noli ergo altũ ſapere ſed time. In veritate didici: nil eq̃ efficax eſſe ad gratiã ꝓmerendã retinẽdã et recuperandã: ꝙ ſi oi tẽpoꝛe coꝛã deo inueniaris non altũ ſape ſed timere. Beat⁹ eni homo qui ſẽp eſt pauidus. Time ergo cũ arriſerit gr̃a time cũ abierit time cũ denuo reuerťiť et hoc eſt ſẽp pauidum eẽ. Time ergo ſubtracta gr̃a tãꝙ mox caſur⁹. Time ⁊ cõtremiſce deo tibi vt ſentis irato. Time q2 reliq̃t te cuſtodia tua nec dubites ſupbiã eſſe in cauſa etiã ſi non appareat etiã ſi nil tibi ꝯſci⁹ es. Quod eni tu neſcis ſcit ipſe deus qui te iudicat. hec Bern. Igiť ſi deus ãgelis in celo ſuperbiẽtib⁹ nõ pepercit multo min⁹ tibi parcet in terra q2 es puluis et cinis. Nã multo tollerabilioꝛ eſt in diuite ſupbia ꝙ i paupe: ꝙuis in neutro coꝝ ſit tollerãda. Item cogita ꝙ ſi dei dona in humilitate ſtudueris tenere ꝑ eadẽ eterna gaudia adipiſci valebis. Ois eni qui ſe humiliat exaltabiť: et cũ ſanctis i celis veraciť gloꝛiabiť. Preterea cũ aliquẽ ſupbie vel elatiõis motũ in aliq̃ eius ſpecie ſenſeris: cõſulo tibi vt ſtatim aduertas ſi potes nec ꝑmittas talẽ motum faciliter euadere: ſed in mẽoꝛia habeas illũ ⁊ cõſtringas illũ atqꝫ deſpicias et oẽm cõfuſionẽ quã poteris facies ei nec parcas ei. Nec credas ei ꝙtũcunqꝫ pulchꝛe loquať qa falſus eſt: licet ver⁹ appeat. Sicut ꝓpheta dicit. Popul⁹ meus qui te beatũ dicunt ipſi te decipiũt et in erroꝛẽ mittũt. Et ſi ſic frequẽter ⁊ diligẽter feceris motib⁹ ſcꝫ ſupbis reſiſtendo: et eos deſpiciẽdo: īfra breue tẽpus ꝑ gratiã iheſu xp̄i multũ obturabis de oꝛigine ſupbie. multũ reꝓmes vanã delectationem eiuſdẽ ita ꝙ vix de ea aliquid ſenties: ⁊ licet ſentias tñ ita debilis erit ſeimoꝛtua: ꝙ non multũ nocebit tibi. Et tunc habere poteris ſpũalẽ viſionẽ humilitatis ꝙ bona et ꝙ pulchꝛa eſt et eã deſiderabis et diliges ratiõe bonitatis ſue intrĩſ ꝙ delectabile erit tibi talis reputari q̃lis es. Ac etiã ſi neceſſe ſit libenť ꝓ amoꝛe iuſticie pati obpꝛobꝛiũ et deſpectum. Scias etiã ꝙ i oib⁹ talib⁹ motibus ſuperbie vane glie ⁊ inuidie vel alicui⁹ alteri⁹ pctĩ ſi eoꝝ motibus cũ diſplicẽtia volũtatis ⁊ rationis reſiſtas ꝙcito eos aduertis tũc eos occidis. licet coꝛdi tuo adhereãt inuite ⁊ faciliter nõ recedãt ⁊ ideo nõ eos timeas q2 licet impediãt pacẽ ⁊ quietẽ aĩe tue nõ tñ aĩaꝫ tuã maculãt ſaltẽ crimialiť. Scire etiã debes ꝙ ſctã diligẽti examiatiõe circa hmõi ſupbie mot⁹ ꝑcipies eos eſſe ſupbiã et vanã gloꝛiã: et q̃ſi auerſionẽ a deo et ſtatim diſplicebũt tibi iſti mot⁹ et q̃ſi irat⁹ iſurges ꝯtra illos volẽs eos totaliť deſtruere deſpiciens temetipſm repꝛobãs et obiurgãs: ſed nõ potes ſtatim eijcere illos. Nã ꝙtũcunqꝫ teipſm ꝓ ratiõe humiliaueris / deſpexeris et obiurgaueris. ſi bñ cogitatiões coꝛdis tui aduerteris ſenties q̃ſi quẽdã ſpiritũ blãdientẽ tibi et q̃ſi cõtradicẽtẽ rationi tue. loquiť eni ſic ſuggerẽdo tibi. Quõ põt eẽ ꝙ tu talis pctõꝛ ſis qualẽ i ratiõe tua te aſſeris. Nonne feciſti hoc bonũ ⁊ hoc: qđ ali⁹ nõ fecit. Nõne verũ ẽ ꝙ de⁹ dat tibi qđ alteri nõ dat imo verũ ẽ. Nõne ergo melioꝛ es illo. Nõne dño acceptioꝛ ⁊ in ꝯſpectu dei dignioꝛ? Igiť in hoc te gaudere ⁊ gliari opoꝛtꝫ

Sic mentit̃ tibi ipſi deceptrix cogitatio tua:
hoc eſt iugũ tuũ quod inuitꝰ poꝛtas: ꝙ cũ te
ꝑ rationẽ quaſi in hũilitateq̃ volũtate humi-
lias. in ſecretioꝛi tuo tũ ſenſu teip̃m laudas
et honoꝛas. et cũ quadã delectatione exaltas
hoc iugũ nũꝙ̃ poterit rũpi: niſi ꝑ gratiã ie-
ſu xp̃i. ex cuiꝰ dono: vere miſerũ et peccato-
rẽ te eſſe ſenties. ſicut ꝑ rationẽ te eſſe iudi-
cas. Falſa eſt igit̃ delectatio hec q̃ in te ip̃e ex
virtutibꝰ oꝛit̃ licet vera ſũt virtus ex qua oꝛit̃
A q2 carnalis eſt. Neſcis eni adhuc caſte gl̃iari
de virtute. q2 licet ꝟtuoſus eſſes: ꝟtuoſũ tñ
te nõ ſentires vbi vera hũilitas eſt vt magnã
te oꝑantẽ: magnũ te neſcias. ⁊ oĩbus te mi-
rabilẽq̃ exſpectabilẽ. teip̃m miſerrimũ et vi-
liſſimũ agnoſcas. Hinc Bern. ait. hũilitas ẽ
virtus: qua hõ veriſſima ſui cognitione ſibi
metip̃i vileſcit. hinc quoqꝫ Grego. ait. hũili-
tas vera eſt qua q̃s de ſe ꝑua eſtimat. ⁊ bona
alteriꝰ ſine inuidia et liuoꝛe cõmẽdat. Si aũt
michi nõ credis. crede ſaltẽ euãgelio. Diſci-
puli xp̃i accepta poteſtate eijciẽdi demõia re-
uerſi ſũt cũ gaudio dicẽtes. Dñe etiã demo-
nia ſubijciunt̃ nobis. Rñdit eis ieſus. Noli-
te in hoc gaudere q2 demonia ſubijciunt̃ vo-
bis. ſed q2 noĩa vr̃a ſcripta ſũt in celis. vnde
gl̃iabant̃ diſcipuli: Nunqđ credebãt ſe hr̃e
poteſtatẽ faciẽdi miracula ex ſe ip̃is et nõ ex
deo: Nõ. Nũqđ pꝛo meritis ſuis. Non. ſed
gratis. Nũquid iactãtes mẽtiebant̃ ſe hr̃e ꝙ
nõ habuerũt: Nõ. ſed potius verũ cõfitẽtes
quaſi gratias agebãt deo. Cur ergo rep̃hen-
ſi ſũt: niſi q2 p̃ferebãt ſe ceteris inanit̃ iactã-
tes. gl̃iantes ſe hec dona pꝛe ceteris ſingula-
riter accepiſſe: gl̃iam deo debitã ſibi temere
vſurpãtes. Quoꝝ elationẽ deꝰ repꝛeſſit di-
B cens. Nolite gaudere ⁊c. vt ſ. Nũc igit̃ vide
diligent̃ miſeriã tuaꝫ. Nã ſp̃us ſuꝑbie: tibi
quadã cõfederatiõe cõiũctus eſt ⁊ admixtus
vt vix aliqđ bonũ ſpũale vel coꝛꝑale in coꝛde
oꝛe vel ope agere poſſis. quin ſuꝑbia vel va-
na delectatiõe miſceat̃ et ita ꝑ ſuꝑbiã tuam.
bona oꝑa tua deturpas. et cõmaculas. et ab-
hominabilia ea efficis i2ſpectu dei. Crebꝛas
ſi legis. ſi meditaris: ſtati cõcurrit tibi cogi-
tatio vana de teip̃o. ꝙ bonꝰ ſis vt ſic mẽs tua
ſit reflexa a deo i teip̃ꝫ: Nõ dico ꝙ bona oꝑa
tua ſũt ꝑdita q2 ſic ſuꝑbia miſcent̃: ſed dico
ꝙ nõ ita placẽt deo: ſicut ſi ſimplicit̃ fierẽt ⁊
in hũilitate foꝛent fidelit̃ radicata. Bonũ ſe-
men xp̃s ſeminauit in agro coꝛdis tui. ſed ini-
micus ſuꝑſeminauit zizania. Et q̃s eſt ille
homo: niſi tu vel diabolꝰ in te. Ergo ſi tu ſu-
perbiã vel vanã gloꝛiã in coꝛde tuo ſenſeris:
et volũtarie cõſenſeris tũc totũ triticũ tuum
vertet̃ in zizania et tu niſi penitueris a vera
gl̃ia merito excluderis. Sed cũ ſuꝑbiam vel
vanã gloꝛiã dep̃henderis ⁊ in ratiõe tua re-
ſpueris tũc cũ tẽpus meſſis aduenerit ziza-
nijs ſeꝑatis ſaluũ erit triticũ tuũ. Hucuſqꝫ C
p̃fatus. w. Nũc tibi bꝛeuiter oſtẽdã q̃lit̃ ſm
R. lincolnieñſem diabolus tẽptare conat̃ eos
qui ꝓpt̃ chꝛiſtũ oĩa reliquerũt. Solet nãqꝫ eis
ſic ꝑſuadẽdo dicere. Ecce tãta in mũdo poſſe-
diſti potuiſti tãtis honoꝛibus ſublimari. va-
luiſti tãta familia cõſtipari tãto cultu exoꝛ-
nari tãtis cibarioꝝ delicijs frui nunc autem
hec oĩa ꝓ deo ſpõte cõtẽpſiſti. Poteſtatẽ ho-
rum oĩm a te abſcidiſti et voluntarie tibi ne-
ceſſitatẽ feciſti vt ſis rebus pauperrimus: ho-
noꝛibꝰ p̃uatus ignobilis deſpicabilis et cõtẽ-
ptus ſacco vel cilicio idutus: fame ⁊ ſiti affli-
ctus nullo tibi admiſtrante adiutꝰ. O q̃ ma-
gnus (iquit diabolꝰ) eſt iſte cõtẽptus q̃ ma-
xime ꝟtutis eſt hoꝝ neceſſitatẽ volũtarie aſ-
ſũpſiſſe. Maximꝰ igit̃ es qui tã magnis imo
tam maximis es oꝛnatꝰ.

❡ De quattuoꝛ adhuc ſpecialibus remedijs cõtra ſuꝑbiã et elationẽ adhibẽdis. Cap. iij.

Contra has p̃fatas et alias iſtis ꝯſimi-
les diabolicas ſuggeſtiões debes oppo- D
nere ad minus iſta quattuoꝛ remedia que ſe-
quunt̃. Pꝛimo nanqꝫ cogitare debes quiſq̃s
etiã altiſſime pauꝑtatis gradũ aſſumpſeris
vel quecũqꝫ oꝑa virtuoſa exercueris: ꝙ ne-
ſcis an ex pura radice charitatis et vera ſim-
plicitate itẽtiõis gradũ ip̃m aſſumpſeris vel
ipſa opera oꝑatus fueris. Oẽs eni iuſticie ve-
ſtre ſunt tanq̃ pãnus mẽſtruate nec põt q̃s
gloꝛiari ſe mundũ habere coꝛ. yſidoꝛus. Nã
ſepe que apud hoĩes iudicia bona patẽt apđ
examen diligentiſſimi et acutiſſimi iudicis:
repꝛoba detegunt̃. Ideo oĩs ſanctꝰ veret̃ ne
foꝛte bonũ quod agit pꝛo aliqua animi iten-
tione in oculis dei repꝛobũ ſit. Vnde ⁊ Pau.
ait. Nichil michi cõſciꝰ ſũ ſed nõ in hoc iuſti-
ficatꝰ ſũ. Iob etiã dicit ꝟebar oĩa pctã mea
ſciens ꝙ nõ parceres delinquẽti: hinc quoqꝫ
Iicoꝰ. ait. Ego autẽ oĩa tuta timeo. Et Gre-
go. ait. Bonarũ mẽtiũ eſt ibi timere culpam
vbi culpa nõ eſt. Quare autẽ ſit timẽdũ idẽ
Grego. oſtendit per tria exẽpla. Pꝛimũ eſt
de denario qui examinatꝰ ad lumẽ defectiuũ
ſ. lune vel candele apparet argenteus et valde
bonus quẽ tamẽ lumẽ ſolis oſtendit cupꝛeũ
et malũ. Secundũ exẽpliũ eſt de columpna que
oculo noſtro apparet recta: que tamẽ appli-
cata regule videt̃ curua et toꝛta. Tertiũ exẽ-

plum eſt de pictura opē vel ſtructura cuiꝰ defectus nō ꝑcipit diſcipulꝰ ſed tātū magr̄. Sic vita noſtra iudicio noſtro ſatis clara cuiꝰ lumē eſt defectiuū: cū fuerit examiata ad lumē ſolis iuſticie: obſcura iuenitr̄ ⁊ defectiua. Et q̄ntūcunq; recta videatr̄ oculo noſtro mētali ⁊ ad celū tendēs tn̄ applicata regule recte viuēdi diuine videlʒ volūtati: torta ⁊ curua apparebit. Et licet neſciamꝰ in nr̄is opibus inuenire defectū q2 in arte viuēdi nō ſumꝰ periti Magiſter tn̄ illius artis videlʒ ſpūs ſctūs cū venerit arguet nos de pctīs multis et diuerſis. merito igr̄ trepidare debemꝰ q2 nemo noſtrum ſcit an odio vel amore dignus ſit: ſed oia in futurū ſeruantr̄ icerta. Sed ⁊ ſi q̄s ꝑ aliqua ſigna ſeu cōiecturas credit ſe dignuʒ amore ſm preſentē iuſticiā: icertꝰ tamē eſt de ſua ꝑſeuerātia. Nā licet ſciat q̄d ſit hodie nō tn̄ pōt ſcire q̄d finaliter erit. Btūs igitur hō q̄ ſemꝑ eſt pauidus: igr̄ ſicut ſcriptura docet. Quāto maior es tāto te hūilia in omibus et corā deo iuenies gratiā. E Sc̄do recogitare debes q̄buſcūq; v̄tutibꝰ polleas vel q̄ntūcunq; ꝑfeceris ꝙ nō eſt hoc munꝰ tuū ꝓpriū ſed xp̄i in te operātis a quo eſt oē bonū ⁊ q̄cquid applicatr̄. Tu eni nō portas illud ſʒ xp̄s in te queadmodū color vitri cū ꝑtrāſit cum radius ſolis ſplēdet quidē et rubet color i aduerſo pariete. Sed totus ille ſplēdor ⁊ rubor non eſt coloris ex ſe et per ſe ſed radij ſolaris operantis in colore. Sic tu quecūq; magnifica opera nō tibi ſoli cōſeruas ſed xp̄o i te ſeu tibi in xp̄o vel potius chriſto opanti ꝑ te. Unde et paulꝰ q2 nō ſibi ſed xp̄o aſcribebat quicq̄d boni agebat ſic de ipō ait. Omia poſſū in eo qui me cōfortat. Itē q; plus oibus illis laboraui. Nō aūt ego ſed gratia dei mecū. Hinc etiam ꝓpheta ait: Dn̄e pacē dabis nobis / oia eni opa nr̄a opatꝰ es i nobis. Nō ⁊ ipſe dn̄s māifeſte declarās ait. Sine me nichil poteſtis facere. Tertio recogita quicūq; de bono ope elatiōe tāgeris ꝙ ignoras an ſic opetur ꝑ te xp̄s tanq̄ ꝑ eū quē ihabitat ꝑ gratiā an tanq̄ ꝑ iſtrumētū q̄d ope peracto eſt abijciēdū. ⁊ hoc eſt cuilʒ q̄ntūcūq; virtuoſo merito formidādū. F Quarto quotiēs ſurripit alicui cogitatio de ſua magnitudine ex quacūq; v̄tute ſeu ꝑfectiōe totiēs recogitare ſeu reputare ſe debet paruū: ifirmū ⁊ miſerū ⁊ in eo iꝑfectū q̄d hmōi cogitatio in corde eiꝰ iuenit igreſſū et ꝙ ipm cor eiꝰ tali ipulſu aliquatenꝰ eſt cōmotum. Et ſic ſtatim debet hmōi venenū cogitationis de corde expellere et ſuperbū Goliad ꝓprio gladio iterimere. Quia ſm Grego. Perit oē quod agitr̄ ſi nō in hūilitate cuſtodiatr̄. magnus vnuſquiſq; eſſe ſtudeat ſed tamē aliquo mō ſe eſſe neſciat. ne dū ſibi magnitudinē arrogatr̄ tribuit ſi quid boni operis habet perdat inſuꝑ et crimine ſupbie reprobetr̄. Hinc eni per ꝓphetā dicitr̄. Ue qui ſapiētes eſtis in oculis veſtris et corā vobiſmetipſis prudētes. Uñ ipſe dn̄s dixit ad phariſeos. Uos eſtis qui iuſtificatis vos corā hoibus deꝰ autē nouit corda veſtra. Quia quod hoibus altū eſt: abhoiabile eſt apud deū. Notate fratres notate ꝙ dicitr̄ Si eni quod hoibus altū ē abhoiabile ē apd̄ deū. cogitatio cordis nr̄i tanto apud deuʒ in imo eſt q̄nto hoibus in alto. ⁊ hūilitas cordis noſtri tanto apud deum in alto ē: quāto hoibus in ymo. Hinc cōtra ſupbientē Saulem dicitur. Cum eſſes paruulꝰ in oculis tuis caput in tribubus iſrael factus es: acſi apte dicat. Cum tu te paruulum conſpiceres ego te pre ceteris magnū feci. Quia vero tu te magnum conſpicis a me paruus eſtimaris. Deſpiciamus ergo ſi quid boni gerimus. nulla nos noſtra inficiet operatio. non rerū habundantia: nō gloria extollat. Nam ſi quibuſlibet bonis affluētibus intus itumeſcimꝰ deo deſpecti ſimus. G Miranda quippe actio cum elatione. non eleuat ſed grauat. Qui eni ſine humilitate virtutes cōgregat. quaſi in vētū puluerē portat. et vnde aliquid ferre cernitur inde deterius cecatur. Cum ergo fratres bona agitis: ſemper ad memoriā mala acta reuocate. vt dum culpa caute ꝯſpicitur nūq̄ de bono opere incaute animus letetur. In cunctis ergo que agitis fratres cariſſimi. radicem boni operis id eſt humilitatem tenete nec quibus iam ſuperiores: ſed quibus adhuc inferiores eſtis aſpicite. vt dum meliorum vobis exempla proponitis. ad maiora ſemper aſcendere valeatis. quia ſicut incentiuum elationis eſt reſpectus deterioris. ita humilitatis cuſtodia. eſt conſideratio melioris. Propterea ſciendum eſt ꝙ qui ſe diſponit ad vitam contemplatiuā ſi ex voluntate relinquat ſe et totaliter ſe deo offerat. ita q̄d nolit in ſuperbia ſcienter peccare nec in ſe voluntarie inaniter gloriari ſed ſolum i deo ſi ſciret et poſſet et tamen poſt plenam volūtatem ſic deo oblatam. ſentit plures motus ſuperbie vel inanis glorie et delectationem pro tempore in eiſdem quia nō percipit: tūc hmōi delectatio non eſt niſi veniale peccatū precipue ſi ita ſit ꝙ cum ad ſe redierit ⁊ preperit hmōi vanā delectationē: reprobat ſeipʒ

⁊ reſiſtat talibus motibus cum diſplicentia voluntatis et petat a deo miſericordiam et auxilium: tunc delectatio que prius erat peccatum cito a deo remittitur ⁊ adhuc mercedem habebit homo pro bono labore quem ſuſtinet in reſiſtendo. hec vvalterus hilton.

¶ Sequuntur hinc adhuc quedam ſanctoꝝ dicta ad deteſtationē ſuperbie et elatiōis nec non et quedā ſpecies ſuperbie quas religioſi ⁊ alij ſolent nō nunquā incurrere. Cap. iiij.

A Superbia aūt ſic a beato auguſtino diffinitur. Superbia eſt elatio pernitioſa que inferiorem deſpiciens atq; parem. ſuperioribus ſatagit dñari. Quid eſt ſuperbia niſi derelicto lecto conſcientie. videri velle ꝙ non eſt. humilitas homines ſanctis angelis ſimiles facit: ſed ſuperbia ex angelis demones fecit ⁊ vt euidenter oſtendam. ſuperbia eſt omnium peccatorum inicium et finis et cauſa. quoniam non ſolum peccatū ē ſuperbia. ſed etiam nullum peccatum potuit. aut poteſt aut poterit eſſe ſine ſuperbia. hic yſodorus ait. Omnis peccans: ſuperbus eſt eo ꝙ faciendo vetita. contemptui habeat diuina ꝓcepta. Recte ergo inicium omnis pctī. ſuperbia. quia niſi precesserit mandatorum dei inobedientia. tranſgreſſionis non ſequit̄ culpa. Omnis ſuperbia tanto in ymo iacet. quanto ſe in alto erigit. Tantoq; ꝓfundiꝰ labitur quanto excelſius eleuatur. Qui enī per propriam ſuperbiam attollitur per dei iuſticiam inclinatur. Merito ſuperbie. B diabolus a ſuperna beatitudine corruit. Qui ergo de virtutibus attolluntur. diabolum imitantur. et exinde grauius corruūt. Plerumq; ad elationis emēdationē: ꝓuidentiā dei aliquo caſu nōnulli cadūt: per quē lapſum. reprehenſi a ſemetipſis humiliter ſapiant. et de muneribus dei laudari non appetant. ſed laudent deum a quo acceperunt: vnde laudari ſe volunt. Utilius eſt arrogantibus quocunq; vicio labi: et humiles poſt caſum deo fieri: ꝙ̄ per elationem ſuperbire grauioremq; ruine dampnationem per ſuperbiam ſumere. Sermo dei fidelibus luceſcit. C reprobis autem ac ſuperbis quodammodo tenebreſcit. ⁊ vnde fideles illuminantur. inde ſuperbi cecantur. hec yſodorus. Auguſtinꝰ iterum de ſuperbia loquens ita dicit. Dico vobis qd̄ agat q̄ per ſuperbiā ſibi ſapiens videtur. Si quis ei de fratribꝰ dederit cōciliū et dixerit ei. Frater nō debes ſic agere. nō cum dignatur audire. qꝛ ſe magis ſapientē putat ꝙ̄ illū qui ſibi dat conſilium. Et qd̄ dicit q̄ ſibi videtur eſſe ſapiētior. Ego nō egeo cōſilio: nō ſapiētior tu es me. Etiā ſi hec nō dicat tñ ex eo ꝙ cōtēnit cōſiliū fratris in corde hec loquit̄. Ergo hec dico q̄ ſuperbiā habet ſine cauſa habet alias virtutes: habet virtutes: imo non habet ſed videtur habere. Qui enī hoc habet quod deo contrarium eſt quomodo poteſt habere quod amicū ſit. Superbia i monaſterio ſit ſi ieiunamꝰ erigimur. Orationem facimus ꝓ peccatis ⁊ in ſuperbiā erigimur aliquis ieiunat ꝓ peccatis ſuis penitentiā agens et in ſuperbiā tollitur. Ideo ieiunas. Ideo oras / ideo precepta facis vt cōtra deum facias. Monachus ſi ſuperbus eſt multū ei melius fuerat ſi vxorē duceret. Et ego ſimpliciter dico ⁊ libera fronte dico qꝛ q̄cūq; ſuperbus eſt melius erat ei: et hoc ad cōparationem mali dico: vt omnia alia vicia haberet et ex malis ſuis inclinaretur ad penitentiam et nō oēs deſpiceret. Si autem poſt peccata ageret penitentiaꝫ vtiq; dei miaꝫ meretur. Superbus vero non agit penitentiā D pro malis et gloriatur quaſi iuſtus ſit. Et notandum ꝙ quattuor ſunt ſpecies ſuperbie quas pariſienſis ita deſcribit dicēs. Prima ſpecies eſt eorum qui ſe ſapientes credūt et ideo in ſenſu ſuo ſe regere volunt ⁊ multū ſunt ſue voluntatis. De qua quidem ſuperbia beatus bernardus ita dicit. Que maior ſuperbia ꝙ̄ vt vnus homo toti congregationi iudicium ſuum preferat tanꝙ̄ ipſe ſolus habeat ſpiritū dei. Ideo idē beatꝰ. Ber. alibi admonēs dicit. Supbia ꝙ̄tūuis prudēs videat̄ eē: dimittēda ē ⁊ abigēda. Si admittit̄ ſupbꝰ prima die qua icipit hītare icipit leges dare. Tales nolūt facere quod eis dicit̄ etiā ſi ꝓus hēbāt voluntatē ꝙ̄ eis diceretur. Unde Gregorius ait. Superborum mens ſemper eſt ad irrogandas contumelias valida ad tollerandas infirma ad obediendum pigra. Ad laceſcēdos alios iportuna ad ea q̄ facere debet et ꝑualꝫ ignaua. ad ea q̄ nec facere debꝫ nec ꝑualet ꝑata. Hec aūt ſpēs ſupbie piculoſa eſt et ꝑcipue i nouicijs et alijs q̄ nōdū habēt ſēſꝰ excercitatos ad diſcretionē bōi ⁊ mali. Nō apoſtolꝰ dicit q̄ ſapiens eſt: ſtultꝰ fiat id eſt ſubditus vt ſit ſapiēs. Qua propter iuniores et nouicij ſecundum Ber. non debēt diſcernere quid vel quare precipiatur ſed ad hoc tantum niti. vt fideliter et humiliter fiat: ꝙ a maiore precipitur. Ipſiꝰ ſcilicet E prelati eſt diſcernere: aliorum eſt obedire. Scđa ſpēs ſuperbie ſm̄ pariſiē. eſt eorū clauſtraliū qui deſpiciunt ſeculares et peccatores cre

dentes se inquinari ex eoꝛū consoꝛtio cū tñ
scriptū sit. Nō abhominaberis idumeū: qꝛ
frater tuus est nec egyptiū: qꝛ aduena fui=
sti ī terra eiꝰ. Isti nō attēdūt ꝙ i seculo pōt
aliq̇s ducere vitā religiosā: ⁊ in claustro vi
F tā secularē. Tertia spēs supbie ē eoꝛū q̄ vo
lūt hr̄e i claustro q̄ nec hēbāt i sclō. Cōtra ta
les loq̄t Aug. dicēs. Nō ea q̄rāt i mōasterio
q̄ nec foriꝫ hr̄e potuerūt i sclō. Nec iō putēt se
eē felices: qꝛ īuenerūt victū ⁊ tegumētū / q̄le
foriꝫ īueīre ñ potuerūt. Nec erigāt ceruicē: qꝛ
associanᷣ eis: ad quos foꝛis accedere nō au
debāt: sed sursū coꝛ hēant: ⁊ terrena vana nō
q̄rāt: ne icipiāt eē monasteria vtilia diuiti=
bꝰ nō paupibꝰ: si illic diuites hūilianᷣ ⁊ pau
pes illic īflentᷣ. Vñ̄ ⁊ Hugo de sctō victoꝛe ait
Multi ad cōuersionē veniūt nō tā ꝓpᷣ aīe
salutē / q̄ ꝓpᷣ coꝛpis necessitatē: q̄ nō desi co
lūt: sꝫ vētrē suū. hoꝛū tota intētio ē atq̄ fe
licitas vt bñ ⁊ delicate pascanᷣ / bñ ⁊ curiose
vestianᷣ: et bñ sūt eis tꝑaliter: ⁊ qꝛ terrena
appetūt / celestibꝰ ꝑuātur. Quidā ēt q̄ ante
claustri īgressū: vix i suo vico vel oppido co
gniti fuerāt: postea circūeūtes ꝓuīcias: ⁊ cu
rias frequētātes regū noticias: ⁊ ꝑncipū fa
G miliaritates assequūtᷣ. Quarta vo spēs sup
bie ē eoꝛū q̄ in claustro gloꝛiātᷣ vel supbiūt
de diuicijs q̄s habuerūt in seculo: vel de hoc
ꝙ cōtulerūt eas claustro vel ēt gliantᷣ de aliq̄
bus q̄ strēnue egerūt i sclō. Iō aug. cōtra ta=
les loquēs ait. Nō extollanᷣ si cōi vite aliq̄d
de suis facultatibꝰ cōtulerūt: nec de diuicijs
suis magis supbiāt si eas mōasterio ꝑtiuntᷣ
q̄ si eis fruerentᷣ i seculo. Quid ꝓdest dispe=
gēdo dare paupibꝰ et pauperē fieri: cum aīa
misera supbioꝛ efficitᷣ diuicias contēnendo:
H q̄ fuerat possidendo. Duo q̄ppe ſm ꝑfatuꝫ
Hugo. sunt gñā supbie vnū carnale / et alt
ud spūale. Nā paupes fastidire / ⁊ de nobi=
litate gliari: ad carnalē supbiā ꝑtinet q̄ īntᷣ
hoīes sclāres freq̄ntᷣ solet euenire. De opi=
bus vo mie seu ēt alijs ꝟtutibꝰ se extollē: su
ꝑbia spūalis ē / q̄ solet etiā regulares coꝛrū=
pere. Magꝭ aūt timēda ē supbia spūalis q̄
carnalis: qꝛ extollere se de bono ope aut ꝟtu
te / ab alto cadere ē. Cū ergo bona opa foꝛis
agimꝰ: intꝰ coꝛ ab elatiōe custodire debemꝰ.
Nō eni prodest nobis nr̄a reliquere nisi re
linq̄mꝰ ⁊ nos. Nō eñ dicit dñs. Bti pauꝑes
rebꝰ: sꝫ bti pauperes spū q̄ñ ipsoꝛū ē regnū
celoꝛū. De contēptu rerū quisq̄ debet eē hu
milioꝛ nō superioꝛ. Et meliꝰ eēt vt eas in se
culo retineret: q̄ si relinqueret: vt inde super
biret hucusq̄ de superbia quadꝛuplici reli=
giosoꝛum. Nunc ergo bꝛeuiter tractandū ē I
de alijs quinq̄ speciebꝰ supbie: q̄s nō solū re=
ligiosi: sed etiā alij hoīes solent nōnūq̄ icur
rere. Pꝛima itaq̄ supbie spēs ē inobediētia
q̄ q̇s in nullo vult videri inferioꝛ: qđ fieret
si faceret mādatū. Inobediētiā q̄ppe incur
rit q̄sq̇s dei p̄cepta vel ecclie statuta seu ꝑla
toꝛū ⁊ parētū monita cōtēnit. Secūda ē ia=
ctātia siue irrogātia vt cū q̇s dicit se habere
defectū suū malū ab alio: quem hꝫ a seipō:
vel cū credit hr̄e bonū a seipso: qđ hꝫ aliūde
vel cū bonū qđ hꝫ: sibiipsi attribuit / ⁊ non
deo: vel cū credit hoc sibi datū eē a dō ꝓ me
ritꝭ suis: vel cū quis iactat se hr̄e: qđ non hꝫ
vel plꝰ hr̄e q̄ hꝫ. Tertia vo spēs est ypocri=
sis: vt cū q̇s ꝑtendit exteriꝰ signa scitatis q̄
nō hꝫ sicut contigit qñ q̇s fingit se sanctioꝛē
q̄ est in signo verbo: oꝛatione: ieiunio: ele=
mosinarū largitione / ⁊ in alijs his similibꝰ
Similiter qñ q̇s in sua cōfessione celat pctā
sua: ne talis reputetur foꝛis: qualis est i con
spectu dei: vel cū quis excusat pctā sua vel
pertinaciter defendit aut coꝛrectiones non
suscipit et gñaliter vult se iustū videri cum
pctōꝛ sit: ad hāc speciē supbie ꝑtinet. Quar
ta spēs est contēptꝰ ꝓximi: vt ip̄e melioꝛ co
appareat in arte aliqua vel sapientia: vel cū
alios contemnit sibi dispares in generis no
bilitate: pulchꝛitudine: foꝛtitudie: facūdia:
officio et similibus: vel cum per p̄ces frau
des: munera et alia media illicita querit si=
bi nomen: vt magnus et sapiens supꝛa ali=
os habeatur: vel cum quis adepta dignita=
te: vel prepositura: non socialiter ⁊ humi=
litᷣ se habet: sed ceteris despectis singulari=
ter vult videri. Quinta species est impu=
dentia: vt cū quis de pctō suo manifeste nō
erubescit: seu cū quis de pctō suo gloꝛiatur
hucusq̄ ꝑsiensis de quinq̄ spēbꝰ superbie.
¶ Notādū vero qꝛ Gregoꝛio testante dici K
mꝰ qđ apostate angelo homo similis efficitᷣ:
dū hō similis hoībꝰ esse dedignatur. vnde et
Bernar. ait. Quāto coꝛā hominibꝰ es glo=
riosioꝛ tāto coꝛā deo et angelis vilioꝛ qꝛ deꝰ
superbū deponit: hūilē ac vilē loco suo exal
tat. Propterea sicut monet thobias supbiā
nūq̄ in sensu tuo aut i verbo tuo dñari per
mittas. Nā scriptura dicit. abomiatio dñi
est oīs irrogās. Itē odibilis coꝛā deo ⁊ hoībꝰ
est supbia. Itēq̄. Quid supbit terrā ⁊ cinis
hinc etiam extant versus. vnde superbit ho
mo cuius conceptio culpa. Nasci: pena la=
boꝛ vita mente moꝛi. Cum bene pugnaris
cum cūcta subacta putaris. Que magis īfe

ſtat vincenda ſuperbia reſtat. Que niſi vin-
catur pꝛomiſſa coꝛona negatur. Jdeo dicit
pſalmiſta. Non habitabit in medio domus
mee qui facit ſuperbiā: hic alibi ſcriptū eſt.
Aīa que per ſuperbiā aliquid cōmiſerit: ꝑi-
bit de populo ſuo. Deꝰ enī ſuperbis reſiſtit:
humilibꝰ aūt dat gratiā. Berñ. Magna ſu
perbia et maximū delictū eſt vti datis tāq̄
in datis: ⁊ in acceptis beneficijs gloꝛiā vſur
A pari beneficij. Dixit in vitis patrū ſenex qui
dā. Quādo cogitatio ſupbie aut elatiōis in-
trauerit coꝛ tuū: ſcrutare cōſciētiā tuam: ſi
diuina mādata oīa cuſtodiſti: ſi inimicos tu-
os diligis: ſi gaudes in aduerſariū tui gloꝛifi
catione: et ſi cōtriſtaris i minoꝛatione eiꝰ: ⁊
ſi cognoſcis teipſm inutilē ſeruū: et oīm pec
catoꝛū te deterioꝛē eē: et nō ita de te ſentias
q̄ſi oīa coꝛrexeris / ſciens: ꝙ hmōi cogitatio
tua vniuerſa reſoluet. Jtē quidā frat̄ deſcē
dēs in cellā ſuā: pnꝰ pꝛoſtrauit ſe in terrā:
ploꝛās per tres dies ⁊ noctes i cōſpectu dei.
Poſt hec vero cū diceret ſibi cogitatiōes ſue
exaltatꝰ es ⁊ magnꝰ ſeu ſctūs factꝰ es ipſe tē
perans vicia cogitationū ſuarū hūiliter re-
uocabat culpas ſuas in cōſpectu dei dicens.
Et vbi ſunt illa pctā que feci? Si aūt iterū
in cogitatione eiꝰ aſcendebat: qꝛ multū ne-
glexerat de mandatis diuine in deſperatio-
nē incideret: dicebat et ipſe intra ſe. Si exhi
beo paruū ſeruiciū deo meo: credo qꝛ faciet
mecū miam. Hoc igit̄ mō euicēs ſpūs ma-
larū cogitationū: poſtea apparuerunt ei vi
ſibiliter dicentes. Turbati ſumꝰ a te. Et di-
cit eis: Quare? Et dixerunt. Qꝛ ſi nos te ex
altamꝰ: recurris ad hūilitatē. Si vero nos
te humiliamꝰ: tu te erigis in altū: ad hoc va
lere pōt quod ſcriptū eſt: Jn die bonoꝛū nō
immemoꝛ ſis maloꝛum. Et in die maloꝛū
non immemoꝛ ſis bonoꝛum.

¶ De diffinitione inanis gloꝛie et vnde oꝛi-
ri ſoleat et ꝙ inanis gloꝛia q̄nqꝫ ſit moꝛtale
peccatū et q̄nqꝫ veniale et de modo diſcernē
di q̄n q̄d pꝛicipaliter fiat ꝓpter vanā gloꝛiā
et quādo nō et de cōflictu vane gloꝛie ⁊ timo
ris domini et qualiter he due ſententie intel
ligi debeant. Attendite ne iuſticiā vrām fa-
ciatis corā hoībus vt videami ab eis et ſic lu
ceat lux vrā coꝛā hoibꝰ vt videāt opera bōa
vrā et glificēt patrē vrm̄ qui i celis ē. Cap. v.

INanis gloꝛia eſt inoꝛdinatus animi
B motus quo aliquis pꝛopꝛiam deſide-
rat excellentiam vt alios honoꝛe pꝛecellat.
Et ſciendum ꝙ vana gloꝛia naſci et oꝛiri
ſolet aut de bonis a creatoꝛe datis aut de ope-
ribus ab ipſo homine perpetratis. De bo-
nis vero a creatoꝛe datis tripliciter naſci ſo-
let. Pꝛimo de bonis nature ſicut de pulchꝛi
tudine foꝛtitudine ingenio vocis ſuauitate
et de ſimilibus. Scd̄o de bonis foꝛtune ſicut
de diuicijs honoꝛibus veſtibus oꝛnamētis ⁊
ſpecialiter quātū ad clericos de pꝛecioſis ⁊ va
rijs libꝛis. Tercio de bōis gratie ſicut de ſan
ctitate et virtutibus. De operibus aūt ab ip
ſo hoie perpetratis tripliciter etiā vana glia
naſci ſolet qꝛ aliqñ de operibus malis ⁊ illici
tis. Unde ſcriptū eſt qui letātur cū male fe-
cerint ⁊ exultāt i rebus peſſimis ⁊ hoc eſt gra
ue peccatū. Aliquādo vero naſcitur de ope-
ribus idifferētibus ſicut de artibus mechani
cis q̄ de ſe ſūt idifferētes ad viciū vel ꝟtutē ⁊
in talibus nō peccatur niſi ex accidenti vt ſi
fuerint contra ꝓhibitionē ſupioꝛū vel alias
diſpoñāt ad peccatū. Aliquādo etiā naſcitur
vana glia de operibꝰ virtuoſis ſicut de oꝛa-
tiōe abſtinētia elemoſina cātu lectiōe pꝛedi-
catiōe ⁊ de ſimilibꝰ. Et ſciēdum ſecūdum C
Criſoſt. quod vana gloꝛia magis ſeruos dei
q̄ ſeruos diaboli iſeſtare ſolet. Uñ et ber-
nardꝰ ait. Nō eſt vnde ipugnet vana gloꝛia
puſillanimes et remiſſos q̄ ferueñtioꝛes eſſe
videt̄: ibi paueāt ipſi ſibi caueāt i hac parte
Si ergo laus ſiue gloꝛia iſurgat de bonis ſu
pꝛadictis ⁊ in tali gloꝛia aīa hoīs in ſeipſo p
moꝛoſā delectationē finalit̄ quietat̄. nō trāſ
ferēdo et referēdo ipſam gloꝛiā ad deū largi-
toꝛem ipſoꝛū bonoꝛū. Tunc ex tali vana glo
ria hō moꝛtalit̄ vulnerat̄. Sciēdum tamē ꝙ
nulla dicit̄ moꝛoſa delectatio niſi quando ex
cōſenſu eſt. Unde non intelligit̄ hic moꝛa tē
poꝛis ſꝫ ꝯſenſꝰ. Si vero de bonis ſupꝛadictꝭ
per aliquā occurrentē occaſionē ſurrepat in
hoīe vana glia: ſtati tñ vt ſui cōpos rationis
fuerit īde doluerit et ad cūctoꝛum bonoꝛum
largitoꝛē ipſam laudē ſiue inſurgentē gloꝛiā
retulerit. dicēdo cū pſalmiſt̄. ſaltē mētalit̄
licet nō actualit̄. Non nobis dn̄e non nobis
⁊c. non cenſet̄ ex hoc moꝛtalit̄ vulnerari ſed
tātū venialit̄ maculari. Circa vanā vero glo
riā de operibus ꝟtuoſis inſurgētē. Duo ſūt
pꝛecipue attendēda videlicet intētio ꝑmaria
et finis vltimꝰ. Nā ſi appetitus laudis adiū
git̄ operi virtutis pꝛeter ꝓpoſitū et ꝑncipale
intētū ſicut cōtigit in ꝑdicatiōe / lectiōe / oꝛa
tione deuota miſſarū celebꝛatiōe ieiunio ele
moſina et alijs ſic eſt veniale pctm̄. Si autē D
querat̄ de eiſdē laus ex ꝓpoſito et intentione
ſiue pꝛo fine vltimo ſic eſt peccatū moꝛtale.
Sed qꝛ difficile videt̄ diſcernere q̄n ſic vel ſic

cauſatᷓ vana gl'ia: iđ notāda ē ꝑ hac ſententia materia Criſoſt. In imꝑfecto ome. xiij. Ubi ſup illud euang. Attēdite ne iuſticiā veſtrā faciatꝫ corā hoībꝰ ait. vt videami ab eis Sic inter cetera de vana gl'ia ait. Nō pōt fieri vt caro nata de vanitate: non ſit vanitatis amatrix. nec dn̄s admoneret: vt ne corā hoīnibꝰ faciamꝰ: niſi ſciret oēs hoīes velle corā hoībꝰ facere. attū mandat: ſi caro vana vanitatē deſiderat: ⁊ terrena cōdicio ſuā gl'iaꝫ querit in terra: tn̄ aīa que de ꝟitate nata eſt pōt fugē vanitatē terrenā. Caro ei aduerſꝰ aīam certare pōt: vincere, vero non pōt niſi ipā aīa cōſenſerit vt vincatᷓ: aīa aūt aduerſus carnē ⁊ certat et vincit. Ergo qui quidē plena volūtate ꝓpter hoīes facit: illi aūt propter hoīes feciſſe videtᷓ. Super cuiꝰ aūt cor cogitatio vana quidē aſcendit deſiderās hominibꝰ apparere, Aīa vero intelligēs vanis cogitationibꝰ ꝯtradicit: ⁊ repulit cōſiliū carnis: ille ꝓpter hoīes non videtᷓ feciſſe: qꝛ ſm̄ carnem quidē voluit: ſm̄ aīam aūt noluit: ⁊ qđ cogitauit paſſio carnis eſt: quod autꝫ elegit: iudiciuꝫ aīe eſt. Et infra ſubdit idem Chryſoſto. exēplū ita dicēs. Ecce tu propoſuiſti facere elemoſynā: ſed aſcendit ſup cor tuū velle hoībꝰ apparere: nūquid debes ſubtrahere manum tuam: ne des vane cogitationi locū: dicens apud te / melius eſt nec facere: ne tn̄ iuueniar ꝓpter hoīes facere: abſit. Sed perfice opꝰ tuū: ne dū vis vane cogitationi reſiſtere ꝑdas opus tuū. Et vlteriꝰ dās doctrinā. idē Chryſo. q̄liter poſſumꝰ primā intentionē cognoſcere. ita dicēs. Nā ſic itelligis: ſi ex voluntate tua fuit illa vana concupiſcentia: aut ex neceſſitate carnis. Si ex voluntate tua fuit: doles ſi te faciēte elemoſinam nullus aſperit. Si autꝫ gaudeas qꝛ elemoſina tua in ſilētio facta eſt / ſcito qꝛ cōcupiſcentia tua non fuit ex animo tuo: ſed ex neceſſitate carnis. hec Chryſo. Et conſimiliter de aliq̄s operibꝰ virtuoſis poterit iudicari.

E De quibuſdam tn̄ operibus ad edificationem proximorum publice faciēdis: ſicut de predicatione: lectione: et publica miſſarum celebratione vnde edificantur audiētes. eſt aliter ſentiendum q̄tum ad finē. Nā ſi poſt opus expletum inſurgat laus auditorū: et ī ipſa laude auctor operis delectatur: non tamē ꝓncipaliter ꝓpter ſuam exaltationem: ſed ꝓpter dei honorem et proximi edificationem non cenſetur ex hoc culpam vane glorie cōtrahere q̄uis in opē ꝑdicationis ſm̄ Aug ⁊ Greg. ⁊ cōſequenter in aliq̄s. difficile: ymo quaſi impoſſibile ſit maculā culpe venialis totaliter euitare. Non tamen debet quis propter inordinatum timorem accidentis macule vane glorie: a talibꝰ operibus virtuoſis ſe ſubſtrahere: qꝛ hoc cēt fugiendo: ſuum aduerſarium aīare. vel tanq̄ ſagittam vulnerantē auferendo: dare ei gl'ia diū quo ſe poſſet funditus interimere. vnde beatus Bernar. in opē predicationis ſemel de vicio vane glorie per aduerſarium temptatus: ⁊ proinde cogitans ipſum opus interimere: tandem cōſilio ſancti ſpūs roboratus: tacita cogitatiōe eidꝫ aduerſario ſic reſpōdit. Nec per te icepi / nec ꝓpter te dimittam:

F aliqua tamē opa priuata vt ſunt orationes ſpeculatiōes: volūtaria ieiunia: ⁊ elemoſine ab infirmis: qui ſe ſentiunt ſine vane glorie infeſtatione minime ea peragere: cōſultiꝰ fiunt in ſecreto q̄ i publico: qꝛ q̄to ſecretius / tāto ſecurius: ſicut de btō Thoma martyre legitᷓ: ꝙ dū eſſet iuuenis / vane glorie appetitu erat quaſi irremediabiliter vulneratus: ⁊ ideo poſtq̄ factꝰ eſt pontifex nōnulla priuata opera: ſicut mandatū pauperum quod explere ſolebat in nocte vſumqꝫ cilicíj: et alia pro vitanda gloria: ſecretiꝰ quo poterat peragebat.

G Preterea ſciendū ꝙ vana gloria (prout Aug. dicit) ſolet hominem iuxta hunc modum tēptare / dicendo: age bonū quod potes: oſtende cunctis bonū quod agis: vt bonus a cunctis dicaris vt ſāctus et venerabilis ab oībus ꝑdiceris: vt dei electus voceris vt nemo te deſpiciat: vt vniuerſi debitum tibi honorē pſoluāt. Sꝫ tiro dn̄i ad hec reſpondet. Si boni aliq̄d agis nō pro tranſitorijs: ſꝫ eternis honoribus age: occulta ſint que agis inq̄tum potes. Quod ſi ex toto non vales: ſit in animo occultandi voluntas: et non erit de oſtenſione vlla temeritas. Nec crimis erit aliq̄n maīfeſtare: qđ ſemꝑ celatū vis habere. Sic has duas dn̄icꝫ ſētētias ſibi q̄ſi ꝯtrarias videberis adimpleſſe: quibus dicitur. Attendite ne iuſticiam veſtram faciatis coram hominibus vt videamini ab eis: et ſic luceat lux veſtra coram hominibus / vt videant opera bona veſtra / ⁊ glorificent patrem veſtrum qui i celis eſt. Que quidem redemptoris dicta ſāctus Greg. exponens ita dicit. Quid ē quod opus veſtrū et ita faciēdū ē ne videatᷓ / et tn̄ vt videri debeat ꝓcipitur: niſi ꝙ ea q̄ agimꝰ et occultāda ſūt ne ipſi laudemur: ⁊ tn̄ oſtēdēda ſunt vt laudē celeſtis pr̄is augeamus. Nā cū nos iuſticiā noſtram coram hominibus facere prohibet illico adiunxit: vt videamini ab eis. Et cū rurſus videnda ab ho=

minibus bona opera veſtra ꝑciperet ꝓtinꝰ
ſubdidit ut glorificēt patrē veſtrū qui ĩ celis
eſt. Qualiṫ ergo vidēda vel nō vidēda ſūt ex
ſuarū fine mōſtrauit. Qui eni in publico bo
no opere non ſuā/ ſed ſuperni patris gloriā
q̄rit quod fecit abſcōdit. qꝛ illū ſolū teſtē ha
buit cui placere curauit Uñ idem Gre. alibi
ait. Sic autem ſit opus in publico quatinus
ītentio maneat in occulto vt ⁊ de bono ope=
re ꝓbeamus ꝓximis exēplū et tamē per ītē=
tionē qua ſoli deo placere q̄rimus ſēꝑ opte=
mus ſecretū. Qui vero in ſecreto boni operi
ſuo depꝛehendi ac laudari concupiſcit: et ſi
nullus foꝛtaſſe vidit quod exhibuit: etiā tū
coꝛā hōinibus hoc fecit qꝛ tot teſtes ſecū in
bono opere ꝑduxit quot hūanas laudes in
coꝛde requiſiuit. Depꝛedari ergo deſiderat q
theſaurū publice in via poꝛtat. hoc aūt dico
non vt ꝓximi opera veſtra non videant ſed
vt per hoc quod agimus laudes exterius nō
queramus. Quiſq̄s tamē laudis cōcupiſcē
tias calcare non ſufficit edificationis fraudē
ꝑpetrat ſi bona que egit occultat hec Greg.

De remediis cōtra vanā gloriā opponē=
dis et de modo diſcernēdi quādo ſuperbia et
vana gloria ſūt peccata moꝛtalia. Cap. vi.

PRimū remediū cōtra vanā gloriā eſt
vt ꝓmo cogitemꝰ illud pſalmiſte dicē
tis diſſipauit deus oſſa eoꝝ qui hōinibus pla
cent quatinus nichil ꝓpoſito vanitatis et ia
nis glorie capiēde gratia ꝑmittamus nos ip
ſos facere. Nā ꝓma virtus monachi ē hōi=
num declinare iudicia ⁊ illius apoſtolici di=
cti iugiter memoꝛari. Si adhuc hōībꝰ place
rem ſuus dei non eſſē. Melius eſt ei nō face
re q̄ ꝓpter hoīes pꝛīcipaliter facē. Illū aſpi
ce a quo laudē expectas q̄d de te ſētiat. Ideo
te laudat quia ꝓpter deū te facere putat. Si
autē ītelligeret qꝛ ꝓpter eum facis nō te lau
daret ſed magis vituperaret. Quid igitur il
li placere feſtinas qui ſi aliquādo te ītellexe=
rit deridebit. quid enim a deo recipies qui ni
chil deo dediſti. Nā quod pꝛo deo fit deo da
tur et a deo recipitur. quod autē ꝓpter hōi=
nes fit in vētos effūditur et a nullo ſperatur
Quid eſt eni hōinum laus niſi vētoꝝ trāſ=
eūtiū ſonꝰ. Ceſſauerūt hōines loqui et ꝑdi=
dit fructū ſuū que pꝛopter hōines fecit vt ab
eis laudaret. Que ē autē ſapiētia. res dare: ⁊
verba vana cōparare aut certe mercedē dei ī
ꝑpetuū manētem in celis cōtēnere et fugiti
A nos hoīz ſmōes eligere. hec Criſo. Secūdū
vero remediū contra vanā gloriā eſt. ea q̄ vt
bono ītitio fecerimus obſeruatiōe ſimili cuſto
dire nitamur ne ois laboꝝ noſtroꝝ fructus
poſtea ītrepēs cenodoxie. i. vane glorie moꝛti
bus euacuet ⁊ ne finaliter quieſcamus ꝑ de=
lectationē ī laude humana ſed ad largitoris
gloriam oia referamus et ad hoc ſpecialiter
valet vt ſolicite et iugiṫ meditemur qꝛ nichil
boni habemus a nobiſipſis. Sed Notādū
q᷑ valde perfectoꝝ ē ſic oſtēſo opere auctoris
gloriā querere vt de illata laude neſciat ꝑua B
ta exultatiōe gaudere Nā ſepe dū boni ope=
ri laus hūana obuiat mentē operantis īmu
tat que videlicet laus hūana ſi vis q̄ſita non
fuerat tū oblata delectat. q̄ſi latrūculus ē ap
petitus laudis humane qui recto itinere gra
dientibus ex latere īiūgitur vt ex occultis edu
cto gaudio gradiētiū via trucidetur. Ueꝝ tū
iuſtos laus ſua cruciat iīquos autem exaltat
Sed iuſtos dū cruciat purgat/ iīquos dū leti C
ficat repꝛobos mōſtrat. Igiṫ nec valde gau
dere debemus q̄n laudamur nec cōtriſtari
q̄n vituperamur qꝛ nec dānare iīuria nec co
ronare pōt laus aliena. Quiſq̄s autē ex de=
terioꝛe iā melioꝛ eē cepit: caueat de acceptis
extolli virtutibꝰ ne grauiꝰ ꝑ vanā gloriā coꝛ
ruat q̄ ꝑus per vicioꝝ lapſū iacebat. Cū eni
bene viuiṫ valde timēdū eſt ne mens deſpe=
ctis ceteris de gloria ſingularitatis eleuetur
Nā ſub hoſte quē ꝓſternit homo moriṫ qui
de culpa quā ſuperat eleuatur. Terciū vero D
remediū cōtra vanā gloriā eſt vt hi qui ī cōi
cōgregatiōe viuūt declinēt ⁊ deuitent q̄cquid
cōmunis vſus fratrū nō recipit et vt ea que
poſſūt eſſe iter ceteros notabiles reddere ac
velut ſolis facientibus: laudes apud homīes
cōquirere ſtudeāt deuitare. hoc tamē ītelligē
dum eſt de operibus ſeu ſtudiis volūtariis ⁊
de talibus ad que ex regula ſeu ꝓfeſſiōe aliq̄
non obligātur qꝛ hic non debēt dici ſingula
ria. Unde de btō Bern. ſcribiṫ q᷑ in oꝛe eius
frequēter ſēper autē in coꝛde erat hoc ꝓuer=
biū Qui hoc facit q᷑ nemo miraṫ omēs vū
et ipſe ciliciū pluribus ānis vſus fuit ⁊ q̄diu
occultū eſſe potuit ſed vbi hoc cognitū eē ſē=
ſit cōtinuo illud abiciēs ad cōmunia ſe cōuer
tit. Hucuſq̄ de tribus remediis cōtra vanam
gloriā tractatū eſt. Si cui vero iſta non ſuf
ficiāt apponat et illa quattuoꝛ remedia que
ſuperius cōtra ſuperbiā cōſcripta ſūt in ṫcio
capitulo. Nunc breuiter videamus quando E
ſuperbia ⁊ vana gloria ſūt moꝛtalia peccata
Nota ergo ſm Tho. ſecūda ſecūde. q. clxii.
q᷑ ſupbia de ſuo gñe ē moꝛtale peccatū. op=
poniṫ eni directe hūilitati q̄ īpoꝛtat ꝓncipali
ter ſubiectionē hois ad deū: cuiꝰ ſubiectiōis
defectū īpoꝛtat ſupbia: ſm q᷑ ſupbꝰ ſe extol
lit ſupꝛa id q᷑ ē ſibi ꝑſcriptū. ſcdm diuinā potētiā

vel mensurā. ⁊ sic nō subicit se deo et regule
eiꝰ. aliqui tamē motꝰ supbie: sunt pctā ve-
nialia ꝓpter eoꝝ impfectionē. qꝛ ꝑueniūt
iudiciū rōnis. ⁊ fiūt ꝓter eiꝰ ꝯsēsū. Venerabi
lis vero v valterꝰ hiltō de supbia criminali
tractās ita dicit. Qn̄ motꝰ supbie recipit̄. et i
tātā delectationē ꝯuertit̄ ꝙ hō eligit huius
mōi motū ꝓ plena reqe et delectatione ⁊ nō
q̄rit aliū finē nisi delectationē i huiusmōi mo
tu supbie; tūc est ista supbia moꝛtale pecca-
tū. qꝛ tūc hō facit ⁊ elegit huiusmodi delecta
tionē. tanq̄ deū suū sine resistentia rōnis et
volūtatis sue ⁊ idō est moꝛtale peccatū. Sed
foꝛte hic dicis. Quis est hō q̄ vellet eligere su
perbiā. tanq̄ deū suū. Nullꝰ hō viuēs. vel-
G let hoc facere. Quātū ad istud rn̄deo: qꝛ du
plex est supbia. vna est coꝛpalis: alia spūalis
Supbia coꝛpalis. est hoim carnaliter viuen
tiū. Supbia spūalis. est ypocritaꝝ ⁊ hereti-
coꝝ. Iste tres moꝛtalit̄ peccāt i supbia. In
telligo de tali hoie carnalit̄ viuēte de quali
aplūs sic dicit Si scd̄m carnē vixeritis mo-
riemi. Tūc dico sic hō mūdialis q̄ diligit ⁊ q̄
rit pꝛicipalit̄ honoꝛē sui ipsiꝰ et eligit dele-
ctationū talis honoꝛis tanq̄ requiē coꝛdis
sui et finē glie sue. ip̄e peccat moꝛtaliter. vn̄
sciendū ꝙ ille qui diligit honoꝛē sic ꝙ diligit
apparere melioꝛ et maioꝛ ditioꝛ et excelsioꝛ
aliis i statu. et circa hoc laboꝛat qn̄ potest si
illū honoꝛē diligat ꝙ ꝓpter illiꝰ acquisitio-
nē vel ꝯseruationē trāsgrediat̄ p̄ceptū dei
vel p̄ceptū dilectiōis quo ad ꝓximū. vel ꝓm
ptꝰ est et plenā habet volūtatē trāsgrediēdi
illud citiꝰ q̄ ꝑderet honoꝛē nois vel statꝰ sui
vel careret ꝓposito volūtatis sue: absq̄ du
bio peccat moꝛtalit̄. qꝛ honoꝛē suū magis di
ligit et elegit. q̄ honoꝛē dei et dilectionē ꝓxi
mi. Et cū talis dicere vellet oꝛe ꝙ nollet eli-
gere supbiā ꝓ deo suo: sed ip̄e se seducit. qꝛ
in ope suo ita eligit. Alius tn̄ hō mundialis
qui diligit honoꝛē suū et ꝓ eo laboꝛat. si illū
nō ita diligat. ꝙ ꝓ acquisitiōe vel ꝯserua-
tiōe illiꝰ velit aliqd̄ peccatū moꝛtale cōmit-
tere: nec caritatis p̄ceptū trāsgredi erga pꝛo
ximū: nō peccat nisi venialiter maiꝰ vel mi
nus scd̄m mēsurā dilectiōis et delectationis
H sue cū aliis circūstantiis. hec p̄fatꝰ. v valterꝰ
hilton. De vana glia. licet multa supiꝰ dicta
sint. adhuc tn̄ libet nōnulla adicere secundū
thomā i sūma v̄itate theologie. quibꝰ ostēdi
breuiter possit. qn̄ ipsa vana glia est moꝛta
le peccatū ⁊ qn̄ veīale. Vn̄ notādū ꝙ laus qn̄
q̄ q̄ritur ꝓ opa illicita. et si huiusmōi opꝰ sit
peccatū moꝛtale vana glia q̄ est finis eiꝰ erit
peccatū moꝛtale. Si opus sit veniale: et va-
na gloꝛia inde sequēs erit veniale. Qn̄q̄ etiā
q̄ritur laus per opa idifferētia et tūc est pec-
catū veniale vt habere diuitias. vel vestes p̄
ciosas cū abusu ꝓpter laudē hoim. verūptū
si talia sint pꝛincipaliter oꝛdinata ꝓpter lau
dem hoim et vt sint moꝛtalis pctī occasio vt
puta si mulier cū oꝛnatu meretricio p̄pare-
tur ad capiēdas aīas. vel factū illud sit illici-
tū ꝓ quo laus q̄ritur ꝓpter ꝓhibitionē eccle
sie vel etiā supioꝛis vt sunt toꝛneamenta et
huiusmōi tūc sunt moꝛtalia. Qn̄q̄ etiā q̄rit̄ I
laus per opa ꝟtutū ⁊ hoc cōtingit dupliciter
qꝛ vel appetitꝰ laudis iūgitur opi virtutis.
tāquā icidēs ⁊ nō vt finis: sicut cōtingit i cā
tu vel i pꝛedicatiōe. et huius et tūc est veniale
peccatū. vt appetitꝰ laudis cōstituitur finis
vltimus operis virtuosi. vt si aliquis p̄dicet
pꝛicipaliter. cātet vel simile opus faciat. pꝛo
vana gloꝛia sibi p̄standa tūc moꝛtale pecca-
tū est. Et nota ꝙ maiꝰ peccatū est de bonis
spūalibus gliari. q̄ de tēpoꝛalibꝰ. qꝛ minus
motiuū hn̄t ad vane gloꝛiādū eo ꝙ minꝰ ap
pareāt extra q̄ tēpoꝛalia. Preterea. sciēdum K
ꝙ vana gloꝛia ex suo genere ē peccatū venia
le. Differūt aūt supbia et ianis gloꝛia qꝛ licet
vtrobiq̄ sit appetitꝰ ꝓpꝛie excellētie. tn̄ stri
cte loquēdo supbꝰ est. qui sibi ip̄i magnꝰ ap-
paret. vane gliosus est. qui appetit i oꝛe alio
rū apparere magnꝰ per laudē exterioꝛē. Ut
aūt scias qn̄ vana gloꝛia est moꝛtale peccatū L
et qn̄ veniale. nota ꝙ ꝓ quadꝛuplici fine so-
let qn̄q̄ laus appeti. Primo ad vitandū ma
lū īfamie: sicut samuel se laudauit. Secūdo
ꝓpter aliq̄ vtilitatē spūalem. s. ꝓ gloꝛia dei
vel edificatiōe ꝓximi. sicut Paulus se cōmē
dauit coꝛinthiis. Tercio ꝓpter lucrū auari
cie. sicut fecerūt pharisei qui deuoꝛabāt do-
mos viduarū simulātes longā oꝛationem.
Quarto q̄ritur laus ꝓpter actū pctī venia-
lis vt qn̄ quis appetit laudari. eo qd̄ in laude
venialiter delectetur. Primo modo laudem
appetere. est ꝓuidētie. Secūdo mō caritatis
est. Tercio mō peccatū moꝛtale est. Et cōsi-
militer dicēdū est qn̄cūq̄ moꝛtale peccatum
ponitur finis alicuiꝰ operis. Quarto modo
est veniale peccatum.

¶ Item de dictis sanctoꝝ ad detestationē vane gloꝛie. Cap. vij.

Tunc facta iustoꝛum pꝛosperantur. cū
pꝛo hiis nec tempoꝛale lucrum nec ter
rena laus. nec fauoꝛ hominum. sed sola mer M
ces patrie celestis requirit̄. Si tu nō tuā. sed
dei q̄ris gloꝛiā ip̄e q̄rit quō te glificet ⁊ exaltet

Solus autē ille in dei opere fraudē non facit
qui cū ad studia bone actiōis iuigilat nec ad
tp̄alis rei pꝛemia nec ad laudis verba nec ad
hūani iudicii gratiā anhelat Nā iustus in eo
ꝙ recte agit nec ab hūano coꝛde ianē gloꝛiaꝫ
nec ab oꝛe laudē nec a manu dationē recipe
re querit. Gloꝛia igitur te debet q̄rere nō tu
A illā. Si q̄ris et iuenis eā nociua est et inutilis
Qui autē idcirco bonū facit vt ab hoib⁹ lau
det: hec est merces quā q̄siuit ⁊ nullaꝫ a deo
sperat retributionē qꝛ pꝛo ei⁹ amoꝛe non fe
cit. Unde ⁊ ip̄e dn̄s de illis q̄ elemosinas seu
oꝛatiōes vel quelibet alia bona opera idcirco
faciūt vt ab hominibus videāntur et laudēt ita
cōcludit Amē dico vobis receperūt mercedē
suā. Si quod absit in favoꝛe et laude populi
gl'iaris et honoꝛē tibi ꝓ fama in vita tua ob
latū a plebe cū gaudio assūpseris: scito te hic
recepisse mercedē tuā. Et q̄uis mirabilis pe
nitētie vel continētie videaris dū eni magis
gaudes in gloꝛia hoīm q̄ angeloꝝ in futuro
B tibi nichil restat nisi toꝛmētū. Qꝛ qui aliq̄d
dei donū quod meruit in laudē ꝓpꝛiā cōuer
tit ꝓculdubio virtutē in viciū trāsfert et bo
num q̄d fecit in peccatū. Aliq̄n enim ꝓcedit
vituperatio pꝛopꝛie persone nostre ex appe
titu ianis gloꝛie vt aliis ex nostra vita hūili=
C tate detur occasio nos laudādi Talis hūili=
tas est maxima superbia. Notādū ꝙ inter ver
ba laudātiū et vituperātiū sēꝑ ad mentē re=
currēdū est. Et si in ea non iuenit bonū vn̄
laudat' flēdū ē. Si vero iuenit timēdū est ne
dū de bono extollitur non gladio sed medita
tiōe vulneret. Et si in ea non iuenitur malū
q̄d dicitur in dn̄o gaudēdū est. Si vero iue=
nitur coꝛrigēdū ē. Ille aut debet publicare
bonū q̄d agit qui perfecta hūilitate fūdatus
nulla iā elatiōe cōtigitur. Nā is qui se intel
ligit adhuc amoꝛe laudis pulsari facta bona
D i occulto agat ne foꝛte quod egerit ꝑdat. Bo
ni operis ichoatio nō debet citi⁹ palā ad hu
manā cognitionē venire. Ne dū boni icho=
atio hūanis oculis referatur a virtute ꝑfe=
ctionis inanescat iceptio sāctitatis virtutes
sāctoꝝ ꝑ ostētationis appetitū dn̄o demonū
imūdoꝝ subiciūtur. Sicut Ezechias rex qui
diuicias suas caldeis per iactātiā pꝛodidit et
pꝛopterea pituras per pꝛophetā audiuit vt
significaret dei seruū virtutes suas dū va=
ne gloꝛie studio pꝛodiderit ꝑdere et statī de=
mones operū suoꝝ dn̄os facere sicut ille per
ostentationem caldeos rerū suarū dn̄os fe=
cit. Sēper suā aspiciāt feditatē qui vane glo
rie favoꝛes diligūt ꝑdidisse opus bonum
doleāt: ꝙ ꝓ hūanā ostētatiōe fecerūt amatoꝛ
vane gloꝛie. Qui possit sēꝑ laudari agere nō
quiescit. Sed audi quid ꝓpheta dicat hec via
ambulāte in ea neq₃ ad dexterā neq₃ ad sini=
strā. Non declinat ad dexterā qui nō sibi sed
deo tribuit bona que agit. Neq₃ ad sinistraꝫ
se vertit qui de diuina idulgētia peccādi licē
tiam nō pꝛesumit. Igitur circūspice teip̄m
hō nichilq₃ tibi arroges eoꝝ q̄ in te sūt p̄ter
E peccatū. Non ergo eleuetur homo de bono
quod facit nec inde sibi laudē querat sed deuꝫ
laudari querat i donis suis. Nā dn̄s per pꝛo
phetā dicit Gloꝛiā meā alteri non dabo. Itē
in euāgelio. Cū feceritis inquit oīa q̄ p̄cepta
sunt vobis. dicite serui inutiles sum⁹. Si igitur
dn̄s nos non permittit gloꝛiari etiaꝫ cū oīa
eius pꝛecepta fecerimus sed et ꝓhibita com
miserimus Unū Aug. ad deū loq̄ns ait. Qui
laudari vult de dono tuo et nō querit in illo
gloꝛiā tuā sed suā hic licet pꝛopter donū tuū
ab hōib⁹ laudet' a te tn̄ vitupet': qꝛ de do=
no tuo nō tuā sꝫ suā laudē q̄siuit. Qui ei de
bono tuo gloꝛiā sibi q̄rit non tibi hic fur est
et latro et similis diabolo: qui furari voluit
gloꝛiā tuā. Qui eni laudatur ab hoibus vi=
tuperante te non defendetur ab hominibus
F iudicāte te nec liberābitur damnāte te. Esse
humilē est nolle laudari in se qui ergo lau=
dari in se appetit superbus esse conuincitur
laudamur mendaciter delectamur inaniter
et vani sunt qui laudātur et mendaces qui
laudant Alii laudātur ꝙ ficti sūt Alii laudāt
quod putant et falsi sunt. Alii vtroꝛūq₃ pꝛe=
coniis gloꝛiātur et vani sūt. Et sciēdū ꝙ qui
dam laudes hominū vilipēdūt et i hoc sūt
laudabiles. Quidā omni tempoꝛe venātur
famā seculi et omni tempoꝛe sunt infames
Quidā apud alios venerabiles sunt sed sibi
apud se vilescūt. Quidā plus de se lingue ad
ulatrici q̄ cōsciencie credunt non attēdentes
quod Cato dicit. Cū quis te laudet iudex tu
us esse memēto Plus aliis de te q̄ tu tibi cre
G dere noli. Si vere te laudabilē esse cupis lau
des hominū non requiras: quia q̄uis alicui
facile sit laudē non curare dum negatur est
tamen difficile ea non delectari cum non of
fertur. Cum vero pꝛo recto opere laus tran
sitoꝛia queritur eterna retributione res di=
gna vili pꝛecio venundatur. Non possu=
mus simul pꝛo vno et eodē opere favoꝛem
mundi expetere ⁊ pꝛemium vite celestis ac=
quirere. Unde dicit' in vitis patrū Sicut fie
ri non potest ꝙ herba nascat' simul et semen
ita nec fieri potest vt gloꝛiā habētes simul

et fructū faciamꝰ celeſtē. Amatoꝛ aūt vane
laudis vult habere fructū ſtatim cum ſeminat̄
imo aliq̄n ante. Sed ſciēdū ꝙ qui bladū
ſuū colligit dū adhuc eſt i herba: nō habebit
in auguſto qḋ reponat i hoꝛreū ſuū. In vitis
patrū dixit quidā ſenex ꝙ pluſq̄ dignus
eſt honoꝛat̄ aut laudatur āplꝰ patitur detrimētū
qui aūt oīno nō fuerit ab hoībꝰ honoratꝰ
hic deſup gloꝛificatur. Notādū. ſcḋm
Bern. Sꝫ qui ꝯſciētias ſuas i alienis liguis
poſuerit: modo parui modo magni modo
nulli videntur. qui linguis hoim eos laudare
vel vituperare placuerit. Quoniā pꝉiculoſū
ſit de noīe ſctitatis gloꝛiari vel laudē hūanā
appetere ſeu i vana glia requieſcere patet i vitis
patrū. Ubi ſcribit̄ ꝙ quidā deſiderabat
videre aīaꝫ peccatoꝛis quō abſtrahit̄ a coꝛpe.
Et ecce lupꝰ igrediebat̄ ad eū ꝯ tenens oꝛe
ſuo veſtimēta ipſiꝰ frīs: trahebat eū foꝛas.
ſurgēs ergo frat̄ ſeq̄batur lupū: lupus autē
duxit eū ad quādā ciuitatē et dimittēs fratrē
receſſit ab eo. Cū ergo ſederet foꝛas ciuitatē
i mōaſterio i quo erat q̄dā habitās: qui
et habebat nomē quaſi magni ſolitarij. Ipſe
vero ſolitariꝰ īfirmꝰ erat expectās hoꝛaꝫ
moꝛtis ſue. Frat̄ ergo ille qui illuc venerat
videbat multā p̄parationē fieri cereoꝛū et
lāpadarū ꝓpter ſolitariū illū tanq̄ ꝑ ipſuꝫ
deꝰ panē et aquā habitātibꝰ i ciuitate illa p̄ſtaret
atq; ſaluaret eos. Et dicebāt q2 ſi hic
finierit vitā oēs moriemur. Facta aūt hoꝛa
exitꝰ ſui vidit frat̄ ille tartareū iferni deſcēdētē
ſup illū ſolitariū hñtē tridētē igneū ꝯ audiuit
vocē dicētē. Sicut aīa iſta nō me fecit
quieſcere: neq; vna hoꝛa i ſe ſic neq; tu miſereatis
eiꝰ euellēs aīam. Deponēs ergo ille
tartareꝰ igneū tridētē i coꝛde ſolitarij ꝑ multas
hoꝛas toꝛq̄ns eū tādē extraxit aīam eiꝰ.

¶ De inuidia et ſuis ſpeciebꝰ et de ꝯflictu ipſiꝰ īuidie ꝯ de ꝯſolatiōe eiꝰ qui contra voluntatē ſuā ſentit doloꝛē de alteriꝰ ꝓfectu ſeu leticiā de eiꝰ aduerſitate ꝯ defectū et qñ ipſa īuidia ſit moꝛtale pctm̄ et qñ nō. Cap. viii.

Inuidia aūt de virtutibꝰ ꝯ fama ſiue
H de honoꝛibꝰ vel de ꝓſperitatibꝰ alioꝛū
naſci ſolet. Si vero q̄ras quid ſit inuidia
Scito q2 īuidia ē tediū felicitatis aliene: vel
triſticia de alienis bonis. Hec aūt inuidia ſecūdū
grego. quinq; filias habet. Pꝛia ē odiū
qḋ eſt nolle bonū pꝛoximo et velle ei malum.
Secūda eſt exultatio animi i aduerſis pꝛoximi.
Tertia eſt afflictio i n pꝛoſperis pꝛoximi.
Quarta vocat̄ ſuſpicio que dicit̄ detractio
latēs. Quīta ē detractio que fit i apto
eū intēdit melioꝛ apparere q̄ ille cui detrahit
De ſpeciebus aūt detractiōis / et quādo ipſa
detractio ē moꝛtale peccatū vel quādo ipſe
detrahēs tenet̄ ei cui detraxit famā reſtituere
ptꝫ i ca. xxxiiij. iſtiꝰ ptis. Solet aūt inuidia
ſcḋm. Greg. ſic hoīeꝫ tētare ſuggerēdo. In
quo illo vel illo minoꝛ es. Aut ergo eis vel equalis
vel ſuperioꝛ nō es: quanta vales que
iſti nō valēt. Nō ergo tibi ſupioꝛes aut etiā
equales eſſe debēt. Sed iſtis diabolicis ſuggeſtiōibꝰ
ꝯgratulatio frīs pꝛofectꝰ ſic reſpōdet.
Si ceteros virtutibꝰ antecellis. tuciꝰ in
loco īfimo q̄ in ſūmo temetipſm̄ conſeruas
Sēꝑ enī de alto peioꝛ ſit ruina. Nā ſi tibi vt
aſſeris quidā ſupioꝛes vel equales ſūt: quid
te ledit: quid tibi nocet? Hic aūt q̄ri pōt merito. I
An ille qui fratri iuidet et īde dolet: ſit i
ſtatu ſaluādoꝛ. Hāc aūt q̄ſtiōꝫ btūs Bern.
tāgit dicēs ſup cā. quomō ergo pꝛoficere poſſum
qui fratri pꝛoficiēti īuideo. Huic q̄ſtiōi
rñdet idē Bern. dicēs. Si doles qḋ iuides ſatis
quidē: ſed nō ꝯſentis. Paſſio q̄uq; eſt ſanāda:
nō actio cōdēnanda. Tātūmodo caue
ne des mēbꝛa tua arma iniq̄tatis videlꝫ ne
des linguā ad detrahēdū / aures ad malū audiēdū
coꝛ ad meditādū et manꝰ ad nocēdum
Alioq̄n nō nocet ābulāti et extēdēti ſe ad melioꝛa.
q2 iā nō ipſe illud opat̄ ſed qḋ hītat i eo
pctm̄. Et notādū ſcḋm ꝙ i ſtimulo amoris
Bonauen. dicit. q2 cōtēplatiuꝰ debꝫ gaudere
de bonis ꝓximi etiā ſi eadē bona nō cernat
i ſeipſo. Nā ſi nō fecerit ſꝫ potiꝰ inde doluerit
tria maxima mala i hoc pctō cōmittit
Primū ē ꝙ honoꝛē dei q̄ i bōis illiꝰ reſultat
odire videt̄. Secundū eſt ꝙ paſſiōes xp̄i qui
ad hoc paſſus eſt vt vnuſquiſq; habūdet virtutibꝰ
: cōtemnit. Tertiū ē ꝙ charitatē qua
ꝓximū ſicut ſeipſm̄ deberet diligere ꝯ eiꝰ bonū
ſicut ſuū affectare: lacerat et diuidit. Si K
autem ſcire quis deſiderat quanta iuidia ſeu
ira in coꝛde ſuo intrinſecus occultetur: aduertat
et cōſideret ſeipſum diligenter quando tales
motus inuidie vel ire ex coꝛde ſuo pullulant
contra pꝛoximos ſuos. Quāto enī magis
mouetur et excitatur per melancoliam
amaritudinem vel per malam cogitationē
contra eos: tanto maioꝛ eſt in ipſo imago ire
ſeu inuidie. quia quo magis murmurat per
impatientiam contra deum ꝓpter aliquam
tribulationem: infirmitatem vel aliam moleſtiam
coꝛpoꝛalem ſeu ſpiritualem ab ipſo
deo ſibi immiſſam vel contra pꝛoximum ꝓpter
aliquid quod agit vel dicit contra ſe eo
minus eſt imago iheſu in ipſo refoꝛmata.

Grauis autem eſt inuidia malū ꝓ malo reddere. Sed grauior eſt illum odire ꝗ̄ ſibi nichil nocuit. Grauiſſima vero ē ꝓ bono malum reddere vel odio habere aliquē qui bonus eſt. Sicut iudei xp̄m. Item malū eſt ledere aliquē in reb⁹/honoribus vel corpore. peſſimum aūt immo diabolicū ledere et nocere alicui ī aīa quo ad ſalutē eternam. Item negare id gēti bñficiū pctm̄ eſt etiā ſi ſit inimicus nō aūt impedire malum eius cū poſſis grauius peccatū eſt. Perfectorū aūt eſt bonū inimici ꝓmouere et diligere ex affectu

A Et ſciēdū ꝙ inuidia ex ſuo genere eſt mortale peccatū cū ſit dolor de alieno bono. Et nota ꝙ quadruplex ē dolor de alieno bono. qñ ꝗ naturalis et ſiſtit in primo motu ſicut in quibuſdam qui naturaliter ſunt īuidi et hoc nullum eſt peccatum cum non ſit in voluntatis ptāte. Alio modo poteſt hui⁹modi dolor haberi in appetitu ſine cōpleta deliberatiōe vt dicat᷑ mot⁹ ſecūdo primus et ē veniale peccatū. Vel eſt act⁹ voluntatis cōplete deliberat⁹ et ī rōe inuidie vt cū aliquis deliberate triſtatur de bōis alteri⁹ iquātū ille alt excedit eū in bōis et iſtud ſꝑ eſt mortale peccatū qꝛ dolet de bono de quo gaudēdum eſſet. Si tñ talis dolor ſit ī impfecta rōe inuidie id eſt in motu ſēſualitatis: ſic eſt veniale peccatū. Nam primi mot⁹ inuidie qñꝗ etiam in viris pfectis inueniūtur. Aliomodo dolet quis de bono tpali alteri⁹ qꝛ vidit illū redūdare in dānum aīe ei⁹ vel in dānum coitatis et talis dolor bonus eſt vel etiā dolet quis de bono alteri⁹ inquātū timet ſibi ipſi vel alijs bonis viris nocumētū ex bono tpali ipſi⁹ ꝓuēturū et talis dolor pōt eſſe ſine pctō. Tertiomō pōt quis triſtari de bono alteri⁹ nō qꝛ ipſe alter bonū illud habet ſed qꝛ ſibi ipſi deeſt illud bonū quod alter habet: hic proprie eſt zelus: qui vicꝫ zelus ſi ſit circa bona et honeſta. et ſpūalia laudabilis eſt et talis zelus dicitur ſctā inuidia. Ideo apoſtol⁹ ait. Emulamini cariſmata meliora. Si aūt ſit circa bōa tpalia qñꝗ ē pctm̄ qñꝗ nō. Quartomō pōt quis triſtari de bono alteri⁹ tpali vt de diuicijs et poſſeſſiōib⁹ inquātū ē idign⁹ hēc huiuſmodi bona hec inuidia prohibet᷑ cuilibet xp̄iano. Iuxta illud pſalmiſte. Noli emulari in malignantibus ⁊c. Nam bona temporalia ex iuſta dei ordinatione dantur indignis vel ad eorum correctionem vel ad eorū damnatiōem et huiuſmodi bona quaſi nulla ſunt in comparatione bonorum futurorū que bonis et iuſtis reſeruantur.

¶ De duobus remedijs contra inuidiam et de duob⁹ cōtra odiū adhibendis. Cap. ix.

NOtandum ꝙ quattuor ſunt remedia ſpecialia ꝗ contra inuidiam et odiū nos opponere oportet. duo videlicet contra inuidiā et duo contra odium. B Primum ē vt homo ponat amorem ſuum in illis bonis ꝗ poſſūt haberi a multis. ita ꝙ nō vno quoꝗ eorum plene haberi poſſint. Vnde et Greg. ait. Qui facibus inuidie carere deſiderat illam hereditatem appetat quam coheredū numer⁹ non coanguſtat que et omnib⁹ vna eſt et in ſingulis tota. Vir autē iuſt⁹ per hoc ꝙ in terris nihil appetit alienis prouectib⁹ inuidere neſcit. Primum ergo ſummum remedium contra peſtem inuidie eſt vt nihil eorum ames vel cupias que mundus amat id eſt honores: diuicias: voluptates et huiuſmodi temporalia: quia ꝗ̄to ī plures partes diuiduntur tanto partes minores ſiunt et ꝗ ea appetit inuidet alijs ea habentibus dū neceſſe eſt alterum carere eo quod alter habet. Celeſtia bona autem et diuinā quo plures participant eo magis dilatantur et habundant vt ſunt virtutes ſapientia dona ſpiritus ſancti et ſimilia que participatione non minuūtur ſed augētur. C Secundum vero remediū eſt vt recogites tecum ꝙ ꝗ̄uis ille cui tu inuides nō haberet illud pro quo tu ei inuides tu nihilominus ꝓpter hoc nō haberes illud. Noli igitur alteri inuidere de eo ꝙ ſine damno tuo habet ne fruſtra de aliena felicitate torquearis. Quia ſcḋm greg. nihil poteſt eſſe nequius inuidia que alienis torquetur bonis. Vbi autem inuidia eſt/charitas eſſe nō poteſt: et vbi charitas nō eſt ibi nihil boni eſſe poteſt. D Primum quoꝗ remedium cōtra odium eſt dei timere vindictam. Scias autem pro certo ꝙ deus homini nō remittit peccata ſua ꝗ̄diu ipſe tenet odiū erga proximū ſuū. Hinc enim ſcriptum eſt. Hō hoi reſeruat irā/et a deo ꝗrit medelā. In hominē ſibi ſimilem nō habet miſericordiā et de peccatis ſuis deprecatur deum. Relinque proximo tuo nocēti te/et tūc deprecanti tibi pctā ſoluentur. Vñ et Aug. ait. Qua fronte qua deuotione a deo potes veniā petere ſi ꝓximum tuū odis. Petis in orōne dñica ꝙ tibi dimittat ſicut et tu debita dimittis. Certe igitur mihi ꝙ tibi tantum dimittet ꝗ̄tum tu alteri dimittis. Secundum vero remedium cōtra odiū eſt vt cogites ꝙ oportet te aliqñ ꝓximo tuo reconciliari ſi velis ſaluari. Melius ē ergo tibi eidē ꝓximo tuo cito ꝗ̄ tarde recõciliari ne bona que iteri operaris ꝑdas. Unde et dñs ait. Si offers munꝰ tuũ ad altare et ibi recoꝛdatus fueris ꝙ frater tuꝰ hꝫ aliquid aduerſũ te. Relique ibi munꝰ tuũ et vade priꝰ recõciliari fratri tuo. Et tũc veniens offeres munꝰ tuũ. Hinc aug. ait. Si frater tuꝰ in te peccauit: vade ad eũ et inuita eũ ad pacẽ: da ſibi oſculũ / et lucratꝰ es fratreꝫ tuũ. Tu vero qui offẽdiſti nõ differas pergere nõ differas fratrẽ recõciliari: vade ad euꝫ et pete veniã. Et ſi verbo offẽdiſti / et tu verba recõcilia. Si vero facto qđ deꝰ auertat et tu placa eũ facto. Sic enĩ decet ſeruos dei facere. Sic decet eos demones expellere et ſanctos angelos introducere.

¶ Itẽ de dictis ſanctoꝛum ad deteſtationẽ inuidie. Cap. x.

E Gregoriꝰ i moꝛalibꝰ ſup illud Job. paruulũ occidit inuidia ſic ait. Inuidere nõ poſſumꝰ niſi eis quos nobis i aliquo melioꝛes putamꝰ. Paruulꝰ ẽ qui inuidia occidiẗ: qꝛ niſi ipſe iferioꝛ exiſteret de bono altiꝰ nõ doleret Inuidia cũ mẽtẽ tabeſcerit: cũcta q̃ bñ geſta inuenerit cõſumit. Nã ꝑ liuoꝛis viciũ ante dei oculos pereunt et foꝛtia acta ꝯtutũ Difficile nãqꝫ ẽ vt illud hõ alteri nõ inuideat qđ adipiſci alter exoptat: qꝛ quicqđ tpale ꝑcipiẗ tãto minus fit ſinguliſ ꝙto diuiditur in multis. Et iccirco deſiderãtis mẽtẽ liuoꝛ excruciat: qꝛ hoc qđ appetit aut funditꝰ alter accipiẽs adimit aut a ꝗntitate reſtrigit. Qui ergo liuoꝛis peſte carere deſiderat. Illã (vt ſupꝛadictũ ẽ) hẽditatẽ diligat quã coheredũ nũerꝰ nõ coãguſtat q̃ ⁊ oibꝰ vna ẽ et ſingulis tota. Immunitio ergo liuoris ẽ affectꝰ ſurgẽs ẽtne dulcedis et plena moꝛs eiꝰ ẽ ꝑfectꝰ F amoꝛ eẽnitatis. Paruulũ ergo occidit inuidia quĩ huiꝰ peſtis lãguoꝛe nõ moꝛiẗ niſi qui adhuc i terrenis deſiderijs firmatur. Caue igitur q̃cũqꝫ hec audis vel legis nedũ alijs locũ celſitudis inuides illũ imiteris de quo ſcriptũ ẽ. Inuidia dyaboli moꝛs intrauit i oꝛbẽ terrarũ Imitãtur aũt illũ q̃ ſunt ex pte eiꝰ. Quis ei inuidꝰ aio toꝛq̃tur. Et vñ bonꝰ ꝓficit inde inuidꝰ cõtabeſcit. Et ſicut oĩa mũda mũdis ſic inuidis oĩa ſũt imũda. Atqꝫ ſicut bonis mala coopanẗ i bonũ / ita inuidis bo- G na cooperantur in malum. Et notãdum ꝙ inuidia facit alienũ bonũ ſuũ ſupplicium. Nã inuidꝰ de melioꝛatione alteriꝰ deterioꝛatur / de ꝑfectu deficit / de leticia tabeſcit / de ſanitate alteriꝰ infirmatur / de vita moꝛiẗ. Inuidꝰ ita coꝛruptꝰ eſt vt fetentia ſibi redoleant et redolentia feteãt. Qꝛ (ſicut Iſidoꝛus dicit) hoĩes ꝑaue viuẽtes ſicut de bonoꝛuꝫ lapſibus gratulantur ita de eoꝛum recte factis bonoqꝫ perſeuerantia cõfundũtur. Ideo non immerito inuidus talpe comparatur: Qꝛ ſicut talpa lumẽ ſolis diu ſine moꝛte ferre non poteſt. Habet enim oculos ſub pelle valde debiles. Sic inuidus bonum pꝛoximi ſine moꝛte non poteſt aſpicere. Vñ et Gꝛe. ait. Qui de bono alieno affligitur de radio ſolis obcecatur. Inuidus etiam ethne monti ſatis congrue comparatur. Nam ſicut nil aliud niſi ſe valet ardẽs ethna cremare. Sic ſe non alios inuidus igne coquit. Hinc etiã Iſido. ait. Liuoꝛ alicui boni ſaũ punit autorem. Inuidia cuncta virtutum germia cõ- H cremat. Inuidia cuncta bona ardoꝛe peſtifero deuoꝛat. Inuidia ai tinea cenſũ comedit / pectus vꝛit / mentem affligit / coꝛ homis quaſi quedam peſtis depaſcit. Occurrat ergo contra zelum bonitas aduerſus inuidiã charitas pꝛeparetur de bono alterius nõ doleas / de alterius pꝛouectibus non tabeſcas: nullius pꝛoſperitate lacereris: nullius felicitate crucieris: nullius inuidie facibus agiteris. Pꝛomptus eſto in affectu: affabilis in ſermõe: grato animo apparere ad omnes. Si ceciderit inimicus tuus / noli gratulari. In ruina aduerſarij / noli extolli. Nõ leteris ſuper inimici interitũ: ne ſuperueniant i te ſimilia ne foꝛte conuertat deus ab eo i te irã ſuam. Qui eniꝫ gaudet de caſu inimici cito incidit in illum. Sit tibi magis erga humiliatum humanus affectus. Sit erga deiectum compaſſionis intuitus. Delectet te dolere ſuper eum qui afflictus eſt. Condole in alienis calamitatibus. Sic alienam miſeriam tanq̃ tuam luge. In tribulatione alterius / et tu eſto triſtis. Cum plangentibus plange: cum flentibus fle. Omnes in manſuetudine et charitate amplectere / pꝛoba te amplius amare q̃ ameris. In omni conuerſatione tua imitare bonos: emulare ſanctos Habeto ante oculos exempla ſanctoꝛũ / exempla iuſtoꝛum imitãdo conſidera. Hucuſqꝫ Iſidoꝛus. Quid ergo Aug. de inuidis ſentiat audiamus. Inuidia inquit oẽs vir- I tutes cõcremat. Omnia bona diſſipat. Omnia mala generat. O inuide q̃ paucos habes amicos ⁊ foꝛſitan neminem habes de cuius bono non doleas. De cuius malo non gaudeas. Merito omĩ amico priuari debes. Eo ꝙ de nullo amicoꝛum bono gaudere pꝛobaris. O inuidia omni vicio peioꝛ / et omni peſte deterioꝛ. O frater mi dilecte. O ruſticane Amande. o dimidiũ anime mee. cur inuidiam nõ deponis. cur eam diligis. Nũquid mortẽ diligis. Nunquid ad ſuſpendiũ pergis. Nunquid in lacũ te proijcis: o inuide qui nunq̃ quieſcis. ſed ſemꝑ cum ſaulo ſeruos dei perſequeris. alios laboras tenere. et tu teneris ab alijs. alios defraudare procuras et ecce tu nequiter defraudatus mox deportaris ad tartara. Eya ergo fratres mei deponite inuidiã. et ſi quos inuidos eſſe videtis. orãte pro eis. qꝛ totiens moriuntur quotiẽs vos vident bonis operibus refulgere. Cupis ergo eos torquere. Nũq̃ eni inuidos meliꝰ torquere poteris: q̃ virtutibus et glorie ſeruiendo. Tunc eni latrant vt canes. deuorãt vt leones. facie palleſcunt. capite minantur. oculis ſcintillant vt ſydera. manus cãcellatas aſtrigunt. dentibus ſtrident et aĩa etiã corꝑe moriuntur. vos autẽ bñ facite. non tamẽ vt eos ad furorẽ excitetis. ſed vt dño placeatiſ. Orate pro perſequẽtibꝰ vos et calũpniãtibus. dolentes de malo operis ſed fortius de aĩe ꝑditione. Hucuſq; Augu. Et notãdũ ꝙ ſupbia aufert hoĩ deum. ira ſeipſm. inuidia ꝓximum Inuidia ſicut Ieroꝰ dicit. ſibi credit eſſe ſubtractũ. ꝙ aliene laudi fuerit impẽſum. Cum igi᷑ ſm Grego. tormẽtũ ſit inuidis videre felicia. bene cũ illis facit dñs. deducẽdo eos ad illũ locũ: vbi iꝑpetuũ nullã videãt felicitatẽ cui valeãt inuidere ſed ſempi᷑nã miſiã q̃ caret inuidia. a qua miſeria chriſtus nos liberare dignetur. Amen.

De ira et eius ſpeciebus. Cap. xi.

A Ira eſt ſubita tẽpeſtas animi qua q̃s cõtra aliũ moue᷑. Itẽ ira eſt appetitꝰ vindicte ſeu alicui nocumẽti. q̃ ſi diu tenea᷑ in corde: generat odiũ. Solet aũt ira hoĩ ſic ſuggerere dicẽdo. Que erga te agun᷑ equanimiter ferri nõ poſſũt. imo hec patiẽter tollerare peccatũ eſt. Qꝛ et ſi nõ eis cũ magna exaſperatiõe reſiſti᷑ cõtra te deinceps ſine mẽſura cumulãtur. Sed patiẽtia rñdet dicens. Si paſſio redẽptoris ad mentẽ reduci᷑ nihil B tã durũ eſt. ꝙ nõ equo aĩo tollere᷑. Notãdũ vero ꝙ triplex eſt ira. Ira zeli que eſt pctĩ deteſtatio: et hoc nõ eſt pctm̃ ſed quedã ꝑfectio Poteſt eni ſibi quis iraſci ꝑ hunc modũ. vnde et Pſal. dicit. Iraſcimini ⁊ nolite peccare. Quid enim eſt hõ penitẽs: niſi hõ ſibi iraſcẽs. vñ Grego. ait. Si nobis vt ꝓximis delinquẽtibꝰ iraſcimur non peccamus. Si eni ſic ꝓximos. vt nos amare ꝓcipimus reſtat vt eorũ erroribꝰ ſicut nr̃is vicijs iraſcamur. Non dolere qꝛ peccaueris: magis indignari et iraſci facit deũ q̃ ĩdiſꝑm quod ante peccaueras. Nã ſi ira nõ fuerit nec doctrina ꝓficit nec iudicia ſtant: nec crimina cõpeſcun᷑. iſta ergo ira mater eſt diſcipline: itaq; nõ peccat q̃ cũ cauſa iraſci᷑. Sꝫ ecõtra niſi iratꝰ fuerit peccat. qꝛ patiẽtia irrationabilis vicia ſeminat negligẽtiã nutrit et nõ ſolũ malos ſed etiam bonos ad malũ inuitat. Iracũdia que cũ cauſa ẽ nõ eſt iracũdia: ſed iudiciũ. Iracũdia ꝑ ꝓprie itelligi᷑ cõmotio paſſiõis. Qui autẽ cũ cã iraſci᷑ ira illius iam nõ ex paſſione eſt ſed paſſio ex cauſa ideo iudicare dicitur non iraſci. hec Criſoſtomꝰ. Eſt autẽ alia ira que eſt paſſio nature qualis eſt in melãcolicis ⁊ hoc non eſt peccatũ qꝛ ſm Philoſophũ cõtinue mordetur natura ꝓpter quod ſunt ſemꝑ turbulẽti et ſic nullũ eſt peccatũ cũ ſit motꝰ naturalis. vnde et Ambroſius ait. Animꝰ q̃ eſt rationis capax nõ ẽ ſuarũ paſſionũ dñs. ſꝫ repreſſor. Neq; enim fieri põt vt facilis ad iracũdiã non iraſcatur: ſed vt ratiõe ſe tẽperet indignationẽ cohibeat a puniẽdo ſe reuocet ſicut et ꝓpheta nos docet dicẽs. Iraſcimi et nolite peccare dicẽs. iraſcimini. cõceſſit ꝙ nature eſt. Sed ſubiũgẽs nolite peccare. negauit quod culpe eſt. Tertia vero ira dicit ĩpatientiã cum appetitu vindicte hoc eſt qꝛ vult a ſe vindictã expetere: que nõ niſi a deo vel a iudice ſub eo cõſtituto ẽ petẽda. Et tunc ira C ſm Tho. in ſũma de veritate Theo. eſt mortale peccatũ. Quãdo ſcꝫ expeti᷑ vindicta de ꝓximo nõ vt ipſe corrigatur neq; vt iuſticia dei exalte᷑: ſed vt ſue volũtatis ĩprobitas ſacietur. tamẽ qñ appetitꝰ vindicte eſt ſine completa deliberatiõe eſt tantũ veniale peccatũ. Si vero ſit a volũtate deliberatiã. tunc eſt talis appetitꝰ mortale peccatũ. Et notãdũ ꝙ in Math. vlti. ca. ponun᷑ tres gradus pene circa reatũ ire. Primꝰ cũ dici᷑. Ois q̃ iraſci᷑ fratri ſuo reus erit iudicio. Scdus: qui aũt dixerit racha reus erit cõſilio. Tertius: qui autẽ dixerit fatue reꝰ erit gehẽne ignis. Sup q̃bꝰ verbis Tho. tractãs in ꝑdicta ſũma ita dicit. De his dicẽdũ ꝙ vbi cerni᷑ ordo culpe ibi ⁊ ordo ſñie. Unde recte ira ſine voce iudicio. ira cũ voce ↄſilio. ira cũ ſmõe cõtumelie gehẽne ignibꝰ mancipa᷑. ſm Augu. in ꝓmo gradu ẽ ira tãtũ. in ſcdo eſt ira et vox. in tertio ira et vox et certa expſſio irriſiõis. Dicit q; ꝙ iudiciũ poni᷑ hic ꝑ diſcuſſiõe cãe. Cõſiliũ ꝑ ſentẽtie diffinitiõe. Gehẽna ignis ꝑ executiõe. D Utrũ vere tenea᷑ quis remittere iniuriã inimico petẽti. Nota diſtinctionẽ ſm Tho. vbi ſupra. Ex iniuria vel dãno dato alicui ſolẽt in eo cui fit. tria oꝛiri. Scilicet rancoꝛ in affectu. ſignū rancoꝛis in effectu: et actio contra iniuriantē. Primū ſ. rancoꝛē in affectu tenetᷣ quilꝫ ſtatim remittere etiā ſi non rogetᷣ ideo dn̄s dicit. Sic etiā pater meus celeſtis faciet vobis. ſi nō remiſeritis vnuſqſqꝫ fratri ſuo de coꝛdib⁹ vr̄is. Scōm ſ. ſignū rācoꝛis i effectu. tenetᷣ homo remittere veniā veraciť petēti. et parato emēdare ſm̄ facultatē ſuā. ſicut et dn̄s remittit parato ſatiſfacere. vnde ꝯ in euangelio dicit. Si reuerſus fuerit ad te dicens. Penitet me. dimitte ei. Tertiū ſ. actionem cōtra iniuriantē. nō tenetᷣ remittere. Si vero ſcire volueris vtrū ille cui facta eſt iniuria debeat amicitiā querere. ſcito ꝙ duplex ē debitū. Primū eſt neceſſitatis. ſine quo non eſt ſalus. Secundū vero pfectiōis. Quantū ad ṗmū debitū nō tenetᷣ quis recōſiliationeꝫ querere. Sed de ſcḋo dicit Criſoſto. ꝙ talis debet recōſiliationē q̄rere. vt duplicē coꝛonā cōſequatᷣ vnā ꝙ iniuriā paſſus eſt. alterā qꝛ pꝛius rogauit. Et notādū ꝙ reddere malū ꝓ malo: eſt infirmitatis ſicut fecit Ioab qn̄ interfecit Abner īterfectoꝛē fratris ſui Aſabel. Sed reddere malū pꝛo bono: ē ꝑuerſitatis. ſicut iudas tradēdo dn̄m. Reddere autē bonum ꝓ bono: eſt equitatis ſicut fecit Aſſuerus: quando Mardocheū honoꝛauit.

¶ De remediis cōtra irā adhibēdis. et quod q̄ iniurias obpꝛobꝛiaſqꝫ moleſtias ſibi illatas patiēter ſuſtinuerit meritū martyꝛij obtinebit ⁊ ꝙ duo ſunt martyꝛij genera. Cap. xij.

PRimū remediū ꝯtra irā eſt ꝓuida ꝓmeditatio coꝝ que poſſunt occurrere tam verboꝛū ꝙ̄ factoꝛū contrarioꝛū vt ſ. ante pugnā ſe hō ad patiētiā ꝓparet oīſqꝫ ꝯtumelias. quas pati pōt ſibi ꝓponat anteꝙ̄ quodlꝫ agere īcipiat. Nā ſm̄ Grego. Mala venientia tāto foꝛtius quis excipit: ꝙ̄to ſe cautius ex ꝓſciētia armauit. Quāto enim magis mala fuerint ꝓuiſa. eo min⁹ ꝑturbāt veniētia. Ideo qui i duello debēt pugnare ante pugnā ſolēt artē pugnādi addiſcē vt ictus aduerſarij ſciant ſcuto excipē ne īꝓuidi vulnerentᷣ ꝯ ſuperentᷣ. Nā qui tūc ṗmū vult armari quādo hoſtes irruunt ſup eū nec ſpaciū dabitᷣ ei ad ſe muniēdū nec etiā ꝓ ſtupoꝛe ꝯſiliū īueniet quo euadat. Secundū remediū eſt os compꝛimere tacendo et accenſā flāmā ire in coꝛde ſuffocare ne ſi euapoꝛare ꝑmittatᷣ īcreſcat et alios incendat ſicut de igne materiali ſepe experimur. Ad hoc dn̄s duo oſtia lingue dedit dentes ſcꝫ et labia ne facile pꝛoſiliat ad loquēdū vel nocendū maxime cū intus fuerit accenſa igne furoꝛis vel infecta toxicato liuoꝛe. Si quis autē tibi verba cōtumelioſa dixerit. ſeu te cōfūdere. vel grauare tēptauerit ſi cum eo in ſimilib⁹ volueris contēdere: nō vincis eū nec placas. ſed potius ꝓuocas. Et ideo ſi aduerſarius tuus viderit te exacerbari et cōtriſtari: habet ꝙ q̄rebat. et tāto foꝛtius inſtat quomō te poſſit grauare. ꝙ̄to pl⁹ videt valere conatus ſuos ad quod intendit. Si autē ꝑceperit ꝙ patiēter ſuſtines. ac ꝑtranſis ſilēdo. ac ſi nō ſentires: cōfunditᷣ i ſe ipſo et cōfringuntᷣ tumētes fluct⁹ eius. et ex indignatiōe quieſcit videns ꝙ nō valet efficere quod q̄rebat vel certe cōfuſus. cōpungitᷣ ⁊ coꝛrigitur exēplo tue patiētie emēdat⁹. Nā ſi foꝛte obſtinatᷣ nec coꝛrigitur nec deſiſtit te ꝑſequi: diſce aliquid poſſe pati ꝓ dn̄o. qꝛ ille qui aduerſatur tibi: grauí⁹ toꝛquet ſeipſm ꝙ̄ te. Si autē quis ſeipſm moꝛderet. et laniaret in odiū tui quid te lederet. vtiqꝫ nō te lederet. ſed te de ſe vindicaret et ipſe nō tu. moꝛſuum vulnera ſentiret. Ita ſentias de illo qui te odit: quia ſe laniat et non te. vnde tu habeto pacem tecum: et aliena malicia tibi non nocebit. Si autem patiēter feras iacula aduerſantis alij cōpatientᷣ tibi et impugnabūt pꝛo te aduerſariū tuū te tacente: teqꝫ diligent. Si vero vindicare te volueris ⁊ reſiſtere teipſm defendēdo: ꝓſentes aſpiciēt. et deſpicient vos pariter moꝛdētes. et ſcādalizabuntᷣ in vtroqꝫ. Propterea ſuus dei debet iuxta Pſalmi. ponere cuſtodiā oꝛi ſuo: vt nō delinquat in lingua ſua. et tūc maxime: qn̄ aduerſus eū cōſiſtit peccatoꝛ. Qui autē vult iram ſuā ꝓbare iuſtā. plus īflāmatᷣ et cito ī culpā cadit. Igitur ſicut Ambꝛo. docet: reſiſte ire ſi potes. cede ſi non potes. vnde ⁊ Grego. ait. Quotiēs ira animū īuadit mentē edoma. vince teipſm. differ tēpus furoꝛis. cum trāquilla mēs fuerit: fac quod placet. Si autem pꝛeuenerit ⁊ pꝛeoccupauerit mentē tuā iracundia: et aſcenderit in te nō relinquas locum tuū: locus tuus patientia eſt. Tertium vero remediū eſt cōtra irā: vt mala nr̄a quibus alios ꝓuocauim⁹ ad mentē reuocemus. Quia ſicut Grego. dicit. cōſiderata infirmitas ꝓpꝛia mala nobis excuſat aliena. Tātō ille patiēter illatā iniuriā tollerat: ꝙ̄ pie meminit ꝙ foꝛtaſſe adhuc habeat in quo debeat et ipſe tollerari. Quapꝛopter cū alienos exceſſus aſpicimus: noſtra delicta. quib⁹ in alios exceſſimus ad mentē reducamus. Quia ſicut idem Grego. dicit: quaſi aqua ignis extinguitur: ſi cōſurgēte furoꝛe cum ſua cuiqꝫ ad mentē culpa reuocat᷑. Quia erubeſcit alioꝝ peccatis nō parcere. qui vel deo vel ꝓximo ſe pe ſe recolit ꝑcenda peccaſſe. Quartū autꝫ remediū eſt: ſe ad alia negocia cōuertere: q̄bus coꝛ occupet᷑ vt ſic obliuiſcat᷑ cōmotiōis ſue. ſicut qui vult ignē extinguere: ſubtrahit ſtipites ardētes. vt ſic ignis diuiſus deficiat: materia ei ſubtracta. vnde et ſcriptū eſt in ꝓuerbijs. Cū defecerit ligna extinguet᷑ ignis Si autē voluerim⁹ verba ꝯtumelioſa aduerſum nos ꝓlata aggregare ꝑ ipatientiā: et ea retinere in coꝛde per rancoꝛē: nec expellere ea vt euaneſcant ſicut fumus. ante obꝛuemur et ſuffocabimur: ꝙ poterimus oia reſiſtendo ſuꝑare: vt quid ergo volum⁹ ea in coꝛde retinere que iā cū aura trāſierūt: et nichil nobis nocuerūt. nec dei gratiā nobis abſtulerūt nec etiā apud hoies: ſi nos ꝑ ipatiētiā nō offēdimus noſmetipſos. imo potius grati ſumus deo et hoibus: ſi cōtumelias patimur. ꝙ ſi nichil aduerſi pateremur. Si igit᷑ tibi quis verba cōtumelie dixerit diſcere debes: vt oia verba pro ſono trāſeunte habeas niſi inꝙtū ex eis vales edificationē accipere. Sed inꝙtū pūt te ꝑturbare ꝛ ad irā icitare: ſint tibi ſicut latrat⁹ canū quoꝝ latrat⁹ citius qs cōpeſcerit: ſi diſſimilādo ꝑtrāſiret. ꝙ ſi minando ꝓuocaret ad moꝛdendū. Quintū vero remediū cōtra irā eſt verecūdia. qua homo modeſtus erubeſcit diſcipline ſue detrimenta incurrere: et alios ſcādalizare: vt ſaltem ſic ſibimet vim faciat in rep̄mēdo irā vel etiā alios motus ioꝛdinatos: ne honeſtatis diſpendia patiat᷑. Sicut videm⁹ in ſuis q a dñis ſuis dure caſtigantur/ nec audent leuiter econtra mutire: ne foꝛte peioꝛa eis inferant᷑. Si ergo hoc pōt facere timoꝛ hūan⁹ quāto magis timoꝛ dei ſi vere ihereat menti Nā qui timet deū nichil negligit. Deū verū ſecūdū Greg. timere eſt nulla q̄ facieda ſūt bona ꝑterire. Sextū quoqꝫ remediū contra irā eſt aſſueſcere ſe ſtatim cū ſentit᷑ cōmotio admittere cōſilia prudētie ꝑpēdēdo quam nociua ſit iracūdia: q2 ledit cōſciētiā: cōfūdit famā: alios ſcādalizat: coꝛ inquietat: ſpiritū ſanctū effugat: toꝛmēta meret᷑. Septimum vero remediū eſt dñice paſſiōis cōſideratio. Unde Greg. ait. Si paſſio dñi ad mēoꝛiam reuocet᷑ nichil adeo durū quod nō equanimiter tolleret᷑. Nā ſicut nō ꝑibāt moꝛſibus ſerpētū qui ſerpētē eneū exaltatū aſpiciebant ſic nūc qui fide intuētur moꝛtē xp̄i ſanātur a moꝛſibus peccatoꝝ. Hinc quoqꝫ yſidoꝛus ait. Parua eni tolleram⁹ ſi recoꝛdemur qd biberit ad patibulū qui nos inuitat ad celū Ille aūt oppꝛobꝛia irriſiōes ꝯtumelias: alapas ſputa flagella ſpineā coꝛonā crucēqꝫ ſuſtinuit & nos miſeri ad noſtrā cōfuſionē vno ſermōe fatigamur vno verbo deicimur. Vñ Bernard⁹ ait. Quid enim tā efficax ad curādum conſcientie vulnera necnon ad purgandam aciē mentis quam xp̄i vulnerum ſedula meditatio. Octauum aūt remedium contra iram eſt conſideratio pꝛemij futuri. Nam conſideratio pꝛemij minuit vim flagelli. Dominus enim in euangelio ait. Beati eſtis cum maledixerint vobis homines et perſecuti vos fuerint ꝛ dixerint omnē malum aduerſum vos mentientes pꝛopter me Gaudete et exultate. Ecce enim merces veſtra copioſa eſt in celis. legitur etiā in viſiōibus ſancte Elizabeth. ꝙ beata virgo maria inter cetera eam inſtruxerat ita dicens. Fuge contentiones et lites detractiones atqꝫ murmuratiōes et murmuratiōibus de te factis: nō adhibeas aures: nec coꝛ tuū ꝓpter hoc affligat᷑: ſꝫ cogita ꝙ nō pōt de te tm̄ malū dici qn in te ampli⁹ ꝙ dicat᷑ ſit. In veritate dico tibi filia/ ꝙ ſi ꝑ amoꝛe dei paciēter poꝛtaueris iniurias et oppꝛobꝛia et q̄ſcunqꝫ illatas moleſtias habebis meritū quod hꝫ ſctūs laurenti⁹ ꝓ aſſatura coꝛpoꝛis ſui. Et qn̄ repꝛehenſa deriſa vel vituperata: ab aliis fueris ſi libenter ꝛ humiliter poꝛtaueris: meritū hēbis qd̄ Johānes euāgeliſta habuit ꝓ potatiōe veneni. Et ſi mihi credē et obedire volueris: coaſſiſtā tibi et ero tecū adiuuās te ſemꝑ cū fuerit opoꝛtunū: hucuſqꝫ in dictis viſiōib⁹. Ut igit᷑ martyrij palmā adipiſci valeam⁹ foꝛtit᷑ ire paſſionibus reſiſtam⁹. Nā teſte greg. Martyꝛes eē poſſum⁹: ēt ſi nullo ferro ꝑcutiētiū trucidemur. Duo ſūt quippe martyꝛij gn̄a: vnū i publico: aliud i mēte ſimul et actiōe: moꝛi quippe a perſequente martyꝛiū i apto ope eſt: ferre vo cōtumelias: odiētē diligere martyꝛiū ē i occulta cogitatiōe. Nos ḡ ſine ferro martyꝛes eē poſſum⁹: ſi paciētiā i aīo veracit᷑ cuſtodim⁹ Fuit ei qdā (ſicut idē greg. refert) ſtephan⁹ noie vir valde ſcūs: hic ꝑ amoꝛe celeſtꝭ ꝑrie. cūcta deſpexerat poſſidere aliqd i hoc mūdo fugiebat. Tumult⁹ deuitabat hoim: crebꝛis ac ꝓlixioꝛib⁹ oꝛōib⁹ itēt⁹ erat: vt⁹ tñ patiētie i eo vehemēt᷑ exercebat᷑: ita vt eū ſ amicꝭ crederet: q ſibi moleſtie aliqd irrogaſſet Reddebat gr̄as ꝯtumeliꝭ: et ſi qd dānū i ipſa ſua inopia fuiſſet illatū hoc maximū lucrū putabat. Omnes ſuos aduerſarios: nihil aliud ꝙ ſuos adiutores eſtimabat. Cū autē dies mortis eius inſtaret. cōuenerūt multi. vt tā ſctē aīe de hoc mūdo recedēti: ſuas aīas commēdarent. Cūq; circa lectū eius aſſiſterent quidā eorū corporeis oculis angelos ingredientes viderūt ſed aliqđ dicere nullo modo potuerūt. Alij nil oīno viderūt. ſed tñ hoīes qui aderant. ita vehemētiſſim⁹ timor ꝑculit. ꝙ oēs fugerunt. nulluſq; egrediente illa ſctā aīa: illic ſtare potuit. Et ſubdit Grego. dicēs Quibus hūc credam⁹ niſi ſctis martyribus ſociatū. quē atteſtātib⁹ corporeis quoq; oculis. a beatis ſpiritib⁹ cōſtat eſſe ſuſceptum: Nullo gladio iſte ꝑcuſſus occubuit. et tñ coronā patiētie ꝙ in mēte tenuit: ī egreſſiōe ſuſcepit.

Itē de dictis ſctōꝝ ad deteſtationē ire. Cap. xiij.

Notandū ꝙ ira. pacē cordis turbat. rationē obnubilat. mētem cōfundit. atq; ſicut fum⁹ hoſpitē expellat de domo: ita ira ſpiritū ſanctū expellit ab hoīe. vñ et Grego. ait. Dum ira aīm pulſat ſctō ſpūi hoſpiciū ſuū turbat: Hinc etiā Iſodorus ait. Caue ne xp̄s qui eſt ſol iuſticie deſerat mentē tuā. q2 nūꝙ cū ira habitat: q2 ī pace fact⁹ ē locus eius. Igit ſicut in pace factus eſt locus dei ſic in diſcordia loc⁹ diaboli Unde et Augu. ait. vbi ira regnauerit ibi oīno p̄nceps diabolus erit nec inde aliqđ boni exire poterit. Fugiam⁹ igit fratres mei irā. q2 rationē ſuffocat. menſurā iuſticie ignorat ſolē iuſticie neſcit. amicitias rūpit. de facili aufert pacē mētis. ſapiētiā calcat. ſapientes īfatuat. monachos deuiat. ſacerdotes ſuffocat. caſtitatē euacuat. grauitatē in paſtorib⁹ dilacerat. nec ira replet⁹. ꝯſilij pōt eſſe capax hec Augu. Si qs voluerit ſe imunē ſeruare a vicio ire tpe iniuriarū: ſtudeat doctrinā yſidori imitari dicentis. Si ꝑuenerit iracūdia reſtrige illā. Si preoccupauerit ira mitiga illā. Tempera furorē: Tēpera idignationem cohibe animi motū. refrena iracūdie impetū Si nō potes irā vitare. ſaltē tēpera eam. Si ñ potes furorē cauere: cohibe. Prōptior eſto ad ſuſcipiēdā moleſtiā: ꝙ ad inferēdā. Diſce mala tolerare: magis ꝙ facere. Diſce mala ferre. poti⁹ ꝙ referre. Eſto patiēs. eſto mitis eſto māſuetus. eſto modeſtus. Serua patiētiā. ſerua modeſtiā. ſerua māſuetudiem. ſtude patiētie: et māſuetudini. Deſpice ꝓbra illate cōtumelie. irriſionū ꝓbra paciēdo ſupa Prepara cōtra aſperū verbū patiētie ſcutū. Quāuis qs te irritet. Q̄uis te exaſpet quamuis inſultet. Q̄uis cōuiciet. Q̄uis criminetur Q̄uis ad iurgiū ꝓuocet. Q̄uis iīuriā faciat. ꝙ uis afficiat cōtumelijs. tu ſile. tu tace. tu diſſimula. tu cōtēpne. tu nō loquaris. tu exerce ſilentiū: iniuriā nō reſpōdeas: cōuiciū non retorqueas. cōtumeliā nō reſpōdeas. tene ſilentij patientiā. Tacendo. citi⁹ vinces. Diſce a xp̄o modeſtiā: diſce tolerantiam. xp̄m attēde: et non doles iniuriā. Pro nobis eni paſſus eſt: nobis relinquens exemplū. Palmis enim percuſſus. flagellis ceſus. ſpinis coronatus. clauis confix⁹. ſputis deriſus. cruce dampnat⁹: ſemp tacuit. Magna eſt virtus ſi non ledas eū: a quo leſus es. Magna fortitudo eſt. ſi etiam leſus remittas. Magna eſt gloria: ſi cui potuiſti nocere parcas. Quādo enim conuiciaris. propter peccata tua. contingit tibi. Qñ iniuriaris. mala tua id faciūt. Quicqđ tibi cōtingit aduerſū. pro tuo pctō euenit. Cōſideratione ergo iuſticie. dolorē tēpera. Leui⁹ dolorē portabis. ſi ꝓ quo tibi infert intēdis. Cū ergo derogat tibi. tu ora. Cū malediceris: tu bñdic: maledicenti bñdictionē oppone: iraſcentē paciētia declina. Blādimēto iracūdiā furētꝫ diſſolue. Vince nequitiam lenitate: vince bonitate maliciā: trāqlla etiā mente illatā cōtumeliā porta. hucuſq; Iſidor⁹. Vñ ⁊ Aug. ait. Unuſquiſq; in corde ſuo nauigat: nec facit naufragium ſi bona cogitat: audiſti cōuicium: ventus eſt. Irat⁹ es: fluct⁹ eſt. Vento igitur flāte: fluctu ſurgente periclitat nauis periclitatur cor tuum. Fluctuat cor tuū audito cōuicio vindicari deſideras. Et ecce iam forte vindicatus es ⁊ alieno malo cedens feciſti naufragiū. Et q̄re hoc: q2 dormit in te xp̄s. Quid eſt dormit in te xp̄s. Oblitus es xp̄m Excita ergo xp̄m. Recordare xp̄m: euigilet in te: cōſidera illū. Quid volebas? vīdicari. Excidit tibi: q2 cū ipſe crucifigeretur dixit. Pr̄ ignoſce illis: q2 neſciūt qđ faciunt. Qui dormiebat in corde tuo noluit vīdicari. Excita illū: recole illū. Et dices apud te: ſi vigilat ī te xp̄s: qualis ego ſum qui volo vīdicari? Qui ſum ego qui in hoīem excito cōminationē: Moriar forte anteꝙ vindicer. Et cū anhelās ira inflammat⁹ ⁊ ſciēs vindictam exiero de corpore: nō me ſuſcipit ille q̄ noluit vīdicari. Nō me ſuſcipit qui dixit: date et dabit vobis: dimittite ⁊ dimittet vobis: ergo compeſcam me ab iracundia mea et rediam ad quietem cordis mei: quod autē dixi ad iracūdiam hoc tenete regulariter ī omnib⁹ temptationibus veſtris. Nata eſt tentatio ventus eſt. Turbatus es: fluctus eſt. Excita xp̄m loquatur. Quis ē hic q2 venti

et mare obediũt ei: ſub iuſſiõe xp̃i mare audit: tu ſurdꝰ es mare audit et vẽtꝰ ceſſat: tu ſufflas. Si ḡ nos ventus ĩpulerit: ſi affectũ aĩe mouerit nõ deſperemꝰ: xp̃m excitemus vt qui in trãquillo nauigemꝰ et ad patriam veniemꝰ. hec Auguſtinus. Per irã etiã ſicut
A Grego. dicit iuſticia relinquit̃. gratia vite ſocialis amittit̃. q: qui ſe humana ratiõe non tẽperat: neceſſe eſt vt beſtialiter ſolus viuat. Per irã ſapiẽtia dei perditur vt qꝺ quoue oꝛdine agendũ ſit oĩno neſciat̃. Per iram concoꝛdia rumpit̃. Per iram lux veritatis amittitur. Quia dũ menti iracũdia cõfuſiõis tenebꝛas incutit hinc deus radiũ ſue cognitionis abſcõdit. Quãta vero ſit iracũdie culpe penſemus per quã dũ mãſuetudo amittitur ſupne imaginis ſimilitudo viciatur. Manſuetudo imaginẽ dei ſeruat in nobis: ſed ira diſſipãt que etiã nos multis virtutibus ꝓuat. q: dũ quietẽ menti tollit: ſpũs ſctũs ibi nõ quieſcit. Diſcoꝛdãtes vero q̃tũcũq: potiãtur virtutibus nũq̃ ſpũales fieri poſſunt Per irã vt ſupꝛadictũ eſt iuſticia relinq̃t̃. ira eni viri iuſticiã dei nõ opatur. Quia dũ perturbata mẽs iudiciũ ſue ratiõis exaſpat. oẽ quod furoꝛ ſuggerit: rectum putat. Nam coꝛde ire ſue ſtimulis accẽſo / palpitãt oculi / coꝛpus tremit / lingua ſe ĩpedit / facies igneſcit. oꝛe quidẽ clamoꝛẽ foꝛmat / ſed ſenſꝰ qꝺ loquat̃ ignoꝛat / aliquãdo ira aĩo ꝑturbato ex iudicio ſilentiũ indicit. et quo ſe foꝛas nõ expꝛimit. eo deterius intꝰ igneſcit. Et nõnũq̃ hoc ſilencij ſeueritas. p diſcipline diſpẽſationẽ agitur. ſi tamẽ ſolicite in ĩtimis diſcretiõis foꝛma teneatur. Plerũq: ira etiã p ſilentiũ clauſa intra mentẽ vehemẽtiꝰ eſtuat. et clamoſas tacite voces foꝛmat. verba ſibi quibꝰ exaſperetur obijcit & q̃ſi in acuto examine poſita: duriꝰ exaſpata reſpõdet. Sicq: fit. vt ꝑturbatus animꝰ. maioꝛẽ ſtrepitũ ſui ſilentij ſentiat: eũq: grauiꝰ clauſe ire flãma cõſumat. vnde bene quidã ſapiẽs dixit. Cogitationes iracũdi: vipere ſunt gñatiões que
B in ventre comedẽt matrẽ ſuã. Sed inter hec ſolerter ſciendũ eſt: ꝙ alia eſt ira quã ĩpatiẽtia excitat. alia q̃ zelus foꝛmat. Illa ex vicio hec ex virtute generat̃. Ira per viciũ oculum mentis excecat. ira aute per zelũ turbat. Si eni nulla ira ex virtute ſurgeret diuine aĩaduerſionis impetũ phinees per gladium non placaſſet. hanc irã q: Hely nõ habuit motuz contra ſe implacabilẽ ſupne vltiõis excitauit. Nam quo circa ſubditoꝝ vicia tepuit. eo contra illũ diſtrictio eterni rectoꝛis exarſit.

De hac ira per Salomonẽ dicit̃ melioꝛ ẽ ira riſu: q: per triſticiã vultus: coꝛrigit̃ animus delinquẽtis. Si ergo per zelũ animꝰ mouet̃ curandũ ſũmopere eſt ne hec eadẽq: inſtrumento virtutis aſſumit̃ accipiẽti mẽti ira dñetur / nec quaſi dña pꝛeeat: ſed quaſi ancilla ad obſequiũ parata a ratiõis tergo nũq̃ recedat. Tũc eni robuſtꝰ cõtra vicia erigit̃: cũ ſubdita ratiõi famulat̃. Nã q̃tũlibet ira ex zelo rectitudinis ſurgat / ſi imoderate mentẽ vicerit: ratiõi ꝓtinus ſeruire cõtẽnit. et tanto ſe ĩpudentius dilatat quãto ĩpatiẽtie viciũ virtutem putat. Unde neceſſe eſt hic vt ante oĩa qui zelo rectitudinis mouet̃: attẽdat ne ira extra mentis dñiũ tranſeat ſed in vltionẽ peccati: tẽpus motuſq: cõſiderãs ſurgẽtem animi ꝑturbationẽ ſubtilius retractãdo reſtringat animoſitatẽ repꝛimat & motus feruidos ſub eq̃tate diſponat. vt eo fiat iuſtioꝛ vltoꝛ alienus quo pꝛius extitit victoꝛ ſuꝰ quatinus ſic culpas delinquentiũ coꝛrigat vt ante ipſe qui coꝛrigit per patiẽtiã creſcat et feruorem ſuũ trãſcẽdendo dijudicet. ne intẽpãter excitans ipſo zelo rectitudinis longe a rectitudine aberret. hec Grego.

¶ De odio et quod tãta ſit differẽtia ĩter odium et irã q̃ta inter feſtucã et trabẽ et qꝺ nõnulli credũt ſe odire pctã hoim qui tñ odiũt coꝝ ꝑſonas magis q̃ pctã eoꝝ. Cap. xiij. C

Odiũ ẽ ira inueterata q̃ſi q̃ vetuſtate ĩpſa odiũ accipit. vt merito appellet̃ trabes. vñ Aug. ait Odiũ ẽ veterꝰ ira ex pluribꝰ cauſis collecta diuturno tpe ꝑſeuerans. Multũ aliud eſt quãdo quiſq̃s iraſcens in aliquo vbo modũ excedit. qꝺ poſtea velet penitẽdo: & aliud eſt ſeruare inſidias ĩcluſas in coꝛde. Naz de pmo dicit̃ per Pſalmiſtã. Turbatꝰ eſt pꝛe ira oculus meꝰ. De ſcđo p Johãnẽ dr̃. Qui odit fratrẽ ſuũ: homicida eſt. Multũ igitur ĩtereſt inter turbatũ oculũ et extinctũ. Feſtuca turbat: trabes extinguit. In cõparatiõe ergo odij ira feſtuca eſt. Sed ſi feſtucã nutrias: trabes erit. Si euellas & pꝛ̃cias. nichil ẽ. Unde idẽ Augu. ait. Lites aut nullas habeatis: aut q̃ celerrime finiatis. ne ira creſcat in odium et trabẽ faciat de feſtuca. et aĩam faciat homicidã. Que verba Hugo in expoſi- D
tione regule beati Auguſtini ꝑtractãs ſic dicit. Sic paulatim creſcũt vicia. Sepe eñ ab ocioſo verbo linguã reſtringere nolumꝰ ad noxia dilabimur. inde aliq̃n ad murmura & detractiões deſcẽdimus. Plerũq: vſq: ad lites et ad contẽtiones: inde ad irã et odiũ. Et iuxta Salomonis vocẽ dũ negligimus mini

ma. pꝛolabimur ad maioꝛa. Dum ergo vicium ex vicio oritur iniquitas pꝛolōgatur. Debet ergo quiſqꝫ ſicut p̄fatus Hugo dicit eſſe ſollicitus vt mox ibi ſe ſtudeat emēdare: vbi nouerit ſe deliquiſſe. Si per fragilitatē peccare cōtingerit. facile culpa corrigit̄. que cito cognoſcit̄. Si forte accidat iraſci mandatur nobis. vt ſaltē ſub die irā noſtrā vel inimicitias finiamus. Nā apoſtolus ait. Sol nō occidat ſuper iracundiā veſtrā. Nos vero nō ſolum vltra ſolis terminū. iracundiā noſtraꝫ ꝓtrahimꝰ. ſed pꝛo rebus nullis aut minimis. fratres cōtriſtamur. et quaſi nil mali fecerimus: de ſatiſfactiōe negligimꝰ. et obliuioni tradimꝰ culpā atqꝫ longū tēpus ꝓtrahi patimur. ignoꝛātes ꝙ tanto nobis lōgioꝛ erit pena. E ꝗto et diſcoꝛdia. vbi enim amicitia ꝑmanet nichil facile credit̄. nichil facile recipitur quod diſſidiū poſſit operari. Nō ſi inimicitie ſemes occupauerit. oīa q̄ fiūt. q̄ dicunt̄ que audiunt̄ ita accipiūt̄: ⁊ ita itelligunt̄ vt ad maioꝛes inimicitias ꝓficiāt. Si quid aūt malū hoc ſolū credit̄ et cōfirmat̄. Fruſtra ergo eſt in monaſterio qui tenet diſcoꝛdiā cū fratre ſuo qꝛ necdum placat ſacrificijs nec ꝓficere valet bonis opibꝰ hec p̄fatus Hugo. Quantum intereſt inter feſtucā et trabē tantū diſtat inter irā ⁊ odiū. per irā oculꝰ mētis turbatur. per odiū etiā extinguit̄. vnde et Johānes in epiſtola dicit. Qui odit fratrem ſuū i tenebꝛis ambulat. nulli iraſcenti videtur ira ſua iniuſta. Igitur ab oī indignatione cito redeundū eſt ad māſuetudinis lenitatē. Nā pertinax motus facile in eius odiū trāſit cui F non celeriter ignoſcit̄. Solet autē odiū ꝑut Grego. dicit homini ſic ꝑſuadere et dicē. Abſit vt illum ames quē tu in oībus ꝯtrarium habes: qui tibi derogat qui tibi inſultat qui te cōuicijs exaſperat: qui tibi pctā tua ipꝛoperat. qui te dictis operibus atqꝫ honoꝛibus ſemꝑ pꝛeire feſtinat: niſi enī tibi inuidēt nequaq̄ ſe tibi ita pꝛeferret. Sed vera dilectio hijs diabolicis ſuggeſtiōibus reſpondit ita ſm Grego. Nunqd qꝛ hec q̄ narras odio habenda ſunt in hoīe. Pꝛopterea nō eſt amanda dei imago in hoīe. Nam chꝛiſtus in cruce poſitus non ſolū inimicos ſuos dilexit verū etiā ante crucis toꝛmētū diſcipulos ſuos admonuit dicens. Diligite inimicos veſtros benefacite his qui oderunt vos et oꝛate pꝛo ꝑſequentibus et calūpniātibus vos vt ſitis filij patris veſtri qui in celis eſt qui ſolē ſuum oriri facit ſuper bonos et malos et pluit ſuꝑ iuſtos et iniuſtos. Unde ꝑ Salomonē ⁊ apoſtolum Paulū ſic dicit. Si eſurierit inimicꝰ tuus / ciba illū. ſi ſitit potū da illi. Hoc enim faciens: carbones ignis congeres ſuꝑ caput eius. Cui ſententie idē apoſtolus ſubiunxit dicens. Noli vinci a malo: ſed vince in bono malū. De his vero qui fratres odiſſe noſcūtur / iterū ꝑ Johannē dicit̄. Qui odit fratrē ſuum in tenebꝛis eſt vſqꝫ adhuc ⁊ neſcit quo eat: qꝛ tenebꝛe obcecauerūt oculos eiꝰ. at tu inquis. Sufficit michi ꝙ amātes me diligo. Sed dn̄s econtra. Si enim diligitis eos qui vos diligunt: q̄ mercedē habebitis. Nonne publicani hoc faciūt. Quid tu ad hec obijcere vales. Certe qui odit fratrē ſuū: manet in moꝛte. hinc Jeroꝰ ait. Qui occidit ⁊ odit fratrem ſuū et qui ei detrahit: pari pena digni eſſe mōſtrant̄. vnde et Grego. ait. Vitā anime quelibet culpa polluit. fuatus vero doloꝛ G vel odiū cōtra pꝛoximū occidit. hinc etiam Criſoſto. ait. Sicut rex in imagīe ſua honoratur ſic deus in hoīe diligit̄ et oditur. Nec pōt hoīem odire: qui deū amat. nec pōt deū amare qui hoīem odit. vnde iterū ꝑ Johannē dicit̄. Si qs dixerit qꝛ diligo deū et fratrē ſuū odit: mendax eſt. Qui enī nō diligit fratrem ſuū quē videt. deum quē nō videt: quō pōt diligere. H Perfectū vero odiū ſicut Caſſiodoꝛus dicit. eſt hoīes diligere et eoꝝ vicia ſēper hoꝛrere. Nam ī illa parte qua creatura dei ſūt amādos eſſe nō dubiū eſt. In illa iniquitate hoꝛrēdi ſunt: in q̄ ſe polluerūt. Sed notandū ꝙ multi decipiunt̄ in hoc qꝛ cū deberent odire pctā primoꝝ ⁊ diligere ꝑſonas odiunt ꝑſonas ⁊ credunt ſe odire peccata cū indignātur contra eos qui nolunt facere ſicut ſibi videt̄ eos velle facere debere. Unde cum magno coꝛdis deſiderio et quaſi ſub coloꝛe charitatis ⁊ iuſticie deſiderāt vt eſſēt bene ⁊ aſpere puniti et caſtigati pꝛo peccatꝫ ſuis. iſte motus apparet bonus. Si tamē illuꝫ diligēter iſpicias inuenies illū quādoqꝫ magis carnalē contra ꝑſonā q̄ ſpiritualē cōtra peccatū. Diligere enī debes hominē q̄tūcūqꝫ ſit peccatoꝛ: et odire peccatū in hoīe q̄ſcūqꝫ I vel qualiſcūqꝫ fuerit. Sed foꝛte dicis. quomodo diligā eum qui malus eſt ſicut illum qui bonus eſt. Ad iſtud dico ꝙ vtrūqꝫ diligere debes in charitate: ſed nō ꝓpter cauſā cōſimilē pꝛout in ſequētibus dicā. Diligē debes pꝛoximū ſicut teiꝑm ſolū in deo vel pꝛopter deum: in deo diligis teiꝑm quādo iuſtꝰ es per gratiā et virtutes et nō diligis teiꝑm niſi ſolū ꝓpter iuſticiā et virtutes quas contulit tibi deus. Pꝛopter deū diligis teiꝑm vt ſi ſis in peccato mortali et velles iuſtus fieri et virtuoſus tunc eni diligis te nõ qualis es: A qꝛ iniuſtus es: ſed diligis te talẽ q̃lis fieri velles. Conſimiliter debes diligere proximos. Nam ſi ſint boni et iuſti debes eos diligere: ex charitate in deo ſolũ. qꝛ boni et iuſti ſunt et tunc diligis deum in eis tanq̃ bonitatẽ et iuſticiam pluſq̃ illos. Si vero ſint mali et in mortali peccato. ſicut ſunt inimici tui qui te odiũt vel alij de quibus plenã euidentiã habes ꝙ nõ ſũt in gratia adhuc diligis eos nõ q̃les ſũt nec diligis eos vt bonos ⁊ iuſtos: qꝛ mali ſunt et iniuſti ſed diligis eos ꝓpter deũ vt boni et iuſti eſſe poſſunt. Et ſic nichil in eis odies niſi quod cõtrariũ eſt iuſticie id eſt peccatũ. Qui vero humilis eſt vel eſſe humilis deſiderat: ipſe et nullus alius modo predicto proximũ valet diligere.

De recõſiliatione diſcordãtiũ et ꝙ qui nõ vult petere veniã aut nõ ex aĩo petit ſine cauſa eſt in monaſterio. Cap. xv.

B SI contriſtaueris inquit Iſidorus in aliquo fratrẽ tuũ ſatiſfac illi. nõ dormias/ nõ quieſcas/ niſi recõciliaueris eũ ad pacem. Peccãti in te: nõ retribuas ſm culpã ſciẽs qꝛ in te vẽtuꝝ eſt iudiciũ. Petẽti veniã libẽter indulge. Reuertẽtẽ cõfeſtim benigna ſuſcipe charitate. dimitte vt dimittaẽ tibi. Nõ eni habebis indulgentiã: niſi dederis. Et ſi ille non ſupplicat ſi ſibi dimitti nõ poſtulat: ſi peccatũ ſuum mala cõſciẽtia nõ cognoſcat. tu relaxa ex corde/ tu dimitte ex aĩo: tu gratis idulge/ tu veniã ꝓpria volũtate concede/ dolorem cordis non ſerues. Dolorem animi non retines/ aufer a corde fraternitatẽ offẽſionem. Odium enim a regno dei hominem ſeparat: a celo ſubtrahit: a paradiſo eicit. Odiũ nec paſſione adimitur: nec C martirio expiaẽ. nec ſanguine fuſo delctur. Hic yſodor⁹ ⁊ auguſtin⁹ ait. Quicũq; cõuitio vel maledicto. vel etiã criminis obiectu aliquẽ leſerit. meminerit ſatiſfactiõe q̃ citi⁹ curare quod fecit. et ille q̃ leſus eſt: ſine deceptatiõe dimittere. vnde in gloſa regule beati auguſtini ſic legitur. Grauiter offendit. qui cõuitio vel maledicto aliquẽ ledit. Naꝫ apoſtolus ait. Neq; maledicti regnum dei poſſidebunt. Et dñs i euangelio. Qui dixerit fratri ſuo fatue: reus erit gehenne ignis. Debet ergo ſicut grauiẽ deliq̃t: grauiẽ penitere atq; ab eo quẽ leſit toto corde tota hũilitate veniã poſtulare et ille q̃ leſus eſt ſine decertatiõe dimittere qꝛ ſecũdũ yſidorũ. q̃ fratrẽ ſuũ tardius recõciliat: deũ ſibi tardius placat. Fruſtra eni ſibi deũ recõciliare ⁊ ꝓpiciari q̃rit q̃ cito proximum placare negligit. Sed ſunt q̃dã qui de ſuis meritis confidentes pigre in ſe delinquentibus veniam preſtant ſed nichil proficit eſſe illeſum a culpa qui non eſt paratus ad veniam. dum potius hec magna ſit culpa q̃ tardius relaxantur peccata. fraterna veritate teſtante didicimus. quia ſeruus qui decem milia talẽta debebat cum penitentiam ageret abſolutionem debiti a dño percepit. ſed quia cõſeruo ſuo cẽtũ ſibi denarios debenti nõ dimiſit etiã hoc iuſſus eſt exigi quod ei fuerat iam dimiſſũ. Ex quib⁹ dictis cõſtat qꝛ ſi hoc quod in nos delinquiẽ ex corde nõ dimittim⁹ etiã illud rurſum a nobis exigitur quod iam per penitentiam dimiſſum fuiſſe gaudebamus/ hec i gloſa vbi ſupra. Hinc iterum Auguſtinus ad fratres D in Heremo ait O monache depone iram deſtrue rancorem mitiga furorem ne filius perditionis efficiaris. O q̃ melius eſſet in ſeculo pacifice viuere: q̃ in monaſterio cunctis bonis ornatum in ira et i furore litigare: et odium in corde tenere. Nec deum laudare nec ab eo exaudiri meretur qui odium ſeruat in corde: hinc quidã ſapiens ait. Qui vindicari vult: a deo inueniet vindictam et peccata illius ſeruans ſeruabit. In hominẽ ſibi ſimilem nõ habet miſericordiã ⁊ de peccatis ſuis deũ deprecatur. Ipſe dũ caro ſit reſeruat iram: ⁊ propiciationem petit a domino. Quis orabit pro delictis illius. Talis facit ſe iudicem: et deum vult eſſe tortorem. ſicut dicit Aug. Dicit enim malus in orationibus ſuis. Dñe occide malũ inimicũ meũ. Et rñdet dñs. Quem vtrm: ambo eſtis mali. Quiſquis autem ſic orat in ipſis ſuis ꝓcibus contra ꝯditorẽ pugnat: ſicut Greg. in q̃dã ome. manifeſte declarat. Hic et Hugo de ſancto victore ait. Quotidie i oratione dicimus deo. Dimitte nobis debita nr̃a: ſicut et nos dimittimus debitorib⁹ noſtris. Si igitur debitoribus noſtris id eſt eis q̃ in nos peccãt nõ dimittam⁹ cũ dicimus deo dimitte nobis debita nr̃a: ſicut ⁊ nos dimittim⁹ de. no. ipſa nr̃a oratione inculpamur: ⁊ deum aduerſũ nos: ad iracũdiã cõcitam⁹: ⁊ ipſi ſuper nos inducim⁹ maledictionẽ poti⁹ q̃ benedictionẽ. Sicq; fit vt orõ que nobis debebat eſſe ſalubris: fit noxia: ⁊ pctã noſtra que debuimus minuere orando augeam⁹. Igitur prout Auguſtinus dicit. Relinquamus vindictam illi: qui ait mihi vindictam: ⁊ ego retribuam. Quicq̃d eñi ad te ptinet dimitte:

Nam dũ noſtras iniurias vĭdicare volumꝰ
quod dei eſt vſurpamus. Et ſi nõ tãte perfe
ctiõis ſumꝰ vt bonũ ꝓ malo ſoluamꝰ: ſal
tem malũ ꝓ malo nõ reddamus. O q̄ta ē
huius peccati labes. O q̄ grãdis: ⁊ lata mi=
ſeria. tã corporis. q̄ aïe. Nã corpꝰ quietē ſom
pnũ. ⁊ alacritatē amittit. ſed ⁊ aïa vitã ꝑdit
eternã. Melior aũt eſt q̄ q̄uis ira ſepe tēpte
tur: tñ ĭpetrare feſtinat vt ſibi dimittat: cui
ſe feciſſe iniuriã agnoſcit: q̄ qui raro iraſcit̄ ⁊
ad veniã petendã tardius inclinat̄. Qui aũt
non vult petere veniã. aut nõ ex aïo petit. ſi=
ne cauſa ē in monaſterio: etiã ſi inde nõ ꝓĳ
ciatur. vnde et dñs in euãgelio ait. Si offers
munus tuũ ad altare: et ibi recordatꝰ fueris
qꝛ frater tuus habet aliq̄d aduerſũ te: relin
que ibi munꝰ tuũ ante altare. et vade priꝰ re
cõciliari fratri tuo et tũc veniēs offeres mu=
nus tuũ. Que dñi verba Grego. exponens
ita dicit. Ne in corde tacitã precē effũdas: ni
ſi priꝰ offēſũ ꝓximũ ſatiſfaciēdo ad lenitatis
mãſuetudinē ꝑducas. Munꝰ eni noſtrũ: eſt
nr̃a oratio: altare vero noſtrũ eſt cor. Patet
aũt ex his q̄d nõ ſolũ a miſterio altaris verũ
etiã ab ip̄a ꝓuata oratiõe monemur ceſſare:
E donec ſatiſfecerimꝰ fratri quē ꝓus offēdimꝰ
Sed ſũt multi ſicut Grego. dicit: qui petēti
ſibi veniã delicta nõ remittũt. cõtra quos il=
la dñi ſñia venit. qua dicit̄. Cũ ſtatis ad orã
dũ. remitte ſi q̄d habetis in cordibꝰ vr̃is. Si
eni nõ remiſeritis hoibꝰ pctã eoꝝ: nec pater
veſter celeſtis remittet vobis pctã vr̃a. Plu=
ra ſunt in q̄ que cõmiſit. et me ſepiꝰ offēdit.
ad hoc nõ ego. ſed dñs reſpõdet. Nã cũ pe=
trus. ad dñm diceret. quotiēs in me peccabit
frater meꝰ et dimittã ei vſq̄ ſepties. Ille ait
ad eum. nõ dico tibi vſq̄ ſepties: ſed vſq̄ ſe
ptuagieſſepties. i. q̄dringētis nonaginta vi
cibꝰ. Ut ſm q̄ Hiero. dicit. Totiens peccãti
fratri dimitteret in die: quotiens ipſe pecca
re non poſſet. O formidoloſa ſentētia. Si ei
ꝑua fratribꝰ nõ dimittimꝰ magna nobis a
deo non dimittunt̄. O hõ ſi ſine pctõ eē nõ
potes: et vis ſemꝑ tibi dimitti: totũ ſemꝑ di
mitte. Q̄tũ vis tibi dimitti/ tãtum dimitte:
Quotiēs vis tibi dimitti: totiens ſemꝑ di=
mitte: immo qꝛ vis totũ tibi dimitti: totũ
dimitte. Hinc et Aug. dicit. Si ſeptuagieſ=
ſepties xp̄s tibi pctã dõauit ſi hucuſq̄ igno
uit/ et vltra negauit: pone et tu limitē et vl
terius noli ignoſcere ne dicas in lĭgua igno
F ſco: et corde differas. nouit ei deus cui dicas
vocem tuã. hõ audit: conſcientiã tuã deꝰ in
ſpicit. Sed ſunt aliqui ſicut Bern. dicit/ ſic
donantes iniuriam vt tñ ſepiꝰ improperent̄.
Sunt et alĳ qui licet ſileant: manet tñ alta
mente repoſitã: et rancorē tenent in animo
quarũ neutra plena indulgētia eſt longe ab
hĳs benigniſſima diuinitatis natura: qꝛ tã
liberaliter oēm donat iniuriã vt iã nec dãnet
vlciſcēdo/ nec cõfundat improperando: nec mi
nus diligat imputãdo. De quorũdã vero di
ſcordia reconciliari quidē volētiũ: ſed prius
ſatiſfacere pre ſuperba erubeſcētia nolētiũ.
Ita Greg. dicit. Veremur ſepe a ꝓximis de
ſpici dedignamur iniurias v̄bi tollerare. Si
contingat fortaſſe iurgiũ verbi cũ proximo
erubeſcimꝰ priores ſatiſfacere. Cor quippe
carnale dũ huiꝰ vite gloriã q̄rit hũilitatē re
ſpuit. Et plerũq̄ ipſe hõ qui iraſcit̄ diſcor=
dãti recõciliari appetit: ſed ire ad ſatiſfaciē=
dũ prior erubeſcit. Penſemus facta capitis
nr̃i. Ecce inter deũ et nos diſcordiã peccãdo
fecimus: et tñ ad nos deus legatos ſuos ꝓor
miſit: vt nos qui peccauimꝰ ad pacē dei ro=
gati veniamus. Erubeſcat igit̄ hũana ſup=
bia. Cõfũdat̄ quiſq̄ ſi nõ ſatiſfaciat ꝓor ꝓ
ximo: q̄ñ poſt culpã nr̃am vt ei reconciliari
debeamus et ipſe qui offēſus eſt legatis int̄ G
uenientibus obſecrat deũ. Summo opē igitur
cauere debemus: ne duris v̄bis aliquē tur=
bemus. Quod ſi in hoc aliq̄ñ ex fragilitate
peccauimꝰ oportet cõtinuo ad ſatiſfactionē
feſtiare et contra durũ ſermonē ꝓferre dul
ce atq̄ placabile v̄bũ. vt vulnus cõmotiõis
ſanet medicina hũilis ſatiſfactionis: Nam
ſm ſalomonē. Reſpõſio mollis frangit irã
ſermo durus ſuſcitat furorē. Itē dulce ver=
bũ multiplicat amicos. et mitigat inimicos
Qui ei clementer peccãtibus ignoſcere no=
uit: clemētiã diuine pietatis certiſſime accipi
et. quã nobis ꝯcedat ieſus xp̄s dñs nr̄. Amē

¶De accidia et eius ſpeciebus. Cap. xvj.

ACcidia ſm Aug. eſt tediũ interni boni H
Scdm vero Bern. Accidia eſt quidã
animi torpor quo quis negligit aliqua bõa
inchoare aut inchoata faſtidit perficere. Itē
alia diffinitio ſm Tho. in ſumma de verita
te theo. Accidia eſt dei virtutũ laudabili ex=
ercitio vtriuſq̄ hoīs languida deiectio. Itē
accidia eſt diffidentia de proprĳs viribus ⁊
auxilio dei adimplenda ardua. Duo nomia
ſunt huiꝰ vicĳ. ſ. accidia et triſticia. Horum
aũt noīm hec eſt ratio: qꝛ ĭ iſto pctõ eſt auer
ſio a ſpũali bono q̄d eſtimat̄ graue. Sicut ē
ieiunare et hmõi et ratione huius dicit̄ triſti
cia. Eſt etiam ibi cõuerſio ad creaturã. ſ. ad
quietē que eſtimatur leuis: et ratiõe huiꝰ di

citur accidia. Patet ex hijs ꝙ hoc vicium vocatur tristicia. opponit̃ em̃ leticie spũali q̃ ẽ in exercitio spũali. Sed ꝓut vocat̃ accidia: opponitur fortitudini: q̃ cõsistit in aggrediẽdis arduis et sustinendis aduersis. Accidia denominat̃ ab acedine: qꝛ ꝑ eã hꝫ aĩa tediũ de oĩ spũali difficili: et est accidia ex suo gñe veniale: qꝛ ſm Aug. Accidia est tediũ interni boni sicut priꝰ dictũ ẽ. hoc aũt nõ opponitur charitati: sꝫ dicit diminutionẽ fervoris
A charitatis in quo cõsistit oẽ veniale. Illud q̃ tediũ: vel ẽ naturalis motꝰ ꝛ sic nullũ est peccatũ: vel est motꝰ appetitus cõtristari de opere spũali laborioso: ꝛ sic ẽ veniale peccatũ q̃uis etiã ille appetitꝰ sit deliberatiuꝰ: qꝛ consensus in veniale nõ est nisi veniale. Si vero hoc tediũ redũdat in omissionẽ eorũ q̃ sunt necessaria saluti: tũc est mortale. Si aũt tediũ illud ex omissiõe boni ꝛ difficultate aggrediendi bonũ ducit in desꝑationẽ: tunc iã accedit ad pctm̃ in spm̃ sanctũ. Et si tedium illud ita crescit: ꝙ ẽt ducit i tediũ vite: itãtũ qd̃ initiat sibi manꝰ: tũc iã filiis erit iude qui laqueo se suspẽdit. Signa vo accidie sunt: ꝙ hõ bonũ spũale respuit: et quietẽ carnalẽ appetit / sine deuotione orat: sine sapore celesti legit et psallit: non curans quomõcũqꝫ ꝑtranseat: plus cantãs ad laudem hominũ q̃ ad laudẽ dei. Accidia aũt hominẽ pusillanimẽ reddit: vt nullũ opꝰ bonũ audeat propter deũ aggredi: nec aliquod asperũ sustinere: vt sunt discipline: ieiunia: ꝑegrinatiões
B et similia. Tres vero sũt species accidie: q̃ꝝ prima est. quedã amaritudo mentis: qua nihil salubre libet: tedio pascitur: fastidit consortiũ hominũ. hec itaqꝫ tristicia: solet (sicut Greg. dicit) sic hoi suggerere dicẽdo. Unde habes vñ gaudeas: cũ tanta mala de proximis portas? Perpende cũ quo merore oẽs intuendi sunt qui in tãto amaritudinis felle cõtra te versant̃. Sed ad hec spirituale gaudiũ. ſm eũdẽ Greg. rñdet dicens. Geminã eẽ tristiciã noui: immo duas tristicias eẽ noui: vnã. s. que salutẽ: alterã vero q̃ perniciẽ opatur vnã que ad pñiam trahit: alterã q̃ ad desperationẽ perducit. Tu quidẽ vna ex illis eẽ cognosceris: sed oĩno illa que mortẽ operatis. Non est igit̃ in his contristandũ q̃ suades: sed magis econtra gaudendũ i hijs que necdum intelligis. Nã saluator ꝑẽnis gaudij largitor dixit. Cũ persecuti vos fuerint hoĩes et dixerit omne malũ aduersum vos mentientes propter me: gaudete in illa die ꝛ exultate. Ecce enĩ merces vrã multa ẽ in celo. Memẽto etiã ꝙ ince religionis apli ibãt gaudẽtes a cõspectu consilij: quoniã digni habiti sunt ꝓ noĩe iesu contumeliã pati Nullus ergo meroris locus esse debet: vbi succedit tanta letitia: hucusqꝫ Grego. hec est aũt illa tristicia: q̃ apostolꝰ sancti tristiciam appellat: que (vt dictũ est) mortẽ opat̃: q̃ ẽt ꝓcliuis ẽ in desꝑationẽ et diffidentiã: prona ad suspitiões: q̃ etiã aliqñ instigat eũ cui inheret ad necẽ sui ipsiꝰ: luctu irrõabili opp̃ssa aliqñ. Hec nascit̃ ex ꝓcedẽti ipaciẽtia: aliquãdo ex retardato vel impedito desiderio cupite rei: aliquãdo vero ex predominãtibꝰ melãcolicis: ꝛ tũc medicorũ est adhibere remediũ magis q̃ religiosorũ: vel theologorum. Secũda vero species accidie: ẽ torpor quidã egritudis q̃ sõnũ amat ꝛ cõmoda corporis horret labores fugit aspa quecq̃: ocio delectatur hec est ꝓprie pigricia. Tertia aũt spẽs ẽ illa q̃ sola ea fastidit que sunt dei sed ad alia agilis est et alacris. Oratio eiꝰ qui huiusmõi vicio subiacet est insipida a laudibꝰ dei se absẽtat vbi caute potest ꝛ audet. Festinat velociter explere oratiões debitas vt minꝰ afficiat̃ tedio carũ assumit etiã interim alias cogitatiões vel occupatiões quibꝰ intẽdat donec ꝑficiat oratiões debitas vel cõsuetas. Iuniorbꝰ pascit̃ laudis delectat̃ et cogitat negocia quibꝰ occupet̃ nichil ei ei magis onerosum q̃ itẽdere hijs q̃ spectãt ad studiũ ꝛ ꝓfectũ spuale. Cella vero vel claustrũ ei carcer est. Euagari aũt tam mẽte q̃ corpe extra cellã vel claustrũ diligit q̃ritqꝫ multipharias occupatiões. Oĩs rigor spũalis discipline grauis ei est et murmurat. Econtra cõqueritur de
C duricia prelatorũ et ꝓ disciplina zelantiũ. Et sciẽdũ ꝙ q̃uis accidia est negligenter persoluere illud ad quod quis tenet̃. Grauior vero ꝑtermittere oĩno ex tedio. Grauissima autẽ alios ĩpedire et a bono retrahere et ꝙ nõ possit aliorum bona studia equo aĩo sustinere. Nota ſm Greg. quod solet ignauia seu tedium sic hoĩem tẽptare dicẽs. Si lectiõi cõtinuato studio sꝑ insistis oculorũ caliginẽ incurris. Si indesinẽter lachrimas fundis ipos etiam oculos amittis. Si ꝓtelans vigilijs psalmorũ sensum ꝑsoluis insaniã capitis acquiris. Si quotidiano labore te cõficis ad opꝰ spũale quãdo cõsurges. Sed hijs suggestiõibus virtutis exerciciũ respõdet dicẽs. qd̃ tibi ad hec perficiẽda tã lõga tpm ꝓpõis spacia. Nũquid scis si vsqꝫ in crastinũ diẽ viues immo etiã, si vel vnã horam in hac vita facies. Unforte mẽte excidit ꝙ saluator in euãgilio ait

Vigilāte: qꝛ nescitis diē neqꝫ hoꝛam. Quapropter,
discute coꝛpoꝛis ierciā sempqꝫ memēto:
qꝛ regnū celoꝛū nō tepidi: nō molles
sed violenti vimqꝫ facientes diripiunt atqꝫ
inuadunt. Unde et leo papa dicit. Nō doꝛmientibꝰ
ꝓuenit regnū celoꝛū nec ocio et
desidia toꝛpentibꝰ btitudo eternitatis repꝛomittitur.
E Igitur sicut Bernar. monet. Cū
te accidia vel tedio affici sētis: noli ꝓpterea
diffidere atqꝫ desistere a studio spūali: sed iuuantis
manū require: trahi te post eum obsecrans.
Hinc ēt Johānes cassianꝰ ait. Experimento
ꝓbatū est accidie impugnationē
nō declinādo fugiendā: sed resistēdo supandā.
Frater quidā incidens in tēptatiōnē: tribulādo
perdidit regulā monachalē. Et cum
iterū vellet obseruancie regularis sibi dari
pꝛincipia a tribulatione impediebať. Et dicebat
in seipso. Quādo habeo me ita inuenire
sicut aliquādo erā. Et deficiēs aīo nō pꝛeualebat
saltē inchoare monachi opꝰ. Uenit
ergo ad quēdā senē ꝛ narrauit ei que agebātur
circa illū. Senex aūt audiens ea de qbus
affligebatur: adhibuit tale exēplū dicēs. Hō
qdā habuit possessionē ꝛ de negligentia eiꝰ
in sentibꝰ redacta est et repleta tribulis ꝛ spinis:
visum est aūt ei postea vt excoleret eā ꝛ
dixit filio suo. Uade et purga agrū possessionis
illiꝰ et venit filius eius vt purgaret eū.
Qui cū respexisset vidit multitudinē tribuloꝛū
icreuisse ei, ꝛ deficiēs aīo dixit ad seipꝫ.
Quādo habeo hec oīa eradicare? Et ꝓiciēs
se in terram cepit doꝛmire. Sicqꝫ fecit multis
diebꝰ. Post hec aūt venit pr̄ eiꝰ vt videret
quod fecerat, ꝛ inuenit eū nihil operatū.
Et dixit ei. Quare vsqꝫ mō nihil fecisti. Et
dixit iuuenis ille pr̄i suo: mox vt veniebam
operari pr̄: cū vidissem multitudinē harum
spinarū et tribuloꝛū: reuocabar ab assumptione
laboꝛis ꝛ tribulatiōe et ꝓiciebā me ī
terrā et doꝛmiebā. Tunc dixit ei pater suus
Fili ad mensurā q̄ iaces in terra occupatus
per singulos dies operare: et ita paulatī ꝓficiet
opus tuū: et tu pusillanimis nō efficieris.
Quod cū audisset iuuenis fecit sic: et in
paruo tēpoꝛe purgata est: et exculta possessio.
Ergo et tu frater operare paulatī: ꝛ nō
deficies: et deꝰ ꝑ gratiā suā restituet te iterū
in ꝓstinū gradū. Hoc audito: fr̄ ille abijt ꝛ
cū oī patiētia sedēs faciebat sicut edoctꝰ fuerat
a sene, et sic inueniēs requiē ꝓmouebať
et pꝛoficiebat per dominū iesū xp̄m. Bonū
est ergo vt extoꝛqāt sibi ipse hō in oī re pꝛopter
dominū. Ueni scriptū ē. Regnū celoꝝ
vim patitur et violenti rapiunt illud.

¶ De remedijs ꝯ accidiā et tristiciā adhibendis. Cap. xvij.

PRimū aūt remediū ꝯ accidiā est vt hō seipm̄ tā diu cogat A
ad ea spūalia opa q̄ maxime fastidit ꝛ pꝛecipue
ad oꝛonē ꝛ diuinoꝛū celebꝛationē quousqꝫ
ꝑ dei gr̄az ꝯtanť ei in oblectationē. Si
āt differať talis gr̄a nihilominꝰ de laboꝛe luctaminis,
meritū accrescit ꝛ virtꝰ opať. Deus
eēm nō reqrit a nobis qđ nō dedit. s. gr̄az
deuotionis: sꝫ hoc vult vt q̄ramꝰ vt cū dederit
cōseruemꝰ: ꝛ gr̄as ei agamꝰ. Unđ Aug.
ait. Seruat tibi deꝰ qđ non vult cito dare vt
tu discas magna magne desiderare. Possibile
est eēm aliquē multo plus mereri in pugna
laboꝛis ꝑ obtinenda deuotiōe: q̄ si magne
deuotōis foꝛet sine laboꝛe: qꝛ de isto foꝛsitan
posset extolli: et meritū diminui: de illo
aūt coꝛ humiliať. Hugo vero de scō victoꝛe B
bꝛeuiť ostēdit: quō qlqꝫ debeat sibi cauere:
ne in tristiciā incidat dicens. vis nunq̄
esse tristis. Bene viue. Bona vita semp gaudium
hꝫ. Hinc Isidoꝛꝰ ait. Nulla pena grauioꝛ
pena conscientie. Cōsciētia autē rei semper
ī pena est. Nūq̄ securꝰ est reꝰ aīmꝰ: mēs
ei mala ꝓpꝛijs ꝯscie agitať stimulis. itē ꝯ tediū
coꝛdis valet varietas actionū: vt ab vno
trāseat. ad aliđ opꝰ bonū hic extāt ꝟsꝰ. Nūc
lege: nūc oꝛa: necnon meditare laboꝛa. Sic
erit hoꝛa bꝛeuis: ꝛ laboꝛ ille leuis. Pigrī do
vtilis ē laboꝛis exercitatio ꝛ ꝯsuetudo cōmodi:
cogēte strenuo mgr̄o vt nō possit remisse
agē ꝑ tedio laboꝛꝫ. nisi ꝺbilitas sit ī cā. Itē
expedit accidiosis ꝛ tristibꝰ freqnť eē cū deuotꝫ
hoibꝰ: q̄ sepe de dō ꝺuote loqunť. Occupatio
ēt ꝓdest eis: vt ꝛ obliuiscāť tristicie: ꝛ ne D
dyabolꝰ eos iueniat ociosos. Seruꝰ ei dei vt
accidiā euadē possit. necesse ē hijs q̄tuoꝛ exercitijs
ꝟsari seu occupari. Aut ei opꝫ vt deo
itēdat: oꝛādo: psallēdo: meditādo: studēdo:
deuotiōi aut de deo tractet: legēdo: scribēdo:
scie ꝯferēdo: discēdo: docēdo: aut vt ꝑ dō laboꝛet:
opādo: fuiēdo: coꝛpꝰ castigādo: virtutibus
studēdo aut coꝛpoꝛis refectioni moderate
indulgendo: quiescendo: doꝛmiendo:
cibum vel potū sumendo: ad hoc vt posset
coꝛpus spiritui seruire. Hinc enim scriptum
est Panis disciplina ꝛ opus seruo. panis
ad sustentationem: disciplina ad coꝛrectionem:
opus ad exercitationē. Aīusꝰ indiget I
pabulo: ne deficiat: Querit ne lasciuiat
ociosus: virga qua impellatur ne pigre ambulet
vel deuiet. Specialia vero remedia cōtra
tristiciam que moꝛtem operať: sunt hec

memoꝛia dei: ⁊ recoꝛdatio bñficioꝝ eiꝰ. Nichil ei ſic letificat et exhilarat hoīeȝ ī hac vita cōtriſtatū vel cōturbatū ſicut mēoꝛia dñi. Vñ et pſalmiſta dicit mēoꝛ fui dei et delectatꝰ ſū. Itē memoꝛ fui nocte noīs tui domine nox ſiquidē obſcuritas eſt pſecutiōis eſt et caligo tēptatiōis. Sed irruēte in te nocte hac mēoꝛ eſto noīs dei tui ne vel per caliginē tēptationis ipſiꝰ cognitiōis lumē in te cōtingat obſcurari. vel per obſcuritatē pſecutiōis, ardorē ipiꝰ dilectiōis cōtingat extingui. Et quid tibi agēdū cū te puſillanimitatis ſpūs dilaniat cū te rubigo accidie intrinſecus diſſipat. Nōne tūc magis recurrēdū eſt ad mēoꝛiam dei tui vt eū expectes qui te ſaluū faciat ab hac puſillanimitate ſpūs et tēpeſtate vide ſi nō hoc ſibi in hac neceſſitate cōſiliū pſalmiſta dedit: Ad meipſm īquit aīa mea turbata ē Et quid ſubiunxit. memoꝛ ero tui. Sed qd diſcurrimꝰ per ſingula. Nō ſolū legimꝰ in ſacra ſcriptura ſed etiā in ꝓpꝛia ꝙ ſepe ſentimꝰ expiētia. Nichil eni eſſe tam bonū hoī deſolato ꝙ memoꝛia dei ſui. Hucuſq3 de dei mēoꝛia. Pauca de remedio cōtra triſticiā diximꝰ nūc vero vt eādē triſticiā a nobis plenius et foꝛtiꝰ repellere valeamꝰ et ad amorē dei accēdi. Recoꝛdemur ſecūdū ꝙ Bernardꝰ docet miaꝝ dei vt ſic accēdamur in amorē eiꝰ. Reuocemꝰ ad mēoꝛia bōa q̄ nobis tribuit quomō ſcȝ nos ī piculis ſepe cōſtitutos clemēter eripuit nec vnq̄ pctis noſtris quominꝰ miſereꝛ: vinci potuit. oblitos ſui de ſe admonuit auerſos a ſe reuocauit venientis ad ſe benigne ſuſcipit/penitētibꝰ īdulſit pſeuerātes cuſtodiuit ſtātes tenuit lapſos erexit/malas delectatiōes in amaritudines cōuertit. Et rurſus amaricatis cōſolatiōes ſuas tribuit. Poſtremo tribulatione purgatis quietē ⁊ pacē reſtituit qui nec peccātibꝰ vnq̄ defuit vt coꝛrigeret nec iuſtis vt cuſtodiret. Recogitemꝰ quāta bōa fecit nobis nō rogātibꝰ imo recuſātibus et q̄ multa pctā dimiſit nobis et a quātis periculis nos liberauit liberatoꝛ deus q̄ magna dignatio fuit ꝙ īgratos et in multis cōtrarios a tam multis peccatis nos cuſtodiuit gratia ſua: in q̄ potuimus īcidiſſe ſicut ī alia multa cecidimus Idcirco ſicut nullū momētū ē in quo nō vtamur dei mia et pietate ſic nullū debet eē momētū in quo eū pñtē nō hēamus in mēoꝛia q2 igit̄ in multis deū hucuſq3 offēdimus neceſſe eſt vt tēpus quod adhuc nobis reſtat ad viuēdū tāto meliꝰ deinceps expēdere ſtudeamus quāto ignoꝛamus quādo illud terminare debeamus. Nā ſicut ſaluatoꝛ ait. Si ſciret paterfamilias qua hoꝛa fur veniret vigilaret vtiq3 et nō fineret perfodi domū ſuam ita et vos eſtote parati q2 hoꝛa qua non putatis filius hominis veniet.

¶ Itē de dictis ſanctoꝛū ad deteſtationē accidie tepiditatis atq3 ocioſitatis. Cap. xviij.

A Notandum ꝙ viciū accidie ſignū eſt ingratitudinis. Nam tanta beneficia nobis cōtulit dñs et quottidie cōfert ꝙ fidelē eius ſeruū diceret nūq̄ ab eius laude ceſſare nūq̄ eiꝰ obſequiū faſtidire. Accidia aūt nos ſpoliat meritis et pmijs in celo: q2 tantam gloꝛiā omni hoꝛa negligimus quanta bona interim facere poſſemus ſi eā ocioſe tranſigimus. Eſt eni hō accidioſus quaſi vꝛbs abſq3 muroꝛū ambitu ⁊ quaſi ſignū poſitū ad ſagittā. Accidioſꝰ ioꝛdinate dicit hoꝛas ſuas Pꝛio eni cantat mirabilia poſtea deficit q2 pꝛimo in pncipio vult mirabilia facere ſed paulatim poſt incipit toꝛpeſcere et deficere. Talis nō attēdit quod ait apoſtolus. bonuȝ faciētes nō deficiamus. Tempoꝛe enim ſuo metemꝰ nō deficiētes. Et ſciēdū ꝙ oēs artifices quāto diutiꝰ ſteterint in ſuo artificio tanto plus exercitanē et plus pficiūt. ſed nō eſt ita de quibuſdā religioſis. Nam ſcḋm pſalmiſtam. Inueterati ſunt et claudicauerūt a ſemitis ſuis. Decīſoē etiā Jeremias dicit. B Facti ſunt retro et nō ante a die quo egreſſi ſūt de terra egipti. De talibꝰ enim religioſis [illegible]tis congrue dici poteſt quod de rege ſaule dicitur. Filius enīȝ vnius anni erat ſaul cum regnare cepiſſet. hoc eſt fuit adeo ſimplex ⁊ innocens. ſicut puer vnius anni et duobꝰ annis regnauit ſuper iſrael. Quamuis autem in rei veritate regnauerat. xl. annis: non tamen cōputantur niſi duo anni in quibꝰ fuit bonus. in reliquis vero annis. fuit tirannꝰ et malus. Sic eſt de accidioſis in religione q̄ computant dies ſuos et annos. opera auteȝ nō meditātes. cum tñ dñs plus reſpiciat ad meritum et deuotionem q̄ ad numerū dieꝝ. Hinc pſalmiſta ait. Reddet vniuiq3 iuxta opera ſua: et non iuxta annos. Plus eniꝫ currit dextrarius per vnum diem. q̄ teſtudo per vnum annum. Sic plus pꝛoficit feruens in caritate. per tempus modicuȝ: q̄ accidioſus vel tepidus per centum annos. Notandum ꝙ accidioſus eſt moꝛti pꝛoximus. Guſtu eniꝫ infirmantis amiſſo: deſperatur de eius ſalute et vita. Sic quia guſtum ſpiritualem accidioſus amiſit eo ꝙ in nullo bono opere ſentit deuotionē: ideo nō immerito de aīc ſuc ſa

¶ De dictis sanctoꝛum ad detestationē accidie.

C lute despāt. Nō si a coꝛgemētis deo īspirāte euigilauerit: ea q̄ lenia estiabat cōfestī quasi hoꝛrēda atq̄ attrocia ꝑtimescit. Tria mala sequūtur accidiā. videlꝫ. paupertas. vilitas. et penalitas. De pꝛio sic scriptū est. Veniet ei scꝫ accidioso paupꝑtas quasi et vir armatus Quasi et diceret. Modo est paupꝑtas lēta et iermis sed ī moꝛte erit velox et iexpugnabilis. De secūdo sapiens ait. De stercoꝛe boum lapidādus est piger. i. viliter tractādus ⁊ grauiter obiurgādus. Penalitas quoq̄ sequit̄ D accidiosum qꝛ cū iter oīa opa sua sit vacuꝰ a bono extra q̄rit vn̄ cōsolet̄ et nō iueniēs affligit̄ hoc ē. ꝙ desideria occidūt pigrū. Notādū scḋm Parisien̄ ꝙ pꝛia radix pctōꝝ accidie videt̄ esse tepiditas. i. ꝑuus amoꝛ boni. Nā ex tepiditate videntur nasci ociositas dilatio cōuersiōis sōpnolētia negligētia inꝑseuerātia / ideuotio / tediū / iperfectio / desperatio ⁊c. hijs similia. Tepidus diabolo audaciā tēptādi ꝑstat. De multis ei vicijs tēptat diabolꝰ hoīem tepidū de quibus nō auderet tēptare hoīem feruētē. Est aūt tepidus quasi puluinar diaboli. locū eni ei ꝑparat. Nā ollā tepidā libēter musce insidēt feruētē vero fugiūt. Tepiditas reddit hoīem quasi impotētē et cōtractū vt patet ī illis qui cū sint foꝛtes tn̄ nō possunt sextā partem penitētie facere q̄ꝫ facit vetula vna. Et hoc ideo eis E accidit ꝓpter tepiditatē qꝛ ꝑuū habēt desideriū agēdi penitētiā. Vn̄ et Bernardus ait. Foꝛsitan iō nō possumꝰ qꝛ nō multū volumus. De tepidis idē Bernar. in sermōe de ascēsiōe loquēs ita dicit. Nōs eni quod bonū est nostis: et viā per quā icedere et quomodo icedere in ea debeatis. sed volūtas nō vna ē. Quidā eni ad oīa vie et vite huiꝰ exercicia nō solū ābulāt. sed etiā currūt. imo potius volāt vt eis et vigilie bꝛeues. et cibi dulces et pani suaues. et laboꝛes nō solum tolerabiles: sed etiā appetibiles videant̄: alij nō sic: sed vix tioꝛe vel pudoꝛe q̄nq̄ trahuntur Sūt eni iter nos q̄nq̄ nōnulli. qui nobiscū de vno cōmedūt. nobiscū doꝛmiūt. nobiscū cātāt. nobiscū laboꝛāt per oīa participes tribulatiōis sed cōsolatiōis nō ita. Nūquid abbꝛeuiata est manꝰ dn̄i. vt oībꝰ dare nō possit qui aperit manū suā ⁊ iplet oē aial benedictiōe. Quid ꝗ est in causa. Illud oīno qꝛ nō vidēt xp̄m cū tollit̄ ab eis. i. nō cogitant quomō eos oꝛphanos reliq̄rit ꝙ peregrini et aduene sunt super terrā ꝙ tā diu feculēti coꝛpoꝛis hoꝛrido super carcere teneant̄ ⁊ nō sūt cū xp̄o huiusmōi aūt si diu ita permāserint sub onere oppꝛimunt̄ aut succūbūt. Quodammō eni in iferno sunt vt nūq̄ ad plenū respirēt i luce miserationū dn̄i nec i libertatē spūs: q̄ sola facit iugū dn̄i suaue ⁊ onꝰ ipsiꝰ leue. Inde aūt tā ꝑniciosa tepiditas emanat qꝛ affectꝰ et volūtas eoꝛū nōdū purgata est nec bonū sic volūt. sicut nouerūt a ꝓpꝛia cōcupiscētia abstracti grauit̄ et illecti. Amāt ei in carne sua terrenas cōsolatiōes. siue i vbo siue in signo. siue in factō. siue in aliquo alio. Et si hec iterrūpūt aliq̄n. nō tn̄ penitꝰ rūpūt Inde est ꝙ raro affectiōes suas. dirigūt i deū et eoꝛū cōpūctio nō cōtinua. sed hoꝛaria est vt et verꝰ dicā: momētanea. Implere autē aīa visitatiōibꝰ dn̄i q̄ hijs distractiōibus subiacere videt̄: nō pōt et quāto magis illis euacuabit̄. tāto āpliꝰ istis iplebit̄. Si multum: multū. si parū. parū. vel si magis ꝓbas. nūq̄ ꝙ iste illis misceri poterūt ieternū. Neq̄ eni spūs et caro. ignis et tepiditas i vno domicilio cōmoꝛant̄. cū tepiditas ipi dn̄o soleat vomitū ꝓuocare. Si apli adhuc carni dn̄ice inherētes. q̄ sola sctā sctōꝝ erat spū sctō repleri nequiuerūt. donec tolleret̄ ab eis: tu carni tue q̄ soꝛdidissima est. et diuersarū spurciciarū fantasijs repleta, astrictꝰ et cōglutinatꝰ illū meracissimū spiritū te posse putas suscipe nisi carneis consolatiōibꝰ istis funditꝰ renūciare tēptaueris. Reuera cū icepis: tristicia iplebit coꝛ tuū. sed si ꝑseueraueris: tristicia tua cōuertet̄ in gaudiū. Tūc eni purgabitur affectꝰ et volūtas renouabit̄ vel potiꝰ noua creabit̄ vt q̄ pꝛiꝰ difficilia imo ipossibilia videbant̄. cū multa ꝑcurrant̄ dulcedie. et auditate. Emitte inquit spiritū tuū: et creabunt̄ et renouabis faciē terre. Sicut ꝑ faciē hō exterioꝛ cognoscit̄ sic ꝑ volūtatē demōstratur iterioꝛ. Emisso ergo spū. renouat̄ facies t̄re i. terrena volūtas fit celestis. parata ad nutū nutu citiꝰ obedire. Isti qui tales sunt: qꝛ nō solū malū nō sentiūt. sed iiuria quadā coꝛdis dilatatiōe cōmoꝛant̄. De illis vero tepidis quos supꝛa mēoꝛauimꝰ. terribiliter ait dn̄s. Nō ꝑmanebit spūs meꝰ in hoībꝰ istis F ieternū: qꝛ caro sunt. i. carnales. qꝛ q̄cq̄d ī eis spūs fuerat in carne euanuit. hucusq̄ Bernardꝰ notabili. et contra tepidos. Tepiditas etiam facit vt hō non accipiat: quod in oꝛatione petit. Inde est ꝙ viginti annis aliquis non accipit in oꝛatione quod petit. eo ꝙ tepide petit. quod tn̄ alius si feruēter peteret vna die ipetraret. Tepiditas quoq̄ facit vt sēp hō pugnet. nec vnq̄ vicat. nec illā sublimem ꝑmissionē vincētiū vnq̄ accipiat. de qua dn̄s in apocalipſi ait. vincenti dabo māna abſcōditū: et nomē nouū ⁊c. Tepidus enim adeo remiſſe agit: ꝙ nūꝙ̄ ꝑuenit ad retributionē q̄ eſt in cuſtodia mādatorū dei. Tepidus ſēper ſemiat i hac vita: et nūꝙ̄ metit. qꝛ ad pacē animi nō ꝑuenit. Tepidus ſecūdū Iſidor. ocioſa verba et vanas cogitatiōes: noxias eſſe nō cōſpicit. ſed ſi a corpore mentis euigilauerit. ea q̄ leuia exiſtimabat: ⁊ feſtim quaſi horrēda ⁊ atrocia ꝑtimeſcet. Multos eni remiſſa cōuerſio: in p̄ſtinos errores reducit ac viuēdi tēpore reſoluit. Horū ergo exēpla cōuerſus euita: ne dū tīorē dei a tēpore icipis. ruſus mūdanis erroribꝰ imergaris. Nup quoqꝫ cōuerſi ſecūdū p̄fatū yſidorū. nequaꝙ̄ vbi exterioribꝰ ꝑuehi. Nā ſi iplicētur cōfeſti quaſi plātata arbuſcula et necdū radice p̄fixa cōcutiūt̄ parit̄ et areſcunt.

¶ De ocioſitate cauenda ⁊ eius deteſtatione. Cap. xix.

A Notandū ſecūdū. Bernarduꝫ ꝙ ocioſitas. mat̄ eſt viciorꝫ. nouerca virtutum vñ. et Iſidorus ait. Nichil in ſctō ꝓpoſito: ocio deteꝰ. qꝛ nō ſolū nō acqrit noua: ſed etiā parta cōſumit. Setē vite rō: ꝓceſſu gaudet ⁊ creſcit. ceſſatiōe torpeſcit et deficit. Cotidianis ac recētibꝰ virtutū icremētis iſtaurāda ē. Et viuēdi hoc iter: nō de trāſacto. ſed de reliquo metiēdū. Ociū parit faſtidiū. exerciciū famē: fames miro mō dulcia reddit q̄ faſtidiū facit iſipida. Ocioſitas ē illa: q̄ vir fortē fortiſſime p̄cipitat i reatū. Facit eni ſuffocare virtutē. nutrire ſupbiā. et viā cōſtruere ad gehēnā. Subito ꝓcedēti. de vmbra ad ſoleꝫ ⁊ de ocio ad laborē graue cernit̄ oē qđ icipit. Si tamē cū ab his diſſueſceres ad illa ſe pauliſper aſſueſcere cepit. vſus tollit difficultatem Inuenitqꝫ facile. qđ ipoſſibile ante putauit Primo tibi aliqđ importabile videt̄. ꝓceſſu tēpis ſi aſſueſcas. nō videbit̄ adeo graue. Deide leue ſēties. paulo pꝰ. nec ſēties. paulo etiā poſt delectabit. hic Augꝰ ait. Quā ſuaue ſubito factū eſt carere ſuauitatibꝰ nugarum B mearū. et quas amittere metꝰ fuerat: iā dimittere gaudiū eſt. Qua rōe poterūt ſe ab accidia excuſare: q̄ tēpꝰ ad gaudia eterna ꝓmerēda cōceſſū. ocioſis cōfabulatiōibꝰ. ⁊ quieti corpis ac ſōpnolētie vacātes. negligēter pire ꝑmittūt. Nā ſm Greg. oē tempꝰ tibi ipenſum. reqret̄ a te qualit̄ fuerit a te expenſum Nichil eni p̄cioſius tpe. ſed hodie nichil viliꝰ reputatur. verūtñ ſicut capillꝰ de capite. ita momentū de tēpore non peribit. Exigetur a te vſqꝫ ad ictum oculi oē tempus tibi impēſum qualit̄ a te fuerit expēſum. Tempꝰ iſtū noſtrꝫ eſt: ſed poſt mortē nō erit noſtrū ſꝫ dei. Modo eſt tp̄s opādi poſt mortē eſt tēpus recipiēdi p̄miū vel ſuppliciū ꝓut geſſimꝰ. Vñ dñs i apocalipſi dicit ſe redditurꝫ vnicuiqꝫ ſecūdū A opa ſua. Sciēdū quod ſunt quidā corpore fortes. debiles autē animo. parcūt ſibi ſeipſos amantes. ſectāntur ociū. fabulis vacant. Tales accuſant̄ de furto. de rapina: et mēdacio. Fures ſunt qꝛ cōi neceſſitati ſubtrahūt quod cōe fecerāt. cū renūciarēt mūdo ſeipſos abnegātes. Raptores corā deo ſunt qꝛ eo vidēte qui nouit occulta cordiū: cōi vite. ꝙ ſciunt aut poſſunt violenter auferunt. Mentiūtur autē corā deo ⁊ hominibꝰ. quia quod vouerunt reddere poſſunt. ſed nolunt Sic ergo corā fratribus ſunt fures. corā deo raptores. ⁊ corā hoibus mendaces ſunt. B Dū ergo dies ē operamini. venit eni nox in qua nemo poteſt operari. lucē vel diē vocat preſentē vitā in qua a bonis operibꝰ nūꝙ̄ ceſſare debemꝰ: ſcientes quod nobis mors incerta eſt. Noctē vero mortē appellat. in qua ligantur mēbra. p̄uant̄ ſenſus. et iā ſcꝫ poſt mortē. aliquid ſalutiferū opari nō poſſumꝰ ſed ſecūdū opa noſtra gaudiū vel tormentū recepturi ſumꝰ. In puncto viuimꝰ. In pūcto imo minꝰ pūcto. qꝛ ſi totū tēpus noſtrū eternitati cōparet̄ nichil eſt. Quomō ergo ſine grauiſſima dāpnatiōe vitā noſtrā i amore vanitatū cōſumimꝰ. et tota die negligentes et ocioſi ſtamꝰ impenitētes. Qua ꝓpter cariſſime ſicut Salomō monet: quodcūqꝫ poteſt manus tua: inſtāter opare. qꝛ nec opꝰ. i. tēpus opandi. nec rō. i. nec ſapiētia allegādi nec ſciētia defendēdi erūt apud inferos. quo tu ꝓperas. Fugite igit̄ ociū. ait Augꝰ. et ſēper aliqđ facere memētote fratres. ſēp vos occupatos eſſe deſidero. vt brauiū ſalutis ꝑ gratiā recipere mereamini. hanc ſibi ocioſitatē fugere cupiēs monachorū ſanctꝰ pater Anthoniꝰ clamauit ad dñꝫ i heremo et dixit O ſamaritane deꝰ meꝰ. O aiarū et corporū vere cuſtos. ſuſcita in me gratiā tuā. infunde ſeruo tuo miam. vt i heremo collocatꝰ: i cōſpectu tuo ocioſꝰ nō maneā. Et audiuit Anthoniꝰ: Anthoni cupis deo placere. Ora. Et dū orare nō poteris: manibꝰ labora. Sēp aliquid facito. fac quod in te eſt. Age ꝙ potes. ⁊ nō deficiet tibi auxiliū de ſctō. Quid ergo diffidis o monache: Age quod bonum eſt. fuge ociū ꝙ eſt mors. Aperi oculos mentis ⁊ corporis. et videbis ſingulas creaturas ad officia ſingula deputatas. Ecce enim ſol curſuꝫ

anni perficit luna etiā mēſiū viciſſitudinibꝰ
diſcurrit. et cetere ſtelle. Oīa enim ſibi depu
tata officia. ſine qete exercēt. Nūquid etiam
bruta aīalia ad ſue nature induſtriā. ociū fu
giūt. Nūquid in neceſſitatibꝰ deficere et pi=
greſcere ea videmꝰ. abſit. Oia eni obiā ſunt
oia agūt. que agere debēt. Solus eni hō. acci
dia ſoporatꝰ ab officio ſuo frequēter recedit
dei ymaginē in ſe deturpās. ſoporatus acci=
E dia pſeuerat. Erubeſce o xp̄iane. qm iumen
tis iſipiētior ⁊ formicis. hodie factus eſſe cō
probaris. vade miſer et piger. cōſidera ſemi
tas formice: qꝛ cū preceptorē nō hēat: tanq̄
de ſalute ſua ſolicita. in eſtate grana collige
re nō deſiſtit quibꝰ viuere poſſit in hyeme.
Non eni ſoli ſeculares hoc attēdere debent.
ſed etiā nos religioſi vniuerſi: formicarū cō
ditionē attēdere debemꝰ. ⁊ eas in ſuo opere
imitari. laborare eni ſine itermiſſione debe
mus. vt fructū bōi operis acquiramꝰ in eſta
te pn̄tis vite tā mirifice ⁊ glorioſe vt tpe hie
mali. i. die gn̄alis iudicij: fame nō peamꝰ ſꝫ
bonis cūctis onerati eternalit̄ reficiamur in
patria. Si enim hō nō impoſuerit finē bono
F opi. nec deꝰ impōet finē remuneratiōi. Qui
vero ſectat̄ ociū replebit̄ egeſtate qualit̄ ve=
ro hō ocioſitatē fugiēs: debeat tēpus ſuū ad
honorē dei expēdere. Ipſe dei filiꝰ ſponſe ſue
btē Brigitte declarat docēs eā hijs v̄bis di=
cēdo. Tu debes habere tria. Primo non de
bes ire niſi ad volūtatē meā. Scdo nō ſede=
re: niſi ad honorē meū. Tertio nō ſtare niſi
ad vtilitatē meā. Tūc aūt vadis ad volūtatē
meā qn̄ oē tēpus tuū diſpēſas ad volūtatē
meā. i. qn̄ nō cōedis nec dormis: nec aliud qc
q̄ facis niſi ſicut mihi placere itelligis. Stas
aūt firmit̄ cū volūtatē habes i ſeruicio meo.
Sedes quoqꝫ qn̄ mētē tuā iugit̄ ad celeſtia ele
uas ꝯſiderādo q̄lis ē glīa ſcōꝝ ⁊ vita ſēpit̄na

¶ De auaricia et eiꝰ ſpeciebus et qn̄ ipſa eſt mortale peccatū et qn̄ nō ⁊ quod nōnulli huius mūdi diuicias deſerūt ſed earū amorem nō derelinquūt ⁊ ꝙ ꝙ̄ diu quis cupiditate alicuius terreni illaqueat̄ nō pōt dei amorē veraciter deguſtare. Cap. xx.

Auaricia eſt vt ait Tulliꝰ imoderatꝰ
amor habēdi. Secūdū vero Bernar=
dū. Auaricia eſt quarūlibꝫ reꝝ inſaciabilis ⁊
īhoneſta cupido. Auaricia ſecūdū apoſtoluꝫ
dicit̄ idoloꝝ ſeruitꝰ qꝛ hō auarꝰ exhibꝫ crea=
ture. quod debet creatori ſcꝫ fidē ſpē et dile=
ctionē. Et ē auaricia ſm̄ Thomā in ſūma ve
ritatis theologie mortale pctm̄. qꝛ ab aplō
idolatrie cōpat̄ nō qꝛ ſit de ſpē illiꝰ pcti cum
nō hēat actū eiꝰ: ſed qꝛ aliquid ſimile faciat
idolatrie ſcꝫ ſeruiēdo creature potiꝰ q̄ crea=
tori. hinc etiā inocētius ait. Auaricia eſt ido
loꝝ ſeruitus. qꝛ ſicut idolatra ſeruit ſimula
chro ſic auarus theſauro. Nam ille cultum
idolatrie diligēter āplificat. et iſte cultū pecu
nie diligent̄ augmētat. idolatra cū oī cura cu
ſtodit theſauꝝ. Ille ſpē ponit in idolatria. ⁊
iſte ſpē cōſtituit in pecunia. Ille timet mu=
tilare ſimulacrū: et iſte tīet minuere theſau
rū. hec innocentius. Preterea notādū ſecun
dū Thomā vbi ſupra. quod auaricia conſi
ſtit aut i appetēdo vel i acquirēdo vel i retinē
do. Si aūt auaricia cōſiſtat i appetēdo: hoc
fit qſiqꝫ qnqꝫ modis. Primo qꝛ appetit aliena
appetitu cōpleto: q̄ pcederet i actū ſi eſſet fa
cultas. ſic eſt mortale pctm̄. Secūdo qꝛ appe
tit illicita volūtate cōpleta. vt ſi aliquis indi
gnus conat̄ bn̄ficiū eccleſiaſticū adipiſci ſic
eſt iterū mortale peccatū. Tertio ſi appetit
talia ſiue ſint aliena ſiue illicita volūtate cō
ditionali ſcꝫ ſi poſſet habere ſine offenſa dei
ac iniuria pximi: ⁊ tūc vel nullū eſt peccatū.
vel veniale ſiue talē cōditionē actualē addat
expſſe. ſiue habitualit̄ eā itēdat. Quarto ſi ſim
plicit̄ appetit hēre ſupflua deliberate ⁊ hoc
appetitu ſuffocāte mētē a cura ſui. et cōſide
ratiōe diuinorū et hoc peccatum mortale eſt
Quinto ſi ſupfluo amore iheret tēporalibus
tn̄ ifra dei timorē. et hoc veiale ē. Si vo auari
cia. ꝯſiſtat i acqrēdo: hoc fit triplicit̄ vel qꝛ ac G
qrit res iniuſte quocūqꝫ mō et tūc ē mortale
peccatū. vel acqrit res p tale opꝰ vel artē vel
officiū: qd̄ p ſe mortale peccatū ē. etiā ſi īde
nō pueniat lucrū: vt meretriciū ⁊ huiuſmōi
ſic ē mortale peccatū. vel acqrit talia p opa il
licita ⁊ ē veiale peccatū. vt cū qs cōpōit v̄ba
iocoſa ad lucrū: ſalua tn̄ hōeſtate. et hoc ē ve
niale: niſi qs ppt̄ delectationē diſſolutiōis
totaliter ſe det talibꝰ tūc ei ē mortale. Dico
aūt ppt̄ delectationē. Qꝛ ſi aliqs ppt̄ neceſ
ſitatē p talia iocoſa ſuſtētationē ſibi acqreret
cū aliā artē lucroſā neſciret. nō reputarē eū
i ſtatu dāpnādoꝝ. Si aūt auaricia cōſiſtat i
retinēdo hoc pōt eē quiqꝫ modis. Primo qꝛ re
tinet ſciēter ea q̄ reſtituere tenet̄. et hoc fa=
cit aīo retinēdi. ⁊ ſic ē mortale peccatū. Scdo
qꝛ retinet ea q̄ ad neceſſitatē ſuā ⁊ ſuoꝝ pti=
nēt: vel ad cōſeruationē ſtatꝰ ſui ⁊ ſuoꝝ ſm
q̄ decet dignitatē ſuā. hoc nō ē pctm̄. Tertio
qꝛ retiet ſupflua reſpectū vtriuſqꝫ pdictoꝝ tpe
extreme neceſſitatꝫ alicuiꝰ idigētꝫ. de quo ſi
bi ꝯſtat: ⁊ ſic ē mortale pctm̄. Quarto qꝛ reti
net ſupflua etiā citra neceſſitatē extremā pxi

mi ex q̄dā iſatiabili cupiditate ſic ē mortale peccatū. Precipuū aūt ſignū talis affect⁹ eſt qñ q̄s res ſuas putreſcere poti⁹ ſinit apd̄ ſe: q̄ eas vtiliter aliꝭ diſpenſet. Quito q2 retinet ſupflua quedam / ex inordinato amore tpaliū ꝑ quē modicū deficit: a medio largitatis ſaluo tñ ſtatu ꝟtutis ⁊ ſic eſt veniale. A Hec Tho. i ſūma de ꝟitate theo. Sciēdū ꝑ fea ꝙ auaritia hʒ tres ſpēs. Pria ē anxietas et cupido hñdi vel acquirēdi tpalia ſiue ſeq̄tur effect⁹ ſiue nō: et ſic pōt eē auar⁹ pauper qui modicū hʒ / vel etiā nihil. Secūda eſt tenacitas cōſeruādi habita: q2 non ꝑmittit ea erogari in pias cauſas / vel in vſus neceſſarios cōgrue expēdi niſi cū aī dolore. Tertia ē augere diuicias et vndecūq; acq̄rere ēt de iniuſto turpi q̄ſtu vt de furto: rapia: fraude vſura: et aliꝭ ihoneſtis mōis. Quidā laborāt ī pma ſpē: q̄dā i ſcd'a: q̄dā in ẛtia: q̄dā in duab⁹: quidā in oib⁹. Qui autē ſemel auaricie laq̄o ſe alligari ꝑmiſerit: vix vnq̄ ab ei⁹ cōpede liber erit. Nā ſm Greg. bonorū autori alit̄ inherē nō valem⁹ niſi cupiditatē a nobis q̄ oim malorū radix eſt abſcindamus B Sʒ ecce tu forte diuicias et poſſeſſiones huiuſmodi reliquiſti: ⁊ q̄ſi tugurio es recluſ⁹: ſʒ nūq̄ reliq̄ſti amorē oim predictorū. Eſt ī mō ꝙ nō adhuc maior difficultas eſt relinq̄re bona tpalia q̄ amorē indebitū corūdē. Forte nō reliquiſti cupiditatē tuā / ſʒ mutaſti eā a magnis ad parua vt a libra ad denariū: et a cipho argēto i diſcū ꝑciꝫ vni⁹ oboli: hec mutatio debilis eſt. Nō es in ſic faciendo bonus mercator. Exēpla iſta puerilia ſūt deſiḡnāt tamē mai⁹. Si nō credis mihi: tu ipſe cōſidera. Si dilectionē vel delectatiōez hēas i poſſeſſione alicu⁹ rei q̄liſcūq; fuerit cū q̄ dilectiōe paſcis cor tuū ꝑ tpe: vel ſi deſiderū hēas acq̄rēdi aliq̄d quod nō hēs cū quo deſiderio cor tuū ꝑ irrōabilē ſollicitudinem vexat̄ ⁊ turbat̄ / ita ꝙ purū deſiderū dei ⁊ virtutū nō ꝑt in eo quieſcē: iſtud ē ſignū ꝙ cupiditas ē in te. C Et ſi meli⁹ te examiare voluerꝭ: vide ſi aliq̄d qđ hēs a te ꝑ violētiā vel dñium vel alio mō auferat̄ ita ꝙ illud non potes recuperare / ⁊ idcirco in corde tuo iq̄etuis es moleſt⁹ et turbat⁹: tū q2 cares illa re quā habere velles et obtinere non potes: tū q2 contra illū qui rē illā habet mouerꝭ ad cōtendēdū et cōuiciandū cū eodē: q2 poſſet illā tibi reſtituere et nō vult. Si ita eſt tecum ſignum eſt ꝙ diligis bonū tpale. Nā ſic faciunt hoīes mūdiales quādo bōa corū et diuicie auferuntur. Dolēt cōtriſtant̄ cōuiciāt̄ et contēdūt manifeſte verbo ⁊ opere contra eos q̄ talia ab eis abſtulerūt. Sʒ totū iſtō tu facis in corde tuo vbi de⁹ intuet̄ ⁊ in maiori defectu es q̄ mūdialis hō: q2 reliquiſti q̄tū ad apparētiā amorē oim tpaliū. Sʒ hō mūdialis ſic nō fecit: et ideo excuſat⁹ eſt: lʒ cōtēdat ꝑ bonis ſuis debite et ſm legē. Sʒ forte dicis ꝙ opʒ te hēre tales res q̄ ad te ꝑtient: q2 neceſſaria ſunt ad vſus tuos ſicut hoī mūdiali. Vn̄ aſſentio huic dicto ſed tamē nō diligeres hmōi res ꝓpt̄ ſeipſas neq; delectareris in earū cuſtodia ſeu retētiōe: nec doleres de earū amiſſiōe ſeu ſubſtractione. Nā ſicut beat⁹ Greg. dicit. Tātū dolorē hēs de alicuius rei amiſſiōe tātā delectatiōez habuiſti in ei⁹ retētione. Et iō ſi cor tuū mūdatū eēt ⁊ vacāt ſentires deſiderū rerū ſpūaliū: ⁊ cum hoc haberes itellectū ⁊ cognitionē alicu⁹ minime rei ſpūalis oēm dilectionē ⁊ delectationē rei mūdialis ꝑ nihilo cōputares. Voluntarie tñ velle pl⁹ hēre vel appetere q̄ tibi ſit neceſſariū magn⁹ defect⁹ eſt: ſed habere rem quā indiges / et vti ea ſine delectatiōe ſeu dilectione illi⁹: nō ē defect⁹ D Et certe multi qui ſtatū pauꝑtatis aſſūpſerūt in iſto pūcto obcecant̄: atq; a dei dilectiōe impediunt̄ ⁊ retrahunt̄. Qui aūt ſtatū volūtarie pauꝑtatꝭ aſſūpſit: ſciat ꝓ certo ꝙ q̄diu ei⁹ dilectio illaq̄at̄ adheret ⁊ q̄ſi inuiſcat̄ cupiditate alicuius boni terreni quod iā hʒ vel habere vellet Nō pōt habere ſeu ſentire vacat̄ purā dilectionē ⁊ clarā viſiōnē rerū ſpūaliū: q2 Aug. ita dicit ad dñm. Dñe de⁹ parū te diligit qui aliq̄d tecū diligit quod nō diligit ꝓpt̄ te. Hic ēt Grego. ait. Dū rem diligim⁹ tpalē verā amittim⁹ dilectionē. Q̄to ei maior ē dilectio vel cupiditas alicu⁹ rei terrene tāto minor ē in te dilectio dei. Lʒ ei dilectio alicu⁹ rei terrene nō expellat charitatē niſi tāta ſit ꝙ extiguat dilectionē dei ⁊ ꝓximi: ipedit tñ ⁊ diminuit feruorē charitatis ꝓpter quam charitatem ⁊ perfectā pauꝑtatē hō haberet in regno celorum ſpāle ꝑmiū. Quod videlicet premium ſi quis poſſet cognoſcere. Q̄ preciosū q̄ bonum et excellens eſt eo ꝙ durat eternaliter nollet pro omni gaudio huius mundi: vel ꝓ poſſeſſionib⁹ oim terrenorū: q̄uis ſine pctō eas hēre poſſet ꝑdere minimū ꝑmiū regni celeſtis. Attēde igit̄: iā ex quo cupiditas in natura ſua nude cōſiderata tñ ipedit hoiem a ſpirituali guſtu diuine dilectionis: q̄to magis tūc ipedit hoīes mūdiales qui ex oī ſenſu et tota cordis ſolicitudie: die et nocte ſtudent et laborant / vt diuicias acquirere valeant ⁊

UMI

honoꝝ tēporaliū habūdantiā. Neſciūt aliam delectationē habere niſi ī rebꝰ tꝑalibꝰ: nec aliā habere volūt: qꝛ aliā nō inquirunt. Attū ſi videre poſſēt ⁊ videre vellēt quid faciūt / nō ita facerēt ſicut faciūt. huiuſqꝫ walterus hylton.

¶ De remedijs ꝯ auariciā adhibēdis ⁊ qđ q̄ ſeſe ſpōtanea paupertate caſtigat culmē iudiciarie ꝑtātis ī die iudicij obtiebit. Ca. xxj.

E Primū remediū cōtra auariciā ē mortis cōſideratio. hinc Jeroꝰ ait. Facile cōtēpnit oīa / qui ſe ſemper cogitat eē moriturū. Memēto igit̄ mortis tue: et nō peccabis. Qui eī ſe quotidie recordat̄ eē moritur ꝯtēpnit ꝑſentia: et ad futura feſtinat hic ēt Greg. ait. Qui cōſiderat qualis erit ī morte ſemper pauidus erit ī operatiōe. Nā quod trāſit appetit cūctis vite preſentis deſiderijs ꝯtradicit: et pene mortuū ſe cōſiderat: quia moriturū ſe minime ignorat. vñ et Aug. ait Cōſiderate diuitū ſepulchra eorū qui ante pauca tempora vobiſcū erant. Conſiderate quid ſunt: vel quid fuerūt: vel quid eis diuicie et cupiditas ſeculi profuit. Ecce nihil ex eis niſi ſoli cineres remāſerunt. Reſpice ſepulchro: et vide quis ſeruꝰ / et quis dominꝰ quis pauper / et quis diues: diſcerne ſi potes vinctū a rege: fortē a debili / pulchrū a deformi. Qui ſi loqui poſſent: hec verba vobis dicerent. vt quid vos infelices: tātū pro ſeculi vanitate diſcurritis: vt quid vos vicijs ⁊ criminibꝰ repletis: Cōſiderate oſſa noſtra vt ſaltem ſic vos horreat et terreat cupiditas ⁊ miſeria veſtra. Nā vos mō eſtis nos fuimꝰ qđ nos iā ſumꝰ / vos eritis. Reſpice ergo teipſū quicūqꝫ hec legis / qꝛ mortalis es: atqꝫ oīa q̄cunqꝫ habes. in breui ſcias te amiſſur̄: teqꝫ de oībus bonis a deo tibi collatis: etiā vſqꝫ ad minimū q̄drātē diſtricte in die iudicij rationē redditurū. Quid eīn prodeſt hoī ſi lucretur vniuerſum mundū: ſeipſm aūt ꝑdat ⁊ detrimentū ſui faciat. Ponamus aliquē potentiſſimum ⁊ ditiſſimū totiꝰ orbis modo debere mori. Ecce iā migrauit e mundo: hoīes fallaces diuicie et honores: ⁊ vniuerſa que huius mundi ſunt reliquerūt eū nudū nihilqꝫ ſecū aſſert preter pctā ſua vel bonorum operum merita: vñ ⁊ ſcriptura ait. Nudus egreſſus ſum de vtero matris mee: ⁊ nudus reuertar illuc. vt igitur auariciā valeas calcando ſuperare / nouiſſima tua ſemper memorare: ⁊ tunc ineternū nō peccabis Sicut eīn defendunt ſe iumenta ab importunitate muſcarum cauda ſua: ſic hō conſideratione finis ſeu exitus ſui ex hoc mundo defendit ſe ab auaricia.

F ¶ Scōm vō remediū contra auariciā: eſt cōſideratio paupertatis quā xp̄s pro nobis ſuſcepit. vñ ⁊ Bern. ait. Magna quidē abuſio ⁊ nimis magna: vt diues eē velit vermiculꝰ vilis: ꝓpter quē deꝰ maieſtatis et dñs ſabaoth voluit pauꝑ fieri: xp̄s paupertatē elegit. ergo ē nobis eligenda. Si quis aliud predicauerit: licet angelus de celo: anathema ſit. Naſciturꝰ nāqꝫ dei filius: in cuius arbitrio erat quodcunqꝫ eligere vellet tēpus: elegit quod moleſtiꝰ ē preſertim paruulo et pauperis mrīs filio: que vix pannos habebat ad inuoluendū: preſepe ad reclinandū. Et cū tāta eſſet neceſſitas nullā audio pelliū fieri mentionē. Nō eſt tale iudiciū mūdi: aut xp̄s fallitur: aut mundus errat: ſed diuinā falli impoſſibile ē pacientiam. Merito ꝓinde ⁊ carnis prudentia mors eſt: xp̄s vtiqꝫ elegit qđ carni moleſtius eſt: id ergo melius: id vtilius: id potiꝰ eligendus eſt. Quiſq̄s aliud doceat: vel ſuadet: ab eo tanq̄ a ſeductore cauendū eſt: xp̄s pauper fuit in ingreſſu: pauperior ī progreſſu: pauperrimus in egreſſu: pauperes elegit diſcipulos. et regnum celorum promiſit pauperibꝰ / dicēs. Beati pauperes ſpū: quoniam ipſorū eſt regnū celorū. De diuitibus vero ſeu auaris ita xp̄s dicit: ve vobis diuitibꝰ q̄ habetis hic conſolationem veſtrā. Querat ergo diuicias paganꝰ qui ſine deo viuit: querat iudeus qui terrenas poſſeſſiones accepit Sed qua mente xp̄ianus diuicias q̄rat: poſt q̄ xp̄s bonos eē paupes in ꝑncipio doctrine ſue predicauit. hec Ber.

G ¶ Tertiū quoqꝫ remedium ꝯtra auariciā: eſt cōſideratio diuiciarū terrenarū de quibꝰ Bern. loquens ita dicit. vere diuicie ſunt non opes: ſed vtutes quas ſecū cōſciencia portat: vt in perpetuū diues fiat. hinc etiam Greg. ait. Vere diuicie ſunt: que nos virtutibus diuites efficiūt Si ergo fratres diuites eē cupitis: veras diuitias amate. Si culmē veri honoris queritis: ad celeſte regnū tēdite. Si gloriā dignitatum diligitis: in illa ſuperna angelorum curia aſcribi feſtinate. Qui enī celeſtis vite dulcedinem inq̄tū poſſibilitas admittit ꝑfecte cognouerit: ea q̄ in terris amauerat. libenter cūcta derelinquit. in cōparatione eiꝰ vileſcunt oīa: deſerit habita: cōgregata diſpergit: inardeſcit animꝰ in celeſtibꝰ: nihil de terrenis libet: defforme conſpicitur: q̄cq̄d de terrene rei ſpecie placebat. Terrena enim ſubſtantia eterne felicitati cōparata: pondꝰ eſt nō ſubſidium. Tēporalis vita eterne vite cōparata. mors eſt poti⁹ dicēda ꝙ̄ vita. vileſcunt eni tp̄alia dū ꝯſiderāt̄ etna. Quartū vero remediū ꝯtra auariciā eſt oīa ꝓ xp̄o relinquere et ſub alteri⁹ regimine. et ꝓuiſione viuere. et ſi qua habeat: ea plene reſignare. et in nullo ſui iuris eſſe. ſicut in primitiua eccleſia fideles ſubiecti erant aplis et ſicut adhuc obſuat̄ in monaſterijs bene ordinatis. hoc efficaciſſimū remediū cōtra auariciā dominus docuit dicēs. Si vis ꝑfectus eſſe: vade et vēde oia q̄ habes: et da paupib⁹. ꝛ veni A ſeq̄re me. Item q̄ nō renūciauerit oīb⁹ que poſſidet nō pōt meus eſſe diſcipul⁹. Quītū aūt remediū cōtra auariciā: eſt cōfidentia de deo. q̄ nō derelinq̄t ſꝑantes in ſe: iuxta ipſi⁹ ꝓmiſſum dicētis. Nolite ſoliciti eſſe dicētes quid mādūcabim⁹/ aut qd bibem⁹. aut quo opiemur. Scit eni pr̄ vr̄ celeſtis. q̄ꝛ hijs oīb⁹ īdigetis. Querite aūt ꝓmū regnū dei et iuſticiā eius/ ꝛ hec oia adijcient̄ vobis. Nā deus qui vult libēter hoi dare celeſtia magna ꝛ eterna: nō negat minima et terrena. Si autē mali et crudeles hoies. imo beſtie et bruta aialia filios ſuos nutriāt. multo magis optim⁹ et verax deus filios ſuos non deſeret. nec patietur eos perire ꝑ ſubtractionē neceſſarioꝝ. ſi oēm ſolicitudinē ſuā in eum ꝓijciāt. vnde ꝛ Dauid ait. Iacta cogitatū tuū in dn̄o. et ipſe te enutriet. Item nō vidi iuſtum derelictū. nec ſemē eius querēs panē. vnde vnū de tribus a deo ſecure ſperare pōt: qui a ſe auariciā ꝓijcit. q̄ aut ꝓcurabit hoi neceſſaria aut in parco victu ꝛ penuria dabit hoi vires. q̄s in abundātia haberet. et hoc eſt iocūdius de modico magis eſſe fortē. aut certe q̄ ſubtrahit corꝑi. refundet menti in cōſolatiōe ſpūali. vt libēter careat corporali abūdātia. que B ſpiritualib⁹ delitijs felicius cōpenſabit̄. Inſuper in celo magnā gloriā ꝛ meret̄ penuria tēporalis pro xp̄o patiēter tollerata. Nam ſm̄ Grego. quiſquis ſtimulo amoris dn̄i excitatus hic poſſeſſa reliq̄rit. ꝓculdubio culmē iudiciarie poteſtatis obtinebit vel ſimul iudex. cum iudice veniat. qui nunc conſideratione iudicij ſeſe ſpōtanea paupꝑtate caſtigat. Sciendū ſm̄ Thomā in ſūma veritatis theologie. q̄ theſaurizare ex affectu auaricie abſq̄ omni intētiōe neceſſitatis ꝓprie vel aliene eſt oibus ꝓhibitū. Theſaurizare vero ex ꝓuidētia vel cōſideratiōe neceſſitatis. concedit̄ parētib⁹ ſecularib⁹ ob neceſſitatē filioꝝ educādoꝝ vel filiarū cōiugio tradēdarū. nō eni ditādarū: ſed ſuato modo et ſtatu ꝑſone Theſaurizare autē ex cōſideratione publice vtilitatis ſ. regni defendēdi. vel cult⁹ dei amplificandi. regibus eſt conceſſum. Perſonis vero eccleſiaſticis ꝓprie nunq̄ theſaurizare licet/ nec etiā tenere pecuniā. intētione ſuādi. hinc eni Ambroſi⁹ ait. Aurū habet eccliā nō vt ſeruet. ſed vt eroget. Ex ꝓdictis pꝫ q̄ dupliciter pōt eē amor pecunie. ſiue tēporaliū ſ. reſpectu neceſſitatis vel reſpectu ſuꝑfluitatis. Contra primū ꝓhibet dn̄s p̄focantē ſolicitudinē. Cōtra ſm̄ ꝓhibet theſaurizationem.

¶ Item de dictis ſanctorum ad deteſtationem auaricie. Cap. xxij.

C OMnis auarus ſicut Grego. dicit ex potu ſitim multiplicat. q̄ꝛ cū ea q̄ appetit adeptus fuerit ad alia appetēda āpli⁹ anhelat. Auar⁹ hic ardet eſtu cōcupiſcētie ac multiplici cura cuſtodie. et poſtmodū ardebit igne gehēne. Si potētiorē vidit auarus timet raptorē. Si inferiorē ſuſpicat̄ furem. Infelix tanta patit̄ q̄ta pati timet. Audiat igitur auarus quid Bern̄. dicat. Nichil in hac vita laborioſi⁹ q̄ deſiderijs terrenis eſtuare ꝛ nichil q̄eti⁹ q̄ hui⁹ ſeculi nichil appetere. Nā ſm̄ Criſoſto. Appoſitio diuitiarū maiorē accēdit flāmā et vehemētior fit cupido. Auar⁹ prout dicit Innocentius nec cōpaciētib⁹ cōpatitur/ nec miſeris ſubuenit: ſed deū offendit. offendit primū. offendit ſeipſm. Nā deo detinet debita. primo denegat neceſſaria: ſibi ſubtrahit oportuna. Deo igratus. primo īpius. ſibi crudelis. viro cupido ꝛ tenaciſſimo ſine ratiōe eſt ſubſtātia. Et hoi liuido ad qd aurū? Qui ſibi neq̄ eſt cui bonus erit. Non eni primū diligit ſicut ſeipſm. q̄ſquis ſubſtātiā huius mūdi habuerit ſi nō ſubuenerit neceſſitatē patienti. Necdū ſuꝑ oia diligit qui deo ꝑfert aurū: ꝓponit argētū. Cū eniꝫ auaricia alicui dn̄at̄: ſubiect⁹ malis cib⁹ demon D ſtratur. Et vt Iero⁹ aſſerit. Cū cetero vicia ſeneſcente hoie ſeneſcāt: ſola auaricia iuueneſcit. hoc viciū videt̄ ſpecialit̄ extra naturā eſſe: atq̄ ex ſola praua cōſuetudīe vel corrupta volūtate deſcēdere vel oriri. Quod vtiq̄ ſic ꝓbat̄: q̄ꝛ mūdus multo tēpore caruit hoc vicio et adhuc aliq̄ gentes putant̄. ab hoc vicio imunes eſſe et fuiſſe: ſicut genoſophiſte. Item q̄ꝛ multi ſeculo abrenūciātes cum ab alijs vicijs ſepi⁹ impugnent̄. nūq̄ deīceps ab hoc vicio auaricie pulſant̄. niſi forte ꝓpria miſeria voluntate ſe ei ſubijciant. Et notandū ſm̄ Iſidor. Ne nō pōt q̄ſpiā bella ſuſcipere ſpūalia niſi pri⁹ carnis edomuerit cupiditates. nec poteſt ad cōtēplandū deum mēs esse libera. q̄ desiderijs hui⁹ mūdi. et cupiditatib⁹ inhiat. Ni pctō peior est auaricia ⁊ amor pecuniarū. vndeꝙ scriptura dicit. Nichil scelesti⁹ ꝙ̄ amare pecuniam. Cupiditas nāꝙ oim criminū materia est. Ideoꝙ apostolus ait. Radix oim maloꝝ est cupiditas. Quā quidā appetētes errauerūt a fide. ⁊ iserueꝛūt se doloꝛib⁹ multis. Si igit̄ succiditur radix criminū: nō pululāt cetē soboles pctōrum. Nūꝙ̄ saciari nouit cupiditas. semꝑ ei auar⁹ eget. Quātoꝙ magis acquirit. tanto ampli⁹ querit. Nec solū desiderio augendi cruciat̄: sed etiā amittēdi metu afficit̄. hinc eni Bern̄. ait. Diuiciaꝝ amor isaciabilis lōge amplius torq̄t aiam ꝙ̄ refrigeret vsu suo quaꝝ acq̄sitio q̄dē laboris: possessio timoris amissio plena doloris inuenit̄. Inopes nascimur in hac vita. iopes recessuri sum⁹ a vita ista. Si ergo bona mūdi hui⁹ peritura credimus. cur ꝑitura tāto amore cupim⁹? O misera aia. qd in mūdo q̄ris vbi oia trāsitoria

E et deceptoria cernis. Eo te citi⁹ decipiūt q̄ tibi magis blādiunt̄. Cōtraria eni sūt cupiditas mūdi ⁊ amor dei nec in eodē simul requiescūt. Quāto ergo ꝑfūdi⁹ cupiditatē a te expuleris: tāto magis diuinū amorē gustabis. Quāto maior cupiditas tāto minor caritas. auaricia vt dicit Hugo de claustro aie. est sua illicite retinere ⁊ aliena concupiscere. auaricia est glie seu q̄stuꝫ rerū isaciabilis et ihonesta cupido. Multos facit auaricia iter diuicias idigere. Iudiciū eni dei est. vt in eo quo q̄s delinq̄t puniat̄. vt semꝑ idigeat: qui semꝑ idigētiā timet. Tria sm̄ ꝙ dicit Innocētius solēt hoies marie affectare. s. opes. voluptates. honores. De opibus praua / de voluptatib⁹ turpia. de honorib⁹ vana ꝓcedūt. Nā opes gn̄ant cupiditatē et auariciā. voluptates pariūt gulā ⁊ luxuriā. honores nutriunt supbiā ⁊ iactātiā. O ignis iextinguibilis cupiditas isaciabilis q̄s vnꝙ̄ ꝑmo voto fuit ꝯtētus. Cū adipiscit̄ qd optauerat. desiderat ampliora. Semꝑ in habēdis et nūꝙ̄ in habitis finē cōstituit. Nam crescit amor nūmi: quātū pecunia crescit. hec Innocentius.

¶ De gula et eius speciebus et de remedijs contra eam adhibendis. Cap. xxiij.

A Gula sm̄ ꝙ Grego. i libro de ꝯflictu viciorū et ꝟtutū ait: hoiem iuxta hūc modū tēptare solet. Ad esū de⁹ oia mūda cōdidit. ꝙ̄ qui saturari cibo respuit. qd aliud ꝙ̄ muneri cōcesso ꝯtradicit. huic ast carnali suggestiōi sm̄ Grego. ibidē. parcimōia ciboꝝ. sic respōdere debet. vnū horū que dicis. verū est. Ne eni hō fame moreret̄. oia deus ad esū mūda creauit. sed ne comedēdi mēsurā excederet. abstinētiā spauit. Sicut eni eger ad medicinā sic ad sumēdas dapes q̄sꝙ debet accedere Nequaꝙ̄ voluptatē in illis appetēs. sꝫ necessitati succurrēs. vñ et Augu. in suis ꝯfessiōibus ad deum loquēs ait. hoc me docuisti. vt quēadmodū medicamēta: sic alimēta sūpturus accedā. Pene semꝑ epulas comitat̄ voluptas. Nā dū corp⁹ in refectiōis delectatione soluit̄ cor ad inane gaudiū relaxat̄. Sepe eciā vbi ratio seruit gule et seruire se simulat indigētie. Nā dū solui debituꝫ. necessitas petit. voluptas desideriū explē suggerit. Sicꝙ voluptas. plerūꝙ sub necessitate se palliat. vt vix eā ꝑfectus vir discernat. vnde ⁊ Isidor⁹ ait. Plerūꝙ voluptas vescēdi. ita sub obtentu necessitatis surrepit. vt dū putat̄ seruire necessitati. voluptatis desiderio seruiat̄. Cōsideret igit̄ quilibet q̄liter si haberet vuln⁹ vellet medicamēta sumere ad illud sanādū et eodē mō se hēat in alimētis sumēdis ⁊ sine dubio

nō peccabit. Preterea notādū ꝙ quinꝙ modis peccat̄ circa gulaꝫ. Primo. vt qñ q̄s horam comedēdi ꝓuenit. s. nimis mane / aut nimis assidue. sine legittima causa. Remediū vero ꝯtra hāc gule spēm. est hois bona voluntas. vt nolit q̄s prius vel sepi⁹ comedere ꝙ̄ sit ei cōueniēs. ifirmis vero nō est lex posita. Iuuenes etiā et laborantes. ꝓut exigit discreta necessitas refici pñt. qñ cōsuetudo ꝑrie seu religiōis vel ecclesiastica istitutio non repugnat. Sciēdū vero est. ꝙ diabol⁹ frequent̄ homines ad mādūcādū et potādū. añ et extra horā debitā tēptare solet. quē nūꝙ̄ meli⁹ vicere poterim⁹. ꝙ̄ vt ei⁹ suggestiōib⁹ viriliť et ꝑseuerāter. reluctādo resistam⁹. Nō aptius ōndere possum⁹: si vnū de vitis patrū exemplū in mediū ꝓferam⁹. legit̄ quippe ibidē. ꝙ quidā frater esuriūt a mane: et pugnauit cū aio suo ne mādūcaret. donec fieret hora tercia. Et facta hora tercia. exegit a se vt abstineret: donec fieret hora sexta. Et postꝙ̄ factā est hora sexta. infudit panē: et sedit vt manducaret. nō tamē mādūcauit: sed surrexit dicēs sibiipsi. Manebo sic ieiunus / vsꝙ ad horaꝫ nonam. hora autē nona fecit orationē. et vidit opus diaboli quasi fumū exeuntē a se: et ita cessauit esuries ei⁹. Ex hijs igit̄ patet luculēter verū eē. ꝙ petrus apostolus hortādo dicit: Resistite diabolo: ⁊ fugiet a vobis. Secundo modo sm̄ Grego. peccat quis in gula: qñ q̄s querit cibaria ꝓciosa: et delicata nimis: sicut diues ille qui epulabatur quotidie

ſplendide. Efficaciſſimũ vero remediũ ꝯtra hãc gule ſpeciẽ. eſt nõ habere vnde hõ poſſit gule ſatiſfacere. vt q̃to quis paupioꝛ fuerit tanto minus peccet in hac parte. hoc eſt ſm ſententiã ſenioꝝ. Prima pugna cõtra gulã ꝙ deuincere nos opoꝛtet et q̃to minꝰ ſupata fuerit: tanto validioꝛa ſunt cetera vicia ꝯtra nos: et nos debilioꝛes cõtra ea. Tertio modo peccatur circa gulã quãdo qs excedit menſurã. ſ. nimis comedẽdo vel potãdo. quod eſt viliſſimũ genꝰ gule. Remediũ autẽ ꝯtra hãc gule ſpeciẽ. eſt cõſiderare ꝙ cibus moderate ſũptus et bene digeſtus: parat ſalutẽ. Nihil eni ſic ſenſuũ acumẽ operatˀ. et nichil egritudinẽ ſic fugat: ſicut moderata refectio. Naꝫ abũdãtia ciboꝝ / et imoderata refectio moꝛbos et moleſtias generãt. ſenſũ ebetat. moꝛtẽ accelerat: ⁊ ꝙ deterius eſt: hoiem beſtijs aſſimilat. eo ꝙ vſũ deſtruit ratiõis. Sciẽdũ vero eſt ꝙ illud qđ vni eſt mediũ et mẽſura debita. hoc alteri eſt exceſſus. Illud vero eſt nimiũ in cibo et potu qđ coꝛ aggrauat. et ipedit ſenſum interioꝛẽ aut exterioꝛem. ſeu ꝙ ledit coꝛpis ſanitatẽ. vnde ptꝫ ꝙ mẽſura nõ cõſiſtit in cibi quãtitate: ſed in comedẽtis qualitate. Preterea quidã ieiuniũ ſuũ. recõpenſant poſtmodũ. nimietate ſupflua: ſed hoc quid aliud eſt. ꝙ dare duos obolos pꝛo vno
A denario? Quarto modo peccatˀ circa gulam quãdo quis nimis ardẽter ⁊ feſtine comedit: ac ſi eſſet canis. Nõ eni vſus ciboꝝ: ſed ꝯcupiſcẽtia in vicio eſt. Cõtra hanc gule ſpeciẽ: valet vtilis diſciplina verecũdie. vt ſ. hõ modeſte ⁊ tractim ⁊ nõ cũ nimia feſtinatiõe ſeu auiditate. comedat et appetitũ refrenet. Nã ĩoꝛdinata et nimis feſtinata refectio ledit naturã: et minus nutrit. Quito modo peccatˀ circa gulã qñ qs nimis ſtudioſe pparat aut facit ſibi pꝛeparari cibos ⁊ potꝰ delectabiles Qui aũt taliˀ ſe habet audiat qđ Bernar. dicat. Sic eni ait. Non ſapoꝛes ſed fames excitet appetitũ. In oibꝰ hijs ſumẽda ſunt nõ quẽ voluptas: ſed neceſſitas reqrit. Breuiˀ aũt in hoc verſu continentˀ qnqȝ pdicte gule ſpẽs. Pꝛe ppe laute nimis ardentˀ ſtudioſe. Remediũ vero cõtra delectationẽ nõ ſolum gule ſed etiã luxurie eſt cõſiderare ꝙ cito talis delectatio pertranſit: et ꝙ bꝛeuiter durat ⁊ ꝙ poſtq̃ eſt tranſacta ſic eſt q̃ſi nũq̃ fuerit et ꝙ poſt ſe veſtigia male cõſcie penitudis ⁊ cõfuſiõis relinqt ac debitũ ſuppliciοꝝ ⁊ meritoꝝ detrimẽtũ incurrit. Pꝛoptˀ qđ chariſſime cũ delectatiões mũdi vel carnis appetis Pone in coꝛde tuo ac ſi iam abũdaueris ⁊ ſatiatꝰ fueris ĩ hoꝛa q̃ ptˀit qꝛ voluptas ptita ẽ quaſi ſõniũ noctꝭ trãſacte imo cõtẽptibilioꝛ
qꝛ malã ꝯſciaꝫ facit ppetrata voluptas. Di- B
miſſa vero et nõ pacta letã cõſciẽtiã facit ⁊ ſecurã. Voluptates aũt carnales efficiũt hoies valde beſtiales ⁊ pcul ab intimo ſapoꝛe dilectiõis dei: ⁊ a clara rerũ ſpũaliũ viſiõe. Sed foꝛte dicis ex quo neceſſario opoꝛtet te manducare et bibere et doꝛmire et hoc facere non potes ſine delectatiõe idcirco apparet tibi ꝙ talis delectatio nõ eſt pctm̃. Quãtũ ad iſtud dico ꝙ ſi in comedẽdo bibẽdo et doꝛmiẽdo et ſic de alijs coꝛpi neceſſarijs: modũ teneas. et mẽſurã ſm modũ rõnis nec ĩ eis delecteris niſi p ſuſtẽtatiõe nature et totũ iſtud facis pꝛo ſpirituali delectatione quam ſentis in anima tua. Concedo tibi ꝙ non peccas qꝛ tunc bene ſcis comedere bibere et doꝛmire veraciter et abſqȝ dubio pꝛocul ſiue a cognitiõe huiuſmodi ⁊ operatione. Comedere eni cõuenit mihi ex natura: ſed ſcire comedere cũ diſcretiõe pueniĭ ex gratia: Btũs paulus p gratiã hanc habuit ſcientiã. Vñ de ipſo ſic ait. Vbiqȝ ⁊ in oĩbus inſtitutus ſum ⁊ ſaciari ⁊ eſurire ⁊ abũdare ⁊ penuriã pati. Omnia poſſum in eo qui me cõfoꝛtat. Hec quideꝫ apli vba. Beatus gregoꝛiꝰ in. vij. ome. ſup Ezechielẽ exponẽs ſic ait. Qui eni acceptis rebus non extollitur: qui eas ad vſum vane gloꝛie non intoꝛquet: qui ſolus non poſſidet quod accepit. Si hoc indigẽtibus miſericoꝛditer diuiſerit ſcit abũdare. Qui acceptis alimẽtis nõ ad ingurgitationẽ ventris vtitˀ: ſed ad reparationeꝫ virtutis: nec plus carni tribuit ꝙ neceſſitas petit: ſcit ſaciari. Qui alimẽtoꝝ inopiã ſine murmuratiõe tollerat nec pꝛo neceſſitate victus agit aliquid vnde aĩa eius laqueum pctĩ incurrat: ſcit eſurire. Quẽ ergo nec in abũdantia ſuperbia eleuat nec in neceſſitate cupiditas irritat. i. pꝛouocat nouit abundare: nouit penuriã pati. hec grego. Verũtñ ſuſtentaculis alimẽtoꝝ indige- C
mus ſi ſuauia nõ ſunt que oꝛe ſumuntˀ: nec ſumi poſſunt ⁊ nauſeando ſepius reſpuuntur ⁊ pernicioſa cauẽda faſtidia. Non ſolũ ergo cibo: ſed etiã ſapoꝛe indiget infirmitas coꝛpoꝛis noſtri: nõ ppter ſaciendã libidinẽ ſed pꝛopter tuendam ſalutẽ. Cum ergo natura quodammodo poſcit ſupplemẽta que deſunt non vocatur libido: ſed fames aut ſitis. Cum vero ſuppleta neceſſitate: amoꝛ edendi animum ſolicitat. iam libido eſt: iam malum eſt: id eſt voluptas cui non cedendum: ſed reſiſtendum eſt. Quia qui

nimiū cibis vtunt̄. q̄to magis vētrē paſcūt. tanto magis ſenſum mētis obtundūt. Non igitur ad luxuriā vel ad ſacietatē: ſed tantūmodo vt corpus ſuſtentetur epulis eſt vtendum. G Breuiter vero loquēdo tria ſunt in cibo vel potu conſideranda id eſt quid et quando. q̄tū comedamus ſcꝫ cibi vel potus ſpecies hora et menſura. Ne illicitum quid aut extra horā debitā. aut vltra menſurā ſumamus. hec igitur ſanctorū patrum de qualitate cibi et potus ſentētia eſt. vt non attendatur ad cibi vel potus precioſitatē ſeu delectabilitatem. nec ad vilitatē vel groſſitudinē ſed ad eiuſdem cibi vel potꝰ virtutē neceſſariam ad corpis ſuſtentationē. Nā ⁊ in vilibꝰ cibis vel potibꝰ ſicut in delicatis pōt fieri exceſſꝰ. ꝑut in vitis patrum quidā ſenex ait. Delicias aūt corꝑales nō ſolū illas putetis qbꝰ homines ſeculi ꝑfruunt̄. ſed etiā abſtinenti delicie credēde ſūt: oē qđ cū cupiditate ſūpſerit etiā ſi illud vile ſit. et ꝙ i vſu abſtinētibus eſſe ſolet. Aq̄ deniq̄ vel panis. ſi cū cupiditate ſumat̄: id eſt nō vt neceſſitati corꝑis. ſed animi deſiderio ſatiſfaciat: hoc etiā abſtinēti deliciarū viciū dicet̄. vnde notādū qđ ſepe accuratius ꝑparata. ſiue gule cōcupiſcentia deguſtant̄. et ſepe abiecta ⁊ vilia edēdi cupiditate ſumunt̄. ſicq̄ fit. vt nō ſit in culpa ciborum q̄litas. ſed illud reputet̄ in viciū. qđ cū deſiderio deguſtat̄. Notādū ꝙ eſuries. infirmitas eſt nature. ⁊ cibꝰ eſt medicina ꝓ iſta īfirmitate. Et ideo delectatio q̄ ꝓuenit ex iſta medicina. inq̄tū naturalis eſt et neceſſaria. nō eſt peccatū. ſed qñ trāſit in voluptatē ⁊ delectationē volūtariā ſeu voluptatē. tūc ē peccatū. H Et iō tota difficultas i hoc ꝯſiſtit ꝙ hō ſciat bñ diſcernere iter neceſſitatē ⁊ delectationē volūtariā. ſeu voluptatē. Ita ei neceſſitas et voluptas ꝯnectunt̄: ⁊ vnū ita comitat̄ aliud: ꝙ difficile eſt admittere neceſſitatē ⁊ reſpuere voluptatē q̄ frequēter intrat ſub colore neceſſitatis. Siq̄s aūt vellet ſumere ſolūmō cibū ⁊ potū tanq̄ medicinā alicuius īfirmitatis. iſe bñ ſciret ſeꝑare voluptatē a neceſſitate / veꝝ tñ qꝛ ex neceſſitate originaliter ꝓuenit hoc pctm̄ voluptatis ſeu volūtarie delectatiōis. ideo iſta delectatio ſeu voluptas q̄ ſubintrat ſub colore neceſſitatis. et excedit neceſſitatē minꝰ peccatū eſt. Nā q̄tumcūq̄ hō ſit ſanctꝰ vel deuotꝰ: oꝑtet eū comedere et bibere et dormire. Si autē memorie tue occurrerit remorſus ꝯſciētie. qđ nimis exceſſiue. vel nimis ꝑce comediſti ſeu bibiſti ⁊ te icipiat fatigare. ⁊ ad nimiā trahere amaritudinē. erige deſideriū cordis tui ad dñm deū tuū ieſum xp̄m. ⁊ te hūilit̄ miſerū eſſe recognoſce et beſtialē et pete ab eo veniā. ꝓponēs de cetero te emēdare. cōfidaſq̄ de venia et dei miā. Et cū ſic feceris q̄to breuiꝰ tanto melius. deſiſte ⁊ noli i hoc diutiꝰ īmorari. nec nimis cōtēdas quaſi velles illud fūditꝰ deſtruere. qꝛ nō expedit ita facere. ſed ſtati applica te ad aliā occupationē corꝑalē vel ſpūalē. ꝑut ſentis te diſpoſitū. q̄tinꝰ i alijs virtutibꝰ magis ꝓficere poſſis. vt i humilitate ⁊ caritate. Eſt enim deꝰ miſericors et huiuſmōi peccata venialia gulā cōcernētia valde cito remittit aīe deū hūili. qꝛ voluptates gule eo ꝙ ſūt difficiles ad vitādū cauſa neceſſitatis corꝑec. iō inter oīa alia pctā ſunt magis excuſabiles et minꝰ ꝑiculoſe. Et ideo nō pugnabis nec iſurges ꝯtra fūdamētū gule. ſicut cōtra oīa alia pctā: qꝛ fūdamētū ⁊ origo iſtiꝰ pcti eſt neceſſitas: q̄ vitari non pōt niſi peius agere volueris ⁊ naturā deſtruere ſeu occidere ſicut multi ſtulti faciūt. Qui furē occidere deberent ꝑcere fideli. i. occidere et deſtruere deberent irrōabilē voluptatē ⁊ volūtariā delectationē ⁊ parcere ⁊ ſeruare naturā. I Scias pret̄ea ꝙ carnalia deſideria ⁊ delectationes irrationabiles i cibo ⁊ potu vltra neceſſitatē nature: lꝫ nō ſint grauia pctā exiſtēti in gratia aīe tñ deſiderāti mūdiciā ⁊ ſpūalē guſtū de deo ſūt valde moleſta penalia ⁊ amara. Et iō multū ſunt deuitāda: qꝛ ſpūs nō pōt ſentire interiꝰ naturalē ſaporē ſuū: priuſq̄ caro multū ꝑdiderit de beſtiali ſapore exterius ⁊ ideo ſi ad mundiciā cordis volueris ꝑuenire: opꝫ te reſiſtere irrationabilibꝰ motibus carnaliū deſideriorū. Sꝫ contra fundamentum carnalis delectatiōis nō iſurges: qꝛ fūdamentū eiꝰ eſt neceſſitas: ſcꝫ fames naturalis quā ſcꝫ famē neceſſario ſenties: cui ēt intendere debes tp̄e oportuno ⁊ iuuare teipſuꝫ ꝯtra famē cibū ſumēdo ſicut rōabiliter tibi ſuccurrere velles cōtra infirmitates corporales vt liberiꝰ deo ſeruire poſſis tam corporaliter q̄ ſpūaliter. Preterea dū comedis aut bibis memoria dei tui q̄ te paſcit a mente tua nō recedat: imo laudes ac bñdicas: et glorifices eū i oī morcello vt magis cor tuū in laudē dei q̄ in cibū attēdat vt nulla hora ſit mens tua a deo ſeparata. Sic eni faciens corā ieſu ineffabilē coronā ꝓmereberis: ⁊ tēptationes demonū que maxime in cibo ⁊ potu hoībꝰ inſidiant̄: et eos decipiunt: effugabis. Aut enim incautos per imoderatam aſſumptionem alimentorum ab arce virtutū deijciūt aut ꝑ nimiā abſtinētiā in ipa ꝟtute frāgūt. Multi eni ſunt q̄ in edēdo ſemꝑ fluctuāt: vt aut minꝰ. aut maiꝰ cōtinue ſumāt et formā viuēdi nūꝙ̄ tenēt. dū nūc hoc nunc A illud melius putāt. vt autē euidētius adhuc videas qualr̄ debeas te in prandio hēre narrationē ꝙ̄ de vitis patrū ſubifero diligenter auſculta. Erāt q̄dā magnꝰ ſenex ꝓuidꝰ. quē cōtigit quadā die vice cū pluribꝰ fratribꝰ deguſtare. Et illis comedētibꝰ idē ſenex ad mēſam ſedēs. videbat in ſpū quoſdā de fratribus mel comedētes. alios aūt panē atq̄ alios ſtercꝰ. Et admirās valde i ſemetipo: deꝓcabat deū dicēs. Dñe reuela michi miſteriū hoc quare idē cibus q̄ oībus appoſitꝰ eſt ſuꝑ menſā. ita imutatꝰ videt in māducādo: vt q̄dam edāt mel. et quidam aūt panē. Alij vero ſtercꝰ. Et venit ei vox deſuꝑ dicens. Hij illi q̄ mel māducāt. ſūt hij q̄ cū timore ꝫ tremore et gratiaꝝ actiōe ſedēt ad menſā ac inceſſantē orāt. et eoꝝ oratio ſicut icēſū aſcēdit ad deū. Ideoq̄ ꝫ mel comedūt. Qui aūt panē manducāt. hij ſunt q̄ grās deo agētes / ſine murmure ꝑcipiūt ea q̄ a deo donata ſūt. Illi vero q̄ ſtercꝰ māducāt: ſūt hij q̄ murmurāt: et dicūt hoc bonū ē et illud malū. hec aūt ꝫ his ſimilia nō opꝫ cogitare. ſed magis glificare deū atq̄ ei laudes offerre: vtꝫ in nobis ipleatur illud aplī dicētis. Siue manducatis ſiue bibitis. ſiue aliud q̄d facitis: oīa in gloriam dei facite. multi etiā vt Bern̄ ait. ad tā beſtiales iperꝰ deſcēderūt vel vt veriꝰ dicā ceciderūt vt voluptatē ꝑferāt ſanitati. Et illis epulis ſepe voluptenē: et q̄s ſciūt difficiles ꝫ acutiſſimas ſubſeq̄ paſſiōes: vinū et ſicera muſtūq̄ pigmēta corꝑi militāt: nō ſpūi. Frixuris non aīa ſaginat. ſed corpꝰ piper zinziber. cuminū ſalſa et mille hmōi ſalſamētoꝝ ſpēs palatū q̄dā delectāt: ſed libidinē accēdūt. Prudēter ſobrieq̄ ꝯuerſanti ſatis eſt ad oē cōdimentū ſal cū panes ꝫ fame. Panis furfureꝰ et ſimplex: aq̄ oleū vel legumia ſimplicia nequaꝙ̄ res delectabiles ſunt: ſed in amore xp̄i ꝫ eterne delectatiōis deſiderio vētri bn̄ morigerato: grātāter ex his ſatiſfacere poſſe valde delectabile eſt. Quot milia pauꝑꝝ ex his vel ex aliquo hoꝝ delectabilr̄ ſatiſfaciūt nature. Facillimū q̄ppe et delectabile eſſet adiūctio dei amoris ꝯdimēto ſcḋm naturā viuere ſi iſania nr̄a nos ꝑmitteret.

¶ Itē de gula q̄n̄ ē mortale pctm̄ et q̄n̄ non et de dictis ſctōꝝ ad deteſtationē gule ꝫ ebrietatis. Cap. xxiiij.

B Gula ſcḋm Thomā in ſumma veritatis theolo. eſt imoderatꝰ appetitꝰ edēdi q̄d pōt eſſe q̄tuor modis. Primo ſi eſt ibi ſolꝰ appetitꝰ cibi: et hoc nūꝙ̄ eſt pctm̄ nec etiā delectatio cibū ꝯſequēs eſt pctm̄: iq̄ꝙ̄tū ordinatur ꝯtra defectū cibi cōtrariū hec pure ſūt naturalia: in q̄bus nec eſt meritū nec demeritum Scḋo ſi appetitui neceſſitatis adiūgit appetitus delectatiōis ꝫ voluptatis in cibo hoc ē veniale pctm̄. Tertio ſi ē ibi trāſgreſſio ꝑcepti vt cū aliq̄s ſine neceſſitate ſoluit ieiuniū eccleſie vel q̄n̄ religioſꝰ comedit carnes cū ſuo ordie ꝓhibitum ſit ſub ꝑcepto: ſic ē mortale pctm̄. Quarto ſi appetitꝰ edēdi ſit cū tāta libidine. vt nimioꝝ finali effectu iħereat delectatiōi cibi et hoc eſt pctm̄ mortale. Quīto ſi ducit in cōſuetudinē talē q̄ facit totā vitam hoīs delectatiōibꝰ hmōi deputari et hoc mortali pctō ꝓpinquū eſt. Preterea ſi q̄s ita delectationi gule ſiue ebrietatis iħereat ꝙ paratus eſt potiꝰ ꝯtra dei ꝑcepta agere. ꝙ̄ velit hmōi delectatiōe ꝑuari mortaliter peccat. Si vero q̄s cōcupiſcat hmōi delectatiōes ciboꝝ et potuū. non tn̄ ita ꝙ velit ꝓpter hoc aliq̄d facere ꝯtra legē dei tūc nō niſi venialr̄ peccat. Ebri C etas ab apoſtolo inter pctā mortalia cōputat. Pōt tn̄ ebrietas q̄nq̄ eſſe veniale pctm̄. vnde notādū ꝙ culpa ebrietatis pōt ꝯtingere triplicr̄. vno mō ſic. ꝙ neſciat potū eē imoderatū ꝫ iebriare potentē. vt q̄n̄ neſcit q̄s vini fortitudinē. et hmōi ebrietas pōt eē ſine peccato. Sic Noe credit inebriatus fuiſſe. Alio mō ſic. ꝙ aliq̄s ꝑcipiat potū eē imoderatum cū nō eſtimet potū eē potentē iebriare et ſic ebrietas pōt eē cū pctō veniali. Tertio modo pōt ꝯtigere. ꝙ bn̄ aduertat q̄s potū eē imoderatū et inebriantē. ꝫ tn̄ magis vult ebrietatē incurrere. ꝙ̄ a potu abſtinere. Et talis ꝓprie dr̄ ebrius ꝫ ſic ebrietas eſt mortale pctm̄. Si q̄s aūt iebriat aliū ita inuitās eū ad potū. vt itēdat ſtatū mētis eiꝰ euertere. ꝫ hoc facit in eiꝰ nocumētū: peccat mortalr̄: q2 peiꝰ ē auferre a primo vſū ratiōis ꝙ̄ ſi aliq̄d tꝑale ei auferret. Oīa q̄ hucuſq̄ dixi: pene ſūt de dictis D ſcti Tho. de aq̄no Venerabilis aūt. W. hiltō dicit ꝙ hō cōir̄ nō peccat i gula mortalr̄ niſi aliqs pctīs mortalibꝰ pꝛiꝰ ſit oppſſꝰ. Tūc eni facilr̄ peccare pōt i gula mortalr̄. Qui aūt delectationē et voluptatē carnis ſue i cibis ꝫ potibꝰ delicatꝰ eligit ꝫ diligit. velut ex q̄ē cordis ſui ita ꝙ aliā vitā vel aliud gaudiū nō optat, hēre. ſꝫ ſemꝑ i tali carnis delectatiōe vel voluptate vellet viuē ſi poſſet nō dubiū q̄n peccet mortalr̄. q2 carnē ſuā diligit pluſꝙ̄ deū. Ipſe quoq̄ q̄ iacet oppſſꝰ mortali pctō. ſuꝑbia inuidia vel alio pctō ꝯſili: ita eſt excecatus ꝫ a diabolo alligatꝰ: qđ ꝓ tꝑe nō hʒ itegre ptātē liberi arbitrij. et iō nō pōt bn̄ carnis voluptatibꝰ resistere: sed sic i eas volūtarie icidit. tāꝙ̄ bestia sup cadauer. Et qꝛ nō hʒ gn̄alē volūtatē quo ad deū eo ꝙ est in pctō mortali. iō voluptas gule i quā cadit facilꝰ est i eo mortale pctm̄. eo ꝙ nullā facit resistētiā generalē vel specialē. Sʒ aliꝰ hō existēs i grā et caritate semꝑ hʒ i aīa bonā volūtatē gn̄alē quo ad deū. siue vigilet. siue dormiat. siue bibat. siue comedat. vel quodcūqʒ aliud opus faciat Per q̄ volūtatē: eligitqʒ desiderat deū plusꝙ̄ aliqđ aliudqʒ potiꝰ vellet carere oī delectatiōe huiꝰ mūdi: ꝙ̄ carē deo vel sibi i aliquo displicere. hec volūtas licet nō sit nisi gn̄alis est tn̄ tāte ꝟtutis ꝑ gratiā iesu xp̄i. ꝙ ꝗuis incidat ex fragilitate i voluptatē vel delectationē cibi vel potꝰ. vel etiā excedat mēsurā in ꝗtitate cibiqʒ potꝰ seu nimis auide ⁊ delectabiliter comedatqʒ bibat. ꝓseruat tn̄ eū a mortali peccato. Et hoc verꝫ ē. ꝗdiu est in caritate ꝑ alia opa. ⁊ custodit hāc gn̄alē volūtatē i oībꝰ q̄ facit. ⁊ ꝑcipue si indeuū recognoscat ꝓpriā miseriāqʒ petat hūilr̄ miamqʒ hēat ꝓpositū i posterū resistēdi hmōi carnis voluptatibꝰ hec ꝑfatus. w. h. M Sciēdū quoqʒ ꝺm Raymūd. ꝙ in mēsa sacerdotū et clericoꝝ sūt ista sex obꝟuāda. videlʒ vt vita absētiū nō mordeat. vt p̄ñtes nō irrideant vt vanes fabule seculariū negocioꝝ ibi nō recitēt vt ꝟba sacre lectiōis ibi legātqʒ audiant vt cibꝰ sumat nō nisi ad nature sustētationēqʒ vt i ꝑncipio et i fine semꝑ hympnū. i. laudes ⁊ grās deo referāt. Innocētiꝰ ꝟo de ebrioso loqns ita dicit. Quid turpiꝰ ebrioso cui fetor est i ore. tremor i corꝑe q̄ ꝓmit stulta. ꝓdit occulta cuiꝰ mēs alienat facies trāsformat vinūqʒ ebrietas aufert cor. Ebrietas aūt ꝑturbationē gignit mētis: furorē cordis: flāmā libidīs. Ebrietas ita mētē alienat vt vbi sit nesciat. vn̄ etiā nec malū sētit. qđ ꝑ ebrietatē cōmittit. plerisqʒ laus est multū bibere. ⁊ nō inebriari. Audiāt tales qđ ꝯ eos ꝓpheta dicat. ve vobis q̄ potētes estis ad bibēdū vinū: et viri fortes ad miscēdā ebrietatē. vino multo deditos et luxuriose viuentes. Isayas sic arguit dicēs. ve q̄ cōsurgitis mane ad ebrietatē sectādā et potādū vsqʒ ad vesꝑū. vt vino estuetis. Multi enim a mane vsqʒ ad solis occubitū ebrietati et gule deseruiunt. Clamat aūt Iohel ꝓphā ꝯ tales dicens. Expgiscimī ebrij et flete ⁊ vlulate oēs q̄ bibitis vinū i dulcedie. Quo testimonio nō ait tn̄. flete oēs q̄ bibitis vinū: vt bibere oīno nō liceat. sʒ adiecit i dulcedie qđ ad voluptatē ꝑtinetqʒ ꝓdigā effusionē. N Nā ꝗtū est necessitati satis: edocet timotheū bibere aplūs dicēs vino modico vtere. Salomō etiā ait. Exultatio aīeqʒ cordis. ē vinū moderate potatū. Sanitas ē aīeqʒ corꝑis. sobriꝰ potꝰ. vinū multum potatū. irritationē et irā ⁊ ruinas multas facit. Da vinū his. q̄ amaro sunt aīo. bibant et obliuiscant egestatis sue et doloris nō recordent āpliꝰ. Quā sufficiēs ē hoi erudito vinū exiguū. Si bibas illud moderate. eris sobriꝰ et i dormiēdo nō laborabis ab illo. et nō senties dolorē i vigilādo. Nō solū ex vino iebriant hoies. sʒ ex ceťis potādi gn̄ibus: q̄ vario modo ꝯficiunt. vnde et nazareis q̄ se sctificabāt. a dn̄o ꝑceptū ē. vinū et sicerā nō bibere vtraqʒ eni statū mētis euertūt ⁊ ebrios faciūt Luxuriā quoqʒ carnis. vtraqʒ eqlit gignit. Ebrietas iter cetera pctā est ꝑiculosior. Nā si hō fornicat: nō amittit rationē sicut nec per alia pctā. vn̄ si mors ꝓoccupet eū. pōt penitere et saluari. sʒ si est ebriꝰ: amittit vsū ratōis Et iō si in tali statu moriat. decedit cū oībꝰ pctis suis. Sepe etiā vt ait Basiliꝰ. per ciborū auiditatē: vires stomachi frāgunt. necnō abūdātiā sāguis et colera ꝝ egritudies plurimas: ꝑ escaꝝ largitatē icurrimꝰ. Sicut enim auiditas edēdi et ciboꝝ abūdātia sūt ꝯtria aīe et corꝑi ita et medele sūt vtriusqʒ teꝑata ieiunia. Esce eni plurie: nō solū aīe. sʒ etiā corꝑi nr̄o plurimū nocēt. Quātū ġ possumꝰ huiꝰ. mūdi delicias et ciboꝝ opulētiā fugiamꝰ. ne q̄n cruciati i flāma cū diuite epulone guttā aq̄ q̄ramꝰ. et nullū refrigeriū ꝯsequamur. Fugiamꝰ ebrietatē: ne icremētū luxurie icurramus. vinū eī dn̄s nobis ad leticiā cordis: nō ad ebrietatē creauit. Nō ergo ꝗtū gula exigit. sʒ ꝗtū nature ībecillitas postulat: īde sumamꝰ. O Nō ē aliud ebrietas. ꝙ̄ demō manifestissimꝰ. Sicut eni piscis cū auidis faucibꝰ ꝓperat vt escā glutiat repēte hamū inter fauces recipit hostē. Ita ebriosꝰ intra se vinū suscipit inimicū: qđ intra eū morās: īpellit eū ad oē opꝰ fedissimū hec Basiliꝰ. Glosa sup illō nolite soliciti esse di. ec. Hic ait Hic videt arguit q̄ sꝑto victu et vestitu cōi lauciora sibi vel cultiora ꝑ hijs cū qbꝰ viuūt alimēta q̄rūt vel indumēta hmōi solicitudo vt dicit Crisosto. ꝓhibet. In sudore q̄dē vultꝰ parat panis: nec labor i necessarijs et ꝓuidētia ꝓhibet. sʒ solicitudo curiosa culpat. Scdm̄ vero Isidoꝝ. vo cui abundātia ē epulaꝝ. debet attēdere ardentis diuitis suppliciū. Cuiꝰ tāta in īferno iter ignes erat iopia: ꝗta hic epulaꝝ fuerat copia. In hoc enim seculo diues ille esurire et sitire

F noluit. Propterea illic inter flammas sitiēs stillam aq̄ quesiuit/nec meruit. Sciēdū etiā secundū eūdē isidoꝝ nō posse quēpiā ꝯſūtum ꝑfectionē attingere. nisi ꝑus vētris edomuerit ingluuiē. Nemo eni pōt dn̄ari ceteris vicijs nisi pri⁹ ingluuiē vētris restrinxerit. Nec q̄sq̄ facile poterit a semetipso sp̄s imūdos expellere. nisi p abstinētiā gule. Immūdi eni sp̄us ibi sese magis inficiūt: vbi plus viderint esce ⁊ pot⁹ Innocētius quoq; ꝯtra gule deditos sic ait. Initiū vite hois: aq̄ et panis et vestimētū: et domus ꝓtegēs turpitudinē. Sic aūt gulosis nō sufficiunt fructus arboꝝ. non bestie terre. nō genera leguminū. non radices herbarū. non aues celi. sed querunt pigmenta: cōparant aromata. nutriunt altilia. capiūtur obesa. q̄ studiose coquūt arte coquoꝝ. q̄ laute parant officiis ministroꝝ alius cōtūdit et colat. ali⁹ cōfundit et cōficit. Substātiā vertit in accidēs naturā mutat i artē. vt saturitas trāseat i esuriē. ⁊ fastidiū reuocet appetitū. Cōtēpnit mediocritas. ⁊ supfluitas affectatur. in diuersitate ciborū et v̾itate sapoꝝ auiditas nescit modū ⁊ voracitas excedit mēsuram. Sed inde grauat stomachus. turbatur sēsus: cōprimit intellectus. Inde nō salus et sanitas. sed morb⁹ ⁊ mors. audi super hoc sentētiā sapiētis. Noli auidus esse in oī

A epulatione. et non te effundas sup oēm escā. In multis eni escis. erit infirmitas. Et ꝓpt crapulā multi perierūt. hec Innocēti⁹. Notādū ſm Criso. q2 sicut ipossibile ē vt ignis inflāmet i aq̄: ita ipossibile ē cōpunctionē cordis vigere i delicijs. Cētū si placet ānos dem⁹ delicijs. addeꝫ alios cētū. si libꝫ. addeꝫ decies

G cētū q̄ erit ex hijs ad eternitatem cōpēsatio. Nōne oē tp̄s vite hui⁹: quo delicijs frui videmur ⁊ indulgere libidini: q̄si noctis vni⁹ somniū ad eternitatis cōparationem videt? Hec Crisosto. Ambrosi⁹ de ebrioso loquēs ita dicit. Ebriosus cū absorbet vinū: absorbet a vino abhoiat a deo: despicit ab āgelis: deridet ab hoib⁹: destituit a virtutib⁹: cōfūdit a demōib⁹ cōculcat ab oib⁹. Ebriosus ꝯfundit naturā: amittit grām ꝑdit gloriā icurrit dānatiōem eternā. Jeronim⁹ etiā dicit. In vino luxuria/ē ⁊ vbicūq; saturitas ⁊ ebrietas: ibi libido dn̄at. Nichil eni est ſm Criso ita demoni amicū sicut ebrietas ⁊ lascivia q̄ est mr̄ oim vicioꝝ. Ante oia autem vetetur clericis: q2 oim pctōꝝ radix ac nutrix ē. Hic hugo de sctō victore ait. Ebrietas iudiciū rōnis obfuscat: cōtētiōes ⁊ bella ꝓcurat: robur naturalem virtutem eneruat infirmitatem generat: mortē naturalē adducit: rebus tpalib⁹ spoliat: ⁊ q̄ deteri⁹ ē diuinā maledictiōeꝫ inducit. Hinc Augustin⁹. ait. Ebrietas tota ibecillis ē. Prio abolet mēoriā dissipat sēsū: negligit mētē ꝯfūdit itellectū: ꝯcitat libidineꝫ inuoluit liguā: iplicat ſmonē cōfundit sāguinē: obtundit visū: ꝯturbat vēas relaxat neruos: obturat aures: turbat viscera: subuertit cerebrū. Qui ebrietatē hꝫ nō solū facit peccatū sꝫ ipse tot⁹ ē pctm̄. De sobrietate vero q̄ ebrietati opponēda ē. Ita dicit greg. Sobrie-

tas aūt tota formosa ē et vtilis. Prio soluit mēoriā: acuit sēsū sincerat mentē dirigit vultū integrat pudorē: mitigat viciū/curat faciē liniat aures. Exornat cerebrum/expedit linguā explicat ſmonē ꝯfirmat sāguinē nutrit medullā curat venas strigit neruos. Contēnit libidinem/fruit somno recreat corpus ꝓcreat senectutē. Due aūt secundum Arist. sunt cause egritudinis pricipaliter Diuersitas ferculoꝝ ⁊ ꝓlōgatio mense: ⁊ causa hui⁹ est q2 plus comeditur de diuersis ferculis ⁊ ex eis diuersi generātur hūores ⁊ natura multū laborat in digerēdo ⁊ similit ꝓlōgatione mēse primū pri⁹ est digestū q̄ vltimū incipiat digeri. digestū secū trahit indigestū ad epar. Et ideo ista duo sunt cause infirmitatū ⁊ egritudinū.

De luxuria ⁊ ei⁹ speciebus ⁊ q̄ sūt mortalia pctā ⁊ q̄ nō. Ca. xxv. C

DE fornicationis vero tēptatione scire debes charissime q̄ solet aliquando hoiem inuadere ꝓut gre. in lib. de cōflictu vicioꝝ et virtutū dicit in hunc modum. Cur te in voluptate tua mō non dilatas: cū quid te sequat ignoras: acceptū tēpus in desiderijs ꝑdere nō debes q2 q̄citi⁹ pertranseat nescis. Si eni misceri hoiem in voluptate coit⁹ nollet in ipso humani gn̄is exordio masculū ⁊ feminā nō fecisset. Hijs vero suggestiōib⁹ et alijs similib⁹ ſm grc. vbi s. castitas illibata rn̄dere sic debet. Nolo vt te ignorare fingas q̄d post hāc vitā recipies. Si eī caste ⁊ pie vixeris: sine fine gaudebis si vero ipie ⁊ luxuriose: eternis incēdijs subiacebis. iō q̄ casti⁹ magis viuere debes: vn̄ q̄citius tēp⁹ acceptū ꝑtrāseat ignorare te dicis. Nā vt idē greg. alibi dicit si sciret q̄sq; quo tp̄e de p̄nti seculo exiret: aliō tēp⁹ voluptatib⁹ atq; aliō penitētie lamētis aptare potuisset sꝫ q̄ penitēti veniā spopōdit: peccāti diē crastinū nō ꝓmisit. Sēp q̄ metuere debes extremū diē quē nūq̄ potes ꝓuidere: qd aūt dicis in exordio humani generis ad hoc masculū ⁊ feminam deum creasse vt mutuis amplexibus

E miſceri deberēt: oīo veriſſime dicis. Sed ſci
re debes ꝙ nubēdi licētia quibuſdā ꝯcedit: illis
ſcʒ q̄ virginalē itegritatē: vel caſtimoniā vi
dualē neqꝫ ꝓfeſſi ſunt: quibuſdā aūt nō cōce
dit: eis ſcʒ q̄ vgines ⁊ cōtinētes eē decreuerūt
Fornicatio vō nulli impune ꝯcedit. An cō=
tēnēdū putas qđ apl'us lubricꝫ dicit Fugite
fornicationē. Quodcūqꝫ eni pctm̄ fecerit hō ex
tra corpꝰ ē: q aūt fornicat i corpꝰ ſuū peccat
qđ ſi hoc ꝑuipēdēdū putas: audi qđ poſtea i
ſempiternū deplores ⁊ gemes. Neqꝫ adulte
ri: neqꝫ fornicarij: neqꝫ maſculoꝝ cōcubito=
res regnū dei poſſidebūt. O ꝙ parua eſt ꝗ cō=
cubitꝰ hora q̄ ꝑdit vita eterna. Qđ q̄ſo emo
lumentū offert corpi qđ de tribuit lucrum:
qđ tā cito aīam ducit ad tartarū. Hec greg.
Preterea notādū ꝙ ſpūalis fornicatio ſolet
ꝑuit idē gre. vt vbi ſ: hoīeʒ tēptare ſic ſugge
rēdo. Aliqd dānādꝰ aliqd agit: is q libidini
corde cōſentit ⁊ ad opus concupite libidinis
nō ꝑtrāſit: ſed ad hec cordis mūditia. Re=
dit dicēs Dino delinqt q aīe caſtimoniā non
cuſtodit. Qꝫ grauiter talis delinquat auctor
mūditie in ſuo euangelio declarat dicendo.
F Qui viderit mulierē ad cōcupiſcēdū eā: iaꝫ
mechatꝰ eſt eam in corde ſuo. Que dn̄i vba
Aug. ⁊ hiero. exponētes: ita ſentētialiē dicūt
Qui viderit mulierē ad cōcupiſcēdū eam. i.
hoc fine ⁊ hoc aīo attenderit ⁊ ſic aſpexerit
vt eā cōcupiſcat: ⁊ cū ea facere diſponat ꝙ iā
nō eſt delectationi carnis: ſed plene ꝯſentire
libidini: ita vt nō refrenet illicitꝰ appetitus
ſʒ ſi facultas fuerit: ſatiet. Iſte recte mecha
tus dr̄ eā in corde ſuo. Vñ ⁊ adiūgit Augu.
dicēs. Si cui nō cōtingat facultas cōcūbēdi
cū muliere: planū ſit tn̄ aliquo mō cupere ⁊
ſi ꝑtās det eſſe facturū. Nō minus eſt reus
ꝙ ſi in ipſo facto depꝑhenderet. Atqꝫ talis ſm
Thomā in ſūma veritatis theologie morta
liter ⁊ dānabiliter peccat niſi ſe inde legitie
purget. Vñ ⁊ Aug. de hoīe. qui tm̄mō ꝓpter
hoīes furari deuitat ſic cōcludit. Si ꝓpter ea
nō facis furtū: q₂ times ne videaris: intus i
corde feciſti. furti reus teneris ⁊ nihil tuliſti.
G Sola volūtate miſer quiſqꝫ efficit: ſed tunc
miſerior cū deſideriū male volūtatis adim=
pletur. Luxuria ſm thomā in ſūma vitatis
theologie eſt mortale pctm̄: q₂ eſt cōtra illud
ꝓceptū Nō mechaberis. Cōcupiſcētia luxu
rie diſtinguit in. vij. modis. Primus eſt.
Cū cōcupiſcētia cōſiſtit in primo motu tm̄
⁊ ſic eſt veniale pctm̄. Scd's eſt cū delectatio
nē ſequitur cōſenſus licet opus nō ſequatur
ſic eſt mortale. Si vero delectatio cōſiſtat ci
tra cōſenſū eſt veniale. Tertius eſt cū conſē
titur in opus ⁊ eſt mortale pctm̄. Quartus
cū cōcupiſcētia nō ſolū tenet in corde: ſed ēt
paſcit viſu: ⁊ ſic iterū eſt mortale. Vñ dic it
Math. v. Qui viderit mulierē ad cōcupiſcē
dā ⁊c. vt ſupra. Bene aūt dicit ad cōcupiſcē
dā eā: q₂ ſi qs viderit mulierē vt rē pulchrā
⁊ vlteriꝰ nō ꝓcederet tūc vel nullū eēt pctm̄
vel ſolū pctm̄ curioſitatis. Quītꝰ modꝰ ē i
ſtultiloqo vt cū quis mulierē ꝓcat: vel ꝓpt
libidinē habet cū ea familiaria colloqa ⁊ eſt
pctm̄ mortale. Sextus modꝰ vocat ab aplō
turpitudo. gloſa: vt in oſculis ⁊ amplexibꝰ:
⁊ hoc eſt etiā mortale pctm̄: ꝑut in. xxviij.
huiꝰ partis capitulo pleniꝰ oſtenditur. Septi=
mus modꝰ eſt cū cōcupiſcētia ꝓcedit in opꝰ
et hoc ꝯſtat eſſe mortale pctm̄. Filie luxurie H
ſunt. viij. Prima eſt fornicatio que eſt ſolu
ti cuꝫ ſoluta. Scd'a eſt meretriciū que fit du
pliciter. ſcʒ ꝑ vagā libidinē cū diuerſis peccā
do vel cū publice venali cōcūbendo. Tertia
eſt adulteriū quo cōiugalis thorus violatur
Quarta eſt ſtuprū quo vginalis integritas
corrūpitur. Quinta eſt ſacrilegiū quo cōti=
nētia deo ſacrata ledit: vt in religioſis ⁊ cle=
ricis in ſacris ordinibus cōſtitutis ⁊ in his q
emiſerunt votū cōtinētie. Sexta eſt inceſtꝰ
quo vinculū cōſanguinitatis vel affinitatis
vel paternitatis corrūpit. Septima eſt pec=
catū cōtra naturā ſiue ſodomia quo natura
lis vſus ꝑuertit. Octaua eſt libidinoſus coi
tus cōiugalis qui multipliciter accipit. Coi I
tus enī ꝯiugalis alius eſt licitꝰ: aliꝰ fragilis
alius impetuoſus: licitꝰ tripliciter: vt qn̄ fit
cā plis ad cultū dei, vel cā reddēdi debitū vel
cā fornicationis vitāde nō i ſe ſed in cōiuge
Primus eſt pietatis. Scd's eſt iuſtitie. Ter=
tius eſt cautele ⁊ in his nullum dr̄ eſſe pctm̄.
Coitus fragilis quoqꝫ fit cā delectationis. Et
tūc diſtinguit: q₂ ſi amor illius delectatiōis
preponit deo: mortale pctm̄ ē. Si vero poſt
ponit: veniale. Coitus impetuoſus eſt q ex
ſola libidine ꝓueniens: metas honeſtatis ⁊
rōnis trāſcēdit qđ fit quinqꝫ modis. Primo
cā faciēde libidinis ꝑ meretricias blādicias
Secūdo cū fit cōtra naturalē modū. Tertio
cū fit tēpore ꝓhibito. Quarto cū fit in loco
ꝓhibito. Quito cū accedit ad pregnantē vi
cinā partui: vel q̄ eſt in fluxu mēſtruo huc
uſqꝫ in ſumma veritatis theologie. ¶ De
decem ſpecialibus remedijs contra carnis
temptationes. Capitulum. xxvi.
Remedia vero ꝯtra carnis tēptamēta
nōnulla in hoc capitulo ſubiūguntur K
Ex quibꝰ ꝓmū hoc pōt eſſe: vt homo i ꝓnci
pio praue cogitationi abſqꝫ dilatiōe reſiſtat

Vñ ⁊ hiero. ſic ait. Eſt tutiſſimũ atq; ꝑfectũ vt aĩmꝰ aſſueſcat ſꝑ ſolicita ⁊ ꝑuigili cuſtodia diſcernere cogitatiões ſuas ⁊ ad pꝛimuꝫ aĩ motum vel appꝛobare vel repꝛobare qđ cogitat. id eſt vt bonas cogitationes alat ⁊ nutriat ⁊ malas ſtatim extinguat ⁊ repellat hic quoq; yſidoꝛus ait. Cũ te titillat pꝛaua cogitatio nõ cõſentias illi: qñ tibi aliqđ ſuggeſſerit illicitũ: nõ ibi teneas aĩum pꝛauam pcti ſuggeſtionẽ cõtẽpne nec ſinas eã i coꝛđ tuo manere: quacunq; hoꝛa venerit expelle eã. Calca ſerpẽtis caput: calca pꝛaue ſuggeſtionis initiũ: in ipo initio cogitatiõi reſiſte ⁊ euades cetera. Aduerſuꝫ initiũ cogitatõis certa: ⁊ vinces. Si cogitationi nõ conſentis operi cito reſiſtis. A Munda ḡ aĩum a cogitatiõe ⁊ caro nõ peccat. Quãtũcũq; eni vilis fuerit cogitatio mẽtẽ nõ polluit cui rõ nõ cõſentit. In illa aũt cogitatiõe pctm̃ ẽ q̃ ſuggeſtioni mẽtis cõſenſũ dedit q̃ malũ ſuuꝫ blande fouet q̃ in factũ geſtit irrũpe. Nõ eſt in nr̃a ptãte qđ nobis veniat i mẽtẽ ſed ↄſẽtire vel diſſentire in nr̃a ptãte eſt. Põt inimicꝰ excitare tẽptatõis motũ ſꝫ in te ẽ ſi volueris dare ſeu negare ↄſenſuꝫ. Diabolus ei ſuggerẽ põt cogere nõ põt in ꝑmus grauis ⁊ in ſupabilis eſt ipetꝰ diaboli: qđ ſi qs foꝛti aĩo ſuſtinuerit in ſcđo inueniet eũ ĩfirmioꝛẽ. Quãto ei plus ꝑcuſſus fuerit tãto magis refrigeſcit ⁊ deficit. igit̃ qcqđ pudet dicere pudeat cogitare icipiamus bonas cogitationes diligere et ſtatim ab illis q̇ male ſũt dignabit̃ dñs nos liberare. Nõ ei reꝑhẽdit dñs cur ĩnos veniũt cogitatiões: ſꝫ cur moꝛãtur i nobis dicens. Quouſq; moꝛabunt̃ in te cogitatiões noxie igit̃ mẽtẽ nõ interpellari a cogitatiõibus impoſſibile eſt. Suſcipe vero eas ſiue reſpuere oĩ ſtudẽti ꝑ grãm dei poſſibile ẽ. De hoie illo q̃ iã vellet tẽptationibus reſiſtere: ſꝫ non valet: eo ꝙ noluit qñ potuit ita dicit Auguſtinꝰ. Qui vult nõ põt: q̇a qñ potuit noluit Jdeo ꝑ malũ velle: ꝑdidit bonũ poſſe hucuſq; de pꝛio remedio. B Scđm remediũ eſſe põt dñice paſſiõis cõſideratio hinc greg. ait. Si paſſio redẽptoꝛis ad mẽoꝛiã reuocet̃. nihil a deo durũ: qđ nõ equanimit̃ tolleret̃. vñ et extant verſus. Si tu tẽpteris. ſi demonis arte grauieris. In cruce pẽdẽtẽ reſpice. ſaluus eris. Quotiẽs ḡ te ſẽtis turpibꝰ cogitatõibꝰ pulſari ⁊ ad illicitã delectationẽ affici. totiens põe ante oculos tuos. quõ xp̃s crucifixus eſt ꝓ te. Intuere. quomõ a iuda iudeis traditur et ꝙ vilit̃ ꝑtractat̃. Blaſphemat̃. colaphizatur iudicat̃ cõdẽnat̃. expoliat̃ et flagellat̃. ad vltimũ vero cõtumelijs. et obpꝛobꝛijs affectꝰ īter duos latrones ſuſpendit̃. clauis cruci affixus. ſputis deriſus. ſpinis coꝛonatꝰ. lancea ꝑfoꝛatus. ex oĩbꝰ ꝑtibꝰ ſui coꝛpoꝛis ſanguis emanauit. et iclinato capite emiſit ſpm̃. Jta redẽptoꝛ tuus moꝛit̃ ꝓ te ⁊ tu neſcis. cuiꝰ modi ſoꝛdida cogitatiõe ſoꝛdidaris i mẽte. Sufficere poſſet hec cogitatio: ad excludẽdas omnes illicitas cogitatiões. hec Bernar. C Tertiũ remediũ eſt hoꝛã ſue moꝛtis ſedule cogitare. atq; diſtrictũ dei iudiciũ ꝑpetuaq; toꝛmenta ad mẽoꝛiã reuocare: hinc eni yſidoꝛꝰ de ſũmo bono ſic ait. Cũ impulſu demonũ mẽs ad delectationẽ foꝛnicatõis impellitur. diuini iudicij metus et eterni toꝛmenta icẽdij ante oculos ꝓponant̃. qꝛ nimirũ oĩs pena: grauioꝛis ſupplicij foꝛmidie ſupat̃. Sicut ei clauus clauũ expellit ita ſepe recoꝛdatio ardoꝛiſ gehẽne. ardoꝛẽ excludit luxurie. vñ etiã yſidoꝛꝰ i libꝛo ſoliloq̃oꝝ ait. Si ad huc aĩuꝫ tuũ foꝛnicatõis titillat mẽoꝛia moꝛtꝭ mẽoꝛiã obice. ſi te adhuc caro ipugnat diẽ exitꝰ tui ꝓpone. ſi te adhuc luxuria tẽptat. finẽ vite tue aũ oculos adhibe. Si adhuc luxuria te inuitat. Pꝛopone tibi futurũ iudiciũ ⁊ futura toꝛmẽta atq; ĩferoꝝ ꝑpetuos ignes necnõ ⁊ gehẽne penas hoꝛribiles. Cõſidera igit̃ in hũc modũ. Quõ moꝛieris qñ aliq̃ ĩfirmitate g̃ui vexatus ⁊ ad extrema deductꝰ et ad terrã ꝓiectꝰ iter lõga ſuſpiria et difficiles ſingultꝰ iter diuerſos doloꝛes et timoꝛes animã expirabis. Tũc veniet coꝛpꝰ in palloꝛẽ ⁊ hoꝛroꝛẽ i ſaniẽ et fetoꝛẽ. Eritq; vermis et cibus vermium. Jam vero mox rapiẽt et capiẽt laruales ille facies q̃ illã i exitu ꝑſtolant̃. Ex oĩ ei pte t̃rebũt eã demões t̃ribiles et hoꝛribiles. Cogita igit̃ qs tũc aĩaꝫ tuã defẽdet a rugiẽtibꝰ p̄patis ad eſcã. Quis ↄſolabit̃ eã cum teterrima illa mõſtra demonioꝝ occurſãtia ſibi cateruatim ruere videbit̃. D Aut qs ducet eã ꝑ ignotã regionẽ. Attẽde ergo ꝙ ſubito veniet dies vltima. Subito veniet foꝛſitan hodie erit. Jã adeſt: iam p̄ſentaberis: ante tremendũ iudicẽ: accuſaberis multis et magnis offẽſis: nõ vno nõ paucis: ſed innumeris crimibꝰ nõ paruis ſed imẽſis: nõ dubijs ſed certis. Nõ breui accuſatiõe: ſed tã lõga ꝙ lõga eſt tota vita tua. Nõ vno accuſatoꝛe ſed tot quot ſciũt delicta tua: ipſe iudex erit diſtrictꝰ accuſatoꝛ tuꝰ Oẽs etiã ſpiritꝰ boni ⁊ mali coꝛã deo te accuſabũt Boni qꝛ deo debẽt eqtatẽ. mali qꝛ tuã ſuãt iniqtatẽ. Oĩbus populis nudabunt̃ iniquitates tue et cũctis ãgeloꝝ agminibus patebũt vniuerſa ſcelera tua nõ ſolũ actuũ verũetiã cogitationũ et locutionũ. Multa etiã peccata tunc ꝓruẽt ex ipꝛouiſo q̃ſi ex iſidijs: q̃ mõ nõ vides. vndiqꝫ ſibi erũt anguſtie. Hic erunt accuſãtia pctã inde terrẽs iuſticia ſubtꝰ patẽs horridũ chaos iferni. deſuꝑ iratꝰ iudex intus vrens conſciẽtia ⁊ foris ardẽs mũdus iuſtꝰ vix ſaluabit᷑ pctõꝝ ſic deꝓhẽſus in quã ꝑtẽ ſe ꝓmet latere erit ipoſſibile apparere intollerabile. Cogẽte etiã cõſciẽtia: tuipẽ eris accuſator tuꝰ ꝯuictꝰ teſte xpõ ı cõſciẽtia ⁊ teſtibꝰ oculis ipſiꝰ iudicis. Fugere nõ poteris ſed tremẽs ⁊ anxiꝰ ſtabis ſuſpectꝰ ad grauiſſimã ſentẽtiã i anguſto ꝑiculo tãq̃ illico recepturꝰ qđ in ꝑpetuũ amittere non poteris. Iudex erit vehemẽter iratꝰ: ⁊ terribiliter diſtrictus. E Sñia ſemel lata erit immutabilis. Tortores horribiles q̇ nũq̃ miſerent᷑: erunt pati vt data ſñia te dãnatũ ad tormẽta rapiunt. : tormẽta erũt ſine iteruallo ⁊ ſine tpamẽto timor turbabit te cũ terra apiet ſe corã te: ⁊ tu rues ⁊ cades i ſtagnũ ſulphuris ardẽtis ⁊ fetẽtis. Ignis exterior carnẽ tuã cõburet: vermis interiꝰ ꝯſciẽtiã corrodet: ibi eris ſine ſpe: venie: ⁊ mie. Dia vero gehẽne ſupplicia ſupabit deũ nõ videre ⁊ bonis carere q̃ i ptãte hũiſ tı obtinẽ hec Ver. Nũ igit᷑ chariſſime oẽs malas cogitatões cupis a corde tuo expellẽ: hec ⁊ his ſimilia frequẽter ⁊ intime meditãdo: i mẽte reuoluere ſtude. Vñ ⁊ Salomõ hortat᷑ dicẽs. Memorare nouiſſima tua ⁊ ieternũ nõ peccabis: qꝛ ſi bõa cogitãs cogitatio ſcã cuſtodiet te. ſꝫ mala ſpũſſcũs effugiet fictũ ⁊ aufferet ſe a cogitatioıbꝰ q̃ ſũt ſine itellectu. Nã ꝑuerſe cogitatões ſeparãt a deo. Fitqꝫ tẽplũ dei .i. aia tua ſpelunca diaboli qm̃ quẽ deꝰ deſerit diabolus accipit hucuſqꝫ de tribꝰ ꝓmis remedııs cõtra carnis luxuriã tractatũ eſt. Preterea ſciẽdũ ꝙ iſta tria remedia ꝓmiſſa nõ ſolũ cõtra carnis valẽt tẽptamẽta: ſꝫ ẽt ꝯtra q̇cũqꝫ alia pctã ſi i eiſdẽ timedııs diligẽter q̇s ſe exercere voluerit. F Quartũ ſo remediũ ꝯtra carnis tẽptatiões ẽ ocioſitatẽ deuitare. Nã ocioſitas iimica ẽ aie: atqꝫ multã maliciã docere ſolet. Vñ ⁊ Augꝰ. ait. Per ocioſitatẽ frẽs chariſſimi rigorẽ ſcẽ ⁊ ſolitarie religiõis eneruamꝰ: ꝑ hãc ſepe tẽptamur heremũ exire ꝑ hãc accẽdimur frequẽt᷑ ad luxuriã: ꝑ hãc elamur ad ſupbiã: ꝑ hãc ad appetẽdã mũdi gloriã: ꝑ hãc temptamur delicate paſci: ꝑ hãc ꝓuocamur ꝓcioſe veſtiri: ꝑ hãc ad ſupfluã dormitionẽ trahimur: ꝑ hãc vba ſecularia ducimur libenter audire. Quapropter chariſſime ſp̃ aliq̇d boni opꝰ facito ne diabolꝰ ieueniat te ocioſũ. Nõ ẽnı facile capit᷑ a diabolo q̇ bono vacat exercitio. Nõ enĩ occupatꝰ ab vno demone ipugnat᷑: ocioſus vero innumeris demonibꝰ deuaſtat᷑: qꝛ quot cogitatiões ⁊ deſideria mala i corꝑe verſat: tot iimicoꝝ iaculis ptꝫ: neq̃ hõ a diabolo ocioſus iueniat᷑. et ne ipſe hõ ꝓpt᷑ inſtãtiã ⁊ exercitiũ alicuiꝰ opis tedium patiat᷑: neceſſe ẽ ꝓcipue nouiter cõuerſo: vt vtiles ⁊ varias occupatiões ſibi preordinet quatinꝰ cũ de vna feſſus fuerit occupet ſe i altera ꝓpt᷑ qđ cũ q̇s feſſus fuerit ab orõe vel cũ nõ poterit orare ſtudeat manıbꝰ opari vel ſcribere ⁊ ꝓcipue aliq̇d edificatõıs legere aut meditari nõ ſolũ de paſſiõe xp̃i ⁊ gaudııs celi: et penis iferni: ſꝫ de ꝓpa miſeria atqꝫ peccatis. Vñ et extãt vſus. Occurrat menti tua mors et paſſio xp̃i: iudicııqꝫ dies celoꝝ gaudia: pene iferni: pctã tui ſic cõtere mẽtẽ. itẽ nũc lege nũc ora; necnon meditare labora. Sic erit ora breuis et labor ille leuis. Plura alia cõtra ocium inuenies in capitulo; qđ de ocioſitate tractat. G Quītũ remediũ ẽ exteriores ſenſus et ꝓcipue oculos et tactꝰ ab illicitis cuſtodire: ꝓpt᷑ qđ caueas ne vnq̃ tangas aliquã mulierẽ vel virũ aut puerũ. Etiã ſi ſint ſenes ꝓpinq̇ ſcti vel religioſi: nõ manũ ſtringẽdo: nõ faciẽ: nõ frõtẽ: nõ os: nõ collũ nõ pectꝰ: nõ deniqꝫ aliqđ mẽbrũ ſeu ꝑtẽ ꝓcipue mulieris et pueroꝝ ꝯtingendo: nolo vt michi dicas: nõ nocet mihi colloquiũ mulierꝫ nec etiã hmõi tactꝰ ſeu oſculũ: nec multũ ide curo qꝛ bonã iñ cõſciẽtiã habeo. Ad qđ tibi rñdeo. Et ſi nõ nocet tibi forſitan nocet alteri q̇ hoc videt et iñ ꝯſciẽtiam mal: habet qđ ſi nemini nocet ſpẽs tñ mala ẽ et oino caueda. Iđ monet aplũs dicẽs. Ab omi ſpecie mala abſtinete vos: qm̃ i quo quẽpiã ſcãdaliſas teipm ꝯdẽpnas hinc extãt verſꝰ. Colloquiũ: viſus: ꝯtactꝰ: oſcula: riſus. Sũt ſpẽs veneris hec fuge tutꝰ eris: hec celeſtis amor ieiunia vga flagellãs: corꝑis ac aie labor atqꝫ reꝓſſio ſenſus. Et fuga luxurie vires minuẽdo necabũt. Aſcẽdit namqꝫ mors ꝑ feneſtras nr̃as. Mors q̇ppe ꝑ feneſtras aſcendit et domos egredit᷑ cũ ꝑ ſenſꝰ corꝑis ꝯcupiſcẽtiã veniẽs habitaculũ mentis itrat. Quiſq̇s ꝑ has corꝑis feneſtras icaute exteriꝰ reſpicit plerũqꝫ i delectatiõez pcti ẽt noleẽs cadit atqꝫ obligatꝰ deſiderııs icipit velle qđ noluit. Vñ ⁊ dđ nõ reſpexit vxorẽ vrie qꝛ ꝓꝰ cõcupiſcerat. Sꝫ iđ eã cõcupiuit qꝛ eã añ icaute reſpexit igit᷑ nõ licet ituẽri qđ nõ licet ꝯcupiſci: vt igit᷑ mũda mẽs i cogitatione vſet᷑ a laſciuia voluptatis ſue deꝓmẽdi ſũt oculi: ꝓpt᷑ qđ boni religioſi ſe recludũt i cellis ⁊ monaſterııs q̃ſi i ſepulchris ne ſcꝫ ipſi ꝯcupiſcant vel ab aliis ꝯcupiſcant᷑. Cito ei q̇s rariꝰ videt vel

audit q̄ mūdi ſūt tāta affectꝰ eiꝰ ad ea ꝯcupi
ſcēda frigidioꝛ erit ⁊ minꝰ de eis cogitabit. Et
eꝯtrio q̄to frequētiꝰ cū ſecularibꝰ ꝯuerſaꝶ co
magis puluere ſeculi reſpgeꝶ. Hic ēt abbas
Antoniꝰ dixit. Sicut piſces ſi tardauerūt ex
tra mare moꝛiūꝶ: ita ⁊ monachi tardātes ex̄
cellā aut cū viris ſecularibꝰ imoꝛātes a ꝗetis
ꝓpoſito reſoluūꝶ. Opꝫ ḡ ſicut piſcē in mari
ita et nos ad cellam recurrere ne foꝛte foꝛis
tardātes obliuiſcanꝶ iterioꝛis cuſtodie. Dixitq̧
iterū. qꝛ q̄ ſedet i ſolitudīe vel cella ⁊ q̄e
ſcit a tribꝰ bellis eripiꝶ. i. auditꝰ. locutiōis et
viſus et cōtra vnā tm̄mō hēbit pugnā. i. coꝛ
dis. Sextū remediū. ē vt nō ſolū vir fēiarū
ſed etiā fēia viroꝝ ſcautā familiaritatē ſtude
A ant deuitare. vñ et greg. ait. Qui coꝛpꝰ ſuū
cōtinētie dedicāt: cū mulieribꝰ hitare nō pꝛe
ſumāt. Nā q̄diu vitalis caloꝛ viuit i coꝛpo
re: nēo p̄ſumit ignē cōcupīe i ſe peitꝰ extinctū
eſſe. Nā et carbo ſepe videꝶ extinctꝰ mo
dica fauilla coopꝉꝰ. ſed ſi tangiꝶ combureret
Diabolꝰ igitur cū duos carbones. i. virum ⁊
mulierē coadunauerit: afflat donec eos incē
dat. Nam alitꝰ eiꝰ pꝛunas ardere facit. Ignitus
eſt enim igne gehēnali. Carbo ſi ſolus
dimittiꝶ. cito extinguiꝶ. Si appōaꝶ alīi mu
tuo caloꝛe icēdunꝶ ābo. ꝓpꝉ qḋ aplūs. ꝑnoſcēs
luxuriā nō poſſe meliꝰ vici q̄ ꝑ fugā: ita
dicit. Fugite foꝛnicationē. ab alijs vicijs pōt
expectari cōflictꝰ. hāc fugite ne appꝛoximetis.
qꝛ nō pōt aliꝶ vici. Igiꝶ ioſeph relicto pal
lio i manibꝰ dñe ſue q̄ cū traxit ad peccādū
fugit ⁊ egreſſꝰ ē foꝛas. Nā q̄ tetigerit picē iq̄
nabiꝶ ab ea. Si aūt q̄s i lōgeuo etatis vſu et
retroacta caſtitate cōfidit ⁊ iō cū muliere nō
timet manere. imo p̄ſumit familiaris eē au
diat q̄d augꝰ hoꝛteꝶ dicēs. Cū mulieribus
ſermo bꝛeuis. aſꝑ ⁊ rigidꝰ hñdꝰ ē. Nec ideo
vitande minꝰ: qꝛ bōe ꝗdolis et honeſte vidētur.
ſed q̄to religioſioꝛes: tāto magis alliciunt.
⁊ ſub ſpē religiōis viget plurimū viſcꝰ
libidis. Crede michi vt ip̄e loquoꝛ ⁊ expertus
Cedꝛos libani. gregū arietes repi ſub hac pe
ſte coꝛruiſſe. De quoꝛū vita nō magis ſuſpi
cabar. q̄ de ieronimi vel ābꝛoſij turpitudīe
ipudica. Ecce q̄d audiſti. Si igiꝶ hec i viridi
fctā ſūt: i arido q̄d fieꝶ. Ignis eſt mulier et
ignis vſq̧ ad ꝯſūptionē deuoꝛās. Quid aūt
iuuenes de ſe ſētiāt: neſcio. Ego aūt iā ſexa
gita ānoꝝ vno minꝰ ſū: ⁊ vndiq̧ ꝑſtrepētibꝰ
malis caſū adhuc lubꝛicitatis hoꝛreſco. hec
augꝰ. Septimū vero remediū ē. vitare ſocie
tatē et ꝯtuberniū nō ſolū mulierū vt iam di
B ctū ē. ſed etiā viroꝝ luxurioſoꝝ ne q̄s eoꝝ exē
plo ad ſimilia ꝑtrahaꝶ. Qui eni iūgit ſe foꝛnicarijs
erit nequā. Iteꝫ amicꝰ ſtultoꝝ. efficieꝶ ſi
milis. Et pſalmiſta ait. Cū electo electꝰ eris
⁊ cū ꝑuerſo ꝑuerteris. ꝓni ei ſūt ſēſus hoīs
⁊ cogitatio i malū. Et iō faciliꝰ alioꝝ exēplo
trahiꝶ ad illū. qḋ appetit eiꝰ ſēſus carnalis.
dū nō erubeſcit vicioſꝰ videri: habēs ſecū ſoci
os miſerie ſue. quoꝝ nō ſolū exēplis. ſed etiā
C pſuaſiōibus trahiꝶ ad pctm̄. ⁊ laudaꝶ pctōꝛ
i deſiderijs aīe ſue. Octauū remediū ē carnē
domare ⁊ nō delicate eā nutrire. i. coꝛpꝰ ſuū
Qui eni delicate nutrit ſeruū ſuū. i. coꝛpꝰ in
iuuētute ſua: poſtea ſēciet illū ꝯtumacē. ho
ſtē q̄ppe ſuū armat. q̄ carnē fouet i delicijs.
vltra neceſſitatē debite ſuſtētatiōis. Quod
aūt hoſti ſuo quis p̄ſtat: ſibi ip̄i nocet. Terra
eniꝶ coꝛpis noſtri. q̄ ex p̄ma maledictiōe. ſpinas
et tribulos vltro ſatis germiat. ſi ipinguata
fuerit delicijs. tāta erit ſpinaꝝ dēſitas
q̧ ſemē virtutū i nobis penitus ſuffocabiꝶ.
Nā nullo pctō pōt reſiſtere qui captꝰ ē vicio
gule. vñ ⁊ yſidoꝛꝰ ait. Nēo pōt d̄ſiari ceteris
vicijs: niſi p̄us vētris igluuiē reſtrinxerit.
nec quiſquā facile poterit a ſemetip̄o ſpūs
imūdos expellere niſi ꝑ abſtinētiā gule. Coꝛpus
aūt abſtīa frāgit. tēptatio nō exurit. vñ
ēt tres pueros abſtinētes: flāma babilonij i
cēdij et ſi tetigit. nō tn̄ ꝯbuſſit. Mēs vero aſ
ſueta delicijs. nec exculta diſciplīne ſarculo:
multas ꝯtrahit ſoꝛdes, hij aūt frequenꝶ ma
ioꝛes tribulatiōes ex carne ſuſcipiūt qui car
nis voluptatibꝰ delectanꝶ. Nō eī ad ꝯflictū
ſpūalis agonis ꝯſurgiꝶ ſi nō p̄ꝰ itra noſmet
ip̄os hoſtis poſitꝰ vꝫ gule appetitꝰ edomeꝶ
Incaſſū q̄ppe ꝯtra extrioꝛes iīmicos bellū i
D cāpo geriꝶ ſi itra vꝛbis menia ciuis iſidiās
hēꝶ ꝓpꝉ qḋ ſicut aplūs mōet. Carnes curā
ne feceritis i deſiderijs. Nonū vō remediū
ē vnūquēq̧ d̄ v̄tutibꝰ nō ſe efferre: ſꝫ ſe i v̄a
coꝛdis hūilitate ꝓſternere. Nā qḋ ex ſupbia
ſoleāt hoīes cadere i imūdiciā carnis ⁊ rurſꝰ
qḋ ꝑ hūilitatē ſoleat cuſtodiri caſtitas coꝛpis
ita demōſtrat Gre. dicēs. Sicut ꝑ hūilitatē
coꝛdis cuſtodiꝶ caſtitas coꝛpis ita ꝑ ſꝑbiā mē
tis itur i imūdiciā libidis. Vñ yſidoꝛꝰ ait. Ex
culpa ſupbie plerūq̧ i abhoīādā carnis imūdiciā
itur nā aliꝗ̄ pēdet ex aliō qꝛ ſicut ꝑ ſꝑbiā
mētis itur i ꝓſtitutū libidis ita ꝑ hūilitatē
mētis ſalua fit carnis caſtitas deꝰ ḡ nōnū
q̄ deijcit occultā mētis ſupbiā ꝑ carnis manifeſtā
ruinā. Naſciꝶ ei libidis imūdicia de
aīe occulta ſupbia exēplo p̄mi hois qui mox
vt ꝑ ſupbiā ꝯtra deū tenuit ſtati carnis libidinē
ſenſit ⁊ pudēda opuit. Nam diu ſpiritu
foꝛnicatiōis aīam neceſſe eſt ipugnari do
nec ſe bellū gerere ſupꝛa vires agnoſcat nec
laboꝛe ꝓpꝛio vel ſtudio victoꝛiā ſe obtinere
poſſe: niſi dñi fuerit auxilio ac ꝓtectione

ſuffulta. Hinc etiam venerabilis vvalter⁹ hyſicō ſic ait labor ꝯtra fūdamētū luxurie debēt eſſe ſpūales ſcʒ ꝑ orōnes et virtutes. et nō ꝑ penitētiā corꝑalē. Scire nāqꝫ debes ꝙ lʒ vigiles ieiunes. et teipm flagelles. et facias q̄cq̄d ſciueris: ſine dono et grā hūilitatis nūq̄ acq̄res mūdiciā vel corporis caſtitatē. Citius enī poteris teipm occidere. quam vitare mot⁹ carnales. et expiētias ſeu icitatiōes voluptatis luxurie vel i corde vel i carne ꝑ penitētiā corꝑalē. ſed ꝑ grām ieſu xp̄i i aīa vere hūili. fūdamētū luxurie deſtrui pōt, ⁊ fōs ſeu origo ei⁹ deſiccari. Et hec ē vera caſtitas aīe ⁊ corꝑis. Qua ꝓpt vnuſqſqꝫ ſue deputet culpe ꝙ cecidit. quotiēs libidie vincit̄. q2 niſi ꝑceſſiſſet latēs ſupbia: nō ſeq̄ret̄ libidis manifeſta ruina. E Decimū vero remediū ē vnūqueqꝫ i ſuis virib⁹ fidelē fiduciā nō hēre. ſed deū nō ſolum frequent̄ orare vt ipe rore ſue grē extiguat i nobis ignē ꝯcupiſc: ſed ⁊ matrē ei⁹ ceteroſqꝫ ſctōs i auxiliū ſui iuocare. q̄ tāt⁹ ipe de⁹ ſue matris ſctōꝝqꝫ ſuorū ꝑcib⁹ placat⁹: nobis ſue grē rorē īfūdat q2 ſine ipſius grā. nil boni poſſum⁹ facere. vn̄ ⁊ yſidorus ait. hoc ē remediū ei⁹ q̄ viciorꝝ tēptamētis eſtuat. vt quotiēs quolibʒ modo tāgit̄ totiēs orōnē fūdat. Q2 frequēs oratio ipugnationē viciorū extiguit. De⁹ enī prope eſt oīb⁹ iuocātib⁹ ſe. Igit̄ ne deficias in orōne: ſʒ ſecur⁹ roga i fide ⁊ accipies. Et ſi nō ſtā vel ſtati accipis tn̄ ſcʒ tpe oportūo: q2 quāuis ipe differat ſitū aufert. Ipe ei dicit. Petite ⁊ accipietis q̄rite ⁊ iuenietis. Pulſate ⁊ apiet̄ vobis. Quare aūt de⁹ aliqū oratiōes clamātiū ad ſe nō audiat vel videat̄ diſſimulare: dicet̄ i ca. de orōne. Quāto igit̄ grauiori tumultu cogitationū carnaliū ꝑmimur tāto orōni ardēti⁹ iſiſtere debem⁹. Cōtra vero iflāmatiōes luxurie: ſolēt nō nulli has breues orōnes freq̄ntare. Ure igne ſcti ſpūs renes noſtros et cor noſtrū dn̄e vt tibi caſto corꝑe ſeruiam⁹ ⁊ mūdo corde placeam⁹. Amē. Itē virgo ſingularis iter oēs mitis nos culpis ſolutos mites fac et caſtos. Itē fluēs ſtilla de mamilla glorioſe virgis i nobis oēm ardorē extiguat libidinis. Itē ſepe ſalutare btām virginē mariā angelica ſalutatiōe multū valere ſolet cōtra diaboli iſult⁹ quod ſic ꝓbari pōt. ¶ Quedā monialis amore cuiuſdā iuuenis tēptata redire ad ſeculū volebat ſed hoc facere nō poterat niſi ꝑ eccleſiā trāſiret. Que cū q̄dā vice ad hoc op⁹ nephariū pagēdū ſe diſpōeret: et veniſſet corā altari btē v̄gis iclinauit ſe et ſalutatiōem āgelicā dixit ſicut alias facere cōſueuerat. Quā ꝫ dixiſſet tantus timor eā iuaſit ꝙ vltra ꝓcedere nō potuit. Sic etiā poſtea multis vicib⁹ ei accidit. Tandē vehemēti tēptatiōe agitata: cogitauit ꝙ ſic ꝑ eccleſiā trāſiret vt neqꝫ corā altari btē virgis ſe iclinaret neqꝫ ei⁹ ſalutationē diceret quod cū faceret diabol⁹ i eā ptātē accepit ⁊ in eā tātā iuiſit: ꝙ etiā apto hoſtio trāſiret ⁊ poſt ꝯcupiſcētias ſuas abiret. Itē cuidā ꝯuerſo iſeſt⁹ erat demō. Qui cū ꝯſultū fuiſſet vt cōtra demōis inſultū ſalutationē btē marie ꝓferret ⁊ ille hoc feciſſet: demō q̄ſi a turbine ipulſ⁹ clamauit dicēs. Diabol⁹ ei dētes excutiat. q̄ te hoc docuit. Ecce ex hiis aliq̄lit̄ pʒ qd̄ magne virtutis ſit ſalutatio āgelica. ¶ Legit̄ i reuelatiōib⁹ ſcē Elizabeth. qd̄ ipa quadā vice iterrogauit āgelū dei ꝓ quodā q̄ carnis tēptatiōe grauiſſie vexabat̄. q̄lit̄ ipe ſuo aduerſario reſiſtere poſſet. et qb⁹ armis eū ſuparet. Cui āgel⁹ dixit ꝙ orōe ꝯfeſſiōe ⁊ ſpe diuine ꝓtectiōis pugnare deberet ⁊ hiis armis eū ſuparet. Scriptū q̄ppe ē. Protector ē dn̄s oīʒ ſpāriū i ſe. Nō aūt debet rogare deū vt ab hoc ſtimulo liberet̄: ſed hoc oret deū: vt ſui miſereat̄. Narratio. In vitis patrū legit̄ de abbatiſſa ſara. ꝙ manſerit tredeci annis fortit̄ a fornicatiōis demōe ipugnata ⁊ nūq̄ orauit vt recederet ab ea huiuſmōi pugna ſed hoc ſolū orauit vt de⁹ ſibi daret fortitudinē reſiſtēdi. ſciēs ꝙ q̄nto grauior et moleſtior fuerit tēptatiōis pugna tāto glorioſior ⁊ maior ſi hoſtē vicerit erit victorie corona. Tandē vō ſpūs fornicatiōis ei corporalit̄ apparuit dicēs. Tu me viciſti Sara. Illa aūt q2 hūilis erat ei rn̄dit. Non ego te vici: ſed dn̄s meus Ieſ⁹ xp̄s. Debet igit̄ tpe tētatiōis vnuſqſqꝫ ſi in loco ſecreto fuerit genuflectere ſeu etiā ſe in terram ꝓſternere vel ſi in loco cōmuni fuerit vel oportunitas loci ei defuerit ſignet cor ſuum crucis ſignaculo et dicat. Saluator mundi ſalua nos qui per crucem ⁊ ſanguinem redemiſti nos. Auxiliare nobis te deprecamur de⁹ noſter.

¶ Item de dictis ſanctorum ad deteſtationē luxurie. Cap. xxvij

Luxurie autem multis rationibus debemus reſiſtere. G Primo quia corpus coinq̄nat. Nam apoſtolus ait. Omne peccatū quodcūqꝫ fecerit homo extra ſuum corp⁹ eſt qui autē fornicatur in corpus ſuum peccat: Scdo q2 hoc viciū corā deo ⁊ angelis ei⁹ fetet. Et ideo ſicut in geneſi legitur a domino igne ſulphureo fuit vīdicatū. Tertio q2 habita nō ſaciat ⁊ expleta mētē cruciat. Quarto q2 plurimū pri⁹ dilectas poſt expletionē ſui ſicut de thamar pʒ: facit odioſas. Quīto q2 de amabili ſpōſa xp̄i facit odioſā et vilē an

cillā diaboli. Sexto. qꝛ aīa q̄ pꝛiꝰ iocūdis me-
ditationibꝰ celeſtiū gaudioꝛū paſcebat᷑ po-
ſtea per luxuriā cogitatiōibꝰ imūdis et ſpur-
citijs carnis ſoꝛdidat᷑. Septimo. qꝛ q̄cq̄d bōi
ſit ſine caſtitate: nichil oīo pōt pꝛodeſſe. vñ.
Hiero. ſic ait. Quacūq̄ virtutibꝰ polleas q̄-
buſcūq̄ opibꝰ niteas. ſi cingulo caſtitatis ca-
reas: oīa per terrā trahes. Octauo: iccirco lu-
xurie reſiſtere debemꝰ qꝛ ꝑ luxuriā pudoꝛ vir-
ginitatis auferꝛ. q̄ deinceps nullatenꝰ valꝫ
recuꝑari. vñ et Hieroni. dicit. audenter lo-
quar cū oīa poſſit deꝰ: ſuſcitare nō pōt vir-
ginē poſt ruinā. valet enī liberare de pena.
A ſed nō vult coꝛonare coꝛruptā. Et notādum
ſm yſidoꝛū. ꝙ virgo carne nō mēte. nullū
ꝓmiū hꝫ i repꝛomiſſiōe. hinc auguſtinus ait
Quid ꝓdeſt integritas carnis. mēte coꝛru-
pta: Melius hūile cōiugiū: ꝙ̄ ſuꝑba virgini-
tas. Cōtinentia ſicut dicit yſidoꝛus. hoīem
deo facit ꝓximū. vbi caſtitas manſerit: ibiq̄
deꝰ permanet. Caſtitas hoīem celo iūgit: ca-
ſtitas hoīem ad celū ꝑtrahit. libido vero ho-
minē i infernū demergit. libido hoīez ad tar-
tara mittit: ad penas libido hoīez ꝑducit. In-
nocētiꝰ quoq̄ ait. O extrēa libidinis turpitu-
do q̄ nō ſolū mentē effeminat ſed et coꝛpus
eneruat: nō ſolū maculat aīam: ſed et fedat
ꝑſonā: libido multa mala facit hoīem icur-
rere ſicut patet ꝑ hos verſus. Coꝛpus debi-
litat. aīas et coꝛpoꝛa fedat. Et carnē frangit
citiꝰq̄ ſeneſcere cogit. Famā tollit. opes ſen-
ſum furioſa libido. Hieroni. vero ſic ait. li-
bido vero trāſacta: ſemꝑ ſui relinq̄t penitudi-
nē et nūq̄ ſaturat᷑ et extincta reaccenditur.
O ignis infernalis luxuria: cuius materia
gula cuiꝰ flāma ſuꝑbia cuius ſcintille pꝛaua
colloq̄a. cuius fumꝰ ifamia. cuiꝰ cinis iopia
cuiꝰ finis gehēna. Greg. quoq̄ dicit. Ex quo
luxuria ſemel mētē alicuiꝰ occupauerit. vix
eū bona deſideria cogitare ꝑmittit. Sūt enī
vicioſa deſideria. qꝛ ex ſuggeſtiōe oꝛit᷑ cogita-
tio. ex cogitatiōe: affectio. ex affectiōe dele-
ctatio. ex delectatiōe ꝯſenſus. ex ꝯſenſu. oꝑa-
tio. ex oꝑatiōe ꝯſuetudo ex cōſuetudie: deſꝑa-
tio. ex deſꝑatiōe. pcti defenſio. ex defenſione
B gloꝛiatio ex gloꝛiatiōe. dāpnatio. Quelibet
alia bōa oꝑa fuerint. ſi luxurie ſcelꝰ nō ab-
luit᷑. imēſitate huiꝰ criminis obꝛuūtur. No-
tādū ſm Greg. ꝙ nil ſic ad domādū deſide-
rioꝛū carnaliū appetitū valet ꝙ̄ vt q̄ſq̄ hoc
qḋ viuū diligit. q̄le ſit moꝛtuū pēſet. Igit᷑ cū
caro cōcupiſcit᷑: pēſet᷑ q̄d ſit exaīs: et itelligit᷑
q̄d amat᷑. hic etiā extāt verſꝰ. Nō meliꝰ po-
terit vnq̄ caro viua domari. Moꝛtua q̄lis
erit ꝙ̄ ſemꝑ ꝑmeditari. Sciēdū ꝙ i ſacerdo-
te et i alijs miniſtris. q̄ ſūt ifra ſacros oꝛdies
et maxie i religioſis pctm̄ luxurie valde de-
teſtādū ē. Nā ſi diuites ſeculi i ſeruis ſuis di-
ligūt puritatē. q̄nto magis auctoꝛ puritatis ꝫ
mūdicie diligit ſuos ſuos mūdos. vñ i Exo-
do dñs ait. Sacerdotes q̄ accedūt ad me. i. ad
ſeruitiū meū: ſctificent᷑. ne ꝑcutiā eos. ſicut
ꝑcuſſus eſt oza q̄ tetigit archā nō purgatꝰ ſe-
cūdū legē. Quātū vero deo diſpliceat foꝛni-
catio ſacerdotū et alioꝝ dei miniſtroꝛū: pꝫ i
reuelatiōibꝰ btē Bꝛigitte. libꝛo. vij. ca. x. ac C
etiā duodecio. vbi iter alia: Btā dei genitrix
virgoq̄ ꝑpetua dicit eidē bꝛigitte. ꝙ ipſe deꝰ
dedit quōdā ꝑ ifuſionē ſui ſcti ſpūs i coꝛdiū
pape tūc tēpꝛis eccleſiā regentis. ꝙ idē papa
ſtatueret i eccl'ia vniuerſali ꝙ miniſtri alta-
ris nullomō viuerēt i matrimōiali ꝯtamino-
ſa delectatiōe. Et iō ex ꝑoꝛdinatiōe dei. et iu-
dicio ſuo: iuſte oꝛdinatū ē. ꝙ ſacerdotes q̄ nō
viuūt i caſtitate ꝫ cōtinētia carnis. ſūt male-
dicti et excōicati apḋ deū: et digni carere ſa-
cerdotali offō. attamē ſi ꝑacit ſe emēdauerit
cū ꝑo ꝓpoſito vlterius nō peccādi: ipi a deo
miām cōſequunt᷑. hucuſq̄ i ſupꝛadicto capi-
tulo ita ꝯtinet᷑. In duodecio vero ca. ꝑalliga-
to: ita btā bꝛigitta ex reuelatiōe diuina iſtru-
cta: Quēdā archiepm̄ mōebat dicēs iter cete-
ra. Pr̄e mi ſi dei amicitiā hēre volueritis. cō-
ſulo ꝙ neq̄ vos neq̄ ꝑ aliquē vr̄m aliū epm̄
ad ſacros oꝛdies ꝓmouere velitis aliquos ni-
ſi pꝛiꝰ ꝑ bonos clericos examiati fuerit dili-
gent᷑ ꝫ ita apti i vita ꝫ moꝛibꝰ reꝑti fuerit:
ꝙ digni ad tale offm̄ recipiēdū exiſtere aſſerā-
tur teſtionio ſapiētiū et veridicoꝝ viroꝝ. at-
tēdatis etiā diligenter. ꝙ ſimilit᷑ faciant oēs
alij epi et ſuffraganei archiepatui vr̄o ſubdi-
ti. Nā nullꝰ poſſet credere ꝙ̄ta idignatio eſt
cōtra illos epos. q̄ nō curāt ſcire ꝫ diligenter
exāinare. q̄les illi ſunt quos ad tā dignos oꝛ-
dines ꝓmouēt i ſuis epatibꝰ q̄ videlꝫ epi ſi-
ue hec fecerit ꝓpt᷑ negligētiā. ſiue ꝓpt᷑ alioꝝ
ſupplicationē. ſiue ꝓpt᷑ deſidiā vel tioꝛē oi-
no. i iudicio dei reddēt de hoc diſtrictiſſimā
rōez. hec in ꝑfatis reuelatiōibꝰ libꝛo. et ca. ſu-
perius expꝛeſſatis. Notādū ſm yſidoꝝ. ꝙ int᷑
cetera ſeptē vicia: foꝛnicatio maximi ē ſcele- D
ris. Nā ꝑ carnis imūdiciā: tēplū dei violat ꝫ
tollēs mēbꝛa xpi facit mēbꝛum meretricis.
Magis ei ꝑ carnis luxuriā hūanū genꝰ ſub-
dit᷑ diabolo: ꝙ̄ ꝑ cetera vicia. Cū diabolꝰ va-
rijs tēptamētis. illectos hoies conat᷑ euertere
magis aūt mechādi deſideriū ſuggerit: quia
vtrūq̄ ſexū i hoc vicio āpliꝰ egrotare itēdit.

Demones sciētes aīe pulcritudiem eē castita
tē et ꝑ eādē castitatē hoīez angelicis meritis
coequari. liuore inuidie ꝑcussi litiūt ꝑ sensus
corporis opusqꝫ desideriū libidinis. q̄tinꝰ a celestibꝰ
deorsū deiectā aīaȝ ꝓtrahāt secumqꝫ
quā vicerāt gloriātes ad tartara durāt. q̄daȝ
in iuuētute luxuriose viuētes i senectute cōtinētes
fieri delectant̄ ꝫ tūc eligūt seruire ca
stitati q̄n eos libido seruos habere cōtēpnit
Nequaq̄ i senectute cōtinētes vocādi suntq̄
i iuuētute luxuriose vixerit. Tales nō habēt
ꝑmiū q2 laboris certamē nō habuerūt. Eos
eni expectat glīa i qbꝰ fuerūt laboriosa certa
mina. Hec ysidorꝰ. Pc̄tm̄ vero luxurie cōtra
E naturā cōmissū maximū ꝫ nephādissimū
dr pctm̄. Vñ legit̄ i genesi qꝫ hoīes sodomite
pessimi erāt ꝫ pctōres corā dn̄o. Ideo dicit
Augꝰ. qđ oīm viciorꝝ pessimū ē qđ fit cōtra
naturā. Magnitudo huiꝰ pc̄ti pꝫ ꝑ vindictā
ꝑsumptā a dn̄o i subuersiōe quinqꝫ ciuitatū
sup quas dn̄s pluit ignē et sulphur vbi submersi
sunt iuuenes et senes cuiuscūqꝫ etatis
ꝫ oīa aīalia ibi submersa sunt. ꝫ cōuersa illa
regio i mare mortuū et amarissimū: in quo
nichil viuere pōt nec auis nec piscis. nec aliq̄
creatura. Que tn̄ t̄ra priusq̄ subuerteretur.
fuit speciosissima et optima. His luxuria et
fornicatio oīs est fugiēda. q2 fornicatio siue
luxuria pecuniā tollit. penitētiā corrūpit fa
mā deturpat corpi dat ifirmitatē. s. ꝑalisim
oculis cecitatē. inimica est fame. inimica est
burse. inimica est deo. inimica est ꝓximo. fetet
deo. placet diabolo. aīam interficit. deū offen
dit: et vitā eternā eripit cuiꝰ fetor ascēdit. ad
celū cuiꝰ ignis descēdit ad ifernū hec est fimꝰ
F carnis. sterq̄liniū corporis. odiū angeli. discordia
ꝓxim . cibꝰ diaboli. Quid ꝑ singula discurrā.
Corpꝰ et aīam ad infernū deducit.
luxuriosus sacerdos. dū sctīssimā xp̄i carnē
bn̄dicit. q̄si in saluatoris faciē spuit. Luxu
ria est inimica deo: et ꝑdit bn̄dictionē patne
hereditatis atqꝫ substātie. Si plꝰ delectat mē
tē delectatio fornicatiōis q̄ amor castitatis
adhuc i hoīe regnat. libido eni hoīem i infer
nū demergit. Sicut supbia de āgelo fecit dia
bolū i celis. sic de luxuria de hoīe porcū facit
i terris. sicut ignis cōsumit vestē sic libido
ꝯsumit aīam. Magis fetet aīa pctōris coraȝ
deo: q̄ canis putrefactus coram hoīe.

¶ Sequit̄ de incauta familiaritate mulierū deuitanda. Cap. xxviii.

Feminarū cū clericis nullo pacto cōiū
G cta ꝑmittit̄ cōseruatio. Janua diabo
li via iniqtatis scorpiōis ꝑcussiōis nociuūqꝫ ge
nus ē feīa. Cū ꝑciat: stimulat: ignem icēdit
flāmigero igne ꝑurit. ꝯsciam ꝑit hītātis. et
exurit fūdamēta mōtiū. Si cū viris feīne
hītēt viscariū nō deerit diaboli. Quid igitur
tibi serue dei: qđ tibi cū feīs cōfabulatiōi taȝ
assidua. Mirabāt̄ de christo. q̄ deꝰ erat ꝫ hō cū
mul. et nō a suspitiōe remotꝰ: mirabant̄ inq̄
discipuli: qꝫ cū muliere loq̄bat̄. Quid ḡ tibi
faciēdū ē hō pctōr q̄ carnē gestas ifirmā. et
naturā ifectam. Si iuuenis es. nulla securi
tas. Si senex: expire ite cū illo q̄ dixit. adhuc
igniculꝰ viuit. Sed forte rn̄des. zelꝰ me trahit.
ꝫ salꝰ ꝓxi. Et rn̄deo. Nūqđ nō et aīas vi
ri hūt. Quare nō cū illis assiduas colloquia.
Et vtiqꝫ viri pluribꝰ et maioribꝰ patēt ꝑicu
lis. Moderetis ḡ vba nō feīnis: sēp testis tibi
sit i oculis. vt nūq̄ solꝰ cū sola audeas loqui
Sermōes vtiles ꝫ ꝑcinctos ꝓpōeris. Si no
lūt illeeē ꝯtēte flecti qꝫ neq̄ant ad salutē: ꝯsu
lo vt te subtrahas. et negociū deo ꝯmittas. ꝫ
marie sī ꝑsonaꝝ curā spūali sorte non hēas
Quid eni tibi ꝓdest. sī mūdū vniuersū lucre D
tis: et aīe tue detrimētū paciaris. Quāta au
tē ex osculis feditatū enormitas eueniat. no
lo detegere nesciētibꝰ ne vitant̄ i vetitū et a
diabolo grauꝰ attēptent̄. Forte dicis. Nulla
prsꝰ libidie i osculis moueor sed deū i vgie
veneror ꝫ ꝑsētia eiꝰ ihitatoris afficior. O ne
q̄ssime mētiēs. q̄ hec dicis. Nulla: audi qđ di
cat xp̄s q̄ falli nō pōt nec fallere. Spūs ē deus
ꝫ eos q̄ adorāt: i spū et veritate oportet adorare.
Quid ḡ dicis te ꝑ osculū: deū i virgīe venerari.
Esto. Ponamꝰ te i osculis nō moueri
q̄s securū te faciet: nō mētē saltē virgis. non
vas fragilissimū corpꝰ in osculis lubricari.
Scimꝰ marie talibꝰ osculis feīaꝝ etiā deuo
taꝝ affici corpa: q̄ coitū nō nouerūt. Et i hoc
euidēti rōe demōstrat̄. q2 i expertis magis dile
ctio coitꝰ augmētat̄. absit itaqꝫ ab illa mē
te xp̄iana licitāqꝫ sine crīe credēdū osculū. dū
btūs augꝰ i regula sua etiā fixū oculoȝ: tāta
pena cēsuit vindicādū. Nā s̄m Thomā i sū
ma veritatis theologic. Oscula et āplexꝰ sūt
mortalia pctā. et tāto grauiora: quāto magis
ꝑ talia libido accēdit. ꝓpt̄ nimiā approximationē
ad ignē. Notādū tn̄ s̄m eūdē tho
mā ibidē. qꝫ tāgere mulierē ꝓter itētionē sed
ex necessitate: nō ē pctm̄. sed tāgere ex libidie
vel osculari ad se nō ꝑtinētē pctm̄ ē mortale
hec ille. Si igit̄ virgiem aut feīam i xp̄o dili
gitis. q2 sctā ē debes ei cauere sicut ꝫ tibi. De
te q̄dē vt dicis securꝰ eē poteris i osculis non
moueri: de illa nūq̄. Discrimini ergo te sine
pctō mortali cōmittere nō licebit. Si q̄s ergo
a virgo xp̄i. quasi ad sctm̄ osculū te inuita
uerit: sputū redde ꝑ osculo pugnum inge-

ẽꝛs contrectanti: nec credas hũc ſeruum xp̄i nõ amatoꝛẽ: ſed coꝛruptoꝛẽ nõ pudicitie zelatoꝛẽ. Sꝫ certẽ eũ nouerĩ viliſſimũ leccatorẽ. i. mechũ. Qđ aũt nõ debeamꝰ cũ muliere frequẽtẽ acceſſũ hr̃e: Ita declarat Amb. dicẽs. Si pudicã ꝗras feminã, quã bñ videris cõuerſantẽ mẽte dilige nõ coꝛpoꝛali acceſſu frequẽtes. Nemo miles cũ vxoꝛe ꝑgit ad bellũ: femine cũ viris habitãtes germinãt ſpinas: ⁊ arcana montiũ acuto mucrone ꝑcutiũt. Hinc Jieõꝰ ait. hoſpitiolũ tuũ aut raro aut nũꝗ̃ mulierũ pedes terãt. Oẽs puellas ac v̄gines xp̄i: aut ęq̃lit ignoꝛa aut equaliter dilige. vide ne ſub eodẽ tecto manſeris nec in ꝓterita caſtitate confidas. quia nec ſãſone foꝛtioꝛ: nec dauid ſanctioꝛ nec ſalomone potes eſſe ſapientioꝛ. Johãnes baptiſta mrẽm ſãctã habuit põtificis filiꝰ fuit nec tñ pr̃is opibꝰ nec mr̃is affectibꝰ i domo ꝑẽtũ cũ piculo caſtitatꝭ manere voluit. Memẽto ſẽꝑ ꝙ ꝑadiſi colonũ de poſſeſſione ſua mulier eiecerit. Quẽ ait ꝗdam Adã / ſanſonẽ petrũ dauid ac ſalomonẽ. Femia decepit ꝗs mõ tutus erit.

¶ De ypocriſi atq; ypocritis et ꝙ gaudiũ eoꝝ ſit ad inſtar pũcti. Ca. xxix.

A SOlet ſimulatio vere religionis ſic hoĩ ſuggere dicẽs. Qui nil boni ĩ abſcõdito facis ne a cũctis cognitꝰ deteſteris finge te foꝛis eẽ qđ intꝰ nõ appetis: ſed religio ꝯ̄dañet. imo ſatagẽdũ eſt eẽ qđ nõ es. Nã oſtẽdere hoĩbus qđ nõ es ꝗd aliud ꝙ̃ dãnatio eſt. Memoꝛ eſto itaq; qđ dr̃ Ve vobis ſcribe ⁊ phariſei ipocrite ꝗ mũdatis qđ foꝛis eſt calicis ⁊ parapſidis intus aũt pleni eſtis rapina ⁊ imũditia. Phariſee cece mũda pꝛiꝰ qđ intꝰ eſt calicis ⁊ parapſidis vt fiat id qđ foꝛis eſt mũdũ. Itẽ ꝙ illud qđ in euãgelio repit Ve vobis ſcribe ⁊ phariſei ypocrite ꝗ ſilẽs eſtis ſepulcris dealbatis: ꝗ foꝛis hoĩbus apparẽt ſpecioſa intꝰ aũt plena ſũt oſſibꝰ moꝛtuoꝛũ ⁊ oĩ ſpurcicia. Sic ⁊ vos a foꝛis ꝗdẽ apparetis hoĩbus iuſti intus aũt pleni eſtis ypocriſi ⁊ iniqtate: necnõ ⁊ illud qđ de talibus legit. Veniũt ad vos ĩ veſtimẽtis ouiũ intrinſecꝰ aũt ſunt lupi rapaces. Hic etiſidoꝛus ait ypocrite ſimulatoꝛes dicunt: qꝛ iuſti nõ eẽ appetũt ſꝫ tñ videri cupiũt: hij mala agũt ⁊ bona ꝓſitẽt per oſtẽtationẽ quippe boni apparẽt ꝑ actionẽ vero mali exiſtũt. Oia poſſunt a ſimplicibus vitia perpetrari. Simulatio vero ⁊ ypocriſis nõ cõmittitur niſi a male aſtutis. Hi nõ ſolum gloꝛiã ſupꝛa modũ ſuũ oĩno nõ appetũt: ſed etiã hoc ipm videri refugiunt qđ eſſe meruerũt. Ipocrite aũt malitie ſue occulta tegẽtes añ oculos hoĩm quadã innocentie ſanctitate ſe veſtiũt vt venerẽt. B Dupliciter dãnant ypocrite ſiue ꝑ occulta iniquitate ſiue ꝑ aperta ſimulatione. Ex illo eñ condẽnant: quia iniqui ſunt / ex iſto: qꝛ oſtendũt qđ nõ ſunt. Simulata vero equitas: nõ eſt equitas ſed duplex iniquitas. Que ſimulata ſunt diuturna eſſe non poſſunt: non ſemꝑ latent ypocrite. nã ⁊ ſi in pꝛincipio ſui quidẽ nõ pateãt ꝓ̄ꝰ tñ ꝙ̃ vita coꝝ finiat ꝙ̃ ſimulate vixerunt deteguntur hec yſido. ypocriſis eſt nouerca virtutũ ⁊ mater vitioꝛũ. Quã ſic ab Auguſtino diffinit. C ypocriſis eſt ſimulatio boni ſub actu cõtrario vel eſt appetitꝰ inanis gloꝛie cũ apparẽte bonitate: ypocrita vero ſingularia magis ⁊ inuſitata ſectat vt ꝓꝑie fragrantiã opinionis reſpergat cuiꝰ affectio elõgat a chꝛiſto ⁊ vanis fauoꝛibus delectat cuius mens nõ pꝛopꝛio teſtimonio cõſcientie: ſed adulationibus demulcet. Triſtitia ypocritarũ nõ in coꝛde ſed in facie eſt. Exterminãt eñ facies ſuas vt appareãt hoĩbꝰ ieiunãtes hij oues ſũt in habitu: aſtutia vulpes actu ⁊ crudelitate lupi. hij ſunt qui boni videri volunt ⁊ mali videri nolũt: hij in occulto mali ſũt: ⁊ bonos ſe eẽ palã oſtẽdũt. Plerũq; ypocrita pane ſacri eloquij erudiri ſtudet. nõ vt eo viuat: ſed vt doctus appareat. Sed cum doctrine ſcientia gloꝛiatur vite potum conuertit ſibi in veneni poculum ⁊ inde repꝛobus moꝛitur. vnde ad vitam erudiri videbatur. Dum q; doctrine verbum ad oſtentationẽ exhibet diuino iudicio cecatus hoc ipſꝫ verbum pꝛaue intelligit: quod male querit indeq; in hereſes labitur ⁊ ſic ĩ doctrina ſua moꝛtem inuenit: quia in verbis vite vitam minime queſiuit. Hinc cum ſophar dixiſſet ꝙ laus impioꝛum bꝛeuis ẽ apte ſubiunxit. D Et gaudium ypocrite ad inſtar puncti. Impij itaq; quia pꝛeſentem vitam diligunt in ea pꝛoculdubio elati percipere laudem querunt lingue fauoꝛibus extolluntur. Nec eſſe boni ſed dici appetũt: ſed in fine eis oſtenditur ꝙ̃ nil fuerit quod amauerũt. Gaudiũ ypocrite ad ſimilitudinem puncti eſt que apparet ad momẽtum ſed diſparet in ꝑpetuũ. Et ſicut ſtilus in pũcto duꝫ ponit leuat: ſic ypocrita vite gaudia duꝫ tangit amittit: de quo ⁊ ſubdit. Si aſcẽderit vſq; ad celũ ſupbia ⁊ caput eiꝰ nubes tetigerit quaſi ſterquiliniũ ĩ fine ꝑdet. Supbia ypocrite vſq; ad celũ aſcẽdẽ dr̃ qñ eiꝰ elatio celeſtẽ agẽ vitã videt. Cuiꝰ et caput q̃ſi nubes tãgit qñ ꝑncipalis

pars videlꝫ intellect⁹ illi⁹ ſctōꝝ p̄cedētiū
coc̄ḡri meritis credit̄: ſꝫ q̄ſi ſterquiliniū i ſine
perdetur: qꝛ cum ad tormēta i morte ſua du
citur: ſtercorib⁹ viciorꝝ plenus: a malignis
ſpiritib⁹ ꝯculcatur. Qui flāmis vltricibus
traditur ſemper moritur: nec tamē in mor
te conſumit̄. Sed vt ſine fine cruciet̄: ſine fi
ne viuere i pena compellit̄ vt cui⁹ vita his
mortua fuit in culpa: illic ei⁹ mors viuat in
pena. ypocrita ſm eūdē Greg. honoris re-
uerentiam ſperat: gloriam laudis appetit:
atq̧ a melioribus metui: ſanct⁹ ab omnib⁹
vocari. Sꝫ ſicut per ſophar dꝛ: ſpes ypocri
te peribit. Permanere aūt ſpes ypocrite nō
valet: qꝛ eternitatē non q̄rens fugit ꝙ tenet
Quia cum tranſitoriis fauorib⁹ inhiat: ꝑ-
dit percipiendo: qđ laborat veritate atteſtā-
te. que ait. Amen dico vobis: receperūt mer
cedē ſuā. Sed hec ſpes recipiende mercedis
non diu teneri pōt: qꝛ ꝑ oſtenſis opib⁹ ho-
nor tribuitur: ſꝫ vita ad terminū vrget̄ lau
des reſonant: ſed ad finē cū laudib⁹ tēpora
feſtināt. Et qꝛ nequaꝙ anim⁹ in eternitatꝫ
E amore radicatur: ideo pfecto cū ipſis reb⁹
quas diligit: labitur. Tunc aūt ſtulte ſe egiſ
ſe intelligit: cum ꝑ delectatione laudis ſen-
tentiam diuine increpationis accepit. Tunc
ſe vecordem fuiſſe conſiderat cum ſe pro tē-
porali gloria quam acceperat perpetua tor
menta caſtigant. Plerumq̧ et ypocrite cor
pus quidem per abſtinentiam affligūt: ſed
de ſua ipſa abſtinentia: hūanos fauores ex
petunt / doctrine inſeruiunt / indigētib⁹ mul
F ta largiuntur. Sed profecto fatue ſunt vir
gines: qꝛ ſolā laudis tranſitorie retributio-
nem querunt. Et notādū qꝛ ſicut idē greg.
dicit: abſtinentiam carnis nōnūꝙ vana glo
ria obſideat: qꝛ dū tenuitas in corpore: duꝫ
pallor in vultu reſpicit̄: vt⁹ patefacta: lau-
datur. Et plerūq̧ fit: vt qđ cā dei agi credit̄
pro ſolis humanis fauorib⁹ agatur. Quos
nimirum bñ ſymon ille ſignificat: qui in-
uentus in itinere crucē dñicā in angaria por
tat. Crucē ergo Jeſu in angaria tollere ē af
flictionem corporis pro aliqua vanitatis in
tentione tolerare. Qui ergo per ſimonē de-
ſignantur: niſi abſtinentes et arrogantes ꝗ
per abſtinentiam carnē afficiunt: ſed fructū
abſtinentie interi⁹ nō requirūt. Crucē ergo
dñi ſymon in angaria portat: qꝛ cū ad opuſ
bonum: ex bona voluntate non ducitur reꝫ
G iuſti ſine fructu operatur peccator. vñ idem
ſymon. crucem portat: ſed non moritur: qꝛ
abſtinentes et arrogantes; per abſtinentiaꝫ
corpus quidem afficiunt: ſed ꝑ deſideriū glo
rie mundo viuunt. Quo contra bene de ele-
ctis per paulum dicitur. Qui autē ſunt xp̄i
carnem ſuam crucifixerunt cum viciis ⁊ cō
cupiſcentiis. Cum viciis et concupiſcentiis
carnem crucifigimus: ſi ſic gulam reſtriga-
mus: vt iā de mūdi gloria nihil q̄ram⁹. Nā
qui corpus macerat: ſꝫ honorib⁹ āhelat cru
cem carni intulit: ſed mundo per cōcupiſcē-
tiam peius vincit. Sunt enim quidā (vt
dicit Bern̄) qui non ideo lucent vt ferueant
ſed magis feruent vt luceāt. Et iſti plane nō
feruent charitatis ſpiritu: ſed ſtudio vanita
tis. Eſt enim tantū lucere: vanum tm̄ arde
re parum ardere ⁊ lucere perfectū. vnde de
Johanne dꝛ. Ille erat lucerna ardens et lu
cens: non aūt ait lucens et ardens: qꝛ Johā H
nis ſplēdor ex feruore: nō feruor ex ſplendo
re prodijt. Sunt tñ plerīq̧ ꝗ ab exteriori ſe
appetitu cuſtodiunt: et ſepe ad interiora ra-
piuntur carnem macerāt: ⁊ toto deſiderio ad
ſupernam patriam āhelant: eterna premia
expetunt: pro laborib⁹ ſuis recipere laudes
humanas nolunt: hij nimirū gloriā ſuā nō
in ore hominum ponunt: ſed intra conſcien
tiā contegunt: paulo atteſtāte qui ait. Glo- I
ria noſtra hec eſt: teſtimoniū cōſcientie nr̄e.
Quiſq̧s appetit videri qđ non eſt: ypocrita
eſt. Simulat eni ſe iuſtū: nec exhibet: qꝛ to-
tum fructum in laude hominū ponit. Sed
ve peccatori terram īgredienti duabus viis.
Duabus quippe viis peccator īgreditur: qñ
et dei eſt qđ exhibet: et mūdi qđ per cogitati
nem querit. Qualis ypocrita: imperitis in
noteſcit: talis vult ab omnibus eſtimari: et
paratior eſt mori: ꝙ corripi. ypocrite auteꝫ
ante diſtrictum iudiceꝫ: excuſationē de igno
rantia habere non poſſunt. Qꝛ dum an̄ ocu
los hominū: omnem modū ſanctitatis oſtē
tant: ipſi ſibi ſunt teſtimonio: qꝛ bene viue
re non ignorāt. ypocrite volunt eſſe hūiles K
ſine deſpectu: pauperes ſine defectu: bñ ve-
ſtiri ſine ſollicitudine: delicate paſc: ſine la-
bore: aliis adulātes: aliis detrahentes: mor
daces vt canes: doloſi vt vulpes: ſuperbi vt
leones: intrinſecus autem ſūt lupi rapaces:
mellis dulcedinem inanis glorie: ex latentis
laſciuie: vt vrſi querētes: volū eſſe ſine au
ctoritate iudices: ſine viſu teſtes: poſtremo
falſi accuſatores: et omni veritate carentes.
Qui huiuſmodi ſunt: audiant ſcripturam
Job dicentem. Simulatores et callidi pro
uocant iraꝫ dei. Item alibi ſcriptum ē. Ne ac
ceſſeris ad dominū duplici corde: nec fueris

ipocrita in cōſpectu hoim: et nō ſcādalizeris in labijs tuis. vir eni duplex aīo: incōſtās eſt in oībus vijs ſuis.

¶ De ſimulatiōe ⁊ quādo ipocriſis eſt mortale peccatū. ⁊ qꝺ qs ſimulans religionē vel ſctitatē ꝓpter dei honorē ⁊ proximi edificationē nō peccet. Cap. xxx.

A NOtādū ꝙ Tho. in ſū. q. cxi. ar. i. dicit ſimpliciť. ꝙ ſimulatio eſt pctm̄. qꝛ nō refert an qs verbo vel facto mentiať vtrū vero ipocriſis ſit ſemꝑ peccatū mortale patet i eadē ſū. q. c. x. i. ar. iiij. vbi dicit ꝙ in ipocriſi ſunt duo ſ. defectꝰ ſctitatis. et ipſius ſimulatio. Si igiť ipocrita dicať ille cuiꝰ itentio fertur ad vtrunqꝫ ſic vt nō curet ſctitatē hr̄e. ſed ſolū ſctūs appꝛere. ſicut ꝯſueuit accipi i ſacra ſcriptura ſic manifeſtū eſt qꝺ ē mortale peccatū. Si autē dicať ipocrita. ille q itendit ſimulare ſāctitatē a qua deficit ꝑ peccatū mortale tunc ꝗuis ſit in peccato mortali ex quo priuať ſctitate: nō tamē ſemꝑ eſt iſta ſimulatio pctm̄ mortale: ſꝫ qn̄qꝫ veniale. Sed qꝺ credēdū eſt ex fine q̄. ſi repugnat caritati dei vel pximi erit peccatū mortale. vtputa ſi ſimulet ſctitatē vel falſam doctrinā diſſemiet vt adipiſcať eccleſiaſticā dignitatē idignus. vel quecūqꝫ alia bona tpalia in qbus finē cōſtituit. Si vero finis intētꝰ nō repugnet caritati. erit pctm̄ veniale. vtputa cū aliqs i ipā fict ōe delectať. de quo Philoſo. di. iiij. ethi. qꝺ magis videť vanꝰ ꝙ malus. Eadē eni ratio eſt de mēdatio: ⁊ ſimulatiōe. Cōtingit tn̄ quādoqꝫ. ꝙ aliqs ſimulat fictionē ſctitatis q nō eſt de neceſſitate ſalutis. ⁊ talis ſimulatio nec ſemꝑ eſt pctm̄ mortale nec ſemꝑ cū pctō mortali. Tn̄ ſm̄ Wol. h. vel circa. iij. cxxviij. qn̄ aliqs ſimulat ſctitatē ꝙ nō habet. vt aliquid ei deť. ſicut illi de qbꝰ dř. Math. xxiij. Ve vobis ſcribe ⁊ pharisei. q cōeditis domos viduaꝝ. orōe lōga orātes: ſed ꝓpť hoc āplius accipietis iudiciū: pctm̄ mortale eſt qꝛ rapit qꝺ ſctō debeť. Nō eni ei dať. dať ei in noīe iſti. Si autē qs ꝑ ſua neceſſitate. ſimulat ampliorē idigētiā ꝙ hēat ſicut faciūt q trutanni vocanť. nō ē hoc mortale pctm̄: Utrū vo ille peccet q ad honorē dei ⁊ edificationē pximi ſimulat ſctitatē: pꝫ ꝑ Tho. iij. q. de quolꝫ ſic dicētē. Duplex ē ſimulatio. q̄dā q̄ fit ab aliquo vt iniqtas ſua pallieť. ⁊ ipſe ab hoībꝰ laudeť et bonꝰ reputeť et hoc eſt pctm̄. Alia q̄ fit ad dei honorē ⁊ pxioꝝ edificationē: vt cū aliqs religioſus maiorē religionē oñdit corā ſecularibꝰ: ꝙ corā ſuis fratribꝰ. vt ipſi magis edificenť. Iſte nō peccat. ſed mereť. Libꝫ hic īſerere q̄dā notabilia ex reuelatiōibꝰ. b. Brigide li. vi. ca. v. q̄ xp̄s ꝯtra ypocritas ꝓdixit ſe acturū dicēdo ꝙ pellis ypocritaꝝ. i. eorum ipocriſis q̄ pro ſimplicitate religiōis induti ſunt: auferreť ab eis. ⁊ ꝑ ipſa ipocriſi: aīa coꝝ a demonibꝰ ab oī bono decoriabiť: qꝛ oñdebant aliud. ⁊ aliud erāt. Seruiebāt mihi ore et diſſentiebāt ope. Caro eoꝝ voluptati dedita q̄ in cōſpectu meo eſt q̄ſi caro meretricis. igne cremabiť abſqꝫ mia. Inteſtina eoꝝ. i. cogitationes et affectiōes quas ad mūdū hūt ⁊ nō ad me i quibꝰ fouebātur inimici mei. i. peccata et demones et nō ego: cruciabunť a demonibꝰ. vt nō ſit affectio praua ꝓ qua non puniantť. ideo dū adhuc tp̄s eſt. caput eoꝝ. i. volūtas diſtorta ⁊ ſuꝑba deponať ad hūilitatē. Pellis ſimplicitatis aſſumať. caro a voluptatibꝰ refreneť. Inteſtina. i. cogitatiōes pēitētia ſaneť. ne iuſticiā ab eis ſm̄ eoꝝ merita celerē exigā. et ꝑtāti demonū eos ſubijciam. ita quod nihil aliud poſſit. niſi qꝺ demonibus placet et ab eis ipellanť de malo i malum huiuſqꝫ in cruciatiōibus vtē Brigide.

¶ De iactātia et diſcordia atqꝫ cōtentione et quādo ſunt mortalia peccata. Cap. xxxi.

IActantia ꝓp̄e dř iportare qꝺ verbis ſe extollat. Illud eni qꝺ hō vult lōge iactare: i altū leuat. Tūc aūt aliqs ꝓp̄e ſe extollit. qn̄ de ſe aliqd ſupra ſe dicit. Et ē iactātia pctm̄ mortale qn̄ aliqs iactāter de ſe ꝓfert. qꝺ eſt cōtra gloriā dei. ſicut ex ꝑſona regis tyri dř. Eleuatū eſt cor tuū et dixiſti. Deꝰ ego ſū. vel ꝯtra caritatē pximi. ſicut cū aliqs iactādo ſeipſm̄ prorūpit in ꝯtumelias alioꝝ ſicut habeť Lu. xviij. de phariſeo: q dicebat Nō ſū ſicut ceťi hoim raptores iniuſti adulteri velut etiā hic publicanꝰ. Qn̄qꝫ vero eſt pctm̄ veniale. qn̄ ſ. aliqs de ſe talia iactat. q̄ nō ſunt ꝯtra deū. neqꝫ ꝯ pximū. Alio mō pōt iactātia cōſiderari ſm̄ cauſā ſuā. ſ. ſuꝑbiā vel appetitū lucri aut inanis glorie. Et ſi ꝓcedit ex ſuꝑbia vel inani glia mortali eſt pctm̄ mortale. alioquin eſt pctm̄ veniale. Sed qn̄ aliqs prorūpit in iactātiā ꝓpť lucri appetitū. hoc videť ad pximi ꝑtinere deceptionē et dāpnū. et ideo iactātia eſt magis pctm̄ mortale nō tn̄ ē ſemꝑ mortale pctm̄: qꝛ pōt eē tale lucrum. ex quo nullꝰ dampnificať. De diſcordia vero an ſit pctm̄. et qn̄ mortale patꝫ ſm̄ Tho. i ſum. q. xxxvij. ar. i. vbi dicit ꝙ diſcordia. ꝯcordie opponiť. Cōcordia aūt ex caritate cauſať iqꝛtū ſ. caritas multoꝝ corda ꝯiūgit in aliqd vnū. qꝺ eſt pncipaliť qꝺdā bonū diuinū. ſcd̄ario aūt bonū pximi. Sed ſciēdū ꝙ hec cōcordia ꝑ diſcordiā tolliť dupliciť. vno qdē mō ꝑ ſe.

Alio mō ꝑ accidēs. Per ſe qdē i hūanis acti
b⁹ ꝫ motib⁹ dr̄ eē id qd̄ ē ſm itētionē. Vñ ꝑ ſe
diſcordat aliq̄s a ꝓrio qñ ſciēs ꝫ ex itētiōe diſ
ſētit a bono diuio et a bono ꝓri i quo debēt
cōſentire ꝫ hoc eſt mortale peccatū ex ſuo ge
nere ꝑ cōtrarietatē ad caritatē. licet ꝓmi mo
tus hui⁹ diſcordie ꝓpter iꝑfectionē act⁹ ſint
pctā venialia. Quādo vero aliqui diſcordāt
ſeu diſſētiūt de aliquo bono qd̄ ꝑtinet ad ho
norē dei vel ad vtilitatē ꝓrimi eo ꝙ vnus eſti
mat illud bonū et ali⁹ habet cōtrariā opinio
nē tūc diſcordia eſt ꝑaccidēs circa bonū diui
nū vel ꝓrimi et talis diſcordia non eſt pctm̄
nec repugnat caritati niſi hm̄oi diſcordia ſit
vel cū errore circa ea que ſunt de neceſſitate
ſalutis vel ꝑtinatia idebite adhibeat. De con
F tētione vero dicit idē Tho. in ſū. q. xxxviij.
ar. vi. ꝙ cōtēdere eſt cōtra aliquē tēdere. Vñ
ſic diſcordia cōtrarietatē quādā iportat locu
tionē. Cōtrarietas aūt locutiōis: attēdi pōt
dupliciter. vno mō ꝗtū ad intētionē cōtēden=
tis. alio mō ꝗtū ad modū. In ꝯtētiōe quidē
ꝯſiderādū eſt. vtrū aliq̄s contrariat veritati
qd̄ eſt vituperabile vel falſitati: qd̄ eſt lauda
bile. In modo cōſiderādū eſt: vtrū talis mo
dus cōtendēdi. cōueniat ꝑſonis et negocijs.
et hoc eſt laudabile vel excedit ꝯueniētiā ꝑſo
narū et negociorū et ſic eſt ꝯtētio vituꝑabi=
lis. Si igitur accipiat cōtentio ſcd̄m ꝙ iportat
ipugnationē veritatis et inordinatū modū.
ſic eſt peccatū mortale. Et hoc modo diffinit
Ambro. cōtentionē dicēs. Cōtentio eſt ipu=
gnatio veritatis. cū cōfidentia clamoris. Si
cōtentio dicat ipugnatio falſitatis cū debito
modo acrimonie. ſic cōtentio eſt laudabilis.
Si accipiat ſm qd̄ iportat ipugnationē fal
ſitatis cū iordinato modo: ſic pōt eſſe venia
le pctm̄. niſi forte tanta iordinatio fiat in cō
tēdendo: qd̄ ex hoc generet ſcandalū. Et ideo
aplūs ait. Noli vbis cōtēdere. ad nichil eniꝫ
vtile eſt niſi ad ſubuerſionē audiētiū. Rixa
G vero ſm Tho. q. xli. ar. i. ꝗdā dicit īuaſionē
in factis: ſicut ꝯtētio ꝗdā iportat ꝯdictionē i
verbis. vnde ſup illud. v. galat. vbi rixa po
nitur inter opa carnis. dicit gloſa. ꝙ rixe ſūt
qñ ex ira ſe iuicē ꝑcutiūt. ꝫ ideo rixa vr̄ eē qd̄
dā ꝓuatū bellū qd̄ int ꝓuatas agit ꝑſonas:
nō ex aliq̄ publica auctoritate: ſed magis ex
ordinaria volūtate ꝫ ideo rixa videt eſſe qd̄=
dā iportās ſemꝑ pctm̄. et in eo quidē ꝙ q̄s al
terū iuadit iniuſte: eſt mortale pctm̄. Inferre
eni nocumētū ꝓrimo etiā ope manuali: nō
eſt ſine mortali pctō. In eo q̄ ſe defendit pōt
eē ſine pctō. ꝫ qñqꝫ cū pctō veniali. qñqꝫ etiā
cū pctō mortali. Nā ſolo aīo repellere iniuriā
illatā et cū moderamie ſe defēdere: nō ē pec
catū nec dr̄ ꝓpe rixa ex ꝑte eius. Si vero cuꝫ
aīo vīdicte vel odio. vel cū exceſſu debite mo
derationis ſe defēdit: ſemꝑ eſt pctm̄: ſed tū tūc
veniale: qñ aliq̄s motus odij vel vindicte. ſe
imiſcet: l. cū ratio nō multū excedit modera
tam defēſionē. Mortale aūt: qñ obfirmato
aīo impugnantē iſurgit ad eū occidendū vel
H grauiē ledēdū? Libet hic ad deteſtationē ho
rū viciorū. q̄dā ſctōꝝ dicta ꝓ iformatiōe ſim
pliciū ſubiūgere. ait eni ſapiēs q̄dā. Qui ve
hemēter emugit elicit ſanguinē. et q̄ ꝓuocat
rixas ꝓducit diſcordias. Super q̄bus verbis
Iero⁹ ſic ait. Qui modeſte alloquit ꝓrimū
gratū accipit rñſū. et q̄ſi de vberib⁹ in q̄b⁹ lac
q̄rebat butyꝝ exꝓmit: ſed q̄ icepto verbo. ri=
xāꝫ diſcordiā ex ſ̄uo corde ꝓuocat: q̄ſi vltra
modū emūgēs ſāguinē elicit. Cōcordia eni
minime res creſcūt. diſcordia maxime dila=
buntur. Diſcordes aūt tā diu nullū boni opis
ſacrificiū deo imolāt: ꝗdiu a ꝓrimorꝫ carita
te diſcordāt. Sicut nichil eſt deo ꝓcioſius vir
tute dilectiōis. ita nichil eſt deſiderabili⁹ dia
I bolo extinctiōe caritatis. Quilq̄s ergo ſcīnā
do iurgia dilectionē ꝓrioꝝ ꝑimit. hoſti dei fa
miliari⁹ ſunt. ꝑuerſe mētis ſi ſemel ad ſtudi
um ꝯtictatis erupernt ſiue prauū ſiue rectū
q̄d a ꝯtradicētibus audiāt: aduerſus hec oi=
mibus ipugnāt. q2 cū ꝑſona ꝑ ꝯtrarietatē di
ſplicet, nec recta q̄ ꝓtulit placēt. at cōtra bo=
norū corda q̄bus in odiū nō venit ꝑſona ſed
culpa. ſic ꝑuerſa diiudicāt vt recta q̄ dīr aſſu
mant. et ſic male ꝑlata reſpuūt. vt tū appro=
bent q̄ ex veritate cognoſcūt. Inter ſupbos.
ſemꝑ iurgia ſūt. Semꝑ aūt crudelis mitte=
tur cōtra eū. Nuc viderūt oculi tui. nō ꝓferas
in iurgio cito. ne poſtea emēdare nō poſſis:
cū dehoneſtaueris amicū tuū. Cū iracundo
nō facias rixā. De ea re que te nō moleſtat:
ne certaueris vbi eni zelus et cōtētio ibi icō=
ſtantia et oē opus prauū. Si q̄s aūt videt cō
tētioſus eē: nos talē ꝯſuetudinē nō habem⁹
honor eſt igit hoi: q̄ ſeꝑat ſe a cōtētiōe. Ser
uum igr̄ dei nō oportꝫ litigare: ſed māſuetū
eſſe ad oēs. docibilē patiētē cū modeſtia cor=
ripiētē eos q̄ reſiſtūt vitati. Narratio. Igr̄ i
vitis patrū de duob⁹ ſenib⁹. q̄ multis ānis ſi
mul ꝯuerſati ſūt. et nūꝗ int ſe litē habuerūt.
Dixit aūt vn⁹ eorꝫ ad alterꝫ. Faciam⁹ et nos
vnā litē. ſicut hoies faciūt. Et ille frī rn̄dēs
dixit neſcio ꝗlit fiat hoc. Et ille dixit. Ecce
pono i medio laterculū: ꝫ ego dicā meū ē. Tu
aūt dic. Nō: ſꝫ meū eſt. Et inde ſit litis initiū.

Poſuerūt ꝗ̄ laſculū ī medio ſui: et dixit vnꝰ
eoꝝ meum eſt. Et alter dixit. Non: ſꝫ meū
eſt. et ille rn̄dit ei. Etiā tuū eſt. Tolle ergo et
vadeꝫ diſceſſerūt. nec ꝯtēdere iter ſe potuerūt

¶ De ingratitudine et deriſione et ſuſurratione et qn̄ ſunt moꝛtalia peccata. Ca. xxxij.

A Utrum ingratitudo ſit peccatum moꝛ-
tale patet ꝑ Tho. in ſū. q̄ſtio. ſcꝫ. viij.
articulo. iii. vbi dicit qꝺ ingratus dr̄ aliquis
dupliciter. vnomō ꝑ ſolam omiſſionē: puta
qꝛ nō recognoſcit vel nō laudat. vel nō retri
buit vices ꝓ bn̄ficio accepto et hoc nō ſemper
eſt moꝛtale. Qꝛ debitū gratitudinis eſt vt hō
aliqꝺ etiā liberaliter tribuat ad qꝺ non tenet̄
et ideo ſi illud ꝓtermittat: nō peccat moꝛtali
ter. ſed eſt tantū veniale. qꝛ hoc tantū ꝓue-
nit ex negligētia quadam aut ex aliqua indi
ſpoſitione hoīs ad virtutē. Poteſt tamē con
tingere qꝺ etiā talis ingratitudo. ſit moꝛtale
pctm̄ vel ꝓpter interioꝛē contēptū vel etiā
ꝓpter cōditionē eiꝰ qꝺ ſubtrahit̄ qꝺ ex neceſ
ſitate debet̄ beneficio ſiue in aliquo neceſſita
tis articulo vel caſu. Aliomō dicitur quis in
gratus quia non ſolum ꝓtermittit implere
gratitudinis debitū ſed etiā contrariū agit.
et hoc ſm̄ conditionē eiꝰ qꝺ agitur. quando
qꝫ eſt pctm̄ moꝛtale. qn̄qꝫ veniale. Sciendū
tamē qꝺ ingratitudo que ꝓuenit ex pecca-
to moꝛtali hꝫ ꝑfectam ingratitudinis rōnē.
B Illa vero q̄ ꝓuenit ex peccato veniali: impꝑ-
fectam. Pꝛeterea nota ſm̄ Thomā: in ſū. q.
lxxiii. arti. i. Suſurratio eſt grauiꝰ pctm̄. q̄
detractio vel contumelia quia vt dicit gloſa
ſuper illud. R. i. ſuſurrationes et detrac-
toꝛes ꝯ ſuſurrones inter amicos diſcoꝛdiam
ſeminant detractoꝛes vō alioꝝ bōa negant
vel minuūt. De deriſiōe autē dicēdū ſecūdū
C Thomā. in ſū. q. xlv. ar. i. Qꝺ ſicut aliquis
cōuiciando intendit conuiciati honoꝛē auffer
re et detrahendo diminuere famā et ſuſurrā
do tollere amicitiā. ita deridendo aliquis intē
dit ꝙ ille qui irridetur erubeſcat. Utrū vero
deriſio ſit pctm̄ moꝛtale: patet per Thomā
vbi ſupꝛa ar. ij. qui ſic ait. Deriſio non fit ni
ſi de aliquo malo vel defectu. poteſt aūt ali-
quod malū accipi vt paruū dupliciter. Uno
mō ſm̄ ſe: alio modo ratione perſone. Cum
ergo aliquis alterius perſone malū vel defe
ctū in ludū vel riſū ponit qꝺ ſm̄ ſe paruum
malum eſt: tunc eſt veniale pctm̄. Aliū autē
accipit̄ quaſi paruū ratione ꝑſone ſicut teſti
monium puerōꝝ ꝯ ſtultoꝝ ſi paruū ponderare
ſolemus. ſic aliquē illudere vel irridere. Eſt
enī oīno paruipendere et cum tā vilē eſtima
re vt de eius malo non ſit curādū: ſed ſit q̄ſi
ꝓ ludo hn̄dū: ꝯ ſic deriſio eſt moꝛtale pctm̄
et tanto grauius q̄nto maioꝛ irreuerentia de
betur perſone que illuditur. Unde grauiſſi
mū eſt irridere deum ꝯ ea que dei ſunt ſm̄ il
lud Eſaie. xxvij. Cui expꝛobꝛaſti ꝯ quē blaſ
phemaſti ꝯ ſuꝑ quē exaltaſti vocē tuam. Et
ſubditur ad ſanctum iſrael. Scḋm locū tenet
irriſio parētū. Unde dicit̄ ꝓuerbioꝝ. xx. Ocu
lū qui ſubſānat patrē vel deſpicit ꝑtum ma
tris ſue effodiāt eū coꝛui de toꝛrentibus ꝯ co
medant eū filij aquile. Deinde deriſio iuſtoꝝ
graue eſt pctm̄: qꝛ honoꝛ eſt v̄tutis p̄mium
Et cōtra hoc dicit̄ Job. xij. Deridetur iuſti
ſimplicitas q̄ quidē deriſio valde nociua eſt
qꝛ per hoc hoīes a bene agendo impediūtur

¶ Quid ſit cōtumelia et qn̄ eſt moꝛtale peccatum et qn̄ debemꝰ ꝯtumelias tollerare et qn̄ repellere. Et de maledictōe qn̄ eſt moꝛtale et qn̄ non: et de adulatione ꝯ qn̄ eſt moꝛtale pctm̄ et quando non. Cap. xxxiij.

D Quid aūt ſit ꝯtumelia. Tho. in ſūma
q. xlij. ar. i. declarat dicens ꝙ cōtume
lia īpoꝛtat dehonoꝛationē alicuiꝰ ꝑ v̄ba ſiue
ꝑ facta. Si qs iniurioſe dicat aliquē eē cecū: cō
uiciū qḋē dicit. ſꝫ nō cōtumeliā. Si qs aūt di
cat alicui. ꝙ ſit fur: nō ſolū dicit ꝯuiciū: ſꝫ etiā
ꝯtumeliā infert. Sepe tn̄ vnū pꝛo alio poni
tur: Utrū vero oīs ꝯtumelia ſit pctm̄ moꝛta
le pꝫ ꝑ Tho. eadē. q. ar. ij. vbi ſic dicit. Cum
ꝯuiciū ſiue cōtumelia de ſui rōe īpoꝛtet iniu-
riā. ſi intētio ꝓferētis ad hoc ferat̄ vt aliqs ver
ba q̄ ꝓfert honoꝛē auferat alicuiꝰ: hoc eſt ꝓꝑe
et ꝑ ſe dicere ꝯuiciū ꝯ ꝯtumeliā et hoc ē pctm̄
moꝛtale nō minꝰ q̄ furtū vel rapina. Nō enī
minꝰ amat hō ſuū honoꝛē: q̄ rē poſſeſſā. Si
vero aliqs v̄bis cōuicij vel ꝯtumelie. alicui iniu
riauerit: nō tn̄ aīo iniuriādi ſeu dehonoꝛādi,
ſꝫ foꝛte ꝓpt̄ coꝛrectionē vel aliqꝺ hmōi nō di
cit ꝯuiciū vel ꝯtumeliā foꝛmalit̄ et ꝑ ſe: ſꝫ ꝑ
accidēs ꝯ materialit̄ inq̄ntū ſ. dicit illō qꝺ pōt
eē qn̄qꝫ pctm̄ veniale. qn̄qꝫ aūt abſqꝫ oī pctō.
In quo tn̄ neceſſaria ē diſcretio: vt hō mode
rate talibꝰ vtat̄ v̄bis. Qꝛ poſſet eē ita grauē ſcā
dalū: ꝙ ꝯuiciū qꝺ ꝑ icautelā ē ꝓlatū. aufer-
ret honoꝛē eiꝰ ē quē ꝓfert. Tn̄ ſm̄ Tho. ibidē
ſicut licitū ē aliquē verberare vel etiā in rebꝰ
dāpnificare cā diſcipline: ſic etiā pōt qs alteri
quē coꝛrigē dꝫ: aliqꝺ ꝯuiciū dicē. Et hoc mō
vocauit dn̄s diſcipulos ſuos ſtultos. Et aplūs
galathas inſenſatos. tn̄ ſicut di. Au. i ſmōe dn̄i i
mōte: raro ꝯ ex mag̃ neceſſitate obiurgatōes
ſūt hn̄de in qbꝰ nō vt nobis. ſed vt dn̄o ſeruiat̄
inſiſtemus. Utrū debeat hō cōtumelias ſibi il

latas ſuſtinere. dicit Tho. ibidẽ ar. iij. ꝙ ſicut in aliis iniuriis. ſic etiã in verbis contumelioſis tenemur habere aĩm paratũ ad ꝯtumelias tollerandas: ſi expediẽs fuerit. Sic enĩ et Aug. exponit illud ꝓceptũ dñi. Si qs te ꝑcuſſerit in vna maxilla. Nũꝗ tamẽ oportet vt contumeliã illatã repellamus maxime ꝓpter duo. Primo quidẽ ꝓpter bonũ ei⁹ qui cõtumeliã īfert. vt ſ. eius audacia repmať. et de cetero talia nõ attẽptet ſm illud ꝓuer. Reſpõde ſtulto iuxta ſtulticiã ſuã: ne ſibi ſapiẽs videatur. Alio mõ ꝓpter bonũ multorũ. quorũ ꝓfect⁹ īpeditur ꝑ cõtumelias nobis illatas. vñ Grego. ſup Ezechie. ſic ait. hij quorũ vita eſt i exẽplo imitatiõis poſita. debẽt ſi poſſunt: detrahentiũ ſibi verba cõpeſcere: ne eorũ ꝓdicationem nõ audiãt q̃ audiri poterãt. et in prauis morib⁹ remanẽtes. bñ viuere ꝯtẽpnãt. Etſicut liguas detrahẽtiũ noſtro ſtudio nõ debemus excitare. ne ipſi pereãt: ita per ſui maliciã excitatas: debemus equanimiť tollerare. vt nobis meritũ creſcat. Aliqũ aũt vt iã dictũ ẽ debemus eas cõpeſcere. nedũ de nobis mala diſſeminãt. corda inocentiũ que audire nos ad bona poterãt corrũpãt. hec Grego. F Utrũ maledicere alicui ſit peccatũ mortale patꝫ ꝑ Tho. i ſũ. q. lxxvj. ar. iij. vbi ſic ait. Maledictio ꝑ quã pnũciať cõtra aliquẽ in ꝓdicando vel optãdo malũ alteri⁹ ſm ſe repugnat caritati qua diligim⁹ ꝓximũ volẽtes bonũ ipſius. et ita ſm gen⁹ ſuũ eſt mortale peccatũ. vnde prima cor. vj. dť: neq̧ maledici neq̧ rapaces regnũ dei poſſidebũt. Et tãto grauius eſt mortale: ꝙto ꝑſonã cui maledicimus magis amare vel reuereri debem⁹ ⁊ tenemur Unde ⁊ ſcriptũ ẽ. Qui maledixerit patri ſuo vel matri: morte moriatur. Contingit tamẽ q̃nq̧ in verbis maledictiõis ꝓlatis eſſe peccatũ veniale ſcꝫ ꝓpter prauitatẽ mali qḋ qs alteri intulit maledicẽdo vel ꝓpter affectum eius. Qui ꝓfert maledictiõis verba dũ ex le- G ui motu vel ex ludo aut ſurreptiõe verborũ maxime ex affectu penſanť. Quantũ aũt ad vicium adulatiõis. Sciendũ ſm Auguſti. ꝙ adulatio ẽ fallacis laudis ſeductio. Duo aũt ſũt genera perſecutorũ ſcꝫ vituperantiũ ⁊ adulantiũ. Sed plus perſequiť lingua adulatoris ꝙ̃ manus perſequẽtis. Quia falſa laus adulatoris ⁊ ſimulata dilectio mẽtis a rigore veritatis emollit. Unde et Hieronim⁹ ait. Nichil eſt qḋ tam facile corrumpãt mentes hoĩm ſicut adulatio. Plus enĩ nocet lingua adulatoris ꝙ̃ gladius perſecutoris. Si quis autem velit in oĩb⁹ ad delectationẽ alteri loq̄ et faciat hoc ſola intentione alicui⁹ lucri conſequendi vocať blanditor vel adulator. Cõmuniter tñ nomẽ adulatiõis ſolet attribui oĩb⁹ qui ſupra modũ debitũ virtutis volũt alios verbis aut factis delectari in cõmuni humanitate. Utrũ autẽ laudare hoĩem ſit pctm̃ vel nõ patet per Tho. in ſũ. qſtio. ca. xxv. articulo ꝓmo. Ubi ſic dicit. Laudare aliqḋ contingit et bene et male ſm ꝙ debite circunſtantie ſeruanť vel ꝓtermittanť. Si enim aliqs velit aliũ delectare laudãdo vt ex hoc eũ cõſoleť ne i tribulatiõib⁹ deficiat vel etiã vt in bono ꝓficere ſtudeat: aliis circũſtãtiis debite ſeruatis: ꝑtinebit hoc ad virtutẽ amicitie. Pertinebit aũt ad adulatiõem ſi aliquis deſit aliquẽ laudare in qb⁹ non eſt laudandus: qꝛ forte mala ſunt ſm illud. Pſal. Qm̃ laudať pctõr in deſideriis aĩe ſue ⁊ iniquus bñdicit. Uel qꝛ nõ ſunt recta ⁊ certa ſm illud. Eccle. xxvij. Ante ſmonẽ ne laudes virũ. Et iterum Eccle. ix. Non laudes virum in ſpecie ſua: vel etiã ſi timeri poſſit ne humana laude ad inanem gloriã ꝓuocetur: vnde dicitur Eccle. Ante mortem ne laudes hominẽ. Unde Seneca ait. Lauda parce: vitupera parcius. Notãdum tñ ſm Thomã eodẽ articulo qḋ velle placere hominib⁹ ꝓpter caritatem nutriendã: et vt in eis homo poſſit ſpiritualiť ꝓficere laudabile eſt. Qḋ autẽ aliquis velit placere hoĩbus ꝓpter inanẽ gloriã vel ꝓpter lucrũ: vel etiam in malũ hoc eſſet pctm̃ quia deus diſſipauit oſſa eorũ qui hominib⁹ placent: vnde ⁊ aplũs ait. Si adhuc hoĩbus placerẽ: xpi ſeruus nõ eſſem. Utrũ adulatio ſit H pctm̃ mortale patet ꝑ Thomã in ſũma. q. c. xv. ar. ij. vbi ſic ait. Adulatio eſt peccatum mortale qñ cõtrariatur caritati. Hoc aũt fit vno modo ratiõe materie ſicut cum laudat quis pctm̃ alicui⁹. Hoc enĩ cõtrariať dilectioni dei cõtra cui⁹ iuſtitiam hõ loquitur in dilectione ꝓximi quẽ i peccato fouet: vnde eſt pctm̃ mortale ſꝫ illḋ yſaie. Ue qui dicũt malum bonũ. Alio modo rõne intentionis: puta cũ aliqs adulať alicui ad hoc: vt fraudulenter ei noceat corporaliter vel ſpiritualiť: hoc etiã mortale eſt. Unde dť ꝓuer. xxvi. Meliora ſunt vulnera diligentis: ꝙ̃ fraudulẽta odientis oſcula. Tertio mõ per occaſionem ſcꝫ cũ laus adulatoris ſit occaſio peccãdi ⁊ ꝓter adulatoris intentionem. Et tunc cõſiderandũ eſt vtrũ occaſio data ſit vel accepta: vel qualis ruina ſecuta eſt ex hoc: ſcꝫ venialis vel mortalis: ⁊ ſecundũ hoc peccatũ adu- K latoris eſt iudicandum: ſcꝫ veniale et mortale. Si quis autẽ ex ſola auiditate delectandi alios vel euitandi aliquod malū vel conſequendū aliqđ bonū in neceſſitate adulat⁹ fuerit alicui: non eſt contra caritatẽ. Unde nō eſt peccatū moꝛtale ſed veniale. Sed iā audi quid Augu. ad hui⁹ vicij deteſtationẽ dicat. Magis optabo a quolʒ repꝛehendi ꝙ̄ ab adulante laudari. Nullus enī repꝛehenſoꝛ foꝛmidandus eſt amatoꝛi veritatis. laudatoꝛ vero errat ⁊ cōfirmat erroꝛẽ. Btā igit̃ mens que nō adulat̃ aliquādo / nec adulāti credit: que nec decipit alterū: nec ipa decipit̃: deniq̄ nec malū facit aliquādo: nec patit̃. hinc Criſo. ait. Adulatoꝛ oīs virtutis inimicus eſt et quaſi clauū figit in oculo illi⁹ cū quo ſermonẽ cōſerit. Eoq̄ magis cauēdus eſt quo ſub amātis ſpē nocere nō deſinit donec ratiōis obtundat acumẽ: et modicū id lumis qđ adeſſe videbat̃ extinguat. Adulatoꝛ eſt amic⁹ in obſequio / hoſtis in aīo / cōptus in vbo / turpis in facto / letus ad ꝓſpera. fragilis ad aduerſa / inflatus ad obſeq̄a / anxius ad obꝓbꝛia. immoderatus ad gaudia. facilis ad hūana. difficilis ad honeſta. hinc etiā Caſſiodoꝛus ait. Adulatio blāda oībus applaudit oīb⁹ ſalue dicit. ꝓdigos vocat liberales. auaros ꝑcos et ſapiētes laſciuos. curiales garrulos. affabiles. obſtinatos: cōſtātes pigros. maturos. et graues: hec ſagitta leuiter volat. ⁊ cito infigit̃. Plerūq̄ adulatoꝛes exteri⁹ plauſibiliter applaudēdo collaudāt: quos interius cōtradictoria deriſione defraudāt. Foꝛis vultu applaudant virgineo: int⁹ ſcoꝛpiōis pungūt aculeo. Foꝛis adulatiōis mellitos cōpluūt ymbꝛes. intus detractiōis euomunt tēpeſtates. hec cōtra adulatoꝛes.

¶ Quid ſit detractio. ⁊ quot modis fiat. et qñ eſt ipa moꝛtale peccatū: et quibus modis detrahēs: teneat̃ detracto famam reſtituere et audiens detractionẽ peccet moꝛtaliter. Cap. xxxiiij.

A Detractio ſcḋm Hugonẽ eſt locutio ex inuidia pcedēs bona alioꝝ denigrās. Detractoꝛ eſt. qui bona ꝓximi inꝗ̄tū pōt minuit. Detractio vt venerabilis anſelm⁹ dicit: eſt quotiēſcūq̄ q̄s aliqđ ea intētiōe de aliquo dicit. vnde ipe min⁹ amari: vel min⁹ appꝛeciari poſſit. Quā ꝑniciosa ſit detractio patʒ ex verbis bti Clementis pape ꝙ̄ de ſe ab ore ſcti Petri didiciſſe fatetur dicēs. Tria ſunt genera homicidij q̄ pari pena plectunt̃. i. puniūtur. Interfectio fratruʒ: detractio. ⁊ odium. Notādū ꝙ detrahere cōſiſtit in annichilando vel diminuendo bonū alteri⁹. Unde haymo ſic ait. Detrahere eſt alioꝛum bona ꝑuertere vel negare vel ſic. Detractio eſt reuelatio defectus abſētis ꝓximi facta alteri vt ipm̄ i bono minoꝛẽ eſtimet. Quib⁹ vero ⁊ quot modis. detractoꝛ diminuere ſoleat famā alicuius per Thomā patet in ſum. q. lxxiij. arti. iij. vbi dicit ꝙ detractoꝛ diminuit famā alicuius. Pꝛimo quādo falſum imponit alteri Secundo quādo peccatū adauget. vel aggrauat ſuis verbis. Tertio modo quādo occultum peccatū reuelat. cōtra debitū oꝛdinem. Quarto quādo id quod bonū eſt dicit mala intentione factum. Quinto et ſexto: quādo negat bonū alteri⁹: vel malicioſe reticet vel tacet.

B Quādo autẽ detractio ſit moꝛtale peccatum: declarat Tho. ibidem arti. ij. dicens. ꝙ peccata illoꝛum verboꝛū ſunt maxime ex intentiōe dicentis dijudicāda. Detractio autem ſecundū ſuā rationẽ oꝛdinat̃ ad denigrandā famā alicuius. vnde ille ꝑ ſe loquēdo detrahit qui ad hoc de aliquo obloquit̃ eo abſente vt eius famā denigret. auferre autẽ alicui famam. valde graue eſt: q2 inter res tꝑales: fama videtur eſſe pꝛecioſioꝛ. per cui⁹ defectū: homo impedit̃ a multis bene agēdis. ꝓpt̃ qđ dicitur Eccle. xli. Curam habe de bono noīe hoc enī magis ꝑmanebit tibi. ꝙ̄ mille theſauri magni et ꝓcioſi. Et ideo detractio ꝑ ſe loquendo eſt peccatū moꝛtale. Cōtingit tamẽ quādoq̄ ꝙ aliquis dicat aliqua verba: ꝑ que diminuitur fama alicuius non hoc intēdens ſed aliquid aliud. hoc autem nō eſt detrahere per ſe foꝛmaliter loquendo: ſed ſolum materialiter et quaſi per accidens. Et ſi quidem verba ꝑ que fama alicui⁹ diminuit̃ ꝓferat aliquis ꝓpter aliqđ bonum vel neceſſariū debitis circunſtātijs obſeruatis: nō eſt peccatū nec poteſt dici detractio. vt patet in denunciatione et accuſatiōe. Si autem pꝛoferat ex animi leuitate. vel ꝓpter aliquid non neceſſarium: nō eſt peccatū moꝛtale. niſi foꝛte verbum qđ dicit̃ ſit adeo graue: ꝙ notabilit̃ famam eius ledat. ⁊ pꝛecipue in hijs q̄ ꝑtinent ad honeſtatẽ vite. q2 hoc ex ipſo genere verboꝝ habet rationẽ pcti moꝛtalis.

C Qualit̃ autẽ teneat̃ quis famā ei reſtituere qui ex verbis ſuis vel ſcriptis in ea leſus eſt. patet ꝑ eūdem Tho. in ſū. q. lxx. ar. ij. q̄ ſic ait. Poteſt aliq̄s alteri famā tripliciť auferre. vno mō verū dicēdo ⁊ iuſte: ſicut cū aliq̄s crimẽ alicui⁹ ꝓdit oꝛdine debito ſeruato. ⁊ tunc nō tenet̃ ad reſtitutionẽ fame. alio modo falſum dicēdo et iniuſte: et tunc tenet̃ famā reſtituere. confitendo ſe falſum dixiſſe. Tertio modo verū dicendo: ſed iniuſte. vtputa cū aliq̄s ꝓdit crimẽ

Alicuius cōtra ordinē debitum & tūc tenetur ad reſtitutionē ꝙtū pōt ſiue mendacio famē vel puta ꝙ dicat ſe male dixiſſe. vel ꝙ iniuſte eum diffamauerit. Et ſi nō poſſit famā reſtituere debet eā aliter recōpenſare: ſicut i aliis iniuriis. In locis quoqꝫ illis vbi intelligeret eū cōtra quē hec acta ſunt infamatū occaſione ſui dicti ſcripti facti vel ſigni: publice ſimpliciter recognoſcere debet errorē ſuum & culpam. Et pro poſſe ſic remoueat vel ſaltē alleuiet infamiā. hoc tamē intelligendum eſt: ſi audet ſic publice errorē ſuū recognoſcere ꝓpter potentiā vel crudelitatē aduerſarii. Tenetur etiā ſecum cōponere de iniuria et hūiliter in propria ꝑſona veniam poſtulare: ſi audet. ſi nō audet: ſaltem ꝑ interpoſitam ꝑſonā tacito noie. D Nunc videamꝰ ꝙtū peccet. qui libēter audit detrahentē. Dicit autē Tho. in ſum. q. lxxiii. ar. iiii. ꝙ ſm apoſtolū digni ſunt morte nō ſolū qui peccata faciunt: ſed etiā q̄ facientibꝰ aſſentiunt. Quod quidē cōtingit dupliciter. vno mō directe. qñ ſ. quis inducit aliū ad peccatū. vel ei placet pctm̄. alio mō indirecte. qñ ſ. nō reſiſtit cū reſiſtere poſſit. Et hoc quādoqꝫ cōtingit nō qꝛ peccatū detrahētis ſibi placeat: ſed ꝓpter aliquē hūanū timorem. Dicēdū eſt ergo ꝙ ſi aliqs detrahentē audiat abſqꝫ reſiſtentia: videtur detractori cōſentire. vnde fit ꝑticeps pcti eius. Et ſi quidē inducat eū ad detrahendū. vel ſaltē placeat ei detractio ꝓpter odiū eiꝰ cui detrahitur. nō minꝰ peccat ꝙ detrahēs. et qñqꝫ magis. vñ dicit btūs Bern. Detrahere aūt aut detrahētē audire: qd horū dāpnabiliꝰ ſit. nō facile dixeri. Si vero pctm̄ ei nō placeat: ſed ex timore vel negligētia vel etiā verecūdia quadā omittit repellē detrahētē quē quidē debet verbis arguere vel ſaltē oſtēdere ꝙ ei detractio diſpliceat ꝑ triſticiā faciei qꝛ put dꝛ Prouer. xxv. Ventꝰ aqlonis diſſipat pluuias & facies triſtis linguā detrahentē: tūc peccat quidē: ſed multo minꝰ ꝙ detrahēs et plerūqꝫ venialiter. qñqꝫ etiā hoc pōt eſſe pctm̄ mortale vel ꝓpter hoc ꝙ alicui ex officio incūbit detrahētē corrigere vel ꝓpter aliquod periculū ꝯſequens vel ꝓpter radicē qꝛ timor humanus qñqꝫ pōt eſſe pctm̄ mortale.

¶ Quō ſe habere debeat ne peccet q̄ audit detrahētē & de deteſtatiōe detractiōis. Ca. xxxv

E SI aūt qs verba detractiōis inuitus audiat vt pcti laqueū declinet ſtatuat apud ſe q̄ſi is de quo agitur in occulto eſſet & oia que dicuntur audiret & ſic ad dicta videat q̄ſi in eiꝰ preſentia cui detrahitur poſitꝰ eſſet. Et notādū ſm Bern. ꝙ detractor & libēs auditor vterqꝫ diabolū portat in lingua. Nulli igitur vnqꝫ obno detrahas / nec aliorū vituperatiōe te laudabilē videri velis. Magis autē vitā tuā ornare diſce. quā aliena carpe: ac ſemꝑ memor eſto ſcripture dicētis. Noli diligere detrahere ne eradiceris. Nō minꝰ auribus ꝙ lingua fugias detractionē. Nā detractor dū te videt nō libēter audire: non facile pōt detrahere. Nā ſicut ſagitta ſi mittatur cōtra durā materiā nōnūqꝫ in mittentē reuertitur. et vulnerat vulnerantē. ita detractor cū viderit triſtē faciē audiētis. imo nō audiētis. ſed obturātis aures ſuas. ne audeat ſanguinē. illico cōticeſcit. pallet vultꝰ. herēt labia: ſaliua ſiccatur. Si igitur hilari vultu detractorē audieris tu illi das fomitē detrahēdi. F Si vero triſti vultu cū audias: dicit nō libēter audiri. audiēs igitur quis detrahētē. debet cū verbis arguere. vel ſaltē oſtēdere ei ꝑ triſticiā faciei ꝙ ſibi diſpliceat. Plus enī peccat qui amorē ꝓximi a corde alterius minuit. ꝙ rapit qui victū ab ore pauperis trahit. Nam ſicut ꝑcioſior eſt aīa ꝙ corpꝰ: ſic grauiꝰ eſt auferre victū aīe ꝙ corporis. victꝰ nāqꝫ aīe. eſt amor dei et proximi. Qui ei diligit: legē ipleuit. Qui ḡ dilectionē qua debet aīa ſuſtētari tollit. ꝙtū in ſe eſt animā occidit. Ferit igitur caritatē in oibus q̄ ſe audiūt ligua maledica: & ꝙtū in ſe eſt: necat et extinguit. Nō ſolū autē: ſed in abſentibꝰ vniuerſis. ad quos volās verbū forte ꝑ eos q̄ ꝑſentes ſunt ꝑuenire ꝯtigerit. vide ꝙ facile et in breui: ingentē multitudinē aīarū velocitē currēs. ſermo tabe huiꝰ malicie inficere poſſit. vnus eſt q̄ loquitur et vnū tm̄ ꝓfert verbum et tm̄ vnū illud verbū in vno momēto. dum aures multitudinis audiētiū inficit aīas interficit. Non veniat aīa mea in cōſilio detrahentiū: qm̄ deus odit eos. Et tm̄ eo minꝰ pctm̄ detractionis vitatur a pluribus: quo minꝰ culpa mortalis peccati ab ignorātibꝰ haberi putatur. Cū tm̄ multo grauiꝰ ſit ſine culpa ꝓximū infamare. G ꝙ furto veſtē eiꝰ auferre. vnde et Aug. ait. Plꝰ nocēt in mēbris detrahētes xp̄o qui aīas credētiū interficiūt: ꝙ q̄ eiꝰ carnē. mox reſurrecturā ꝑimerūt. Apl'ūs vero Pau. ſic ait. Si comeditis et inuicē mordetis: videte ne ab inuicē ꝯſumamini. Comedit alter alterū q̄ſi morſū in eo facit quotiēs aliqs male loquēdo quēlibet viliorē reddit. vñ neceſſe ē vt ab inuicē ꝯſumātur. qꝛ is q̄ alterū detrahēdo comedit: ꝯſumitur ab eo quē morſibꝰ detractionis ꝯſumē geſtit. Nā cū eiꝰ vitā ꝑ detractionē dilacerat ſemetipſū aūt deū iuſtū iudicē cōdēpnat horribile et valde deteſtabile eſt viciū

detractibis. Non enī aliqđ aliud magis fratne
paci et caritati ꝯtrariū: nec qđ viroꝝ religioſoꝝ
quietē deſtruat: ac etiā oēm fructū
quē ꝑ religioſā cōuerſationē acquirere debuerāt:
A in nichilū prorſus redigat. Quā nociua
et ꝑiculoſa ſit locutio detrahentis. Salomon
oſtendit dicēs. Si mordeat ſerpēs in ſilentio:
nichil minꝰ eo habet q̄ occulte detrahit.
Optīe quidē Salomō īſimul cēſuit eſſe
cōparādū: ſerpētis in ſilētio morſū ſermonē
detrahētis occultū. Nā ad vnū eundēq̄ finē
tendit ꝯ crimē detractoris in ore ⁊ venenum
ſerpētis in corde. Siqđē ſicut ꝑimit et interficit
illud ſic et iſtud qꝛ ⁊ vtriuſq̄ finis ē mors
⁊ vtrūq̄ mortē opaꝛ. niſi q̄ i pōdere mortꝭ:
crimī detractiōis venenū ſuccūbit ſerpētis pro
eo qđ venenū ſerpētis corpꝰ ꝑimit: crimē vo
detractiōis aīam occidit. Jure ergo te hortatur
Salomō dicēs. vt remoueas a te os prauū.
⁊ detrahētia labia ſit ꝓcul a te. Itē noli
ſqt eē i ꝯuiuijs potatoꝝ nec i cōmeſſatiōibꝰ
eoꝝ q̄ carnes ad veſcēdū ꝯferūt. Sed q̄ ſunt
hec conuiuia potatoꝝ q̄ vitare debemus niſi
mala leta ꝯuēticula detractoꝝ? Et q̄ ſūt cōmeſſatiōes
ꝯferētiū carnes ad veſcendū. niſi
corroſiōes de alioꝝ īfirma carnalitate vel carnali
īfirmitate i detrahēdo ⁊ iprobādo colloquētiū.
Et cur cū hijs veſcētibꝰ nō ſumꝰ ꝯiūgendi
ꝯ cur eos deuitare debeāꝰ. Nā vacātes
ait potubꝰ. ⁊ dātes ſimbola: ꝯſumēꝰ. Potubꝰ
vacare: detractiōi īſiſtere eſt. Et q̄ ſūt hec
ſimbola. niſi ꝟba detractoria alternati ꝯgeſta.
Iſte abſētē ꝟbi grā. de ſuꝑbia: ille iudicat de
inuidia: de ira ille. de auaricia iſte. ille gula īfectum:
iſte cū libidīe aſſerit pollutū. Carnes
hee ſūt. q̄s iſti ad veſcēdū cōferūt ſunt et hec
ſymbola q̄ dāt. Nā ei hec fortaſſis vera ſint
tū dū ea ꝑ intētionē prauā nō timēt venenata
carpere lingua abſētiū ſibi carnē in cibū
et ſanguinem ꝯſtituūt in potū. O mortiferꝝ
detractionis venenū ⁊ loquētē inficiēs et ꝑimēs
audiētē. Sex enī ſunt ſcḋm Salomonē
B q̄ odit deꝰ ⁊ ſeptimū deteſtaꝛ aīa eius ſcilicet
eum qui ſeminat int̄ fratres diſcordiā. Noli
ergo frater mi inter fratres diſcordiā ſeminare:
qꝛ infirme ⁊ puerilis mētis indiciū eſt
nihil te poſſe celare: ſed q̄cq̄d audieris vel videris
paſſim alijs reuelare. Vñ ⁊ Iero. ait
Quid enī michi ꝓdeſt. ſi alijs mala mea referas:
ſi me neſciente pctīs meis imo detractionibꝰ
tuis aliū vulneres: ⁊ certati oībus narres?
Si ſingulis loquaris quaſi nulli alteri
dixeris hoc nō eſt emēdare me: ſed vitio tuo
ſatiſfacere. Solz nāq̄ ꝙ detractor vbiq̄ diſcurrere
nouū aliqđ qđ alibi nūciet occupare tibi
referre qđ de te alter dixit illi nichilominꝰ qđ
tu dixiſti d̄ eo ⁊ i hijs oībꝰ aliqđ addere de ſuo
In lingua enī detractoris tria ſunt gña: ꝑ q̄
patet ꝙ eſt leproſus. Primū qꝛ malū auget.
Secundum quia bonum diminuit. Terciū
qꝛ id quod indifferens eſt: in peius cōuertiꝛ
Hic inquit ſecreto dico tibi: vide ne ſciat ille
Sic agit peſtifer iſte: vt aduerſus ſe duo cōmoueantur:
⁊ ſic ꝓpriam vterq̄ in ſemetipſo
ꝯmotionē habet: vt neuter de altero ſciat
vterq̄ namq̄ os claudit. doloſa ac fraudulētis
confeſſio detractoris: cū tamen in vtroq̄
erga ſe vultuz obnubilet ⁊ obſcuret interna
cōmotio. O viroſa diaboli lingua qua tam
doloſa. et ꝑnitioſa circumuentione vterq̄ iſte
diſſipaꝛ. Neuter pure orare nec ſtudioſe pōt
legere: nec ſolitas meditationes habere: infirmo
in eis ſibi repreſentāte aīo qđ alteri de
altero ſerpēs ille nocturnus intimauit. Sic
q̄ marceſcēs vterq̄: et tabeſcēs ſuffocatur
i ſeipſo: nec vllatenꝰ ad plenā pñt ꝑtingere
ſalutē: niſi internā ſibi mutuo reuelent commotionē:
ꝙ quidē eis agere nō licet. ꝓpter cōfuſibilē
et cōfundētē detractoris cōfeſſionē
Qua ꝓpter audiat detractor: qđ ſapiens dicat.
Audiſti verbū cōtra ꝓximū tuū: ꝯmorietur
apud te ſciens ꝙ te nō dirūpet. Nichil ergo
ꝑ maliciā et detractionem de altero dicas
in occulto qđ non vis audire in publico. Nā
q̄cq̄d corā non corrigente diciꝰ vñ aliꝰ minꝰ
appretiaꝛ. odioſiſſimū viciū detractiōis eſt
Quecūq̄ igitur audieris tibi malitioſe aliquid C
ītimare in aure quod alibi horreret audire.
et maxime qđ nec ipſe corā vult fateri.
nec vt tu dicas corā vult pati detractorem
hunc ſine oī dubitatiōe agnoſce et vel cū omnino
nō audias. vel ſi audis ſaltem ei nō credas.
Et notandū ꝙ due ſunt ſpecies detractorū
ſcḋm ꝙ Bernardus ait in hūc modū. Nā
quidā nude atq̄ irreuerēter ꝓut in buccā venerit:
virꝰ euomunt detractionis. Alij aūt
quodā ſimulate verecūdie fuco: ꝯceptā maliciam
quā retinere nō poſſūt. adūbrare conanꝰ.
videas alta ꝑmitti ſuſpiria. ſicq̄ cum
grauitate et tarditate vultu meſto demiſſis
ſuꝑcilijs. et voce plāgēti egredi maledictionē
et q̄dē tanto ꝑſuaſibiliorē. q̄to creditꝰ ab
hijs q̄ audiūt vultu meſto et magis cōdolentis
affectu: q̄ malitioſe ꝓferre. Doleo inq̄t
vehemēter ꝓ eo qꝛ ſatis eū diligo ſed nunq̄
potui eum de hac re corrigere. Et alias quidem
bene michi cōpertū fuerat illud de illo:
ſed per me nunq̄ innotuiſſet. At qm̄ per al-

terum patefacta eſt res: veritatē negare nō poſſum. Volens dico reuera ita eſt. Et addit detractoꝛ dicens. Grande dāpnū. Nam alias quidem in pluribus valet. Ceterum in hac parte vt verum fateamur excuſari minime poteſt. Sed audiant detractoꝛes deo odibiles quid hieronimus dicat. Si me vis coꝛrigi delinquentē aperte increpa tantū ne occulte detrahas: caue ne aut linguam aut aures habeas prurientes: hoc eſt caue ne aliis ipſe detrahas: aut alios audias detrahentes. Ideo ſicut Anſelmus docet cauendum eſt ne quiſꝗ̄ aliquid ſiniſtrum de alio loquatur: niſi propter eiꝰ emēdationē hoc faciat: aut ꝓpterea ne alium eius malicia coꝛrumpat. Nam p̄lato aut illi quem puto poſſe peccanti conſulere et vitioꝛum vulnera mederi: poſſum alterius malefacta detegere que ꝑ memetip̄m nequeo emendare. Et ne alius coꝛrumpat poſſum ſine offenſa compendioſe aliquem monere ne tali iūgat aliqua ſingulari familiaritate. Aliter vero nullo modo de aliquo quiſꝗ̄ mali loqui debeo.

¶ Quod multum ꝓſit de aliis bona loqui et ꝙ multa mala euenire ſoleant de incauta et mala locutione: ⁊ de grandi vindicta qua deus detractoꝛes percuſſit. Cap. xxxvi.

A Sicut enī nocet multis de quolibet malum dicere: ſic pluribus ſolet prodeſſe de aliis bona audire. Nam cum bona de aliquo referunt: coqꝫ ꝓpenſius in ſua bonitate perſeuerare intūtur: quo alij eiuſdē bonitatis ſectatoꝛes laudātur. Si aūt penitētes fuerint: tanto ſtudioſius peragunt ꝙto gratioꝛes bonos eſſe malis ſedula relatione ꝑcipiunt. Poꝛro ſi mali fuerint erubeſcūt cum de aliis bona referri audiūt: a quibus ſemet ipſos penitus vacuos eſſe cōſiderant. Tantoqꝫ facilius ad penitentiā reuocantur ꝙto plures ⁊ foꝛte debilioꝛes ſe bona operari audiunt. Sit ergo omni chꝛiſtiano ī ſedula cōſuetudine bona ſemper de aliis eſtimare bona loq̄ nihil mali ſubito credere vel ꝓferre immo bona que in eis ſunt laude decenti dilatare. Quotiens vero aliquid dicis vnde aliꝰ vel minus amari poſſit vel minꝰ appꝛeciari: totiens ſi is qui audit malus eſt: eius malitia per tuā detractionē confirmata eſt. Nā naturale eſt vt ſicut id quod a nullis fieri q̄s audit facere foꝛmidat: ſic illud qđ a pluribꝰ vel etiam a paucis fieri quis percipit: faciliꝰ agere pꝛeſumit. Ex quo enī eandem rem feciſſe cognouerit plures eo minus illā perpetrare foꝛmidat. Cū ergo aliquid dicis de aliquo vnde amoꝛ eius apud auditoꝛes minui valet: maliciā maliꝰ hoc audientis induras quia mox in coꝛde ſuo ſic cogitādo loquitur Ego nō ſolꝰ peccaui: ſed ⁊ ille ⁊ ille peccauerunt: vt ego. Dicqꝫ ſe in peccato ſuo confirmat: qꝛ aliūqꝫ hoc ip̄m perpetrare cognoſcit. Si aūt auditoꝛ in penitentia fuerit audiēs aliū malū eſſe: a ſua penitudine refrigeſcit. Nam dicit ei ſic animus ſuus non eſt opus vt tātū me affligā: qꝛ et alij ſunt: nec tn̄ tm̄ affligunt. Si aūt auditoꝛ in penitentia non fuerit: qꝛ non cecidit ⁊ poſtea foꝛtaſſis aliquam ſenſerit tēptationē tanto facilius permittit ſe a tēptatione ſuperari: ꝙto certioꝛ fuerit alios quoqꝫ alicuius malicie pondere grauari. Nam ex eo quo alios pꝛaue viuere B cognoſcit audaciā peccandi accipit. Si vero auditoꝛ malus non fuerit: nec penitens nec aliquā tēptationē habuerit ⁊ aliū per detractionē tuam malum eſſe cognouerit: materiam ſuperbiendi accipit eo ꝙ aliq̄ſ diuerſis malis audit maculari ⁊ ſe putat vitijs carere. Naturale ſiquidē eſt ſuperbie: ſingularitate ſemꝑ gaudere. Nam ſi aliquis incautꝰ alios peccatoꝛū maculis aſperſos audit ⁊ ſe ab illis imunē eſſe ſentit: tanto faciliꝰ in elationē mētis cadit: ꝙto ſe melioꝛem aliis eſſe putat. Et ecōtra ſi rem inſolitam que mala eſt fecerit: tanto pꝛomptioꝛ ad illud puniendum erit: ꝙto paucioꝛes tale feciſſe cognouerit. Si autē plures ſocios in eodem facto vel cōſimili ſe habere cognouerit: tardius ad penitudinē animū reducit. Poteſt igit̄ ex pꝛemiſſis colligi: ꝙ mala ſit oblocutio quia malis duritiam penitentibus toꝛpoꝛem temptatis exemplū peccandi: quaſi fomēta malitie pꝛeſtat. Bonos quoqꝫ niſi ſibi vigilanti oculo ꝓuiderint in elationem impellit. Quapꝛo C pter ſumopere cauendum eſt peccatum detractionis: quia fomes eſt magne perditionis. Tollit enī detractio ſeu oblocutio caritatem ſine qua īpoſſibile eſt quēꝗ̄ placere deo quia ſm̄ apoſtolū. Qui non diligit manet in moꝛte: nec ſolum audientiū tollit caritatem: ſed etiam eiꝰ cui detrahitur. Nam cū idē audierit: ſcandaliſabitur ⁊ tabeſcet: coqꝫ faciliꝰ extinguetur in eo caritas: quo amplius añ viuere videbatur. Sanctus aūt Auguſtinus peſtē detractionis in tantū abhoꝛruit ac alios hoꝛrere ⁊ vitare docuit ꝙ hos verſus in menſa ſua cōſcriptos habebat. Quiſquis amat dictis abſentum rodere vitam: hanc menſam vetitam nouerit eſſe ſibi. Unde legitur de ipſo ꝙ quadam vice cum ſibi familiariſſi nī coepiſcopi ad detractionē linguam laxaſſent adeo dure eos reprehendit: vt diceret ꝙ niſi deſiſterent. aut ipſos verſus deleret: aut a menſa diſcederet: vt autem peſtem detractionis ſtudioſius vitemus: audiamus horribiles vindictas: quas dn̄s contra detractores manifeſte exercuit. Legitur itaq; in libro apū: ꝙ ſacerdos quidā in tantum vitio lingue deditus erat vt potius peſſima de ſe mētiretur ꝙ̄ non ſocios vel cohabitātes ſibi criminibus infamaret. Hic igitur ante mortē raptus fuit in furiam ⁊ tanta in ſe debacchatus eſt cede: vt ꝓpriis dentibus linguā ſuā maliloquā laniaret: ⁊ palam cunctis ſe oſtēderet: ꝙ quia lingua doloſe egerat venenum aſpidum ſub labiis eius exiſteret: dum quaſi ſepulchrum patens: guttur illius fetorem teterrimū anhelaret. In vita quoq; ſancti ambroſii legitur ꝙ cum quidā preſbyter in conuiuio cū multis aliis eſſet: ⁊ beato ambroſio detrahere cepiſſet: cōtinuo eum plaga perculit: et de conuiuio ad lectum adductus vitā finiuit. Item in vrbe cartaginenſi cum tres epiſcopi inſimul conuiuarent ⁊ vnus eorum beato ambroſio detraxiſſet: relatū eſt illi epiſcopo quid preſbitero qui ſibi detraxerat: accidiſſet. Quod cū ille epiſcopus vilipenderet ſubito letale vulnus accepit: et extremū continuo diem clauſit.

¶ De periurio. Cap. xxxvii.

A Notandū ꝙ periuriū eſt mēdaciū iuramēto firmatū: Trib⁹ aūt modis in iuramento aſſertorio ſcḋm Auguſtinū cōmittit periuriū. Primo cū quis iurando loquit falſum: ſed nō cū intentione fallēdi: vt cū quis fallitur ⁊ credit ſe verum dicere et tenere ac indiſcrete iurat. Secundo cum quis iurando loquitur falſum cū intentione fallēdi. ſcilicet cum ſcit vel putat aliquid eſſe falſum: ⁊ tamen pro vero iurat. Tertio cum quis iurando loquitur verū cum intētione fallendi vt cū quis putat aliquid eſſe falſum: ⁊ tamē eſt verum: et ipſe iurat tanq̄ verum. xxii. vel xxiii. q. ii. ca. hoies. In iuramento quoq; promiſſorio cōmittitur periuriū. ſcḋm Raymūdū tribus modis. Primo cum quis iurat ſe facturum vel dicturū aliquid illicitū vel inhoneſtum. Secundo cū quis iurat aliquid licitum et honeſtum. et hoc cum ſolēpnitate vt ſuper euangelia cruces aut reliquias et hmōi ſed indiſcrete et abſq; neceſſitate. Tertio: in iuramentis quotidianis que fiunt ſine ſolēpnitate incurſu verborū ex quadā leuitate et conſuetudine mala. de re tamen licita. vt ꝑ deū ego ibo cras ad eccleſiā vel cōmedam carnes: vel ieiunabo vel aliquid ſimile vel cum fuerint hmōi iuramenta iocoſa. In his ſtatim cum iurat peierat. xxii. q. iiii. ca. Qui ſacra-

B mēto: Sed intelligo ſcḋm gloſam: peierat: et male et indiſcrete iurat: large eni appellatur periuriū mala iuratio. vnde nō eſt ſemꝑ mortale peccatū quādo male iuratur. vt puta cū iuratur verū ſine cauſa. ſcḋm Tho. in ſcriptis. Similiter quādo iuratur aliquid licitum ex quadā leuitate ſicut fit in iuramētis quotidianis. vt ꝑ deum cras mādūcabo carnes et hmōi eſt veniale peccatū. xxv. di. §. Criminis. Si vero iuratur licitū: ſed ſine cauſa et cum ſolēpnitate et indiſcrete: eſt mortale peccatū ſcḋm Raymundum. Item ſcḋm Tho. in ſum. ar. iii. periuriū ex ſuo gn̄e eſt mortale pctm̄. q2 importat cōtēptū dei. Quicq̄d aūt de ſui ratiōe importat contēptū dei: mortale peccatum eſt. Nec excuſatur a mortali peccato. nō implēs quod et coact⁹ iurauit. Poteſt tamē papa eū a talis iuramēti obligatiōe abſoluere: preſertim ſi coact⁹ fuerit tali metu. qui cadere poſſet in cōſtātē virū minor tn̄ pena imponēda eſt tali. Item nō excuſatur a peccato mortali: quia iocoſe periurat. q2 nō deuitat diuinam reuerentiam immo quātū ad aliquid magis auget. Similiter ⁊ ille qui ex lapſu lingue periurat: ſi quidē aduertat ſe iurare ⁊ falſum eſſe qḋ iurat nō excuſat a mortali peccato. ſicut nec a dei cōtēptu. Si autē hoc non aduertat: nō videtur habere intētionē iurādi et ideo a crimine periurii excuſatur ſecundū Tho. vbi ſupra. Petrus autem in ſcriptis dicit ꝙ ſi periuriū accipiatur ſtricte ⁊ proprie id eſt mēdacium iuramento firmatum ſecundum cōpletā rationē mēdacii et periurii: ſic eſt mortale pctm̄. Si aūt accipiat ſcḋm icōpletā rationē. ſic non ſemꝑ eſt mortale ſ3 cū iuratur falſum ex deliberatiōe. ſemꝑ eſt mortale peccatum. Si autem iuratur aliquid manifeſte illicitū vel inhoneſtū: eſt mortale vt dicūt Raymūd⁹ et Thomas. Nota ſcḋm Tho. in quadā. q. de quolibet. ꝙ periuriū eſt

C grauius pctm̄ q̄ homicidiū: imo ꝓ maximo pctō debet haberi. Nec immerito: q2 periurare nomē dei: videt̄ quedā diuini nois denegatio. Vñ ſcḋm locū poſt ydolatriā pctm̄ periurii tenet. vt ex ordie preceptorū patet. Quare autē homicidiū grauius punit̄ in eccleſia q̄ periuriū: ratio eſt hec. Q2 grauius nocumētū interdū hoib⁹ imminet. etiā ex minori culpa. ſcḋm iudiciū tn̄ dei: maius pctm̄ grauius punit̄. Utrū vero peccet q ab aliquo exigit iuramentum

dicit Tho. in ſum. ar. iiij. ꝙ ille qui exigit iu
ramentũ vt perſona priuata: ⁊ hoc qꝛ neſcit:
ſed dubitat de veritate: talis nō peccat ſʒ tñ
hũana rep̄ſentatio ē. i. hoc ex infirmitate na
ture ꝓcedit. Si aũt ſcit eũ falſum iuraturũ
⁊ tñ cogit iurare homicida eſt. Nam ſm̄ Au
D guſtinũ. Ille de ſuo piurio ſe interemit: ſed
iſte manũ interficientis impreſſit. Vñ ⁊ idē
Augꝰ. ſic ait. Ille qui hoiem prouocat ad iu
rationē ⁊ ſcit eũ falſum iuraturũ: vincit ho
micidã: qꝛ homicida corpꝰ occiſurus eſt ille
aiam. imo duas aias. Et eiꝰ quē iurare ꝓuo
cauit et ſuã dico igitur vobis non iurare oio
ne ſcilicet iurando ad facilitatē iurandi ve=
niat de facilitate ad cōſuetudinē ⁊ ꝯſuetudi
ne in piuriũ decidatur: qꝛ ſm̄ Criſoſtomuʒ
nemo eſt qui frequenter iuret: qui aliqñ non
piuret: ſicut qui cōſueuit multa loqui aliqñ
loquit̄ importuna. Si aũt aliquis exigat iu
ramētum tanꝙ̄ perſona publica ſcd̄m ꝙ exi
git ordo iuris ad petitionē alterius non vide
tur eſſe in culpa ſi ipſe iuramentũ iuraturuʒ
exigat ſiue ſciat eum verũ ſiue falſum: ⁊ nō
videtur ipſe exigere: ſed ille ad cuius inſtan
tiã exigit. Qui aũt audit aliquē iurare aliqđ
qđ ſcit eſſe falſum: tenet̄ dicere illis qui ma=
E gis pdeſſe poſſunt: ꝙ̄ obeſſe piuro ſiue cum
corripiendo ſiue ꝓ eo orando. Si aũt ꝓmit
to alicui ſub iuramēto qđ ptinet ad vtilitatē
ſuam: vt puta ꝙ ſeruiã ei vel dabo pecuniaʒ
vel aliud ſimile: ipſe me poteſt a tali ꝓmiſ=
ſione abſoluere: ⁊ videor ſoluiſſe ꝓmiſſum
qñ feci quo ad hoc ſcd̄ʒ eiꝰ voluntatē. Si vo
iuraui alicui me facturũ aliquid qđ pertinet
ad honorē dei: vel ad vtilitatē aliorũ: vt pu
ta intrare religionē vel facere opus pietatis
ille cui iuraui nō poteſt me abſoluere: niſi for=
te fuerit interpoſita cōditio ſi ei videbit̄ expe
diens vel ſi ei placuerit: vel ſimile ſm̄ Tho.
ſcd̄a ſcd̄e. q. lxxxix. Cōcordāt Hoſt. ⁊ Ray.
F Quod aũt iuramētũ quo incaute iuratur:
non ſit ſeruandũ: nec votũ nec promiſſio in
iuſte facta: hiis auctoritatibꝰ manifeſte oſtē
dit̄. Ait eni yſidorus. In malis ꝓmiſſis re=
ſcinde fidē: ⁊ in turpi voto muta decretum.
Quod incaute vouiſti ne facias. impia eſt ꝓ
miſſio que ſcelere adimplet̄. Vñ ⁊ Beda di=
cit. Si quid nos incautius iurare contingit:
quod obſeruatũ peiorē vergat in exitũ: libe
re illud ſalubriori ꝯſilio mutãdũ nouerimꝰ
ac magis inſtante neceſſitate peierandũ eſſe
nobis: ꝙ̄ ꝓ vitando periurio in aliud crimē
grauius eſſe diuertendum.

¶ Sequit̄ de mēdacio ⁊ eiꝰ gñibꝰ. Ca. xxxviij.

MEndacium eſt falſa vocis ſignificatio A
cum intentione fallendi. Sub noie vo
cis intelligitur omne ſignum ſcilicet factum
ſcriptum nutus. Unde equaliter peccat: vbi
eſt eadem intentio fallendi qui mentitur ſi=
ue verbo ſcripto nutu vel facto quocũqȝ mē
tiatur: ſicut non refert ꝙ̄tum ad homicidiũ
vtrum quis gladio interficiat vel ſecuri ſe=
cundum Tho. in ſuo quolibeto. Et notãdũ
ꝙ inter mentiri: ⁊ falſũ dicere eſt differentia.
Nam falſum dicit quicũqȝ aliter ꝙ̄ verum
eſt dicit. Sed qui loquit̄ falſum et credit ve=
rum dicere ſi de hoc cauſam ꝓbabilē habeat
non peccat ſaltem mortaliter nec mentitur.
Qui vero credit dicere falſum ⁊ ſic dicit con
tra mentē ſuã ſcʒ qñ credit dicere falſitatem
⁊ ſic decipere dicit mendaciũ ⁊ mētitur: quia
ꝙ̄tum in eo eſt: ſignificat mendaciũ ⁊ falſũ
Ergo qui mentit̄ ſemꝑ fallit voluntate ꝙ̄uis
qñqȝ fallatur in facti veritate ⁊ ideo ſemper
peccat: qꝛ reã linguã non facit niſi rea mēs
xxij. q. ij. hoies. Ad ſciēdũ qñ mēdaciũ ē mor
tale peccatũ ⁊ qñ non. Primo notandum ꝙ B
ꝙ̄uis Augꝰ ponat octo genera mendaciorũ
ſuffic. tñ ſcd̄m Sco. ſuper. iiij. ponere diſtin
ctionē trimēbrē de mendatio ſcʒ ꝑnitioſum
officioſum ⁊ iocoſum. Pernitioſum mēda=
ciũ eſt: qđ nocet vel ē nociuũ ex ſcilicet men
tiori: ⁊ ſi nocet ſibi ꝙ̄tũ ad religionē chriſtia=
nã puta quo ad fidē vel mores tunc eſt mor
tale pctm̄ multũ graue. Si aũt nocet ei ꝙ̄tũ
ad vitam corporalē vel fidē ꝯiugalē ſibi nō
ſeruãdã vel alio mō ꝙ̄tũ ad pſonã ſuam vel
perſonas ſibi coniunctas: ab eo auferendas
vel quo ad alia bona tꝑalia ab eo auferenda
ſiue diuitias vel famã: hoc mēdaciũ iterũ eſt
mortale pctm̄ ⁊ ſcd̄m qđ plus vel minus no
cet qđ pēſari debet ex bono cuiꝰ eſt ablatiuũ
ſcd̄m hoc eſt grauiꝰ vel minꝰ graue. Qđcũ=
qȝ cui tale mēdaciũ ex deliberatiōe dictũ: eſt
mortale cũ ſit ꝓhibitũ illo precepto nature.
Nō dices ꝯtra primũ tuũ falſũ teſtimoniũ
qđ nō ſolũ intelligit̄ de teſtimonio exhibito ī
iudicio: ſed qñcũqȝ aliquis ex deliberatione
certa aſſerit quod ignorat vel cuius nouit op
poſitũ. Si vero oino īdeliberate hoc fiat: nō
eſt mortale pctm̄. Officioſũ mēdaciũ eſt: qđ
alicui eſt vtile ⁊ nulli nocet: vt ſi quis ſciret
pecuniam alicuius tollendam iniuſte a ꝑdo
ne ſe neſcire vbi ſcit mētiat̄: vel ſi quis men
tiatur nolens ꝓdere hoiem quēſitũ ad occiden
dũ vel ſimile. Iocoſũ mēdaciũ eſt: narrare
fabulã de qua oēs audientes ſciũt ꝙ non eſt
verum: nec narratur tanꝙ̄ verum: vbi nec

auditores decipiãt neq̃ narrans intẽdit decipere. vel aliter mẽdaciũ iocoſuʒ eſt qñ quis mẽtiẽdo intẽdit decipere. ita φ audiẽs vere decipit. nõ tñ in aliquo in quo ſibi magnũ nocumẽtũ inferẽ. Sicut forte fuit de mẽdatio Joſeph qñ dixit fratribus ſuis exploratores eſtis vos. Et de iſtis duob⁹ mẽdaciorũ generibus dicitur φ neutrũ eſt peccatuʒ mortale niſi forte viris pfectis. qui docẽdo. iudicãdo et pdicãdo. dictis ſuis imiſcerẽt ſcienter huiuſmodi mẽdatia. qꝫ per hoc periret auctoritas doctorũ eccleſie. Nam cũ dicat Aug⁹ ad Jheronimũ in epiſtola fundamẽti ſi ad ſcripturas ſacras recepta fuerint iocoſa mẽdacia: nichil in eis remanet ſoliditatis. Conſimiliter dici poterit de prelato ſuis dictis mẽdacia huiuſmõi imiſcente φ nichil in doctrina ſua manet ſolide veritatis. In alijs autẽ actibus ſiue prelatorũ ſiue aliorũ inferiorũ in ſtatu pfectionis exiſtẽtium: non eſſet huiuſmodi mẽdaciũ officioſum vel iocoſũ peccatũ mortale: niſi ratione ſcandali qꝫ citius poſſunt imperfecti ſcandalizari de mẽdatio talis pſone: φ alteri⁹ ſecũdũ ſcotũ. ſup. iij. di. xxxix. Itẽ nõ licet mentiri ꝓpter liberationẽ hoīs a quocũq̃ periculo ſed tamen licet occultare veritatẽ prudenter ſub aliqua diſſimulatione vt dicit Aug. contra mendatiũ.

¶ Sequitur de pctõ in ſpiritũ ſanctũ quod etiã dicit peccatũ ad mortẽ. Cap. xxxix.

A Ut enim dicit magiſter ſententiarum libro. ij. xliij. peccatũ in ſpiritum ſanctum: eſt quoddã gen⁹ peccati ceteris grauiꝰ & abhoīabilius de quo videlicet pctõ. veritas in euangelio ait. Qui peccauerit in ſpm̃ ſanctũ non remittet in hoc ſeculo neq̃ in futuro hinc etiã Johãnes in Epiſtola canonica ſic ait. Eſt peccatũ ad mortẽ nõ ꝓ eo dico vt quis oret. Et nota ſm Tho. in ſu. veritatis theologie: φ quis oẽ peccatũ generaliter ſit cõtra deũ trinũ et vnũ: a ꝓprietate tñ dicit pctm̃ aliquod eſſe in patrẽ: aliquod i filiũ. aliqd in ſpm̃ ſanctũ. Peccatũ enĩ in prẽm id intelligit. φ fit per ĩfirmitatẽ ſeu ĩpotentiã. qꝫ patri frequẽter ſcriptura attribuit potẽtiam. Peccatũ in filiũ eſt: qd fit p ignorantiã quia ſapia filio attribuit. Pctm̃ i ſpm̃ ſanctũ: eſt φ fit ex malicia. i. voluntas pot et ſcit reſiſtere
B alicui malo. & tñ ex ſola malicia illud eligit peccatũ. Peccatũ aũt in ſpm̃ ſanctũ dicitur irremiſſibile in hoc ſeculo neq̃ i futuro: non qꝫ dimitti nõ poſſit: ſed qꝫ nõ habet ꝯgruẽtiam ex ſe φre remitti debeat: licet ex cõgrua dei volũtate. poſſet oẽ pctm̃ remitti. Hoc aũt pctm̃ irremiſſibile dicit nõ qꝫ aliqñ nõ remittatur ſed qꝫ pleniſſime & exactiſſime hic vel i futuro punitẽ. ita vt ſi quis cũ hoc pctõ deceſſerit eternaliter dãpnet. Si vero penituerit: quod qñq̃ contingit: nil de pena ipi pctõ debita remittẽ qn vel hic vel igne purgatorio pſoluat. qñ hoc peccatũ nullã habet excuſationẽ. Alia vero q̃ per ĩfirmitatẽ vel p ignorantiaʒ fiunt aliq̃ habẽt excuſationẽ. Ideoq̃ de pena q̃ ꝓ ipſis peccatis deberet. ſi infirmitatis vel ignorantie excuſationẽ nõ hẽrent: penitẽtibus plurimũ remittet. vt minꝰ puniant. φ ſi peccati excuſationeʒ nõ haberent. Alijs qui excuſationem ĩfirmitatis vel ignorantie non habẽt: dꝫ irremiſſibile peccatũ. qꝫ vix et raro ac difficulter remittitur quia nichil de pena penitentibus debita. pro peccato re-
C mittit. ſeu mitigatur. Et notãdũ ſm Auguſtinũ. qd de quocũq̃ peſſimo in hac vita cõſtituto: nõ eſt deſperandũ nec ꝓ illo iprudenter oratur. de quo nõ deſperatur. Tũc enim debet ſm magiſtrũ ſniarũ peccatũ dici ad mortem vel in ſpm̃ ſanctũ: cũ non habet comitẽ penitentiã ante mortẽ. Nec de aliquo pctõre i hac vita eſt deſperandũ. vñ illud Johis. Nõ ꝓ eo dico vt qs oret: ſic accipiendũ videtur eſſe. vt ꝓ aliquo peccante ad mortẽ. vel i ſpiritũ ſctm̃. poſtq̃ finierit hanc vitã: nõ oremꝰ. Dũ autẽ in hac vita eſt. nec peccatũ illiꝰ iudicare. nec de illo deſperare. ſed pro illo orare debemus. Nam ſm Aug⁹ de nullo deſperãdũ eſt. q̃diu patientia dei ad penitẽtiã eũ adducit. Paganus eſt hodie heretic⁹ eſt hodie ſciſmaticus eſt hodie qd ſi cras amplectatur catholicam fidem. et ſequatur catholicaʒ veritatẽ. Quid ſi iſti quos in quocũq̃ genere errorũ notos et tanq̃ deſperatiſſimos dampnas. anteq̃ finiant iſtam vitã agant penitentiam: & inueniant veram vitam in futuro: Nolite ergo ãte tempus quicq̃ iudicare. vñ noſtre ſent. ſubiungendo dicit. Ex hijs oſtẽditur: pro ſingulis peccatoribus in hac vita eſſe orandum. nec de aliquo eſſe diffidendũ ſi quia conuerti poteſt dũ in hac vita eſt. Sunt autem ſecundum Thomã. in ſumma veritatis theologie ſex ſpecies peccati in ſpirituʒ ſanctum. ſcꝫ deſperatio. preſumptio. impugnatio veritatis agnite. inuidentia fraterne caritatis. obſtinatio. et finalis impenitẽtia. Horum numerus ſic accipiatur. In remiſſione ſunt tria ſcꝫ ipſe remittens. et ille cui remittitur. ac diſpoſitio remittendi in eo cui remittitur. In ipſo remittente: ſunt duo. ſcꝫ miã & iuſticia. Contra miaꝫ ẽ deſpatio. ꝯtra

ſufficiēs eſt pſumptio. In eo cui remittitur ſunt duo. ſcȝ dolor de peccato commiſſo. et ꝓpoſitū de non cōmittendo. Sed cōtra ꝑmū eſt obſtinatio: et ꝯtra ſecundū eſt finalis impenitentia. Prima diſpoſitio ī eo cui remittitur. duplex eſt ſcȝ cognitio veri. et amor boni. Sed contra primū. eſt impugnatio veritatis agnite. Contra ſecundum eſt inuidentia gratie fraterne. Et nota ꝙ ſicut falſa ē eorū opinio. qui deſperāt ꝙ deus peccatori penitenti veniā denegæt vel ꝙ peccatores ad ſe non cōuertat per iuſtificātem gratiā: ſic falſa eſt eorum opinio. qui pſumunt ꝙ deus in peccato perſeuerantibus. et a bono opere ceſſantibus veniam et gloriā largiatur. Eſt tamē pſumptio minus peccatū ꝙ deſperatio ꝗto magis ꝓprium eſt deo miſereri ⁊ parcere. ꝙ punire propter eius infinitam bonitatē. D Sed iam videamꝰ quid ſanctus Bernardus ſētiat de eis. qui venialia quedā peccata eo ꝙ ſibi parua videantur non curāt emendare. Utrū tales videantur peccare in ſpiritū ſanctū. Ait enim in ſermone in conuerſione ſancti pauli: ꝙ idem paulꝰ quia chriſtū ſibi ignotū perſequebatur. ideo miām cōſecutꝰ qȝ ignorans in incredulitate hoc fecit. Uñ ad noſtram inſtructionē ſubiungit ibidē dicēs. Diſcite ex hoc fratres iuſtum iudicē deū non ſolum quid fiat. ſed et quo aīo fiat conſiderare. Et cauete deinceps ne quis parua reputet. quālibet paruam ſcienter delinquere cōuincatur. Nemo dicat in corde ſuo leuia ſūt iſta: nō curo corrigere. nō eſt magnum ſi in hijs maneā venialibus minimiſqȝ pctīs hec eſt ei dilectiſſima ipenitētia. hec blaſphemia in ſpiritū ſanctū blaſphemia irremiſſibilis Paulus enim blaſphemꝰ fuit. ſed nō in ſpiritū ſanctū: quia ignorans fecit in incredulitate. et ideo / cōſecutus eſt miām. Uñ et xp̄s dñs noſter ſic ait ad ſanctam Brigittā libro ſecundo. ca. xxxij. dicēs ꝙ minimū peccatū in quo quis delectatur nec ſe inde emendat: ſatis eſt ei ad perditionē. Quia de omni peccato ēt veniali oportet ꝙ hō habeat contritionē et totiēs. quotiēs offendit etiā venialitē neceſſe eſt vt ſimiliē ꝓponat ſe idē emendare Hinc etiam idem Bernardus in libro de pcepto et diſpenſatiōe ſic ait. Nonnulla ſtultiloquia ſeu vaniloquia et q̄cq̄ ocioſe dicta facta et cogitata [illegible] niſi cōtra dei mādatum vſurpant. Peccata quippe ſunt et deꝰ phibet oē peccatū. tñ venialia nō criminalia reputantur. excepto cū per cōtēptū vertuntur in vſū et cōſuetudinē. ꝗ tūc nō peccata ſpūs ſed pcātis intenſio pſtat. Nō enim ſnobedientia ſed impatiētia facit preuaricatorem. Elatio quippe contēpnentis atqȝ impenitentis obſtinatio: in minimis quoqȝ mandatis culpā facit non minimam. et vertit in crimen grauis rebellionis. Non eſt idipſum nolle obedire: et non obedire. hoc quippe ſcȝ nō obedire. interdū erroris eſt nōnūꝗ̄ et infirmitatis. Illud vero ſcȝ nolle obedire. aut odioſe pertinatie aut contumatie eſt nō ferende. et ipſum repugnare eſt. et reſiſtere ſpiritui ſancto. Et ſi vſqȝ ad mortem perdurauerit blaſphemia eſt nō remittēda. ſiue in hoc ſeculo ſiue in futuro. Non ergo qualiſcūqȝ mandati preteritio criminalem facit inobediētiam. ſed repugnare: ſed nolle obedire. Uñ ⁊ yſidorus de ſummo bono ſic ait. F Grauiꝰ eſt īfirmitate quā ignorātia delinquere: grauius ꝙ induſtria: ꝙ īfirmitate peccare. Induſtria namqȝ peccat: q̄ ſtudio ac deliberatiōe mentis malum agit. Infirmitate aūt peccat: qui caſu vel precipitatiōe delinquit. Sunt enī qui ignorāter peccant: et ſunt qui ſciēter. ſunt etiam qui per ignorātie excuſationem ſcire nolunt vt minus culpabiles habeātur qui tñ ſeipſos nō muniūt ſed decipiūt. Neſcire ſimpliciter ad ignorātiam ptinet. Nolle autem ſcire ad contumacē ſuperbiam: voluntatem quippe deum velle neſcire: quid aliud ē ꝙ velle dūm ſuperbiendo cōtempnere: Nemo igitur ſe de ignorātia excuſet. quia deꝰ nō ſolum eos iudicat qui a cognitiōe reuertuntur: ſed etiam illos qui neſcierūt teſtante eodē dño ꝑ ꝓphetā. Diſperdam inquit homines a facie terre: et eos qui auertunt poſt tergū dñi. et qui nō queſierunt dñm nec inueſtigauerūt eū. G Sūt ꝓterea peccata leuia q̄ ab incipientibus cotidiana ſatiſfactiōe purgantur. que tñ a perfectis viris velut magna crimina euitantur. Quid aūt hoīes de magnis ſceleribꝰ agere debēt: qū etiam perfecti leuia q̄qȝ delicta q̄ſi grauiſſima lugētur. Nō ſolum grauia ſed et leuia cauēda ſunt pctā Multa enim leuia: vnū grande efficiunt; ſicut ſolent ex paruis et minimis guttis: immenſa flumina creſcere. Numeroſitas ī vnū coacta: exundantem efficit copiam. Peccata que incipientibus leuia ſunt: perfectis viris grauia deputantur. Tanto enim maius cognoſcitur eſſe peccatum: quanto maior q̄ peccat habetur. Creſcit enim delicti cumulus: iuxta ordinem meritorum. Et ſepe quod minoribus ignoſcitur: maioribus imputatur. hec yſidorus.

¶ Quod minima peccata per cõtẽptũ vel cõſuetudinẽ efficiãtur moꝛtalia: et de leuioꝛibꝰ et grauioꝛibꝰ peccatis et de amoꝛe et conſuetudine peccandi. Cap. xl.

A Multi vt dicit yſidoꝛus vitã ſine crimine habere poſſunt. ſine pctõ nõ poſſunt. Nam q̃uis in hoc ſeculo magna iuſticie quiſq; claritate reſplẽdeat: nũq̃ tñ ad purũ pctõꝝ ſoꝛdibus caret. Johanne apoſtolo atteſtante q̇ ait. Si dixerimꝰ. qꝛ peccatum non habemꝰ ipſi nos ſeducimꝰ et veritas in nobis nõ eſt. Et notandũ ſ̃m p̄fatũ yſidoꝝ ꝙ experimẽto minoꝛũ peccatoꝛum: maioꝛa peccata cõmittunt. vt durius feriant̃ ꝓ magnis ſceleribꝰ: qui de paruis coꝛrigi noluerunt: Juditio aũt diuino: in reatũ nequioꝛẽ labũtur: qui diſtinguere minoꝛa ſua facta contẽpnũt. Multi a crimine icidũt in crimẽ qui dei cognitionẽ habentes timoꝛẽ eiꝰ negligunt. et quẽ nouerunt per ſciam: per actionẽ non venerant̃. Quid autem ſit irã dei mereri: q̇d ꝓuocari: prudens lectoꝛ debet ſcire.

B Grauioꝛ tñ eſt ira q̃ ꝓuocatur. q̃ ea q̃ meret̃. Nam meremur qñ ignoꝛanter peccamus. Prouocamꝰ qñ ſcimꝰ bonũ facere nec volumus. Item ſciendũ ſ̃m eundẽ yſidoꝛũ: ꝙ aliud eſt nõ peccare amoꝛe dilectõis dei: aliud timoꝛe ſupplicij. Qui ei amoꝛe caritatis dei nõ peccat: hoꝛreſcit oẽ malũ amplectendo iuſticie bonũ nec eũ delectat peccatũ: etiam ſi ſceleris impunitas ꝓmittatur. Qui vero ſola pena ſupplicij in ſe vicia reprimit. q̃uis nõ expleat opꝰ pctĩ: viuit tñ in eo voluntas peccandi doletq; ſibi illicitũ qḋ lex ꝓhibere dinoſcat̃. Ille vero mercedem boni opis recipit q̇ amando iuſticiã facit. non is q̇ eam ſolo metu penarũ inuitus cuſtodit. vñ et augꝰ ait. Qñ timoꝛe pene nõ amoꝛe iuſticie fit bonũ: nõdũ bñ fit bonũ: nec fit ĩ coꝛde qḋ fieri videt̃ in opeꝛe: qñ mallet hõ nõ facere ſi poſſet ĩpune: hinc etiã greg. ait. Qñ q̇s timoꝛe adhuc bona agit: a malo penitꝰ nõ receſſit. qꝛ eo ipſo peccat: quo peccare vellet ſi licite potuiſſet: qꝛ ſi penã nõ metueret: culpã ꝓculdubio ꝑpetraret. Qñ ḡ audis qḋ dñs deꝰ tuꝰ dulcis eſt: attẽde q̇d diligas dñ̃. audis qꝛ rectus eſt. attẽde q̇d timeas. vt amoꝛe et timoꝛe dei excitatꝰ legem eius cuſtodias. Preterea notandũ ſ̃m yſidoꝛum: melius eſt peccatũ cauere q̃ emendare. Facilius enim reſiſtimꝰ hoſti a quo nõdũ victi ſumꝰ. quam ei a quo iam ſupati atq; deuicti cognoſcimur. Omne peccatũ anteq̃ admittat̃ ampliꝰ ꝑtimeſcitur. Quamuis aũt graue ſit dũ in vſum venerit. leue extiſtimatur. et ſine metu cõmittit̃. Iſtis fomitibus quaſi quibuſdam gradibꝰ coaleſcit oẽ peccatum. Cogitatio nãq; praua: delectationem parit: delectatio conſenſum: conſenſus actionem. actio conſuetudinẽ: conſuetudo neceſſitatẽ: Sicq; hijs vinculis hõ implicatꝰ: quadã cathena vicioꝝ tenetur aſtrictꝰ: ita vt ab ea nequaq̃ euelli valeat: niſi diuina gratia manũ iacentis apprehendat. Difficile eſt peccati conſuetudinẽ vincere: prauus vſus vix aboletur aſſidua conſuetudo vicium in naturam cõuertit. animꝰ ſceleribus aſtrictus: vix ab eis diuelli poteſt hec yſodoꝛus.

¶ De peccatis coꝛdis oꝛis operis et omiſſionis et qualiter mũdiciam coꝛdis oꝛis et operis acquirere valeamꝰ. Cap. xli.

C Peccata coꝛdis ſ̃m thomã in ſũma veritatis theologie ſunt hec. cogitatio. delectatio. cõſenſus. deſideriũ mali. voluntas peruerſa. infidelitas. indeuotio. preſumptio deſperatio. timoꝛ male hũilians. amoꝛ male accendẽs. ſuſpitio. inuidia. ira. odium. timere ſeruiliter. exultatio in aduerſis ꝓximi. contẽptus paupis. vel peccatoꝝ. ꝑſonarũ acceptio. ꝑfidia. affectus parẽtũ carnalis. ĩepta leticia. ſeculi triſticia. inpatiẽtia. auaricia. ſupbia ꝑplexitas. obſtinatio. malicia. tediũ boni accidia. incõſtantia. pene penitẽtio: doloꝛ qꝛ nõ fecit ampliꝰ mali. ypocriſis. amoꝛ placendi. timoꝛ diſplicẽdi. verecundia de bono opere: amoꝛ priuatꝰ ſenſus ſingularis. ambitio dignitatũ. vana gloꝛia de bonis nature vel foꝛtune vel gratie. verecũdia de pauperibꝰ D amicis contemptus admonitionẽ in mia. Peccata oꝛis. ſunt hec. Crebꝛa iuratio ꝑiurium. blaſphemia: nomen dñi irreuerent̃ aſſumere veritatẽ ĩpugnare. deũ de aura ꝙ alijs inſtruere. cõtra deũ murmurare irreuerẽter hoꝛas dicere. detractio. adulatio. mẽdaciũ. vituperiũ. maledictio. ĩfamatio. cõtentio. cõminatio. ĩpugnatio veritatis agnite. ĩpugnatio caritatis fraterne. ſeminatio diſcoꝛdie: ꝓditio. falſum teſtimoniũ dicere. conſilia. deriſio. cõtradictio obie. ſubuertere facta bona in eccleſijs placitare. ad irãm hoĩem ꝓuocare. reprehẽdere aliquẽ ĩ aliquo qḋ ipſe facit: vaniloquiũ. multiloquiũ. ſtultiloquiũ. ꝓferre verba ocioſa vel ſupflua vel curioſa. iactantia. verboꝝ politio. peccatoꝛum defenſio. clamoꝛ. riſus. chachinꝰ. turpiloquium. lenocinium. cantare cantilenas ſeculares. in cantu dominico magis ſtudere vocem frangere q̃ deuote pſallere. murmurare. verba ſcurrilia ꝓferre. iniuſta cauſa aduocare. malum cōmendare. E Peccata operis ſunt hec. Gula luxuria. ebrietas. ſimonia. ſortilegia. violatio dierū ſolēnium. ſacrilegiū. indigne cōicare. votorū fractio. apoſtaſia. diſſolutio i officio diuino. ſcādalizare ſuo malo exemplo ꝓximū. corpore ledere hoiem in rebus: vel i perſona. vel in fama vel in furto. rapina vſura. deceptio. ludus. venditio iuſticie. exactiones ad theolonea iniuſta. auſcultare mala ioculatoribus dare. neceſſaria ſubtrahere. ſuperflua ſumere. vltra vires quippiam aggredi. cōſuetudo peccādi. recidiuatio. ſimulatio tenere officiū qḋ nō ſufficit. vel qḋ ſine peccato non agitur. corrizare. nouitates inuenire. maioribus rebellare. minores opprimere delinquere in viſu. auditu. olfactu guſtu. tactu. lucta oſculis muneribus. itineribus. nutibus. mandatis ſcripturis circūſtantias aggrauantes admittere. que ſunt tēpus. locus modus numerus. perſona mora ſcientia etas. tēptationem ꝑuenire. ſeipm ad peccandum cogere. F Peccata omiſſionis ſunt hec. De deo non cogitare. ipm non timere. vel amare. de bñficijs gratias nō agere. opera q̄ quis facit ad ipſum nō referre. de peccatis ſicut debet non dolere. ad gratiā recipiendam non ſe ꝑparare gratia accepta nō vti nec eam conſeruare. ad inſpirationē diuinā ſe nō cōuertere. voluntatem ſuā volūtati diuine non cōformare. ad orationes diuinas dicendas non attēdere. orōnes debitas omittere. ea ad que tenetur ex voto vel ex ꝑcepto vel ex officio negligere ꝯfeſſionē ſemel in anno non expedire parētes nō honorare. ſeipm non cognoſcere ⁊ reprehēdere cōſcientiam. negligere eccleſiam. ⁊ ꝑdicatiōes fugere. temptationi nō reſiſtere. pñias iniunctas negligenter facere ⁊ q̄ ſtatim facienda ſunt differre. bonis ꝓximi non gaudere. et malis eiꝰ nō cōdolere. iniurias non remittere. fidē ꝓximo non ſeruare. bñficijs eiꝰ non rñdere delinquētes nō corripe. lites nō ſedare. ignorantes non iſtruere afflictos non conſolari. admonitionibꝰ non acquieſcere. hec Tho. G Oſtēſis aūt iſtis varijs pctōꝝ generibꝰ quibꝰ hō fedatur ſeu polluitur: reſtat ſubiungere ſecūdū. Rich. hampol que mūdificāt hoiez et ſunt tria ſcz contritio cogitatiōis. et expulſio oīs affectiōis. que nō pertinet ad laudē ⁊ amorē dei. Confeſſio oris: que debet eſſe tēpeſtiua. et nuda et integra. Satiſfactio operis: que habere debet. tres comites. ſcz ieiunium. qꝛ peccauit contra ſemetipſum: orationem. quia peccauit contra deū. Elemoſinaꝫ qꝛ peccauit contra ꝓximum. Non tamē dico ꝙ de bonis alienis faciat elemoſinam: ſed reſtituat quia non dimittitur peccatum niſi reſtituatur ablatum. Mundiciam vero cordis. ſeruant tria ſcz vigil dei meditatio. vt nullū tempus ſit in quo de deo non cogites. excepto ſompno. q̄ omnibus cōis eſt. Solicitudo cuſtodie ſenſuum exteriorum vt guſtꝰ et olfactus. auditus. viſio. tactus: ſub freno diſcipline ſapienter arceantur: Et honeſta occupatio. vt legendo. aut aliquid de deo loquendo. aut ſcribendo. aut aliquid vtile agēdo. Similiter mundiciaꝫ oris. tria ꝯſeruant ſcz. loquendi ꝑmeditatio. cauere a multiloquio et mendatij deteſtatio. Item mundiciā operis. tria cōſeruāt. ſcz alimentorum moderatio. praue ſocietatis declinatio: ⁊ iugis mortis meditatio.

¶ De bona inſtructione ſeu informatione diſcernendi bonas cogitationes a malis ⁊ de vagatione cordis et eius cuſtodia necnon et de modo declinandi ſeu vitandi malas cogitationes. Cap. xliij.

H OMnis cogitatio eſt in quolibet hoīe tribus modis. ſ. aut amore. aut odio. aut caſu fortuito. vnde cogitatio q̄ eſt in homīe ob amorē. illa talis eſt in eo vtilis et ſalubris dummō ea que diligit. reſpectu dei diligat ordinate. Sed ſi amor eſt contrarius in eo: talis cogitatio eſt ſibi inutilis et dampnoſa. Quando hō cogitat odioſa mente in aliquibus virtuoſis: tunc talis cogitatio. q̄ ſe taliē habet homini eſt nociua. Sed ſi hō cogitauerit in aliquibꝰ vicioſis: et ea aīo ſuo vilipēdit ꝓpter ſui vicia et cōtempnit. tūc talis cogitatio eſt homini commodoſa. Cum aliq̄s cogitat fortuito caſu quedā et ea que cogitat nō diligit occaſionaliter neqꝫ odit: tunc talis cogitatio eſt inanis et ita ſibi inutilis ⁊ nociua. licet ſit cogitatio caſualis: ex eo qꝛ in huiuſmodi cogitatione perdit tempus: quod deberet in vtilitatem ſuā ſemper expendere Cum ſint plura bona in quibus poteſt quilibet cogitare virtuoſe. ⁊ mala in quibus homo cogitat vicioſe valde eſt mirandum qualiter poteſt eſſe ꝙ plures mali ꝙ bōi ſunt i hominibus cogitatus. Quociēſcūqꝫ homo cogitat de diuine bōitatis copia et virtutūꝫ de hūana miſeria ⁊ defectu: ſēp ē talis cogitat ius ꝯmēdabilis. ⁊ deo ydōeꝰ ⁊ gratꝰ. Et quociēſcūqꝫ homo cogitat de fallacibus vanitatibꝰ

huius mundi eas voluntate ⁊ animo amplectendi
huiuſmodi ſemper cogitatio eſt damnoſa.
Quicunqꝫ ergo cupit habere in ſe utiles
cogitatus in hijs in quibus cogitat: intentione
et conſcientia ſe muniat pꝛius bona:
quia virtutē tantā habent in quolibet hoīe
iſta duo: ꝙ quoduis ſit illud ī quo homo cogitat
bona intentione et conſcientia: ſemꝑ
eſt hoī ſua cogitatio utilis ⁊ ſalubꝛis: ⁊ ſicut
melius eſt ſine cōparatione bono homini ꝙ
ſit ſolus ꝙ̄ ſi eſſet in cōſoꝛtio maloꝛum vel
A iniquoꝛuꝫ: ſic multo melius eſſet coꝛdi hoīs
ꝙ quouis ſit vacuum cogitatu: ꝙ̄ ſi ī malis
operibus cogitaret: quia ſicut mala ſocietas
homini eſt occaſio peccandi: ſic male cogitationes
ſunt occaſio ⁊ cauſa hoī ad actū ſuas
pꝛemeditationes deducendi. Sicut enī multiplicantur
adinuicē in mēte hominis: peſſimi
cogitatus ⁊ ꝓpter eoꝛuꝫ multiplicationē
ſenſualitates coꝛpoꝛales mouentur ad peccandum:
ſic bone cogitationes multiplicāt
alias bonas in mente hominis et augmētāt
et ꝓpter earum augmentū mouētur ſenſualitates
hoīs ad opera bona perpetranda.
Quando vero humane cogitationes nō habent
aſpectum ad deum fontem luminum
omniū conditoꝛem: opoꝛtet de neceſſario ꝙ
ille ſint inutiles diabolice et dāpnoſe: et eis
magnū afferant detrimentum. Unde ſciendum
ꝙ tunc cogitatio eſt ocioſa: quādo ea
apud te in mēte ruminas ex quibus licet nequaꝙ̄
vt ex noxijs leſeris: nichil tamē ex eis
utile colligis: Quis apud perfectū nonnulla
leſio ſit non ſolū cum deficit: verūetiam cū
nō ꝓficit. In exercitio namqꝫ ſpirituali nō
B ꝓficere deficere eſt. Cogitatio quoqꝫ ocioſa
et ſi nequaꝙ̄ ſpiritualem integritatē ſuam
ſic cōminuit: vt ex toto euaneſcēdo deficiat
eam tamē ſemper impedit ne vel in bono qḋ
iam habet creſcēdo: vel ad bonū dum quod
nec habet aſcendendo ꝓficiat. Hoc autē impedimentum
in multis ꝙ̄ ſepe ſpiritualibꝰ
exercitijs noſtris per ocioſam cogitationem
incurrimus: ⁊ tunc ꝙ̄ maxime: cū oꝛationibus
⁊ hoꝛis atqꝫ tempoꝛibus inſtitutis inſtamus:
quia ſcilicet ocioſa cogitatione nos depꝛimente:
cum pſalmis ſiue hymnis deum
oꝛamus ſit vt a nobis diuiſi ⁊ extra nos longe
a nobis ꝓiecti: nequaꝙ̄ in coꝛde verſemꝰ
quod oꝛe ꝓferimus: labitur enī a ſeipſo coꝛ
noſtrū: et per tot plerūqꝫ loca fugiēs diſcurrit:
vt nec vbi ſit ſciat: nec ſe ad ſe ſine labore
maxio abiectū reducere: vel cōminutū colligere
queat. Talem itaqꝫ ꝙ̄diu cogitationē
habemus: plenā cum deo qui abſconditoꝛū
eſt cognitoꝛ pacem habere non poſſumꝰ ipſo
ſuper vaga coꝛdis noſtri inſtabilitate querimoniam
faciente: ac dicente. Populus hic
C labijs me honoꝛat: coꝛ autem eoꝛū longe eſt
a me. Nā quomodo non lōge eſt coꝛ noſtrū
a deo: cū longe ſit a ſeipſo. Unde et yſidoꝛꝰ
ait. Magna obſeruantia circa coꝛdis cuſtodiam
eſt adhibenda: quia aut bone aut male
rei ibi cōſiſtit oꝛigo. Non enim ſolum factis
ſed et cogitationibus delinquimꝰ: ſi eis
illicite occurrentibus delectemur: Non eſt arbitrij
noſtri cogitationes praue ſuggeſtiōis
pꝛeuenire: cauere autem ī animo cogitationē
ne ſe attinet voluntati. Cogitationes illicitas
ſuggerere demonū eſt: ſuſcipere vero eas ſiue
reſpuere: omni ſtudenti per dei gratiam
poſſibile eſt. Et nota ꝙ ad peccatum qḋ opere
perpetratur nequaꝙ̄ peruenies: ſi incentiuū
vicioꝛū ſtatim in mēte iugulaueris. Jdō
quicquid pudet dicere pudeat cogitare. Unū
⁊ gregoꝛius ait. Magno ſtudio ſupflue cogitationes
amputande ſunt: ſed tamē amputari
funditꝰ nequaꝙ̄ poſſunt. Nūc ad ꝑfectiōes
ſummā pertingimus: cū ſic exteriora
vitia vincimꝰ vt cogitationes ſupfluas
a mēte reſecemus. Quocūqꝫ tēpoꝛe nō cogitaueris
deū: putes te tempus illud amiſiſſe
D Puritas in duobus conſiſtit: ſcꝫ in querēda
gloꝛia dei ⁊ vtilitate pꝛimi. In oī creatura
que ſub ſole vanitatibus mūdanis occupatē
nihil humano coꝛde ſublimiꝰ nihil nobiliꝰ
nihilqꝫ deo ſimilius reperitur: quapꝛopter
nihil aliud querit a te niſi coꝛ tuum. Unū per
Salomonē dicit. Fili pꝛebe coꝛ tuum mihi.
Preterea notandū ꝙ oīs actio laudabilis ſiue
repꝛehenſibilis ex volūtate habet laudem
ſiue repꝛehenſionē. In volūtate nāqꝫ eſt radix
E ⁊ pꝛincipium oīum actionū que ſunt in
noſtra poteſtate: ⁊ ſi non poſſumus qḋ volumus
iudicamꝰ tn̄ coꝛā deo vnuſqſqꝫ de ꝓpria
voluntate. Nolite igitur cōſiderare tm̄
qḋ faciatis: ſed qḋ velitis: nō tm̄ q̄ ſunt opa
veſtra: ꝙ̄tū q̄ ſit volūtas veſtra. Si aūt cognoſcere
vultis que veſtra voluntas ſit recta:
illa ꝓ certo recta eſt que ſubiacet voluntati
dei. Cum ergo aliquid magnū vel paruū
facere diſponitis vel cogitatis: ita dicite ī coꝛdibus
veſtris: vult deus vt hoc velim an nō
Si vobis recte rñdet ꝯſciētia vr̄a vere vult
deꝰ vt hoc velī ⁊ placet illi talis volūtas: tūc
ſiue poteſtis ſiue nō poteſtis qḋ vultis volūtatē
tn̄ amate: ſi aūt vobis ꝯſciētia vr̄a teſtat̄
qḋ deꝰ nō vult vos hr̄e illā volūtatē tūc toto

❡ De instructiõe discernẽdi bonas cogitatiões a malis.

cõnatu auertite ab illa corꝫ vestrū. Et si bene
vultis eā a vobis expellere: inꝙ̃tum potestis
huiusmõi cogitationē ⁊ eius mẽoriaꝫ
a corde vestro excludite. Quā aūt prauam
volūtatē aut prauā cogitationē a vobis excludatis
hoc pulcrū consiliū quod vobis do, intelligite
⁊ videte atꝙ efficaciter tenete. Nolite
litigare cū ꝑuersis cogitationibus: vel cū
ꝑuersa volūtate: sed cū infeste sūt vobis ali
qua vtili cogitatiõe ⁊ volūtate mentem vestram:
donec ille euanescant: fortiter occupate.
Nunꝙ̃ enī expellit̃ de corde cogitatio
vel volūtas nisi alia cogitatione ⁊ alia volū
F tate q̃ illis non cõcordant. Cum aūt vultis
orare: aut in aliquā bonā cogitationē intedere:
si vobis tunc importune venerint cogi
tationes: nõ debetis suscipere. Nunꝙ̃ ꝓpter
illarꝫ importunitatē bonū quod icepistis veli
tis dimittere: ne instigator earum diabolus
gaudeat qꝛ vos a bono icepto facit deficere
sed eo quē dixi mõ, illas contẽpnendo fugi
te. neqꝫ doleatis: neqꝫ cõtristemini de illarū
infestatione. ꝙ̃diu illas sicut dixi cõtẽnendo:
nullū eis assēsū p̄beatis ne occasione tristitie
iterū redeāt ad memoriā: ⁊ suā importunitatē
G resuscitēt. Hanc enī habet cõsuetudinē
mens hois: vt in hoc vn̄ delectat̃ aut contri
statur: sepius ad memoriā reducat: ꝙ̃ illud
quod negligendū sentit ⁊ cogitat. Similiter
stimulus carnis: aut ire: aut inuidie: aut in
anis glorie ⁊ hmõi tūc facillime extinguūt̃
qñ illos velle sentire: aut de illis cogitare:
aut aliqd illorꝫ suasione facere dedignamur
Hmõi enī motus vel cogitatiões: ſm eūdē
Anselmū ad pctm̄ nobis nõ imputantur: si
nullatenus volūtas nostra illis se associet.
Nūc nichil dānationis ē hijs q̄ sunt in xp̄o
H iesu q̄ nõ ſm carnē ambulāt. Scḋm carnē
ambulare est carni volūtatē cõcordare. Car
nē aūt vocat aplūs oēm viciosum motū in
aīa vel in corpe cū dicit. Qū caro cõcupiscit
aduersus spm̄: ⁊ spūs aduersus carnē. Diffi
cile quidē hmõi suggestiones extinguimꝰ: si
caput earū itra mētē admittimꝰ. Facile, vo
si ꝓncipiū earū scḋm predictū cõsiliū cõteri
mus. Sciēdū tñ ꝓ remedio vanarū cogita
tionū: qꝛ sicut sol eleuat rorē a terra ꝓpter
maximū estū sui: sic mēs hois qñ cogitat inaniter
vel casualiter aliqua et eiꝰ memoria
facit ipm̄ diuine passionis amaritudinis re
minisci: tunc qualibet pessimas cogitatiões
a mēte hois eleuat virtus diuine salutifere
passionis ipsam adimplens gratia et amore.
De mõ vero declinādi luxuriosas cogitationes.
vide superius in capitulo qđ tractat
de remedijs ꝯtra luxuriā. xxvi. capi. lib. iij. I
ca. xix. Et notādū ꝙ cū btā brigida diuersis
cogitationibus et inutilibus turbaret̃ et afficeret̃:
qꝛ eas amouere nõ posset: dixit illi
dn̄s iesus christꝰ hec est vera iusticia. Sicut
enī prius delectabaris in affectionibus mun
di cõtra velle meū: sic nunc ꝑmittuntur tibi
cogitationes varie contra velle tuū. verūtñ
time cum discretione: ⁊ cõfide fortiter i me
deo tuo: sciens ꝓ certissimo ꝙ qñ mens non
delectat̃ in cogitationibus pc̄i; sed reluctat̃ K
eis fortiter detestādo eas: purgatio sunt aīe
et corona. Si vero modicū pctm̄ qđ intelligis
esse pctm̄ delectat te facere ⁊ facis ex con
fidentia abstinētie ⁊ ꝓsumptione gratie nec
assumis penitētiam nec aliā facis emēdatio
nē: scito illud posse fieri mortale. Propterea
si in mēte venerit aliqua pc̄i delectatio qua
liscūqꝫ fuerit: cõsidera statim ad quid tēdit
et penitere. Nā postꝙ̃ natura hois debilitata
est ex infirmitate eius pluries ꝓcedit pec
catū. nõ enī est homo qui non peccet: saltem
venialiter. Sed deus misericors dedit hoī re
mediū dolere: scꝫ de oī peccato: nec nõ iā emē
data timere ne forte nõ bene emendata sint
Nam nihil ita odit deꝰ sicut scire pctm̄ ⁊ nõ
curare: aut ex meritis aliquibus presumere
quasi deꝰ: ideo toleraret aliquod pctm̄ tuū
quasi sine te nõ posset honorari: aut ideo lici
te ꝑmitteret tibi facere vnū malū: qꝛ fecisti
plura bona: cū magis si cēties fecisses bene
ꝓ vnoquoqꝫ malo adhuc nõ sufficeret rn̄de
re deo tuo ꝓ caritate ⁊ bonitate sua. Propter L
ea time rationabiliter ⁊ si cogitationes ꝓhi
bere nõ poteris: saltem fer patienter ⁊ cona
re cõtra eas voluntate. Nõ enī dāpnaberis
ꝑ eis si ingrediuntur: qꝛ nõ est tuū ꝓhibere
nisi i eis delectaueris. Time tñ ꝙuis cogita
tionibꝰ nõ consentis: ne forte ꝓpter superbiā
cadas. Omnis qui stat: solius dei virtu
te stat. Et nota ꝙ sicut synapis ad purgatio
nē cerebri ita cogitationes male ꝓficiunt ad
purgationē aīe: nisi enī qñqꝫ interuenirent
cogitationes male tunc homo esset angelus
et non homo ⁊ putaret omnia habere a seip
so. Ideo vt homo intelligat infirmitatem
suam quam habet a seipso et fortitudinem
quā habet a me: necesse est vt permittat̃ ex
magna misericordia qñqꝫ temptari tempta
tionibus malis: quibus si homo nõ consentit
purgatio sunt anime ⁊ custodia virtutū
suarū. Et licet amare sint ad ferendū quasi
sinapis tñ sanant multum aīam: et ducunt

Pars secūd

eam ad eternam vitā. et ſanitatē: que nō poteſt haberi ſine amaritudinibus. Timor q̄ppe introductorium quoddā eſt in celum. Et ſicut beatꝰ dicitur qui ſemꝑ eſt pauidus: ita qui mentis eſt dure: corruet in malū. Ideo multi lapſi ſunt in precipiciū. et mortē propriam: qꝛ timorē diuinum abiecerunt a ſe. et ibi erubuerunt ꝯfiteri coram hoīb9: vbi non erubeſcebant peccare coram deo. Ideo qui pro modico peccato non curat petere veniam: huic et ego dedignabor relaxare peccatum. Et ſic ex excertatione auctis peccatis: illud ꝙ ex ꝯtritiōe remiſſibile et veniale erat: ex negligentia et cōtemptu. fiet valde graue.

¶ Explicit Prima pars huius libri. Incipiunt capitula ſecunde partis huius libri.

Quod nullus electorꝫ in hac vita viuat abſqꝫ aliqua temptatione. ⁊ de quinqꝫ remedijs generalibus contra temptationes adhibendis. Capitulū primū

De ordine temptationum et primo de timore nocturno. Capitulū ſecūdum.

De negocio perambulante in tenebris id eſt de ambitione honoris ſiue prelationis ⁊ qualis eſſe debeat q̄ ad ꝓlationē ſumit͛. Cap. iij.

De demonio meridiano. et de diſcretione in cibo et potu. et ſomno habenda. Cap. iiij.

Quod diabolus ſolet nōnullos decipere per illuſionem in dormiendo: et etiā ꝑ exteriores apparitiones in vigilādo. Cap. v.

De diuerſitate ſompniorum. ⁊ an ſompnia ſint obſeruanda et de modo diſcernendi inter reuelationes et illuſiones. Capitulū. vj.

De vicijs que ſe virtutes eſſe ſimulāt vel mētiuntur. Cap. vij.

De occultis et ſubtilibꝰ tēptatiōibꝰ. Ca. viij

De blaſphemijs et alijs ſpiritualibus tēptationibus et earū remedijs. Cap. ix.

Contra deſperationē et ꝙ nemo debeat deſperare qui paratus eſt penitere. Cap. x.

De flagellis et correptione diuina patienter ſuſtinenda. Cap. xj.

Quod hō nōnunq̄ videt͛ ſibi eſſe a deo derelictus et tamen non eſt. Cap. xij.

De diſcretione habēda in cibo et potu ⁊ aliis. Capitulum. xiij.

¶ Expliciunt capitula ſecunde partis.

¶ Incipit ſcd'a pars. Quod nullus electorꝫ in hac vita abſqꝫ aliqua temptatione viuat ⁊ de quinqꝫ remedijs generalibus contra temptationes adhibendis. Capitulū Primum.

Fili ait ſcriptura accedēs ad ſer- A uitutē dei. ſta in iuſticia et timore. et ꝑpara aīam tuā ad tēptationem. Hic notant͛ tres virtutes theologie. et. iiij. cardinales: Fili: ꝑ fidē. accedēs ꝑ ſpē. ad ſeruitutē dei: ꝑ caritatē. ſta: ꝑ fortitudinē. in iuſticia: ꝑ iuſticiā. in timore: ꝑ tēꝑantiā: ꝑpara aīam tuā ad tēptationē: ꝑ prudentiā. Nota cariſſime ꝙ nō dicit ꝑpara aīam tuā ad requiē: ſed ad tēptationem. vnde et Bern. ait. Premonitos vos eē volo: neminē ſuꝑ terrā abſqꝫ tēptatiōe victurū. vt cui forte tollit͛ aliqua: alterā ſecurꝰ expectat: aut forte nō ſecurus. ſed pauidus magis. et ſic petat ab ea liberari. vt nūq̄ ſibi i corꝑe mortis huiꝰ libertatē ꝑfectā. ſeu requiē audeat polliceri. B Si autem kīme poſtq̄ cōuerſus fueris ad deū ſeu etiā poſtq̄ igreſſus fueris religionē ſēſeris te aliq̄ graui moleſtia. ſeu tēptatiōe pulſari. et grauari: noli inde turbari nec mirari. qꝛ ſm Grego. in mor. eos diabolꝰ pulſari negligit quos quieto iure poſſidere ſe ſentit. Cōtra nos vero eo vehemētiꝰ ſe irritat: quo ex corde noſtro q̄ſi ex iure ꝓꝑe habitatiōis expellitur vn̄ et Iſidorꝰ in li. de ſū. bono ait. Tūc magis grauari ſe ꝗſqꝫ ipulſu vicioꝝ cognoſcit. dum ad cognitionē dei acceſſerit. ſicut iſrael grauiori onere ab egyptijs ꝑmit͛. dū ꝑ moyſen diuina illi cognitio apit͛ vicia ante ꝯuerſionē quaſi pacē in hoīe habent. q̄ū autē expellunt͛: acrior virtute cōſurgūt. Fiunt autem inimica conuerſo: que peccatori proſpere blandiebant͛ atqꝫ eadē fiunt blanda cōuerſo: que peccatori aduerſa extiterunt. Multi poſt conuerſionē etiā nolentes: motū libidinis ſuſtinent quod tamē ad dampnationem non tollerant. ſed ad probationē ſ. vt ſemꝑ habeant pro excutienda inercia. hoſtem cui reſiſtant dummodo non cōſentiāt. Huiuſqꝫ C iſidorus. Et ſciendum ſm Ierō. ꝙ in illa tantū cogitatione peccatū eſt: que ſuggeſtioni cōſenſum mentis dedit que malū ſuū blāde fouet que in factum geſſit irrumpere. huiuſmodi cogitatio etiā ſi ex aliquo impedita caſu non impleat voluntatē. nichilominus actione criminis condēpnatur a dño: vnde et dñs in euangelio ait. Qui viderit mulierē ad concupiſcendū eam id eſt qui ſic aſpexerit vt cōcupiſcat ꝑ facere diſponat: hic recte mechatus eſt eam in corde ſuo. Sciendũ tñ ꝙ quãtũcunqꝫ vilis fuerit cogitatio mentẽ nõ polluit: cui ratio non conſentit. Non eſt in D noſtra poteſtate quid nobis veniat in mẽtẽ: ſed ſuſcipere vel reſpuere: omni ſtudenti. per gratiam dei poſſibile eſt. Demonũ eſt cogitationes malas ſuggerere noſtrum eſt illico eas expellere. In cogitatiõe ſua ſicut Bern. ait: cadit quiſqꝫ vel ſtat. Si bona cogitas cogitatio ſancta cuſtodiet te. Si mala: ſpiritꝰ ſanctus effugiet fictũ et auferet ſe a cogitationibus que ſunt ſine intellectu. Eritqꝫ tẽplum dei: ſpelunca diaboli: quoniã quẽ deꝰ deſerit: diabolus accipit. Spiritus ſanctus ſuggerit bona et dulcia. malignus mala et amara. vana et immũda. Et ideo in quacũqꝫ hora mala cogitatio cor tuum tangit: nõ cõſentias illi / nec ſinas eam in corde tuo manere: ſed illico repelle. Initio cogitatiõis reſiſte: et fugiet a te. hinc etiã Iſidorus ait. Diabolus enim ſerpẽs lubricus eſt. cuius ſi capiti. i. ſi prime ſuggeſtioni non reſiſtitur. totꝰ in iterna cordis dum nõ ſentiť labitur. Tẽptationum diabolicarũ inicia fragilia ſunt que ſi non caueanť: ſed ꝑ vſum in cõſuetudinem trãſeãt: in nouiſſimis fortiter conualeſcunt ita vt aut nunq̃ aut cum difficultate vicanť. E Qui autẽ paſſiõibꝰ aĩe inſidiãte aduerſario cruciať: non idcirco ſe credat alienari a xp̃o qꝛ talia patitur: ſed magis ꝑ hoc deo cõmendabilẽ ſe exiſtimet. ſi dum hec patiť laudet deum potius quã accuſet ad magnã vtilitatem diuino iudicio mẽs iuſti diuerſis tẽptationũ paſſionibus agitať: pro quibus ſi gratias deo egerit: ſueqꝫ culpe qđ talia pati dignus ſit reputauerit: hoc quod ex paſſione tollerat ei pro virtutibꝰ reputabiť. qui et diuinã cognoſcit iuſticiã. et ſuã culpã intelligit. vtile eſt igiť dei ſeruo poſt conuerſionẽ tẽptari: quatinus a torpore negligẽtie ſolicitãtibus vicijs ad virtutes animã ꝑ exercitiũ ꝓparet viciorũ. hec Iſidorus. Et ſciẽdũ qđ quinqꝫ F modis homo reſiſtere debet tẽptationibus. Primo cogitationẽ ſuam inde auertere. vnde tẽplať: atqꝫ alias occupatiões ſeu cogitatiões aſſumere: qđꝰ ipugnationis ſue poſſit obliuiſci. Secũdo occaſiões et materias tẽptationis fugere et deuitare. Tertio patienter et humiliter virgam dñi ſuſtinere. dignum ſe iudicãs afflictione et labore pugne credẽs talia ſibi propter peccata ſua cõtigiſſe. et ideo patienter tolleret cõſiderans ꝙ ei proueniet in bonum: quia citius et placabilis erit deus et purgabiť a peccatis et vicijs: atqꝫ vitabitur virtutibus: ſcientia meritis et gloria. Quarto orationi frequẽter incumbere. et auxiliũ dei per ſe et aliorum ſuffragia implorare. qꝛ ſicut Iſidorus dicit. Frequẽs oratio extinguit temptationẽ viciorum: ab hijs enĩ qui vigilãt latrones ſe diuertũt: ſed dormientes ſpoliant. Sic ab hijs qui vigilant in orationibus demones diuertunt. vigilate ergo et orate: ne intretis in temptationẽ. ad hoc quãdoqꝫ etiam permittit deus hominẽ tribulari: vt excitetur ad oratiõis ſtudium / et cõfugiat ad dominum / et experiať eius auxilium: et per eius exauditionis ſolatium. amplius in eiꝰ amore exardeſcat. Quinto chriſti paſſionem ad memoriam reducere. quia ſecundum Gregori. nichil adeo graue quod non equanimiter tollerur: ſi chriſti paſſio ad memoriam reducatur. vnde et Bern. ait. Quid enim tam efficax ad curandũ conſciẽtie vulnera / necnon ad purgandum aciem mentis ꝙ chriſti vulnerum ſedula meditatio: hec autem de temptationibus et earum remedijs breuiter et generaliter dicta ſufficiant ad preſens. Nunc vero dicendum eſt de ſpecialibꝰ temptationibus illis quibus ſolent nouiter ad deum conuerſi initio ſue conuerſionis vexari. ¶ Secũdum capitulum tractat de prima tractatiõe. ſ. de timore nocturno. Cap. ij

NOn timebis: ait Pſalmiſta. a timore nocturno a ſagitta volante in die a G negotio perambulante in tenebris ab incurſu et demonio meridiano. hec inquit Bern. ſunt quattuor temptationes quibus vndiqꝫ circundati neceſſe habemus circũdari ſcuto domini: vt ſit nobis a dextris et a ſiniſtris et ante et retro. Conſiderandum nobis eſt. q̃ ſunt iſte quattuor temptationes quas hic ponit. Credo enim ꝙ in hoc ordine quo hic numerantur contra eos qui conuertuntur inſurgunt: et velut principes ſunt omniũ temptationum. Neceſſarium plane nobis inter ipſa noſtre conuerſationis initia ſcutum domini: vt non timeamꝰ a timore nocturno. Bene autem dicitur non timendum a timore nocturno. et non dicitur a nocte. quia non ipſa afflictio temptatio eſt. ſed magis timor ipſius. Nam et omnes laboramus cum tamẽ nõ omnes inde temptemur. Et qui temptãtur multo magis timore future pene. ꝙ preſentis dolore leduntur. Qꝛ ģ timor ipſe tẽptatio eſt congrue dictum eſt ei qui circundatur ſcuto domini quod ab hac temptatione non timebit. Forte impugnabitur. forte temptabitur. forte timebit noctem. Sed nõ ſi iſte timor nocebit. Magis autem ſi ei non fuerit dominatus: tunc immaculatus erit ⁊ emundabitur ſic ut ſcriptum eſt. quia terruit purgabunt. Caminus eſt timor iſte: ſed vt examinet non exurat: veritas facit. Nocturnus plane ⁊ tenebroſus timor. ſed facile hūc radius veritatis exſuperat. Ingerit enī vigilis cordis. nunc quidem peccata que fecimꝰ vt quemadmodum de ſe propheta ait. etiam nos in flagella parati ſumus tunc annunciantes iniquitates noſtras et cogitatiões pro peccato noſtro nunc vero eterna ſupplicia q̄ meruimus vt in eorum comparatione que euadimus vniuerſa que patimur delicias reputemus nunc quoq; celeſtia ad que tendimus crebro. videlicet memorans: quoniam non ſunt condigne paſſiones huius temporis ad futuram gloriam que reuelabitur in nobis. nunc etiam ea que pro nobis pertulit chriſtus. vt crebro conſiderantes quāta ſuſtinuit illa maieſtas pro inutilibus ſeruis: erubeſcamus non ſuſtinere ſaltem parua ꝓ nobis. hec Bern. hinc etiam et idem. Bern. ſuper canti. ait. Primordia noſtre conuerſionis. primus exagitat timor quē intrantibus ſtati horror vite ingerit artioris et inſuete auſteritatis diſciplina: vigilandum proinde ⁊ orandum primo intrantibus contra hanc tēptationem: ne ſubito preoccupati a puſillanimitate ſpiritus et tempeſtate a bono incepto quod abſit reſiliant. Nam ſcḋm eundem Bern. ibidem. ſi pariter labores ⁊ premia videremus timor omnino quorum vis laborum nullus eſſet pre deſiderio premiorū. dum clara luce appareret: non ſunt condigne paſſiões huius temporis. ad futurām gloriā que reuelabitur in nobis. Nunc vero quoniam abſcondita ſunt ab oculis noſtris ⁊ nox eſt: interim ī hac parte tēptamur nimirū a timore nocturno. ⁊ pro bonis que nō videmus que in pſentiarū ſunt aduerſa formidamꝰ tolerare hec Bern. Preterea ſciendū eſt ꝙ diabolus frequenter non nullos vexat ⁊ temptat ⁊ precipue eos qui ſolitarie viuūt per timores ⁊ horrores ⁊ tremores ⁊ agitatiões. ⁊ etiam nonnunq̄ eis apparet. vel in corporali effigie. vel in ymaginatiõe aliquando dum dormiunt aliquando etiam dū vigilant. ⁊ ita eos iſtis ⁊ multis aliis modis vexat et terret ꝙ vix aliquā requiē poſſunt habere. ac etiam eos ita territos ſeu formidoloſos facit: et precipue in initio conuerſionis. ꝙ pre timore horripilationē capitis incurrunt. nec audent in ꝓpria domo vel cella ſoli abſq; ſocii comitiua remanere et precipue tempore nocturno. Sciant igitur qui taliter ab hoſte temptant / ꝙ nunq̄ hoſtem ſuum melius aut citius poterunt ſuperare q̄ vt eum non timendo contempnant. et vt ei fortiter reſiſtendo non cedant nec fugiant ſed firmiter in domino ſperantes ſeq; ipſos ſigno crucis armantes. et curam ſui ipſorum in ipſum dñm iactantes cum beato antonio dicant xpi ſeruus ſum. Si ad me miſſus es o diabole non fugio. dominus michi adiutor eſt. ⁊ ego exultabo ſuper inimicos meos. Preterea q2 nõ nunq̄ ſolent plus exempla corroborare animum audientis. q̄ verba docentis igitur audiamus q̄ hoſtiliter et crudeliter diabolus aggreſſus eſt ſanctum antonium eum non ſolum variis modis terrendo. ſed et crudeliter verberando et q̄ fortiter ⁊ q̄ viriliter idem antonius eum non timendo contempſerit deriſerit. atq; ſpaciū pedis ei nõ prebēdo ſuperauerit: Legitur autē ī vita ipſiꝰ ātonij q̄ diabolꝰ ita eū aggregatis ſatellitibus ſuis varia corde lacerauit vt dolorū magnitudo motum auferret ⁊ vocem. Nam ipſe ſanctus Anthonius ſepe referebat vulnera eſſe tam grauia: ita vt vniuerſorū hominū tormenta ſuperarent: ſed dei prudentia que nunq̄ ſperātibus in ſe deeſt: alia die miniſter ſuus aduenit cibos deferens aſſuetos inuenitq; eum in terra iacētē quaſi mortuū et humeris impoſitum ad villule domicilium deportauit. Quo audito ingens vicinorum et affinium multitudo cõcurrēs triſte funeris in medio poſiti reddebat officiū. Media autem nocte tranſacta cunctis q; ſomno oppreſſis anima paululum redeunte Anthonius ſuſpirans eleuauit caput ⁊ videns miniſtrum ſuum aliis dormiētibus vigilantem nutu aduocauit obſecrans vt nullo penitus excitato ad priſtinum ſe deferret habitaculum. Relatus ergo iuxta morē iterum ſolus permanebat ⁊ ſtare quidē ꝓpter plagas recentes non poterat. Orans vero proſtratus poſt orationem clara voce dicebat. Ecce hic ego ſum antonius nõ fugio veſtra certamina etiā ſi maiora faciatis nullꝰ me ſeparabit a caritate xpi. pſallebatq; dicēs. Si cõſiſtāt aduerſū me caſtra: non timebit cor meum. Talia eo dicente: diabolus admiratus ꝙ poſt tot verbera auſus fuiſſet reuerti cõgregatis canibꝰ ſuis ait. Videtis q2 nec ſpū fornicatiõis nec corporis doloribꝰ ſuperat imo audacter loqt. Oia arma arripite artiꝰ a vobis ipugnādū ſe eſſe ſētiat. Debet ſcire quos ꝓuocat. His dictis ſonitus repētinꝰ increpuit ita vt locus in quo Antoniꝰ habitabat funditus agitato ⁊ parietibꝰ patefactis, multipharia demonū exinde ſe turba effunderet. Qui videlicet demōes beſtiaꝝ et ſerpentiū formas induētes, oēm ꝓtinꝰ loci repleuerūt. ſ. fātaſiis leonū / tauroꝝ / lupoꝝ / aſpidū / ſerpētiū / ſcorpionū / necnō pardoꝛum: atqꝫ vrſoꝝ. Et hec quidē ſingula: ſm ſuā naturā fremebāt in antoniū. Nā rugiebat leo. taurꝰ mugiuit cornibꝰ minabaſ: ſerpētes ſibilū ꝓſonabāt. luporū īpetus ingrediebaſ. ⁊ ita ſinguli ſecundū ſuā naturā eū terrere conati ſūt. Nā truces erant valde oim vultus et voces horrende. atqꝫ dirus auditus. Antonius flagellatꝰ atqꝫ cōfoſſus ſentiebat quidē aſpiores corporis doloꝛes: ſed interiꝰ durabat mente ꝑuigil. Et licꝫ gemitū vulnera carnis exprimerent ſenſu tñ idē manens quaſi de inimicis luderet loqbaſ dicens. Si qd viriū haberetis. ſufficeret vnus ad ꝑliū. ſed quē dño vos eneruāte frangimi: multitudine tēptatis inferre terroꝛes. Rurſumqꝫ cōfidēs aiebat. Si qd valetis ſi vobis dñs in me dedit poteſtatē. ecce ꝑſto ſum deuoꝛate. Si vero nō poteſtis cur fruſtra nitimī. Signū eni crucis. ⁊ fides ad dñm nobis inexpugnabilis murꝰ eſt. Multa vero ꝯtra eū minātes frēdebāt in eū dētibus ſuis. eo ꝙ nullus tēptamēta ſequereſ effectꝰ. ſed maxime ecōtrario gigneret illuſio: Jeſꝰ aūt nō oblitus colluctatiōes ſui ſui eidē ꝓtectoꝛ eſt factꝰ. Nā cū Antoniꝰ leuaret oculos: vidit deſuꝑ culmen apiri: et deductis tenebꝛis radiū lucis ad ſe influere poſt cuꝰ ſplendoꝛis aduētū: nec demonū aliqs apparuit. et corporis doloꝛ mox deletus eſt. Edificiū quoqꝫ qd paululum ante demōes ruere fecerāt. reſtauratū eſt. Illico ergo preſentiam dñi intellexit antonius. et ex imo pectoꝛe trahens longa ſuſpiria: ad lumen quod ei apparebat loquebatur dicens. vbi eras iheſu bone. vbi eras: Quare nō a principio affuiſti vt ſanares vulnera mea: Et vox ad eum facta eſt. Antoni hic eram: ſed expectabam certamen tuum. Nunc autem qꝛ dimicando viriliter non ceſſiſti: ſemꝑ auxiliaboꝛ tibi ⁊ faciam te in oi orbe noīari. hiis auditis exurgens antonius in tantū roboꝛatꝰ exoꝛabat vt intelligeret plus ſe recepiſſe tunc virium ꝙ ante perdiderat. Cauſa aūt quare diabolus ita crudeliter tūc antoniū ⁊ nūc etiā aliquos de electis moleſtare ſeu vexare conatur: eſt vt faciat eos ſuū bonū ꝓpoſitū. ſeu ſtatū deſerere. et ad priſtinas peccatoꝝ ſoꝛdes reuerti. Sed tamē qui voluerit paulisꝑ expectare hoſti nō cedendo. ſed viriliter reſiſtendo: ꝙ poſt modicam penā manus dei valde ꝓpe eſt ⁊ cito adiuuabit eū. Ipſe enim deus ſecure tēptatos cuſtodit: ⁊ ipſi neſciūt qualiter nec ꝑcipiunt. vnde ꝑ pſalmiſtā in ꝑſona dñi ait. Cum ipſo ſum in tribulatiōe eripiam eum ⁊ gloꝛificabo eum. Et vnde ſcimus inquit Ber. ꝙ dñs nobiſcū ſit in tribulatiōe. Et rñdēs Ber. ad hoc ait. Ex eo vtiqꝫ ſcimus. ſcꝫ ꝙ dñs nobiſcum eſt. qꝛ nos in ipſa tribulatione ſumus Quis eni ſuſtineret quis ſubſiſteret: quis ꝑſiſteret reluctando: niſi dñs eēt cū eo. Non e iuxta eſt dñs hiis. q tribulato ſunt coꝛde. Igitur dñe iheſu. ſi ambulauero in medio vmbꝛe moꝛtis non timebo mala qm̄ tu mecū es Oē ergo gaudiū exiſtimate fratres mei. cum in varias incideritis tēptatiōes. ſciētes ꝙ ꝓbatio fidei veſtre multo ꝑcioſioꝛ ſit auro. Nā ſm aplm. Oēs qui pie volunt viuere in xpo ieſu ꝑſecutionem patiunſ: per multas enim tribulationes opoꝛtet nos intrare regnū celoꝛum. Criſoſtomꝰ quoqꝫ ait. Qui murmurat de periculo temptaptiōis murmurat de premio ꝓbationis. In nullo negocio pōt requies inueniri niſi preceſſerit labor. Ita magis in ſpūalibus rebꝰ niſi ꝑceſſerit tēptatio nō pōt eē ꝓbatio. Nulla ſunt ſine tēptationū experimētis opa virtutis. Nulla ſine ꝑturbatiōibꝰ fides: nulli ſine hoſte certamē: nulla ſine congreſſione victoꝛia. Tot demones circūuolāt capita hominū: quot minute pulueres volant in radio ſolis. Quis ergo cōtra inſidias inimicoꝝ inuiſibiliū ⁊ cōtra vniuerſa vitioꝛū agmina dimicare et victoꝛ exiſtere valeat? nūquid hō? nō ꝙdiu ſolus eſt hō ſed cū dei gratia hoc pōt ois homo. Pōt inimicus excitare tēptationis motū: ſed ex dei gr̄a in te eſt: ſi volueris dare vel negare conſenſum. Et nota ſm Aug. ꝙ temptatio non eſt pctm̄: ſed materia exercende virtutis. Et ſciendum ꝙ nemo leditur niſi a ſeipſo. vt Criſoſtomꝰ dicit hoc eſt nemo acquirit dānū aie ſue niſi ipſe ſit in cauſa: ſcꝫ vt ſi ſit negligens aut impatiens vel nō reſiſtens: quo modo et qñ deberet reſiſtere. Nec pōt aliqs plus tibi nocere: ꝙ dñs vult vel ꝑmittat tibi fieri. Inclina ergo et conformā voluntatem tuam diuine voluntati: et quicquid tibi fit erit tibi vtile. Quia quecūqꝫ ad eos veniunt: ſiue ſint leta ſiue triſtia: ſic ſemper dicere debes. Ego volo quicquid me deus velit velle et eius voluntati paratus ſum obedire etiam ſi irem in infernū. Talis voluntas eſt medicina cōtra omnia aduenientia con

di: et hec voluntas eſt delectatio in tribulatione: et tēperamētū bonum in pſperitate. Preterea qñcūq; tēptaris vel tribularis: memēto huius remedij quod dñs docet in euangelio dicēs, vigilate et orate: ne intretis in tēptationē. Et nota q̄ non dicit. orate ne temptemini. quia valde vtile eſt bonis multū temptari et tribulari: qḋ patet p exemplū tēptatorum et tribulatorū et pꝛecipue glorioſe virginis: que ceteris ſanctis ſanctior: magis tribulata fuit. Nō putet quis ſe ſanctū. q2 non temptat: q2 ſm Grego. tunc maxime impugnaris: cum te impugnari nō ſentis. Et ideo ſi viri religioſi habitus vel magne pfectiōis vite: nō ſentiūt temptationē: tunc timeant multum q̄ nō ſunt nimiū tēptati. Magis enim tēptātur boni qui aſcēdunt in altū: q̄ alij labiles. Et ratio eſt. q2 q̄to mons eſt altior tanto illic vētus eſt maior. Sic q̄to vita
A eſt ſublimior: tāto temptatio eſt fortior. Et ſciendū q̄ diabolus varijs tēptatiōibus nos temptat vt quem nō ſupat vna: ſuperet alia. vt patet in tēptatiōibus xp̄i. Item cōtinue tēptat: vt quaſi tedio vict9: homo ſuccūbat vnde et Grego. ait. Diabolus aſſidua tēptatione nos tēptat: vt ſaltē tedio vincat. Item aliquādo tēptat tribulatiōe. vt frangat. aliquādo pſuaſione. vt molliat. Item diabol9 aliquādo incitat hoīem ad reputādū ſe ſanctum ꝛ virtuoſum: vt cadat in ſupbiā. Aliq̄ incitat hoīem vt reputet ſe nimis culpabilem vt cadat in deſperationē. Et notandū q̄
B nichil ita confūdit victoriam demonū. quā ſi quis ſecreta immundarū cogitationū ſanctis patribus reuelauerit vel ſaltem pprio cōfeſſori et hoc eſt optimū remediū et generale cōtra oēs temptationes diaboli. Mater vero dei beatā Brigittā contra temptatiōes inſtruens ita dicens. Tu miraris cur tēptationes accreſcunt tibi in ſenectute quas nec in iuuētute nec in coniugio experta es. Ideo reſpondeo tibi: q̄ hoc ideo fit vt ſcires te nichil eē nec poſſe ſine filio meo. Etenim niſi filius me9 ſeruaſſet te: non eſſet aliquod peccatum in quo non fuiſſes inuoluta. Ideo do tibi nunc contra temptatiōes tria remedia. Cum enī temptatione ſordida temptaris dicito. Ieſu fili dei oīm cognitor: adiuua me ne in cogitatiōibus vanis nō delecter. Cum vero te delectat loqui dicito: Ieſu fili dei qui coram iudice tacuiſti: tene linguā meā donec cogitem qualiter et quid loquar. Cum te delectat operari. vel quieſcere vel comedere: dicito. Ieſu fili dei qui ligatus fuiſti: rege manus et oīa mēbra mea. vt opera mea tendāt ad bonū
C finem. Quia autē deus nōnūq̄ et pꝛecipue in pꝛincipio cōuerſionis pmittat electos ſuos varijs modis terreri temptari. et fatigari atq; poſtea ſoleat eos conſolari et ſtabilire in gratia. ita oſtēdit ſapiēs et dicit. In tēptatione ambulat cū eo. In pꝛimis eligit eū: timorem et metū et appꝛobationē īducit ſup illū et cruciabit illū in tribulatiōe doctrine ſue: donec tēptet eū ī cogitatiōibus ſuis ꝛ credat aīe illius. ad iter rectum deducet illū et letificabit illum et firmabit illū et denudabit abſconſa ſua illi. et theſaurizabit ſup illū ſapiētiam et ſciētiā et itellectū iuſticie. Intētio et declaratio illius dicti eſt hec. Sapiēs q2 nollet q̄ hoīes deſperarēt in tēptatiōib9 vel tribulatiōibus: ad cōfortationē eorū ita dicit. In tēptatiōe de9 nō deſerit hoīem. ſed ambulat cū eo vſq; ī finē: q2 vt dicit in pꝛimis eligit eum. i. cum trahit hoīem ad ſe p deuotionis cōfortationē. et poſtea dolorē metū ꝛ appꝛobationē inducit ſup eum qñ. ſ. ſubtrahit deuotionē et permittit eū tēptari. Dicit etiā q̄ cruciat eū in tribulatiōe donec tēptet eū ſeu pꝛobet in cogitatiōibus ſuis. et donec ponat homo totā ſpem ſuā plenarie in eo. Et ſic deducet eū dñs in viam rectam. ꝛ firmat ſeu cōiungit illum ſibi. et letificat eū et oſtēdit illi ſecreta ſua. et dat ei theſaurū cognitiōis. ꝛ itellectū iuſticie. Ex illis verbis ſacre ſcripture videre potes quod iſte tēptationes vel alie qualeſcunq; ſint hoꝛribiles: expediunt ꝛ pſunt homini per gratiā qui eſt in plena voluntate relinquēdi peccata ſua: ſi eaſdē tēptationes ſuſtinere velit pꝛout poterit et expectare dei voluntatē. et nō redire ad peccata que reliquerat p nullo dolore pena vel timore taliū tēptationū. ſed firmiter ſtare et laborare in oratione. Quia dñs ex infinita bonitate ſua pietatē et miſericordiā habēs erga oēs creaturas ſuas cum tempus fuerit apponet manū ſuam: et pꝛoſternet diabolū et potentiam eius et quieſcere faciet tribulatos a labore: et expellet dolorē et timorē et tenebras a cordibus eorum. Et inducet in aīas eorum lumen gratie. ꝛ aperiet viſum eorꝫ ſpiritualem: dando eis poteſtatē nouā ſpiritualē reſiſtendi oībus temptatiōibus diaboli ꝛ oībus peccatis moꝛtalibus ſine magno labore et deducendo eos in [illegible] vite et virtuoſe. In quā ſi pmanſerint: cōſeruabit eos vſq; in finem. et tunc aſſumet eos totaliter ad ſeipſm. Dicam9 ergo ex aīo ſcḋ Bern. dicamus ex ſentētia. Bonū eſt magis ire ad do- D

mum luctus: q̄ ad domū cōuiuij. Cum ipſo ſum in tribulatiōe ait dñs: et ego aliud iñterim q̄ tribulationē requirā. Michi adherere deo bonū eſt nō ſolum autē ſed et ponere i dño deo ſpē meā q2 eripiā eū inq̄t et glorificabo eū. Bonū ergo michi dñe tribulari dū modo ipſe ſis mecū: q̄ regnare ſine te epulari ſine te. ſine te gubernari. Bonū michi i tribulatione magis amplecti te in camino te habere mecū q̄ eſſe ſine te vel in celo. Nam aurum pbat fornax. et viros iuſtos temptatio tribulatiōis. Quid trepidam⁹. qd cūctamur qd refugim⁹ hunc caminū. Seuit iſte ignis: ſed dñs nobiſcum eſt in tribulatiōe. Si de⁹ nobiſcū. qs cōtra nos? hec Bern. Quia igit deus nobiſcū eſt in tribulatiōe: patient et libenter ſuſtinēda eſt. Nā q̄to tribulatio grauat: tanto magis de⁹ tribulato et tēptato appropinquat. hucuſq3 de tēptatiōe. prima. ſ. de timore nocturno. qui ſolet nouiter cōuerſos p̄mo moleſtare: dixiſſe ſufficiat. De vtilitate autē tribulationū et tēptationū. alias fauente dño ꝓpter tribulatoꝝ ꝯſolationē aliq̄d ſcribere et tractare tēptabo. Nūc vero de ſagitta volāte in die que dicit vana gloria erat aliq̄d dicēdū eo q̄ in ordine tēptationū ſolet eſſe ſecūda. Sed q2 in tractatu ſeptē criminaliū pctōꝝ memini me de ea aliq̄diu tractaſſe: ideo ad p̄ſens de ea tacēdo p̄tranſeo.

¶ Sequit̄ de negocio pambulante in tenebris id eſt de ambitiōe honoris ſiue plationis atq3 de cupiditate diuiciarū. Cap. iii.

NOtandū q̄ Bern. de hoc negocio loquēs ita inter alia dicit. Ambitio ſubtile malū. ſecretū virus. peſtis occulta. doli artifex. mater ypocriſis. liuoris parēs. viciorū origo. criminū fomes. virtutū erugo. tinea ſanctitatis. excecatrix cordiū. ex medicina lāguores generās. Deinde idē Bern. de diaboli aſtucia loquēs. ibi in ei⁹ pſona dicit de eo q̄ iam vanā gloriā deſpexit. Cōtempſit inq̄t vanam gloriā q̄a vana eſt: forte ſolid⁹ aliq̄d affectaret forte honores. forte diuicias. Quantos hoc negociū pambulās in tenebris: tradi fecit i tenebras exteriores veſte eos nuptiali ſpoliās: et virtutū exercicia fructu pietatis euacuās: vnde ſciēdū q̄ magiſter adā carthuſieñ dicit: q̄ ſunt nōnulli qui ſolū in quiete ſunt: ſine quiete tñ in ſola quiete degunt eoſq3 qui in varijs officijs occupati tenentur ſubiacere vel reprehendere cōſueuerūt ſtq3 loco eoꝝ ſubſtitui cupiūt illos locum ſolūmodo occupare nō autē fructū aliquē facere tacita reprehenſiōe aſſerūt. ſe nichilominus ſi eſſet in platione vel officijs in quibus ipſi ſunt: magnificaturos vigilāti ſompno apud ſe depingūt. Nō ſolum autē: ſed etiam vt p̄ſint. vel ſaltem vt aliqd̄ beneficiū vel officium p̄ alijs obtineāt: interceſſores querūt. offerūt ſe q̄tū poſſunt et impellūt. Et cū ſaltē occulte appetere puerilis animi ſit. nō aūt virilis. ſe ſꝑos quoq3 importune et impudēter ingerere. quante putam⁹ eſſe dementie. Audiāt igit iſti. quid Criſoſto. de talibus dicit. Opus quidē deſiderare bonū: bonū eſt. Primatū autē honoris cōcupiſcere: vanitas eſt. Primatus enī fugientē ſe deſiderat: deſiderantē ſe horret: hinc etiā auguſtin⁹ ait. Quotiēs hoib⁹ p̄eſſe deſidero: totiēs deo meo p̄eſſe cōtendo. vnde et Grego. ait. Sicut is qui inuitat⁹ renuit, queſitus refugit. ſacris eſt altarib⁹ admouendus: ſic qui ambit vel importunū ſe ingerit eſt procul dubio repellend⁹. hinc etiā Bern. dicit. Multi nō tāta fiducia et alacritate currerent ad honores. ſi et ſe ſentirent. et onere grauari metuerēt. nec cum tāto labore et periculo quarūlibet affectarēt infulas dignitatum. Nūc vero q2 ſola attendit gloria. et nō pena pudet eſſe clericum erubeſcit. In eccleſia ſe ſeviles eſtimāt et inglorios: q̄ quocūq3 loco eminētiori nō fuerint ſublimati. Sed q̄ huiuſmōi ſunt audiant iſidorū dicentem. Quāto quiſq3 in ſuperiori eſt cōſtitutus loco. tanto in maiori verſatur periculo. et quāto ſplendoris honore celſior eſt. tāto ſi delinquat. peccatū maius eſt. Nam quāto quis curis mūdi maioribus occupatur. tāto facili⁹ vicijs ſternitur. Si enim vix anim⁹ valet peccata deuitare quiet⁹. q̄to minus occupatiōe ſeculari deuictus. Notandū vero eſt q2 ſunt nōnulli prout dicit. Hugo de. xij. abuſiōibus clauſtri qui ſciunt. et poſſunt et nolūt preeſſe. et hoc caritatis eſt vel ſupbie. Quidā vero ſciunt. et poſſunt et nolunt preeſſe. et hoc humilitatis eſt vel inertie. Sunt et alij qui non ſciunt nec poſſunt. nec volunt preeſſe. et hoc diſcretionis eſt et prouidencie. Sunt quoq3 et alij. qui nec ſciūt nec poſſunt: ſed volūt p̄eſſe et hoc cupiditatis eſt et ſtulticie. Qui autem ſciūt et poſſunt et volūt preeſſe ſi velint prodeſſe caritatis eſt alioquin ſuperbie. Qui ſciūt et poſſunt: ſed nolūt p̄eſſe humilitatis eſt ſi verentur: inertie vero. ſi cum ſciant otio reſidant. Qui aūt nec ſciūt nec poſſūt cupiditatis videt eſſe q̄ volūt. Stulticie vero: ſi velint q̄ nec ſciūt nec poſſunt. Illi quidem qui nec ſciūt nec poſſunt. nec volūt p̄eſſe: prudenter agūt. Summa enī diſcretio eſt nolle q̄ nō poſ fulgere autem ꝗ̄ nescit. Sed nō ita agunt ꝗ̄ plerique illis diebus. Nā sunt multi qui ad prelationē aspirāt qui apud se in oculis suis optimi sūt obedientiarij vtiles cellarij sacriste honesti. hospitales facti. solliciti quoqz priores. ⁊ peritissimi etiā abbates in oībꝰ sunt: qui etiam illi valent in cōsilijs. tū egregij in factis et talis denique. ceterū sūt magnificentie vt vna nocte quicqd ad pdictoꝝ officialiū ministeriū ptinet. plene ac pfecte sine vllo obstaculo effectui mancipēt. cum interes interim. nec vnū modicū corpis admoliuntur. Quomodo nō illi in opere suo. etiā ipso deo sunt velociores. Nā de deo scriptum est ꝙ dixit et facta sunt. mādauit et creata sūt. Ipsi autē qui tali aspirant ad honores prelatos cogitauerunt et facti sunt: voluerūt et creati sunt. Si autem ad honores ad quos anhelāt vel aspirāt fuerit aduocati: falsa quadaꝫ merore verā sententiā ꝙ intus est obnubilāt. renuunt qd antea desiderant. mentiuntur se asserunt nolle. qd eos constat vehemēter velle. Suscipiunt tamen licet ꝙ tum fictis pretendūt inuiti vinci se vt ore dicunt. tollerāt: ne eos q instigunt offendant. Sicqz suscepientes onus impositū: deliberati tamē: cōsecuti effectu impossibile reperiūt: qd mira ad operādū leuissimū cōputauerunt. Numquid illegitimo tramite ascēdere dicendi sunt? Nō vtiqz Nam si legittime ascenderent prius descenderēt. hoc est: se veraciter et nō ficte humiliarent: ac talibus honoribus se indignos reputarent. Numquid qui sic ascendere nituntur ad prelationē debent admitti: Nequaꝙ. Et vnde hoc probas: vtiqz per beati Grego. sententiā in pastorali suo scꝫ dicentis. locꝰ regiminis desiderātibꝰ negādus est fugientibus offerendus. virtutibus ergo pollens: coactꝰ ad regimē veniat virtutibus vero vacuus: nec coactus accedat vnde et iterum idē Grego. dicit. Ille modis omnibus debet ad exemplum viuendi pertrahi: qui cunctis carnis passionibus moriens iam spiritualiter viuit prospera mundi postponit: qui nulla aduersa pertimescit qui sola eterna desiderat cuiꝰ intentioni bn̄ congruens nec omnino per imbecillitatem corpus nec valde per contumatiam repugnat animus qui ad aliena cupienda non ducitur. sed propria largitur qui per pietatis viscera citius ad ignoscendum flectitur. sed nunꝙ plus quam deceat ignoscēs ab arce rectitudinis inclinatur ꝙ nulla illicita perpetrat. Sed perpetrata ab alijs vt ꝓpa deplorat quasi ex affectu cordis aliene infirmitati compatitur. sicqz in proximi sicut in suis profectibus letat. Et qui ita se imitabilem ceteris in cunctis que agit insinuat. vt inter eos non habeat quod saltē de trāsactis erubescat. Qui sic studet viuere: vt proximorum quoqz arentia corda doctrine valeat fluentis irrigare qui orationis vsu et experimēto iaꝫ didicit quod obtinere a dn̄o que poposcerit possit cui per effectus vocē quasi iā spiritualiter dicit: adhuc loquente te dicā. Ecce assū. huiusqz Greg. Ecce in verbis huiꝰ sācti iam prelatis patet qualis quisqz debeat esse: q̄ ad regimen accedit. Quid vero Crisostomuꝰ adhuc materia sentiat audiamꝰ quiqz inquit desiderauerit primatum in terra inueniet confusionē in celo nec inter christi seruos computabitur qui de primatu tractauit nec quisꝙ festinet quō alijs maior appareat sed quomō oībꝰ inferior videatur. Nam primatū honoris concupiscere: vanitas est. Quicūqz desiderat primatū celestē: sequat hūilitatem terrestrem. Non enim qui maior fuerit in honore ille maior est: sed qui iustior fuerit ille est maior. Qualiter autem innocentius papa ambitiosum describit sic ostendit dicens. Ambitiosus semper est pauidus attentus ne dicat quod displiceat humilitatē simulat honestatem mentitur affabilitatem exhibet benignitatem ostendit. Subsequit et obsequit cunctos honorat: vniuersis inclinat: frequentat curias: visitat optimates assurgit ⁊ amplexatur applaudit et adulat bene nouit illud poeticū. Et si nullus erit puluis tn̄ excute nullum. Ambitiosus statim vt est ad honorem pmotus in superbiam extollitur in iactantiam efferatur. Non curat pdesse: sed gloriatur preesse: presumit se meliorem: quia cernit se superiorem priores dedignat. amicos notos ignorat: hesternos comites cōtemnit antiquos vultū auertit ceruicē erigit: fastū ostēdit grandia loquit sublimia meditatur: subesse non patitur: pesse molitur: subditis onerosus oibus infestus preceps molestus arrogans grauis et importunus. hec Innocētius. Audiat iterum ambiciosꝰ: qd in moralibus gre. dicat. Qui adhuc impugnātium certamina vitiorum per ꝯsensū delectationis tolerant alioꝝ curā suscipere non presumāt. Cum vero temptationū bella subegerint quoniā apud se iam de intima trāquillitate securi sunt: custodiā sortiantur aiarum. Item in pastorali sic ait

Penſandũ valde eſt ad culmẽ regiminis q̄ſ ꝗ qualiter veniat qꝛ vt ſupꝛadictũ eſt nõ niſi coactus: et inuitus debet ad illud accedere. Unde et greg. ita concludit. Cum iã ſibi culmen regiminis imperatur ſi iam donis pꝛeuentus eſt: quibus et alijs pſit ⁊ ex coꝛde dꝫ fugere et inuitus obedire. Sm vero Anſelmũ ſic eſt de ambitioſis ſicut de pueris papiliones venantibus qui dum venantur illos aſpiciendo ſurſum ſubito cadunt in foueam deoꝛſum. nã ſcdm greg. Dis qui diſpẽſãdis rebus pꝛeſidet: occulti hoſtis iaculis latus patet. hec aũt ideo ad lectoꝛis animum reuocare curauimꝰ: quatenꝰ quilibet ambitioſꝰ a ſuo pꝛopoſito reuocari poſſet. Sed quia exempla et maxime ſanctoꝛum plus audientes coꝛroboꝛant: ꝙ verba doctoꝛum: ideo is qui ad altioꝛa niti ur aſcendere: attendat diligenter et legat vitas patrum ⁊ pꝛecipue ſãctoꝛum Ambꝛoſij et greg. Et ibi videbit ꝙ viri ſancti ad pꝛelationes non ſolũ non aſpirauerunt: ſed et lectionibus de ſe factis vehementer reſiſtendo renũciauerũt atqꝫ ne electio haberet effectum fugam arripiẽtes ſe abſconderunt. Si vero ſancti viri eximij ⁊ virtutibꝰ pleni: ſic refutauerũt platiões ⁊ eccleſiaſticas dignitates qua pꝛeſumptione virtutibus carentes ⁊ oĩno indigni audebunt ad huiuſmodi aſpirare: hec autẽ ꝓpter ambitioſos dicta ſunt. Nunc vero contra cupiditatem ⁊ de diuitijs nõ appetendis. immo ꝓpter chꝛiſtum cõtẽnendis. aliqua tractanda erant: ſed quia de hijs in pꝛima parte necnõ in quarta huius libꝛi memini me nõ pauca dixiſſe: nõ eis ſub ſilẽtio ſuppreſſis ptranſeo.

¶ Sequitʳ de alia tẽptatiõe: ſcʒ de demonio meridiano. Cap. iiij.

D Cum diabolus hoĩem a bono pꝛopoſito ſeu a ſtatu recte viuendi per terrores et timoꝛes et perſecutiones non poterit reuocare et viderit hominem non ſolum inanẽ gloꝛiam et cupiditatem: ſed ⁊ honoꝛes atqꝫ oẽm mundi vanitatem ꝓpter chꝛiſti amoꝛẽ perfecte contẽpnere: tunc ſicut Bern. dicit. Malũ ſub ſpẽ boni ei ſuadere conatꝰ vt cito ꝯſẽtiat ꝙ magno opere diligit bonũ ⁊ facile ꝙ currit incurrat. Hoc vocat demoniũ nõ ſolũ diurnũ: ſꝫ et meridianũ. Unde iterũ Ber. ait. Illis qui ad deuotionis gratiam peruenerunt: vnũ videtur reſtare periculũ ⁊ oĩno timendum eſt eis a demonio meridiano. ipſe eſt ſathanas ſicut apoſtolus dicit: transfigurat ſe in angelum lucis. Ergo hoc timendum eſt ei ꝙ tanta delectatione oĩa fecit ne dum ſequitur affectionem coꝛpus deſtruat per immoderatam exercitationem: ac deinde neceſſe habeat nõ ſine magno ſpũalis exercitij detrimento circa debilitati coꝛpoꝛis curam occupari. Ergo ne incurrat qui currit illuminari neceſſe eſt lumine diſcretionis que mater eſt virtutum ⁊ conſũmatio pfectionis. diſcretio nimirũ docet neqꝫ quid nimis ne minꝰ fiat atqꝫ hec eſt octaua dies in qua circunciditur puer: qꝛ diſcretio vere circumcidit: vt nec plus nec minus fiat. Nam et qui minus eſt E fructũ boni operis abſcidit non circũcidit ſicut qui tepidus eſt ⁊ minus facit: at vero qꝛ oĩno rara iſta auis eſt in terris: huius diſcretionis locum in vobis fratres ſupplearbitꝰ obediẽtie vt nihil plꝰ nihil minꝰ nihil aliter ꝙ imperatũ eſt faciatis. Qui ex indiſcretionis vitio ieiunia ⁊ vigilias ⁊ hmõi ſic agit vt deficiẽte ſpũ vel languente coꝛpoꝛe ſpũalia impediãtur qui ſic crudelis eſt coꝛpoꝛi ſuo: abſtulit boni operis effectũ ſpũi affectũ pꝛimo exſpiſt honoꝛẽ deo et obſequiũ ſacrilegꝰ eſt et omniũ horum in deũ reus. Nota ꝙ ſcdm ſenſum apoſtoli nõ videatur eſſe humanũ hoc ⁊ non decet: ⁊ iuſtũ non ſit caput aliqñ dolere i ſeruitio dei: qd olim ſepe vſqꝫ ad doloꝛem ſubtrahit in vanitate ſeculi eſurire ventrem vſqꝫ ad cruciatum qui ſepe aliqñ repletꝰ eſt vſqꝫ ad vomitũ: ſed modus in oĩbus habendus eſt. Affligendũ aliquando coꝛpus eſt ſed non conterendũ. nã de rapina holocauſtũ offert qui vel ciboꝛũ nimia egeſtate vel manducandi vel ſõni penuria imoderate coꝛpus affligit. Sed aũt tãta ſit abſtinẽtia ꝙ hõ ab opi- F bus vtilioꝛibus impediat: quia ad ea nõ teneatur indiſcretũ eſt ieiuniũ. Ideo ſint tibi moderata ieiunia ne ſi nimia fuerint debilitẽt ſtomachũ. Sic debes ieiunare et abſtinere nõ vt palpites ⁊ vix reſpirare poſſis: ſꝫ vt ſtrato atqꝫ ſpꝛeto coꝛpis appetitu nec i lectione: nec i pſalmis: nec i vigilijs ſolito qd minꝰ facias ieiuniũ ſeu abſtinẽtia nõ eſt pfecta virtus: ſed ceterarũ virtutũ eſt fundamẽtũ. Ideo ſicut feſtinãdũ nobis eſt ne p appetitũ coꝛpoꝛee voluptatis i diſſolutionẽ noxiã dilabimur ⁊ ãn pſtitutũ tẽpus vel cibo indulgere vel modũ eiꝰ excedere pꝛeſumamꝰ: ita eſt et eſce ſõniqꝫ refectio hoꝛa legitima etiam ſi hoꝛreat ingerenda: vtrũqꝫ eñ bellũ aduerſarij ſicut idẽ eſt cõſurgit. Et pniciosius ieiuniũ G ſeu abſtinẽtia imoderata: ꝙ ſaturitas remiſſa ſupplantat a ſaturitate namqꝫ remiſſa ad menſurã diſcretionis intercedẽte ſalutari cõpunctione conſcẽdi põt: ſed abſtinentia non pat. Parcus cibus ⁊ venter ſemper eſuriēs tridianis pfert ieiuniis ⁊ multo melius ē cotidie parum : ꝙ raro ſatis ſumere hinc dominus ait ad beatā Brigittā dicens lib. iiij. ca. xxviij. Non debes plus debito procedere: id eſt vltra vires te affligere aut alios ſupra naturā tuam in bonis operibus imitari : qꝛ ab eterno diſpoſuit deus operibus caritatis et humilitatis aperiri peccatoribus celum : ſeruata in omnibus menſura et diſcretione. Nunc aūt diabolus inuidus ſuadet homini imperfecto ſupra vires ieiunare ſeu abſtinere ꝯmittere inſolueta ⁊ importabilia. velle imitari perfectiores nō conſiderans viribus proprijs ⁊ infirmitatibus: vt deficiant corpore: vel homo continuet male incepta ꝓpter ruborem hominū pluſꝙ propter deum: vel deficiat citius ꝓpter indiſcretionē vel infirmitatem propterea menſura teipſam in teipſa id eſt ſecundum fortitudinem ⁊ debilitatem tuam. quia alij ſunt a natura fortiores: alij debiliores: alij gratia dei feruentiores: alij conſuetudine bona alacriores. Ideo ſecundum conſilium timentium deum guberna vitam tuā ne per incōſiderationē ſuggeſtio diaboli venenoſiſſima mentē tuā deludat qua velis videri quod nō es aut eſſe appetas: qđ eſt ſupra vires ⁊ virtutem tuā: hec in reuelationibus beate brigitte. Nā diabolus quos videt feruētes: ad bonū incitat ad hoc vt excedāt, vt de alto poſſit eos precipitare qđ valde A periculoſum eſt. Hinc enim Bern. ait. Nō habet hoſtis callidus efficacius machinamentum ad tollendam de corde noſtro dilectionē dei: quam ſi efficere poſſit vt in ea incaute et ſine ratione ambulemus. Hec autem que dicta ſunt: non ſolum contra eos ſunt qui ſeipſos immoderate affligunt: ſed etiaꝫ contra eos qui vel orationes ſingulares, vel aliquā aliā deuotionē priuatā: preferūt cōuentuali: ⁊ cōmuni ſeruicio diuino. cōuerſationiqꝫ cōmuni. Spūs enim ſctūs illa hora gratum nō recipit: quicqđ aliud ꝙ debes neglecto eo quod debes obtuleris. virtus ſiquideꝫ diſcretiōis abſqꝫ feruore caritatis iacet. ⁊ feruor vehemēs abſqꝫ diſcretiōis tēperamēto precipitat. Ideoqꝫ laudabilis cui neutrū deeſt. quatinus et feruor diſcretionē erigat, et diſcretio feruorē regat. Diſcretio non tā virtus eſt: ꝙ quedā moderatrix et auriga virtutum. et morū doctrix. Tolle hanc ſ. diſcretionem. B et virtus viciū erit. Quicqđ boni cū diſcretione feceris: virtus eſt: quicqđ ſine diſcretiōe geſſeris viciū eſt. virtus enim indiſcrete: pro vicio reputatꝫ. In collis albis moyſi. In vtraqꝫ parte mens vitiū ſuſtinebit detrimentum. quiſqꝫ mētis qualitatē tenēs. nūc vrgentem ieiuniorū auiditate cōſtringit. nūc eſcarum nimietate diſtēdit. vt enim mēs cibi iam tāte laſſata perdidit ſua ſibi vigorē. dū carnis membra laſſitudine ſternuntur cū nimietate cōpulſionis [illegible] tis oppreſſa : emittere ad deū preces puras. leueſqꝫ nō poterit. Igitꝫ iſidorus. Quicqđ cuꝫ modo et tēꝑamēto fit: ſalutare eſt. Quicqđ autem nimie et vltra modū fit: periculoſuꝫ ē. Virtutem ꝙ ſuā in cōtrariū vertit: ſicut aqua que ſi nimios ymbres effūdit. nō ſolum nullum vſum adhibet. ſed etiā periculū exhibet vnde refert Ceſari⁹ qđ demon ſub ſpē boni angeli cuidā monacho min⁹ circūſpecto per aliquot dies ī mēſa formā dimidij panis oſtēdit. et ne plus ſimul ſumeret : ꝑſuaſit. Ille autē credēs illū eſſe bonū angelū: obediuit eidem ⁊ poſt breue temp⁹ tantam debilitatē capitis incurrit. quod ſenſuꝫ ꝑdidit et perijt Non eſt ergo oī ſpiritui credendū. Eſtimāt enī inſipientes et indocti qui dulcedinē amoris xp̄i nunꝙ experti ſunt ꝙ indiſcreta abſtinētia ſit ſanctitas. nec putant ſe poſſe fieri apđ deū magni meriti niſi ꝑ rarā. et quaſi inuiſā abſtinētiam: vt ſingulares hoīb⁹ innoteſcāt. Nam ſunt quidā vanis glorie cupidi ꝗ nul- C lomodo acqieſcunt inter hoīes cōmunes haberi quin aut tam parum comedāt vt omīa verba hoīm ad ſe trahant aut alteri⁹ generis cibaria ſibi afferri procurent vti aliquo ceteris diſſimiles eſſe videant̄. quorū inſania ⁊ obſtinatio longe ſit a me. ¶ Legitur de quodā in vitis patrū. ꝙ cū fratres ob celebritatē quandā ad eccleſiam conueniſſent ⁊ poſtea ſimul manducarēt: ꝙ iſte ſolus petijt ſibi afferri ſal. qꝛ coctū nō cōmedebat. Tūc miniſter in alijs occupatus clamauit corā oīb⁹ aliqs afferat ſal. qꝛ fratꝫ ille coctū non cōmedit. Et ſurgens quidā ſenex dixit ei. Frater expediebat tibi hodie commediſſe in cella tua carnes magis ꝙ vocē iſtā coram tātis fratrib⁹ audiuiſſe. Igitur ſi quis velit abſtinētiā ſingularē aſſumere: debet viſus hoīm ⁊ laudes vitare: ne quaſi ꝓ nichilo ſupbiat et totū amittat hoīes iudicāt illos ſep ē ſctiores quos vidēt abſtinētiores cū ſepe ī feriores ī ꝟitate exiſtāt. Qui enī ſuauitatē eterni amoris veracitꝫ guſtauerit: nichil ſe in abſtinētia que ꝙ perceſſere iudicabit imo tantū apud ſe inferioꝛ eſtimabit. Qtum apud hoīes in abſtinētia mirabilis videtur. Optimum eſſe et deo placens arbitrio; vt quis se cōformet in cibo et potu ꝓ loco ⁊ tpe ⁊ honestate eis cū quib⁹ conuersat̄ ne aut supstitiosus aut religiōis simulator appeat. Sciat enī sine dubio ꝙ si vn⁹ vel duo de ipso bn̄ sentiāt: ceteri potius simulatorē appellabūt. Uerūtñ salubrius ⁊ cautius ē vo[illegible] q̄ sūt minor⁹ ad singulares abstinentias se sibi p̄ferāt: ⁊ q̄ dic vel plꝰ abstinere videri appetāt. Illi aūt q̄ mirabilis abstinētie sūt alios sibi superiores estiment. Quoꝝ virtus [illegible] latet in qua excellunt. Nō enī virtus illoꝝ scꝫ abstinētia a multis laudatur nisi magna humilitate custodiat̄ ⁊ caritate corā xp̄o munitus habeatur. Quis enī cognoscere poterit quo amore erga deū ferueat quis q̄ta cōpassione erga ꝓximū illucescat? Et sine dubio virtus caritatis oīꝫ abstinentiā vel ieiuniū: vel aliqua opa q̄ pñt videri exterius incōparabiliter excedit. Et plerūqꝫ fit ꝙ qui corā hoīb⁹ minus videtur abstinens: intus corā xp̄o in amore magis sit feruens. Oportet ei vt corpus sit: q̄ se in diuino amore viriliter exercebit. Carne aūt nimia afflictione debilitata ⁊ infirmata. homo sepe orare nō sufficit: q̄to magis feruenti desiderio ad summa se nō leuabit. Mallē ergo ꝙ hō p̄ amoris magnitudine pot⁹ q̄ p̄ nimio ieiunio deficeret sicut sponsa de se testatur dicēs. Nūciate dilecto meo: qꝛ amore lāgueo huiusqꝫ ꝯstat⁹ Ricar. Hanpol in quodam tractatu qui est de emēdatione vite. xij. cōtinēs capitula. Gregorius quoqꝫ ait abstinētia est: que nō edendi horā preuenit vt fecit Ionathas in fauo mellis non lautiora querit edere vt israelite in deserto nō accuratius parat vt filij heli in sillo. non ad superfluitatē: vt sodomite: non vile quodlibet vt esau nimie ꝯcupiuit. Bonū est in cibo cū gratiarū actione percipere: quicquid de⁹ edendum precepit abstinere aūt ab aliquibus: nō quasi malis: sed quasi non necessariis: nō est malū. Cogitandū sūmopere est vt qui se illicita meminit ꝯmisisse: a quibusdā etiā licitis studeat abstinere quaten⁹ ꝑ hoc cōditori suo satisfaciat vt qui cōmisit ꝓhibita: sibimetipsi abscidere debeat etiā concessa: ⁊ se reprehendat in minimis: quē meminit ī maximis deliquisse. Nōnulla preterea ad discretā abstinentiā pertinētia q̄ prefatus Richard⁹ hanpol: scribēdo direxit ad virginē sub noīe margaretā reclusā ꝑ finali huius tractat⁹ cap. ⁊ hoc idō qꝛ vt mihi videt̄ melius sonant eadē in lingua materna. Sicut idē richard⁹ ꝓtulit quā si in linguā latinā transferentur. Hic ergo sit finis huius capituli.

¶ De diuersitate sōniorū. et an sōnia sint obseruāda: ⁊ ꝙ diabolus sepe soleat se in angelū lucis transfigurare. Cap. v.

Sciendū est ꝙ sex modis tāgūt animū ymagines sōnioꝝ. Aliqñ nāqꝫ sōnia ex uentris plenitudine: vel inanitate. Aliqñ vero illusione aliqñ aūt cogitatione simul ⁊ illusione aliqñ reuelatione: aliqñ aūt cogitatione simul ⁊ reuelatione generantur: sed duo que prima diximus oēs experimēto cognoscim⁹. Subiuncta aūt quattuor in sacre scripture paginis inuenimus. Sōnia aūt nisi plerūqꝫ ab occulto hoste per illusionē fierent neqꝫ hoc vir sapiēs indicaret dicens. Multos errare fecerūt sōnia ⁊ exciderūt sperātes in illis. Itē alia scriptura dicit. Nō augurabimini neqꝫ obseruabitis sōnia. Quib⁹ ꝑfecto verbis cui⁹ sint detestatiōis ostēdit q̄ auguriis ꝯiungunt̄. Nolite ergo obseruare sōnia: qꝛ hic maxime solet se sathanas trāsfigurare ī angelū lucis. Multi enī sedictiōe diabolice fantasmatis illusi sūt ⁊ honorari se diuina visitatiōe estimauerūt ꝓpt̄ qḋ nolite credere fallaciis sōnioꝝ seu apparitiōib⁹ occultis etiā oculo corporali ostēsis ne forte seducamini. Rursū nisi aliqñ ex cogitatiōe simul ⁊ illusiōe sōnia ꝓcederet. vir sapiēs minime dixisset multas curas sequunt̄ sōnia. Et nisi aliqñ sōnia ex misterio reuelatiōis orirent̄: ioseph ꝑcedendū se fratrib⁹ sōnio nō videret: nec marie spōsum vt ablato puero in egyptū fugeret ꝑ sōnium āgelus admoneret. Rursū nisi aliqñ sōnia ex cogitatiōe simul ⁊ reuelatiōe ꝓcederet neqꝫ daniel ꝓpheta nabugodonosor visionē cōfferēs a radice cogitatiōis inchoasset dicēs. Tu rex cogitare cepisti ī stratu tuo qḋ eēt futurū post hec: ⁊ q̄ reuelat misteria: ostēdit tibi q̄ futura sūt. Et paulo post videbas: ⁊ ecce quasi statua grādis: statua illa magna et statura sublimis stabat ꝯtra te ⁊c. Daniel itaqꝫ dum sōniū ⁊ ipsū reuerenter insinuat: ⁊ ex q̄ ortum sit cogitatiōe manifestat patēter ostēdit: quia hec plerūqꝫ ex cogitatiōe simul ⁊ reuelatione generent̄. Sꝫ nimirū cū sōnia tot rerū q̄litatib⁹ alternent tāto eis credi difficilius dꝫ: quāto ⁊ ex quo ipulsu veniāt facili⁹ nō elucescit. Sancti aūt viri inter illusiones: ipsas visionū voces: atqꝫ ymagines q̄dā intimo sapore discernūt: vt sciāt vel qḋ a bono spū ꝑcipiāt: vel qḋ ab illusiōe patiatur. Nā si erga hec mens cauta non fuerit ꝑ deceptorē spūm multis se vanitatib⁹ imerget que nōnūꝙ̄ solet multa ꝑdicere: vt ad extremū valeat animā ex vna aliq̄ falsitate laq̄ere: sicut cuidā nem certū eſt nuper cōtigiſſe: qui dū ſōnia vehementer attenderet: ei per ſōniū longa ſpacia huius vite pmiſſa ſunt. Cū q̄ multas pecunias p longioris vite ſtipendijs collegiſſet: ita repente defunctus eſt: vt intactas oēs relinq̄ret. et ipſe ſecū nil ex bono ope poꝛtaret. hec Greg. Nonnūq̄ demones ita quoſdā decipiūt. et curioſiꝰ obſeruantes illudunt vt quedā ſomnia non aliter eueniāt. q̄ oſtendunt vt eis in multis fallant. interdū etiam vera pnūciāt. Facile ḡ ſōnijs fides habēda nō eſt: ne foꝛte ſathanas ſeſe in angelum lucis transfoꝛmās: quēlibet incautū fallat et aliq̄ erroꝛis fraude decipiat. Quod aūt diabolus frequēter ſoleat ſe in angelum lucis transfigurare vt incautos ꝗ electos decipiat: hiis exemplis lectoꝛi patere māifeſte poterit. Narratio. Legitur in vitis patrū q̄ cuidā fratri diabolus in angelū lucis transfoꝛmatꝰ apparuit: ꝗ dixit ad eū. Ego ſum gabꝛiel ꝗ miſſus ſum ad te. Ille aūt q2 hūilis erat dixit ei. vide ne foꝛte ad aliū miſſus ſis. Ego aūt nō ſum dignus: vt angelꝰ mittat ad me. Diabolus aūt hūilitatē illius fratris ferre nō valēs. ſtati euanuit. Legitur et ibidem de alio ſene q̄ in cella ſua ſedens ſuſtinebat temptatiōes ꝗ videbat demōes manifeſte. et contemnebat eos. Cū ergo diabolꝰ videbat ſe ſuperari a ſene venit ꝗ oſtendit ſe ei dicēs. Ego ſum xp̄s: vidēs eū ſenex clauſit oculos ſuos Et dixit ei diabolus. Ego ſum xp̄s q̄re clauſiſti oculos tuos? Et rn̄dens ſenex dixit ei. Ego hic xp̄m nolo videre. ſed ī alia vita. Audiēs hoc diabolus non cōparuit. Narratio. Alterū ſenem volētes demones ſeducere: dicebāt ei. vis videre xp̄m. Et ille dixit anathema vobis: ꝗ de quo dicitis. Ego autem meo xp̄o credo dicenti. Siquis vobis dixerit ecce hic xp̄s aut ecce illic nolite credere. Quo dicto ſtatim nō cōparuerūt. Narratio. Demones etiā quodā tpe ꝑut in vita ſancti Anthonij legitur cū ingenti venientes luce eidē dixerūt venimꝰ anthoni noſtrū tibi pꝛbere fulgoꝛem Et ipſe clauſit oculos q2 lucē diaboli aſpicere dedignabatur oꝛabat ad deū ꝗ dicto citiꝰ ipſorum lumē extinguebatur. Cōmouerūt etiā aliqū moñaſteriū ſed ipſe mente imobili deū depꝛecabat. Sepe ſtrepitꝰ. ſepe ſaltatiōes ſepe ſibilos ingeſſerūt et anthonio pſallēte ſonꝰ eoꝛū ī vocē flebilē ꝟtebāt. viditq̄ āthoniꝰ aliqū diabolū celſum coꝛpe q ſe xp̄m auſus eſt dicere. Et ait ad antoniū. Quid vis vt a me donet tibi Antoni. Anthonius vero ſputaculū maximū in os eiꝰ igeminās totū ſe ī eū xp̄i noīe armatꝰ īgeſſit. Et ſtatim ille ꝑcꝰ aſpectu iter medias manus euanuit. Ieiunanti aūt antonio viſꝰ eſt diabolꝰ ſibi vt monachus et panes pꝛofferens et hijs ſermonibꝰ ſuadebat vt veſceret dicens. Da coꝛpuſculo tuo aliquid indulge: q2 et tu hō es humana fragilitate circūdari. labor paululū conquieſcat: ne egritudo ſurrepat. Illico antonius fraudē ſerpentis agnouit et cū ad ꝯſueta xp̄i munimēta ꝯfugeret tāq̄ p feneſtrā fumꝰ ſubtraheret: euanuit. aurū quoq̄ p decipulā diabolꝰ frequēter antonio tetēdit qḋ id offerebat vt viſu irritaret aut tactu et cuiꝰ a demōibꝰ vapularet: nā ſe ſepe ab eis nō denegat verberatū fuiſſe canebat dicēs. Nullꝰ me ſeparabit a caritate xp̄i ad cuiꝰ vocis auditū ſe inuicē furētes nō ſeq̄t ſed vbiq̄ fugabant imperio. Hec iſq̄ de antonio dixiſſe ſufficiat. hijs itaq̄ ꝓmiſſis diligent ꝯſideratis: lectoꝛ ſatis aperte cognoſcere pōt q̄ diabolꝰ nōnullos aſtute temptare ſoleat et ꝑcipue eos q ſolitarie viuūt q2 vt ꝑuocatiꝰ ſit ipſe ſe in angelū lucis trāſfigurat. atq̄ eis apparens aſſerit ſe āgelū dei eē nō aduenitſe vt eos cōſolet. Sic q̄ īcautos decipit ſed ſapiētes et cautos nolētes ſtatim credere oī ſpūi. ſed pꝛobare ſpūs ſi ex deo ſūt ideo decipere nō pōt: q2 nō ſuū ſed alienū ſcꝫ aliꝰ ſapiētis cōſiliū reqrēdo ſequūt. Narratio. vide de quadā recluſa legitur. q̄ ſpiritꝰ malus frequēter ī ſpē boni ei apparuit. eiq̄ vē dixit ſe ī aduenitſe: vt eā ꝑduceret ad celū. Quibꝰ auditis ipā iocūdabat ꝗ gaudebat verūtamē ipā illuſionē hanc confeſſoꝛi ſuo aꝑiebat ꝗ ipſe tanq̄ ſapiēs: ꝓuidꝰ dedit ei iſtō cōſiliū dicēs. Quādoq̄ ipſe redierit ad te: dicito ei ſpūi. vt tibi demōſtret dñam nr̄am ſanctam mariā. Quā cū tibi demōſtrauerit: ſalutā eā dicēs. Aue maria. Cū ḡ rediſſet malignus ſpūs in ſpē boni āgeli: ꝓdicta recluſa petijt vt beatā mariā ſibi oſtenderet. Cui ſpiritꝰ rn̄dēs dixit. Tu nō habes neceſſe illā videre: ꝓſentia eni mea ſufficit tibi. Illa vero dixit. ſe velle videre eā. aliogn eidē fidē non adhiberet. Tūc igit malignꝰ ſpūs ita foꝛmoſam mulieris coꝛpꝰ pꝛoduxit ꝑut ſibi videbatur quod eo pulcrius eſſe non potuit. Illa igitur ſicut edocta fuit genuflectendo dixit ſalutationem angelicam. ꝗ ſtatim totū euanuit. et ꝑ pudoꝛe nūq̄ poſtea auſus eſt ei apparere. Propter tales autem diabolicas deceptiones cauendas. Legitur in vitis patrū q̄ ſenes dicebant. quia ſi p2o veritate angelus tibi apparet: nō ſuſcipias facile: ſed humilia teipm̄ dicens. Non ſum dignus angelum videre viuens in peccatis. Sciendum pꝛeterea q̄ pleruq̄ demones in moꝛibus occurrētes hūano ſenſus per viſionē conturbant. et formidoloſos et timidos faciunt aliquotiēs etiam deſigātibꝫ pctis ꝛ mentē cōuerſū per ſoporē cōturbant nonnū͞q aūt ꝛ aptam impugnationē craſſantes. hūana corpa verberant. qđ tñ deo pmittente. malis fit ad vindictā iuſtis vero ad tollerantie gloriam. plerūq3 immundi ſpūs eos quos in ſeculi amore incumbere conſpiciunt: dormientes q̄dam vana ſpei pſperitate illudunt. quoſdā vero quos formidare aliqua aduerſa pſciunt: dormiētes terrore cōcutiūt. Sicq3 miſerorū corda varijs illuſionib' tēptantes. modo vana pſperitate demulcēt: modo vana formidine terrēt. Qui aūt nullis aut raris conſcij ſunt delictis aut nū͞q aut raro terroribus fatigātur nocturnis ſed pacato ſompno quieſcentes interdum etiam per ſoporē. quedā archana et miſticia contuent et vident. Qui vero corda ſua grauioribus vicijs polluerunt: cōſciētie pauore illuſi: ſpēs tremēdas aſpiciūt. Fallax enim ymago mētes miſerorū diuerſis illudit ymaginibus: et quos vigilantes trahit in vicia: dormientes fatigat. vt nū͞q ſecuros requieſcere ſinat. Nōnū͞q etiā electorū mētes horridis ymaginib' ſompniorū: ſpūs immundi terrificare conātur. et quos vigilātes vicijs tēptant. nec ſuperant. alter dormiētes īpugnant. Sācti aūt et ſi ad momētū huiuſmodi viſionib' cōmouentur. mox tñ euigilātes illuſionum vanitates deſpiciunt: intentionemq3 ſuā ptin' ad deū cōuertunt.

¶ De armatura dei aduerſus diabolicas illuſiones accipienda et de modo diſcernendi inter diuinas reuelatiōes ꝛ diabolicas illuſiones. ꝛ quod potius debeamus aſſectare feruens erga deū deſideriū: q͞z velle habere diuinas reuelationes. Cap. vi.

Ut aūt līr̄e cōtra iſtius modi diabolicas deceptiōes inſtruaris audi q̄d beatus antoni' dicat. Nūc inq̄t vobis demonū explicabo fallacias. Solēt nocte angelos dei ſe fingere: laudare ſtudia'. imitari pſeuerantiam. futura pmia polliceri. Quos cū videritis tam vos q͞z domos veſtras crucis armate ſignaculo: ꝛ cōfeſtim diſſoluent in nichilū. q2 metuunt illud tropheū: in quo ſaluator aerias expolians virtutes eas fecit oſtentui. Solēt etiā varijs inſultatiōib' membra torquere ꝛ noſtris ſe viſib' pariter offerre vt mētē pauore. corp' horrore cōcutiāt. Sed ſi hoc fides i deo tuto fugat eos. q̄ū infirma ludibria. Non eſt difficilis aut bonorū ſpūum malorūq3 diſcretio. ſi ſic deo tribuēte pandet

Sanctorum angelorū amabilis et tranquillus aſpectus eſt. q2 nō cōtendūt neq3 clamant. neq3 aliquis audiet vocem eorū. verū tacite leniterq3 properātes. gaudiū ꝛ exultationē cū fiducia pectorib' infundūt. Siquidē cum illis eſt dñs: q̄ fons eſt ꝛ origo iuſticie. Tunc mēs noſtra non turbida ſed lenis ꝛ placida. angelorū luce radiat. Tunc aīa celeſtium premiorū auiditate flagrans: eſt tacto ſi poſſit hūanū corporis domicilio et mēbris exonerata mortalib': cū hijs quos videt abire feſtinat ad celū. Horū tanta benignitas eſt: vt ſi quis p cōditione fragilitatis hūane miro fuerit eorū fulgore perterrit': ozz cōtinuo ex corde auferāt metū. Ita gabriel cū zacharie loq̄ret in tēplo: ꝛ angeli cū diuinū virginis partū paſtoribus nūciarent. ꝛ qui dñici corporis agebant excubias: ſecuris videntium ſe mētib' oſtendētes ne metuerēt īperabāt. Metus enī nō tā ex pauore animi: q͞z tum ex magnitudie rerum ſepe cōcutitur aſpectu. Peſſimorū. ſ. ſpūum. ſunt vult' truces: ſonitus horrendi. ſordidi cogitatus: plauſus motuſq3 adulantium vel latronū. Si igitur poſt timorē horrore cōcepto ſucceſſerit gaudiū: et ad dñm fiducia. atq3 ineffabilis caritas veniſſe ſciamus auxiliū. q2 ſecuritas anime pñtis maieſtatis indiciū eſt. Sic nāq3 abraham patriarcha vidēs deū gauiſus ē. Et iohānes cū mariā ſaluatoris ſentiret: q̄ in ſacris ventris hoſpicio vniuerſitatis geſtabat parentē: exultauit in gaudiū necdū natus. Si aūt incuſſa formido pmanſerit: hoſtis ē qui videt. qm nec deſouere nouit vt gabriel pauentem virginē: nec ne timeat iubet ſicut paſtores nūcij conſolati ſunt quinimo pauorē duplicat. et vſq3 ad pfundā impietatis foueā. vt ſibi hoīes pſternant impellit. Quapropt̄ filioli cū aliqua ſe vobis obtulerit viſio: audact̄ requirite quis ſit ille ꝛ vñ aduenerit ac ſine mora ſi ſctōrū fuerit reuelatio angelica conſolatione timor vertetur in gaudiū. ſi vero diaboli oblata temptatio infidelis anime percunctationibus euaneſcet. Quia maximū ſecuritatis eſt indiciū interrogare quiſnam eſt: et vnde. hucuſq3 in vita ſancti antonij abbatis. Preterea ſi contingat te aliquam vel claritatē oculo corporali percipere vel ymaginem apprehendere qualē alij homines videre nō poſſunt vel ſi aure corporali ſonū dulcē vel melodiam audias: vel ſi p os aliquem dulcem ſaporem vel per nares odorē ſubito ſencias aliū q͞z naturalē vel aliq͞d calorē i pectore q̄ū ignē vel aliq͞s delectatiōes in aliqua ꝑte corꝑis ſentias vel ſi ſpūs appareat tibi corporaliť quaſi angelus ad ꝯfortandū vel iformandū te: vel ſi aliq̄ huiuſmodi ſenſationem vel ſenſibilitatem quā ſcis non eſſe a teipſo nec ab aliqua corꝑali creatura: tūc prudenter caueas ⁊ diſpoſitionē corꝑis tui diligenter attēdas. vtrū ne per delectationē quam ſentis exciteris ad retrahendū cor tuū a ſpirituali occupatiōe: vt ab oratione ⁊ conſideratione tuipſius et defectuū tuorum ab īntimo virtutū. et a ſpūali cognitiōe et dilectione dei ad ſtatuēdū ſeu figendū intentionē affectionē et quietē cordis tui in illa principaliter eſtimādo. qđ huiuſmōi delectatio vel ſēſatio ſit aliqua pars celeſtis glorie vel gaudij angelorū. Et iccirco te putas nō debere orare nec quicq̄ aliud cogitare. ſed illi totaliter: intendere vt poſſis illud cōſeruare et in eo delectari: et ſi ſic iſta ſenſatio vel delectatio ſuſpecta eſt et a diabolo egreſſa. Et iō q̄ntumcūq; placēs ſit ⁊ mirabilis: ipſam recuſare debes nec ei cōſentire. hec eſt enī cautela inimici. qui videt ꝙ aīa ſpūali occupatiōi totaliter vult intendere: valde ex hoc iraſcit: qꝛ nichil magis odit q̄ percipere aīam i corpore mortis et peccati exiſtētem: veraciter ſentire ſaporē ſpūalis cognitiōis. et dilectiōis dei. quē ſaporē ipſe ſine corpore mortis et peccati voluntarie ꝑdidit. Et ideo ſi non poſſit hoīem impedire ꝑ manifeſta corporalia peccata: nitit eū īpedire et decipere ꝑ vanitatē ſaporū ſonorū corꝑaliū quos offert: vt ſic illū inducat i ſuperbiā ſpūalē ⁊ falſam ſecuritatē de ſeipſo faciēdo eū credere. qđ habeat i talibꝰ apparitionibus et ſenſationibus quaſi guſtū aliq̄lem glorie celeſtis et qđ ſit in gaudijs paradiſi ⁊ delicijs quas ita eum ſentit vndiq;. cū tū fere ſit ad portas inferni. et ſic per ſupbiā et preſūptionē icidere poteſt in fantaſias vel errores vel in anguſtias alias ⁊ miſerias ſpirituales vel corporales. Si autē huiuſmodi apparitio reuelatio. vel ſenſatio cor tuum a ſpirituali occupatione non retrahat ſeu ipediat ſed magis deuotū efficiat. magis feruētem ad orandū. et magis ſapientē ad cogitandum. de ſpiritualibꝰ: et licet in principio efficiat te turbatū: te tū poſtea excitet: ⁊ cōuertat cor tuū ad maiꝰ deſideriū virtutū. magiſq; accēdat te i dilectiōe dei ⁊ xp̄i: magis quoq; humiliet te in iudicio ⁊ cōſpectu ꝓprio: tūc ꝑ hec ſigna poteris ſcire ꝙ talis apparitio ſeu ſenſatio vel reuelatio a deo facta eſt per ꝓſentiam ⁊ operationē boni angeli ꝓueniens ex bonitate diuina vel ad cōfortationē ſimplicium deuotorū: vt augeantur fiducia et deſiderium eorum quo ad deum: ⁊ vt laborēt ꝑfectius deum diligere ⁊ cognoſcere propť talem confortationem vel ſint ꝑfecti q̄ talem delectationē ſentiunt: apparet qđ eſt portio ⁊ arrea ⁊ quaſi vmbra glorificationis corꝑis q̄ habebit in regno celorū vt aīt hylton. adhuc melius diſcernere valeas inter diabolicā illuſionē ⁊ diuinā operationē ad mentē reuoca illud ſcti Johis dicentis. Omnis ſpūs qui ſoluit iheſum. hic nō eſt a deo. B Que quidē verba ꝓut idem walterꝰ dicit intelligi multipliciter poſſunt. vno aūt modo itelligi poſſūt ad ꝓpoſitū quod ſupius dixi. vnde ſcire debemus ꝙ vnio et cōiunctio iheſu ad hūanā aīam: fit per bonam voluntatem ⁊ magnū deſiderium reſpectu ipſius. i. ſolummodo ad habendum ⁊ videndum eum ſpūaliter i gloria. Quanto maius eſt illud deſiderium: tanto firmius vnitur iheſus ad animam ⁊ coniungitur. Et quanto minus eſt: tanto ſolubilius et minus firme vnitur ⁊ coniungitur. Quicunq; ergo ſpūs vel quecunq; ſenſatio minuit huiuſmodi deſideriū et nititur illud impedire a naturali aſſenſu ad iheſum. et trahere inferius ad ſeipſum: ſpūs iſte iheſū ab anima diſſoluere cupit et diſiungere: ⁊ iō non eſt a deo. Si autem ſpiritus aliquis vel aliqua ſenſatio vel reuelatio per angelū cauſata augeat deſiderium illud firmiuſq; coniungat animā xp̄o iheſu ꝑ deuotionē ⁊ amorē ac illuſtret animā maiori claritate cognitionis ſpūalis. tamq; magis humilem efficiat: ſpūs ille a deo eſt. Jam ergo aliqualiter videre potes ex iam dictis: quod voluntarie non patieris cor tuū quietari. ⁊ totaliter delectari in huiuſmodi confortationibus ꝑ ſenſus corporeos appreheſis: licet etiā ſint bōa Sed ea quaſi nulla vel modica reputabis in comparatione ſpiritualis dilectionis ⁊ deſiderij ad deū. nec debes eis cordis cogitatione inherere. ſed ſemper ſollicitus eris. vt poſſis deuenire in dei cognitionem ſpūalem. vt ſcꝫ valeas cognoſcere ⁊ ſentire dei profundam ſapientiam: infinitā eius potentiam. ⁊ bonitatem immenſam in ſe ⁊ in creaturis ſuis hec eſt enim vera contemplatio. et alia non: vnde ⁊ beatus Paulus ait. In caritate radicati ⁊ fundati. vt poſſitis comprehendere cū omnibus ſanctis que ſit longitudo latitudo ſublimitas. ⁊ profundum. quaſi diceret. Sitis radicati ⁊ fundati in caritate. vt poſſitis cognoſcere non ſolum delectabilem in aure nec ſaporem in ore: nec aliquid tale corporeū ſed vt poſſitis cognoſcere cum omnibus ſanctis que ſit longitudo eterne dei exiſtentie. latitudo mirabilis caritatis et bonitatis diuine altitudo omnipotentis maieſtatis et ꝓfunditatis abiſſalis ſapiẽtie eiuſdẽ. Et notandum ꝙ libentius ſentire vellem et habere firmũ ⁊ feruẽs deſiderium in coꝛde meo ad dominum meum iheſum. licet nichil viderẽ de eo oculo ſpirituali: ꝗ habere ſine huiuſmodi deſiderio omnem penitentiam coꝛporalem cunctoꝛum hominũ viuentiũ: omẽs viſiones ⁊ reuelationes angeloꝛũ apparentium. cantus. ſonos. ſapoꝛes. odoꝛes. ⁊ ardoꝛes. ⁊ delectationes coꝛpoꝛales. ⁊ vt bꝛeuiter loquar ꝗ totum gaudium celi ⁊ terra quod habere poſſem ſine huiuſmodi deſiderio. ad dñm meum iheſum. hinc enim Dauid ait. Quid enim michi eſt in celo ⁊ a te ꝗd volui ſuper terram: quaſi ſic diceret. Bone iheſu qđ gaudium celi eſt michi delectabile ſine deſiderio tuo. ꝗ diu ſum in terra: vel ſine amore tui cũ peruenero ad celũ quaſi diceret nullum. Si ergo aliquid de eo ſentire volueris coꝛpaliter vel ſpiritualiter non cupias aliud ꝗ veraciter ſentire deſiderium eius ita ꝙ videatur tibi coꝛ tuum non poſſe quietari in aliquo niſi ĩ huiꝰmõi deſiderio. De quo ꝗdẽ deſiderio in quinta parte huius tractatus plenius: ſi dominus voluerit tractare tẽptabo.

¶ Quod ſeptẽ ſunt ſigna ex ꝗbꝰ cognoſcit̃ ſpiritus bonus a ſpiritu malo item de alijs ſeptẽ ſignis a btã maria bꝛeuit̃ dictis. Ca. vij

PRo informatione coꝛum quibꝰ ꝗñꝗ diuine reuelationes ſeu etiam illuſiones diabolice panduntur: curaui etiam adhuc quedaȝ huic opuſculo iterſerere: per que annuente deo malignus ſpiritus facile diſcerni poterit a bono ſpiritu. Unde notandũ ꝙ hijs ſeptem ſignis ſubſcriptis: viſio boni ſpiritꝰ diſcernitur ab illuſiõe diabolica. Primum ſignum certiſſimum eſt quod viſio ſit diuina quando illa perſona viſiones videns eſt realiter humilis et viuit ſub obedientia et diſciplina continua alicuius patris ſpiritualis. et diſcreti ſenioꝛis et virtuoſi et experti in vita ſpirituali. et quando non pꝛeſumit de ſe iſta perſona videns nec extollitur. nec ſe iactat. nec appetit laudes humanas. nec occultat viſiones. ſed cũ vera humilitate viuens omnes viſiones et temptationes ſuas ſtatiȝ detegit et exponit. humiliter examini ⁊ iudicio ſui patris ſpiritualis. aut alioꝛum ſeniorum patrum ſpiritualium. ⁊ tunc vt appꝛobatum recipit ꝙ ille vel illi appꝛobãt ⁊ vt repꝛobata repudiat illa: que illi repꝛobanda diffiniunt. Talis enĩ anima nõ poteſt illudi. vnde in Collationibus patrum Johannis Caſſiani Collatiõe ſecunda abbas Moyſes in hec verba loquitur dicens. Nullatenus enim decipi poteſt qui nõ ſuo iudicio ſed maioꝛum viuit exemplo. nec valebit ignoꝛantie eius callidus hoſtis illudere: qui vniuerſas cogitationes coꝛde naſcentes pernitioſa verecundia neſcit obtegere. ſed eas maturo examini ſenioꝛum vel repꝛobat vel admittit. Mox nanqꝫ vt patefacta fuerit cogitatio maligna marceſcit. ⁊ antequã diſcretionis iudicium pꝛoferatur. ſerpens interius velut a tenebꝛoſo ſubterraneo ſpecu: virtute confeſſionis pꝛotractus ad luceȝ traductus quodammodo ac dehoneſtatus abſcedit. Tam diu enim ſuggeſtiones noxie dominãtur in nobis. ꝗ diu celãtur ĩ coꝛde. hec abbas Moyſes. Secundum ſignum viſionis diuine in quo non poteſt anima decipi. eſt quando anima tempoꝛe quo videlicet viſionem ſentit ſe tunc totam repleri ⁊ quodammodo dulciter inebꝛiari ⁊ inflammari igne infuſionis dulcedinis caritatis diuine ⁊ quodam ſapoꝛe interne dulcedinis amoꝛis dei. Dico enĩ ꝙ iſtã internam caritatem ⁊ dulcedinem amoꝛis diuini ꝗ diabolus non habet nullomodo poteſt infundere in anima alicuius: quia nullus dat quod non habet. Et ideo concluditur quod qui talia operatur in anima deus eſt pꝛeſertim ſi tunc illa anima tota roboꝛatur ⁊ repletur illuminatione quadam firme credulitatis ⁊ obedientie ⁊ reuerentie fidei catholice et ſancte matris eccleſie. Pꝛobatur etiam hoc pulcre per hugonem de ſancto victoꝛe in ſoliloquio de arra anime in fine tocius. vbi anima loquitur ei ſic dicens. hoc inquit vltimum interrogationis mee ſuſcipias queſo. Quid eſt illud dulce quod eius me recoꝛdatione tangere ſolet. ⁊ tam vehementer atqꝫ ſuauiter afficere vt iam totam quodammodo a memetipſa alienari. ⁊ neſcio quo extrahi incipiã. ſubito immutoꝛ. ⁊ bene eſſe incipio: vltra ꝗ dicere ſufficiam exhilaratur conſcientia in obliuione venit pꝛeteritoꝝ doloꝛ exultat animus clareſcit intellectꝰ coꝛ illuminatur. deſideria iocũdãtur ⁊c. Cui anime ipſemet hugo pulcre reſpõdens ait. vere ille eſt dilectus tuus qui viſitat te ideſt deus. Tertium ſignũ eſt in quo cognoſcitur ſeu diſcernitur viſio diuina ab illuſione diabolica ſcʒ qñ aīa exiſtens in viſione: ſiue coꝛpoꝛali ſiue imaginaria ꝙ ſpirituali ſentit iſtinctum intellectuali ſupnaturalis luminis intelligibilis vitatis et cōpꝛehēdit tūc ſignificatiōes veras illoꝛum viſoꝛū et verboꝝ et aperitur clare tunc intellectus eius accendit̃ ſeu manifeſtatur ei veritas illius materie. Iſte eni inſtinctus itellectualis ſuperatur alijs luminis ſeu viſionis ſiue pꝛecedat viſio coꝛpalis aut ymaginaria ſiue non. Nunꝗ̄ a diabolo pōt infundi in aīa: ſed ſolū a deo vt ait Tho. aqnus ī ſcḋa ſcḋe de ꝓphetia. q. clxxiij. vbi ſic dicit demones inquit ea que ſciūt hoīb⁹ manifeſtant nō quidem per illuminationē: aut etiam ſenſibiliter colloquēdo: ſed non intellectum illius illuminādo. Quartū ſignū eſt in quo differt viſio ſeu reuelatio boni ſpūs ab illuſiōe diabolica: qñ ille. ſcʒ ꝓpheta ſeu videns ſemꝑ vera pꝛedicit: ꝛ catholica miſteria ꝛ documēta loquitur: vt honeſtos ꝛ virtuoſos moꝛes inducat: et hec ſūt ſigna ꝙ talia a deo ſunt: quia diabolus ī illuſionibus ſuis interdum dicit vera vt decipiat ꝛ aliquā falſa. Sed ſpūſſanctus ſemꝑ vera et nunꝗ̄ falſa ꝓ̄dicit. Quintū ſignū in quo diſcernuntur viſiones miniſtrate a bono ſpiritu vel a malo: eſt fructus et opera que ꝓcedunt ab illis viſionibus ſeu reuelatiōibus quia ſcḋm euāgeliū nō pōt arboꝛ mala fruct⁹ bonos facere: ꝛc. a fructib⁹ eoꝝ cognoſcetis eos. Nā ꝓphetia vera oꝛdinata et data fuit hoīb⁹ ex magna miſeratione dei ad humanoꝝ actuū directionē: et ad regimen agēdoꝛum: aut ad reuelationē miſterioꝝ quaſi quoddā lumē diuinū quo hoīes dirigerētur et inſtruerentur tam in cognitionem fidei ꝗ̄ in omnibus operibus virtuoſis ſcḋm quod erat expediēs ad ſalutem electoꝛum. Et ideo qñ videmus qḋ ex talibus viſionibus ſeu verbis reuelatis: mens illuminatur intellectus et conſcientia videntis illuſtrant̃ et vita eius coꝛrigitur ꝛ emendatur ac conuertuntur hoīes vitioſi ad virtuoſam et religioſam vitā: ꝛ de guerra ꝛ odio ad pacem: de ſuperbia ad humilitatē et obedientiam: et de malo ad bonum et hoc in multis ꝑſonis ꝛ diu perſeuerat tunc certiſſimū ſignum eſt quod tales viſiones et reuelationes: que talē fructum germinauerunt et pꝛoduxerunt: non a diabolo ſed a ſpiritu B ſancto potius pꝛoceſſerunt que facere diabolo eſt impoſſibile. immo totum contrariū ꝓcedit ab illuſionibus ſuis: qꝛ diabolice illuſiones conſueuerunt deuiare hoīem a fide catholica a bonis moꝛibus ꝛ ſana doctrina et ab obediētia ꝑlatoꝝ et ſacre ſcripture D et a ſubiectione ſctē matris eccleſie ꝛc. Sextū ſignū ē qḋ hec a deo ſint, ꝛ nō a maligno ſpū: moꝛs et finis laudabilis, et virtuoſ⁹ perſone videntis viſiōes. Cōiter ſemꝑ inuenim⁹ in ſcriptura ſctōꝝ patrum ꝙ illi qui ſub ſpecie lucis ab hoſte deluſi ſunt in aliquos ceciderūt erroꝛes vel moꝛte mala aut ſubitanea aut ſine ꝑceptiōe ſacramētoꝝ ī fine ipſoꝝ a diabolo extincti ſunt: ꝛ hoc voluit deus ſemꝑ aliis patefacere vt a ſimilibus illuſionibus doceret eos cauere. In moꝛte vero ſanctoꝛū qui diuinas habuerunt reuelationes per ſingularē grām quaſi quodā appꝛobationis indicio eos mirifice clarificauit: ac miraculis adoꝛnauit. Septimū ſignum boni ſpiritus eſt clarificatio miraculoꝛū poſt moꝛtē videntis viſiones. Nam ꝗ vſqꝫ ad moꝛtē per viſiōes a demonio illuditur: dignū eſſet vt diuinis miraculis poſt moꝛtē nō clarificetur. Hec ī epiſtola ſolitarii ꝗ inſerit̃ inter octauū et ſeptimum libꝛū reuelationū beate bꝛigide in. iiij quoqꝫ libꝛo reuelationū eiuſdē dei mater eidē beate bꝛigide. vij. tradidit ſigna ꝗbus bonis ſpūs a malo diſcerni poſſet in hūc modum dicens. Ex ſeptē ſignis poteris cognoſcere ſpm̄ ſanctū ꝛ ſpm̄ immundū. Pꝛimo eni ſpūs dei facit vileſcere hoī mūdū: cui⁹ honoꝛ reputat̃ in coꝛde quaſi aer. Secūdo deū facit carum aīe et oīs delectatio carnis refrigeſcit Tertio inſpirat ſapientiaꝫ et in deo ſolo glorificationem. Quarto incitat mentem ad ꝓximi dilectionem et compaſſionem. imo et inimicoꝛum. Quinto inſpirat ad omnimodā caſtitatem. imo etiam rerum licitarū. Sexto facit cōfidere in deo in oībus tribulationibus ſuis et in eis gloꝛiari. Septimuꝫ donat deſiderium velle diſſolui et eſſe cum chꝛiſto magis ꝗ̄ pꝛoſperari et inquinari. Iſta econtra malus ſpiritus facit alia ſepteꝫ. Pꝛimo facit mūdum ſuauem eſſe ꝛ celeſtia faſtidire. Secundo facit appetere honoꝛes et ſuipſius obliuiſci. Tertio excitat in coꝛde odiū ꝛ inpatientiā. Quarto facit eū contra deū audacem et in conceptibus animi ſui pertinacem. Quinto facit leuigari peccata ſua et ea excuſare. Sexto inſpirat leuitatem animi omnemqꝫ carnis impuritatem. Septimo inſpirat ſpem diu viuendi verecundiāqꝫ cōfitendi. Ideo ſollicita eſto circa cogitatiōes tuas ne a ſpiritu iſto decipiaris. hec dei genitrix lib. iiij. cap. xxiij.

¶ De vitijs que ſe virtutes eſſe ſimulāt, vel mentiuntur. Cap. viij.

¶ De vitiis q̄ virtutes eſſe ſe ſimulant.

a Quedā vitia vt yſidoꝛꝰ dicit ſpēs virtutum pꝛeferunt ideoq̄ꝫ pernicioſius ſectatores ſuos decipiunt: qꝛ ſub velamine virtutū teguntur. Nā vitia que ſtatim virtutibus contraria apparent cito dum in palam veniunt emendant. Item quedam vitia ſpecies videntur eē virtutū: ſed tñ virtutes nō ſunt. Nā interdum ſub pꝛetextu iuſtitie crudelitas agitur ⁊ putatur eſſe virtus que nimirum eſt vitiū ſicut ⁊ remiſſa ſegnicies māſuetudo eſſe credit̄ vt quod agit toꝛpens negligentia putetur agere indulgentia pietatis. Nōnūꝗ̄ parcitas triſtis tenacitas vt putat̄ vt vitium pertinatie abſconditur ſub virtute conſtantie. Item timoꝛ ſub ſpecie obedientie occultatur: ⁊ dicitur virtus humilitatis qḋ tñ vitiū eſt timoꝛis: ſed ⁊ ꝓcacitas vocis ꝓ libertate veritatis accipit̄ et vitiū pigritie quietis virtutē imitat̄. Poꝛro vitiū inquietudinis v̄tutē ſe vocari vult ſolicitudinis ⁊ ꝑcipitationis falſitas feruoꝛ boni ſtudij credit̄ ⁊ bene agendi tarditas conſilij moꝛa eſſe videtur dum tñ iſta ſit virtus illa vitiū. Tali ergo exemplo vitia ſpecies virtutū imitant̄: ⁊ inde nōnulli ſe iuſtos eſſe cōſidñt vnde ⁊ maxime repꝛobantur. Hec yſidorus. Hinc etiā. Bern. ait. Ecce enī parcitas putat̄ auaritia. ſobꝛietas auſteritas credit̄ ſilentiū triſtitia reputatur. Et ecōtra remiſſio diſcretio dicit̄: effuſio liberalitas. loq̄citas affabilitas: cachinatio iocūditas. mollicies veſtimentoꝛū ⁊ equoꝛū faſtus honeſtas lectoꝛū ſuperfluus cultus mūdicia appellat̄ Cum hec alterutrū impendimus: caritas appellatur: ſed iſta caritas deſtruit caritatem hec diſcretio diſcretionē cōfundit. talis mīa crudelitate plena eſt qua videlicet ita coꝛpori ſeruitur vt aīa iuguletur. Hec Ber. Libet adhuc ꝓ ſimplicium et nouiter conuerſoꝝ infoꝛmatiōe aliqḋ latiꝰ de ſimulatis v̄tutibꝰ tractādo cōſcribere. Plerūq̄ꝫ enī ſimplicitas: ſtultitia creditur: quies deuotiōis: pigritia vocatur coꝛpis: maturitas amaritudo: zelus iuſtitie temerarium iudiciū dicitur caſtigatio indiſcretio cenſetur timoꝛ dei. Litigioſa conſcientia eſtimatur fugere publicum: ſingularitas vocatur cauere ſcandalū ypocriſis vocatur paupertas ſpūs: id eſt ꝓ xp̄o paupertas magna ⁊ vera virtꝰ eſt: quā multi religioſi ꝓfitent̄. Et tñ videmus plures ſub pꝛetextu neceſſitatis pietatis ⁊ honeſtatis: diuitias deſiderare in pecunia pꝛedijs edificijs: veſtitu: victu: libꝛis: ⁊ alijs huiuſmodi ita vt ſatiari nequeant. Nam ſi qḋ cupiunt iam haberent, ſi quis plus offerret plꝰ acciperent: nec dicerent ſufficit nolumus hec. Econtra parce viuere ⁊ paucis cōtentū eſſe tenacitas ⁊ auaricia appellatur: quaſi nō audeat vti hijs que habet. Ecce quō virtus ꝓſcribitur et peruerſe vitium interpꝛetatur. E cōuerſo aūt plerumq̄ꝫ diſſolutio: ſocialis iocunditas putatur curioſitas edificioꝛum libꝛoꝛū et alioꝝ honeſtas cenſetur laxa conſcientia: libertas deputatur: coꝛpus delicate fouere diſcretio reputatur. garrulitas affabilitas dicit̄ inuidia fraterna: zelus iuſtitie videtur pura inclementia: rigoꝛ oꝛdinis putatur auaritia acquirēdi: fidelis ꝓmiſſio nūcupatur: aſtutia pꝛudentia noīatur. Elatio auctoꝛitatis oſtenſio mōſtrat̄ zelus ⁊ cōtentio oꝛdinis defenſio appellatur: Iactātia de bonis: edificatio ꝓximi vult videri: detractio ⁊ deteſtatio vitij alterius vult putari: confoꝛmitas vitioſa vult credi fuga ſingularitatꝭ Coꝛpoꝛ negligētie vult hūilitatis videri altioꝛa ſe nō querendo. Puſillanimitas timoꝛ dei dici querit inquietudo euagādi ⁊ negociandi vult agilitas dici bene operandi. Pꝛodigalitas largitas vult videri ⁊ ſic de alijs. Sciendū eſt inter que diſcretio ſpūs mediū virtutis eligit: non declinās ad dexterā vel ad ſiniſtrā regia gradiēs via: nō dicat bonū malū ⁊ malum bonū ponēdo lucē tenebꝛas et tenebꝛas lucē: diuidēs diem virtutis a nocte vicioꝝ: ne angelum ſathane ꝓ angelo lucis recipiat: verū a falſo diſtinguēs ⁊ qḋ bonū eſt tenens. Ubi notandū ꝙ virtus mediū vitioꝛū tenet: et in vtroq̄ꝫ latere tā a dextris ꝗ̄ a ſiniſtris: vitijs ē obſeſſa. ⁊ ita vt ſi modice a diſcretionis tramite declinauerit iam virtus nō ſit: verbi gratia. Parcimonia vel abſtinētia ſi metas ſuas excedat ī ſuperfluitate alimēti: declinat ī vitiū gule. Si nimis modicū admittat de neceſſario alimento vitium indiſcretionis incurrit: ꝑ quam vires coꝛpoꝛis deſtruat: vigoꝛē mentis extinguat naturam debilitet, ⁊ bona ꝗ̄ ꝓmereri potuit negligat et vel vitā citius ꝑimat vel ſenſuꝫ perdat: vel ſi vires recuperare debeat: tanto poſt modum ſtudeat coꝛpus reficere cōmodis ⁊ fomētis: ꝗ̄to pꝛius indiſcrete eadē ſubtraxerat ei. Similiter contēptus diuitiarū ſi vltra ꝗ̄ iuſtum eſt aggreget tp̄ale ſubſtātiā in auaritie vitium cadet. Si nihil tp̄ale vellet ad vſum admittere: ex tali indiſcretione necabit naturam fame: frigoꝛe: ⁊ egritudine. Pacientia ſi nimie declinat in pacientie vitiū incidit in toꝛpoꝛē: vt zelum iuſtitie ꝑdat et diſſimulet tam in ſe ꝙ in alijs vicia creſcere, que deberet perſequi ⁊ vleiſci. humilitas de ſe ſi nimis timet ex īdiſcreta abiectiōe ꝑdit confidentiā ſalutis. vel ꝑfectus ſpūalis. Caritas ꝓximi ſi īdiſcrete tenet̄. facit ꝓximo fauere in detrimētū ſalutis ꝓꝑrie et illi⁹ qui ꝑiurat ſe amore ꝓximi et alijs modis. Caſtitatis amor aliquos virilia ſibimet amputare facit et dū voluerunt tēptatiōis ardorē tēperare: periculo ſe ꝓꝑrie īterfectiōis expoſuerunt. Agilitas boni operis ſic qūqȝ fugat pigriciam: vt quietē deuotiōis extinguat. Nā acriores in ꝓncipio frangunt̄ in fine. Spūalis leticia ſic accidiā vel triſticiā declinat: vt qūqȝ in diſſolutionē incidat et vanā leticiā. Taciturnitas verba occioſa declinās: qūqȝ vtilia et neceſſaria retinet ī detrimētū proximi et ſui. Obedientia īdiſcreta ſic fugit ꝓꝑe voluntatis viciū: vt obediat ſuperiori etiā ad peccatū. cū tamē magis obedire opteat ꝓhibenti oīne peccatū. ꝙ cui vis hoī precipienti A peccatū. et ſic de alijs. Item nōnūꝙ ſub colore caritatis et iuſticie cōſideramus. vt hij qui delinquūt vel qui nolūt facere ſicut nobis videtur eos facere debere: ꝙ eſſent beneꝗ aſpere punitiꝗ caſtigati ꝓ peccatis ſuis. Iſte motus apparet bonus ſi tamē illū diligēter inſpiciam⁹: inueniem⁹ eū quādoqȝ magis carnalē cōtra ꝑſonā. ꝙ ſpiritualē ꝯtra peccatū. Diligere debem⁹ hominē ꝙtūcunqȝ ſit pctōr et odire peccatū in hoīe qͣlcūqȝ fuerit vel ꝗlīcunqȝ. Multi tn̄ in hoc decipiunt̄: qȝ cū deberent odire pctā ꝓximorū et diligere ꝑſonas odiunt ꝑſonas et credūt ſe odire pctā. Superbia vero ſepe excedit in verbis et videri appetit libertas puritatis. Tenacia plerumqȝ parſimonia appetit eſtimari. vt iuſte ac neceſſarie videat̄ tenere qcqͥd īdigēti ꝓximo nō vult īpendere. Ecce ex hijs ꝓdictis patet qđ nō ſolum vicia ſe virtutes eſſe mentiunt̄: ſed ⁊ ipſe virtutes ſi īdiſcrete exerceant̄ in vicia ꝯuertunt̄.

¶ Item de occultis ⁊ ſubtilib⁹ tēptatiōib⁹ quas Bern. ſup cātica vulpeculas vocat. Cap. ix.

B Dicit forte aliqͣs celliſta aliūde michi ꝓuenit vict⁹ vnde ꝗ poſſum aliena diſtribuere: cū michi nichil ſupra neceſſitatē liceat vſurpare? Quid igit̄ bn̄ficij īpendā ꝓximo: ad hec reſpōdit alredus dicens. Nichil ditius bona volūtate hāc ꝓbe. Quid vtilius orationib⁹: has largire. Quid humani⁹ pietate: hanc īpende. Itaqȝ totum mundū vno dilectiōis ſinu amplectere. Ibi oēs qui boni ſunt. conſidera et gratulare. Ibi malos intuere et luge. ibi afflictos cōſpice et cōpatere. ibi occurrāt mīſorie pauperū miſeria orphanorū gemitus viduarū deſolatio / triſtiū meſtitudo. neceſſitas ꝑegrināciū / pericula nauigāciū / vota virginū / temptationes monachorū ꝓlatorū ſolicitudo / labor militāciū: oībus pectus tue dilectiōis apias hijs tuas īpende lachrimas. hijs tuas preces īfūdas. hec elemoſina deo gratior ⁊ xp̄o acceptior tue ꝓfeſſioni aptior hijs quib⁹ īpendit̄ fructuoſior. huius mun⁹ beneficij tuū ꝓpoſitum adiuuat. nō ꝑturbat. dilectionē ꝓximi auget nō minuit. mentis quietē ſeruat non īpedit. Quid hijs plura dicam⁹ cū ſcī vt ꝑfecte poſſēt ꝓximos diligē. ſtuduerūt ī hoc mūdo nichil habere: nihil appetere. Ergo q̄ totū te ſeculo exuiſti: cui non ſolū nō poſſidere. ſȝ nec videre nec audire licet que ſeculi ſūt. nūꝙ amplexādo ſtercora: ſemꝑ eſto maria. hec etiā Bern. Pro cōſolatiōe eorū qui mundo renūciauerunt ſic ait. Quib⁹ vero dicet̄: ite maledicti in ignē eternā. eſuriui eni et nō dediſtis michi mādūcare. quibus inꝙ dicetur: niſi hijs qui ſubſtantiā huius mūdi habuere. Mundꝗ nō valde exhilarant̄. ad verbum hoc corda veſtra ꝗ ſpirituali iocūditate replēt̄. Mundꝗ nō precioſiorē ducitis paupertatem veſtram theſauris ſeculi? Siquidē iſta eſt qui liberat vos a verbo aſpero. Quomodo nanqȝ a vobis exiget de⁹ quod pro ipſius amore relictū ē? Vos ergo fratres mei. vos qui diuicias hui⁹ ſeculi penitus reliqͥſtis. qđ timeatis a verbo aſpero. quādo iam liberati eſtis a laqͦ. C Adhuc audiat nouici⁹ ⁊ is q̄ nondum habet ſenſus exercitatos ad diſcretionē boni et mali quō hoſtis antiquus ſub ſpecie boni ſoleat decipe incautos. Nā Bern. ſup illud cantici cāticorū capite vobis vulpes paruulas q̄ demoliūt̄ vineas: ſic dicit. vidi ego hoiem currentē bn̄. et ecce cogitatio. ſ. a diabolo cordi ſuo immiſſa. Quātis inqͭt bonum que ſolus fruor ſi eſſem ī patria. poſſē vtiqȝ īpartiri fratribus et cognatis et notis: amāt me: et facile acquieſcerēt ſuadēti. vt qđ ꝑdicio hec? vado illuc. ⁊ ſaluabo multos ex illis. ⁊ me pariter. Nec verēdū in loci īmutatiōe. etenim dū bene faciam quid intereſt niſi ꝙ illic ꝓculdubio ſatius. i. meli⁹ vbi fructuoſius degamus. Quid plura? Itēs perit miſer nō tam exul a pria. ꝙ canis ad vomitū. Et ſe ꝑdidit infelix: ⁊ ſuorū acquiſiuit neminē. En vulpecula iſta videlicet fruſtratoria ſpes. ꝙ habuit in acquiſitiōe ſuorū. Potes tu quoqȝ per teipſm ī teipſo vulpeculas alias atqȝ huic ſimiles inuenire ſeu aduertere ſi nō negligas vis tamē vt adhuc aliā ꝗ exemplū tibi demōſtrem? D ¶ Narratio. Legitur de quodā ſolitario in vitis patrū qui ꝑ ſex annos neminē vidit: ꝙ diabolus venit ad eū in ſimilitudine cuiuſdā iuuenis ſecularis: et cepit eū reſpicere a ſūmo capitis. vſqꝫ ad pedes ꝛ dicere. Ipſe eſt iſte. Non eſt hic. Et cepit ꝯſiderare. Et dixit ei frater. Quid me ſic reſpicis? Et ille ait. Puto non me cognoſcis. Nec mirum Quomodo enī poſt tātū tēpus habes me cognoſcere? Verū ego ſum vicin⁹ patris tui: filius talis N. Quomodo nō eſt pater tuus ſic vocatus. Et mater tua nōne tale nomē habuit? Et ſoror tua nōne ſic vocat. Et tu nūquid nō ſic vocaris? Mater vero tua ꝛ ſoror tua ante tres annos iam elapſos mortue ſūt Pater vero tuus modo defunctus eſt: ꝛ te fecit heredē dicēs. Cui debeo dimittere ſubſtātiam meā: niſi filio meo viro ſancto qui reliquit ſeculū et abijt poſt deū: ipſi dimitto oīa bona mea. Quapropter qui ſcit vbi eſt dicat vt veniēs diſtribuat oēz ſubſtātiā meā ꝛ eroget eam pauperibus pro aīa ſua et mea. Et perrexerūt requirētes te: et minime inuenerunt. Ego autē veniens ex occaſione ꝓ quodam opere hic: cognoui te. vnde non facias moras: ſed veni et vende oīa: et fac ſm volūtatem patris tui. Reſpōdēs frater ille dixit. Non neceſſe habeo reuerti ad ſeculū. Dicit ei diabolus. Si nō veneris et deperierit ſubſtantia illa: in cōſpectu dei tu inde reddes rationē. Quid enim tibi male dico. vt venias ꝛ eroges eā pauperibus et egenis: tanꝙ bon⁹ diſpēſator: vt non a meretricib⁹ ꝛ male viuētibus extricetur. quod paupibus dimiſſū eſt Aut quid oneroſū eſt vt venias et facias elemoſinas ſm volūtatē patris tui pro aīa ſua et tua et reuertaris in cellā tuā? Quid multa? Suadēs fratrē depoſuit in ſeculū et veniens cū eo vſqꝫ ad ciuitatē: reliquit eū. voluit autē frater ille ingredi domū patris ſui tāꝙ iam defuncto: et ecce pater eius viuus egrediebatur et videns filium nō cognouit eum. Et ait ad eum. Quis es tu? Ille vero turbatus: nichil poterat reſpondere. Et cepit eum pater eius iterū interrogare vnde eſſet. Tūc confuſus dixit ei. Ego ſum filius tuus. Et ait illi. vt quid reuerſus es? Ille vero erubeſcens et dicere qꝺ verum erat: dixit. caritas tua fecit me reuerti. Et manſit ibi. Et poſt aliquātum tēporis incidit ī fornicationē. et multis ſupplicijs afflictus a patre ſuo: infelix ille non egit penitētiā: ſed remāſit in ſeculo. Ideoqꝫ dico vobis fratres, qꝛ monachus nō debet ꝗuis ſual⁹ fuerit ad aliquo. egredi cellam ſuā. De hac autē vulpecula beatus Auguſtinus ita in ſermone quodam dicit. Sub ſpecie enī boni: multa mala fiūt. Et ecce diabolus tēptando dicit. O monache an ignoras matrē tuā dolere. Ecce nuper maritum amiſit filiū ſepeliuit poſſeſſionē amiſit infirmatus ad mortē nec vult forſitan confiteri. Quid ergo ī heremo agis. quid cogitas: ſurge velociter exeas monaſteriū. ingredere ciuitatem. penetra domū parentū. exerce in eis opera mie. Hoc enī deus vult: hoc fieri precepit. Dum enī ſeru⁹ dei hec cogitat. aliquādo monaſteriū exit: credēs bene facere. Et ecce dū appropinquat: mater filiū oſculat pater amplectit. parētes applaudūt dicētes. Noli nos derelinqre. fratres enī ſumus. Ecce enī pater noſter antiqu⁹ eſt. tibi incūbit familiā regere. Quid ergo amplius ad monaſteriuz redire preſumis? Et ſic audiendo cōſentit: ꝛ cōſentiēdo remanet et in ſeculo remanendo. omnibus affligitur. et quicꝗ boni antefecerat amittitur. Cauete ergo fratres mei cauete a malicia diaboli. Quā plures enī cognoui pro hac cauſa monaſteriū exiſſe: qui tamen ad monaſteriū nunꝗ reuerſi ſunt. Exercere volo vos opera mie: ꝗuis in ſeculo non habitetis nec inter gētes. Exercere tamē opera mie bene poteſtis orando obſecrādo. ꝛ deprecādo pro orphanis et pupillis. Et ſi hoc non videtur vobis ſufficere: penſare debetis. quomodo plures in monaſterio habitatis ſimul: et ſepe infirmamini ſepe a diabolo affligimini: ſepe patimini: ſepe morimini. Exercere ergo poteſtis etiam inter vos opa pietatis. Nullus igitur erit qui ſe a mia excuſare poterit / nec diues qui habet. nec paup. nec monachus qui ſaltē orare debet. vis inquit E Verū. vt vulpeculā vnam adhuc ego oſtēdā tibi. Interdū bene proficiēs quiſpiā cū ſibi profuſius aliqd ſuperne gratie ſenſerit irrorari ſubit animū deſiderium predicandi nō quidem ad parentes et propinquos iuxta illud non acquieui carni et ſanguini ſed quaſi purius. fructuoſius foraſqꝫ paſſim ad extraneos et ad omnes. Sane timet propheticum incurrere maledictum ſi que in abſcondito accepit frumenta abſcondat in populis: contra euangelium facere: niſi que aure audiuit predicauerit ſuper tecta. vulpes eſt eniz talis cogitatio atqꝫ eo illo nociuior, quo occultior venit. Sed capio tibi eam. Sz quomodo? Auſculta. Primus Moyſes dixit. Non arabis in primogenito bouis hoc pau ſuis interpretans. non neophitum inquit: ne in ſuperbiam elatus: incidat in iudiciū diaboli. Et rurſum. Nec quiſq̄ inq̄t ſumit ſibi honorē: ſed qui vocatur a deo tanq̄ aarō. Item. Quomodo predicabunt. niſi mittantur. Et ſcimus monachi officium eſſe nō docere. ſed lugere. Ex hiis ſimilibuſq; collectis michi texo rethe: et capio vulpem ne demoliatur vineam. Ex hiis claret et iterum eſt: quod publice predicare / nec monacho conuenit / nec nouicio expedit: nec non miſſo licet. Porro contra hec tria venire: ſp̄ta conſcientie demolicio eſt. Ergo quicquid tale animo ſuggeratur: ſiue ſit tua cogitatio: ſiue īmiſſio per angelum malum: doloſam agnoſce vulpeculam id eſt malum ſub ſpecie boni. Sed aſpice adhuc aliam. Quādos ex monaſterijs ſpiritu feruentes. heremi ſolitudo ſuſcepit: et aut tepefactos euomuit: aut tenuit contra heremi legem non ſolum remiſſos: ſed etiā diſſolutos. Sicq; apparuit vulpeculam affuiſſe. vbi tanta facta eſt vaſtatio vinee id eſt vite: et conſcientie hominis detrimentum. Cogitabat ſi ſolus degeret: multo copioſiores fructus ſpiritus ſe percepturum. Et bona viſa eſt cogitatio ſua ſibi: ſed rei exitus iudicauit magis eandem illi cogitationem vulpem demollientem fuiſſe. hec Bernar. A Eſt autem adhuc quedam vulpecula per quam certum eſt non paucos nō ſolum deceptos fuiſſe: ſed et frenceſim vel aliā irrecuperabilem infirmitatem icurriſſe. Et quenā eſt illa: vtiq; ſompni defraudatio ſeu penuria qua diabolus nonnunq̄ hiis vel ſimilibus modis incautos decipere conſueuit. Solet enim ſuggerere improuidis et incautis: vt eo tempore quo deberent ire dormitū vacent orationibus vel lectionib⁹ vel aliis quibuſlibet occupationibus: quatinus illis in officio matutinali cōſtitutis p ſompnolētiam illudere poſſit. Quod ſi hec perſuadere eis non valet: tunc ſuggerit eis: vt aut ante matutinas vigilias anticipēt aut poſt matutinas eaſdem vigilias prolongent: vt ſaltē eos ceteris horis quibus deberent vigilare: faciat in diuino ſeruitio dormitare. Unde legitur in vitis patrum de quodā iuuene quē demones volebant ſub ſpecie angelorum ſeducere: quod eum dormientem excitabant: vt iret ad collectam: et ei lumen oſtendebāt. Ille autem venit ad quendā ſenem: dicens Abba veniunt angeli cum luminibus et excitant me ad collectam. Ille autem dixit ei Non audias eos fili: quoniā demones ſunt Et ideo quando veniunt excitare te: dic eis Ego quando volo ſurgo: vos autem nō audio. Audiens frater preceptum ſeu doctrinā ſenis reuerſus eſt ad cellam ſuam. Et ſequēti nocte iterum demones ſecundum conſuetudinem venientes excitabant eum. Ille vero ſicut ſibi preceptum fuerat reſpondit dicens. Ego qn̄ volo ſurgo: vos aūt nō audio. Et illi dixerūt. Malus ille ſenex ⁊ falſator ſeduxit te. Hiis dictis paulopoſt euanuerunt. Eſt quoq; alia vulpecula ⁊ q̄dē apd̄ quoſdā frequenter admiſſa. Nam ſunt nonnulli q̄ vel orationes ſingulares vel aliquam aliam deuotionem priuatam: preferunt conuentuali et cōmuni ſeruitio diuino conuerſationiq; cōmuni hij non ſolum premio carent: ſed etiam penam incurrunt vnde et Ber. ait Spiritus ſanctus illa hora gratum non recipit qn̄ q̄cq̄d aliud q̄ debes neglecto eo qd̄ debes obtuleris rurſus ait. Omiſſo eo ad qd̄ teneris ingratum eſt ſpiritui ſancto quicqd̄ operaris. B Eſt autem adhuc alia vulpecula quam ſepe ſub ſpecie virtutis angel⁹ ſathane iuxta hunc modum ſolet allegare. Defert enim aliquando homini in diuino officio occupato ⁊ expedito intendēti peccatorum memoriā et quaſi neceſſariā fore cōſcientie diſcuſſionem et ſimilia vt ſic ab iniuncto officio ſibi ſub ſpecie boni: mentem impediat et conturbet eum cum ſcriptum ſit. Omnia tempus habēt immo ſummū remediū eſt et expertum ad fantaſticas imaginationes tollēdas et ſpirituales temptationes deſtruēdas tempore orationis debite: Iterum poſſibilitas obtinet nullo modo eiꝰ interdicere aliquādo etiā peccata per confeſſionem veram ⁊ contritionem puram prius deleta oſtendit hoſtis iā non eſſe remiſſa vel ſaltem in dubium reuocat quod aliquando certum eſſe cognouerat Et hoc facit quia memoriā prehabite confeſſionis vel aliorum bonorum operum obnubilat. puſillanimitatem et timorem menti incutiendo. Nec intendit malignus ſpiritus per illam immiſſionem: vt anima a peccato purgetur per cōfeſſionē qꝛ vellet q̄ nunq̄ quis confiteretur. Sed intendit vt mens taliter turbata: a pacis tranquillitate reuocetur. Eſt enim peſtilens ſpirit⁹ cordis pacē odiēs et turbationis amaritudinē affectans: cuius ſuggeſtionibus in hac parte ſubtiliter eſt reſiſtendū. videlicet cōfeſſionē talē per modum tēptationis et vexationis ſuggeſtā diſſimulādo et ſalubriter dimittēdo licet erronea cōſcientia dicat. Quāuis autē peccati cōfeſſio ſic vtilis et neceſſaria remiſſiõe veraci et cõpũctione ſalubri exigẽte: eſt tamẽ inutilis et non expediẽs. opinione falſa et dubitabili immiſſione amara atq3 terribili ſuadente. Nec dimittit̃ talis cõfeſſio cõtẽptu religionis: ſed cautela declinande tẽptatiõis hoc enĩ viũ ſit. quod bona itẽtione agitur. Cuius etiã malũ in ſe vindicatur. Cauſa enĩ intẽtio: finali dãt operi denominationẽ. Hoc enĩ xp̄s docuit quando ſuggeſſit ei diabol9 dicẽs. Si filius dei es mitte te deorſum. Noluit tñ per ipetũ precipitationis in imum ſe mittere. ſed elegit magis per gradus diſcretiõis deſcẽdendo ei9 machinamẽta declinare. dãs nobis exẽplũ eius ſuggeſtiõibus ſub ſpecie boni immiſſis: nõ ſtatim obedire: ſed per viã diſcretiõis ſalubrit̃

A obuiare. Implicat etiam aliquã ſpiritus erroris mentẽ diuerſis ꝑplexitatibus. miris ⁊ occultis ꝯgitatiõibus: oſtendo illicitum eſſe ⁊ peccatũ: ꝙ in ſe bonũ eſt vel indifferẽs. et eſſe mortale ꝙ i ſe eſt veniale: et de huiõi q̄ſi cõtinue cõfitendũ imo magis indiſcrete turbãdũ vt ſic mentem terreat ⁊ cõturbet ⁊ a bono impediat et erroneã cõſciẽtiã fabricet et inducat. Immo aliquã ꝯſcientie cogit erronee magis cõſentire ꝙ alicui9 diſcretiõi hũiliter obedire qḋ hereticũ eſt. Debet ergo talis ad arbitrium ſapiẽtis deponere errorẽ ⁊ ſequi veritatẽ. Et ſi dicat ꝙ nõ põt deponere. falſũ dicit et non verũ. põt enĩ velle deponere. et ſi velit deponere corã deo deponitur. Sic enim iam vult humilit̃ obedire: etiam ſi remaneat error inuoluntari9 in mẽte. Summũ vero remediũ ad deponendã erroneã conſcientiã: eſt hũilitas. videlicet ꝙ hõ ꝓprio ſenſui renũciãs. intellectũ ſuũ melioribus ⁊ ſapientiorib9 reuelet. Quod cũ fecerit. debet ex hũilitate plus eorũ doctrine fidẽ adhibere. ꝙ ꝓprio ſenſui initi. Debet etiam deũ frequẽter orare. vt ipſe per inſpirationẽ ſuam illuminet cõſcientiam ſuam: quatin9 valeat diſcernere inter bonũ ⁊ malũ. vnde ⁊ ſcriptura dicit. Cũ ignorem9 quid agere debeam9: hoc ſolũ reſiduũ habemus vt oculos noſtros ad te dirigam9. Debet quoq3 ſuam cõſciẽtiã mundare: q2 i maliuolã aiam non introibit ſapientiã: nec habitabit in corpe ſubdito peccatis. hec tria. ſ. humilitas. q̃ plus alieno ꝙ ſenſui ꝓprio credit̃ Et frequẽs oratio ad deũ: ac cõſciẽtie mũdacio. cito per dei gratiã. erroneã cõſciẽtiam in

D priſtinũ gradũ reparabunt. Nam ſuperbis de9 reſiſtit. hũilib9 aũt dat gratiam. Sciendum preterea ſcḋm Tho. in veritate theologie. ꝙ aliud eſt conſcientia. aliud timor cõſciẽtie

Tunc enim cõſcientia eſt: qñ quis ſimpliciter iudicat aliquid eſſe faciendũ vel vitandũ. Cõſcientia vero plures habet act9 pꝛim9 eſt cognoſcere facienda. Secundus eſt deliberare an facienda ſint vel non. Terti9 eius act9 eſt iudicare ⁊ ſententiare q̄ ſunt facienda. Quart9 actus eſt precipere ꝙ fiant vel ꝓhibere ne fiant Si ergo quis fecerit cõtra cõſciẽtiã ante deliberationẽ. vt facit hitũat9 ad mentiendũ. vel ſi fecerit cõtra iudiciũ cõſcientie. ⁊ reprobet illud ⁊ deteſtet̃. dũmõ conſciẽtia illud nõ pceperit neq3 ꝓhibuerit. nõ eſt mortale peccatum: ſed veniale tãtum: quãtũcũq3 lex dei aut humana ꝓfeſſio illud deteſtetur vel ſuadeat dũmodo non precipiat in illa neq3 ꝓhibeat̃ quia tantum lex preceptoria vel ꝓhibitoria obligat ſub pena pctĩ mortalis: nõ conſultoria nec iudicatoria. Sũt aũt ſex gradus eorũ que ad rectam pertinent conſcientiã: tres in licitis ⁊ tres in illicitis. Vñ notandũ ꝙ aliq̃ ſunt licita tribus modis: vel q2 ſunt neceſſaria ad ſalutem vt ſunt omnia precepta que i lege diuina vel humana ꝓfeſſione cõtinent̃ et in hoc gradu debet conſcientia precipere vt fiant. Item aliqua ſunt licita: quia vtilia ſunt ad ſalutem: vt ſunt cõſilia ad q̄ hõ non eſt ꝓfeſſus: ⁊ in hoc gradu debet cõſcientia cõſulere: ⁊ nõ precipere. Item aliqua ſunt licita: q2 indifferẽtia: vt ſedere ſtare ⁊ huiuſmodi: ⁊ in hoc gradu debet permittere ⁊ concedere quod placet. Similiter et illicita trib9 modis pñt eſſe vel quia ꝓhibita ſunt in lege dei aut in humana ꝓfeſſiõe: vel q2 non ſũt hõi conceſſa: horũ prima ſunt mortalia: et ideo debet ꝓhibere ne fiant. Secũda ſunt venialia: ⁊ ideo debet docere ꝙ nõ ſunt cõceſſa q2 mala ſunt ⁊ non facienda ꝓhibere tñ illa nõ debet: q2 ſunt ĩeuitabilia. Dicunt̃ etiam aliqua illicita tñ vt hic ⁊ nũc ⁊ non ſimpliciter q2 per ſe licita ſũt: ſed ex aliqua circumſtantia habent ſpẽm mali et ideo debet conſulere ne fiant ⁊ diſſuadere: ꝓpter ſcandalũ vitãdũ. Ex iſtis p3 ꝙ nullũ pctĩ veniale eſt cõtra cõſciẽtiã. ſicut nec ꝯtra legẽ dei q̄ eſt regula eiuſdẽ conſcientie. hec igit̃ clauſula: ſcꝫ oẽ qḋ fit cõtra cõſciẽtiã edificat ad gehennã ſolũ itelligẽda eſt de mortalibus ⁊ nõ venialib9 pctĩs. Facere aũt ꝯtra timorẽ ꝯſciẽtie nõ eſt ſemper peccatum. quia talis timor nõ eſt ſemper ex diffinitiua ſententia rationis per q̄ videt ſe teneri ad aliquid: ſed ex eo ꝙ vacillat inter dubia neſciens quid ſit melius: vel ad quid teneatur potius cum tñ nõ omitteret quicquid ſciret eſſe placitũ diuine vo=

luntati. Timor autē cōſciētie eſt: paſſio i cōſcientia ꝯtra ex hoc ꝙ ignorat quid ſit melius vel ad quid teneat̄ potius cū tamē etiam vt in priori clauſula. Cōſciētiā igitur timere in dubijs et ſe ad neutrā partē declinare: quouſq; certificata fuerit: bonū eſt. Sed facere ſciēter et cū deliberatiōe ꝯtra cōſcientiā precipientē vel ꝓhibentē eſt mortale peccatū. Que tamē ꝟba vt manifeſti⁹ lectoꝝ pateāt. ſic ea intelligere debet. Quicūq; ſciēter et cū deliberatiōe. aliqd cōtra conſciētiā ſuā omiſerit, vel fecerit: quod tñ anteq̄ fiat ſentēciat et iudicat ſm̄ ſuā cōſcientiā eſſe mortale peccatū: et nichilomin⁹ ſciēter: et deliberatiue illū omitit vel cōmittit. ille mortalit̄ peccat. etiā ſi ꝯſciētia ſit erronea. Si aūt illud nō niſi veniale peccatū iudicauerit. anteq̄ illud omittat vel cōmittat; non peccat niſi venialit̄ etiā ſi illud ſciēter et deliberatiē ꝯtra cōſciētiam omittat vel cōmittat. Cauēda eſt igit̄ ſecundum Tho. vbi ſupra cōſciētia nimis larga: et nimis ſtricta. Nā cōſciētia nimis larga. generat ꝑſūptionē. et nimis ſtricta deſperationē ꝑma dicit ſepe malū bonū. Scđa ecōuerſo bonū malū. Cōſcientia larga. ſepe ſaluat dāpnādū. ꝗ ſtricta dāpnat ſaluādū. Quiſq̄s igitur nimis largam vel ſtrictā habuerit conſcientiā eam cōſilio peritoꝝ deponat: q2 in medio cōſiſtit virtus. Et notādū ꝙ ſcrupuloſitas non eſt bona. quādo aliq̄s de leuibus peccatis. vel de quacūq; cauſa ſcrupuloſam habet cōſciētiā. q2 qđ nō eſt pctm̄ ex ſe peccatū ſit. ꝓpter ſcrupulū ꝯſciētie. Quicquid enī fit contra cōſcientiā licet erroneā peccatū eſt nec poteſt ꝑcipere gratiā dñi talem habet cōſcientiā. q2 nō habitat de⁹ i liquia et mala cōſciētia ſed in pace: q2 in pace fact⁹ eſt loc⁹ ei⁹. Item ſunt aliq̄ talis diſpoſitiōis ꝗ nature ꝙ cū pſalmū legerit ſemꝑ eis videt̄ ꝙ min⁹ bñ dixerint. vnde illud frequēter repetere ſatagunt. Itē cum cōfeſſi fuerint nō ſufficit cōſciētie ſue: ſed ſemꝑ in ſcrupulo ſunt. Igit̄ vtile eſt hmōi vt quicqđ ſemel dixerint: non repetāt illud: ſed ſicut dictū eſt relinquant. Dudū enī ꝙ dolēdū eſt: ita diſtricte circa ſonum ſeu ꝓnunciationē cuiuſlꝫ apicis id ē litere intente occupant̄: qđ pene intellectū totius oratiōis ſue amittūt: q2 dū deliberatiōi vel ꝓnunciatiōi nimis ſtudēt: ſapore ſue deuotionis ſe ꝑuāt. De ſcrupuloſitate quoq; cōſulendi eſt eis dicēdū ſeu cōſulēdū ꝙ confeſſoꝝ magis q̄ ſibijpis credāt. Et cū ei viſū fuerit ꝙ bñ ꝗ ſufficiēter dixerit tūc ipſis ſufficiat ꝗ bonā habeāt ꝯſciētiā. Caueātq; ne ſint ſcrupuloſi circa minora pctā: ſed breuiter illa in generali exponāt. Maiora vero et ea in qb⁹ poſſet eſſe periculū cognoſcere ſtudeāt: ꝗ ſpecialit̄ exponāt. Quacūq; enī ꝑte aliq̄s ꝓn⁹ ē ad malū vel tēptari ſe ſētit: ſemꝑ ꝯtraria opponat. Si ſcrupuloſus eſt ꝯſidētie et libertati cordis ſtudeat. Si iracūdus: īpetū ꝗ cōmotionē animi timeat: et trāquillitatē ꝗ māſuetudinē oībus modis intēdat. Si īpatiens ad ꝑferenda q̄q; aduerſa ſe ꝑparet. et exemplū patientiā ſibi apponat. Si vehemēs ꝗ impetuoſus etiā in defēſione iuſticie ꝑ īpetū ſpūs ſe extendere metuat: et verba ſua moderari et repꝛimere ſtudeat. Denīq; oīa ad que voluntas cordis cū quodā īpetu et vehementia fertur ſuſpectū habe. vt ſenſualitatis motū et ab ea que dormit in ſinu tuo cuſtodi te ſemper. Mulierē tuā. i. ſenſualitatē habe ſubditam nec dñari ꝑmittas: q2 ſi mulier hec poteſtatē habuerit cōtraria erit viro ſuo. i. rationi. Quā ſenſualitatē ſi non valeas cogere vt omnino taceat ꝗ ſubdita ſit: ſemꝑ ei reſiſtes pugna et hoc tibi reputabit̄ pro victoria. Semper enī obuiare malo viciſſe eſt: imo magis vtile eſt pugnā diutius exercere: q̄ citius ꝑualere. et ā plius remunerabit̄. qui diutius ꝗ laborioſius certauerit. De timore dico ꝙ qui puſillanimis eſt: cauere ſibi debet a nimio timore. Si enī cor ſuis naturalia ſequit̄ ad deſperationē vel ad nimiā mentis deiectionem ꝑueniet. Timor vtilis eſt duris diſſolutis atq; remiſſis. q2 timor terret et cuſtodit a peccato Timoratis ꝗ pauidis ſi accedat timor: ad peccatum eos adducit: ideo cōuertere ſe debent ad cōſolatoria et dulcia: vt ꝯtraria cōtrarijs curant̄: et frigida calidis tēperant̄. et calida frigidis. Stultus vtiq; eſſet q̄ calorē calori ꝗ frigus frigori adijceret. Ortus irrigat̄ ſiccitatis tēpore: ſed ſatis cōplutus nō irrigat̄ amplius. Si ergo q̄ neſcit excolere ortū ſuū imperitus eſt: multo mag̃ q̄ neſcit excolere animā ſuā. q2 plus eſt q̄ ort⁹. imo q̄ corp⁹. Si ergo de aliquo pctō tēptamur: ſemꝑ ꝯtraria obijcere debem⁹. ¶ Narratio. Sic enī ꝯſiliti ſūt demōes de vno monacho ꝙ eos cōfunderet q2 cum vellet eū extollere: ipſe ſe deprimebat. Et cum vellēt eum ad deꝑſſionē vel deſperatiōnē mittere ad ſpē ſe erigebat. Cogitatiōes enī turpes ſi occurrerit cito ſunt ita [illegible] vt confeſſor intelligat / nec ita [illegible] ſunt tales cogitatiōes: q2 nō delectāt ſed cruciāt / nec noſtre ſunt ſed demonū: q̄ eos ſuggerūt et cordis oculis obijciūt vn̄ de nobis nō īputabunt̄ quā ꝑ vexatio hoīem plecū ꝙ magis purgat ꝙ̄ maculat: qꝛ quicquid aliquē affligit nō placet.

¶ Sequit̄ de blaſphemia et de remedijs cōtra blaſphemiā ꝑ cōtra alias ſpūales tēptatiōes. Cap. x.

B

Blaſphemia ſm̄ Ambꝛo. eſt vel cū deo attribuit̄ ꝙ ei nō cōuenit: qḋ eſt cōtra miam vel cū ab eo remouet̄ qḋ ei conuenit: quod eſt ꝯtra iuſticiā: vel cum creature attribuitur qḋ eſt ꝓpꝛiū dei quod eſt cōtra maieſtatē. hec autē blaſphemia naſci ſolet de infidelitate ſeu dubietate circa fidē incarnatiōis vel diuinitatis xp̄i aut eſſentie dei aut ceterorū ſacramētorū. Preterea ſciendū qḋ hec circa electos ſuos de⁹ nō nunꝗ̄ operat̄. qḋ ꝑmittit eos quibuſdā tēptatiōib⁹ diuin⁹ occupari: q̄a forſitan ſi ille diſcederēt alie ꝑiculoſiores occurrerēt. Aliquādo vero veloci⁹ ꝓpulſat eas a nobis: vt in alijs quas frūctuoſiores nobis eſſe futuras cognoſcit: ſalubri⁹ occupemur. Nōnullos vero diabolus de pctīs ſpiritualib⁹ tēptat maliciose ſicut de diſcredulitate articulorū fidei vel ſacramēto altaris vel de deſperatiōe. vel blaſphemia dei. vel alicuius ſancti nec nō ꝗ de tedio ꝓpꝛie vite vel amaritudinis ꝛ triſticie irrationabilis. ꝗ de nimio timoꝛe de ſcripꝑis vel de cõfeſſiõ. vt autē aliquod remediū habere poſſint. hij qui iſtis et alijs ſimilib⁹ tēptatiōib⁹ vexant̄. verba btī Grego. ad memoriā ſtudeāt reuocare qb⁹ ait. Sepe mens que aduerſa multa et foꝛtia ſuperat: vnū in ſe ꝛ foꝛtaſſe minimū ꝯ̄uis magna īētione inuigilet: nō expugnat. Nā mirū diuina diſpēſatiōe agitur ne ex oī parte virtutibus ſplēdens: in elatiōnē ſublevet̄. Ut dū in ſe paruū quiddā ꝙ̄ ſenſibile videt et tamen ſubigere hoc non valet: nunꝗ̄ ſibi ſed auctoꝛi victoꝛiā tribuat: in hijs que ſubigere foꝛtiter valet. Quātūlibet enī creſcam⁹ i acquiſitiōe virtutū. ꝗ nullaten⁹ tamē poſſum⁹ ex toto vicia extirpare licet ea cū adiutoꝛio diuino cõpꝛimere valeamus. C Quod autē nemo debeat idcirco deſperare vel nimis de ſe timere: qꝛ tales ab aduerſario tēptatiōes ſuſtinet huius Iſidoꝛ⁹ ita declarat dicēs. Qui paſſiōibus aīe inſidiāte aduerſario cruciat̄: non idcirco ſe credat a xp̄o alienari: qꝛ talia patit̄. ſed magis ꝑ hoc deo cōmēdabilē ſe eſtimet ſi dū hec patit̄ laudet deū potius nō accuſet. Ad magnā vtilitatē diuino iudicio mens iuſti diuerſis paſſionū tēptatiōibus agitat̄. pro qbus ſi deo gr̄as egerit. ſuecꝫ culpe, qḋ talib⁹ dign⁹ ſit reputauerit. hoc qḋ ex paſſione tollerat. ei p̄ virtutib⁹ reputabit̄: ꝗ et diuinam cognoſcit iuſticiā ꝛ ſuā culpā intelligit. Preterea in quibuſcꝫ p̄dictis vel alijs ſimilibus modis deo ꝑmittēte vexaris: flagellū ipſius: quo te ꝑmittit a diabolo īpugnari patienter excipe. Nā ꝙ times tibi ad dāpnationē cedere ſi patienter feras et deū laudes vt ſupꝛa dictū eſt: eſt tibi coꝛona ſalutis: Neqꝫ enī in talib⁹ diabolicis īmiſſiōib⁹ aliqḋ pctīn tibi eſt. Qꝛ ſm̄ Aug. oē pctīn ſit voluntariū: et talia ſint nō ſolū ꝓter volūtatē tuā: ſed etiā totaliter cōtra eā cū de talib⁹ ſūme doleas nec in talib⁹ vllā cōplacētiā habeas et in tua ꝑtāte nō ſit taliū mot⁹ nō habere. D Remediū vero bonū ꝯtra p̄fatas cogitatiōes eſt. vt homo non timeat/ nec etiā coꝛ apponat ad tales motus blaſphemie vel deſꝑatiōis vel diſcredulitatis de ſacramēto altaris vel aliquorū taliū ꝙ horribile eſt audire. Nā tollerātia ſeu experientia taliū tēptationū: nō magis maculat animā ꝙ̄ auditus latrat⁹ canis: vel moꝛſus pulicis. Turbāt aīam et fatigant: ſed nō ledūt ſi hō velit eas deſpicere: ꝛ ꝓ nichilo reputare. Sic enī de talib⁹ diabolicis īmiſſiōib⁹ ſentiendum vel iudicādū: ſicut de aliquo bono viro in cuius p̄ſētia aliqs nomē dei blaſphemaret et ille cum horroꝛe audiret: ſibiqꝫ ſūme diſpliceret. Certe talis nullū peccatū haberet de alteri⁹ blaſphemia: q̄nimo haberet meritū de diſplicentia. Si vero vellet cum eo contēdere et eum ꝓhibere: poſſet quādoqꝫ cum illo in rixam incidere et moꝛtē acquirere ꝓpter ſuam indiſcretionē. ita eſt directe in ꝓpoſito. Diabolus enī coꝛam nobis deū blaſphemās immunda quecꝫ et indigna de deo vel ſctīs eius p̄ſentat. Et quo autem nobis diſplicet: ad meritū nobis eſt. Si autem vellem⁹ cū quodam furoꝛe et quadā indiſcretione oīa talia ꝓhibere poſſemus quādoqꝫ in deſꝑationē ꝗ moꝛtem ſpiritualē incidere et ſic ad culpā cōuertere: qḋ nobis poterat cedere ad coꝛonā. Nō eſt ergo bonū cum talib⁹ tēptatiōib⁹ cōtendere quaſi homo vellet vehemēter eas deuincere vel expellere: qꝛ quāto magis hoīes cōtendūt cū eis: tanto magis eis adherent. Et ideo debent in ꝙ̄tū poſſunt cogitatiōes ſuas ab eis abſtrahere quaſi de eis nō curarent. et coꝛ ſuū ad aliquā aliā occupatiōnē apponere. Et ſi poſtea adhuc dicte tēptatiōes eis adheſerint/ nec valeāt eas aliquo modo a coꝛde ſuo expellere: nō debent cōtra deū murmurare; ſed eas patiēter ferre: quaſi penā coꝛpoꝛalē et flagellū dei: ꝓ emēdatiōe peccatorum ſuoꝛū ꝙ̄diu deus voluerit. ſeqꝫ deo ex toto cōmittere qui etiā ſicut bonus medicus

A ideo forte hanc afflictionē poſuit ſup eos: ne elationis vicio periculoſius laborarent. Preterea bonū eſt eis oſtēdere cor ſuū alicui viro ſapienti et diſcreto in principio anteꝗ̄ tales cogitationes radicent̄: et vt relinquat ingenium et iudiciū propriū. et ſequatur eius conſiliū. et ꝙ non reuelent eas alicui homini indocto ⁊ mūdiali qui nunꝗ̄ ſenſit: ſeu expertus eſt tales temptationes. q: facilit̄ poſſent aīam ſimplicē iducere in deſperationē per ſuam inſipientiā. Igitur cariſſime quādo talis cogitatio te inuadit: expuas in terrā et dicas ſic diabolo. Blaſphemia tua ſit ſuper te demon peſſime. Ego eniz cauſam nō B habeo in huiuſmodi: hanc autez cauſā non vult anima mea. Sed etiam cariſſime ꝯquereris te ꝑ huiuſmodi tēptationes priuari ſopore lectionis oratiōis et cuiuſcūqꝫ exercitij ſpiritualis: etiā hoc te oportet paciēter ferre. Sufficiat tibi qḋ recipias ꝯſolatiōes in celo: et forte maius meritū tibi eſt in tali ſufferentia: ꝗ̄ poſſet eſſe i quocūqꝫ exercitio lectiōis et oratiōis ſeu in expiētia cuiuſcūqꝫ dulcedinis. Legimus de quibuſdā ſanctis. ꝙ deꝰ permittebat eos quādoqꝫ vexari corporal̄r a diabolo: ne intus in anima elatiōis vicio ꝑiculoſius vexarent̄: ſicuti paulū apoſtolū angelus ſathane colaphizat: ne reuelationū magnitudine extollatur. Scias ꝙ deus aliquibus dat etiam in hac vita conſolationes eternas: aliquibꝰ vero oēs in celo reſeruat. Et vt quidā ſanctus dixit. Maius meritū ē in via dei fortit̄ ſtare ſine taliū dulcedinū ſētimēto ꝗ̄ ipſas habere. licet hoc ſit iocundius. Omnia pene que huc uſqꝫ in hoc capitulo ſcripta ſunt: de dictis venerabilis walteri hilton et de epiſtola venturini fratris ordīs ꝑdicatoꝝ extrahuntur hec: ideo dico: ne quis eadē vilipēdēdo putet me ea ex ꝓprio igenio adinue- A niſſe. Quia vero vt ait apoſtolus: ſine fide impoſſibile eſt deo placere: idō hoſtis antiquꝰ ipſam volēs infringere. vel ꝑuertere falſis immiſſionibus erroneis ymaginatiōibus multis ac miris modis nititur eam impugnare. Et que non pōt a ſoliditate fidei deicere ſaltem ſuis aſtucijs conatur indeſinenter perturbare: cuius machinamētis ac temptationibus caute ac ſpiritualiter eſt obuianduz omnia fantaſtica ymaginata concepta erronea vel feda. et blaſphemias viſa vel audita: non curare ſed leuiter ferre ⁊ diſſimulare ⁊ fortiter ſuperare in mīa dei noſtri nec debz homo in huiuſmodi fantaſticis erroribus fidem vel mores impugnantibus diu immorare. nec diſcutere. ſeu cauſas talium multū inueſtigare quia ꝗ̄to quis magis erroneis ⁊ falſis diſcutiendo inſiſtit: tanto magis ſe in errorem mentis tandem immergit. Nec debet homo pro talibus obiectis ſeipſum ſupra modum anguſtiare vel increpare. vel abſolute ſue culpe imputare. quia temptatio ē penalis quo ad penam ⁊ leuiſſima quo ad culpam. Eſt enim huiuſmodi temptatio fideli omnino inuoluntaria ⁊ diſplicēs. ⁊ ideo penalis ⁊ nullius peccati ſed aīe purgatio. paciencie roboratio: humilitatis attractio: ⁊ ad ſpem vite eterne inſtigatio. Et notandum ſcḋm yſidorū ꝙ non āplius tēptat dei electos diabolus: ꝗ̄ voluntas dei permittit. Temptando aūt ſāctorū ꝓfectibus ſeruit. Nā tēptatiōes quas ille ad hoīs interitū mouet: xp̄s ad exercitiū virtutū ſalubrit̄ cōuertit. Nūꝗ̄ vocat aduerſariꝰ hoīez iuſtū grauare nec tēptationū certamia deſinit ⁊ mouere aut ei tribulatiōes cordis illi exaggerat aut dolores corporis ſuſcitat. Sepe eni iuſti mentē variis vexationum doloribus vis demonum cruciat. Unde interdum vſqꝫ ad deſperationē ⁊ nimiam anguſtiam coartatur. Permanēti autem in dei amore anime: ipſa talis anguſtia ad meritum proficit. Talis ergo a deo nō ſeparatur: ſed coniungitur qualicunqꝫ atroci anguſtia torqueatur. Multa iuſtus aduerſa patitur inſtigatione demonum. Sed talibꝰ temptamentis perire vita eterna non poteſt quia pius dominus ad dampnationem culpe non reputat quod de ſue maieſtatis permiſſione nolens qui patitur portat. Nam ibi peccamus: vbi cupiditatē vel voluptatem flectimus vbi verō violenter adducimur miſeria tantū pena eſt ⁊ non culpa. hec yſidorus. Uidetur tamē aliqū̄ ſic temptato ꝙ talis diffidentia ſeu heſitatio eſtimata ꝑ illuſionē demonū timorē incutientiū: nō modica eſſet culpa: cum tantū ſit heſitatio fidei: quia culpa eſt voluntarie vel ſaltē cum ignorātia affectata et grata que magis tēdit in errorem ꝗ̄ veritatem. Et ideo cum fides ſit habitus voluntatis: velle credere: eſt credere: velle ſperare eſt ſperare velle non heſitare eſt non heſitare. Unde apoſtolus ait. Corde creditur ad iuſtitiam. In voluntate enim que ſola cogi nō poteſt conſiſtit omne meritum ⁊ demeritum. Obnubilat̄ tamē aliquando mens quod non pōt quis videre voluntatē ſuam: nec ē curādū q: bona opa voluntatē bonam ꝓbant: et mala malam. Et ſi ꝓſumant̄ bona quouſqꝫ ꝓbent̄ mala

Si autem predicta tēptatio inualuerit nec ꝓter diſſimulationem facta ceſſauerit: imo per maliciam ſerpentis fantaſtica mouentis ac multipliciter diuaricantis falſa pro veris oſtendendo: vel mentē cōplexionabiliter obnubilando ⁊ grauando quaſi cōtinue tribulauerit: debet aliqñ: ſed caro per modū obiurationis ⁊ cōtrarie aſſertionis fidem ſuā ore exprimendo obiecto errori obuiare etiam ſi erronea conſcientia in hoc non conſenſerit. Scriptū eſt enī. Ore cōfeſſio fit ad ſalutem. Nō enī fallatijs aduerſarij decipitur qui deliberate ⁊ aperte earū tam verbo ꝙ facto cōtradictor inueniť. Et debilis eſt hoſtis: ꝗ nō vincit niſi volentē: et hoc voluntate deliberata grata et rata.

¶ Sequitur contra deſperationē vbi patet ꝙ nemo deſperat: debeat qui paratus eſt penitere cū ꝓpoſito ꝯfitendi et ſatiſfaciendi et in poſterum ſe emendandi. Cap. xi.

D Nota ꝙ aliqui ꝓpter puſillanimitatem putant ſe deſpare: cum nō deſperant. Sentiūt enī motus deſpationis per puſillanimitatē ⁊ hunc ſenſū putant eſſe cōſenſū. Sed ꝙtūcūqȝ ſentiant: etiam ſi cooperiantur hac tēptatione ꝙdiu ratio cōtradicat caritatem nō amittunt. Ignis enī qui in die ardet in nocte operiri cineribus ſolet: ex quibus ſic extinguitur: vt illius mane alteri9 diei vix ſcintilla aliqua inueniatur: que dum queritur licet lateat inuenitur et de ea ignis tam vehemens ſicut prius reparatur: hec eſt ſcintilla caritatis que ꝙtūcūqȝ operiatur aīa temptationibus ſi hec intētio maneat in ipſa: vt adhereat deo et nullaten9 cōſentiat alicui mortali: viuus remanet ignis caritatis qui poſtea ab hac ſcintilla ad tam magnū ignē repetur vel reparabitur ſicut prius. Simile dico de oī tēptatione. E Nō enī iudicabitur hō ſcōm ſenſationē ſenſualitatis carnalis: ſed rōnis ipſius aīe. Duplex eſt enī voluntas in hoīe: ſicut aplūs dicit: ſcȝ lex carnis .i. carnaliter delectari cōtra volūtatē: et qđ ita concupiſcebat nolebat ſed cōtra voluntatem fiebat. idō dicit. Ego iā nō operor illud: ſed qđ hītat in me pctm̄. Ita ſi tu temptaris carnali cōcupiſcētia vel deſperatiōe vel inuidia vel aliquo alio pcō: ꝙdiu ratio non vult hoc tu nō agis illud nec iudicaberis ſcōm illum ſenſum: ſȝ ſm rōnis et voluntatis conſenſum. Hinc Criſoſto. aūt in ipfecto. ome. Sicut duas ī nobis habem9 naturas: anime ſcȝ et carnis: ſic duas habemus voluntates: vnam anime alteram carnis. Quia ſicut homo ex duabus naturis eſt compoſitus: videlicet corporis ⁊ anime ſic in homine ē reperire duas voluntates duas cōcupiſcentias duas iras ſiue duos motus et appetitus: vnam carnis: et aliam ſpiritus. Iſta concupiſcentia carnis poterit dici ſenſualitas vel ꝓpaſſio ſeu fomes: et pena peccati originalis: ꝙ apoſtolus appellat legem peccati: et alibi ipſum peccatū hāc concupiſcentiam carnis homo inuitus patitur et dolens: et ideo ſcōm eam non punitur quatenus per ſe ſtat: niſi ſit fortificata ꝑ cōſenſum voluntatis anime: quia ſolum ſecūdum voluntatem anime que rationē ſimitit homo iudicatur vel remuneratur. Natura quidem carnis ab concupiſcencijs non pōt ſe ſeparare: nam neceſſe habet iraſci ⁊ cōcupiſcere etiam ſi non vult: qȝ non eſt in arbitrio ſuo creata: ſed ſub lege peccati: venūdata eſt enī ſub peccato. Sapientia enim carnis inimica eſt deo: legi enim dei non eſt ſubiecta. Anima enī in arbitrio creata eſt: ſubiecta legi iuſticie dei. ꝓpterea et poteſt nō iraſci: et non concupiſcere ſi vult: et ideo deus precepta ſua non mandauit carni que non poteſt non concupiſcere: et non iraſci. Nec enī fieri poteſt vt caro aliquando ceſſet a deſiderio malo. Deſideria autem carnis reprimere poſſumus vt nō faciamus quod deſiderat caro: preſcindere autem non poſſumus vt non deſideret. Sed loquitur deus ad animā ⁊ mandat anime que poteſt deo in omnibus obedire: que etiam poteſt carne iraſcente ſiue concupiſcente: non iraſci et non concupiſcere. Quādo ergo iraſcimur vel concupiſcimus: ſi diſplicet nobis et feſtinamus reprimere vel iram vel concupiſcentiam noſtram: manifeſtum eſt: quia caro noſtra iraſcitur ſola autem concupiſcit: non anima noſtra. Quādo autem complacemus nobis in hiis et decernim9 ſi potuerimus implere iracundiam vel concupiſcentiam noſtram: tunc et anima noſtra iraſcitur ⁊ concupiſcit ſimul cum carne. Propterea ſciens deus: qȝ carnis natura ſubdita ei nō eſt nec poteſt nō mandat carni ꝗ mandat: ſed anime que poteſt in omnib9 deo obedire que pōt etiā carne iraſcēte et cōcupiſcēte: ipſa nec iraſci nec cōcupiſcere ſicut dictum eſt. Si quis ergo viderit mulierem ad concupiſcendam eā: iam mechat9 eſt eā in corde ſuo: id eſt non ſi quis concupierit ſm deſideriū ineuitabile carnis ſed ſi quis concupierit ſm voluntatē aīe et conſentit diſcernit ⁊ ſtatuit iplere qđ cupit ille talis et ſi nichil geſſerit iā tamen in corde adulter eſt coꝛã deo: qꝛ foꝛte ĩpeditur ab opere non compunctus in voluntate. Quis eſt homo caſtus: nunquid qui nõ concupiſcit? abſit. ſed qui concupiſcentiam ſuam vincit Quis eſt manſuetus nunquid qui nõ iraſcitur? Abſit. Sed qui refrenat iracũdiam ſuã Alioquin in om̄i opere bono non habemus mercedẽ: niſi malis vꝛgeamur cõtrarijs per carnem. In om̄i enim opere bono. ſcandalũ diaboli poſitum eſt ſicut ſcriptũ eſt de demonibus iuxta ſemitã ſcandalum poſuerũt michi. Quando ex paſſione carnis ꝯcupiſcimꝰ et animo reſiſtimꝰ cõcupiſcẽtie noſtre ſiniſter oculus nos ſcãdalizat. i. mẽs carnis: non mens anime: ſiniſtra manꝰ ſcãdalizat nõ dextra. i. voluntas carnis nõ aĩe. Sĩ vo ex ꝓpoſito aĩe volumꝰ tũc dextra manꝰ nos ſcãdalizat ⁊ dexť oclũs. Hũc oculũ et iſtã manũ pꝛeſcindere iubet: deſideria vero carnis retinere quidẽ poſſumus. vt non faciamus quod caro deſiderat: pꝛeſcindere autẽ non poſſumꝰ vt non deſideret. Nec enĩ fieri poteſt. vt caro aliquãdo ceſſet a deſiderio malo. hec ille. Et quid mirũ ſi duplex voluntas ſit in hoĩe: cum in redẽptoꝛe noſtro fuit: vna qua voluit calicem paſſionis a ſe transferri ⁊ alia qua voluit pati. Igitur non te deijciat carnis voluntas. ſi voluntas ſpiritus vel ratio deo adhereat. Et non recedat a te exemplum mulieris neꝙ̃ quam vir ſuus nunꝙ̃ cogere potuit vt ſileret: tandem pꝛoiecit eam in ceno et cooperuit et incluſit. Et cum inquireret vtrum adhuc ſileret reſpondit ſe verſa facie adhuc nolle ſilere. Ita et tu totus comiolutus ⁊ coopertus ceno tẽptationis dic. Adhuc non ſilebo adherẽdo deo retinẽs bonitatem voluntatis: ſicut illa retinuit nequiciã.

Amplius dico ſi tu temptaris de deſperatiõe inuidia vel ſuperbia vel de aliquo peccato ſpirituali. Ꝙ̃tum pꝛe alijs temptaris tantũ pꝛe alijs mereris. ſi legitime certas. Tu temptatus duplex pꝛemium habebis: cum alter ſimplum ſit habiturus. Et ꝙ̃to aliquod peccatũ ſentis et eius delectatione fatigaris: tãto magis remuneraberis ſi non cõſentis. Et in tali ſtatu. ſ. cum aliquis temptatur. cõtingit vt aliqua venialia cõmittat: ſed in ipſa tẽptatione contingit vt pena quam ſuſtinet reſiſtendo deleat penam venialibus debitã ex vna parte. et ex altera parte meritũ creſcat. per intentionẽ reſiſtendi vel pugnandi Senſus autem peccati vel temptationis non maculat hominem nec a caritate deijcit: ꝙ̃diu ratio non cõſentit. Similiter deuotionis ſẽſus et conſolatio non faciũt hominem perfectũ vnde pares poſſũt eſſe in qualitate et ille qui conſolatione fruitur. et ille qui hac pꝛiuatur immo magis iſte deuotione. Fructus periclitari poteſt ꝙ̃ ille hac carens: quia ſi mens de hac conſolatione cõfidat et ſui cognitionem negligat: non fit per hanc gratiam deo vicinioꝛ ſed remotioꝛ in tantum quantũ non fuerit humilis ſed male cõfidentioꝛ. Aridus vero a gratia ſi cum laboꝛe: ꝙ̃uis arido coꝛde agat quod debet: equiparabit illi deuote vel foꝛte pꝛeferetur. ⁊ magis in hoc ſtatu illo deuoto merebitur ſi valde laboꝛat. ⁊ pꝛo accipiẽda gratia conetur. Sedeat ergo iuxta viam ⁊ mendicet lumen gr̃e ⁊ ꝙ̃uis turba malarum cogitationum dicat vt taceat magis tñ ac magis clamet vt lumen a chꝛiſto recipiat et magis meritoꝛium erit eiꝰ ſalubꝛe ſic gratiam acquiſiſſe ꝙ̃ ſine laboꝛe ⁊ gratis accepiſſe. Oꝛatio talis anime nõ eſt pura: ſꝫ dura: ſꝫ ꝙ̃uis non ſit dulcis: eſt tamẽ foꝛtis. vñ apud deum põt tantũ obtinere foꝛtitudine ⁊ duritia: ꝙ̃tum dulcis ⁊ deuota. Quia ſicut Bern. dicit ſuper illud pſalmũ. Delectare in dño ⁊ dabit tibi petitiones coꝛdis tui: non ẽ hoc dictũ de affectu ſed de exercicio. Ille enĩ tã bene hoc ĩplet qui conatur delectari: etiã ſi non pertingit ad hoc vt delectet: ꝙ̃ ille qui hãc delectationẽ ꝑcipit. Sciat enĩ certiſſime a dño oꝛationẽ exaudiri ſi veraciter frequẽter ⁊ ꝑſeuerãter peccat. Iſte ſunt duo quoꝛũ alter habet maioꝛẽ coꝛdis cõfidẽtiam ⁊ alter minoꝛẽ. Et cõtingit ꝙ̃ ille qui magis confidit magis ꝑiclitetur ⁊ inferioꝛ ſit: qꝛ cõfidentia eius ẽ de ignoꝛantia ſumpſius qꝛ ignoꝛat ad ꝙ̃ta teneat. Ille vo in ſecurioꝛi ẽ ſtatu: qꝛ trepidatio ipſius eſt ex cognitione ꝓꝓꝛie fragilitatis infirmitatis ⁊ imꝑfectiõis: et ꝙ̃to hõ magis ꝑ humilitatẽ timet et trepidat: tãto ad iudicium dei ſecurioꝛ ſtabit: qꝛ ſeipſuꝫ diſcuſſit et iudicauit. Ita aliqua eſt conſciẽtia ſeu confidẽtia quãꝙ̃ non bona: et timoꝛ ſecurioꝛ et deo vicinioꝛ. Deſꝑatio vero de multitudine peccatoꝛum et obſtinatione animi naſci ſolet.

D

Si igitur deſꝑatio in coꝛ noſtrum intrauerit debemus eam viriliter expellere: quia diabolica eſt: huic etiam peſſimo vitio multis rationibus debemus pꝛudenter reſiſtere. Pꝛimo quia deus omnipotens eſt: et ideo ſicut poteſt et ſolet damnare peccatores qui ad eum nolunt conuerti: ſic poteſt et ſolet ſaluare volẽtes ad eũ cõuerti. Unde ⁊ ipſe per pꝛophetam dicit. Nolo mortem peccatoꝛis ſed vt magis conuertatur et viuat.

Item ſi impius conuerſus fuerit ab impietate ſua ⁊ egerit penitentiam feceritqꝫ iudiciū et iuſticiam: vita viuet ⁊ non morietꝛ. Omniū iniquitatum ſuarum quas operatus eſt nō recordabor amplius: ait dominꝰ. Item alibi. In quacunqꝫ hora peccatoꝛ ingemuerit: peccatum ſuum ei remittitur. Secundo idcirco habemus cauſam reſiſtendi huic vitio quia deus miſericors eſt. Unde gregoriꝰ ait Nemo de immanitate iniquitatum ſuarum deſperet: quia omnipotens deus ſicut perſeuerantibus in prauitate eſt diſtrictus: ita conuerſis miſericors eſt. Nō erit i crimine quē penitet antea fuiſſe nec dicetur impius: qui fuerit denuo pius. Tantummodo velis vere et perfecte deo recōciliari et non ſolū veniā indulgebit: ſed et gratiā cumulabit. Tertio autem idcirco debemus vitio deſperationis obuiando reſiſtere: quia deus verax eſt ⁊ nūꝙ mentitur. Ipſe namqꝫ ait. Quacunqꝫ hora peccatoꝛ ingemuerit omnes iniquitates eiꝰ obliuioni tradentur. Quarto quia ipſe deus pius eſt: ꝓpter quod per ꝓphetam ſuū ait Tu autē fornicata es cum amatoribus multis. tamen reuertere ad me: et ego ſuſcipiā te ꝗ nō enī veni vocare iuſtos: ſꝫ peccatores ad penitentiam ꝓmittens conuerſis ſuorum delictorum remiſſionem et indulgentiam. Quinto ideo deſperationi reſiſtamus: qꝛ dominus benignus eſt. Et ideo vbi abundauit delictum ibi ꝙ gratia ſuperabundare videtꝛ Quod bene in beata maria magdalena ac in apoſtolis petro et paulo ⁊ in dauid ⁊ multis aliis demonſtratur. Si enī peccaſti in ſeculo nunquid plus paulo aut dauid: quorum alter blaſphemus fuit et perſecutoꝛ alter vero homicidium commiſit adulterio. Et tñ iſte poſtea ſecūdum cor dei fuiſſe inuenitur. Unde et de eo dñs ait. Inueni dauid filium iſay virum ſecundū cor meum: qui faciet omēs voluntates meas. Ille autē ſcꝫ paulꝰ poſtea i magiſtrum et doctorē gentiū fuit ſublimatus. Si vero in ordine deliquiſti nūquid amplius petro qui ter dñm ore ꝓprio negauit. et tñ iſte negatoꝛ et periurus poſtmodū clauiger celi factꝰ eſt. Tu ergo qui hec legis et audis nunꝙ pro peccatis tuis deſperes: ſed per hec exempla ad penitētiā ꝓuocerꝭ: quatenꝰ qui peccātes ſequutus es deū offendendo: ipſos eoſdē penitētes imiteris cor cōtritum ⁊ humiliatū deo offerendo. Sexto idcirco huic vitio reſiſtemus: qꝛ de cōuerſione vniꝰ peccatoris plꝰ gaudēt in celo angeli: ꝙ de nonagintanouē iuſtis qui nō indigent penitentia.

Septimo etiā reſiſtamꝰ: qꝛ in tm̄ amauit deꝰ penitētiā pctōꝝ. vt ꝓpt hoc liceret hō ꝗ fuit ⁊ eſt rex āgeloꝝ. Octauo qꝛ ſi xp̄s ꝓ ipꝭs mortuꝰ eſt cū adhuc eſſent inimici: quid facturꝰ eſt eis cum ꝑ penitentiā facti fuerant amici. Nono etiā ideo huic vitio et peſti reſiſtemꝰ qꝛ nemo dum adhuc viuit deſpare dꝫ: ſi ex toto corde peniteat et velit ſuam vitā in meliꝰ mutare: ſi ei vite ſpaciū fuerit. Unde ⁊ ambroſius dicit. Nemo diffidat nemo veterum cōſcius delictoꝝ diuina pmia deſperet: qꝛ nouit deus mutare ſententiam: ſi tu noueris emēdare delictū. Iſidorus quoqꝫ ait. Nullꝰ deſperare debet veniā etiā ſi circa finem vite ad penitētiā ꝯuertatꝛ Unūquēqꝫ enī deus de ſuo fine nō de preterita vita iudicat. ideo ꝙuis quiſqꝫ ſit ⁊ impius ſi ad penitentiā cōuertatꝛ ꝯſeqꝫ poſſe veniā creditꝛ Decimo idcirco huic vitio reſiſtamus: qꝛ niſi chriſtus pctōres penitētes plurimū dilexiſſet: nūꝙ eos ſua morte et precioſo ſanguine redemiſſet. Ne autem de dei miā diffidamus: ipſe chriſtus ita loqꝛ ad beatā brigittā dicens ita ſum miſericors ꝙ quicunqꝫ petierint veniā et dixerint. Dñe ego cognoſco me grauiter peccaſſe ⁊ libēter volo me emēdare ꝑ gratiam tuā: miſerere mei ꝓpter amarā paſſionē tuā: ego gaudēter ſuſcipio eum. Ego quippe ſum quaſi mater occurrēs filio ſuo errāti que in via porrigit ei lumē vt videat iter et obuiat ei pre amore in via abbreuiando viam eius ⁊ appropinquās amplectitꝛ eū et cōgratulatꝛ. Sic ego ob hꝰ reuertētibꝰ ad me ⁊ amicis meis occurrā cū caritate ⁊ illuminabo cor ⁊ aiam eoꝝ ad diuinā ſapiētiam: amplecti eos volo cum omni gloria ⁊ celeſti curia vbi non eſt celū ſubtus vel terra inferius: ſed dei viſio vbi nō ē cibꝰ vel potus: ſed diuina delectatio. ideo loquor ꝟba iſta ꝙ oſtēdo caritatē meā: vt reuertantur ad me qui auerſi ſunt et recognoſcāt me creatorē ſuū quē obliti ſunt. Igitur quicunqꝫ voluerit ſe corrigere et emēdare et ad me cū humilitate reuerti: ego gaudēter ei occurrā et vt piꝰ pr̄ leuabo ipſū ſup humeros meos ad oues meas eū ꝑſonaliter reportādo per humeros meos hoc itelligo ꝙ bñficiū paſſiōis ꝙ corpe ⁊ humeris meis ſuſtinui ꝗ ſe emēdauerit particeps erit: ꝑcepturꝰ mecū eternā ꝯſolationē in regno celoꝝ. Itē ſi his ꝗ hodie peſſimꝰ eſt: cras inuocauerit me cū ꝯtritiōe et volūtate emēdādi: parꝰ ſū idulgere ei: ⁊ quē heri dixi peſſimū: hūc dico hodie cariſſimum amicū ꝓpter cōtritionē: i tm̄ ꝙ ſi ꝯtritio fuerit ſtabilis dimitto ei nō ſolū pctm̄: ſꝫ ⁊ penā peti. Quamdiu ſ etiam anima eſt cum cor- A pore veniam inuenire poteſt hec vbi ſupra. Si hec libenter credis nunq̄ pro tuis pec-catis deſperabis. Vt autem cōtra deſperatio-nem validius roboꝛeris ⁊ inſtruaris adhuc aliqua ſanctoꝛum dicta ⁊ exempla ſubiunge-re curabo. Aug⁹ nanq̄ dicit in latrone q̄ cū xp̄o cruci affixus eſt. et ad eum conuerſus o-ſtendit nemine impiū conuerſum debere deſ-perare. Igitur q̄cūq̄ neceſſitas cogat ad pe-nitentiam: nec q̄litas criminis nec bꝛeuitas tempoꝛis. nec vite enoꝛmitas: nec hoꝛe extre-mitas: ſi pura fuerit voluntatū mutatio: ex-cludit a venia: ſed in ampliſſimos ſinus ma-ter caritas recurrentes ſuſcipit pꝛodigos ⁊ velit nolit hereticus: ſemper vere penitentes ſuſcipit xp̄s. Deſperatio deo diſplicet diabo-lo placet. hōi nocet. Magis offendit iudas deum: quia ſe ſuſpendit q̄ q̄ deum tradidit. Sceleratioꝛ in omnibus o iuda ⁊ felicioꝛ ex-titiſti: quē nō penitentia duxit ad dn̄m: ſed de- C ſperatio traxit ad laqueum. Perpetrare fla-gicium aliquod: moꝛs anime eſt. Contemp-nere vero penitentiam ⁊ permanere in cul-pa: deſcendere in infernum poſt moꝛtem eſt. Ergo peccare: ad moꝛtem pertinet: deſpera-re vero ad infernū ire eſt. Sepe diabol⁹ eos quos conuerti ad penitentiam aſpicit īma-nitate ſcelerum percuſſos. ad deſperationē deducit. vt ſubtracta ſpe venie trahat ad diſ-fidentiam: quos non potuit retinere perſeue-ranter in culpa. Vero penitens pꝛeuidere de-bet callidius contra ſe hoſtis inſidias: ſicq̄ dei iuſticiam metuat: vt q̄uis ſit in magnis ſce-leribus de eius tamē mīa cōfidat. amplī⁹ exul-tatur de aīa deſperata ⁊ aliquando conuer-ſa: q̄ de ea que nunq̄ extitit perdita. Nam gaudium copioſius eſt coꝛam deo ⁊ angelis eius de eo qui a periculo liberatur: q̄ de eo q̄ nunq̄ nouit peccati periculum. Multi ſup-na gratia reſpecti in extremis ſuis ad deum conuertuntur per penitentiā. ⁊ queq̄ ma-la geſſerunt cottidianis fletibus purgant at-q̄ bonis factis male geſta cōmutant. Quib⁹ iuſte totū quod deliquerant ignoſcitur. quia ibi q̄ male geſſerūt penitendo cognoſcunt. In vita hōis finis q̄rendus eſt. q2 de⁹ nō reſpi-cit quales antea vixim⁹. ſed quales circa fi-nē vite fuerim⁹. Si eni quiſq̄ qui peccare po-teſt peniteat. vitāq̄ ſuā ad oī crimine coꝛrigit nō dubiū eſt q̄ moꝛiēs ad eternā tranſeat re-quiē. Qui aūt cert⁹ eſſe cupit in moꝛte de in-dulgentia. Sanus peniteat. ſanuſq̄ ꝑpetra-ta facinoꝛa defleat. Hucuſq̄ yſidoꝛ⁹ contra deſperationē. Secūdo etiam ex pꝛedictis ſufficiēti B auctoꝛitatib⁹ liquide oſtendit nemine deſpe-rare debere q̄tūcūq̄ vilis ⁊ abhominabilis peccatoꝛ antea extiterit. ſi tn̄ vere peniteat ſe peccaſſe ⁊ deinceps firmiter ꝓponat. ſi ei vite ſpaciū fuerit ꝯfiteri ⁊ ſatiſfacere atq̄ ſe emē-dare ꝑm ſuū poſſe. Quia vero nōnūq̄ exem-pla pluſq̄ verba animū auditoꝛis coꝛrobo-rant: ideo quaſdā narratiōes ad hanc mate-riam pertinētes ſubiungere temptabo. Nar-rat iacobus de vitriaco q̄ quedā iuuēcula pec-cauit cum patre ſuo. peccato luxurie. Mater vero eius hoc ſciens: filiam redarguit: ꝓpt q̄ filia matrē licerent. Pr audiēs hoc filiam odio habuit. filia hoc percipiens patrē dormi-entem ſub culcitra ſuffocauit et poſt modū publica meretrix effecta eſt. Quadam autē vice pꝛedicante quodā famulo dei. ipſa pꝛeſen-te. de mīa dei: finito ſermone venit illa cum magna coꝛdis contritiōe: ⁊ confeſſa eſt illi D oīa peccata ſua: querens ab eo ſi tanta eſſet dei mīa: q̄tam ipſe pꝛedicauit. Illo autē reſ-pondente q̄ multo maioꝛ eſſet: ſubiunxit illa dicens. Si ita eſt. tunc pꝛecoꝛ vos vt de-tis michi penitentiam. q2 adhuc confido de eius mīa. Ille vero ꝓpter enoꝛmitatē pecca-toꝛum eius non certus quid tam ſubito poſſet ei iniungere dixit. Ipſa expectetis quouſq̄ poſt pꝛandium pꝛedicauero. ⁊ tunc vobis pe-nitentiam dabo. Cui illa dixit. Sic vos deſ-peratis de ſalute mea. ad q̄ ille ait. Non de-ſpero dn̄a: ſed loco penitentie vobis iniungo vt ſic expectetis. Illa igitur interim tāta coꝛ-dis contritione penituit: q̄ coꝛ eius contri-tum ſciſſum: ⁊ ſpm̄ emiſit. Quod ſtatim nunciatum eſt pꝛedicatoꝛi. Ille autem iuſſit populū pꝛo ea oꝛare. Oꝛante autem populo facta eſt vox de celo dicens. Nolite oꝛare pꝛo ea: q2 eſt in celo ⁊ poteſt oꝛare ꝓ vobis. Item erat quidā latro in quodā heremo qui omni-bus latrocinātibus illic habitantibus pꝛincipa-batur: qui etiam tranſeuntes diſpoliabat reſ-q̄ eoꝛum auferebat: atq̄ poſtmodū occide-bat. Quadam autem vice cū quidā monach⁹ in eadē heremo hitās ad deū p̄ces funderet erectis in celū oculis: vidit angelū dei aīam ipſius latronis ad celos deferentem. Cū ideo monachus nimis admirans diligenter interro-gauitq̄ angelum dei vt ſibi oſtenderet: quare animam peccatoꝛis ad celum deferret: quem tot mala cum aſſidue facere videret. Et hic an-gelus dei dixit ei. Ante hos dies cum idem la-tro per hanc heremum pergeret: ſubito ful-gura ⁊ tonitrua adeo increuerūt: vt etiam a actores ictu fulminis ꝑcuſſe ruerent. Tunc ille nimio terrore percuſſus quid ageret ignorauit. Deo ſibi inſpirãte cepit ipſius clementiam implorare promittẽs ꝙ ſi eum ab iſtante tempeſtate liberaret nil mali vltra faceret. ſed penitẽtiã ageret pro oib⁹ peccatis ſuis. Ac etiam ꝓ eius amore vellet reſtituere quicquid alicui iniuſte antea abſtulerat. Iſta et multa alia cum magnis lacrimis dicens percutiebat pectus ſuũ exorans dei clementiam vt ſui miſereri dignaretur. Poſtea latro ad domum ſuam veniens adimpleuit cuncta que ſpoſponderat. Deus autẽ qui non vult mortem peccatoris: ſuſcepit penitentiã eius ſicut ipſe ante per prophetam dixit. Peccator in quacũqꝫ hora penitendo ingemuerit: oĩa eius peccata obliuioni tradentur. Cum h⁹ dictis angelus dñi diſparuit.

¶ Sequitur de flagellis dei et de tollerantia diuine correptõis patiẽter ſuſtinẽda. Ca. xi.

c Gemina eſt diuina percuſſio vna in bonam partem qua ꝑcutimur carne: vt emendemur. Altera qua vulneramur cõſciẽtia ex caritate vt deum ardentius diligamus. Et notandum ꝙ quinqꝫ modis flagella contingũt. vel ad cuſtodiã virtutum ne ſuperbia temptet. vt paulo contigit. vel vt iuſtis merita per patientiã augeantur. vt Iob: vel ad corrigenda peccata: ſicut in maria lepra percuſſa euenit: vel ad gloriam dei. ſicut de ceco nato vel ad initium pene ſequẽtis. vt herodi accidit vñ Iſido. ait. Flagellatur homo plerumqꝫ a deo ante peccatum ne maius ſit vt paulus qui ſathane angelo inſtigante carnis tollerabat ſtimulos. Flagellatur etiam poſt peccatum. vt corrigatur ſicut ille i epiſtola pauli: qui traditus eſt ſathane in interitum carnis vt ſpiritus ſaluus eſſet. hec Iſi. Increpationem ergo dñi ne reprobes. Que verba greg. exponens ait. Increpationem dñi reprobat: qui ſe iniuſte perpeti accuſat. Hinc yſidor⁹ ait. Murmurare in flagellis dei homo peccator non debet: etiam ſi ignorat cur male patitur. Qui flagella ſuſtinet ⁊ cõtra deum murmurat. iuſticiã iudicãtis accuſat vnde greg. ait vt homo reprehenderẽ non audeat iudicem culpe: hinc humiliter cogitet auctorẽ nature. qꝛ ꝙ mire ex nichilo hominẽ fecit: factũ impie nõ affligit. yſidorus li. tercio ait. Qui ſe eſſe cognoſcit a iuſto iudice pati qđ ſuſtinet: etiam ſi ꝓ quo patiatur ignoret: per hoc iam iuſtificatur. per qđ ⁊ ſeipſum accuſat ⁊ dei iuſticiam laudat. Et per hoc iniuſte ſe pati arbitretur. per qđ ab illo iudicatur: cuius nunquã iniuſta iudicia ſunt. b Quare autem homo in preſenti vita flagellatur greg. ita. declarat dicens vt enim electus quiſqꝫ eterna ſupplicia euadat ⁊ ad perhennem gloriam aſcendat debet hic aſſiduis flagellis atteri: quatinus in iudicio valeat purgatus inueniri. Beatus igit̃ homo qui corripitur a domino. d Prima virtus eſt ne perpetrari debeant peccata vetita. Secũda autem ſaltem perpetrata corrigere. Sed plerũqꝫ culpas non ſolum imminentes minime vetamus veruntamen nec cõmiſſas agnoſcim⁹. Et peccatoris mens tanto altius tenebreſcit ꝙto nec damnũ cecitatis intelligit vnde fit plerumqꝫ diuini miſericordis largitate vt culpã pena ſubſequat̃ et flagella oclõs delinquẽtis aperiant quos intermiſſa ſecuritas cecabat. Torpens quippe animus percuſſione tangitur vt excitetur. quatinus ſtatum ſue rectitudinis qui ſecurus perdidit: afflictus cõſideret: quo iaceat. vnde ſcriptum eſt. Ipſe ſcꝫ deus vulnerat et medetur: percutit et man⁹ eius ſanabunt. Duobus modis ſolꝫ de⁹ vulnerat quos reducere ad ſalutem curat. aliqñ enim carnem percutit: ⁊ mentis duritiã ſub pauore tabe facit vulnerando. ergo ad ſalutem reuocat: cum electos ſuos affligit exterius: vt interius viuant. vnde per moyſẽ quoqꝫ loquitur dicens. Ego occidam: et ego viuere faciam percutiam ⁊ ego ſanabo. Occidit vt viuificet: percutit vt ſanet: quia iccirco foras verbera admouet. vt intus vulnera delictorum curet aliquando autem etiam ſi flagella exterius ceſſare videantur: intus vulnera infligit quia mentis noſtre duritiã ſuo deſiderio percutit ſed percutiendo ſanat quia in terroris ſui iaculo tranſfixos ad ſenſum nos rectitudinis reuocat. Corda ei noſtra male ſanata ſunt. cum nullo dei amore ſauciantur: cum peregrinationis ſue erumnã non ſentiunt cum erga infirmitatem proximi nec quolibet minimo affectu langueſcũt ſed vulnerantur vt ſanentur. quia amoris ſui ſpiculis mentes deus inſenſibiles percutit moxqꝫ has ſenſibiles per ardorẽ caritatis reddit vnde ei ſponſa in canticis canticorum ait vulnerata caritate ego ſum. Cum enim mens ſauciata anhelare in deum ceperit cunctaqꝫ mundi huius blandimenta deſpiciẽs ad ſupernam patriam per deſiderium tendit ad temptationem ⁊ protinus vertitur quicquid amicum prius in ſeculo blandumqꝫ putabatur. Nam que peccantẽ amare conſueuerãt recte viuẽtẽ crudeliſ impugnãt. Et ecce

in deo aīmꝰ carnis ſue bella tollerat. in qua
pꝛiꝰ vicijs ſeruiēs delectabiliter iacebat. vo-
luptates ꝓſtine ad memoꝛiā redeūt: ⁊ ꝯtradicē
tem mentē graui certamine affligūt. Sꝫ qꝛ
dū tranſitoꝛio laboꝛe atterimur. a ꝑpetuo la
boꝛe liberamur. apte ſubiungit. In ſex tri-
bulationibus liberabit te vel in ſeptima non
tanget te malū. In ſex itaqꝫ nos tribulationi
bus liberat: ne in ſeptima malū tangat: qꝛ ꝑ
paterne pietatis eruditionē pꝛeſentis vite la
boꝛe q̄ ſenario euoluit numero nos attrahit
ſed in ſeptima. i. in aduētu iudicij a verbere
A abſcondit hinc paulus ait. Omnis aūt diſci-
plina i pꝛeſenti quidē non videt eſſe gaudij:
ſed meroꝛis poſtea aūt fructum pacatiſſimū
exercitatis per eam reddet iuſticie hinc quoqꝫ
Salomō dicit. Quē enim diligit dn̄s coꝛri-
pit. Et per Iohānē dn̄s loquit dicēs. Ego
quos amo: arguo ⁊ caſtigo hinc quoqꝫ gre.
alibi dicit. Auctoꝛis facta ſemꝑ indiſcuſſa ⁊
veneranda ſunt qꝛ iniuſta eſſe nequaq̄ poſſūt
Rationē quippe de occulto eiꝰ ꝯſilio q̄rere
nil aliud ē: q̄ ꝯtra eiꝰ ꝯſiliū ſupbire. Cū ḡ
factoꝛis cauſa non deꝓhendit: reſtat vt ſub
factis illiꝰ cū hūilitate taceatur. Qꝛ nequaq̄
ſufficit ſenſus carnis: vt ſecreta penetret ma
ieſtatis. Quis igitur dicere ei poteſt: cur ita
facis: vnde per paulū adiūgit. Nūquid di-
cit figmētū ei q̄ ſe finxit q̄re me feciſti ſic. ad
ſemetipſam ergo in percuſſione mēs redeat:
ne ſi diuine ire cauſa diſcutit: ampliꝰ diſcuſ
ſa ꝓuocet: et quā placere poterat hūilitas in
extinguibilit ſupbia accēdat. Cū enim ad-
huc flagellamur: ſi ⁊ paciēt accipimꝰ ⁊ hūili
ter gratias agimꝰ. ſi mali ſumꝰ: peccatoꝛum
indulgentiam accipimus. Si autem boni
B eternam beatitudiem ꝯſequamur. Qualit
vero qui flagellat debeat dn̄o rn̄dere: greg.
ſubdit dicēs. Vir itaqꝫ iuſtꝰ qui culpā ſuam
diſtricte conſiderat etiā in flagello poſitꝰ di-
cat. Peccaui ⁊ vere deliqui. et vt eram di-
gnus non recepi hinc augꝰ ait. Si ante ocu-
los tuos dn̄e culpas quas fecimus ⁊ plagas
quas excepimus ꝯferamꝰ: minꝰ eſt qđ pati
mur maius eſt q̄ meremur. Si impꝛeſſeris
manū: faciēda ꝓmittimus. Si ſuſpenderis
gladiū: ꝓmiſſa non facimꝰ. Si ferias: cla-
mamꝰ vt parcas. Si parcas: iterū ꝓuocamꝰ
vt ferias. Si anguſtie veniunt tunc tempus
petimus penitendi. Si mīa ſubuenit: abu
timur patientia eius qua nobis pepercit. Ad
huc plaga illata vix pꝛeterijt etiam non reco
lit mens ingrata quod partulit. Si citiꝰ nos
exaudias ex mīa inſoleſcimus. Si tardius
ex impatientia murmuramus. In hac ergo
vita dum ſumus: ⁊ flagellis atteri et aliquā
do vicijs temptari neceſſe eſt. Cum autē te
ptamur vicijs: pia nobiſcum diſpenſatione
agitur: ne hijs virtutibus quibus pꝛoficimꝰ
extollamur. Cum ergo flagellis atterimur.
malis increpantibus admonemur. ne mun
do blandiente ſeducamur. Eant ergo nūc re
pꝛobi ⁊ delectationum ſuarum deſideria ꝯ
pleant. in fine ſue dampnationē ſenſuri: qꝛ
moꝛtem male viuentes amauerunt. Tranſi
toꝛio autē verbere affligantur electi. vt a ꝑpꝛa
uitate flagella coꝛrigant. quos paterna pie-
tas ad hereditatem ſeruat vnde Ieronimꝰ
ait. Nam q̄nto in hoc ſeculo perſecutionibꝰ
paupertate inimicoꝛum potentia vel moꝛbo
rum crudelitate fuerimus afflicti: tāto poſt
reſurrectionem in futuro maioꝛa pꝛemia ꝯ
ſequamur Iſidoꝛus etiam ait. Quoſdā, vi
dens deꝰ nolle pꝛopꝛio voto coꝛrigi: aduerſi
tatum tangit ſtimulis. Quoſdam etiam pꝛe
ſciens multum peccare poſſe in ſalute: fla-
gellat eos coꝛpoꝛis infirmitate. ne peccent
vt eis vtilius ſit frangi langoꝛibus ad ſalu
tem: q̄ manere incolumes ad dampnatio-
nem.

¶ Sequitur de eo quod homo nonnunq̄ videtur derelictus a deo et nō eſt. Cap. xiij

Notandum ꝙ quadꝛuplex eſt dei dere
lictio. ſ. diſpenſationis. ꝓbationis ꝑ C
miſſionis ⁊ repꝛobationis. Deus pater dere
liquit filium ſuum in manus peccatoꝛum:
vt nos per moꝛtem ſuam redimeret. vnde
math. xxvij dicitur. Deus meus vt quid de
reliquiſti me: hec quidem derelictio. dicitur
diſpenſatio dei quo ad ſaluationem huma-
ni generis. Deus dereliquit Iob. in manu
ſathane. vt eum temptaret: et ſic coronam
per ſuam patientiam mereretur. Ecce dere-
lictio pꝛobationis. De huiuſmodi temptatio
nibus pꝛopter quas homo derelictus eſſe vi
detur a deo: et non eſt: in ꝯfoꝛtationem eoꝝ
qui ſic temptantur: dn̄s per pꝛophetam ita
dicit. In modico dereliqui te. ⁊ permiſi te fa
tigari. et vexari: ⁊ in momento indignatio-
nis mee: percuſſi te. i. tota pena ⁊ peniten-
tia quam ſuſtines: non eſt niſi punctū. vel
momentum indignationis mee: reſpectu pe
ne infernalis vel purgatoꝛie. Et in miſera-
tionibus meis multis congregabo te. i. quā
do putas te derelictum: tunc ex mīa mea re-
colligam te ad me. Nam quando eſtimas te
quaſi perditum: tunc dominus auxiliabitur
tibi. ſicut Iob dicit. Nam te conſumptum

putaueris orieris vt lucifer. ⁊ habebis fiduciam quaſi diceret. Cum fueris ita profunde deiectus. per laboreȝ quem ſuſtines in tēptationibus ꝙ apparet nulli aliud eſſe ſolatium vel auxilium ſed quaſi conſumptus eſſes. adhuc tamen deprecare deuȝ ⁊ certe orieris velut ſtella matutina in iocūditate cordis et habebis veram fiduciam in domino. propter ꝙ liſme ne deficias cum a deo corriperis. Quē ei diligit dominus corripit. ⁊ q̄ſi pater in filio complacet ſibi. Siquis vero ceciderit in ꝓfundū miſeric. ita ꝙ videatur a deo eſſe derelictus: nullomodo de dei bonitate deſperet ſȝ fiducialiter cū Job dicat. Etiā ſi occiderit me: ſperabo in eum. Notandum quod quicq̄d diu durare debet: ſolet probari ſi durabile ſit. Ita virtus hominis boni q̄ ī perpetuum durare debet: in tribulatione ſeu temptatione ꝓbatur ſi conſtans ſit. Tanq̄ enim aurū in fornace probauit electos ſuos dominus. Nam vaſa figuli probat fornax ⁊ homines iuſtos temptatio tribulationis. hinc angelus ad Tobiam ait. Quia acceptꝰ eras deo neceſſe erat vt temptatio probaret te. Noli ergo diffidere cum conſolatio interne dulcedinis tibi ſubtrahitur quaſi deus dereliquerit te vel bona tua non accepta ſint. et ſed pacienter ⁊ humiliter expecta dominum et non tantum deuotionem ſed potius beneplacitum dei: ⁊ eius voluntatem deſidera in te. ⁊ de te adimpleri te ipſum iudicando indignum talibus deuotionibus viſitari. et ſine dubio veniet tibi deuotio multiplicata cum vſuris in tempore oportuno. Multi enim ſunt qui non poſſunt ſentire quietem ⁊ ſtabilitatem cordis in oratione: ſed toto tempore vite ſue: contendunt cum cogitationibus ſuis: cum eis qui turbantur et impediuntur. Et tamen ſi aliunde in humilitate et caritate ſe cuſtodiāt magnum premium habebūt in celo pro bono labore. Sepe etiam hoſtis antiquus amaritudinem mentibus fideliū immittit complexionem agitando et timorē incutiendo. quod viuere credāt eis ſuppliciū et mori remedium. ita ꝙ de vita corporis et anime fere deſperare contingat. Credunt ſe a deo eſſe derelictos qui electos ſuos ſic permittit eſſe probatos. In hoc ergo caſu. opꝰ eſt fortitudine ſpirituali: videlicet predictā amaritudinem ſeu immiſſam tribulationē pacienter et humiliter ſuſtinendo. Et quid mirū. D ſi homo mortalis et miſer in preſenti turbetur: et tribuletur. Ex quo Saluator ait in Euangelio de ſeipſo. Anima mea turbata eſt ⁊ quid dicā. Et alibi. Triſtis eſt anima mea vſq; ad mortem. Immo in paſſione clamabat dicens. deus meus deus meus: vt quid dereliquiſti me? Nec miretur aliquis. ꝙ homo ſpiritualis. ſpecialiterq; ſingulariter temptatur. permanente bona voluntate nec a fide nec a ſpe. nec a caritate deiicitur. ſed ſolidꝰ ī omni virtute roboratur. Interi igitur oret ⁊ pſallat ⁊ bona que poteſt faciat. ſacrā ſcripturam inſpiciat. eloquia prophetarum recolat: ⁊ maxime dicta euangelica memorie commendet. Et ſi nullam deuotionem ſenſibilem percipiat: humiliter ſuſtineat. habeat tamen deuotionem voluntariam / que ſola ſufficit ad ſalutem. Vtiliter enim ſubtrahitꝛ actualis ſiue ſēſibilis deuotio: vt magis meritoria fiat oratio. Nam ſicut Ber. ait. Abſcondit ſe ſponſus dū queritur: vt auidius queratur. Et ſm aug. Cum aliquando deꝰ tardius dat ſua dona: commendat non negat. Diu enim deſiderata dulcius obtinentur: cito autem data vileſcunt. Pete quere inſta. petendo ⁊ querendo creſcas: vt capias. Seruat tibi deus quod nō vult cito dare. vt tu diſcas magna magne deſiderare. Dat autem deus aliquibus in principio. ſue conuerſionis ſuauitatis deuotionem. vt conuertantur ⁊ in amore diuino ſolidentur q̄ poſterius ſubtrahit vt magis mereantur ⁊ merendo ſublimius coronentur. Dulce enim ⁊ ſua C ue eſt ſequi deum: cum habita mentis iocunditate et tranquillitate. ſed arduum ⁊ perfectiſſimum eſt ſequi deum: cum cordis omnimoda deſolatione. ⁊ fidei vel mentis continua impugnatione. Et quia ſepe huiuſmodi paſſio partim oritur ex complexione: caueat talis ne nimis ſolus moret̃. Et nec quicq̄ nimis ꝓfūde ſcrutetur ſȝ conſiliis ⁊ conſolationibus diſcretorium: ſalubriter vtatur eis ſuas temptationes declarando. Scriptū eſt enim: ve ſoli. quia cum ceciderit nō habet ſubleuantem ſe. nec quiſq̄ in talibus debet anguſtiari: qȝ videt inimicum electos varie temptare quia explorat vniuſcuiuſq; cōplexionem et quem viderit melācolico humore nimis reſperſum. multipliciter ſpirituali temptatione vexat ⁊ perturbat. Dicūt enim naturales ꝙ fumus nigri coloris ad cerebrum tranſiens: ad lacum mentis peruenit: ⁊ lumen eius obſcurat ⁊ turbat prohibens animam diſcernere verum. Tales cuȝ ſunt triſtes ⁊ timidi ſine cauſa rationabili. puſillanimes ⁊ aridi ex complexione. Nec eſt talis timor vel triſticia culpa cū ſit penalis

etiam inuoluntariā ꝙ ſepe a diabolo incuſſa
tales opinantur falſa eſſe vera. Impediuntur
enī ꝓpter nigrum fumū operientē cerebꝛū
coꝛū: ne poſſint cernere verū. Et notandū
ſcdm leonē papā: ꝙ vniuſcuiuſqꝫ ſtatuꝫ
hoſtis conſiderat: put in quodā ſermone de
nati. dn̄i ſic ait. Nō deſinit hoſtis antiquus
deceptionū laqueos vbiqꝫ pretendere: ꝫ vt ſi
dē quoquomō credētiū coꝛrūpat iſtare. Nouit
enī cui adhibeat eſtus cupiditatis cui gule
illecebꝛas ſuggerat cui apponat incitamēta
luxurie: cui infundat virus inuidie nouit
quē meroꝛe ꝯturbet: quē fallat gaudio: quē
metu oppꝛimat: quē admiratione ſeducat
oīum diſcutit conſuetudines ventilat curas
ſcrutatur affectus: ꝫ ibi cāſ querit nocendi
vbi quēq̄ʒ inuenerit ſtudioſius occupari. hec
A leo papa. Quia vero ſic tribulatus ꝫ triſtis
ꝫ timidus ex cōplexione vel tēptatione gaudeat
et exultet vehementer ex dei foꝛtitudīe
et virtute. Et q̄to magis impellit ad dolendū
ꝫ timendū: tantomagis animet ſemetipſū
ꝫ excitet ad gaudendū et exultandū. Et ſi
modicā vel nullā ſentiat cōſolationē ſpūalē
humiliter ꝫ meritoꝛie ſuſtineat ac interī honeſtam
et licitam recipiat conſolationem
tpalē: ne foꝛte ſicut ait aplūs abundantioꝛi
triſtitia abſoꝛbeat qui huiuſmodi eſt. O q̄
pium eſt et vtile, q̄ caritatiuuꝫ et ſalubꝛe ſic
turbatū et afflictū deſolatū et derelictū confoꝛtare
ꝫ roboꝛare. imo tranſeuntē ꝑ ignē ꝓbatiōis:
tanq̄ de camino tribulatiōis educere
in refrigeriū quietis ꝫ cōſolatiōis. Qꝫ qetā
et cōſolationē ſpūs optatā ꝫ ſi ſic tribulatus
nō ſtatim obtineat: vel certe ꝑ multa tēpoꝛa
careat: ſpet tū firmiter ꝙ illā finaliter
hēre debeat. Qꝛ multe tribulationes iuſtoꝝ
B et de oībus hiis liberabit eos dn̄s. Ad cōſolationē
vero eoꝝ qui ſic tribulant aliqua de reuelationib⁹
btē Matildis virginis hic inſerere
curaui. Cum nota ꝙ quadā vice cū dicta
matildis ꝓ q̄dā tribulata exoꝛaret: hoc a
deo reſponſū audiuit. Cū hō in aliquo grauat
ad pedes meos ſe ꝓſternat ibiqꝫ oē onus
ſuū mihi cōmittendo deponat legatqꝫ hanc
oꝛōem. Reſpice dn̄e ſctē pater ſuper me famulū
tuū: ꝓ quo dn̄s noſter ieſus non dubitauit
tradi in man⁹ nocētiū et crucis ſubire
toꝛmentū oꝛans: vt oculis mie ipſum reſpiciam
illuminādo aīam eius vt agnoſcere
valeat ad quid et ex q̄to amoꝛe hoc ipſi euenire
permiſerim quatinus ad laudem meaꝫ
hec et oīa ſibi aduerſantia patienter ſufferat

Dehīc ad man⁹ meās veniat legēdo hoc reſſoꝛiū. Emitte dn̄e ſapiētiā de ſede magnitudinis tue vt mecū ſit et mecū laboꝛet, vt ſciā qd acceptū ſit coꝛā te oī tempoꝛe Oꝛans vt diuina ſapientia cooperatrix et adiutrix ei⁹ ſit quatinus hoc grauamē ad dei gloꝛiā ſibi ad vtilitatē ꝫ ad fructū vniuerſitatis valeat tollerare. Tertio ad coꝛ meū accedat legendo. O mira dignatio et o admirabile pꝛeciū vt ſeruū redimeres: filiū tradidiſti oꝛās vt ꝑ amoꝛē coꝛdis mei quo oīm hominū onera poꝛtaui: faciā eum onus triſtitie ſue cū gratitudine amantē ſuppoꝛtare. Nō autē hō in tribulatione coꝛ ſuum deo debeat offerre ſic dn̄s eidem matildi alia vice demonſtrans dicēs cum homo grauatur: ſi in ipſo initio mihi illud pꝛopinaret: ego cum idc biberem ex oꝛe meo tantum dulcedinis infunderem vnde ſic nobilitaretur: vt nūq̄ de cetero poſſet perire. Sed cum homo inde pꝛioꝛ bibit inficit illud et quo plus bibit eo magis amaricatur: vt iam me inde bibere nō deceat niſi penitentia ꝫ cōfeſſione purgetur. igitur cū homo triſtatur ſtatim omne grauamen ſuum deo offerre debet. Tunc ipſe dulcedinem ſue cōſolationis ipſi īmitteret et ad penitentiaꝫ animaret: nec vnq̄ permitteret grauamen illud homini abſqꝫ fructu deperire: ita ꝙ ſi cōtigerit hoīem poſtmodū ex ſua fragilitate illud reſumere inde ſcꝫ cogitando vel loquēdo: hoc ſcicius penitētia delectur. Sed cū hō grauamē ſuū ipſe vult poꝛtare labit in ipatientiam ꝫ quo plus tractat nunc inde loquēdo nūc cogitando: eo grauius ꝫ amari⁹ ſibi erit ꝫ cū poſtmodū ad ſe redit: iā illud deo offerre non audet: qꝛ nec illū decet. Attn̄ adhuc non diffidat: ſed cōfeſſiōe ꝫ penitētia illud purgatum deo humili ſpū ꝫ coꝛde contrito ſtudeat ꝓpinare. Oꝛante etiā ea alia vice ꝓ quodā contriſtato: dixit ei dn̄s. Si quis ita contriſtatur vt ſibi videatur ꝙ libenti⁹ moreretur q̄ illam perferret triſtitiam: quociens mihi illud grauamen obtulerit pꝛoponēs in eo de cetero velle durare: totiens oblationem illam ſuſcipiā: ac ſi pꝛo me paſſus ſit: hec in reuelationibus pꝛenominatis. Preterea ſciendum eſt ꝙ quando dominus permittit nos temptari: ludit nobiſcum ſicut mater cū filio ſuo que fugit ab eo et abſcondit ſe et dimittit eum ſolū clamare, modic modic: et diligenter circumſpicere et flere ad tempus. Et tandem expanſis manib⁹ ridens filium ſuum amplexans et oſculans eius oculos abſtergit. Sic deus dimittit nos ad horã ⁊ ſubtrahit gratiã ſuã ⁊ ꝯſolationẽ a nobis: ita ꝙ non inuenimus dulcedinẽ in aliquo beneficio nec ſaporẽ cordis nec tamẽ tunc carus pater noſter nos minus diligit ſed ꝓ amore hoc facit: qḋ bene intellexit, dd qñ dixit. Nõ me derelinquas vſquequaqꝫ. Su ꝑ quo verbo gre. ita dicit. Dereliqui ad modicũ poſſe vtiliter nouerat qui ne vſquequaqꝫ derelinqueretur petebat. Sanctos enĩ ſuos dñs veniendo adiuuat derelinquendo probat donis firmat tribulationib⁹ tẽptat. Sex autẽ ſunt cauſe quare dñs ſubtrahit ſe tẽptatis Prima eſt ne ſupbiat. Vñ paulus de ſeipſo ait. Ne magnitudo reuelationũ extollat me datus eſt mihi ſtimulus carnis mee angel⁹ ſathane qui me colaphizet: ⁊ nũc audi vocẽ ꝯquerẽtis ꝓpter qḋ ter dñm rogaui: vt diſcederet a me: ſed qḋ reſponſum eſt ei. Sufficit tibi gr̃a mea. Ex gr̃a eſt qḋ facis: nõ ex te. Nã virt⁹ in infirmitate perficitur: amarũ tibi videtur poculũ cõfectionis mee: ſed pertinges eo mediãte ad dulcedinẽ ſalutis tue: durũ ſentis ⁊ aſperũ qḋ ab angelo ſathane colaphiſaberis: noli indignari ſuper hoc ego miſi eũ ⁊ ad hoc colaphiſaris ne extollaris: ⁊ ſic virtus in infirmitatis perficitur. Que virtus vtiqꝫ magnitudo reuelationum tuarũ iam quidem eſt: ſꝫ nondum ꝑfecta. Et quando ꝑfecta erit niſi qñ tã plene tãqꝫ ꝑfecte fortitudo humilitate te cõtra oẽm elationem roborauerit vt qualiſcũqꝫ ⁊ q̃tacũqꝫ tuarũ reuelationũ tibi a me indulta magnitudo fuerit extollere te penitus non poſſit hẽre te ſꝑ oculos tuos ad ꝑmultã magnãqꝫ tuã iꝑfectionẽ aptos ⁊ ad illã ꝑfectionẽ q̃ in te nõ ẽ a te eẽ oĩno clauſos. Secũda cauſa quare dñs ſe ſubtrahit tẽptatis eſt vt infirmitatẽ ſuã cognoſcãt: qꝛ ſcḋm greg. magna ꝑfectio eſt ſue imꝑfectionis cognitio. Nã duo ferũt onus vnũ ⁊ alter eoꝝ illud dimittit: tũc põt ille q̃ ſuſtinet onus põderoſitatẽ rei ſentire: ſic qñ de⁹ tecũ ſuſtinet tẽtaptionẽ neſcis grauitatẽ ei⁹: ⁊ ideo qñqꝫ dimittit te ſolũ: vt ꝓpriã infirmitatẽ agnoſcas et dei adiutorium ſuores. Et ſi tardat clama ne ceſſes: qꝛ petite inquit ⁊ accipietis: querite ⁊ inuenietis: pulſate ⁊ aperietur vobis. Hinc pſalmiſta. Expecta inqꝫ dñm: qui nõ fallit: viriliter age: ſi ſurgat tẽptatio cõfortetur cor tuũ: ſi veniãt mala ⁊ ſuſtine dñm: qꝛ ꝙ differtur nõ aufertur. Tertia ẽ cauſa: ne ſeis oĩno ſecurus: qꝛ ſecuritas generat negligẽtiã ⁊ preſũptionẽ et iſta duo generãt inobediẽtiã. Quarta cauſa eſt: vt eũ diligentius ſeu feruẽtius inquiras: clamando ⁊ flendo poſt eũ ſicut paruulus poſt matrẽ. Quinta cã eſt: vt eius aduentũ cũ reuertitur cũ gaudio maiore percipias. Sexta cauſa eſt vt poſt modũ ſapienti⁹ ⁊ ſtren⁹ eum cõſerues: ⁊ retinens cũ eũ apprehẽderis. Viſo autẽ de derelictione diſpẽſationis et ꝓbationis: breuiter dicendũ eſt de derelictione ꝑmiſſionis ⁊ reprobationis vñ ſciendũ ꝙ deus ꝑmittit aliqñ iuſtos in pctĩ cadere: vt poſt lapſum humilius ſe habeãt ⁊ forti⁹ agant. ⁊ hec quidẽ eſt derelictio ꝑmiſſionis Peccatores autẽ de⁹ derelinqt incorrigibiles: vt poſtea in infernũ deſcendãt. Et hec eſt derelictio eterne reprobationis vnde ⁊ extãt verſus: vt ꝓbet aut purget aut puniat: aut mereatur. vt manifeſtetur gloria pena datur.

¶ Sequitur de vtilitate tẽptationũ ⁊ tribulationũ q̇bus de⁹ electos ſuos tẽpaliter affligi et fatigari permittit. Cap. xiiij.

Fidelis deus ait aplũs qui nõ patietur vos tẽptari ſupra id qḋ poteſtis ſed faciet cum tẽptatione ꝓuentũ .i. augmentũ gratie: vt poſſitis ſuſtinere. Ad quid vo valeat tribulatio vel temptatio. Aug⁹. declarat dicẽs: quod flagellum grano quod ignis auro: ⁊ quod lima ferro: hoc facit tribulatio iuſto: hoc eſt dicere ſicut ignis ſeparat aurũ ab aliis metallis ⁊ a ſcoria purũ reddit: ſic tribulatio animã purã facit. Et ſciendum ꝙ quinqꝫ ſunt ſpecies purgationis materialis. Eſt enĩ purgatio corporis humani que fit dupliciter potione ⁊ minutiõe. Scḋa eſt metalloꝝ que fit ꝑ ignẽ vt aurũ vel per limam vt ferrũ. Tertia purgatio eſt arborũ que fit amputatione ramoꝝ: ⁊ ſoſſatione ſurculorũ. Quarta eſt granorũ que fit per flagellum. Quinta purgatio eſt vindemie: que fit per torcular. Primo autẽ purgatur corpus humanũ pocione. Qñ autẽ tribulatio te apprehendit: cogita medicinã tibi miſſã a dño ad purgandũ te a ſuperfluo hũore ⁊ inordinata affectione. Nam ſicut amara medicina purgãtur mali humores ſic per tribulationes vel temptationes purgantur mali anime mores. Quia ſcḋm grego. mali mores ſunt mali humores. Suſcipe ergo cum hilaritate medicinã tibi a domino miſſam qui eſt ſumm⁹ medicus cognoſcens totam complexionem cordis tui: quia ſcit q̃tum potes ſuſtinere. Et nil tibi dabit niſi ꝙ vtile tibi fuerit: ipſe enim filius dei bibit mortis tribulationẽ nõ pro ſua: ſed pro purgatione tua. Et tu ſimiliter ergo bibe medicinam tribulationis pro

ſalute et purgatiõe tua. Sc'do purgat̄ coꝛpꝰ
humanũ minutiõe et hoc dupliciter videlꝫ vene
aptione: et fleobotomia. Vene aptio confeſſioni
appꝛopiat̄ flebotomia tribulationi.
Et nota ꝙ ſicut ſupfluus ſanguis coꝛpoꝛalis
coꝛpus coꝛrũpit ſic peccatum in ſcriptura
vocatur ſanguis coꝛrũpēs. Vena ꝑ quam
ſanguis. i. peccatũ eijcit̄: eſt hoīs os. Vnde et
A ſcriptũ eſt: vena vite os eſt iuſti. Quia iuſtꝰ
in pꝛincipio accuſatoꝛ eſt ſui. ſ. in ꝯfeſſione.
Minutio vero fleobotomie ad tribulationē
ptinet. Quot enĩ tribulatiões mittit deꝰ coꝛdi:
tot ictus fleobotomie dat ei ad purgationem
eius. Sed nota ante pcuſſionē minutionis
eſt carnē caleſieri: ad hoc vt ictus facilꝰ
ſuſtineat̄. Sic coꝛ humanũ neceſſe igne caritatis
accēdi ad hoc vt de facili ſuſtineat tribulationes.
hinc Aug. ait. Oia ſeua et imania:
facilia ⁊ ppe nulla facit amoꝛ. Scd'us modꝰ
purgatiõis eſt: quo metalla purgãt̄: vt aurꝫ
D igne: ferrũ lima. Pꝛimo igit̄ purgat aīaꝫ tribulatio
et purā reddit. ſicut ignis aurũ. hoc
enĩ igne tribulatiõis pbatus fuit Job qui de
ſe dicebat. pbauit me ſicut aurũ qđ per ignē
tranſit. Et nota ꝙ inter oīa metalla: aurum
eſt pꝛecioſius et plũbũ vilius et tamē aurꝫ
nõ pbat̄ ſine plũbo. Plumbũ enĩ feces auri
ſecum trahit in foꝛnace: ſic boni qui ſignãt̄
per aurũ ꝑ malos q̄ per plũbũ ſignant̄ frequēter
purgant̄. vñ ſi querat̄ de quo deſeruiunt
mali bonis. põt reſpõderi de eo ꝙ ſeruit
plumbũ auro. vnde dixit Salomon. Stultus
ſeruiet ſapienti ſcilicet ipm purgãdo.
Secũdo tribulatio purgat animã: ſicut lima
ferrum limãdo. ſ. eum clarificando. Nã
ſicut gladius qui nunꝙ exit de vagina ſua et
cultellus qui nunꝙ ſcindit cõtrahunt rubiginem
ſic coꝛ humanum ſine exercitatiõe tribulationis
contrahit rubiginē ſpiritualem.
Noli ergo ꝯqueri ſi deꝰ limat coꝛ tuũ vt fulgeat
et clarificetur: qꝛ aliter nõ poteſt deſꝛvidere.
B Tertius modꝰ purgationis eſt arboꝛũ
que fit amputatione ramoꝛũ ſupfluoꝛum.
Si autē ſapiens oꝛtolanus putat et reſecat
ramos ſuperfluos vinee vt arboꝛ magis fructificet:
nõ eſt mirũ ſi deus qui eſt cuſtoꝛ coꝛdis
humani ſuperfluũ reſecet amoꝛē a coꝛde
tuo ſcilicet parentes et amicos tuos ſeculares
et carnales ſarculo moꝛtis. ſeu etiam tēpoꝛalia.
Ad hoc totũ facit deus ne amoꝛ coꝛdis
tui a ſe elongetur. et ne diffũdat ſe in rebus
tempoꝛalibus. Nã q̃to plus amoꝛ coꝛdis
diffundit̄ per carnales amicos vel res tēpoꝛales
tanto minus apertum eſt coꝛ ad fructificandũ
ſpiritualiter. Quartus modꝰ purgationis
eſt granoꝛũ: que fit per flagellũ vt
granum ſeparet̄ a palea. Sicut enĩ flagellũ
cogit granum exire de palea ſic tribulatio
cogit coꝛ humanũ ab amoꝛe humano ſeparari:
quia mundus diſplicet coꝛdi tribulato.
Et ideo Dauid ſciēs vtilitatē flagelli tribulatiõis
dicebat. Ecce ego in flagella patꝰ ſum
ad ſuſtinendũ vt coꝛ meum purificet̄. vnde
Auguſtinus dicit. Noli cõqueri de flagello
tribulationis ſi vis habere purum granuꝫ ⁊
reponi cupis in celo: vbi non niſi purũ granum
reponetur. Quintus modus purgationis
qui tribulationi competit eſt purgatio vini
in toꝛculari. Nam ſicut toꝛcular pꝛemit
racemos vt pꝛecioſus humoꝛ ꝑ vinum a fecibus
ſeparetur: ſic deus ponit animam in
toꝛculari tribulationis vtpote īfirmitate coꝛpoꝛis:
de perſecutione maloꝛũ de moꝛte amicoꝛum
de dampno tempoꝛalium: ſcilicet vt
purget eam a fecibus malarum affectionũ
et peccatoꝛũ. Preterea notandũ ꝙ tribulatio
C illuminat coꝛ hominis ad agnitionē dei
et cognitionem ſuiipſius in quo conſiſtit cõditionis
humane perfectio. Sicut enim ictꝰ
virge cogit diſcipulũ inclinare caputꝫ in libꝛo
reſpicere et lectionem repetere: ſic tribulatio
tibi a dño mittitur. vt mediante tribulatione
diſcas cognoſcere tuum creatoꝛē
Nam deus cognoſci facit verberando. q̄ oblitus
et incognitus erat parcendo. De hoc habemus
exemplũ de Nabuchodonoſoꝛ rege
ſuperbo quem deus eiecerat de regno ſuo. et
fuit habitatio eius cum feris et beſtijs terre.
et fenum ſicut bos comedit: ſed in fine dierũ
tribulationis et penitētie ſue leuauit oculos
ſuos ad celum: et ſenſus eius redditus eſt ei.
Nabuchodonoſoꝛ ergo qui ante tribulationem
clauſerat creatoꝛi oculos. ſcilicet reſpiciendo
ad terrena poſt tribulationem leuauit
oculos ſuos ad celũ. vbi erat ille q̄ eũ verberauit.
Dicto qualiter tribulationes reuocant
coꝛ ad cognitionē dei: modo dicendum
eſt qualiter reducunt coꝛ ad cognitionē ſui.
Coꝛ enim quod mundanũ gaudium a ſeipſo
non elongauit nõ poteſt recognoſcere ſeipſum.
Pꝛoſperitas enim mũdana tãto plus
animā a ſeipſa elongat: q̃to plus eam inſeq̄tur
⁊ diligit. Ve igitur ei qui lucernā cognitionis
ſui expendit in extraneoꝛũ cognitione. et
in ſui cognitione nichil reſeruat. Nam q̃to
plus coꝛ ī mũdanis delectat̄. tanto minus in
ſe inuenit vnde conſoletur. Tribulatio ergo
coꝛdi īmittit̄. vt illud a gaudijs mundanis

cogat reuerti ad ſeipſm. Magna igit̄ eſt vtilitas tribulatiõis q2 nõ ſolum aĩam purgat ⁊ ad cognitionẽ dei ⁊ ſui accẽdit. et a mũdanis gaudijs retrahit vt ſupius dictũ eſt ſed etiã iter noſtrũ ad deum accelerat. Grego. teſtante qui ait. mala que nos hic cõprimũt: ire ad D deum nos cõpellunt. Et ſi forte tibi difficile eſt ictus tribulatiõis ſuſtinere: chriſtũ q̃ pro te vulneratus fuit in latere vide et tunc facilius ſuſtinebis ſicut bonus miles quãdo videt vulnera dñi ſui non ſentit ſua. Noli ergo repellere nũcios dñi qui te ad deum reuocãt et feſtinare cogunt: q2 qui repellit nuncium repellit dñm. Tunc nũcius eni repellitur quãdo cor tribulationi per ĩpatientiã cõtradicit Et nota q tribulatio duo facit: ſcilicet affligit aĩam ipſam purgãdo: et purgat affligendo. Sed quãdo cor cum rebellione recipit tribulationẽ: ab afflictione nõ accipit tribulatus purgationẽ. vnde talis amaritudinẽ recipit et perdit vtilitatẽ. Et tamen velit nolit: oportet eum ſuſtinere tribulationẽ. Si autẽ aduerſitas adeo occupauerit cor tuũ q non ſit intẽtum orationi in aduerſitate ſicut fuit i pſperitate tunc ipſa aduerſitas nõ ſolum orationẽ precioſiorẽ reddit: ſed et eam a deo exaudiri facit. Si vero tantũ tribulatio te oppreſſerit q nõ potes os aperire ad clamãdũ ad dñm: tribulatio tũ orat pro te: dũmodo patientiã habeas. Dicit eni Magr̄ petr9 Ra. de lazaro q2 quot habebat vulnera: tot habebat ora ad dñm clãmantia qſi lazar9 ore ſuo tacebat. vulnera ſua p eo clamabãt. Preterea notandũ q ſicut vinũ colatũ per ſaccum plenum ſpecieb9 ſaporẽ ſuũ mutat. ſ. trahendo ſaporẽ a ſpeciebus: ſic homo tribulatiões ſuſtinẽs: debet eas colare per corp9 dñicũ. cõſiderando. ſ. paſſionẽ quã pro hoie ſuſtinuit ⁊ ſic indulcorabuntur ⁊ tollerabiles erunt ei q̃ prius intollerabiles videbant̄. hinc Iſidor9 ait. Si paſſio redẽptoris ad memoriã reducit̄ nihil tã durũ q nõ equo aĩo tolleret̄. Parua eni tolleram9: ſi recordemur quid biberit ad patibulũ qui nos inuitat ad celũ. Signũ eſt q deus hoiem diligit quẽ in pſenti flagellat. vnde et in apocalipſi per iohãnem dicit. Ego quos amo arguo et caſtigo. Scriptũ ẽ alibi. Qui diligit filium aſſiduat ei flagella Iob vo ad tollerãtiã nos iſtruẽs ait. Si bõa ſuſcepim9 de manu dñi: mala autem quare non ſuſtineamus. Dñs dedit dñs abſtulit: ſicut dño placuit. ita factũ eſt: ſit ergo nomen dñi benedictũ. qui quidẽ nõ ſolum pſperitatem in hoc mundo fugit ⁊ refutauit: ſed ⁊ tribulatiões ⁊ paſſiões multimodas atq ipſam mortẽ abſq culpa patiẽter et libẽter p redẽptione noſtra paſſ9 eſt. Cõſtat ergo illos ſtultos eſſe: qui cõtempnũt tribulatiões ⁊ aduerſitates ⁊ proſperitatem mũdanã eligũt. Suſtine ergo tribulationẽ in preſenti cum chriſto vt tandem a chriſto percipias coronã vite in celo: aliter eni non valebis in regnũ celorum intrare. Nam ſecundũ apoſtolũ. Si cõpatimur. et conregnabimus. Per multas enim tribulationes oportet nos intrare in regnum celorum. vnde et Iudith dicit. Memores eſſe debetis quoniã pater noſter Abrahã tẽptatus eſt et per multas tribulatiões pbatus: amicus dei eſt apellatus. Sic Iſaac ſic Moyſes. et omnes qui placuerunt deo p multas tribulatiões tranſierunt fideles. Quandoq vero flagellat deus electos: vt ad ipſum clament in aduerſitate: qui tacuerunt in pſperitate. Ad ſuſtinẽdum patiẽter tribulationem: homo itime cogitare debet et ad memoriam reducere bona que omiſit. peccata que cõmiſit. et penam quã pro peccatis meruit. et ſicvt penam eternã euadat. quicquid ſibi acciderit libẽter ſuſtinebit. Gaude ergo ſub flagello: q2 tibi reſeruatur hereditas q2 ſm Grego. niſi correctis hereditatẽ dare diſponeret eos per moleſtias erudire nõ curaret.

¶ Dicto autem de varijs tẽptatiõibus ⁊ ear remedijs. ac de tribulatiõe et vtilitate ipſius ſubiũgam in xvj. quod vltimũ capitulũ iſtius partis eſt quedã in lingua materna de dictis Ra. hampol. ad diſcretionẽ pertinentia put ſuperius dixi me facturum. Et hoc ideo q2 melius ſonat eius doctrina in lingua materna put ipſe eam primo protulit q̃ ſi eam in linguã transferrẽ latinã. intelligi debeat illud apoſtoli. Scimus eni q2 lex ſpiritualis eſt: ego autem carnalis ſum venũdatus ſub pctõ. ⁊c. Ad rationes. vij. ſ. g.

Cap. xv.

Ut autẽ verbis beati Augu. vtar q̃ copioſe tractat de iſta materia in duob9 ſermõibus: timendum eſt inquit ne lectio de pauli apoſtoli epiſtola ſuperius recitata male intellecta: det hoibus occaſionẽ. qrẽtibus occaſionẽ. Procliues q ppe ſũt homines ad peccatũ: et vix ſe tenẽt vbi ergo audierit apoſtolum dicentẽ. Non enim q volo bonũ hoc ago: ſed quod odi malũ illud facio: agũt malum et quaſi diſplicẽtes ſibi q agunt malũ: putant ſe apoſtolo nõ eſſe diſſimiles: qui dixit. Non eni q volo bonũ hoc ago: ſed q odi malũ illud facio. vt igitur et hec hũs ſimilia apoſtoli verba citius intelligere valeam9 reuocemus ad memoriã qđ ait idem apostol⁹. Scimus enĩ qꝛ lex spiritualis est. id est ordinans hoiem ad sequendũ instinctũ spũs vel ratiõis. vel quia spiritũ hois alit dum ipm spiritualibus instruit. Ego autẽ carnalis sũ id est sequens carnis vel sensualitatis impulsum loquitꝰ aũt apostol⁹ in persona humani generis lapsi in quo sunt plures sequẽtes impulsum sensualitatis: ꝙ rationis hoc nõ indecenter etiam de seipso dixit apostol⁹ sm carnem ꝙdiu uiuit hic: ꝓpter carnis mot⁹ quos sentit. et hoc etiã bene dixit ois sanctus idem ergo spiritualis est: idẽqꝫ carnalis. Spũalis qꝛ sm spiritũ viuit. Carnalis. qꝛ carnis ꝯcupiscẽtias sentit. sed non totus carnalis: quia carnis ꝯcupiscẽtijs nõ ꝯsentit. vñ aduertendum est quod in hoie est duplex pars. s. ratio et sensualitas. que aliquãdo noiantur spiritus et caro nonnũꝙ vero: homo iterior ꝛ homo exterior. Per rationẽ vero: homo est hõ per quã distinguitur a brutis. animalia nanqꝫ imaginatiõibus et memorijs viuunt: homo vero ratiõe et intellectu. Propter qđ illud ꝙ agit hõ vel vult sm dictamẽ ratiõis recte: illud dicitur ꝓprie agere vel velle. qꝛ illud agit inꝙtum hõ. Illud autẽ ꝙ agit vel vult sequẽs impulsuz sensualitatis nõ dicitur ꝓprie agere vel velle. qꝛ nõ cõuenit ei sm qđ homo: sed put cõuenit cũ brutis. venũdatus sub peccato s. primorũ parentũ per quos genus humanũ icurrit rebellionẽ carnis ad spiritũ. Ecce vnde infirmus sum. s. ex culpa pmi hois. qui p delectationẽ cibi vetiti. se et oẽs alios vẽdidit. Adã enĩ vẽdidit se prior: ac per hoc oẽ semẽ eius subiectũ est peccato: vt potestate sui vti non possit circa obediẽtiã legis. ideo subditur. Quod enĩ operor non intelligo. Ac si aperte dicat. Quod enĩ operor sm exteriorẽ hominem: scꝫ sensualitatem sequens dimittẽdo bona ꝛ faciendo mala: intelligo sm interiorẽ hoiem non eẽ operandum. vel sic. Nõ intelligo. i. sm interiorẽ hoiem ignoro: non approbo: nõ accepto non michi placet: non cõsentio: nolo opere implere: nec me ad hoc ingerere. Nõ enim ꝙ volo bonũ sm interiorem hoiez. i. scđm dictamẽ rõis hoc ago: scꝫ nõ concupisco: sed qđ odi malũ sm rõnem: illud facio sm fomitẽ. Item sm originale pctm tractus per suam sensualitatẽ. Nã facio illud quod odi. i. concupisco ex carne. Et si non assensum prebeo ex ratione adhuc tamen confligo nondum vici: impeditus adhuc sensualitatis impulsu. Magnum enim est michi adhuc certamen: qꝛ et si cõcupiscentie sm rõem non cõsentio: tñ adhuc sm sensualitatem volo ꝛ concupisco. Non enĩ intelligendum est ꝙ apostolus vellet esse castus: et esset adulter: vel misericors: ꝛ esset crudelis: et alia hmõi sed audiẽs legẽ dicẽtẽ. Nõ cõcupisces. Vitiũ agnouit et odit. Bellũ habuit: qꝛ volebat nõ cõcupiscere: ꝛ concupiscebat. ideo dicit. Sed quod odi malũ illud facio id est cõcupisco. Nõ ꝙ post concupiscentias eat apostolus: ꝛ eum ad mala trahãt: sed luctabatur non subiugabatur. De se hoc tibi proponit: ne de hoc desperes in te. Cõstituit igitur apostolus tibi ante oculos pugnam suã ne timeres tuam. Si enim hoc non dixisset beatus apostolus. quando videres cõcupiscẽtiã moueri in membris tuis cui tu non consentires: tamen cum eam moueri videres: forsitam de te desperaret diceres Si ad deum pertinerem: non vrerer vide apostolum pugnantem: ꝛ noli te habere desperantem. Si autem inquit ꝙ nolo secundum rationem idest ꝙ intelligo per rationem non esse faciendum illud facio sm fomitẽ tractus per sensualitatem consentio legi qm bona est. i. legem laudat voluntas mea que non consentit concupiscentie carnis quam lex prohibet: dicens. Non concupisces. Quod quia nolo. s. concupiscere consentio legi. qꝛ concupiscentie resisto. Nam per rationem auerto mentem. nego diabulo arma sua: dum non delector vincꝫ non consentio. dum teneo membra. Glosa quoqꝫ psalterij super illud Irascimini et nolite peccare. videtur his superius dictis non dissonam habere sententiam. Irascimini inquit ꝛ nolite peccare. i. si motus animi surgit qui non est in potestate nostra: non ei consentiat ratio. venialis est enim ira que non ducitur ad effectum. Et sciendum ꝙ primus motus animi non est in potestate nostra: sed dei gratia eum temperare possumus quod ergo cõsuetudinis est permittit idest non prohibet. Quod culpe est. scꝫ mortalis prohibet. Igitur si irascimini. nolite peccare. consentiendo ad effectum ducendo. hec eadem docet Apostolus dicens. Sol non occidat super iracundiam vestram. vel irascimini: primis motibus vestris resistendo. et nolite peccare idest ne ducatis ad effectum. Sed iam ostensis pro maiore intellectu quibusdam exemplis redeamus ad id vñ digressi sumus. Non enĩ qđ volo bonum hoc ago: inquit sed ꝙ odi malum illud facio. Nõ autẽ cõcupiscere: oino ꝑfecti ẽ

Poſt ꝯcupiſcētias vero non ire: reluctātis ꝫ et laborātis. Illud autē qđ apoſtol⁹ nolebat et tamē faciebat: ꝯcupiſcētia eſt que eſt i primo motu. q̄ eſt veniale pctm. Nūc autē iam nō ego operor illud ego. ſ. interior homo iaꝫ redēptus iam accepta gratia xp̄i: qui fui ante ſub peccato venūdat⁹: iam nō operor illđ. Libera eni eſt mens: ſed caro captiua vel nō ego operor illud ſm quod homo. ſed ſcđm ꝙ brutum vt dictū eſt ſupra: ſed pctm̄. i. fomes peccati. ſ. cōcupiſcētia q̄ dicit̄ pctm̄ eo qđ eſt cauſa peccati: eomodo quo ſol dicit̄ calid⁹ qꝛ eſt cauſa caloris qđ habitat in me hoc eſt in carne mea. Et ſi habitat viuit tñ iſte ſctūs ex fide nō ꝯſentiēdo ei. Sūt itaq; deſideria mala: ſed ſi nō regnant ꝑ cōſenſum: ipſe nō facit ea. Faceret autē: ſi cōſentiret / motū prorū illiciti deſiderij. cui nō obediēdo reſiſtim⁹ non eni operamur. Quia vero nō ſum⁹ hic ſine peccato: ideo habemus deſideria peccati. ſed iam nos ea non operamur eis obediēdo: ſed quod habitat in nobis peccatum. ſ. fomes peccati ea cōmouēdo. Et magnū eſt ꝙ cum ſit ex carne cōcupiſcētia. et ad carnē ꝑtineant corporis mēbra: nō tamē regnat peccatum id eſt carnis ꝯcupiſcētia. Quod nimirum fit: quādo nō procedit̄ ad delectationeꝫ vel cōſenſum et ita non dñat̄. Sed inter hec ſciendū ꝙ multū fallitur homo q ꝯſenciens cōcupiſcētie ſue nō ſolum delectat̄: ſed ꝫ diſcernēs et ſtatuēs in aīo: illā deſiderat opere ꝑficere. Putatq; adhuc ſibi eſſe dicendum nō operor illud etiā ſi oderit ꝙ ꝯſentiat. i. ꝫ ſi ſibi diſpliceat in eo qđ malū eſt licet ꝯſentiat. Simul eni eſt vtrūq; ꝫ ipſe odit. qꝛ ipſe malū eſſe nouit et ipſe facit: qꝛ facere ſtatuit in corde ꝑ conſenſum. Si vero etiam illud addat vt qđ facere ſtatuit in corde opere ꝑficiat. lꝫ diſpliceat ſibi errat tñ. nec ſeipm̄ agnoſcit. immo fallitur nec iam veraciter pōt dicere illud nō ego operor illud. Si aūt tantūmō ꝯcupiſcit verū dicit ita tñ ꝙ nec cordis cōſenſione ſtatuat facere: nec corporis miniſterio ꝑficere. Scio eni. ſ. ꝑ experiētiā rebelliōis carnis ad ſpiritū ꝙ nō habitat in me. hoc eſt in carne mea ſ. inclinando ad bonū. ſꝫ magis ad oppoſitū ſuple nec bonū velle nec bonū ꝑficere. Et dicit in carne mea. ſ. corruptibili ꝫ corrupta ꝑ peccatū ade. Nam talis inclinatio mala nō fuit ꝑ ſtatu innocentie. nam velle. ſ. bonuꝫ adiacet michi. i. in me eſt ſm rationē perficere aūt bonum non inuenio propter ſenſualitatem impediētē. hoc eſt. Non eſt in me non ait facere: ſed perficere qꝛ non nichil. i. aliq̄d facit. Nam cōcupiſcētie ratio rebellanti ei nō conſentit. delectat enim ſenſualitas ſine concupiſcētia: ſed ratio nō admittit. immo mentem aduertit. atq; i ſecretariū mentis intrās videnſq; foris ſtrepentē cōcupiſcentiā: intus ꝫ mundat cōſcientiam agit ergo bonum: quia cōcupiſcētie non conſentit. ſed non ꝑficit bonum. vt. ſ. oīno non concupiſcat. Sic ꝫ ei⁹ hoſtis. i. concupiſcētia agit malū: qꝛ mouet malū deſiderium. ſed non ꝑficit malū qꝛ nō ꝑtrahit rōnem ad malū. ſ. delectationis. ſiue conſenſus. In iſto bello eſt tota vita ſanctorum hec eſt inq̄ pugna vita ſanctorum ꝫ hoc bello omnis homo periclitatur. quouſq; moriatur. Sed in fine. i. in triumpho illius victorie: fiet ſermo qui ſcript⁹ eſt. abſorpta eſt mors in victoria. vbi eſt mors aculeus tuus vbi eſt mors cōtētio tua? Nuſq̄ erit. Et vere non ꝑficio bonū: qꝛ non eni ꝙ volo ſcđm hoīem interiorē: ſcꝫ non cōcupiſcere: hoc facio: ſed qđ nolo malū ſm rōnē: hoc ago ſm fomitē dominātē. Si aūt ꝙ nolo facio: iam nō ego operor illud: ſed ꝙ habitat in me pctm̄ id eſt canalis cōcupiſcentia. Inuenio igit̄ legē volenti mihi ſm legis naturalis dictamē facere bonū qm̄ mihi malū adiacet: qꝛ magis promptus eſt hō ad ꝑficiendū maluꝫ in opere q̄ bonū ꝑpter corruptionē nature. Cōdelector eni legi dei: que ꝓhibet mala ſm interiorē hoiem. i. ei cōcordo ſm naturale rōnis dictamē qꝛ ratio dr̄ hō interior: ꝫ ſenſualitas hō exterior ꝑut ſupius dictū eſt. Video eni aliā legē in mēbris meis ⁊c. ſup quibus verbis Criſoſtomus in omelia ſupra quas ſic ait. Ecce qualiter aplūs inuenit in ſemetipſo duas cōcupiſcētias ſiue duas leges ſibi inuicē aduerſantes legē pcti ꝫ legē mentis. Hec lex peccati fuit ſtimulus carnis ſibi dat⁹ ad exercitiū: quē orauit auferri: ſed non fuit exaudit⁹ qꝛ virt⁹ in infirmitate ꝑficit̄. Ex quo eiſo ſufficiēter informatus ſeipm̄ ſimiliaq; patiētes fiducialiter cōfortat dicēs. Nihil ꝫ dāpnationis eſt hijs q ſūt in chriſto ieſu qui nō ſm carnē ambulāt quaſi diceret. Nō eni dāpnatio eſt hijs q ꝯcupiſcētias in carne ſentiūt: ſꝫ hijs qui eis volūtate mētis cōſentiūt hec ille. Sctūs vero yſidorus differētiā ponēs inter ꝓpaſſionē ꝫ paſſionē lib. ꝑmo cap. xiiij. ſic ait. Paſſio reputat̄ in vitiū ꝓpaſſio licet initiū ex culpa hēat: tamē nō tenetur i vitio. Igitur qui viderit mulierē ad concupiſcendam eam: hoc eſt ſi anima illius fuerit ſcintillata ille propaſſione percuſſus eſt. Si vero cōſenſerit ꝫ de cogitatiōe affectum fecerit ſicut ſcriptũ eſt: trãſierunt in affectũ cordis: de ꝓpaſſione trãſiuit in paſſionẽ hec pſidorus. Video aliã legẽ in mẽbris meis.i. inclinationẽ que ducit mẽbra tãꝗ̃ ligata ad malum: et ſic dicitur lex alligando repugnãtẽ legi mentis mee.i.rõnis mee: hoc eſt legi naturali q̃ impreſſa eſt mẽti que vtiq̃ eſt cõſona legi diuine ⁊ captiuantẽ me.i.captiuare me conantẽ in lege peccati.i. ad conſentiẽdũ mẽte implendũq̃ opere pctm̃ vel captiuantẽ me.i.captiuũ me ducentẽ non ex mente: ſed ex carne non ex toto ſed ex parte: quia mẽs ꝯcupiſcentie repugnat ⁊ ꝯdelectatur legi dei: vel in legem pcti.i.in pctm̃ qđ dicitur lex: qꝛ dñaẗ ꝑ cõſuetudinem peccandi q̃ tenet hoiem in peccato ſicut captiuũ i carcere que ſcꝫ lex eſt in mẽbris meis.i.ex carne vel in legẽ pcti.i.in motũ cõcupiſcentie. Ipſa eñ cõcupiſcẽtia eſt lex pcti: vel lex pcti accipitur cõſenſus ⁊ oꝑatio pcti. Lex vero carnis vel mẽbrorꝫ eſt ꝑm⁹ ꝯcupiſcẽtie mot⁹. Et eſt ſẽſus video aliã legẽ: ſcꝫ ꝯcupiſcẽtie motũ: in mẽbris meis: vt in oculo ad ꝯcupiſcendũ in manu ad oꝑandum: ⁊ ſic in aliis vel potius eadẽ eſt lex mẽbrorꝫ ⁊ lex pcti.ſ.carnalis concupiſcẽtia: vt ſit ſenſus captiuantẽ me in legẽ peccati: hoc eſt ſub ſeipſa me cõculcãdo q̃ eſt i mẽbris meis. Captiuantẽ dico ex carne nõ ex mẽte. Quãto aũt vicinior: tanto piculoſior. Et qꝛ captiuat me: infelix ego ſum hõ: qꝛ natus eſt ſub pctõ hoſtẽ habẽs ſecũ pctm̃ ꝑ qđ ad diũ hẽat aditũ ſathanas. Gradus eñ fabricauit adam ꝑ quos ad filios ei⁹ expoliator aſcẽdat: niſi clemẽtiſſimus dñs ꝓtegat. Primus gradus eſt corruptio carnis. Scđs fomes pcti deſcẽdens ex corruptione. Tertius eſt primus motus. Quartus delectatio. Quintus conſenſus. Sextus operatio. Septimus conſuetudo: q̃ ſcꝫ cõſuetudinem comitãtur tres grad⁹: ſcꝫ defenſio pcti preſũptio: deſꝑatio. Propter qđ ſubdit. Quis me liberabit de corpore mortis huius.i. carne dominãtis in me: infelix ego ſum ⁊ tamẽ ꝑ me non poſſim liberari: quis me liberabit de corpore mortis hui⁹: ſcꝫ de dominio carnis in qua mors eſt. Non pōt hoc facere niſi aliquis magnus. Sed ecce quis me liberabit. Nõ lex moyſi nõ ꝓprie vires liberi arbitrii: ſed grã dei per ieſum xp̃m noſtrum qm̃ mĩa dei patris dedit nobis vt per eum remiſſione peccatorꝫ accepta: hõ reuiueſcẽ vt de cetero poſſit reſipiſcere preſſo peccato. Pōt eñ homo exoneratus malis reſiſtere aduerſario ꝑtãte accepta contra illum dũm a deo adiuuatur. Attende q̃ hic inducit quartã legem: ſcꝫ fidei peccatorẽ lege moyſi quã ⁊ gratiam vocat. Quattuor eñ leges in hac ſerie memorant: ſcꝫ lex nature ⁊ lex mẽbrorꝫ que ꝓ vna cũ lege pcti accipitur lex moyſi lex fidei. Que eſt igitur lex nature. Illa nimirũ q̃ hõ in paradiſo accepit. Omnia eñ ad q̃ homo naturaliter hẽt inclinationẽ: rõ naturaliter apprehẽdit vt bona: ⁊ per cõſequens oꝑe ꝓſequẽda ⁊ cõtraria eorꝫ vt mala euitanda. Secundũ igiẗ ordinẽ inclinationũ naturaliũ eſt ordo preceptorũ legis nature. Ineſt eñ primo inclinatio hõi ad bonum ſm naturã: et ſm hanc inclinationẽ ꝑtinẽt ad legẽ naturalẽ ea per que vita hois cõſeruatur: et contrariũ impediẗ. Scđo ineſt hoi inclinatio ad aliqua magis ſpecialis ſm naturã: vt cõiũctio maris et femine et educatio liberorꝫ et ſimilia. Tertio mõ ineſt hõi inclinatio ad bonũ ſm naturã rationis que eſt ſibi ꝓpria: ſicut hõ hꝫ naturalẽ inclinationẽ ad hoc q̃ veritatẽ cognoſcat de deo: et ad hoc qđ in ſocietate viuat. Et ſm hoc ad naturalẽ legem ꝑtinẽt ea que ad huiõi inclinationem ſpectant: vt pote q̃ hõ ignorãtiã vitet, q̃ alios nõ offẽdat cũ quibus debet conuerſari et cetera hmõi q̃ ad hoc ſpectant: hac itẽ lege naturali q̃ accepit hõ in paradiſo per pctm̃ ade tranſgreſſa nata eſt ſcđa lex q̃ dĩ lex membrorũ: que quidẽ lex accipiẗ prim⁹ cõcupiſcẽtie motus ꝓut patet ex antedictis: ſeu viciũ carnis qđ ex pena pcti et ex traduce mortis ꝓuenit: ſed iſta lex que eſt in membris remiſſa eſt in regeneratione ſpũali et manet in carne mortali remiſſa eſt: qꝛ reatus ſolutus eſt ſacro baptiſmali quo renaſcũtur fideles. Manet aũt qꝛ oꝑatur deſideria cõtra que dimicant fideles Lex vo peccati ſicut ſuperius dictum ẽ: eſt motus concupiſcentie ſeu ipſa concupiſcentia: lex autem moyſi dicitur ipſa que data ẽ populo per moyſen, in monte. Sina que ẽt appellaẗ lex ſanctorũ: hec minari nouit: nõ ſubuenire: iubere nouit: non iuuare: ipſa eſt que dixit. Non concupiſces: lex vero fidei ẽ lex ſpiritus que tibi primum omniũ peccatorum indulgentiam dedit. Nam per gratiam baptiſmalem ⁊ lauacrum regenerationis: ipſe reatus cum quo eras natus ſolut⁹ eſt et quicqđ antea conſenſiſti male concupiſcentie ſiue quolibet flagitio ſiue quilibet mala cogitatione ſiue qualibet mala locutione: oĩa deleta ſunt in iſto fonte quo ſeruus intraſti. Et vnde liber exiſti. Igitur ego ipſe. Loquitur enim hic apoſtolus in perſona hominis ſub gratia degentis. Igitur ego ipſe: quia dixit gratia ſe eſſe liberatū: ne quis torpeat ſecurus quaſi peccatum vltra nō noceat determinat quō facta ſit liberatio: ſcȝ ſi in gratia manſerit. Alioqui peccatum iterū occupat: quaſi diceret. Quia enī liberat gratia. igitur ego ipſe rationalis et interior hō licet habens fomitē pctī vt prius: ſeruio tñ. i. potens ſum ſeruire legi dei: ⁊ hoc mēte. i. voluntate. Iam enī liber animus et in cōſuetudinem bonam reuocatus gratia adiuuante malos ſuggeſtiones poteſt ſpernere ⁊ cōtraria ſuperare carne autem. i. quia mente ſeruio legi dei: carne aūt ſeruio legi peccati. Et ideo non eſt remiſſius agendū ſed cauendum ne regnet. Si enī deſiderijs malis conſenſeris et contra illa luctatus non fueris victus planges ⁊ optādū eſt vt plāgas: ne ⁊ ſenſuȝ doloris perdas. Reſtat ergo in hac pugna vt mēte non cōſentiente malis cōcupiſcentijs: ſeruias legi dei. Carne aūt cōcupiſcentie: ſȝ nō te ſeruiente ſeruias legi dei. Agit caro deſideria ſua: age tu tua. Non opprimunť nō extingunť a te deſideria eius: non extinguantur tua: vt in certamine laboris non victus traharis. Sequitur ergo ⁊ dicit aplūs. Nulla ergo condēpnatio eſt nūc hijs qui ſunt in xp̄o ieſu. vñ et bernardus ait. Hec gratia vobis conferť vt non nobis concupiſcentia noceat: ſi tamē a conſenſu abſtineamus: tñ ad humiliandum nos ipſam concupiſcentiam ad hec patitur viuere in nobis et grauiter affligere nos: vt ſentiamus quid nobis gratia preſtet ⁊ ſemper ad illiꝰ auxiliū recurramꝰ. Sic et de minoribus iſtis peccatis pia diſpēſatione agitur. vt non penitus auferantur: ſed in illis erudiat nos deus vt cum minima cauere non poſſumus. certi ſimus ꝙ non noſtris viribus maiora ſuperemus. vt ſemper timorati ⁊ ſoliciti ſimus quomodo eius gratiam non amittamus: ꝙ nobis tam neceſſariā ſentiamꝰ hec Bernardus hinc iterū augꝰ. Et ſi habent deſideria carnis quibus nō conſentiant: ⁊ ſi lex in membris eorum repugnat legi mentis eorum: ⁊ captiuare vult mētem eorum nulla tamen eſt nunc condēpnatio hijs qui ſunt in xp̄o iheſu. Nulla eſt nec antea fuit. Ex vno omnes in cōdempnationem hoc malum fecerat generatio: ſed hoc bonum fecit regeneratio: lex ſp̄ūs vite i. xp̄o ieſu liberauit te a lege peccati et mortis. In eſt in membris tuis: ſed reū non te facit. liberatus es ab iſto: liber pugna. Sed vide ne vincaris: ⁊ iterum fias ſeruus laboras pugnando. ſed letaberis triūphando. Diſcordia quomodo eſt in ſpiritu ⁊ carne ꝓ concordia laborat ſpiritus. Ideo laborat vt caro cū illo cōcordet. Quemadmodum ſi in vna domo litem inter ſe habeant vir ⁊ vxor ad hoc laborare debet vir vt domet vxorē: domata vxor ſubiungetur viro: ſubiugata vxore viro: fiat pax in domo. Quotiens igitur concupiſcētia ſurgit ⁊ animum titillat et inſidiās ⁊ pulſans atqꝫ retrahere conans: pugna ⁊ repugna. Nam bona conſuetudine morietur tu iſti ei noli ſatiſfacere noli credendo eam complecre: ſed reſiſtendo necare. Tamē ꝙdiu eſt hoſtis eſt. et ſi ei nō conſenſeris: minor ⁊ minor erit cotidie. Non ſunt vires illius: ſubiectio tua. Si enī ei ceſſeris: das illi vires: labores igitur quia validum tibi aduerſarium mala conſuetudine ipſe feciſti. Non laboraſti vt nō nutrires: collabora. vt vincas eum. Et ſi minus ydoneus es aduerſus eū: roga deum. Si tamen te non vicerit ꝙ ipſa tua mala cōſuetudo luctata ſit tecum: ſi te nō vicerit: feciſti ꝙ ait apoſtolus. Concupiſcētias carnis ne perfeceritis. Ergo ſemper pugnādū eſt: qȝ ipſa cōcupiſcentia cum qua nati ſumꝰ finiri non poteſt ꝙdiu viuimus. Quotidie minui poteſt: finiri nō poteſt. Qui igitur certatis: certate. qui enī nōdum certatis: nō eſtis intellecturi. qđ dicit apoſtolus. Spiritu ambulate: et concupiſcentias carnis ne perfeceretis. Nō dixit. ne feceritis. Quare hoc? Sequitur et dicit in eadē epiſtola: ſcilicet ad galatas decimo capitulo. Caro enim concupiſcit aduerſus ſpiritum: et ſpiritus aduerſus carnem hec enim ſibi inuicem aduerſantur vt nō q̄cūqꝫ vultis illa faciatis. Quod ſi ſpiritu ducimini non eſtis ſub lege. Sed quid ē ſpiritu ambulate? Perficite bene operando et hoc ſpiritu id eſt ratione vel potius ſpiritu ſancto. quia nō poteſt ſpiritus hominis per ſe vel ſpiritu ambulare ſequentes inſtinctuȝ ſpiritus ſancti. Et deſideria carnis id eſt concupiſcentias ſeu delectatiōes quas caro ſuggerit anime: non perficietis: ſcilicet in opere licet ſurgant motus carnalis concupiſcentie. Non ait nō feceritis vel non habueritis: qȝ ea nō habere non poterant. Nam caro id eſt ſenſualitas concupiſcit aduerſus ſpiritum id eſt rationē: ſpiritus autem id eſt ratio gratia dei adiuta aduerſus carnē vide miles chriſti: quale bellum propoſuit: qualem rixā intra teipſum ſentis. Quid igitur aliud tibi faciendum eſt: niſi quod alia ſancta ſcriptura precipit dicens. Et poſt concupiſcentias tu=

as non eas melius tamen eſt: eas non habere. Sed quia ſunt: noli poſt eas ire. volunt poſt te ire: noli poſt eas ire. Si volunt poſt te ire. non erunt: quia contra mentem tuā non rebellabunt. Et ſi rebellant: rebella. Si pugnant pugna & expugna. hoc ſolum vita: ne vincāt: hec enim ſibi inuicem aduerſantur: vt non quecunq; bona vel mala vultis: illa faciatis id eſt facere ꝑmittami. Quod ſi ſpiritu ducimini: nō eſtis ſub lege vtiq; ſed ſub gratia. Quid eſt duci ſpiritu? Spiritum dei conſentire iubenti: non carni concupiſcenti. Tamen concupiſcit & reſiſtis: & vult aliquid et non vis perſeuera vt nolis tu. Deſideriuz tamen tuum tale debet eſſe ad deum: vt nec ſit ipſa concupiſcentia cui reſiſtere oporteat Reſiſtis ei et non conſentiēdo vincis: ſed melius eſt vel ſaltem ſecurius. hoſtem non habere q̄ vincere. Sed quid eſt. non eſtis ſub lege. Sub lege eniz eſt qui timore ſupplicij q̄ lex minatur. non amore iuſticie a malo opere abſtinet. reus adhuc voluntate. nondum liber nec alienꝰ a voluntate peccādi. quia vellet ſi fieri poſſet. non eſſe quid timeat vt libere faceret quod occulte deſiderat: Nunc ergo fratres tenete iſtum modum: ſcilicet mēte ſeruire legi dei: carne autem legi peccati. preſtāte dn̄o noſtro ieſu chriſto cui honor et gloria in ſecula ſeculorum. Amen.

¶ Sequitur hic vnum capitulus quod. xvj. capitulum & vltimum iſtius partis de diſcretione habenda nō ſolum in cibo et potu ſed etiam in ſompno et eſt extractum de tractatu quem trāſmiſit cuidam recluſe Ricard. Hampoll.

Summē as Richard hāpol. ſaiy: bē begiled wiy ouer moch abſtinēce of mete and drynke & of ſlepe & that is of tēptacion of ye deuel for to make hē falle at hir mydſwerke ſo that yei bryng it to no good ende as yei ſhuld done: zif yei knew reſon̄ and helde diſcrecion̄. And ſo yei leſe hir merite for hir frowardnes yeſe grenes leyth our enmy: to taken vs with when we begynne to hate wickidnes & turne to god yan many a man begynnei yat yinge that he may not bryng to god ende yē yei wenei that yei may do what ſo euere hir herte is ſeit on. but ofte yei fallē or yei commyn̄ to midway. and that yinge that yei wene wer for hem is lettinge to hem for we haue a long way to henen̄ and as many good dedys as we done as many praiers as we make & as many good youztis as we yenke i fey. hope & charite: alſo many paſſes go we to heuen̄ ward. Then if we mak vs ſo febyl that we may neiyr worche as we ſchulde done: ne praie as we ſchulde praie: ne yenk as we ſculde yēk: be we not gretly to blame that fallen̄ when we hade moſt nede to be ſtar worth: wel I wote it is note goddis wille that we do ſo. For the prophete ſeiy lorde I ſchal kepe my ſtrengye to yee: ſo that I may ſuſteyn̄ goddys ſeruice to my deey daye nouzt in a litil new in a ſhorte tyme waſt my mygh: and aftir warde lyē waylynge & gromȳge bye the walle for it is moch mor peril yā men̄ wene For ſeynt Jerome ſaye. he that makiy of raueyne offringe: that be outrage gouernyng turmētiy his bodye in ouere lityl mete or drike or ſleepe. Alſo ſeynt Bernarde ſeiy. faſtynge. and wakyng lettiy not goſtly goodys. but helpey. zif it be don̄ by diſcretion. yei bē vices: thirfor it is not good to pyne vs ſompche. and aftir warde haue ma vngre for our dede: yei haue be many and bey that wenē that it is nouzt: that yei done: but yei ben in ſo miche abſtinēce & faſtyng: that yei makē all mēn to ſpeke of hem that kno wen hē. But of ſuch. it fally that euer ye mor ioye & wōdryng that yei haue wiy out of ye worſchepyng of men̄: ye laſſe ioye yei haue wiyine of ye loue of gode To my wyme yei ſchulde pay ieſu criſt mor zif yei toke for his loloue. and in that thankyng & worſchippyng of hym ſuche as thei myzt ſuſteyne hir bodies wiy to his ſeruice and holde hē fro mych ſpekyg of men and paciently what god ſent. for the tyme and the ſlepe: and zif hem holich. and perfitelich. to the loue and worſcyp of ouer lorde ieſu criſt: that wyll ſtalworzly and laſtynly be ſeruid. ſo that/her holines wer more ſeyn in goodys eye yē in mānes eye: for euer ye bettir that thou art. and ye laſſe ſpech haſt of men ye mor is ye ioye bifor god. I wole that thou be euermor clymyng vpwarde to ihū & ekyng yi loue and thi ſeruice i him and nozt as folys done: for yei begynne in ye hieſt degre: and com dōne ito ye loweſt. For many that werē brēnyng at ye begȳnyng and able to ye loue of ihū xpiſt: yoruz much penannce yei haue lett hē ſelf and made hē ſo feble: that yei mow nozt loue god as yei ſchilde doine halde then euer yee laſſe of merite: yei thou benot in ſo moch abſtinence as thou haſt i be. but that thou ſeit all. thi youʒtis hoʒs thou myteſt loue yi ſpouſe ihũ criſt: moʒ yẽ thou haſt done. I ſay foʒ ſoy if thou take ſuſtinãce of ſuch goodis as gode ſendiy wiy diſcretion and tẽpance thou doſt wel. Neuertheleſe ʒif thou leue many metis that mẽ vſe not diſpyſig that mete that god hay made to mãnys helpe. but foʒ ye pinhey that that thou haſt nouede yonſ: thou doſt wel ʒif thou ſe that thau art ſtalwoʒyt inow: foʒ to ſerue gode. and it drekiy not yi ſtomoke. ffoʒ ʒif thou haue broke yi ſtomake wiyt ouer mich abſtinence: ye is berenede apetite of mete: and ofte ſchalt thou be coghynge as yõ wer redy to ʒelde vp ye goſte: and were yoʒs wele thou ſymeſt in that dede and thou maiſt not ſon were: whedir thi abſtinẽce be wiy ie oʒ aʒẽs yee. yrfoʒ yewhill. that thou art ʒõg I rede yat thou ete and drynke beſt ãd wers as it comey: yat thou be not begilide and aſtirwarde when thou haſt puede many pinges and ouercome many tẽptatyonſe: and knoweſt thi ſilf and god: better yẽ thon doſt now: yẽ if thou ſee it be to do: yow may take to ye moʒe abſtinẽce Hucuſq Ric. Hãp.

Finis ſecunde partis.

Incipiunt capitula tercie partis.

De penitẽtia et eius cõmẽdatiõe et de hijs qui in hoʒa moʒtis penitẽt. Cap. j.
De cõtritiõe et ꝙ nullũ peccatũ etiã veniale dimitti põt abſq cõtritiõe aliqua. Cap. ij.
De confeſſione que non ſoli deo ſed etiam ſacerdoti facienda eſt. Cap. iij.
De humilitatis deſcriptione et eius cõmendatione. Capitulum. iiij.
Quantum deo placeat humilitas ꝛ quantũ homini ſoleat prodeſſe. Cap. v.
Quod in omnibus rebus cauſas humilitatis ſeu nos humiliãdi inuenire poſſum⁹. Ca. vj.
Quod ſex ſunt que debent et poſſunt in nobis hũilitatẽ radicare ꝛ de octo ſignis cognoſcendi humilitatem. Cap. vij.
De gradibus humilitatis et de humilitate quã ad noſmetipſos et ad ꝓximũ et ad deum habere debemus et de narratiõibus ad humilitatem nos incitantibus. Cap. viij.
De patiẽtia et eius cõmẽdatiõe ꝛ ꝙ trib⁹ modis patiẽtia ꝓbari ſolet. Cap. ix.
De amore ꝓximi et ꝙ octo ſunt q̃ põt nos incitare ad amorem inimicorum. Cap. x.
Que ſunt ex caritate diligẽda et de ordine diligẽdis et ꝙ neceſſe ſit inimicũ diligere et q̃ illa ſunt ꝓ que hõ poſſit a ꝓximo amari. Ca. xj.
De amore dei ꝛ eius cõmendatiõe qui videlicet amoꝛ dei accidie opponendo eſt. ſicut inuidie amoꝛ proximi. Cap. xij.
De incitamẽtis diuini amoris et de beneficiis hoi a deo impẽſis ſepi⁹ recolẽdis. Ca. xiij.
Quod deus mundũ et omnia que in eis ſunt creauit eaq hominis vſui ſubiecit vt ipſius amorem ad ſe attraheret. Cap. xiiij.
De beneficio incarnationis chriſti ꝛ humane redemptiõis ad mẽoriã reuocãdo vt ſaltẽ ſic ad eius amorẽ accendamur. Cap. xv
Quõ gloria nobis a deo promiſſa debeat nos ad eum amandũ incitare et de tribus gradibus amoris. Cap. xvi.
De ieiunio ſeu abſtinentia que gule opponẽda eſt. Cap. xvij.
De elemoſina de quo cui ꝛ quomõ ſit facienda et de tribus generib⁹ elemoſine. Ca. xviij
De cõmẽdatiõe elemoſine et quãdo elemoſina cadit ſub precepto. Cap. xix
De cõpaſſione erga ꝓximos exhibenda et de ſpiritualibus operibus mie. Cap. xx.
Qualiter ꝛ elatoꝛ anima ꝓ ſe ordinare vel habere debeat erga ꝓximoꝝ aĩas. Cap. xxi.
Qualiter homo poſſit amplius proficere et deo placere. Cap. xxij.
Qualit̃ xp̃s de⁹ et hõ cũ corpe ꝛ aĩa carne et ſanguie ſit i ſacramẽto altaris et de dictis ſctõrum hoc ipſm ap ꝓbãtib⁹ ꝛ eſt iſtud capitulũ ex diuerſis libris et precipue de libro q̃ vocatur horologiũ ſapiẽtie extractũ. Cap. xxiij.
Qualit̃ ſe preparabit celebraturus⁹ et de trib⁹ hoim generibus xp̃m recipiẽtiũ ꝛ de alijs notabilibus circa eukariſtiã ꝛ de hijs qui chriſtum indigne ſciẽter tractãt ꝛ de piculo non celebrãtis ex mortale pctm̃ exiſtẽ. Ca. xxiiij.
Qualit̃ ſe habere debet ſacerdos cuꝫ accedit ad celebrãdũ et de ſex pncipue ꝯſiderãdis. xxv.
De diuerſis affectibus quibus trahimur ad cõicandũ vel celebrãdũ et de ariditate mẽtis q̃ ſolet etiã deuotis quãq accidere. Ca. xxvi.
De orõe dñica ꝛ ei⁹ breui expoſitiõe. xxvij.

Explicient capitula.

Pars Tertia

¶ De penitētia et ei⁹ cōmēdatiōe et de hijs qui in hora mortis penitent. Cap. primū.

A Penitētia put sm̄ Ambro. diffinit: est mala p̄terita plāgere: et plāgenda iterū non cōmittere. Penitere est āte acta pctā deflere: et flēda nō cōmittere. Nam qui sic alia deplorat, ut tñ alia cōmittat adhuc penitētiā agere aut ignorat aut dissimulat. Quid enī p̄dest si peccata luxurie defleat. et adhuc auaricie estibus anhelat. Unde et Isidorus ait. Irrisor est et non penitēs: qui adhuc agit qd̄ penitet. nec videt deū poscere subditus sed subsānare superbus. Multi lacrimas indesinēter fundūt: et peccare nō desinūt. Quosdā accipere lacrimas ad penitentiā cerno: et effectū penitētie nō habere. Unde et Aug. ait. Inanis est penitētia: quā sequēs inqnat culpa. Nichil p̄sūt lamēta: si replicant̄ pctā. Sed notādū qd̄ oēs p̄misse auctoritates et cetere his similes: non ad diuersa tēpora: sed ad illud in quo qs penitet: referri debēt. sm̄ Raymūd. et Thomā et Petrū. Scilicet ut tpe quo mala cōmissa defleret: nō cōmittat volūtate vel opere flenda. Et hoc apte innuit. Grego. dicens. Penitentiā agere: est p̄terita mala plāgere. et plāgenda nō cōmittere. Glosa .i. habere p̄positum iterū nō cōmittēdi. Unde et dn̄s ait ad mulierē in adulterio dep̄hensā. Vade et noli ampli⁹ peccare. Nō dixit ne pecces: sed noli peccare .i. nō habeas amō peccādi volūtatē Unde magister sen̄. li. iiij. di. xiiij. verā penitentiā determinās sic ait. Penitētia est virt⁹ vel gratia: qua cōmissa mala cū emēdationis p̄posito plāgimus et odim⁹: et plāgēda ulterius cōmittere nolum⁹. Qui igitur a malis sic mentē reuocat ut commissa plangat et plangenda cōmittere non velit. nec satisfacere negligat vere penitet. Ille autē irrisor est et non penitēs qui sic cōmissa plangit ut plāgenda volūtate vel opere cōmittere non desinat. Sufficit ergo ad veritatē penitētie ut quis plangat preterita et p̄ponat animo plāgenda iterū non cōmittere. Libet hic aliqua de cōmendatione penitentie subiungere.

B Penitentia sm̄ Aug. lāguores sanat leprosos curat. mortuos suscitat. sanitatē auget. gratiā conseruat. claudis gressū. aridis copiā. cecis restituit visū. vicia fugat. virtutes exornat. mentem innuit et roborat. Qui autē per penitentiam peccata diluit. angelice felicitatis consors ineternum erit unde et Grego. ait. Apud misericordem iudicē nec ille fallax habebitur quē ad veritatē reuertitur etiā post mentitur. Quia omnipotens deus dum libēter nostrā penitentiā suscipit ipse suo iudicio hoc quod errauim⁹ abscondit. Qui autē mala que perpetrauit insinuat: sed flere que insinuauerat recusat. quasi subducta veste vulnus detegit sed torpente mente medicamentum vulneri nō apponit. hinc etiā Ciprian⁹ ait. Dicit ei aliqs cū ad senectutē venero tūc ad huiusmodi medicamēta cōfugiā. Quare hoc de se fragilitas humana p̄sumat cum unū diē vite sue i potestate nō habeat. Augu. vero de penitentia dixit. Qui egerit verā penitentiam. et solutus fuerit a ligamento quo erat constrictus: et bene post penitentiam vixerit: quomō viuere et ante penitentiā debuit: p⁹ reconsiliationē qn̄cūq defūct⁹ fuerit ad deū vadit ad reqē vadit. regno dei nō p̄uabit̄. Quisquis aūt posit⁹ in ultima necessitate egritudinis sue voluerit accipere penitētiā et accipit: et mox reconciliatus fuerit et vadit .i. exit de corpore: fateor vobis nō illi negamus qd̄ petit: sed nō p̄sumim⁹ qz hinc bene exeat. Non p̄sumo nō vos fallo. Fidelis bene viuens: bene hinc exit. Agens penitentiā dū sanus est: et recōsiliat⁹ et postea bñ viuēs secur⁹ hic exit. Sz dicitis qd̄ est bñ viuere post penitētiā abstinere vos ab ebrietate: a cōcupiscentia: a furto: a multiloquio: ab ipso īmoderato risu: a verbo ocioso: vñ reddituri sūt hoīes rōnem in die iudicij. Ecce leuia dixi et omissa illa grandia et pestifera. Et aliud dico. Nō solum ante penitētiā bene viuendū est: sed et post penitentiā melius. Sed ab istis vitijs hō cauere se debet: age ergo penitētiā dū sanus es: qz nescis si ipsam possis accipere: et cōfiteri deo et sacerdoti peccata tua. Ecce quare dixi qd̄ ante penitētiā bene viuēdū est: et post penitētiam melius. Agens vero penitentiā ad ultimū et recōsiliatus si securus hinc exit: ego nō sū secur⁹. Unū securus sū: securus sum et do securitatē. Unū nō sum securus: penitētiā dare possum securitatem dare nō possum. Nūquid dico dāpnabitur: non dico. Sed nec liberabitur dico. Sed quid tibi dico. Nescio dixi: nō p̄sumo: nō p̄mitto. Plus nescio de volūtate dei. Vis te frater a dubio liberare et qd̄ incertū est euadere. Age penitētiā dū san⁹ es. Si enī egeris verā penitētiam dum sanus es securus es. Quare securus es: quia egisti penitentiā eo tempore quo et peccare potuisti. Si autem tunc vis agere penitētiam ipsam quando iam peccare non potes: peccata te di miſerunt nõ in illa. hec Aug⁹. Nõnulla ad penitẽtiã ꝓuocãtia reperies ſuperi⁹ in ſcḋa parte in cap. vbi cõtra deſperationẽ agitur. Nõ aũt dolere ꝙ̃a peccaueras magis idignari atq3 iraſci deũ facit: ꝙ̃ illud pctm̃ qḋ ante peccaueras. Si erramus puã penitentiã imponendo: melius eſt de mĩa reddere rõnē ꝙ̃ de auſteritate: vbi enĩ paterfamilias eſt largus: diſpenſator non debet eſſe auarus. Et ſi deus eſt benignus: vt quid ſacerdos vult eſſe auſterus. Et nota ſm̃ Thomã in veritate theologie: ꝙ per penitẽtiã abſoluitur hõ a pctõ: reſtituit̃ eccleſie: recõciliat̃ xp̃o: donis ſpũalibus ditatur: de filio diaboli filius dei efficitur: paradiſus aperit̃: hec eſt ꝙ̃ angelos letificat: impiũ iuſtificat: amiſſa bona reuocat: penã eternã vitat. Nam ſm̃ euangeliũ Gaudium eſt angelis dei ſuꝑ vno peccatore penitentiã agente.

¶ De cõtritione et ꝙ nullũ peccatũ veniale dimitti pōt abſq3 cõtritiõe aliqua. Cap. ii.

Contritio vero ſm̃ eundẽ Tho. vbi ſupra eſt dolor volũtarie aſſumptus ꝓ pctis cum ꝓpoſito cõfitendi et ſatiſfaciendi. Nota ꝙ cor dr̃ durũ: qḋ diuine inſpirationi ſe tangenti nõ cedit: ſed obuiat in affectu peccandi ⁊ demorãdi. Frangi vero dicitur quãdo incipit a propoſito peccandi reſipiſcere: licet nondũ totaliter conuertatur. Conteri autẽ cor dicit̃ qñ volũtas ꝑfecte ab affectu pctī receſſit. In contritiõe duplex eſt dolor. Un⁹ eſt voluntatis qui nõ eſt aliud ꝙ̃ diſplicẽtia pctī. Alius eſt ſenſibilis. Prim⁹ eſt de eſſentia contritionis. Scḋs vero dolor nõ requiritur de contritionis neceſſitate: ſed de eius perfectione: quia talis dolor non eſt in noſtra poteſtate. Nota ꝙ cõtritio poteſt tãtum incendi: ꝙ non ſolũ culpa ſed etiã pena totaliter dimittat̃. hoc aũt poteſt fieri dupliciter. Unomõ ex parte caritatis que diſplicentiã pctī cauſat: q2 ſic ꝯtingit caritatẽ incẽdi: ꝙ̃ cõtritio inde ſequẽs merebit̃ abſolutionẽ ab oĩ pena. Alio mõ ſit illud ex pte doloris ſenſibilis: quẽ volũtas i cõtritiõe excitat: q2 ille dolor quedã pena eſt que tantũ pōt incẽdi ꝙ ſufficit ad deletionem culpe ⁊ pene hec tho. vbi ſupra. Et notãdũ ſm̃ hugonẽ ꝙ licet in cõtritione dimittat̃ pctm̃: que fit cũ ꝓpoſito cõfitendi et ſatiſfaciendi: ſi tñ poſtea non ſequit̃ ꝯfeſſio et ſatiſfactio habita: ſcz oportunitate pctm̃ dimiſſum in ꝯtritiõe nõ redit ſed peccat mortaliter qui pōt ꝯfiteri ⁊ ſatiſfacere: ⁊ nõ facit. Petrus ⁊ Tho. huic ſententie concordãt: ⁊ addit Tho. qḋ nõ ſolũ ꝓpter preceptũ tenetur quis confiteri ⁊ ſatiſfacere ſed etiã ꝓpter incertitudinem: q2 ſcz non eſt certus ꝙ ſua ꝯtritio fuerit ſufficiens ad totũ reatũ tollendũ. De pctis vero oblitis ſufficit contritio generalis: ⁊ addit thomas ꝙ cum hõ non pōt recolere pctm̃: non ſolũ de peccato oblito debet dolere in genere: ſed etiam de obliuione eius dolere: que ex negligentia cõtingit. Utrũ autẽ dolor contritionis poſſit eē nimis magn⁹. Rñdit Tho. in ſcriptis dicens ꝙ contritio ex pte doloris qui eſt in rõe ſcz diſplicẽtia q2 peccatũ diſplicet in ꝙ̃tũ eſt offenſa dei nõ poteſt eſſe nimia ſicut nec amor caritatis quo intenſo talis diſplicentia incẽdit̃ pōt eſſe nimius: ſed ꝙ̃tũ ad dolorem ſenſibilẽ pōt eſſe nimi⁹ ſicut ⁊ exterior corporis afflictio pōt eſſe nimia: vt in ieiunio ⁊ ſimilibus In his eñi debet accipi ꝓ mẽſura conſeruatio ſubiecti ⁊ bone habitudinis ſufficiẽs ad ea que agẽda incũbũt: ⁊ ꝓpter hoc dr̃ ad Romanos. xii. rõnabile obſequiũ veſtrũ. Notãdũ ſꝫ Raymũdũ ꝙ ſex ſũt cauſe que inducũt hoiem ad ꝯtritionẽ. Prima ẽ pctõr recogitatio. Scḋa eſt pudor ſcḋm ad illã cogitationem. Tertia eſt pctõr vilitas. Quarta eſt timor extremi iudicij ⁊ itollerabilis ſupplicij. Quinta eſt dolor de amiſſiõe celeſtis patrie. Sexta eſt ſpes ⁊ hec ẽ triplex .ſ. grẽ: glorie: ⁊ venie. Dolor pctī debet eſſe triplex ſꝫ Bern. videlicet Acer acrior acerrim⁹: acer q2 offendim⁹ dñm creatorẽ oĩum: Acrior q2 patrẽ noſtrũ celeſtẽ qui nos paſcit multipliciẽ. Acerrim⁹ q2 offẽdim⁹ redẽptorẽ noſtrum qui nos liberauit ꝓprio ſanguine ſuo a vinculis pctōꝝ: a crudelitate demonũ et de acerbitate gehẽne. Itẽ nota ſꝫ hug. de ſancto victore ꝙ deus qñ hominẽ abſoluit a vinculo pctī ligat eũ vinculo perpetue deteſtationis. Sed hec deteſtatio duplex eſt: quedam in habitu ad quã ſemper tenet̃ hõ q peccauit et poſt ꝑfectã pctī remiſſionẽ. vñ Auguſtin⁹ ſic ait. Penitẽs ſemꝑ doleat et de dolore ſemꝑ gaudeat: et non ſemper doluiſſe doleat. Alia eſt deteſtatio in actu ad ꝙ̃ penitens non ſemper tenetur. Utrum vero ad remiſſionem venialis peccati requiratur auerſio voluntatis ab illo: reſpondit petrus dicens ꝙ quodlibet peccatum remiſſione indiget quo ad duo ſcilicet quo ad culpam: ⁊ quo ad penam vel reatum pene nec pōt eſſe ſcḋa remiſſio: ſcz pene ſine prima: quia ꝙ̃diu homo culpã habet: debitor ẽ pene: culpa aũt in deordinatione volũtatis conſiſtit. vnde non poteſt remitti niſi per ordinationem eiuſdē voluntatꝫ. volūtas aūt ĩ deordinatione manēs deordinari nō pōt. Alioqn̄ oppoſita eſſēt vera ſimul. Ideo voluntate fixa manente in affectu pcti venialis alicuius determinati: illud idē tolli nō pōt. Quod aūt contritio requirat̄ ad remiſſionē venialis peccati dicit etiā Thomas in ſum. veritatis theo. ſic. Peccatum veniale non remittit̄ ſine cōtritiōe: cuius ratio hec eſt. Quia q̄diu manet voluntas in aliquo veniali: nūq̄ dimittitur: ſed oportet volūtatē auertere ab eo qđ quis prius volebat ⁊ diſplicere ei qđ voluit ipſum ante recedere ab eo qđ prius volebat. eſt ei diſplicere qđ voluit. Talis aūt diſplicētia dolor cōtritionis dr̄ quē eſt gratiā informata ⁊ iō pctm̄ veniale nō dimittitur ſine cōtritione. De hac materia aliqua notabilia reperies ĩ prima parte hui⁹ voluminis. L.iii capitulo qđ tractat de peccato in ſpm̄ ſanctū paulo ante finē. venialia vero peccata ſm̄ petrū in ſcripturis. diſtict. xv. ĩ expōne littere: multipliciter remittūtur: nūq̄ tn̄ ſine aliqua cōtritiōe precunte aliq̄n quidē quaſi virtute ſacramēti vt

A p penitētiam p baptiſmum p eucariſtiā . et extremā vnctionē. p relaxationes q̄ fiunt virtute clauiū eccleſie. ⁊ p generalē confeſſionē p martirium ⁊ dimiſſionē iniuriarū p cōuerſionē aliorum. ⁊ per patiētiam flagellorum per epiſcopalē bñdictionē. ⁊ p aquam benedictam . ⁊ hoc itellige cū facit vel accipit iſta vel eorum aliqua per deuotam cōtritionem. Patet igitur ex hijs in hoc caplō. ſcriptis nec nō ⁊ ex illis q̄ ĩ ca. allegato cōtinent̄ q᷑ de omi pctō et iā veniali opꝫ nos habere cōtritionē ſpecialē vel gn̄alē atq; ppoſitū illud iterum nō cōmittēdi. ſpecialē quidē ſi lapſi⁹ recordamur. Generalē vero qn̄ non occurrit memorie noſtre vnde ⁊ magr̄ ſentētiarū. libro. iiij. di. xvi. ſic dicit. Sufficit p peccatis venialibus dñica oratio cū ieiunio aliquo ⁊ elemoſinis ſic tn̄ vt pcedat cōtritio aliquātula ⁊ addat̄ cōfeſſio ſaltem gn̄alis ſi aſſit facultas. Sciēdum ſm̄ thomā de veri. theo. q᷑ in duob⁹ caſibus nō remittit̄ peccatū veniale. Primus eſt: ſi talis habet pctm̄ mortale. q̄m ſi eſt in mortali nūq̄ dimittit̄ veniale . Secūdus eſt qñ voluntas fixa manet in affectu alicuius peccati venialis q2 manēte cauſa: nō poteſt tolli effectus ſed volūtas inordinata ad aliqđ eſt cauſa pcti venialis vñ manēte volūtate fixa: nullomō remittit̄ pctm̄ veniale. hec thomas vbi ſupra.

¶De confeſſione que non ſoli deo ſed etiā ſacerdoti facienda eſt. Ca. iiij.

Confeſſio vt ait aug⁹ eſt per quā morbus latens ſpe venie aperitur. Et nota ſm̄ Thō. de veritate theologie q᷑ duplex eſt confeſſio. Quedā eſt mentalis que fit deo: et hec eſt de iure naturali. Quedam eſt vocalis que fit homini et hec non eſt de iure naturali Igitur ante incarnationē xp̄i. ſufficiebat cōfeſſio mētalis. q2 de⁹ nōdū erat hō . ſꝫ poſtq̄ factus eſt hō: debet cōfeſſio fieri hōi: vt vicario xp̄i In hoc eī q᷑ miniſtris ſacramētorum dedit poteſtatē ligandi atq; ſoluēdi. inſinuauit cōfeſſionē eis tāq̄ iudicib⁹ ei⁹ debere fieri Sic ergo xp̄s inſtituit confeſſionē tacite. ſed apoſtoli promulgauerūt eam expꝰſſe hec thomas vbi ſupra. Quod aūt nō ſufficiat nobis ſoli deo confiteri: ſed etiā ſacerdotibus: Magiſter ſentē. li. iiij. diſtin. xvi. oſtendit dicens. Quod ſacerdotibus cōfiteri oporteat: nō ſolū illa auctoritate Iacobi apoſtoli. Confitemini alterutrū peccata veſtra. ſed etiā aliorū plurib⁹ teſtionijs cōprobat̄. Ait enim aug⁹. Quē penitet oino peniteat. ⁊ dolore in lacrimis oſtēdat. Repꝰſentet vitā ſuā deo p ſacerdotē. pueniat iudiciū dei p cōfeſſionē. pcepit enī dñs mūdandis: vt oſtēderēt ſe ſacerdotibus docēs corꝑali pꝰſentia cōfitēda peccata: nō per ſcriptū manifeſtāda. Dixit ore monſtrate. ⁊ oēs nō vn⁹ p oib⁹: nō aliū ſtatuatis

nūciū q̄ pro vobis offerat mun⁹ a Moiſe ſtatutū: ſed q̄ p vos peccaſtis: p vos erubeſcatꝫ. Erubeſcētia enī ipſa ꝑtē habet remiſſionis. Ex mīa ei hoc pcepit de⁹: vt nemo peniteret in occulto. Fit enī veniale p confeſſionē: qđ crimiale erat in opatiōe. Multū enī ſatiſfactiōis obtulit q̄ erubeſcētie dñans nihil eorū q̄ cōmiſit nūcio dei negauit. Laborat ei mēs paciēdo erubeſcētiā ⁊ q᷑ verecūdia magna pena eſt: q̄ erubeſcit p xp̄o: fit dign⁹ mīa vñ patet q᷑ q̄to plurib⁹ cōfitebit̄ in ſpe venie turpitudinē criminis: tanto facili⁹ cōſequitur grām remiſſiōis hec aug⁹ vñ Magr̄ ſen. ſic con. Ex hijs ſimilibus alijs q2 plurib⁹ auctoritatib⁹ indubitant̄ oñdit̄ oportere deo pꝰus deīde ſacerdoti offerre cōfeſſionē nec aliť poſſe puenīri ad ingreſſum paradiſi: ſi aſſit facultas. q2 nō ſufficit cōfiteri deo ſine ſacerdote nec eſt vere hūilis. ſi nō deſiderat ⁊ reqrit ſacerdotis iudiciū. vñ ⁊ aug⁹ ait. Qui vult confiteri pctā ſua vt inueniat grām: q̄rat ſacerdotē q̄ ſciat ligare ⁊ ſoluere: ne cū negligens circa ſe extiterit: negligat̄ a deo. ābo q; ĩ fouea cadāt hinc etiā venerabilis Beda ait. Coeq̄lib⁹ cotidiana ⁊ leuia grauiora vero ſacerdoti pādamus ⁊ q̄to temꝑe iuſſerit purgare curemus quia ſine cōfeſſione emendationis peccata dimitti nequeunt. Illud vero ābroſii. ſ. lacrime lauāt delictū qđ voce pudor ē cōfiteri ſꝫ Glo. ſe

Ad publicā penitentiā referendū eſt. Ubi enī virtutē lacrimarū ⁊ cōfeſſionis Ambroſius oſtēdens: ſignificare voluit: ꝙ lacrime occulte ⁊ cōfeſſio ſecreta. q̄ fit ſoli ſacerdoti: lauāt delictū qđ pudet publice aliquē cōfiteri. Qđ vero dicit ſe petri lacrimas legiſſe nō cōfeſſionem: per hoc nō excluditur illā q2 nondum facta erat inſtitutio cōfeſſionis q̄ modo eſt. q2 xp̄s formaliter cōfeſſionē per ſe inſtituit cū poſt reſurrectionē clauiū poteſtatē cōceſſit dicēs. Quorū remiſeritis peccata: remittuntur eis. et quorū retinueritis: retēta ſunt. Quam q̄dē poteſtatē ſacerdos exercere non poteſt ſufficientē: niſi pctōr ei p̄ cōfeſſionē ſuam cōſcientiā aperit. Cū ergo xp̄s ſacerdotes inſtituit iudices aliorū i foro cōſciētie: tenetur illi q̄ cōſcientiam vulneratā hūit per peccatum: eā ſuo iudici aperire ſ̄m Ricardum.

D Qualis autē debeat eſſe cōfeſſio patet in hijs verſibus. Sit ſimplex hūilis cōfeſſio pura fidelis. Atq̧ frequēs. nuda. diſcreta. libēs. verecunda. Integra ſecreta. lacrimabilis. accelerata. Fortis et accuſans: et ſit parere parata. Quorū ſenſus talis eſt. Sit ſimplex: vt non recitet in cōfeſſione niſi quod ad qualitatem peccati pertinet. humilis vt peccator ſe miſerum et infirmum confiteatur. Pura. vt ſcz recta ſit cōfitentis intentio. Fidelis. i. vera et nulla falſitate admixta: frequēs: ꝓpter oblivionē pctōꝝ vitandā: et augmentū grē. Nuda: vt nō inuoluat obſcuritatē verborū. Diſcreta. vt ſcz maiora peccata cū maiore pudore cōfiteat̄. libēs. i. ſpōtanea et nō coacta. verecūda: vt erubeſcat et nō ſe iactet de peccatis ꝓpter aliq̄ ſeculi vanitatē. Integra vt. ſ. nō ſubtrahat aliqua q̄ manifeſtāda ſūt. Caueat igitur ne quis duct᷒ verecūdia: diuidat apud ſe cōfeſſionē. vt diuerſa diuerſis ſacerdotibus velit manifeſtare. Quidā enī vni celant: q̄ alteri manifeſtāda reſeruant. ꝙ eſt laudare ſe et ad ypocriſim tendere: ⁊ ſemper venia carere ad quā ꝑ fruſtra putat ſe venire. Sit etiā cōfeſſio ſecreta ſcz ſ̄m cōditionē fori in quo de occultis cōſciētie agitur. Lacrimabilis: vt doleat peccator de cōmiſſis. Accelerata: vt non differat de die i diē: ſed ſtatī vel q̄ citi᷒ cōmode poterit cōfiteat̄. Fortis: vt nichil ꝓpter verecūdiā dimittat accuſans ſcz ſeipſum ⁊ nō aliū. Et ſit parere parata. ſ. monitis ſacerdotis. vn̄ aug᷒ ait. Ponat ſe penitens omnio in poteſtate iudicis. i. in iudicio ſacerdotis vel ſibi reſeruans ſui vt oīa eo iubente paratus ſit pro recipienda aīe vita facere: q̄cūq̧ faceret ꝓ euitanda corporis morte et hoc gaudio et deſiderio: quia vitā recuperat infinitam. Cū gaudio enī facere debet immortalis futurus que faceret morte differenda moriturus hec augu. Et notandū ꝙ ſicut tribus modis offendimus deū. ſ. corde ore et opere. ita ei eſt ſatiſfaciendū per cordis cōtritionē. oris confeſſionē. et operis ſatiſfactionem. Et ideo auctoritates que dicūt peccatū dimitti ſola cordis cōtritione itelligende ſunt. qñ articul᷒ neceſſitatis excludit oris cōfeſſionē vt cū q̄s ꝯtrit᷒ ⁊ morte ꝑuenit. Et auctoritates q̄ dicūt. ſine oris cōfeſſione et opis ſatiſfactione peccatū nō dimitti itelligūtur de iteriori cōfeſſione que eſt recognitio peccati vel propoſitū cōfitendi ſi poſſet vel gratia qua ſic homo diſponitur vt recognoſcat et velit cōfiteri: ſi locus et tempus affuerint et de interiori ſatiſfactione. que eſt iterior dolor ⁊ amaritudo aīe. de pe. di. i. cap. i. in gloſa in principio. Itē nota ſ̄m. tho. ꝙ i quatuor caſibus tenetur quis ſuā confeſſionem iterare.

E Primus eſt ſi cōfeſſor ſuus non habuit poteſtatē de talibus peccatis abſoluēdi. vel q2 nō erat ſuus ſacerdos. Secūdus ſi ſacerdos neſciuit diſcernere. Tertius ſi cōfeſſio ꝑus facta nō fuit integra. ſi tū aliqua excidāt a memoria non debet cōfeſſio reputari dimidiata. Quartus. ſi cōtēpſerit vel neglexerit ſatiſfacere: ⁊ oblit᷒ eſt ſatiſfactionē iniūctā. Nam ſi eā ſciret ⁊ implere vellet nō oporteret confeſſionē iterare. Item ſ̄m tho. diſti. xvij. q̄nto quis pluribus ſacerdotibus poteſtatē habentibus cōfitetur: tanto plus ei de pena remittitur. tum ex erubeſcētia cōfeſſionis que in penā ſatiſfactoriā cōputatur. tū etiam ex vi clauiū vn̄ totiens poſſet aliquis confiteri qđ ab omni liberaretur pena. O homo inq̄t aug᷒. Quid times cōfiteri: id qđ per cōfeſſionē ſcio: min᷒ ſcio q̄ id ꝙ neſcio. Cur confiteri erubeſcis peccata tua: peccator ſum ſicut ⁊ tu. Confitere hō homini: hō pctōr hoī peccatori ſi lige ꝙ vis. Si non confeſſus lateas: incōfeſſus damnaberis. Ad hoc deus exegit cōfeſſionē vt liberet hoīem humilem. Ad hoc dampnat nō confitentem vt puniat ſuperbum.

F Confeſſio eſt ſalus animarum. diſſipatrix viciorū reſtauratrix virtutū: oppugnatrix demonū: quid plura: Obſtruit os inferni. portas apit paradiſi. Agite ergo penitentiā q̄lis agitur in eccleſia. Nemo ſibi dicat: occulte ago: apud deū ago nouit de᷒ qui michi ignoſcit: q2 in corde ago. Si ſufficit occulte agere ⁊ ꝓprio arbitrio: ergo ſine cā dictū ē q̄ ſolueritis i terra ſoluta erūt ⁊ i celo. Ergo ſine eiusa date ſunt claues. Hinc ⁊ ambroſiꝰ ait. Qui ſe accuſat eſi peccator ſit: iuſtꝰ eſſe incipit. quia nec ſibi parcit ⁊ dei iuſticias confitet͂. Ceſſat enim vindicta diuina: ſi confeſſio precurrat hũana. Abſq; cõfeſſione iuſtus iudicatur ingratus ⁊ peccator mortuus reputatur. Confeſſio ergo eſt peccatoris vita iuſti gloria: ⁊ neceſſaria eſt peccatori: ⁊ iuſtum nihilominus decet. Quiſquis verbum cõfeſſionis in ore habet: ⁊ in corde nõ habet: aut doloſꝰ eſt aut vanus. Qui vero in corde ⁊ nõ in ore

A aut ſuperbus eſt aut timidus hec Ber. Notandum ꝙ quidam miles venationi vacans in loco ſibi igno[illegible] ⁊ nimis vaſto famulis ſuis amiſſis intrauit in quãdã terre cauernã: in qua ſedebat vnus magnus gigas corpore et terribilis aſpectu: qui dixit militi. bñ veniſti Nunc enim luctabimur. Cui miles ait. Scio ꝙ ſine comparatione fortior me es. Rogo q̃ te: vt concedas michi vitam meã. Qui rñdit. Dicas michi tria vera verba quibus aſſentiã ⁊ non nocebo tibi. Cui miles dixit. Ego ſum hic. Et gigas reſpondit hoc eſt verũ. Scdõ miles dixit. Diſplicet ac penitet me ꝙ vnq̃ veni huc. Et gigas ait. Bene credo. Et tercio miles dixit. Si ſemel hinc receſſero: huc nunq̃ redibo. Et gigas ait. Bene ſuppono. Et ſic per iſta tria vera verba euaſit mortem. Sic igitur peccator ad cõfeſſionem accedens dicas tria vera verba: ⁊ liberaberis de mortali peccato ⁊ de laqueis diaboli. Primo dicas: ego ſum hic. i. ego ſum in hoc vel in illo peccato teipſum accuſando. Secundo dic. Penitet me ꝙ huc veni. i. diſplicet mihi ꝙ vnq̃ aliquod peccatũ cõmiſi ꝑ quod veni in huc. Tercio quoq; dicas. Si ſemel fuero liberatꝰ nunq̃ redibo iterũ ad pctm̃. Et tunc indubitanter liberaberis a pctõ: ⁊ vere adorabis deũ. Sicut enim repellit deus peccata ſua defendentẽ: ſic recipit cõfitentẽ vñ augꝰ ait. Due res ſunt homo ⁊ peccator. Quod audis hõ: deꝰ fecit. Quod audis pctõr ipſe homo fecit. Dele ꝙ feciſti: vt deus ſaluet quod fecit. Oportet vt oderis in te opus tuum: ⁊ ames in te opꝰ dei. Cum autẽ ceperit tibi diſplicere quod feciſti: inde incipiunt bona opa tua: qꝛ accuſas mala opa tua. Initio bonorũ operum: eſt con-

B feſſio malorũ operũ. Confeſſio vero facta ex corde cum ꝓpoſito decetero nõ recidiuãdi: nõ ſolũ a confuſione tꝑorali liberat ſed etiam peccata a ſentẽtia diaboli penitus delet ſicut iſtis ſubiunctis exẽplis manifeſte oſtendetur. Refert Ceſariꝰ. ꝙ clericus quidã iuuenis pauper dixit cuidã aurifabro ꝙ ad domũ ſuam veniret quidã mercator q̄ cõparare volebat vaſa aurea ⁊ argẽtea diuerſarũ formarum. Quo dicto clerico recedẽte aurifaber lucrare deſiderans: familie ſue dixit. ꝙ ad domũ talis clerici talia ferrent vaſa. Afferentẽ igitur huiuſmodi vaſa clericus ſolum reſpiciẽs in introitu domꝰ ſue eũ interfecit. ⁊ ſimul cũ ſorore ſua eũ membratim diuidẽtes in cloacã proiecerũt. aurifabro autẽ redire tardante: familia eiꝰ ad domũ dicti clerici venit. dñm ſuũ requirẽs. Clerico negante eũ illuc aduenisse iudices adducunt͂. Frater igit͂ ⁊ ſoror crimẽ negare non valẽtes cum ꝑ ſui ſanguinis apparitiõe. tũ pro vaſorũ repertiõe ambo igni adiudicant͂. Dixit igit͂ ſoror clerico. Frater pro te hoc ſuſtineo ſed ex quo nõ poſſumus penam imminentẽ euadere: ſaltẽ cõfiteamur pctm̃ noſtrũ. vt penã euadamꝰ eternã. Clerico indignante et etiam indurato: puella ſacerdoti cum magna cordis contritione eſt cõfeſſa. Deinde ambo ligati ad vnũ ſtipitẽ in medio copioſi ignis deſperans ille mox cõſumitur puella vero virtute confeſſionis illeſa conſeruatur. vincula tñ eius cõburuntur. nec aliter ſenſit ignis ardorẽ: q̃ ventum roris flantẽ. Refert idẽ Ceſarius ꝙ in Brabantia erat quidam demõ. qui hominibus pctã cõmiſſa nõdum cõfeſſa improperabat. Quẽ quidã hõ deſiderans audire. ſed timẽs ne peccata ſua reuelaret: vniuerſa peccata ſua cõfeſſus eſt ſacerdoti voluntate peccandi relicta. Ex hac igit͂ cõfeſſiõe ſecurior factus venit ad domũ. Mox igit͂ vt introſpexerat: demõ in aere clamauit. Amice veni huc. Certe bene te dealbaſti. Et ſtatim oĩa peccata ſua licet confeſſa: quibus reuelauit eꝗ turpia et vilia erant: illum nimis cõfudit. Triſtis igitur effectus ⁊ in ſe reuerſus: rediens ad ſacerdotem que geſta ſũt retulit et cõfeſſionẽ iterauit. cum firmo ꝓpoſito perſeuerãdi. Tũc ſacerdos dixit ei. Uado ſecundo penitere: nõ te confundet ampliꝰ ⁊ fecit ſic. Intrante eo domũ: quidã de circumſtantibus dixerunt demoni. Ecce amicꝰ tuꝰ cui paulo ante tã turpia peccata improperaſti. Rñdit demõ. Ego illi nichil improperaui:

C nec de eo aliquid mali ſcio. ſic ꝙ ꝑ virtutem confeſſionis: euaſit notam maxime cõfuſionis putauerũtq; audiẽtes demonẽ priꝰ fuiſſe mentitũ. Ad cõplemẽtũ vero penitẽtie: requiritur ſatiſfactio: qꝛ ſm̃ tho. de veritate the. ſicut in bellis reſtituta amicitia nõ ſtatim remittitur debitum illati dampnũ: ita poſt remiſſionem culpe. in cõtritiõe culpe remanet pene debitũ ſatiſfactorie. Iniungit autẽ ſacerdos quedā ad satisfactionis fundamentum: sicut abstinere a peccato ꝛ restituere ablatum. quedā iniungit ad satisfactionis expeditionē vt vitare cōsortiū malorū. quedam iniungit ad substantiam satisfactionis. vt ieiunare vigilare/dare elemosinā pegrinari/ꝛ alia huiusmodi opa penalia facere. qdā vero iniungit ad serenitatē ꝛ pfectionē satisfactionis. vt sunt opa supererogationis. Tres aūt sunt ptes satisfactionis. s. ieiuniū/elemosina/ꝛ oratio. Ieiuniū contra carnis cōcupiscētiā. Elemosina cōtra auariciā. orō aūt ordinatur cōtra supbiā. vn̄ thobie. xij. scribit̄. Bona est oratio cū ieiunio ꝛ elemosina. Dicendū ergo ꝙ omnia opa carnē affligētia reducunt̄ ad ieiuniū oia vero opa mie: ad elemosinā. omia quoqꝫ opa spūalia: ad orationē. Est aūt satisfactio sm̄ augu. causas pctōꝝ excidere: ꝛ eorū suggestionib⁹ aditū nō indulgere. ¶ De humilitatis descriptiōe ꝛ eius cōmendatione. Cap. iiij.

D De humilitatis virtute scripturus deprecor lectorē. ne se patiatur tediū incurrere etiā si diu⁹ de hac virtute. q̄ ceterarū virtutū fundamētū ꝛ custos atqꝫ restauratrix est inueniar tractare: precorqꝫ ipm̄ lectorē vt pro me pctōre humilitatē cordis affectante dignetur dn̄m ihesum exorare vt eiusdem virtutis me participem saltem ipsius lectoris precib⁹ et meritis facere ex sua gratuita grā dignetur. Amen. Aug⁹ humilitatē describens sic ait. Humilitas est ex intuitu proprie cōditionis ꝛ sui cōditoris voluntaria mētis inclinatio in suo cōmēdabili ad suū cōditorē. Humilitas est velut quedā mētis inclinatio seu genuflectio corā deo cū semp̄ veneratione. Prima causa huius inclinatiōis: est intuitus proprie cōditionis. Propriā cōditionē intuebat̄ Abrahā cū diceret loquar ad dn̄m meū cū sim puluis ꝛ cinis. Item iob qui ait. Putredini dixi. Pater meus es mater mea ꝛ soror mea vermibus. Ad hunc intuitū dn̄s nos p prophetā Micheā mittit dicēs. humiliatio tua: est i medio tui. i. i vētre voluit ei dn̄s ventrē ante nos ee vt per hūc semp videre possem⁹ materiā humiliationis nostre. Secūda causa hui⁹ inclinatiōis ē intuit⁹ cōditoris in quo null⁹ est defect⁹. vn̄ in cōparatiōe ei⁹ apparet magis defect⁹ nr̄. Si eni stelle nō sūt mūde i cōspectu eius. q̄to magis hō putredo. ꝛ filius hois vermis. vn̄ et ysaias ait. Quasi pann⁹ menstruate: oēs iusticie nr̄e hic ꝛ greg. ait. Sed iusticia nostra ad examē diuine iusticie deducta: iniusticia ē ꝛ sordet in districtiōe iudicis: qd̄ fulget i estia

tione opantis. vn̄ Iob de se ait. Nūc oculus me⁹ videt te: ꝛ iccirco me reprehēdo ꝛ ago penitētiā i fauilla ꝛ cinere. Nūq̄ se meli⁹ deprehendit. mod⁹ humane ipfectiōis: q̄ī in lumine vult⁹ dei. In speculo diuine visiōis: mēs humilis i suo imo manet: tractat ei q̄ in se ipsa sunt. Deus eni in corde humili q̄escit: q2 aīa tranq̄lla ꝛ humilis est sedes dei: vn̄ ꝛ aug⁹ sic E ad deū ait. O q̄ excelsus es: ꝛ humiles corde sūt dom⁹ tue. Humilitas sm̄ Ber. ē virt⁹ qua homo verissima sui cognitione sibi ipsi vilescit. Itē. sm̄ eundē. humilitas ē cōtēpt⁹ proprie excellētie. Prior descriptio videt̄ ptinere ad humilitatē intellect⁹ secūda vero ad humilitatē affectus. vn̄ qdā frater interrogauit quēdā senē dicens Quid ē humilitas? Et ille rn̄dit. Qui vult esse humilis: fugiat: eligēs taciturnitatē. Nota ꝙ humilis se semp humiliat ꝛ adnichilat. Sicut eī ram⁹ in quo pendēt fruct⁹. ꝛ sicut spica plēa grano respicit et declinat versus terrā: sic aīa humilis. q̄ instar rami est onerata fructib⁹ bonorū opm̄. et ad modū spice est plena granis virtutū: respicit terrā. i. fragilitatē propriam F et carnis cōditionē terrenā. Supbia eligit mōtes: humilitas valles. Et nota i mōtib⁹ sūt. iiij. mala. s. ariditas. duricies. sterilitas. ꝛ precipitiū. sic i supbis est ariditas deuotionis. duricies cōpassiōis. sterilitas opatiōis. ꝛ precipitiū dānatiōis. Humilitas aūt eligit valles: i qb⁹ sūt quattuor bona illis malis opposita. Nā valles cōtra ariditatē sunt irrigue: cōtra duricies sunt molles. cōtra sterilitatē sunt fructifere. cōtra precipitiū sunt secure. Sic humiles ad modū vallis: sunt irrigui p deuotionē. molles p cōpassionē. fructiferi p bonā operationē. securi p diuinā protectionē. q2 in loco isto nō opꝫ fieri precipitiū. Ad cōmēdationē humilitatis multū valere pōt admonitio multiplex quā sacra scriptura. ꝛ sancti doctores de ea faciūt. Scriptū nāqꝫ est valde humilia spm̄ tuū. Vere bon⁹ enī valde humiliare nos: q2 q̄tūcūqꝫ humiliauerim⁹ nos: xp̄o humiliores nō erim⁹. q̄ ait vade et recūbe nō in medio loco l nouissimo loco. Non est plane timenda q̄ta sit humiliatio horrenda aūt ē. nimisqꝫ pauēda vel minima temere psūpta erectio. Quāobrē nolite o hō G cōparare maiorib⁹. noli minorib⁹. noli [illegible] noli aliquib⁹. noli vni. Didicisti inquit petrus [illegible] ppter virtutē [illegible] humilitatē suo exēplo docuit. i. nascēdo. pdicando. miracula faciendo. moriendo. xp̄s in omnibus opib⁹ suis. nobis multū voluit humilitatē rcōmēdare. Matrē humilē voluit habere et humilē domū: q₂ diuerſoriū hūilē lectum: quia preſepiū hūilē veſtē q₂ pānis inuolutꝰ eſt. Diſcite inq̄ a me nõ celū et terrā creare nõ miracula facere: ſed quia mitis ſum et humilis corde. Uis capere celſitudinē regni prꝰ capere hūilitatē dei. Medicina timoris hoīs eſt humilitas xp̄i. Erubeſcat ergo hō eſſe ſuperbus: q₂ hūilis factus eſt deus. Erubeſceret miles ſedere in ſcamno ſi videret regē ſedentē ad terrā. Intollerabilis impudētie eſt vt vbi ſe exinaniuerit maieſtas infletur vermiculus ⁊ intumeſcat. Quid magis admirandū: q̄d amplius deteſtandum: quid grauius puniendū: ꝙ videns dei filiū ſūmū in regno angelorꝝ nouiſſimū factū in regno hominū: apponat adhuc magnificare ſe hō ſuper terrā? xp̄s circūciditur in quo magnum datur humilitatis exemplū: de cuꝰ hūilitate Bern. loquit̄ dicēs. In incarnatione minoratus eſt xp̄s paulominꝰ ab angelis: ſed ī circūciſione multo magis: q₂ latronis cauterio eſt ſignatus veſtigiū nullū pcti habēs alligaturā vulneris non refugit. Nõ ſic impij non ſic agit peruerſitas elationis hūane. Erubeſcimꝰ vulnerū alligaturā: qui de vulneribus etiā interdū gloriamur. Qui ſine pctõ ē nõ eſt dedignatus pctõr reputari. Nos et eē volumꝰ pctõres: ⁊ nolumus eſtimari. Chriſtus etiā ſubijcit̄ hoībus. Vñ luce euā. ſic de eo ſcribit. Deſcendit cum eis et erat ſubditꝰ illis: quis quibus. Deus hoībus. Qui etiam humiliauit et ſubdidit ſe manibus iohānis baptizandus: factuſq₃ obediens ſe humiliando vſq₃ ad mortē. Quid igit̄ intumeſcis o hō: o pellis morticina quid tēderis: o ſanies fetida q̄d inflaris: princeps tuus eſt humilis: et tu ſuperbus. Caput eſt humile et membrū ſuperbū. Hūilitas ſcḿ Baſiliū eſt. Si quā in te A peccauit frater tuus anteꝙ peniteat indulgeas ad q̄d fratres: aut que neceſſitas fuit vt exinaniret ſe et abbreuiaret dñs maieſtatis niſi vt vos ſimiliter faciatis. Obſecro pinde ſtudere hūilitati que fundamentū eſt cuſtoſq₃ virtutū. Sectamini illā que ſola pōt ſaluare aīas veſtras. Et ſciendū ſcḿ greg. ꝙ totiens i diabolū iacula mittimꝰ: quotiēs humiliter reſpōdemꝰ. Idē vbi ſuperbia regnat vel ypocriſis: hūilitas nõ h₃ locū. Sine humilitate vero: veniā ſperare nõ licet. Sūt aliq̄ mites: ſed q̄diu nihil dicit̄ vel agitur: niſi p eorꝝ arbitrio: patebit aūt ꝙ longe ſint a vera māſuetudine: ſi leuis oriatur occaſio hec manſuetudo quā hereditabit que ante hereditatē deficit. Volumꝰ vt idē Bern. ait eſſe humiles ſed ſine deſpectu: paupes ſ₃ ſine defectu: obedientes ſed ſine cõtumelia: caſti ſed ſine carnis maceratione. Sicut ſuperbus honoribus: ita vere hūilis ſui gloriat̄ deſpectione. vñ Bern. ait. Uere humilis non vult hūilis pdicari: ſed vilis reputari. Quāto quis pter deum in hoc ſeculo deſpicit̄: tanto magis exaltabit̄ in futuro. Tāto eris deo preciosior: q̄to fueris añ oculos tuos deſpectior. vñ Jeroꝰ. ait. Nihil eſt ꝙ ita deo gratum faciat et hoībus: ꝙ ſi vite merito nõ magni: ſ₃ humilitate infimi videamur. Hinc Ber. ait. Non magnū eſt eſſe hūilē in abiectione: magna prorſus ⁊ raro virtꝰ ē hūilitas honorata.

¶ Sequitur videre q̄tum deo placeat hūilitas et q̄tū homini pdeſſe ſoleat. Cap. v.

Humilitas miro modo redolet: ⁊ cetera B bona hoīs ei redolere facit. Vñ ſcriptura ait. Cum eſſet rex i accubitu ſuo: nardus mea dedit odorē ſuū. Nardus pter ſui paruitatē humilitatē deſignat q₂ ſicut ſpēs aromatice cū in puluerē redigunt̄ vehementius redolēt: ita bona hoīs cū per humilitatē quaſi cõminuta fuerint: deo ſunt gratiora: vbi humilitas eſt: adeſt feruor qui redolentiā maiorē ſolet facere: humilis nihil reputat ſe habere vel facere: ideo feruēs ē ad quē inquit dñs reſpiciā: niſi ad pauperculū et contritū ſpū et trementem ſermones meos. Humiliū et mãſuetorꝝ tibi ſemp placuit deprecatio. Unde alibi ſcriptum eſt. Oratio humiliātis ſe nubes penetrabit. Unde pſalmiſta ait. humiliatus ſū₃ et liberauit me. Leo quippe aīalia ſibi repugnātia lacerat ⁊ conculcat ſubiecta vero abire permittit. Sic deus humili parcit: ſuperbum vero perſequitur. Dauid humiliter confitens peccatum ſuū: audiuit a ppheta. Dominus quoq₃ tranſtulit peccatū tuū. Hūilitas videtur dei ſentētias reuocare: ſicut patet in achab: ⁊ in ezechia ⁊ in niniuitis. Nõne vidiſti achab hūiliatum corā me: ait dñs ad heliā. Q₂ igit̄ humilia C tus eſt mei cauſa: non inducā malū in diebꝰ eius. Deus etiā humiles in preſenti exaltat ſicut p₃ in Moyſe qui erat dux populi conſtitutus a domino. et in rege dauid ⁊ multis aliis. Hūilibꝰ quoq₃ dat deus in preſenti gratiam ſuā ⁊ in futuro gloriā ſuā. vñ petrꝰ ait. Deus ſuperbis reſiſtit: hūilibus aūt dat grām. Hinc quoq₃ Bern. ait. Qui de ſuis confidit meritis ⁊ proprijs innitit̄ opibꝰ: in corde illiꝰ nõ intrat gratia. Quod deus humiles glorificet ex his vbis ſacre ſcripture p₃. Qui hūiliatꝰ fuerit erit in gloria: ⁊ qui inclinauerit oculos ſuos ipſe ſaluabitur. Vñ pſalmiſta ait. Tu populū hūilē ſaluū facies: ⁊ oculos ſuperboꝝ hūiliabis. Itē humiles ſpiritu ſaluabit. hinc etiā dñs ait. Niſi efficiamini ſicut paruuli nō intrabitis in regnū celoꝝ: humilis enim gloriam ſuam deo relinquit: cum ſuperbus eam vſurpet. Quis aūt dñs ꝑ ꝓphetā dicat. Gloriā meā alteri non dabo: ſuperbus tñ dicit ego eam mihi licet nō deder𝔷 vſurpabo. Humilis deū magnificat: ſupbꝰ ſeipſm. Hūilitas eſt deo fideliſſima ⁊ deuotiſſima: bona eni dei nō ſibi vſurpat ſed ſpōte clamat dicens cū ꝓpheta. Oīa enim opera noſtra operatus es in nobis dñe. Iam vero q̄tū ipſa humilitas hōiꝰ ꝓſit: libet aliqualit̄ ꝑtractare. Notandū itaqȝ ꝙ humilitas ſapientiā introducit. Vñ ſcriptū eſt: vbi humilitas ibi ⁊ ſapientia. Supbia autē nō habet D vbi ſapiētiā recipiat: ſed et ſapiētior eſt qui hūilior extitit. Vñ et venerabilis Beda dicit Hūilitas eſt clauis ſcientie ipſaqȝ humilitas magna pars videtur eſſe ſapientie. In vitis patrū. Quidā frater ieiunauit .lxx. ebdomadas: petēs a deo vt ſibi reuelaret de quodam ſermōe ſcripturarū. Et cum nō fuiſſet ei reuelatū exiit ad quendā fratrē vt requireret ab eo. Qui in itinere obuiauit angelꝰ dicens ei Septuaginta ebdomade: in quibus ieiunaſti nō te fecerūt ꝓximū deo. Nūc vero q𝔷 humiliatus es. ita vt ad fratrē ꝑgeres: miſſus ſum tibi indicare ſermonē: ⁊ docēs eū ſermonē: receſſit ab eo. Preterea notandum eſt q𝔷 vere humilis de vulnere ſuo roboratur ⁊ de infirmitate fortior efficitur. Vnde paulꝰ de ſe ait. Cū infirmor tūc potēs ſum. Ideo nō eſt mirū: ſi nō vincat̄. Itē hūilitas a laqueis diaboli liberat. Vnde ait abbas antonius Vidi oēs laqueos inimici tētos in terra ⁊ ingemiſcēs dixi. Quis putas trāſiet iſtos. Et audiui vocē dicentē. Humilitas. Itē humilitas reparat caritatem. Vñ Bern. ait. Sola virtus humilitatis leſe eſt reparatio caritatis. Hūilitas nō ſolū gratia eſt: ſed et vas aliaꝝ grārū ⁊ nō quodcūqȝ vas: ſed vas admirabile: vas iſtud de impletione capaciꝰ efficitur et datur humili augmentum gratie. Cū te inqt Ber. hūiliari videris: habeto id E ſignū in bonū oīno augmentū gratie propinquantis. Alij cum rancore hūiliātur: alij patiēter: alij libēter. Primi rei ſunt ſequētes innocētij vltimi iuſti. Ipſa hūilitas ſicut cetere grē creſcit Vñ ipſa capacior efficit̄. Ipſa cū dei liberalitate certare videt̄ a qua preter nō ceſſat ſemꝑ dōis vbi recipiat. Q̄toqȝ magis recipit: tāto magis vacuū ſe recognoſcit: vere hūilis oīa bona que a deo recipit onera eſſe itelligit: ꝓ quibus deo ſe obligari credit. Vñ de illis hūilior efficit̄: ſicut et ramus arboris ex multitudine fructuū inclinat̄: vere hūilis ſe hūilē non reputat: vere hūiles iplent dñi iuſſionē dicētis. Cū feceritis oīa q̄ precepta ſūt vobis: dicite ſerui inutiles ſumus: humilitas abſcondendo bona noſtra ſeruat ea. Vñ gre. ait. Perit oē ꝙ agit̄ ſi nō in hūilitate ſolicite cuſtodiat̄. Qui eni ſine humilitate virtutes cōgregat quaſi qui puluerē in ventum portat. Hūilitas ſpecialiter dicit̄ vincere diabolū. Vñ et diabolꝰ bono machario obuiās dixit. Multā violētiā patior a te machari: q𝔷 non poſſum preualere aduerſus te. Ecce enim quicqd facis: ⁊ ego facio. Ieiunas tu: et ego penitus nō comedo: vigilas tu ⁊ ego oīno non dormio: vnū eſt aūt ſolūmodo: in quo me ſuperas: ſc𝔷 hūilitas tua per quam nō valeo aduerſum te. Interrogatus quidā ſenex in vitis patrū: quare monachi infeſtarētur a demonibꝰ dixit. Q𝔷 abiecimus arma nr̄a q̄ ſunt cōtumelie paupertas: hūilitas: et patientia. Eſto igit̄ hūilis: nō de te ꝓſumas et poteris vincere: q𝔷 ſcḋm Aug. ſolus vincit̄ qui de ſe ꝓſumit. Hūilitas iō vincit: q𝔷 deꝰ in ea pugnat. Vere ei humilis deo attribuit gloriā q̄ eſt de victoria et ita ꝑ cōſequens po F nit ſuper eum pugnam. Eiuſdem eni eſt pugna ⁊ de victoria pugne gloria: hūilitas laudem fugit: laus vero eam ſequitur tanq̄ laude dignā. E cōtrario: ſupbus laudē ſeq̄t̄: laus vero eū fugit tanq̄ laude indignū. Humilitas eſt fundamētū ceteroꝝ bonoꝝ. Vñ Augꝰ. ſic ait. Magnꝰ eſſe vis a minimo incipe. Cogitas magnā fabricā cōſtruere celſitudinis: de fundamento prius cogita hūilitatis. Bonus fundus hūilitas: in quo oē edificiū ſpūale cōſtructū: creſcit in templū ſctm̄ i dño. Per hūilitatē aſcēde ad ſublimitatē: q𝔷 hec eſt via et non eſt alia preter ipſam. Qui aliter vadit: cadit potius q̄ aſcēdit. Sine humilitate cetera bona nobis bona nō ſūt: nec deo placent. Vñ idē Ber. ait. Sine humilitate audeo dicere nec ꝟginitas marie placuiſſet. Quid ergo reſtat niſi ad humilitatis remedia tota mēte cōfugere: ⁊ quicqd in aliis minꝰ habemꝰ de ea ſupplere.

¶ Quod in oībus rebus: cauſas humilitatis ſeu nos humiliandi inuenire poſſumus. Cap. vi.

De terra que eſt infimū elemētorum: G multas cauſas inuenire poteris. Pri

mo igiť attēde ꝙ in eā reuerſur⁹ es. Nū ergo terrā aſpicis: quaſi ſepulchꝛū vel cimiterium tuū reſpice. attēde etiā iam ꝙ terra q̄ nunc eſt ſub pedib⁹ tuis: quãq; futura eſt ſup caput tuum. Itē attēde q̄tū es ea idigēs: ip̄a eſt que te ſuſtētat. Si eni ip̄a dirupta fuerit ſub pedib⁹ tuis: ſicut fuit ſub pedib⁹ dathā ⁊ abirō viuus ad infernū deſcēdes. Ip̄a quoq; miro modo ex ſe ꝓducit dei virtute: vnde veſtiris et paſceris: qḋ ſi non faceret fame et frigoꝛe perires. Itē ip̄a ligna ex ſe ꝓducit ad neceſſarios vſus tuos. In aere etiā multas cauſas humilitatis habes: p̄mo ergo attēde, ꝙ ſine aere nec ad momētū potes viuere. Niſi eni ad refrigeriū coꝛdis aerē attraxeris: ſuffocaris attēde etiā ꝙ ſi aer a vento frigido cōmotus fuerit: te intollerabiliť affligit ſi peſtilēs fuerit, te interficit. De aqua cās hūilitatis hēs: q2 ſi aq̄ nō fuerit. vt poꝛcus imūd⁹ eris. Itē ſine aqua: terra arida ⁊ ſterilis erit. et ſic fame peribis. Similiť ſi ignis nō eſſet fame ⁊ frigoꝛe perires. q2 nō haberes vnde cibaria coqueres vel te calefaceres. Propťa ignis parat⁹ eſt ad toꝛquendū ipios: ſicut ſcriptū eſt. Ignis ſuccēſus eſt in furoꝛe meo et ardebit vſq; ad iferni nouiſſima et cetera. Quō igiť ſupbiat homo facinoꝛoſus: ad cuius cōbuſtionē foꝛnax iam ſuccenſa eſt. attende etiam circa terre naſcētia: q̄tum illis indigeas. attende etiā bona q̄ ſunt i eis q̄bus tu cares. vt eſt fulgoꝛ auri. pulcritudo floꝛū itē circa aīalia irrationabilia. attēde multa bona quibus tu cares. vt eſt ſuauitas cantus. velocitas. pulcritudo foꝛtitudo. et abūdās veſtitus. Tu vero opꝫ mēdicare ab eis. vnde nuditatē tuā oꝛnes et debilitatē tuā ⁊ tarditatē tuam inues. Circa vero luminaria celi: attēde q̄tū luce eoꝝ indi-
A ges: ſine luce eni oculi eſſent tibi inutiles. In teip̄o multas cauſas hūilitatis inuenies. non ſolū ex pte aīe: ſed ex parte coꝛpis ſiue ei⁹ oꝛiginē reſpicias. ſiue ei⁹ finē: ſeu et ei⁹ ſtatum pꝛeſentē. Et ideo Ber. ait vide vñ veneris: ⁊ erubeſce vbi es et igemiſce. Quo vadis: ⁊ cōtremiſce. Homo venit de putrēdie: nud⁹ naſciť. mēbꝛis ipotēs: ⁊ ploꝛare icipiēs. Attēde etiā ad quē finē coꝛpus deueniet puluis ē: et i puluerē reuerteť. vñ igť gliať coꝛp⁹? Nac cus eſt ſtercoꝝ: ⁊ cibus vermiū. Ex pte etiā aīe: multas habes cās hūilitatis. aut eni ſcis te eſſe i moꝛtali pctō aut nō. Si ſic in iferiori ſtatu es: q̄ canis vel poꝛc⁹ aut bufo q2 debitoꝛ es duplicis moꝛtis. ſ. tpalis et eťne. Illa vero: nō niſi vnicā moꝛtē ſentiūt aut debēt. Si vero neſcias te eē in pctō moꝛtali: neſcis tū te eſſe i ſtatu ſaluandis: cū tū ſcias te quōq; debitoꝛē fuiſſe moꝛtis eťne: et iā vtrū peccatū tuū ſit tibi dimiſſū: adhuc ſcire non potes: q2 ſcriptū ē. Sūt iuſti atq; ſapiētes ⁊ opa eoꝛū in manu dei ⁊ tū neſcit hō. vtrū amoꝛe aut odio dign⁹ ſit. ſed oīa i futurū ſeruanť incerta. Merito ꝓinde trepidare debem⁹. hūiliādo nos in ꝯſpectu dei. Quis etiā ſciremus nos eē i ſtatu grē tū ad hūilitatē nos reuocare debēt nō ſolū negligētia ꝓficiēdi q̄ videm⁹ i nobis: ſꝫ ⁊ difficultas ſtādi facilitas cadēdi atq; difficultas poſt caſū reſurgendi. Nā ad ſibiliū vni⁹ hōi: quãq; aliq̄s deijcit. Circa vero ea q̄ ſūt iuxť te multas habes cās hūilitatꝭ vt ſi attēdas multos de fratrib⁹ tuis eſſe lepꝛoſos. multos cecos / multos ipotētes. multos mēdicos. ⁊ multos alijs diuerſis miſerijs afflictos. Ideo ſcriptū ē. viſitās ſpeciē tuā nō peccabis. Itē ſi attēdas eos q̄ ꝯtra te ſūt: materiā inuenies hūilitatis. hoſtes eni inuiſibiles te ſtrāgularēt: niſi diuia ꝓtectio eos ipediret. Nā de ptāte hoſtis nři ſcriptū ē. Nō ē ptās ſup terrā: q̄ cōpeť ei. q̄ fact⁹ eſt vt nullū timeret. Et ideo ſicut alibi ſcriptū eſt. Miā dñi ꝙ nō ſum⁹ ꝯſūpti. Itē in eis q̄ ſupꝛa te ſunt multas hēs cās hūilitatis ſi attēdas dei potētiā patā ad vīdictā ſupboꝝ. Trib⁹ de cauſis
ſolet aliquis ſe iclinare vel demittere: aut q2 B
gladi⁹ capiti eius imminet vel q2 trāſit ꝑ oſtiū hūile vel q2 videt ſup oꝛē ſe in inferioꝛi loco. Similib⁹ de cauſis: debet ſe hō ꝑ hūilitatem iclinare. Si eni ꝑ ſupbiā ſe erexerit: gladius dei oīpotētis euaginat⁹ ē ſup caput ei⁹. Ideo petr⁹ aplūs ait: humiliamini ſub potēti manu dei. Itē neceſſe hꝫ hō ꝑ hūile oſtiū padiſi trāſire. vñ Aug. ait. Oſtiū hūile ē: ſi ſano capite volum⁹ itrare: opꝫ nos caput dimittē. Itē ip̄e ſctūs ſctōꝝ ⁊ ceťi ſcti in mundo iſto hūiliť ſe habuerūt. iō ſicut dñs dicit. ſufficit ſuo ſi ſit ſicut dñs ei⁹: itē ſiue reſpiciam⁹ ad bona ſiue ad mala: inuenire poſſum⁹ materiā hūilitatis. Nā ſi bona a deo nobis ꝯceſſa attēte iſpiciam⁹: nō verū dñiū: ſꝫ on⁹ ⁊ ꝑiculū in illis habem⁹ ꝓ q̄b⁹ cēſū magnū debem⁹: ⁊ nō ſolū ea ꝑdere. ſed ꝓ illis ꝑdi ⁊ dāpnari poſſumus ſi vel de eis elati fuerim⁹. vel ea nō debite expenderem ⁊ erogare curauerim⁹. Perfecti viri q̄to maioꝛes ſūt: tāto magis ſe hūiliāt in oīb⁹ q̄ hūt totū illi reddentes a quo hūt q2 furti re⁹ eſt: q̄ ſibi aliq̄d retinet de hijs q̄ ſibi ſūt cōmēdata iniuto dño cum ip̄e dicat gloriā meā alteri nō dabo. Pꝛofecto nobis libēter cōicat in bonis ſuis: gloꝛiā vero ſibi reſeruat. De malis vero manifeſtū ē ꝙ ſe hūilia-

et debēt hoīes mārie ſicūt pctā mortalia cū ꝓ illis adiudicati ſūt patibulo īfernali. Mirū eſt vt tot⁊ tāte cāe hūilitatis: hoīes humiles nō faciūt.

❡ Nō ſex ſūt q̄ debēt et pñt in nobis humilitatē radicare⁊ de octo ſignis cognoſcendi humilitatem. Capitulū. vij.

AD hūilitatē hñdā pmo: vȝ familiaritas hūiliū: ſicut ei q̄ cōicauerit ſupbo induet ſupbiā: ita q̄ cōicauerit hūili induet hūilitatē. Scdo: meditatio ꝓpriorū defectuū. vñ Grego. ait. Scti viri vt hūilitatis vtutē in ſe cuſtodiāt cū q̄dā mirabilit̄ ſciūt: ante mētis oculos ſtudēt reuocare q̄d neſciūt vt dum ex quadā pte īfirmitatē ſuā ꝯſiderant ex ea pte qua pfectꝰ ē. eorū aīmꝰ ſe nō extollat. Sicut qui emit veterē veſtē ponit digitū vbi veſtis habet aliq̄d foramē ita vere hūilis ponit oculū ad defectū ſi q̄s eſt in eo. Qui eni vult eſſe pfecte hūilis: neceſſe ē vt bona ſua etiā a proprijs oclis abſcōdat. Tertio: reſpectꝰ melioris. vñ Greg. ait. Nō q̄bꝰ iā ſuperiores: ſȝ q̄bꝰ adhuc iferiores eſtis aſpicite. Nā ſicut icētiuum elatiōis: ē reſpectꝰ deterioris: ita cautela ſeu cuſtodia hūilitatis ē ꝯſideratio melioris. Quarto cū q̄s aſſueſcit ſuſtinētie ꝯtumeliarū. hinc eni Ber. ait hūiliatio eſt via ad hūilitatē: ſicut patiētia ad pacē. ſicut lectio ad ſcientiā. Si ergo vtutē appetis hūilitatis: viā nō refugias hūiliatiōis. Quīto: cū ſe q̄s exerceat ī hūilibus officijs: exēplo dñi q̄ lauit pedes diſcipulorū. Supbi minora officia. ſe indigna reputāt. Sexto: valet ad hūilitatē memoria mortis. vñ Greg. ait. Fere ſe mortuū cōſiderat: q̄ ſe moriturū nō ignorat. Memēto igr̄ o hō q̄ꝛ cinis es et in cinerē reuerteris. Nō autē reputat ſe cinerē ex pte corpis: q̄ burneta vel ſcarleta corpꝰ ſuū induit. Quis eni niſi ſtultꝰ: talē ſaccū facit cineribꝰ ſuis. Itē nō reputat ſe cinerē ex pte aīe: q̄ amat altitudinē. Nō eni expedit cineri eſſe in alto ne a vēto diſpgat̄. Dixit aūt dñs ad Moyſē ⁊ Aarō vt tollerēt plenā manū cineris de camino et ſpargerēt in celū ⁊ ſubſecuta ſūt ſtati vlcera ⁊ veſice. Sic cū aliq̄s ī alto ponit̄ ſequūt̄ veſice ſupbie. et vlcera vane glie vt leproſꝰ ⁊ adulceroſus iterius corā deo appeat: q̄tūcūq; exterius pulcher videat̄. Signa vero hūilitatis ſūt octo. pmū. eſt amor hūiliū pſonarū hinc ſcriptū eſt. Oē aīal diligit ſibi ſimile. Scdm ſignū eſt fuga altitudis hūilitas laudes fugit ſicut venenū et ſicut ſagittas mellitas vñ et xp̄us q̄ vere hūilis erat: fugit volētes rape eū in regē. Tertiū ſignū: eſt amor ꝯtēptibilitatis. vnde Ber. ait. Vere humilis: vult vilis reputari: nō hūilis pdicari: gaudet de ꝯtēptu ſui. De hoc exēplū habes in rege dauid qui de ſe ait ad Michol quē eū deſpexerat: ludam et vilior fiā pluſq̄ factꝰ ſū: et ero hūilis in oculis meis. hinc etiā Greg. in dialogo de cōſtātio qui erat puē ſtature. refert q̄ cum dixiſſet q̄dā q̄ nihil hoīs haberet. ptiꝰ letus ī amplexū eiꝰ ruit eūq; ex amore nimio cōſtrīgere cepit et oſculari: grās ei agēs et dicens. q̄ꝛ tu ſolꝰ es qui in me oculos aptos habuiſti hinc etiā de apoſtolis ſcriptū eſt. Ibāt gaudētes a cōſpectu ꝯſilij: q̄m digni habiti ſunt ꝓ noīe ieſu ꝯtumeliā pati. Hūilitas opprobrijs paſcit̄ vt ꝓprio cibo. vñ alibi ſcriptū eſt. Saturabit̄ opprobrijs. Sicut eniȝ ſe habet ſupbia ad gloriā: ſic ſe hūilitas ad ignominiā. vnde ſicut ſupbia gaudet de gloria: ſic hūilitas de ignominia: hūilitati ea ſunt p̄cioſa: q̄ alijs eſſent vilia. Et ſm Greg. tanto fit quiſq; vilior deo: q̄to p̄cioſior ſibi. ⁊ tāto p̄cioſior deo: q̄to ſibi ppter eū vilior. Quartū ſignū hūilitatis eſt. ſi humilia officia libēter q̄s facit. De hoc habes exēplū in vitis patrū Quidā ſenex pfectꝰ in virtutibꝰ orauit dñm dicēs. Oſtēde michi dñe q̄ ſit pfectio aīe ⁊ faciam. Et cū req̄reret cōſiliū a quodā alio ſene: ille rñdit ei de hoc p reuelationem dicēs. vis facere quicq̄d tibi dico? At ille volo ait. Et dixit ei ſenex vade et paſce porcos. Et fecit ſic: et cū alij viderēt qui eū prius nouerāt q̄ paſceret porcos: dixerūt q̄ factꝰ eſſet fatuꝰ. Et viſa eiꝰ humilitate reuocatꝰ eſt ad locum ſuū. Quītū ſignū eſt: ſi q̄s acquieſcit cōſilio Nam ſi q̄s nō acquieſcit cōſilio. ſignū eſt q̄ eſt ſupbus. vnde Greg. de nō acquieſcēte cōſilio ſic ait. Si ſe meliorē alijs non crederet: neq̄q̄ cūctorū cōſilia ſue deliberatiōi poſtponeret. hinc et Ber. ait. Que maior ſupbia q̄ vt vnꝰ hō toti cōgregatiōi iudiciū ſuū preferat: tanq̄ ipſe ſolus habeat ſpm̄ dei. Sextū ſignum eſt: ſi cōtumelias vel correptionem māſuete audit. vnde Greg. ait. Qui gloriā nō q̄rit: ꝯtumeliā nō ſentit nec timet cōfūdi in ꝯſpectu hoīm: qui ſolū gloriā querit apd deum. Sunt nāq; mites ſed q̄diu nichil dicitur vel agit̄ niſi pro eorū arbitrio: patebit autem q̄ lōge ſint a vera māſuetudine ſi leuis orīat̄ occaſio. Quia ſm Greg. qualis vnuſquiſq; apd ſe lateat illata ꝯtumelia pbat. vnde legit̄ de quodā ſolitario cuiꝰ mire ſctitatis fama ita circunq̄q; diffundebat̄. q̄ vſq; ad aures venerabilis Magiſtri alexādri Nechā puenit. Qui prudenter expiri volēs. ſi vera eſſent q̄ de eo pdicabant̄ ad euȝ acceſſit: atq;

post mutuā salutationē explorādo illum per cucullā tenuit ita dicēs. Cur te fingis innocētem et sctm̄: cū sis ypocrita indut⁹ vestimentis ouiū. intrinsecus autē lupus rapax? Cui solitarius Bene inq̄t vocat⁹ es nequam cuꝫ tibi ipoius michi ypocrisim qui innocēs sum et mea ꝯuersatio multis est nota. Et cū vehementius irascerē respōdit Alexāder dicens Ecce q̄ subito de agno fact⁹ est lupus. Multi quoqꝫ virus neq̄cie sue effunderēt: si eis occasio darē: qui tamē hūiles et mā sueti apparent dū in quiete sunt: et nichil nisi pro eoꝝ A volūtate obijcit. Septimū hūilitatis signū est: si secretum diligit. vnde Bern. ait de illo verbo: scꝫ parco autē ne quis existimet supra id quod videt in me aut audit aliquid ex me: sibi ait. Quā pulcre dicit parco. Nō parcit sibi arrogās. nō supbus. nō cupid⁹ vane glorie vel actuum suorum iactator qui vel sibi arrogat. vel mentitur de seipso quod non est. Solus vere humilis: parcit anime sue. q̄ nec patitur vt esse putetur quod nō est: sed semper q̄tum in se est: vult nesciri quod est. Alicuius ergo nois nūq̄ esse velis. sed iuxta eiusdem Bernardi cōsiliū: semꝑ ama nesciri. O verbum breue: sed dulce ꝗ gloriosum. semper in corde et frequēter in ore cuiuslibet religiosi merito reuoluendū. Et nota ꝙ nō dicit ne sciaris: sed ama nesciri. Quia reuera totum bonū et dulcedo pacis ac trāquillitatis solummodo in amore velle nesciri veraciter consistit. Octauum signū est: si quis libenter obedit. q2 q̄ hūilis nō est: nō libēter obedit. Breuiter autē loquēdo: ostēdit sanct⁹ Johānes Cassianus ꝙ vera humilitas hūs decem indicijs comprobat̄. Primo si mortificatas in se habeat voluntates. Scdo: si nō solū suoꝝ actuū: verū et cogitationū nihil suo celauerit seniori. Tertio si nihil sue discretioni sed iudicio eius vniuersa ꝯmittat ac monita ei⁹ sciēs libēter auscultet. Quarto si in oīb⁹ seruet obediētie mā suetudinē patiētieqꝫ cōstātiā. Quinto si nō solū iniuriā inferat nulli: sed ne ab alio quidē sibimet irrogatā doleat atqꝫ cōtristet̄. Sexto si nihil agat: nihil p̄sumat ꝙ nō vel cōis regula vel maiorū exhortentur exempla. Septimo si oī vilitate sit cōtēt⁹: et ad oīa que sibi iniungūtur: se velut operariū malū et indignū iudicauerit. Octauo si semetip̄m cūctis inferiorē nō superficie pnūciet labiorū: sed intimo cordis credat affectu. Nono si linguā suā cohibeat: vel non sit clamosus i voce. Decimo si nō facilis ac promptus in risu. Talib⁹ nāqꝫ indicijs: hūilitas vera dinoscit̄ que cū fuerit in hūilitate et veritate possessa: te ad caritatē q̄ timorem nō hꝫ: gradu excellētiore pducet per quā vniuersa que prius nō sine pena formidinis obseruabas: absqꝫ vllo labore. velut naturalit̄ incipiēs custodire: nō iam intuitu supplicij vel timoris vllius: sed amore ipsius et dilectione virtutū. hec iohannes Cassianus.

De gradibus humilitatis et de humilitate q̄ ad nosmetipsos et ad proximum et ad deum habere debemus et de narrationibus ad humilitatē nos incitantibus. Cap. viij.

NOtandū ꝙ tres sunt gradus hūilitatis sicut dicit glosa sup math. Primus ē subdere se maiori et nō p̄ferre se equali et hec dicitur sufficiēs et est necessari⁹ cuilibꝫ iusto. Secūdus est: subdere se eq̄li nec se p̄ferre minori. et hec est hūilitas abūdās et est necessarius cuilibet pfecto. Tertius est: subdere se minori et nemini velle p̄esse siue p̄ferri: et hec est hūilitas supabūdās. Hanc xp̄s adimpleuit: dū se manib⁹ iohis p̄buit baptizandū. Hanc etiā hūilitatē adimplere videt̄ q̄sqꝫ ab alio offensus eū q̄ se offendit. obsecrat vt ad pacē redire debeat. et sic per hāc hūilitatē implet̄ oīno iusticia. de quādā ad iohānem dicit. Sic nos decet iplere oēm iusticiā .i. hūilitatē. Preterea notandū: ꝙ triplicē oportet nos hūilitatē hēre. Debem⁹ esse hūiles i nobis hūiles ad p̄ximū et hūiles ad deū. In nobis debem⁹ eē hūiles nosmetip̄os. sicut i capitulo penultimo p̄cedēte dictū est: ex cōditiōe ppriae fragilitatis vel vilitatis despiciēdo vt oia q̄ in nobis despicabilia agnoscim⁹ tā i naturalib⁹ q̄ in fortunijs et maxie culpabilib⁹ et viciosis. diligent̄ attēdam⁹ vt eorū intuitu apud nos hūiliemur. vñ Bernar. sic ait. Quomodo nō vere humiliabitur aīa i vera sui cognitione: cū se perspexit oneratam peccatis mole hui⁹ mortalis corporis aggrauatā terrenis intricatā curis carnaliū desideriorū fece īfectam: cecam curuā infirmā implicitam multis errorib⁹: expositam mille periculis. mille timoribus trepidam mille difficultatib⁹ anxiā. mille suspitionib⁹ obnoxiā: mille necessitatib⁹ erūnosā pcliuem ad vitia inualidā ad virtutes: vñ huic tā excellētia oculorū vel leuare caput. Nonne magis cōuertetur ad lacrimas et ad planctus et gemit⁹ ac cū hūilitate clamabit Sana aīaꝫ meā q2 peccaui tibi. hec Ber. Scdo i nobis sim⁹ hūiles moꝛes et geſtus humiles habendo: et verba humilia et reſpõſa. Tertio in humilib⁹ operibus et officijs noſmetipſos exerceam⁹ in quibus apparet vilitas et que alij hoꝛrent ⁊ deſpiciunt. vt ſoꝛdes purgare ruſticalia opa facere: et veſtibus viliozib⁹ cõtenti eſſe et cibis et alijs ſimilib⁹. Ad pꝛoximos vero debem⁹ eſſe hũiles. Pꝛimo eos nobis melioꝛes ⁊ digniozes reputando: nõ eos deſpiciendo vel temere iudicando Ideo apoſtolus ait. humilitate ſuperioꝛes ſibi inuicez arbitrantes. at ne dum ſe alter alteri humiliat iret alter in elationem: bene et vtrãq partem admonuit dicens. Superioꝛes ſibi inuicẽ arbitrantes vt ſcꝫ in cogitationibus coꝛdis et ego illũ michi preferã: et viciſſim ille me ſibi vt cum ĩ vtraq parte coꝛ inferius pꝛemitur. nullus ex impenſo honoꝛe ſubleuetur. Circũfer igr̃ oculos ad viros virtutum. a quibus te vides ĩ oĩ ſanctitate ſuperare ⁊ cõſidera ꝙ longe te ſũt in humilitate ſuperioꝛes ĩ caritate benigniores in patiẽtia foꝛtioꝛes. conſtãcioꝛes in longanimitate quietioꝛes in tribulatione in abſtinẽtia rigidioꝛes. in caſtitate nitidioꝛes: in moꝛibus ſuauioꝛes in virtutib⁹ ditioꝛes. deuotioꝛes ĩ oꝛãdo. purioꝛes in ſpeculãdo. mũdioꝛes in meditãdo. magis in cõtẽplando. ſuſpenſi in lectione. ſtudioſi in grauitate. vultus maturi. in parcitate vict⁹ moderati. ĩ mediocritate habit⁹ honeſti in loquẽdo diſcreti. in agẽdo ſtrẽnui et ꝙ ſũt deniq lõge magis ꝙ tu ſemꝑ et vbiq ⁊ erga vnũquẽq circũſpectioĩs et tẽpis et loci et pſone et modi obſuatores ſolliciti. Quod ſi quid foꝛte apud eos quod digne in aliquo repꝛehẽdi poſſit intueris: cogita ſtatim qꝛ id in eis foꝛtaſſis reddit excuſabile aut ignoꝛãtia aut intẽtio aut ſurreptio vel ſubitane⁹ caſus aut foꝛte magna ſctitas eoꝝ qua in alijs excellẽter pꝛepollent ſeu aliqͩ aliud: ꝙ ſi in te eſſet: excuſationez penit⁹ nullã haberet: ⁊ ſi eſt graui vitione plectẽdũ eſt hĩs oĩbus ⁊ que in hũc modum ſunt diligẽter inſpectis: cõſcẽde tribunal mẽtis tue et ꝛcionãte rõne ex rectitudine iudicij ipſius ĩtellige etiã ꝗrtũ apud te et ipſe iaceas in ymo: et pꝛimi tui cõſiſtũt in ſũmo. Conuerte ſemꝑ gladiũ tuũ in carnẽ tuã: cõſitere aduerſũ te iniuſtitiã tuã: ⁊ pꝛimoꝝ tuoꝛuz bona extolle vt ſemꝑ in oꝛe tuo ſonet verbũ et alios laudãs: et teipſm repꝛehẽdens ita tñ vt in te plene careãt et tui accuſatio ſimulatione: et illoꝝ laudatio ꝗ̃ eos laudas adulatione. Alioqn diminuetr̃ veritas in te dũ ſic labia tua doloſe in coꝛde loquũtr̃. Abſit lõge impuritas hec a te turpiſſima vtiq ⁊ deteſtãda. Nõ eñi magis deteſtandũ ĩpuritatis genus ꝙ quo turpiter ĩfectus. iõ te accuſas vt laudes: ideo pꝛimum laudes vt accuſes oꝛe tuo bñdicẽs: ⁊ coꝛde tuo maledicens. Sicut de coꝛde et oꝛe iã dixim⁹: ita ⁊ de coꝛpoꝛe noſtro iã dicim⁹ quia dupliciter ĩ eius motib⁹ hũilitatẽ oſtẽdere debem⁹. Pꝛimo videlicet vt noſipſos ſemꝑ et vbiq deiciam⁹: deinde vt pꝛimis nr̃is deferam⁹. Attendẽtes quid dñs ad noſtrã inſtructionẽ dicat. Cũ inuitatus fueris ad nuptias: vade et recube in nouiſſimo loco. C hinc Hilarius etiã dicit. Tũc ſe monachũ quiſq iudicet cũ ſe minimũ cũctoꝝ eſtimauerit. Cũ eñi nemo ſciat vtrũ ſit dign⁹ amoꝛe vel odio: nõ põt ſe reputare iuſtũ: licet ei foꝛte nihil ſibi ꝯſcius ſit: nõ tñ ĩ hoc iuſtificatus eſt. Et ꝗ nõ põt ſe reputare iuſtũ: qͩ reſtat niſi vt timeat ſe petõꝛẽ ⁊ timẽdo: ſe petõꝛẽ reputet: Si vero nouit ſe eẽ in crimine vñ ſcit an ei⁹ crimẽ mai⁹ ſit an leui⁹ quouis alterius crimine: Quid ergo põt niſi timida reputatiõe non ſolũ reputare ſe minimum iuſtoꝛũ ſi cũ iuſtus ẽ: aut etiã extremum petõꝛum ſi ẽ petõꝛ. Ideo ſcti viri quia ſuã ignoꝛãt ſanctitatẽ: non mẽdacit de ſeipſis fatẽtur ꝙ ſunt vel oĩm ſanctoꝛum minimi: vel etiam petõꝛum extremi. D vere humilis cõſiderat ſe vel eẽ eo quod ab accepto bono tã naturali ꝙ̃ gratuito ſeipſm confuſibilẽ ⁊ ꝯtẽptibilẽ in culpã ⁊ ĩ coꝛruptelã ꝑcipitauit: ⁊ iõ merito debet ſe cõtẽpnere ⁊ condẽpnare. Quis enim ſeipſm non condẽpnabit: ſi conſiderauerit. a quantis in quanta ſe ſtultiſſime ꝑcipitauit ſi conferat ſtatũ padiſi in quo ſtetit: ad ſtatũ in quo iacet in valle huius miſerie. ſi conferat ſtatũ grẽ in quo vixit. ad ſtatum culpe in quo moꝛitur. ſi cõferat ſe dñatoꝛẽ vniuerſe creature: ad ſeipſm ſub diabolo ⁊ pctĩ ſeruitute conculcatum: Quanto eĩ ſe demittit in gradu contẽptus ſui: tanto extollit in appꝛobatiõe dei. Qui aũt ſe ꝟacit̃ contẽpnit nulli ſe ꝑfert. ſꝫ oĩb⁹ ſe collocat poſterioꝛẽ ⁊ hoc tripliciẽ. videlꝫ in amoꝛe ⁊ reputatiõe atq in ope. Amat enim ſe oĩm eẽ extremũ. nõ cũ ſui deterioꝛi ratione ⁊ detrimẽto ĩfra alios. ſed alioꝛum melioꝛatiõe et excremẽto ſuꝑ ſe. Deſiderat eñi eſtuanẽ vt omẽs alij ſupꝛa ꝓfectũ quo ipſe ꝓficit vel in ſapiẽtia vel in virtutib⁹ vel in qͣbuſcũq bonis naturalib⁹ vel gratuitis vel extrinſecis vel accidẽtibus ampli⁹ ꝓficiãt. ipſumq ꝑuertant. Gaudet ⁊ gratulatẽ: cũ videt eos ꝑſe ꝓficere nõ ꝙ gaudeat de ſui tarditate. ſed qꝛ gaudet

de alioꝝ ꝑmotiōe. iſte aūt ꝑfect⁹ abſtergit pu
tredinē et lipidat liuoꝛē inuidie: et facit eē pꝛo
pꝛiū oē bonū alienū poſſidet enī in alijs quic
quid poſſidet. cū de alienis poſſeſſis gaudet:
A ꝙtū illi qui poſſident. Ad deum vero hūiles
eſſe debem⁹. ꝑmo vt ipſm iudicē noſtrū eſſe
deū ac dñm cognoſcam⁹: et ei in oib⁹ obedia
mus quaſi ſerui dño ſuo. et op⁹ factoꝛi ſuo.
Et ſi ꝯtingat nos peccare cito ac digne peni
team⁹ et ſatiſfaciamus et emēdemus. Scdo
vt flagella ei⁹ hūiliter tollerem⁹ et non mur
C murem⁹ coꝛrepti: ſed iuſtū eius iudiciū com
mēdemus ⁊ nos coꝛreptiōe dignos agnoſca
mus. Tertio de bñficijs ei⁹ nō extollamur:
ſed agnoſcam⁹ ꝙ nō ex merito noſtro ſed pu
re ex bonitate ſua dilexit nos. et elegit nos et
vocauit nos: et iuſtificat et magnificat nos
vnde debem⁹ grās ei agere pure. ⁊ hūilit̄ re=
ferre: et nichil nobis de bonis ei⁹ aſcribere ar
rogādo. Pꝛeterea notādū ꝙ nō eſt mirum ſi
iopes ſum⁹ ꝟtutū: cū matrē et cuſtodiā ꝟtu
tum. ſ. hūilitatē tā alienā ſentimus a nobis
Quid enī eſt in cā ꝙ ille q̄ diues eſt in mīa pr̄
celeſtis q̄ etiā ꝓ dilectiōe qua dilexit nos pꝛo
pꝛio filio ſuo nō pepcit: ſed ꝓ nobis oib⁹ tra
didit illū. Quid ingr̄ cauſe ē ꝙ nos tā inopes
D grāꝝ et virtutū relīqt: q̄ſi nō ſit ei cure de no
bis? Nimirū aut deſideria nr̄a ī cauſa eſt: eo
ꝙ nō inſtāter q̄rim⁹ vt debem⁹: aut ſupbia
ꝙ⁊ ſi q̄ram⁹ iſtāter: videt nos deus ꝓnos vt
īde extolleremur. et fieret nobis ipſa donoꝛū
ei⁹ ſublimatio: altioꝛis occaſio ruine. Altio=
ra edificia: fūdamēto ꝓfūdioꝛi īdigēt⁊ arboꝛ
excelſa ſi ꝓfūdo radicata nō fuerit: facili⁹ vē
toꝛū īpulſu euertet̄. Qui ergo deſiderat cito
virtutū culmē attigere: ſtudeat ſe in ꝓfūdo
hūilitatis ſolidare. qꝛ de⁹ ſicut ſupbis reſiſtit
eos deꝑmēdo: ita hūilib⁹ dat gratiā eos ma
B gnis virtutib⁹ extollēdo. Dixit aūt abbas pa
ſtoꝛ qꝛ hō ſemꝑ hūilitatē et timoꝛē dei ita in
ceſſabilit̄ reſpirare dꝫ: ſicut flatū quē narib⁹
attrahit vel emittit Dixitqꝫ quia ꝓijcere ſe in
ꝯſpectu dei: et ſeipſm nō extollere: ⁊ mittere
poſt tergū ꝓpꝛiā volūtatē. ferramēta ſūt q̄b⁹
aīa opat̄. Dixit etiā iterꝝ. qꝛ hūilitas terra eſt
in q̄ de⁹ ſacrificiū fieri mandauit. itē ait. Ne
meciaris temetipſm. ſed adhere ei q̄ bene con
uerſat̄. Dixit abbas Moyſes fratri zacharie
Dic michi q̄d faciā? Ille aūt hoc audiēs ia=
ctabat ſe ꝓnus in terrā ad pedes eius dicens
Tu me iterrogas pr̄? Dixit aūt ſenex. Crede
michi fili zacharia: qꝛ vidi ſpm̄ ſctm̄ deſcēdē
tem in te: et ꝓpterea cōpelloꝛ interrogare te.
Tūc tollēs zachariā cucullā ſuam de capite
ſuo miſit eā ſub pedib⁹ ſuis: et cōculcās eā
dixit. Niſi ꝯculcatus fuerit hō: monach⁹ eē
nō pōt. Dixit abbas iohēs bꝛeuis: qꝛ ianua
dei eſt hūilitas: et pr̄es noſtri ꝑ multas cōtu
melias acti: gaudētes itrauerūt in ciuitatē
dei. Quedā vero puella a demōio vexata: de
dit alapā cuidā monacho. Ille vero ſcđm dei
pꝛeceptū. ꝯuertit ei aliā maxillā. Demō igit̄
coact⁹: clamare cepit. O violētia mādatoꝛū
xp̄i ieſu expellit me hincqꝫ ſtatī eſt puella illa
mūdata. Dixit autē abbas iohēs bꝛeuis: qꝛ
hūilitas ⁊ timoꝛ dei: ſupant vniuerſas virtu
tes. qꝛ q̄ timet deū nichil negligit vñ ſcriptū
eſt. Si nō in tīoꝛe dñi tenueris te iſtant̄: cito
ſubuertet̄ dom⁹ tua qꝛ oē ꝟtutū edificiū ilico
ꝟgit in ꝑcipitiū: ſi hui⁹ grē amiſerit p̄ſidiū
ideo ſicut Salomon hoꝛtat̄: in tīoꝛe dñi eſto
tota die: ⁊ hēbis ſpē in nouiſſio: et ꝯſolatio
tua nō aufert̄. hic aplūs ait cum metu ⁊ tre
moꝛe: veſtrā ſalutē opamini. Dixit vero ab
bas paſtoꝛ. Qui vero ver⁹ eſt monach⁹: ſēꝑ
eſt hūilis māſuet⁹: caritate plen⁹: ⁊ tīoꝛē dei
ſemꝑ et vbiqꝫ pꝛe oculis habet: vt nō peccet:
qui vero ꝯtuloſus ē: monach⁹ nō eſt. q̄ mali
ciā ī coꝛde ſuo tenuerit monach⁹ nō eſt. Qui
iracūdus eſt: monachus nō ē? Qui elatus et
verboſ⁹ ē: monachus nō ē. Nōnulla ad hūi
litatē īductiua: inuenies in ꝑma pte hui⁹ volu
minis vbi agit̄ de remedijs ꝯtra ſupbiā ⁊ va
nā gloꝛiā.

¶ De patiētia et ei⁹ ꝯmēdatiōe et qō trib⁹ mōis patiētia ꝓbari ſolet. Cap. ix.

PAtientia: ſic pōt deſcribi: patiētia ē re
rum arduarū⁊ terribiliū ꝓpt̄ honeſta
tē aut vtilitatē volūtaria ⁊ diuturna ꝑpeſſio
ꝓpter honeſtatē dixi: vt cuꝫ q̄s potius ꝓ fide
xp̄i eligit moꝛi: ꝙ negādo eam ſaluare vitā
ſuā. Itē ꝓpter vtilitatē dixi: ut cū q̄s ꝓ ſalu
te gregis moꝛi eligit. volūtaria autē ideo di
xi: qꝛ qui oīno iuitus aliq̄d patit̄: nō dicen=
dus eſt patiēs. nec coꝛā deo laudē vel meritū
habebit: qui ſic patientiā oſtēdere videt̄. diu
turna etiā ideo addidi: qꝛ ad verū patientem
ꝑtinet nō ſolū ſemel: ſed etiā vt totiēs quoti
ens cōtigerit eū aliq̄d pati: patiēdo ꝑſeueret
De oī nanqꝫ virtute: itelligēda eſt ſaluatoꝛis
noſtri ſētētia qua dixit. Qui ꝑſeuerauit vſqꝫ
in finē: hic ſaluus erit. Quāto autē culmine
virtus patiētie polleat: ſcriptura declarat di
cens. Melioꝛ eſt patiēs viro foꝛti: et q̄ dñat̄
aīo ſuo: expugnatoꝛe vꝛbiū. O ꝙtū inter ho
mines exaltaret̄ qui ſaltē vnā vꝛbem poſſet
ſubiugare: ſed tamen talis nullaten⁹ cōpari
pōt ei qui dñatur aīo ſuo ꝙuis nō ſolū vꝛbē
ſed et vꝛbes ſubiugaret. Qui enim ſeipſum

vincit: contra oīa foꝛtis eſt vnde hō vere patiens:
a toto mūdo vinci nō poſſet. Malꝰ ergo
eſt ꝙ ꝑ patiētiā vincit: qꝛ ipſe a ſuo anio
ſupatur. Et ſcipm ſibimetipi ſubijcit: qū
cum patiētia in humilitate tollerātie ſternit
Plerūqꝫ euenire ſolet patiētibus: vt eo tēpo
re quo aduerſa patiunt vel cōtumelias audi
unt: nullo doloꝛe pulſent et ſic patientiā exhibent
vt cuſtodire etiā coꝛdis innocentiā cu
rent. Sed cum poſt paululū hec ipſa que ꝑtulerunt
ad meōꝛiā reuocant: igne vehemen
tiſſimi doloꝛis inſtigant: argumēta vltionis
querūt. et māſuetudinē quā tolerātes habu
erunt: in retractiōe ſua ſemetipos dijudican
tes perdūt. Nā hoſtis antiquus ſm Grego.
nōnunꝗ quieſcētis animū tanto furoꝛe per
turbat: vt plerūqꝫ vir paciens illa ſe eq̄nimit
tolleraſſe/ etiā poſt victoꝛiam captiuꝰ erube
ſcat ſeqꝫ nō reddidiſſe cōtumelias doleat: et
deterioꝛa repēdere. ſi occaſio pꝛebeat querat
Quibus iſti ſūt ſimiles: niſi his qui ꝑ foꝛtitudinē
in cāpo victoꝛes ſunt: ſed poſtmoduꝫ
ꝑ negligētiā itra vꝛbis clauſtra capiunt. Ille
ergo veraciter patientiā ſeruat ꝗ et ad tps
C alienaala ſine doloꝛe tollerat. et hec eadeꝫ
retractans ꝑtuliſſe ſe talia exultat ne bonuꝫ
paciētie quietis tēpoꝛe pereat quod in ꝑturbatiōibus
cuſtodit. Pꝛeterea ſi qs foꝛte iracundie
motu ꝑuentꝰ in patiētia plene poſſidere
nō poteſt aiam ſuā. includāt ſaltē labia
eius et murꝰ ille oſſeus linguā eiꝰ: ne faciem
ſuā ꝑturbatio obnubilet: vt dū mēs eius nō
emittit. qd intꝰ tollerat: nec alterius aſpectū
per vultū turbatū offendat: nec alteriꝰ audi
tum ꝑ verbū iratū percutiat. laudabile qdē
et oīno ꝓbabile eſt vt tā caute tpe aduerſitatis
te habeas: quatinꝰ ꝙ intus tolleras nec vul
tu nec verbo paſſim foꝛis oſtēdas: ſed hilari
tatē pꝛo poſſe in linguaꝫ facie pferas. Quā
multa iratis nobis ſepe ira ſuggerit. vt dica
mus vel agamꝰ: que poſt tps furoꝛis: nulla
tenus dicēda vel faciēda fuiſſe. iā ſedati atqꝫ
tranquilli effecti euidēter ꝑpendimꝰ. Et no
tandū ꝙ nullus ꝑfectus eſt: ꝗ inter mala pximoꝝ
patiens non eſt. Qui eni equanimiter
aliena mala. nō tollerat: ipe ſibi per impatientiā
teſtis eſt: qꝛ ab oīni plenitudine lō
ge diſtat. Bonus eni nō fuit qui malos tolle
rare recuſauit. non eni eſt perfecte bonus ni
ſi qui fuerit cum malis bonus. Nulla ſunt
D bona que agimus: ſi nō eq̄nimiter pximoꝝ
mala tolleramus. magna vero virtus eſt: ſi
non ledas a quo leſus es. magna eſt gloꝛia:
ſi cui nocere potuiſti: parcas. Nobile vindicte
genus: eſt ignoſcere victo. Plerumqꝫ ideo
patientes eſſe videmur. qꝛ retribuere mala
non poſſumus: ſed qui idcirco malū non re
tribuit qꝛ nequaꝗ valet: pculdubio patiens
non eſt qꝛ paciētia nō in oſtenſione inquirit
ſed in coꝛde. Et notandū ꝙ pacientie genus
triplex eſt. quedā eſt incipientiū. quedā pꝛoficientium.
quedā perfectoꝛū. Patiētia inci
pientiū: eſt mala ſuſtinere patienter que eis
inferūtur. Paciētia pficientiū. eſt ſuſtinere
ea non ſolum paciēter: ſed et libenter. Paci
entia vero perfectoꝝ: eſt ſuſtinere eā non ſo
lum libenter. ſed etiā letanter. hos tres gradus
patientie poſſumus agnoſcere in paulo
pꝛimus gradus habetur cū dicit. Tribulationem
patimur. ſed nō anguſtiamur ſcꝫ ꝑ
impatiētiā. Scd̄us cū ait. Ego libentiſſime
ipendā et ſupꝑ impendar ego ipe pꝛo aiabus
veſtris. Tertius cū dicit. michi abſit gloꝛiari
niſi in cruce dn̄i noſtri ieſu xpi. Et ſciēduꝫ
ꝙ qui perfectā habet patientiā: cū mala ei in
ferunt letat. inferēti cōpatitur beneficiū lar
gitur. et deo regratiat de pmo ſcriptum eſt.
Ibant apoſtoli gaudētes a cōſpectu cōſilij:
quoniā digni habiti ſunt pꝛo noīe ieſu contu
meliā pati. de ſcd̄o Greg. ait: paciencia vera
eſt: que et ipm amat quē poꝛtat. Nam tolleraſſe
et odiſſe nō eſt virtus māſuetudis: ſed E
velamentū furoꝛis. De tertio: habet in luca
Benedicite maledicētibus ꝛc. Item Paulus
ꝙ ipſe immobilis in dei timoꝛe pmāſit. gra
tias agens deo oībus diebus vite ſue. vnde
beatus Laurētius ait. Gratias tibi ago dn̄e
ieſu: qꝛ hoſtia tua effici merui. Qui autē ad
ignē tribulatiōis deo gratias agunt: ſimiles
ſunt altilibus. que cum ad ignē aſſant. pinguedine
ſua ſe ſupꝑ infundunt. Et ſicut pinguedo
aſſata gratioꝛis ſapoꝛis eſt ꝙ elixa: ſic
gratiarū actio eſt gratioꝝ deo quādo pſonat
in eis qui ſunt in tribulatione: ꝙ ſi pſonaret
in eis ꝗ ſunt in pſperitate. Et notādū ꝙ nūꝗ
eſt pacientie virtus in pſperis. ille vero pa
tiens eſt: qui et aduerſis atteritur: et tn̄ a ſpe
ſue rectitudinis nō curuat. Qui a ſtatu pati
entie ante linguaꝝ vulnera coꝛruit. ipſe ſibi
teſtis eſt ꝙ cōtra manifeſte pſecutiōis gladi
os nō ſubſiſteret. Et ſciēdū ſm Greg. ꝙ tribus
modis virtꝰ patientie exerceri ſolet. Alia F
namqꝫ ſūt ꝗ a deo alia ꝗ ab ātiquo aduerſario
alia que a pꝛoximo ſuſtinemꝰ. A pximo namqꝫ
pſecutiōes dāpna et cōtumelias ſuſtinemꝰ:
ab antiquo aduerſario tēptamēta: a deo au
tem flagella tolleramus. Sed in his oībꝰ
modis vigilāti oculo ſemetipam debet mēs

circũſpicere: ne cõtra mala ꝓximi pertrahat̃
ad retributionẽ mali. ne cõtra tẽptamẽta aduerſarij
ſeducat̃ ad delectationẽ vel cõſenſū
delicti: ne cõtra flagella opificis proruat. ad
exceſſū murmurationis. Perfecte eñ aduerſarius
vincit̃: q̃ñ mens noſtra et inter tẽptamenta
eius a delectatione atq; cõſenſu reſtrigitur:
et inter cõtumelias ꝓximi cuſtodit̃ ab
odio: et inter flagella dei cõpeſcitur a murmuratione.
Seruate ergo in mente patientiam
eam q̃ cũ res exigit exercete in opatione.
A Nã ſine ferro martyres eſſe poſſum⁹ ſi
patientiam veraciter in animo cuſtodimus.
Duo quippe ſunt martyrij genera vnum in
mente. Aliud in mente ſimul et actione. mori
autem a ꝑſequente: martyriũ eſt in aperto
opere. Ferre vero cõtumelias odientẽ diligere:
martyrium eſt in occulta cogitatione.
Tollerate ergo aduerſarios veſtros: ſed vt
fratres diligite quos tolleratis. vnde et dominus
ait. Diligite inimicos veſtros. bñfacite
his qui oderunt vos: et orate pro perſequentibus
et calumpniantibus vos. Eſt et aliud
genus martyrij de quo Bern. ait ſic. Quod
martyriũ grauius eſt: q̃ inter epulas eſurire
iter veſtes multas et preciosas algere. paupertate
premi inter diuicias quas offert mũdus.
quas oſtẽtat malignus. quas deſiderat
noſter appetitus pauper eſſe. Propterea pauperibus
pariter et martyribus regnum promittitur.
quia paupertate quidem emit̃: ſed
B in paſſiõe pro chriſto abſq; dilatiõe ꝑcipit̃.
hinc Criſoſto. ait. Egeſtas bene tollerata ꝓ
chriſto: facit martyrium. vt ergo contra verborũ
iacula validi⁹ armemur audiamus q̃
patiẽter dñs ieſus iudeis rñderit dicẽtibus.
Nõne inquiũt bñdicimus nos q2 ſamaritan⁹
es tu et demoniũ habes. Ego inq̃t demoniũ
nõ habeo: ſed honorifico patrẽ meum et
vos inhonoraſtis me: in q̃b⁹ ṽbis q̃d aliud
niſi ſupbia nr̃a cõfundit̃. Que ſi exagitata
vel leuiter fuerit: attrociores iniurias reddit
q̃ accepat. Facit mala q̃ põt: minat̃ ea q̃ facere
nõ põt. Ecce iniuriã ſuſcipiẽs deus non
iraſcitur nõ contumelioſa verba rñdit. Qui
ſi eiſdẽ iudeis talia ṽba dicẽtib⁹ reſpõdere
voluiſſet demoniũ vos habetis: verũ ꝓfecto
diceret ſed accepta iniuria: et q' verũ erat dicere
veritas noluit. ne nõ dixiſſe veritatẽ: ſz
ꝓuocat⁹ ꝯtumeliã reddidiſſe videret̃. Ex q̃
re quid nobis innuit̃ niſi vt eo tpe quo a ꝓximo
ex falſitate ꝯtumelias accipimus: eorũ
etiã vera mala taceam⁹ ne miniſteriũ iuſte
C correptionis in arma vertam⁹ furoris. Nã
ſm yſidorũ. Qui delinquẽtẽ ſupbo vel odioſo
animo corripit: nõ emẽdat ſed ꝑimit: q̃d
eñ ꝓteruus vel idignãs aĩmus ꝓtulerit: obiurgãtis
furor eſt non dilectio corrigentis.
Poſtea vero ieſus abſcõdit ſe: et exiuit de tẽplo.
Quid hoc exẽplo nobis loquit̃: niſi vt
etiã cũ reſiſtere poſſum⁹: iram ſupbientiũ humiliter
declinem⁹. vñ ꝑ Paulũ dr̃. Date locũ
ire: Q̃ta humilitate irã ꝓximi fugere debeat
ꝑpendat hõ: ſi furorẽ iraſcentiũ abſcõdendo
ſe declinauit de⁹. Nemo ergo ꝯtra acceptas
cõtumelias ſe erigat: nemo cõuitijs
ꝯuitia reddat. Imitatõe eñ dei glorioſi⁹ eſt
iniuriatũ tacẽdo fugere: q̃ reſpõdẽdo ſupare.
Sed cõtra hec: ſupbia dicit in corde. Turpe
eſt vt accepta iniuria taceas. Quiſq̃s conſpicit
q2 ꝯtumeliã accipis et taces: non putat
q2 patientiã exhibes: ſed crimina agnoſcis.
Sed vñ vox iſta in corde noſtro contra
patientiam iraſcitur. niſi q2 in imis cogitationib⁹
figim⁹. et dũ in terra gloriã q̃rimus:
placere ei q̃ de celo nos cõſpicit non curam⁹
accepta ergo cõtumelia: meditemur in ore
vocẽ dei. Ego nõ q̃ro gloriã meã: eſt qui q̃rat
et iudicet. illatas ergo contumelias patris
iudicio reſeruat: vt nobis ꝓfecto inſinuat q̃
tum nos eſſe paciẽtes debem⁹ dũ ſe adhuc vl
ciſci non vult: et ipſe qui iudicat. Nam pater
iudiciũ dedit filio. Et ſciendũ ſm. Criſoſtomũ:
Quia primus gradus patiẽtie eſt nõ
incipere in iuſticiã. Secundus poſtquã incepta
eſt ſe: de equalib⁹ nõ vindicare. Tercius
eſt non referre vexanti ea q̃ paſſus eſt ſed q̃e
ſcere. Quartus tribuere ſeipm in paciendo
maliciam. Quintus etiam amplius tribuere
q̃ ille vult q̃ fecit. Sextus nõ odio habere
eũ q̃ opat. Septimus eſt diligere. Octauus
bñ facere. Nonus d' ũ ꝓ ipſo deprecari.

¶ De amore ꝓximi et q̃ poſſũt nos incitare ad amorẽ inimicorum. Cap. x.

Dicto de humilitate que ſuperbie opponenda
eſt. necnon et de patientia que
ire obicienda eſt: libet tractare de proxi amore:
quem erga peſtem inuidie habere debemus.
Ad amandum proximum. Prio nos incitare
debet ſacra ſcriptura: que nos ad hoc
tociens monet. Scriptum quippe eſt. Diliges
proximũ tuum ſicut teipſum. Item in
euangelio Johannis. Mandatum nouum
inquit dominus do vobis: vt diligatis inuicem.
Item hec mando vobis vt diligatis inuicem.
Itemq; hoc eſt preceptum meum vt
diligatis inuicem. legitur in vita ſancti Jo.
euãgeliſte q' cũ ipſe ad vltimã ſenectutẽ vene

niſſet: et dix inter diſcipuloꝝ manus ad eccleſiã deferreẽ nec poſſet plura dicere verba ſed ad quãlꝫ pauſã hoc dicebat. Filioli diligite inuicẽ. Tandẽ diſcipuli et fratres qui aderant audientes ꝙ eadẽ verba ſemper diceret dixerunt ei Magiſter quare hoc ſemꝑ loqueris. Et rñdit. Qꝛ ꝓceptū dñi eſt. Et ſi hoc ſolū fiat ſufficit. Scḋo pōt nos icitare ad amorem xp̄i: amoꝛ quẽ videmus inter aĩalia irrationabilia eiuſdẽ ſpeciei. vnde ſcriptū eſt. Oẽ aĩal diligit ſibi ſimile: et ſubditꝛ. Oīs caro ad ſimilem ſui coniungetꝛ. Unde lupus leo ⁊ ſerpẽs nō exercẽt illã ferocitatẽ in aĩalia que ſunt ſue ſpeciei: ꝙ̄ exercent in alia. Quid ergo dicẽdū eſt de hoīe ꝗ̄ deſeuit ĩ aliū hoīem ſibi ſimilẽ: niſi ꝙ eſt ferocioꝛ lupo leone ⁊ ſꝑpente. Tertio ad amoꝛẽ ꝓximi incitare nos dꝫ fraternitas naturalis: ꝗ̄ eſt inter oẽs hoīes. Ideo voluit deus vnū hominẽ ꝑ̇mo formare ex quo oẽs ꝓcederent: vt tãꝙ̄ fratres oẽs hoīes ſe amarẽt. Ideo aplūs ait Nemini quicꝙ̄ debeatis niſi vt iuicẽ diligatis. Quarto ad amoꝛẽ ꝓximi nos icitare dꝫ fraternitas ſpūalis: oẽs eni ſumꝰ fratres: ſecūdū ꝙ hoīes ſumꝰ: ꝙ̄to magis ſm̄ qḋ xp̄iani ſumꝰ: hec fraternitas tãto melioꝛ eſt fraternitate naturali: ꝙ̄to maioꝛẽ hꝫ patrẽ deū Uñ ſcriptū eſt in matheo. Et patrem nolite vobis vocare ſuꝑ terrã. Unus eſt eni pater veſter ꝗ̄ in celis eſt. Si amandi ſunt fratres carnales qui hereditatẽ diuidūt: ꝙ̄to magis amãdi ſunt illi qui vniuſcuiuſqꝫ poꝛtioneꝫ augent. Q̄to enim plures erūt electi tanto amplius gaudebūt. Plus eni gaudebit electoꝝ vnꝰ de gloꝛia aĩe alterius ꝙ̄ de gloꝛia ꝓpꝛij coꝛꝑis. Quinto incitare nos dꝫ ad amorẽ ꝓximi exẽplo xp̄i. Nō eni eſt deſpicieđꝰ: quẽ xp̄s tam carū habuit: ꝙ ꝓ eiꝰ redẽptiõe moꝛi voluit. Appende ꝓximū tuū hoc ꝓcione tibi vileſcat. Sexto exẽplo angeli: ꝗ̄ adeo amat hoīem: vt cuſtodiat eum in oībus vijs ſuis. Nō eſt deſpiciedus hō ab hoīe ꝗ̄ tã carꝰ eſt angelo ꝓpterea dñs ait. Uidete ne cõtẽnatis vnū ex hijs puſillis ꝗ̄ in me credūt. Dico eni vobis angeli coꝝ ſꝑ vident faciẽ p̄ris mei qui in celis eſt. Septimo ad amoꝛẽ ꝓximi incitare nos debet ſimilitudo quã hꝫ ꝓximus ad deū. Quis eni aliquis oẽs filios amici ſui amet: erga eū tñ ſpẽalẽ habet amorẽ ꝗ̄ amplius amico ſuo ſimilis eſt. Sic licet ad oĩa opa dei amoꝛẽ habere debeamꝰ tñ ſpecialiter ad hoīem quẽ ꝯſtat eē factū ad ymaginẽ et ſimilitudinẽ dei: ꝓpẽ qḋ ſi ꝗs dixerit qm̄ diligo deū et fratrẽ ſuū odit mẽdax eſt. ſicut Iohãnes in eplã ſua dicit. cuius ⁊ hec verba ſūt. Uñ et ſubiūgit. Qui eī nō diligit fratrẽ ſuū quẽ videt deū quẽ non videt quō pōt diligere. vñ ⁊ ait. Hoc mãdatū habemꝰ a deo: vt ꝗ̇ diligit deū diligat et fratrẽ ſuum

E De dilectione vero iimicoꝝ dñs ita dicit. Diligite iimicos veſtros: ⁊ hoc ꝑtinet ad dilectionẽ coꝛdis. deinde ſubdit de dilectione opis et ſmonis dicẽs. Bñ facite hijs ꝗ̇ oderūt vos et oꝛate ꝓ ꝑſequẽtibꝰ et calūpniãtibus vos Et notandū ꝙ in mandatis dei nihil eſt mirabiliꝰ: ꝙ̄ ꝙ ꝓcipimur diligere iimicos. Impoſſibile videtꝛ ꝙ ipi amẽt inimicos ſuos: ſi tñ haberẽt aliꝙ̄tulū ſapiẽtie: poſſibile eis appareret. Uñ notãdū ꝙ octo ſunt ꝗ̄ ſi attẽdãtꝛ ſatis apparebit nō eſſe ita difficile diligere ĩimicos: vt multi credūt. Appebit etiã ꝙ hoc nō ſit dedecꝰ: ſed honoꝛ potiꝰ. Primū eſt ſtatus inimici ꝗ̇ iniuriatꝰ eſt et nō vult ſatiſfacere. Eſt eni ſpiritualiter moꝛtuꝰ. ipe quaſi inſanus manꝰ ĩ ſe iiecit: qū tibi iiuriã ītulit Uñ in libꝛo ſapiẽtie ſcriptū ẽ. Hō ꝑ maliciã occidit aĩam ſuã. Noli ergo iſanire ĩ fratrẽ tuū moꝛtuū: ſed potius ei cõpatere. Crudelioꝛes videntꝛ fuiſſe ꝗ̄ xp̄o moꝛtuo nō pepcerunt: ꝙ̄ qui viuū vulnerauerūt. vñ lãcea dr̄ dira: cū claui dicãtꝛ dulces. Quis adeo cecꝰ ꝗ̄ nō intelligat dedecus nō eſſe: ſi ꝗs de moꝛtuo nō vult ſe vĩdicare. Scḋm eſt vtilitas illate iiurie. perſecutoꝛes eni noſtri. iuxta verbū pſalmiſte circūdãt nos ſicut apes. Admodū apū nos pungūt tribulationibus: ſed in futuro nobis eterne beatitudinis p̄mia p̄parant. Uñ ſcriptū eſt. Uſqꝫ ad tẽpus ſuſtinebit patiens: et poſtea redditio iocunditatis.

F Tertiū eſt ꝙ dilectio inimicoꝝ nobis vtilioꝛ eſt ꝙ̄ amicoꝛū. ipſa ei ꝓualet ad ſpūaliū vulnerū ſanationẽ. vñ augꝰ ait. Ego ad dilectionẽ inimicoꝝ vos cõmoneo: qꝛ ad ſanandū pctōꝝ vulnera nullū medicamẽtū vtiliꝰ eē cognoſco. Ipſa: ſcꝫ dilectio iimicoꝛū multū facit ad ꝑfectionẽ ⁊ cumulū bonitatis. Uñ in euãgelio Math. Poſt illud diligite inimicos veſtros: ſubditꝛ. Eſtote ꝑfecti ſicut et p̄r veſter celeſtis ꝑfectꝰ ẽ. Uñ augꝰ. ait. Magnificẽtiſſime bonitatis ẽ vt tuū iimicū diligas ⁊ ei ꝗ̄ tibi malū vult ⁊ ſi pōt facit: tu ſꝑ bonū velis atqꝫ facias cū poſſis. Dilectio iimicoꝝ mercedẽ magnã meretꝛ. Uñ dñs ait. Si ei diligitis eos ꝗ̄ vos diligūt: ꝗ̄ vobis eſt grã verūtñ diligite inimicos vr̃os. ⁊c. vt ſupꝛa et erit merces veſtra magna. Quartū eſt: ꝙ ille ꝗ̇ diligit inimicos deo gratioꝛ eſt. Unde augꝰ. Qui iniq̄ dilexerit inimicos: hic erit vel amicus: nec ſolū amicus ſed etiā filius. Quintū eſt: ꝙ hec dilectio diabolo eſt moleſtioꝛ. Sextū eſt ꝙ dilectio id quod odiēdū eſt in inimico magis deſtruit ꝙ̄ aliquid aliud. Dilectio eni ignis eſt: inimicitiā in inimico adnichilans. Unde paulus ait. Si eſurierit inimicus tuus ciba illū: ſi ſitit potū da illi: hoc ei faciēs: carbones congeres ſup caput eius: accēdens eū ad te amādū. Itē dilectio eſt gladius inimicū inq̄ntū inimicus eſt interficiens: dū de inimico facit amicū. vñ Criſoſtomus ait. Suſtine ad tēpus inimicū tuuꝫ et benefac ei: poſtmodū autē victū beniuolentia tua: amabis eum quaſi amicū tuum. A Nā oīs inimicicia beneficioꝝ aſſiduitate cōpeſcitur. Unde paulus ait ad coꝛin. Caritas paciens eſt: benigna eſt: paciens eſt: qꝛ illata mala equanimiter tollerat. Benigna eſt qꝛ ꝓ malis bona largitur ⁊ miniſtrat. hec gre. Cū ergo vnū ex vtraqꝫ defuerit: caritas nō eſt: ſi vel malos abſqꝫ benignitate tolerat et nō amat: vel ſi ſe ſine paciētia exhibēs negligit tolerare quos amat. Septimum eſt ꝙ non poteſt quis ex ꝓpoſito nocere pꝛoximo ſuo: quin ſibi ipſe noceat. Unde aug⁹. ait. Quod malicia tua alteri nō noceat: fieri poteſt. ꝙ aūt tibi nō noceat: fieri nō pōt. Nō eſt dedecus alicui ſi nō vult inquinare manus ſuas ſe vindicando vel ſi non vult os ſuum maculare conuitiū ꝓ cōuicio reddendo. imo honoꝛ eſt et ſignū nobilis animi. Hinc ſcriptum eſt. Honoꝛ eſt homini q̄ ſe ſepat a cōtētionibus. Octauū eſt ꝙ ille q̄ tibi iniuriat magis iniuriat deo ꝙ̄ tibi qui hoc ei ꝓhibuit qui videlicet deus maius ius habet in te ꝙ̄ tu ipſe. Si ergo deus differt vindicare iniuriā et nō eſt ei dedecus patet dino ꝙ nō erit tibi dedecus imo honoꝛ: ſi exēplo diuino vis nō vindicare te in pꝛeſenti.

¶ Que ſunt ex caritate diligēda et de oꝛdine dilectiōis. et qꝛ neceſſe ſit inimicū diligere et que illa ſunt per q̄ homo poſſit a pꝛoximo amari. Cap. xi.

B Secundū Aug. ſciendū eſt ꝙ q̄ttuoꝛ ſūt ex caritate diligenda. vnū ꝙ ſupꝛa nos eſt: ſcilicet deus. alterū ꝙ nos ſum⁹. Tertiū ꝙ iuxta nos eſt: ſcꝫ ꝓximus homo vel angelus. Quartū ꝙ infra nos eſt: ſcꝫ ꝓpꝛiū coꝛpus. Oꝛdo autē caritatis eſt: pꝛimo diligere qd̄ ſupꝛa nos eſt. i. deum. Deinde debemus noſmetipſos diligere. poſtea pꝛoximū. et vltimo coꝛpus ꝓpꝛium. In eodē gradu cōtineri debet coꝛpus pꝛoximi: qꝛ vtrumqꝫ tenet rationem inferioꝛis boni reſpectu ſpūs noſtri Utrum vero debeam⁹ magis diligere meliores vel nobis cōiunctioꝛes. reſpōdit Tho. in ſūma. q. xxvi. ar. vii. dicēs. Melioꝛib⁹ optamus maius bonū. i. maioꝛē gradū btitudīs eterne: qꝛ illo digni ſunt: ſed magis cōiūctis optamus cū intētioꝛi affectu. Utrum vero de neceſſitate caritatis ſit. ꝙ hō ſigna vel effect⁹ dilectiōis inimico exhibeat dicit idē Tho. ꝙ ſicut hō in cōi tenet inimicū diligere nō i ſpeciali: niſi ſm̄ ꝓparationē animi: ita ſigna et effect⁹ dilectiōis q̄ in cōi cōſueuerūt ꝓximis exhiberi: tenet etiā inimicis exhibere. puta cū aliq̄s oꝛat pꝛo oībus fidelib⁹ vel pꝛo toto populo: vel cū aliq̄d ipendit toti cōitati: etiam hoc inimicis exhibere eſt de neceſſitate ꝓcepti ita ꝙ ſi non eis exhibetur: hoc pertinet ad liuoꝛem vindicte: cōtra illud qd̄ ſcribitur in hoc leuitici: nō q̄res vlcionē. nec mēoꝛ eris iniurie ciuiū tuoꝛū. Alia vero ſunt bñficia vel dilectiōis ſigna q̄ quis ꝑticulariter exhibet: aliq̄bus perſonis ⁊ talia exhibere inimicis: non eſt de neceſſitate ſalutis. Niſi ſm̄ ꝓparationē animi. ſ. vt par⁹ ſit ei ſubuenire in articulo neceſſitatis ſm̄ illud ꝙ ſupius ſcriptū eſt. Si eſurierit inimicus tuus ciba illū. Sed ꝙ pꝛeter neceſſitatis articulū huiuſmodi bñficium aliquis inimicis exhibeat: ꝑtinet ad ꝑfectionē caritatis per quā aliquis nō ſolū cauet vinci a malo: ꝙ neceſſitatis eſt: ſed etiam C vult in bono vincere malū quod etiā ꝑfectionis eſt. Pꝛeterea notandū eſt ꝙ licet vtrūqꝫ appetēdū eſt. ſ. amare ꝓximū. ⁊ amari ab ipſo: tñ magis appetēdū eſt amare: ꝙ̄ amari. Beati⁹ eſt eni dare ꝙ̄ accipe. Quia cū diligimus meremur nobis. Cum aūt diligimur: alij merent ſibi. Et notādū ꝙ multa ſunt q̄ valere poſſunt ad hoc: vt aliquis ametur a ꝓximo. Pmū eſt modeſtia in verbis vñ ſcriptum eſt. Sapiēs in verbis amabilē ſe facit. Scd̄m eſt ſimilitudo. q̄ multū facit ad amorē ſicut diſſimilitudo ad odiū. vñ poeta. Oderunt hilarē triſtes triſtemqꝫ iocoſi. Virt⁹ etiā amabilē reddit. Nichil eſt virtute amabilius. Item virtus manſuetudīs vñ ſcriptū eſt fili in manſuetudīe opa tua ꝑfice: ⁊ ſup gloꝛia hoim diligeris. valent etiā ad idē obſequia ⁊ bñficia: nam obſequia etiā feras ad amoꝛē incitant et inimicos amicos faciunt. Notādū tñ ꝙ bñficia non parant amicitiam niſi cum diſcrete dant. Inter oīa maxie valet ad hoc ꝙ aliquis ametur ſi ipſe amauerit vñ aug⁹ ait. Nulla eſt maioꝛ ad amoꝛē inuitatio: ꝙ̄ pꝛeuenire amādo. ⁊ nimis durus eſt animus ſi dilectionē ſibi valebat impendi: nolit et rependere. Hinc etiam Seneca dicit

Queris quō amicū factur⁹ ſis: cito tibi mōſtrabo. Si vis amari ama. Item vt ameris amabilis eſto.

¶ De amore dei et eius cōmēdatione: qui videlicet amor dei accidie opponēdus eſt ſicut inuidie amor ꝓximi. Ca. xij.

D Caritas vt ait apłs̄ eſt finis p̄cepti de corde puro ⁊ cōſciētia bona ⁊ fide nō ficta. Et ſm̄ eundē apoſtolū notādū ꝙ plenitudo legis ē dilectio. Vn̄ aug⁹. Si nō vacat oēs paginas perſcrutari: oīa ſecreta ſcripturarū penetrare: tene caritatē vbi pēdent oīa. Nam ſicut radix oīm maloꝝ eſt cupiditas: ita radix oīm bonoꝝ eſt caritas. Ad cōmēdationē caritatis valere pōt: ꝙ ſpūſſctūs totiens nos in ſacra ſcriptura monet ad ea q̄ caritatis ſūt. Unde ſcriptū eſt ad corin. Sectamini caritatē. Itē in eadē epiſtola oīa vr̄a in caritate fiāt. Itē ad coloſē. Sup oīa caritatē habētes: qđ eſt vīculū pfectōis. Itē prima petri Ante oīa mutuā in vobiſmetipſis ↄtinuā caritatē hn̄tes. Caritas ē p̄mū bonū aīe. Primū eī bonū aīe ē deo adherere qđ nō valemus: niſi dilectione. Ubi caritas non eſt pōt eē ſpēs boni ſꝫ nō verū bonū. Vn̄ aug⁹. ait. Ubi caritas eſt: qđ eſt ꝙ poſſit deeſſe. vbi aūt nō eſt qđ ē ꝙ poſſit ꝓdeſſe. Caritas reddit oīa deo grata ſi a caritate fuerit impgata. Caritas ē loc⁹ gaudij ⁊ ſecuritatꝭ. vn̄ Ber. ait. De⁹ caritas eſt ⁊ qđ p̄cioſius. Et q̄ manet in caritate in deo manet qđ iocūdi⁹. Dulcius dilectione nihil eſt. Itē greg. Qui mente integra deū deſiderat: pfecto iā hꝫ quod amat. Neqꝫ enī quiſq̄ poſſet deū diligere: ſi hūc quē diligit nō haberet. Caritas etiā vita eſt. vn̄ Johānes ait. Nos ſcim⁹ qm̄ trāſlati ſum⁹ de morte ad vitā qm̄ diligim⁹ fratres. Qui enī nō diligit manet in morte: q̄a ſicut ſine aīa corpus mortuū eſt: ita aīa ſine caritate mortua deputat̄. Quicūqꝫ aūt caritatem hꝫ p̄ticeps eſt oīm bonoꝝ que fiunt in eccleſia. vn̄ ⁊ pſalmiſta dicit. Particeps ego ſum oīm timētiū te ⁊ cuſtodiētiū mandata tua. Caritas ſola eſt que diuidit inter filios regni ⁊ filios ꝑditionis. Diligere ꝓximū ſicut te: maius eſt oībus ſacrificijs ⁊ holocauſtomatibus. Caritas pre ceteris virtutibus deo magis placet: ⁊ iđ qui maiorē hꝫ caritatem maius habebit p̄mium: qui vero minorem minus. Non habet auarus deū carū: q̄ ei preponit lucrū diuitiarū. Nō hꝫ deū carū voluptuoſus qui ei p̄ponit delectationē momentaneam. Cum tamē greg. dicit. Momētaneum eſt ꝙ delectat: eternū quod cruciat. Non habet deū carū pōpaticus ſiue ſupb⁹ et vanglorioſus qui ꝓ vento inanis glorie eum deſerit. Et vt breuiter dicamus nō hꝫ deum carū qui nō diligit eum ſup oīa ⁊ pluſq̄ oīa: cum ipſe oīb⁹ preualeat. Caritas diabolo diſplicet. Unde gre. ait. Hoſtis antiquus caſtitatem in nobis ſine caritate non timet. diſtributionē terrenarū rerum non curat: ſi eidem operi caritas deſit. vnde apłs̄ ait. Si diſtribuero oēs facultates meas ī cibos pauperū: caritatem aūt non habuero: nihil mihi ꝓdeſt. Ubi vero caritas eſt: omia ꝓſunt. Caritas homini ꝓdeſt: q2 ſi habet caritatē voluntatē ſuā diuine voluntati cōformat. Iō ſicut deo cuncta ſubiecta ſunt: ſic et habenti caritatē quodāmodo oīa ſunt ſubiecta.

K Notādum ꝙ quadruplex eſt amor dei. Primus eſt naturalis: quo amore oēs amant deū et boni et mali. Scđs eſt amor quo aliquis amat deum eo ꝙ cognoſcat eū ſibi neceſſariū. Unde pſalmiſta ait. Diligā te dn̄e fortitudo mea dn̄s firmamētū meū et refugiū meū ⁊ liberator me⁹. Terti⁹ eſt amor quo aliquis amat deū ꝓpter delicias q̄ in eo ſunt. Quartus eſt amor quo aliquis amat deum eo ꝙ digniſſimus ſit amore: qui amor pure eſt gratuitus. Signa vero q̄bus ꝑpendi pōt vtrū aliquis amet deū: ſūt decē. Primū eſt cū q̄s libenter cogitat de deo: vbi enī amor ibi oculos. Scđm eſt: cū quis libenter eſt in domo dei. vn̄ gloſa ſup illđ math. Intrauit ieſus in tēplū ſic ait. Ingreſſus in vrbē: primo tēplū adijt dans formā religionis: vt quocumq̄ imus: primo domū orationis adeamus. Tu ergo imitator factus xp̄i cum in aliq̄ ingreſſus fueris ciuitatē: p̄mo ante oēm actū ad eccleſiam dei curras. Tertium ſignum eſt cum quis de deo vel cū deo libenter loquitur. Quartū cū quis libēter deū audit: et audita ab eo memoriter retinet. vnde Johānes ait. Qui habet mādata mea et ſeruat ea: ille eſt qui diligit me. Quintū eſt cū quis libenter dat ꝓ deo. Nā ſm̄ eūdē in epiſtola. Qui habuerit ſubſtātiā hui⁹ mūdi: ⁊ viderit fratrē ſuū neceſſe hēre et clauſerit viſcera ſua ab eo quō caritas dei manet in eo. Sextū eſt cū quis ꝓ deo libenter patitur. Septimū eſt cū quis dei mandatis libenter obedit. Speciale enim ſignū diuini amoris eſt amor pauperum: quia pauperes nō amātur ꝓpter ſe: ſed ꝓpter deū. de quo Johānes ſic ait. Hoc mandatum habemus a deo: vt qui diligit deum: diligat et fratrē ſuum. Octauum ſignum eſt: cum q̄s amat que deo placent: et odit q̄ deo diſplicent. Nonum eſt cum quis frigeſcit a ſolicitudine ⁊ amoꝛe mūdi vnde greg. ait. Tanto frigeſcit quis a curis ſeculi: q̃to ſurgit ardētius in amoꝛē dei. Decimum eſt: cū q̄s magnū honoꝛē exhibet dei miniſtris. Sicut enim qui eos ſpnit: deū ſpnit ſic q̄ honoꝛat eos honoꝛat deū vñ ⁊ ſcriptū eſt. In oī virtute tua dilige eū qui te fecit ⁊ miniſtros eius ne delinq̄s: oꝛa deū ex tota aīa ⁊ honoꝛifica ſacerdotes.

¶ De incitamentis diuini amoꝛis ⁊ de bñficijs hōi a deo īpēſis ſepius recolēdis. Ca. xiij

a AD amandū deū: incitat nos ſacra ſcriptura. incitat ⁊ natura. icitat gr̃a nobis a deo exhibita. ⁊ gloꝛia a deo nobis ꝓmiſſa: incitat et vniuerſa creatura. Quod ſacra ſcriptura nos incitet ad amādum deū patet ſic. Diliges dñm deū tuū in toto coꝛde tuo ⁊c. Item ibidē. Omni vita tua dilige dñm deū tuū. Itē alibi. diligam⁹ deū: qm̄ ipſe pꝛioꝛ dilexit nos. Natura etiā ad amandū deū nos incitat vñ ſi naturaliť amat fili⁹ patrē a quo habet partē coꝛꝑis ſui: q̃to magis amare debet deū q̄ coꝛpus ei⁹ ⁊ aīam ex nichilo fecit. Idō dicit aug⁹. Amandus eſt genitoꝛ ſed pꝛeponēdus eſt creator. Quot eni ſunt mēbꝛa ī coꝛpoꝛe tot bñficia inueniet hō magna ⁊ pꝛo minimo mēbꝛo pl⁹ deberet deum amare. q̃ multi amant eū ꝓ cūctis bñficijs. q̄ ab eo receperūt. Si quis amiſiſſet oculū. quantum amaret eū q̄ illū ſibi reſtitueret. Et ſi q̄s metuiſſet eū amittere: q̃tū amaret eū qui illum ſibi cōſeruaret: nec min⁹ amādus eſt q̄ oculū ab initio dedit. ⁊ q̄ datū cōſeruauit. cū multociēs vtēdo eū cōtra deū: amittere eū meruit. Nec min⁹ amandus eſt q̄ dat capā nouā: q̃ q̄ inueteratā perditā reſtituit. Quod dixi de oculo de ceteris mēbꝛis cogita. Si ḡ amād⁹ eſt q̄ tibi dedit coꝛp⁹ q̃tū amandus eſt. q̄ dedit aīam: q̄ ī īfinitū melioꝛ eſt coꝛpoꝛe: Si amiſiſſes vſum ratiōis: q̃tū amares illū. q̄ tibi eū reſtitueret. Quantū ergo amādus eſt q̄ tibi vſum ratiōis ab initio dedit: Itē ſi metuiſſes moꝛtē vel ſeꝑatiōem aīe a coꝛꝑe q̃tū amares eū q̄ eā remitteret. Quantū ḡ amandus eſt q̄ mirabiliter coꝛp⁹ ⁊ aīam cōiunxit ⁊ hanc cōiunctionē tibi cōſeruauit: cū peccādo multotiēs moꝛtē meruiſſes: vñ Ber. ait valde oīno michi amandus es: ꝑ quē ſū. viuo ⁊ ſapio. Dignus plane eſt moꝛte: qui tibi dñe iheſu recuſat viuere. Cogita igitur ⁊ recogita tm̄ erga te tui creatoꝛis benignitatem ⁊ erige te ſicut dignū eſt ⁊ oēs ſenſus tuos: ad ei⁹ ineffabilem dilectionem. Nichil enim iuſtius: nichil ſalubꝛius. nihil etiam dulcius q̃ vt ex toto coꝛde hō deū diligat: quē ſui totius nouerit. non ſolū auctoꝛē. ſed ⁊ conſeruatoꝛem. Cogita qualē te fecit de⁹. Nempe ſcđm coꝛpus egregiam creaturam. Scđm vero aīam. ymaginem creatoꝛis inſignē rationis participē. btitudīs eterne capacē. Quis nō videat q̃tum coꝛꝑi pſtet aīa: Nunqđ nō truncus inſenſibilis eēt caro maīata: ab aīa enim ꝓcedit pulcritudo. ab aīa incrementū. ab aīa claritas viſus. ⁊ ſonus vocis. Deniq̄ oīs ſenſus ab aīa eſt. ⁊ per ſenſus ꝓgreditur ad coꝛpus mouendū ⁊ viuificandū cuius duplex eſt vita. vna qua viuit ī carne. Alia qua viuit in deo. Duo ſiquidē ſunt ſenſus in homine vnus interioꝛ qui reficitur ī cōtēplatione diuinitatis. Alius exterioꝛ. ⁊ ille reficitur in cōtemplatiōe humanitatis. O ſi teipſm inſpiceres. O ſi aīam tuā videres: que ſpē ſua oīm viſibiliū decoꝛē ⁊ pulcritudinē vincit. Agnoſceres certe q̃ta repꝛehenſione dignus fueras: cū aliquid extra te amoꝛe tuo dignū exiſtimabas. Recoꝛderis igitur ſine intermiſſione: q̃ dulcis ⁊ q̃ bonus ſit erga te creatoꝛ tuus. O q̃ta eius bonitas fuit. ꝙ te cū nō eſſes creauit. ⁊ ꝙ te non pecus. aut creaturā inſenſibilem ſed eam creaturam te fecit: que eum poſſes intelligere. amare. ⁊ cum eo ſuā eternitatem eterna ⁊ felix poſſidere ⁊ ꝙ te intātum dilexit: vt cum multa contra ſuam voluntatē acturum ſciret: noluit te non facere ⁊ eſſe ⁊ ꝙ adhuc te cū tanta manſuetudine et pius ⁊ miſericoꝛs patitur exſpectans tuā emendationē. qꝛ nullomodo te cupit perdere ſed adhuc patiť te viuere atq̄ ea que tibi ſunt neceſſaria ad ſuſtentationem huius vite: nō deſinit miniſtrare. ⁊ ſicut ipſis rebus experiri potes: ei⁹ bonitatē non potes peccatis tuis vincere: vt adhuc te velit ſicut iam ꝓmeruiſti confundere vel ex toto deſtruere. Certiſſimum eſt ergo illum eſſe piū erga te. q̄ tanta bona tibi largitur nec adhuc de tuis iniq̄tatibus ſe querit vindicare. Preterea ſcito ꝙ animā tuā ad ymaginem ⁊ ſimilitudinem ſuam deus creauit. quod vtiq̄ donum nulli alij ex creaturis donauit. Sicut enim deus vnus ſemper vbiq̄ totus eſt omnia viuificans mouens ⁊ gubernans. quia in eo viuimus mouemur et ſumus. Sic anima in ſuo coꝛpoꝛe vbiq̄ tota viget: viuificans illud mouens ⁊ gubernans. Quis maioꝛ honoꝛ poteſt eſſe homini: q̃ ꝙ ſui conditoꝛis ad ymaginem et ſimilitudinem conderetur. Pulcritudinem autem anime tue intende: et intelliges qualem debeas pulcritudinem diligere. Poꝛro aīa tua ſponſum habet: ſed eũ non cognoſcit pulcherrimꝰ eſt oīm: ſed faciẽ eius nõdũ vidit. Ille quippe eã vidit: qꝛ niſi eam vidiſſet. nõ eam diligeret. Sed vidit: qꝛ eã creauit. q̃ ipſius amoꝛe digna foꝛet Noluit adhuc ſeipſm ei pñtare: ſed munera miſit. arrã dedit. pignꝰ amoꝛis. ſignũ dilectionis. Si illũ cognoſcere poſſet ſi ſpẽm eiꝰ videret non amplꝰ de ſua pulcritudie dubitaret. Sciret eni ꝙ tam pulcher. tam foꝛmoſus. tam elegans. tam vnicꝰs in ſuo aſpectu captus nõ fuiſſet: niſi eum ſingularis decoꝛ & vltra ceteros admirãdus traheret. Nũc videre illũ non põt: qꝛ abſẽs eſt. et idõ nõ timet neqꝫ erubeſcit illi iniuriam facere: ꝙ ſingularem eius amoꝛẽ cõtẽpnit. Si vero adhuc ſcire nõ poteſt qualis ille ſit qui eam diligit cõſideret ſaltẽ arrã quã dedit. Foꝛtaſſis i ipſo munere & qđ apud eã eſt: poterit agnoſcere quo affectu eũ diligere quo ſtudio & diligẽtia: ſe illi debeat cõſeruare. Inſignis eſt arra eius nobile donũ: qꝛ nec magnum decuit vt parua daret: nec ꝓ paruo ſapiẽs magna dediſſet. Magnũ eſt ergo qđ illi dedit. ſed maius eſt quod in ipſa diligit.

¶ Quod deus mũdũ et oīa que i eo ſũt creauit eaqꝫ hoīs dominio ſubiecit vt ipſius amoꝛem ad ſe attraheret. Cap. xiiij.

Reſpice vniuerſum mũdũ iſtum et conſidera ſi aliqđ i eo ſit: qđ tibi ob cauſa amoꝛis illiꝰ non ſeruiat. Oīs natura ad hũc finẽ curſum ſuũ dirigit vt obſequiis tuis famuletur. et vtilitati deſeruiat tuiſqꝫ oblectamẽtis pari & neceſſitatibꝰ ſm̃ affluẽtiam i deficiẽtẽ occurrat. hoc celũ. hoc terra. hoc aer hoc maria cũ eis q̃ ſunt in eis vniuerſis: explere non ceſſant. hoc circuitꝰ tẽpoꝛũ ãnuis innouatiõibꝰ et rediuiuis ꝑtibus innouans dilapſa refoꝛmãs. cõſumpta reſtaurãs paſtu ꝑpetuo ſubminiſtrat. Quis ergo putas hoc inſtituit qͥs hoc nature ꝑcepit: vt ſic vno ꝯſenſu tibi ſeruiat. Bñficiũ accipis: et auctorem eiꝰ non agnoſcis. donũ in manifeſto eſt largitoꝛ occultꝰ. Et tñ ipſa te rõ dubitare nõ ſinit hoc tuũ non eſſe debitũ: ſed bñficiũ alienũ. Multũ igitur tibi contulit qui hoc totuꝫ et tantũ tibi dedit. Multum ergo diligendꝰ eſt: qui tantũ dare potuit. et qui tantuꝫ dare voluit multũ dilexit. Tantũ ergo diligens et tantũ diligẽdus dono ſuo demõſtratur vt q̃ ſtultũ eſt qui amoꝛẽ tã potentis non vult cõcupiſcere tam ipſiũ ſic atqꝫ ꝯuerſũ tam diligentẽ non amare. vide ergo quid agis cũ in hoc mũdo amari et amare cõcupiſcas. Totꝰ mũdꝰ tibi ſubiectus ẽ: tu nõ. Dico totũ mũdũ. ſed neſcio qđ aliq̃ poꝛciũculã mũdi q̃ nec ſpẽ pulcra. nec vtilitate neceſſaria. nec q̃titate magna. nec bonitate optima antecedat: in ſocietatẽ amoꝛis mittere nõ aſpnaris Certe ſi hec diligis: vt ſubiecta dilige. vt famulancia dilige vt munera amici vt bñficiũ dñi: ſic tñ vt ſemꝑ mẽineris qđ illi debeas nec iſta ꝑ illo nec iſta cũ illo ſed iſta ꝓpt illũ & ſuꝑ iſta illũ diligas. Qꝛ amoꝛ quo aliqͥs amat deum ꝓpt tẽpalia: cõtumelioſus eſt deo. Qui ei ſic amãt: tẽpalia ei ꝑferũt ꝓpt ꝙ ei vnũquodqꝫ amat. illõ magis amat. vñ bõi ad hoc vtunt mũdo vt fruant deo. Mali aũt ecõtra vt fruant mũdo: vti nolũt deo. Non ẽ mũera dãtis plꝰ q̃ amãtis affectũ diligas. Maioꝛẽ caritati eiꝰ iniuriã facis: ſi dona illiꝰ accipis: & tñ viciſſitudinẽ dilectiõis nõ repẽdes. Aut ergo. dona illiuis ſi potes reſpue: vel ſi dona reſpuere nõ potes: viciſſitudinẽ repẽde. Dilige illũ dilige te ꝓpt illũ dilige dona illiꝰ ꝓpt illũ. dilige illũ vt fruaris illo: dilige te: vt diligaris ab illo. Ex hoc ei diligis te: qđ diligis deũ ex toto te: aīa tẽpalia amãs: q̃ſi indnata indigna eſt dei amoꝛe. Si alicuius pulcre femine flagrares amoꝛe: iure ſe tibi nõ daret ſi aliud te q̃cq̃ ꝑter ſe amare cõpiſſet. Sic q̃ i bõis tẽpalibꝰ amoꝛẽ ſuũ põit: dei amoꝛis ẽ indignꝰ. ꝑterea ſciẽdũ ꝙ deꝰ hõi nõ ſolũ coīa & ſpecialia: ſꝫ etiã ſingularia dona cõceſſit. Cõmunia qdẽ ſũt ea: q̃ in vſũ vniuerſoꝛũ veniunt ſicut ẽ lux ſolis. ſpiramẽ aeris: Specialia vero vt ea. q̃ nõ oībꝰ ſed quaſi cuidã ſocietati ꝯceſſa ſunt. ſicut ẽ fides ſapia diſciplina. Singularia autẽ: vt ea que vnicuiqꝫ ꝓpꝛia ipartita ſunt. Sicut petro pꝛīcipatꝰ in aplis paulo apoſtolatꝰ in gentibꝰ. Iohãni pꝛiuilegiũ amoꝛis. Cõſidera ergo que coīa cũ oībꝰ q̃ ſpecialia cũ aliquibus: que ſingularia ſolus accepis. In omnibꝰ hijs te dilexit que vel coīter te cũ oībꝰ vel ſpecialiẽ qbuſdã vel ſingulariẽ tibi ſoli tribuit. Cũ hijs oībꝰ curſuꝫ te dilexit qui te participatiõe boni ſui ſociauit. Pꝛe oībꝰ hijs dilexit qbꝰ te ſingularis dono gratie pꝛetulit. In oī creatura dilectus es cũ oībꝰ bonis dilectꝰ es ꝑ oībꝰ malis dilectꝰ es. Et ne parum tibi videatur ꝙ ꝑ omnibus malis dilectꝰ es. q̃ti boni ſunt qui minus te acceperũt attende. Ne parũ exiſtimes vel in tantis vel cũ tantis te eſſe dilectum. niſi & bonos oẽs habeas ſocios malos vero & vniuerſa que condita ſunt ſubiectos. vidiſti ergo q̃ta ſunt in qbus dilectus es: vidiſti quales ſunt: cum quibꝰ dilectꝰ es. Nunc ꝙ pꝛe oībꝰ dilectꝰ es: ꝯſidera q̄ntū potes. Tu ei noſti qđ acceperis. ⁊ neceſſe habes adhuc meliꝰ noſſe ne incipias vel de hijs q̄ accepiſti p̄ſumere: vel de hijs q̄ accepiſti: gr̄as nō referre. Nam ⁊ ip̄e deus iccirco hec tibi dedit vt tu ſemꝑ ea in memoria habeas: ⁊ nūq̄ ab eiꝰ amore obliuione tabeſcas. Primū cogita o hō q̄ aliquādo nō fueris ⁊ vt eſſe inciperes: hoc eius dono acceꝑis. Bonū ergo eiꝰ erat vt fieres. ſed nūquid tu ei aliq̄d dederas ꝑuſq̄ fieres quo tibi hoc ab eo redderetꝰ vt fieres? Nichil prorſꝰ nihil tu dederas: nihil dediſſe poteras ꝑuſq̄ fieres: ſed gratis accepiſti vt ab eo fieres. Cur igitꝰ hō totū ei te debere nō attēdis: quē tui totius nō ignoras auctorē. Sed quare fecit te deus tuꝰ: niſi q2 eē magis q̄ nō eſſe voluit te Ergo plus te dilexit oībꝰ illis: q̄ accipe non meruerūt illud ab eo. Cū ergo deꝰ tuꝰ eſſe tibi dedit bonū et magnū bonū ⁊ pulcrū tibi dedit: et cum hoc tibi daret: te oībꝰ illis ꝑtulit: quibꝰ hoc tantū bonum ſuū dare noluit. Qui vtiq̄ ſi ampliꝰ nihil dediſſet: ꝓ eo ipſo tm̄ ſemꝑ a te laudandus et diligendus eſſet. Merito igitur totū exigit te: q̄ fecit te. Nūc aūt ampliꝰ dedit: q2 dedit non ſolū eē ſ3 pulcrū eſſe et formoſū eſſe. In quo oībꝰ te ab eo prelatū aſpice. quos tale et tā excellēs bonū exiſtendi vides nō accepiſſe. Adhuc aliquid plus dedit et maius: q2 nos ad ſimilitudinē ſuam creauit. voluit eni ad ſe trahere ꝑ ſimilitudinē: quos ad ſe trahebat ꝑ dilectionem. Dedit ergo nobis eſſe et pulcrū eſſe et viuere vt precellamꝰ et hijs q̄ nō ſunt ꝑ eſſentiam: ⁊ hijs q̄ inordinata aut incompoſita ſūt per formā. ⁊ q̄ inaīata ꝑ vitam. Magno ergo debito obligatꝰ es. Multū accepiſti: ⁊ nihil a te habuiſti. Et ꝓ hijs oībus nihil habes qđ retribuas: niſi tm̄ vt eū diligas. accepiſti autē hoc totū per dilectionē. Amor per ſe ſufficit. is per ſe placet ⁊ propter ſe. Ipſe meritū: ip̄e premiū eſt ſibi magna res eſt amor. purus amor mercenarius non eſt. Purus amor de ſpe vires nō ſumit nec tm̄ diffidētie dāpna ſentit. Scias igitꝰ q2 qđ ꝑ dilectionē datū ē nec meliꝰ. nec decētiꝰ q̄ ꝑ dilectionē rependi pōt. Q2 nō ſolū voluit deꝰ hoiē amare: ſed etiā vult ab eo amari. Quamuis eni ipſe immenſꝰ ſit: tm̄ amorē ſuū voluit ponere in hoīe. q̄ eſt quaſi putredo ⁊ vermis. O q̄nta fuit iſta dignatio: q̄nta dilectio. qđ ꝑ cūctis alijs creaturis te deꝰ tuus ampliꝰ i hoc dono dilexit nec ideo plus dilexit te: q2 plꝰ diligēdū inuenit i te: ſed q2 gratuito plus dilexit te. Talem fecit te: vt iā nūc merito plus diligat te. Quid hec oīa facient diligentꝰ ꝯſiderata: niſi vt conſiderantis animū ab oī penitꝰ prauo vendicatū amore: ad ſe mirabiliter rapiant et vehementer afficiāt. Vide ergo quomō imo q̄ ſine modo a nobis deꝰ amari meruerit: q̄ priꝰ dilexit nos tantus et tm̄ ⁊ gratis: tantillos ⁊ tales. Modus iccirco diligēdi deū eſſe debet ſine modo diligere. Nam ⁊ infinitꝰ eſt deus ⁊ immēſus. Modꝰ tm̄ diligēdi deū ē vt ip̄e ametꝰ ſuꝑ oīa ⁊ ꝓpter ſe. Q2 minꝰ eū amat q̄ cum eo aliq̄d amat: qđ ꝓpter eū nō amat. Preterea poſt eſſe poſt pulcrū eſſe ⁊ poſt viuere datū eſt ſentire. datū eſt ⁊ diſcernere. O q̄ ſublimis et q̄ decorus in anima factus es: Quantū dilectꝰ es et ꝑ cūctis dilectꝰ: qui talis factus es. Quid ergo retribues dn̄o ꝓ oībꝰ hijs: Magno debito obligatꝰ es: multū accepiſti. ⁊ nihil a teip̄o habuiſti. ⁊ ꝓ hijs oībꝰ nō habes q̄d retribuas niſi tm̄ vt eū diligas. Diſce ergo in referendo grām: nō eſſe tardꝰ aut ſegnis diſce ad ſingula dona. grās agere Diligenter cōſidera q̄ tibi apponuntꝰ vt nulla dei dona debita grārum actione fruſtrentꝰ nō grādia nō mediocria. nō puſilla. Deinde iubemur colligere fragmēta ne ꝑeant. i. minima bñficia nō obliuiſci. Nunq̄d nō perit qđ datur ingrato? Ingratitudo ſiquidē hoſtis eſt gratie inimica ſalutis exinanitio meritorum virtutū diſꝑſio. bñficiorum dei perditio. Ingratitudo ventus ē vrēs: ſiccans ſcꝫ fōtē pietatis. rorē mie. fluēta grē Hec Ber.

¶ De bñficio incarnatiōis xp̄i ⁊ hūane redēptiōis ad memoriā reuocādo frequēter vt ſaltem ſic ad eiꝰ amorē accēdamur. Cap. xv.

A Quid ei ſic hoiem excitare pōt ad amorē dei: q̄ ꝑueniēs amor dei tā q̄ vehemēs ad hoiem vt homo ꝓpter hoiem vellet fieri vbū Verū ait venit enim filiꝰ dei de corde patris i vterū virginis matris. venit a ſummo celo in iferiores partes terre. O ineſtimabilis dignatio ⁊ penitꝰ iexcogitabilis. q̄ in carceris huiꝰ horrorē fetorē q̄ noſtre mortalitatis: tanta deſcēdere dignata eſt celſitudo Mira q̄rētis dei dignatio: mira dignitas hominis ſic q̄ſiti: in quā ſi gloriari voluerit: nō erit inſipiēs. nō q̄ aliq̄d eſſe videatꝰ tā q̄ a ſemetip̄o: ſed q̄ tanti eū fecerit ipſe. Exinaniuit igitur dei filiꝰ ſemet ip̄m formā ſerui accipiēs: ⁊ tm̄ tota multitudine miſerationū ſuarum de thalamo ꝓſiliijt virginali. Deinde dependet deꝰ ad vbera: deponitur in p̄ſepe. ligatur in cunis pānis inuoluitꝰ: ⁊ laxatis faſciolis. felices manꝰ ⁊ ſancta brachiola ꝑ ſuarum puitatē expandit. Nulla ibi domus ambitio: vt reclinatoriū in stabulo. mater in feno filius in p̄sepio. Tale elegit mūdi fabricator hospiciolū. Genitrix est obstetrix et deuota dilecte soboli: ipsa exhibet clientelā. attrectat amplectit̄ iungit oscula. porrigit mā mam. totū negociū plenū gaudio. Et q̄uis in p̄pria venerit q̄ oīa cōtinet: tū q̄cq̄d circa ipsum vel ipsius genitricē ip̄endebat̄ officij: nō tm̄ paupimū extitit. sed etiā alienū. Et de quo dicebatur. q̄s deus magn⁹ sicut de⁹ noster et magnitudīs ei⁹ non est finis: iam nō p̄dicat̄ magn⁹ dn̄s et laudabilis nimis. sed pu⁹ dn̄s et amabilis nimis. Stat perterrita tantis miraculis regina celorū. cōferens in corde suo salutationē archangeli: cōceptionē dei. natiuitatē pueri: et miraī q̄ ille q̄ supposuit, ad nos venire. sic noluit sibi subuenire. Magna ita q̄ michi hec dulcedo ē et incompabilis atq̄ pietas ineffabilis: vt deū qui creauit me: videam puerū creatū p̄pter me. Deus q̄ maiestatis et glorie non solum similis michi fiat corporis veritate. sed etiā miserabilis et velut hūana indigēs ope: appareat etatis infirme O duricia cordis mei. Quid igitur dormitat tua affectio immo nō dormitat. sed mortua est: vt te lucrificaret vt te ad amorē suū attraheret. oēm plenitudinē diuinitatis in hominē transfundit. Obstupesce ergo hō tanta p̄ te mirabilia tanta p̄ te bñficia exhibita et tanta bñficia tua huiusq̄ ingratitudo crudescat. q2 ipse tuā naturā diuine voluit associari in vna p̄sona nūq̄ ab eo sepandā in signū amoris vt sic saltē cum amares a quo te agnosceres sic amari. Pro his semp̄ gratus esto. et gr̄as indesinēter age.

B Addamus nunc aliqua de pia redēptione nr̄a per eū nobis exhibita ait sc̄s aug⁹. Re⁹ nanq̄ eris nō parui p̄cij. sed sanguinis xp̄i q̄ violas et maculas aīam xp̄i sanguine mundatā et passione redemptā. Memēto te, et si de nichilo factum: nō tm̄ de nichilo redēptū. Sex dieb⁹ condidit oīa et te inter oīa at vero p̄ tot triginta annos opatus est salutem tuā in medio terre. O q̄tum laborauit sustinēs carnis necessitates hostis tēptatiōes. Quis vero inter cetera digne penset q̄te fuerit hūilitatis mansuetudinis. dignatiōis diuini maiestatis. carne indui. mulctari morte. turpari cruce. Nūquid non valuit opus suū reparare absq̄ ista difficultate valuit sed maluit cū iniuria sui ne pessimū atq̄ odiosissimū vitiū ingratitudinis vltra reperiret in homine Quid eni dicebat hō creatus et igratus Gratis q̄dē ꝯdit⁹ sum sed nullo auctoris grauamie vel labore. Siquidē in dixit et factus sum quēadmodū et vniuersa. Quid magnū ē q̄libet magne. q̄d in sibi facilitate donauerit. Hic bñficiū creatoris attenuat hūana ipietas etiā ingratitudis materiā inde sumebat. vñ amoris causam habere debuerat idq̄ ad excusandas excusatiōes i pctis Sed iam luce clari⁹ p3 q̄tū p̄ te o hō dispēdiū de⁹ fecit. Nam de dn̄o seru⁹. de diuite paup̄: caro de verbo. de dei filio. hominis fili⁹ fieri nō despexit. Et q̄ semel tātū et solū dicēdo fecit: i reficiēdo seu redimendo p̄fecto et dixit multa et gessit mira et p̄tulit dura. Nec tm̄ dura: sed etiā indigna. Et iō licet multū possit hoiem incitare ad amādū deū q̄ ip̄e eū fecit tm̄. multo ampli⁹ debet eū incitare q̄d ip̄e eū refecit Quid ergo retribuā dn̄o p̄ oib⁹ q̄ retribuit michi: In primo ope me michi dedit. In sc̄do se ei vbi se dedit: me michi reddidit. Dat⁹ ergo et reddit⁹: me pro me debeo et bis debeo. sed q̄d deo retribuā p̄ se. Nam etiā si me milies rependere possē q̄d sū ego ad dn̄m. Sup̄ oīa reddit te amabilem michi o bone ihesu calix quē bibisti: op⁹ redēptiōis nostre. Hoc oino amorē nr̄m vēdicat facile. totū sibi hoc iure est: q̄d nostrā deuotionē et blandi⁹ allicit. et iusti⁹ exigit et arti⁹ stringit et afficit vehemēti⁹. Multū q̄ppe in eo laborauit saluator: nec in oī mūdi fabrica tm̄ fatigatiōis auctor assūpsit. In dictis suis sustinuit cōtradictores in factis obseruatores. in tormētis illusores. Et i morte exprobratores. O duri et idurati et obdurati filij adā: quos nō emollit tanta benignitas. tāta flāma. tā ingēs ardor amoris. tā vehemens amator q̄ p̄ vilib⁹ sarcinulis tā p̄ciosas merces expēdit adeo eni misericors ē q̄ tardi⁹ videt ei pctōri veniā dare: q̄ ipi pctōri accipe. Sic ei festinat reū absoluere a tormēto conscientie sue: q̄si plus cruciat eū cōpassio miseri: q̄ ipm miserū passio sui. Et vt euidenti⁹ intelligas: attende abieras siquidem et perieras et q2 in pctis tuis vendidatus eras: vltra se continere nō potuit venit ergo ille post te vt redimeret te et tm̄ dilexit te vt sanguinis sui p̄ciū appenderet p̄ te. Tali pacto te reduxit de exilio: et redemit de seruitio. Nulla ergo dilectio maior null⁹ amor sincerior. Nulla charitas sanctior nullus affectus ardentior. Mortuus est pro te innocēs nihil quod in te amaret inueniens. Quid enim inuenisti in me domine deus meus quod diligeres et tantum diligeres vt morereris pro me Quid tale in me inuenisti: pro quo tanta et tam dura et dira sustinere voluisti. O durielatoꝛdis mei ad dignationē tātā tā īopinatā. Nunq̄ ergo recedit a meōria mea tā indebita miſeratio: tam ꝓbata dilectio. Scio itaq̄ dn̄e ꝙ licet multe ſint cauſe: multe ſint rōnes quare te debeamꝰ diligere. Nulla tn̄ maioꝛ cauſa nulla cōgruentioꝛ rō q̄ noſtre redēptionis modꝰ. Debemꝰ diligere te: qꝛ nos creaſti: qꝛ nutriſti qꝛ paſcis ⁊ veſtis. ⁊ ideo maxime qꝛ nos redemiſti tali mō. s. moꝛte tua: et tali genere moꝛtis qḋ tunc tp̄is erat viliſſimū genꝰ moꝛtis quo puniebant latrones et illi qui magna cōmiſerāt ſcelera. Quāto eī abiectioꝛa ꝓ hoībus pati dignatus es: tanto magis ab hoībus honoꝛari et diligi dignus es. Quid faciemꝰ dn̄o deo nr̄o: a quo tot et tanta ſuſcepimus. Tu dediſti mihi dn̄e vt te cognoſcā ⁊ vt p̄ ceterꝫ multis de tuis ſecretis reuelata intelligā alios coetaneos meos ī tenebꝛiſq̄ ignoꝛātie dereliquiſti: et mihi p̄ꝛe illis lumē ſapiētie tue infudiſti. Tu dediſti mihi veriꝰ cognoſcere te: purius diligere te ſinceriꝰ credere in te ardētius ſequi te. Tu dediſti mihi capacē ſenſū ītellectū facilē: memoriā tenacē linguā diſcretā ſmonē gratū doctrinā ſuadibilē efficatiā in opere grātiā in ꝯuerſione cautelā in ꝓſperis foꝛtitudinē in aduerſis et quocunq̄ vertebā me: vbiq̄ gratia tua p̄ceſſit me. Et ſepe cū mihi videbar cōſumptus ſubito liberaſti me. Qn̄ errabā reduxiſti me: qn̄ ignoꝛabam docuiſti me: qn̄ peccabā coꝛripuiſti me: qn̄ cōtriſtabar cōſolatus es me: qn̄ deſperabā ꝯfoꝛtaſti me: qn̄ cecidi erexiſti me: qn̄ ſteti tenuiſti me qn̄ iui duxiſti me: qn̄ veni ſuſcepiſti me: hec oīa et multa alia mihi feciſti dn̄e deus meꝰ de quibus mihi dulce erit ſemꝑ cogitare ſemꝑ loqui ſꝫ grās agere: vt te laudē ⁊ amē ꝓ oībus bn̄ficiis tuis dn̄e deus meus. Ex his iam patet ꝙ grā nobis exhibita ⁊ p̄cipue incarnatiōis et paſſionis xp̄i debeat incitare nos ad eum amandum.

¶ Qḋ gloꝛia nobis ꝓmiſſa a deo debeat nos ad eum amādū incitare et de tribus gradibus amoꝛis diuini Cap. xvi.

AD amandū deū gloꝛia nos incitat que amātibꝰ deū ꝓmiſſa eſt et p̄parata. vn̄ Paulꝰ ait ad coꝛīn. Oculus nō vidit nec auris audiuit nec in coꝛ hoīs aſcēdit que p̄ꝛeparauit deus hiis qui diligūt eū. A hinc etiā Augꝰ ait. Tanta eſt ibi pulchꝛitudo iuſtitie: tanta eſt iocunditas lucis eterne: hoc eſt incōmutabilis veritatis et ſapientie: vt etiā ſi non liceret in ea amplius manere q̄ vnꝰ diei moꝛa ꝓpter hoc ſolū innumerabiles anni huius vite pleni delicijs et circūfluentia bonoꝝ temꝑaliū recte merito q̄ cōtēpnerent. Et notādū ꝙ in electis poſt reſurrectionē erūt. xij. dotes. Pꝛima eſt ſanitas abſq̄ infirmitate. Secūda iuuētus ſine ſenectute. Tertia ſacietas ſine faſtidio. Quarta libertas q̄ faciunt coꝛpoꝛis agilitas et ſubtilitas. Quinta eſt pulchꝛitudo abſq̄ defoꝛmitate. Tunc eī iuſti fulgebūt ſicut ſol in regno patris eoꝛū. Sexta eſt impaſſibilitas ad q̄ imoꝛtalitas ꝑtinet. Septima eſt abūdātia ſine indigētia. Octaua eſt pax ſine ꝑturbatiōe. Nona eſt ſecuritas ſine timoꝛe. Decima eſt cognitio ſine ignoꝛātia. Undecima ē gloꝛia abſq̄ ignominia. Duodecima eſt gaudiū ſine triſtitia. Abſterget deꝰ oēm lacrimā ab oculis ſctōꝝ. Vn̄ yſaias ait. Letitia ſempiterna ſuꝑ capita eoꝝ: gaudiū et letitiā obtinebūt et fugiet doloꝛ et gemitꝰ. Diligamꝰ ergo dn̄m deū ex toto coꝛde ex tota aīa et ex oībus viribus et ex oī mēte. B Unde notādū ꝙ ex toto coꝛde. i. intellectu deū amat: q̄ intellectū ſuū in obſequijs xp̄i captiuat et qui ſtudiū ſuū xp̄o dat et ad viſionē dei toto deſiderio anhelat. De p̄mo dicit paulꝰ ad coꝛ. ſic. In captiuitatē redigētes oēm intellectū in obſequiū xp̄i. Et ſciendū qḋ quadꝛuplex debet eſſe captiuatio intellectus noſtri. Pꝛima vt in hijs que ſūt fidei: deo obediamꝰ. Vn̄ Hillarius ait. Soli deo de ſe credēdū eſt: q̄ ſe ſolꝰ nouit. Scḋa vt male de nobis et bn̄ de ꝓximo ſentiamꝰ. Tertia vt ſenſū ſupioꝛis nr̄i ſenſui nr̄o p̄feramꝰ ꝙ maxime in religiōe faciendū ē: nā ſupioꝛ diiudicat oīa ip̄e vero a nemine iudicat̄. Ipſiꝰ eī ſicut Bern̄. docet: eſt diſcernere. alioꝛū obedire. Quarta vt circa noſmetipſos intēdētes ab alijs oculos auertamꝰ. Vn̄ Bern̄. ait. Temetip̄m ſolicite cuſtodi: ⁊ vt temetipſū cuſtodias ab oībꝰ oculos auerte. Tota antē aīa. i. volūtate deū amat: q̄ ꝑfecte obedit quē nec tīoꝛ mali trāſitoꝛij exterret: nec amoꝛ boni trāſitoꝛij ab obedientia retrahit. Tota mēte. i. memoꝛia deū diligit q̄ ea q̄ deo diſplicēt et ab amoꝛe eius impediūt obliuioni tradit vt ſunt iniurie nobis illate: que dum recogitātur: ſunt quaſi ferrū in vulnere quod vulneris ſanationē impedit. Amoꝛ ſm̄ Richardū Hampol. amantem aīam non in ſe manere ſinit: ſed extra ſe rapit ad amatum vt magis ſit ibi anima vbi diligit q̄ vbi coꝛpus eſt quod per illam ſentit et viuit. Sunt quidem tres gradus amoꝛis chꝛiſti: in quibus ab vno in alium pꝛoficit qui erigitur ad amoꝛē. Pꝛimus enī gradus vocat̄ inſupera bilis. Scd̄s inſeparabilis. Tertius ſingularis. Tunc quippe amoꝛ inſuperabilis eſt qñ nulla affectione alia pōt ſuperari: ⁊ qñ libenter ꝓpter ipm oīa impedimēta abicit oēs tēptationes ⁊ carnalia deſideria extinguit qñ ꝓpter xp̄m oēs anguſtias patiēter patitur et nulla delectatione vel blandimento ſuperať quādo facilis eſt amāti laboꝛ oīs nec melius vincit q̄s laboꝛem: ꝙ ꝑ amoꝛeꝫ. Vñ Hieroꝰ. ait. Nihil amātibus durū nullus laboꝛ difficilis. amemus et nos xp̄m ⁊ facile videbitur oē difficile. Si igiť vis perfecte purgari a vitiis inꝙtū pꝛeuales: accende ī te ignē diuini amoꝛis. Si eni dulcedinē diuini amoꝛis ꝑfecte guſtaueris: de tpali dulcedine nō curabis Amoꝛ vero inſepabilis ſēm ꝓſatū Ricardū eſt: qñ iam vehemēti dilectione mens ſuccenſa atqꝫ xp̄o inſepabili cogitatione adherens nullo quidē momēto ipm a memoꝛia recedere ꝑmittit: ſed quaſi in coꝛde ligaretur ipm cogitat ad ipm ſuſpirat eiꝰ amoꝛi ſe teneri clamat vt cōpedē moꝛtalitatis ſoluat ⁊ ad ipm quē ſolū videre deſiderat ꝑducat ⁊ maxīe hoc nomē ieſu ī tm̄ honoꝛat et diligit ꝙ in ipſius mente iugiter recūbit. Cū ergo amoꝛ xp̄i in coꝛde dilectoꝛis dei et cōtēptoꝛis mūdi intantū excreuerit: vt ab alio amoꝛe ſeparari non poſſit ſūmꝰ dť. Cū autē illū cogitādo nulla occaſione illum obliuiſcēdo xp̄o inſepabiliter inheret inſeparabilis et ſēpiternus nūcupať. Et quis amoꝛe iſto amoꝛ maioꝛ vel altioꝛ eſſe pōt: ſi ſūmus et ſempiternus eſt. Adhuc reſtat tertius gradus qui dť ſingularis: aliud eſt ſolū eſſe: ⁊ aliud ſūmū: ſicut aliud eſt ſemꝑ ꝓſentē eſſe: et aliud cōſoꝛtē nō amittere. Poſſumus eni multos habere ſocios: ⁊ tamē pꝛe oībus ſuperioꝛem locū tenere. Si aūt alienā conſolationē q̄ris vel recipis ꝙ dei tui: ⁊ ſi foꝛte eum ſūme diligis nō tñ ſingulariter. vides ergo ꝙta magnitudo ſupeminētie ad excreſcēdū ſuperſit cū iā ſūmꝰ ſis et ſolꝰ eſſe potes ad ſingularē ergo gradū amoꝛ aſcēdit qñ oēm ꝯſolationē ꝑpť vnā q̄ eſt in ieſu excludit qñ nihil ꝑter ieſū ſibi ſufficere poterit. In illo gradu aīa cōſtituta illū vnū diligit ſolū xp̄m ſitit ſolum xp̄m cōcupiſcit: in ſolo ipſiꝰ deſiderio anhelat ad ipm ſuſpirat: ex ipſo inardeſcit in ipo feruēs requieſcit: nil ſibi dulceſcit: nil ſapit niſi ieſu in dulcoꝛē cuius memoꝛia q̄ſi muſicū melos in cōuiuio vini. Quicq̄d vltra ſe offerat: quicq̄d occurrat cito reiciť ſubito cōculcať ſi ſuo affectui nō militat ⁊ ſuo deſiderio non concoꝛdat. Oē exercitiū violēter oppꝛimit qđ amoꝛi xp̄i deſeruire nō cernit: q̄cquid agat inutile. imo intollerabile videť niſi in xp̄m ſinē deſiderii ſui cōcurrat et cōducat. Cū xp̄o frui poterit oīa pariter quecūqꝫ voluerit ſe hr̄e credit: ſine illo hoꝛrent omia ſoꝛdeſcūt vniuerſa: ſed q: illo frui ineternū credit conſtāter ꝑſiſtit: coꝛꝑe nō deficit: nec coꝛde tabeſcit: ſed amat ꝑſeuerāter: et cūcta patiť letāter et ꝙto ampliꝰ in illo ſic viuit: tanto magis ī amoꝛe xp̄i ſuccendiť: ⁊ ei ſublimioꝛ efficiť. Tali nimirū ſolitudo ꝯgruit q: cōſoꝛtē inter hoies non admittit q: tanto magis interiꝰ gaudiis capiť ꝙto minus ī exterioꝛibꝰ rebus implicať vel moleſtiis aut curis p̄ntis vite ipediť: et q̄ſi ipaſſibilis in aīa efficiť: qui q̄cūqꝫ nō obſtāte anguſtia in deo iugiter iocūdať: verꝰ xp̄i amatoꝛ in amādo nec oꝛdinē ſeruat nec gradū cupit: q: in p̄nti vita ꝙtūcūqꝫ feruens: et iubilans in diuino amoꝛe fuerit: adhuc plus et plus ardētiꝰ et iocūdiꝰ deū amare itēdit: etiā ſi poſſit hic ſp̄ viuere nō putaret ſe aliqñ ſtare et vlteriꝰ in amoꝛe nō ꝓficere poſſe ſed potius ꝙto diutius viueret: tanto in amoꝛe dei ampliꝰ arderet. Deꝰ eni infinite magnitudinis et inexcogitabilis bonitatis et inenarrabilis dulcedinis oī creature, incōꝑhēſibilis nunꝙ ꝯpꝛehēdi a nobis ita poterit: quēadmodum in ſe eternus exiſtit: ſed cū iā cōditoꝛis deſiderio mēs inardeſcere cepit: capax increate lucis efficitur: ac deinde inſpirata ⁊ repleta donis ſp̄uſſancti celeſti letitia vt moꝛtalibꝰ fas eſt ꝑfruiť viſibiliaqꝫ cuncta trāſcēdēs ad ſuauitates vite eterne ſubleuať: dūqꝫ dulcoꝛe deitatis et caloꝛe creātis lucis ꝑfundiť in holocauſtū eterno regi oblatū et acceptū tota cōcremať. O amoꝛ inſepabilis. O amoꝛ ſingularis ꝙuis nulla eſſent toꝛmēta ipioꝝ: nulla vel ꝓmia electoꝛū in celo: nō te citiꝰ ſolueres ab amato. Tollerabiliꝰ etiā tibi videreť ineſtimabile incurrere ſuppliciū: ꝙ ſemel foꝛe moꝛtaliter peccaturū. Ergo vere ames deū et nil aliud: nec teipm niſi ꝓpter deū: ⁊ inde ſequiť ꝙ in te nihil niſi deus amať. Alioqñ quō erit deus oīa in oībꝰ: ſi aliqđ in hoīe remaneat hūani amoꝛis. hec Ber. Amoꝛe dei nil ſuauius: nil ſublimiꝰ: nil dignius: nil iocūdius: ⁊ ꝙto nūc amoꝛ fuerit feruētioꝛ: tāto eius viſio erit ſuauioꝛ et ꝙto q̄s ardētius deſiderat: tanto melioꝛ efficiť. Qui amat nō laboꝛat: vis nō ſentire laboꝛē. cogita mercedē. Quicqđ difficile eſt in ꝓcepto: totū dulce eſt amāti. In ꝙtū quiſqꝫ amat: intantū ad ingreſſum regni appꝛopinquat. Inꝙtū vo

amare negligit: in illā tñ īgredi recuſat. Tanto quiſqꝫ a ſuꝑno amoꝛe diſiūgitur. q̄to īferius delectatur. Nunꝗ̄ eſt amoꝛ dei ocioſus operat̄ eni magna ſi eſt. ſi autē operari renuit:
A amoꝛ nō eſt. Ille in amoꝛe dei maioꝛ eſt: qui ad eius amoꝛē plurimos trahit. Preterea nota ꝙ ad amandū deū nos incitāt oēs creature. vnde et Aug. ait. Celū et terra et oīa que in eis ſunt: ecce vndiqꝫ michi dicunt. vt te deus amē. nec ceſſant dicere oībus vt ſint inexcuſabiles. Dupliciter autē dicūt nobis creature vt deum amemus. vno modo oſtendendo eū digniſſimū amoꝛe noſtro. Bonitas enim vniuerſitatis creaturarū: oſtendit creatoꝛē eſſe optimū et ideo amoꝛe digniſſimū. Sc̄do: qꝛ creature ſunt dona et bñficia dei. ad incitandū vero aliquē ad amādū aliū efficatioꝛ eſt donatio ꝙ̄ locutio. Si lapides cauātur a guttis aque aſſidue cadētis: q̄ excuſationē corda dura habere poterūt que nō emolliuntur per aſſidua dei beneficia. Dicto de dei amoꝛe per quē accidie viciū optime declinat̄: qꝛ qui deū amant nō tepeſcūt: iam de volūtaria paupꝫtate erat dicēdū. ſed qꝛ de ea nō ſolū in pꝛima parte vbi agit̄ de remedijs cōtra auariciā. ſed etiā in c̄tra pctā. de paupertate nōnulla dicta ſūt: ideo de ea in pꝛeſenti tractare omitto.

¶ De ieiunio ſeu abſtinentia que gule opponenda eſt. Cap. xvij.

B Bonū eſt vt ait Aug. in cibo cū gratiarum actione percipere: quicqͥd deus edendum pꝛecepit. Abſtinere autem ab aliquib⁹ non quaſi malis. ſed quaſi nō neceſſarijs nō eſt malū. Abſtinētia ſcḋm Greg. eſt quā quis pꝛo amoꝛe dei et ſalute ꝓꝓꝛia nō ab illicitis tm̄: imo interdū et a licitis atqꝫ ꝯceſſis ſe cohibet. Cogitandū ſummopere eſt: vt qui ſe illicita meminit cōmiſiſſe a quibuſdā etiā licitis ſtudeat abſtinere. quatin⁹ ꝑ hoc cōditoꝛi ſuo ſatiſfaciat. vt qui cōmiſit ꝓhibita ſibimetipſi abſcindere debeat et cōceſſa. ꝗ ſe repꝛehēdat in minimis quē meminit in maximis deliquiſſe. Vtant̄ diuites ꝯſuetudine ſue īfirmitatis: ſed doleāt ſe aliter non poſſe. meli⁹ eni poſſent. ſi
C aliter poſſent. Si ergo nō extollitur paup de mendicitate. tu quare extolleris de īfirmitate vtere cibis electis et ꝑcioſis: qꝛ ſic cōſueuiſti: qꝛ aliter nō potes. qꝛ ſi ꝯſuetudinem mutas egrotas. Cōcedit̄ tibi vti electis. da paupib⁹ ſuꝑflua. vtere ꝑcioſis da paupib⁹ vilia. Mater ſanitatis eſt abſtinētia. mater egritudinis: eſt voluptas. modicus cibus et tēꝑat⁹. carni et aīe vtilis eſt. abſtinētie virt⁹ nulla eſt: ſi tātū quiſqꝫ coꝛp⁹ nō edomat q̄ntū valet aut valde

D inoꝛdinata eſt. ſi atterit plus ꝙ̄ valet. Per abſtinētiā carnis vicia extinguēda ſunt non caro. Hic neceſſe eſt vt arte ꝯtinētie quiſqꝫ teneat: quatin⁹ nō carnē: ſed vicia occidat. Sepe vnde dū in illa hoſtē inſequimur: etiā ciuem quē diligimus trucidam⁹ et ſepe dū quaſi cōciui parcimus ad pꝛeliū hoſtē nutrim⁹. In caſſū ꝑ abſtinētiā coꝛp⁹ atterit̄ ſi ioꝛdinatis motibus dimiſſa mēs vicijs diſſipat̄. Quid pꝛodeſt attenuari coꝛp⁹ abſtinētia: ſi aīm⁹ intumeſcat ſuꝑbia. Quid virtutis habet vinū nō bibere ira et odio īebꝛiari. Qui cibis abſtinent et mala agūt: demōes imitant̄: quib⁹ culpa ineſt cib⁹ deeſt. Ciboꝝ ſaturitas carnis luxuriā ſuſcitat. Edacitatis vicio: excreſcit carnis tēptatio. Saturitati eni ſemꝑ libido adiuncta eſt. at ecōtra ieiunio luxuria ſupat̄. Sine cerere et vino: cito friget ven⁹. Ple-
E rūqꝫ tamē dū plus iuſto caro reſtringit̄: etiā ab exercitatione boni operis eneruat̄. vt ad oꝛationē vel ad pꝛedicationē nō ſufficiat: dū incitamēta vicioꝝ in ſe ꝑdit⁹ ſuffocare feſtinat. Notādū igit̄ ſcḋm Iero. ꝙ dn̄s vult ſibi pꝛudenter ſeruiri. nō vt nimietate debiles fiāt. et poſt medicoꝝ ſuffragia requirāt. Tēꝑandū eni eſt vt fieri pōt ceptū obſequiū gradatī pꝛouehatur potius ꝙ̄ icōſiderātia minuat̄. Bonum et ſalutare ieiuniū quo redimunt̄ crīa
F ſupplicia dn̄s remittit̄ peccata. Nō ſolū abſolutio eſt pctōꝝ: ſed extirpatio viciorū: nō ſolum obtinet veniā ſed meret̄ gratiā nō ſoluꝫ delet pctā pꝛeterita que cōmiſim⁹: ſed et repellit futura q̄ ꝯmittere poteram⁹. Ieiunia foꝛtia tela ſūt aduerſ⁹ tēptamēta demonioꝝ cito eni ꝑ abſtinētiā deijciunt̄. vn̄ dn̄s eoꝝ incurſ⁹ ieiunijs ꝑmonet ſupare dicēs hoc gen⁹ demonioꝝ nō eijcit̄ niſi ꝑ oꝛationē et ieiuniū. Immūdi eni ſpūs ibi magis ſe ſe īſinuant vbi plus viderit eſcaꝝ et potuū. Si qḋ māducas et bibis ad laudem dei ſumis ſuſtētationē qꝫ mēbꝛoꝝ tuoꝝ ſi grās agēs ei q̄ tibi moꝛtali et fragili tribuit. aſt ſupplemētoꝝ ſolacia cib⁹ et pot⁹ tu⁹ laudāt deū. Si vero nature modū in moderatiōe excedas et violētia te ingurgites q̄taſcūqꝫ laudes lingua tua reſonet vita blaſphemat. b. vero Ber. mētionē faciēs de ieiunio in ſmōe de lx. ita nos īſtruit dicēs Ie-
G iunam⁹ fr̄es deuote ieiunem⁹ hoc ſcīe q̄dꝛageſime tpe ita ſane vt nouerim⁹ quadꝛageſimā noſtrā nō ſolos xl. dies habere. Cōtinuāda eni eſt nobis cūctis dieb⁹ miſere hui⁹ vite vnde errāt plane q̄ pauciſſimos dies iſtos. ſ. quadꝛageſie ad penitētiam ſufficere credūt. cum totū vite hui⁹ tēpus ꝯficet ad nihil aliud

institutū. Querite dn̄m: ait ꝓpheta. nō solū ī xl. dieb⁹ sed dū inueniri pōt: inuocate eū dum ꝓpe est. verūtn̄ p̄senti xl. maior nobis est feruor ꝯcedēdus q̄ scʒ q̄dragesīa nō solū ps sed ⁊ sacramētū est toti⁹ tp̄is hui⁹. ꝓpterea si forte dieb⁹ ceteris studia vestra aliq̄ten⁹ intēperāta dignū est vt nūc in feruore sp̄us recalescant. Nō si gula sola quoq̄ ieiunet et sufficit. Si vero peccauerūt cetera mēbra cur non ieiunent etiā ipa. ieiunet igit̄ ocul⁹ q̄ depdatus est aīam. ieiunet auris. ieiunet lingua. ieiunet man⁹. ieiunet aīa ipa. Ieiunet ocul⁹ a curiosis aspectib⁹ et oī petulencia humiliat⁹ coerceatur in penitētia q̄ male liber vagabat̄ in culpa. Ieiunet auris nequiter prurientes a fabulis et rumoribus et q̄cūq̄ ociosa sūt et ad salutē minime ptinētia. Ieiunet lingua: a detractiōe et murmuratiōe ab inutilib⁹ vanis atq̄ scurrilibus verbis. Interdū quoq̄ ob grauitatē silētij etiā ab his q̄ videri poterāt necessaria. Ieiunet man⁹ ab ociosis signis et ab opib⁹ oībus quecūq̄ nō sunt īperata. ⁊ multo magis aīa ipa ieiunet a vicijs et ꝓpria volūtate sua. Etenim sine hoc ieiunio cetera a dn̄o reprobant̄ sicut scriptū est. q̄ꝛ in dieb⁹ ieiuniorum vestroꝝ volūtates vr̄e reꝑiunt̄. Dicit etiā Greg. in omel. p̄me dn̄ice xl. sic aut̄ deo [illegible]. sicut offerre in lege iubemur decimas rerū ita ei offerre cōtēdite decimas dierū a p̄nti etenī die vsq̄ ad paschalis solēpnitatis gaudia sex ebdomade veniūt quarū scʒ dies xl. et duo fiunt. Ex q̄b⁹ dū sex dies dn̄ice abstinētie subtrahunt̄ nō plus in abstinētia q̄ xxx. ⁊ sex dies remanēt. dū vero ꝑ trecētos lxv. dies ān⁹ ducit̄. nos aut̄ ꝑ triginta et sex dies affligimur quasi anni nostri decimas deo dam⁹ vt qui nobismetipis ꝑ acceptū annū vixim⁹ auctori nostro nos in ei⁹ decimis ꝑ abstinentiā mortificem⁹. vnusq̄sq̄ ergo iq̄tū virt⁹ suppetit carnē maceret: eiusq̄ desideria affligat cōcupiscētias turpes interficiat vt iuxta pauli vocem hostia viua fiat hostia q̄ppe immolat̄ ⁊ viuit: q̄n ab hac vita hō nō deficit. ⁊ tamē se a carnalibus desiderijs occidit. Caro nos letrauit ad culpā: afflicta reducat ad veniā. Sʒ nemo sibi solā abstinētiā credat posse sufficere: cum dn̄s ꝑ ꝓphetā dicit. Sctificate ieiuniū. Ieiuniū quippe sctificare est: adiunctis alijs bonis operib⁹ dignā deo abstinētiā carnis ostendere. Cesset ira sopiant̄ iurgia. In cassū eni caro atterit̄: si a prauis suis voluptatib⁹ anim⁹ nō refrenat̄. Illud quoq̄ ieiuniū de⁹ approbat q̄d ante ei⁹ oculos man⁹ elemosinarū leuat q̄d cum ꝓximi dilectiōe agit̄ hoc ergo quod tibi subtrahis alteri largire: vt dum tua caro affligit̄ inde egentis ꝓximi caro reparet̄ hinc etenī dn̄s ꝑ ꝓphetam dicit Cum ieiunaueritis et plāxeritis: nunq̄d ieiuniū ieiunastis michi? Et cum comedistis et bibistis nūquid nō vobismetipsis comedistis et bibistis. Sibi enim comedit et bibit q̄ alimenta corporis que sunt cōmunia dona conditoris sine indigētibus percipit. Et sibi quisq̄ ieiunat si ea que sibi ad tēpus subtrahit. nō pauperibus tribuit: sed ventri postmodum offerenda custodit. hec Grego. in ome. hinc maxim⁹ ep̄us ait. Sanctificat ille ieiunium: qui ꝑ oīa p̄ceptis diuine legis intentus diabolica a corde suo respuat tēptamēta Et ideo fratres si volumus deo placita exhibere ieiunia simus in fide fortes. in iudicijs iusti. in amicitijs fideles. in iniurijs patientes. in cōtētiōibus moderati. refugiētes turpiloquia aduersus iīqua cōstantes. in conuiuijs sobrij. in voluptatib⁹ cōtinentes. in caritate simplices. inter subdolos cauti. tristibus cōdolentes. ꝯtumacib⁹ resistētes. in suspitiōibus parci. inter maliloquos taciti. et int̄ humiles sēplices (hec ille) plura ad abstinentiā ꝑtinentia tā in p̄ma q̄ in scd̄a pte repies In scd̄a tn̄ pte nō pauca de indiscreta abstinētia inuenies. nō solū i lingua latina. sʒ etiā materna. Iā de castitate q̄ luxurie obijciēda est tractādū fuerat: si nō de ea i p̄ma et t̄tia pte. tractatū fuissʒ q̄d cū factū ē trāseam⁹ ad alia.

¶ De elemosina de quo cui et quō sit facienda et de trib⁹ generib⁹ elemosine. Cap. xviij

Elemosina dr̄ ab eli q̄d est de⁹ ⁊ moyse aq̄. inde elemosina q̄si dei aqua. et sicut aqua extīguit ignē. ita elemosina extinguit pctm̄. Primo notādū q̄ elemosina facienda est de his q̄ iuste acq̄sita sūt. vn̄ Thobias ad filiū suū ait: fili de tua substācia fac elemosinā. Et q̄uis bona sit elemosina q̄ fit de ꝓprio patrimōio melior tn̄ est illa que fit de his q̄ iuste ꝓprio labore acq̄runt̄. Nō enī placet elemosina de furto vel de rapina ab eo q̄ pōt scire cui sit restituēda. vn̄ scriptū ē. Qui offert sacrificiū deo ex substātia paupis quasi q̄ victimat filiū suū in ꝯspectu patris. Ideo restituēda sunt male acquisita. Nā sicut aq̄ mūda lauat ⁊ mūdat inq̄nata. sic elemosina de re iuste acq̄sita lauat: de re vero iniuste acq̄sita inq̄nat. Et notādū q̄ elemosina. tāto est deo gratior q̄to res q̄ dat̄. dāti erat carior tn̄ nō multū expedit paupibus q̄ nō sunt delitijs assueti dare delicias et sūptuosa cibaria nisi q̄n sunt infirmi. Cui aut̄ dāda sit elemoſina euangeliũ declarat dicẽs. Cũ facis cõuiuiũ: voca pauperes et debiles cecos ⁊ claudos. ⁊c. hinc alibi ſcriptũ eſt. Panẽ tuũ cũ eſurientibus et egenis comede. Nã ꝗ̄ſi ſacrilegij eſt res pauperũ dare nõ pauperibus. Danda eſt elemoſina non ſolũ bonis: ſed et malis vt ſimus imitatores eiꝰ qui ſolẽ ſuum oriri facit ſuper bonos et malos ⁊ pluit ſup iuſtos ⁊ iniuſtos. maxime tamẽ danda eſt bonis vnde ſcriptum eſt. Bene fac iuſto. et inuenies retributionẽ magnã. Et ſi non ab ipſo: certe a A dño. Danda eſt et elemoſina non tantũ vni. ſed etiam diuerſis. ſicut pſal. docet. Diſperſit dedit pauperibus iuſticia eiꝰ manet in ſeculum ſeculi. Vis autẽ ſcire quõ ſit dãda elemoſina. Danda eſt vtiq̃ cũ caritate cum bona volũtate cũ vultus hilaritate cũ ſ̃monis dulcedine cũ feſtinatione cũ humilitate atq̃ ſecundũ facultatẽ tribuẽtis. Cũ caritate q̃a iuxta apoſtolũ. Si diſtribuero oẽs facultates meas in cibos pauperũ: caritatẽ autẽ nõ habuero nichil michi ꝓdeſt. Cũ bona voluntate, qꝛ deus plus reſpicit ad animũ ꝙ̄ ad datum. vnde Greg. ait. Cor et nõ ſubſtãtiã deus penſat/ nec ꝑpendit quid in eius ſacrificio ſed ex ꝗ̄to ꝓferat. Cum vultus hilaritate qꝛ hilarẽ datorẽ diligit deus. vñ Aug. ait. Qui dat vt careat tedio interpellãtis nõ vt reficiat viſcera indigẽtis: et rẽ ⁊ meritũ ꝑdit. Cũ ſermonis dulcedine eſt dãda elemoſina qꝛ ſicut ſcriptũ ẽ vbũ bonũ. ſup datũ optimũ. Cum feſtinatiõe qꝛ ſcriptũ eſt: cor inopis ne afflixeris et ne pertrahes datũ anguſtiati. Btũs eni q̃ itelligit ſup egenũ ⁊ pauperẽ. Itẽ alibi Qui ꝓnus eſt ad miam bñdicẽt. Bti enim miſericordes: qm̃ ipſi miſericordiã ꝯſequent̃. B Cũ hũilitate quoq̃ dãda ẽ elemoſina: ita vt nec vanã gloriã inde q̃ras: nec pauperẽ cui das deſpicias: nec pro elemoſina in mortali pctõ facta: ſalutẽ ꝓſumas: abſcõde ergo elemoſinã in ſinu pauꝑis ⁊ ipſa orabit ꝓ te ad dñm: qꝛ ſicut aqua extinguit ignẽ ⁊c. Itẽ ſi videmꝰ aliq̃ reꝑhenſibilia in pauperibꝰ: nõ debemꝰ eos deſpicere: qꝛ fortaſſe quos morborũ infirmitas vulnerat medicina pauꝑtatis curat: quorũ ſi qua ſunt talia q̃ debeãt inte reꝑhẽdi hec ſi vultis ad vſũ veſtre mercedis inflectit: vt ex ipſis corꝝ vitijs cumulẽt̃ vobis incremẽta pietatis: quatinꝰ ⁊ panem detis verbũ panẽ refectionis cũ verbo correptiõis ⁊ duo ⁊ vobis alimẽta ꝑcipiat q̃ vnũ q̃rebat [illegible] teriꝰ cibo ⁊ interiꝰ ſaciat̃ eloq̄o Pau[illegible]go cũ reꝑhenſibilis cernit̃ moneri debe[illegible] deſpici nõ debet. Si vero nihil reꝑhenſionis hꝫ. venerãdi ſũt more dz ſicut interceſſor. Sed ecce multos cernimꝰ: qui cuius ſũt meriti neſcimꝰ. Oẽs ergo venerãdi ſũt. Tãtoq̃ neceſſe eſt vt oibꝰ hũiliari te debeas ꝗ̄to q̃s ſit xp̃s ignoras. hec greg. Itẽ exiſtẽti ſcẽter in mortali pctõ: nõ ꝓdeſt elemoſina C ſcꝫ ad vitã eternã tñ poterit ei ꝓdeſſe vt aut citius ꝑ grãm reſurgat a pctõ: aut ſi dãpnãdus eſt leuiꝰ ſuppliciũ ſuſtineat. Item elemoſina ẽ dãda ſm̃ facultatẽ tribuẽtis. vnde ſcriptũ ẽ. Quõ potueris ita eſto miſericors ſi tibi multũ fuerit abũdãter tribue. Si exiguũ libenter impertiri ſtude. Vñ augꝰ ait. Si potes dare: da. ſi nõ potes affabilẽ te fac. Coronat eni deus intus voluntatẽ bonã vbi nõ inuenit foris facultatẽ. Qui vero ergo non põt elemoſinã dare: det potum aque frigide vel ſaltẽ verbũ conſolationis aut orõnis et nõ ꝑdet mercedẽ ſuã. Debet aũt hõ dum adhuc ſanus eſt ⁊ viuit elemoſinã ſuã dare. Nã q̃ tẽpe mortis alijs ſuis bõa erogat id hoc facit qꝛ ea ſecũ auferre non valet. Et vt vulgo dr̃. Da tua dũ tua ſũt pꝰ mortẽ tũc tua non ſũt. Nã elemoſina quã alijs dat i vita ſua ẽ ſicut lucerna q̃ ꝑcedit aliquẽ ſeruãs eũ ne cadat i lutũ vel foueã. Elemoſina ꝟo q̃ fit ꝓ aliquo pꝰ mortẽ eſt ſicut lucerna q̃ fert alicui pꝰ tergũ q̃ nõ cuſtodit hoiem q̃ cadat i foueã īferni. a quo ſi cã ſemel igreſſus fuerit ñ liberabit̃. Et notandũ ꝙ q̃ vult ordinate dare elemoſinã a ſeipſo debet icipe. l. ꝯſciam ꝓpriã a maioribꝰ pctis purgare: ſi qõ abſit ꝯgnouerit ſe i aliquo eẽ. Itẽ ad ordinẽ mie ꝑtinet vt potiꝰ miſereat̃ aie alicuiꝰ: ꝙ̄ eiuſdẽ corꝑis et potiꝰ ei q̃ eſt i maiori miſeria ꝙ̄ ei q̃ i minori. Et ſciẽdũ ẽ ꝙ duo ſũt gñã elemoſinarũ ꝓ̇mũ ẽ corꝑale. vt iuuare eos. q̃ aliqua corꝑali neceſſitate ſũt oppꝛeſſi. Et hoc genus modicũ valꝫ ſine alijs. Nã ſicut bõa aïe preſũt bõis corꝑis. ſic elemoſina ſpũalis ꝓeſt elemoſine corꝑali. Scdm̃ genꝰ eſt ſpũale. vt iniurias ⁊ cumelias. rãcores et huiꝰ modi ex corde remittere. Et iſta elẽoſina purgat pctm̃. et ſine iſta corꝑalis elẽoſina modicũ valꝫ vñ augꝰ ait ſic. Multa ſũt gñã elẽoſinarꝫ q̃ cũ facimꝰ adiuuamur. vt nobis dimittant̃ pctã nrã ſꝫ ea elẽoſina nihil ẽ maiꝰ ꝙ̄ cũ de corde dimittimꝰ pctã ꝓxioꝝ i nos q̃litcũq̃ ꝯmiſſa Dimitte q̃ hijs qui i te peccauerũt. Nã ſi nõ dimiſeritis iquit dñs hoibꝰ pctã eoꝝ: nec pr̃ veſter celeſtis dimittet vobis pctã vr̃a. Qui dimittit alijs in ſe peccãtibꝰ et nõ dat elemoſinam et ſi non plus operatꝰ eſt meliorem tamen partem tenet. Qui vero dat et non dimittit peccantibus in ſe nullam omnino miſericordiam facit.

¶ De cōmēdatione elemoſine ⁊ quādo elemoſina cadit ſub ꝑcepto vt ſequit̄. Cap. xii

Date elemoſinā ait dn̄s. et oīa mūda erunt vobis. hinc etiā angelus ad thobiam ait. Elemoſina a morte liberat. ſ. eterna et ipſa eſt que purgat peccata et facit inuenire miam. quoniā ipſa ab omi peccato et a morte liberat et non patiet̄ aīam ire in tenebras. fiducia eni magna eſt corā deo ſūmo elemoſina oībus qui faciūt eam. Ideo dn̄s iterū monet dicens. vendite que poſſidetis ⁊ date elemoſinā: facite vobis ſacculos qui nō veteraſcunt theſaurū nō deficientē in celis. quo fur nō appropiat neq̄ tinea corrumpat vbi eni eſt theſaurus tuus ibi eſt ⁊ cor tuum. Que igitur tibi ſtulticia eſt illic theſaurum tuū relinquere vnde exiturus es: et illic non premittere quo iturus es. Qui eni collocat theſauros in terra. nō habet quid ſperet i celo. vt quid aſpiceres in celū vbi nichil habes repoſitum. vis ergo eſſe mercator optimus fenerator egregius: da que non potes retinere vt cōſequaris que nō potes amittere. Da modicum vt cōſequaris centupliū. Dicit tibi deus. De eo ꝙ dedi tibi da michi: quē habuiſti datorem habebis et remuneratorē. Elemoſina mūdat peccata et ipſa interpellat ꝓ nobis ad dn̄m qꝫ quicquid pauperibus dederimus ipſum integre poſſidebimus. Siue ille ſacerdos ſiue cognatus ſit ⁊ affinis: nichil in illo aliud cōſideras niſi paupertatē. Qui indigenti elemoſinam tribuit / nec pro delicto ſpernit miam vere facit: natura eni nō perſona reſpicienda eſt. Qui eni dat egenti peccatori non qꝫ peccator eſt. ſed qꝫ homo eſt: nō peccatorē ſed iuſtū nutrit: ideo in faciēdis elemoſinis non eſt cuiuſq̄ accipiēda ꝑſona ſi indifferenter oībus dederimus ſemꝑ miſerebimur ſi aūt diſcutere cepimus nunq̄ miaꝫ preſtabimus. Res eni que neceſſitati ſeruit erogationis ordinē non requirit vbi incūbit neceſſitas nō opus eſt vt ꝑſonā diſcutias ne cum indignos mia ſegregas dei filium pariter omittas. **B** Quicqđ tribuit̄ paupi ſi ſubtili conſideratiōe penſetur: nō eſt donum ſed mutuū qꝫ qđ datur multiplicato ſine dubio fructu recipit̄. Quiſq̄s eni in quacūq̄ neceſſitate morituro ſuccurrere pōt: ſi nō fecerit occidit. Et notādū ſm Tho. in ſcđa. q. xxxii. arti. v. qđ dare elemoſinam eſt in ꝑcepto et non faciens hoc cū poſſit eternaliter puniet̄ put pꝫ Math. xxv. Eſuriui enim ⁊ nō dediſtis michi mādūcare: ſitiui ⁊ non dediſtis michi bibere: nudus erā et nō cooperuiſtis me: hoſpes erā et nō collegiſtis me: infirmꝰ ⁊ in carcere eram et nō viſitaſtis me. Diſcedite a me maledicti in ignē eternū q̄ ꝑparatus eſt diabolo et angelis eius. Rō āt̄ quare mortaliter peccet̄ q̄ noluit dare elemoſinā eſt hec. Qꝫ cū proximi dilectio ſit in precepto: neceſſe eſt oīa illa cadere ſub ꝑcepto ſine qꝫbus dilectio ꝓximi nō cōſeruat̄. Ad dilectionē aūt ꝓximi ꝑtinet: vt nō ſolū velimus bonū eoꝝ ſed operemur ſm illud Johānis ca. iii. Nō diligamꝰ verbo lingua: ſed ope et veritate. Itē qui habuerit ſubſtātiā huiꝰ mūdi et viderit neceſſitatē fratrē ſuū. i. ꝓximū ſuū neceſſitatē hn̄re et clauſerit viſcera ſua ab eo quō caritas dei manet in illo. Probatio nāq̄ dilectionis exhibitio eſt operis. Ad hoc igitur qđ velimus ⁊ operemur bonū alicui req̄rit̄ qđ eius neceſſitatē ſubueniamꝰ ⁊ ideo elemoſinarū largitio eſt in ꝑcepto. Et tn̄ aliqđ in elemoſinarū largitiōe eſt ꝯſiderādū ex ꝑte dātis. et ex ꝑte recipiētis. ex ꝑte quidē dātis. ꝯſiderādū eſt vt illud qđ eſt i elemoſinas erogandū ſit ei ſupfluū: nō ſolū reſpectu ſui ipſiꝰ qđ eſt neceſſariū nature ſiue vite ꝓprie ſed et reſpectu alioꝝ quorū cura ſibi icūbit. qꝫ priꝰ opꝫ ꝙ vnuſquiſq̄ ſibi ꝓuideat et hijs quoꝝ cura ei incumbit: et poſtea de reſiduo alioꝝ neceſſitatibꝰ ſubueniat. Ex ꝑte aūt recipiētis req̄rit̄ ꝙ neceſſitatē habeat: alioq̄n nō eſt rō quare elemoſina ſibi daret̄. ſed cū nō poſſet ab aliquo vno oībus neceſſitatē hn̄tibꝰ ſubueniri. nō eni oīs neceſſitas obligat ad ꝑceptum ſed illa ſola. ſ. cū is q̄ neceſſitatē patit̄ ſuſtētari nō pōt proprijs viribꝰ aut facultatibꝰ. In illo eni caſu locū hꝫ ꝙ btūs ambroſiꝰ dicit. Paſce fame morientē. ſi nō paviſti occidiſti. Sic igit̄ dare elemoſinā de ſupfluo eſt in ꝑcepto et ſimilit̄ dare elemoſinā ei q̄ eſt in extrema neceſſitate Aliꝭ aūt elemoſinā dare eſt in cōſilio ſicut de quolibet meliori bono dant̄ cōſilia. **C** Et dico ꝙ ſupflua de neceſſitate ꝑcepti ſunt erogāda qꝫ licet illiꝰ ſunt q̄tū ad ꝓprietatē: tn̄ etiā alioꝝ ſunt illa bona quo ad vſum. ſ. q̄ eis ſuſtētari poſſūt vt̄ grē. in paſtorali. Cū cuilibet neceſſaria indigētibꝰ miniſtramꝰ. ſua illis reddimꝰ nō noſtra largimur. Tot quotidie diuites perimūt: quot moriēt̄ tn̄ pauperes apđ ſe ſubſidia abſcōdūt. Tūc aūt intelligendꝰ ē extreme neceſſitatis future: qñ apparēt ſigna ꝓbabilia extreme neceſſitatis future niſi ei ſubueniat̄ vt cū aliq̄s vidit aliquos ipotentes vel pigros ad ſubueniendū vel pauperē indigentē cibo et potu et alijs vite neceſſarijs nec ſibi poſſꝫ ſatiſfacere non enim expectan da eſt victꝰ neceſſitas: q̄ꝛ tūc forte nō poſſet iuuari natura iā fame vel ſiti ꝯſūpta. Et qḋ ſupꝛadictum ē de neceſſario nature et ꝑſone hoc iudicādū eſt ſm̄ ꝙ ꝓbabilit̄ eſtimari pōt nec ꝙ deſideret ad oēs caſus q̄ poſſēt cōtingere in futurū hoc eni eſſet de craſtino cogitare ꝙ dn̄s ꝓhibet mat. vj. ſed debet iudicare ſup̄fluū ꝗ neceſſariū ſm̄ ea q̄ ꝓbabilit̄ vt in pluribus occurrūt. Preterea ſm̄ Greg. ſup Eze. ſunt quidā qui magna deliberātꝫ ꝑtō ꝓ ſuorū cōſcij multa ex his que poſſidēt egenis diſtribuere ꝑtractāt vt culpas ſuas āte dei oculos mie viſcerib⁹ redimāt. Iāq̧ hec opari inchoāt et plerūq̧ tā opant̄. paupꝑtatis timoꝛ eoꝝ aīm cōcutit. atq̧ timētes ne egeāt. erga egētes tenaces fiūt ſciſoſq̧ a bona opatiōe q̄ ceperāt: ſuſpēdūt. Cōtra quos: recte ꝑ Salomonē dꝛ ꝓpter frig⁹ piger arare noluit mēdicabit ergo eſtate: ⁊ non dabit̄ ei. Qui ergo nūc ꝓpter pauorē mētis atq̧ corporē bū operari negligit cū ſol iuſticie i iudicio velut ſol in eſtate claruerit: mēdicat vitā ſed nō accipit q̄ꝛ ꝓpter illā bona opari ꝯtēpſit. vñ ſcriptū eſt. Qui dat paupi nō indigebit. Qui deſpicit depꝛecantē ſuſtinebit penuriam.

¶ De compaſſione erga pꝛoximos exhibenda et de ſpiritualibus operibus mie. Cap. xx

A AD cōpaſſionem nos icitās aplūs ait. Si patit̄ vnū mēbꝛū cōpatiunt̄ ⁊ oia mēbꝛa. Nā ſtati os aperit̄ ad q̄rendū remediū auris ad audiēdū. oculus ad vidēdū: manus ad ligādū. Qū ergo vnū corp⁹ ſumus in xp̄o alt̄ alteri⁹ mēbꝛa debem⁹ muicē cōpati. Nō ſi nō fecerim⁹ nō ꝑtinem⁹ ad corp⁹ xp̄i: ſed ſumus q̄ſi mēbꝛū abſciſū qḋ doloꝛē corporis nō ſētit. Et notādū ꝙ triplex eſt mod⁹ cōpaſſiōis. Eſt q̄ppe ꝯpaſſio alia ex vicio alia ex natura alia ex v̄tute. Cōpaſſio ex vicio eſt q̄n affect⁹ illic rep̄henſibili doloꝛe tāgit̄ vbi illicito ꝑus amoꝛe tenebat̄. vñ et Grego. ait. Cōpaſſionē vero ai plerūq̧ latēt̄ obſidet pietas falſa vt hāc nō nūq̄ vſq̧ ad ꝯdeſcendēdū vicijs ꝑtrahat dū ad culpas q̄ſq̧ non debeat cōpaſſionē exercere: ſꝫ zelū. Cōpaſſio q̄ppe hoi: ⁊ rectitudo vitijs debet̄ vt in vno eodēq̧ hoie ⁊ diligam⁹ ꝙ factus eſt bonū ⁊ ꝑſeq̄mur mala q̄ facit ne dū culpas icaute remittim⁹ nō ꝑ caritatē cōpati. ſed ꝑ negligētiā ꝯdeſcēdiſſe videamur. Cōpaſſio aūt tūc ex natura eſt: q̄n ex iſito ſibi pietatis affectu. aīm⁹ alienis erūpnis cōdolet quotiēs ꝯtra pietatis vel hūilitatis mēſurā naturā ꝓmi ſiue affligi videt. Cōpaſſio vero ex virtute eſt: q̄n ꝓpt̄ deū alienis dolorib⁹ cōpatimur: cū ſ. iuſticiā ꝓmi vel inocentiā affligi videmus. hinc aplūs ait Quis infirmat̄. ⁊ ego nō infirmoꝛ: Quis ſcandalizat̄. et ego nō vroꝛ. Nota ſm̄ eūdē Hugonē ꝙ tria ſūt ꝑ que ꝓbatur vera cōpaſſio ſ. occulta bn̄ficia. paupꝑtas et moꝛs. B Beneficiū ſi ipēdat̄ occulte: hūane laudis extiguit fauorem. Qū aūt paupi mīſet̄ aliq̄s tpalis remouet ſpē retributiōis. Cū aūt pro ꝓximo pati moꝛtē nō renuit amoꝛē mūdi nō ꝓponit hec. ſunt eni tria illa q̄ ſolent euernare cōpaſſionis mēbꝛa. hūan⁹ ſ. fauoꝛ. tpalis retributio: et amoꝛ mūdi. Oꝛdo quippe cōſolationis eſt vt cū volumus afflictū queſpiā amoꝛe ſuſpēdere: ſtudeam⁹ ꝑus merēdo ei⁹ luctui ꝯcoꝛdare. Dolētē nāq̧ nō pōt ꝯſolari: q̄ nō ꝯcoꝛdat doloꝛi. Emolliri prius dꝫ aīm⁹ vt afflictio cōgruat ⁊ ꝯgruēs inhereat. inherēs trahat. Neq̧ eni ferrū ferro ꝯiūgit̄ ſi nō vtrūq̧ ignis liquet et durū molli nō adheret niſi prius ei⁹ duricia tēpata molleſcat. Sic nec iacentes erigimus: niſi a rigoꝛe nr̄i ſtatus iclinemur. q̄ꝛ dū rectitudo ſtantis a iacēte diſcrepat: eū cui ꝯdeſcēdere negligit nequaq̄ leuat. vñ amici Iob vt afflictū de doloꝛe ſuſpenderēt curauerūt nō ſolū cōdolere ſed ⁊ ꝓpꝛias veſtes ſcidere: puluere quoq̧ capita fedare. q̄ in⁹ afflictus vir tanto facili⁹ coꝝ verba reciperet. ſi q̄ in eis ſuū aliqd de afflictiōe cognouiſſet. Sꝫ inter hec ſciedū eſt ꝙ is q̄ afflictū cōſolari deſiderat menſurā neceſſe eſt doloꝛi quē ſuſcipit ponat ne nō ſolū dolentē nō mulceat ſed intēꝑate dolēs afflicti aīm ad pōdus deſpatiōis ꝓmat. Sic eni doloꝛ noſter merētiū doloꝛi iūgēdus eſt: vt tēꝑamētū ſublueet. non aūt ꝑ augmētū grauet. hinc ꝑ b. Iob dicit̄. Flebā quōdā ſup eū qui afflict⁹ erat ⁊ cōpatiebat̄ aīa mea paupi. Quiſ vero cōpaſſio ē paſſiōi ꝓximi ex largitate ſuccurrere. nunq̄ tñ cū exterioꝛa quoq̧ abūde ad largiēdū ſuppetunt celeri⁹ man⁹ dātis dationē iuenit: q̄ animus doloꝛē. vñ ſcire neceſſe eſt: q̄ꝛ ille ꝑfecte tribuit q̄ cū eo quod afflicto poꝛrigit afflicti quoq̧ in ſe aīm ſumit: vt ꝑus in ſe dolentis paſſionē trāſferat: ⁊ tūc ꝯtra doloꝛē illius ꝑ miſteriū ꝯcurrat. Nā ſepe largitoꝛē muneꝝ rerū facit abūdātia ⁊ nō v̄tus ꝯpaſſiōis. Qui eni afflictis ꝑfecte cōpatit̄. plerūq̧ hoc idigēti tribuit i quo ⁊ ipſe q̄ dat anguſtiat̄. Et tūc plena ē nr̄i coꝛdis cōpaſſio cū mala ſic in ope ꝓximo ſuſcipere nō metuim⁹ vt illū a paſſiōe liberem⁹. Sic nāq̧ ſaluatoꝛ nr̄ vt q̄ta eēt virtus cōpaſſiōis oſtēderet fieri ꝓ nobis dignat⁹ eſt qḋ eē nos voluit. vt in ſemetipſo moꝛtē tēpoꝛalit̄ ſuſciperet. q̄ a nobis ip̄ꝑpetuū fugaret

Qui aūt fletū ꝫ cōpaſſionē ꝓximo tribuit ei aliqḋ de ſemetipſo dedit: ſed exteriora largiēs rē ex̄ ſemetipm ꝓbuit. Aliqḋ aūt ꝙ de cōpatiē. ꝙ neceſſariū ꝓximo cōſpicit negat: magis tñ eſt ex corde cōpati. ꝙ̄ elemoſinā dare. Nā ꝙ ex corde cōpatiē de ſuo dat. Qui aūt dat elemoſinā nō dat de ſuo: ſed de alio. Ille vō cōpatiē qui dolorē ſētit aliene neceſſitatis, nec aliē mēbra nr̄i redēptoris efficimur. niſi īherēdo deo ꝫ cōpatiēdo ꝓximis. Sup afflictū aūt cōpatiētes plāgim⁹ qn̄ aliena dāpna nr̄a deputam⁹ ⁊ culpas delinqntiū nr̄is mundare fletib⁹ nitimur. Nō videlꝫ agētes plerūqꝫ nobis ꝙ̄ his ꝑ qb⁹ agiē ſubuenim⁹. qꝛ cōmiſſa quoqꝫ ꝑfecte diluit ꝓris: ꝙ pure plāgit aliena. Et ſciedū iuxta eūdē Greg. qḋ vera iuſticia cōpaſſionē habet falſa iuſticia dedignationē ꝙuiſꝫ iuſti ſoleāt recte pctōrib⁹ īdignari. ſed aliud ē ꝙ agiē tipo ſupbie: aliud ꝙ zelo iuſticie. Dedignaē eni ſꝫ nō dedignātes deſpiciūt ſed non deſpiciētes ꝑſecutionē cōmouēt ſed amātes. Nā ꝫ ſi foris īcrepatiōes ꝑ diſciplinā exaggerāt: itus tñ dulcedinē ꝑ caritatem ſuāt. Preponūt ſibi ī aīo ipſos plerūqꝫ quos corrigūt meliores eſtimāt eos quoqꝫ quos iudicāt. Quō vꝫ agētes ⁊ ꝑ diſciplinā ſubditos ⁊ ꝑ hūilitatē cuſtodiūt ſemetipſos. At cōtra hi ꝙ falſa iuſticie ſupbire ſolēt: etiā eos quoſqꝫ deſpiciunt nulla īfirmātib⁹ mīa ꝯdeſcēdūt. ⁊ quo ſe pctōres eē nō credūt. eo deti⁹ pctōres fiūt. De quorū ꝓfecto nūero pharisei extiterāt. ꝙ iudicātes dñm ꝙ pctōres ſuſcipet. arētī corde ipſum fōtē mīe reꝓhēdebāt. vñ idē Gre. alio ī loco de phariſeo ꝙ nō ſolū mariā deſpexit penitētem. ſed ⁊ dñm ī corde reꝓhēdit ſuſcipientē: ita dicit. hic ſi eēt ꝓpheta ſciret vtiqꝫ ꝙ et q̄lis eſt mulier ꝙ tāgit eū qꝛ peccatrix ē. Ecce phariſeus veraciē apud ſe ſupb⁹ et fallaciter iuſt⁹ egrā reꝓhēdit de egritudie: ⁊ medicū de ſubuētiōe qꝛ ipſe quoqꝫ de elatiōis vulnere egrotabat ⁊ ignorabat. Sed īter hec nos cogit gemitus quoſdā nr̄i ordīs viros inueri: ꝙ ſacerdotali officio ꝓditi ſi qḋ fortaſſe iuſte exteri⁹ vel tenuiter egerit: ꝓtin⁹ ſubiectos deſpiciūt et pctōres quoſqꝫ ī plebe poſitos dedignaē. eiſqꝫ culpā cōfitētib⁹ compati nolūt: ac velut more pharisei a peccatrice muliere tangi deſpiciūt. Que ꝓfecto mulier ſi ad phariſei pedes veniſſet: nimirū calcib⁹ repulſa diſcederet. Inqnari eteni ſe alieno pctō crederet: ſꝫ qꝛ hūc va ſua iuſticia nō replebat de alieno vulnere egrotabat vnde neceſſe ſemꝑ eſt vt cum pctōres quoſqꝫ aſpicim⁹ noſmetipſos pri⁹ in eorū calamitate defleam⁹. qꝛ fortaſſis in ſimilibus aut lapſi ſumus. aut labi poſſum⁹ ſi lapſi nō ſumus. Et ſi cēſura magiſterij debet ſemꝑ virtute diſcipline vicia perſequi oportet tamē vt ſollicite diſcernam⁹: qꝛ diſtrictionem debem⁹ vicijs: ⁊ cōpaſſionē nature. Si eni feriēdus eſt pctōr nutriēdus eſt ꝓximus. Cum vero ꝑ penitentiā iam ꝑuertit ipſe qḋ fecit iam noſter ꝓximus peccator nō eſt. qꝛ cū de iuſticia cōtra ſe dirigit: ⁊ hoc in ſe punit. qḋ diuina iuſticia in ſe reꝓhendit. hec Greg.

Quātū vero fraterna cōpaſſio valeat: ꝙtuꝫ venas oīpotēti deo mīe viſcera cōiungāt ex narratiōe bti Greg. ptꝫ in quadā omē. dicentis. Quidā martyri⁹ noīe vite valde venerabilis monachus fuit. ꝙ ex ſuo monaſterio viſitationis gratia. ad aliud monaſteriū tendebat: cui ſpūalis pater ꝑerat ꝑgēs itaqꝫ leproſum quendā quē diuerſis vulnerib⁹ elephantinus morbus ꝑ mēbra fedauerat inuenit in via volentē ad ſuū hoſpiciū redire. ſed ꝓ laſſitudine non valentē. Ipſe vero in itinere ſe habere ꝓhibebat hoſpiciū: quo iſdem martyrius monach⁹ eo tpe ire feſtinabat. vir autem dei eiuſdē laſſitudinē miſert⁹ palliū quo veſtiebaē in terrā ꝓtinus proiecit et expādit ac deſuper leproſum poſuit atqꝫ eū ſuo pallio vndiqꝫ cōſtrictū ſuper humerū leuauit ſecumqꝫ reuertēs detulit. Cumqꝫ iam monaſterij foribus ꝓpinquaſſet: ſpūalis pater eiuſdē monaſterij magnis vocibus clamare cepit. Currite ianuas monaſterij citius aperite qꝛ frater martyri⁹ venit dñm portās. Statim vero vt martyrius ad monaſterij aditū ꝑuenit: is qui leproſus putabaē. de collo ei⁹ exiliens ī ea ſpecie apparens. qua recognoſci ab hoībus ſolet redēptor humani generis deus et homo ieſus xp̄s ad celū martyrio aſpiciente redijt: eiqꝫ aſcendens dixit martyrio. tu nō me erubuiſti ſuꝑ terram: ego te nō erubeſcā ſuꝑ celos. Quis ergo ei ꝙ in celo eſt feſtinat aſſiſtere. hūiliari in terra et cōpati etiam abiectis ⁊ deſpicalib⁹ fratrib⁹ non recuſet qꝛ ꝙto plus ꝑ cōpaſſionē attrahimur: tāto altius veri⁹ approꝓinq̄mus. et tāto ꝙſqꝫ maiorem mercedē recipit: ꝙto nec eū deſpicit qui ampli⁹ deſpiciēdus videē. hec Greg. ī omē.

Et notādū ꝙ. vij. ſunt opa mīe corꝑalia ſcꝫ eſurietes cibare. ſitiētib⁹ potū dare. Indigētes hoſpicio ſuſcipe. nudos veſtire īfirmos viſitāre. īcarceratos ſeu in captiuitate detētos. ſi aſſit facultas redimere vel ſaltē eis in aliquo ſubuenire. et mortuos ſepelire. vñ extant v⁹. Viſito poto cibo redimo tego colligo cōdo. Opa vero mīe ſpūalia ſunt hec inſtpientibus conſulere et eos diligēter docere, malefactores et a via dei errantes corripere. triſtes conſolari. debita et tranſgreſſiōes dimittere pro alienis doloribus ⁊ peccatis lugere et orare. vnde verſus. Cōſule caſtiga. ſolare remitte. fer ora. hinc Augu. ait. Multo miſericordius operatur quis circa animas infirmorū. qui bone fame ſeruorū dei conſulit ꝙ̄ qui erga corpora egrotātiū dat panē eſurientibus. Nam qui pane eſurientē verbi reficit et ſitientem potu ſapientie refrigerat. q̄ errantē in domum patris reuocat. qui innocentem protegit. qui infirmū in fide aſſumit et confirmat qui tribulatione oppreſſo ſubuenit compatiēdo vel cōſolando veram dilectionem adimplet.

¶ Qualiter zelator animarū ſe ordinare vel habere debeat erga proximorum animas. Cap. xxi.

SIc ait Bonauētura debet eſſe modus et forma preparādi et diſponendi ſeſe vt poſſit quis fructificare ſine ſui detrimento. Quia contigit aut contingere aliquē pōt: ꝙ in ꝓcurando aliorū ſalutē ꝓpria negligit. imo ꝓpria ſuffocatur. Cum ergo vis ꝓ proximo orare vel predicare aut lectionē legere. vel eius cōfeſſionē audire: primo faciē mentis ad eternū lumen conuerte et eius ſplēdorem ꝯfortante ſpū: vt nō preualeat caro abſtinere ab exteriori hoīe ꝗ̄tum potes vt ſolū ſis ad interiora cōuerſus. Tunc eūdem interiorem hoīem in ꝓximo ꝯſidera de eiꝰ exteriori niſi ꝗ̄tū ad interiorē hoīem ordinat nō curās. Tūc interior tuꝰ hō ad interiorē ꝓximi cōuertat. Et vtriuſqꝫ exterior ī ſupradictis actibus tāꝙ̄ vanitas negligat. ne ꝑ exteriorē interior ad vana trahat. Ipm ergo exteriorē ꝓxi hoīem: tanꝙ̄ ſacculū ſtercoris relinquēs cōſidera interiorē ad ymaginē dei factum: ſanguine xp̄i redēptū ſpūſſcti hītaculū xp̄i dei ꝟtutis ⁊ ſapiētie ſedē ⁊ ad eternā btitudinē poſſibilē. Tūc honoris dñi tui ſtudioſus ingemiſce: ⁊ plora q2 eiꝰ ymaginē vides denigrari ꝓcioſiſſimū ſanguinē cōculcari ſpūs ſcti hītaculū pollui: ſpōſā xp̄i ꝓſtitui: eiꝰ ſedē deici ⁊ totā btitudinē ſuam ꝓ viliſſimis ſtercoribus ꝯtēpni. Mirū certe videt quō iuſti oculi poſſit a ploratu ceſſare. Videtes tātā veſaniā ī ꝓximo. imo etiā fuiſſe aliquā ī ſeipſo ⁊ tātā iniuriā fieri in deo ſuo. Quis mihi dabit ꝗ̄ſo: vt cū Mardocheo idutus ſacco ꝓ tanta populi nece: nō iminēte vt illa iudeoꝝ ſꝫ iā facta: plorē quotidie: imo ꝯtinue: vſqꝫ ad fores palacij vlulādo. Si ille eni corpali morte iudeoꝝ tm̄ dolorē ⁊ triſtitiā ꝓpter nimiā plenitudinē caritatis publice ꝯtēdebat quō ego miſer lacrimis ipono ꝗ̄etē: q̄ infinitam ſtragē video aiarū et dñm meū ꝓ nihilo reputari. Dicetur his aīa viri iuſti ⁊ dei ſui ꝯtēptū nō ſuſtinēs aiarū mortē abhorrens conet modis oībus qbus pōt a pctis aīas liberare. Quō pōt dicere ſe deum diligere et eius amorē appetere qui eiꝰ ymaginē videt iacere in ſterquilinio ⁊ non curat. Aut quō ſi cogitat ꝙ filius dei ꝓ aīabus mortuus eſt quō et ipſe ꝓ aīabus mori non cupit: et maxime cum videt xp̄i ſanguinē pedibus conculcari: quō pōt queſo hanc dñi ſui iniuriā ſuſtinere. Quō ſe totum non fundit in oratione quotidie clamat predicatione: aut inſtruit lectione: aut eos audit in confeſſione: vt hunc ſui domini ſanguinem recolligere poſſit animas ꝯuertendo. Quid plura dicā. Credis ne eſſe habitaculū ſpūs ſancti q̄ vides eius tēpliū latrinā fieri. et nō clamas ſed ſimulas ſoliuſqꝫ tuā ꝗ̄etē requiris: Abſit. aut quomō credis te poſſe aīcitiā ſpōſi habere: q̄ eiꝰ ſponſam ab adulterio nō cuſtodis. aut adulter aut nō reducis: cū facultas nō deſit aut eā feſtinato ad ſponſum nō reducis: aut quomodo poteris eternaliter ꝑfrui ſūmo bono qđ vidis a deo contēpni. vt ꝓ viliſſima fame cōmutet. et negligat. immo et potiꝰ blaſphemet. et tū hoc contēptu negligis animas āmonere. et ad eiꝰ amorē ꝯuertere. hijs auditis: ſcindant obſecro corda veſtra: et nullomodo tantā dei iniuriā paciamur. Fateor vt vos ad zelū alliciā aiarū in corde meo iacere ꝙ ſi certiſſimus eſſem ꝙ nūꝙ̄ ꝑfrui deberem deo meo qđ vel nihilominus ad honorē ſuū vellē libētiſſime ꝓ qualibet aīa peccatrice ſemel mori: ita qđ tot mortes in ꝑſenti ſuſtinerē. quot ſunt in mundo aīe peccatrices vt ipſe cōſeqrent grām in ꝑſenti et gloriā in futuro. ꝗ̄to magis qui ſecū deberē poſtmodū gloriari. Iſta lꝛm̄l. ſ. diuinꝰ cōtēptus et aiarū interitꝰ ſunt q̄ deberēt nos iflammare ad ꝑdicatiōes. confeſſiones. oratiōes et bonoꝝ exēplorū exhibitiōes: non vana gloria. non cordis iactātia. nō cōplacētia humana. non aliqua voluptas mundana. Solum ab omnibus iheſum xp̄m crucifixum queramus. Empte enim ſunt aīe ꝓcio magno. aut ꝓcium reddant aut in emptionem permaneant Inebriemus eas ſanguine. non curioſitate vt ſic dominū noſtrum crucifixum concupiſcant dicatqꝫ quilibet veſtrum eis. Nihil iudico me ſcire inter vos niſi dñz iheſum xp̄m et hūc crucifixum. nō certe aſtruāt platōis phiam

Illū reputo hoc ſolum dicere poſſe verbum qui nichil a ꝓximo niſi paſſionē xp̄i reqrit: ⁊ i quolibet pꝛoximo videtur ſibi chꝛiſtum paſſum. hec Bonauētura.

¶ Qualiter hō poſſet amplius ꝓficere et deo placere. Cap. xxij

Ut homo ſm̄ p̄fatū Bonauēturā poſſit amplius ꝓficere et deo placere: iſta decē que ſequunt̄ ſtudeat in ſe hr̄e. Pꝛio ſtudeat ꝙtū poſſit ſe viliſſimū reputari ⁊ indignū oī beneficio dei: ſibi diſplicēat: ⁊ ſoli deo placere cupiat ab alijs velut vilis non hūilis reputari: ⁊ ex hoc ſūmā dei clemētiā recognoſcat q̄ cū ſit reꝰ viliſſimū i oībꝰ īfideliſſimū ad imēſe maieſtatꝫ īiuriā pꝛōptiſſimū dignatur in ſeruū ſibi aſſumere: ⁊ q̄ maiꝰ eſt filiū adoptare. Nō ergo reputes magnū q̄ deo ſeruis. ſed reputa maximū q̄ ipſe dignat̄ habere ſic īſufficientē ⁊ miſerū ſeruū. Scḋo vt de nullo niſi de pctō ⁊ ad pctm̄ inducēte et a bono retrahēte doleat imo de quacūq̄ tribulatiōe. īiuria et afflictiōe gaudeat. īferētes intime diligat. ⁊ ſpecialē oꝛationē ꝓ eis faciat. deo inde copioſas laudes referat: ⁊ ad regraciandū de tāto bñficio īſufficientē ſe recognoſcat. Nā quē diligit deꝰ coꝛripit ⁊ caſtigat: ⁊ ipſe tribulatiōes nos ad deū ire cōpellūt. Tertio vt paupꝑtatē ⁊ oēm penuriā ꝓpter xp̄m diligat. de tēpalibꝰ niſi ſtricte neceſſitatē ſuā nō requirat aut quocūq̄ modo appetat. Sed xp̄o capiti in paupꝑtate ⁊ in oīs cōſolatiōis coꝛꝑis deiectiōe ſe ſtudeat cōfoꝛmare. Et hoc debet maximū reputare: q̄ rex regū ⁊ dñs dñantiū xp̄s: ſeruū ſic viliſſimū ſuis dignat̄ īduere oꝛnamētis ⁊ ſibi lutū fediſſimū ſimilare. Ideoq̄ ꝙto videt ſe ditioꝛē et in pluribꝰ ꝯſolatiōibꝰ abūdare: tāto debet intimiꝰ ⁊ ꝓfūdius cōtriſtari: cernēs ſe eo magis a xp̄i ſimilitudine elongari. Quarto vt hijs bonis et indifferentibus alterius potius ꝙ̄ ſuam adimplere ſtudeat voluntatē. imo ſemꝑ ſuam in exterioꝛibus actibus ſtudeat abnegare alioꝝ beneplacita affectans cū oī vigilātia in licitꝫ adimplere. Et ſi hoc circa oēs facere debeat ſuoꝝ tñ ſupioꝝ debet p̄cipue obedientiā totis viribus et viſceribus amplexari et quecunq̄ dixerint honeſta: aut facere aut velle fieri. Si vero aliqua intimauerint debet pꝛo poſſe ſuo cū magno deſiderio affectui mācipare. Quinto vt nullū ꝙtūcunq̄ miſerum deſpiciat: ſed erga oēs potius materno affectu moueat̄ ⁊ ſic oībus cōpatiat̄ itime ſicut ꝯpateret̄ mater vnico filio p̄dilecto oēſq̄ eoꝝ miſerias reputet eſſe ſuas: ⁊ ſicut ſibimet ipſi debet omibꝰ ſi tñ poterit ſubuenire ⁊ ꝙ̄uis erga oēs in ꝯpaciendo et miniſtrādo debeat maternaliter ſe hēre: debet tñ oēs ſicut patres et dños reuereri. B Sexto vt nullū iudicet de pctō cū ignoꝛet quid diuina gratia i eiꝰ aīa opet̄. vñ hoꝛtatur quidā dicēs Peccantē dāpnare caue nā labimur oēs: aut ſumꝰ: aut fuimꝰ: aut poſſumus eſſe ꝙ̄ hic eſt. Nā grauiter peccet is q̄ aliū male et temere iudicat. pꝫ in reuelationibus btē Matildis. virgis libꝛo p̄mo ca. vij. in quo ca. ipſa virgo ex ꝟbis dñi ibidē ſcriptis itellexit magni eſſe criminis cū hō iudicat ꝓximū ſuū. Nā ſi cōtingit iniuſte aliū iudicare reus erit tanti ſceleris ꝙti eēt ille ſi feciſſet hoc malū q̄ de eo iudicatur. Nō ſi hoc fecerit quod de eo dicit̄ ſi iudicans neſciens intētionē facientis ſcḋꝫ coꝛ ſuū et ſenſum iudicat tam reus ex illo iudicio fit: ſicut ille q̄ rem illam perpetrauit ⁊ niſi penitēdo diluat ſimilē penā ꝙ̄ ille ꝓmeruit ſubiacebit. hec in lib. ⁊ cap. pꝛeallegatꝫ. Si ergo aliquē ꝑ ſigna aliq̄ manifeſta ꝯpererit pctōꝛem plus de pctō illius doleat ꝙ̄ ſi ꝓ ꝓꝓo coꝛpoꝛi moꝛs milies īferret̄. Recogitet q̄ p̄cioſioꝛ eſt aīa q̄ ſic letaliter vulnerat̄ C ꝙ̄ oīa coꝛpoꝛa vniuerſi. ſ. tam hoīꝫ ꝙ̄ celoꝝ inꝙtū coꝛpoꝛa et ideo ſicut coꝛpus meū teneoꝛ amare: ſic imo multomagis deberē ꝓximū cū oī diligentia cuſtodire et a peccato retrahere: oꝛōe: exhoꝛtatione: ⁊ exēplo. Septimo vt bonū ꝓximi diligat ſicut ſuū ⁊ ſicut mater in bonis filij iocūdat̄: ſic in bonis oīm viuentiū debet iocundari et maxime de hiis q̄ ſpūalia ſunt et ad ſpūalia inductiua. Et ſic ac ſi ſua eſſent debet alioꝝ bona ꝓcurare et ꝓcurata ſolicite ꝓmouere et ſemper plura et maioꝛa debet de pꝛoximo credere ꝙ̄ valeat intueri. debet nihilominꝰ de bonis tēpoꝛalibus ꝓximi nō modicū gaudere. Octauo vt nihil p̄ter deū diligat: aut pure ꝓpter deū vt in oībus ſolus deus ſincere diligatur ſine ſocio: nec eū alliciat ꝙtacūq̄ ſctitas alicuiꝰ aut bñficioꝝ imēſitas: aut aliquē amore diligat ſingulari: ſꝫ amoꝛe cōi. ſ. caritatē oēꝫ i deū referēs: magis diligat melioꝛē. pōt tñ bñficia ꝓ bñficiis rependere et pꝛo bñfactoꝛibꝰ et ꝓpinq̄s ⁊ p̄cipue parentibus: oꝛationē in dño ad ſalutē aīaꝝ effundere ſpēalē. Nono vt quicq̄d faciat et quibuſcūq̄ negociis implicetur: deū ſemꝑ in coꝛde et actu habeat: ⁊ nihil aliud ꝙ̄ honoꝛē ſuū in oībus actualiter ſeu habitualiter intēdat. Et ad hoc pꝛecipue nitat̄ vt ſic ſemꝑ deū p̄ſētem intelligat: ac ſi ipſum qui pꝛeſēs eſt: in ſua videret pꝛeſētia ſicq̄ eū teneat et reuereat̄: ⁊ imēſo amoꝛe in ipſm feratur: eoq; ꝑut in via fruatur et in ipſo nõ in alio requieſcat. Decimo vt ſi ꝓdicta aſſequi põt: et eſſe dei beneficia magna recognoſcat. debet etiã ceteroꝝ bñficioꝝ innumerabilium ſcḋm qḋ põt reminiſci ſed precipue ꝙ ſua cum voluit ymagine inſignire: eiuſq; naturã aſſumere et ſe ꝓ ipſo moꝛti tradere. In via ſibi in cibũ: in gloꝛiã in ꝑmiũ tribuere ſemetipſm. Et qꝛ nõdum eſt eum aſſecutus in ꝑmiũ in via aſpiciat cũ cum patibulo ſicq; ſibi compatiať: ac ſi oĩa eius vulnera in ſuo coꝛpoꝛe ſuſtineret: et de hoc ꝑcipue dolere debet ꝙ tot videt fruſtrari bñficio tam ĩmenſo. Cernat ipſm deniq; ĩ altari exhibitũ ſibi in cibũ et potũ: oĩs ſapoꝛis ſuauitatẽ habentẽ: et in ipſo toto affectu delectatus clamat et dicat. Dñe ieſu xp̄e tu es panis vite mee de te me ſatiare dignare: vt nihil pꝛeter te eſuriam: ita me de te ĩebꝛiari dignare: vt nihil pꝛeter te ſiciã. Tene domine mentẽ meam: ne interuenientẽ vmbꝛa terre a te vero ſole iuſticie ſepareť. Matri aũt xp̄i oẽm q̃ poterit reuerentiã exhibeat ꝛ dicat. Dulciſſime ieſu dignare me infirmũ pctõꝛem matri tue reuerentiam debitam exhibere et tu clementiſſima dña ĩpetra vt tue ſim deditus ſeruituti et tibi omni tpe obſequar: pura mente ꝛ coꝛde deuoto et continue tue benignitati aſſiſtam. Amen.

¶ Qualiter xp̄s deus ꝛ homo cum coꝛpoꝛe et aĩa carne ꝛ ſanguine ſit in ſacramento altaris et de dictis ſctõꝝ hoc ipſm appꝛobantibus et eſt iſtud capitulũ ex diuerſis libꝛis et pꝛecipue de libꝛo qui vocatur hoꝛologiũ ſapientie extractum. Cap. xxiij.

A Notandũ ꝙ ſeptẽ eccleſie ſacramẽta ſeptẽ remedia ſunt qua homo quodam mõ in ſpiritualẽ creaturã regenerať fouet ꝛ nutritur: et gr̃a mediante ad ſummũ gradũ ꝑfectionis ꝓmoueť. Inter que tñ quedã excellencioꝛi modo diuini amoꝛis radius ac celeſtis gratie quidam fluui᷒ deuotas aĩas feliciter intendens ac ſuauiter inebꝛians de ſacramẽto eucariſtie noſcitur peculiarius emanare. Nam inter omnia amoꝛis indicia nihil eſt qḋ adeo totum ſibi capiat animum diligẽtis: ſicut dilecti deſiderata pꝛeſentia que ceteris omnibus anteferť. Sapientia pꝛoinde in vltima cena diſcipulis meis meipſm ſacramentaliter obtuli ipſiſq; ac omnibus huius ſacrificij miniſtris in virtute verboꝝ meoꝛum poteſtatem hanc immenſam delegaui vt me coꝛpoꝛaliter pꝛeſentem poſſint habere et qui ꝑter diuinitatis pꝛeſentiã ceſeoꝛ eſſe vbiq;. Diſcipulus. Oꝛo domine mi loquatur ſeruus tuus verbum in auribus tuis: ꝛ ne iraſcaris famulo tuo. Tu es enim deus me᷒ et ego ſeruus tuus: ſi bene aduerti: dixiſti te in hoc ſacramento eſſe non figuraliter: ſed realiter. non mentaliter: ſed coꝛpoꝛaliter. Quod autem ita ſit: pꝛecoꝛ humiliter edoceri: qꝛ hoc mihi magnã pꝛeſtaret materiam te feruẽte diligẽdi. B Sapiẽtia. Certiſſime et abſq; dubitatione in hoc ſacramẽto teneoꝛ deus et homo cum coꝛpoꝛe ꝛ anima carne et ſanguine ſicut cum ꝓdij ex vtero matris et in cruce pependi ac ſedeo ad dexteram patris. Qualiter autem coꝛpus meũ in ſacramento contineatur: nulla lingua valet explicare neq; ſenſus aliqs ꝑcipere nec rõ hũana vꝫ hoc appꝛehẽdere ſed ſola fide conuenit hoc ſcire. hoc eñi ſoli᷒ diuine virtutis opatio ẽ imẽſa ꝛ iõ fideli ẽ hoc tibi credẽdũ ẽ ꝛ cauẽdũ a pꝛſumptuoſa ꝑſcrutatione. Verũ tñ deuote ſimplicitati tue ꝓdeſſe cupiens ad excitãdũ feruoꝛẽ tuũ magis q̃ ad rei ſoli deo cognite manifeſtationẽ. verbis tuis ſimplicib᷒ rñdebo. Dic michi tu q̃ ꝑſpicaciſſime ſcie ignar᷒ es. q̃liť modica pupilla totũ emiſperiũ celi in ſe claudere poſſit. vel quo nã modo ſpeculũ fractũ: ĩ q̃lib; pte ſui ymaginẽ ꝑfectã recipe poſſit: cũ tñ hec ſint ĩequalia ꝛ ĩꝓpoꝛtionata. Et licet ĩ exemplis ſimplici maioꝛ ſit diſſimilitudo q̃ aſſimilitudo: ſicut et quelib; res naturalis maioꝛẽ ĩpoꝛtat ĩ ꝓpoſito diſſimilitudinẽ. nihilomin᷒ tñ ex hijs nõ ĩcongrue accipi põt hoc vꝫ ꝙ ſi natura põt tot miranda ĩ ſua opatiõe. q̃re dict᷒ auctoꝛis nature nõ ſe extẽpat ab lõge maioꝛa ĩ ſua opatione. Itẽ ſi poſſibile videť ꝙ conditoꝛ oꝛbis dixit ꝛ facta ſũt vniuerſa ex nihilo q̃re ĩpoſſibilis videť hec trãſmutatio. Et ſiue maioꝛ ſit actus iſte trãſſubſtãtiationis mũdi creatiõe. ſiue minoꝛ ſiue eq̃lis nõ conſonũ. tñ rõni eſt credere: ꝙ ille q̃ mũdũ ex nihilo ꝓducere potuit. virtutẽ ſuã nequaq̃ ad hũc ſolũ actũ limitauerat. ſed ſicut oĩa q̃cũq; voluit fecit. ſic nõ erit ĩpoſſibile apud deũ oẽ verbũ. ſꝫ ei ſubeſt cum voluerit etiã poſſe. vñ q̃ miraris vnũ: cet. q̃ vero nõ miraris. Pꝛeterea credis ꝙ diuina ſapia de panibus quiq; milia hoĩm pauit: q̃ro q̃lis fuerit materia q̃ oĩpotẽcie ſue tũc ſubſeruiebat. De toci᷒ mũdi op᷒ b᷒ legiſtis. qꝛ ipſe dixit ꝛ facta ſunt ipſe mãdauit ꝛ creata ſunt. Sermo igiť xp̄i q̃ potuit ex nihilo facere qḋ nõ erat: non poteſt ea que ſunt mutare in id quod non erat: virgam tenebat moyſes ꝓiecit eam et facta eſt ſerpens. Rurſus appꝛehẽdit caudã ſerpētis et in virge naturam reuertitur. Videns ergo ꝓphetica gratia bis mutatā eſſe naturā et ſerpentis et virge. Sitiebat populus et tetigit moyſes petram et aqua de petra fluxit. Nunqd nō preter naturā operata ē gratia vt aquā vomeret petra quā nō habebat natura. Currebant egyptij flumina puro meatu aquarū et fontium ſubito vena ſāguinis cepit erūpere: nec erat potus in fluuijs. Rurſus ad ꝓphete preces cruoꝛ fluuiū ceſſauit: aquarū natura remeauit. Aduertimus igitur maioꝛē eſſe gratiā: ꝙ naturam. Quod ſi tantū valuit hūana benedictio: vt naturā cōuerteret quid dicemus de ipſa conſecratione diuina: vbi verba dn̄i ſaluatoꝛis operantur. nam ſacramētum iſtud qđ accipis xp̄i ſermone efficitur. Qđ ſi tātū valuit ſermo helie vt ignē de celo deponeret nō valebit xp̄i ſermo: vt ſpēm mutet elementoꝛū. Ipſe clamat dn̄s noſter ieſus xp̄s hoc eſt coꝛpus meū: ante benedictionē verboꝛ celeſtiū alia ſpecies noīatur: poſt cōſecrationem coꝛpoꝛis ſignatur. Ipſe dixit ſanguinē ſuū āte cōſecrationē. Aliud dr̄ poſt cōſecrationem ſanguinis xp̄i nūcupatur. Et qđ erat panis āte conſecrationē: coꝛpus xp̄i poſt conſecrationem eſt qꝛ ſermo xp̄i naturā mutat: et ſic ex pane fit coꝛpus xp̄i, vinum cū aqua mixtū fit ſanguis conſecratione verbi celeſtis. hec ambꝛoſi⁹ in libꝛo de myſterijs. Circa euchariſtiā: nota ſm̄ tho. de veritate theologie ꝙ quoddam eſt ſacramētū tm̄: vt ſpēs panis ⁊ vini. Quoddā eſt ibi res tm̄ vt coꝛpus xp̄i miſticū: quoddā eſt res et ſacramētū: vt coꝛpus xp̄i verū quod traxit de virgine. Iſtud ei eſt p̄mi res ⁊ ſacramētū ſcđi. Sub vtraq; ſpecie totus xp̄s eſt idiuiſus. ſ. coꝛpus ⁊ aīa et deus: ac ꝑ hoc vtroq; eſt ſimpliſſimum ſacramētū. Sub ſpecie nāq; panis eſt coꝛpus xp̄i ꝑ ꝯuerſionē: ⁊ ſanguis ꝑ ꝯnectionem: ⁊ aīa ꝑ cōiunctionē: ac diuinitas ꝑ vnionem. Iſta eni quattuoꝛ nō pn̄t diuidi nec ab inuicē ſeparari. Preterea totus xp̄s ſic eſt ſub tota ſpecie panis: ac ſub ſpecie vini: quod eſt in qualibet eius parte totus: ſiue ſpecies illa ſit integra ſiue diuiſa. hec thomas. his auctoꝛitatib⁹ ad maioꝛē fidei roboꝛationē erga euchariſtiā inſertis: redeamus vñ digreſſi ſumus. Si terrena dixi vobis et non creditis: quō ſi dixero vobis celeſtia credetis. Dubitationes et cōceptiones erronee de hijs q̄ ſūt fidei interdū ſurgūt ex hoc: ꝙ hō ymaginat̄ et iudicat de diuinis eſſe ſicut de humanis et de ſupnaturalibus ſecūli: ſicut de natura cōſtantibus: ſic aūt nō eſt faciendū maximeq; in ꝓpoſito cauendū. Coꝛpus nāq; dn̄icū nō eſt eo mō in ſacramēto ſicut coꝛpus in loco quod ſuis dimēſionibus loco ꝯmenſuratur. Sed eſt ibi quodā ſpeciali mō: ⁊ ſi queris q̄lis eſt iſte modus: dico ꝙ ē talis q̄ eſt ꝓpꝛi⁹ huic ſacramēto. Ad quē ſciēdū ymaginatio tua ꝑuenire nō pōt. iđ intellectus tuus tanq̄ ſecurius redigēdus eſt in captiuitatē ⁊ obſequiū xp̄i et ꝑ oculis habēdū ꝙ tm̄ virt⁹ īfinita pōt cui oīs materia obedit ad nutū: ſed et vocat ea que nō ſūt tanq̄ ea q̄ ſunt: licet hō hec videre nō poſſit. Proinde neceſſario valde diuina ſapientia ignoꝛātie hūane ꝯdeſcēdēs ꝑdicta ſacramēta tanq̄ facultatē hūanā excedētia hoīb⁹ tradidit credēda cui tanq̄ veritati infallibili adherēs: ſolido fideles innitūtur fundamēto maioꝛē inde certitudinē hn̄tes: ꝙ ſi intellectui cuicūq; ſiue ꝓpꝛio ſiue alieno in re ſcita ⁊ ꝓpoꝛtionata inniterētur. Euidentiſſimis vtiq; ꝑſuaſionibus fidē michi hui⁹ ſacramēti altaris ⁊ admiratiōis vanas timidaſq; cogitationes aīmū infirmū impulſantes tollis. Ex hijs namq; ꝑpēde ꝙ ſtult⁹ eſt intellectus querēs impoſſibilia ⁊ ꝑſcrutari cupiēs impſcrutabilia q̄ opa dei ſolius magnalia ſcire ꝯtendit: et tn̄ in cognitione opationū nature deficit. Quid ampli⁹ eſt mihi neceſſe ſcire et inueſtigare. Scio ⁊ firmiſſime credo: ꝙ tu es ſumma et infinita potētia que oīa potes: ſumma et eterna ſapientia: que oīa ſcis et vides. ſimpliſſima et īmutabilis veritas q̄ mentiri ⁊ fallere nō potes. Et ideo finis fidei mee anchoꝛa ſpei mee: tu es nunc et ineternū: ſciens quia beatus homo qui ſperat in te. Quoꝛē, gaudete nunc viſcera mea: quia quod queſiui inueni ꝙ volui obtinui quod diu deſideraui nūc īpetraui. Et ideo congratulamini mihi omnes qui diligitis dn̄m: quia inueni dilectum meū non ſolū ſm̄ diuinitatē oībus preſidentē: ſed et ſm̄ humanitatē ſacramētaliter ꝑſentē. inueni nō quo aberat: ſed vbi pꝛi⁹ mihi nō tā clare apparebat. Suſcipe igit̄ xp̄m ꝑn̄tialiter et veraciter quēadmodū ſymeō ille iuſtus et timoꝛat⁹ ipm̄ ꝑn̄tialiter ſuſcepit. Nam diu hoc optaſti: ⁊ vltra votū nunc ꝙ voluiſti obtinuiſti: lꝫ eni ſymeon ipm̄ viſibiliter ſuſceperit: tu aūt inuiſibiliter non tn̄ minus veraciter ipm̄ ſuſcepiſti. Quid ergo deſideras o aīa mea: aut qđ q̄ris āplius ſcire de dilecto tuo. Certiſſime ⁊ abſq; oī dubitatiōe ipm̄ i ſacramēto hēs ſpūalit̄ ⁊ ꝑn̄tialit̄ licet inuiſibilit̄. Nūc igit̄ rex me⁹ ⁊ de⁹ me⁹ q̄ me nō meis meritis in officiū sacerdotale dignatus es eligere ⁊ ministrū facere tantorū ministerioꝝ: vt possim te quotidie agnū immaculatū sumere ⁊ offerre. Precor vt me doceas: qualiter digne te valeā suscipere: ita vt sit ad gloriā tuā ⁊ ad salutem aīe mee. Amen.

¶ Qualiter se pparabit celebraturꝰ et de tribus hoīm generibꝰ xp̄m recipientiū ⁊ de alijs notabilibus circa eucharistiā ⁊ de hijs q̄ xp̄m indigne scienter tractant: ⁊ de piculo nō celebrātis extra mortale pctm̄ existētis. Ca. xxiij.

a Cum reuerendū altare ascēdis sacramētum dei tui corpus ⁊ sanguinem fidei oculis respice: sit videlȝ vt certissime ⁊ sine oī hesitatiōe. toto corde credas ⁊ ore cōfitearis. q̄d illa hostia cōsecrata sit verꝰ dei filius ex virgie natꝰ q̄ mortuꝰ est ⁊ resurrexit iudex viuorū ⁊ mortuoꝝ: vt sis de numero illorū q̄ sunt veri iudei nō littera ſȝ spū: nō ſȝ carnem sed ſm̄ pmissionē fidei ⁊ circūcisione cordis ⁊ corporis sicut vestimentū. vt oīa interiora tua cū exteriori confiteantur. ⁊ oīa ossa tua idipm̄ clament. Deinde cū debita reuerētia ⁊ honore suscipe ⁊ occurrēs deo tuo deuotiōe quadā humili mirare. q̄ tantꝰ dn̄s ad tantillū seruū ⁊ tāta nobilitas ad miserū vermiculū et maiestas tāta. ad vilem leprosū dignatur venire. et dic ei cū metu et reuerētia. Dn̄e nō sū dignꝰ vt intres sub tectum meū. sed cōfisus de tanta pietate et clemētia accedo infirmꝰ ad medicū vite sitiēs ad fontem mīe. egenꝰ ad dn̄m celi et terre. ouis ad pastorē. figmentū ad meū creatorē. desolatꝰ ad meum piū cōsolatorē et liberatorē. postea ardentissimo desiderio manu cordis hanc sitientis et tā pclarū suscipe spōsū: cuiꝰ psentia dulcissima delectatꝰ. Et hoc sup oīa deberet mouere aīm amorosū cū. s. cogitat psentē habere ipm̄ suū dilectū. suū amicū. Dicit p̄ q̄ aīmꝰ amorosus die illa q̄ dilectū creatorē suū suscepit: p aliq̄ re tēpali poterit ꝯtristari. q̄ absq̄ dubio tā immēsum pn̄c apd̄ se materiam habet gaudij ⁊ q̄ merito oēm cunctā ꝯtristabilē absorbere et adnichilare deberet: sicut oceanꝰ guttā in se receptā aceti. Si aūt sacramēti huiꝰ saporē tibi inexptū expiri desideras: cura aīam tuā prius abstergere a negocijs scłaribꝰ a vicijs ⁊ carnalitatibꝰ: vt eiꝰ sumptionē pcedat pfūda cōtritio et pura ꝯfessio. Itēq; actualis deuotio te potiꝰ trahat: q̄ inolita ꝯsuetudo ardentissimis affectibꝰ et sanctissimis meditationibus. tāq̄ rosis rubescentibus et lilijs albescētibus hospiciolū cordis tui ei adorna et thalamū tanto spōso p verā cordis pacē ppara. Et cū psentē cēseris: intra cordis brachia ipm̄ recipe p exclusionē oīs terrenī amoris ⁊ i̇fusionē spōsi celestis. Deinde deuota aīa me audire faciat vocē suā cātando michi de cāticis spōsi: cuiꝰ melodia ex triplici ppotiōe ꝯposita suauissimū reddit sonū videlȝ ex pfecta obliuiōe terrenarū: feruido affectu eternorū ⁊ laudis quadā ichoatione spiritualiū bonoꝝ. In hac felici vniōe si cōtingat fuerit desup ineffabilis paululū raptura q̄dā cōtemplatio ⁊ vsitata fruitio illiꝰ sūmi ⁊ veri pn̄cipis bonū q̄ aīam sursum trahat ⁊ ad puram cōtēplandū dilectū paulisp trāsmigrare faciat gr̄as referat oīm bonoꝝ largitori: nec se verbis effundat: sed sacrū secretū teneat sciēs quia aīalis hō nō pcipit ea q̄ sūt spūs: sed stultitia illi videt cū neq; alicui manifestet ex eo: sed ꝓfundo cordis gemitu in hāc vocē erūpat ⁊ dicat. Vere tu es deꝰ absconditꝰ. Et q̄ oculus nō vidit. nec auris audiuit. nec in cor hoīs terre b sūt ascēdit. nō solū q̄ deꝰ electis suis in futuro reseruauit: ſȝ nec ea q̄ i hac vita suis amatoribꝰ dare ꝯplacuit. O miranda et stupenda cordis mei cecitas et duricia ꝯgemiscenda. In abūdātia maxima atq; spūalium diuitiarū. tā longo tpe pauperrimꝰ extiti. in copia tantarū deliciarū miser fui: i redūdātia grāꝝ. auidus remāsi. ad mēsā deliciosā cotidie īuitatꝰ fui et vacuꝰ ac macie ꝯfectꝰ inde recessi. O mi deꝰ tibi ꝯqueror cū intimo gemitu cordis mei q̄ tā diu lōge aberā et tu michi tā ꝓpe fuisti tu mecū eras et ego tecū nō erā. q̄ me curis mūdanis et vanitatibꝰ supfluis inuolutus: de te modicū curabā. O dulcis hospes aīe q̄liter tecū te matura etate cū primū ad me venisti vsq; ad hāc horā te recepi. Tā tepide panem angelorū sūme delectabile sumpsi. Qualiter pertractaui te summa pulcritudo. Heu me miserum. quā frequēter te sūma maiestas irreuerenter suscepi o inestimabilis salus aīe mee. liquorē balsamiticū. mellitū. delitiosū. ac suauissimū i ore habui nec fragātiā ipiꝰ sensi. O tu iocūdissimū speculū cūctoꝝ bonoꝝ gaudiosū speculū oīm angeloꝝ et felicissima leticia hoīs bonoꝝ: sic vitā meā miserā expēdi q̄ raro dei nūq̄ s. auitatē tātā ex psentia tua expertꝰ sū: neq; spūalē aliq̄d ꝯsolationem de tua dulcissima psentia habui q̄tū possibile fuissȝ. si me cū debita reuerētia et deuotiōe ad tuū sacrosctm̄ corpꝰ et sanguinē disposuissem. Nūq̄ enī te cū tanto affectu et desiderio recepi: nec honoraui vt potui et debui. Heu me miserum et stultum: q̄tum in hoc deliqui. O q̄ciens mēte ad alia ꝯuerti. O quam cito te expuli: nec tibi in me locum ad manendū permisi. Sic me sepiꝰ tediose ad te habui ac si deꝰ meꝰ psens non fuisses. Sic vilissime tractaui: ac si te psentē minime aduerterem vellē heu quotiēs in choro in p̄ſentia ſacramēti ſteti tā indeuote: ⁊ diſtracto corde. Per oculorū euagationē cordis mei oñdebā indeuotionē. Flēs igitur doleo q̄ hucuſq̄ ad hoc miſteriū intellectū habui tā excecatū ⁊ affectū induratū: eo q̄ nimis ſup̄ficialit̄ tranſiui nec p̄ondertāda p̄onderaui. Unde ad tantā grām nō melius hūiliaui. Sed nūc expāſis in modū crucis manibꝰ erectis in celū lūībꝰ. p̄ p̄teritoꝝ veniā de omiſſis. C O q̄ pauci ſunt in hoc mūdo: q̄ diligēti ſolicitudie curant p̄onderare. ſacramēti p̄cōſiſſimā virtutē. et vtilitatē accedūt quadā ducti ꝯſuetudie more cōicātis ſectantes. feſtinantes nō vt accedāt: ſed vt recedāt feſtinātes nō ex affectu deuotiōis. ſꝫ ex defectu diuini feruoris. Et iō ſicut vacui accedūt: ſic ianes ⁊ ſine grā recedūt. Et hij ſunt ſicut aīalia nō ruminātia q̄ in lege immūda reiciebant̄. Nō eni ſtudioſe recogitāt neq̄ p̄tractāt quē recipiāt: vel q̄ta bona ſeu mala hinc inde ſeq̄tur bñ vel male recipiētes. Sed et ſi ſup̄ficialit̄ fortaſſis ⁊ q̄ſi p̄functorie hoc eorū memorie occurrerit: ſtatim velut quaſcitilla in frigido pectore extinguit̄ ⁊ vltra nō ꝯparet. D Tria ſunt gnā hoim. ſacramentalit̄ me recipiētiū. Quidā ſunt oīno idiſpoſiti ſicut illi q̄ ſunt criminalibꝰ īuoluti. q̄dā bene diſpoſiti: ſicut p̄fecti. q̄dā mediocri modo ſe habēt ſicut īdeuoti. Primi merent̄ eternam mortē et tēpalē maledictionē. Secūdi vitā eternā ⁊ ſp̄ūalē bñdictionē. Tertij aūt panē artū et cibū īſipidū comedētes: eiꝰ nō p̄cipiūt ſuauitatē. Quid ſi hō fragilis peccata aliq̄ occulta fortaſſis ꝯmiſit: ſed ī p̄ropinquo accedēdi de peccatis ꝯterit̄ ⁊ facit ſm̄ ſtatuta eccleſie hoc q̄ pōt: nunquid audebit de ſua grā hō ſic pctōr accedere. Si vere ꝯterit̄ ⁊ cōſilio ſp̄ūaliū vtit̄ medicorū: iam pctōr p̄prie loquēdo nō eſt. Quis eī viuit in hoc mūdo tā pure ⁊ inocent̄ q̄ ſit p̄doneꝰ miniſter vel ſuſceptor huiꝰ ſacramēti: vel q̄s p̄ſumere audeat de ſemetip̄o quē petrꝰ aplōrum p̄nceps ſcelitꝰ expulſit dicēs. Exi a me q̄r pctōr ſū dñe. Dicꝫ ille cuiꝰ fidē ī iſrael dei ſapiētia laudabat dixit. Nō ſum dignꝰ vt itres ſub tectum meū. Quis igit̄ natꝰ de muliere. ſe ꝯdigne ad tanta miſteria poterit ꝯparare: Inter natos mulierū nō ſurrexerit q̄ ex ſola ſtute ⁊ iuſticia opū ſuoꝝ tā q̄ ex ꝯdigno ſe ſufficient̄ p̄parare poſſit: etiā ſi vnꝰ hō hēret naturalit̄ oīm āgelorū puritatē ⁊ oīm p̄phetaꝝ mūdiciā ⁊ claritatē oīmq̄ viatorū merita p̄ vite auſteritatē. Ex hijs oībꝰ circūſcripta aīa nō ſteret ſatis p̄doneꝰ ad p̄cipiēda tāta miſteria. O deꝰ eterne q̄ terribile ē michi. meiſq̄ ſimilibꝰ peccatoribꝰ hoc audire: heu. heu. dñe deꝰ ſi celi nō ſūt mūdi ī ꝯſpectu tuo ⁊ ī angelis tuis reperiſti p̄rauitatē. hoīes quoq̄ magnoꝝ opū te nō merent̄ ex iuſticia ſua recipe. ve michi. q̄d erit de nobis q̄ in luto pctōꝝ quotidie volutamur. ſed ⁊ velut claudꝰ ī limo ſici ī ipſis nr̄is vtriq̄ bōis opibꝰ modicis fluctuātes ī duas p̄tes claudicamꝰ. q̄ paꝝ vel nihil deuotiōis hēmꝰ: nec de ip̄is q̄dē negligētijs nr̄is. ꝯuiat opꝫ ꝯpūgimur. Cū q̄ta nobis formidie merito ē accedēdū ⁊ timēdū: ne forte hoc q̄ deberet cedere ad coronā. cedat ad ruinā. Attēde diligent̄ q̄ hoc pietatis ſacramētū ē ī remediū īſtitutū et iō q̄cūq̄ hoc facit q̄d pōt hūiliādo ſe ad grām: ſufficit. Nec q̄rit deꝰ ab hoīe hoc q̄ ſibi viderit īpoſſibile eē. Qūcūq̄ ḡ ſuſcipiēs facit hoc q̄d pōt dīna pietas ſupplet p̄ grāꝫ hoc ad q̄d p̄uenire ſine grā nō pōt. E Et iō ceteris paribꝰ potiꝰ ē accedēdū ex cōfidētia diuine pietatis: q̄ ex ꝯſideratiōe p̄prie fragilitatis abſtinēdū. Quis vtriuſq̄ p̄ loco et tēpe reddat̄ ꝯmēdabile. Nōne egrotꝰ feſtiat ad medicū: ⁊ paup̄ pulſat ad diuitis oſtium hec vbi ſupra ambroſiꝰ. nāq̄ de ſeip̄o ſic ait. Qui vulnꝰ hēt: medicinā req̄rit. vulnꝰ ē q̄r ſub pctō ſumꝰ: medicina ē celeſte et venerabile ſacramētū. Si igit̄ quociēſcūq̄ effundit̄ ſanguis ī remiſſionē pctōꝝ fūdit̄. debeo illū ſēp̄ hēre vel accipe: vt michi ſēp̄ pctā dimittant̄. Qui ſēp̄ pecco ſemp̄ hēre debeo medicinā. hec Ambroſiꝰ. hinc ⁊ augꝰ ait. Accipe cotidie: q̄ cotidie tibi p̄ſit. Sic viue vt cotidie merearis accipe. Qui non meret̄ accipe. nō meret̄ pꝰ ānū accipe. Sed iā redeamꝰ ad ſapiam q̄ ſicut dixi. Quis ḡ nā īcōſulte audeat dicere: q̄ hij q̄ ſūt ſp̄ūalit̄ īfirmi: nō debēt ad eū accedere: q̄ lāguores hūanos tulit ⁊ īfirmitates ip̄e portauit. Medicꝰ ē ⁊ p̄uſſimus diſtributor: largiſſimuſq̄ remūerator. Ip̄e ſolo verbo reſtaurat vniuerſa ſua p̄ſentia curat vulnera. medet̄ corp̄a. triſticiā depellit et cordis leticiā tribuit. Ecce mulier acceſſit retro et tāgēs eū ſanata ē. peccatrix vñ eiꝰ oſculat̄ pedes eſt mūdata Chananea dñ ſeq̄tur nec deſtitit exaudita ē. leproſi accedētes. curati ſūt. Ceci. dēmoniaci. paralitici. ⁊ cūcta nature mōſtrā dō credūt ⁊ accedūt ſalutē ꝯſequūtur. Nā virtꝰ de illo exibat. ⁊ ſanabat oēs. ſꝫ ⁊ publicāi pctōres dū approꝑinquāt ad iheſū veniā meret̄. Quiīmo ꝯuiuiū atq̄ hoſpitiū eoꝝ nō ſp̄reuit: q̄ nō venit vocare iuſtos ſꝫ pctōres ī hūc mūdū. vñ ſi ī ꝯueniēt̄ dici pōt q̄ ſicut aduētꝰ eiꝰ ī carne fuit ī ſaluatiōem pctōꝝ ſic ⁊ hec ſalutaris hoſtia ſit fidelibꝰ collata in remediū pctōꝝ. Nā ⁊ dei ſapia iuxta tēa ī ſūt.

ratione hui⁹? Salutifer sacerdotib⁹ illis dicebat: Hoc est corpus meū quod ꝓ vobis tradet. et hic calix qui ꝓ vobis effundetur in remissionem pctōꝝ. Quapropter cū securus quantū in te est accede secure absq̧ trepidatione in fide ⁊ caritate nihil hesitans de ipsi⁹ pietate. O verbum gratiosum et amabile vt ⁊ ego miser peccator proprie cōsciēti⁹ pravitatis audeā accedere ad eius maiestatis. Sed nūc quoq̧ obsecro vt dicas michi vtrū melius sit frequenter accedere vel rarius ad hoc sacramentū celebrare. Aug.

A hac re cōmunē ac notā egregii doctoris aug. accipe sententiā: q̄ vtrūq̧ pro loco ⁊ tempore dicit esse cōmēdabile. vt q̄s pro reuerentia interdū abstineat. ⁊ ꝓ deuotione nihilomin⁹ accedat. Quibus vero ex frequenti accessu reuerentia sacramenti panis ⁊ deuotio accrescit his frequentatio vtilis erit. vñ aug⁹. ait. Dixerit quispiā nō cottidie accipiendā eucharistiā

C alius affirmat cottidie. Faciat vnusquisq̧: q̄ scd'm fidē suā pie credit esse faciendū. Cottidie eucharistiā cōmunione accipere: nec laudo nec vitupero oībus tñ dieb⁹ dñicis cōicandū hortor. Si tñ mens in affectu peccandi est: grauari magis dico eucharistie perceptione: q̄ purificari. Et ideo quāuis pctō quis mordeat, peccandi tñ de cetero nō habeat voluntatē. ⁊ cōicatur⁹ satisfaciat lacrimis ⁊ orationib⁹: ⁊ confidens de dñi miseratione accedat ad eucharistiā intrepidus ⁊ securus. Sed hoc de illo dico: quē mortalia peccata nō grauant. Nam q̄ in ecclesia scelerate viuūt ⁊ cōicare nō desinūt: putātes se tali cōione mūdari: discāt nihil ad emendationē pficere. dicēte ꝓpheta. Quid est q̄ dilectus meus in domo mea fecit scelera multa? Nūquid carnes sancte auferent a te malicias tuas. Et apostolus ꝓbet inquit se hō: et sic de

B pane illo edat: ⁊ de calice bibat. hinc iterū in persona xpi ait aug⁹. O peccator tu indigne sacerdos noli me amplius peccando affligere. Plus enī ledit me vulnus peccati tui: q̄ vulnus lateris mei. Magis et delinquit qui iam regnantē in celo cōtēpnit peccando. s. indigne tractātes ⁊ sumētes corpus xpi: q̄ q̄ crucifixerūt ambulātē in terris. nō quasi crucifixores: sed quasi tanti sacramēti indigni cōfectores. ⁊ presumptuosi receptores. Quia illi semel dñm crucifixerūt: isti q̄ntū in eis est cottidie eum crucifigūt. s. cōtra verbū viuificū indigne suscipientes. Sancta malis possunt obesse. bonis tantū ad salutē: malis ad iudiciū. vñ apl's ait. Qui manducat et bibit indigne iudiciū sibi manducat et bibit. nō quia res illa mala est: sed quia mal⁹ male accipit quod bonū est. Et si indigne accipit sacramentū habet magnū tormentū. vñ iterū apostolus ait. Quicūq̧ manducauerit panē vel biberit calicē dñi indigne reus erit corporis et sanguinis dñi. Valde bonū autē est eis sepe cōicare qui cū oī deuotione et studio virtutū ac custodia sui. nō solum magnis pctīs sed etiā a leuitatib⁹ verborū et opū. et cogitationū abstinētes se studēt ad hoc aptare. Licet enī oī tpe debeam⁹ esse solliciti in his q̄ bona sunt: maxime tñ tūc cū ad xpi susceptionē nos ꝑparam⁹: vel susceptū nobiscū habem⁹. Sacerdos vero q̄ est sine mortali pctō et in bono ꝓposito: si nō celebrat cū habeat copiā celebrā di quātū in ipso est. Laudat trinitatē ꝓpria gl'ia. angelos in celesti hierusalē manentes leticia. hoīes in terra laborātes beneficio et grā. aīas in purgatorio detentas: refrigerio et venia: hic quoq̧ aug⁹ in ꝑsona xpi sic ait. O sacerdos nō ne creaui te. et dedi tibi meipsum. Si nō celebres et habes copiā celebrādi. sūmā trinitatē priuas gl'ia angelos in celo existētes leticia: hoīes in terra laborātes auxilio et grā: aīas in penis detentas requie et venia.

¶ Qualiter se habere debet sacerdos cū accedit ad celebrādū et de sex precipue considerandis. Cap. xxv. C

Ad missam celebrādā: sex cōsideres attendenda. Primū est cōsideratio et dilectio respectu diuinis. vt. s. sciat q̄s quē recipe debeat Quid q̄ verū deū q̄ fecit celū et terrā. et verū hoīem. q̄ ꝓ nobis pependit i ligno. Quis. q̄a hō nō bestia ꝑ pctm̄. Ideo precipue repellat a se sacerdos bestialitatē pctī. Secūdū est mētis deuotio respectu ei⁹ suauitatis. Debet enī cōicatur⁹ cōsiderare q̄ quē recepturus est: scilicet sacramētū est oīs suauitatis origo. Et ideo quātū pōt satagat deuote accedat ad ipsum a se expellēs oēm amaritudinē ꝑ lacrimarū cōpunctionē. et oēm turpitudinē ꝑ deuotionis orationē et dulcedinē. Tertiū ē: aīi reuerētia respectu maiestatis. vt. s. ad tā excellētē dñm videat accedere tā vilissima creatura. Si eī alicui īperatori nō esset dign⁹ stare homo liber⁹ pateret quāto magis dñm recipere i sacramēto altaris idign⁹ est miser homo cui⁹ oēs iusticie sūt sicut pānus mēstruate Et similiter sūt tales qualia sunt peccata Et q̄dē indignissim⁹ est ad hoc oīs Cōsideret tñ q̄ maior est dignatio sua q̄ indignitas nr̄a. sua benignitas q̄ nr̄a miseria Quartū ē amor et desideriū cordis respectu sue bonitatis vñ multū gaudere debet homo. ne cū tedio aut cordis torpore ad illud sacramētū accedat in quo cōtinetur sūma bōitas e infinita iocūditas. vn̄ michi videt̄ quoniā i iſta receptiōe hō nō ſufficit calore: ꝙ quamuis amoris nō abſorbet ſuauitatis dulcore. Cōſideret ibi dn̄i ſui paſſionē ſi vult ad amorē accendi ⁊ illi⁹ nobiliſſimi corporis ⁊ ſanguinis oblationē. ſi vult deſideriū ꝓuocari, et tādē veniā ꝓuocatā. Quintū eſt: ꝙ ſcꝫ ꝑ aliꝗs affectuoſa ⁊ hūilis deprecatio reſpectu ſue clementie. Ab ipſo eni ſequi pōt patere ſi quis: Petite et accipietis. querite et inuenietis. Et ad hoc credo illud maximū ſacramētū eſſe inſtitutū vt poſtulet̄ venia: ⁊ gr̄a ipetret̄ in oblatiōe illi⁹ excellētiſſimi holocauſti. Sextū eſt tocius hoīs diligētia reſpectu ſue immēſe nobilitatis. Si eni cū diligētia magna qs ſeruit alicui principi ſeculari: cū q̄ta maiori diligentia debet ſacerdos dn̄o ſuo miniſtrare. ⁊ oī diligētia ꝑtractare illud digniſſimū ſacramētū, ac ſi nihil aliud eſſet. ac vnꝗ aliud facere deberet. Debet eſſe ibi tūc intētio tota ꝓbatio ſufficiēs ⁊ diſtincta. vt nihil fiat ꝑfuſum vel diminutū. Debet eſſe ibi tūc nihilominus ꝯtractio ꝓuida ⁊ diſcreta ac oī honeſtate ornata: vt oīa ibi cū ſumma diligentia agat ſacerdos. Ad hoc cōſulo cuilibet ſacerdoti. vt ꝓ ceteris oīb⁹ ſe oī tēpe ab hijs oibus q̄ aliquomō corſuū hītaculū regis ſui polluere poſſunt ſiue parū ſiue multū: tā occaſiōalit̄ q̄ actualit̄ elōget a ſe q̄tū pōt. Tūc aūt ſpecialiter cū ad miſſā celebrādā vadit: a cūctis ſe abſtineat vicijs q̄tū pōt et ſe totū recolligat in ſeipſo: vt nec ſenſus nec cogitatio ad aliud diffundat̄. Mētē ſuā eleuet ad diuinā maieſtatē diuinamq̄ ꝯſideret magnificētiā. oculoſq̄ interiores ad ꝓpriā miſeriā ꝯuertat. vt ſic videat q̄ magn⁹ eſt dn̄s. et q̄ paruꝰ ſeruus imo q̄ paruꝰ et vilis. intret q̄tū pōt in deū: et i ſeipſo q̄tū pōt ad nichilū redigat̄. et cū fuerit alteratꝰ et diuinꝰ effectus: vt q̄ſi nihil aliud videat. nihil aliud ſenciat niſi deū: ꝓpter deū oīa reputet vanitatē. Tūc cogitet q̄lis fuit erga nos dilectio dei noſtri. q̄ ſic ꝓ vili re imo ꝓ tā deteſtabili voluit ſic vilē ſibi vnire naturā. et in ea tā viliſſimis et abhoīabiliſſimis tā ſeua et turpia voluit ſuſtinere. Tūc rumnet illā magnificentiā caritatis. ⁊ illo ineſtimabili ardore q̄tum pōt inflāmet̄. Et cū ignit⁹ fuerit caritate circa dilectū: adaugiat viſcera pietatis ⁊ ſic ꝓ ſe vilificato afflicto ⁊ letalit̄ vulnerato ꝯpaciat̄ intra ſe. Oīa illa vulnera in ſe trāſformet. ac ſi ipſemet eſſet letalit̄ vulneratꝰ. vt eo magis xp̄i vulnera ei⁹ aīo imprimant̄. Diſcurrat per ſingula vulnera ⁊ nūc quātū in iſto et q̄tū i illo vulnere paſſus ſit: meditet̄. Nūc q̄ta et qualia fuerūt illa vulnera corporalia. Nūc q̄ta et qualia fuerūt illa flagella: cū nimietate diligenter. Et cū ſic in iſta meditatiōe cum xp̄o fuerit crucifix⁹: q2 hoc maxime in iſto exigit̄ ſacramēto: tūc cogitet. ꝙ tā nobilē carnē in crucis ara imolatā ꝓ nobis dignat⁹ eſt donare in cibū. ⁊ ſanguinē ei⁹ in potū. Tūc dn̄i veniret illud magnificū ſacramētū ſaluatoris. et iam cū quadā celeſti dulcedine imbutus fuerit. hūilit et reuerent̄ ad hoc ſacramētum accedat: et cū oī diligētia ꝓſequat̄: adhibitis et alijs circūſtantijs quas i hui⁹ capituli ꝓncipio ꝑtractaui. Cū recipe ſacramētū debuerit pōt aliq̄ ꝓmeditari: ſi placet vt pote dicat i corde ſuo ad illud tā nobile ſacramētū recipiēdū: q̄ nō ſufficerēt mille anni ad ꝓparatiōnē cōdignā q̄to magis ego miſer idignus ſum qui quotidie pecco incorrigibilis ꝑſeuero ſīp ꝑparat⁹ accedo. Quare me dn̄e feciſti vt tibi exerandā limiā facerē ꝙ te pono in latrinā peccatoꝝ aīe mee. Etenim nō eſt cloaca magis fetida: q̄ peccatrix aīa. Saltim ꝓ hāc immūdā aīam ſingularis cōpaſſionis fumꝰ deſcendiſſet: vt ibi nō fuiſſet tāta peccatoꝝ ſanies ꝯgregata. Sz quid eſt hoc: nūquid ibi te ponere debeo. Sed infinitū maior eſt mīa tua: q̄ mea miſeria. et iō de tua benignitate ſola ꝯfidēs te ſūmo ſumere. vt ſic infirm⁹ accedā ad te medicū dulciſſimū. vt tua liberer medicina. Quanto eni pl⁹ infirm⁹ ſum: tanto plus indigeo te de⁹ me⁹. et in mei liberatiōe magis apparebit miē tue imenſitas. accedā ergo ad deū meū cōfidēter: q2 infinite ſunt mīe ei⁹ et ſociū ſpirat deliciis beatoꝝ. Ingrediar ergo ſponſa ad ſponſum: ſecūq̄ volo inſeparabilit̄ cōmorari. Nolo ampli⁹ alteri adherere: vt cū ipſo ſolo gaudiū habeā ſine fine. hec et alia q̄ dicere voluerit: corde dicat nō ore: q2 non credo expedire ibi ꝓferre alia: q̄ ea q̄ in canone cōtinent̄. Et nota ſm meū iudiciū ꝙ hec duo ad illud ſacramētū efficacit̄ recipiendū valēt. ſ. cōpaſſio mortis xp̄i et vilificatio. et adnichilatio ſui vt q̄tū pōt vilis fiat et indignus in oculis ſuis: q̄ recipere debet. Cū aūt ſacramētū expletū fuerit cogitet i corde ſuo poſt tam nobilem cibum. nolo ſtercora degustare. Et cū ipſe ſumma ſit iocūditas nolo de cetero affici circa aliq̄ creaturā. Si aūt ibi nullā refectionē ſpūalē habuerit: recogitet ſignū eē infirmitatis vel mortis. Ignē eni poſuit in ſinu. et calorem non ſenſit: mel poſuit in ore: et dulcedinem non perſenſit. Et ideo talis miſeriam ſuam recognoſcat: et mutet in melius vitā ſuā. Si vero refecti onē ſibi recepit: nō ſibi attribuat: ſed infinite bonitati maieſtatis diuine que ſe ad bonos et malos extēdit: et dicat i corde ſuo. In me dñs mirabilia operatur ad declarationē miſerie mee: et ad cōmendādū beneficijs ingratē meā magnā. Nā me mortuū fecit ſentire ꝙ viuere viliſſimū celeſtia degustare. Si mihi ſic peccatori talia fecit deus: qd faciet ſi correxero vitā meā ⁊ cū conamine voluero me in melius ꝓmouere et celeſtibus meditationibus dedicare et ſibi ſoli de cetero adherere. Quod tamen cogitet facere auxilio domini non propria virtute et ſicut cogitat: ſic opere adimpleat.

¶ De diuerſis affectibus quibus trahimur ad cōicandū ⁊ de ariditate mētis q̄ ſolet etiā deuotis quãq̃ accidere. Cap. xxvi.

Diuerſis aūt affectibus ⁊ intētionib⁹ diuerſi ad cōicādū vel ad celebrādum attrahunt̄. Nā nōnullos trahit amor dei vt dilectū ad ſe ſepius inuitēt: cūq̄ in ſemetipſis delectabiliter āplexentur. Aliquos vero ꝓpe infirmitate intuitus: vt eum quaſi medicū ad ſe vocēt ꝑ quē ab oī infirmitate curētur. Aliquos aūt cōſciētia delictoꝝ ſuoꝝ: vt per eū quaſi ꝑ hoſtiā placationis ab oībus pctīs expiati purgent̄. Aliquos quidē preſſura tribulatiōis alicui⁹: vt ꝑ eū qui omīa pōt ab oī aduerſitate citius liberent̄ ⁊ tuti⁹ ꝓtegant̄. Aliquos etiā deſideriū alicui⁹ grē vel bñficij ipetrādi ꝑ eū cui pater nil pōt negare ꝓ ſe intercedēti. Aliquos quoq̄ gratiarū actio ꝓ bñficijs diuinis cū nil digni⁹ hēant reddere deo ꝓ oīb⁹ q̄ nobis tribuit: ꝙ calicē accipere ſalutaris.i.ieſu. Aliquos vo laus et honor dei ⁊ ſanctoꝝ cū nō habeam⁹ maius quo poſſum⁹ deū vel ſcōs ꝓ ſua dignitate laudare ꝙ xp̄m imolare deo patri. Aliquos ad cōicandū vel celebrādū attrahit ⁊ excitat caritas et ꝯpaſſio ꝓximoꝝ cū ꝓ ſalute viuorū et requie defunctoꝝ nil efficatius iterpellat: ꝙ ſanguis xp̄i pro nobis effuſus: hoc eſt ſummū auxiliū noſtrū cū oramus deū: vt illā interceſſorē inuocem⁹ q̄ nos patri recōciliauit et ſemꝑ iterpellat ꝓ nobis. Preterea ſciēdum ꝙ aliq̄ quidā deuoti: licet ſolitum numerū expleant pſalmoꝝ et oꝛōnū et ſe ꝯfeſſionis lauacrū expurgēt: corde tñ duro et affectu frigido nec grē ſpūalis guſtum aliquē ꝑcipiūt: ſed ſentiūt ſe duricia quadā oppreſſos: ita vt eis celū deſuꝑ ereū et terra videat̄ eſſe ferrea: ex ariditate ſpūali et cordis duricia. Cām vero hui⁹ ariditatis diuina ſapiētia in libro q̄ dr̄ horologiū ſapiētie exprimit ꝑ vbū ſic diſcipulū inſtruens et cōſolās. Interdū tales grē ꝯ viſitationis ſubtrahitur et ſubtracte auidi⁹ appetant̄ et recepte cautius ꝯſeruent̄. Et vt ſic aīa dilecta in humilitatis ſcola exerceat̄. Igit̄ cū tibi ſapor ſpūalis: ac interi⁹ guſt⁹ non datur in ſacramēto vel extra ꝯ grās age: cū nō daṫ patienṫ ſuſtine: ſciens q2 non eſt in ꝑtāte tua: ſed ſūmi et benigniſſimi largitoris: q̄ non put vis vel qñ vis: ſed quando ſibi placuerit dabit: put iudicauerit eē ad ſuā laudē et tuā vtilitatem. Multis ex cauſis atq̄ modis duricia talis: animam deuotam affligere ꝯſueuit. Quicunq̄ igitur per diligentem inquiſitionē te eidē duricie cām dediſſe non meminerꝭ: ſed ꝙ tuū erat feciſti: ſi ſuꝑ hoc mētis duricia ꝑmiſſione diuina emerſerit: qui electos ſuos mille modis tribulare conſueuit: non te res hec frangat: nec te notabiliter huius rei cauſa a ſalutari hoc ſacramento ſubtrahas. Nā in hoc ſacramēto ſepi⁹ cōtingit ꝙ ꝗſto ex timore inordinato ſe qs nobili⁹ ſubtraxerit tanto de die in diē differendo: maiorē indiſpoſitionē incurrit. Meli⁹ eſt ceteris parib⁹ accedere ex amore: ꝙ abſtinere ex timore: melius eſt ſingulis ebdomadibus vel etiā dieb⁹ accedere cū vera hūilitate ⁊ ꝑfectiōis ꝓꝓe recognitione: ꝙ ſemel in anno ex ꝓꝓe iuſticie ꝑſumptione. Nā ſm Aug. qui nō meret̄ poſt annū recipe: quid de hijs q̄ maximo cū deſiderio te recipere in ſacramento ꝯcupiſcunt ⁊ tñ hoc ꝙ deſiderāt hēre nō pñt videt ante ſe hui⁹ ſacramēti miniſtrū ſtantē: et te ſumētē reſpiciūt ex ꝓpꝛe deſiderio cordis ad te brachia extēdunt os aīe aperiūt: te recipere cupiētes: nec eſt qui te exaudiat qui te porrigat: et aīam eſurientem impleat tua pn̄tia deſiderata. Tu ſcis ꝙ videre et non guſtare: multū afflictiuū eſt deſideranti aīe. Sunt qui me in hac menſa ſacramentaliter recipiunt: ⁊ tamen ieiuni recedunt. Et ſunt qui in hac menſa ſundantur: et tamē de plenitudine eius copioſiſſime inebriantur. Nā illi quidem ſolum ſacramentum: iſti autem ſacramentum et eius virtutem percipiunt. Ampliorē tamē materiā deuotionis ⁊ gratie habet qui me corporalr̄ ⁊ ſpiritualr̄ mādūcat: ꝙ qui me ſolū ſpiritualiter mādūcat: q2 ſimul habet donantem cū dono: cauſam cū effectu. Et ſciēdū ſm petrū ſententias ꝙ corpus dñicum ſeu ſanguis tam diu manet ꝙ diu manent ſpecies ſacramentales.

¶ De oratione dominica et eius breui expoſitione. Cap. xxvij.

¶ De oratione dn̄ica

B Hec oratio Pater noster tanq̄ caput omnium orationum euidenter approbat̃ quia ex sui virtute: ꝙ̃tum ad oīa nobis necessaria ꝑ vita presenti et futura petenda sufficere videt̃. Hanc quidē orationē vnusquisq; xp̄ianus tā ex p̄cepto q̄ ex ꝯsilio ecclesie scire ꝫ intelligere tenet̃. Nā qui istā orationē scire negligit doctrinam dei manifeste ꝯtēpnit. Jdcirco p̄uulus qn̄ de nouo ad librum apponit̃ p̄mo addiscat P̄r nr̄. Nā istā lectionē dn̄s nr̄ iesus xp̄s docuit discipulos suos. Jdō merito dr̄ oꝛō dn̄ica. Vn̄ q̄ istā doctrinā scire et intelligere voluerit erūt hūiles vt paruuli. Tales em̄ sunt veri scolares sapiētissimi dn̄i nr̄i iesu xp̄i quos de sua doctrina instruit et informat. Multi tn̄ nudam litterā istius orōnis intelligūt et sciūt: sed ei⁹ sententiā totaliter nesciūt ip̄i vero in ea modicū sentiūt saporē: et quasi nullā deuotionis dulcedinē sed q̄ bn̄ et recte itelligūt orōem p̄dictā ip̄az vt mel in ore sentiūt dulcissimā. Jsta oratio est p̄ oībus p̄uilegiata: ex dignitate: ex breuitate atq; vtilitate. Ex dignitate: quia ab ore xp̄i ꝓpria fuit plata. Ex breuitate q: sub verbis paucissimis fuit cōposita. Et hoc factū est multiplici de cā: vt videlicet nō solū facilius et citius sciat̃ ꝫ melius retineat̃: sed etiā vt frequēti⁹ dicat̃ et neglecta nulla excusatio habeat̃. Ex vtilitate q: cōtinet oīa nobis necessaria ꝙ̃tū ad hāc vitā et futurā petēda. Nā in ea oramus deum patrē: vt liberet nos ab oībus malis et vt nobis donet oīa bona: et vt nos tales faciat q̄ nunq̄ faciam⁹ malū nec deficiam⁹ i bono. Sed ꝯsidera q̄ oē malū q̄ nos aggrauat aut est malū futurū aut malū p̄teritū: aut malū qd̄ iā patimur. De malo p̄terito oram⁹ dn̄m nostrū dulcissimū qn̄ dicim⁹ Et dimitte nobis debita nr̄a sicut et nos dimittim⁹ debitorib⁹ nr̄is. De malo futuro: qn̄ dicim⁹. Et ne nos iducas i tēptationē. De malo p̄nti qn̄ dicim⁹. Sed libera nos a malo Amē. Preterea oē bonū qd̄ ē aut ē bonū tp̄ale: aut bonū spirituale: aut bonū eternū. Bonū tēporale petim⁹ qn̄ dicimus panē nostrū quotidianū. Bonū spirituale cum dicim⁹ Fiat volūtas tua sicut in celo et in terra. Bonū eternū cum dicimus. Adueniat regnū tuū. Cōfirmationem aūt iusticie petim⁹: cum dicimus sanctificetur nomē tuū. Iste sunt septē petitiones euāgelij: q̄s dn̄s noster iesus xp̄s docuit discipulos suos et amicos. Scire etiā debes q̄ ista quattuor verba precedēcia: s; p̄r noster qui es in celis nos informāt quō debemus orare et quales esse debem⁹ in orationib⁹. Quattuor enī debemus hēre in oratione. s. perfectū amorem erga illū quē oram⁹. ꝫ certā spem habendi oīa que petim⁹ ꝫ firmā credulitatē in illū in quem credim⁹ et verā humilitatē q: de nobismetipsis nullū bonū habem⁹: perfectus amor ꝯtinet̃ in hoc verbo Pater. Nā quilibet creatura naturaliter diligit patrē suum. Certa spes continet̃ in hoc verbo noster. Si enī sit noster tūc possum⁹ audacter in illum sperare et dicere q̄ nobis tenet̃. Firma fides notat̃ in hoc verbo qui es. Nā cū dicim⁹ q̄ es: tūc credimus et cōfitemur q̄ de⁹ est quē nunq̄ vidimus: et hec est recta fides. Fides enī nihil aliud est q̄ credulitas eī q̄ non pōt videri. Vera humilitas est in hoc verbo i celis. Nā qn̄ cogitamus q̄ ipse est in celis summus et nos sum⁹ in ymo: tūc humiliamur. Nā si igit̃ habemus ista quattuor in cordib⁹ nostris radicata: tunc possumus orare audacter et dicere cum tota affectione nostra. Sanctificet̃ nomē tuum. i. ꝯfirma i nobis nomē tuū qui es pater noster: vt nos tanq̄ boni filij tui voluntatem tuā semp faciamus: ꝫ ei⁹ ꝯtrariū totaliter dimittamus. Jtē qui es in celis. i. habitas spūaliter in iustis per grām et specialissime in beatis ꝑ gloriā. Nā enī iusti in via q̄ beati i patria dr̄ celi: q: sūt habitacula dei: cum dicimus Sanctificetur nomē tuū nō petim⁹ vt aliqua sanctitas ei accrescat q̄ sūme sctūs est: sed vt honor sui nominis ꝯfirmet̃ in nobis ꝫ sanctū habeatur in corde nostro per beniuolentiam: in ore per ꝯfitentiā: in ope per efficaciā: ꝫ in remuneratione ꝑ gloriā. Et q: voluntatem dei non possumus perfecte facere dū adhuc sum⁹ in hoc captiuo mūdo. ideo petimus. Adueniat regnum tuū. i. regnū tuum nobis adueniat et tu sic in nobis regnes in hac vita per gratiā: vt nos in te in futura vita regnemus ꝑ gloriā. Et in ista oratione oramus ꝓ illis q̄ sunt in purgatorio. Et q: gloriam nō possumus habere tecū in celo nisi fecerim⁹ tuam voluntatē in terra: ideo petimus. Fiat voluntas tua sicut in celo et in terra. Da nobis gratiā mandata tua custodiendi ꝫ ea que ꝓhibita sunt euitandi. Et sicut in celo voluntatem tuā ꝑficiunt ita nos in terris eā perficere valeamus: vt sicut i celo. i. in beatis angelis et aīabus sanctis est plena ꝯformitas voluntatis diuine: ita fiat in terra: id est nobis vt nihil appetamus ꝯtra volūtatē dei. Et q: nō possumus tuā facere volūtatē dū adhuc viuim⁹ in corpore nisi nos sustineas ideo dicim⁹ panē no. co. da no. ho. i. da nobis hodie foꝛtitudinē corpoꝛis atq; salutē [illegible] q. Et sciendū q triplex est panis. s. panis coꝛporalis vict⁹ ꝛ vestit⁹. panis spūalis est doctrina sacre doctrine. et hoc pane reficit egestas nr̃a mētalis. vñ scriptū est. Nō in solo pane viuit hō: sed in oī verbo qđ procedit de oꝛe dei. Et istū panē vocam⁹ cottidianū qꝛ cottidie indigem⁹ refectiōe coꝛpali et spūali. Et notandū q in his verbis petim⁹ pmo panē nō carnes nō pisces. hoc est nō aliqđ supfluū sꝫ qđ est necessariū nature. Itē p hoc q dicim⁹ nostrū nō meū. qꝛ qđ de⁹ dat nobis debem⁹ indigētibus cōicare ꝛ nō nobis appꝛopꝛiare. Itē cū dicim⁹ cottidianū nō ānuū vel i hoꝛreis recōdēdū: docemur supfluā sollicitudinē deuitare: et de gratia dei oī die sperare. Item est panis eukaristie. qui cōfoꝛtat vtrūq; naturā. s. aīe ꝛ coꝛpis sꝫ qꝛ nō sum⁹ digni hēre aliqđ boni dū adhuc manem⁹ in pctō ideo petimus. dimitte no. debi. no. si. et nos di. debi. nostris hoc est dimitte nobis peccātib⁹ ꝯtra te. cogitatiōe/locutiōe/ope/ꝛ omissiōe/ sicut ꝛ nos dimittim⁹ debi. nr̃is. i. illis q̄ male faciūt nobis vel in nos delinquūt. videt ergo hec oro parū illis pdesse: q̄ ꝯtra alios rācoꝛē tenēt in coꝛde. Sed ecce nobis inimic⁹ grauiter delicq̄ dāpna intulit. iuuātes lesit amātes ꝑsecutus est. Retinēda hec essent: si nobis remittenda debita nō essent. Aduocat⁹ eni noster pcē nobis in cā nostra ꝯposuit: ꝛ ipse eiusdē cāe iudex est: qui aduocat⁹. Preci aūt quā cōposuit cōditionē iseruit dicēs. dimitte no. debi. no. sicut ꝛ nos di. debi. nr̃is. Qui ergo ipse iudex venit q̄ aduocat⁹ extitit: ipse pcē exaudit quā fecit. Aut ergo nō faciētes dicimus Dimitte no. debi. no. sicut ꝛ nos di. debito. no. ꝛ nosmetipsos hoc dicēdo ampli⁹ ligam⁹: aut foꝛtassis hāc conditionē in oꝛatiōe ītermittimus et aduocat⁹ noster pcē quā cōposuit nō recognoscit atq; apd̄ se ꝑtinus dicit. Scio q monui: nō est ipsa oꝛatio quā feci. Quid ergo agēdū est fratres nisi vt vere caritatis affectum ipēdam⁹ fratrib⁹. Nulla ergo in coꝛde malicia maneat. Consideret oīps de⁹ erga primū caritatē nostrā: vt nr̃is ipēdat iniquitatibus pietatē suā. hec Greg. ideo saluatoꝛ noster in euāgelio ait. Si nō remiseritis hoībus pctā eoꝝ: nec pater vester celestis dimittet vobis pctā vestra. Sed iam redeamus ad expositionē. vñ digressi sum⁹. Et qꝛ veniā pctōꝝ habere nō valem⁹ nisi pctā de cetero euitemus: ideo dicim⁹. Et ne no. indu. in tēp. i. ne patiaris nos vinci in temptatiōe carnis mūdi ꝛ diaboli hoc nō petim⁹ vt nō temptemur: cū scriptū sit. Beat⁹ vir q̄ suffert tēptationē. vñ sciēdū est: q aliud est tēptari: et aliud induci in tēptationē. Temptari eni nō est malū: sed est virtutꝫ exercitiū sed petim⁹ ne a tēptatiōe deuincamur. q̄si diceret. Et si nos pmittas p sensū duci vt exercitemur: nō tū induci pmittas p ꝯsensū. vt succūbam⁹. Sꝫ libera nos a malo. i. a malo aīe ꝛ coꝛpis pene et culpe pñti et futuro amē. i. p qđ optat oīm pdictoꝝ adimpletio amen. i. ita fiat. magnā quidē irreuerētiā faciūt illi iesu dei filio qui accepit verbū rithmica et curiosa: et pmittūt et relinquūt oꝛationē quā ipsemet ꝯposuit: qui scit totā voluntatē dei patris q̄ oꝛatio sibi maxime placet. Et sic finit tertia ps huius libri. ¶ Incipit quarta ps hui⁹ libri.

De intentiōe non solū religionē ingredientes: sed et eius qui iam religionē ingressus est. Cap. pꝛimū.

Quod nouicius nō debet nisi de melioribus exēpla capere: et vt ꝑseuerare possit sine perturbatiōe in oꝛdie: debet spūalit esse surdus cecus et mut⁹/ac etiam stultus vt fieri possit sapiens. Cap. ij.

Quod nouicius nō debet tepescere. sed crescere in feruoꝛe deuotiōis/nouicius etiam ꝛ aliꝫ curā aīaꝝ nō hñtes: nō debēt esse ꝓni ad cōsiderādū seu iudicādū facta alioꝝ. iij.

Quo oꝛdine quis ad ꝑfectionē valeat ꝑuenire per quā de timoꝛe dei ad caritatē ꝯsequēter ascendat. Et de triplici modo viuendi in congregatione. Cap. iiij.

De temerario iudicio cauendo ꝛ q hō si vult spūalis fieri debet alios excusare. Cap. v.

Qđ temere iudicātes et nimis suspiciosi deo multū displiceāt. Et est istud capitulū de vitis patrū extractū de dictis ꝛ narrationibus patrum de non iudicando. Cap. vi.

De obedientia. Cap. vij.

De gradibus obedientie. Cap. viij.

De pꝛopꝛio sensu et ꝓpꝛia voluntate que aduersantur obedientie. Cap. ix.

De cōmendatione obedientie. Cap. x.

De dictis sctōꝝ ad detestationē īobediētie. xj

De erroꝛe eoꝛum qui dicunt obediendū esse deo et non hominibus. Cap. xij.

De paupertate et distinctione eoꝛum q̄ sunt vere pauperes: et qui nō. et qui sunt vere diuites et qui non. Cap. xiij.

De contēptu diuiciarū et de bona voluntate qua deo nil dicius offert. atq; de quadrupli ci causa contēptus diuiciarū necnō et de tribus gradibus paupertatis. Cap. xiiij.

De ꝓprietate ī religiōe cauēda ⁊ quō ſe hēre debent q̄b⁹ cura admīſtratōis nō cōmittit̄. xv.
De caſtitate et eius gradibus. Cap. xvj.
De habitu religioſoꝝ q̄lis eē debeat ⁊ de deteſtatione coꝝ q̄ curioſitati veſtiū ſtudēt. xvij.
De murmuratiōe religioſoꝝ quā ſepe ꝓpter paupertatē ſuā atq; imꝑfectionē icurrūt. xviij.
De diſciplia i mēſa ſuādā: et ſuꝑfluitate religioſoꝝ cauēda: p̄cipue in ciboꝝ potu. xix.
De capitulo quō te in eodē hēre debeas: et q̄les eē debeāt q̄ alios clamabūt. Cap. xx.
Quō te hēre debeas tp̄e diuini officij: ⁊ de diſſolutiōe cauēda p̄cipue in choro. Cap. xxi.
De viſu religioſoꝝ ſuādo: et quō ſe hēre debeant in eundo: et in ceteris agēdis. Cap. xxij.
De q̄nq; obſuādis i locutiōe ⁊ de ocioſis verbis atq; verboſitate cauēdis. Cap. xxiij.
De eo cui quando vbi et qualiter loqui debeamus. Cap. xxiiij.
De deteſtatione multiloquij et cōmendatione ſilentij celle et ſolitudinis. Cap. xxv.
De tribus abuſionibus in religione cauendis ſcʒ de iuuene ocioſo de ſene obſtinato et de rumore in clauſtro. Cap. xxvi.
De diſpenſatiōe rigoris ordinis diſcrete p̄ſanda. tā a p̄latis q̄ a ſubditis et de licētijs abſq; neceſſitate vel vtilitate nō petēdis. xxvij.
Quod octo ſunt que ſi religioſus diligenter obſeruet per eorum obſeruantiā ver⁹ ſui ordinis cuſtos et executor īuenit̄. Cap. xxviij.
Quomodo vnuſquiſq; reſpicere debet ſtatū ſuū. Et quid eſt ꝑfecte viuere et que eſt volūtas dei ⁊ de trib⁹ que faciūt hoīem ſctm̄. xxix.
De modo dormiēdi ac a ſōpno ſurgēdi et de triplici malo q̄ ꝓuenit ex ſōpnolētia. xxx.
De tēptatiōibus et p̄cipue de inſtabilitate nouiciorum. Cap. xxxi.
Quod null⁹ etiā ꝓfeſſ⁹ facile derelinq̄re ſeu mutare debeat locū in quo morat̄ niſi trib⁹ de cauſis. Et q̄ īſtabilitas ſepe ex inobedientia atq; impatiētia oriri ſoleat. Cap. xxxij.
De ꝑſeuerātia ⁊ ei⁹ cōmēdatiōe. Cap. xxxiij.
Qualit̄ quiſq; ſe ſm̄ Ber. cotidie gubernare debeat ⁊ qualib⁹ īſtrumētis artis ſpiritualis oporteat eum vti. Cap. xxxiiij.
De bono inuito q̄ religioſus facit: et q̄ religioſus maiorē miſericordiā conſequitur q̄ ſecularis. Cap. xxxv.
¶ Sequit̄ hic epiſtola ſcti Macharij ad religioſos i q̄ ꝓcognoſcere pōt q̄s varias tēptatiōes q̄s ſuſtinere nos oꝑtʒ. Et q̄ abſq; grā et humilitate patiētia atq; ꝑſeuerātia. nō valebimus ad perfectionē pertingere ſicq; eadem epiſtola finis huius partis eſt. Cap. xxxvi.

¶ De intētione nō ſolū igredientis religionē ſed et eius q̄ iam religionē igreſſ⁹ eſt. Cap. j.

Qualiter autē intentionē tuā formabis ad religiōis igreſſū: q̄lē volūtatē q̄ purā ⁊ q̄ integrā te hēre oportunū eſt nō ſolū añ ei⁹ igreſſū vt ꝓrogatiua religionis gaudēs grā ⁊ modicū deo dante explanabo tibi verūtm̄ anteq̄ vlteri⁹ ꝓcedā: volo vt itelligas verba mea de intētiōe volūtatis tue: nō autē de actiōe. Nā plenas deuota volūtas cū pura intētiōe ſufficit tibi vt vtilitatis religiōis ꝓrogatiuā cōſeq̄ valeas etiā ſi ꝓpter fragilitatē hoīs: nō eā ſemꝑ actualit̄ ꝑficias. et hoc ē fauorabile. hec ergo debet eē intētio tua et p̄cipua volūtas. vt ſolū ꝓpt̄ deū et aīe ſue ſalutē igrediaris. Non eni oēs plenū effectū: ⁊ bn̄ficiū religiōis recipiūt ꝑ eoꝝ ingreſſū: et hoc ꝓpter eoꝝ indiſpoſitionē qr nō ꝓpt̄ deū: ſed ꝓpter alias cauſas ꝑuatas illam ſuſcipiūt. Tu vero vt bn̄ficio religionis gaudere poſſis: ꝓpter deū pure ſuſcipe intēdas. Qualit̄ ꝓpt̄ deū et aīe tue ſalutē religionem introibis vel ſi eā iam ingreſſus es qualem intētionē te habere neceſſe eſt ab hac hora. vſq; ad vltimū diē vite tue: aliq̄d modicū tibi explicare formabo. Vn̄ ſcire debes q̄ oportet te hēre p̄ōptā volūtatē et purā itentionē relinquēdi oēm amorē hui⁹ ſeculi. videlʒ i honoribus fauorib⁹ et reuerētijs hui⁹ mūdi in bn̄ficijs delicijs: et oīm rerū tꝑaliū poſſeſſionū eorumq; nimia et vacua ſollicitudine: et non ſolū amorē iſtoꝝ oīm in corde tuo: ſed et oia iſta ꝑmiſſa debes realiter et corꝑaliter relinquēdo cōtempnere ꝓpt̄ deū. hoc eſt ꝓpter amorē dei vt illū poſſis habere illū ſpūalit̄ ꝑſentire ꝑ feruorē dilectiōis hic in vita p̄ſenti: et plene eodē ꝑfrui in celeſti glīa. Facias ergo te nudū ab oī re exteriori: quecūq; ſit q̄ poſſibilitatē habet alligādi affectū tuū ſibi: vt ſic liber ſit aīm⁹ tuus ad deū: vt nichil attendat eoꝝ que mūdi ſunt. Exſpolias te tunica tua exēplo ſpōſi xp̄i: ꝑ plenā abdicationem rerū tꝑaliū in actu ⁊ multo magis i affectu et q̄ſi modo genit⁹ īfans parat⁹ ſis recipere ſpūalē baptiſmū ſacre religiōis dulciq; eius lacte p̄mo nutritus: creſcas poſtea in virum ꝑfectū: vt dign⁹ ſis ſolido cibo ad mēſā patris refoueri deponens in te veterē hoīem mūdane cōuerſatiōis q̄ corrūpit̄ in varijs deſiderijs carnis et mūdi hui⁹. Et iduas te nouum hoīem in habitu actu ⁊ affectu religiōis in iuſticia et vita ſctitate. Et cū ſic te expoliaueris ſaltē in plena volūtate et vera mētis in tentiõe ab oībus rebus negocijs ſollicitudinib⁹ et affectibus oīm rerū ꝑſonarū q̄ ſunt mūdi hui⁹ in tm̄ ꝙ nichil deſideras niſi xp̄m et amorē eius tanꝙ̄ paup et nudus inops et mēdicus: ſic tanꝙ̄ ex dn̄i ꝑcepto diſponas intentionē tuā plane ad religiōis ingreſſū. ſi nondū es eā ingreſſus. vel ad ei⁹ ꝓfeſſionē ſeu executionē ſi eam iā ingreſſus es vel ꝓfeſſus. vn̄ exēplo abrahe q̄ ad vnā dei vocationem de terra ſua egreſſ⁹ eſt de cognatiōe ⁊ de domo patris ſui ad vnū mōtiū: ſup quē imolaret filiū ſuū: et tu ſimilr̄ exeas de terra tēporaliū diuitiaꝝ de cognatiōe affectionū carnaliū et de domo pr̄is videlȝ oīs mūdi huius memoria ad vnū montiū. i. religionē ⁊ ibi filiū tuū imolabis. et teipſm offerēs deo cū igne deuotionis ꝓpriā et paratū te exhibeas in oīb⁹ generalr̄ obedire regulis ordinatiōib⁹ ac traditionibus religionis. Et ſpecialr̄ patri tuo ſpūali tanꝙ̄ vicario xp̄i abbati vel ꝑori eiuſdem in oībus factis et ꝑceptis q̄ ꝯtrarietatē diuine volūtati expſſe nō inducūt. hec eſt vera obediētia videlȝ nō ſolū obedire ſuꝑiori in his q̄ ꝯtinent̄ ſub regula: ſed etiā in oīb⁹ aliis actibus indifferētib⁹ vltra et citra a ſuꝑ[illegible]re impoſitis et iniūctis. cui⁹ ꝑfecte obedi[illegible] intentionē et plenā voluntatem habere [illegible] multū vtile eſt) licet eam ſemꝑ tā ꝑfe[illegible]reali executione implere nō cōtingat. Quid enī aliud eſt perfecta obedientia. ꝙ̄ vera humilitas. cuius humilitatis intentionē talē te habere neceſſe eſt a primo die tui ingreſſus vſq̄ ad diem vltimā videlicet vt nullā ꝓpriam volūtatē te habere exiſtimes: ſed quaſi tot⁹ ſis ad nichilū redactus quo ad teipſm. Plenio in re effectus ſub dn̄io et regimine alteri⁹: velut aſinus rationabilis parat⁹ ſis ſine murmure oīa onera: oīa vilia: oīa abiecta ⁊ laborioſa ſuſtinere ſup dorſū patiētie: vt poſſis pure clamare in corde vbi de⁹ audit cū pſal. vt iumētū factus ſū apud te: ⁊ ego ſemꝑ tecū. Debet eī itētio tua eſſe pura ⁊ integra: vt oīa ordis ſubſtātialia oīno ꝑficias. Itē vt cerimoniales obſeruātias ſicut ē ſilētium ꝓſtratio. inclinatio et cetere cōſimiles: ꝙ̄tū virt⁹ ſuppetit cōpleas hoc ſaltem in iſtis requirit̄ oīno ad itētionē tuā: vt nūꝙ̄ tales obſeruātias cōtēpnas tanꝙ̄ ſuꝑuacuas ⁊ ianes: ſed eas velut ſctē ⁊ rōnabilr̄ a pr̄ibus traditas honores: ⁊ accepte ad ꝙ̄tūcūq₃ caritatꝭ gradū i religiōe ꝓfeceris ꝑ grām dei hāc itētionē ſꝑ teneas incōcuſſā. Itē itētio tua dȝ eſſe grata: oīa facere libēter: q̄ ſuꝑior tu⁹ tibi imponit ſiue ſit opus corporale: ꝙ̄tūcūq₃ vile ſiue opus ſpirituale ꝙ̄tūcūq₃ exile: dum tū in ſe nō cōtineat ac[illegible] manifeſtū pctī: vt ſi tibi ꝑcipiat mētiri [illegible] ſimile qđ in ſe ſemꝑ eſt malū. In talib[illegible]ni ceſſat obediētia: ſed i aliis q̄buſcūq₃ ac[illegible]⁹ indifferētibus obediēdū eſt: ſi meritū [illegible]perfecte obedientie adipiſci velis videlicet ſi precipiat tibi legere lectionem pulſare cāpanas: mundare eccleſiā vel ⁊ſimilia opera interiora vel etiā ſi precipiat tibi opera ⁊ officia exteriora: videlicet ire ad forū et emere victualia: circuire grāgias manerias ⁊ſimilia mūdana: ſiue ruſticana opa exercere et gn̄aliter ad oīa et ſingula: ſicut ꝑdictū eſt. Vera hūilitas exigit et perfecta obediētia eſt: vt caput inclines: dorſū incurues hūerū ſubijcias: et ceruicē deprimas velut aſin⁹ ac oīa talia onera ſuppoſites tāꝙ̄ ex dei iudicio tibi impoſita. Non diſputes in corde tuo quaſi repugnās et reluctās ꝙ meli⁹ eſſet ſeruire deo ſpūalr̄ in deuotiōe vel ꝯſimili ꝙ̄ talia facere q₂ ſi hoc feceris errabis. Aſin⁹ ſu[illegible] oneris ipoſitiōe ꝯtra dn̄m ſuū nūꝙ̄ diſ[illegible]utat. dicēdo iuſtius eſt equū iſtud onus portare ꝙ̄ aſinum. nec recalcitrat vnꝙ̄. Sed oē ſup ipoſitū ſiue argētū ⁊ cetera ꝑcioſa ſiue ferreus ſiue ſimilr̄ et cetera vilia indifferent̄ et eq̄liter portat. Si q̄ vis ver⁹ obediēs eſſe ⁊ meritū ꝑfecte obediētie acq̄rere: diſce ab aſino ⁊ ꝯſidera opa illi⁹. Illū tibi ꝓpōe i exemplū. vt et tu ꝯſimiliter facias et ab eo obediētiā diſcas. Durū eſt qđ dico opa adiplere: ſed amor dei oīa dura ⁊ aſpa: mollia facit et plana vn̄ aug⁹ ait. Nihil tā durꝫ atq₃ ferreū: ꝙ nō amoris igne vincat̄: hic etiā Ihe. ait. B Nichil amātib⁹ durꝫ: nulli⁹ labor difficilis. Amemus et nos xp̄m et facile videbit̄ oē difficile Cauſa eī duricie multiplex ē. In q̄buſdā eī carnalitas et fragilitas facit hec opa dura vt ē i illis q̄ hn̄t animū paratū iplere talia: ſȝ adhuc ꝑualet carnis ſēſualitas i illis repugnās ſpūi: et vel ipedit eos totalr̄ ab exercitio opis vel ſaltē facit triſtiores opādo. et forte tu ex illis es. Tollat̄ q̄ īfirmitas i principio: q₂ per grāȝ et ꝯtinuū exercitiū vincet̄ illa carnalitas ſpū ꝑualēte. Nā qđ durū ē i exꝑto ſuſtinere i principio aggreſſu dicit q̄dā: aſſueſce et feres Hic eī Ber. ait. Primū: tibi aliq̄d iportabile videt̄. proceſſu vero tēꝑis ſi aſſueſcas nō videbit̄ adeo graue. Deīde leue ſēties: paulo p⁹. nec ſēties paulo⁊ p⁹ delectabit. vl⁹ eī ē alſanaſa. In q̄buſdā vo repugnācia ꝓpe volūtatis q̄ſi ſub colore maioris ſctitatis: facit hec opa dura. vt i talib⁹ q̄ forſā ſpūali deuotiōe preceteris videntur callere vnde ꝯter hoc dedignantur tanꝙ̄ generoſi et delicate nutriti talibus operibus ꝯdeſcendere ſpiritualibus

Et hoc valde periculosū est. q᷑ tales non reputant se asinos: sed potius angelos. vnde timendus est q̄ q̄to plus vident̄ p̄ficere in feruore deuotionis tāto amplius deficiant a p̄fecta humilitate. Noli tu eos in isto imitari: q᷑ tales sapiētes sūt in oculis suis et sibi ipsis nichil q̄ facere dignant̄. nisi qđ ipsi spūale et iustū esse iudicauerint. Recurre tu ad asinū. qui nichil altū sapit ⁊ disce ab eo obedientiā. Esto sm̄ p̄ceptū p̄phete tanq̄ vitula effraym docta diligere triturā. Ab asino disce oīa onera dorso imposita patiēter portare: sed a vitula disce p̄fectius: vt sis verus effraym id ē fructificans et fructū faciēs spūale currens voluntarie ad triturā oīm laborū corporaliū et spiritualiū tibi iniūctorum. ⁊ hoc nō est rancore animi nec fictiōe nec mētis elatiōe: sed cum gaudio sp̄s ex pura mentis affectione ⁊ feruore dilectiōis: iudicans teip̄m quasi bouem vel asinū. Et non incōgrue cōparere te poteris boui vel asino. q᷑ sm̄ p̄phetam. Cognouit bos possessorē suū: et asin⁹ p̄sepe dn̄i sui. Cognoscas ergo tu possessorē tuū: prelatū intellige cui teip̄m voluntarie vendidisti.

B Et si hoc feceris: a pabulo p̄sepis dn̄i tui ⁊ cibo spūalis deuotiōis vacu⁹ nō recedes. Porro etiā vt gaudiū tuum sit plenū debes hr̄e i intētione eandē hūilitatē oībus p̄cipue fratribus tuis exhibere oīm illorū te minimū recognoscas ⁊ sentias in affectu. cū de⁹ dederit vt neminē iudices neminē despicies. Et si forte infirmi sint morib⁹. iracūdi vel inquieti vel carnales: patiēter eos tolleres. Et quos tolleras veraciter ex materna cōpassione diligas. Nā sm̄ Greg. Bon⁹ nō fuit. qui malos tollerare recusauit. petā autē aliorū tollerare ⁊ illos ex quodam animi rancore odire: non est virtus mansuetudinis. sꝫ velamētū furoris. Tu autē non sic facies. Oēs dilige. oēs honora. oīb⁹ p̄desse cupias: vbo ⁊ exēplo. vt ad caritatē. ad concordiam. ad pacem ⁊ ad deuotionē eos trahas: hec enim oīa i affectu ⁊ intētiōe te habere necesse est: ⁊ in actu exercere eadē bona ē sicut poteris p gratiam tibi desup infusam: vide etiam vt intētio tua sit formata. vt neminē offēdas. nemini scādalum p̄beas p̄cipue de fratribus tuis. cum quibus continue conuersaris. nullam eis occasionem prebeas male loquēdi vel cogitandi de te q̄tum in te est propter aliqua singularia facta tua: q̄ licet bona in se forsan existāt: spēm tn̄ mali vt puta transgressiōis regule in iudicio ⁊ oculis aliorum representāt. Dicit eni apostolus. Ab oī specie mala abstinete vos. Itē dicit. Noli offēdiculum fratribus dare. quia si p̄p̄ cibū tuū frat̄ tu⁹ offēditur vel scandalizatur. iam non sm̄ caritatē ambulas. Idē dicēdū ē de oībus opib⁹ singularib⁹. q̄ quādā spēm mali ostēdant i oculis aliorum q̄uis i se bona sint iuxta intētionē facientis. Itē debes hr̄e in intētione tua: vt exhibeas te semp̄ p̄mptum ad obsequiū diuinū iuxta morē ⁊ ordinis ꝯsuetudinem. Si ergo meritum p̄fecte obedientie p̄rogatiuāq᷑ religionis ꝯsequi volueris. debes formare intētionē tuā nō solū ad oīa p̄dicta sꝫ etiā ad oīa alia terribilia q̄ verisimilit̄ accidere p̄nt fortiter sustinenda. et per dei gratiam. p̄ualebis. Dicit enim dn̄s per p̄pham̄. Si conuerteris israel conuertere. ac si diceret. Si cōuersionis formam ad dei cultū ostendis i ymagine per habitū exteriorem: q̄to magis conuersionis veritatē exhibeas in mēte per hūilitatis et caritatis virtutē. Ideoq̄ si religiosus esse cupis: totus religiosus fias intus et extra. Saltem istud dico in plena voluntate et pura mentis intētione: ne velut inane simulacrū ymaginē religiosi representas: carens spiritu vitali diuini amoris: arido corde ⁊ spū tepido solū moueas manus ⁊ mēbra ad opa et actus religionis sicut in pluribus accidit qui sup numerū modernis tēporibus multiplicati sunt: sed potius ignē intimi amoris conceptum in corde tuo p ardorē desiderii: nutrias p virtutū plenitudinē et opū exercitia: vt sic oīa q̄ retro sunt totaliter saltē in affectu obliuiscēs: extēdas te p̄fecte plena aīmi intētiōe semp in anteriora. ad quō apphēdere poteris destinatū brauiū. scꝫ p̄miū accidētale ingressui religiōis i eterna btī͛tudīe feliciter reseruatum. Quid vel quale sit p̄miū accidētale: ⁊ p̄miū essenciale patebit i septima pte hui⁹ libri ca. Religio: vel religiosus. Ecce iā in pte declaratum est qualē intentionē te habere, oportunum est si religionis p̄rogatiua gaudere volueris.

¶ Qđ nouitius non debet nisi de meliorib⁹ exēpla cape et vt p̄seuerare possit sine ꝑturbatione in ordine debet spiritualiter esse cecus: surdus et mutus: ac etiā stultus: vt fieri possit sapiens. Cap. ii.

Accessurus e mūdo ad seruitutē dn̄o sta i iustitia ⁊ timore dei: ⁊ p̄para aīam tuā nō ad requiē: nō ad securitatē: nō ad delicias: sed ad tēptatiōes et angustias. Nā sicut apl̄us ait. Per multas tribulatiōes oportet nos introire regnū celorū. vnde dn̄s ipse ait. Arta ē via et angusta q̄ ducit ad vitā ⁊ pau ei ſūt q̄ īueniūt eā. Ne igit̄ exēplo ac tepoꝛe multitudīs refrigeſcas: ſic iteri viuere ſtude vt cū paucis electis īueniri merearis ī regno. Nā multi ſūt vocati: pauci ꝟo electi. Et puſillus eſt grex: cui ꝯplacuit pr̄i dare hereditatē. Debet ergo nouici⁹ ſiue īcipiēs eſſe caut⁹ ne moueat̄ malis exēplis tepidoꝝ ⁊ īſolentiū ad imitādū ea. Sūt enī quidā īfirmi ſpū: vidētes alios apd̄ ſe deſides in ſeruicio dei ⁊ ocioſos / verboſos / elatos / rebelles / et alijs modis vicioſos: q̄ ita dicūt itra ſe. Si hoc alijs licet: q̄re nō etiā michi? Et ex hoc exēplo: ꝓniores ad malū ſiūt. Exēplū ſumunt ab his quos deterioꝛes vidēt et gaudēt ſe ſocios inueniſſe vicioꝝ: ne ſoli poſſēt erubeſcere. qꝛ ſi ꝑcitur alijs: voluūt ⁊ ſibi in ſimilib⁹ parci. Mala igit̄ ꝯfoꝛmitas ꝑncipua cā ē: q̄re iā tā in eccleſia ⁊ religiōe multiplicata ſūt mala et ſpiritualia ſtudia defecerūt atqꝫ ad exterioꝛa ſtudia et negocia plurimi defluxerūt: dū q̄libet vult alios imitari ſiue q̄a aliud neſcit ꝗ̄ qd̄ videt in alijs. ſiue qꝛ nō audet alit̄ viuere: ꝗ̄ illi cū q̄bus ꝯuerſat̄ ex malo pudoꝛe timens videri alijs diſſimilis: ſiue qꝛ tepoꝛe ⁊ carnalis libertas gaudet ſe hr̄e occaſionē ⁊ q̄ndā excuſationē apd̄ hoīes agēdi qd̄libet etiā ſi nō liceret. Sed cōtra hec deuot⁹ dei ſuus apd̄ ſe reſpōdere debet. Ego veni huc pure ⁊ ꝑncipalit̄ ꝓpter deū. ⁊ nō ꝓpter aliquē aliū ideo nolo aliquē ſeq̄ ad hoc vt a deo retrocedā. qꝛ ſi ſolos hos diſcolos ſciuiſſē: nūꝗ̄ eoꝝ ſocietatē elegiſſem. vñ ſolos eos imitari debeo ⁊ volo q̄ me ad hoc īfoꝛmāt ꝓpter qd̄ religionē ītraui. ſ. vt apꝑhēdā deū et ſatiſfaciā ei de peccatis meis: ⁊ ꝑuēreār gloriā ſempitnā. Nā pictoꝛ et artifex nobile op⁹ volēs facere: q̄rit nō vilia ſꝫ exēpla melioꝛa q̄ hr̄e pōt. Et viatoꝛ nō q̄rit viā ab ignoꝛātib⁹ ſꝫ a ſciētib⁹ eā ⁊ et q̄ ſepe ābulauerūt ꝑ eā. Sic tu noli imitari malū ſed bonū. A Interrogat⁹ eſt in vitis patrū ſenex: quō opoꝛteat monachū ꝓficere volentē nō ſcādalizari qñ videt aliquos ad ſeculum redire vel in religiōe irreligioſe viuere. Et r̄ndit ſenex. Intueri dꝫ monach⁹ canes q̄ venant̄ lepoꝛē. Sicut enī vn⁹ ex eis vidēs lepoꝛē īſequit̄ ceti aūt tm̄mō caue videntes currentē aliq̄mdiu cū eo currūt: poſtea laſſeſcentes poſt ſe reuertunt̄ ſol⁹ autē ille q̄ videt lepoꝛē inſeq̄t̄ donec ꝯphēdat nec īpedit̄ ab intentiōe curſus ſui ꝑ illos q̄ poſt reuertunt̄ ſꝫ necꝫ de ꝑcipitijs. necꝫ de ſiluis. necꝫ de vepꝛibus cogitās: ſed ī ſpinis aliquotiēs īcurrens cadit et pungit̄. ⁊ nō acq̄eſcit donec ꝯphēdat ita ⁊ monach⁹ et q̄lꝫ qui xp̄m deū q̄rit crucē indeſinent̄ ītēdit ⁊ oīa ſcādala q̄ occurrūt pꝛeteriens: donec ad crucifixū ꝑueniat. Et vt facili⁹ ad ꝑfectionē valeas ꝑuenire nota ſm̄ doctrinā ſc̄i Johis Caſſiani ꝙ exēpla tibi ſūt imitatiōis ac vite ꝑfecte ī ꝯgregatiōe cōmorāti: a paucis imo ab vno vel duob⁹ nō pluribus expetēda. Que videlꝫ ꝑfecte vite exēpla vt poſſis cōſeq̄ ⁊ ſub ſpūali regula ꝑpetuo ꝑdurare: hec tria tibi in ꝯgregatiōe neceſſaria cuſtodiēda ſūt. vt. ſ. ſm̄ Pſal. ſn̄iam dicētis Ego aūt tāꝗ̄ ſurd⁹ nō audiebā ⁊ ſicut mut⁹ nō aperiēs os ſuū: et fact⁹ ſū ſicut hō nō audiēs et nō hn̄s in oꝛe ſuo redargutiones. Tu quoqꝫ velut ſurdus et mut⁹ ⁊ cecus incedas ⁊ abſqꝫ illius cōtēplatiōe vel īfoꝛmatiōe q̄ tibi fuerit ad imitādū merito ꝑfectiōis elect⁹ vniuerſa q̄cunqꝫ videris min⁹ edificatiōis hn̄tia velut cecus videris: ne aiat⁹ eoꝝ auctoꝛitate vel foꝛma q̄ hec agūt ad id qd̄ deteri⁹ eſt ⁊ qd̄ ante dāpnaueras traducaris ſeu reuertaris. Si detrahentē audieris. vel aliter ꝗ̄ tibi traditū eſt aliqd̄ admittentē. nō offēdas. nec ad imitādū eū tali exēplo ſubuertaris ſed vt ſurdus q̄ hec penit⁹ nec audieris vniuerſa tranſmittas ſeu ꝑtrāſeas. Si tibi vel cuiꝗ̄ ꝯuicia vel iiurie irrogant̄: eſto īmobilis et ad r̄ſionē taliōis: vt mut⁹ auſculta ſemꝑ hūc Pſal. verſiculū in tuo coꝛde decantās. Dixi cuſtodiam vi. me. vt nō deli. in ligua mea po. oꝛi meo cuſtodiā cū cōſiſ. pctōꝛ aduerſum me. B Obmutui ⁊ hūiliat⁹ ſū et ſilui a bonis veꝝ ⁊ quartū hoc ꝑ oib⁹ exerce: id eſt vt ſtultū ſm̄ apoſtoli ꝑceptū te facias in hoc mūdo vt ſis ſapiēs nichil diſcernēs nihil dijudicās ex his q̄ tibi fuerint īgata: ſed cū oī ſīplicitate ac ſide obediētiā exhibeas: ſemꝑ illud ſctm̄ illud vtile. illud ſapiēs eē iudicās: quicqd̄ tibi vel lex dei vel ſenioꝛis examē idixerit. Tali enī ⁊ īſtitutiōe fūdat⁹: ſub hac regulari diſciplina quā aggreſſus es poteris ꝑpetuo durare: et de cenobio nullis temptatiōib⁹ deuolueris. Scias quoqꝫ ſm̄ doctrinā bt̄i Antonij: qꝛ ſi q̄s vellet velocit̄ ad ꝑfectionē venire: nō ſibi ipē fieret magiſter nec ꝓprijs volūtatib⁹ obediret etiā ſi rectū eſſet qd̄ vellet: ſed ſcđm mādatū ſaluatoꝛis obſuandū eſſe. vt ante oīa vnuſq̄ſqꝫ abneget ſemetipm̄ ſibi ⁊ renunciet ꝓprijs volūtatib⁹ qꝛ et ſaluatoꝛ dixit. Nō veni vt faciā volūtatē meā. ſed ei⁹ qui miſit me Legit̄ quoqꝫ ī vitis patrū de ſctō paulo ſimplici q̄ erat diſcipul⁹ ſc̄ti Antonij: ꝙ adeo ſimplex ⁊ obediēs fuit iſte paul⁹ ſctō Antonio ꝙ quecūqꝫ ſibi iuſſiſſet facere ſtatim adīpleuit etiā ea que ratio nō poſcebat. Nam idē Antonius vt eius obedietiã ꝓbaret: iussit eũ q̄n q; haurire aquã ex puteo et in terrã tota die effũdere: et ꝯtextas sportellas resoluere ⁊ denuo texere et vestẽ suere atq; iterũ dissuere et rursus resuere. Et in multis alijs hmõi exercicijs solebat animũ eius ꝓbare: et in nullo prorsus vnq̄ potuit ꝑcipere q̄ ĩ aliquo murmurauerit vel ꝯtradixerit etiã eoꝝ que ratione iperare videbaṫ. Et ita ꝑ hec oĩa ĩformatus ĩ breui ad ꝑfectionẽ venit. atq; ꝓpter obedientie meritũ ⁊ simplicitatis in tantũ spũaliũ gratiarũ culmẽ ascendit. vt multo plures ⁊ potentiores virtutes ꝑ ipsũ deus q̄ ꝑ sanctũ Antoniũ fecerit. vñ si quos ipse Antoni⁹ non potuisset curare. hos ad paulũ mittebat: vt ab ipso curarenṫ.

¶ Quod nouicius non debet tepescere sed excrescere ĩ feruore deuotionis. nouicius etiã et alij curã aĩarũ nõ habẽtes. nõ debent esse proni ad cõsiderandũ seu iudicandũ facta aliorũ. Cap. iij.

A NOuiter cõuersus si voluerit ꝓficere in religiõe oportet etiã vt ab illa volũtate et feruore in quo venit ad religionẽ: nõ tepescat: sed de die in diẽ magis feruescat ⁊ succrescat. vnde sciẽdũ q̄ quidã de seculo veniẽs et religionẽ itrare desiderãs q̄siuit a quodã sancto patre in vitis patrũ quõ viuere deberet. At ille dixit ei vide qualis ꝓmo die fueris et sic semꝑ deinceps viue. hoc est cõsidera statum volũtatis tue. quã in ꝓma die habuisti qua religionẽ intrare disposuisti. q̄ videlicet tunc hũilis fueras q̄ paratus obedire ad oĩa tam aspera q̄ despecta. q̄ patiẽs ad correctiones et penitẽtias ⁊ labores: q̄ verecũdus et timoratus q̄ sollicit⁹ vt emẽdares vitã tuã ⁊ dies quos in seculo ꝑdidisti recuperares. q̄ parum curans rumores seculi q̄rere et referre. nec detractiõibus intẽtus nec aliq̄bus curiositatib⁹ occupat⁹ et quõ fugisti et abiecisti oẽs carnales affectus. et te totũ obtulisti deo in holocaustũ viuũ. vt nichil ĩ te deiceps viuat de vita pc̄ti: sꝫ tota mactet ⁊ imolet dño obedietie ferro ꝑ sacerdotis misteriũ .i. ꝑlati tui vt xp̄s in te innouato resurgat. Igit̃ ſm hãc formã semꝑ postmodum viuere stude ne in scola religionis decidere vel retrocedere magis q̄ ꝓficere inueniaris. vnde dñs filijs israel precepit dicẽs. Mementote diei huius in q̄ egressi estis de egypto dies in qua de egypto egredimur est volũtas bona qua egredimur de seculo huius diei meminisse debemus .i. volũtatis quã tũc habuim⁹: vt a feruore illius volũtatis nũq̄ retrocedam⁹ ne forte si illius feruoris obliuiscamur. audiam⁹ dñm nobis in apocalipsi dicenteṁ. habeo aduersũ te pauca eo q̄ caritatem tuã primã reliquisti. D Quapropṫ penitentiã age. et prima opera fac. vnde notãdũ q̄ caritatẽ primã reliquerunt qui cum ꝓmo sint ferueẽtes ⁊ deuoti ad oĩa: postea tepidi effecti et desides: tradũt se leuitatibus. et vicia que expugnare debent permittunt sibi dñari similes illis oĩno effecti qui vadunt ad studia litterarũ ⁊ tempus cõsumentes: cum redeũt domũ expensas solum computãt cõsumptas q2 q̄d ꝓfecerunt non apparet. Hic est de religiosis tepidis et torpentibus qui cõputãt dies et annos: opera vero non meditantes. qui deuotiores vtiq; et feruentiores ĩ nouiciatu fuerũt: q̄ post plures annos extitũt: nouiciatu iam elapso. Contra autẽ tales apostol⁹ loquiṫ dicẽs. Cũ deberetis esse magistri scꝫ virtutũ ꝓpter tempus quo iã in religione fuistis: rursum indigetis vt doceamini que sint elemẽta exordij sermonũ dei. Idest necesse habetis doceri sicut rudes nouicij quomodo incipiendũ esset seruire deo. Et facti estis quibus lacte opus sit: nõ solido cibo. Idem tales estis quibus mollib⁹ blandimẽtis puerilium ꝯsolationũ et carnaliũ indigeatis: et fortia virtutũ exercitia pati nõ valeatis in duris reprehensionibus in cõtumelijs. in necessitatib⁹ ⁊ in ꝑsecutiõibus pro christo. Omnis eni qui lactis est ꝑticeps: expers est sermõis iusticie paruulus eni est: tam meritis q̄ virtute. B Debet etiam nouiter cõuersus esse cautus: vt non iudicet temere facta aliorũ et maxime ea que nescit qua de causa vel intẽtione fiant. Sicut enim nõ videmus aliorũ cogitatiões: ita nec intẽtiones eorũ qualiter hoc vel hoc fiat. vñ q̄cquid aliquo mõ põt excusari: semꝑ ad meliorẽ partẽ interpretemur si volum⁹ cor tranquillũ vbiq; habere cũ alijs ⁊ alios non turbare. Quia sepe iudicam⁹ malũ qd̄ in se non est malũ. et peccam⁹ ꝓpter temeritatẽ: vsurpantes nobis iudicia dei de occultis cordiũ. Magistri autẽ nostri vicarij dei aliquãdo id possunt iudicare ꝑ cõiecturas circũstantes: alijs nõ expedit pronos esse ad iudicãdũ: donec plene in oĩbus eruditi: per donũ discretiõis spirituũ et vere spũales effecti: oĩa dijudicẽt. et ipsi a nemine iudicenṫ. Qualiṫ vo debeam⁹ alioꝝ facta excusare patebit inferius in ca. de temerario iudicio cauẽdo. In ꝓmo autẽ hui⁹ partis ca. breuiter dictũ est q̄ nouiter ꝯuersus ꝓficere volens debeat esse cecus. surdus. ⁊ mutus. q2 q̄diu q̄s pctã sua q̄ nosse ⁊ flere debet ignorat: curiose videndo et loquẽdo. de alioꝝ defectibꝰ ſe intermittit. Nā ſi moꝛes ſuos ad ſeipſm ↄuerſus aſpiciat. nō requirit ꝙ in alijs repħendat: ſed in ſeipſo qđ lugeat. Sic igit̃ ſempꝫ vbiqꝫ inclinato capite. defixis in terrā aſpectibus reum ſe oī hore de ſuis peccatis exiſtimās iam ſe tremēdo iudicio dei repꝛeſentari eſtimet. dicens ſibi in coꝛde ſuo ſuper illud quod publicanꝰ ille euāgelicus fixis in terrā oculis: dixit. Domine nō ſum dignus leuare oculos meos ad celos. vult eni deus vt homo ⁊ p̄cipue nouiter ↄuerſus ſuos defectus cōtinue videat: atqꝫ ab alioꝛū defectibꝰ oculos auertat: vult etiā deus: vt in eius cōſpectu homo ſeipſm nō ſolum humiliet ⁊ ſe oībus alijs vilioꝛem ⁊ magis indignū reputet: ſed etiā ſeipſm inceſſanter accuſet alioſqꝫ inq̄tū poteſt excuſet. **A** Sed diabolus vt hoīem poſſit decipere. ⁊ in elationē efferre. tēptat eum ⁊ ſuggerit ei: vt faciat totū pꝛedictoꝛū oppoſitū. Nam ſi eſt qui perfectiōis ſemitā ꝑambulare feſtinat mox iuxta hunc moduz ne ꝓficere poſſit. tēptare nō ceſſat alioꝝ defecꝰ ante eius oculos repſētans: ſicqꝫ ei dicēs. Ecce quid fecit ille ⁊ ille. Ecce quō ille eſt ſupbus ille īpatiēs. ille guloſus. ille auarus. ⁊c. his ſimilia. Et ſic facit hoſtis antiquꝰ hoīem oculos mētis ⁊ coꝛpoꝛis auertere a ſuoꝝ ↄſideratiōe defectuū ⁊ ſe circa alienos inutilit̃ imo dāpnabilit̃ occupari: vt neq̄q̄ ſemetipſz ↄgnoſcere valeat q̄ foꝛſitan eſt in eiſdē vel ſimilibꝰ ſeu maioꝛibꝰ defectibus implicatꝰ reputās ſeipſm aliqđ eſſe cū nichil ſit. Graue nāqꝫ ē: vt ait Greg. curioſitatis viciū q̄ dū cuiuſlibet mentē ad inueſtigandū vitam ꝓximi exterius ducit ſemper ei ſua intima abſcondit. vt aliena ſciens ſua neſciat ⁊ animꝰ curioſi q̄to peritus fuerit alieni meriti: tanto fiat ignarus ſui. Audiat q̄ hmōi eſt: qđ dn̄s ꝑ pſal. dicit. Arguā te et ſtatuā cōtra faciē tuā. Que ꝟba Augꝰ. ꝑtractans ſeu exponēs ita dicit. Arguam te. Quō nō putas: ⁊ qn̄ nō putas. arguā te. Sileo cū facis: ſꝫ nō ſilebo cū iudicio arguā te. Quid tibi faciā: qn̄ arguā te. Statuā te ante faciē tuam. Modo eni qn̄ male facis: putas qꝛ bonꝰ es: qꝛ nō vis te videre alios īſpicis: ſed teipſm nō reſpicis: alios repꝛehendis te aūt nō coꝛrigis ſed palpas. Qꝛ ēm yſido. facilius repꝛehendis vitia aliena q̄ ꝓpꝛia. Jdō augꝰ. iterū dicit. Alios accuſas: ſed de te ipſo nō cogitas: alios ponis āte oculos tuos te ponis poſt doꝛſum tuū. Ego qn̄ te arguo cōtrafacio. Tollo te a doꝛſo tuo: et pono te ante oculos tuos. Tunc videbis te et plāgeres nō erit iā tūc quō coꝛrigas te. Ↄtempnis ergo tp̄s mīe: veniet tempꝰ iudicij. vn̄ dn̄s ait. Quid aūt vides feſtucā in oculo fratris tui et trabē q̄ ī oculo tuo eſt nō ↄſideras **B** aut quō potes dicere fratri tuo. Frater ſine ejiciā feſtucā de oculo tuo ipſe trabē ī oculo tuo nō vidēs. Sup quibus verbis Criſoſtomus dicit. Qualiter in alienis vides tam ꝑua ⁊ ī tuis tā magna trāſcurris. Si te magꝭ diligꝭ q̄ ꝓximū: q̄re ipſm ꝓcuras et nō teipſꝫ Si aūt teipſm cōtēpnis: manifeſtū eſt ꝙ iam nō eſt ꝓcuratio ſed potius detractio. Cū oī igitur diligentia inueſtigare opoꝛtet que tua ſunt: et ita que ꝓximi ſūt decernes. Hinc et augꝰ. ait. Cauete fratres ne ſic feſtucam ab oculo alterius ejiciatis: vt ī oculo veſtro trabē nō videatis: nec ſic alterꝰ velitis eleuare lapſū vt veſtrū nō videatis lapſuz vel caſū nec ſic alterius curare debetis moꝛbū. vt vos ipſos poſtponatis egrotos. ne cuilibet vr̄m dicatur medice cura pꝛio teipſm. Cura ergo pꝛio teipſm o frater. vt curatus alterꝰ vulnera curare poſſis. vn̄ ⁊ dn̄s ↄcludēs ait. ypocrita: pꝛimū ejice trabē de oculo tuo: ⁊ tūc ꝑſpicies vt educas feſtucā de oculo fratris tui hinc etiā phariſeus mulierē adulterā accuſātibus: ipſe ait. Qui veſtrū ſine peccato eſt pꝛimus in illam lapidē mittat. Jdeo augꝰ ſubiungit dicens. Ad nos fratres ꝑtinet eſſe mundos ⁊ ſanctos. et ſi tunc fratrē noſtrum deuiare viderimꝰ: repꝛehendere eū. oī manſuetudine ſine moꝛa debemus ne per negligentiam noſtrā pereat. Si igitur ꝗetē ī hoc ſeculo requiē cupis inuenire ⁊ eternam gloriā in celo dic quotidie tibipſi. qđ ſum ego: ⁊ neminē iudices. Scire eni debes. ꝙ quilibꝫ vite cōtēplatiue ſtatum habēs: cui animarū cura cōmiſſa non eſt: non debet deſerere ſui ipſiꝰ cuſtodiā: et attendere ſeu repꝛehendere **C** alios de defectibꝰ ſuis niſi foꝛet tā grādis neceſſitas ꝙ hō ꝑiclitaretur. ſi non ab eo argueretur. vn̄ nota ꝙ in vitis patrū quidā ſenex noīe Moyſes dixit cuidā frī. Niſi habuerit hō ī coꝛde ſuo. qꝛ pctōꝛ eſt: deꝰ nō exaudiet eū. Dixit ei fr̄. Quid eſt ī coꝛde habere qꝛ peccatoꝛ ē. Et dixit ſenex. Si q̄s poꝛtat pctā ſua non videt pctā ꝓxi ſui. Stulticia eſt eni hōi hn̄ti moꝛtuū ſuū: relicto eo abire ⁊ flere moꝛtuū ꝓxi ſui. hic etiā ī eiſdē vitis pꝛm legit̃ ꝙ q̄dā frat̃ interrogauit abbatē paſtoꝛē dicēs. ꝑturbatio michi fit ⁊ idō volo relinq̄re locum iſtū. Et dixit ei ſenex. Pꝛo qua cauſa? Et ille dixit. Quia audiui verba de quodā fratre q̄ me nō edificant. Et dixit ei ſenex. Nō ſunt era: que audiſti. Et ille. Etiam pater verū eſt. nā qui dixit mihi: fidelis eſt. Et reſpōdit ſenex. Nō eſt fidelis qui dixit tibi. Nā ſi fidelis fuiſſet: nequaꝗ̄ dixiſſet tibi talia. Deus enī audiens vocē ſodomoꝝ non credidit: niſi deſcenderet et videret. Et ille dixit. Et ego vidi oculis meis. hec audiens ſenex reſpexit in terram et tenuit paruā feſtucā et dixit ei. Quid eſt hoc? Et ille rn̄dit. Feſtuca eſt. Iterum ſenex intendit ad tectū cellule ſue: et dixit ei. Quid eſt hoc? Et ille dixit. Trabes eſt que portat tectum. Et dixit ei ſenex. Pone ī corde tuo: qꝛ pctā tua ſic ſunt ſicut trabes hec illius aūt fratris de quo loqueris: velut hec ꝑua feſtuca. Audiēs aūt abbas hunc ſermonē admiratus eſt et dixit. In quo te btm̄ faciā abba paſtor: verūtn̄ velut lapis precioſus: ita verba tua gloria et plena gr̄a ſunt. Quedā fratrū ī vitis patrū q̄ ꝓnus erat ad intuenda alioꝝ pctā: ita diabolus illudendo ſeduxit. Quadā vice apparuit ei ꝙ q̄dā frater cū muliere peccaret. Qui cū multū impugnaret̄ a cogitationibꝰ exiſtimās eos ſimul coire: abiit ⁊ pulſauit eos pede ſuo dicens. ceſſate iā. Et ecce erant manipuli meſſis tritici. Ne igit̄ cōſimiliter cōtingat te a diabolo illudi: caue ſm doctrinā bti bernardi: aliene cōuerſatiōis eē curioſus explorator: ac temerarius iudex etiā ſi perperā actū quid deprehendas: nec ſic iudices proximū: ſed magis excuſa. de hac materia nō pauca repies ī proximo ſequenti cap. vno tm̄ excepto.

Quo ordine quis ad perfectionē valeat ꝑuenire per quā de timore dei ad caritatē conſequenter aſcendat. Et de triplici modo viuendi in congregatione. Cap. iiij.

Principiū noſtre ſalutis atqꝫ eius cuſtodia: timor dn̄i eſt ꝑ hunc et initiū cōuerſionis et vicioꝝ purgatio atqꝫ virtutum cuſtodia acquirit̄. Qui videlicet timor dei cum penetrauerit hoīs mentē: cōtēptum oīm rerū parit obliuionē parentū mundiqꝫ ipſius gignit horrorē. Contemptu aūt ac ꝑuatione oīum facultatū humilitas acquirit̄. Humilitas vero his indiciis cōprobat̄. Primo ſi mortificatas in ſe habeat oēs voluntates. Secūdo ſi non ſuoꝝ actuū verū etiā cogitationū nihil ſuo celauerit ſeniori. Sciat ergo nouiciꝰ ſeu etiā nouiter ꝯuerſus ſm dicta patrū: ꝙ nihil ita eſt noxiū monachis et letificat demones quō ſi celent cogitationes ſuas a ſpiritualibus patribus: nihilqꝫ ſic attediat et ſuperat demones ſicut ſi reuelētur eius ſimulationes. Nā ſicut latrones fugiunt eos quos ſciunt ſe de latrocinio velle accuſare: ita demōes ab eis abſcedūt: quos viderint ſpiritualibus patribus ſua cōſilia ſeu temptationes detegere. hinc ſcriptum eſt. Non innitaris prudētie tue. Item Omnia fac cum conſilio et poſt factū nō penitebis. Tertio ſic ſcḋm iohānem caſſianū hūilitas comprobatur. Si nihil ſue diſcretioni ſed ſenioris iudicio vniuerſa committat ac monita eius ſciens libenter auſcultet. Quarto ſi in oībus ſeruet obedientie manſuetudinē patientieqꝫ conſtantiā. Quinto ſi non ſoluꝫ iniuriā inferat nulli: ſed ne ab alio quidem ſibimet irrogatā doleat atqꝫ cōtriſtet̄. Sexto ſi nihil agat: nihil ꝓſumat: ꝙ nō vel cōis regula: vel maioꝝ cohortent̄ exēpla. Septimo ſi omni vilitate cōtētus ſit et ad oīa que ſibi iniūgūtur ſe velut operariū malū iudicauerit et indignū. Octauo ſi linguā cohibeat vel non ſit clamoſus in voce. Decimo ſi nō ſit facilis ac promptus in riſu. Talibus nāqꝫ indiciis et his ſimilibꝰ vera humilitas acquiritur. Que cū fuerit in veritate poſſeſſa: confeſtim ſe ad caritatē: que timorem nō habet: gradu excellentiori perducet per quā vniuerſa que priꝰ nō ſine pena formidinis obſeruabas abſqꝫ vllo labore velut naturaliter incipiens cuſtodire nō iā contēplatione ſupplicij vel timoris vllius: ſed amore ipſiꝰ et dilectione virtutum. De triplici modo viuendi in cōgregatiōe ita te Ber. docet dicēs. Arbitror ꝙ tu qui in congregatione es bene viuis: ſi viuis ordinabiliter ſociabiliter ⁊ humiliter. Ordinabiliter tibi: ſociabiliter ꝓximo: humiliter deo. Ordinabiliter vt in oī cōuerſatione tua ſoliciꝰ ſis obſeruare vias tuas ⁊ in cōſpectu dn̄i: ⁊ in cōſpectu ꝓximi cauens tibi a peccato et illi a ſcandalo. Sociabiliter vt ſtudeas amari: ⁊ amare blandū te et affabilē exhibere: ſupportare nō ſolum patienter: ſed et libenter infirmitates fratrū tuoꝝ: tam morū ꝙ̄ corporū humiliter: vt cū hec oīa feceris: ſpm̄ vanitatis ſtudeas exſufflare: q̄ ex hmōi naſci ſolet ⁊ ꝯtū qñqꝫ illum ſenſeris: negare oīno cōſenſū. Sic in patiēdo malū qḋ triplex eſt triplicē adhibere ꝓuidentiā oportet. Eſt enī malū ꝙ a te pateris: ꝙ a primo et ꝙ a deo. Primū eſt auſteritas penitētie. Scḋm vexatio aliene malicie. Tertium flagellū correctionis diuine. In eo ꝙ a te pateris debes voluntarie ſacrificare. Qḋ a proximo patienter ferre: quod a deo ſine murmure et cum gratiarum actione ſuſtinere. Hec Bern.

¶ De temerario iudicio cauendo ⁊ quō homo ſi vult ſpūalis fieri debeat alios excuſare.

Capitulum .v.

A Diabolus in malicia antiquatus: viros
cōtēplationis cernēs in celeſtibus
conuerſari. Unde ꝑpter ſuperbiam ipſe eiectus
eſt nititur modo aliquo eos ſecum trahere
ad inferna: et qꝛ videt ſe non poſſe eos
vincere in aperto: ideo conatur eos ſaltē decipere
ī occulto: ⁊ ꝗuis diuerſa mala diuerſis
temporibus ſuggerat: tñ ad hoc nititur vt
contemplatiuus de ſe pręſumens: alios iudicet
vitioſos. Ne igitur cōtemplatiuus diabolicis
ſuggeſtionibus decipiaꝛ. audiat apoſtolū
dicētē. Tu quis es: qui iudicas alienum
ſeruū. Suo dño ſtat: aut cadit. Unde
et dñs ait. Nolite iudicare et nō iudicabimini.
In quo eni iudicio iudicaueritis iudicabitur
de vobis: et in qua menſura menſi fueritis
remetietur vobis. Que verba Augꝰ tractans
ita dicit. Hoc loco nihil aliud nobis ꝓcipi
exiſtimo niſi vt ea facta que dubium eſt
quo animo fiant: ad meliorem ꝑtem interꝓtemur.
Quod ēi ſcriptū eſt Ex fructibꝰ eorū
cognoſcetis eos: de manifeſtis dictū eſt que
nō poſſunt bono aīo fieri: ſicut ſūt ſtupra
vel blaſphemie: vel furta: vel ebrioſitas: et
ſiqua ſunt ſimilia: de quibꝰ nobis iudicare
permittitur. De genere autem ciborum que
poſſunt bono animo et ſimplici corde ſine vicio
et concupiſcentia indifferenter ſumi: ꝓhibet
apoſtolus iudicari eos qui carnibꝰ veſcebātur
et vinum bibebāt: ab his qui ſe ab
hmōi alimētis tēꝑabant. Qui māducat ieſt
non manducantē non ſpnat: ⁊ ꝗ non māducat
manducantē nō iudicet. De talibꝰ enim
rebus que poſſūt bono aīo fieri et ſimplici
ꝗuis etiā poſſunt nō bono: de ꝗbus ſolꝰ deus
iudicat: temerariū eſt iudicare maxime
vt cōdēpnemus. ideo dicit apoſtolꝰ. Nolite
ante tēpus ꝗcꝗ̄ iudicare quouſqꝫ veniat dominus
et illuminet abſcondita tenebrarū et
manifeſtabit cogitatiōes cordis: et tūc laus
erit vnicuiqꝫ a deo. De manifeſtis ergo iudicemus
B de occultis vero deo iudiciū relinquamus.
qꝛ et ipſa abſcondi nō poterunt ſiue bona
ſint ſiue mala: cū tempꝰ aduenerit quo
manifeſtenꝛ. Duo autē ſunt in ꝗbus temerariū
iudiciū cauere debemus. Cū incertū eſt.
quo aīo ꝗd factū ſit. vel incertū eſt futurꝰ ſic
qui nūc malus vel bonꝰ apparet. Si ergo ꝗſpiā
verbi gratia conqueſtꝰ de ſtomacho ieiunare
noluerit. et tu id nō credēs edacitatis vicio
tribueris: temere iudicabis. Itē ſi manifeſtā
edacitatē ebrioſitatē qꝫ cognoueris ⁊ ita
reprehenderis quaſi nunꝗ̄ ille poſſit corrigi
atqꝫ mutari: nichilominꝰ temere iudicabis.
Non ergo reprehēdamus ea que neſcimus
quo aīo fiant: neqꝫ ita reprehēdamꝰ ꝗ̄ manifeſta
ſunt: vt deſperemꝰ ſanitatē. Qualiꝛ debeamus
alioꝝ dicta vel facta excuſare Ber.
declarat dicēs. Excuſa intentionē: ſi actum
non potes. puta ignorantiā. puta ſurreptionem.
puta caſum. Quod ſi etiā oīno diſſimulationē
rei certitudo recuſat: ſuade nihilominus
ipſe tibi et dicito apud temetipſum vehemēs
fuit nimis iſta tēptatio. Quid de me
illa feciſſet. ſi accepiſſet in me ſimilē poteſtatem?
Quapropꝛ homo ſi ad altiora virtutum
aſcendere deſideras quotienſcūqꝫ aliquid reprehenſione
dignū tibi videꝛ in eis quorū curā
aīaꝝ nō dū ſortitus es: excuſa eos ſicut iam
dictum eſt. cogitans etiā ſtatī apud te. qd id
in eis fortaſſis reddit excuſabile. aut infirmitas.
aut ignorantia. aut ſurreptio. aut ſubitaneꝰ
caſus. aut forte magna ſanctitas eorum:
qua in aliis excellenter ꝓpollēt. aut certe
aliquid aliud. qd ſi in te eſſet: excuſationem
nō haberet. ⁊ ſi in te eſt. graui vltiōe plectendum
eſt. Si igitur aliquē certitudinaliter vel
C ꝓbabiliter noueris pctōrē. caue diligēter ne
ꝓpter hoc ipſum condēnes. ſed viciū tibi diſpliceat
⁊ cōpatiaris iniquū. potes ꝓ ſone laudabis
etiā dñm tuū ꝙ nō ꝑmiſit ipſum grauiꝰ
cadere: nec te illud viciū ꝑpetrare. Nullo eni
modo dubites quin grauiſſima ⁊ turpiſſima
duceres ad effectū: ſi te dñs a malo nō cuſtodiret.
Deinde ſuppliciter deū exorabis vt ipſum
⁊ quēlibet peccatorē reuocet a peccato: ⁊
te cuſtodiat ab oī malo. Niſi eni noueris cōpati
pctīs proximoꝝ: ad bonū indurabiꝛ cor
tuū ⁊ forte in malū rues ſine freno. Nam ſepe
merentur temerarij iudices alioꝝ. vt aut ī
ſimilibꝰ aut grauioribꝰ exceſſibus cadere ꝑmittanꝛ.
vt diſcant ex ſua infirmitate q̄liter
debeant cōpati infirmitati aliene. vñ grego. ait
Conſiderata infirmitas ꝓpria: mala nobis
excuſat aliena. Notandū ſm Ber. ꝙ carnales
ſemꝑ imitantur iudeos ꝗ dixerūt ei quē
D dñs iheſꝰ ſanauerat. Quis eſt ꝗ dixit tibi, tolle
grabatum tuum ⁊ ambula. Non enim dicebāt.
quis eſt qui te ſanum fecit ſed quis eſt
qui dixit tibi. tolle grabatum tuū et ambula
Sic accipiebant quod poſſent reprehendere
nō ꝙ poterant laudare. Sic carnales hoīes ī
malam iudicant ꝑtē frequenter que vident:
et quaſi de omnibus perdunt. Nam ſi quod
vitium eſt in homine illud pre oculis ſepius

repꝛeſentāt virtutes vero eius nō attēdētes. Sitis ergo ſpirituales: et omia cedēt tibi in bonū. Nā ſpūaliter viuētes oīa referunt ad laudē dei ſiue ſit ꝓſperitas ſiue ſit aduerſitas: et nō dubitant qꝛ omia recta fiant deo cuncta recte operante vel iuſte permittente et oīa in bonam ꝑtem interpꝛetanẽ et ita ſpirituales de oībus lucranẽ. Ne ergo tu qui in altū contēplationis aſcendiſti maius pꝛecipiciū doleas ſuſtinere: alios temere iudicando: pone te tui cōſideratione in nouiſſimo E loco et cadere nō valebis dei ꝯmendans opera et oīa cōmendabis. Attēde ergo o hō in cōtēplationis dulcedine conſtitutus ⁊ cognoſce qualiter deus ꝓpter ſui honoꝛē faciēs creaturā: diuerſis diuerſa voluit munera elargiri. vt nō vno mō: ſed multipliciter honoꝛē atqꝫ ſui theſauri manifeſtari ſic queāt: vt cōmēdādi ſuā magnificētiā materiā multifoꝛmiter habeamꝰ. Debes ergo pꝛimo cogitare ꝙ deus ſit bonus paterfamilias oꝛdinās domū ſuā diſpēſat filioꝝ potentiā ſapientiā et bonitatē: ⁊ ſm ꝙ viderit: diuerſa cōmittit officia et tribuit dignitates. Cogita ergo pꝛimo tu qui cōtēplationi vacas ꝙ deus benigniſſimus pater tuus ſciens te ad oīa imbecillē: noluit te in periculoſis et difficilibus ac multiplicatis opibus miniſtrare: ſed ſua clementia tanꝗ infirmū per contēplationis ꝗetem te voluit conſolari. Alios vero cernens in caritate feruētes et foꝛtiter radicatos: voluit ſup ꝑiculoſa et difficilia oꝛdinare nihilominꝰ ſibi ꝗetē tribuēs poſt laboꝛē et cōſolationē nō modicā in laboꝛe. Si ergo videris te ſpūalibus inherere: ceteros aūt circa alia laboꝛare non eos iudices: ſed ſapientiā et bonitatē dei inſpice te infirmū agnoſce: alios quoqꝫ foꝛtes eſſe cōſidera. Quō eni foꝛtē te reputare potes: qui ꝓpter tuā nimiam lecti molliciē.i. ꝓpter cōtemplationis dulcedinē ſuſtinere te non vales: ſed ad modū arundinis omni vēto moueris. Quid ergo faceres ſi te opoꝛteret vna manu edificare et altera hoſtes effugare? Nempe ſolo pauoꝛe deficeres: lauda ergo dñm deū tuū: qui potentes poſuit in arduis et aduerſis: pꝛudētes intētos fecit ſtudijs clemētes bonoꝛum temporalium diſtributoꝛes oꝛdinauit. Te autē ne deficeres voluit quieſcere per contēplationē. Ne errares voluit ſubtilia et curioſa inueſtigare: vt ſimplicitatem haberes. Et ne malꝰ diſpenſatoꝛ eſſes voluit te abnegare omnia vt pauper eſſes. Non ergo te de iſtis exaltes neqꝫ alios iudices: ſed exaltes: nec abijcis recludas eos quos videris ocioſos. Debes enī cogitare ꝙ tanꝗ ſapiētes ⁊ ꝓbi theſaurū acquiſitum abſcondunt laboꝛantes in occulto ⁊ quieſcentes in publico. Aut certe cogita ꝙ deꝰ ꝑmittit eos in iſtis et manifeſtis deficere ne de maximis que eis conceſſit: in ſuperbiā eleuentur. Et quāuis ſic facere debeas de omībus ſupꝛadictis: tamē quia vides eos in periculo eſſe: debes tu qui in quiete exiſtis: pꝛo eis oꝛare: ac ſi poſſis eos allicere ad quietem. Debes ſcd̄o oīa ad laudeꝫ reducere creatoris: qđ facere poteris per hūc modum ⁊ etiā melius: ſi dominus dignabitur indicare tibi. Cū enim videris aliquos in ꝑlatiõe temporali ſiue ſpirituali ſiue dignitate aliqua conſtitutos: hoc eſt factum ad commēdandam magnificētiam dei ⁊ potētiā cogitabis: quā ⁊ laudabis. Sed non ita ſe habent quidam. F Nam ſm hugonem ſunt nonnulli ſubditi qui ſuoꝝ pꝛelatoꝛum occupationes accuſāt ingreſſus ⁊ egreſſus eoꝛum dāpnāt cauſas ignoꝛant: ⁊ ſi cognouerint turbant: cōſilijs ſe ingerunt: cur quō a quo factū ſit: querūt. Sic maria que in ſilentio debet eſſe marthe detrahit ⁊ que verba domini audire cōſueuerāt vel debuerat: verboſitati ſeruit. hec ē falſa maria. Eſt enim vera maria ⁊ falſa maria: vera martha ⁊ falſa martha: vera maria tacet audit lachꝛimatẽ. Falſa maria conꝗritur ꝙ non egreditur ꝙ exercitia non oꝛdinat ꝙ ſecularibꝰ non admiſcetur. Hinc etiā Ber. ait. Fratres reuereamur epiſcopos ⁊ pꝛelatos: ſed reuereamur laboꝛes eoꝛum. Si labores penſamꝰ: non affectamꝰ honoꝛes. Agnoſcamus impares vires noſtras: nec delectet molles ⁊ feminneos humeros viroꝛum ſupponere ſarcinis nec obſeruemus eos: ſed honoꝛemus. Inhumane nempe eoꝛum redarguis opera quoꝛum onera refugis. Temerarie obiurgat virum de pꝛelio reuertentē: mulier manens in domo. Dico enim ſi is qui de clauſtro eſt: eum qui verſatur in populo interdum minus diſtricte: minuſ ve circumſpecte ſeſe agere depꝛehēderit: verbi gratia in verbo: in cibo: in ſompno: in riſu: in ira: in iudicio nō ad iudicandū cōfeſtim ꝓſiliat: ſꝫ meminerit ſcriptū. Melioꝛ ē iniquitas viri ꝗ mulier bñfaciēs. Nā tu quidē ī tua cuſtodia vigilans bñfacis: ſꝫ qui iuuat multos ⁊ melius facit ⁊ virilꝰ. Nō ſi implere nō ſufficit abſqꝫ aliq̄ iniq̄tate.i. abſqꝫ q̄dā ineq̄litate G vite ⁊ ꝯuerſationis ſue: memēto qꝛ caritas opit multitudinē pctōꝝ. hec Ber. Sꝫ iā redeamus ad verā mariā. Unde paruꝫ digreſ=

ſi ſitimus vera itaq maria ſm hugonem prefatum emit vnguentum. frequentat ſepulcrum vt vngat mortuum. Emit precio boni operis frequentat deſiderio deuotionis. vngit verbo cōſolationis. Falſa maria vendit. frequentat. non ſepulcrum ſed forū. Timeo aūt ne cū redierit. cū fatuis virginibus clauſam inueniat ianuā vera aūt martha cōqueritur ꝙ ſola miniſtret. ꝙ ſolicitudine rei familiaris turbetur. ꝙ cū ſorore verba dn̄i non audiat. Audiat ergo non ſolum vera martha vn̄ conſoletur. ſed etiam falſa martha quod pertimeſcat. Ait enim dn̄s lincolū religioſo p indempnitate domus ⁊ neceſſitate: bene licet corpore de clauſtro egredi dum modo mente ſimplici cum iacob domi habitet. Qui ei peccatori ſuo p̄te hoc eſt animo in clauſtro habitat licet corpore ſit extra propter peccatorum ſui partē dicetur potiꝰ i clauſtro eſſe ꝙ̄ extra. Et econtra q̄ animo eſt in ſeculo. licet in corpore ſit in clauſtro. potius eſt extra clauſtrū ꝙ̄ intra. Clauſtrū igitur q̄ pro neceſſitate fratrum corpore egreditur. animo ⁊ voluntate in clauſtro degens: eterna meditans cū maria. ⁊ tranſitoria exterius miniſtrās cū martha: talis eſt in gerarchia hūana: quales ſūt angeli per cōtemplationē deo aſſiſtentes ⁊ ſimul per officia ſibi deputata nobis miniſtrātes i iherarchia angelica. Qui vero ambitione dignitatis. aut libidiſe curioſitatis. aut delectatione voluptatis. ſub pretextu neceſſitate adminiſtrationis egreditur nihil aliud eſt ꝙ̄ cadauer mortuū. pannis funebribus inuolutum de ſepulcro egreſſum a diabolo inter homines motū et exagitatum in hec ille vnde ſm A hugonē prefatum. Falſa martha non conq̄ritur ꝙ ſola miniſtret. ſed ſolis exterioribus delectat̄. Sed quia ſimilis ſimilem q̄rit: ideo falſa martha vult habere ſociam falſam. ſ. mariam. Quibus licet vnū eſſet neceſſariū vnū tn̄ eſt cōtrariū. qꝛ cum vnitatē ſeruare deberent. detractioni ſtudent. Tales prelatorū dignitatē non reuerētur. nec poteſtatē timent ſed abutuntur. Lege clauſtrali ſtatuta turbant. hec contra eos q̄ non ſolum p̄latorum: ſed ⁊ officialiū mores temere iudicant dicta ſunt. Sed redeamus iam ad doctrinā bonauenture dicētis. Cū videris aliquos ſcientie inſiſtentes ⁊ nō ſolum creatoris. ſꝫ etiā creaturarū occultiſſima inq̄rentes. et quemlibet verſum curioſiſſime ordinantes. hoc eſſe ad manifeſtandā dei ſapiētiā nō ignores et in eis diuinam ſapientiam commendabis Cū aūt videris aliquos temporalibus negocijs inſiſtentes in ipſis laudabis diuinā clemētiā ꝙ tales quieſcentibus prouidere. Si videris aliquos inſiſtere operibus pietatis i ipſis laudabis diuinam bonitatem ſe ad oīa diffundentē. Si videris aliquos ceteros iudicare diuinum iudicium time. Si penam videris inferentes. diuinam recogita iuſticiam. Si videris rigidos. diuine iuſticie expaueſce rigorem. Si reprehenſores videris cauſarū diſcuſſionis futuri iudicij recordare. Si videris prelatos circa punitionem remiſſos. i eis diuinam miām commendabis. Si calorem habueris recogita dei patris erga nos nimiā caritatem. qua ſuum voluit filium incarnari ⁊ pro nobis omnibus crucifigi. Si frigus habueris ab oī eſtu miſerie refrigeriū anhelabis ⁊ ſic potes omnia adducere ad laudem creatoris. Non enim debet eſſe creatura. in qua ſuum non honorificet creatorem. hoc eſt ipſo omnis creatura digna eſt omni laude ꝙ a deo condita eſt. ⁊ ab eo ſeruatur in eē ⁊ hoc ipſo ꝙ datur eſſe. ſ. vt eius ſuum mirabiliter cōmendat auctorē. hec pauca exempla poſui vt viam habeas ad maiora: ⁊ iſtud eſt diuinum iudicium ad quod apoſtolus te. inuitauit dicens. Spiritualis homo omnia diiudicat: ⁊ ipſe a nemine iudicatur. Non eni vult innuere ꝙ ſpiritualis homo ceteros debeat iudicare vel condēpnare cum alibi ipſe dicat Nolite ante tēpꝰ q̄c ꝙ̄ iudicare. Et alibi. Tu q̄s es q̄ iudicas alienū ſeruū.

¶ De ſuſpicione cauēda ⁊ eius gradibꝰ ⁊ ꝙ temere de alioꝝ factis iudicātes multū deo diſplicēāt. Ca. vi.

B Notandum ꝙ ſuſpicio importat opinionē mali. vn̄ ex leuibus indicijs p̄cedit: et cōtingit ex tribus. vno quidē modo ex hoc ꝙ aliq̄s i ſeipſo malus eſt: et ex ipſo q̄ſi cōſcius ſue malicie facilit̄ de alijs malū opinatur. vn̄ ſcriptum eſt. In via ſtultus ambulans cū ipſe ſit inſipiens oēs ſtultos eſtimat. Alio modo prouenit ex hoc ꝙ aliq̄s male afficitur ad alterum. cū aliquis contēpnit vel odit aliquē vel iraſcitur. vel inuidet ei ex leuibus ſignis opinatur malum de ipſo qꝛ vnuſquiſq facilit̄ credit: qđ appetit. Tertio modo prouenit ex lōga experientia. vn̄ philoſophus dicit in q̄nto rethorice. ꝙ ſenes ſūt maxime ſuſpicioſi: quia multotiēs experti ſunt aliorū defectus. prime aūt due manifeſte ſuſpicionis cauſe ptinēt ad puerſitatē affectus. Tertia vero cauſa diminuit rationē ſuſpicionis inq̄tū experientia ad certitudinē pficit q̄ eſt cōtra rationē ſuſpicionis. Primꝰ gradꝰ eſt. qn̄ ex leuibus indicijs de bonitate alicuius

dubitare incipit. ⁊ hoc eſt veiales leue pctm̄
Secūdus gradus ē cū aliqs ꝑ certa maliciā
alterius eſtimat ex leuib⁹ indicijs. et hoc ſi ſit
de aliquo graui eſt mortale pctm̄ iniuſtū non
eſt ſine contēptu pxi vt gloſa ſup illud. No
lite ante tēpus iudicare ibi inter alia ſic dicit
Et ſi ſuſpitiōes vitare nō poſſum⁹ q2 hoīes
ſum⁹ iudicia tn̄. i. diffinitiuas firmaſq ſen-
tias cōtinere debem⁹. Tertius gradus: cum
aliquis iudex ex ſuſpitiōe ꝓcedit ad aliquem
cōdēpnandū et hoc directe ad iniuſticiā perti
B net vñ eſt pctm̄ mortale. Et notandū q̄ eſt
differētia inter timorē et ſuſpitionē. ⁊ teme-
rariū iudicium atq iuſtū iudiciū. Timor ſe
cundum iſtam acceptionem eſt quādo michi
mali ſuſpicor de aliquo timeo tamē qđ ma-
lum quod nondum euenit poſſit euenire niſi
caueatur Sicut cum obſeruātur ſeris mona
ſteria et iuuenes ꝓhibentur ad incautis fa
miliaritatib⁹ non quia malū iam velle facere
preſumatur ſed timetur mali actio ſi nō pre
caueatur Suſpicio eſt qñ ſine rationabili ꝓ-
ſumptiōe reputo aliqđ factum eſſe mali vel
aliquē velle facere malū ⁊ nō eſt ita et hoc vi
ciū eſt ⁊ pctm̄ ſepe. Iudiciū temerariū eſt qñ
credo aliqđ factū eſſe mala intētiōe. qđ potu
it etiam alia fieri intentione. cum actio ſit in
ſe indifferēs. ⁊ hoc eſt viciū. q2 cordis intētio
iudicat q̄ ſoli deo manifeſta eſt. Iuſtū vero
iudiciū eſt qñ ineuitabilib⁹ cōiecturis aliqđ
diſcernitē malū eſſe. vel qñ ipſe actus eſt in ſe
mal⁹ et illicit⁹ vt cū video aliquē occidere ho
minē iniuſte vel tales conat⁹ ad peccatū qui
C ſemꝑ ſunt illiciti et incōgrui. Quod multū
deo diſpliceat temerariū iudiciū hijs narra-
tionib⁹ de vitis patrū extractis manifeſtiſſi-
me lectori patebit. Fuerūt duo fratres ma-
gne vite in cōgregatiōe. ⁊ meruerunt videre
ſinguli gratiā dei in alterutrū. Factū eſt aūt
aliqñ vt vn⁹ ex eis egrederet in. vi. fe. extra
ꝯgregationē ⁊ videret quēdā mane mandu-
cantē. Dixitq ei. hac hora māducas i. vi. fe.
Die aūt ſequēti facta eſt celebratio miſſarū.
ſm̄ cōſuetudies. Intuēs aūt eū frater ei⁹ vidit
grām q̄ data ei fuerat diſceſſiſſe ab eo ⁊ ꝯtri-
ſtat⁹ eſt. Qui cū veniſſent in cellam dicit ei.
Quid feciſti frater q2 nō vidi ſicut pridem
dei grām in te. Ille aūt dixit. Ego neq in
actu. neq in cogitationib⁹ cōſci⁹ michi ſum
alicuius mali. Dixitq frater eius. Nec ſer-
monē aliquē odioſū locut⁹ es. Et recordat⁹
dixit. Etiā heſterna die vidi quēdā mane cō
medentē ⁊ dixi ei: Hac hora manducas in
vi. fe. hoc eſt pctm̄ meū. ſed labora mecū du
as ebdomadas et rogem⁹ deū: vt michi indul
geat. Fecerūtq ita. Et poſt duas ebdoma-
das vidit frater grām dei iterū venientē. ſup
fratrē ſuū. et cōſolati ſunt deo: qui ſolus bo
nus eſt gratias referētes. venit abbas yſaac
de thebayde: in cōgregationē fratrū: ⁊ vidit
quēdam de fratribus culpabilem. et adiudi
cauit eū. Cū autem exiſſet inde ⁊ perexiſſet
ad heremum: venit angelus dei ⁊ ſtetit ante
oſtiū eius dicēs. Non te ꝑmitto intrare. Ille
autē dixit. Que eſt cauſa? Et dixit angelus.
Deus miſit me: vt dicerem tibi vbi iubes vt
mittam illum fratrem culpabilem: quē ad
iudicaſti. Et ſtatim abbas yſaac penitentiā
egit dicens. Peccaui ignoſce michi. Et dixit
angelus. Surge ignoſcit tibi deus. Sed cu-
ſtodi te de cetero: ne adiudices quēq̄ priuſq̄
deus adiudicet eū. Factus eſt aliquando con
uentus in ſiti: ⁊ loquebant̄ patres de quodā
fratre culpabili: abbas autem prior tacebat
Poſtea autem egreſſus eſt et tollens ſaccū
impleuit eum harena. et portauit eum in hu
meris ſuis. Et mittens in ſportellam mo-
dicū de eadē harena portabat etiā ipſā ante ſe
Interrogat⁹ aūt a patribus quid hoc eſſet il
le reſpōdit Saccus iſte qui multū harene ha
bet peccata mea ſunt. quoniā multa ſunt et
poſui ea ſupra dorſū ne doleā pro ipſis et lu
geam Iſta autē modica harena. peccata ſūt
illius fratris et ſunt ante faciem meam et in
ipſis exerceor iudicans fratrem. quod tamē
non oportet ita fieri. ſed mea magis peccata
ante me eſſe et de ipſis cogitare ⁊ rogare deū
vt michi ignoſcat. Hec autē patres audiētes
dixerūt vere hec eſt via ſalutis venit ad quē
dam ſolitariū. preſbiter cuiuſdā baſilice vt
conſecraret ei oblationē ad cōmunicandū ve
niens autē quidā alius ad illū ſolitariū. accu
ſauit apud ipſū eundē preſbiterū. Qui cū ex
conſuetudine iterū veniſſet ad eū vt conſe-
craret oblationem ſcandalizatus ille ſolita-
rius non aperuit ei. preſbiter autem hoc vi-
ſo. diſceſſit Et ecce vox facta eſt ad illum ſo
litarium dicens. Tulerunt ſibi homines iu
dicium meum. Et factus eſt velut in exceſſu
mentis et videbat quaſi puteum aureum ⁊
ſitulam auream et funem aureum et aquā
valde bonam. videbat autem et quendam le
proſum haurientem et refundentem in va-
ſe et cupiebat bibere et non bibebat eo quod
leproſus eſſet ille qui hauriebat. Et ecce ite
rum vox ad eum dicens. Cur non bibis ex
aqua hac? Quam cauſam habet ille qui im
plet? Implet enim ſolum modo et effundit in

vaſe. Jn ſtatim reuerſus ſolitarius ⁊ conſiderans virtutē viſionis. vocauit p̄ſbiterum et fecit cū ſicut et prius ſanctificare ſibi oblationē. Dixit quidā ſenex. Non iudices fornicatorē ſi tu caſtus es. quia ſimiliter legē p̄uaricaris. Etenim q̄ dixit nō fornicaris. dixit nō iudices. Frater quidā interrogauit abbatem paſtorē dicēs. Quid faciam qꝛ puſillanimis ſio dū ſedeo? Dixit ei ſenex. Nulli ſpernas neqꝫ condēpnes. et nulli obloquaris. ⁊ deus p̄ſtabit tibi quietē. et erit ſeſſio tua ſine perturbatiōe. Dixit abbas alonis. Niſi dixerit hō in corde ſuo ego ſolus ⁊ deus ſum⁹ in iſto mūdo: requiē nō habebit. Interrogauit abbas Joſeph: abbatē paſtorē dicēs. Dic mihi quō monachus fiā: Dixitqꝫ ei ſenex. Si vis requiē inuenire. ⁊ in hoc ſeculo et in futuro: in oī cauſa dic. Quis ſum ego. Et ne iudices quēq̄. Frater quidā interrogauit eū iterum dicens. Si videro culpā fratris mei. ſi bonū eſt celare eam. Dixit ei ſenex. Quacūqꝫ hora tegimus pctm̄ fratris noſtri: teget etiā deus noſtrū. et quacūqꝫ hora ꝓdiderimus culpas fratrū et deus noſtras ſimiliter ꝓdet.

¶ De obedientia. Cap. vij.

A OBedientia eſt ꝓprie voluntatis ſubiectio arbitrio ſuperioris. Et notandū ꝙ triplex eſt obediētia. ſ. neceſſitatis. cupiditatis. et caritatis. Neceſſitatis eſt: qū quis cogitur inuitus. et libenter eſſet liber ſi poſſet ⁊ auderet vt aſini et ſerui maliuoli et ſimiles. Cupiditatis eſt: quando quis ꝓ mercede terrena et cōmodo tēpali. vel cōſolatiōe exteriori libenter facit qđ ei iniūgit vt canis vel aucipitē vel mercenarius et ſimiles illis quorū obediētia q̄to plus habet de tēpali ꝓprio cōmodo vel ſolatio. tanto min⁹ habet meriti coram deo. Merces p̄mi: ē euaſio pene quā timet incurrere ſi nō obediat. Merces ſecundi eſt ſpes adipiſcēdi qđ deſiderat. ſ. mun⁹ vel ſolaciuꝫ tempale. Obedientia caritatis eſt: qū ex caritate et ꝓpter deum et ꝓpter remuneratiōem diuinam quis obedit. hinc greg. ait. Obedientia non ſeruili metu: ſed caritatis affectu ſeruanda eſt non timore pene: ſed amore iuſticie. Si autem prelati a via rectitudinis et veritatis deuiauerint non faciamus qualia agunt. ſed qualia dicunt. De talib⁹ enim dicit dñs. Que dicunt facite que aūt faciunt facere nolite. Bern. Nec tū ſufficit exterius obtemperare maiorib⁹ noſtris: niſi ex intimo cordis affectu ſublimiter ſentiam⁹ de eis. Quod ſi tam manifeſte indigna innotuerit p̄lati alicuius vita. vel nihil omnino diſſimulationis nihil excuſatiōis admittat: ꝓpter eum tamē a quo eſt oīs poteſtas ip̄m quē modo talē nouimus excelſum reputare debem⁹ nō preſentibus pſone meritis ſed ordinationi diuine B dignitati ipſius officij deferētes. Si qui ergo p̄lati in aliquo errare videntur. vel min⁹ religioſi eſſe creduntur. faciles ſunt excuſandi qꝛ in pluribus et diuerſis reb⁹ multipliciter occupati. nō poſſunt q̄nqꝫ negligentiam vitare. Et ſepe ꝙ in eis reprehēdim⁹ magis ex nōo vicio eſt q̄ ex eorum culpa. Et ſepe ꝙ ipſi pro bono faciūt nō intelligim⁹ et nos intentionēꝫ eorū nō recipim⁹ pro bono. ⁊ male de ipſis iudicam⁹. Igitur honora eos in corde tuo. nec ſpernas eos ne forte eū ſpernas cui⁹ vices gerūt. Nam domin⁹ dicit. Qui vos ſpernit me ſpernit q̄ vos audit me audit. Et ad ſamuelem idē dñs ait cuꝫ ſperneretur a iudeis Non ſpreuerūt te ſed me Idem quoqꝫ ſanctus Samuel ſubditus erat quōdam heli peccatori electus etiā dauid reprobo ſauli. et neuter eorū inuentus eſt vn̄ q̄ prelatū ſuū licet peccatorem et reprobum inhonoraſſe ſed in magna reuerētia habuiſſe Si igitur prelatis tuis reſiſtis. dei ordinationi vt ait apoſtol⁹ reſiſtis ac proinde vt idē cōcludit tibi dāpnationē acquiris hic Aug. ait Oportet nos obedire deo et eius vicariis ſi ſaluari cupim⁹ Et ſi difficile nobis videtur cōſiderare debemus obedientiā filij dei et noſtram deponere contumatiam non differamus Ipſe enī dei filius obediēs fuit vſqꝫ ad mortē et tu q̄ cinis es et vermis contēpnis obedire deo. Totiēs profecto noueris te deo non obedire. quotiēs prelatis tuis dei vices gerētibus inobediens et rebellis extiteris. Notandū vero ꝙ criſtus obediētiā docuit et in mūdū iſtū veniens et de mundo tranſiens et in mūdo manens. Primū oſtenditur Joh. vi. Deſcendi inquit de celo non vt faciā voluntatem meā ibi ſed voluntatē ei⁹ qui me miſit Secūdū patet. Mat. xxvi. Nō ſicut ego volo ſed ſicut tu Tercium etiā patet. Jo. xx. Sicut mādatū dedit michi pater ſic facio vñ Ber. ait Mementote fratres criſtus ne perderet obediētiam perdidit vitā in ſignum ꝙ obediēdo mandato patris mortem ſuſtinebat. C Obedientia ponit hominem in excellentiſſimo ſtatu in preſenti et in futuro, primum oſtenditur in deutro. cap. xxviij Si audieris vocē domini dei tui: faciet te dñs deus tuus excelſiorem cunctis gentibus. Secundū oſtenſū eſt cuidā principi in extaſi poſito qui vidit quatuor ordines ante deū. Primus erat ordo hominum infirmantiū et gra ṡlas deo agentium. Secund⁹ erat eorum qui fuerant hospitales. Tercius erat eorū q̄ solitudinem sectabantur. ⁊ hoīes non videbant. Quart⁹ aūt erat eorū q̄ propter deū ⁊ obediētiam solicite sunt subiecti patribus. Et erat hec ordo supior aliis tribus: ⁊ maiorē gloriā p̄ ceteris habebat videns torquē aureū et corona. Et cū q̄reret senex. Que iste ordo esset superior aliis tribus: responsum est ei. Quia oēs alii habent aliquā requiem adimplendo ꝓprias volūtates. Huius in bonis operibus: hic aūt ordo oēs voluntates suas relinquens totus pendet ad voluntatem ⁊ iussionē p̄ris spiritualis: ꝓpterea ⁊ maiorem gloriam habet. Obedientia salus est oīm fideliū ac genitrix oīm virtutū. regniq̄ celorū inuentrix. Obedientia celos apit: et hoīem de terra eleuat. Obedientia cohabitatrix est angelorum. Obediens a q̄d vult a deo impetrat. vn̄ gre. ait. Si obediētes fuerim⁹ ꝓpositis nostris. obediet deus orationib⁹. hinc ⁊ aug⁹ de ope monachorꝝ dicit. Citius exauditur vna oratio obedientis. q̄ decem milia contemptoris. Obedientia hominē expedit ⁊ exoneratū reddit: cū obediens alleuiat⁹ a seipso sit: alii incumbit solicitudo pro ipso ⁊ tēporaliter ⁊ spiritualiter. Id obediēs non pōt solū currere. sed etiā volare. si tn̄ eius obedientia habeat duas alas sibi coniunctas. s. volūtariā paupertatē ⁊ castitatē. vn̄ ⁊ bern̄ ait. Magna penitētia est paupertas: qua tā cito volat in celū. Nam i aliis virtutib⁹ q̄ sequitur ꝓmissio futuro tempe iudicat. paupertati aūt nō tā ꝓmittitur q̄ datur. Castitas etiā magna pēna est q̄ expedit hoīem ab illa delectatiōe qua difficilimū est hoīem vn̄ vtiq̄ a fortissiā occasione peccandi. s. a muliere q̄ quā diabol⁹ adam deiecit. Legit de salomōe sic. Fecit salomon q̄ non placuerat corā dn̄o: et suscitauit dn̄s aduersariū salomoni. Sic accidit religioso q̄ obediētiā nō seruat ei cui promisit. quia dn̄s ꝑmittit eum impugnari et vinci. et sic perit q̄ propriam voluntatem vult sequi in religione tanq̄ filius perditionis. vere filius perditionis est: qui de loco salutis facit sibi locū dampnationis. et cum esset liberatus de mari huius mundi. et iam ingressus nauem religionis etiam ibi periclitatur. Nobilissimū genus triumphi: est seipsum vincere. quod facit vir obediens vnde gre. Dum enim aliene voci humiliter subdimur: nosmetipsos ī corde superamus. hinc etiam prouerbiorum xvi. dr̄. Melior est qui dn̄atur animo suo: expugnatore vrbium. vnde seneca. quoq̄ dicit

Qui seipsum vincit. contra omnia fortis est. vere obediens deo subiectus est et merito iā cetera ei subiecta sunt: et nihil ei repugnat. Deus in obediente pugnat. ideo non est mirum si ipse triumphat hinc in prouerbiis capitulo. xx. primo scriptum est vir obediens loquetur victorias. Nam vt ecclesia dicit. q̄ custodit preceptum: non experietur quicq̄ mali. Et q̄d lr̄ diligens auscultando. audi q̄ miraculose discipul⁹ cuiusdam senis in vitis patrum a periculo fuit liberatus quia patri suo obediuit. Senex quidā cū sibi deessēt vite necessaria p̄cepit discipulo suo. vt iret ī vicum ad ministrum qui solebat ei necessaria deferre discipulus autem licet timeret ire propter scandalum. s. ne forte caderet in tēptationem vel peccatum dixit tamen se iturū propter obedientiam. Cui senex ait vade cōfide in domino et de⁹ proteget te ab omni tēptatione. Cū autem venisset ad hostium ministri senis: aperto ostio inuenit filiam ministri solam que amplexans eum: cepit allicere eum ad commixtionem carnis. Et cum vrgerent eum cogitationes clamauit ad dominum dicens. Deus ꝓpter orationem eius q̄ misit me saluū me ex hac hora. Et statim inuentus est ad flumen iuxta monasteriū suū ⁊ reuersus est ad senē sine macula. Preterea scire debes lr̄e q̄d obedienti obediunt omia ⁊ creator et creature. De creatore. habes in libro Iosue cap. x. Non fuit post ea tā longa. obediente dn̄o voci hoīs. De creaturis vero multa exempla habes in vitis patrū: ex q̄bus aliqua causa edificationis subiungam. Quidam de senioribus misit discipulū suū ad hauriendā aquā et erat puteus remotus a cella. Discipulus vero oblitus funē. venit ad puteum ⁊ ꝓ longitudinē vie non audens reuerti pro fune ne forte contristaret seniorem: prostrauit se in oratione ⁊ surgens de oratiōe: clamauit. O putee: putee: misit me seruus ihesu xp̄i. abbas meus vt hauriam aquam. Et statim ascendit aqua ad os putei: ⁊ impleuit ille lagenam glorificans potentiam saluatoris. Aqua vero putei reuersa est in locum suum. Item in vitis patrum abbas paul⁹ precepit discipulo suo iohanni vt afferret ei fimum boum: qui erat ei necessarius ad vtensilia. At ille ait. In loco vbi fim⁹ est habitat leena. Cui abbas. Si venerit sup te alliga eā et duces eam tecum. Iuit iohēs. et inuenit leenā irruētē sup se. q̄ voluit eā tenere: sed ipsa aufugit. Io. vero seq̄bat eā dicens. Abbas me⁹ precepit vt alligatā ſe ducam ad ſuum. Et ſtatim beſtia ſubſtitit et tenens eā reducebat ad monaſterium. Quod cum vidiſſet abbas: ne forte diſcipulus inde extolleret dixit ei. Sicut tu inſenſibilis es: ita inſenſibilem beſtiam adduxiſti. A Solue eam et dimitte vt pergat ad locū ſuū. Bern. inuitās nos ad obediētiā ſic dicit. Kara mihi in terris diſcretio. Ideo diſcretionis loco fratres in vobis ſupplicat virtus obedientie: vt nihil plꝰ nihil minus nihil aliter ꝙ̄ imꝑatum eſt vobis faciatis. Perfectus obediens vt idē ait dat ſuū velle et ſuū nolle: vt ſemꝑ poſſit dicere. Paratū cor meū deus paratū ⁊c. Obediētia vt Aug. dicit: non niſi hūilium eſſe poteſt cū hūilitas ſit ſenſus ꝓprie vacuitatis humilis habet vbi ſenſū alienū recipiat quaſi vacuus a ſuo. Et ꝗ ſenſū alienū recipit niſi apte ſit malus recipit alienā volūtatē. ⁊ ſic fit obediēs. Superbus vero ꝑus exibit de ſenſu ſuo ꝙ̄ recipiat alienū ſenſum vel alienā volūtatē ⁊ fiat vere obediēs. Cibꝰ in quo eſt nimis de ſale: quaſi perditꝰ eſt facilius cibo additur: ſal ꝙ̄ ſubtrahitur. Sic qui ad religionē venit: ſi ſal ꝓpꝛium ſenſus nimis in eo abundet non eſt aptus religioni faciliꝰ homo ſimplex religioſus efficitur: ꝙ̄ ipſe religioſus qui in ſua voluntate nutritur: deſtruitur. Beatus vero antonius ꝑut in vitis patrum legitur precepit paulo ſimplici diſcipulo ſuo ſuere et diſſuere veſtimēta texere et frangere ſportulas: vt ſic volūtatē eiꝰ flexibilē et obediētē efficeret. Frequēter aūt cogitare debemꝰ ꝙ dn̄s ieſus xp̄s obedire voluit ꝓ nobis vſqꝫ ad mortē: mortē aūt crucis: vt ſal ē ſic cōfunderemur male obedientes ad leuia: que nobis ex ꝑte eius iniungunt. Verꝰ obediēs vt Augꝰ dicit. Mādatū nō ꝓ B craſtinat: ſed parat aures auditui: linguā voci manus operi pedes itineri: et ſe totum intra ſe colligit vt mandatum ꝑagat imperantis. Qui aūt in religiōe eſt frequenter in oratione deo ſupplicare debet: vt gratiam obediendi ſibi tribuat: et ꝓlato ſuo beneplacitū ſuū de eo inſpiret. Vnde religioſus dicere deberet deo. Dn̄e obediētiam iubes da quod iubes: ⁊ iube ꝙ vis. Obediētie cōmēdabilis quedam eſt neceſſaria: quedā abūdās vel ꝑfecta. Neceſſaria eſt: vt cum aliquis obedit in his in quibus tenetur obedire. Abundans obedientia eſt cum obedit quis in his in quibꝰ non tenetur obedire. vnde Bern. ait. Perfecta obedientia legem neſcit terminis non artatur: nec cōtenta anguſtijs ꝓfeſſionis: largiori voluntate fertur in latitudinem caritatis et ad omne quod iniungitur in ſpontaneo vigore libertatis alacriſqꝫ non modum conſiderans in infinitam libertatem extenditur.

¶ De gradibus obedientie. Cap. viij.

BErnardus ſeptē gradus obedientie tāgit. Quoꝝ primus eſt libēter obedire. Secūdus ſimpliciter obedire. Tertius hilariter obedire. Quartus velociter obedire. Quītus viriliter obedire. Sextus hūiliter obedire. Septimꝰ ꝑſeuerāter ſiue indeſinēter obedire. Primū gradū qui ē libēter obedire: nō pōt quis aſcendere niſi ꝗ voluntatē ꝓcipientis ſuā fecerit. Vñ Ber. ait. Optimū illū dixerim obedientie gradū cū eo aīo opus iniunctū recipit: quo et ꝓcipitur libēter obediebat: qui dicebat Meꝰ cibus eſt vt faciam volūtatē eius ꝗ miſit me. hinc Augꝰ. in lib. ꝯfeſſionū ait. Optimus miniſter tuus eſt ꝗ nō magis intuetur hoc a te audire qḋ ipſe voluerit: ſed potiꝰ hoc velle quod a te audierit. Bernardus etiā ſic iterū dicit. Quiſquis occulte ſatagit vt qḋ ipſe vult hoc ei prelatus iniungat ipſe ſe ſeducit: ſi quis forte ſibi quaſi de obediētia blādiatur: neqꝫ enī in ea te ipſe ꝓlato: ſed magis ei ꝓlatus obedit. Sciendum vero eſt ꝙ libenter obedire: tūc ꝓpꝛie laudabile eſt cū grauia iniungūtur. hinc greg. ait. Obedientia aliqñ ſi de ſuo aliqḋ habet: nulla eſt: aliqñ minima eſt: ſi de ſuo aliquid nō habeat cū locus ſuperioꝝ imperatur obediētie virtutē ſibi euacuat ꝗ ad hāc ꝓprio deſiderio anhelat. Nā ꝓſpera ꝯtumelie imperāt niſi hec ex ſemetipſo animꝰ appetat obedientie ſibi meritū minuit: quia ad hoc inuitus deſcendit. Hinc eſt qḋ Moyſes principatū populi humiliter recuſat. Paulus aūt audacter dicit. Ego autē non ſolū alligari in hieruſalē: ſed et mori ꝓ noīe ieſu paratus ſum. Paratū etiā ſe ad dn̄i volūtatē. Ipē Paulus oſtēdebat qñ dicebat. Dn̄e qḋ me vis facere. Vñ et Ber. ait. Non dubiū ꝗn ampliorē gratiā merear qui paratū ſe exhibet ad mandatum. Hinc Samuel ꝓpheta ait ad dn̄m. Loquere dn̄e qꝛ audit ſeruus tuus hoc eſt. Nō qḋ loqueris te inſtruo: ſed ſolūmō vt loquaris peto: qꝛ quicqḋ locutus fueris tu dn̄s meus obediēter ac libenter exequar ego ſeruus tuꝰ. Vñ et dauid ait voluntarie ſacrificabo tibi. Multā vel groſſi ſimiles ſūt ruſticis ꝗ dominis ſuis nullū ſeruitiū volunt facere niſi coacti. Sed coacta ſeruitia deo non placent. Secundus vero gradꝰ obediētie eſt ſimpliciter obedire. Multos ei vidēmꝰ, vt ait Bern. Poſt preci=

dientis imperiū: multas facere questiones Quare sepius ingeminare. vnde hoc venerit quis hoc inuenit cōsilium inde murmuratio: excusatio: simulatio impossibilitatis aduocatio amicoꝝ. Contra hos dicit psalmista In auditu auris obediuit mihi: ostendens vno eodēq momēto ꝓcessisse et imperantis imperium et obsequium obsequentis. Ad simplicitatē obediētis: pertinet non iudicare quid vel quare sibi p̄cipiat. vñ Bern. iterū dicit Fidelis obediēs non attendit quale sit ꝙ p̄cipitur: sed hoc solo contentus q: p̄cipit. Idē omnibus nobis in cōuersionis initio: nulla magis virtus est necessaria: q̄ simplicitas hūilis: et grauitas verecunda. Perfecta obedientia maxime in incipiente est indiscreta. hoc est nō discernere quid vel quare p̄cipiatur sed ad hoc tantū inti: vt fideliter et humiliter fiat qđ a maiore p̄cipitur. Idem loquēs de nouiter cōuerso: fiat inquit stultus vt sit sapiens: et hic ois sit eius discretio: vt i hoc nulla ei sit discretio: hic ois eius sit sapiētia vt in hac prorsus nulla ei sit. Hoc etiā Bern. sup cant. sic dicit. Qui vestri curam semel nobis cōmisistis: quid rursum de vobis vos intromittitis. Perfecte obediēs debet se habere vt iumētū. Unde dauid. Ut iumētū factus sum apud te. Simplicitatē obediētie multū amabāt ātiq̄ p̄res i discipulis suis. iđ i p̄ncipio sȳ precipiebāt eis recta: sed magis distorta. vñ et quidā in vitis patrū dixit abbati pastori Patres seniores nō loquunt fratrib⁹ ab initio recta sed magis distorta. Et si viderint ꝙ eā que distorta sunt faciūt iam eis nō loquūtur nisi ꝙ expedit: agnoscentes q̄r in oibus obedientes sunt. Debent autē subditi ita audire mandata superioꝝ suoꝝ: quasi si a deo discerent. Ideo sicut non discernerent si aliquid a deo p̄ciperet: sed hūiliter illud implerent: sic non debent disceptare de mandatis vel ordinationib⁹ suoꝝ prelatoꝝ nec dicere audeant. vñ vel ꝓpter quas causas facim⁹ ista. Unde et Bern. ait. Non te moueat magister inquitus: indiscreta potestas: sz memēto q: nō est ptās nisi a deo et qui potestati resistit: dei ordinationi resistit. vñ paulus ad colocenses ait. Serui obedite per oia dñis carnalibus nō ad oculū quasi hoibus placētes: sed in simplicitate cordis timentes deū Quod cū facitis ex aīo operamini sicut dño et nō hoibus scientes ꝙ a dño accipietis retributionē hereditatis. Tertius gradus obedientie est hilariter obedire. vñ Bern. ait. Serenitas in vultu: dulcedo in sermonib⁹ multum color: aut obedientiā obsequētis. Dubiosi corporis cōpositio et facies tenebris instruc obfuscata: deuotionē nō aīo inesse significant. vñ in eccle. xxxv. ca. scriptū est. In omni dato hilarē fac vultū tuū. Et paulus ad corin. Hilarē datorē diligit de⁹. Qui aūt cū murmure obediūt: cum praua falsa deū pascere volunt. Obediētia talium est quasi obediētia demonū: qui ad p̄ceptum xp̄i a multis exibant clamātia. Qui sic obediunt non sunt vere obedientes: ꝓpter ꝙ cū malo animo si obediat discipulus et non solū ore sed etiā i corde murmurauerit: et si impleat iussionē: tñ iam acceptū non erit deo qui cor respicit. Et p tali facto nullā ꝯsequitur gratiā: imo penā murmurātiū incurrit: si non cum satisfactione emendauerit. Prelat⁹ vero cuius subditi cum tristitia et murmuratiōe obediūt: similis est hoi qui haberet oia mēbra infirma: que necesse haberet mouere et nullū mouere posset sine dolore. Hic vtiq; in magna esset miseria. Subditi aūt ipsius nō solū p̄ defectu vnctionis murmurant sed et vnus alterū p̄cedere nō vult. Nō faciā hoc dicit vnus: nisi ille idē fecerit. Prelatus taliū subditorū īperat isti et ille affligitur et cōtristat. Et ipse cum eo similiter imperat alij et ille contristat et ipse cū eo: et sic q̄ debuerunt obsequi offendunt. Unde paul⁹ ad hebr. xiij. sic ait. Obedite p̄positis vestris et subiacete eis: ipsi enim peruigilant: quasi rōnē p aiab⁹ vestris reddituri: vt hoc faciāt cū gaudio et non gementes: hoc enī nō expedit vobis. Quartus gradus obedientie est: velociter obedire. Primus enī humilitatis grad⁹ est obediētia sine mora: hec vera obediētia cōuenit his qui nihil sibi carius xp̄o existimāt ꝓpter seruitiū scm ꝙ ꝓfessi sūt seu ꝓpter metū gehēne: vel gloriam vite eterne mox vt aliquid a maiore imperatū fuerit: ac si diuinitus imperet morā pati nesciant in faciendo. De quibus dñs dicit. Ob auditu auris obediuit mihi. Ergo hij tales relinquentes: statim que sua sunt: et voluntatem ꝓpriam deserentes ex occupatis manibus: et qđ agebant imperfectum relinquētes: vicino obedienti pede iubentis vocē factis sequūtur et veluti vno momento. Sed hec obedientia tunc acceptabilis erat deo et dulcis hoibus: si ꝙ iubet nō tepide: non tarde: non trepide: aut cū murmure vel cū respōso nolētis efficiat. Quia obediētia que maiorib⁹ prebetur deo exhibet: Ipse enim dicit: qui vos audit: me audit. Et vt hiero⁹. dicit. Perfecta obedien tia: eſt ſua imperfecta relinquere. Unde in vitis patrū legit̄: ꝙ abbas ſiluan⁹. xij. diſcipulos habebat: quoꝛū vnus Marcus vocabatur quē pꝛe ceteris diligebat ꝓpter bonū ꝫ obediētie quod in eo erat. Cumqꝫ quidā dicerent ei ꝙ alij diſcipuli contriſtarent̄ ex hoc. ipſe pulſauit ad oſtiū vniuſcuiuſqꝫ vocās eū et nullus exire volebat. Tandē vocauit marcum ad eius oſtium. qui ſtatim exiuit ⁊ ſiluanus in quaterno quē ſcribebat ille marc⁹ tēpoꝛe vocatiōis: vltimā litterā imꝑfectā inuenit quā poſt vocationē ꝓpt̄ bonum obedientie cōplere noluit. Tunc illi iudicauerūt eum magis eſſe diligendū eo ꝙ deus diligeret eum magis ꝓpter bonum obediētie. Itē quidā abbas ſenioꝛi ſuo abbati hoꝛ. debuit ꝑparare piſcē ⁊ appoſuit cultellū et incidebat eum: ⁊ vocatus ab abbate ſuo hoꝛ. reliqt piſcē ſemiciſum ꝓpt̄ bonum obediētie. Refert et Gꝛego. in dialogo ꝙ cum placid⁹ puer in flumen poſt vas demerſus eſſet cū vellet aquam exhaurire: btūs Bn̄dictus in cella exiſtens. ⁊ hoc per ſpiritū intelligēs dixit ad maurum monachū. Frater maure curre qꝛ puer ille cecidit in aquam ⁊ cū iam vnda longius traxit. Maurus aūt feſtinans extimauit ſe currere ſup terrā: ſed cucurrit ſuper aquam, atqꝫ eductū puerū: ꝑ capillos cōtraxit q̄ poſt reuerſus ad ſe attribuit hoc ſanctitati Bn̄dicti: ſed Bn̄dict⁹ aſcripſit hoc bono obediētie. hinc etiā de Petro ⁊ Andꝛea vocatis a dn̄o: dixit euangeliū ſic. Illi cōtinuo relictis retibus et naui ſecuti ſunt eum valde enī gratū ſolet eē pꝛincipibus: cum coꝝ ꝑcepta velociter adimplētur. vnde in pꝛouerbiis. xxvij. dicitur vidiſti hominē velocē in opere ſuo: coꝛā regibus ſtabit / nec erit āte ignobiles.

A Quintus gradus obediētie: eſt viriliter obedire. vn̄ ad philippē. de xp̄o dicit paulus. Factus eſt obediēs vſqꝫ ad moꝛtē. moꝛtem autē crucis. hinc Bernardus ait. Mementote fratres: chꝛiſt⁹ ne perderet obedientiam perdidit vitam vnde ⁊ diſcipul⁹ cuiuſdam abbatis cum ei ſuus abbas diceret: curre ⁊ ꝑcitius poteris ſaxum illud aduolue ſtatim ſaxum īmane. quod turbe multe hominum mouere non poſſent applicata nūc ceruice nunc humero: nunc toto coꝛpoꝛe tanto niſu et conatu pꝛouoluere intēdebat vt ſudoꝛe omniū mēbꝛoꝛum totum infūderet veſtimentum ſimplicitate ſincera credens abbatem ſuum nil icaſſum vel ſine ratiōe pꝛecipere poſſe pꝛopter qd̄ ſi cui fratrū aliqua foꝛte grauia aut impoſſibilia iniungūtur ſuſcipiat quidem iubētis imperiū: cum omni manſuetudine ⁊ obediētia. Quod ſi omnino vires ſuoꝛū mēſuram viderit pondus oneris excedere impoſſibilitatis ſue cauſas ei q̄ ſibi pꝛeeſt patiēter ⁊ opoꝛtune ſuggerat non ſuperbiēdo / aut reſiſtēdo / vel contradicēdo Quod ſi poſt ſuggeſtionem in ſua ſentētia pꝛioꝛis imperiū ꝑdurauerit: ſciat minoꝛ ita ſibi expedire. ⁊ ex caritate confidēs de adiutoꝛio dei obediat.

B Sextus gradus obediētie eſt humiliter obedire. vnde Bernardus ait. Magna virtus humilitatis ſine cuius obtētu virtus foꝛtitudinis non ſolum virt⁹ nō ſūt ſed etiā in ſupbiā erumpit. hincqꝫ dn̄s i euāgeliū luce. xvij. dicit. Cum feceritis om̄ia q̄ pꝛecepta ſunt vobis: dicite ſerui inutiles ſum⁹ Quod facere debuimus fecimus: ve enim nobis ſi non feciſſemus. Septimus gradus obediētie: eſt indeſinēter ſeu perſeueranter obedire. vnde Bern̄. ait. Perſeuerātia ſingularis eſt filia ſūmi regis. Quid currere ꝓdeſt. et ante curſus metam deficere? Hij ſūt ſeptē gradus ſcale quē Jacob vidit: hanc viſionē vidit Jacob doꝛmiens in itinere lapide ſuppoſito capiti. Gloſa ſic dicit. Caput ponit in lapide qui chꝛiſto heret mēte. Et ſecundū Aug. in itinere doꝛmire eſt: in via huius ſeculi ab impedimēto ſecularium actionum quieſcere. btūs Augu. ⁊ alij ſancti qui religiones inſtituerūt: cum chꝛiſto coꝛde adheſiſſent. ⁊ a curis hui⁹ ſeculi quieſcerēt ſpiritualiter viderunt viſionē illam. Scala iſta obediētia eſt. cuius duo latera poſſunt intelligi. volūtaria paupꝑtas et cōtinētia vel abꝛenunciatio ꝓpꝛij ſenſus et pꝛopꝛie volūtatis Attendēda ſunt quattuoꝛ. q̄ de hac ſcala dicūtur. Pꝛimū eſt: ꝙ erat ſtans ſup terram i quo notat̄ rectitudo itētiōis que eſſe debet in illis qui viā obediētie aggrediunt̄ ⁊ excludit̄ per hoc macula intentionis terrene. Scala vero eoꝛum qui habent terrenam intentionem in religione nō ſtat. ſed potius iacet ſuper terram vel potius directa ad infernum. Ideo monet ſcriptura dicens. Cuſtodi pedem tuum ingrediens in domum dn̄i id eſt pedem intētionis. Secundū vero ꝙ de pꝛefata ſcala dicitur eſt quod cacumen eius celos tangebat: in quo figuratum eſt ꝙ cōuerſatio religioſoꝛum debet eſſe i celis vel quia eſt immediatus tranſitus i moꝛte a via perfecte obediētie in celum. parum enim vel nichil moꝛantur perfecte obedientes in purgatoꝛio. Tertium eſt: quod Jacob vidit angelos aſcendētes ⁊ deſcendentes per ſcalam illam: in quo inſinuatur quod via obedientie vita angelica eſt. Siue enim deſcendant vere obedientes fratribus ſuis miniſtrando: ſiue aſcendant deo aſſiſtendo in oꝛatione/ in lectione/ meditatione ad modum angeloꝛū voluntatē dei peragūt. Quartum eſt. quod dominus erat innixus ſcale in quo inſinuatur ꝙ perfecta obedientia ſe habet immediate ad deum. Nullum eni īteruallum vel modicum eſt inter moꝛtem vere obedientis. ⁊ diuinam viſionē. Multū deberet incitare eos qui ſunt in ſcala obidientie ad aſcendendū: ſpes et deſiderium videndi dominū innixum ſcale. ſicut cum acclamatū eſt in obſidiōe alicuius caſtri illum habiturū centū libꝛas qui pꝛimo intrauerit ſpes ⁊ deſideriū tanti lucri facit aliquos per ſcalam aſcendere tenentes clipeos ſe licet lapidibus deſuꝑ percuciantur ſic ſpes ⁊ deſiderium videndi dominū deberent facere vt homines per ſcalā obedientie aſcenderent: oīes aduerſitates que occurrunt ſuperando. Item inſinuatur in hoc ꝙ dominus erat innixus ſcale. ꝙ ipſe paratꝰ eſt iuuare ⁊ conſeruare eos qui viam obedientie aggreſſi ſunt: quaſi ſuos. Perfecte obediens pꝛo chꝛiſto: ſequitur dominū. vnde dn̄s quaſi fidelis ſocius vbi deuentum eſt ad locum difficilem ad tranſceūdū poꝛrigit ei manum iuuans eum. Attendēdum eſt etiam ꝙ ſequitur vere dominꝰ eſt in loco iſto dixit Jacob. Deus dominū ſe exhibet vere obedienti eum iuuando conſeruando: et ei pꝛouidendo. Et merito: cum vere obediēs exhibebat ſe ſeruum dei voluntatē eius adimplendo. Item attendēdum eſt: ꝙ Jacob poſtea dicit q̄ terribilis eſt locus iſte. Terribilis eſt locꝰ iſte id eſt locus religiōis pꝛopter domini pꝛeſentiam. Sollicite enim ſe debēt habere qui ſunt in religiōe pꝛopter hoc ꝙ dominus pꝛeſens eſt: hoc eſt enim vnum illoꝛum que dominus requirit ab homine ſcȝ ſollicite ambulare cum deo ſuo. Terroꝛem incutere deberet his qui peccāt in locis ſanctis pena eorum qui in locis ſanctis peccauerunt: vt pena luciferi ⁊ ade. Sequitur non eſt hic aliud niſi domus dei et poꝛta celi: domus dei dicitur religio: in vere obedientibus dominꝰ dominiū habet. Poꝛta vero celi eſt: pꝛopt̄ pꝛopinquitatē quā habet ꝑfecta obediētia ad dei viſionē. ve illis qui de poꝛta celi faciunt poꝛtam inferni. et de domo dei ſpeluncam latronum: et de ſcala celeſtis regni ſcalam ꝯfuſionis. quoꝛum peccata tanto amplius ferent hoībus q̄to ipſi ſunt in gradu altioꝛi.

¶ De pꝛopꝛio ſenſu et pꝛopꝛia voluntate q̄ aduerſantur obedientie. Cap. ix.

Notādum ꝙ obedientie pꝛimo aduerſatur pꝛopꝛius ſenſus. deide pꝛopꝛia voluntas. Sicut equus vidēs non eſt ydoneus circuire ad molam: ſic qui habet ꝓpꝛium ſenſum non eſt aptus volubilitati obedientie. Et ſciendum ꝙ pꝛopꝛia voluntas dicitur dupliciter. vno enim modo dicitur pꝛopꝛia voluntas. que non eſt deo ſubiecta. Et ſecundum hoc: abnegatio pꝛopꝛie voluntatis fit. cum voluntas noſtra diuine voluntati ſubijcitur. Alio modo dicitur pꝛopꝛia voluntas que non eſt ſubiecta homini et ſecundum hoc pꝛopꝛia voluntas abnegatur in illo: qui voce ſe obligans homini: voluntateȝ ſuam ſubdit voluntati humane. Et ſic abnegatio pꝛopꝛie voluntatis ſpecialiter pertinet ad religioſos. Exemplum relinquēdi ꝓpꝛium ſenſum chꝛiſtus dedit a matre ſua in tēplo inuentus. vnde tertio capitulo in luca deco ſcriptum eſt. Deſcendit cum eis et venit nāzareth: et erat ſubditus illis. vnde Bernardus ait. Quis non erubeſcat obſtinatus eſſe in conſilio vel ſenſu ſuo. quando ſuum ſapientia ipſa deſeruit? Pꝛopꝛius ſenſus: ē oculus veteris hominis qui eſt inimicus deo: et ideo eruendus eſt. De pꝛopꝛia voluntate notandum eſt. ꝙ ipſa deo multum diſplicet. et diabolo multum placet: ac homini multum nocet. Nec mirum ſi multum deo ꝓpꝛia volūtas diſpliceat: quia ipſa pꝛimo deo murmurat. ipſa ſola deo aufert dominium ſuū. et dat illud diabolo. Sicut enim obedientia efficit hominē ſeruum dei. ſic pꝛopꝛia voluntas efficit eum ſeruum diaboli ideoqȝ multū placet pꝛopꝛia voluntas diabolo. Propter quod kariſſime ſicut monet ſcriptura: poſt concupiſcentias tuas non eas: et a voluntate tua auertere. Si enim pꝛeſtes anime tue concupiſcentias eius faciet te in gaudium inimicis tuis venire. Pꝛopꝛia volūtas homini multipliciter nocet. Pꝛimo ei aufert deum. vnde et Bernardus ait ſuper canti. Non dabit inobedienti copiam ſui tantus obedientie amatoꝛ: vt moꝛi q̄ non obedire maluerit Secundo beneficia dei homini ſubtrahit. vnde Gregoꝛius ait. Dignum eſt vt ab eius beneficijs ſit quilibet extraneus qui eius nimirum iuſſionibus non vult eſſe ſubiectꝰ. Ter tio meritum euacuat ſicut in yſaia. lviij. legitur. Quare ieiunauimus et non aſpexiſti humiliauimus animas noſtras et neſciſti. Et ſubditur cauſa. Ecce in die ieiunij veſtri inuenitur voluntas veſtra. Hinc Bernard. ſuper canti. dicit. Grande malum propria volũtas: que facit vt bona tua tibi bona nõ ſint. Quarto propria voluntas: religioſum furem facit. Nam ille qui in religione eſt. ſe ipſum ſuo prelato propter deum et regnum celorum ſubiecit. vnde iam non eſt ſuus ſed eius cui ſe vendidit ꝛ ideo nichil ſibi de ſe agere licet ſine ſui prelati voluntate quia ipſe eſt dominus ſue voluntatis et certum eſt quia qui cõtrectat rem alienam id eſt ſeipſum inuito domino: furtum facit propter hoc monet dominus in euangelio dicens. Qui vult venire poſt me abneget ſemetipſum. Quinto volũtas propria ydolatrie comparatur ſicut primo regum oſtenditur. Quoniã quaſi peccatum ariolandi eſt repugnare. et quaſi ſcelus ydolatrie nolle acquieſcere. Gloſa. Sola eſt obedientia que fidei meritum poſſidet ſine qua infidelis quiſqꝫ conuincit̃. Sexto propria voluntas hominem morte temporali ꝛ eterna dignum efficit: ſicut patet in deut. iij. Qui ſuperbierit nolẽs obedire ſacerdotis imperio: morte moriatur. Item ĩ hoc Joſue primo. Qui contradixerit ori tuo et non obedierit cunctis ſermonibus quos precepero ei morte moriatur. Bernar. etiã Bernardus quoqꝫ de propria voluntate ſic ait. Quid odit deus aut quid punit. preter volũtatem propriam? Ceſſet enim propria volũtas. et infernus nõ erit: in quem enim ignis ille deſeuiet. niſi in propriam voluntatem. hinc idem Bernar. ſuper canti. ſic ait. Grande malum propria voluntas: qua fit vt bona tua tibi bona nõ ſint. Etenim ſi ĩ die ieiunij mei inueniatur voluntas mea non tale ieiunium elegit dominus. Nec ſapit illi ieiuniũ meũ quod non obediẽtiã: ſed vitium ꝓprie voluntatis ſapit. Ergo nõ ſolum de ieiunio ſed et de ſilentio: de vigilijs: de oratione: de lectione: de opere manuum. Poſtremo de omni obſeruantia monachali vbi inuenit̃ voluntas ſua in eo et non obedientia magiſtri ſui: idipſum ſentio. Minime prorſus obſeruantias illas et ſi bone in ſe tamẽ inter virtutes ſenſerim deputandas voluntatẽ quidem ꝓpriam dimittentes nihil amittimus. immo ꝛ lucramur plurimum cõmutantes illã in melius vt cõmunis fiat: que ꝓpria fuit. Hinc quoqꝫ idẽ Ber. in ſermõe de lepra Naamã dicit. In corde duplex lepra eſt. ꝓpria voluntas et ꝓprium conſilium. Lepra vtraqꝫ nimis peſſima: lepra vero proprij cõſilij eo pernicioſior eſt: quo magis occulta: et quanto magis abundat: tanto ſibi quiſqꝫ ſanior eſſe videtur. hec illorum eſt qui zelum dei habẽt ſed non ſecundum ſcientiam: ſequẽtes errorẽ ſuum et obſtinati in eo: ita vt nullis velint conſilijs acquieſcere: hij ſunt vnitatis diuiſores inimici pacis caritatis expertes vanitate tumentes placẽtes ſibi et magni in oculis ſuis ignorantes dei iuſtitiam: et ſuam volentes conſtituere. Et que maior ſuperbia: quam vt vnus homo toti congregationi iudicium ſibi preferat tanquam ipſe ſolus habeat ſpiritum dei: ydolatrie ſcelus eſt nolle acquieſcere: et quaſi peccatum ariolandi: nolle obedire. Sunt nunc qui ſe faciunt religioſiores alijs qui non ſunt ſicut ceteri hominũ. Ecce arioli et ydolatrie facti ſunt. Hec Bernardus. Hinc enim Johannes caſſianus in collationibus abbatis Moyſi ait. Nullo vitio hoſtis antiquus tam precipitem monachum pertrahit ac perducit ad mortem quam cum eũ neglectis concilijs ſeniorum ſuo iudicio perſuaſerit diffinitioniqꝫ conſentire. vnde Ber. ait. Caueas ne incipias abundare in ſenſu tuo ꝛ velis plus ſapere quam oporteat ne forte dum lucem ſectaris impingas in tenebras illudente tibi demonio meridiano. Omnibus nobis in conuerſionis initio nulla virtus magis neceſſaria eſt quam ſimplicitas humilis. et grauitas verecunda vnde ꝛ greg. ait. Nichil ſimplici corde felicius multaqꝫ alia que ad deteſtationem voluntatis proprie dici poterant. omitto. ne lector faſtidium incurrat.

De commendatione obediẽtie. Cap. x.

AUguſtinus de commendatione obedientie loquens. Sic dicit. Inter omnia bona creata virtus eſt optima. Sed inter omnes virtutes excellit obedientia. Sola obedientia virtus eſt que ceteras virtutes menti inſerit. Inſertaſqꝫ cuſtodit. Igitur inter omnes virtutes obedientia eſt optima. Difficillimum eſt enim contra ſeipſum quempiam agere quod tamẽ facit obedientia. hic greg. ſup illud. Melior eſt obediẽtia quam victima ſic ait. Obediẽtia victimis iure ꝑponit̃. quia per victimas aliena caro. per obediẽtiã vero volũtas ꝓpꝛia mactat᷑. hinc etiā Aug. dicit. Si ieiunaueris diebus ac noctibus oꝛationē ꝙ feceris: ſi in ſacco iacueris vel cinere: ſi nichil aliud. ꝙ quod in lege ſcriptū eſt feceris vt tibi ipſi quaſi ſapiens viſus fueris et patri videlicet ſpirituali obediens nō fueris oēs virtutes perdidiſti. vna obedientia plus valet: ꝙ oēs virtutes. Sed ſcire hoc debes: q2 vt ait Bern. in ipſa obedientie via tibi foꝛtaſſe aliqua dura et aſpera occurrere poſſunt: vt accipias interdū pꝛecepta nōnulla que licet ſalubꝛia ſunt: minus tamē ſuauia vident᷑. Hec ſi moleſte ceperis ſuſtinere ſi diiudicare pꝛelatum: ſi murmurare in coꝛde ceperis etiam ſi exterius impleas quod iubet᷑: nō eſt patiētie ſed velamē malicie. Quicqd ergo a ſenioribus fuerit iꝑatū ſic accipite tanꝙ ſi de celo ſit dei oꝛe pꝛolatū. Nichil repꝛehendas. nichil deſpicias i nullo penit᷒ murmurare pꝛeſumas: q2 in monaſterio ſeruire veniſti non iꝑare. obedire potius quā iubere totum iuſtum totū vtile iudicans. quicqd tibi aut aliis videris iꝑari. Et nō ſolū linguā tuā debes a murmuratiōe moꝛtifera ꝓhibere: ſed etiā murmurantē aliū non debes libēter audire ſed magis ꝙtum potes tuo ſancto ac ſalubꝛi conſilio furoꝛē illius mitigare. Nemo ſe circumueniat fratres: q2 nemo ſibi ſoli viuit: et nemo ſibi ſoli moꝛit᷑. Quātis eni exemplum vere humilitatis et ꝑfecte caritatis oſtenderitis. pꝛo tantis etiā pꝛemia fratres conſequemini q2 nemo ſibi ſoli viuit et nemo ſibi ſoli moꝛitur. Si vero ꝙ abſit ſuperbie. iracūdie. murmuratiōis vel inobedientie formā ad imitandū te dederis: non ſolum pꝛo te: ſed etiā pꝛo alijs quos deſtruxeris: gehenne toꝛmenta ſuſtinebis. Sed dicis foꝛſitan. Nimis dura ſunt ⁊ inepta: que nobis a ſenioꝛibus noſtris traduntur. Nō legiſti ꝓpter verba labioꝛū tuoꝛū ego cuſtodiui vias duras. Non legiſti quia arta et anguſta eſt via que ducit ad vitā. Non audiſti apoſtolū dicentē Per multas tribulationes opoꝛtet nos intrare in regnū celoꝛum. Et ſi ea que tibi pꝛecipiūtur dura ſunt: nunqd murmurando poteris illa facere molliora. Si pꝛeuales implere qd tibi pceptum eſt pꝛebe obedientiam cū humilitate. Si vero nō pꝛeuales: impoſſibilitati tue cū humilitate poſtula veniam. Dura tibi videntur pcepta ſenioꝛis: ꝙto tibi duriora erūt conſilia diaboli deceptoꝛis. Aſpa tibi videntur que tibi a ſenioꝛibus imperant᷑: ꝙto duriora ſunt que auaricia iꝑat cultoꝛibus ſuis. Et laboꝛioſa et ꝑiculoſa itinera cultores ſuos auaricia ſuſtinere compellit. Et cū illi totum accipiant patienter ꝓpter pecuniā temporalem: tu quare non equanimiter tolleras ꝓpter vitam eternam. Senioꝛ enim caſtigat vt coꝛrigat: diabolus autē blanditur vt perdat. Et ſicut diabolus per viam latā ⁊ ſpacioſam ſuperbiētes et luxuriantes ducit ad moꝛtem: ſic econtrario chꝛiſtus nos ꝑ artā viam humiles et obediētes perducit ad vitam. Ambe iſte vie: ſcz lata et anguſta finem habent: et breuiſſime ſunt. Nec in anguſta via diu laboꝛat᷑: nec in lata diu gaudetur. Quos autem lata via et luxurioſa delectāt: poſt breue gaudium habebūt ſine fine ſupplicium. Et ecōtra illi qui xp̄m per artā viam ſequunt᷑: poſt breues anguſtias merebuntur ad eterna pꝛemia peruenire. Obediētes autem et humiles anime multas tribulationes atqꝫ omnes laboꝛes pꝛoſternunt: atqꝫ in conpendium mittunt. Sciendum eſt enī ꝙ quanto humilioꝛes ⁊ obedientioꝛes fuerimus. tantum ſuper nos leuius ac dulcius ſētiemus. quantum obedientioꝛes fuerimus pꝛepoſitis noſtris et patribus: intantū obediet deus oꝛationibus noſtris. Pareat igitur lꝛm̄e ſuperioꝛi tuo quiſcunqꝫ vel qualiſcūqꝫ ipſe fuerit loco dei tibi pꝛepoſito et vt breuit᷑ dicam: quicquid tibi ſiue in pꝛohibēdo. ſiue iubendo iniunxerit. ꝙ tamē ſecundum deū fuerit. non aliter accipias. quam ſi a deo audiſſes. Caue tibi a negligentia quam parit obliuio et maxime ſicut a moꝛte: ſic caue tibi a contemptu. cuius cauſa eſt omnis peccati initium elatio. In pꝛeceptis nanqꝫ etiam que minima videntur. nec excuſari negligentia pōt cum peccatum ſit. nec ſine graui pena dimitti debet contemptus cum crimen ſit. Et vt hoc tibi lꝛm̄e manifeſtius pateat attende diligenter quod beatus Bernardus declarat dicens. Si iubente ſenioꝛe vt ſileam verbum michi foꝛte per obliuionem elabit᷑ reum me confiteoꝛ inobediētie: ſed venialit᷑. Si ex contemptu ſciens et deliberans ſponte i verbo pꝛoꝛumpero et rupto ſilētii legē ꝑuaricatoꝛem me conſtituo etiam criminaliter. Et ſi impenitens perſeuero vſqꝫ ad moꝛtem pecco etiam dampnabiliter. Idem. In obediendi ratione: hec gnālis regula teneatur vt in difficilioꝛibus quidem agendis obediētioꝛ gratioꝛ ꝙ ꝑuaricatio grauioꝛ iudicetur et in facilioꝛibus minuſqꝫ oneroſis contemptus dampnabilioꝛ: ꝙ actus laudabilioꝛ eſtimetur. Idem. Melius eſt obedire deo ꝙ hominibus: et ipſis melius magiſtris ꝙ diſci-

pulis. Porro in magiſtris: melius noſtris q̄
extraneis. Quibus autem conſtat melius:
ipſis proculdubio non obedire deteſtabilius
eſt. Sicq; obedientie modus ſecundum Au-
guſtinum ſeruādus eſt. vt malis in bono nō
contradicamus: et bonis in malo non conſē-
tiamus: ſed et ſi quis aliquo euentu inobedi-
ens deo vel eius vicarijs aut regule extitit ne
quaq̄ deſperare debet: ſi tamen conſiliū pe-
nitētie ſeruare voluerit. hinc Bernardus ait
Solum illum cēſuerim fregiſſe votum: vio-
laſſe propoſitum: preuaricaſſe pactum. qui
et preceptum contempſerit et remediū. Nā
illum ſane dico ſecurum: qui etiam ſi inter-
dum obedire preterierit: conſilium non re-
ſpuit penitentie. Notandum vero eſt quia
vt iohannes Caſſianus in collatione abba-
tis Moyſi dicit nullo vicio tam p̄cipitē mo-
nachū diabolꝰ pertrahit ac perducit ad mor-
tem q̄ cum eum neglectis conſilijs ſeniorum
ſuorum iudicio ꝑſuaſerit diffinitioniq; pro-
A prie conſidere. Obedientia eſt quaſi quoddā
martyrium. vnde et Grego. ait. Tanto de-
um quiſq; citius placat: q̄to repreſſa arbi-
trij ſui ſuperbia. gladio precepti ſe immolat
Obediens quaſi proprium caput ſibi ampu-
tat pro chriſto et caput ſibi chriſtum conſti-
tuit. vel eum qui in loco eius eſt: ſcilicet p̄la-
tum. Qui autem martyrium pro chriſto ſu-
ſtinet vnam voluntatem ſibi amputat ſcili-
cet voluntatem viuendi: ſed obediens ampu-
tat omnem voluntatem. Dixit autē abbas
ypperitius: quia miniſterium monachi eſt
obedientia. Quā ſcilicet obedientiam q̄ poſ-
ſidet: quod poſtulat exaudietur. et cum fidu-
cia crucifixo aſtabit. Etenim ſic deus venit
ad crucem: factꝰ ſcilicet obediēs vſq; ad mor-
tem. hec in vitis patrum. Item dicebant ſe-
nes quia ſi habet quis in aliquo fidē ⁊ tradit
ſe ei ad ſubiectionē: nō debet attēdere in mā-
datis dei: ſed patri ſuo ſpirituali omnem vo-
luntatem ſuam cōmittere: quia illi per om-
nia obediens non incurret peccatum apud
deum. Item in vitis patrum dicebant ſenes
Quia nichil ſibi querit deus ab his qui pri-
mitias habent cōuerſatiōis: quomodo obe-
dientie laborent. Item ibidem legitur ꝙ duo
fatres carnales venerunt habitare in quodā
monaſterio: ex quibus vnus erat preclare cō-
tinentie: et alter obedientie magne. Cui pat̄
monaſterij dicebat fac hoc: et faciebat: ⁊ fac
illud et faciebat: et manduca mane et mādu-
cabat. De qua re magnam opinionē in mo-
naſterio habebatur ꝙ ita obediens exiſtebat
Frater autem eius continēs inuidebat ei: et
dixit intra ſe. Ego probabo iſtum: ſi habet
obedientiam. Et accedēs ad patrē monaſte-
rij. dixit ei. Mitte mecum fratrem meum vt
eamus alicubi. Et dimiſit eos abbas ire. Et
aſſumēs eum: frater ille abſtinēs: voluit eū
probare. Et cū veniſſent ad flumen vbi erat
multitudo de cocodrillis dixit illi. Deſcende
in flumen et tranſi et ille mox deſcendit: ve-
nerunt autem cocodrilli ⁊ lingebant corpus
eius in nullo ledentes eū. Quod cum vidiſ-
ſet frater eius: dixit ei. Aſcende de flumine.
Et cum iter agerent inuenerūt corpus hu-
manum iacens in via. Et dixit abſtinens il-
le ad fratrem ſuū. Si haberemus aliquid ve-
tuſtum: iactaremus ſuper corpus iſtud. Et
reſpondens ille obediēs frater dixit. Magis
oremus: et forſitan reſurget. Et ſtantes ad
orationem et orantes attente: ſurrexit mor-
tuus ille. Quo facto: gloriatus eſt ille abſti-
nens frater: et dixit. Pro abſtinētia mea: ſu-
ſcitatus eſt mortuus hic. Omnia autem hec
reuelauit deus abbati monaſterij eorum: et
qualiter temptauerit fratrem ſuum de coco-
drillis et quomodo ſuſcitatꝰ eſt mortuus. Et
cum rediſſent ad monaſteriū: dixit abſtinen-
ti illi. Quare ita feciſti fratri tuo? Ecce iſti ꝑ
obedientia illius: mortuus ille ſurrexit.

¶ De dictis ſanctorum ad deteſtationem inobedientie. Capitulū. xj.

INobediens ſecundum Auguſtinum B
ſimilis eſt diabolo qui ſecundū ſe ip̄m
et non ſecundum deum viuere voluit. vnde
et Gregorius ait. Qui faſtidit ſubeſſe diabo-
lum imitatur pro inobediētia dampnatū.
Sunt enim multi religioſi: qui malūt habe-
re ſuperiores ad ſuam voluntatem: q̄ econ-
uerſo. hinc legitur in vitis patrum de quodā
abbate reſpondente cuidam dicenti. vellem
habere abbatem. iuxta voluntatem meam ⁊
cum eo manere. Cui reſpondens abbas: di-
xit. Tunc velles ſemper preeſſe et nunq̄ ſub-
eſſe. hinc et Bonauentura conqueritur di-
cens. Queſo vt mihi dicas (quis eſt ille) qui
velit habere prelatum ad precipiendum et
non potius ad ſeruiendum. Iam nolumus
prelatorum volūtatibus aſſentire: ſed volu-
mus vt voluntates noſtras debeant in omi-
bus adimplere. Iam non cogitamꝰ quomo-
do poſſumus eorum voluntati noſtram vo-
luntatem perfectius ſubiugare: ſed excogi-
tamus quomodo poſſumus eis in omnibus

reſiſtere et ad faciendum ꝙ cupimus eos coartare. aut ad remedium quod nobis iniungunt: excuſare vel alias palliare: aut diligenter inueſtigamus: quomodo non teneamur eis in hoc vel in illo aliq̃tenus obedire. Quid ergo de obedientia gloriamur. cur non potius de noſtra ſuperbia confundimur. Nunquid viri contemplatiui poſſumus nominari. Timeo nec etiam chriſtiani: ſed potiꝰ imitatores luciferi poſſumꝰ et demoniaci appellari. Quomodo enim chriſtianus dici poteſt qui chriſto contraria nititur adimplere. Nunquid chriſtus conſiderauit ꝙ ipſe erat deus. et ſecũdum humanitatem dei gratia et ſcientia plenus: imo q̃ cum ad animam iam beatus: qui vtẽ virginis et iam Joſeph erat ſubditus in ſoluendo etiam didragma: ſeruis demonum voluit obedire. Nos ergo ſumus ſepulchra dealbata ypocriſi plena: et oſſibus mortuorũ hominibꝰ exterius apparẽtes humiles: interius tumore ſuperbie vegetamur. A hinc et Bernardus de cõmendatione ſancti Pauli perfecte obedientis poſtq̃ a domino proſtratꝰ eſt: ſic in eius perſona dicit. Domine quid me vis facere: hoc plane fratres: perfecte conuerſionis ſeu obedientie eſt forma. Paratum inquit cor meũ deus: paratꝰ ſum et non ſum turbatus: vt cuſtodiam mandata tua. Domine quid me vis facere? O verbum breue: ſed plenum: ſed viuũ et efficax: ſed om̃i acceptiõe dignum. Quam pauci inueniuntur in hac perfecte obedientie forma. qui ſuam abiecerint volũtatem et ne ipſum quidem cor proprium habeant vt non quid ipſi: ſed quid dominꝰ velit om̃i hora requirant dicentes ſine intermiſſiõe. Domine q̃d me vis facere. Et illud Samuelis. Loquere domine: quia audit ſeruus tuus. Heu plures habemus illius euangelici ceci: q̃ Pauli conuerſi imitatores. Quid vis ait dñs ad cecum illum: vt faciam tibi. vere cecus erat ille: quia non cõſiderauit. non expauit non exclamauit. Abſit hoc domine: tu magis dic. quid me facere velis ſic enim decet. Sic omnino dignum eſt: non meã a te. ſed a me tuam queri et fieri volũtatem. Sed heu multorũ vſq; hodie puſillanimitas et peruerſitas exigit: vt ab eis queri oporteat: quid vis vt faciam tibi: non ipſi querant domine quid me vis facere? Conſiderare neceſſe habet miniſter et vicarius chriſti: quid ſubiecti ſibi precipi velint. non ipſi ſubiecti conſiderant que volũtas ſit preceptoris. Non eorum eſt obedientia plena: non in om̃ibus parati ſunt obſequi: non per om̃ia ſequi ꝓpoſuerunt eũ: qui non ſuam ſed patris venit facere volũtatem. Diſcernũt et diiudicant: eligentes in quibꝰ obediant imperãti: imo in quibus preceptorem ſuum obedire neceſſe ſit eorum voluntati. Huiuſmodi itaq; et ſi tollerari ſe videãt et cõdeſcẽdi eos infirmitati ſue: ꝓficiant obſecro pudeatq; ſemꝑ ꝑuulos inueniri ne forte audiant quid debui vobis facere q̃ non feci: et abutentibus patientia prelatorũ q̃ benignitate fiat tandẽ multitudo exhibite miſerationis cumulus iuſte dampnationis. hec Bernardus. B Obediẽtia preſtat deo obſequium acceptiſſimũ. vnde et ſcriptura ait. Nunquid dominus vult holocauſtomata et victimas: et non potius vt obediatur voci domini: melior eſt enim obediẽtia q̃ victima. Contingit autem nõnunq̃ inobedientẽ prelato ſ hec vel ſimilia verba prorumpere et quaſi de ſua rebellione aduerſus prelatum illata dicere. Quam conſtãter illi reſtiti: q̃ bene non acquieui: quanta auctoritate reſpondi. Putabat ꝙ me ſemper illi humiliare deberem. Quod qui facit: diabolo ſe tradidiſſe captiuum conſtat. qui de hominũ vicijs et paſſionibus ac ꝑditiõe letatur. Et tali aie euenit illa ſentẽtia peccator adijciet ad peccandum. Verbi gratia. Mali cuiuſlibet aut obtrectationis paſſio: me impugnare cepit. Si non me ſtatim penitudo huius momordit: cras tãta mihi huiꝰ vicij facilitas veniet. et quedã ſuauitas vt reuocare me ab illo: et continere nõ poſſum. Ita enim euenit. vt qui primo tempore emendare noluit incipiat in ſequẽti nec velle nec poſſe verbi gratia. Sup hic acquieſcere cepi. regulam violaui ſeniorem offendi iuniorẽ ſcandalizaui. Si non me ſtatim penituit tam grauiter fuiſſe prelapſũ: ita de die in diem libẽtiſſime me rapiet ipſa violentia cõſuetudinis et impetus paſſionis: vt iã nec delinquere me itelligam. nec peccare me ſentiam. Obſcurat enim ac obruit intellectum onus delicti: et aſſiduitas delinquendi. C vnde ſciẽdum ꝙ cum inobedientia captiuam illaqueauerit mentem: ſtatim itollerabilia atq; impoſſibilia facit etiam illa que parua et leuia ſunt. Et ſane dubium non eſt: ꝙ inobedientibus vires diuinitus ſubtrahuntur. Et ſicut ille qui non habet in ſe neceſſariã fidei deuotionem etiam quod habebat aufertur ab eo: ita inobedientia obdurat animũ quẽ ſemel ceperit vt ad ſuſcipienda precepta nec auctore nec ratione flectatur: ſed ꝙ peſſimum eſt ſibi ſoli credat et pro omni ratione intentiones ſuas ſequatur: et hoc ſolum rectum putet quod obdurato corde conceperit ſimilis illis effectus de quibus ſermo diuinus pronunciat dicens. Itinera inſipientiũ recta in cõſpectu eorum. Et iterũ. Sunt vie que videntur eſſe hominibus recte: ⁊ nouiſſima eorum veniũt ad profũda inferni. Quã obrem qui vult tuta eſſe opera ſua vel recta in conſpectu dei: nichil obedientie preferat: nichil penitus anteponat. ſiue ſit ſenior ſiue iunior. Nullus autem ſenior tam indoctus appareat: vt putet ꝙ eum non deceat obedientia: que deum decuit. Sed magis q̃tũ ſenior eſt: tantum plus debet ſtudere edificationi et perfectioni. hec Ceſarius epũs.

De errore eorum qui dicunt obediendum eſſe deo et non hoĩbus. Cap. xij.

A Falſitas huius erroris facile manifeſtari poteſt: his qui vetus ⁊ nouum teſtamentum nouerunt. In veteri enim lege iubentur occidi. qui imperio ſacerdotis vel p̃ncipis vel parentum inobedientes extiterint. De primo ſic ſcribitur ĩ deuteronomio decimoſeptimo. Qui ſuperbierit nolens obedire ſacerdotis imperio morte moriatur. De ſecundo habetur in libro Joſue. Qui cõtra dixerit ori tuo et non obedierit cunctis ſermonibus quos preceperis ei: morte moriatur. De tertio quoq; habetur in deuteronomio. xxi. Si genuerit homo filiũ cõtumacẽ qui non audiat patris et matris imperium: et coercitus obedire noluerit vel cõtempſerit: lapidibus obruet eum omnis populus: Teſtimonijs etiam noui teſtamenti: huius erroris falſitas manifeſte poteſt oſtẽdi. Nã paulus ad romanos decimotertio ait. Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit: non eni eſt poteſtas niſi a deo. Que autem ſunt: a deo ordinata ſunt. Itaq; qui reſiſtit p̃tãti dei ordinatiõi reſiſtit. Qui aũt reſiſtũt ipſi ſibi dãpnationẽ acq̃rũt. Itẽ ad ephe. vi. Filij obedite prepoſitis veſtris ĩ domino hoc enim iuſtum eſt. Itẽ ibidem. Serui obedite dominis carnalib⁹ cum timore ⁊ tremore ĩ ſimplicitate cordis veſtri. Itẽ ad titum tertio. Admone illos principib⁹ ⁊ poteſtatibus ſubditos eſſe. Item ad hebreos. Obedite prepoſitis veſtris: et ſubiacete eis. Hinc etiã petrus in p̃ma ſua epiſtola. ij. ait Subiecti eſtote omni humane creature: propter deum ſiue regi quaſi precellenti ſiue ducibus tanq̃ ab eo miſſis. Item ibidem. Serui ſubditi eſtote ĩ omni timore dominis veſtris non tantum bonis et modeſtis ſed etiã diſcolis. Unde et dominus ihẽ ait. Qui vos audit me audit: qui vos ſpernit me ſpernit. Item Amen dico vobis quecunq; ligaueritis ſuper terram erunt ligata et in celo: et q̃cunq; ſolueritis ſuper terram: ſoluta erunt ⁊ in celo. Patet ergo ꝙ obediendũ fuit apoſtolis ſicut chriſto tanq̃ eius vicarijs ⁊ a conſequẽti ſucceſſoribus eorum obediendũ eſt tã q̃ xp̃i vicarijs. Si quis vero errore decept⁹ dicit ꝙ obediẽdũ fuit apoſtolis tanq̃ chriſto ſed nõ eorum ſucceſſoribus. ergo chriſtus receſſurus ab eccleſia ⁊ aſcenſurus in celũ. nõ ſufficienter ordinauit de ea. ſi non ordinauit de ea niſi q̃ diu apoſtoli viuerent. Abſit hoc procul a corde credentium. Liquet ergo ꝙ ſucceſſoribus apoſtolorum obediẽdũ ſit. Et ſi quis dicat hominibus bonis obediendũ eſſe ⁊ non malis. patet hoc falſum eſſe, ex verbis xp̃i in euangelio math. xxiij. dicẽtis. Super cathedrã moyſi ſederunt ſcribe et phariſei. Omnia ergo quecũq; dixerint vobis ſeruate et facite. Secũdum vero opa eorũ. nolite facere. Dicunt enim et non faciunt. hinc ⁊ petrus in p̃ma epl̃a. ij. ſua ait. Serui ſubditi eſtote in omni timore dominis. nõ tm̃ bonis ⁊ modeſtis. ſed etiam diſcolis. Si tantũ bonis eſſet obediendũ. iuriſdictio eccleſie. nichil haberet certitudinis. Neſcitur enim quis ſit bonus. q̃s malus vñ ſcriptura dicit. Sunt iuſti atq; ſapientes ⁊ opa eorum in manu dei. ⁊ cum neſcit homo vtrũ amore an odio dignus ſit: ſed omnia in futurum ſeruantur ĩcerta. Item iuriſdictio eccleſie nihil haberet ſtabilitatis. Ille enim qui nunc eſt bon⁹: in momento pot̃ fieri malus. ⁊ iam non erit ei obediẽdum. ſi malis non ſit obtemperandũ. Qua propter ſicut pictor fedus depingit ſtatuam pulcram. nec vitium pictoris ſtatuã deturpat: ſic ⁊ prelatus malus põt facere vel iniungere preceptum bonum. Nec eſt periculum hiis q̃ ſubiecti ſunt. ſi obediant prelato malo in eis in quibus obedirent prelato bono. Si quis vero culpe vel periculi eſt in eo qđ alicui iniungitur: ſuperioris eſt cuius ſenſui ⁊ voluntati ſubditus innititur: niſi manifeſtum ſit peccatum illud ꝙ ei iubetur. Si vero prelatus malus precipiat malum: tunc plane non eſt obediendum.

De paupertate ⁊ de diſtinctione eorum qui vere ſunt pauperes et qui non et qui ſunt vere diuites et qui non. Cap. xiij.

B Si vis inquit dominus perfectus eſſe: vade et vende oīa que habes ⁊ da pauperibus et veni ſeq̄re me: contēpne diuitias et eris locuples: contempne gloriam et eris glorioſus. Multi ꝓpter diuitias in diſcrimine venerunt: multis exiciabiles fuerunt diuitie multis mortē gñauerunt opes. Nunq̄ mētis requiē habet qui curis terrenis ſe ſubdit. Sollicitudines enī rerū mentē conturbāt cure mentē exagitant. Si ergo vis eſſe quietus nil ſeculi appetas. Semper requiem habebis mentis: ſi a te mundi curas abieceris. Semper interna frueris quiete ſi te a ſtrepitu terrenarum rerum ſubtraxeris. Qui terrenis curis ſe implicat: a dei amore ſe ſeparat. Quicunq̄ voluerit eſſe amicus huiꝰ ſeculi: inimicus dei conſtituetur propter deū ergo renuncia omnibus. Abiice a te quicquid impedire poteſt bonum propoſitum. Contempne viuens que poſt mortē habere non potes. Hec yſidorus.

C Contempnere mundū eſt cuncta tranſitoria ſine amore eorum hāc vitam tranſire: in via nihil preter deum querere de omnibꝰ vanis gaudijs et ſolatijs nō curare: vix neceſſaria accipere: et ſi aliquādo deſint letanter ferre. Iſte eſt mundi contemptus: hunc habe ſi non vis eſſe ꝯtemptꝰ. Nemo quippe ſaluari poterit: niſi mundum et omnia que in illo ſunt deſierit amare. Superflua querere eſt vilis cupiditatis: neceſſaria retinere eſt infirmitatis: ſed omnia relinquere eſt perfectionis. Chriſtus ad exemplū noſtrum pauperem vitam in via duxit: quia ſciuit illos qui diuitijs et delicijs hic abundāt: difficile intraturos in regnum celorum. Unde vt auidius et feruentius paupertatē homines amplexarentur ſummū honorem his qui ꝓpter eum omnia relinquerent et ipſum ſequi vellent ꝑmiſit: ſcʒ iudiciariā poteſtatem dicens. Uos qui reliquiſtis omnia et ſecuti eſtis me: ſedebitis ſuper ſedes iudicantes duodecim tribus iſrael. Unde ⁊ gre. ait. Quiſquis ſtimulo diuini amoris excitatus: hic poſſeſſa reliquerit illic ꝑculdubio culmen iudiciarie poteſtatis obtinebit: vt ſimul iudex cum iudice veniat: qui nunc conſideratione iudicij ſeſe ſpontanea paupertate caſtigat. Hinc et ſanctus Edmundus epiſcopus in ſpeculo ſuo ita ait. Diuiti poſſūt pauperes eſſe de gaudio celi: ſicut ſūt de vna re quam tenent in manibus. Modo ſcio inquit prefatus Edmundus: ꝙ deſideras cognoſcere quis eſt vere pauper: et quis non. Et quis eſt vere diues et quis non. Audi ergo. aliqui ſunt qui habēt diuitias et illas amant: ⁊ huiuſmodi ſunt auari et cupidi huius mundi. Aliqui ſunt in diuitias non habent: illas tamen amant: atq̄ libenter vellent habere: ⁊ huiuſmodi ſunt miſeri mendici huius ſeculi et mali religioſi. Et iſti ſunt ita diuites ſicut illi qui diuitias habent et illas amant. Et de talibus chriſtus loquitur ī euangelio dicens. Facilius enim eſt camelū per foramen acus tranſire: q̄ diuitem introire in regnum celorum. Et quidam ſūt qui diuitias habent: illas tamen non diligunt. Attamen illi volunt illas bene poſſidere: iſti ſunt probi homines iſtius mundi: qui bene omnia expendunt: et de illis modicum ſibi retinent. Alij vero ſunt qui habent diuitias non tamen illas amant: nec habere deſiderant: qui vtiq̄ pauperes eſſe eligerunt: ſed iuſſu diuino aliter factū eſt: vt principes terre conſtituerentur et diſpenſatores rerum eccleſiaſticorum pro alijs: ſed a ſe paupertatis propoſitum nō abiecerunt. Unde tanto laudabiliores paupertatis ſectatores exiſtunt: q̄ro et in diuitijs ab eius amore non ſeparātur. Iſti ſunt ſancti homines et religioſi: et iſti ſunt vere pauperes: ⁊ ipſorum eſt regnū celorum. Unde chriſtus in euangelio dicit. Beati pauperes ſpiritu: quoniam ipſorum eſt regnum celorum: hec eſt benedictio pauperum. Oportet igitur ꝙ diuites habeant cōtrarium illius benedictionis. Et ſi beati ſūt pauperes ſpiritu: quoniam ipſorum eſt regnum celorum. Tunc poſſum iſto modo dicere de diuitibus. Maledicti diuites ſpiritu quoniam ipſorum eſt pena inferni. Diuites ſunt qui diuitias habent et eas amant: vel habere cupide deſiderant. Pauperes ſunt q̄ habent paupertatem et illam diligunt aut q̄ poſſident diuitias et diligunt paupertatem et diuitias cōtēpnunt. Hic ſanctus Edmundus. Hinc etiam Auguſtinus ait. O fratres mei eſtote pauperes non ſolum verbo: ſed etiam opere et veritate attendentes quid nobis ſaluator in euangelio dicit. Ait enim. Beati pauperes ſpiritu. Non beati qui ſub dura et grandi neceſſitate paupertatem patiuntur: quia tales murmurant: detrahunt inuident habentibus rapiunt et furantur: et ſi nō opere ſaltem voluntate hec adimplere conā tur. ideo tales bonos non appellat ſaluatoꝛ: quia non pauperes: ſed miſeri ſunt predicādi. Quare: quia de tempoꝛalibus anguſtijs educti ad eternas miſerias deputati ſūt. vbi non ſolum beatitudinē habere non poterūt A ſed nec guttam aque inuenient. Beati ergo pauperes ſpiritu: ſed non pauperes ſe ſimulantes. Tales ſunt ypocrite: paupertatem a foꝛis pꝛedicantes: nullam tamen neceſſitatem ferre volētes. Tales in cunctis ſuis operibus ſperant reuerentiam honoꝛis: gloꝛiaꝫ laudis a melioꝛib⁹ metui et venerari vt de⁹ ſancti ab omnibus vocari deſiderant. Sola voce paupertatem et abſtinentiam pꝛedicāt ſed digito ſuo non cogitant ea mouere. Hic Bernardus ait. Videmus autem aliquos pauperes qui ſi veram haberent paupertatem: non adeo puſillanimes inuenirentur ⁊ triſtes: qui pauperes eo pacto eſſe volūt: vt nihil eis deſit: ⁊ ſic diligunt paupertatem: vt nullam inopiam patiantur. In deſerendo que mundi ſunt: et imitando que chꝛiſti ſunt: iudicāt eſſe perfectionem. Non enim omnes qui ſua derelinqūt chꝛiſtum ſequuntur. Nam nonnulli ſunt peioꝛes poſt deſertionem ſuoꝝ ꝙ̄ antea fuerūt. Tūc enim deſeruiūt detractioni pꝛimoꝛum bonā famā auferre non pertimeſcūt. Quomodo putas talibus diabolus illuſit: q̇ nec deū habēt nec mūdū quos ꝑ diuerſa deliramenta deducit ad eterna toꝛmenta. Intelligēs ꝗ̄ dicta ſunt ꝑ aliā viā accipias paupertatē Cū dicit vade ⁊ vēde oīa tibi. Nota immutationē affectuū ⁊ cogitationū vt q̇ pꝛi⁹ ſupb⁹ fuerat iā hūilis deueniat: iracūd⁹ mitis inuid⁹ caritatiu⁹ cupid⁹ largius diſcrete. Et ſi immūdus extiterat nō ſolū ab omi malo: ſed ab oī ſpecie mala ſe abſtinere cōtendat. Si aūt in aliquo ꝑ cibum vel potū exceſſerat deinceps per ieiunium emēdet. Qui vero mundū nimis amauerat: iam ad amoꝛem chꝛiſti ſe totum colligat: et omēs diſperſiones coꝛdis in vno deſiderio eternoꝛuꝫ ligat. Sic nimirū fructuoſa erit illi volūtaria paupertas et anguſtia quā B pꝛopter deum patitur coꝛona glorioſa. Nota tamen ꝙ quidam ſunt qui mutant tunicam: et non animā imo diuicias videntur deſerere: et innumerabilia vicia non ceſſant cōgregare. Tu vero ſi omīa pꝛopter deum deſeris: vide magis quid cōtempſeris ꝙ̄ quid relinquis. vide diligenter quomodo chꝛiſtū: imiteris in moꝛibus. Diſcite inquit a me: quia mitis ſum et humilis coꝛde. vnde et pſitorus ait. Si ita quis renunciet: aut omnibusꝫ vt ſuis non renūciet moꝛibus non eſt chꝛiſti diſcipulus. Qui igitur relinquere diſponis omīa: te quoqꝫ inter relinquenda numerare memento. Immo vero maxime et pꝛincipaliter abnegā temetip̄m: ſi deſideras ſequi eū qui ait. Qui vult venire poſt me: abneget ſemetip̄m: et tollat crucem ſuā ⁊ ſequatur me hinc Gregoꝛius ait. Ecce nunc qui ſuperb⁹ fuit ſi conuerſus ad chꝛiſtū humilis fact⁹ eſt ſemetip̄m reliquit. Si luxurioſus quiſqꝫ ad cōtinentiam vitam mutauit abnegauit vtiqꝫ quod fuit. Si auarus ambire iam deſijt ⁊ largiri didicit ꝓpꝛia. qui pꝛius rapiebat aliena pꝛoculdubio ſemetip̄m reliquit. Sciendū tamen ꝙ paupertas per ſe nō eſt virtus: ſed magis miſeria / nec pꝛopter ſe laudabilis: ſꝫ quia eſt inſtrumentū virtutis: et ad beatitudinem acquirendā adiuuat ⁊ facit vitare occaſiones peccandi ꝙ ib laudabilis eſt ⁊ optabilis. Facit enim hoīem nō honoꝛari. Quis virtuoſus ſit ſed deſpici ⁊ confundi et abici inter ſeculi amatoꝛes: que oīa ſuſtinere pꝛo xp̄o ſumme meritoꝛium eſt. Quid enim eſt paupertas ſpūs: niſi hūilitas mentis? Qui ergo paupertatem habent etiam ſpontaneā ⁊ carent humilitate ⁊ manſuetudine: miſerabilioꝛes ſunt hijs qui oībus diuicijs abundant. nec accipient in iudicio ſedē apoſtolice dignitatis: ſed induentur diploide confuſionis: que eſt damnatiō aīe ⁊ coꝛpoꝛis. hinc aug⁹ ait. Quid ꝓdeſt diſpergendo pauꝑib⁹ dare ⁊ pauperem fieri. cū aīa miſera ſupbioꝛ efficitur diuitias contempnēdo ꝙ̄ antea fuerat poſſidendo. Qui autē hūilitate ⁊ manſuetudine pollent ꝙuis multas diuitias poſſideant: tū ad dexteraꝫ xp̄i cū iudicaturis ſtatuētur. Dicunt enim quidam. Omnia relinq̄re non poſſumus: iſtrini ſumus neceſſaria nobis retinere opoꝛtet vn̄ viuam⁹ et licitū eſt hoc. Sed minus valent: qꝛ anguſtam paupertatem et penuriam pꝛo deo ſuſtinere nō audent. poſſunt tū ad culmen virtutum ꝑ dei gratiam attingere et ad contemplationē ſupnoꝛum ſe leuare. ſi occupatiōes et ſecularia negotia deſerant et ad oꝛandum. meditādū ꝙ indefeſſe aſſurgunt. atqꝫ ea que habent nō amando poſſideant. ſed poſſidendo relinquāt Sed audiamus apoſtolū dicentem. Scitis C gratiam domini noſtri iheſu xp̄i. qꝛ pꝛopter vos cū eſſet diues. egenus fact⁹ eſt. vt illius inopia diuites eſſetis. Magna ergo eſt abuſio et nimis magna. vt diues eſſe velit ſeruus cuius vilis, propter quem deus maieſtatis & dominus ſabaoth voluit pauper fieri: xp̄s paupertatem elegit, ergo eſt nobis eligenda. Si quis aliud predicauerit: licet angelus de celo anathema ſit. Naſciturus nanqꝫ dei filius in cuius arbitrio erat quodcunqꝫ eligere vellet tempus: elegit quod moleſtius eſt preſertim paruulo & pauperis matris filio: que vix pannos habebat ad inuoluendum: preſepe ad reclinandum. Et cum tanta eſſet neceſſitas nullā audio pelliū fieri mentionem. Primus adam pelliceis veſtiebatur tunicis ſecūdus pannis inuoluitur. Non eſt tale iudiciū mundi aut chriſtus fallitur: aut mūdꝰ errat: ſed diuinam falli impoſſibile eſt ſapiētiā. Merito inde & carnis prudentia mors eſt. Si quidem et ipſa inimica eſt deo: et ſeculi ſapientia ſtultitia nominatur. Quid eſt xp̄s elegit vtiqꝫ quod carni moleſtius eſt: id ergo melius: id potius eligendum eſt. Quiſquis autem aliud doceat vel ſuadeat: ab eo tanq̄ a ſeductore cauendū. Chriſtus pauper fuit in proceſſu pauperior in progreſſu pauperrimus in fine pauperes elegit diſcipulos et regnum celorum promiſit pauperibus.

Querat igitur diuitias paganꝰ qui ſine deo viuit: querat iudeus qui terrenas poſſeſſiones accipit: ſed qua fronte magis autē qua mente chriſtianꝰ diuitias querat: poſtq̄ xp̄s beatos eſſe pauperes in principio doctrine C ſue predicauit. Hec Bern. Qui autem ſtatū voluntarie paupertatis aſſumpſit ſciat pro certo q̄ q̄diu eius dilectio illaqueat adheret & q̄ſi iuiſcat cupiditate alicuius boni terreni qd iam habet vel habere vellet: non poterit habere nec ſentire veraciter purā dilectionem dei. Contraria enim ſunt cupiditas mundi: & amor dei: nec in eodem ſimul requieſcunt. Quāto ergo profundius cupiditatem ab animo expuleris: tanto magis amorem diuinū guſtabis. Quāto maior cupiditas: tanto minor caritas. Hinc gre. ait. Magna ſecuritas cordis eſt nil concupiſcētie ſecularis habere. Qui nihil habet q̄ diligat: nihil ē in mūdo q̄ pertimeſcat: habentes ergo ſcḋm q̄ apoſtolus dicit alimenta et quibus tegamur his cōtenti ſimus. Que quidem apoſtoli verba licet vniuerſaliter omnibus chriſtianis dicta ſint p̄cipue tamen ad religioſos pertinere noſcūtur. D Qui ſi eadem apoſtoli verba recte intellecta opere adimplerent: ſolis neceſſariis cōtenti ſuperflua ſeu curioſa non quererent. Si autem quis querat que ſint illa neceſſaria quibus religioſus debet eſſe contentus: non meam in hoc: ſed venerabilis Bonauenture ſententiam audiat dicentis. Scio q̄ q̄ in monaſterio conſtitutus paupertatem profeſſus es et nihil proprium habere potes. De quo gratias age deo tuo et ipſam paupertatem inuiolabiliter ſerua. Sed vlterius te aſcendere volo: q̄ tamen a profeſſione tua non diſcrepat: quinimo profeſſio ipſa ſine hoc intellectu verbalis eſſet et vacua. Dico ergo de illa paupertate que radicatur i corde. Virtutes enim in anima collocāde ſunt non in exterioribus. Optime ergo profeſſionem paupertatis imitaris: ſi conſentias.

Nam ſi rerum penuriam exterius pateris: quia forte non abundas vt ſenſualitas vellet: et interius cupiditatem habeas et pluſq̄ neceſſe ſit deliberato animo nō appetas: nō viuis in paupertate: ſed in egeſtate: quia nō eſt hec paupertas virtuoſa et meritoria. ſed egeſtas laborioſa et demeritoria. Sufficit eſt ad perdendum meritum & ad omne peccatū perpetrandum: concupiſcentia cum conſenſu. Et cum tali paupertate: nō credas te poſſe aſſurgere ad orationem vel contemplationem vel centuplum conſequi retributionem. Quomodo eni cor terrenarum cupiditatū pondere aggrauatum ſurſum poterit aſcēdere. Et quomodo cor ipſum luto & fece coinquinatum et terrenum et groſſum effectum ad dei & celeſtium puritatem poſſet propinquare. Igitur cordē diligas paupertatem p matre illam aſſume. Placeat tibi decor eius & delecteris in ea: & cum iocunditate animi: et cum tranquillitate pauſa in ea: nunq̄ per aliqua ipſam ledere velis. Nihil habeas & nihil habere velis vltra neceſſitatem. Et ſi queris que erit illa neceſſitas. Reſpondeo q̄ q̄to intimiꝰ paupertatem dilexeris: tāto ſubtilius de neceſſitate iudicabis. Illa nāqꝫ neceſſaria ſunt ſine quibus eſſe nō poſſumꝰ. Vide igitur ea ſine quibus eſſe cōmode potes & illa nec habere: nec petere: nec procurare: nec a ſponte dantibus recipere velis. hec Bonauētura de vita chriſti. Imitemur ergo quoad poſſumus eum qui dilexit ſic paupertatem: vt q̄uis in manu eius eſſent omnes fines terre non habuit vbi caput ſuum reclinaret.

¶ De contemptu diuitiarū et de bona volūtate qua deo nil ditius offertur atqꝫ de quadruplici cauſa contēptus diuitiarū necnō & de tribus gradibus paupertatis. Cap. xiiij.

A Contemptus diuitiarum opponitur auaritie rerum temporalium. Sed ſciendum ꝙ contemptus diuitiarum triplex eſt. ſ. cum aut liberaliter effundunt in pauperes ꝑ opera mie. vel cum ad cultum dei amplificandum vel deſcendendum largiter expenduntur: aut cum penitus recuſantur propter deum. Nemo tamen cum quoſdam conſpicit multa reliquiſſe: apud ſemetipſum dicat Imitari huius mundi contemptores volo: ſed ꝙ relinquam non habeo. Multa fratres relinquitis: ſi deſiderijs carnis renunciatis. Exteriora noſtra dño quamlibet parua ſufficiunt. cor nanq; ꝛ non ſubſtantiam penſat. Multam reliquit qui ſibi nihil retinuit. Multum reliquit: qui cum re poſſeſſa etiam concupiſcētijs renūciauit. Multum reliquit ꝗ quamlibet paruū totū deſeruit. Certe nos ꝛ habita cū amore poſſidemus. ꝛ ea que minime habemus: ex deſiderio querim⁹. Multum ergo diuiſit ꝗ deſiderium habendi dereliquit. Regnum dei tantum valet: quantū habes. valuit petro ꝛ andree: dimiſſis retib⁹ et naui valuit vidue: duobus minutis. valuit alteri: calicē aque frigide. Sed fortaſſe nec calix aque frigide ſuppetit. qui indigenti prebeatur. Etiam tunc ſecuritatem nobis promittit ſermo diuinus. Redemptore etenim nato celi ciues cecinerunt dicentes. Gloria in excelſis deo ꝛ in terra pax hominibus bone voluntatis. B Ante dei oculos nunq̄ ē vacua manus a munere. ſi fuerit archa cordis repleta bona voluntate. Nichil quippe offertur deo ditius bona voluntate. voluntas autē bona eſt ſic aduerſa alterius ſicut noſtra pertimeſcere ſic de proſperitate proximi. ſicut de noſtro profectu gratulari. aliena dampna noſtra credere. aliena lucra. noſtra deputare. Amicū non propter mundum ſed propter deum diligere. Inimicum etiam amando tolerare. Nulli qđ pati non vis: facere. Nulli ꝙ tibi iuſte rependi deſideras denegare. Neceſſitati proximi non ſolū iuxta vires conſulere: ſed prodeſſe etiam vltra vires velle. Quid ergo hoc holocauſto locupletius: quū per hoc ꝙ deo immolat: i ara cordis aĩa ſemetipſam mactat. vñ ꝛ aug⁹ ait. Quicqđ vis ꝛ non potes: factum deus computat. Quantū vis tantū mereris Quantū creſcit volūtas tua tm̄ creſcit meritū tuū. Fac ergo magnā volūtatē: ſi vis habere magnū premiū amare nanq; equaliter poſſunt diuites ꝛ pauperes: etiam ſi pecuniam equaliter dare non poſſunt voluntas tū bōa nō eſt: ſi nō operet ꝙ potes. Sꝫ hoc bonū voluntatis ſacrificiū nunq̄ plene ꝑſoluit: niſi mūdi hui⁹ cupiditas ꝑfecte deſerat. Nā quicqđ ī eo cōcupiſcim⁹. hoc procul dubio proximis inuidem⁹ vñ ſācti ꝑdicatores ꝛ qui ꝑfecti vt poſſēt prios ꝑfecte diligere ſtuduerūt ī hoc ſclō nil amare nil vnq̄ appetere. nihil etiā cū appetitu poſſidere. Quatuor aūt de cauſis cōſulit cōtēptus diuiciarū. Prima: qꝛ rerū amor retrahit animū ab amore dei ꝛ patrie celeſtis vñ veritas ait. Nemo pōt deo ſeruire ꝛ mamone. i. diuitijs. Sicut enī diuitie de fundo terre tollunt ita ſuo pondere ad infima terre ſuos trahunt amatores. hoc eſt. ad profundū inferni. hinc enim paulus ait. Qui volūt diuites fieri in hoc ſeculo incidūt in temptationes ꝛ in laqueū diaboli ꝛ deſideria multa et inutilia ꝛ nociua que mergūt hoīes in interitū ꝛ perditionē. Radix enī oīm malorū: eſt cupiditas. Secūda vero cauſa eſt: qꝛ diuitie retardant hoīes a ꝑfectu virtutū. Sicut enī oneratus non pōt velocit currere ſic preſſus mundanis curis nō pōt in ſpū expedite ꝓficere vñ yſidor⁹ ait. Qui in rerū ſeculariū defigit̄ in deo nullaten⁹ delectat. Cure enī rerū: ab intentione dei animū auertūt. Difficile eſt celeſtibus ꝛ terrenis curis pariter deſeruire. A curis ergo ſeculi te ꝓpt deū ſuſpēde. Sine impedimēto ſeculi: deo ſeruire ſtude. Nulla te cura a dei amore ſubtrahat. Nulla te ſollicitudo rerū ab intentione dei ſuſpendat. Tanq̄ defunctus ab oī terreno te priua negocio. hec yſidorus. Si igit̄ vis feſtinare ad celeſtē patriam. Si vis laqueis venantium non teneri. Si vis non comprehendi ī via ꝛ ad captiuitatem vñ euaſiſti non reduci: ꝑice auariciam; extrahe pedem de viciosa cupiditate terrenorū. Et notandum ꝙ ſicut iudei tardi erant ad redeundū in hieruſalē de babilonia eo ꝙ ibidem filios ꝛ vxores ac poſſeſſiones acquiſierant. ſic religioſi tardius celeſtia deſiderant: cū in terrenis ceperint dilatari. Tercia aūt cauſa: quare contempt⁹ diuitiarū cōſulit. eſt ratio mercedis amplioris. Nā quāto minus tibi de terrenis indulges: tanto magis recompenſabitur tibi in celeſtibus de gloria ſempiterna. Beati enim pauperes ſpiritu: quoniam ipſorum eſt regnum celorum. Non portio aliqua glorie: ſed tota gloria. Filius aūt dei dans nobis exemplum perfectionis nichil poſſeſſionis voluit habere in terra: non agros domos vel redditus: preter ſolum veſtimentum quem etiam permiſit ſudo crucem ſibi auferri: vt doceret nos omnia relinquere. quod nō tm̄ conſiſtit in non volēdo habere. vel ſponte oīa paupib⁹ tribuendo ſed etiam patienter amittendo: ſi habita vi tollantur quod plerumq; maioris eſt meriti q̄ pauperibus tribuiſſe quia maior eſt virtus illata equanimiter perpeti q̄ ſponte bona operari Non eſt ergo detrahendū paupertati voluntarie propter chriſtū aſſumpte cum etiam ſecundū Jero. melius ſit omnia propter chriſtū relinquere q̄ monaſteria conſtruere et pauperes ſuſtentare. Ait enī ſic ad nepotianum Exſtruis mōaſteria et multus a te pauperū numerus per inſulas dalmathie ſuſtentatur ſed melius faceres ⁊ ſi ipſe fact⁹ monachus et pauper inter ſanctos viueres. quia plus deo facit qui ſe deo totum dat q̄ q̇ ſua tantum largitur. Ad qđ probandum Anſelmus euidens ponit exemplum de duobus ſingulas arbores habentibus quorū vnus dn̄o ſuo dat fructum arboris: ſed arborem retinet ſuo dn̄o. Alius vero dat totam arborem cū fructu: nichil ſibi retinēs et iſte plus meretur et laudatur a dn̄o ſuo q̄ primus Sic et ille perfectius facit qui ſe et omnia ſua deo deuouet: q̄ qui ſua deo tribuit et ſe ipſū proprie voluntati retinet. Et ideo religioſus ſi nichil concupiſcat poſt dimiſſa premiandus eſt tanq̄ ſi multa dimiſiſſet regna. hoc tamē ſciat religioſus: quia nichil proderit pecunias vel diuitias nō habere. ſi voluntas fuerit habendi vel poſſidēdi. Quarta cauſa: quare contēptus diuiciarū cōſulitur. eſt qꝛ tēporalis ſubſtantia multis cōſiderationib⁹ ex ſui natura nō eſt diligēda. cū terra ſit ignobili⁹ elementum inter oīa. Itemq; tēporalis ſubſtantia nō multū neceſſaria eſt. Modicus eī victus ⁊ veſtit⁹ ⁊ tectū: ſufficiūt hoī ꝓ neceſſitate viuēdi. Quod aūt ſupereſt: ſuperfluū eſt. Itemq; temporalis ſubſtantia non multum neceſſaria eſt. Modicus cuꝫ vict⁹ multorum patet inuidie. q̇ libenter eū auferrent habenti: per multas aſtucias. Item qꝛ multo labore et ſollicitudine acq̇rit: ⁊ ſeruatur etiam in periculo vite. Itē quia nō ſatiat appetitum hoīs habētis ſed quo plus habet de ſubſtantia: eo inq̇eti⁹ ſititur. Item qꝛ tam malis q̄ bonis dat ⁊ iō non ſunt feliciores. qꝛ i tpali ſubſtātia abūdāt imo frequēt infeliciores qꝛ i eis occaſio multoꝝ maloꝝ ē. Sapiētis ergo eſt ꝑuipendere qđ vile eſt. et nō multum laborare ꝓ eo qđ parū vtile eſt. et fugere qđ pernitioſum eſt et liberaliter ſpergere: qđ cōſeruatū perit ⁊ diſtributū fructificat ſi in pauperes erogetur. De auaritie deteſtatiōe ⁊ paupertate amplectenda: plures inuenies in pᷓma parte vbi agitur de remedijs cōtra auaritiam. Primus aūt gradus in contēptu diuitiarum: eſt nihil velle habere iniuſti lucri nec per ſe acquiſitū. nec ab alijs datum. vel relictum. ⁊ reddere oīb⁹ debita ꝓ poſſe et de iuſte habitis elemoſinas facere: et nō abuti facultate propria ꝓ peccatum ſuꝑbie. laſciuie. gule et aliorum viciorum. Et ſciendum qꝛ tribus modis videtur quis habere iniuſta bona. ſ. cū aut ipſe male acquiſiuit. quocūq; modo aut datū venditum vel relictum aliqđ ei eſt ab eo q̇ ius in eo non habuit aut cū nocuit alteri iniuſte in rebus: etiam ſi de illis nihil habuit. Secundus gradus paupertatis. eſt nihil velle ſuperfluum habere. ſed ſolis neceſſarijs. eſſe contentum. in victu. veſtitu. hoſpitio. vtenſilibus. obſequētiū famulatu reliqua habita pauperibus erogare. vel non recipere oblata nec acquirere vel ꝓcurare vltra neceſſitatē. vn̄ dn̄s ait. Quod ſupereſt date elemoſinā ⁊ ecce oīa munda ſunt vobis. Sic monachi egipti: ⁊ alij eis ſimiles de labore proprio victum ⁊ veſtitum habentes reliqua pauperib⁹ diſtribuebant. Sed non ſic diues ille auarus de quo in euangelio legitur qꝛ cū videret ſe vberioribus agrorū fructib⁹ ditatū: noluit eſſe contēt⁹. Nā nō dixit diues ſū et abſido: plus non cupio qꝛ nō capio. ſꝫ cogitauit horrea vetera deſtruere ⁊ maiora facere. Prima horrea ſunt neceſſitatis. Sufficit enī naturā ſuſtentare. vt poſſit ad ſeruiēdum deo ꝓcurare ⁊ hanc ſufficientiam docet natura. hec horrea parua ſunt: et paruis implentur. Sed auarus hec horrea deſtruit et maiora facit id eſt concupiſcentie et ſuperfluitatis que nunq̄ implentur. quia ſemper cum plurima habere ceperit et ampliora facere diſponit. ad que horrea non ſufficiunt iam habita: niſi adiciat adhuc plurima. ⁊ ſic cor auarum in infinitum ſolet procedere.

Eſt enim quaſi fouea ſine fundo. q̄ quo amplius recipit plus conſumit. vt nunq̄ videatur impleta de quo videlicet auaro merito ſcriptura dicit. Auarus nunq̄ adimplebitur pecunia. Item. Nichil ſceleſti⁹ q̄ amare pecuniam. Tertius autem gradus paupertatis eſt nihil velle poſſidere in hoc ſeculo et in oīb⁹ neceſſarijs penuriam pati propter deum. hoc eſt efficaciſſimum remedium contra auariciam. hoc remedium chriſtus docuit verus animarum medicus qui in omnibus illam viam tenuit: que aptiſſima eſt ad doctrinam virtutum et curationem vi=

tiorũ. Diuitie enĩ ad honores ſeculi: et voluptates carnis: ſunt precipua ſanctitatis impedimẽta. q̄ videlꝫ impedimẽta magiſter et dñs virtutũ ſuos diſcipulos declinare ⁊ vitare docuit dicens. Si vis perfectus eſſe: vade et vende vniuerſa q̄ habes: et veni ſequere me huic voluntarie paupertati multe virtutes et multa dona gratiarũ annexa ſũt; q̄ tamen a paucis capiuntur. eo ꝙ licet multi ſunt qui quaſi nihil habeãt in mũdo tamẽ valde rari ſunt in religione. q̄ nõ velint plus habere q̄ꝫ habent vel pro ſe vel ꝑ alijs. Preterea notandũ ꝙ ſm Johan. Caſſianũ prima abrenũciatio eſt: qua corporaliter vniuerſas diuitias mundi: carniſq; voluptates contempnimus. Secunda qua mores ac vicia. affect⁹ q; p̄ſtinos animi carniſq; reſpuim⁹. Tertia qua mentẽ noſtram de p̄ſentibus vniuerſis ac viſibilib⁹ euocãtes: futura tm̄mõ contẽplamur. et ea que ſũt inuiſibilia ꝯcupiſcim⁹.

¶ De proprietate ĩ religiõe ⁊ quõ ſe habere debent quibus cura adminiſtrationis non committitur. Cap. xv.

A Cauere debet religioſus ab omnimoda proprietate: quia religioſum dampnat: et in morte a conſortio fidelium ſeparat: prout narrat Hiero. in epiſtola de quodam religioſo ꝓprietario. qui lina texendo quandam pecuniam adquiſierat et eam retinẽdo occultabat poſt cuius mortem magna inter fratres queſtio orta eſt de eadem pecunia habitabant enim ibi circiter quinq; milia fratrum diuiſis cellulis. quorum quidam dicebant eandem pecuniam pauperibus eſſe erogandam. Alij eccleſie dandam. ſed Macharius. pachomius. yſidorus. quos patres vocant ſancto etiã eis loquẽte ſpiritu decreuerunt eã cum eo ĩfodiendã dicendo. Pecunia tua tecũ ſit in perditionẽ. Tales merito in perditionẽ veniunt quia menciuntur ſpiritui ſancto. Inſuper ⁊ fures ſunt vſurpando ꝙ ſuum non eſt; votiq; ſui trangreſſores. ꝑiuri ſunt. atq; a domino papa Innocẽtio. iij. excõicati. Conſimile narrat greg. iiij libro dialogoꝝ de quodam religioſo habente tres aureos abſconditos quem prohibuit idem greg. ne cum fratribus ſepelirent nequis fratrũ eum tempore ſue mortis viſitaret ⁊ vt defunctum cum illis tribus aureis ĩ foueam proicerent dicentes. pecunia tua tecum ſit in perditionem. hoc exemplo docens prelatos eccleſie quantum zelum habeãt habere circa illud vicium. Refert etiam auguſtinus factum conſimile de quodam canonico nomine Januario: poſt cuius mortẽ. ſic de eodem loquitur dicens. O profeſſio mortifera. O proditoris promiſſio. ore dicebat. ⁊ corde odiebat. Sanctũ credamus qui omnibus prior erat. Qui vt vidiſtis. male vixit ⁊ male moritur. Quare vel quomodo vixit male: niſi quia ꝙ ſuum non erat ſecrete tenuit. Quomodo et male moritur. niſi quia in fine ſe non cognouit ⁊ obſtinatus in ſuo ſenſu nobis ignorantibus teſtamentum fecit. O vtinam ſaltem in fine nobis dixiſſet vt orantibus nobis veniam impetraſſet ſed nec confeſſus fuit nec eum feciſſe penituit: ꝓpterea de noſtris non eſt. qui nec dum viueret erat ligate igitur manus cadaueris eius ponentes in panno vndecim ſiclos quos in pariete cellule retinebat: flentes ⁊ dicentes pecunia tua tecum ſit in perditionem. Non enim licet nobis ſeruis dei eos collocare vel ponere in victu vel veſtitu vel in opere monaſterij. quia precium maledictionis eſt. hec auguſti.

B Sciendum vero eſt ꝙ ille proprietarius eſt qui ſine licentia vel conſcientia prelati aut recepit. aut receptum retinet. aut receptum diſpenſat. commutat. aut donat ad libitum q̄cunq; temporalia: ſiue parua: ſiue magna. Tales ſimiles ſunt iude proditori. qui fur erat ⁊ loculos habens: ea que mittebantur aſportabat. proprietarij itaq; fures ſunt: ſicut iudas. quia contrectant rem alienam inuito domino. q2 ꝯtra võitatẽ eſt. appropriant ſibi. Timeant tales penam ananie ⁊ ſaphire vxoris eius: qui fraudantes de precio agri ⁊ quandam partem ponentes ad pedes apoſtolorum expirãtes mortui ſunt. Ideo dicit Hieroni. ꝙ monachus habens obulum non valet obulũ. proprietariũ manifeſte contra regulam ſub apoſtolis ⁊ primitiua eccleſia ſtatutam faciũt. Nam ſcriptura dicit ꝙ multitudinis credentium: erat cor vnum. ⁊ anima vna. nec quiſq̄ eorum ex hijs que poſſidebat. aliquid ſuum eſſe dicebat ſed erant illis omnia cõia horum regulam aug⁹ ſeruãs ait. Non dicatis aliquid proprium: ſed ſint vobis omnia cõmunia vnde ⁊ hugo de ſancto victore ait. Non debem⁹ aliquid proprium. aut quicq̄ dicere meum ſed noſtrum. vt dicatur noſtra capa. noſtra tunica. noſtra domus. noſtra cuna. ⁊ in ceteris ſimiliter. Omnia enim in cõmuni debemus habere. ⁊ omnia; debemus communi nomine appellare. Quod autem ſcribitur diſtribuebatur vnicuiq; prout cuiq; opus erat hoc ſecundum p̄fatum hugonem. non eſt ita intelligendum vt cuiq; quod opus erat. ſit abundanter diſtributum ꝙ nullam haberent indigentiam quia multi indigent corpore non animo. vñ ⁊ legitur de apoſtolis. ꝙ ſeruiebant deo in frigore ⁊ nuditate. in fame. ⁊ ſiti ⁊ ꝙ pre penuria: vellebant ſpicas ⁊ comedebant eas. In primitiua quippe eccleſia tanta erat gratie ſpiritualis abundantia: vt non ſolum modico eſſent cõtẽti ſed ⁊ hoc ipſum ꝙ nihil habebant pro ſummis diuicijs deputabãt. Jõ ⁊ qui ſemetipſos abnegant ꝓpt̃ xp̄m: dei virtute ipſaꝫ ſuã ſupãt naturã. Dei autẽ dilectio que fortis eſt vt mors. non ſolum illicita deſideria: verum etiam ipſos corporales ⁊ naturales plerũq; extinguit affectus. habẽtes ergo victum ⁊ quibus tegamur. hijs contenti ſimꝰ. in huiuſmodi ergo non debemꝰ attendere voluptatẽ carnis. ſed valitudinẽ nature enim. Plus appetit carnalis voluptas ꝗ̄ neceſſitas. Quamobrẽ iſte modus ſeruandꝰ eſt quatinus ſic nutriatur corpus. vt ſeruiat. ⁊ iterũ ſic reprimatur vt non ſuperbiat et ſic ſeruetur neceſſitas nature vt abſcindatur ſuperfluitas ɔcupiſcẽtie. ad deteſtationem huius vicij: plura poſſumus ponere notabilia exempla. C Primũ itaq; exemplũ eſt de vxore loth. que poſt ſe reſpiciẽs. verſa eſt in ſtatuã ſalis. Unde ſciẽdũ ꝙ vir religioſus tunc poſt ſe reſpicit. qñ diuicias huius mundi quas reliquit: concupiſcit. Statua corpꝰ eſt ſine ſpiritu. vñ clauſtralis tunc ſtatua efficitur: qñ ſolo corpe in clauſtro ɔuerſatur ⁊ corde i mũdo. Statua etiã ſimilitudinẽ hẽt monachi ſed monachus non eſt. Notandum etiam ꝙ vxor loth. verſa eſt in ſtatuam ſalis: quia talis monachus licet exemplo habitus ſui exterioris condiat alios ſibi tamẽ eſt inutilis hoc exẽplũ reuocat dñs ad memoriam noſtram dicens luce. xv. Memores eſtote vxoris loth vñ iterũ dicit. Nemo mittẽs manũ ſuam in aratrũ: ⁊ reſpiciẽs retro. aptus eſt regno dei Secundũ exemplum eſt de rachele que furata eſt ydola laban patris ſui laban candidatio ſiue candidus interpretatur: ⁊ ſignat mundum qui habet quendã candorem exterius Rachel virũ cõtẽplatiuũ ſignat Rachel ergo ydola furatur laban: qñ clauſtralis diuicias huiꝰ mundi amplectitur amore. Notabile vero eſt in hoc exẽplo ꝙ iacob tacita pena iudicauit puniendũ eſſe: qui hoc feciſſet Ait enim apud quẽcũq; inueneris deos tuos necet̃ coram fratribus noſtris. Unde ſciẽdũ ꝙ diuitie ſiue quecũq; temporalia parua ſiue grandia: que clauſtralis ſine licentia ſeu pro miſſione ſui prelati animo occultandi retinet ydola vocant̃. Et ſicut aurum ⁊ argentũ ydolorũ inutilia ſunt ydolatris: ita illa priꝰ memorata nocẽt proprietariis. q꞉ fidẽ ſpeꝫ ⁊ amorẽ que in ſolo deo ponere deberẽt: in pecunia ponunt. vñ nec veram fidem nec caritatẽ habẽt. Nam ꝓprietarii amorem qui in ſolo deo ponendus eſt: ponunt in pecunia. Amant enim pecuniam pluſꝗ̄ deum. quod patꝫ ex hoc. Quia cum ipſi non poſſunt ſimul habere deum et pecuniã potius eligunt amittere deum quam eſſe ſine pecunia. Et iõ illud qđ deꝰ vniuſcuiuſq; ꝙ ꝑceteris diligit pecunia ergo ꝓprietarii: deꝰ eius eſt. vñ ipſe ydolatra eſt. Et nota ꝙ ſub hoc nomine pecunia: intelligitur et ɔ̄prehẽditur quicquid põt redigi in pecuniã. Tertiũ exẽplum eſt de achor vñ in Joſue legitur ꝙ cũ idem ioſue ꝓhibuiſſet ne quis acciperet aliquid de anathemate iericho ipſe achor tulit inde clamidem coccineam ⁊ regulam aureã. ⁊ ducẽtos ſiclos argẽti: Hierico ꝙ interpretatur luna ſignat mũdum iſtum qui anathema debet eſſe veris clauſtralibus. Sed ſunt aliqui qui de anathemate iſto cum achor furantur. vñ pecuniam ſibi ꝓhibitam volunt habere. In illis vero tribus que furatus eſt achor. tres ſpecies ꝓprietatis figurantur. In regula aurea intelligit̃ ꝓprietas interior. vt ꝓprietas ſenſꝰ et voluntatis. In auro aũt ꝓpter ſplendorẽ ſapiẽtiã ſolet intelligi. Regula vero a regẽdo dicitur vñ pertinet ad voluntatẽ que habet regimẽ et imperium in homine. In pallio vero coccineo intelligitur conuerſatio exterior habens peccatum in coccineo enim peccatũ intelligitur. Tunc ergo clauſtralis pallium coccineũ furatur: qñ aliquid retinet de exteriori cõuerſatione ſeculari: vel in habitu vel i tõſura vel i aliquo tali. Notãdũ ꝙ ibi dicit̃ pallium valde bonum. multis enim clauſtralibus videtur valde bona conuerſatio ſecularis. Quattuor aũt notabilia ſunt in iſto exemplo. Primum eſt hoc quod deus dixit filiis iſrael. Non ero vltra vobiſcum donec cõteratis eum qui huius ſceleris reus eſt. In quo innuitur ꝙ dñs qñq; contra totam vnã congregationẽ iratus ſit ꝓpter vnũ ꝓprietariũ quẽ tollerant vñ oẽs qui ſunt in aliqua tali congregatione deberent perſequi illum quẽ ſciunt proprietariũ eẽ. Secundũ notabile eſt illud quod ibi legit̃. L. anathema i medio tui iſrael eſt nõ poteris reſiſtere hoſtibꝰ tuis donec deleat̃ ex te q̃ hec contaminatꝰ es ſcelere in quo innuitur ꝙ per peccatum proprie

D

tatis.: diabolus hoſtis noſter poteſtatē habet precipitādi clauſtrales in multa peccata Tertiū notabile eſt ꝙ Achor ea furatus eſt nec dicitur ꝙ lucrū aliqd inde habuerit niſi pctm̄ et penā pcti. In terra ea abſcōdit: ⁊ cū moriturus erat: ea manifeſtauit. Sic ſepe ꝓprietarij aliud lucrū nō reportāt de pecunia ſua niſi ꝙ cuſtodiunt eā dū viuūt: ⁊ in morte eā manifeſtāt. Quartū notabile ē qꝛ lapidauit eū oē iſrael; et cuncta que illius erant igne conſumpta ſunt. In igne intelligitur magnus zelus quē habere debēt clauſtrales circa illud vitiū. in lapidibus intelligūtur increpationes. quibus lapidandus eſt proprietarius Quartum exemplū ē de anania et ſaphira vxore eius qui fuerūt p̄mi ꝓprietarij in noua lege: qui etiā ꝓpter illud pctm̄ ante D pedes apoſtoloꝝ expirauerūt. Quintū exēplū eſt de quodā fratre qui ſeculo renūcians et ſua dās pauperibus: aliqua ſibi retinuit. Nō cū cōpiſſet antonius dixit ei. Si vis monachus eſſe vade ⁊ cōpa tibi carnes crudas et ipone eas corpori tuo nudo: et ſic veni ad me. Qui cum hoc feciſſet tam canes ꝙ aues corpus eius ꝓpter carnē rapiendā dētibus ⁊ vnguibus dilacerauerunt: ⁊ ſic dilaceratus venit ad abbatē Antoniū. Cui antonius ait Quicūqꝫ renūciat ſeculo: et vult adhuc habere pecuniā: ſic a demonibus dilacerat aīa eius. Et nota ꝙ ꝓprietarius eſt ſimilis fatuo A negociatori querēti bonas margaritas et inuenta vna ꝓcioſa margarita vendidit oīa ꝙ habuit et cōparauit eam. Deide margaritam cōculcat ⁊ ꝓ nihilo dat. margarita iſta ē de⁹ ꝓ quo clauſtralis quidē mūdū dedit totū: et etiā ſeipſum. Quā videlicet margaritā poſtea ꝓ nihilo dat: cū ꝓ aliqua re tēporali deū amittit. voluit aūt dñs ſic ordinari eccleſias ſuas: vt alij vacarent ſpūalibus alij eis miniſtrarēt tpalia. idō alios voluit eſſe prelatos alios ſubditos: prepoſitorū officiū eſt ſubditis tpalia miniſtrare. Subditoꝝ miniſteriū eſt: ſpūalibus ſtudijs inſiſtere lectioni orōni et contēplationi vacare in pſalmis hymnis et canticis ſpiritualibus celeſti dño cotidie deſeruire. Tanto ergo opus eſt vt circa ſe ſolliciti viuant: ꝙto eos aliena cura nō implicat Conſtitutū eſt a dño eos qui altari deſeruiūt de altari viuere. Dignus eſt operarius mercede ſua. Et ideo ſi viuimus de annona xpi iuſtum eſt vt laboremus in ſeruicio chriſti. Et tunc digni mercedem accipimus: ſi p̄mo boni oꝑarij fuerimus. Dicit enim apoſtolus Qui non vult operari: nō māducet. Quod ſi non laboramus ⁊ manducam⁹: tanto maioris criminis efficimur rei: ꝙto dei beneficia ſumimus indigni. Oportet ergo vt ſeruiamus ei a quo paſcimur ſi ſine periculo aie volumus hoc ſumere quod nobis diſtribuit Tāto plus ſolliciti eſſe debem⁹ in bono opere: ꝙta ea ꝑcipim⁹ ſine magno labore. Naꝫ quid mirū ſi hij qui tēporalibus occupātur minus ſtudioſe viuūt: ſi frequēter in cogitationibus ſermonibus atqꝫ actionibus offendunt: vſus enim ſeculi hoīem ad peccatum qn̄qꝫ inuitū trahit hij vero quibus cura mūdi et occaſio peccandi deeſt: ꝙto minus religioſe viuunt. tanto ſupernū iudicē offendūt nec ſine graui periculo aie etiaꝫ in minimis negligentijs offendunt. Penſemus ergo ad quid nobis victus et tegumentū tribuitur: vt ſit totū noſtrum deſideriū querere p̄mū regnū dei et iuſtitiā eius: ꝓpter ꝙ hec omnia nobis adijciuntur.

De caſtitate et eius gradibus. Cap. xvi. B

Caſtitas ſicut yſidorus ait: hoīem celo iungit: caſtitas ad celū ꝑtrahit. Continentia hoīem deo ꝓximū facit: vbi iſta mā ſerit ibi et deus permanet. Geminū eſt bonum virginitatis: qꝛ et in hoc mundo ſollicitudinem ſeculi amittit: et in futuro premiū caſtitatis percipit. Qui caſti perſeuerant et virgines: angelis dei efficiūtur equales. Nō dubiū eſt virgines feliciores eſſe in vita eterna yſaia teſtante. hec dicit dñs. Dabo eunuchis in domo mea: ⁊ in muris meis locum ⁊ nomē melius a filijs et filiabus. Nomē ſempiternum dabo eis quod non peribit. Amāda eſt pulchritudo caſtitatis cuius deguſtata delectatio: dulcior inuenitur ꝙ carnis. Caſtitas enim fructus ſuauitatis eſt caſtitas ſecuritas mentis: ſanitas corporis. Luxurioſa namqꝫ vita: carnē cito debilitat: fractamqꝫ celeriter ducit ad ſenectutem. Omne peccatum: per penitentiā recipit vulneris ſanitatem. Virginitas autē ſi labatur nullatenus reparatur. Nam ꝙuis penitendo veniē fructum recipiat: incorruptionem tamen nullatenus recipit priſtinam .: virgo carne non mente nullum p̄miū habet in repromiſſione. Virgines de ſuis meritis gloriantes ypocritis comparantur: qui gloriam boni operis foris appetunt: ꝙ intra cōſcientiam hūiles habere debuerunt. Tales igitur ad ꝓmiſſa celeſtia non perueniunt: qꝛ ipſi ſibi virginitatis premiū ꝑ elationis vitiū auferunt. hoc ē ei i euāgelio nō h̄re v̄gines i. vaſis oleū .i. nō ſeruare itra ꝯſciētiā boni operis teſti=

moniū: ſed in facie gloriari apud hoīes: non
in corde apud deum. Hec yſidorus. ꝑterea
E Aug⁹. ait. Audeo dicere: ſuperbis cōtinentibus
expedit cadere: vt in eo ipſo in quo ſe extollūt
humilient. Quid ei ꝓdeſt cui eſt cōtinētia
ſi dn̄ctur ſupbia. Plerūq; cū de ipſa cō
tinētia mēs elatione tangit ops deus ſupbiā
deſerēs: hūc ī immūdiciā cadere permittit.
Nulla eni eſt caſtitas carnis: quā nō cōmen
dat hūilitas mentis. Notādū ſm̄ Criſoſtomū
ꝙ ſex ſunt: que incorruptā ſeruāt caſti
tatē. ſ. ſobrietas operatio ſeu fuga ocioſitatis:
aſperitas cultus inhibitio ſenſuum raritas
ſermonis cū honeſtate euitatio opportunitatis
D et perſone. ⁊ loci ⁊ temporis. Caſti
tas quattuor facit in preſenti corpus mūdi
ficat: ſicut econuerſo luxuria inquinat: ita vt
ſi non eſſet alia merces caſtitatis ꝙ̄ preſens
mundicia: nec aliud luxurie ſupplicium niſi
eius feditas caſtitatis honeſtas eſſet ample
ctenda et luxuria horrēda. Itē caſtitas men
tē liberam facit et expeditam: qꝛ nec ꝓ vxo
ris ꝓuiſione: nec ꝓ filiorum educatione ſo
licitat: nec affectus dilectionis ad cōiugez et
filios ligat: nec ſpiritus zelotipie caſtum ex
agitat: nec ſolicitus eſt quō vxori placeat: ſꝫ
potius ſicut apoſtolus ait. Qui ſine vxore ē
ſollicitus eſt q̄ dei ſunt quō placeat deo. Itē
caſtitas cōſcientiā letificat: qꝛ gratū deo pre
ſtat obſequiū: qui ꝓ xp̄o carnis dulcedinem
reſpuit: quā mūdus ꝓ magno bono concupiſcit.
Letificat aūt: qꝛ deo placet et deo ꝓxi
mare facit ⁊ dei offenſam cauet. In delecta
tiōe ſpūali: ⁊ p̄miū celeſte meretur et deum
E auctorē mūdicie ꝑ caſtitatē imitādo ſequit̄:
cū ſit gloria magna ſequi deū: qui preceſſit
in mūdicia caſtitatis. Itē caſtitas tā hominibus
ꝙ̄ angelis amabilē ⁊ ſpectabilez facit
hoībus: qꝛ tam boni ꝙ̄ mali caſtitatē venerantur.
Angelis qꝛ cum naturaliter omne
animal diligit ſibi ſimile etiam angeli hoīes
familiarius diligūt. Ad caſtitatis autem ac
quiſitionē et ꝑfectū ac cōſeruationē valent
ea que ſupra poſita ſunt in p̄ma parte: vbi
agitur de remediis luxurie ⁊ de deteſtatione
eius ac familiaritate mulierū cauēda. Nūc
E vero de caſtitatis gradibus qui religioſo cōueniūt.
videamus Primus itaq; caſtitatis
gradus eſt cōtinētia ab oī actu carnali cū ꝓ
poſito ſic manendi: ⁊ oībus illicitis motibꝰ
cōſenſum negandi. Iſte gradꝰ eſt adhuc vi
cinus terrene voluptati: propter ꝯuerſionis
nouitatē: quia vapor tāgit eum carnalis tē
ptationis: quaſi fetor ſodome ardentis. Ne
igitur quaſi vxor loth retro aſpiciens pereat
feſtinet ad mōtem ⁊ ſublimioris gradū caſti
tatis laboret attingere: vt ſaluetur ne ꝑeat ī
ſcelere ciuitatis in pctō luxurie: quo plurimi
perierunt. Primus iſte gradus eſt adhuc in
labore pugne ⁊ in incerto victorie dū ſola vo
luntas cū adiutorio gratie pugnet cōtra quat
tuor hoſtes. ſ. carnis pruritū: affectionis ap
petitum: mūdi prouocamenta ad libidinem
et demonū ſuggeſtionem. Et ita ſunt quat
tuor cōtra duos. Cōfidat tn̄ bona voluntas
et inhereat ei qui dicit. In mūdo preſſuram
habebitis: ſed confidite ego vici mūdū: qui
etiam diabolum fortiorem alligauit et ſpo
lia eius diſtribuit et cito inimicos eius conuertet
ad pacē et ſubiciet exactores ſuos car
nis libidinoſum pruritū et affectionis illece
broſum appetitū. Scōs gradus eſt cum per
macerationez carnis: et per alia ſpiritualia
ſtudia affectus mundantur: ⁊ caro ita ſpiri
tui ſubiugatur ꝙ rarius ⁊ mitius tentatur
vt ꝗuis adhuc plene non careat concupiſcē
tiarum ſtimulis: tn̄ earū cōmotiones facili
labore ſedare preualet: ita vt imperādo ma
gis ꝙ̄ reluctando inſurgētes compeſcat: niſi
forte ex ꝓpria negligētia et deſidia vires ſu
mere ⁊ grauius impugnare ꝑmittātur. Si
igitur hoſtibus viciorū fortiter reſtiterimꝰ
qū nos impugnare incipiunt: nō ſolum vin
cemur ab eis illa vice: ſed etiā debilitabunt
ꝙ poſtea rarius audebūt nos impetere. Si
vero tepide eis reſtiterimus: damꝰ eis vires
⁊ auſum ſepius et acrius nos deinceps impugnandi.
Sciendū tn̄ ꝙ aduerſarius quan
do fortiter vincitur aliqū diu expectat ꝙ de
eodem vitio non impugnat donec iterū diſ
ſueſcat hō repugnare. et tunc iterū ſubito ir
ruit: vt improuidos tanto ſecurius ꝓſternat:
ꝙ̄to ad repugnādū inuenit imparatos. Seꝑ
ergo ſimus parati hoſtibꝰ viriliter reſiſte
re: quia ipſi non quieſcunt nos impugnare
etiam qū videtur quieſcere. Tertiꝰ aūt gradus
caſtitatis eſt: ita edomitas hēre carnis cō
cupiſcētias: ꝙ vix rariſſime ⁊ tenuiſſime ſē
tiant ⁊ ex affectu talē induiſſe caſtitatꝫ amo
rē: vt horreat: ⁊ ita deteſtet oēs carnales mo
tus: ꝙ quaſi nauſeā inde patiatur: nec poſſit
audire tractari de operibꝰ carnis: niſi cū hor
rore cordis ⁊ execratōe. Si vero ꝓ vtilitate
corū de matrimonii caſibus aliqd tractādū
occurrerit: ita quietos ſue carnis motus ſen
tiat: ac ſi de luto vel de lapidibus vel ſimili
bus tractaret. Et tn̄ ꝑ ſoporē ſōpnii hūoris
abūdantia naturaliter ſe reſoluit: ita quiete

et inſenſibiliter ꝑfluat: vt nec turpiū fantaſiarum ymaginationibus illudatur nec ſenſu ſede delectatiōis titillet. Iſta eſt pꝛofecto caſtitatis deſcriptio. Hec quidē caſtitas in hoc peccati coꝛpoꝛe non niſi a raris et perfectiſſimis poteſt obtineri. Ut autem ſtabiliter in hoc gradu et cōtinue perſeueret: puto ad hoc requiri p̄uilegiū ſingulare eo ꝙ ſupꝛa poſſibilitatis naturalis metas eſſe videatur in carne viuere et carnis vicia non ſentire. Frigidi cum ex natura vel ex debilitate coꝛpis; carnis motibus pleruꝙ carere poſſunt: ſed mentis caſtitas cū predicta mentis puritate ex ſola virtute cū dei gratia poſſidet.

¶ De habitu religioſoꝝ q̄lis eſſe debeat ⁊ de deteſtatiōe coꝝ qui curioſitati veſtiū ſtudēt. Cap. xvij.

A Qualis eſſe debeat religionis habit⁹ declarat apoſtol⁹ Petrus dicens. Nō in veſte p̄cioſa. Qui mollicies mulierum p̄cioſam veſtem denegat: putas ne monacho vel cuiꝗ̄ religioſo p̄cioſum habitum concedat. Audiam⁹ itaꝙ quid Grego. de p̄cioſa veſte ſentiat. ait eni. Sunt nōnulli qui cultū ſubtiliū p̄cioſarūꝙ veſtiū non putāt eſſe peccatum. Quod videlicet ſi culpa non eſſet: nequaꝗ̄ ſermo dei tā vigilāter exprimeret ꝙ diues q̄ toꝛquebat apud inferos biſſo et purpura indut⁹ fuiſſet. Nemo q̄ppe veſtimēta p̄cipua vel p̄cioſa: niſi ad inanem gloꝛiā querit videlicet vt honoꝛabiliꝛ ceterꝭ eſſe videat. Nā qꝺ pꝛo ſola iani gloꝛia veſtimentū p̄cioſū querit; res ipſa teſtat. q2 nemo vult ibi p̄cioſis veſtibus indui: vbi ab aliis non poſſit videri. Hinc quoꝙ Bernar. ait. Quid de habitu dicā i quo iam nō caloꝛ: ſed B coloꝛ requirit magiſꝙ cultui veſtiū ꝗ̄ virtutū inſiſtit. vanū coꝛ vanitatis noticiā igerit coꝛpoꝛi et exterioꝛ ſupfluitas interioꝛis vanitatis indiciū eſt. mollia indumēta: animi molliciē indicāt. Non tāto curaret coꝛpoꝛis cult⁹ niſi p̄mus neglecta fuiſſet mēs inculta virtutibus. Queritur ad induendū nō qꝺ vtilius: ſed ꝙ ſubtilius inuenit. Nō ꝙ repellat frigus. ſꝫ qꝺ ſupbire cōpellat. Non deniꝙ iuxtā regulā ꝙ vilius cōparari pōt: ſed ꝙ venuſti⁹ imo vanius oſtētari. Ecce eni habit⁹ noſter qꝺ et dolens dico qui humilitatis ſolebat eſſe inſigne: a monachis noſtri tpis inſigniū tantū ſuperbie vtr autē in noſtris p̄ncipijs fuerim⁹ que veſtiri dignemur. miles et monachus ex eodem pāno: partiunt ſibi cucullā et clamidē. Sed audiam⁹ iam quid Hug. de habitu ſentiat. Non ſit inqt notabilis habit⁹ veſter nec affectetis veſtibus placere ſed moꝛib⁹. Unde et Hugo de ſctō victoꝛe de beato Auguſti. Hic fecit vtiꝙ iſte ſanctus qꝺ docuit. Quia veſtimenta ⁊ calciamēta ei⁹ nec nitida nimiū nec abiecta plurimū: ſed ex moderato ⁊ cōpetēti habitu erant. Ipſe quoꝙ de ſe dixiſſe legit. Fateoꝛ de p̄cioſa veſte erubeſco. Non decet hanc pꝛofeſſionē. nō decet hanc admonitionē nō decet hec mēbꝛa. Hinc dn̄s in euāgelio ait C Ecce qui mollibus veſtiunt: in domibus regum ſunt. Mollia dicuntur veſtimēta: eo ꝙ mollē animū efficiūt. Mollib⁹ veſtimentis domus regia delectat. aſperis et humilib⁹ chꝛiſti delectat eccleſia. Et quid eſt dicere: ecce q̄ mollibus veſtiunt in domib⁹ regum ſunt: niſi apta ſentētia demōſtrare. q2 nō celeſti: ſed terreno militant regno: hij qui pꝛo deo ꝑpeti aſpera fugiūt: ſed ſolis exterioꝛib⁹ dediti. pꝛeſentis vite molliciē et delectationē q̄runt. Nemo ergo exiſtimet in fluxu atꝙ in ſtudio veſtium peccatum deeſſe: q2 ſi hoc culpa nō eſſet: nullo modo dn̄s Iohānem baptiſtā de aſperitate ſui veſtimēti laudaſſet. Si hoc culpa nō eſſet: nequaꝗ̄ Petrus apoſtol⁹ p epiſtolā feminas a p̄cioſarū veſtiū appetitu cōpeſceret dicēs. Non in veſte p̄cioſa. Penſate ergo que culpa ſit hoc etiā viros et pꝛecipue religioſos appetere a quo curauit paſtoꝛ eccleſie et feminas ꝓhibere. Talia igit ſm̄ Hugonē p̄fatū debēt eſſe veſtimēta religioſoꝛū in quib⁹ nichil poſſit notari nouitatis nichil vanitatis nichil ſupfluitatis. Nichil ꝙ pertineat ad ſupbiam et vanā gloꝛiā. Nā plus amat ſpōſus ſponſe caſtitatē: ꝗ̄ p̄cioſam veſtem plus ſimplicitatē: ꝗ̄ oꝛnatū crinem. Sic immoꝛtalis ſponſus plus amat interioꝛē habitū: ꝗ̄ exterioꝛē. Exterioꝛ eni ſupfluitas: D animi nūciat vanitatē. Molles mollia querunt elati pꝛecioſa delicati ſpecioſa. Et notandū ſm̄ eundē Hug. ꝙ in habitu quinꝙ modis debet diſciplina ſeruari. In genere ⁊ qualitate in coloꝛe et foꝛmatione, et coaptatione veſtimētoꝛū. In genere ne ſint veſtimenta noſtra nimis p̄cioſa In qualitate: ne nimis ſint ſubtilia vel mollia. In coloꝛe ne nimis ſint nitida ſiue qualibet alio modo ſupꝛa ꝗ̄ diſciplina ſancte conuerſatiōis expetit fucata. In foꝛmatiōe vt ſint decenter cōpoſita et humilitatis ſignū habētia. i. nō nimis magna ſeu ampla aut depēdentia aut fluxa nec nimis ſtricta: ſiue qualibet alio modo ſm̄ ſeculi vanitatē decoꝛata. Coaptatio: ad modū poꝛtandi pertinet. Oꝛnem⁹ ergo nos ſpiritualibus oꝛnamentis. ſ. caſtitate / humilitate / māſuetudine / obediētia / patiētia ⁊ cari-

Habitus Religioſ.

ate. hec ſunt indumenta quib⁹ aīa poteſt celeſti īperatori placere. Non enī exterioꝛē ſed interioꝛē pulchꝛitudinē requirit celeſtis ſpōſus ſicut ſcriptū eſt. Omnis gloꝛia eius filie regis ab intus. Noſtre ergo diuicie noſtra pulcritudo boni moꝛes ſunt. Primis parentibus fecit de⁹ perizomata poſt peccatū: et a xp̄o dicitur xp̄ianus. Nō duas tunicas habeatis: A ſed iuxta iohānis admonitionē: q̄ habet duas tunicas: det vnā nō habēti. Secundū vero Iero. ſimplex nō duplex veſtimentū dicitur quicqd neceſſariū eſt alicui ſcdm qualitatē loci vel tpis. Duplex autē quod extra neceſſitatem eſt. Quicqd coꝛpoꝛa noſtra defēdere poteſt et hūane ſuccurrere imbecillitati quos nudos natura ꝓfudit: hec vna appellāda eſt tunica. Et quicqd in pꝛeſentibus alimētis eſt neceſſariū: hoc vnius diei victus appellat. Sed ſupbus vt magnificus videat ſatagit veſtiri duplicib⁹ idui mollib⁹ pciōſis oꝛnari. Sꝫ qd eſt homo pciōſis oꝛnatus: niſi ſepulchꝛū foris dealbatū: intus autē ſpurcitia plenum. B Quid ergo ſuperbe philacteria dilatas: ꝛ magnificas fimbꝛias. Diues ille qui induebatur purpura et biſſo ſepultus eſt in inferno. Et tamen diues iſte nōdū ꝓpꝛijs rebus abrenūciauerat: ſed qꝛ in his que poſſidebat tēperātiam ſeruare noluit: idcirco poſt illicitū vſum rerū tēpoꝛaliū ad penam ſempiternā ꝑuenit. Si igitur ille qui ꝓpꝛijs abuſus eſt: dāpnationē meruit: quid putam⁹ illi facient q̄ pꝛopꝛia nō habētes alienā elemoſinā cultui ſue elationis impēdere nō ꝑtimeſcūt. Ve eis: quia ipſi ſicut ꝑ ꝓphetam dicit: peccata populi comedunt: et victimas in ꝓfundū demergunt qꝛ quod pꝛo redēptione aīaꝝ ſuarū offerūt: C hoc ipſi accipiētes: per illicitū vſum ad dampnationē aīarū ſuarū ꝯuertūt. Nam cucullam vel habitum empturi luſtrāt vꝛbes foꝛa circueunt ꝑcurrant nūdinas domos ſcrutātur negotiatoꝛū cunctā euertunt ſinguloꝛū ſupellectilem ingētes explicāt cumulos pānoꝛū attrectāt. digitis admouent. oculis opponunt ſolis radio. Et quicqd groſſū: quicquid pallidū occurrerit reſpuūt. Si quid autem ſui puritate ac nitoꝛe placuerit: mox illud q̄libet pcīs ſatagunt ſibi retinere. hoc quoqꝫ viciū qđ arrogantie vel curioſitatis ē honeſtas vel vtilitas eſſe ab illis vana ratiōe cōtendit dū hoc vel gratis dat vel diu durare perhibet. Sed pꝛoh dolor hec eſt prudētia ſecularis: ſapientia aīalis et diabolica: dum vtilitas tēpoꝛalis bono pfertur ſpūali. Nos et vniuerſos alios iſtis ſimiles falſos ꝓphetas nō immerito appello: qꝛ quod verbo et ꝓfeſſione dicunt et pꝛomittūt: facto cōtradicunt. Nā ſi uis doceant auariciā fugiendā. ipſi tamen pecuniā totis viſcerib⁹ ſitiunt. Qui clamāt gloꝛiā mundi ſpernendā: ipſi toto conamine vanos querūt honoꝛes et pꝛomotiōes. Qui D dogmatizāt curioſa abijciēda et ſimplicia eē ſectanda ipſi vero curioſitati exceſſiue deſeruiunt et vt de alijs taceā: videas pleroſqꝫ tantam querere in veſtibus culturā quas ſancti patres ad ſimplicitatis ac innocentie ſignum ferre ſuis poſteris mādauerūt. vt non min⁹ q̄ ſecularis pompe imaginē pferre videātur. Videas hūc pāno pcioſiſſimo ſtolatū incedere et rugas ꝑ ſcapulas decētes habere ac plicas centuplicatas circūiacentes poꝛtare: vt velut ſimilitudo tēpli circūoꝛnatus procedere videatur: videas et aliū cirothecas habentem in manib⁹ et calceos ſtrictos atqꝫ roſtratos: et quaſi ad ſaltandū aptos in pedibus. Quoſdā autem poꝛtantes tunicas nouitate quadā et foꝛma diſſoluta in figura modo ſeculari defoꝛmatas manicas ſciſſas et adeo ſtrictas vt bꝛachia non niſi cū magno labore poſſint ſubintrare. Tabulas eburneas depēdentes zonas ſericeas fulgētes et cetera ſimilia q̄ leuitatē et diſſolutionē oſtēdūt volentes ꝑ hec placere mulierculis et diſplicēt deo et eccleſiarum platis omnibuſqꝫ vtriuſqꝫ ſex⁹ hoībus honeſtis. Quid putas cogitabūt hij ad quos tales ꝓphete pꝛo eoꝝ inſtructiōe mittunt. cum eos viderint nō venientes in ſaccis velut antiqui ꝓphete fecerūt: ſed cū ſcandalis et offendiculis multis. Spernēdi vtiqꝫ erunt: diceturqꝫ eis illud ꝓuerbiū. medice cura teipm. Nam cuius vita deſpicit: reſtat vt eius pꝛedicatio cōtempnat. O quot detractiones et ſubſannatiōes ac irriſiōes habebūt hij ab his qui foꝛis ſunt. O quotiēs et quāti deridebūt illos. Nec immerito pꝛofecto quia hec digna eſt riſu. Erubeſce ſydon: ait mare. Si iam audiamus quid Hugo pꝛefatus contra hos curioſos et elatos dicat. Quātūcunqꝫ excolatur caro et oꝛnetur: quid aliud E eſt caro q̄ caro. Quid ergo pꝛodeſt in habitu qui foꝛis ad tempus lucet gloꝛiā querere. et coꝛruptionis putredinē que in nobis eſt et ſemper in nobis permanet: nō conſiderare. vt enim verum fatear nō multum differt habitus canonici regularis et ſecularis. Sed et ſi foꝛte regularem videas: archidiaconū vel epiſcopum te vidiſſe cōtendas. Contra tales ſit Iſido⁹. ait. Non tenera veſtis facit clericum aut ſacerdotẽ: ſed mundicia mẽtis ornatum facit clericum. Studeamus ergo ſecundum prefatum Hugonẽ inuiſibili deo placere non veſtibus. ſed moribus vt impleatur in nobis quod per apoſtolum precipit. Nolite conformari huic ſeculo: ſed renouamini in nouitate ſenſus veſtri. et ſi exterior homo veſter corrumpitur. interior tamen de die in diem renouatur. Si enim cogitaremus de claritate eterna angelorum et ſanctorum qui fulgebunt ſicut ſol in regno patris celeſtis: non tanta cura nobis eſſet de veſte corruptibili et tranſitoria. hinc etiam beat⁹ Effrem ait. Ornatus veſtium indicat qualiter ea: que eterna ſunt ſapiamus. Per ſtudium enim clarioris amictus: ab eterna claritate nudi eſſe dinoſcimur. Propterea debẽt amatores religionis opere demonſtrare: quãtum ipſi terrena deſpiciant: nec carnẽ que moritura eſt: cultu ſuperſticioſo ſeu ſuperfluo excolere et ornare. ſed pompe ornamentorum morum ornamenta anteferre et veſtimenta plus vilia quam precioſa plus groſſa quã ſubtilia: plus aſpera quam mollia: plus fuſca quam nitida: plus neglecte quam accurate compoſita vel adaptata amare.

De murmuratione religioſorum quam ſepe propter peruerſitatem ſuam atqȝ imperfectionem incurrunt. Cap. xviij.

A PEccatũ murmurationis quãqȝ fuit iudeorũ: ſed modo cognoſcit religioſorũ. Unde notandũ ꝙ clauſtralis murmurãs de cibo vel potu: deficit et cadit in ipſo principio belli ſpiritualis debet eſſe cõtra gulam. Hic eñi greg. ait. Non ad cõflictum ſpiritualis agonis conſurgitur: ſi nõ prius inter noſmet ipſos hoſtis poſitus gule: videlicet appetitus edometur. Quia ſi non ea que nobis viciniora ſunt preterim⁹ inaniter ad ea que longius ſunt impugnanda tranſimus. Incaſſum nanqȝ contra exteriores inimicos in campi bellum geritur: ſi intra vrbis menia ciuis inſidians habetur. Unde et gloſa ſuper matheum ait. In pugna chriſti prius cõtra gulam agitur: qr niſi hoc pri⁹ refrenetur fruſtra contra alia vitia laboratur. Tria autem ſecundum hugonem de ſancto victore in cibo conſiderãda ſunt: id eſt quid et quã et quantum comedamus: ſcȝ cibi ſpecies: hora: et menſura. ne quod illicitum: aut extra horam: aut vltra menſuram ſumamus. Vetitum comedit adam: et a paradiſo expellitur. Extra horam Ionathas et a patre maledicitur. Populus vero iſrael ad ſepulcra concupiſcentie extra menſuram: et occiduntur. In his fratres cotidie decipimur dum murmurãtes in deſerto cũ iſraele et egyptias ollas ſuſpirantes et precepta prelatorum tranſgredimur et quod communiter a fratribus tenetur negligenter obſeruamus. B Preterea mẽtior ait idem hugo. Si nõ vidi quoſdam: quorũ paupertas talis erat: quando foris erãt: quod nec ipſa neceſſaria habere poterant: et quia inuenerunt victum et tegumẽtum quale foris inuenire non potuerunt erigentes ceruicem noluerunt ſociari his ad quos foris accedere non audebant: ſed egreſſi de paupere eccleſia circuierũt ditiores vt ibidem reciperentur et qui ſemper viles ac veteres pannos habere cõſueuerant: nũc ſemper nouos ac precioſos habere cõtendunt ac etiã ita delicate paſci et veſtiri querunt. ſicut hij ex delicatioribus moribus ad monaſterium venerunt horũ tota intentio ẽ atqȝ felicitas. vt bñ paſcantur. bñ veſtiantur et bene ſit eis temporaliter. Et quia terrena appetunt celeſtibus priuantur. iſti non attendant quid beatus Auguſtinus in fauorem eorum dicat qui p⁹quam ad monaſterium venerunt in ſeculo delicate vixerunt. Ait enim ſic. Qui infirmi ſunt ex priſtina conſuetudine. ſi aliter tractãtur in victu: non debent alijs moleſtum eſſe nec iniuſtum videri eis. quos fecit aliqua cõſuetudo fortiores. Sed ſecundum hugonẽ prefatum cogitare debent et ex ratione recognoſcere: quia iuſtum eſt vt hij qui plus deſcenderũt: plus accipiant. Et cum hoc iuſtũ eſſe cognouerint: non velint oẽs accipere ꝙ paucos accipere viderint. tolerandi ei ſũt: ꝙ min⁹ poſſunt. C Ideo augu⁹ ait. Non equaliter omnibus diſtribuatur. quia nõ equaliter valetis omnes. hec inequalitas ſecundum prefatum hugonẽ: eſt equalitas non quantitatis ſed ſufficientie. Tunc enim res equaliter diuiditur. cum ille qui diuidit. put cuiqȝ op⁹ eſt ſingulis partitur. Sed in hoc multi multotiens decipiuntur. cum delicatiori alicui. vſum lautioris cibi conceſſum viderint: nõ eſt inquiunt hec equa religio. que perſonas accipit. diuites honorat. Et ſic per tales ſicut Auguſtinus dicit. contingit deteſtanda peruerſitas. vt in monaſterio. vbi quantum poſſunt. fiant diuites laborioſi ſiunt pauperes delicati. hij menſurā querunt voluptatis: nō neceſſitatis. valde deteſtabile eſt vt ibi fiat pauper delicatus: vbi [illegible] appareret diues laborioſus id eſt abſtinens. Quod tamen ſepe videmus contingere in pluribus. Multi enim quanto nobiliores et delicatiores fuerunt in ſeculo: tanto poſtmodū abiectiꝰ et diſtrictius viuunt in monaſterio. Et plerique ꝙto in ſeculo abiectiores et pauperiores fuerunt: tanto plus poſtea in monaſterio extollentias & delicatias querunt. Sed ſicut ſupradiximus: valde deteſtabile eſt et peruerſum ibi pauperē delicatias quas ante nō habuit querere: vbi diues pro amore dei mīt laborare. Ille ſeruit ventri: iſte ſpiritui. ille per latam et ſpacioſam tendit ad penam: iſte per arctam et anguſtā viam tendit ad gloriā. Contra tales pauperes delicatos elatos ſic ait Auguſtinus. Non erigant ceruicem quia aſſociantur eis ad quos foris accedere nō audebant: ſed ſurſum cor habeāt et terrena vana non querant: ne incipiant eſſe monaſteria diuitibus vtilia: nō pauperibꝰ: ſi diuites illic humiliantur: pauperes illic inflantur. Ceruicem erigere ſignū eſt ſuperbie. Superbis angelis non fuit vtile celum: cōſtat q2 ſuperbis hoībus non erit vtile monaſteriū. Omnia pene que in hoc capitulo hucuſq; diximus: contra eos qui in paupertate et penuria vitam duxerunt in ſeculo dicta ſunt eo ꝙ religionē ingreſſi iam ita delicate paſci & veſtiri volunt: & cōtendunt. Sicut illi qui in ſeculo delicate viuētes: religionē iam aggreſſi ſunt. Quod vtiq; ſicut iam diximus: valde deteſtabile et peruerſum eſt. audiant quoq; iſti quid Jeronymꝰ ad eorum cōfuſionem dicat. Nichil vilius: ꝙ carne vinci: cum de viro iuſto caneretur. Ecce hō ſine querela verus dei cultor. Sed de religioſo ꝙ de cibo et potu murmurat. dici veraciter poteſt. Ecce homo plenus querela: ventris ſui verus cultor. Tales enī non dn̄o noſtro ieſu chriſto ſed ſuo ventri ſeruiūt ſm verbum apoſtoli. Ipſi etiam de ventre ſuo deū fecerūt iuxta illud ad philippēſ. quorum deus venter eſt. Dum vero murmur pferūt quaſi pater noſter dei ſui .i. ventris dicunt. Per ſimilitudinem ſepe ſcriptura loquitur vt qd̄ [illegible] aliquid diſcerni non poteſt in cōſimili diſcernatur. Per ſimilitudinē deo venter cōparatur cum dicitur. Quorum deus venter eſt: & gloria in cōfuſione eorum. Solent enī dijs tēpla conſtrui: altaria erigi: miniſtri ad ſeruiendū ordinari: imolari pecudes: coquere carnes: thura cōcremari. Deo ſiquidem ventri templū eſt coquina: altare menſa: miniſtri coci: imolate pecudes: cocte carnes: fumus inceſorum odor ſaporꝰ: hec in hieruſalem nō cōſtruunt ſed in babilonia: q2 quorū deus venter eſt et gloria in cōfuſione eorum ipſe eſt princeps cocorum ꝙ muros hieruſalem deſtruxit qui tranſtulit vaſa domus dei in domū regis babilonie et fecit vaſa templi vaſa palacij: & vt verius dicam vaſa diuine mēſe fecit vaſa coquine. Ait enī apoſtolus Templū dei ſanctū eſt: qd̄ eſtis vos. In hoc tēplo vaſa ſunt corda: ꝙ tūc ſūt vaſa tēpli domini qñ plena virtutibus placent diuine voluntati. Fiunt aūt eadē vaſa .i. corda noſtra vaſa palacij: qñ placere ſtudent cuilibet humane poteſtati. Fiunt etiā vaſa coquine qñ cor quod priꝰ ſobrietati ſeruierat poſtea ſeruit gule. Vñ & Hieremias ait. Qui nutriebātur in croceis: amplexati ſunt ſtercora. Crocus in oriente naſcitur. et colorat et ſaporat. In croceis igitur nutriūtur. ꝙ in initio cōuerſionis ſue interius ſapore virtutū reficiuntur: exteriꝰ vero exemplo boni opis colorantur. Sed hij qui in croceis nutriunt. amplexant ſtercora: dū poſt vitā ſobrietatis et cōtinentie reuocat eos ventris cura. Et ſit ſepe vt ꝙ in domo ſua ante cōuerſionē ſobrie vixerant poſtmodū in monaſterio guloſi fiant placat deꝰ venter diuerſorū hoſtijs ferculorū inclinat aurē rumoribꝰ excitatur ſaporū generibꝰ demulcetur cū fabulatione: nō oratione. ocio gratulatur ſomnolētia delectat. Per ſimilitudinē ꝙ deꝰ ventri aſſimilatur: vbi ei tanta deuotiōe per oīa famulatur. habet itaq; iſte deus venter. monachos canonicos et ꝯuerſos ꝙ ei obnixiꝰ ſeruiūt eos videlicet: ꝙ ſub ocio in eccleſia dei remiſſe viuunt. qui nō querūt ſecretas orationes: ſed fabuloſas ocioſorum confeſſiones inter quos non audiunt ſingultus et ſuſpiria cōpuncte mentis ſed riſus et cachinnatiōes et ructus ingurgitati ventris hucuſq; Platus hugo. Clauſtralis murmurans vere eſt rota nō vñ vncta vnctione gratie et iō murmurat ſicut rota carri. Clauſtralis etiā murmurans: intromittit ſe de hoc ꝙ ad ſe nō ptinet. Nam ipſe ſuus iam non eſt ſed dei et plati ſui. Jdeoq; qñ ſe intromittit de ſe: de re aliena ſe intromittit. vñ Bern. ait. Qui veſtri curā ſemel nobis credidiſtis qd̄ rurſum vos de vobis intromittitis. Tales reſpiciunt retro ſicut vxor loth et in ſtatuā vertuntur. Statua videtur eſſe hō et non eſt. Sic queruloſi et murmurantes videntur eſſe monachi. ſed non ſunt vñ in vitis patrum quidã ſenex dixit. Qui querulosꝰ eſt: monachus non eſt. Clauſtralis quoqꝫ murmurãs pꝛopꝛia auctoꝛitate vult diſpẽſare ſibimet de cruce religionis quã aſſumpſit contra om̃ia iura: ꝓpterea Bern̄. ait. Suſpecta eſt mihi fateoꝛ tua ipſius diſpenſatio et vereoꝛ tibi illudi ſub tegmine et nomine diſcretiõis a carnis pꝛudentia. Clauſtralis autem murmurans chꝛiſto poſtpoſito: diſcipulus factꝰ eſt galieni. vnde iterum Bernar. notabiliter cõtra murmurantes et phiſice viuere volẽtes: ſic ait. Ph̄s docet perdere animas galienus et ypocras ſaluare. Cuius potius cõſilio acquieſces: et cuius vis eſſe diſcipulus? Quid enim pꝛodeſt temperare a voluptatibus et inueſtigandis diuerſitatibus complexionum: ciboꝛũqꝫ varietatibus exquirẽdis cotidianam expendere curam. legumina inquit vẽtoſa ſunt caſeus ſtomachũ grauat: lac capiti nocet: potũ aque non ſuſtinet pectꝰ: caules nutriunt melancoliã. Coleram poꝛri attendunt piſces de ſtagno aut de lutoſa aqua mee penitus cõplexioni non cõgruũt. Quale eſt hoc: vt in totis fluuijs agris oꝛtis. cellarijs reperiri vix poſſit quod comedas. puta te queſo monachũ eſſe. non medicũ: nec de cõplexione iudicandum: ſed de pꝛofeſſione. Parce obſecro pꝛimo quidẽ quieti tue: parce deinde laboꝛi miniſtrãtiũ: parce grauamĩ domus: parce cõſcientie. Conſciẽtie dico nõ tue ſed alterius illius videlicet qui ꝓpe te ſedens ⁊ edens quod ſibi apponitur de tuo ſingulari ieiunio murmurat. Scãdalũ quippe eſt ei: aut tua odioſa ſuperſticio aut duricia ꝙ foꝛte putat illius qui tibi habet pꝛouidere Scandalizatur in ſua ſingularitate ſuperiudicans te ſuꝑſticioſum: tanꝙ ſuꝑflua queritantem: aut certe me durum cauſans ꝗ non perquiram victui tuo neceſſaria. hec Bern̄.

a Clauſtralis etiam murmurans quendã cecum qui eum in foueam multotiens pꝛecipitauit ſibi ducem cõſtituit. Iſte cecus: pꝛopꝛius eſt ſenſus. qui eum in foueã peccati multotiens pꝛecipitauit quem tamẽ adhuc vult ſequi. Talis clauſtralis ad deum terguꝫ vertit et ad iumentũ ſuum faciẽ potius eligens facere voluntatẽ coꝛpoꝛis ſui quã dei. Clauſtralis quoqꝫ murmurans: vult eque abundanter victum et veſtitum habere in pꝛeſenti ſicut illi qui nullam aliã retributionem expectat in futuro quaſi pꝛo nihilo reputet terram deſiderabilem: que ei pꝛo mercede danda eſt: cum tamen cõmunis conſuetudo habeat: ꝙ operarijs quibus magna merces ſoluitur in veſpere de victu nõ pꝛouideat. alijs autem operarijs: quia alia merces in veſperis non ſoluitur pꝛouidet. Itaqꝫ mirari debent qui vident aliquem clauſtralem murmurantem: quaſi ſi viderent aliquod iumentum loqui: cum clauſtralis debeat eſſe iumẽtum iuxta illud Pſal. vt iumentum factus ſum apud te. vnde cum quidam vellet religionem ingredi: et quereret a beato Bernardo quid ſibi eſſet maxime neceſſariũ: ipſe dixit ei vis eſſe aſinus? Illo autem querente quomõ hoc poſſet eſſe: reſpondit. Qui vult eſſe in religiõe: debet quodlibet opus ſibi iniunctum facere indifferẽter: et quelibet cibũ appoſitum comedere. Et is eſt modus aſini Sed in quibuſdam clauſtris adeo aſſueti ſũt huic monſtruoſitati et murmurationi: quod non pauent cum audiunt clauſtralem murmurare. Sicut dicitur de balaaꝫ ꝙ adeo erat aſſuetus monſtris ꝙ non expauit ad vocem aſini. In vno enim caſu videtur clauſtrali licitum murmurare quando ſcꝫ pꝛecipitur ei aliquid voluntati diuine contrariũ.

¶ De diſciplina in menſa ſeruanda et de ſuperfluitate religioſoꝛum cauenda pꝛecipue in cibo et potu. Cap. xix. b

IN menſa ſicut dicit Hugo de ſctõ victoꝛe eſt duplex cuſtodia diſciplie. Ibi enim debet homo ſeruare diſciplinam in habitu ſuo: et diſciplinã in cibo ſuo. Diſciplinam in habitu tribus modis. In diſciplina tacendi / in diſciplina videndi / et in diſciplina cõtinẽdi ſeſe. Taciturnitas in epulis: neceſſaria eſt idcirco quoniã lingua que oi tẽpoꝛe pꝛona ad peccatũ labitur: periculoſius cũ per crapulã inflãmata fuerit: ad loquendum relaxat. Propterea enĩ diues qui inter epulas loquacitati ſeruierat poſtea in iferno poſitus. vehemẽtius in lingua ardebat. Cuſtodia quoqꝫ oculoꝛũ inter epulas neceſſaria eſt: qꝛ non decet ibi vt vagos habeat oculos: neqꝫ curioſe et impudẽter ea que apud alios agũtur circũluſtrãdo pꝛoſpiciat: ſed vt potius pudice demiſſis luminibꝰ ea tantũ. ꝗ ſibi antepoſita ⁊ appoſita ſunt: attendat. Quapꝛopter vt teipſm̃ a murmure valeas pꝛeſeruare qđ ſepe tp̄e pꝛandij vel cene occaſiõe viſus male cuſtoditi incurris noli oculos girouagos habere / nec hinc vel inde reſpicere: ita ꝙ videas quis in latere tuo ſedeat ⁊ qđ faciat vel quid coꝛã ſe habeat: ſed potius vt tibi ſoli et deo poſſis eſſe intẽtus: oculos ⁊ manus habeas ad cibũ: aures ad dei verbũ: et coꝛ ſuſpenſum ad dñm. Diſciplina quoqꝫ ſeu cu=

¶ De diſciplina in mēſa ſeruāda

ſtodia continendi teipſum in menſa negligenda non eſt quatinus videlicet neqꝫ in habitu neqꝫ in geſtu indecēs aliquid aut inhoneſtū agas. Nichil cum ſtrepitu aut tumultu facias: ſed om̄ia mēbꝛa cum modeſtia et tranquillitate ⁊ diſciplina cuſtodias: his ergo tribus modis: debet quiſqꝫ et pꝛecipue religioſus inter epulas conſeruare diſciplinā videlicet vt linguam a loquacitate reſtringat: et oculos ſuos a circūſpectione cohibeat: et vt cetera membꝛa ſua cum modeſtia et quiete contineat. Sequitur etiam triplex obſeruantia in diſcipline cibo. Obſeruantia i eo: quomodo cibum ſumat obſeruantia in eo quantum ſumat obſeruantia in eo quid ſumat vt neqꝫ nimis pꝛecioſa ⁊ delicata expetat nec nimis rara et inſolita requirat nec nimis accurate et laute pꝛeparata cōcupiſcat. In pꝛimo luxus arguit᷑. In ſecundo curioſitas. In tertio: ſuperſticio notatur. De huius curioſitate cibarioꝛum et eoꝛum nimia et ſuperſticioſa accuratione: ſic ait Bernar. Dicitur ⁊ veraciter creditur ſanctos patres illam viaꝫ inſtituiſſe et vt in ea plures ſaluarentur vſqꝫ ad infirmos regule temperaſſe rigoꝛem non regulam deſtruxiſſe. Abſit autem vt credamus eos tantas ꝗ̃s video in pleriſqꝫ monaſterijs vanitates vel ſuperfluitates pꝛecepiſſe vel conceſſiſſe. Miroꝛ eteni vnde inter monachos et religioſos tanta intēperantia i cōmeſſationibus et potationibus in veſtimentis et lectiſternijs: in equitaturis et cōſtruendis edificijs inoleſcere potuit: quatinus vbi hec ſtudioſius et voluptuoſius atqꝫ effuſius fiūt: ibi oꝛdo melius teneri dicatur et ibi maioꝛ putetur eſſe religio. Inter pꝛādēdū quoqꝫ ꝗ̃tum fauces dapibus tantum aures paſcuntur rumoꝛibus. quibus totus intentus modū neſcias in edendo. Interim autē fercula ferculis apponitur: et pꝛo ſolis carnibus a quibus abſtinetur grandium piſcium coꝛpoꝛa duplicantur. Cumqꝫ pꝛioꝛibus fueris ſatiatus ſi ſecundos attigeris: videberis tibi nondū guſtaſſe piſces. Tanta quippe accuratione et arte cocoꝛum cuncta apparantur: quatinus quattuoꝛ aut quinqꝫ ferculis devoꝛatis. pꝛima non impediant nouiſſima nec ſatietas minuat appetitū. Palatū quippe dum nouellis ſeducit᷑ condimētis. paulatim diſſueſcit cognita. et ad cibos extraneos veluti adhuc ieiuniū avide renouatur in deſiderium. venter quidem dū neſcit onerat᷑: ſed varietas tollit faſtidium. Quia eni puras vt eas natura creauit epulas faſtidimꝰ: dum alia alijs multipharie permiſcentur. et ſpꝛetis naturalibus quos deus indidit rebꝰ quibuſdam adulterinis gula pꝛouocatur ſapoꝛibus: tranſitus nimirum meta neceſſitatis. Et ipſa demū qualitas rerum talis de foris apparere curatur. vt non minus aſpectꝰ ꝗ̃ guſtus delectet. Sed dum oculi coloꝛibꝰ palatum ſapoꝛibus illiciuntur. infelix ſtomachus cui nec coloꝛes lucēt nec ſapoꝛes demulcentur: dum omnia ſuſcipere cogitur. oppꝛeſſus magis obꝛuitur ꝗ̃ reficit᷑. hec Bernardus. Quidam autem religioſi ſue intemperantie conſulentes inducunt pꝛo ſe illud apoſtoli. Nemo carnem ſuam odio habuit: ſed nutrit eam dicētes ſe in hoc miſericoꝛdes et diſcretos: quia hec faciunt: vt melius deo ſeruiant. Sed ad hec idem Bernardus ait. Talis miſericoꝛdia crudelitate plēa eſt: qua videlicet ita coꝛpoꝛi ſeruitur. vt anima iuguletur. Que enim caritas eſt: carnem diligere et negligere ſpiritum? Que diſcretio totū dare coꝛpoꝛi: et nichil anime? Qualis vo miſericoꝛdia eſt ancillam reficere et dñam inficere? Nemo pꝛo huiuſmodi miſericoꝛdia ſperet ſe ꝯſequi miſericoꝛdiā: que miſericoꝛdibus pꝛomittit᷑ a domino. Iam vero de aq̄ potu quid dicam: quando ne vllo quidem pacto vinū aqua tamen admittit᷑. Omnes nimirū ex quo monachi facti ſumꝰ infirmos ſtomachos habemꝰ et tam neceſſariū apoſtoli de vtendo vino conſiliū non negligimꝰ modico tamen ꝙ idem apoſtolꝰ pꝛemiſit neſcio cur pꝛetermiſſo. Et vtinā vel ſolo etiam cum purū eſt: contenti eſſemꝰ. Pudet dicere ſed magis puderet actitari et ſi puderet audiri non puderet emendari videras vno i pꝛandio ter vel quater ſemiplenū calicem repoꝛtari: quatinus diuerſis vnus magis odoꝛatis ꝗ̃ potatis nec tam hauſtis ꝗ̃ attractis ſagaci pꝛobatione et celeri cognitione: vnū tamen tandem e pluribus quod foꝛtius ſit eligatur. Quale etiam illud eſt ꝙ nōnulla monaſterijs obſeruare dicunt᷑ in magnis videlicet feſtis vina delibuta melle pigmētoꝛ reſꝑſa pulueribus in cōuētu bibere. Nunquid ⁊ hoc fieri dicemꝰ pꝛopter infirmitatē ſtomachi. Ego autem hec ad nichil aliud valere video: niſi vt vel ampliꝰ bibat᷑ vel delectabilius Sed cum bene vino fuerint ingurgitate toto capite palpitantes: ſic ſurgenti a mēſa quid aliud libet niſi doꝛmire. Si autꝫ ad vigilias ſurgere indigeſtū cogis: non cantū ſed planctum potius extoꝛquebis. hec Bernar. Sed contra hec vicia ſananda neceſſarius eſt ſm

Hugonē ſepe dictum rigoꝛ diſcipline ꝗ iſtas gule petulantias infra certũ limitē cohibeat quatinus ſe neqꝫ ad imoderatas delicias neqꝫ ad nouitates neqꝫ ad ſuperſticioſas ꝑparationes ciboꝛũ et potuũ appetendas diffundat. Deinde ſequitꝛ cuſtodia diſcipline in cibo quantũ quis ſumere debeat. A Cuius menſura hec michi videtur: vt neqꝫ ꝯtra honeſtatem ſumat neqꝫ ſupꝛa neceſſitatē. Non oīs venter idē ſapit. alius ſic. alius vero ſic. Cui minus ſeu parum ſufficit iſte pꝛiuſꝙ̄ ad turpitudinē edacitatis perueniat in ſupfluitate offendit. Cui multũ opus eſt: in eo ſepe honeſtas comedendi leditꝛ etiam pꝛiuſꝙ̄ ad ſupfluitatē perueniat vnde quidã ſenex in vitis patrum dixit. Quia eſt homo comedēs multa et adhuc eſuriens: et alter qui pauca comedit et ſatiatur. Maioꝛē habet mercedē ille qui plus comedit et eſuriēs manet ꝙ̄ ille ꝗ parum comedit et ſatiatꝛ. Et vt Jeroꝰ teſtatꝛ. parcus cibus et venter ſemper eſuriēs: triduanis pꝛefertꝛ ieiunijs et multo melius eſt cotidie parum ſumere: ꝙ̄ raro ſatis ſumere.

Nichil pꝛodeſt biduo triduoqꝫ vacuũ poꝛtare ventrē ſi pariter obꝛuatꝛ. hec Jeroꝰ. Poſtremo ſequitꝛ cuſtodia diſcipline: quomodo cibum ſumere quis debeat hoc eſt ꝙ̄ munde et ꝙ̄ temperate. Temperantiã mãducãdi intelligimus in eo ſi homo tractim et nõ cum feſtinatione nimia comedat. vñ in eccle. ſcriptũ eſt. Noli eſſe auidus in oĩ epulatiõe. i. auide ⁊ ardentꝛ comedere. Nec effũdas te totũ ſup cibũ ſicut canis famelicꝰ. nec aũ ꝗras ſaturare oculos: ꝙ̄ palatũ ſed cũ gꝛarũ actione ſufficiãt tibi pꝛeſentia et ſemper velis potius penuriam ſuſtinere ꝙ̄ ſuperhabundare Nihil ſpernas eoꝝ que tibi apponũtur nec indigneris ſi aliquis defectus eſt in cõdimētis vel ſale vel coctura: ſꝫ cogita ꝙ multi meliores te vilioꝛibus ⁊ paucioꝛibus ſunt contenti: qui quidem qđ tu abicis ꝓ magnis delicijs acceptarent. Nunꝙ̄ igitur audiatur aliqua querimonia de te ꝓ aliquo defectu in cibo vel veſtitu: ſed ſemꝑ reputa te indignũ his que habes: qꝛ defectus exterioꝛ creſcit in augmentũ gratie interioꝛis ⁊ in diuitias bone conſcientie. Econtra abundantia exterioꝛ inopiã generat ſpiritualē. De menſura vero comedendi difficile eſt certam dare regulam niſi vt inter iſta duo hoc medium teneas: ne ita parũ ſumas vt in viribus deficias: ⁊ a cõmuni laboꝛe fatigeris vel ne ita multum ſumas: vt poſt cibũ nõ poſſis oꝛare vel legere ſeu agilis eſſe ad ea que expediunt. In iſta ꝓpꝛia experientia magiſter eſt.

¶ De capitulo quomodo te in eodem habere debeas: ⁊ quales eſſe debeant qui alios clamabunt. Cap. xx.

B IN capitulo non multum loquaris et multo minꝰ in eccleſia niſi valde vtile ſit et hoc humiliter ſubmiſſe et manſuete. Vbicunqꝫ aũt ſiue in capitulo ſiue extra a ſuperioꝛe coꝛreptus fueris ſtatim cõſueſce: vt flexis genibus hũiliter culpã dicas. Hec eſt lex antique religionis a ſãctis patribus tradita. Unde et tu ſtudere debes: vt ſicut oꝛdo tibi a tuis ſenioꝛibꝰ traditus eſt ita et tu tradas cum tuis poſteris ꝙ̄tũ in te eſt verbis et exemplis. Nec vnꝙ̄ nõ bonã cõſuetudinem inducas vel diſcas: nec aliqñ bonã neglectã dilabi ꝑmittas nec in teipſo nec in alijs ꝗbꝰ cũ modeſtia ꝑſuadere potes. Quicunqꝫ enĩ aliquod exēplũ alijs reliꝗrit ſiue bonũ ſiue malũ: ꝑticeps imitatoꝝ ſuoꝝ erit ſiue in ſupplicio ſiue in ꝑmio. Et notandũ ſcḋm hugonē de ſancto victoꝛe ꝙ in capitulo nemo niſi iuſſus debet loqui vel niſi clamet aliquē. vel de oꝛdine ꝗrat vel culpã ſuã hũiliter cõfiteatur. C In capitulo eſt piſcina cõfeſſiõis in qua ſanatur infirmꝰ. poſt cõmotionē vere cõfeſſionis. Nec tñ ſanatꝛ niſi vnꝰ. Niſi enim aſſit vnitas: deeſt ſanitas. Qui igitur amãt litez deſtruunt vnitatē. Intollerabilis igitur hec abuſio. vt ibi litiges. vbi teipſm accuſare debes: vt ibi augeatꝛ culpa: vbi deleri põt vt ibi cõtēpnas xp̄i vicariũ: vbi ſcis te contēpnere xp̄m Ait enim ipſe de pꝛelatis. Qui vos ſpernit me ſpnit. Audi quoqꝫ. quid mater dei ad beatam bꝛigittã dicat de eis ꝗ pꝛe ſupbia nolunt a quoꝙ̄ coꝛripi: et tñ hũiles volunt reputari. Ait quippe ſic. Quid enĩ duriꝰ eſt ſuperbia illiꝰ: qui oĩz deſiderat laudes: et tñ cõcupiſcit vocari humilis et videri deuotus. Quid abhoꝛabiliꝰ aĩa illa: que ſe oĩbus in cogitatiõe pꝛefert: et a nullis patitꝛ ſe obiurgari et doceri verũtñ multi ſic ſupbi: petũt hũilitꝛ a deo. vt a coꝛdibꝰ eoꝝ auferatꝛ ſupbia et ãbitio ꝓpt̄ea deꝰ coopãte volũtate bõa: amouet a coꝛdibꝰ eoꝝ ꝯtraria et qñqꝫ inutilia ꝗbꝰ et a mũdialibꝰ retrahũtur: et ad celeſtia irritatꝛ Sed foꝛſitã diceret aliꝗs. religioſum poſſũ pati magiſtrũ: D ſed cũ negligentiã ꝑlatoꝝ cõſidero: obedire cõtēpno. Sed ꝗ hoc dicit: audiat dñm dicentē. Que dicũt facite: ꝗ aũt faciũt facere nolite. hic etiam apoſtolꝰ petrꝰ ait Serui ſubditi eſtote in omni timoꝛe dñis: nõ tñ bonis et modeſtis: ſed etiam diſcolis. Quare ergo ꝯtēpnis magrm an neſcis xp̄m coꝛam pilato iudicatū: an neſcis regem celi a militibus in terra flagellatum. Tulit xp̄s crucem pꝛo peccatis tuis nō ſuis: et tu virgā renuis. Flagellari non erubuit coꝛam populo et tu dedignaris argui ⁊ coꝛripi coꝛā magiſtro: accuſatur chꝛiſtꝰ et tacet coꝛā militibꝰ vt daret nobis exēplū patiētie. accuſaris tu et litigas vt ſis fratribꝰ exemplū ꝑuerſitatis et malicie? Quare reſiſtis ſpūi ſctō. Spiritui ſctō reſiſtunt: qui obdurata mēte penitere nolūt. qui veritati cōtradicūt: et hūilitatem cōfeſſionis ſpernūt. Si autē in hoc perſeueras: in ſpiritū ſanctū peccas. Qui autē peccat in ſp̄m ſanctū: non remittet ei in hoc ſeculo neqꝫ in futuro. Quare in loco remiſſionis: itroducis litem cōtradictiōis E hic eſt locus diabolo p̄ceteris odioſus qꝛ hic amittit: quicq̄d alias acquirit: hic eſt locus ſpūi ſctō cōſecratus. Capitulū nāqꝫ officina eſt ſpiritus ſcti in qua filij dei aggregant: vt ei recōcilientur. Noli ergo frater eſſe quaſi ſathan inter filios dei. Inter filios dei ſathā eſſe vꝫ: q̇ fr̄es ſuos ꝯturbat q̇ fratribꝰ detrahit: et eiſdem maliuolis inſidiat: ſathan aduerſarius iterp̄tat. et ſathā eſt: qui magiſtro ꝯtradicit et fratribꝰ aduerſat. Scito autē ꝙ quicq̄d intus vel exterius delinquit in ca. ꝑ cōfeſſionē nō ſolū priuatā: ſed etiā publice factā relaxatur. hec eſt domus vicina paradiſo. De domo eni cōfeſſionis fit trāſitus ad requiē eterne pacis. Eſto igit in ca. humilis: vt ſis i paradiſo ſublimis. Noli eſſe queſo in ca. ſicut ſathan in celo: vel ſicut adā in paradiſo vnꝰ enim deſperat: alter excuſat. An neſcis ſathā expulſum a ca. celi. adam a ca. paradiſi: iudā a ca. chꝛiſti: pꝛimū ca. fuit in celo: ſecūdum in paradiſo. Tertium i oꝛto. In vnoquoqꝫ tm̄ ꝑerat deus. In p̄mo fuit culpa ſuperbie In ſcdo inobediētie. In tertio vero auaritie. Scio tamen ꝙ ſi veniret ſathā ad cap̄m confeſſionis impetraret veniam remiſſiōis. Sed ne deſperaret hō cum audiret angelum tante dignitatis deſperaſſe hoiem tante poteſtatis peccaſſe diſcipulū tante familiaritatis apoſtataſſe. iō oñdit nobis deus exempla quoꝛundam qui peccauerūt nec deſperauerūt ſꝫ amici dei facti ſunt. An ignoꝛas petri negationē: an neſcis thome dubitationem. Nōne poſt culpā dilexit penitentem mariā Amat chꝛiſtus confitentium humilitatē: nō ſuperboꝛum obſtinationem qui declinat coꝛ ſuum in verba malicie ad excuſandum excuſationes in peccatis. Quid eſt ꝙ celare vis il quē nihil latet. Deo quippe omne coꝛ patet qui videt in abſcondito qui etiā nouit cogitationes hoīꝫ. Fallere hoiem poteris: deū tamen fallere oīno non valebis. Abſcondit ſe adā in paradiſo poſt culpam: ſed abſcondi non potuit. Oculis enim omipotentis dei nuda ⁊ aperta ſunt oīa. hec pꝛefatus hugo.

F Debent autem religioſi eſſe in mutua accuſatione et coꝛreptione: iuſti modeſti et caritatiui. Iuſti q̄ntum ad ipſam accuſationem et coꝛreptionē vt iuſta ſit et vera. Hinc eni eſt ſcriptum in eccle. Pꝛiuſq̄ interroges: ne vituperes quēq̄ et cū interrogaueris coꝛripe iuſte. Vñ ⁊ greg. ait. Mala hominū non ante credamus q̄ ꝓbemus: vt aūt nos a p̄recipitatione iudicij ꝯpeſceret mala ſodome pꝰ voluit ꝓbare q̄ iudicare. Maioꝛa crimina ⁊ tarde credenda ſunt cum audiunt ⁊ citiꝰ punienda ſunt cū veraciter cognoſcunt. Qui enim cito credit leuis eſt. hoc attēdens beatꝰ Iob ait. Cauſam quā neſciebam diligentiſſime inueſtigabā. Sed ſunt nōnulli qui nō cognita v̄itate coꝛripiūt ⁊ accuſant. Quoꝝ coꝛreptio eſt mēdax ⁊ iudiciū nō bonū. Hic ſcriptum eſt. Eſt coꝛreptio mendax in ira cōtumelioſi ⁊ etiā iudiciū qđ non ꝓbatur eſſe bonum. Timeant autē falſi accuſatoꝛes penam illoꝝ qui falſo accuſauerunt ſuſānam atqꝫ illoꝝ qui falſo accuſauerunt danielem. Necnō ⁊ iudeoꝝ qui falſo accuſauerūt ſaluatoꝛem noſtrū: ⁊ ꝓpterea amiſerunt locū ⁊ gentē. Et re vera tales ſepe de loco ad locuꝫ transferūtur et ſocietatē fratrū ſuoꝛū amittūt. Timeant etiā tales pena diaboli de quo ſcriptū eſt in apocalipſi. Pꝛoiectus eſt accuſatoꝛ fratrū noſtroꝛū q̇ accuſabat eos die ac nocte. Iō monet Salomō dicens. Non accuſes. ſ. falſo ⁊ ex odio ſeruū. i. ſubditū apꝰ dn̄m ſuū. i. pꝛelatum ne maledicat tibi ⁊ coꝛruas. ſ. in infernū: verūtū licet falſo accuſātes repꝛobati ſunt: tñ q̇ ſcit fratrem ſuū peccare et tacet conſentit. Unde Berñ. ait. Nemo fratris vitia palpet nec pctā diſſimulet. Nemo dicat nūquid cuſtos fratris mei ſum ego. Eſt enim cōſentire cum valeas obſiſtere vel impedire aut impꝛobe ſilere cum arguere poſſis. Et ſcimꝰ qm̄ ſimilis pena maneat facientis et conſentientis.

D Quod autē religioſi debeant eſſe modeſti: q̄ntum ad vocis ꝓlationē exterioꝛem in mutua accuſatione et coꝛreptione oſtendit apoſtolus dicens Seruū dei nō opoꝛteat litigare: ſed māſuetum eſſe ad oēs docibilem patientē cū modeſtia coꝛripientem eos qui reſiſtunt veritati. Hinc yſidoꝛus ait leuiter caſtigatus reuerē tiam exhibet caſtigāti. aſperitate aūt nimia correptus: nec caſtigationem recipit nec ſalutem. Ideo monet apoſtolus dicens. Uos qui ſpiritales eſtis iſtruite huiuſmodi i ſpū lenitatis. Ne ſi aliter feceritis non patiatur ſe argui: ſed defendere ſe incipiat: ne turpis videatur. Tanto enim grauius qui corrigit̄ deterior fit: q̄to erga ſe nihil ex benignitat̄ gratia agi cōſiderat. Qui aūt blando verbo caſtigatus nō corrigitur neceſſe eſt: vt acri⁹ A arguatur. Cum dolore ſunt abſcidēda que leuiter ſanari nō poſſunt. Exhibēda eſt igit̄ prauis et rebellibus aſperitas in oſtenſione et caritas in mente: vt ⁊ dura oſtenſio delinquentē coerceat̄ et caritatis cuſtodia mercedem manſuetudinis nō amittat. Et ideo nō ſolū iuſti et modeſti: ſed etiam caritatiui debent eſſe in ſuis ad inuicem accuſationib us ⁊ hoc q̄tum ad interiorem affectionē. Unde apoſtolus ait. Nolite quaſi inimicum exiſtimare illum: ſed corripite vt fratrem. ſ. ex caritate fraterna. Hinc etiā in eccle. ſcriptū eſt. Corripe amicū ſepe enim fit cōmiſſio: q̄ſi diceret. Quia amicus amicabiliter et caritatiue corripi debet. Quia vt dicit greg. Illum ſolū amicū habeo per cuius linguā ante aduentum diſtricti iudicis maculas mentis mee tergo vnde iterū ſcriptū eſt. Nō oderis fratrē tuum in corde tuo: ſed publice argue eum: ne habeas ſuper illo peccatum: ſcʒ conſentiendo vel latenter detrahendo. Uidentur autem illi ex caritate non corripere q̄ diu ſeruantes rancorē in corde tunc euomūt quando amplius poſſunt nocere et confundere. Iſti ſunt diſſimiles deo qui quos amat ex amore arguit ⁊ caſtigat ſicut ſcriptū eſt. Etenim non ſinere longo tempore peccatores ex ſententia agere: ſed ſtatim vl B tionem adhibere beneficij diuini indicium eſt. Et notandum ꝙ ſeruus dei non debet timere cōfuſionem ſuam coram hominibus vbi coſcientia ſua eū coram deo non accuſat ſed patienter ſuſtinere debet quicq̄d dn̄s voluerit eum ſuſtinere. Tn̄ ſi grauia eſſent ⁊ non vera de quib⁹ accuſatur maxime ſi poſſent ſcandalizare alios: tunc petita humilit̄ licentia vel audientia paucis verbis et modeſtis dicere eis poteſt ſe non eſſe conſcium eorum de quibus accuſatur. Non ergo graueris ꝓ accuſationibus tuis: ſed tantū ſimpliciter dic culpā tuam: ſi vera ſunt vnde accuſaris. Alioquin maior tibi conſurget confuſio ſi ꝑcaciter te excuſes q̄ ſi humiliter fatearis. De conſilio ſi interrogatus fueris ſibere ⁊ humiliter quod tibi videtur expedire dic. Si autem non requiritur conſilium tuū non ſit tibi cure: nec velis pertinaciter ſententiam tuam defendere. Sufficiat tibi ſatiſfeciſſe conſcientie tue. Solent autem quādoq̄ ex nimia ſimplicitate prelatorum vel ex peruerſitate ſubditorum in cap. lites multiplicari. Quia vbi deeſt ſeueritas diſcipline oriuntur iurgiā creſcunt rixe loquūtur de exterioribus negocijs in domo confeſſionis: adducunt oues ⁊ boues in capitulo ⁊ vbi debetur haberi ſermo de animabus: habeat̄ cura de bob⁹ vbi ei nimia ſimplicitas prelatorum non ſeruat pacem clauſtralium vel nō increpat culpas miniſtrantium ibi nec martha compeſcitur: nec marie ſilentium cuſtodit̄. C In capitulo debēt exceſſ⁹ peccātiū ꝓferri accuſari. corrigi et purgari. Multū eſt enī remiſſius. miſericordius et tollerabili⁹ in p̄ſenti corā paucis fratrib⁹ corripi et emēdari q̄ in illo horrēdo iudicio corā oīb⁹ bonis ⁊ malis ſn̄ialit̄ cōdēpnari. Et hoc eſt qđ dicit apoſtolus. Si noſmetipſos diiudicarem⁹: non vtiq̄ iudicaremur. Sed heu timet quilibet ꝑti ſue. ⁊ peccantē verit̄ arguere ne ſibi a ſocijs cū peccauerit talio refundatur. Qui potius gaudere deberet argui cū peccarēt ⁊ illa fronte ſociū audact̄ corripere. qua vellet cuʒ ſuos exceſſ⁹ vel negligētias nō tacere. Sʒ qꝛ accuſatiōes ⁊ correptiōes raro vel nō debite exercent̄ apđ quoſdā idcirco apđ eoſdē oīs ordo monaſticus vertit̄ in diſſolutiōem. oīs honeſtatis decus in turpitudinē. oīs forma virtutis. in viciū oīs rigor iuſticie in p̄cipiciū facinorꝫ euaneſcit. Petrus ananiā ⁊ ſaphirā in capitulo ſeniorū ꝓ vitio ꝓprietatis corripuit ⁊ puniuit. Paul⁹ apoſtolorū principeʒ petrū quaſi in capitulo corā ſeniorib⁹ ⁊ fratrib⁹ arguit: qꝛ reprehēſibilē iudicauit. hec ī initio eccleſie naſcentis ⁊ int̄ diſpēſatores ſꝫ dei maximos: ad iſtructionē nr̄am facta ſūt ⁊ cōſcripta. vbicūq̄ ergo horꝫ ſeruat̄ exēplū ibi indiuidua ſemꝑ cū ipſa abūdātia rerꝫ tpaliū xp̄i grā pſeuerat. Et lʒ in mutuis accuſatiōib⁹ ⁊ correctiōib⁹ capitulorꝫ. ſubite aliq̄n turbatiōes ꝓueniāt aīorꝫ. ſpūs ſcti tn̄ virtute citi⁹ ꝯquieſcūt ⁊ ad ſe redeūt corde parati.

¶ Quomodo te habere debeas tempore diuini officij: ⁊ de diſſolucione cauenda precipue in choro. Cap.xxi.

In diuino officio. non ſis piger. nec faſtidioſus. ſed coge corpus ⁊ ſpiritum tuum ſtare reuerenter. ⁊ pſallere alacriter coram deo et angelis eius qui ibi p̄ſentes iuxta D

te aſſiſtit. Foꝛmā vero quā ſequi debeamꝰ
oſtēdit beatus Bernardꝰ dicēs. Moneo, vos
dilectiſſimi pure ac ſtrenue diuinis intereſſe
laudibus. Strenue quidem vt ſicut reuerenter:
ita et alacriter domino aſſiſtatis. Nō pigri
non ſompnolenti non oſcitantes non ꝑcentes
vocibus non pꝛeſcindentes verba dimidia
non integra tranſilientes: nō fractis
et remiſſis vocibus muliebꝛe quidem balba
de moꝛe ſonantes: ſed virili vt dignum eſt ⁊
ſonitu et affectu: voces ſancti ſpiritꝰ depꝛomentes.
Pure vero nil aliud dum pſallitis
ꝙ quod pſallitis cogitetis. Hec Bern̄. ſuper
cant̄. Quod autē oēs clerici et pꝛecipue religioſi
ſubductis alijs occupationibus etiam
vtilibus debeāt diuinis laudibus in eccleſia
ſtudioſe intēdere et aſſidue intereſſe: hoc notabili
E exēplo manifeſtiſſime declarat̄. Magiſter
hugo de ſolieto ſūmo pontifici confeſſus
eſt ſe cuidam ꝓponēti religionem intrare
dediſſe cōſiliū: quod vtilius ſibi foꝛet domum
regere ⁊ familiā gubernare ꝙ huiuſmodi
ꝓpoſitum perficere hoc audito relinq̄t
ꝓpoſitum ⁊ poſt paucos dies defunctus eidem
hugoni apparēs dixit ſe eſſe in magno
toꝛmento eo ꝙ ſuum ꝓpoſitum reliquiſſet:
et conſilio ſuo credidiſſet. His papa auditis
iniūxit eidē hugoni penitentiam ꝓ cōmiſſo
vt in aliquo monaſterio ſeip̄m religionē traderet
ad aīam ꝓpꝛiam ſaluādam: et animā
illius defuncti de pena liberandā. Factus ergo
canonicus in monaſterio ſancti victoꝛis
apud ciuitatē pariſienſis de die in diē in rigore
oꝛdinis ⁊ aſperitate religionis ꝓficiens:
quaſi alter augꝰ. floꝛens in theologia multos
libꝛos ad vtilitatem vniuerſalis eccleſie
eleganti ſtilo diſertiſſime compilauit. Poſt
multum vero tempoꝛis confectus ſenio ductus
eſt ad extrema et ſoluto moꝛtis debito:
honoꝛifice eſt ſepultus. Nocte vero quadaȝ
dum ſtaret abbas ad pſalmodiam in choꝛo
cum fratribus: perpendit quādam effigiem
hominis in ſtallo quo idē hugo ſtare conſueuerat:
deuote inclinantem et ſignum confeſſionis
facientem. Qui recognoſcens animā
fratris dudū defuncti: de choꝛo cum eo exijt
et capitulum cum eo intrauit. Illis autē ingreſſis:
recepta eſt anima illa ab angelis ⁊ terribiliter
flagellatur. Et poſt longam cruciationem
apparuit iterum abbati ſuo. Cui abbas
ait. Cur ita cruciaris? Et ait ꝓpter diuinum
ſeruitium eo ꝙ non compleui illud
ſicut ceteri fratres qui in choꝛo die ac nocte
deo ſtrenue ſeruierunt. Cui abbas multas
ſctās ſcripturas ex diuina pagina collectas
per ſtudium tuum poſteris reliquiſti. Sed
hoc ꝙ de abſentia tui in diuino ſeruitio complendo
querimoniam deponis: nonne cum
licentia feciſti. Cui aīa dicti hugonis ſic ait.
Illicita licentia non eſt licentia: ſed oꝛdinis
violentia quia huiuſmodi licentia niſi raro
neceſſitate cogente: non eſt alicui concedēda.
Ex cuius verbis apertius declaratur ꝙ tempoꝛe
quo diuinum in eccleſia celebꝛatur officium:
nullus niſi raro: nec tunc niſi notabili
neceſſitate occurrente a diuino officio ſe
etiam obtenta licentia poteſt licite abſentare.
Unde et anima ipſius hugonis abbati
ſic exhoꝛtando ait. Pꝛopterea intima ac denuncia F
fratribus tuis vt illud diuinum officium
cum ſumma deuotione ⁊ reuerētia cōpleant:
vt deo omni hoꝛa per eos ab angelis
hilariter offeratur: quia ſeruitium diuinum
quod deuote a viris religioſis cantatur: ita
acceptum eſt deo ſicut illud quod fit ab angelis
in celo coꝛam maieſtate diuina. Cui abbas
ait. Quid te de penis que te cruciant poterit
liberare. Et ait aīa. Si tricennariū miſſarū
ꝓ me in ꝯuentu feceritis celebꝛare: pietas
diuina de cunctis penis me dignabitur
citius euocare. Quo dicto diſparuit. Et tricenario
completo: liberata eſt anima illius
ab omnibus penis per miſericoꝛdiam iheſu
chꝛiſti. Pꝛiuſq̄ ergo incipiatur officium diuinum G
pꝛeuenire ſtudeas et coꝛ tuum ad aliquā
deuotionem excitare. Ideo enim tā deſides
et tepidi ſumus in diuino officio: quia
antea non ſumus deuotiōe excitati et ita eximus
ſicut intrauimus frigidi et diſſoluti.
Stude in ipſo initio cogitatiōes vanas ⁊ carnales
abigere: et itēdere his q̄ pſallunt̄. alioquin
vix tumultus earum poteris euadere.
Poſt diuinū vero ſeruitiū ſeruare te debes in
deuotione: quā cōcepiſti: ne ſtatim effundas
te ad inania. Si aūt nō habeas deuotionē īteriꝰ
ſaltē diſciplinā ⁊ moꝝ ḡuitatē exteriꝰ
teneas nō ſolū ꝓpt reuerētiā dei ſꝫ etiā vt bonū
alijs des exēplū vt edificētur. Per choꝛū
vero non leuiter diſcurras: nec ante finē horarū
exeas: niſi magna et euidēs neceſſitas
compellat: valde enī timere ſibi debet is qui
ſe a diuino officio abſentat ne a diabolo illudatur
ſicut cuidam monacho ꝯtigit de quo
legitur in dialogo beati gregoꝛij ꝙ ad oꝛationem
ſtare non poterat: ſed mox vt ſe fratres
ad ſtudiū oꝛatiōis iclinaſſent: ipſe egre

videbatur foꝛas ⁊ mēte vaga terrena aliqua ⁊ tranſitoꝛia agebat. Cūqꝫ ab abbate ſuo ſepiꝰ fuiſſet admonitꝰ: ad beatū benedictū adductus eſt. ꝗ ⁊ ipſe quoqꝫ ſtulticiā eiꝰ vehemen̄t increpauit. Ipſe vero ad mōaſteriū ſuū reuerſus: vagari tempe oꝛatiōis cepit. Quod cū ſeruo dei a patre mōaſterij nūciatū fuiſſet ipſe dixit. Ego veniā: cūqꝫ per me emēdabo. Cūqꝫ vir dei veniſſet: ⁊ in eodē mōaſterio cōſtituta hoꝛa oꝛatiōis pſalmodia expleta: ſeſe fratres in oꝛatiōem dediſſent: aſpexitqꝫ eundem monachum ꝗ in oꝛatiōe manere nō poterat quidā niger puerulꝰ per veſtimenti fimbriam foꝛas trahere. Tunc vir ſanctus pr̄i eiuſdē monaſterij ⁊ mauro monacho dixit. Nunq̄d nō aſpicitis quis eſt qui iſtū monachum foꝛas trahit. Negantibus illis dixit. Oꝛemus etiā vt vos videatis: quē iſte mōachus ſequitur. Cūqꝫ per biduū eſſet oꝛatum maurꝰ monachus vidit. Sed pater illiꝰ monaſterij videre non potuit. Die igitur alia expleta oꝛatiōe. vir dei oꝛatoꝛiū egreſſus: ſtantem foꝛis mōachum reperit: quē pꝛo cecitate cordis ſui: virga ꝑcuſſit qui ex illo die nihil ꝑſuaſionis vlterius a nigro iam puero ꝑtulit: ſed ad oꝛatiōis ſtudium immobilis ꝑmāſit. Sicqꝫ antiquus hoſtis dn̄ari nō auſus ē in eiꝰ cogitatiōe. ac ſi ipſe ꝑcuſſꝰ fuiſſet ex verbere. Pꝛeterea notādū eſt ſm̄ hugonē de ſan- A cto victoꝛe. q̄d ſunt quidā. ꝗ mente vagi attoniti oculis. habitu diſſoluti plana pietū ꝑſpiciētes ꝑluſtrant. aliud cantāt ⁊ aliud cogitant in choꝛo ſunt coꝛpoꝛe ⁊ in foꝛo mēte nūc intus ſunt nūc foꝛas exeūt. nec tn̄ intꝰ diſſoluti: ſed etiā cū exierint foꝛas curioſi pſalmodie verba ꝓferūt: ſed pſalmodie ſenſum nō attendūt. Sunt etiā alij voce diſſoluti: ꝗ vocis modulatiōe gloꝛiantur. nec tn̄ gaudēt de dono gratie: ſed etiā alios ſpernūt tumētes elatiōe. Cantant aliud ꝙ̄ libꝛi habeāt: cātāt foꝛſitan vt placeant popnlo: magis ꝙ̄ deo. Qui ſic cātant i choꝛo cū maria ſoꝛoꝛe moyſi: ſed in palatio cū herodiade vt placeant diſcūbentibꝰ vel herodi. Timeo aūt ne ſicut delectantꝛ altitudine vocis delectentur ⁊ elatione mentis. Nemo tn̄ alciꝰ cantat. eo quē dominus audire cōſueuit de monte ſctō ſuo. nemo dulcius: ꝙ̄ cui dn̄s inclinat aurē ſuā. voce mea inq̄t ad dn̄m clamaui. ⁊ exaudiuit me de monte ſancto ſuo. Eſto igitur in valle hūilitatis: vt in mōte ſancto audiri merearis. Si ſic cantas. vt ab alijs laudē q̄ras. vocem tuam vendis. ⁊ facis eam non tuā ſed ſuam

Caue ne monaſteriū vertas in theatrū habes in poteſtate tua vocem tuam. habeto et animū tuū. Frangis vocem. frange ⁊ volūtatem ſeruas conſonantiam vocum. ſerua ⁊ concoꝛdiam moꝛum vt per exemplū concoꝛdes pꝛoximo. per voluntatem deo. ꝑ obedientiā magiſtro hec pꝛefatus hugo. Et ſciēdū. ꝙ quinqꝫ ſunt cōſideranda circa diuinū officiū. pꝛio ꝙ fiat diligenter. ⁊ maxime ea q̄ ad altaris miniſterium pertinent. B Secūdo: ꝙ ſtrēnue fiat ⁊ nō cū deſidia ⁊ tepiditate. Scriptum eſt eniꝫ. Maledictus oīs qui facit opꝰ dei negligenter ⁊ deſidioſe. Tertio ꝙ fiat deuote. Et eſt deuotio: extenſio deſiderij i deū. Quarto. ꝙ plene fiat ſine ſincopatiōe ſillabe vel dictionis. Quinto. ꝙ fiat pura intentiōe pꝛincipaliter pꝛo deo ⁊ nō ꝓ inani gloꝛia vel terreno emolumento. Item ſciēdū eſt quod vnuſquiſqꝫ qui ſcit ⁊ pōt tenetur in eccleſia dei cantare ꝓpter quatuoꝛ. Pꝛimo: quia ꝗ donū dei occultat eſt ingratus deo danti. Nā donum dei eſt vox bona. Deo igitur ingratꝰ eſt. qui vocem ſuam occultat. Secūdo: qꝛ bonitas tube laudē loquiꝛ. ⁊ cōmendat artificē tube. i. deum: cuius honoꝛi detrahit: ꝗ inſtrumentum habens cantandi: nō canit. Tertio qꝛ oīs creatura deū laudare teneꝛ. ꝙ̄tū pōt vbi pſalmiſta ait. Cantabo dn̄o ꝗ bona tribuit michi. Quarto: quia nemo pōt eū ſufficientꝛ laudare. eſt eni dignꝰ oī laude. Et qꝛ nō poſſumꝰ eū continue laudare: ſupplicamꝰ in ſolēpnitate a q̄ defecimꝰ in ꝯtinuitate. Jō pſalmiſta dicit. Bn̄dic aīa mea dn̄o. quoad cātū iterioꝛē ⁊ oīa q̄ itra me ſūt quo ad cātū extioꝛē. C Qui ei nitiꝛ multū cātare oīa iterioꝛa eiꝰ ꝯmoueꝛ. Debemꝰ ei cū laudare cū laude qꝛ redēit nos ab inimicis nr̄is. Vtinā ſacerdotes cūctiqꝫ eccleſiaſtici viri diligēꝛ attēderēt v̄ba dn̄i pape Innocētij tertij de celebꝛatiōe miſſaꝝ iuxta capitu: Dolētes i fine libꝛi vbi p̄cepit ſacerdotibꝰ ⁊ alijs v̄is eccleſiaſticis ad diuina obligatis in virtute obediētie vt diuinū officiū nocturnū pariterqꝫ diurnū ꝙ̄tū deus eis dederit: ſtudioſe celebꝛēt pariꝛ et̄ deuote. Pꝛeterea audiamus ꝙ̄tam gratiam ſoleaꝛ deus infūdere. ꝗ pſalmodiam ſtudioſe ſolēt ꝑſoluere. Ait enim grego. vox pſalmodie cū ꝑ intētionē coꝛdis agiꝛ per hanc omnipotenti deo ad coꝛ iter paꝛ vt intēte menti. vel pꝛophetie miſteria. vel gratia cōpūctiōis īfūdaꝛ. Deū enim ꝑ pſalmodiam cōpūctio infundiꝛ via nobis in coꝛde fit: per quam ad iheſum in fine peruenitur. Sed qꝛ frequēter non ſolū ſeculares. ſed etiam mali religioſi diuinū officiū ocioſis verbis vel ꝑ tunc nō neceſſarijs interrumpere ſolent atqꝫ in eccleſia cōfabulari: iccirco audiāt qui huiuſmōi ſunt qḋ augꝰ dicat. In oratorio nemo aliud agat: niſi ad qḋ factum eſt vñ et nomē accepit. Hinc hugo prefatus ait. Iō dñs noſter vendētes ⁊ emētes eiecit de tēplo dicēs. Domus mea domus oratiōis vocabit̄: vt doceret ī dñica domꝰ nihil aliud agēdū eſſe. ꝙ orandū. Ad hoc enī oīs eccleſia conſtituitur vt in ea oretur. Ipſa eſt domꝰ dei et porta celi. Ibi peccatores recōſiliantur ⁊ iuſtificant̄. ibi explentur diuina miſteria: ⁊ tractantur celeſtia ſacramenta. Inde ſalomon ait. Dñe ſi cōuerſus fuerit populus tuus ⁊ orauerit ad ſanctuariū tuū. tu exaudies eos ⁊ dimittes pctā eoꝝ. Et iō ſummopere cauendum eſt: ne aliqḋ in ſctūario fiat ꝙ ante oculos diuine maieſtatis offendat. aut ibi orare volētes ipediat. Miror aūt quoſdam religioſos ad tantā ignorātiam. vel vt veriꝰ dicam ſeu ordis deſtructionem deueniſſe. Nam in eccleſia ac in choro vbi ſolū deberēt orationi intendere. ibi freq̄nter de tꝑalibꝰ negocijs et alijs quibuſqꝫ rebꝰ tenent cōfabulationes q̄nqꝫ ſine licētia: q̄nqꝫ obtenta licētia: que tñ licētia. nō ſolū ex ꝑte petentis ſed etiam ex ꝑte cōcedētis illicita eſt niſi magna neceſſitate excuſet̄. Nam cūctis pene religioſis notū eſt: ꝗs illicitū eē in clauſtro. refectorio vel dormitorio loq̄: necnō ⁊ in capitulo excepto dūtaxat qñ ibidē ꝯfitēt̄. vel dū capitulū tenet̄: ſed nec tunc q̄ſquā loqui debet. niſi iuſſus. vel niſi clamet aliquē vel de ordine quis iterroget: vel aliquē inſtruat aut corripiat. Si igitur illicitū eſt nobis in p̄dictis locis loqui: q̄liter poterimꝰ vel audebimꝰ ſine neceſſitate vnq̄ loqui in eccleſia et precipue in choro vbi continue orare debemus cū dñs dixit domꝰ mea domus orationis eſt cunctis gentibus.

De viſu religioſorum ſeruando et quō ſe habere debeant in eundo et in ceteris agendis. Cap. xx.ij.

D Pepigi inq̄t Iob fedus cū oculis meis: vt nec cogitare quidem de virgine. Ibi greg. ait: vt cogitatiōes cordis caſte ſeruare potuiſſet: fedus cū oculis pepigit. ne p̄ꝰ incaute aſpiceret qḋ poſtmodū īcaute amaret. Nam oculꝰ meꝰ. depredatꝰ eſt aīaꝫ meā in cūctis filiabꝰ vrbis mee. Cōprimēdi igit̄ ſunt oculi: q̄ſi quidā raptores ad culpā. Neqꝫ enī eua lignū vetitū tetigiſſet: niſi hoc prius īcaute reſpexiſſet. Cū igit̄ clauſtrū vel cellā egredieris: nō multū circūſpicias: ne forte aliquid videas vñ poſtmoduꝫ tempteris vel in oratione impediaris ſeu fantaſias cōtrahas cordi que vidiſti qꝛ nō licet intueri. quod non licet concupiſci. Oculi ergo tui ſint ī capite: hoc eſt. cogitatio tua verſetur circa dominū iheſum xp̄m qui eſt caput oīm membrorū eccleſie. Ita enī debes viſum ſeruare vt etiā nō cōſideres. q̄ corā te foris ſunt niſi quantū neceſſitas vie vel vtilitas alia requirit. quatinꝰ talis domū redeas. qualis exiſti idest ita deuotus et ita mūdus corde atqꝫ rumoribꝰ vacuꝰ: ſicut exiſti: et ſi quos forte rumores exteriꝰ audiſti potiꝰ eos ſtudeas obliuioni tradere: ꝙ alijs referre: niſi in eis aliq̄ neceſſitas vel vtilitas euident̄ appareat. Legitur de ſancto Bernardo religionē iam ingreſſo: quod plenum annum in cella nouiciorum exegerat: et adhuc an domꝰ haberet teſtudineꝫ ignorabat. Multo etiam tempe E eccleſiam intrans et exiēs. in capite vbi erant tres feneſtre: vnam tm̄ putabat eſſe feneſtrā. Legitur etiā in vitis patꝝ. ꝙ ī quodā itinere quidā mōachus obuiauit ancillas dei. Quibus viſis diuertit extra viā. Cui dixit abbatiſſa. Tu ſi ꝑfectus fuiſſes monachꝰ. nō ita nos reſpexiſſes vt agnoſceres: qꝛ fēie eramꝰ. Legitur etiam ibidē de beate memorie vgleſara ꝙ ſupra alueū fluminis ſexagita ānos habitauerit: ⁊ tñ nūq̄ inclinata eſt. vt flumē illud aſpiceret. Ibidē quoqꝫ ſcriptum eſt de quodā abbate. qꝛ dū iret ad adaquandū ortū tegebat faciē ſuā de cuculla ſua. tm̄ ad pedes ſuos itendēs. B Quod vidēs aliꝰ ſenex: cum ad eū ꝑueniſſet: dixit ei. Dic michi abba quare faciē tuā operiebas cū ortū adaq̄res? Et dixit ei ſenex. Ne viderent oculi mei arbores et occuparet̄ mens mea ab ope ſuo ī cōſideratiōe earum. heu heu: ꝙ lōge diſtamus a conuerſatiōe mōachorum q̇ tempe Antonij fuerunt vbi iam poteris ſaltem vnū inter centū mōachos reperire: qui viſum ſuum debite ſm̄ ſui ordinis exigentiam cuſtodiat. non dico ſexaginta annis vt ſara. ſed nec vno anno alio vt Bernar. ſed vel vno die. Nonne eſt hoc magna abuſio. verus nanqꝫ monachus ſemper deberet aliquantulum caput habere īclinatū. oculoſqꝫ in terrā defixos: reū ſe omni hora de pctīs exiſtimans. A dicēſqꝫ in corde cū publicano illo euangelico. Domine nō ſum dignus oculos meos ad celum leuare. Sciendum quoqꝫ quod vultus hominis exterioris non debet eſſe triſtis aut turbulentus. ſic nec diſſolutus Aitenī ſanctꝰ Iob. Si quādo

ridebā ad eos: nō credebāt michi. & lux vul-
tus mei non cadebat in terram. Quaſi dice-
ret. Nec riſus meus fuit diſſolut⁹ nec faciei
mee hilaritas vultuoſa et oneroſa. Hinc bea
tus Ber. fratrē ſuū gerardū cōmēdans ait
Faciem ſuam nec lenigabat riſus. nec obfu-
ſcabat meroꝛ. Quia hilaritas nec debet laxa
ri in diſſolutionē nec ad triſticie vergi deiecti
onē. Quātū vel hec faciei hilaritas ſit oīb⁹
neceſſaria maxime tū cōuenit ꝑlatis. Vñ vt
Salomō teſtat̄. ſicut ros ſup herbam: ſic hi
laritas regis. Sicut eni ros herbe eſt accepta
bilis. et facit eā creſcere. ſic hilaritas prelati
ſubditis eſt acceptabilis et facit eos in bono
ꝓficere. Hinc eni ſcriptum eſt. In oī dato:
hilarē fac vultū tuū. apoſtol⁹ quoqȝ ait. hila
rē datorē diligit deus. Quod aūt debeamus
grauitatē oſtendere in eūdo & ſtando & in ce-
teris agēdis manifeſtat Aug⁹ dicēs. In in-
ceſſu. in ſtatu in habitu. & in oīb⁹ deniqȝ mo
tibus veſtris: nihil fiat. ꝙ cuiuſq̄ offendit aſ
pectū. ſed qđ veſtrā deceat ſctitatē. hic hu.
de ſctō victoꝛe ait. Sit inceſſus cū grauitate
ſtatus cū reuerētia mot⁹ cū maturitate habi
tus cū religione: quatin⁹ vbiqȝ reſplēdeat ſā
ctitas. ſupereemineat honeſtas ſeruetur hūili
tas Sic debēt viri religioſi viuere. vt a nemi
ne debeāt iuſte reprehēdi. valde eni cōgruū ē
vt ipſi irreprehēſibiliter viuant: quoꝝ oꝛdo
exigit vt ceteris foꝛmā ſctitatis oſtēdāt. Nā
ad religioſos ꝓprie hec vox ꝑtinet qua dicit̄
Sancti eſtote ſicut & ego ſctūs ſū dñs de⁹ ve
B ſter. vere eni ſcti eſſe debem⁹ qꝛ nomē ſctita
tis et religionis ſuſcepim⁹. Non eni ſufficit
vita ſctā niſi etiā ſit fama bona. Nā vita iu-
ſta nobis neceſſaria eſt ꝓpter nos. Fama bo
na ꝓpter alios. vñ ait apoſ. Opoꝛtet nos ab
his q̄ foꝛis ſūt habere teſtimoniū bonū. Sic er
go debem⁹ viuere, vt vita cōcoꝛdet cū nomie
et ꝓfeſſio teneat̄ in opere vt ſi oꝛdo ſctūs eſt
ſācta ſit cōuerſatio et ſi de nobis bñ dicit̄ te
ſtimonio bone actionis cōꝓbet̄. Hec religi
oſe viuim⁹ ſi illicitos mot⁹ ſub diſciplina co
hercem⁹ ſi mēbꝛa et ſenſus noſtros ſtudea-
mus reſtrigere: vt nō poſſint laſciuie et leui-
tati deſeruire. vt aſpect⁹ noſter ſit ſimplex &
hūilis. Ne fixe aſpiciat ocul⁹: qđ illicite ꝯcu
piſcit anim⁹ vt audit⁹ nr̄ ſit pur⁹ qđ diſcretus
ea q̄ ſupflua ſunt & vana reſpuens. ea q̄ dei
ſūt: gratāter ſuſcipiēs. vt ſermo nr̄ ſit ſale cō
dit⁹. Ocioſa & nociua deteſtās bona & vtilia
commēdans. vt ſm ꝙ apoſtolus ꝑcipit oīa
honeſte & ſm oꝛdinem fiant in nobis.

¶ De quinqȝ obſeruandis in locutione & de ocioſis ꝟbis atqȝ ꝟboſitate cauēda. Ca. xxiij

QUinqȝ res. vt ait hugo de ſancto vic-
toꝛe in loquela noſtra obſeruare debe
mus. Hoc eſt qđ loquamur. qñ loquamur.
cui loquamur. vbi loquamur. & quō loqua
mur. Quid aūt ſit dicēdū hac gñali diſtinctio
ne diſcernit̄. vt nūq̄ ocioſa ſermonib⁹ diſci-
plinatis adhibeant̄. Ocioſa aūt ſunt oīa: que
ſunt aut nociua aut inhoneſta. aut inutilia.
Nociua ſunt q̄ ſuis ꝑſuaſionib⁹ alios audito
rū. ad erroꝛē vel prauitatē īducūt. Cōtra no
ciua loquētes. ait aplūs. Omis ſermo mal⁹.
de oꝛe veſtro nō ꝓcedat: ſed ſiq̄s bon⁹ eſt. vt
det grām audiētib⁹. Et nota ꝙ nō dixit. ſiqs
bon⁹ tantūmō. ſed ſiqs bon⁹ eſt. vt det grās
audiētib⁹. Quia ſm Hiero. qcqđ nō edificat
in ꝑiculū vertit̄ audiētiū & loquētiū. Si igit̄
ſm Criſoſtomū. nec bonū verbū ſine cauſa
dicere debem⁹. niſi fuerit ꝓ occaſione edifica
tionis. ne ipſm verbū bonū dum ſine cauſa
dicit̄. inueniatur eſſe ocioſum. & fiat malum
quāto magis illud verbū dicere non debem⁹
ꝙ a ſeipſo naturalit̄ malū eſt. & ad iniuriā ꝑti
net audiētis. vt qđ igit̄ membꝛū oꝛis noſtri
qđ ad edificatiōem creatū eſt. aut ad vſū coꝛ
poꝛis aut ad gloꝛiā. detrahim⁹ illud ad mini
ſteria vanitatis? Oīs enim ſermo van⁹ qui
dicit̄ in mūdo ſpū dictante ꝓfertur. vanum
ergo ſermonē dicētes. nō tantū ib peccamus
qꝛ ꝑ illū aliquē ledim⁹: ſed qꝛ damus locum
imūdis ſpiritibus agēdi in nobis qđ volunt.
hec Criſo. Et licet verbū ocioſum in quocū D
qȝ hoīe graue ſit: grauī⁹ tñ eſt in religioſo et
ſacerdote. vñ & Ber. ait ſic. Inter ſeculares
nuge: nuge ſunt in oꝛe ſacerdotis blaſphe-
mie. Conſecraſti os tuū euangelio talib⁹ aꝑi
re os illicitū aſſueſcere: ſacrilegiū eſt. Inho
neſta vero ſunt q̄ vel illi⁹ qui loquit̄. vel illi⁹
cui loquit̄. vel illi⁹ de quo loquit̄: dignitati
nō cōueniūt. Qui vero inhoneſta aut immū
da loquūtur audiāt apoſtolū dicētē. Foꝛni-
catio & oīs immūdicia aut auaricia. nec noie
tur in vobis: ſicut decet ſanctos: aut turpitu
do. aut ſtultiloquiū. aut ſcurrilitas q̄ ad rē nō
pertinet. ſed magis gratiarū actio. Quā gra
ue ſit peccatum ſcurrilia & inhoneſta loqui.
Hiero. declarat dicēs. Qui ſcurrilitatē repli
cat. et cachinnis oꝛa diſſoluit. aliquid ꝓfert
turpitudinis: hic nō ocioſi ſermonis: ſed cri
minoſi reus tenet̄. Nunc ergo deponite vos
oīa: & turpē ſermonē de oꝛe veſtro. Abſtine
re ſaltem idcirco a verbis turpibus debē⁹: qꝛ
eoꝛum licētia impudiciciā nutrit. Inutilia
vero ſunt: q̄ nec loquētibus nec audientib⁹

proſunt. Inutilia ⁊ ocioſa loquentes attendant. quid dñs dicat. De oī verbo ocioſo qđ locuti fuerint hoīes: reddent in die iudicij racionem. Nam vt ſcriptura refert In multiloquio nō deerit peccatū. Itē q multis verbis vtitur: ledit aīaʒ ſuā. Itē q īcōſideratꝰ ē ad loq̄ndū ſentiet mala. Qui aūt cuſtodit os ſuum ⁊ linguam ſuam: cuſtodit ab āguſtijs aīam ſuam. Nos aūt dum turbis populari M bus admixti frequēter ocioſe: aliqñ etiā qđ grauius eſt noxia loquimur. os nřm oīpotēti deo tanto lōginquū ſit: ꝙ huic mūdo pximū. Os enī nřm tanto minus ab oīpotenti deo in orationibꝰ exaudit. quanto amplius in ſtultis ⁊ vanis locutiōibꝰ inquinat. Multiꝗ deorſum ducimur. dū locutiōe cōtinua ſecularibꝰ admiſcemur. At cōtra dei famuli. q2 a terrenis actibꝰ ſegregati. ocioſa loqui neſciūt. ⁊ mentē per verba ſpergere atq inq̄nare deuitāt ideirco auctoris ſui exauditiōeʒ pceteris impetrāt. cui quātū eis poſſibile eſt ipſa puritate. ac ſimplicitate cogitatiōis ſſi ex quadā iam ſimilitudine concordāt. iuge ei F ſilentiū. cogit celeſtia meditari. Quod ocioſa loquētes multū deo diſplicēāt. atq de edificatiōe cōferentes deo multū placeāt hoc ſequēti exēplo manifeſte oſtendit. In vitis patrū legitur. ꝙ quidā patrū dicebat. Quia dū ſederent aliqñ ſeniores et loquerent de edificationibꝰ: erat inter eos vnꝰ pūidus ⁊ vidit angelos manus agitantes ⁊ laudantes eos. Poſtꝙ vero locutio ſecularis veniſſet inter eos: diſcedebant angeli ⁊ volutabantur porci in medio eorum pleni fetoribus. ⁊ polluebant eos. Cum autem curſus loquerent de edificatiōe venientes iterū angeli laudabant eos. vanꝰ enim ſermo. cito polluit mentem. Siquis aūt illiꝰ ſpū plenꝰ eſſet q dicit de oī verbo ocioſo reddituri ſunt hoīes rōeʒ: tam verba ocioſa ꝙ pernitioſa penitus deuitarēt. Redire ad cogitatiōem ſuam mēs interius non valet: que p multiloquiū ſparſa a ſecreto intime cogitatiōis cōſideratiōis ſe excludit ab oī ſtatu rectitudinis perēūt q p noxia verba dilabuntur. Quia autem verba metiri neſciunt: ad ocioſa dicta dilabuntur. Deinde ab ocioſis verbis ad noxia et contumelioſa proſiliunt: hinc etiaʒ yſidorus ait. Cū quedam parua vitiorum verba non euitamus in magno lingue prolabimur crimine. Et dum facta quedam non grauia libere ſine metu committimus: ad grauia ſceleraꝫ horrenda peccandi conſuetudine labimur. Imperiti enim ſicut loqui neſciunt: ita tacere non poſſunt. ſimiles eīm buzite effecti qui ait plenus ſum ſermonibus: ⁊ coartat me ſpiritus vteri mei donec. Exeant ſermo G nes. Quia ſicut parturiens non quieſcit. donec partum emiſerit, ſic nec fatuus ſeu verboſus donec verbum protulerit vnde iterū dicit ille buzites. Cum venter meus quaſi muſtum abſq ſpiraculo. quod nouas lagunculas dirumpit. Quaſi diceret. Creparet niſi loqueretur. Totum nanq ſpiritum ſuum pfert ſtultus: ſapiens autem in poſterum reſeruat. Vani ſermones: in ore xpiani eſſe nō debent. Nam ſicut malos mores bona colloquia corrigunt: ita colloquia praua bonos mores corrumpunt. Quod autem non ſolū a malis verbis. verum etiam a bonis aliquādo tacere debeamus: manifeſtat ſanctus quidam qui ait. Poſui ori meo cuſtodiam. Obmutui, ⁊ humiliatus ſum ⁊ ſilui a bonis. hic oſtendit propheta. quia ſi a bonis eloquijs interdum propter taciturnitatem debet tacere quanto magis a malis verbis propter penā peccati debet ceſſare? Loqui et docere magiſtrum condecet tacere ⁊ audire diſcipulo conuenit. Scurrilitates vero vel verba ocioſa. vel riſum mouentia. eterna clauſura in omnibus locis dampnamus. Et ad tale eloquium: aperire os diſcipulum non permittimꝰ hinc auguſtinus ait. Non enim tantum debemus oculos ſeruare illeſos: ſed etiam linguas inter dentes reſeruare illeſas. Sermo H enim vanus: vane cōſcientie iudex eſt. Qualis enim es: tales ſermones loqueris: talis ⁊ mens comprobatur. O qualis eris in factis ſi talis comprobaris in verbis hinc Caſſiodorus ait. Si vis ſcire de fratre tuo: quale cor habeat. attende vnde libenter loquitur. talis eſt in corde quia ex abundantia cordis os loquitur. Stultus enim valde eſt. qui non prius verbum ducit ad limina rationis: ꝙ educat ad linguam oris. Qualis eſt homo ī mēte talem verboſitas depingit in ore. verboſitas enim quid aliud eſt: ꝙ ſemen quod fructum non facit. O verboſe cognoſce teipſum nam loqui nunꝙ erubeſcis nec conſideras quid ſed ꝗtum dicere poſſis. nec menſuras verborum ſententiam: ſed tantum vt ſacietis. O verboſe erubeſce, et conſidera tuam grandem miſeriam. Quid eniʒ aliud es ꝙ ſal infatuatū: quod ad nullū valet ꝛ dimētum. O artifex mēdaciorum O faber fabularum. lege quod debes: q2 vir lingoſus nō dirigitur nec dirigetur in terra promissionis. Nam q̄ non refrenat linguam suam huius vana est religio. Qui non custodit linguam suam monachus non est: qui autem moderatur linguā suā prudentissimus est: verus q̄ monach⁹ est. Ostenso iam quid loqui debeamus quia nō ociosa sed vtilia et edificatoria loqui nos oportet. videamus cui: qñ: et vbi: et quomodo ea proferre debeamus.

¶ Sequitur de eo cui: qñ: vbi: et qualiter loqui debeamus. Cap. xxiiij.

A Postq̄ sibi elegerit homo quid loquendum sit etiam cui dicat diligenter attendat: quia sicut ait sapiens qui narrat verbū non audienti: quasi qui excitat dormientem de graui sompno. Et iterum. Cum stulto non multum loquaris et cum insensato ne abieris. Item noli arguere derisorē ne oderit te. Argue sapientem et diliget te de discretione loquendi: ita in eccle. scriptū est. Cum viro irreligioso tracta de sanctitate et cū iniusto de iusticia christi. In quibus verbis datur intelligi q̄ boni prauorum colloquia aliquando debēt appetere: aliquando sperant ex sua exhortatione illos posse corrigi: et de sua stabilitate confidunt vt non timeant: et ex illorum praua suggestione corrumpi. Quando vero malorum duriciam et suam infirmitatem considerant: expedit eis vt deuitent eos B ne dum illos nō valent admonitionib⁹ suis corrigere: paulatim incipiant ipsi ad prauitatem illorum declinare. Cum autem propter nostram edificationem loquimur cum illis loquamur: quorum doctrina possumus ad virtutem instrui. Cum vero propter edificationem proximi loquimur: cum illis loquamur quos speramus per nostram exhortationem a prauitate sua posse emēdari. Alioquin et sapientes velle docere superbia est: et obstinatos corripere insipientia. Qui iniuriosus est proximo: qui meliori non exhibet reuerentiam et iniuriosus est sibi qui non emendat: sed prouocat erga se insipientis vesaniam. Sequitur tercia discretio loquēdi: vt C cum aliquid dicere volumus prius vbi illud dici conueniat: consideremus. Nam quedā sunt loca in quibus perpetuum silentiū seruandum est: vt est ecclesia: claustrum dormitorium atq̄ refectorium necnon et dom⁹ capitularis: excepto dum ibidem confitemur: et dum capitulū tenemur. Sunt et alia loca in quibus loquendi licētia laxatur: ita vt nō solum de spiritualibus rebus: sed et de exteriorum dispositione et prouisione sermones admittantur. Loca vero in quibus vana et superflua dici debeant inuenire nō possũt. Quapropter diligenter attendat presidens: quia non debet nec licite potest aliquem licēciare ad loquendum nisi ea que dei sunt: seu que sui ordinis regula vel statuta permittūt aut concedunt. Et ideo subditi valde cauere debent ne licentia loquendi aliter vtantur q̄ est eis per presidentem concessa: quia neq̄ presidens concedere nec ipsi scz subditi petere tales seu alias qualscunq̄ licencias absq̄ D necessitate licite possũt. De hac materia plenius tractabitur in. xxvi. ca. huius quarte partis. Quarta loquēdi discretio est quādo quid dicendum sit attendere. Est enim tēpus quādo nihil et est tempus quando aliquid dicendū est. Nullū vero tempus est quando dicenda sunt omnia. Tempus est quando nihil dicēdum est quia tempus tacendi. Et est temp⁹ quando aliquid: quia tempus loquendi. Tēpus vero quādo omnia nunq̄: habet igitur omne verbum tempus suum quando proferri debeat et quando taceri. Tempus enim tacendi: tempus loquēdi precedere debet. Nam prius per silentium tempore tacendi discitur quod postea per verbum tempore loquendi proferatur. propterea non ait Salomon temp⁹ loquendi et tempus tacendi: sed tempus tacendi et tempus loquendi. Quia prius sicut iam dictum est in silentio forma loquēdi sumitur que postmodum tempore loquendi in voce proferatur. Plerumq̄ enim inordinata erit illius locutio cui tediosa est silentij tranquillitas: nec sciet tempus obseruare tēpus loquendi qui tacere pro tempore nō nouit. Aliquando enim ideo tacere debemus: vt cum qui loquitur et eos qui audit pariter nō offendamus. Aliquando tacendum est: quia ad id quod dicere volumus animos auditorum pacatos ad hec non cōsideramus. Aliquando tacendum est propter multiloquium vitandū vel etiam propterea q̄ ipsi qui locuturi sumus nondum apud nosmetipsos cōgruam loquendi formam inuenimus: quia profecto animus auditorum magis offenditur: si sermo qui edificare debet: confusus et inordinatus proferatur. Aliquando etiā tacendum: q2 hij qui presentes sunt: nequaq̄ sunt tales ad quos verbū debeamus proferre. Qd duobus modis fieri potest: scz dum vel reuerentia dignitati persone impeditur: vel malicia incorrigibilis. atq̄ id indigna admonitione existimatur. Restat nūc vt postq̄ ostendim⁹ qd, vel cui, et vbi: quando loquendū sit de mõ ſternimus. Qualitas.i.modus loquēdi in tribus conſiſtit: hoc eſt quo geſtu quo ſono ⁊ qua ſignificatiõe quid dicatur. Diſciplina iubet vt geſtus loquentis ſit modeſtus: ſonꝰ demiſſus ⁊ ſuauis: ⁊ ſignificatio vera ⁊ dulcis. Modeſtiā debet habere geſtus loquētis vt nec inordinate nec impudice nec turbulenter membra inter loquendū moueat: neqꝫ oculorū nutibus: aut aliqua indecenti cõformatione ſeu tranſmutatione vultus ſui ſermonis prelatiorem iminuat. Humilis debet eē geſtꝰ loquētis: vt apud auditores gratiā ſermo eius inueniat. Sonus quoqꝫ loquentis debet eſſe demiſſus: ne ſtrepitu et imoderata clamoſitate auditores ſuos aut iniuſte terreat aut iuſte offendat. Suauis enim debet eſſe ſonus loquētis: ne plationis aſperitate tanto fiat animus audientiū onerõſior: q̄to ad aures durior venerit et iniocundior. Significatio.i.ſententia ſermonis ideo debet eē verax: qꝛ falſum verbū etiā ſi facūde ⁊ cõpoſite dicat̄ nociuꝰ eſt ab auditore: aut noxiū: aut ocioſū ſi fuerit intellectū reputatur. Sꝫ et cū veritate neceſſe eſt vt ſermo loquentis dulcedinē habeat: qꝛ ſepe veritas auditorum amara efficit̄: ſi aūt ſine ratione aut ſine dilectione. hoc eſt vel importune vel impie cõtra eum cõferat̄. Verbū enī dulce multiplicat amicos et mitigat inimicos et lingua eucharis in homine bono abundabit.

❡ De deteſtatione multiloquij ⁊ cõmendatione ſilētij celle et ſolitudinis. Cap. xxv.

A Quam plures inquit Ambroſius vidi peccaſſe loquēdo: q̄ paucos aūt tacendo. Nā nulli tacuiſſe nocet. hinc beatꝰ Arſenius ait. Loq̄ me ſepe penituit: tacere nunq̄. In lingua pbatur porcus ſi ſanus ſit: ſic homo in verbis ſuis. Ex abundantia cordis os loquitur. Hinc yſidorus ait. Mores hominū pandit lingua: qualis enī ſermo oſtenditur talis animus cõprobatur. Sicut vrbs patens et ſine murorū ambitu: ita vir qui non põt cohibere linguā ſuam in loquēdo. Ideo ſicut prefatus yſidorus monet. Nō loquaeris niſi interrogatꝰ fueris: nõ dicas priuſq̄ audias. Sola interrogatio os tuū aperiat. Hinc Aug. ait. Si interrogatus fueris melius eſt ad ſingula breuiter reſpõdere q̄ diutius imoderando verba curioſa p̄lixius extendere. Qui prius reſpondet q̄ audiat ſtultum ſe eſſe demonſtrat et confuſione dignū. B Qui neſcit tacere: neſcit loqui. Neſcit ergo ſtultus loqui: quia neſcit tacere. Nā quidā ſapiens interrogatus: cur tātum taceret ait quia ſtultus eſſet. Reſpondit ſtultus tacere non poteſt. Hinc Cato dicit. Virtutem primam puta eſſe compeſcere linguam. Proximus ille deo qui ſcit ratione tacere. Si vis ergo vincere totum mundū: te ſubice rationi. Qui enim rõnem ſecum portat totū mūdum vincit. Si ergo eſt tibi intellectꝰ reſpõde proximo: ſin aūt ſit manus tua ſup os tuū ne capiaris verbo indiſciplinato ⁊ cõfundaris. Quicquid dicturus es tibi dicito: anteq̄ alij. Sapiens paucis verbis vtitur: loqui vero multū ſtultitia eſt. In principio audi: loquere nouiſſimus. Melior eſt nouiſſimus ſermo q̄ primus. Et notandū ꝙ ſermo religioſi debet eſſe irreprehēſibilis: vt ei dici poſſit quod dictum eſt ad iudith. Oia que locuta es vera ſunt ⁊ non eſt in ſermonibus tuis vlla reprehēſio. Unde ſciendum: ꝙ multis modis fit ſmo loquētis reprehēſibilis. C Primo ſi fuerit ocioſus ⁊ vanus. De Samuele legitur: ꝙ non cadebat ex oībus verbis eius in terram quia nihil ocioſe ⁊ inutiliter locutus eſt. Secūdo ſi fuerit turpis et ſcurrilis. Nā ſicut Aug. dicit. Eorum qui turpia loquūtur diabolꝰ os aperit. Tertio ſi fuerit malicioſus vel doloſus. Quarto ſi fuerit mendax vel maledicus. Quinto ſi fuerit magniloquꝰ. Unde dicit pſal. Diſperdat dñs vniuerſa labia doloſa et linguā magniloquā. Item os qđ mētitur occidit alam. Hinc enī i libro Job. xi. ca. ſcriptum eſt. Nunqđ vir verboſus iuſtificabitur: quaſi diceret. Non. Qui autē odit loquacitatem extinguit maliciam. Ait ergo ſapiens. Deꝰ in celo ⁊ tu ſup terrā idcirco pauci ſint ſermones tui. Quia ſalomone teſtante. In multiloquio pctm̄ nõ deerit: qꝛ qui multis vtitur verbis ledit alam ſuam. Hinc iterū Salomon ait. Qui dimittit aquam caput eſt iurgiorū. quod exponēs greg. ſic ait. Aquam dimittere eſt linguam in fluxu eloquij relaxare. Talis eſt caput iurgiorum: quia qui linguam non refrenat cõcordiam diſſipat. Quia vero ſepe per loquacitatem ⁊ garrulitatē impeditur mutua pax religioſorum: ideo conuenienter ad hoc impedimentum delendū: inſtituitur inter clauſtrales obſeruatio ſilentij. Unde Salomon ait. Qui imponit ſtulto ſilentium iras mitigat. Silentiū autē eſt diſcreta refrenatio lingue ſeruatis tempore: loco: modo: perſona: ⁊ ordine. De primo ſcriptum eſt. Homo ſapiēs tacebit vſqꝫ ad tempus. De ſecūdo ſcribitur ibidē. Ubi non eſt auditus nõ effundas ſermonem. De tertio Augꝰ. ait. Tenendus eſt

modus in loquendo et ab ipſis nōnunq̄ vtilibus
verbis parcendū ſicut Pſalmiſta legit̃
feciſſe. Dicit eni humiliatꝰ ſum ⁊ ſilui a bonis:
ideo Salomō ait. Qui moderat ſermones
ſuos: doctus et pꝛudens eſt. De. iiij. dicit
eccleſia. Audi tacens ſimul et querēs et i medio
magnatoꝛū non adijcias loqui et vbi ſenes
ſunt non multū loquaris: noliq; eſſe verboſus:
in multitudine p̄ſbiteroꝛū. hinc de ſe
helin buzites ait. Junioꝛ ſum tp̄e vos auteꝫ
antiquioꝛes idcirco demiſſo capite veritꝰ ſū
indicare ſentētiā meā. De quinto legit̃ i Geneſi
ꝙ diſpēſatoꝛ ioſeph locutus eſt per oꝛdinem.
Qui autē odit loquacitatē extiguit maliciam.
Silentiū: coꝛ ab imundicia cuſtodit.
hinc ſcriptū eſt. vas quod nō habuerit operculum
et ligaturā deſup imundū erit. vnde et
Grego. ait. Operculū ⁊ ligatura deſuper eſt
mēſura ſilentij qua qs ſi non pꝛemit̃: quaſi
vas imundū reputat̃. Silentiū eſt frenum
A claustraliū. Et ideo claustralis ſine ſilentio
eſt quaſi equus ſine freno: ideo btūs Jaco.
apoſtolꝰ ait. Si qs in verbo non offendit hic
ꝑfectꝰ eſt vir pōt etiā circūducere totū coꝛpꝰ
Ibi gloſa ſic ait. Qui poteſt verbi offēſionē
cauere pōt oīa mēbꝛa coꝛpis que facilꝰ coꝛrigūtur
ad bona opera circūducere ne a recto
itinere diuertāt. ideo ſicut monet ſapiēs: verbis
tuis facito ſtateram: et frenos oꝛi tuo rectos.
hinc Aug. ait. Sūma verecūdia eſt non
poſſe linguā refrenare et vile non poſſe ligare
membꝛū. O lingua tu periculū iminens:
tu luctū perducis diſcoꝛdiā ſepe ſpargis venenū
detractiōis paras ꝑditiones peragis: ⁊
ad inferna eos qui tibi credūt ꝯducis. O monache
cognoſce linguā neq̄ ⁊ fuge eā deſpice
eam ſi potes; ſed volo te inſueſcere linguā
tuam bene loqui: da ei moderatū motū. Ecce
lingua egredi querit motū perquirit. Tu
vero o monache per tēperātiā ipſam refrena
appone ei peſſulū ratiōis: circuncide eā maturitate
diſcretionis pꝛecioſa eni lingua: nō
nouit niſi verba diuina cōſtruere. O q̄ ſctm̄
eſt os. vnde ſemꝑ celeſtia erumpunt eloquia.
O monache cōſidera te rationē redditurū de
omī verbo ocioſo et tanto maioꝛē quāto minus
mundo es obligatus. Non eniꝫ in foꝛo
ſed in cella vel in clauſtro habitare debes nō
familiā: familiariū aīas oꝛatiōe paſcere debes.
B Non eſt igit̃ tibi neceſſe multū loq̄: nec
inter hoīes ꝯuerſari. ama igitur o monache
ſolitudinē fuge multitudinē: ne cōpꝛehendaris
in verbo: ne cōfūdaris in facto. hic etiam
abbas Antonius ait. Sicut piſces ſi tardauerint
in ſicco moꝛiunt̃ ita et monachi tardantes
extra cellam aut cū viris ſecularibus
cōmoꝛantes: a quietis pꝛopoſito reſoluūtur
Oportet ergo ſicut piſcem i mare: ita ⁊ nos
ad cellam recurrere: ne foꝛte foꝛis tardātes
obliuiſcamur interioꝛis cuſtodie. Dixitq; iterum:
qꝛ qui ſedet in cella vel ſolitudine et q̄eſcit:
a tribus bellis eripitur. id eſt auditꝰ viſꝰ
locutionis: et contra vnū tantūmodo habebit
pugnam id eſt coꝛdis. Abbas autē arſenius
cū adhuc eſſet in palatio: oꝛauit ad dominum
dicēs. Dn̄e dirige me ad ſalutē. Et venit
ei vox dicens. Arſeni fuge hoīes: et ſaluaberis.
idem vero arſenius poſtea factus monachus:
rurſum oꝛauit eūdem ſermonē dicēs.
audiuitq; vocem dicentē ſibi. Arſeni fuge tace
quieſce. hec eni ſunt radices nō peccandi.
Dixit abbas moyſes homo fugiens hoīes:
ſimilis eſt vue mature. Qui autē cū oībꝰ cōuerſat̃
ſicut vua acerba erit. Dixit abbas Nilus
īperfoꝛabilis manet a ſagittis inimici: q̇
amat quietē. Qui autem miſcet̃ multitudini:
crebꝛa ſuſcipiet vulnera: frater quidā applicuit
in ſciti ad abbatē moyſen petēs ab eo
ſermonē. Dixitq; ei ſenex: vade et ſede in cella C
tua: et cella tua docebit te vniuerſa. Silentium
quūq; ſoluit̃: ⁊ quādoq; rumpit̃. atq; nōnūq̄
quod valde dolendū eſt pꝛoijcit̃. Tūc vero
ſilentiū ſoluit̃: quando qs loquit̃ de licentia
et hoc vtilia. vnde de muto quem dn̄s loqui
fecerat: ſcriptū eſt ſic. Solutū eſt vinculum
lingue eiꝰ: et loquebat̃ recte. Ille auteꝫ
nouit recte loq̄: qui et oꝛdinate nouit tacere
hinc Jeroꝰ ait. Diu conſidera qd loquendū
ſit et adhuc tacens: pꝛoinde ne qd dixiſſe peniteat.
Sapiens vt loquat̃: multa pꝛiꝰ conſiderat:
qd aūt cui quo loco vel tempoꝛe dicat
Silentiū vero rumpit̃: quando qs aliq̄ occaſione
loquit̃ quedam ſine licētia honeſtatū.
vnde Jeroꝰ ait. Confregerūt iugū rumperūt
vincula ſcꝫ lingue: cū rumpit̃ ſilentium
Silentiū tūc pꝛoijcit̃ cū nec locus nec tempꝰ
nec modus ſeruat̃. vnde per Amos pꝛophetam
dicit̃. In omī loco pꝛoijcit̃ ſilentiū hoc D
eſt q̇ non curat quo loco quo tēpoꝛe vel quo
modo frangat ſilentiū. Audiat qd ſcriptum
eſt. Qui incōſideratꝰ eſt ad loquēdū ſentiat
mala ꝓpterea vt Pſalmi. monet: pone cuſtodiam
oꝛi tuo et oſtiū circumſtātie labijs tuis
Oſtiū dicit: nō murū qꝛ tp̄e cōgruo apiēdū
eſt. Rurſūq; claudendū donec neceſſe fuerit
iterū apiri: ⁊ tp̄s loquendi. Legit̃ de abbate
agathone ꝙ per triēniū lapidē in os ſuū mittebat
donec taciturnitatē addiſceret vtilitatē

ſilentij exp̄mit Jeremias dicẽs. Bonum eſt preſtolari cū ſilentio ſalutare dei. Bonū eſt viro cum poꝛtauerit iugū ab adoleſcētia ſua Sedebit ſolitarius et tacebit qꝛ leuabit ſe ſuper ſe.i. ſe ſpiritualẽ ſupꝛa ſe carnalẽ. Sedebit ſe humiliādo ſolitarius a ſtrepitu mūdi quieſcendo et tacebit ab humano colloquio Silentiū ſignū eſt ſapientie. vnde ſcriptum eſt. Eſt tacens: ⁊ ipſe inuenit̃ ſapiẽs. hic etiā Job ait. vtinā taceretis vt putaremini ſapiẽtes. Salomon quoqꝫ ait. Stultus ſi tacuerit ſapiens reputabit̃. Qui vero nō verent̃ tempus ſuū in verbis vel dictis ꝯſumere ocioſis audiant quid Berñ. dicit. Nemo paruū eſtimet temp⁹ qđ in verbis vel factis cōſumitur ocioſis: fugit temp⁹ irremeabile. volat vbū irreuocabile: et inſipiens nō attēdit qđ amittit. Confabulari licet inquiunt: donec hoꝛa pꝛetereat. O donec hoꝛa pꝛetereat: quam ad obtinendā veniā ad ꝓmerendā gratiā: ad cōquirendā gloꝛiā mia indulſit ſaluatoꝛis.

¶ De tribus abuſiōibus in religione cauendis ſcꝫ de iuuene ocioſo. de ſene obſtinato: et de rumoꝛe in clauſtro. Cap. xxvi.

Ocium ſtulticiā laboꝛ ſcientiā generat. Eſt autẽ laboꝛ et ociū interioꝛis hominis: et eſt laboꝛ et ociū exterioꝛis. laboꝛ interioꝛis/ laboꝛ ſciētie/ laboꝛ exterioꝛis/ exercitiam operatiōis. Sciētie laboꝛ in tria diuiditur.i. in laboꝛe diſcipline exercitij ⁊ doctrine in puericia: laboꝛ diſcipline: in iuuētute exercitij. In ſenio doctrine vt que neſcit: i puericia diſcat que didicit: in iuuētute ad vſum ducat qđ ad vſū duxit: i ſenio doceat. Nemo a laboꝛe excuſat̃. nō pueri. nō ſenes. nō iuuenes. Sola tamẽ iuuēt⁹: poꝛtat pōdus diei ⁊ eſtus poꝛtat materialit̃ pōdus laboꝛis ⁊ eſtū ſolis: poꝛtat moꝛalit̃ pōdus carnee fragilitatis ſuſtinet eſtū libidinis. Laboꝛe igit̃ manuum: adnichilat̃ pōdus tēptationū ocio multiplicat̃ tēptatio. laboꝛe caro affligit̃ ocio nutritur. Juuenis autẽ in ocio quaſi iuuēt⁹ ſine iugo qꝫ dū non tenet̃ obediētie vinculo ieq̄litate fraterne ſocietatis quaſi bos laſciuiēs diſcurrit per deſideria ꝓpꝛie fragilitatis. De ſene obſtinato notādū qꝛ inter abuſiōes huius ſeculi: ſola maioꝛ eſt ſenis obſtinatio qui moꝛti ꝓximās moꝛtis aduētū non abhoꝛret qui quaſi ad oſtiū mundi huius poſitus: foris ſpectat: nec tamen vite pñtis attendit egreſſum: nec ingreſſum future conſiderat: audit nuncios moꝛtis. et credere non vult eis Tres ſunt enim nuncij moꝛtis: caſus infirmitas et ſenectus. Caſus dubia. infirmitas grauia. ſenectus certa nunciat. Caſus nunciat moꝛtem latentẽ. infirmitas apparētem ſenect⁹ pñtē. Ex icertitudie moꝛtis. timoꝛ ex infirmitatis grauitate. doloꝛ ex certitudie ſenectutis non obſtinatio: ſed humilitas et afflictio ſequi deberet. Sunt autem tres ſpecies obſtinatoꝛum: pꝛima eſt eoꝛū qui ex coꝛreptione pꝛoficiunt. ſicut manaſſes. Secunda eoꝛū qui ex cōmonitione deterioꝛes fiūt: ſicut Nabal. Tercia eoꝛū qui emendationẽ pꝛomittunt ſed non faciūt: ſicut pharao manaſſes in carcere poſitus cathenis ⁊ compedibus afflictus deum cognouit quem pꝛius libere cognoſcere noluit. Tales ſūt quidam clauſtrales: qui ꝙdiu ſerui iuris ſunt: ꝑuerſe viuunt. dum vero in clauſtro quaſi in carcere tenentur aſtricti cathenis obedientie ſcꝫ et timoꝛis dum cōpedes etiam addunt̃: qꝛ vagari foꝛis vel egredi nō permittuntur fit quandoqꝫ vt deum quem pꝛius deſpexerāt coꝛrepti diligant et qui fecerant de libertate ſeruitutem faciant de neceſſitate virtutem. Quos igitur peruerſos ꝓpꝛia fecerat libertas deuotos per coꝛreptionẽ reddit aliena poteſtas. Quantū vero ad rumoꝛes conſulo tibi vt eos neſcias: quia inquietāt coꝛ et mentem diſtrahunt deuotionẽ exhauriunt: atqꝫ temp⁹ ſine vtilitate conſumunt. Etiam que ſcis non oīa effundas. quaſi vas ſine operculo quod ſtati cū inclinatur: effūdit quicqđ continet in ſe: et omi puluei et imūditie patet. Non ſis in turba libenter: niſi vbi tractatur de deo et de edificatione anime. Sūt autem ſicut pꝛefat⁹ Hugo dicit. quidam qꝫ poſt cibum ſumptū non lectioni et ſilētio: ſed rumoꝛibus et curioſitati ſeu loquacitati vacāt qui locum et tēpus loquendi et tacendi: nuſꝙ vel nunꝙ ſeruant: ſed inſtabiles et ocioſi nunc hos nunc illos ad loquendū vocant vnde non incōgrue de eis dici pōt quod ſcriptū eſt. Sedit populus manducare et bibere: et ſurrexerūt ludere. ludere inqt nō legere. Sed attendant hij quid dauid dicit. Pone cuſtodiam oꝛi meo: ⁊ oſtiū circūſtantie labijs meis. Oſtium dixit nō murum. Si enī murus poneretur: loquēdi licētiam omnino negari videretur. Sed oſtiū puto quod ꝓ tēpoꝛe ⁊ loco clauditur et aperitur. Aperitur hoc oſtiū in clauſtro hoꝛa conſtituta lectiōi. in capitulo cōfeſſioni. in eccleſia oꝛatiōi. Clauditur iterum clauſtro cōfabulatiōi. in capitulo excuſationi. in eccleſia vane modulatiōi. hoc oſtium clauditur ſepe fratribus nouiter conuerſis: tepidis et cōuerſis. Aperitur tamẽ eiſdem nūq̄ ꝓpter neceſſitatē coꝛpoꝛis: vel ad doctrinam oꝛdinis: ſeu ad edificationē mētis. Poteſt hoc oſtium appellari licentia licenter loquendi que aperiť et clauditur cōceditur aut negatur. Per hoc oſtiū ſepe ingrediunť: qui oſtium mentis frangūt. Gaudent eni multi clauſtraliū: dum de regibus fabulanť dū caſus multū narrant: dum pꝛo illis loquūtur a quibus nō agnoſcātur multoꝛū partes defendūt pꝛo multis iraſcunť pꝛo multis litigant ignoꝛant tamē quod negant aut quod affirmant.

De diſpenſatiōe rigoꝛis oꝛdinatio diſcrete penſanda tam a pꝛelatis quam a ſubditis et de licentijs abſq̄ neceſſitate vel vtilitate nō petendis. Cap. xxvij.

a QUia vero nōnulli religioſi moderni ſuis voluptatib⁹ poti⁹ ꝙ̄ neceſſitatib⁹ cōſulētes vltra metas regule ⁊ patrū ꝯſtitutiones diſpēſatiōes varias a ſuis ſupioꝛibus requirunt allegātes pꝛo ꝯſeruāda caritate tales diſpēſatiōes ſi tamē diſpēſatiōes debeāt dici fieri oportere: vt clarius eluceſcat taliū erroꝛ: pꝛimo notādū eſt ꝙ ſepe ſub noīe caritatis illud qđ cōtrariū eſt caritati: ab ipſis fallaciť vſurpať. Cū eni caritas ſit dilectio dei ⁊ ꝓximi: nec pōt ꝓxim⁹ diligi niſi pꝛi⁹ de⁹ diligatur. dilectio aūt dei ꝯſiſtit in obſuātia mādatoꝛū ei⁹ patet manifeſte ꝙ q̄ cōtrariať mādatis dei ꝯtrariať caritati que eſt de⁹. Mādata vero dei nō ſolū intelligēda ſūt: q̄ p ſeipm̄ i lege. ⁊ in euāgelio ꝓuulgauit: ſed etiā q̄ per ei⁹ vicarios ꝑlatos eccleſie ⁊ ꝓpoſitos p aīaꝝ ſalute rationabiliť ſtatuunť. vñ et Bern. in libello de diſpēſatiōe et pꝛecepto ſic ait. Siue enim deus ſiue homo vicarius dei mandatum qđcunq̄ tradiderit pari ꝑfecto obſeruandū eſt cura pari reuerentia deferēdum vbi tamē deo cōtraria hō non pꝛecipit. Hec vero mādata ab hominibus tradita et inſtituta ſm ꝑfatum Bern. Q̄diu militant caritati imobiliter fixa ſunt nec mutari omnino ne ab ipſis quidem pꝛopoſitis ſine offenſa poſſunt ipſamq̄ caritatem ꝓpter quam i talibus diſpenſatur expꝛeſſius declaranda intelligit ſub noīe neceſſitatis nō volūtatis ita dicēs. Que ab hoibus inſtituta ſunt etiā per hoīes loco ⁊ officio illis canonica electione ſuccedētes licite interdū innoxieq̄ p cauſis pſonis locis et tempoꝛibus diſpenſātur. vbi ſane qui hec legit attendat me caute dicere non ea poſſe vel ab iſtis leuiter p volūtate mutari: ſed ratione fideliter diſpenſare.

Et paulopoſt hanc diſpenſationē in ſola neceſſitate locum habere declarat allegans auctoꝛitates ſummoꝝ pontificū: ſic dicēdo ait ſiquidem gelaſius papa vbi neceſſitas non eſt nullo mō ſtatuta patrū violētur ptꝫ ergo ꝙ in omni diſpenſatiōe recta incōuertibilia manēt ſanctoꝝ patrū decreta. Pro quoq̄ papa: vbi inquit neceſſitas non eſt opoꝛtet pꝛeſupponere neceſſitatem et iuſtam cām diſpēſandi: vt caritas ſeruetur: vnde quidam venerabilis doctoꝛ iuris canonici Magiſter iohānes Aton. in ꝯſtitutiōe octoboni capitulo regnū celoꝝ inter cetera ſic ait: licet dicam⁹ in pluribus ꝑceptis ꝯtra regulam abbatem poſſe diſpenſare tamē hoc tunc verū eſt: qū vtriuſq̄ eſt recta diſpenſatio q2 abbas in lāce mentis ſue diſcrete penſat et ponderat: quid magis expediat ſequi videlicet regule ⁊ canonis rigoꝛē vel ei equitatis diſpēſationē pꝛeferre. ac monachus ſeu religioſus ſubditus hoc admittiť benigno zelo obediētie. nō ꝓteruia. vel occultatione ſimulata. vt ſic diſpenſatio dicatur diſcreta penſatio. alioquin ⁊ ſi papa diſpenſaret ſine iuſta cauſa cū religioſo. in talibus ꝓhibitis peccat ⁊ diſpenſās ⁊ ille cū quo diſpenſatur. hec doctoꝛ ibidem. Ex ꝑdictis igitur colligi pōt: ꝙ ad hoc. vt i diſpenſationib⁹ caritas veraciter cōſeruetur requiritur in ſubdito neceſſitas petēdi huiuſmodi diſpenſatiōem nō ficta ⁊ in ſuperioꝛe conſideratio eiuſdē neceſſitatis diſcreta non remiſſa vt videlicet nō ſolū coꝛpoꝛi: ſed et aīe illi⁹ cū quo diſpenſatur pꝛoficiat. Nam ſub noīe diſcretionis: nimia remiſſio et ſub noīe caritatis pꝛopꝛie voluntatis abuſio hodie inter religioſos vbiq̄ fere damnabiliter vſurpatur. vñ Ber. in apolog. Abuſiones religioſoꝛum recitans: et qualiter vicia ſub virtutū ſpecie palliantur inter cetera ſic inquit. Ecce enim ꝑcitas auaritia putatur: ſobꝛietas auſteritas creditur. Silentium triſticia reputatur. Et econtra remiſſio diſcretio diciť effuſio liberalitas: loquacitas affabilitas: cachinnatio iocunditas: mollities veſtimentoꝛum et equoꝛum faſtus: honeſtas lectoꝛum ſuperfluus cultus mundicia appellatur. Cum hec alterutrum impendimus: caritas appellatur. Sed iſta caritas. deſtruit caritatem. hec diſcretio diſcretionem cōfundit. Talis miſericoꝛdia: crudelitate plena eſt qua videlicet ita coꝛpoꝛi ſeruitur. vt anima iuguletur. hec Bernardus. Iccirco vero hec mala frequenter eueniunt: quia nonnulli rectoꝛes ſiue pꝛepoſiti ſub ſpe caritatis pacē humanam pl⁹ q̄ expedit affectant. Et q꞉ ſepe voluptatibꝰ ſubditoꝛum: nimis condeſcēdūt: ꝓpterea tam ſubditos q̄ ſeipſos periculoſe decipiūt. Quapꝛopter audiant quid de eis Gꝛego. dicat. Admonendi ſunt pacati: nedū nimis humanā pacem deſiderant pꝛauos hoīm moꝛes neq̄q̄ redarguant et cōſentiēdo peruerſis: ab auctoꝛis ſui ſe pace diſiungant nedū humana foꝛis iurgia metuunt: itemi federis diſciſſione feriantur. Quod autem pꝛelatus non debeat pꝛauoꝛū moꝛibus cōſentiēdo cū eis concoꝛdiā habere: ſanctus dauid ita de ſeipſo dicit. Nonne qui oderunt te dn̄e oderam: ⁊ ſuper inimicos tuos tabeſcebā. Perfecto odio oderam illos inimici facti ſunt michi. Perfectum vero odiū eſt hoīes diligere: et eoꝛū vicia ſemper hoꝛrere. Nā i illa parte qua creature dei ſunt: amandos eſſe nō dubiū eſt. In illa iniquitate hoꝛrendi ſunt: in qua ſe polluerunt. Opoꝛtet tn̄ pꝛelatū diſcrete penſare moꝛes et infirmitates ſubditoꝛū in diſpēſationibus faciēdis ſeu in licentijs cōcedendis ⁊ illa que ſunt rationabiliter petita: libēter cōcedere nōnulla vero diſſimulādo permittere que ſunt minꝰ mala vt magis mala euitentur. Illa autē que ſunt expꝛeſſe cōtra bonos moꝛes ⁊ diuinis ſeu canonicis ſanctionibus. vel regularibus inſtitutis obuiātia ſine diſſimulatione aliqua denegare. Illud apoſtolicū ſedula mente reuoluēs: q꞉ ſi hoībus placerē: chꝛiſti ſeruꝰ non eſſem. Nō tamen opoꝛtet canones ſeu patrū traditiones ſemꝑ ad litterā ſtricte ſuare: ſed potiꝰ attendendo ad varietates tꝑm et qualitates pſonarū. cōdētiū intētio debet ſollicite pōderari ꝓut notat ſctūs Tho. ſuꝑ q̄rtū ſent. diſ. iij. inter alia ad ꝓpoſitum ſic dicēs. Pꝛecepta legis poſitiue magis obligant ex intētione ipſius legiſlatoꝛis: q̄ ex ipſis verbis. Et ideo tranſgreſſoꝛ talis pꝛecepti eſt magis reus reputandus qui obuiat intentioni legiſlatoꝛis: q̄ qui deuiat in aliquo a legis oꝛdinatōe. Intentioni aūt legiſlatoꝛis obuiat qui ex contēptu vel ſine aliqua rationabili cauſa oꝛdinationē nō ſeruat. Si aūt in aliquo caſu oꝛdinationē non ſeruat in quo ꝓbabiliter credi pōt ſi legiſlatoꝛ adeſſet ꝙ eum obligare non vellet: talis non eſſet reputādus ꝑcepti trāſgreſſoꝛ. hec ſanctus thomas. Cum ergo in ſubdito apparet iuſta cauſa petendi diſpenſationem vel licentiā loquendi vel aliud agēdi: vt videlicet neceſſitati tm̄ et non voluptati indulgeat ⁊ pꝛelatus cōtrariū ſcire nō valet: tunc ſtat intentio legiſlatoꝛis in pꝛelato diſpēſatoꝛie ꝑter cōmunē legē et ſit recta diſpenſatio ex ꝑte ipſius: Quis etiā ſubditus erret allegādo neceſſitatē vbi neceſſitas nō eſt. Si vero ꝑlatus nō attendens neceſſitatē vel vtilitatē: ſed tm̄ cōſuetudinē vel vſum. imo verius abuſum ſubditoꝛū cōdeſcēdat voluntatibus eoꝛum ne hūanā incurrat offenſam ⁊ ſic ꝯtra regularia inſtituta vel canonica ꝑcepta ſiue ꝙ maius eſt diuina mādata diſpēſet: talis diſpēſatio nō eſt diſpēſatio: ſed diſſipatio verius debet dici: ꝓut ex ſuperioꝛibꝰ patere pōt manifeſte. Poteſt tamen ꝑlatus nōnulla permittere et tollerare q̄ non debet diſpenſatiue concedere: vt pote minus mala: ne magis mala eueniāt: ſed opoꝛtet i hac parte ſollicite cauere de puſillanimitate ⁊ inoꝛdinato timoꝛe. Vn̄ vt in diſpēſatiōibꝰ ⁊ ꝑmiſſionibus hmōi ꝑlatus via recta ſine erroꝛe incedat: opus ē ꝑcipue magiſtra diſcretione: cum ſit ars artium: regimē aīarum.

¶ Quod octo ſunt q̄ ſi religioſus diligēter obſeruet: ꝑ eoꝛum obſeruantiam verus ſui oꝛdis cuſtos ⁊ executoꝛ inueniet. Ca. xxviij.

Primum itaq̄ hoꝛum octo. eſt, vt religioſus clauſtruꝫ ſuum teneat atq̄ cellam: neq̄ de illo vel de illa vllomodo ſine licētia exeat: nec etiam tunc niſi valde rationabilē cauſam habeat. Scd̄m eſt: vt ſilētiū ſuum ſtricte teneat. nec illud ꝓ vlla omnino re niſi ratiōabilis occaſio ⁊ ineuitabilis eueniat: facile erūpat. Tertium eſt vt nullā ꝓprietatem habeat. nec etiam ꝑ licētiam plus habere velit q̄ neceſſitas poſtulat. Quartuꝫ eſt: vt ꝑlatis ſuis ſimplicitē abſq̄ murmure obediat. niſi foꝛte ꝙ abſit ei aliquid contra dei voluntatē ꝑcipiant. Nam ſm̄ greg. malum per obediētiam nunq̄ debet fieri. ⁊ icciꝛco nullo modo eis in hac re obediēdum eſt. Quintum eſt: vt pꝛo nulla cauſa etiam ſi ei iuſta videatur murmurare vel detrahere audeat religioſus: ne oē bonum quod videtur facere per hanc nequitiam ꝑdat. Sextum ē vt religioſus omēs homiēs et ꝑcipue confratres ſuos ſcd̄m deum diligat et quicquid bonī ipſe ſibi ab alijs ipēdi deſiderat: ipſe alijs hilariter et cum gaudio impēdat. Septimū ē: vt diuinum officiū ſcꝫ moꝛē ſui oꝛdinis. ſi poſſit reddere non negligat. atq̄ i reddendo intētus et non vagus aſſiſtat. ne vagando oculos diuine maieſtatis ante cuius conſpectum videtur aſſiſtere offendat. Octauum ē vt puram confeſſionē de omnibus peccatis ſuis faciat: quam tamē ꝯfeſſionē nō paſſim omnibus, pꝛout cuiq̄ libuerit niſi tantum pꝛelato ſuo vel quibus idem pꝛelatus poteſtatem tribuit faciat. Iſta octo ſi humiliter et indefeſſe agant religioſi: ſui oꝛdinis executoꝛes a recte cõſiderãtibus ſunt iudicãdi. De vita autē ſeculari idcirco multi veniunt ad clauſtralem: qꝫ ſi in ſeculo remanerēt oĩno dãpnandi eſſent qꝫ non parum imo difficile eſt quibuſdã vt inter ipſas materias peccandi conuerſantes: peccatũ vitare valeant etiã ſi ipſi multũ laboꝛando oĩno vitare appetãt pꝛopterea ad clauſtrũ veniũt: ꝓpterea tãtas parietũ altitudines ante oculos ſuos ponũt pꝛopterea ſe ĩ clauſtro quaſi in artiſſima dei cuſtodia ſe includũt. vt ſic clauſi et quaſi incarcerati nõ audiant/nec videant vanitates ſeculi et hoc modo dũ quaſi nõ habēt poſſibilitatē peccãdi facili⁹ vitent cũ dei adiutorio oẽs laqueos diaboli ꝗ vix aut nũꝗ in ſeculari ꝯuerſatiõe vitare pñt. Et itaqꝫ magna ſecuritas his qui deſiderant aĩas ſuas ſaluare clauſtrum appetere clauſtraleꝫ vitam tenere. Quis etiam nec ĩ clauſtro quiſꝗ ex toto ita poſſit eſſe ſecurus quin ſepius multis varijſqꝫ temptatiõibus inimici pulſetur eiqꝫ hoſtis ſuadeat: vt iterũ ad vanitates ſeculi et peccata reuertat᷑. Qui vero hmõi tēptationibus in tantũ depꝛeſſus fuerit vt ad ſeculum reuerti diſponat habita opoꝛtunitate. melius eſt illi vt in clauſtro maneat ſaltē inuitus: ꝗ foꝛis exeat pꝛotin⁹ ab inimico ſeducendus. Quomodocũqꝫ vel qualitercunqꝫ ſe habeat: ſaltē infra clauſtrũ ſe teneat et ſecurus ſit per oĩpotētis dei miſericoꝛdiã qꝫ cito diſcedet oĩs inquietudo et moleſtia ꝗ illuꝫ pulſat et cito redibit amoꝛ clauſtri et mētis ſerenitas. Sicut enim ignis cineribus opertus ꝗuis aliquanto longius ſuum ardoꝛem ſeruet ſub ipſis cineribus in ſe ipſo extinguitur: ſic tedium et vagatio mentis cõpeſcitur obſeruatiõe clauſtrali et tanꝗ ſurdus omnē ĩquietudinē que de foꝛis venit religioſus ſuum clauſtrum vel cellam tenens: non audit Poſt clauſtri autem cuſtodiã cõpetenti oꝛdine ſequitur ſilentiũ. Qui eniꝫ perfecte peccatum cupit fugere etiam ſi tumultum coꝛdis ex toto non poteſt cohibere ſtudeat ſaltē ſilētium oꝛis tenere et ita per cuſtodiaꝫ clauſtri vel celleꝫ obſeruationē ſilentij poterit magnam obtinere perfectionē totius oꝛdinis: magnãqꝫ purgationē totius iniquitatis. Sequitur autem in tertio loco: vt religioſ⁹ nullam habeat pꝛopꝛietatē: nichilqꝫ niſi per licentiam poſſideat. Qui clauſtrũ vel cella occaſionem peccandi tollit: quēqꝫ ſilentij cenſura tenet vel conſtringit: in magnã mentis tranquillitatē adducit. Obſeruatio quoqꝫ nichil poſſidendi: nullãqꝫ rem oĩno habendi: facilem et liberã viam per quã gradiatur ad vitam oſtendit. Religioſus nanqꝫ rebus vel negotijs ſecularibus occupatus ꝗnto plus fuerit huiuſmodi onere grauatus, tanto pl⁹ et plus tardabit ad pergendũ quo verus deberet pergere religioſus. Ponit᷑ vero in ꝗrto loco vt religioſus ſuo pꝛelato per oĩa obediens exiſtat niſi quod abſit: ei cõtra dei voluntatem aliquid pꝛecipiat. Cuius enim coꝛ nulla ſecularis cura depꝛimitur hilariter ⁊ cũ gaudio in oĩbus que ſibi pꝛo ſua vel alioꝝ vtilitate iubentur obedit. Obedire vero eſt: omnia que ex parte dei dicũtur ea que ſecundum poſſibilitatē ſuaꝫ operibus adimplere vel etiam ſi poſſibilitas deficiat: voluntate et deſiderio perficere. Immēſa dei bonitas ineſtimabiliſqꝫ ei⁹ miſericoꝛdia: ſuo fideli ſeruo reputat pꝛo opere facti quicꝗd boni vult etiam ſi per aliquã impoſſibilitatē facere nequeat. Cõpetenter itaqꝫ poſt interdictũ pꝛopꝛietatis ponit᷑ obedientia: que iniũgit᷑ a pꝛelatis: qꝫ ille pꝛomptũ et hilarem ad obediendum ſe pꝛebet: cuius coꝛ liberũ eſt a curis et vanitatibus ſeculi. Poſt hec ponit᷑ in quinto loco: vt religioſus nullam murmurationē faciat nulliqꝫ detrahere audeat. Murmuratio enim et detractio ſunt: quaſi duo peſſimi demones ſociati. coꝛ quoqꝫ qđ poſſident: de oĩbus bonis que habere videt᷑ pꝛius denudãtꝫ poſtea de oĩbus malicijs quaſcunqꝫ immittere poſſunt replent. Sicqꝫ miſer religioſus dum ſe nõ cauet, ab hijs duobus inimicis: perdit omnē tranquillitatē mentis: ac per hoc iam poſtea nec nominãdus eſt religioſ⁹: nec etiã verus chꝛiſtianus. Sequit᷑ ergo cõpetēti ratione poſt obedientiã interdictũ murmurationis et detractiõis he qui ſe pꝛo deo voluntati alterius et pꝛecepto ſubiecit: murmurãdo vel detrahēdo perdit manſuetudinē coꝛdis ac per hoc nõ tantũ partem: ſed etiã totũ perdat quicꝗd quaſi per obediētiã impleuit Ponitur in ſexto loco vt religioſus oẽs homines et pꝛecipue cõfratres ſuos ſecundum deum diligat et quicꝗd boni ipſe ab alijs ſibi impendi deſiderat: ipſe alijs libēter impēdat. hoc eni agens religioſus oſtēdit ſe ſocietatem ſanctoꝝ qui iam in eterna gloria ſũt deſiderare ⁊ deſiderãdo appetere inter quos tanta dilectio: tantaqꝫ dilectiõis caritas eſſe dinoſcitur quantã nullus in hac vita exiſtēs valet referre. Quãto eni quiſqꝫ hanc virtu=

rem dum in hac vita eſt ſincerius exequitur tanto ampliꝰ poſt hāc vitā ad illam ſanctorꝝ congregationem perueniēs: a creatore ſuo diligetur. Sequit̄ autē in ſeptimo loco vt diuinū ſeruiciū conſtitutum quod ad laudē dei pertinet per oīa et in oībus curet religioſꝰ ꝑſoluere intente et nō circūuagādo. Nō autē debeamus diuinū officiū intēte et nō circūuagando perſoluere beata Brigitta quēdaꝫ clericum ſecularē inſtruens: ita declarat dicens. Caue ne vadas girouagādo: dum horē cātant̄ vel diuinē hoc enī eſt incōſtātis et girouagātis animi et tepidi ſpiritus modiceqꝫ caritatis ac deuotionis. Dum enī hoc ſeruicium oīpotenti deo reddit religioſus ſi illud ſicut decet perſoluit: deus ad eum deſcēdit: illiuſqꝫ mentē ⁊ aīam ſuo amore et gratia ineffabiliter accēdit. Laudes igit̄ et gratias q̄s religioſus in alia vita eſt deo acturus: hic iterum dum viuit incipit pregustare: quas cū illuc peruenerit iugiter et ſine fine habet ꝑſoluere. Octauo loco ſequit̄ vt purā ꝯfeſſionē de oībus peccatis ſuis faciat religioſus quia nō aliter vitā eternā que nō niſi mūdis. et ꝑ verā cōfeſſionē purgatis preparata eſt. poterit adipiſci. Quicqd enī violat religioſum in ſeptē ſuperius determinatis per cōfeſſionē que ī octauo loco ponit̄ debet mūdari. Nullus eſt enī verus religioſus vel chriſtianꝰ: niſi recognoſcat ſe eſſe peccatorē ac per hoc mīa dei et pietate multū indigentē: quin ipſa ſua nō ſua ſed falſa iuſticia decipiat̄. Deceptuſqꝫ miſer niſi añ mortē cōfiteat̄ et peniteat a diaboli laqueis ī fine capietur. Si quis ergo vocatus religioſus exiſtimat ſe tam cōpetenter per oīa ſuū ordinē cuſtodiſſe vt non in omnibus vel aliquibus horū q̄ ſuperius dicta ſūt credat ſe aliquā violationē feciſſe: iſte nec veri religioſi: ſed nec vitā boni ſecularis tenet: qꝛ dum nō humiliter ſe nō habere quod non habet recognoſcit: ipſa ſupbia exaltatiōe coram deo maculatꝰ in īfimis vbi ſupbia ſemper iacet: īfeliciter cadit. monachꝰ ergo hūilitatem tenens qui vel in oībus vel in multis que ad ſui ordinis cuſtodiā pertinēt ſe nō delinquere profiteri nō audeat deo qui humilia reſpicit et alta a longe cognoſcit atqꝫ ipſa ſua humili cōuerſatiōe ſe deo iūgit ac ꝑ hoc dum de ſe per oīa humiliter ſentit: firmiꝰ et ſecurius oēm rectū ordinē quē verus religioſus exequi debet cuſtodit. Et ideo religioſus qui in oī actiōe ſua ſemꝑ hūilis exiſtit: humiliterqꝫ ſuā vitā ſuūqꝫ ordinē cuſtodit iſte hec octo de quibus ſuꝑius dictū eſt habet ⁊ tenet et per horꝫ obſeruantiā ſecurus eſſe pōt q̄ ſi vſqꝫ in finē in eis perſeuerauerit: vitā eternā ſine dubio poſſidebit. Amē.

¶ Quō vnuſqſqꝫ debet reſpicere ſtatū ſuū: et quid eſt ꝑfecte viuere et q̄ eſt voluntas dei et de tribꝰ q̄ faciunt hoīem ſanctū. Cap. xxix.

Uide vocationē veſtraꝫ iſta apoſtoli verba: ꝑtinēt ad vos religioſos videte inquit: ad quid vocati eſtis. Et hoc dicit apoſtolus ad excitādū vos ad ꝑfectionē. Et propter hoc quacunqꝫ hora cogito de meipſo die vel nocte: ex vna parte habeo maximū gaudium: et ex altera parte habeo magnū dolorem. Gaudiū habeo propter ſanctā religionē dolorē et cōfuſionē ꝓpter meā debilē conuerſationē. Et illud nō eſt mirum qꝛ habeo magnā cauſam. Nā venire ad religionē ſeu heremū: ſūma eſt perfectio: ſed nō perfecte in ea viuere ſūma eſt dāpnatio. Ideoqꝫ tu q̄ in religione viuis: ſequere vitā perfectionis. Quid enī ꝓdeſt ſi in loco quies tantū corporaliter teneatur: et inquietudo in corde verſetur. Quid inq̄ prodeſt ſi in habitatiōe ſilentium ſit. et in habitatoribꝰ viciorū tumultꝰ et colluctatio paſſionū ſi exteriora noſtra ſerenitas teneat: et interiora tempeſtas. Non enim ad iſtū cōuenimus locum vt nobis mūdus famularet̄ vt rebus oībus abūdantes omni quiete frueremur. Non vtiqꝫ ad requiē non ad ſecuritatē: ſed ad pugnā huc cōuenimus ad agonē huc ꝓceſſimꝰ ad exercēda cuꝫ vicijs bella ꝓgreſſimus vt lingue gladios retundamus: vt nō ſolum inuicē: nō inferamꝰ iniurias: ſed nec ſentiamus illatas. Peculiarius autē iſtud ad ꝓfeſſionē noſtrā pertinet: nichil in hac vita querere conſolatiōis nichil quietis: nec recipe velle bona in vita nr̄a: ſed honores. fugē ſubiectiōe atqꝫ abiectiōe gaudere. Paupertatē ſtudio quererē nō ſolū facultates: ſed etiā ipſas cupiditates e cordibꝰ eradicare. Nouerimꝰ itaqꝫ fratres nichil nobis prodeſſe: ſi carnē noſtrā ieiunijs ac vigilijs affligamꝰ: et mentē noſtrā nō emendemus: aut que interiora ſunt: non curemus. Quid ꝓdeſt afflictio corporalis: ſi linguam nequitijs aut ocioſis et nociuis verbis et oblocutiōibus polluamus? Nōne omnes labores noſtri in nichilum redigunt̄? Quid ꝓdeſt qꝛ affligis corpus tuū: qn̄ nichil ꝓficit cor tuū: valde dura et nimis dolēda cōditio oī intentione ſtudiū laboris īpēdere: ⁊ fructū poſt laborē nō recipe. Ieiunare ⁊ vigilare et mores nō corrigere: ſic eſt quō ſi aliqs extra vineaꝫ aut circa vineā extirpet ⁊ colat. vineā aūt ip ſiam deſertā atq; incultam relinquat: vt ſpinas ac tribulos germinet. que inſiſtēte cultore: iocūdiſſimos ex ſe fructus ꝓferre potuiſſet: agnoſce igitur qui hec legis vel audis: ꝙ ad ſalutem perpetuā cōquirēdā abſtinentia corporalis ſola nō ſufficit: niſi et anime quoq; ieiuniū per abſtinentiā viciorū fuerit ſociatum. Sic eſt quomodo ſi aliquis ſtatuam faciat aforis auream: abintus luteā vel quomodo ſi domus magnifica arte cōſtructa aforis pulcherrimis coloribus depicta videat: et abintus ſerpentibus atq; ſcorpiōibus plena ſit. Quid ergo iuuat: ſi ſit quiſpiā corpore caſtus et mente pollutus? Quem malicia deprauat quē furoris iracundie facib⁹ exagitat: quē ſupbia oī dei gratia ſpoliat: quē mēdacijs vel maledictis lingua cōmaculat. nōne ipſe ſe fallit. nōne ipſe ſe irridet ac decipit ſi ſolis ſe credat ieiunijs ac vigilijs ſanctificandum. Et idcirco ita corpus exerceam⁹ ieiunijs vt mentē purgemus a vicijs. Solem⁹ annos noſtros: et temporū ſpacia quib⁹ hic viuimus: ſupputare ſeu ꝯputare. Nō te fallat quicunq; ille es numerus dierum: quos relicto corporaliter ſeculo in religiōe ꝯſumpſiſti. Illū tamē diē vixiſſe te computa: in quo voluntates proprias abnegaſti in quo deſiderijs reſtitiſti quem ſine vlla regule tranſgreſſione duxiſti. Illum diē vixiſſe te cōputa: quem nō malicia nō inuidia nō ſuperbia cōclamauit. quem nō mendacij nō periurij culpa reſperſit qui peccato nō ceſſit qui diabolo repugnauit. Illum diem vixiſſe te cōputa: qui puritatis et ſancte meditationis habuit lucem: quem non conuerſatio tenebroſa mutauit in noctem. Illum inq̄ diem applica ad vitam tuā: cuius vſus peruenit ad aīam tuam. Quapropter noſmetipſos caſtigemus: ac quotidie ipſi rationem nobiſcum de quotidiana conuerſatione faciamus Alloquatur igitur ſe in ſecretis cordis vnaqueq; anima: et dicat videamus ſi hunc diē ſine peccato ſine inuidia ſine obtrectatione ac murmuratione tranſegi. Puto quod illū incipientem detrari. Hodie ſeniori meo inobediens fui: mentitus ſum periuraui irā vel gula deuictus ſum. Plus hodie riſi: plus cibo ac potu plus ocio ac ſōpno q̄ decebat indulſi: minus legi min⁹ oraui q̄ debui. Quis mihi reddat hunc diem: que in vanis fabulis perdidi: ac ſic fratres de oīb⁹ negligētijs noſtris compungamur in cubilibus; id eſt i cordibus noſtris. Hec euſebius. Si autē cariſſime ſaluari deſideras relinque omnia que fiunt in hoc mundo ⁊ oīa ei pertinentia ⁊ appone totā tuā diligentiā ad perfecte viuendū. Perfecte autē viuere ſicut Bern. nos docet Eſt viuere humiliter amicabiliter ⁊ honorabiliter: humiliter q̄tum ad teipſum: amicabiliter q̄tum ad ꝓximum tuum: honorabiliter q̄tum ad deum: ſic vt ponas totam tuā intentionem ad faciendum diuinā voluntatem. hoc eſt dicere. In omnib⁹ que debes cogitare in corde loqui in ore vel facere in opere ꝑ aliquē q̄nq; ſenſuū tuorū ſicut videndo audiendo: guſtando: olfaciendo: tangendo: eundo: ſtando: ſedendo: iacendo: cogita ſemper in principio ſi illud ſit volūtas dei an nō Si ſit voluntas dei: fac illud ſecundū poſſibilitatē tuā. Et ſi nō ſit dei voluntas ne facias illud ꝓpter mortem tollerandam. Si aūt queras que ſit volūtas dei: dico ꝙ voluntas ſua. nō eſt aliud. q̄ veſtra ſanctificatio. Nam ita dicit nobis apoſtolus. hec eſt volūtas dei: ſanctificatio veſtra. Id eſt volūtas dei eſt. ꝙ vos ſitis ſancti. Et ſciendū. ꝙ tria ſunt: que faciunt hoīez ſanctū. ſ. victus ſobrius. actus iuſtus. ⁊ ſenſus pius. victus ſobrius erit: ſi cōtinenter. ſi ſocialiť. ſi obedienť. i. caſte caritatiue ⁊ humiliter vixerimus. ꝑ continentiā enī caſtitas: ꝑ ſocialitatem caritas: ꝑ obedientiam. humilitas acquiritur. Actus iuſt⁹ erit: ſi fuerit rectus. diſcretus. ⁊ fructuoſus. Rectus per bonam intentionem. Diſcretus per menſuram poſſibilitatis. Fructuoſus: per vtilitatem ꝓximorum. Senſus pi⁹ erit: ſi fides noſtra deum ſentit ſūme potentē. ſummē ſapientē. ſumme bonū vt per eius potentiam noſtrā adiuuare credam⁹ infirmitatem. Per ei⁹ ſapientiam: noſtram credamus corrigi ignorantiam. Per eius bonitatē: noſtrā credamus abluī iniquitatem.

¶ De modo dormiēdi ac a ſompno ſurgendi: ⁊ de triplici malo qđ ꝓuenit ex ſompnolentia. Cap. xxx.

Quando dormire diſponis te prius intēdere debes ad deū orando vel meditando. ⁊ ita in hac meditatione dormias. ⁊ tunc ſompnus erit tibi dulcior. ⁊ purior ſompniabis. ⁊ euigilabis deuotiōe ſurgeſq; alacrior. ac etiā facilius redibis ad eandē deuotionem: in qua ante ſompnum fuiſti. Quoniā cum euigilaueris: ſtatim occurrat tibi memoria dei tui cū gratiarū actiōe. qr ipſe vigilat ſuper nos qñ dormimus: vt cuſtodiat nos. Aſſueſce autem te cum oportune poteris: parum ante matutinas euigilare. vt ſpiritus tuus dirigatur ad dominum in orationē:

ut magis deuotius et ſobꝛius ſis in oꝛatione et laudibus dei. Cũ autẽ euigilaueris. ſtatĩ oẽs cogitationes ꝗ ſõpnia abijce a te quibus diabolus te vellet occupare et pꝛimicias cogitationũ et actionũ tuarũ offer dño vel aliqua bona meditatiõe: vel coꝛpoꝛis exercitatione vel genuflectiõe. vel aliquẽ deuotionis affectum cõcipias et incaleſcat ſpũs tuus: ꝗ ex hoc eris tota die deuotioꝛ ꝗ expeditioꝛ. De quãtitate ſõni hoc tene: ſcꝫ ut mẽbꝛa et ſenſus ex quiete ſõpni reficiãtur: et ne ex nimio coꝛpoꝛe ſõpnij coꝛpus reddat̃ pigrius et animus tepidioꝛ ꝗ ſenſus obtuſioꝛ. Nã diuturna quies uicꝫ alimẽta miniſtrat. Nõ tamẽ poteſt ſemꝑ mediũ in talibus cuſtodiri. vicinius tamẽ virtuti eſt. ſi ex bone volũtatis feruoꝛe neceſſitati coꝛꝑis interdũ aliqđ ſubtrahatur: ꝙ̃ ſi ex tepiditate coꝛdis carnis vicia quaſi ſub diſcretiõis pallio impugnato coꝛpoꝛe nutriant̃. Quia melioꝛ eſt qui per celeſte deſideriũ acceſſus: carnẽ neceſſaria ei ſubtrahẽs affligit: ꝙ̃ qui per delectationẽ reſolutus omnia que cõmoda ſunt ei ſatiſfacere contẽdit. Et licet hoc aptũ ſit et bonũ ac pꝛofectus ſpiritualis: hoc caute tamẽ faciẽdum eſt ne coꝛpus deficiat in via anteꝙ̃ ad metã perueneris: ut poſſit ſequi ꝯuentũ ſine murmure deſtructi coꝛpoꝛis et cõmunẽ oꝛdis rigoꝛẽ cũ ceteris tenere. Quia ꝗ poſt te ad oꝛdinem venijt: nõ attendũt quid ante eos laboꝛaueris: ſed ſolum reſpiciũt qualiter eis exemplũ pꝛebeas in pꝛeſenti: in laboꝛibꝰ: vigilijs. cibis et i alijs obſeruãtijs oꝛdinis. In talibus volunt ſibi nouiter cõuerſi ſuos ſeniores pꝛeire: alioquin autẽ ſcandalizant̃ i ipſis: aut imitari eos incipient: parcẽdo coꝛpi pluſꝙ̃ expediat. Preterea notandum eſt ꝙ religioſus debet nõ ſolũ eſſe ad ſignũ excitatus: ſed etiã ſtatim de lecto ſuo erectus exire unde angelus percuſſo latere petri excitauit eum dicẽs. Surge velociter. De pigro vero nolẽte de lecto ſurgere ita dicit Salomon Sicut oſtium vertitur in cardine ſuo. i. huc et illuc cũ murmure: ꝗ tñ ſẽꝑ manet in cardine ſic piger in lecto ſuo. Ibi glo. Pigri ſe excuſãdo ſemper in lecto ſui coꝛpoꝛis: ſicut oſtium in cardine vertunt̃ et nõ exire ad operandum nõ ad quieſcendum redire ꝓponũt ſꝫ in ſuis pꝛauitatibus iacere non deſiſtunt Hoc autem ideo contingit: quia ſecundũ Salomonẽ vult et non vult piger. vult ſurgere ſecundum rationem: ſed non vult ſurgere ſecundum carnalitatem. In omnibus igitur operibus tuis velox: id eſt ſtrenuus non differẽs et omnis infirmitas. ſ. coꝛpoꝛalis: ſpiritualis ſeu gehẽnalis nõ te appꝛehẽdet. Ideo ut monet eccleſiaſticus. Hoꝛa ſurgendi non tetrices. i. nõ tardes admodum puelle: que capillos tricãt: quaſi diceret. Non inuoluas te pannis hoꝛa ſurgendi: ſꝫ mox inde exeas vel ſecundum aliam litteram non te triſtes: id eſt non ſurgas cum triſtitia ad dei iocundum officium: ſed potius cum ſpirituali leticia et feruoꝛe ſpiritus a ſompnolentia maxime in dei ſeruitio poteſt nos cohibere triplex malum ex ipſa pꝛoueniens. Primum eſt ne ſpiritualiter moꝛiamur per ſompnolentiam ſicut moꝛtuus eſt iuuenis coꝛpoꝛaliter, qui ad pꝛedicationem pauli ſompnolentia oppꝛeſſus de tertio cenaculo cecidit. Secundum malum eſt ne cum fatuis virginibus excludamur a regno celeſti que veniẽte ſponſo doꝛmitauerunt omnes ꝗ doꝛmierũt Tertiũ vero malũ eſt ne a nobis ſicut a ſaule haſta memoꝛie: ſcꝫ dominice paſſionis et vas aque: id eſt menſura gratie diuine tollatur. Unde greg. ait. A capite ſaulis doꝛmientis haſta et vas aque tollitur: quia pigris doꝛmiẽtibus memoꝛia dñice paſſiõis ꝗ gratia ſancti ſpiritus aufertur.

¶ De temptationibus et pꝛecipue de inſtabilitate nouicioꝛum et quod hoſtis antiquꝰ per delectatiões tempoꝛaliumq; mulierum pulchꝛitudĩes ſoleat nouiter cõuerſos ad ſeculum reuocare. Cap. xxxi.

B

Nouiter militanti noua congruit militia: ꝗ ob hoc contra varios inſultus opoꝛtet pꝛemuniri: quia minꝰ iacula feriũt que pꝛeuidentur. Et notandum ꝙ tribꝰ modis diabolus decipere nititur hominem qui eſt in ſtatu penitentie ſeu in nouiciatu nõdũ ꝓfeſſus perſuadet namꝗ tali homini: ut onus illud ſeu ꝓpoſitum ſuum a ſe abiciat aſſerẽs ſe illud pꝛe teneritudinem coꝛpoꝛis ſui nõ poſſe diu ſuſtinere: pꝛopterea qui ſic temptatur debet ſuo temptatoꝛi ſic reſpõdere. Si hoc onus depoſuero nunꝙ̃ ſine onere ero: Nequaꝙ̃. Nam ſi illud onus: ſcꝫ penitẽtie vel tribulationis a te abijcias: grauius onus nõ dubito poſtea te paſſurum: quia ſecundum Richardũ Hampol. Aut eni opoꝛtet nos in hac vita igne diuini amoꝛis vel tribulationis exuri: et ſic a ſoꝛdibus purgari aut poſt hanc vitam igne purgatoꝛij vel inferni acerbiſſime cruciari. Eligamus quod volumus alterum illoꝛum non euademus: unde tibi obſecro hanc ſequentẽ narrationem. Iuuenis quidam nobilis diues ꝗ delicatus quãdam religionem ingreſſus eſt. Qui cum ab amicis carnalibus perſuaderetur abeundem ab eadem religione dicẽtib⁹. Non poteris ordinis auſteritatez ſuſtinere eo ꝙ nimis delicate fuiſti nutritus in ſeculo. Ipſe ad hec reſpondit ꝓpterea enim ingreſſus ſum hunc ordinem: quia ſciebam me delicatum et nihil aſperũ poſſe ſuſtinere. Cogitaui enim mecum ꝙ itollerabilis eſſet mihi illa acerbiſſima inferni pena: et ideo elegi magis penam hanc temporalem ſuſtinere: ꝙ̃ illam. Bonum eſt igitur leue onus penitẽtie vel ordinis interim tolerare: vt tantum inferni onus poſſit euitari. Secũdo ꝯo modo conatur diabolus hominem decipere: ea que diuiſim portanda ſunt ſimul oſtendendo dicens. Quomodo poteris hoc onus tot annis portare. Cui ſic temptanti dicendum eſt. Hodie cum adiutorio dei portabo hoc et cras tãtũdẽ cũ ipſius adiutorio leuius portabo propter aſſuetudinem. Unde Bernardus ait. Aſſueſce et feres vſus eſt enim altera natura. Legitur in vitis patrum ꝙ quidã frater nouem annis manſit impugnatus a cogitationib⁹ ſuis vt diſcederet a ꝯgregatione fratrum: et quotidie tollebat pelliculam ſuam in qua iacere ſolitus erat vt diſcederet a congregatione. Et quando fiebat veſpere: dicebat in ſeipſo. Cras hinc diſcedam. Facto vero mane dicebat in cogitatione ſua Extorqueamus nobis hic ſtare etiam hodie ꝓpter deum. Qui cum impleſſet nouem annos de die in diem ita faciens: abſtulit deus omnem temptationem eius. Tertio quoq₃ modo conatur diabolus fallere hominẽ virtutem hominis a dei virtute diuidẽdo dicẽs Tu debilis es: et nullo modo poteris hunc laborem ſeu ordinem ſuſtinere. Cuius temptationi ſic dicendũ eſt. Si intelligis ꝙ non poſſum mea virtute ſola verũ dicis. Si autem dicas ꝙ dei virtute adiutus hunc laborem non potero ſuſtinere mentiris. Nã paulus ait. Confidimus in domino ieſu quoniã qui incepit in vobis opus bonum perficiet vſq₃ in diem ieſu chriſti. Item qui dedit velle dabit et ꝓficere pro bona voluntate. Unde et ipſe paulus de ſeipſo ait. Omnia poſſum in eo qui me confortat. Et notandum ſecundum Ricardum Hampol. ꝙ diabolus cum viderit vnum hominem ex mille ad deũ conuerti. perfecte chriſti veſtigia imitari preſentia deſpicere ſola inuiſibilia querere et amare perfectam penitentiam aſſumere et ab omni contagione mentis et corporis ſe purgare. mille fraudes nocendi: mille artes pugnãdi parat: vt ipſum ab amore dei ad mũdi amorem alliciat: vt iterum ſordibus ſcelerum polluat: et libidinoſis ſaltem cogitationibus deo ſuo odibilem reddat. Excitat contra eum perſecutiones tribulationes calumpnias impoſitiones falſorum criminũ genera odiorum vt ſaltem pene illum terreant: et ſic frangant: quem proſpera decipere nequiuerunt. Et tanto maiori ſolicitudine cõtra eum oĩa genera temptationũ et tribulationum ſufflare ſtudet ꝙ̃to eum ab eius faucibus iam ꝑ dei miam euaſiſſe dolet. Nihil aũt aliud q̃rit diabol⁹ hec agẽs niſi vt eũ ab incorporeis amplexib⁹ caſtiſſimis et ſuauiſſimis eterni amoris ſeparet: et in lacum miſerie et in lutum fecis iterum deturpet. Quod profecto magis miſerabile ei eſſet ꝙ̃ explicare ſufficio. Quis enim cogitare poſſet inſaniã illius: qui a delicijs regum deſcẽderet ad eſcas porcorũ: ſed ꝓfecto magis eo inſanit: qui ſapientie increate, delicatiſſimas epulas renuit: et ad immũdiciam carnis ſe ſubdit. Si ergo in temptatione vel tribulatione fueris mox ad orationẽ recurras. Si enĩ pure oraueris: auxilium a deo habebis. Quando aũt inſurgunt temptationes vel tribulationes: accipienda ſunt arma ſpiritualia. Et ad bellum procedendum eſt. Tẽptationes enim: conſtantia fidei: et amoris vincuntur. Tribulationes vero: paciẽtia ſuperantur. Temptatio enim cui non conſentitur: eſt materia exercende virtutis. Nemo quippe ſibi innoteſcit: vtrum debilis an fortis ſit niſi temptetur. Nec cauendum eſt temptationi ꝙ̃uis grauiſſima ſit: quia quo maior eſt pugna: eo glorioſior erit victoria et ſublimior corona. Tunc autem te in via perfectionis non dubites eſſe: ſi ſit tibi deſpectio: ꝙ̃ſi laus pauptas ſicut diuitie: inopia ſicut epule: vt iſta equo animo ſuſtineas: et in nullo ab altitudine mẽtis cadas hec prefatus Ricardus. Et notandum ꝙ in prĩcipio temptationis: diabol⁹ eſt quaſi paruulus vnde et tunc facilius põt occidi. Iccirco ſi principijs temptationũ. viriliter ei reſiſtatur. homo cito a diaboli poteſtate liberatur. Hinc etiam extant verſus. Hoſtis non ledit: niſi cum temptatus obedit. Eſt leo ſi credit: ſi ſtet quaſi muſca recedit. Propterea principijs obſta: quia ſi temptationi in corde naſcenti feſtine non reſiſtitur nullatenus aut vix poſtmodum ſuperatur. Hinc yſidorus ait. Temptationem diabolicarum inicia fragilia ſunt: que ſi non cauẽã tur ſed per vſum in cõſuetudinem tranſeãt in nouiſſimis fortiter ꝯualeſcant: ita vt aut nunq̄ aut cuꝫ magna difficultate vincãtur. Jdõ ſicut docet Hiero. Dū paruꝰ eſt hoſtis interfice: vt nequitia elidatˀ in ſemine. Quis ſpiritus ſit qui loquitur, ipſa ſuggeſtio declarabit? Semꝑ enim ſpiritus carnalis mollia: ſpūs mundi vana: ſpūs malicie ſemꝑ amara loquitur: vt aūt plenius diabolicas inſidias et temptationes cognoſcere valeas quibus nouiter conuerſos conatur ad inſtabilitatem inducere: audi queſo quid hugo de ſcō victore dicit. Cum aliquis clauſtrum intrauerit: vel adhuc poſitus in ſeculo renunciatione mūdi aliquid cogitare ceperit: tunc mundi huius princeps diabolus per delectationem temporalium minas incutit: ⁊ ꝑ voluptatē varietates terrores accumulat. Qualiter autem per delectationes tēporalium antiquus hoſtis minari non deſinat notum fieri non erit forſitan inutile. Jn primis etenī exterioreꝫ hoīem. i. carnem nouiter conuerſi delectatio aggreditur. Jnducit ei diabolꝰ religionis formā et conſuetudinem eiuſdē aduerſantes carni oſtenditq; ei ꝓpoſiti difficultatem: ⁊ q̄tum ad lapſum ꝓmpta ſit humane nature fragilitas pretendit. Preterea oculis anteponit veſtis aſperitatē: lecti duriciā: viliū ciborū aſſiduitatem: laboris intollerãtiam: prelatorum icredulitatem: fratrū diſcordiam: addit etiam, longa vigiliarum nocturnaꝝ ſpacia clauſtri tedium cõſtitutas ſilentij horas ieiunij diuturnitatem: ⁊ ciborū licet vilium ſubtractionū. Et vt grauius antiquꝰ hoſtis terreat ſi fieri poſſit quod ad deſperationē pertrahat: quid mali ex iſtis euenire queat diligenter inquirit ⁊ annunciat. Omnia iſta predicta imbecillitati carnis aduerſaria fore teſtatur. Et verū dicit. Sed vt ſcitis fratres voluntarie patimur iſta quoniā ex his premiū beatitudinis expectamus Ex iſtis predictis diabolus egritudines inſanabiles affirmat naſcituras, aſſerens nõ eſſe bonum nature cõplexiones turbare cum ex ſubtractione ciborum mutentur complexiones ex mutatione complexionum conturbatio nature contingat ex cõturbatione nature infirmitas ex infirmitate euenire mors ſolet. Ecce fratres diabolus phiſicam docet: ecce medicus factus ē. De cõplexionibus loquitˀ infirmitates diuerſas: ſi manſeritis in religione predicat vobis generandas. Sed quare hoc? Nõ vt mederi velit: ſꝫ vt vos occidere poſſit. Non vt egritudinem veſtrā curet: ſed vt vobis ſecurius inferat mortem. Timetus vobis ocium perire: ⁊ ſompnolentiam deſtrui. Et ideo laboris intollerãtiam et protenſa vigiliarum ſpacia vobis pretendit. Credit ex paupertate humilitatē in vobis nutriri. Nam paupertas: vt ait Gregorius bonis mentibus ſolet eſſe cuſtos humilitatis. Et ideo hoſtis antiquus querit occaſiones quibus aduentum impediat humilitatꝫ hec et his ſimilia aſſidue clauſtralibus ⁊ maxime nouiter conuerſis: replicare nõ deſinit. Hec prefatus hugo. Ecce frater qualiter hoſtis antiquus nouiter cõuerſum per temporalium delectationem minatur vt terreat.

Totum vero iſtud idcirco facit: vt ſic terrendo conuerſum ab ingreſſu religionis vel ab eiuſdem ꝓfeſſione abſtrahere valeat. Nunc autem quomodo idem hoſtis clauſtrales et precipue nouicium per pulchritudinem rerum tranſeuntium blandiendo conetur decipere audiamus quid de hoc prefatus Hugo ad noſtram inſtructionem dicat. Quattuor inquit ſunt diuerſitates rerum que ad pulchritudinem pertinent: quas vocamus cauſas temptationum que omni homini fugiende eſſent et maxime huic ſeculo renunciantibus habende ſunt deſpectui. Sed que ſunt hec cauſe temptationū: ⁊ quare ⁊ quomodo fugiende audientium mentibus patefaciam hoc modo. Prima autem harū quattuor eſt amenitas loci: vt ſūt ciuitates et oppida que non tantum ex ſitu loci amenitatē recipiunt: ſed etiam inhabitantium gratia Secunda vero cauſa eſt locus diuitiarū vbi enim diuitie ibi periculum. Nonne pecunie obediunt omnia. Tertia autem cauſa eſt ſpecioſus ornatus: ſeu veſtimentorum exquiſita varietas. Quarta quoq; cauſa eſt mulierꝫ ſpecies quarū vox blanditur auribus ⁊ facies oculis. Ecce que ſunt ille quattuor temptationum cauſe audiſtis. Nūc autem quare fugiende ſunt reſtat: vt audiatis. Jdeo etenim fugienda ſunt iſta: quia ex pulchritudine mulierum voluptas carnalis naſcitur Scriptum namq; eſt. Propter ſpeciem mulieris multi perierūt. Multū eſt igitˀ vitãdꝰ mulieris aſpectus. Ex varietate vero veſtimēto ꝝ affectus placēdi ſubminiſtratˀ. Cum muliere ſpecioſa delectatio carnalis: que cū turpi non fieret perficitur. Sꝫ et propter ornatum mulier turpis intuenti placet: que ſine ornatu diſpliceret ⁊ eſſet deſpectui locus autem: id ẽ vrbes et oppida dant oportunitatẽ. impetrandi quod placet. In oportuno autem loco: res ad finem trahitur: quã importunitas impediret. per diuitiarum vero affluentiam quod placet impetrari ſolet. Hic fratres omnia iſta confluunt: vt perficiatur temptatio: ꝛ ideo dicuntur temptationum cauſe. Confert enim pulcritudo: delectationem. ornatus affectum: locus oportunitatem: diuicie effectū. Ecce que ſunt ille quattuor cauſe temptationum ꝙ quattuor fugiende ſunt audiſtis. Nunc autem qualiter vitari queant. diligenter auſcultetis pulcritudinē mulierum ꝙ delectationem carnalem que inde procedit per oculorum ꝛ cordis pudicitiã vitare poteſtis vnde auguſtinus ait. Impudicus oculus: ĩpudici cordis eſt nũcius. Pudicus A vero oculus ianitor eſt cordis. Sedẽ ad ianuam. nec permittit intrare quod noceat. nihil nunciat. niſi ꝙ deceat: quicquid indecens eſſe nouerit. excludit et eliminat. Veſtium vero ornatum ꝛ affectum qui inde ſubminiſtratur: amor vilis habitus exterminat. Nemo autem qui vere proprij habitus habet contemptum. alieno delectatur ornatu. Sed ꝛ loci oportunitatem ne contemplationĩ ſit congrua. clauſtri aſſiduitas excludit. Qui enim diſcurrunt per alienas domꝰ qui ſocietate hominum ſecularium gaudent: qui foris ſpectacula ſequuntur. qui non ad neceſſitatem cõmunem: ſed ad propriam voluntatem ſunt parati: ſed cauſas itineris ſui nõ habent ſed fingunt: tales dico ſicut ſunt faciles ad diſcurrendum: ita forſitan. proni ad ea que loci oportunitas ſubminiſtrat. Secura eſt igitur clauſtri aſſiduitas: quam cura rei familiaris non turbat. quam non ſolicitant acceſſus hominum. In monaſterio inter fratres: diligens cuſtodia. alterius ad alterum habetur. Ibi ſubiectis diſcreta prelatorum prouidet ſolertia ibi ſilentium confabulationibus aufert locum: ibi diſciplina ceteros motus corporis ſeruire cogit mundicie. ꝛ ſic omnis oportunitas. que ad malum eſt: per clauſtri aſſiduitatem excluditur. Per paupertatem vero voluntariam pecunie effectus. de quo ſuperius mentio fit extirpatur. Reſtat igitur. vt per pudicitiam. cordis ꝛ oculorum delectatio carnalis excludatur: ꝛ per amorem vilis habitus. veſtium precioſarum varietas ſubtrahatur. per clauſtri quoqꝫ aſſiduitatem. oportunitas que ad malum eſt. priuetur atqꝫ per voluntariam paupertatem. effectus pecunie adnichiletur. Iſtis ſupradictis modis vtatur clauſtralis ꝛ precipue nouiter conuerſus: ne diabolus qui ei per rerum temporalium delectationem et pulcritudinẽ blanditur. valeat eum ab arrepto propoſito decipiendo retrahere. Preterea conſiderans diabolus nouiter conuerſum: nec minis terreri: nec blandimentis ſibi valentem acquieſcere aggreditur eum per aliam artem pugnandi. vt ſaltem ſic eum ſi poſſit ad ſeculũ reuerti faciat promittit enim nouitijs vagãdi licentiam: quam rigor clauſtri abſtulerat Pollicetur etiam eis fabuloſas confeſſiones ociorum platearum plauſus. fori ſpectacula ciborum affluentiam. veſtis molliciem. et vt multa breui ſermone concludamus: libertatem faciendi quod placeat eis accumulat. Sed contra has diabolicas et fallaces promiſſiones: nouiter conuerſus viriliter ſe exerceat. arma ſpiritualia aſſumat. diabolo et omnibus eius ſuggeſtionibus conſtanter reſiſtat carnalia deſideria extinguat. ſemper ad amorem dei ſuſpiret in via nihil preter deum querat: de omnibus vanis gaudijs et ſolacijs non curet. vix neceſſaria accipiat. Et ſi aliquando deſiit. letanter ferat habitantes autem in abundantia temporali: per quinqꝫ ꝙ amant decipiuntur. ſ. ꝑ diuitias. per dignitates per voluptatem. per poteſtatem. et per honores. hec alligant eos in peccatis. Stringunt in culpis. hijs vinciuntur: delectationibus: nec ſoluuntur niſi per mortem: ſed tũc nimis tarda ſolutio. quibus non reſtat niſi eterna cruciatio. Nemo enim poterit ſaluari: niſi mundum et omnia que in eo ſunt deſierit amare. Elige ꝙ vis. Si amaueris mundum: peribis cum mundo quia mundus trãſit: et concupiſcentia eius. Si chriſti amore mundum contempſeris non ſolum regnabis cũ chriſto. ſed etiam ſimul iudex cum iudice in die iudicij ſedes. vñ et greg. ait. Quiſquis ſtimulo diuini amoris excitatus hic poſſeſſa reliquerit: illic procul dubio culmen iudiciarie poteſtatis obtinebit: vt ſimul iudex cum iudice veniat: qui nunc conſideratione iudicij: ſeſe ſpontanea paupertate caſtigat.

¶ Quod nullus etiam profeſſus facile derelinquere ſeu mutare debeat locũ in quo moratur niſi tribus de cauſis et ꝙ inſtabilitas ſepe ex inobedientia atqꝫ inpacientia oriri ſoleat. Cap. xxxij.

CAuſas ꝗre iterdũ ꝓfes mutauerẽt locũ ſuũ. qdã ſenex ĩ vitis patrũ oſtendit dicens. Antiqui non cito migrabant de loco ad locum niſi foꝛte pꝛo tribus reb⁹. Idem Si quis erat qui cōtriſtaretur aduerſus eū: et ſatiſfaciens ei per omnia non potuiſſet eū placare Aut iterū ſi contigiſſet vt a pluribus laudaret. aut ſi in temptationes foꝛnicatiōi incurriſſet vñ ⁊ dicebant patres. Si contigerit tibi tēptatio in loco in quo habitas: non deſeras locū in tēpoꝛe tēptationis: quia ſi deſerueris. quocūq̧ ꝑrexeris. ante te inuenies quod fugiebas. Sed patiēs eſto. donec temptatio tranſeat: ne diſceſſio tua alijs ſcandalū faciat. ne foꝛte alijs qui circa locū ipſum habitant tribulationem ingerat diſceſſio tua. Maximum indicium male mentis: eſt fluctuatio ⁊ frequens de loco ad locum migratio Et notandum ꝙ inſtabilitas frequenter ex vicio impacientie vel inobedientie generari ſolet. Ex impacientia itaq̧ inſtabilitas mutandi locum tribus modis ſolet naſci pꝛio idcirco pꝛoponit nonnunq̄ quis congregationis locum mutare: quia foꝛtaſſis conſiderat p̄latum ſuum. ſeu eos qui oꝛdinis cuſtodes ſunt ſuis voluntatibus ⁊ deſiderijs non ſemper velle fauere: ſed poti⁹ obuiare: eo ꝙ oꝛdini nō cōueniūt. Secundo ideo quis inſtabilis fit: quia pꝛecipue ſe pꝛopter ſuam imperfectionē atq̧ diſſolutionē non ſolum deſpici ſed etiam ceteris vilioꝛ ⁊ abiectioꝛ ab alijs reputari: ⁊ idō ad alium locum tranſire feſtinat quatin⁹ cum illuc peruenerit: maioꝛi honore et reputatiōe dignus eſtimetur ſeu reputetur. Tertio idcirco ad migrandum de loco ad locū quis diſponit: quia pꝛopter ſuā īpatientiam nō pōt alioꝛū moꝛes equanimit̄ ſuſtinere. Cū tñ greg. dicat. Bon⁹ non fuit q̄ malos tollerare recuſauit. Qui huiuſmōi ē: attēdat qđ in vitis patrū ſcriptū eſt. Frater q̄dā erat in cōgregatione inquiet⁹: ⁊ frequenter mouebatur ad irā. Dixit ꝗ in ſeipſo: vado et ſolus alicubi habito. Et cū nō habeo. cū quo dicā vel audiā: ero q̄et⁹. ⁊ quieſcet a me paſſio ire. Egreſſus ergo manebat in ſpeluca ſolus. vno aūt die implēs ſibi vaſculū aq̄. poſuit i terra. cōtigitq̧ vt ſubito verſaretur. Ille vero impleuit ſcđo. ⁊ iterū verſabat. Deinde tertio implēs. ⁊ ponēs in terra: rurſus verſabat. Qui cōmot⁹ furoꝛe: tenuit vaſculū illud ⁊ fregit. In ſe aūt reuerſ⁹ cognouit quia ab eodē demone iracūdie ſit illuſus ⁊ dixit. Ecce ⁊ ego ſum ſolus: ⁊ vicit Reuertar ergo in cōgregationē: qꝛ vbiq̧ laboꝛis ⁊ pacientie opus eſt. et maxime adiutoꝛij dei. Et ſurgēs reuerſus eſt in locū ſuū. Vñ notādū ſcđm auguſtinū: ꝙ duob⁹ modis. nō te maculat malus. Si non conſentias: et ſi redarguas. Idō apoſtolus ait. Nolite cōmunicare operibus infructuoſis tenebꝛarum harum magis aūt redarguite. Quid ē nolite coītare Nolite conſentire nolite laudare nolite apꝓbare Quid eſt magis et redarguite Repꝛehēdite coꝛripite cohercete Deide in ipſa cohercione vel coꝛreptione alienoꝝ peccatoꝛū. cauendum eſt ne ſe extollat qui alterum coꝛripit et apoſtolica illa ſententia cogitanda eſt. Quapꝛopt̄ q̄ ſe putat ſtare. videat ne cadat. Ecce his duobus modis. poteſt bonus etiā cū malis manēdo. ſe imaculatum ſeruare. Nunc vero videamus qualiter iſtabilitas ex iobedientie vicio ſoleat generari Contigit aliquādo vt is qui pꝛo aliqua negligentia coꝛrept⁹ eſt et caſtigatus non ſe ad emendationē non ad ſatiſfactionē diſponat ſed magis ad illam pꝛoteruiam vt dicat Deſero atq̧ diſcedo potius q̄ iſta veli ferre Malo diſcedere q̄ emēdare q̄ ſatiſfacere. q̄ implere quod pꝛecipio Quid hoc aliud eſt q̄ iugum criſti a ſe rebelli ceruice diſcutere. Iſti tales neſciunt quid venerunt et obliti ſunt pꝛopter quod huc venerunt. Iſti non bene petunt ſed male a vicijs petuntur. Non fide pulſant ſed infidelitate pulſantur Quid prodeſt ſi diſcedis. qui vndiq̧ aſtrictus es vinculis paſſionum quem hinc atq̧ inde circūuallunt vicia tua. Quid inq̄ pꝛodeſt ſi diſcedis: qui quocumq̧ vadis te tecum poꝛtas. Merito diſcederes. ſi quoq̄ te fugere poſſes Digne aliquis diſcedit ſi illuc ire poſſet vbi diabolus eum inuenire non poſſet Nemo ſe fallat Non fugit aduerſarium de loco ad loc um. ſed de vicio ad virtutem de paſſione ad emendationem. Nam ſi eum aliter fugias ſequetur te. Emenda te ⁊ fugiet a te ſicut ait apoſtol⁹ Iacob⁹ iiij. ca. Reſiſtite diabolo et fugiet a vobis Non obedire autem et velle diſcedere hoc eſt. duplicit̄ facere diaboli volūtatem. Et nota quod tēpoꝛe diſceſſionis. multa pꝛomittit inimicus Perſuadet ſe illuc quo tendit maioꝛem pꝛofectum: multam gratiam atq̧ rerum omnium abundantiam reperturum ac ſe tā q̄ angelum ſuſcipiendum. Et poſt hec quandoq̧ anxietate repletus et pace nudatus memoꝛ quomodo pꝛofectus ſui ſtudium. et ſacrum ouile reliquerit. tunc animaduertit. et quaſi ſedata tempoꝛis ſui tempeſtate: tunc videt q̄d mali de ſe geſſerit. Tūc recognoſcit q̄d piculi icurrit cū de loco ad quē cū gaudio venerat ſine pace ⁊ cū ſcandalo diſceſſit Tūc ſera ſe penitentia ſugerrima ſuã penitet ac deflet. Et hec oĩa aĩe detrimẽta. ex inobediẽtie malo euenıſſe hucuſq; ſanct⁹ Euſebius.

¶ Sequitur de perſeuerãtia ⁊ de eius cõmẽdatione. Cap. xxxiij.

PErſeuerãtia: facit hoĩem deo acceptũ ⁊ amicũ dei reddit: opa ad perfectionez ducit laude dignam ſe oſtendit: vñ in apoca. ſcriptum eſt. Eſto fidelis vſq; ad mortẽ. ⁊ dabo tibi coronã vite. Et ſcḿ apoſtolũ: nõ coronabitur. niſi ꝗ legitime certauerit. Null⁹ legitime certat niſi qui in campo vſq; ad finẽ certat. Et ſi certat vſq; ad finẽ legitime certat: ideoq; merito coronatᷣ. Non eſt igitᷣ magnũ bonũ inchoare quod bonũ eſt. ſed cõſũmare hoc ſolũ perfectũ eſt. Multi eĩ magna aggrediũtur. ſed deficiũt in via. multi exeũt in deſertũ ſed pauci perueniunt ad terrã pmiſſionis. i. ad celum. Et quare hoc eis contingit quia in eo quod ichoauerũt perſeuerare laudabiliter noluerũt hinc dñs ait Nemo mittens manũ ad aratrũ. et reſpiciens retro aptus eſt regno dei Qua propter non tedeat vos magna icepiſſe. nec faſtidiat vos tenere inchoata. Nam perſeuerantia iformat meritum. colorat boni propoſitũ. mali renunciat appetitũ. currentẽ coronat pugnãtem ducit ad brauiũ. cõducit cũctos ad portum ſalutis Perſeuerãtia eſt virtus que homini deum ligat Ait igitur Aug. O homo qui bñ icepiſti caue ne cadas Caue ne ad tẽpus vireſcas et i tempore afflictionis marceſcas Caue ne feno cõpareris. quod nũc naſcitur et ſtati marceſcit. Solet quãdoq; diabolus hominẽ ad pfectiora incitare non vt in eis eũ perſeuerare exoptat ſed vt eum grauius de bono ad malum cadere faciat Sed cõtra hũc diaboli iſultum. valet ſola perſeuerãtia vt bono fine bona cõcludantur inicia Nam cuius finis bonus ẽ. totũ ipſũ bonũ ẽ. Bonũ vero ichoare et malo fine cõcludere. ꝗd aliud eſt ꝙ̃ mõſtruoſas res cõficere. Caueam⁹ ergo ne actio noſtra monſtrum pariat et ne alij de nobis ſcãdalizati illã dñi ſententiam in deriſuz noſtri aſſummant dicentes Ecce homo qui cepit edificare et non potuit conſummare. Quando hec dicuntur de aliquo nouiter conuerſo tunc fama denigratur. et qui laudabilis prius fuerat a cunctis deſpicitur et abhominabilis reputatur Taliter ſcãdalizati expediret vt mola aſinaria in collo eius ſuſpenſa. demergeretur in profundum maris. ve enim homini per quẽ ſcandalum venit. Melius enim erat ei viam veritatis nõ agnouiſſe. ꝙ̃ prius agnitam retroire Ait ergo auguſtin⁹ O homo attende quoniam niſi perſeueraueris. morieris. Qui enim pſeuerauerit vſq; i finem. hic ſolus ſaluus erit. Igitur ſi incepiſti edificare: perfice. Si non incepiſti incipe. Si florem tue iuuentutis obtuliſti diabolo: ſaltem facem ſenectutis tue immolare non differas chriſto. Ipſe enim miſericors eſt: ⁊ recipiet te libenter. ⁊ dabit tibi ſtolam candidam ⁊ anulum in manu tuã. ⁊ calciamẽta in pedibus tuis. Incipite ergo fratres ⁊ perſeuerate reducentes ad memoriam a quanto bono receſſit iudas. ⁊ quomodo frequenter bñ agere cepit: quomodo tamen perſeuerauerit bene ſcitis. Multi quoq; alij per inconſtantiam corruerunt. quia multorum incipere fuit: ſed perſeuerantium paruus ẽ numerus. Laboremus ergo fratres ⁊ laborantes pſeueremus: laboremus vt pſeuerantiã habeamus hec auguſtinus. Legitur autem ꝙ quidam filius magni baronis: religionez quandam ingreſſus eſt. Quo audito. pater eius ad mortẽ turbatus. cogitauit illam religionẽ de terra ſua expellere. ⁊ filium ſuum ab ordine extrahere. Quod religioſi audientes: dominum illum cuz humilitate adierũt nunc. antes ei. ꝙ filium eius non violẽter receperant ſeu retinebant. Quod ipſe probare poſſet: ſi cum eo loqui vellet. Pater ergo ad filium accedẽs. ⁊ eum a propoſito ſuo auertere credẽs: dixit ei. Fili lz me vltra modum me turbaſti ⁊ multa alia concluſit: ſz omnia inquit tibi condonabo: ſi mecum redire volueris. Tunc iuuenis ait. Pater nolo vobiſcum redire niſi vnam malam conſuetudinẽ amoueatis que eſt i terra veſtra. Cui pater. Quicquid tibi placuerit faciam. Dic ergo q̃ ſit illa conſuetudo. Tunc iuuenis ait. hec eſt ꝙ ita cito moritur iuuenis: ſicut ſenex. Hoc audito. pater eius compunctus. in verbis illius dimiſit eum. Item quidam nouicius ab ordine recedere proponens cum videret ceteris fratribus dormientibus dominuz per dormitorium ambulantem ⁊ ſingulos bñdicentem: ſe autem pretereuntem: clamauit ad dominum dicens. Benedic ⁊ michi obſecro domine. Cui dominus perſeuera inquit. Et ait nouicius. Certe inquit. Perſeuerabo domine. Et dominus iterum ad euz Certe inquit ⁊ ego tunc miſerebor. Itẽ quidam nouicius erat qui in quodam monaſterio regni francie: grauiter a diabolo temptabatur. Nam aliquando apparebat ei in effigie beſtiarum aliquotiens etiam cum percu tiebat: et in magna triſticia eum relinquebat ſed omnipotentis dei conſolatio. ⁊ beate marie interceſſio. eum in omnibus protegebant Rogauit ergo beatam virginem vt ſibi oſtē deret: qualitē victoriam poſſet obtinere. Igitur paulo poſt fuit in ſpiritu et viſum eſt ei. ꝙ aſcenderet per grad⁹ pulcherrimos verſ⁹ celum: ⁊ cum vellet eum diabolus retinere proiecit librum in quo erāt regule et conſtitutiones ordinis et ita fortiter percuſſit diabolum. cum illo libro: ꝙ in magnum puteū cecidit demon ille. Expergefacto itaqꝫ nouicio interpretata eſt ei beata virgo viſionem dicēs. Gradus pulcherrimi per quos aſcendebas: ſunt fratres tui ſuper homines mundiſſimi. Illis mediantibus: poteris aſcendere in celum. Puteus eſt infernus. in quē ꝓicies diabolum: ſi ſerues regulam et conſtitutiones ordinis tui. Tunc agens gratias beate virgini: fecit profeſſionem deo et ordini: ac remanſit in eodem. Item tres pulcherrime domine intrauerunt monaſterium quoddam nocte quadam: ianuis clauſis: vt religioſos qui ibi aderant viſitarēt. Inter quas erat mater domini noſtri iheſu chriſti que accepta pixide: incepit reficere omnes fratres Quod videns quidam nouicius qui erat nocte illa furtiue receſſurus: finxit ſe dormire vt illam refectionē accipere poſſet. Sed beata maria nouicium illum pertranſijt. Cui dixit quedam virgo Domina vultis relinquere iſtum fratrem. Et ait beata maria. Non vult in domo mea amplius manere. Quod audiens nouicius: clamauit alta voce dicens Domina ego promitto vobis ꝙ in hoc monaſterio omni tempore vite mee perſeuerabo. ad hanc vocem fratres expergefacti fecerunt tumultum: ⁊ ille domine receſſerunt. Nouicius vero profeſſionem faciens ſeruiuit in leticia noſtri dei. vnuſquiſqꝫ igitur bona que inchoauit: inſtātiſſime perficere contendat. quia bene inchoantibus premium ꝓmittitur: ſed perſeuerantibus datur. Tunc enim placet deo conuerſatio noſtra. quando bonum quod inchoamus: perſeueranti fine complemus. Non enim qui inceperit bonū ſꝫ qui ꝑſeuerauerit in bono: hic ſaluus erit.

¶ Qualiter quiſqꝫ ſe ſm Ber. cotidie gubernare debeat. ⁊ qualibus inſtrumentis artis ſpūalis oporteat eum vti. Cap. xxxiiij.

B SPiritualis homo. oē opus ſuum trina quadam conſideratione preueniet. Prius quidem. an liceat: deinde an deceat. ⁊ poſtremo an expediat. Non eniꝫ omnia que licēt vel decēt facienda ſunt: niſi etiam expediant. vnde apoſtolus ait. Omnia michi licēt ſꝫ non omnia expediunt ſeu edificant. Quiſquis igitur emendatioris vite deſiderio tact⁹ exceſſus ſuos corrigere nititur in preſentis pagine frequenti lectione ⁊ aſſidua meditatione. tāꝗ̄ in ſpeculo interioris ſui hominis faciem contēplietur. In primis ergo ex quo ſurgitur. ad vigilias matutinas: vite ſue tempus per momenta ſingula. debet religioſus perſcrutari. computare ⁊ videre: vt ſemper bona faciat. ⁊ mala caueat. In omni ope ſuo ſemper dicat ſibiipſi hoc. Si modo moriturus eſſes: faceres iſtud? Ad pſalmodiam ſēp cor habeat: niſi ad aliquid ſublimius rapiatur. Sed etiam omnium q̄ ibi dicuntur. ſe ꝓ certo nouerit debitorem. vſqꝫ ad vnum iota vel dicendum in choro ſuo: vel audiendum in altero ad interualla debet priuate oratiōi vacare. vel neceſſitati corporis prouidere ita tamē vadēs ſibi ſemꝑ nouerit: ſurſum cor. Non eſt autē ſpiritualis propoſiti detrimentum. ſi cogat infirmitas rigoris priſtini: aliquantulum relaxare. Tempe lectionis orare poterit. Orare autem ⁊ legere: vtrumqꝫ ē officium bonū ſi liceat. Et ſi vtrūqꝫ non licet melius eſt orare. ꝗ̄ legere. Et ſi ad legēdum accedit: non q̄rat ſciētiam. ſed ſaporem. Eſt autem ſcriptura ſacra: puteus iacob. ex quo hauriuntur aque viue ⁊ in oratione funduntur. Nec ſemper oraturo ad oratorium ē eūdum ſed in ipſa lectione contemplari poterit ⁊ orare. Sacris altaribus ſi ſacerdos eſt tanꝗ̄ vnus de ſummis angelis in ſpiritu totus aſſiſtat: ſi vero miniſtret ſacerdoti: tanꝗ̄ domino deo angelus adminiſtret. Cum alijs eat ad laborē. vbi conſideret non quid agat ſed propter quid venerit. Ceſſante manu: ſpiritus laboret vel orando vel meditando: ꝗ̄uis in ipſo labore idipſum facere teneatur Ad menſam non ſolum fauces cibum: ſꝫ etiam aures eſuriant verbum dei. Non enim totus debet manducare. ſed ſic cor occupetur ad verbum dei. vt ſole fauces ſumant cibum carnalem. De hoc autem plurimum gaudeat. ſi ei viliora ꝗ̄ ceteris fratribus apponantur. Nam reuera felices ſunt: qui in parcitate ſuſtinenda fuerint animo fortiores. In gracijs exſoluendis. pro duobus ſe nouerit ſupplicandum. pro peccatis videlicet eorum quorum elemoſinis ſuſtentatur. et ne forſitan corpori ſuo ſupra neceſſitatem indulſit. Si vocatur ad colloquiũ ſm̃ regulã vel ſtatuta oꝛdinis grauiter ⁊ ſine riſu pauciſſima verba ⁊ rõnabilia loquatur et anteq̃ ea ꝓferat bis ad limen veniant q̃ ſemel ad linguam. Si cũ ſecularibus loquendũ eſt: tũc maxime adhibeat cuſtodiã oꝛi ſuo: vt nihil oĩno ꝓferat q̄ non edificet audientẽ. Si igitur in cũctis ſe habeat vt nemo dubitet qui cum viderit: quin vere ſit monachus ſeu religioſus. Poſt cõpletoꝛium ſibi capitulũ teneat ſingulis diebus: et cõuocatis cogitationibꝰ ſuis ponat cũ eis rõnem diligenter cogitans quid ipſo die cogitatione: locutione: opere: vel omiſſione deliquerit publice vel priuatim. Per ſingulas noctes lacrimis lectũ ſuum lauans: hoc eſt ſingula pctã lacrimis ⁊ doloꝛe purificans diligenter de ſingulis computet. In ſequenti capitulo de apertis publice de occultis vero ſecrete cõfeſſionẽ facturus: in quo capitulo que publice deliquerit: manifeſte reuelet et tanq̃ aſſiſtens iudici in oĩbus ſe ibi habeat loquatur vel reſpõdeat vel ꝓclamet. Clamoꝛ cõfeſſionis eius interius et exteriꝰ oleo caritatis ſit vnctus. A nemine qualecũq; munus accipiat neminẽ familiarem habeat. In oĩbꝰ notã fugiat ſingularitatis vel admirationis loquens nihil dicat. vnde multum eruditꝰ multũ ve religioſus poſſit putari. ad interrogata paucis reſpondeat v̄bis. Si de ſcripturis: ſi de moꝛibus agatur aurem pꝛeparet non linguã. Cũ loquitur non ſtudeat eloquẽtie: ſed ſermo eius ſit potius ruſticanus q̃ vꝛbanꝰ. In oĩbus agendis ſtudeat non curialis videri: ſalua tñ honeſtate. Fugiat oẽs hoĩes in poteſtate poſitos maxime ſeculares. Sectetur cõmunia, cõmunes laboꝛes: cõmunes lectiones: ⁊ ceteras obſeruãtias in quibus non ſit vitula effraym docta diligere triturã .i. ad hmõi nõ cõſuetudinem: ſed deuotione trahatur. Oꝛationeſq; q̃ q; imperantur pꝛimo loco habeat ac ſibi blandiatur de priuatis oꝛatiõibus ſuis que in ſecundo loco habẽde ſunt ei: cum in pꝛeceptis oꝛatiõibus negligẽs ⁊ deſidioſus fuerit. Si familiaritas hoĩm interdicitur multo magis mulierum. Sit ei facies cõis cum ceteris interiꝰ vo diſſimilis. hoc eſt Nõ nimia grauitate ſit facies eiꝰ ꝯtracta: nec leuitate diſſoluta: ſed quadã mediocritate bona regatur vt de beato Martino legitur. Faciem eius nõ obfuſcauit meroꝛ: nec riſus leuigauit. Prudẽtis erit aĩe theſaurũ ſuũ ſolicite conſeruans moꝛe Moyſi coꝛnutam velare faciẽ .i. quodam riſu qui tamẽ ſit modeſtus interioꝛem gloꝛiã et mentis grauitatẽ abſcondere. Cõparanda eſt dies inſtans diei pꝛeterite: vt ex earum collectione depꝛehẽdere poſſit homo ꝓfectum ſuum ſiue defectum. In omni actu vel cogitatu ſuo ſibi deum adeſſe memoretur. Omne etiã tempus in quo de deo non cogitat computet ſe certe perdidiſſe ac etiam inde deo rationem diſtricte redditurum. Si autem tedio fuerit affectus componat ſe meditando de petra ſupꝛa quã ſolent moꝛtui lauari et cogitet quomodo tractentur, vſu ſepeliendi quomodo mittet moꝛtui caput cadãt bꝛãchia rigeant crura tibie iaceant quomodo induatur ꝯſuiatur quomodo deferatur humandũ quomodo componatur in tumulo: quomodo puluere tegatur hec ⁊ his ſimilia intimo coꝛde cogitata: non ſolũ depellũt tediũ ab homine: ſed etiam facient cum feruẽtem ad omne opus bonũ. Fuge vero ſi quando q; incidant ferende referende nunq̃. Fac ad quod veniſti. Hec Bern. Et vt hoc implere poſſis: neceſſe eſt in pꝛimis dñm deum diligere ex toto coꝛde: tota anima tota virtute: deinde ꝓximũ tanq̃ teipſũ deinde nõ occidere: non adulterari: non facere furtum: non concupiſcere: non falſum teſtimonium dicere: honoꝛare omnes homines et quod ſibi quis fieri nõ vult: alijs ne faciat. Abnegare ſemetipſum ſibi vt ſequatur chꝛiſtũ coꝛpus caſtigare: delicias nõ amplecti: ieiuniũ amare: pauperes recreare: nudum veſtire: infirmũ viſitare: moꝛtuũ ſepelire: in tribulatõe ſubuenire: dolẽtẽ cõſolari: a ſeculi actibus ſe facere alienum: nihil amoꝛi chꝛiſti pꝛeponere: iram non perficere tempus non reſeruare: dolum in coꝛde non tenere: pacem falſam non dare: caritatem non derelinquere: non iurare ne foꝛte periuret veritatem ex coꝛde ⁊ oꝛe ꝓferre: malum pꝛo malo nõ reddere: iniuriam non facere: ſed et facta patiẽter ſufferre: inimicos diligere: maledicentes ſe nõ maledicere: ſed magis benedicere: perſecutionem pꝛo iuſticia ſuſtinere non eſſe ſuperbum: non vinolẽtum: non multum edacem: non ſõpnolentũ: nõ pigrũ nõ murmuroſum nõ detractoꝛẽ: ſpem ſuã deo ꝯmittere. Bonũ aliq̃d in ſe cũ viderit deo applicet nõ ſibi. Malũ vo factũ a ſe ſp̃ ſciat ⁊ ſibi reputet: diẽ iudicij timere: gehẽnã expaueſcere: vitã eternã cũ ꝯcupiſcẽtia ſpũali deſiderare: moꝛtẽ quotidie añ oculos ſuſpectã hẽre. actꝰ vite ſue oĩ hoꝛa cuſtodire: in omni loco deũ

N. H. re pert
instrumenta bo=
norum operum quae
recenset S. Bened,
cap. 4. suae Regul

ſe reſpicere ꝓ certo ſcire. Cogitationes malas cordi ſuo aduenientes mox ad xp̄m allidere et ſeniori ſpirituali patefacere. Os ſuum a malo vel prauo eloquio cuſtodire: multū loqui nō amare vana verba aut riſui apta nō loqui. Riſum multū aut excuſſum nō amare: lectiones ſacras libenter audire: orationi frequēter incūbere: mala ſua preterita cum lachrimis vel gemitu quotidie in orōne deo cōfiteri de ipſis malis de cetero emēdare: deſideria carnis non ꝑficere: voluntatem ꝓpriā odire: preceptis ſuperioris i oībus obedire: etiā ſi ipſe ꝙ abſit aliter agat: memores illi⁹ dñici precepti: que dicunt facite: que aūt faciūt facere nolite. Non velle dici ſanctū anteꝗ̄ ſit: ſed prius eſſe: quod verius dicatur precepta dei factis quotidie adimplere: caſtitatē amare: zelum ⁊ inuidiā non habere: cōtētionem nō amare: elationē fugere: ſeniores venerari: iuniores diligere in xp̄i amore: ꝓ inimicis orare: cum diſcordantibus ante ſolis occaſum in pacem redire: ⁊ de dei mīa nūꝗ̄ deſꝑare. Ecce hec ſunt inſtrumēta artis ſpiritualis que cum fuerint a nobis die noctuꝗ inceſſabiliter adimpleta ⁊ in diem iudicij reconſignata: illa merces nobis a dño recōpēſabitur quā ipſe ꝓmiſit ꝙ oculus non vidit nec auris audiuit nec in cor hoīs aſcendit: ꝗ̄ preparauit deus diligentibus ſe.

De bono inuito qđ religioſus facit⁹ et qđ religioſus maiorem mīam cōſequitur ꝗ̄ ſecularis. Cap. xxxv.

A Quod monacho ꝓſit bonum quod inuitus facit Anſelmus in libro in ſimilitudinibus ita declarat dicēs. Cōtingit aliquādo quēpiam abundare malis hūoribus vt niſi ſecetur aliter ſaluari non poſſit: vt ergo ab eis videlicet humoribus ex toto poſſit mundari ſponte ſua ſe prius facit ligari rogans etiā eos qui ſunt eum ſecturi vt nō eū dimittant quicqđ ip̄e dicat donec eum ꝑfecte ſecuerint. Cum ergo putredinem pūgere ceperint et reſecare clamat et dicit ſe prius nihil mali habere cōminaturꝗ eos: niſi eū dimiſerint occidere. Sed qui cū hec dicere ꝓpter dolorē ſciunt non verba illius attendūt ſed vt ceperant putredinē ꝑfecte abſcindūt. Cūꝗ ad plenū mundatus melius habuerit eiſdem quos antea minabatur gratias agit ꝙ non eū ad voluntatē ſuā dimiſerint. Quid ergo. Nunquid non ideo ꝓdeſt ſibi ſectio: qr eam tollerauit inuitus cum eam tollerandā ſe fecit ligari ſpontaneus prodeſt reuera qa ꝑ eam abſciſa eſt infirmitas ⁊ reperta ſanitas. Similiter autē pleruꝗ cōtingit vt aliquis ſe mūdet vitijs et intelligit ꝙ aliter ſaluari nō poterit niſi a ſe ferro diſtrictioris penitētie fuerint reſecata: vt ergo inde purgari ꝑfecte queat alicubi in monaſterio ſponte ſua ſe alligat ꝓfeſſionē eteni faciens ſtabilitatem morūꝗ conuerſionem ꝓmittit: ſeꝗ intra monaſterij clauſtra eo tenore recludit: vt medici ſpirituales: videlicet ſui paſtores qui eum corrigere debent quicqđ ipſe poſtea dicat nō eū dimittāt: ſed ei⁹ vitia reſecent et emēdent. Ac pleruꝗ cū eum ceperint ad meliora ſtimulare et eius vitia corripiendo reſecare: recalcitrat atꝗ iraſcitur dicens ſe nō eſſe culpabilem vnde reprehēditur: ipſoſꝗ qui eum arguunt aliquādo ⁊ ꝑimere minātur. Hij vero qui hec eum ꝓferre ꝓpter ordinis diſtrictionem cognoſcunt: nō ideo dimittunt: ſed ab eo diſtricte nō ſtultitiā vt ꝗ̄ ualent nunc hoc: nunc illo modo abſcidunt. Cum itaꝗ fuerit emendatus a vitijs et mitior factus: ad ſe reuerſus eiſdē gratias reddit quibus iraſcebatur: ꝙ eum reprehēſum correxerint. Quid ergo Nunqđ non ideo ſibi ꝓderit illa tanta diſtrictio qui eum infirmitate carnis deuictus inuitus ſuſtinuit cū ad eam ſufferendā ſpōte ſua in monaſterio ſe alligauerit. Proderit itaꝗ qr per eam .ſ. diſtrictionem non ſolū liberatur ab oī infirmitate vitiorum: ſed etiam redit ad veram ſanitatē virtutum. Sed dicit aliquis meli⁹ eſſet vt deo ſine ꝓfeſſione ſeruiret ſpōtane⁹ ꝗ̄ in monaſterio ꝓfeſſione ſe alligans ſeruire cogeretur inuitus. Sed huic opinionio reſpondet idem Anſelmus ibidē dicēs: ꝙ tāta diſtantia eſt inter illum qui non vult facere deo ꝓmiſſionem ſeruiendi ſibi: ⁊ illū ꝗ libenter ꝓmiſſionē facit: ꝗ̄ta eſt inter duos hoīes qui ambo ex debito debēt ſuire vni domino Sed vnus eoꝝ accedit ad eum ⁊ dicit. Dñe tibi ex toto corde ſeruire volo: ſed me tibi fidelē ꝓmittere nolo: qr ſi hoc tibi ꝓmitto: ⁊ poſtea peccarē: grauius delinquēs grauiori pena dignus exiſterē. Ego aūt melius potero ſeruiam tibi. Sed quādo peccauero tibi iudica me vt illū qui eſſe fidelem minime ꝓmiſit. Alter vero venit ⁊ dicit. Dñe ex toto corde meo te diligo: tibiꝗ fidelitatem ⁊ ſubiectionem ꝓmitto: vt ſi aliqñ fecero ꝯtra ꝑceptum tuum nō me iudices vt alienū: ſed emendes vt ꝓprium ſeruum. His itaꝗ dictis euenit vt ambo idem peccatū poſtea faciāt: ac deiñ penitētes ad mīam dñi veniāt. Dicit itaꝗ dñs illi qui ſibi fidelitatem pro=

mittere noluit: quare hoc feciſti? at ille. Dñe inquit confiteor qꝫ deliqui: ſed tamen me tibi debitorem eſſe nõ promiſi. Cui dominus ideo noluiſti mihi fidelitatẽ ꝓmittere vt poſſes contra me liberius peccare. Ergo et ego cõtra te non vt erga meũ: ſed vt aduerſ⁹ alienum agã: totumq; quod erit mei iuris vſq; ad vltimũ quadrantẽ exigam hoc ita iudicato: cõuertitur ad alium et dixit. Et tu ſerue qui michi fidelitatẽ ꝓmiſeras ⁊ ideo tibi magis cauere debueras: quare hoc feciſti? At ille. Domine ait: cõfiteor reuera me deliquiſſe: tibiq; fidelitatẽ promiſiſſe: ſed poſtq̃ me peniteat qꝫ deliqui: debeo ego peius pati qꝫ tibi fidelitatẽ anteq̃ deliquiſſem ꝓmiſi: q̃ ille qui hanc tibi noluit promittere. Ideo quippe me volui eſſe tuum: vt ſi quãdo peccarẽ: nõ me iudicares vt alienũ: ſed emendares vt propriũ. at dñs ita eſt inquit vt dicis. Cũ ergo voluero: de te vindictã accipiã vt de meo. Sic autem et deus ꝓfeſſum monachũ et nolentem ꝓfiteri iudicat. ſi contra ſe eos peccaſſe peniteat. Nõ ſolum autẽ ꝓfeſſum mitius iudicat nõ profeſſo: ſed ⁊ quolibet laico adhuc in ſeculo cõſtituto. licet enim vterq; idẽ peccatum cõmittat ſi tamẽ ex toto corde monachum deliquiſſe peniteat: ſuũq; ordinem cui ſe ſubdidit feruenti amore cuſtodiat maiorem q̃ laicus miſericordiã cõſequet quantumlibet ille peniteat: ſecularibus adhuc detentus. Si vero penitere profeſſus noluerit maiori q̃ laicus dãpnationi ſubiacebit. hec Anſelmus. ¶ Sequit hic epiſtola ſcti Macharij ad religioſos in qua precognoſcere qs poteſt varias tẽptatiões quas ſuſtinere nos oportet: et qđ abſq; grandi humilitate paciẽtia atq; perſeuerãtia nõ valebimus ad perfectionẽ pertingere ſicq; eadẽ epiſtola. Capitulum. xxxvj. et vltimũ huius partis.

A IN primis quidem ſi ceperit homo ſemetipſum agnoſcere cur creat⁹ ſit. ⁊ factorem deũ ſuum: tũc incipiet penitere ſuper his que commiſit in tẽpore negligentie ſue. Sic demũ benignus deus dat illi triſticiã ꝑ peccatis. Et poſt hec: iterum per ſuam benignitatem donat illi afflictionẽ corporis in ieiunijs et vigilijs et orationis inſtantiã et cõtemptũ mundi: et vt libens illatas ſibi iniurias ſufferat. et vt odio habeat omẽ refrigerium corporale et vt diligat planctũ magis q̃ riſum. Poſt hec tribuet illi deſideriũ fletuum planctũq; et humiliationẽ cordis ⁊ humilitatẽ et vt trabem oculi ſui cõſideret non alterius feſtucam nitatur eruere et dicat ſẽper. Quoniã iniquitatẽ meã ego cognoſco: et peccatũ meũ contra me eſt ſemper. Et vt diem exitus ſui in mente habeat: ⁊ quomodo in cõſpectu dei occurſurus ſit: ſed iudicia et penas deſcribat in conſpectu mẽtis ſue: nec non etiam meritos honores qui dandi ſunt ſanctis. Si igitur viderit deus quoniã hec illi ſuauia ſunt: tẽptat eum ſi abrenũciat voluptatibus et reſiſtit aduerſus impugnãtes huius mũdi principes. qui vinxerũt cũ pri⁹ Sed ⁊ eſcarũ varias delectatiões que emolliti faciunt cor et prorſus ꝓpe modum vinci laſſitudine corporis ⁊ lõginquitate corporis: dicẽtibus illi cogitatiõibus ſuis. Quãto tẽporis ſpacio hunc laborem ſufferre poteris. Et quia arduũ laboris ſit vt mereatur quis inhabitatorẽ habere deum: et preſertim. tu q̃ multa peccaſti: ⁊ quanta tibi poſſunt remitti peccata a deo. Si autem cognouerit qꝫ cor illius firmũ eſt in timore dei: ⁊ non dimittit locũ ſuum: ſed fortiter reſiſtit: tunc veniunt illi ſub occaſione iuſticie cogitatiões dicẽtes Peccaſti quidẽ ſed penitentiã egiſti iam ſanctus es. Et faciunt illũ recordari quorundã hoim peccata: qui nõ egerunt penitẽtiã: ſuperſeminantes illi in corde vanã gloriã. Nõ ſolum hoc: ſed etiã faciunt quoſdã hoies laudare eum ſubdole: ⁊ ꝓuocare eum ad opera que ferre non poteſt immittẽtes illi cogitationes non veſcendi ⁊ nõ bibendi et vigiliarũ et multa alia que longum eſſet dicere ⁊ facilitatem illi ad hec ꝑficienda tribuunt. ſi quomodo eum ad hec alliciant precauẽte ſcriptura ⁊ dicente. Ne declinaueris neq; ad dexteram neq; ad ſiniſtram: ſed rectum iter ingredere. Si autem benignus deus proſpexerit. quia nulli eorum acquieuit: cor illius ꝓbat⁹ redditur dicẽte dauid et de hmõi tẽptationibus ſignificante. Probaſti cor meũ et viſitaſti nocte: igne me examinaſti ⁊ non eſt inuenta in me iniquitas. Si vero hec omnia bella ſuggreſſa fuerit anima mea: tunc incipiunt illi immittere aduerſarie cogitationes fornicationis deſiderandum ⁊ nephandum ſtuprũ. In his igitur omnibus infirmatur anima: et cor tabeſcit. vt impoſſibile ſibi credat eſſe cuſtodiam caſtitatis ſubiũgentes illi vt dixi tẽporis prolixitatẽ virtutũ variũ laborem ⁊ qꝫ grande ſit onus ipſarũ et importabile: ſubiungentes illi infirmitatẽ corporis ⁊ fragilitatem nature. Si autẽ has impugnationes nõ laſſauerit: tunc benignus ⁊ miſericors deus mittit illi virtutẽ ſuam ſanctã et confirmat cor ipſius: ⁊ dat illi leticiã et refrigeriũ ⁊ poſ ſibilitatē: vt fortior inimicis inueniatᷣ: vt aduerſus eum illoꝝ impugnatio nō preualeat timētibus eis que habitat in eo virtutē: ſicut et ſanctus Paulus dicit. Contēdite: et accipietis virtutē. hec quippe eſt virtus: quā beatus petrus loquitᷣ dicens. hereditatē incorruptam et imarceſſibilē conſeruatā in celis: in vobis qui in virtute dei cuſtodimini per fidē Tunc benignus et clemēs deus ſi viderit qꝛ cor ipſius corroboratū eſt ſuper inimicos ſuos paulatim ſubtrahit virtutem. que illi opitulabatur et cōcedit inimicis īpugnare cum varijs cōcupiſcētijs necnō et vane glorie cupiditate et ſuperbia ceterarum ꝙ que ad perditionē trahunt vt ꝓpe modū aſſimuletᷣ naꝫ que ſine gubernaculo in ſcopulis huc illucꝙ offendit. Cum autē cor illius emarcuerit in his et vt dicam defecerit ad ſingula tēptamenta inimici: tunc hoīm amator deus curam habēns creature ſue īmittit illi ſanctaꝫ virtutē et cōfirmat eū ſubijciēs cor ⁊ animā et corpus ipſius et oīa mēbra eius. ſub iugo paraclyti: ipſo dicēte. Tollite iugū meū ſuper vos et diſcite a me: qꝛ mitis ſum ⁊ hūilis corde. Et ſic demū benignus deus icipiet adaperire oculos cordis ipſius: vt intelligat quoniā ipſe eſt qui cōfirmat eū et tunc vere incipiet noſſe homo honorē dare deo cum oī humilitate et gratiarū actiōe ſicut dauid dicit. Sacrificiū deo ſpiritus ꝯtribulatus. Ex hoc enim labore prelij: humilitas et contribulatio et māſuetudo efficitur. Cū hijs igitᷣ oībus fuerit probatus tunc incipiet illi ſpūs ſanctus reuelare eccleſiā. hoc eſt que ſanctis iure merito ꝙ debētur ⁊ his qui ſperāt ſuper miſericordia eius: et tunc reputat ſecum homo dicens illud apoſtolicū. Quia nō ſunt cōdigne paſſiones huius tēporis ad futuram gloriā que reuelabitᷣ i nobis. Et illud dauid Quid eni michi eſt in celo: et ego a te qd voluī ſuper terram hoc eſt. O dñe ꝗnta michi paraueras in celo: et ego quid a te querebaꝫ in vita mortali. Et ſic etiā incipiēt illi reuelare tormenta: que paſſuri ſunt peccatores: et multa alia que me tacente: ſctūs vir itelligit. Poſt hec vero omnia: incipiet paraclytꝰ inire pactū cum puritate cordis ipſius ⁊ aīe firmitate et ſanctitate corporis et cum ſpūs eius humilitate et facit eum ſuggredi omnē creaturā. Et non vt loquatur os eiꝰ opa hominū: et vt recta videat oculis eius et ori ſuo ponat cuſtodiā: et iter rectū faciat greſſibus ſuis et vt iuſticiā habeat manuū ſuaruꝫ hoc eſt operū et orationis inſtātiā necnō ⁊ aſſictionē corporis et vigiliarū frequentiaꝫ. Et hec diſponit cum eo in mēſura et diſcretione et non in turbulentia: ſed in quiete. Si vero mens ipſius diſpoſitionem ſancti ſpūs contempſerit: tunc virtꝰ que in eum collecta fuerat diſcedit. et ſic pugne efficiuntᷣ in corde eiꝰ et cōturbationes et conturbant eū paſſiones corporis per momēta ſingula ex īpugnatione inimici. Si autē cōuerſum fuerit cor eiꝰ et obtinuerit precepta ſancti ſpūs ꝓtectio domini fiet ſup eum. Et tunc homo agnoſcet ꝙ indeſinēter adherere deo bonū eſt quoniā ipſe eſt vita eius: dicente dauid. Clamaui ad te et ſanaſti me. et iterū. Quia apū te eſt fōs vite: igitur ſcḋm meū conſiliū niſi homo grādem poſſederit humilitatē et cuſtodiā poſuerit ori ſuo et cordi timorē dei: ⁊ in eo ꝙ ſe ꝓbat excellere ceteris non ſe ꝓferat tanꝗ aliquid boni fecerit ⁊ iniurias ſibi illatas libenter ſufferat et prebeat ꝑcutienti ſe aliam maxillam et ad oīe opus bonū violēter erūpat et diripiat et animā ſuā in manu portet quaſi quotidie moriturus et vana reputet oīa que ſub hoc ſole cernuntur et dicat. Cupio diſſolui et eſſe cum xp̄o: et michi viuere chriſtus eſt ⁊ mori lucrū: non poterit ꝓcepta ſeruare ſpiritusſancti.

¶ Finis quarte partis.

¶ Incipiunt capitula quinte partis libri.

De ſciētia vtiliſſima hoī mortali: que eſt ſcire mori. Cap. p̄mū.
De lamētatione moriētis et quō moriēs ſe totaliter mīe dei committat: paſſionēq; xp̄i īter ſe ⁊ diuinū iudiciū interponat. Ca. ij.
De cōſciētia mundanda et quid ſit oſculum iuſticie et pacis. Cap. iij.
De ſeptem columpnis circa edificationē cōſcientie erigendis. Cap. iiij.
Quomodo edificat̄ bona cōſciētia et ꝙ multi querunt ſcientiam: pauci vero ꝯſcientiam et ꝙ vnicuiq; ſit liber ſua cōſciētia. Cap. v.
Quod nulla ſcientia melior eſt: ꝙ vt cognoſcat homo ſeipſm̄. ⁊ per cognitionē ſui homo pertingit ad cognitionē dei. Cap. vi.
De formula cōpēdioſa vite ſpūalis: et ꝙ homo ſemꝑ debet ad puritatē cordis aſpirare ⁊ que obſuāda ſint ad puritatē cordis obtinēdam et ꝙ tria faciunt mētē ſtabilē. Cap. vij.
De cōpūctiōe ⁊ quot ſūt ei⁹ genera: ⁊ deteſtatione riſus iordinati et diſſolutiōis. Ca. viij.
De lectiōe et ſtudio legēdi ⁊ ꝙ ſepe debemus legere ea precipue que nos inſtruūt ad amorem dei vel ad correctionē morū. Cap. ix.
De oratiōe ⁊ ei⁹ diffinitiōe atq; cōmēdatiōe ⁊ quod petitiōes cordis in trib⁹ cōſiſtunt. x.
De vtilitate oratiōis et de his quib⁹ orantis intētio tp̄e oratiōis eſt aſtringenda: atq; de preparatiōe ante orationē faciēda. Cap. xi.
Sequit̄ videre quū vbi et quomodo ſit orādū et de attentiōe orandi. Cap. xij.
De oportunitate orandi et ꝙ dei ſeruis ita ꝓprium eſt orare ſicut canib⁹ latrare ⁊ ꝙ oratio ex caritate ꝓ aliis fuſa multū deo placeat et ꝙ deo debem⁹ eſſe in orādo importuni ⁊ de aliis notabilib⁹ ad orōnē ꝑtinētib⁹. Ca. xiij.
De impedimētis oratiōis quib⁹ ipſa oratio fruſtratur ⁊ de hiis qui vanis cogitationib⁹ i orōne vexantur ⁊ de hiis q̄ nimis cito dimittūt ſeu reliquūt vocalē orationē ⁊ ꝙ horas canonicas deuoti⁹ dicere debemus. ꝙ aliquas alias horas ſpeciales. Cap. xiiij.
Alius modus oratiōis vocalis q̄ nō conſiſtit in determinata locutiōe ſed ſequit̄ interiores motus illorū qui ſunt in deuotiōe. necnō ⁊ de modo orandi q̄ ſolū cōſiſtit intrinſecus i corde ſine oris voce ⁊ de ſpeciebus fructuoſis ⁊ infructuoſis orationis. Cap. xv.
De gratiarū actione ⁊ ꝙ octo ſunt: que poſſūt hoīez icitare ad grat. arū actiōez. Ca. xvi
Quod meditatio paſſionis xp̄i nouit̄ conuerſis melior ſit ꝙ alie meditatiōes ⁊ ꝙ diuerſi diuerſimode meditent̄. ⁊ ꝙ ille meditatiōes vtiliores ſint i q̄b⁹ maior ſuauitas ſētit̄. xvij.
De modo q̄rēdi ieſū ⁊ ꝙ cū ſeꝑ magis ac magis deſiderare debeam⁹ ac etiā nomē ieſu q̄d demones fugat cōtinue i mēte retinere. xviij
De q̄buſdā auctoritatib⁹ ſanctoꝝ. Cap. xix.
De forma ꝯtēplandi dn̄icā paſſionē. ca. xx.
Quomodo verus xp̄i diſcipulus debet ſe cōfigurare ei ⁊ ꝙ frequēs memoria paſſionis xp̄i precipue valet ad triſticiam inordinatā expellendam et penam purgatorij diminuendam. Cap. xxi.
Quod ad dei amorē in nobis nutriendum et augendū nil ita valet ſicut bn̄ficiorū ei⁹ frequēs ⁊ diligēs cōſideratio et de modo meditandi ſuꝑ beneficiis quibus fecit nos cōnabiles et btitudinis ſue capaces. Cap. xxij.
De mō meditādi ⁊ regratiādi deo ſuꝑ ei⁹ paciēcia ⁊ lōganimitate q̄ hucuſq; nos eū grauit offēdētes lōganimit̄ ſuſtinuit et ꝙ nullū dz eē momētū quo ipz ñ hēam⁹ i mēoria. xxiij
Nō multū debem⁹ excitari ad amandū deū ex eo ꝙ xp̄s ꝓ nr̄a ſalutē dign⁹ ē icarnari. xxiiij
Nō meditatio paſſiōis dn̄ice magis nos accēdit ad ipſi⁹ amorē ꝙ cetera ei⁹ bn̄ficia nobis exhibita ⁊ ꝙ q̄cq̄d tribulatiōis patimur ſuaue erit nobis ſi ipſius iniuriarum intime recordemur. Cap. xxv.

¶ Expliciunt capitula quinte partis.

¶ Incipit quīta pars De ſciētia vtiliſſima hoī mortali eſt ſcire mori. Capitulū primū.

Pars quinta

Hec ſciētia videlicet ſcire mori: ſciētia vtiliſſima eſt ⁊ cūctis artibus ꝑferēda. Scire quidē ſe eē mortalē oīb⁹ cōe eſt cū nemo ſit q̄ ſemꝑ viuat vel q̄ hui⁹ rei fiduciā hēat: ſed pauciſſimos inuenies q̄ ſcire mori ſciāt: q2 hoc donū dei ꝑrarimū eſt. Diſcipulus. Quid ē ſcire mori. Sapiētia. Scire nāq; mori ē paratū hēre cor ⁊ aīaz oī tp̄e ad ſuꝑna vt quādocūq; mors venerit paratū ſe eē iueniat vt abſq; oī retractōe eā recipiat q̄ſi q̄ ſocij ſui dilecti aduētū deſideratū expectat. Sz ꝓ dolor i nōnullis religioſis: ſicut ⁊ i ſeculi hoīb⁹ vanis valde multos inuenies: q̄ mortē hāc tm̄ abhorrēt: vt vix eā admittere velit. Diſcedere de hoc mūdo nolūt q2 ſcire mori nōdū didicerūt. In vaniloquiis iocis et ſcurrilitatib⁹ ac ceteris ſimilibus ſuꝑuacuis rebus multū de tēpore ſuo expēdūt et iō cū extimplo mors ſuꝑuenerit: q2 male paratos iuenit: miſerā aīam de corpore rapit et ad gehēnā deducit ſicut ⁊ quōdā tibi quoq; frequētius frenū ipoſuerat ⁊ te ſecum abducere volebat: ſi man⁹ miſerationū dn̄i nō obſtitiſſet. Tu aūt nūc vacua vacuis reliq̄s et doctrinē meā intendas que non magis ꝓderit ꝙ aurum electū et pre libris oim̄ philoſophorū. Et vt ardentius te mea doctrina moueat: et in corde tuo ſemꝑ fixa ꝑmaneat ideo ſub exēplo ſenſibili doctrine huiꝰ miſteriū tibi tradam: quod tibi valde proderit ad ſalutis initiū et ad cunctarū virtutū ꝑficiet ſtabile fundamentū: vide ergo nunc ſimilitudinem hoīs moriētis: et tecū pariter loquentis.

B Diſcipulus hec audiēs: cepit ſe ab exterioribus colligere et in ſeipſo ſimilitudinē poſitam diligētiſſime cōſiderare. Erat autem ante eū ſimilitudo iuuenis pulcherrimi: qui morte ꝑuentus in ꝓrimo migratureꝰ erat: et de ſalute aīe ſue michil diſpoſuerat qui voce hmōi miſerabili clamabat. Circūdederunt me gemitus mortis: dolores inferni circūdederunt me. Heu me deus eterne: ad quid in hunc mundū naſcebar? Natus ex vtero cur non ſtatim perij? En principiū vite mee fuit cum fletu et dolore: nunc autē finis et exitus meus extant cum miſerabili planctu et merore. O mors quam amara eſt memoria tua cordi iocundo: et in delicijs nutrito: horribilis preſentia tua ei qui et etate iuuenis ⁊ robore fortis et qui potitur ſucceſſibus proſperis. O quā parū crediddiſſem: ꝙ tam cito mori debuiſſem. Sed nunc. O mors miſera repente quaſi ex inſidijs irruiſti ſuꝑ me. Cōꝓhendiſti atqꝫ mille funibꝰ ligaſti ⁊ ī vinculis ferreis tecū trahis: ſicut trahi ſolet dāpnatus ad ſuppliciū mortis. Nunc pre dolore cōploſis manibus rugitū emitto cupiens mortem effugere: et non eſt locus diffugiendi. Circūſpicio ad oēm plagam: et defecit conſolator et adiutor. Firmum eſt: mutari nō pōt vocē mortis horribilē audio intonātem atqꝫ dicentē. Filius mortis es tu: nec opes: nec ratio: nec cognati: nec amici valebūt te liberare de manu mea. Finis venit: venit finis. Decretum eſt fieri oportet. O mi deus oportet me iam mori. Nō pōt hec ſententia mutari. Debeo iam de hoc mūdo tā cito recedere? O mortis imēſa crudelitas: o īpietas et indignatio miſerāda. Parce queſo ꝑce iuuentuti: ꝑce nōdū mature etati. Non ſic crudeliter agas: nec me ſubtrahas ab hac luce tā improuiſe.

C Diſcipulus hec audiens cōuerſꝰ ad eum dixit. Amice verba tua nō michi videntur ſape diſciplinā. Neſcis qꝛ equū eſt iudiciū mortis: ꝑſonā non accipit: nec alicui ꝑcit: ſed ſe equaliter omnibus ꝯdiuidit. Nec iuuenis aut ſenis miſeretur ignorat nobiles ⁊ potentes nō veretur: diuitem vt pauperem ſimiliter perdit quinimmo plures ante perfectam cōpletionem annoꝝ ſuorum de medio ſublati ſunt. An putabas ꝙ tibi ſoli mors parcere deberet: ⁊ tabernaculū tuū facile ingredi nō auderet. Et ꝓphete mortui ſūt. Reſpondens autem ſimilitudo morientis dixit Vere conſolator onerolus es tu: nec verba mea ſonant imprudentiam: ſed hij potiꝰ inſipientibꝰ ſimiles cenſendi ſunt: qui impie vſqꝫ ad mortē vixerūt ⁊ que digna ſūt morte egerūt: nec tn̄ timent mortem vicinā. Leci ſunt iumētis inſipientibus ſimiles: nouiſſima ſua ⁊ que poſt mortem ventura ſunt: non prouidentes. Nō defleo iudiciū mortis ſed fleo dāpna indiſpoſite mortis. Non ploro ꝙ hinc exiturus ſū ſed plango ⁊ lugeo dāpna dierū que inutiliter ⁊ ſine omni fructu pertrāſierunt. Qualiter vixi. Erraui a via veritatis et iuſticie lumen non luxit michi: laſſatus ſum in via iniquitatis et ꝑditionis et ambulaui vias difficiles: viā aūt dn̄i ignoraui. Heu qđ profuit michi ſuꝑbia. aut qđ diuiciarū iactantia contulit michi. Tranſierūt oīa illa tanquam vmbra: ꝑteriēs. Ideo ſermo meꝰ nūc in amaritudine eſt: et verba mea plena ſunt dolore. Propterea meſtū factū ē cor meū: et iō cōtenebrati ſūt oculi mei Quis michi det vt ſim iuxta dies antiquos: qn̄ ſtola fortitudis et decoris indutꝰ eram et annos plurimos ante me habeā: vt ꝓcognoſcere poſſem mala q̄ irruerūt ſuꝑ me in hac hora: Nō curabā tempis ꝑcioſitatē immēſā: ſed datis flatibꝰ naui. et freno cōcupiſcētie laxato: dies in vanitate deducebā. Nūc autem ſicut piſces capiunt hamo et aues laq̄o ſic captꝰ ſum in tpe malo qđ in extimplo ſuꝑuenit. Tempꝰ preterit dilapſū eſt: reuocari a nullo hoīm pōt. Nō fuit hora tam breuis: in qua nō ſpūalia lucra. ſuo valore icōparabiliter oīa terrena excedencia cōparare potuiſſem. O mideꝰ q̄re neglexi. q̄re tardaui. quamobrem diſſimulaui. Cur tot gracioſos dies lōgiſſimis ⁊ vaniſſimis locatiōibꝰ expendi. et memetipm̄ in tantū neglexi. O cordis mei gemitꝰ inenarrabilis quare ſtuduī vanitati: et q̄re nō tota vita mea didici mori. Eya vos omnes q̄ adeſtis et meam miſeriam videtis q̄ florem iuuētutis adhuc gaudetis et qui adhuc tempꝰ aptū habetis: me reſpicite. meaſqꝫ miſerias cōſiderate: et in meo ꝑiculo dampnū veſtrū declinate. Felix quē faciūt aliena pericula cautū. Florem igitur iuuentutis veſtre cū deo expendite. Corpus ſacris actionibus occupate: ne ſimilia faciẽtes ſimilia patiamini. heu grata iuuẽtus qualiter te perdidi. verba increpationis iuuentus laſciuiens odiuit. docentibus me acquieſcere nolui: pie admonẽtibus inclinare aurem neglexi. deteſtatus ſum diſciplinam: et increpationibus non acquieuit coꝛ meum. O mi deus nunc in foueam pꝛofundã cecidi laqueum moꝛtis incurri. Melius michi erat ſi natus non fuiſſem ꝛ in vtero matris periſſem: q̄ ꝙ tempus michi ad penitentiã cõceſſum tam inutiliter expendi: et ipſo in ſuperbia abuſus ſum. Ecce oẽs moꝛimur et quaſi aque dilabimur in terram que non reuertentur: nec vult deus perire animã: ſi retractat cogitans ne penitus pereat qui abiectus eſt: audi ergo vocem meam, et age penitentiam de tranſactis: et conuertere ad dominũ deum tuũ: quia benignus et miſericoꝛs eſt: A et ſi finis fuerit bonus: ſufficit ad ſalutem. Ad hec ſimilitudo pꝛedicta reſpondit. Quis eſt hic ſermo quem loqueris. Debeo penitere: debeo me conuertere. Nonne vides anguſtias moꝛtis me pꝛementis. Ecce timoꝛe et hoꝛroꝛe moꝛtis tam vehementer perterritꝰ ſum vinculis moꝛtis alligatus ſum et anxietatibus nimijs mens mea pꝛemit̃: vt quid agendũ ſit: penitus non videam. ſed queãdmodũ ꝑdix cum ſub vnguibꝰ accipitris mox diſcerpenda cõpꝛimit̃: pꝛe anguſtia moꝛtis quodãmodo exanimis redditur. ſic oĩs ſenſus meus a me receſſit nil cogitans niſi hoc ſi quomodo euadere poſſem moꝛtis diſcrimen: quod tamen euadere nequeo. O felix penitentia et conuerſatio matura: qꝛ ſecura. Qui tarde penitẽtie ſe committit: dubius ꝛ incertus erit. qꝛ neſcit vtrum vere vel ficte peniteat. Ve michi qui tam diu vitam meã coꝛrigere diſtuli: ꝙ tam diu ſalutem meã retardaui. O longanimis pꝛotractio emendationis mee. qualiter me neglexi: pꝛopoſitũ bonum ſine inchoatione voluntas ſine operatione ꝓmiſſa bona ſine executione: perdiderũt me. O cras cras quã longam reſtem feciſti: et in baratrum moꝛtis me pꝛocraſtinãdo ꝑtraxiſti: decepiſti me: et deceptus ſum. Nonne hec miſeria ſuperat oẽm miſeriã huiꝰ mũdi: nonne ſuper his merito affligitur coꝛ meum: et ſauciabitur anima mea. En oẽs dies mei pertranſierũt: triginta anni mee etatis dilapſi et ꝑditi ſunt: et miſerabiliter perierunt. Tranſierunt tam negligẽter ꝙ neſcio ſi vnq̄ diem ex oĩbus his expendi in voluntate dei in exercitio cunctarum virtutũ tã laudabiliter et perfecte: ſicut foꝛte potuiſſem et debuiſſem vel ſi vnq̄ placitum famulatũ cõditoꝛi meo exhibui tam gratũ et acceptum: ſicut ſtatus meus requirebat. O deus eterne q̄ verecunde coꝛam te et ſanctis oĩbus ad iudicium ſtabo: cum reddere rationẽ de trãſactis cõmiſſis et omiſſis cogar. Et quid adhuc dicam? In pꝛoximo eſt tribulatio mea B vt de hoc mundo recedam. Attendite ad me nunc queſo diligenter. Ecce in hac hoꝛa magis gauderem de bꝛeui oꝛatiũcula puta ſalutatione angelica deuote per me dicta: q̄ ſup milia auri et argenti. O mi deus q̄ta bona neglexi q̄ male accidit michi: hec non pꝛeuidi quando bene pꝛeuidere potui. Quot hoꝛas nunq̄ rediturus perdidi. q̄ modica facta et negocia inutilia tractans: tam multa et tam pꝛecioſa bona neglexi? Negocijs non neceſſarijs me implicaui ꝛ neceſſaria dimiſi. Alijs adiutoꝛiũ plus q̄ neceſſe fuit vel michi expediebat impendebã: et meipſm negligebam. eoꝛum manibus me cõmiſi et meipſũ perfecte iuuare neglexi. Vere nunc cognoui ꝙ ad magnitudinem pꝛemioꝛũ celeſtiũ plus michi contuliſſet ſollicita cuſtodia coꝛdis et omniũ ſenſuum meoꝛũ cum animi puritate q̄ hac neglecta vel per affectum inoꝛdinatum infecta: triginta anni quibꝰ quiuis alius per pꝛoſtrationes apud deum michi pꝛemiũ obtinere niteretur. Audite audite oĩes qui meis itereſtis miſerijs: quia tempus vt videtis michi deficit. Acceſſi ad omnes amicos requiſiui ſingulos de quibus ſpes michi erat: petens elemoſinam ſterilẽ. et tenuẽ michi dare de abundantia diuiciarũ ſpiritualiũ et bonoꝛum operum ſuoꝛũ: ĩ ſuppletionem egeſtatis mee. et in emendationem delictoꝛũ meoꝛum. et fruſtratꝰ ſum. Repulerunt enim me dicentes: ne foꝛte nõ ſufficiat nobis et vobis. O deus pijſſime miſericoꝛdiarum pater mitiſſime hec reſpice: et compatere patienti. O vos omnes cõpatimini michi ꝛ miſeremini mei: et q̄diu vires ſuppetunt et tempꝰ iuuat: congregate in hoꝛrea celeſtia theſauros celeſtes vt cum defeceritis: recipiant vos in eterna tabernacula et non relinquamini vacui in tali hoꝛa vobis ſuperuẽtura: ſicut me vacuum et bonis oĩbus pꝛiuatum videtis. Diſcipulus autẽ rurſus dixit ad eum. Amice dilecte video doloꝛem tuũ vehementẽ eſſe C nimis: et ideo ex coꝛde tibi cõpatioꝛ adiurãs te per omnipotentẽ deũ: vt des michi conſilium ne periculũ ſimile moꝛtis indiſpoſite ꝛ tam ſubitanee incurram. Ad hec imago moꝛientis reſpondit. Optimũ conſilium ſũma pꝛudentia et maxima pꝛouidentia in hoc cõſiſtit: vt per veram contritionẽ et puram ac integralem confeſſionẽ te diſponas ſanus et foꝛtis et per ſatiſfactionẽ condignã cuncta quoq; noxia a ſalute eterna te retrahentia ac impedientia pꝛoijcias ⁊ te iugiter omni tempoꝛe ſic teneas: ac ſi hodie in vnius diei ſpacio vel cras vel ad longius in hac ſeptimana diſceſſurus ſis de hoc mundo. Pone in coꝛde tuo ac ſi anima tua iam ſit in purgatoꝛio et decem annos foꝛnacem ignis ardentis in penam pꝛo delictis ſuis recceperit: et ſolus iſte pꝛeſens annus in adiutoꝛiũ tui ipſius ſit cõceſſus. Hic igitur ipſam continere crebꝛius inter flãmeos globos ardentem. et attende vocem ipſius miſerabilem ad te clamantẽ et dicentem. O amicoꝛũ omniũ dilectiſſime ſuccurre miſere anime tue memẽto incarcerate et pꝛebe auxilium deſolate. Ne diutius me permittas affligi in hoc carcere caliginoſo: quia derelicta ſum ab hoc mũdo. Nõ eſt qui fidelitatem oſtendat non eſt qui manũ poꝛrigat egenti. Singuli que ſua ſunt querunt et me deſolatum derelinquunt. Diſcipulus reſpondit vtiliſſima pꝛoꝛſus hec doctrina eſſet ſi quis eam per experiẽtiam haberet ſicut tu licet verba tua motiua valde et acuta videantur: parum tamen apud multos pꝛoficiunt Auertunt faciem ſuã ne videant in finẽ oculos habent et non vident aures habent ⁊ nõ audiunt diu ſe viuere arbitrantur et q2 moꝛtem indiſpoſitam nõ metuunt: ideo miſeri pꝛeuidere dampna ipſius contẽpnunt. Aut nuntius moꝛtis infirmitas grauis adeſt: cõueniunt amici et ſocij ad egrotum gratia viſitandi. omnes que bona ſunt pꝛophetãdo pꝛomittunt: et nequaq̃ moꝛtẽ adeſſe vel periculum iminere atteſtantur neq; ſibi timenduꝫ eſſe: ſed fluxum tranſeuntẽ vel qualẽcunq; humoꝛũ deoꝛdinationẽ aut mẽbꝛoꝛum aut neruoꝛum opilationẽ in bꝛeui tranſituram dicunt. Sic amici coꝛpoꝛis: anime autẽ inimici fiunt ⁊ miſerum negligunt q2 dum ſingulis momẽtis infirmitas ingraueſcit ⁊ egrotus ſemp̄ de conualentia ſperat: tandem exhauſtus impꝛouiſe deficit: et ſine fructu ſalutis ſpiritũ infelicem exhalat. Sic et hij auditoꝛes tui qui videlicet pꝛudentie humane innitũtur verba tua poſt doꝛſum pꝛoijciunt et nequaq̃ conſilio tuo ſalubꝛi acquieſcunt ad hec moꝛientis imago reſpondit. Idcirco cũ laqueo moꝛtis capti fuerint. cum irruerit repentina calamitas ⁊ interitus quaſi tempeſtas ingruerit quãdo venerit ſup̄ eos tribulatio et anguſtia clamabũt ⁊ non exaudientur eo q2 exoſam habuerint ſapientiã: ⁊ conſiliũ meũ audire contẽpſerint. Et ſicut nunc pauci valde inueniũtur qui ex verbis meis cõpũcti vitam ſuam in melius coꝛrigant: ſic reuera pꝛopter maliciã tempoꝛis et defectũ feruoꝛis ſpiritualis ac mundi ſeneſcentis malignitatem: pauciſſimi reperiunt̃ tam perfecte ad moꝛtem diſpoſiti qui in tanta abſtractione et coꝛdis deuotiõe exiſtant vt p̄ deſiderio vite eterne moꝛi cupiant et cũ chꝛiſto eſſe totis viſceribus concupiſcãt: ſed moꝛte amara pꝛeuenti indiſpoſiti inueniuntur: ſicut et ego pꝛeuentus ſum. Et ſi vis ſcire cauſã tanti et tam cõis periculi: ecce honoꝛis appetitio inoꝛdinatus coꝛp̄is cura ſuperflua amoꝛ terrenus et ſollicitudo nimia rei familiaris excecant multitudinis coꝛda diuerſa ⁊ ad hec perducunt diſcrimina. Tu vero ſi cum paucis ab hoc periculo moꝛtis indiſpoſite ſaluari deſideras audi conſiliũ meũ et hanc meaꝫ triſtem perſonam quã vides frequẽter oculis tuis obijcias et ad memoꝛiã iugiter reducas et ſtatim ſenties doctrinã meam tibi foꝛe vtiliſſimã. Ex ea nanq; pꝛoficies vt nõ ſolum moꝛi nõ timeas verum etiam moꝛtem cunctis viuentibus terribilem tanq̃ laboꝛis terminũ et eterne felicitatis initium expectabis et excipies cũ deſiderio coꝛdis tui hoc tantum facias vt me quotidie pꝛofunde recogites et verba mea diligenter aduertas et ea in coꝛde tuo conſcribas. Ex viſis in me doloꝛibus et anguſtijs conſidera: et pẽſa ea que tibi in pꝛoximo ſuperuentura ſunt. Memento iudicij mei: ſic enĩ erit ⁊ tuum: michi heri et tibi hodie. Reſpice in me et memento noctis huius quoad vixeris. O quaꝫ beatus es arſeni: qui ſemp̄ hãc hoꝛam ante oculos habuiſti. Beatus quẽ cũ venerit dñs et pulſauerit ianuam inuenerit vigilantẽ. Felix quẽ bene paratũ hec hoꝛa inuenerit q2 feliciter migrabit. Quacũq; enĩ moꝛte p̄occupatus fuerit in refrigerio erit: purgabit̃ et ad viſiones glorie dei diſponetur et a ſanctis angelis cuſtodietur: et a ſupernis ciuibus deducet̃ et a celeſti curia ſuſcipietur: exitus ſui ſpũs: erit eterne patrie felix introitus.

¶ De lamentatione moꝛientis ⁊ quod moꝛiens ſe totaliter miſericoꝛdie dei cõmittat paſſionẽq; xp̄i int̃ ſe et diuinũ iudiciũ interponat. Cap. ij.

HEu me miſerũ: vbi putas in hac nocte deget ſpũs me⁹: q̃s ſuſcipiet animam meã. vbi hoſpitabit̃ vel p̄noctabit̃ vel q̃ erũt qui eã ſuſcipiẽt in illa regiõe ignota. O q̃ de

relicta ⁊ abiecta ſuper aĩas vniuerſas. O mi
deus nũc finẽ verbis meis ipono: vlteri⁹ plãgere
nõ valeo. Ecce venit hoꝛa: q̄ me aufert
de terra. heu me nunc video: nunc experioꝛ:
qꝛ viuere amplius nõ valeo et q̄ moꝛs eſt in
pꝛopinquo. En manus inualide incipiũt rigeſcere
facies palleſcere viſus obumbꝛari: ⁊
oculi ꝓfundari ac trãſuerti heu me miſeruꝫ
puncture moꝛtis amariſſime circundãt me:
et coꝛ debile ſuffocare nitũt. O coꝛdis anguſtie:
et preſſure moꝛtifere. En pulſus icipit
capꝛiſare: halit⁹ deficere: et quaſi ex pꝛofundo
ſe colligere. Lucem huius mũdi ampli⁹
C non video: ⁊ ecce iã ſtatum alteri⁹ mũdi pꝛe
oculis mentalib⁹ quaſi meditãdo pꝛoſpicere
incipio. O mi deus q̄ miſerabilis aſpectus.
En cruente beſtie laruales demonũ facies:
nigri ethiopes innumerabiles circũdãt me.
inſidiantes et expectantes miſeram aiam in
pꝛoximo exiturã: ſi foꝛte toꝛquẽda eis in ſoꝛtẽ
tradat. O diſtrictiſſime iudex q̄ ſeueriſſia
ſunt iudicia tua: q̄ multũ ponderas in iudicando
me miſerũ ea que pꝛo ſui modicitate
pauci etiã curare pꝛeſumunt. En ſudoꝛ moꝛtis
adeſt: mẽbꝛa penetrãs et victã eſſe naturam:
et iam ſuccubuiſſe atteſtãs. O terribilis
aſpectus iuſti iudicis michi iam p̄ſentis
per timoꝛẽ ſubito vẽtur⁹ per exhibitionem.
Nũc valete ſocij ⁊ aĩci kmi qꝛ hic iã exiturus
oculũ mẽtis ad purgatoꝛiũ quo iã deducẽd⁹
ſũ ꝯuerto ide nõ exitur⁹ vſq̄ dũ reddã minimũ
q̄dꝛãtẽ. Illuc oclõ coꝛdis ituoꝛ miſiã ⁊ doloꝛẽ
penã ⁊ afflictionẽ multiplicẽ. Heu me miſerꝫ
ibi int̃ alias penas illi loco debitas: exurgere
video flãmas igniũ ⁊ inuolucres recipigẽ
q̄ſdã aĩas miſoꝝ q̄ velut ſcitille flãmiuome
in meo ignis cãdẽtis diſcurrũt et pꝛe doloꝛe
cruciatũ clamãtes dicũt. Miſeremini mei miſeremini
mei ſaltẽ vos amici mei. Ubi ẽ nũc
amicoꝛũ meoꝛũ adiutoꝛiũ. Ubi ſunt ꝓmiſſiones
bone cõſanguineoꝛũ et alioꝛũ ꝑ quorum
īoꝛdinatũ affectũ nõ ſipſos neglexĩmus
et hãc penã nobiſmetipſis adauxim⁹. Heu
cur hec fecimus. Laboꝛauimus placere eis
volẽtes: et male remũerati ſumus. Ardem⁹
et eſtuam⁹: nec ab eis adiutoꝛiũ recipimus.
B Heu cur de ſalute noſtra nobiſmetipſis nõ
ꝓuidimus. Heu minoꝛ afflictio purgatoꝛij
huius q̄ patimur: ſupat ſuppliciũ q̄cũq̄ huius
mũdi tẽpoꝛalis. Unius hoꝛe iſtius penalitatis
acerbitas quam experimur centum
annos ſe putatur habere ſeculi tranſeuntis
miſerias: ſed ſuper omnia cetera toꝛmentoꝛum
genera ledit nimium diuine illius faciei
feliciſſime abſentia hec in vltimo agone
ꝯſtitutus tibi pꝛo mẽoꝛia relinquo et hijs dictis
agonizando expiro. Ad hãc viſionem diſcipulus C
valde igemuit: et pꝛe timoꝛe cõtremuerũt
omia oſſa eius cõuerſuſq̄ ad dominum
cũ lacrimis dixit. Ubi eſt eterna ſapiẽtia
etiam nũc? Nunquid dereliquiſti me domine
famulum tuum. Docere me ſapiẽtiaꝫ
voluiſti et nũc vſq̄ ad moꝛtẽ deductus ſum
O mi deus q̄tum me terret moꝛtis viſe p̄ſentia.
Sic me totum moꝛtis ymago rapuit: vt
pene ignoꝛem vtrum hoc quod vidi: ſit in re
vel ſimilitudie. O dominatoꝛ domine terribilis
et miſericoꝛs tibi gratias refero emendam
pꝛomitto. Magno nanq̄ nimis perterritus
ſuꝫ timoꝛe. Neq̄ enim in tota vita
ſic euidenter aduerti indiſpoſite moꝛtis periculo:
ſicut in hac. Ego pꝛo certo credo q̄
hec hoꝛrenda viſio: valebit anime mee. Certiſſime
nunc cognoſco: quia non habemus
hic manentem ciuitatem: ⁊ ideo ad futuruꝫ
anime imutabilem ſtatum me toto niſu extendere
cupio. Diſcere moꝛi ꝓpono differre
penitentiam nolo: ꝓlongare conuerſionem
nullatenus volo. Emendare vitam meam
abſq̄ retractione diſpono. In tantum quippe
territus ſum de ſola memoꝛia quid ergo
fieret de pꝛeſentia. Tolle tolle nunc a me lecti
ſternioꝝ molliciem veſtium pꝛecioſitatẽ
En tantũ ledoꝛ tantũ affligoꝛ tantũ crucioꝛ
minimis: ⁊ quid fieret de maximis. Difficulter
poſſum ſuſtinere modicas leſiones: heu
me qualiter poſſem tam immenſos pati doloꝛes.
O ſi ſic moꝛtuus fuiſſem vel ſi iam decederem:
q̄tum in me ignis ille materiam
inueniſſet pꝛoter peccatoꝛum multitudineꝫ
⁊ incompletam ſatiſfactionem. Scio nunc D
quid faciam qꝛ dilectam aĩam meã nõ ſic perire
permittã ſed ei ĩ trãſitoꝛio ⁊ bꝛeuiſſimo
tempoꝛe hoc ꝑ tollerantiã laboꝛũ ⁊ exercitiũ
virtutũ ꝓuidebo: vt in tali hoꝛa extrema nõ
penam: ſed requiẽ inueniat. O ſancte et miſericoꝛs
ſaluatoꝛ tã amare moꝛti ne tradas
me. En coꝛam te ꝓuolutus cũ lacrimis peto
vt me hic ad libitum punias neq̄ in finem
iratus reſerues mala mea. In loco enim illo
hoꝛrẽdo tãta ẽ miſeria ⁊ afflictio: vt nullus
dicere ſufficiat. O q̄ inſipiẽs huiuſq̄ fui: eo
qð moꝛtẽ indiſpoſitã ⁊ penã purgatoꝛij immẽſã
tã parũ põderaui. O q̄ magna eſt ſapiẽtia
ſepius pꝛe oculis hẽre iſta: ſed nũc paterne
admonit⁹: oculos apio ipſãq̄ nõ ſolũ
moꝛtẽ: ſed et purgatoꝛij penam vehemẽter
pertimeſco. Ideo fili mi dum adhuc iuuenis

ēs et ſanus ac robuſtus ⁊ emēdare vitã tuã ⁊ poteris omni tẽpoꝛe memoꝛare. Sed cũ i veritate ad hanc hoꝛam perueneris ⁊ iuuare te aliter non potes: nichil reſtat: niſi vt te miſericoꝛdie dei ſoliꝰ cõmittas. Et paſſionẽ meã inter te et iudiciũ inťponas: ne iuſticiã meã vltra ꝙ neceſſe eſt pertimeſcẽs excidas a ſpe tua. Iam vero timoꝛe nimio perterritꝰ animi equioꝛ eſto. ſciens qꝛ timoꝛ domini pꝛincipiũ eſt ſapiẽtie. Scrutare ſcripturas ⁊ inuenies ꝙ multa bona conferat homini mẽoꝛia moꝛtis. Si annis inquit ſapiẽs multis vixerit homo: et in oĩbus his letus fuerit meminiſſe debet tenebꝛoſi tẽpoꝛis et dierũ multorum qui cũ venerint vanitatis arguenť pꝛeterita. memẽto ergo creatoꝛis tui in diebꝰ iuuentutis: anteꝙ veniat tẽpus afflictionis et appꝛopinquẽt anni de qͥbus dicas: nõ michi placẽt anteꝙ reuertať puluis in terrã ſuam vnde erat: et ſpũs redeat ad dñm qui dedit illum. Tu autẽ benedic deũ celi ex toto coꝛde tuo et gratus eſto: qꝛ valde paucoꝛum eſt ſic aure coꝛdis percipere huiꝰ tẽpoꝛis inſtabilitatẽ moꝛtis oĩ tpe inſidiãtis doloſitatẽ et future patrie ꝑmãſurã felicitatẽ. Leua oculos circũſpice diligẽter ⁊ vide ꝙ multi ſunt qͥ mẽte excecati claudunt oculos ne videant in finem: aggrauant aures ne audiãt ⁊ cõuertantur et ſanentur quoꝛũ perditio non tardabit Illoꝛũ quoꝙ innumerabilẽ quos diſcrimẽ moꝛtis idiſpoſite iam perdidit cõſidera. Dinumera ſi potes: multitudinẽ eoꝛũ copioſã attende ꝙ multi ſunt qui tẽpoꝛibus tuis pariter tecum cõmoꝛantes obierunt: et ſublati ſunt de terra. Quanta fratrum et ſocioꝛum ac ceteroꝛũ tibi notoꝛũ multitudo in tã paucis annis te adhuc iuuenẽ pꝛeceſſerunt: qͥ ad modicum tẽpus te poſt ſe relinquentes doꝛmierunt. Hos intuere: ipſos alloquere. ⁊ veterem hoiem cum ipſis reputa trãſiſſe. Interroga oẽs et quere a ſingulis ⁊ docebũt te Cum fletu ⁊ gemitu reſpondebũt tibi ⁊ dicent. O ꝙ felix qui hec nouiſſima pꝛeuidet qͥ ſibi a peccatis cauet qui conſilium tuum nõ negligit: qui ſe omni tẽpoꝛe ad hanc hoꝛam diſponit. Igitur cunctis retrahentibus poſtpoſitis diſpone domui tue: ꝑpara te ad viã vniuerſe carnis: ad hoꝛam moꝛtis: qꝛ ꝓ certo neſcis qua hoꝛa veniet ꝙ ꝓpe eſt. Ecce in ianuis eſt. iõ ſicut viatoꝛ in poꝛtu nauem velociter pertranſeuntem longinquas partes petentem ſtatis pꝛoſpectat: ne ſi negligat ꝑtranſeat ſic omnis vita ⁊ actio tua ad hoc dirigatur: vt obitum beatum obtineas et ꝑuenias ad locum ĩmoꝛtalitatis ac felicitatis eterne. Amen.

¶ De cõſcientia mũdanda et quid eſt oſculum iuſtitie et pacis Cap. iij.

Oſtenſa iam in duobus pꝛecedentibus capitulis ſciẽtia: ſcꝫ ſcire moꝛi que oĩ homini moꝛtali vtiliſſima eſt: congruũ eẽ puto vt de cõſcientia pꝛius mũdãda ⁊ poſtea edificanda aliqua edificationis gratia ſubiungantur non ex mea adinuentione: ſed ex beati Bernardi eruditione dicentis. Domꝰ hec in qua habitamus ex omni ꝑte ruinam minatur nobis. Idcirco qꝛ in bꝛeui caſura eſt: alia eſt edificãda. Redeamꝰ ergo ad nos et diſcutiamꝰ conſcientiam noſtram. Nam ſicut coꝛpus noſtrum tabernaculum dicitť i quo militamus: ſic conſcientia noſtra domꝰ vocatur in qua poſt miliciam requieſcimus Et ille recte militat qui ꝑ militiam quã exercet in coꝛpoꝛe domũ edificat cõſcientie. Diligenter exerce agrũ tuũ: ait ſapiens. vt poſtea edifices domũ tuam. Ager ille coꝛpus noſtrum eſt cuius ſenſibus et motibus ſi recte vtimur aĩꝙ imperio eos ſubiciẽtes ad vſum virtutis indeſinẽter inflectimus: dũ coꝛpꝰ aĩo et aĩmus deo ex toto ſubiicitť. Ex his nimirũ interioꝛ edificatť cõſciẽtia quã vtiꝙ faciũt bonã pꝛeteritoꝛũ maloꝝ ⁊digna ſatiſfactio et inſtãtiũ maloꝝ cauta ⁊ ꝓuida declinatio Cõdigna ſatiſfactio ẽ mala facta coꝛrigere et coꝛrecta nõ iterare. Cõſciẽtia vero ꝑpetua eſt nec vnꝙ finitur: ſicut nec aĩa que cum ſit immoꝛtalis ſicut nõ poteſt eſſe non anima ſic nunꝙ poteſt eſſe ſine conſcientia. Cõſcientia nãꝙ eſt inſeparabilis gloꝛia vel confuſio vniuſcuiuſꝙ ꝑ qualitate depoſiti Hec ergo conſcientia in qua ꝑpetuo aĩa mãſura eſt edificanda eſt: ſed pꝛius mundanda Et quis eã mundabit? Pꝛofecto deus ⁊ hõ: hõ per cogitationes ⁊ affectiones: deus per miam et gratiã. Cogitationes ⁊ affectiones neceſſarie ſunt in cõſcientie emẽdatione. Cogitationes in inueſtigatiõe veritatis: affectiones in exercitatione virtutis. Poꝛro mĩa dei modo delet peccatũ: mõ dat virtutẽ reſiſtendi pctõ: nunc imiſcet amaritudinẽ: nunc plerũꙗ ſanat affectionem. Gratia adiuuat ad bonũ defendit contra malum erudit ad vtrũꙗ diſcernendum. Homo igitur ſtimulatus peccata ſua confiteatur deus per miſericoꝛdiam flexus confitenti miſereatur. Omnis nanꙗ ſpes venie et miſericoꝛdie eſt in cõfeſſione: nec poteſt quis iuſtificari a peccato niſi ante confeſſus fuerit peccatum: ſi ta men' copiam ſacerdotis habuerit vel ſaltem confiteri velit et copiā ſacerdotis habere potuerit confiteri. Ex eo enim vnuſquiſqꝫ iuſtus eſſe icipit: ex quo ſui accuſatoꝛ extiterit. Felix ſcientia in qua miſericoꝛdia ⁊ veritas obuiauerunt ſibi. iuſtitia et pax oſculate ſūt. Veritas confitētis: ⁊ mīa miſerentis obuiauerunt ſibi: quoniā nō poteſt illi miſericoꝛdia deeſſe qui ſe cognoſcit in veritate A Oſculum iuſtitie eſt inimicos diligere parentes et ꝓpꝛia quoqꝫ ꝓpter deum relinquere: illataꝫ ſibi iniuriam patiēter ferre oblatam gloꝛiā vbiqꝫ declinare. Oſculum pacis eſt odientes inuitare ad pacem: diſcoꝛdes ad cōcoꝛdiam aduerſarios pacifice ſuſtinere: errantes pie reuocare et benigne docere: merentes clemēter mulcere: ⁊ cum oibus pacē habere. B Beata anima que in pace firmata ⁊ in dei amoꝛe ſolidata: cum exterius bella patitur pax interius non turbatur. Quecūqꝫ moleſte foꝛis perſtrepunt vſqꝫ ad ſilentium interne qetis non irrūpunt: quoniā guſtu interne dulcedinis tacta: tota eſt per deſiderium intus collecta: nec foꝛis iam eneruiter carnis voluptate diſſoluitur: qꝛ totum intus poſſidet ī quo delectatur atqꝫ in ſemetipſa pacificata: dum nihil eſt ꝙ foꝛis appetant tota ītus per amorem requieſcit: ⁊ cum tota ad internū gaudium colligitur ad ymaginem dei refoꝛmat̄. Talem aiam frequenter viſitāt et honoꝛāt ſancti angeli: vtpote dei templum et ſancti ſpiritus habitaculum. Eſto igitur templuꝫ dei: ⁊ deus excelſus habitat in te. C Aia enim deum habens in ſe templum dei eſt: et diuina miſteria in ea celebrant̄. Poꝛro anima q̄ non ſtudet in ſe conſiſtere: nec in amoꝛe dei amoꝛis deſiderium figere per oculos ⁊ aures alioſqꝫ coꝛpoꝛis ſenſus foꝛas egreditur: atqꝫ in his exterioꝛibus delectatur: ſed cum inuenerit poꝛtas iſtas clauſas: tunc rediēs ad ſe ⁊ videns ſe ſolam ⁊ nudam ineſtimabili confuſione et hoꝛroꝛe concucietur: ⁊ quia mundi conſolationem queſiuit illā que a deo intus datur non habebit. Et non ſolū deus dedignabitur eam viſitare: ſed nec ipſa quidē male ſibi ꝯſcia ſeipſam tollerare nec reqem in ſe poterit habere: qm̄ illum reliquit ī quo habitare et quieſcere debuit. D Cogita ergo in ſocietate alioꝛum nūc poſitus: qꝛ non poteris ſemper manere cum illis. Et ideo iterim ſocium illum quere qui cum omnia ſubtracta fuerint fidem ſeruat dilectoꝛibꝰ ſuis: nec recedit in tempoꝛe anguſtie. Omnes igitur coꝛdis diſtractiones ⁊ mentis fluctuationes in vnum collige: ⁊ in ſolo deo totum deſiderium tuū fige: vt ibi ſit coꝛ tuum vbi eſt theſaurus tuus deſiderabilis multumqꝫ amabilis. Ipſe enim frequenter viſitat et libenter inhabitat trāquillitatem coꝛdis ⁊ ociū quiete mentis: quoniā pax eſt ⁊ in pace factus ē locus eius. Propterea talem te prepara: vt tecum ſit deus ſit in oꝛe ſit in coꝛde tecū eat tecū redeat nec recedat a te. Niſi pꝛius illum dimiſeris: nunq̄ te ille dimittet. vbicūqꝫ fueris nunq̄ ſolus eſſe poteris ſi deus fuerit tecum. Mūda ergo cōſcientiam ⁊ ſemꝑ paratus eſto: vt quacūqꝫ hoꝛa venerit dn̄s ⁊ hītare tecū voluerit paratā in te ſibi inueniat māſionē. E Ipſe nāqꝫ dicit. Facite mihi ſāctuariū ⁊ hītabo in medio veſtri. Studeamus ergo deo tēplū edificare in nobis. Pꝛimo quidem vt in ſingulis nobis: deinde vt in nobis omnibus ſimul habitet. quia nec ſingulos dedignatur: nec vniuerſos. Pꝛio ſtudeat vnuſquiſqꝫ ne diſſideat a ſeipſo. quoniā oē regnū in ſeipſo diuiſum deſolabit̄ et domꝰ ſupꝛa domū cadet. Videat ergo aīa et ſolicite caueat ne a ſe inuicē mēbꝛa eius diſſideant videlicet rō. volūtas. mēoꝛia. Dignū habitaculū deo parat. cuius nec rō eſt decepta nec voluntas ꝑuerſa. nec mēoꝛia inquinata. Felix anima illa que ita domum coꝛdis ſui ſtudet de peccatoꝛum ſoꝛdibus emundare. et ſanctis ac iuſtis operibus adimplere. vt in ea non ſolum angelos. verum etiam angeloꝛum dominuꝫ habitare delectet. Mundata domo cunctiſqꝫ malis ab ea excluſis omnibus bonis implicatur. ne ſit nobis neceſſe aliquid querere extrinſecus. cui omnia foꝛinſeca reliquimus

De ſeptem colūpnis circa edificationē cōſcientie erigendis. Cap. iiij.

F Sapientia edificet ſibi domum erigat ſibi colūpnas ſeptē quibus tota fabꝛica innitatur. Domus eſt conſcientia. Colūpna ſunt bona voluntas. Mēoꝛia beneficioꝛum dei. coꝛ mundum. animus liber. ſpiritꝰ rectꝰ. mens deuota. ratio illuminata. Pꝛima igit̄ colūpna que eſt bona voluntas: pꝛio erigat̄. Nam inter omnia dei dona que ad ſalutem hominum ſpectare videntur. pꝛimum et pꝛincipale donum bona voluntas eſſe cognoſcitur. ꝑ quam in nobis ſimilitudinis ymago reꝑatur. Pꝛimum donum eſt. quia a bona voluntate omne bonum inchoatur. Pꝛincipale eſt. qm̄ bona voluntate hominibꝰ nihil vtilius datur. Quicquid homo facit bonum eſſe non poteſt niſi ex bona voluntate pcedat. Sine bona voluntate omnino ſaluari non potes. Cum bona voluntate oīo perire non potes. Voluntas nec dare potes inuito nec auferri niſi volenti volūtas hominis eſt poteſtas dei voluntas hominis eſt qꝛ velle in hominis volūtate eſt ⁊ ideo totum meritum in voluntate eſt. Q̄tum vis tantum mereris q̄tum tua voluntas creſcit tantum creſcit meritum tuum. Fac ergo magnā voluntatem ſi vis habere magnum pꝛemium Amare nāqꝫ poſſunt equaliter diuites ⁊ pauperes: etiam ſi pecuniam equaliter dare non poſſunt. Voluntas tamen bona nō eſt: ſi nō G opatur quod poteſt. Erecta iam pꝛima colūna que eſt bona voluntas: ſubſequatur ſecūda: ſcꝫ memoꝛia beneficioꝛum dei. Recoꝛdemur igitur miſericoꝛdiaꝝ dei: vt ſic accendamur in amoꝛem eius. Reuocem⁹ ad memoriam bona que nobis tribuit: ſcꝫ quomodo ī ꝑiculis clemēter ſepe ꝯſtitutos eripuit: nec vnq̄ pctīs noſtris quominus miſereret vinci potuit oblitos ſui de ſe admonuit auerſos a ſe reuocauit: venientes ad ſe benigne ſuſcepit: penitentibus indulſit perſeuerantes cuſtodiuit ſtātes tenuit lapſos erexit malas delectationes in amaritudinem cōuertit ⁊ rurſus ſalubꝛiter amaricatis cōſolationes ſuas tribuit. Poſtremo vero tribulatione purgatis quietem ⁊ pacem perfectam reſtituit qui nec peccātibus vnq̄ defuit vt coꝛrigeret nec iuſtis vt cuſtodiret. Recogitemus q̄ta bona fecit nobis non rogantibus. imo recuſantibus et q̄ multa peccata dimiſit nobis: ⁊ a q̄tis periculis nos liberauit liberatoꝛ deus. Q̄ꝫ magna dignatio pietatis fuit: ꝙ igratos et in multis cōtrarios a tam multis peccatis nos liberauit vel cuſtodiuit gratia dei: ī que potuimus cadere ſicut in alia multa cecidimus. Idcirco ſicut nullum momētū eſt: in quo nō viuamur vel fruamur dei miſericoꝛdia et pietate ſic nullum debet eſſe momentum in quo eum pꝛeſentem non habeamus in memoꝛia. Sequitur vt eum a quo tanta beneficia recepimus toto coꝛde diligamus: tota cogitatione tota affectione ſine defectione. Tertia vero colūna erigēda: eſt mūdicia coꝛdis. Sit ergo coꝛ rectum: vt ei per omnia placeat deus. Sit rectum rectitudine intentionis excluſione peruerſe cogitationis: aſſiduitate contemplationis. Sit paratum ſcđ voluntatem dei: in q̄cūqꝫ partem eam inclinari cognouerit. Sit ſurſum ad ſola celeſtia et diuina contemplanda et deſideranda. Sit purum vt nihil mali moꝛari intra ſe patiatur. Nec modicum quidem offendiculū tolerabile reputet in conſcientia ſua vel aliena Sit dulce dulci reſponſiōe ſuaui admonitione: benigna repꝛehenſione moderata coꝛrectione. Sit mundum vt totius immunditie ſpurcitias reſpuens: et cogitationū ſicut actionum peccata deploꝛet: defleat ꝓ ſua miſeria et aliena: lugeat non ſolum ſua delicta ſed et aliena. Compungatur pꝛo malis que commiſit et bonis que neglexit. Sequitur quarta columna erigenda animus liber.

Sit ergo animus liber a mundi ſolicitudinibus a carnis voluptatibus a pꝛauis cogitationibus: vt poſſit cum voluerit aut ſibi intendere aut vtilitati fratrum miniſtrare: aut in contemplatione celeſtium requieſcere Sit etiam animus firmus: vt nulla repentina turbatione concutiatur non capiatur illecebꝛis non frāgatur moleſtiis nulla ira: nulla impacientia pacem et quietem animi turbare poſſit quoniam chꝛiſtus pax eſt ⁊ in pace requieſcit pacis amatoꝛ ē ⁊ in animo turbato habitare non poteſt. Sit confirmatus in dei dilectione: hoc enim eſt deum diligere illi occupare animum concipere fruende viſionis eius affectum habere peccati odium mundi contemptum diligere etiam pꝛimū quem ipſe cenſuit diligendum. Quinta quoqꝫ columna: eſt ſpiritus rectus ab omnibus H terrenis pꝛeſentibus ſemper auerſis: et deo inſeparabiliter iunctus et vnitus: pia deuotione aſcendat: viſitetqꝫ ſupnas ſedes ⁊ multas que in domo patris ſunt māſiones. Humiliter ſe pꝛoſternens ante ſedem dei ⁊ agni currat per plateas ſuperne ſyon audiat illud melos angelicum et cum reuerentia ſupplicet cunctis oꝛdinibus beatoꝛum ſpirituum ſingulis per ſe et ſimul omnibus ſe commendans. Tantaꝫ vero gratiam non mereretur accipere animus qui in ſui cognitione diu exercitatus et plene eruditus nō eſt. Fruſtra eī coꝛdis oculū erigit ad vidēdū deū qui min⁹ ydoneus eſt ad vidēdū ſeipm̄. Pꝛius enī eſt vt cognoſcas viſibilia ſpirit⁹ tui: qui poſſis eſſe ydoneus ad cognoſcendū inuiſibilia dei Et ſi non potes cognoſcere te: non pꝛeſumas appꝛehendere ea que ſunt ſupꝛa te.

I Sexta columna eſt mens deuota. Nam pꝛecipuum et pꝛincipale ſpeculū ad videndum deū: eſt anim⁹ rationabilis inueniēs ſeipſuꝫ Si enim inuiſibilia dei ꝑ ea q̄ facta ſunt intellecta cōſpiciunt. vbi queſo expꝛeſſius q̄ eius ymagine cognitiõis eiꝰ veſtigia impreſſa reperiunt᷑. Tergat enim ſpeculũ ſuũ. mũdet ſpm̃ ſuũ: quiſqꝫ ſitit videre deũ ſuum. Hoc ſpeculũ vere penitẽs non ceſſat cotidie inſpicere. tergere. tenere et cuſtodire. Inſpicere: ſi in eo aliquid repiat: quod deo diſpliceat. Tergere nõ ſolũ actionũ pctã. verũ etiã cogitationũ: vt nihil in eo remaneat qḋ deũ offendat. Tenere: ne deorſum corruẽs terre ꝑ amorẽ inhereat: et inaniũ cogitationũ puluere ſordeſcat. Cuſtodire vt ille cuiꝰ eſt tabernaculum cum hominibus cuius delicie ſunt eſſe cum filijs hoim. qui ad oſtiũ ſtat et pulſat: quacũqꝫ hora intrare voluerit: receptaculũ mũdũ inueniat. Deꝰ enim q̄ mundicie amator eſt: cor pollutũ inhabitare nõ põt Septima aũt colũpna circa edificationẽ cõſciẽtie erigẽda eſt: ratio illuminata. Exterſo ergo ſpeculo et diu diligent̃ inſpecto: incipit ei q̄dam diuini luminis claritas interlucere et immenſus quidã inſolite viſiõis radiꝰ oculis cordis apparere. Ex huius viſiõis lumine animꝰ inflãmatꝰ: incipit munda cordis acie. ſupna et interna cõſpicere: deũ diligere et deo inherere: cuncta q̄ aſſunt tãq̄ nõ aſſint cõſiderat. cũctis ſuis affectiõibꝰ renũciat. et totus incũbit amori dei: ſciẽs illũ ſolum eſſe btm̃: qui deũ amat. Porro ad tantã gratiaꝫ nũq̄ ꝑtingit mens ꝑ ꝓpriam induſtriam: dei enim eſt hoc donum: non hoĩs meritũ. Sed abſqꝫ dubio talem tantamqꝫ gratiam. ille accipit: qui deſerit ſeculi curam: ⁊ agit curam ſui. qui ſtudet ſe frequenter cogitare: et ſe diligenter cognoſcere.

¶ Sequitur quomodo edificatur bona conſcientia ⁊ ꝙ multi querunt ſcientiam: pauci conſcientiam. ⁊ quod vnicuiqꝫ ſit liber ſua conſcientia. Cap. v.

Sic nimirum edificatur bona conſcientia. Bona eſt: que peccata preterita punit et punienda committere refugit. que ſi peccatum ſenciat: peccato non cõſentit. quã ſi cogitatio inquinet: ratio lauat. Recta eſt: cui peccatum ſuum diſplicet. ⁊ alieno peccato nõ conſentit. nec propter hoc pctõrem dimittit nec eius peccata diſſimulat. ⁊ cum corripit: nõ inſultat. Tranquilla eſt: que oĩbus eſt dulcis ⁊ nulli grauis. vtẽs amico ad gr̃az ⁊ inimico ad paciẽtiã: cũctis ad bñficentiã. Talibus enim: cõſcientia edificatur. Quod ſi forte vt fieri ſolet fur ad hanc cõſcientiam venerit qui non venit niſi vt furetur et mactet ⁊ perdat: ſi inq̄ fur venerit: id eſt vel cordis elatio intrinſecus oriens. vel appetitus humane laudis extrinſecus adueniens. ſeu alia queuis peſtis que domũ iſtam machinetur perfodere: tunc rõ quaſi canis taurũ cuſtodiens iugulet. latret. et mordeat. ac vigilet irruentes hoſtes nulli ꝑcat nullum intrare permittat: ſed clamet ⁊ excitet intus habitantes ad arma capienda. Quodcũqꝫ viciuz ſiue clam ſiue palam nocere temptauerit. ꝓcul illud arceat vt ſit ſecura cõſcientia. Secura eſt: q̄ non patitur accuſatiõem: vel pro torpore boni. vel ꝓ preſumptiõe mali. Munda eſt et bene ſibi conſcia: cum nec de preterito iuſte accuſatur. nec de preſenti iniuſte delectatur. Pura eſt: cui nec deus ſua peccata imputat. quia nec fecit. nec aliena: quia non approbauit nec negligentiam: quia non tacuit. nec ſuperbiam: quia in humilitate permanſit. Multi querunt ſcientiam: pauci cõſcientiam. Si vero bona conſcientia tanta ſolicitudie ⁊ tanto ſtudio quereretur: quãto queritur ſecularis ⁊ vana ſcientia: citius apprehenderetur et vtilius retineretur.

Cogitare nãqꝫ de conſcientia: ſenſus cõſummatus eſt. et qui cuſtodit illam ſemper, erit ſecurus. Salua reuerentia ſapientie: vtilius eſt recurrere ad conſcientiam q̄ ad ſcientiam niſi ſcientia illa ſit que edificat conſcientiam Tunc enim ſe intelligit anima: tunc illuſtratur conſcientia: tunc impletur cordis ſciẽtia cũ in ſe deũ et ĩ deo mutua reuelatiõe ſeipſam recipit ymago creata. Creatrix imago ĩ ymagine creata nichil aliud ẽ: niſi ſapiẽtia in aĩa niſi gloria in cõſciẽtia: niſi ſanctificatio ĩ archa. O q̄ ineffabilis eſt dei pietas. q̄ tãtã maieſtatem inclinauit ad tantam humilitatem Qui creauit nos: creatur ĩ nobis et quaſi parum eſſet nos deum habere patreꝫ: vult nos et ſibi fieri matrem. Quicũqꝫ inquit fecerit voluntatem patris mei: ipſe meus frater et ſoror et mater eſt. Frater obediendo. Mater generando. Frater per hereditatis participationem. Mater per aliorum inſtructionem. O fidelis anima expande ſinus. dilata affectus ne anguſtieris in viſceribus tuis concipere quem totus mundus non potuit comprehendere. donec beata virgo illum fide concepit. Fide nanqꝫ chriſtus concipitur. verbi p̄dicatione naſcitur deuotione nutritur. amore tenetur. Sit ergo conſcientia pura vt deum conducat ad hoſpicium ſuum. ſit ſolicita. circa fidele obſequium. ne tanta maieſtas recuſet cordis gremiũ. ſit deuota vt ſo-

ti deo placeat. ſoli deo intēdat. nec recedat ab
C eo. Talis cōſciētia. letificat aīam. exhibet ſe
deo gratā ⁊ angelis ⁊ hoībus reuerētiā ſibi
ipſi pacatā ⁊ quietam. Cōſciētia eſt coꝛdis
ſcientia: que duplex eſt. ſ. illa que ſe nouit ꝑ
ſe vel illa q̄ ꝑt ſe etiā alia nouit ex ſe. coꝛ ei no
uit⁊ ſe ex ſua ſciētia ⁊ multa alia qn̄ nouit ſe
appellat̄ cōſciētia. qn̄ pꝛeter ſe nouit alia no
minatur ſcientia. Conſciētia bona titulꝰ eſt
religionis. tipus ſaluatiōis ager bn̄dictionis
oꝛtus deliciaꝝ. aureū reclinatoꝛiū gaudium
angeloꝛū archa federis theſaurus regis. au-
la dei habitaculū ſpūs ſancti. liber ſignatus:
⁊ in die iudicij aperiendus. Nichil eſt iocun
dius. nihil ſecuriꝰ bona cōſciētia. p̄mat coꝛ-
pus. terreat diabolꝰ et illa erit ſecura: cū aīa
coꝛā deo pꝛeſentabitur ſecura cum in die iu-
dicij vtrūqꝫ ante terrificū tribunal' iuſti iudi
cis ſtatuet̄. Future beatitudinis acq̄rēde nō
eſt vtiliꝰ remediū nec certius teſtimoniū. bo
na cōſcientia. Mundus oī volubilitate cir-
cūroꝛetur. ploꝛet. rideat. ardeat. ꝑeat. trāſeat
nūq̄ marceſcet cōſcientia. Subigatur coꝛpꝰ
in pena ieiunio maceret̄ verberibꝰ laniet̄. ecu
D leo diſtendat̄ gladio trucidet̄. crucis ſuppli-
cio affligatur. ⁊ ſecura erit ꝯſcientia. In ſpe
culo cōſcientie. ſtatꝰ interioꝛis ⁊ exterioꝛis ho
minis cognoſcitur aīa vero non nouit ſe: q̄ ſi
ne hoc ſpeculo eſt. Speculum mūdū. clarū
⁊ purū tocius religiōis eſt cōſcientia. Sicut
enim mulier que viro ſuo ſiue amico place-
re appetit: in cōtuitu ſpeculi ymaginē oppo
ſitam reddētis decoꝛē ⁊ pulchꝛitudinē faciei
ſue cōponit: ſic aīma in quibꝰ ab ymagine
veritatis diſſedeat vel in qbꝰ veſtigia crea-
tricis ymaginis recipiat in cōſciētia religit ⁊
intelligit. Non imerito cōſciētiam ſpeculo
cōparauimus: qm̄ in ea tanq̄ in ſpeculo ra-
tionis oculꝰ tam qđ decēs q̄ qđ indecēs in ſe
eſt: claro aſpectu appꝛehendere pōt. Hūana
cōſcientia. dei eſt vinea. quam excolere debet
peccatoꝝ cōfeſſio ⁊ eoꝛū ſatiſfactio ⁊ exhibi
tio bonoꝛū operū: ⁊ cuſtodia coꝝ vitam vni
uſcuiuſqꝫ nō cognoſcit niſi conſcientia. Nō
venitur ad bonā cōſcientiam. niſi per coꝛdis
cuſtodiā. Coꝛ enim ſuo arbitrio dimiſſum.
aut vitā ſoꝛtitur aut moꝛtē. Velle nāqꝫ pec
care malū eſt. Peccare peius. In peccato per
ſeuerare peſſimum. nolle penitere: moꝛtale
Quicquid coꝛ cogitat. quod ad vtilitatē ſuā
vel pꝛimoꝛū ſuoꝛū nō quomōlibet pertieat
reſpuendū eſt. de diuerſis mundi partibꝰ in
quibꝰ coꝛ vagū ⁊ pꝛofugum tenetur vel va
ne occupatur ad ſeipſum redeat ⁊ ſeipſum
diſcutiat. Cūqꝫ inuenerit culpām: inueniat
penā. q̄rēdo aūt culpā nuſq̄ alias niſi i ſe re-
ꝑiet repta i ſe culpa et pene cauſa. ſeipm̄ pe
nitēdo aū ſe ſtatuat. ſe reū ante iudicē ſeueꝝ
ſe ipſū āte ſe ab ipietate reuerſū ꝓponat⁊ in
ſe diſcernat: qđ faciendū ſit de ſe iuſte in ſe in
iuſto: iuſta flagella ꝓpiet. loquatur ⁊ coꝛ ſic
ad ſe. Quare pacē deſeruiſti. i. dn̄m tuū ⁊ ad
bellū cucurriſti. Nolenda vis et volēda non
vis. Ecce de oꝛe tuo te iudico ſerue neq̄. Ca
ſtigo itaqꝫ te: et ſto ante faciē tuā: vt aſpici-
as turpitudinē tuā: et recogites ſtulticiā tuā
ſic in miſeriis ſuis ad ſe ipſum conuertatur
coꝛ. locū ſuperioꝛē ratio ſemꝑ obtineat nul-
lus motꝰ ſit aduerſus eā cauſa rebelli ſed et
omnia obtēperent cū etiā ipſa obtēperet deo
Si vero aliquē motū ad id qđ non iubet vel
quomodo non iubet moueri ſenſerit: non cō
ſentiat: ſed illico reſiſtat Nā ſolus cōſenſus
reos facit. etiā ſi aliqđ ipediat ne opera ſeq̄n
tur. Tunc eni anima moꝛi dicitur: cū ipſa ra
tio ad peccatū per cōſēſū curuatur ſicut ſcri
ptū eſt Anima que peccauerit ipſa morietur
Reſiſtat ergo ne moꝛiat̄. pugnet vt coronet̄
Moleſta lucta ſed fructuoſa. quia et ſi adhi
bet penā adhibet et coꝛonā Non nocet ſēſus
vbi nō eſt cōſenſus: imo ꝙ reſiſtentē fatigat
vincētem coꝛonat. Et notādum ꝙ vniuſqꝫ F
eſt liber ſua cōſciētia. et adhūc libꝛū diſcuti-
endū et emēdandū: oēs alii iuenti ſunt. Ani
ma eni cū de coꝛpoꝛe egreditur. nullū alium
pꝛeter libꝛū ꝯſciētie ſecū poꝛtare poterit atqꝫ
in illo cognoſcet quo debeat ire et quid recipe
re. Ex his que ſcripta ſūt in libꝛis noſtris iu
dicabimur et ideo ſcribi debent ſcḋm exēplare
libri vite. Et ſi ſcripti nō ſint. ſaltē coꝛrigen
di Cōferamꝰ ergo libꝛos noſtros cū libꝛo vi
te ⁊ ſi quid alit̄ habuerit coꝛrigātur ne in vlti
ma collatione ſi quippiam aliter inuenti fue
rint habentes abiciantur. Beatus homo qui
ſe poteſt cognoſcere et diſpicere. pꝛobare et
impꝛobare. Nam qui ſibi diſplicet. deo pla-
cet. Et qui ſibi vilis eſt: deo carus eſt. Quā-
obꝛem redeam ad coꝛ meum et ibi ſtare, aſ-
ſueſcam. vt totam vitam meam diſcutere
poſſim: et meipſum cognoſcere.

¶ Quod nulla ſcientia melioꝛ eſt quam vt cognoſcat homo ſeipſum: et per cognitionem ſui: homo pertingit ad cognitionem dei. Cap. vi.

Multe ſcientie hominū: ſed nulla me-
lioꝛ illa: qua cognoſcit homo ſeipſum G
Redi ergo ad coꝛ tuū: et ſubtilit̄ diſcute teip
ſum. Conſidera vñ venis. vbi es: quo ten-

dis quomodo viuis. quid agis. quid amittis quantum quotidie proficis. vel quantū deficis. quibus cogitationibus magis icurſaris. quibus affectibus frequentius tangeris vel quibꝰ cogitationū machinis a maligno ſpiritu acrius īpugnaris. Et cū totum exterioris ⁊ interioris hoīs ſtatū et habitum in ꝙtū poſſibile eſt plene cognoueris: nō ſolū qualis ſis. verū etiā qualis eſſe debeas: de cognitione tui poteris ſubleuari ad cognitionē dei. Quantū nāq; in cognitiōe tui cotidie ꝓficis tantū ad altiora ſemꝑ tendis. vñ idē beatus Ber. alibi ſic ait. Atēde ꝙtū quotidie ꝓficis vel deficis ꝙ ſis ſimilis deo et ꝙ diſſimilis. ꝙ ꝓpe ⁊ ꝙ longe. nō interuallis locorū: ſed affectione morū. Stude cognoſcere te: qꝛ multo melior ⁊ laudabilior es ſi te cognoſcas. quā ſi te neglecto cognoſceres curſus ſiderū. vires herbarū cōplexiones hoīm naturas aīalium: ⁊ haberes omnium celeſtiū terreſtrium A ⁊ infernorū ſciētiam. Erubeſcat ergo ſuperbus infelix. elatiōe ſecatus. ira inflammatꝰ impacientie vitio fedatus. ſciētia inflatꝰ. cui plus placet ars ariſto. ꝙ ſcientia de apoſtolis. plus codex platonicꝰ ꝙ liber diuinus: ꝙ nulla lectio letificat. nulla ſcīa edificat. nullus ſermo ſapit: niſi fuerit gramatice conceptꝰ. dialetice ymaginatus. rethorice purpuratus. Stulte ꝗ huiuſmōi es: ignoras et erras. qm̄ qui talia appetūt. ⁊ dies ſuos in talibus conſumunt: peccatum ſibi generāt et mortē ſibi ꝑparant. Quia ex ſimili ſtudio: ſimilē cōcipiūt ſciētiā. hoc eſt folia colligūt. nō fructus. i. verba nō virtutes. Verba eni in ventū ꝓferūt. ⁊ aerem verbis verberant verboſitatem ſonant: iactanciā oſtendūt de quibꝰ recte pſalmiſta ait. Turbati ſunt ⁊ moti ſunt ſicut ebriꝰ: ⁊ oīs ſapientia eorū deuorata eſt. Sciendū eſt ꝙ hō ebrius neſcit quid agat. aut quo vadat: eo ꝙ ſemetipſum ignorat. Ita inſipientes clerici ſeculares in habēda mūdi huiꝰ ſciētia ſe perturbant. libros deuorant ſūmas multiplicant. ſed ꝗd agunt penitus ignorant: qꝛ ad quem finem miſerum tendūt miſeri non attendūt. Si enim fugiētes vite ſue breuitatem perpendiſſent. ſi dāpna dierum ſuorum ante oculos habuiſſent. ſi quam tremēdo iudici non tantum ex mortuis eorū operibus immo de omni ocioſo verbo quam diſtricte reſpōſuri ſunt ꝑuidiſſent mox mortis terrore perculſi. vana vite huiꝰ ſtudia reliquiſſent. ⁊ ad ſtudio vanitatis. veniſſent ad ſtudiū veritatis. de ſtudio ſtulticie ad ſtudium ſapientie. hoc ē de ſcola curioſitatis ad ſcolam ſancte humilitatis. de ſcola luxurie ⁊ prauitatis ad ſcolam mundicie et caſtitatis. i. de vita iniquitatis ad vitā ſanctitatis. hoc eſt de vita fornicationis ad vitam beate religionis. i. de domo cōuerſationis mundane ad domū ſancte diſcipline. vñ ipſe dñdictꝰ ſpūs ſanctꝰ per prophetam precepit peccatoribꝰ dicens. Apprehēdite diſciplinam. nequādo iraſcatur dñs et pereatis de via iuſta. Hec ille. Scio namq; neminem abſq; ſui cognitiōe poſſe ſaluari: de qua nimirū mater ſalutis. Hūilitas oritur. et timor dñi: qui et ipſe ſicut iniciū ſapientie: et ſalutis eſt. Sed forte iam aſcendiſti. iam ad cor tuū rediſti. et ibi ſtare didiciſti. nec hoc ſuf- B ficiat tibi. diſce ibi habitare. et manſionem facere: et qualicūq; mentis euagatione inde abſtractus fueris: ſēper illuc redire feſtina. Abſq; dubio per multū vſum quandoq; tibi vertetur in oblectamentum. in tantū. vt abſq; vlla laboris difficultate poſſis aſſiduꝰ eſſe. quinnimo potius ſit tibi pena alibi quā ibi moram aliquam facere. Si igitur perſēſeris deſideria tua circa delectationes exteriores affici: et cogitationes tuas iugiter in eis occupari: cum magna ſollicitudie compelle eas ad cor tuū intrare: et ibi habitare. Mēs enim que ſe ad ſui conſiderationem non ſubleuat: ſed adhuc per varia deſideria ſpargitᷣ. et variis cogitationibꝰ huc illucq; diſtrahitᷣ non pōt ſeipſam in vnū colligere. qꝛ nondū nouit ad ſeipſam intrare ſed adhuc in imo ē cogitatiōe et cōuerſatiōe: idō nec dū pōt ad ea ꝗ ſupra ipſam ſunt: penna cōtemplationis volare. Diſcat ergo diſperſiōes cordis cōgregare: ſtudeat mentis euagatiōes reſtringere et exteriora omnia obliuiſci. aſſueſcat in intimis ſuis immorari. diſcat ſola bona interiora amare: et illa ſola frequentius cogitare: ꝗ ad celeſtium cōtēplationē anhelat: ꝗ i diuinorū noticiam ſuſpirat. Cūq; ſe diligenter attenderit et diuinꝰ queſierit cū tandem inuenerit qualis ſit: reſtat vt ex diuina reuelatione cognoſcat qualis eſſe debeat: quale mentis edificium deo preparare et quibus ꝯobſequiis eum placare oporteat. Qui ita omnes euagatiōes mentis in vnum colligit. et omnes cordis motus in vno eternitatis deſiderio figit: profecto iam ad cor ſuum rediit iam ibi libenter immoratur. ac mirabiliter delectatur. et cum ſeipſum pre gaudio capere non poſſit: ſupra ſeipſum ducitur. et per exceſſum mentis in ſumma eleuatᷣ. atq; ita per ipſum. ſ. per cognitionem ſui ad cognitionem dei aſcendit: vt diſcat ſolum deum amare et ipſum ſolum indeſinenter cogitare: et in eo delectabiliter requieſcere. Cuꝫ ſic amoꝛ xp̄i totum abſoꝛbuerit affectum hominis: vt non negligens et immemoꝛ ſui chꝛiſtum iheſum ⁊ ea que ſunt iheſu chꝛiſti ſenciat. tunc demum vt arbitroꝛ perfecta eſt in eo caritas. Hinc itaqꝫ qui ſic affectus eſt: nō eſt onerosa paupertas. Iſte non ſentit iniurias ridet obpꝛobꝛia. contempnit dampna moꝛtem lucrum reputat: immo nec moꝛi ſe putat cum magis de moꝛte ad vitam tranſire ſe ſciat. Quem ſic amoꝛ dei intrinſecus ligatum tenet: nec ad modicum quidem exterius exire valet. ſed interius in eius deſiderio flagrat tanto amplius: quanto familiarius et eo vehementius: quo frequentius. Qui ſic in amoꝛe dei iugiter delectatur: frequenter mentis exceſſus patitur frequēter ab omnibus pꝛeſentibus ⁊ terrenis raptus coꝛam deo pꝛeſentatur ⁊ dum eius pulchꝛitudinē ꝯſiderat. magnitudīe pulchꝛitudīs eiꝰ attonitus: in eius admiratione ſuſpenditur. Miratur regis gloꝛiam regis magnificentiā ſuperne ciuitatis nobilitatem et felicitatem ciuium. contemplatur glorie decoꝛem dei. bonitatem interne ſalutis dulcedinem et tranquillitatem interne quietis. meditatur patris potentiam filij ſapientiam. ſpiritus ſancti benignitatem. et angelice creature beatitudinem. Delectatur de deo in deum: dū eiꝰ puritatem miratur et decoꝛem contemplatur. O quam iocundum ſi non eſſet tam modicum raptim rapitur ſola celeſtia contemplatur D contemplando iocundatur. Sed cum ibi ſtare diutius conatur ſubito labitur. Rediēs ad ſe: nulli poteſt intimare quod vidit ſupꝛa ſe ſed cognitione ſuauitatis illectus: guſtate ſuauitatem dulcedinis et illam celeſtem infuſionem leticie ſpiritualis intra ſemetipſum miratur. Reuoluit etiam tacita mente in coꝛde in coꝛpoꝛe lucis claritatem intime ſacietatis ſapoꝛem et illud interne quietis ſecretum ⁊ ſumme tranquillitatis archanum. In huius etiam contemplationis dulcedine mēs delectabiliter afficitur et mirabiliter delectatur volet ergo et nō deficiat volet donec ante regē gloꝛie ꝑueniat. ibiqꝫ ploret et ſuſpiret mactetqꝫ ſe in lachꝛimis depꝛecetur veniā poſtulet gratiā nec inde recedat quoadusqꝫ deū quē nimiū offenderat placatū ſentiat et ab eo cōſolationē ꝑcipiat. Deinde ratio ꝑ mētis exceſſū in cōtēplatiōe ſublimiū ſubleuata: et in diuine cōtēplationis archanū rapta: atqꝫ ibi illuminata. ad cognitiōem veritatis inflammata atqꝫ deſideriuꝫ bonitatis oēs illicitas voluptatis affectiōes et vagas memoꝛie cogitatiōes coꝛdis diſperſiones. animi fluctuatiōes. ſpūs euagatiōes et mentis diſtractiōes in vnū colligat. atqꝫ in illo felicitatꝭ fonte totū deſiderium ſuum figat. Sed heu heu. qꝛ his diebus ſcdm eundē Bernardum multi multa ſciunt: et ſeipſos neſciunt alios inſpiciūt. et ſeipſos deſerunt deum querentes per iſta exterioꝛa: deſerentes C ſua interioꝛa quibus interioꝛ eſt deus. Iccirco ab exterioꝛibꝰ redeā ad interioꝛa. et ab iterioꝛibꝰ ad ſuperna aſcendā vt poſſim cognoſcere vnde venio et quo vado. quid ſum vñ ſum: et ita ꝑ cognitionē mei valeā peruenire ad cognitionem dei. Uis ergo ſcire vñ venis. Attende ait idē Bern̄. Quid fuiſti ante oꝛtū et quid es ab oꝛtu vſqꝫ ad occaſum atqꝫ quid eris poſt hanc vitam. Pꝛofecto fuit qñ non eras. poſtea de vili materia factus es. et viliſſimo panno indutus et menſtruali ſanguine in vtero materno es nutritus tunica tua fuit pellis fetidiſſima ſic indutus et oꝛnatus veniſti ad nos nec memoꝛ es ꝙ vilis ſit oꝛigo tua. Et quare hec es oblitus vtiqꝫ iccirco: quia foꝛma. fauoꝛ populi: ſpecies iuuenilis opeſqꝫ ſurripuere tibi noſcere quid ſit homo. Nichil aliud eſt homo: ꝙ ſpma fetidum. ſaccus ſtercoꝛum: et eſca vermiū. vñ ſuperbit homo: cuius conceptio culpa. Naſci pena. laboꝛ vita neceſſe moꝛi. Poſt hominem vermis poſt vermem fetoꝛ et hoꝛroꝛ. Sic in non hominem vertitur omnis homo. Uana ſalus hominis. varius decoꝛ omia vana. Inter vana nihil vanius eſt homine. Si diligenter conſideres. quid per os. quid per nares ceteroſqꝫ coꝛpoꝛis meatus egrediatur vilius ſterquilinium nunꝙ vidiſti. Si ſingulas carnis miſerias enumerare velis. ꝙ ſit onerata peccatis. irretita vitijs. pꝛuriens concupiſcētijs. occupata paſſionibus. polluta illuſionibus. pꝛona ſemper in malum et in omne vicium pꝛocliuis: plenam confuſione et ignominia inuenies. Cum fex cum limus. cum res viliſſima ſimus. Unde ſuperbimus ad terram terra redimus. Cur ergo ſuperbis puluis et cinis. cuius conceptio culpa naſci miſeria: viuere pena. moꝛi anguſtia. Cur carneꝫ tuaꝫ rebus pꝛecioſis impinguas et oꝛnas. quam poſt paucos dies vermes deuoꝛaturi ſunt in ſepulcro: animam vero tuam non oꝛnas bonis virtutibus que deo et angelis pꝛeſentanda eſt in celis. Quare aīam tuā vilipendis: ⁊ ei carnē ꝓponis. Dominam ancillari: ⁊ ancillam dñari: magna A abuſio eſt. hec Ber. Et notandū ſm Caſſiodorū: ꝙ magnus acceſſus ad deū ē cognitio infirmitatis ſue: magna ē vtilitas ſeruo dei ꝓpriam infirmitatē recognoſcere atq; i ſuis viribus aut meritis nullā fiduciā hr̄e. Tunc enī incipit eſſe virtus diuina qñ deficere incipit preſumptio humana: ſed oīm cauſarum difficillimū eſt: ſeipſū cognoſcere eo ꝙ mēs hoīs ſatis acute aliena delicta cōtēplans tardior eſt erga ſuorū cognitionē viciorū. Tādiu enī quis pctā ſua ꝗ noſſe ⁊ flere debet ignorat: ꝗdiu curioſe aliena cōſiderat: qđ ſi mores ſuos ad ſeipſū cōuerſus aſpiciat: non requirit qđ in alijs reprehēdat: ſed in ſeipſo qđ B lugeat. Vñ ⁊ Bern̄. ait. Si me non inſpicio neſcio meipſm: ſi autem me inſpicio tollerare nō poſſum: quia tanta inuenio in me que digna ſunt reprehenſione et confuſione. Et ꝗ̄to ſubtilius et ſepius me diſcutio: tanto plures abhoīationes in angulis cordis mei inuenio. Ex quo enī peccare cepi nunꝗ̄ vnū diē ſine peccato tranſire potui. Nec adhuc ceſſo peccare: ſed de die in diē pctā pctīs addo. ⁊ capre oculis habeo: nec gemo erubeſcenda video nec erubeſco dolenda intueor nec doleo qđ eſt ſignū mortis ⁊ dāpnatiōis indicium. Mēbrū enī qđ dolorē non ſentit mortuū eſt et morbus inſenſibilis ē incurabilis leuis ſū et diſſolutus: nec me corrigo: ſed ad pctā q̄ cōfeſſus ſū quotidie redeo nec caueo foueā in quā cecidi vel aliū cadere vidi. Qui pleniſſime appetit intelligere q̄lis eſt: tales nimirū debet inſpicere qualis nō eſt: vt ex bonorum forma metiat: ꝗ̄tū ipſe deſerto bono deformis ē. Lucē nāq; oportet ꝯſpicere qui vult de tenebris iudicare. Pctōr nāq; ſi incognita vita iuſtorū ſemetipſm̄ conſpicit pctōrem ſe eſſe nullatenus dephendit. Et ꝗ̄to quis ſe videret tāto ſibi minus diſplicet ⁊ ꝗ̄to maioris gratie lumē ꝑcipit: tanto amplius reprehenſibilem ſe eſſe cognoſcit. Hec greg. Quiſqs igitur ſeipſum cognoſcere deſiderat: neceſſe eſt: vt ei⁹ animus quotidie ad rationem reddendā vocetur: quatinus cū ad nocturnā q̄etē die cōſūmato ſe diſponit animū ſuū interroget dicens. Quod malū tuū hodie ſanaſti cui vitio reſtitiſti: qua parte melior es. Sic enim viuere debemus vt cum corpus a vermibus ceperit deuorari in ſepulcro aīa letet̄ cum ſanctis in celo. Amen.

De formula compendioſa vite ſpiritualis et quod homo ſemꝑ debet ad puritatem cordis aſpirare. Cap. vij.

AUdi fili mi: ait ſapientia in libro horologij ſapientie diſciplinam patris tui attende diligenter verba mea et ea in corde tuo q̄ſi in libro ſcribe. Noli emulari multitudinem eorum qui iam retro cōuerſi ſunt poſt deſideria cordis ſui in quibus deuotio tepuit caritas refriguit et defecit. Humilis obedientia proſtrata eſt qui placere hominibus cupiunt honores querunt: ventri ſeruiunt qui ſupra modum diligūt munera ſequūtur retributiones: qui in hoc mūdo ipſm quod querūt ꝓ mercede operi ſui recipiunt: et in futuro vacui remanebunt: ſed illos ſāctiſſimos patres qui incōparabili flagrabāt ſtudio ſanctitatis attende: ⁊ eorum feſtines ꝓpoſitū ſimili ſtudio ⁊ cōuerſatione ſuſcipe queadmodū iam tibi ꝓponā. Siue igiť comedas ſiue bibas ſiue aliquid aliud facias ſēper hec vox pij patris reſonet in aurib⁹ tuis admonētis et dicentis. Fili mi ad cor redeas ab oibus ꝗ̄tum poſſibile eſt te abſtrahendo mentis oculū ſemꝑ in puritate et trāquillitate cuſtodias intellectū a formis rerū infimarū preſeruando. Si tempore puritati cordis principaliter ſtude: vt videlicet continue velut clauſis carnalibus ſenſibus in temetipſm̄ conuertaris ⁊ cordis oſtia a formis ſenſibilium et ymaginationibus terrenorum ꝗ̄tum poſſibile eſt habeas diligēter ſerata: puritas nanq; cordis inter omnia exercitia ſpiritualia ſibi quodāmodo tanꝗ̄ quedam finalis intentio ac laborum retributio que in hac vita miles chriſti emeritus recipere conſueuit ſibi vendicat principatum. Unde iohannes Caſſianus in collationibus patrum ſibi ait D Omnis monachi finis: cordiſq; perfectio ad iugem atq; indiruptam orationis perſeuerantiam tendit: ⁊ ꝗ̄tum humane fragilitati conceditur ad imobilem trāquillitatem mētis ac perpetuam peruenire nititur puritatē. Ob quam oēm laborem tam corporis ꝗ̄ cōtritioni ſpiritus indefeſſe querimus et iugiter exercemus. Et idcirco vt eo feruore ac puritate qua debet emitti poſſit orō. hec ſūt oīmodis obſeruāda. Primū ſollicitudo oīm rerū carnaliū generaliter abſcidenda eſt. Deinde nullius negocij cauſe ne nō ſolū cura: ſed ne memoria quidē penitus admittenda. Detractiones: vaniloquia: ſeu multiloqeia ſcurrilitates quoq; ſilr̄ āputāde ſūt. ire ꝓ oīb⁹ ſeu

triſtitie perturbatio funditus eruenda. Con
cupiſcentie carnalis affectus ac filargirie .i.
amoꝛ pecunie noxius fomes radicitus euel=
lendus. Quapꝛopter quales oꝛātes volumꝰ
inueniri: talia nos an̄ oꝛationis tempꝰ ꝑpa
rare debemꝰ: quia nunq̄ vere oꝛat: quiſq̄s
etiam flexis genibus euagatione coꝛdis qua
licūq; diſtrahitur. Illa tria ſunt que vagam
mentem ſtabilem faciunt .ſ. vigilie medita=
D tiões et oꝛatio. Quarum aſſiduitas et iugis
intentio conferunt aie ſtabilem firmitatem
Nam nulla virtus ſine laboꝛe perficit̄: nec
ulli poſſibile eſt ad iſtam ſtabilitatem mētis
ſine ingenti coꝛdis contritiōe cōſcendere. hō
eni naſcitur ad laboꝛem. Oia igitur huiꝰ rei
gratia gerenda et appetenda ſunt nobis pꝛo
hac ſolitudo ſectanda eſt ꝓ hac ieiunia vigi
lias cōes laboꝛes nuditatē coꝛpoꝛis lectionū
ceteraſq; virtutes debere nos ſuſcipere no=
uerimꝰ: vt ſcʒ per illas ab vniuerſis paſſio=
nibꝰ noxijs illeſum cōſeruare poſſimus coꝛ
noſtrum et ad perfectionē caritatis iſtis gra
dibus innitendo cōſcēdere: et nō ꝓpt̄ has ob
ſeruātias ſi foꝛte honeſta ac neceſſaria occu
patione pꝛeuenti ſolēpnitatē diſtrictiōis no
ſtre nō potuerimus implere iō incidamus i
triſtitiā vel irā ſiue indignationē ob que ex=
pugnāda illud quod pꝛetermiſſum eſt fue=
ramꝰ acturi. Non eni tantū eſt lucrū ieiunij
q̄tum ire diſpendiū nec tantus lectione ca=
pit̄ fructus q̄tū de contemptu fratris incur
ritur detrimentū. Ea igit̄ que ſequētia ſunt
.i. ieiunia: vigilie: anachoꝛeſis: ⁊ meditatio
ſcripturaꝝ: ꝓpter pꝛincipalē ſcopeū .i. puri=
tatem coꝛdis quod eſt caritas, nos conuenit
exercere et non ꝓpter illa: pꝛincipalē hāc per
turbare virtutem. Qua in nobis integra il=
leſaq; durante nihil oberit ſi aliquid eoꝛum
que ſequentia ſunt ꝓ neceſſitate fuerit ꝑter
miſſum. Si quidē nec ꝓderit vniuerſa feciſ
ſe ablata vel adempta hac qua diximus pꝛin
cipali cauſa cuius obtētu ſunt oīa peragēda
Igit̄ ieiunia vigilie meditatio ſcripturarū
nuditas ac pꝛiuatio oīm facultatū non ꝑfe=
ctio ſed inſtrumenta ꝑfectionis ſunt qꝛ nō i
ipſis cōſiſtit diſcipline illius finis: ſed ꝑ illa
ꝑuenit̄ ad finē. Quicq̄d igit̄ pōt iſtā mentis
nr̄e puritatē tranquillitatēq; turbare: q̄uis
vtile ac neceſſariū videat̄ vt noxiū deuitan=
dū eſt. Hac igit̄ noꝛma oīm hoꝛroꝝ ꝑ vaga
tionū et coꝛdis diſꝑſiones poterimꝰ euade=
re et deſideratū finē linea recte directiōis at
E tingere. Hec ille. Itē in libꝛo de reuelationi
bus beate bꝛigitte ſaluatoꝛ ſic dixit. Si vis
habere puritatē quam poſtulas: opoꝛtet vt
mihi qui ſūma puritas ſum ꝑfecte viuaris.
hoc facies ſi hec tria ſeruaueris. Pꝛimo ſi to
tam tuā intentionem in me dirigens in oībꝰ
factis tuis me finē ſolum conſtituens ⁊ me
ſemꝑ habere ꝑ oculis contendas. Secūdo
ſi voluntatem tuā penitus abnegās ⁊ volū
tatē cuiuſcūq; creature non reſpiciēs in oībꝰ
que tibi acciderint: ſolā volūtatē meam que
tuam vult ſanctificationē ꝯſideres ac diſcer
nas. Nihil eni volo aut ꝑmitto niſi ꝓ bono
tuo. Quod ſi bene attenderis: de nullo cōtri
ſtaberis: nulli iraſceris: etiā ad hoꝛā: ſed po
tius reputabis te obligatū oī tibi iniurianti
Tertiū ſi facta ſeruoꝝ meoꝝ nō ſcd̄m tuū gu
ſtum: ſed ſcd̄m iudiciū meū iudicaueris. Igit̄
ſi optabilē cunctis vite ſpiritualis perfectio
nē habere deſideras: ſi viriliter ipſam aggre
di affectas: debes teipſm̄ abſtrahere a ſocieta
tibus et familiaritatibus nociuis et ab oībꝰ
hoībus ꝓpoſitum tuū impediētibꝰ ⁊ bꝛeui=
ter a cūctis moꝛtalibus q̄tū poſſibile eſt ex
voto tue ꝓfeſſionis ſalua ſemper obediētia
hūili ⁊ pꝛōpta ſuꝑioꝝ ſemꝑ captās opoꝛtu
nitatē vbi et quādo locū poſſis reperire q̄e=
tis ⁊ cōtēplationis carpere ſecreta ſilētia pꝛe
ſentiſq; ſeculi vitare naufragia et perturba
tiones mundi fugere ꝑſtrepētes voluntatis
quoq; affectum: a curis terrenoꝝ penitus ab
ſoluas: ſūmo bono amoꝛe feruido inherēdo
iuxta illud legis moyſaice Maneat vnuſq̄ſ
q; apud ſemetipſm̄ nulluſq; egrediatur oſtiū
domus ſue die ſabbati: ⁊ ſabatiʒabit apoſto
lus. In ſemetipſo nāq; eſſe eſt diſperſiones
coꝛdis ſui et affectiones ad vnū verū ⁊ ſim=
pliſſimū bonū recolligere ⁊ collectas habere
Sabbatiʒare eſt vero coꝛ ab affectiōe carna
li aiam inficiēte et a curis mūdanis ipſā de
trahētibus abſolutā eſſe ⁊ in pace coꝛdis ſui
tanq̄ in poꝛtu ſilētij in amoꝛe ⁊ fruitione cō
ditoꝛis ſui ſuauiter quieſcere. Memoꝛiam
quoq; iugiter ſurſum eleuatā habeas ꝑ cōtē
plationē diuinoꝝ ad ſupna tendendo. ita vt F
tota aia tua cū oībꝰ potētijs ſuis ⁊ viribus i
deū collecta: vnus fiat ſpūs cum eo in quo
ſūma ꝑfectio vie cognoſcit̄ cōſiſtere. Quic=
quid aūt ab his diuerſum eſt q̄uis magnū
videat̄ ſicut coꝛpoꝛis caſtigatio ieiuniū vel
vigilie et ſimilia virtutis exercitia: q̄ſi ſecū
daria et iferioꝛa ſūt et tm̄ expediētia q̄tū ad
coꝛdis ꝑficiūt puritatē. Inde eſt q̄ iam pau
ciſſimi ad verā ꝑfectionē ꝑueniūt: qꝛ in me
dijs nō multū ꝓficuis tēpus et vires expē=
dunt: debita remedia negligūt ⁊ poſtponūt

Tu vero ſi recto tramite ad finē intentū peruenire deſideras: debes ſūmopere ad perpetuā cordis puritatē et mentis tranquillitatē anhelare atqꝫ cor ſurſum iugiter ad dn̄m eleuatum habere. hec igitur breuis doctrina: ꝓ vite tue formula tibi ſit tradita i qua ſūma ſūmarū totius perfectionis conſiſtit. in qua ſi diligenter ſtudueris: ⁊ fideliter effectui mancipare curaueris beatus eris et quodāmodo felicitatē in hoc fragili corpore inchoabis.

Hec eſt fili mi ſalutaris via quā beatus arſenius ab angelo edoctus ſeruauit⁊ ſeruari ſuis diſcipulis mandauit. Fuge tace et quieſce hec inquit ſunt principia ſalutis. Unde idez arſenius ſic ait: fons et origo oīm bonorum homini ſpirituali eſt in cella ſua iugiter cōmorari ſicut econuerſo. fons et origo oīum malorū: ſunt inutiles diſcurſus. Quis i hoc fragili corpore poteſt ſpirituali theorie ſemper affixus eſſe. Nullꝰ mortaliū poteſt huic contēplationi iugiter inherere ſed ideo dictū eſt vt ſcias vbi mentis tue intentionē debeas habere fixam. Et ad quā deſtinationē ſemꝑ anime tue reuoces intuitū. quā cum potuerit obtinere mens gaudeat⁊ a qua diſtractaz ſe doleat atqꝫ ſuſpiret quotienſcunqꝫ ab illo intuitu ſe deprehenderit ſeparatā. Quod ſi forſitā ꝗrulosa voce mihi obuiare voluerʒ dicens te diu in vno eodemqꝫ ſtatu permanere non poſſe noſſe debes ꝙ diuina virtus plus pōt facere ꝙ̄ hō poſſit cogitare. Et ꝙ frequēcia actus ſimilē ſibi habitū generare conſueuit. vnde ſepius cōtingit ꝙ illud ad quod fortaſſis homo in principio ſe aſtrinxerit cū violentia quadā et difficultate. poſtea faciliter operabitur ⁊ tandē cū magna delectatōe dū modo acceptis non deſiſtat.

¶ De cōpūctiōe et quot ſunt eius genera: et de deteſtatione riſus et diſſolutionis. Cap. viij.

A In multis ſpeciebꝰ ſicut Grego. dicit: cōpūctio diuidit᷑ qñ ſingule ꝗꝫ culpe a penitētibꝰ plāgūt᷑. vñ et voce quoqꝫ penitentiū Jeremias ait. Diuiſiones aquarū deduxit oculus meus. Principalit᷑ vero cōpunctionis genera duo ſunt: qꝛ deum ſitiēs aīa prius timore cōpungit᷑ poſt amorē. priꝰ eniz ſeſe in lachrimis afficit: qꝛ dū malorū ſuorū recolit. pro his perpeti ſupplicia eterna pertimeſcit at vere cū lōga meroris anxietudīe fuerit formido ꝯſūpta. quedā iā de p̄ſūptione venie ſecuritas naſcitur et in amorē celeſtium gaudiorū animꝰ inflāmatur. Et qui prius flebat ne duceret᷑ ad ſuppliciū poſtmodum amariſſime flere incipit: quia differtur a regno. Contēplatur eteni mens qui ſint illi angelorū chori que ipſa ſocietas beatoruz ſpirituū que maieſtas interne viſionis dei et amplius plangit quia a bonis perennibꝰ deeſſe quā flebat prius cum mala eterna metuebat. Sicqꝫ fit vt perfecta cōpūctio formidinis trahat animū ad cōpunctionē dilectionis. Quod bene in ſacra veraciqꝫ hiſto. figurata narratione deſcribitur que ait. Nō axa filia caleph ſedens ſuper aſinam ſuſpirauit Cui dixit pater ſuus. Quid habes? At illa reſpondit. Da michi benedictionē. Terrā auſtralem ⁊ arentē dediſti michi iunge et irriguam. Dedit ergo ei pater ſuus irriguū ſuperius⁊ irriguum inferius. Axa quippe ſuper aſinam ſedet: cū irrationabilibus carnis ſue motibus anima preſidet. Que ſuſpirās a patre terram irriguā petijt: quia a creatore noſtro cū magno gemitu querēda eſt lachrimarū gratia. Sunt nanqꝫ nonnulli qui iam in dono perceperunt libere pro iuſticia loqui: oppreſſos tueri: indigētibus poſſeſſa tribuere ardorē fidei habere: ſed adhuc gratiam lachrimarū nō habent: hij nimirū terram auſtralē ⁊ arētem habent: ſed adhuc irrigua indigent. quia in bonis operibus poſiti in quibus magni et feruentes ſunt: oportet nimirū vt aut timore ſupplicij aut amore regni celeſtis mala que iam antea perpetrauerunt: deplorēt: ſed quia vt dixi duo ſūt cōpunctionis genera: dedit ei pater ſuus irriguum ſuperius⁊ irriguum inferius. Irriguū quippe ſuperius accipit anima: cū ſeſe in lachrimis celeſtis regni deſiderio affligit. Irriguū vero inferius accipit: cum inferni ſupplicia flendo pertimeſcit. Et quidem prius inferius: ac poſt irriguum datur ſuperiꝰ ſed quia cōpunctio amoris dignitate preeminet: neceſſe fuit vt prius irriguū ſuperius et poſt irriguū inferius cōmēorari debuiſſet. hec Grego. B Duo me vnguēta vobis tradidiſſe recordor vnū cōtritiōis. alterū deuotionis ambo ſalubria: ſed non ambo ſuauia. Contritionis vero vnguentū quod de recordatione peccatorū conficit᷑: mittit᷑ in pedes domini. quia cor contritū et humiliatū deus non deſpiciet. Et hoc quidē vnguētum pungitiuum ſentit᷑: qꝛ amara peccatorū recordatio ad cōpunctionē mouet et dolorē facit. Veterum longe melius; arbitror vnguentū deuotionis: factū de recordatiōe beneficiorū dei⁊ hoc quidē capiti ydoneū reputat᷑ mitigatqꝫ dolorem. Sed eſt vnguentum quod his ambobus antecellit. et hoc appellaueri pietatis eo quod fiat de neceſſitatibus pauperum: de anxietatibus oppꝛeſſoꝛū de turbatiōibus triſtium. de culpis delinquētiū et poſtremo de oībus quoꝛūlibet miſeroꝝ erumpnis etiam ſi fuerint inimici. Deſpicabiles videnꝶ ſpecies iſte: ſed eſt ſuper oīa aromata vnguētū quod ex eis cōficitur ſanatiuū. Beati eni miſericoꝛdes: quoniā ipſi miſericoꝛdiā ꝯſequētur. Igitur multe miſerie ī vnū collecte atqꝫ oculo pietatis īſpecte: ipſe ſunt ſpecies ex quibus vnguenta optima cōponunꝶ. Felix aīa que taliū collectione aromatū ſeſe ditare et impinguare curauit. Quiſputas eſt iocūdꝰ homo qui miſeretur ⁊ cōmodat pꝛonus cōpati ſubuenire pꝛōptꝰ dare ꝙ̄ accipere beatius iudicans: ignoſcere facilis iraſci difficilis vlciſci penitus acquieſcens et per omnia: pꝛoximoꝛū eque vt ꝓpꝛias reſpiciēs neceſſitates. O quecūqꝫ aīa ſic infecta ſic ībuta roꝛe miſericoꝛdie: ſic affluens pietatis viſceribus ſic te oībus omnia faciēs ſic facta ipā tibi tanꝙ̄ vas perditū vt ceteris pꝛeſto vbiqꝫ ſēper occurras atqꝫ ſuccurras: ſic deniqꝫ moꝛtua tibi: vt viuas oībus: tu plane tertiū optimūqꝫ paras vnguentū. His igitur in vobis qui fraternas īfirmitates tam coꝛpoꝛum ꝙ̄ moꝛū non ſolum patiēter ſuppoꝛtat: ſed inſuper ⁊ ſi licet et ſi valet iuuat obſequijs confoꝛtat alloquijs conſilijs infoꝛmat: et ſi hec non poteſt ꝓpter diſciplinā ſoliditatis ſalteꝫ oꝛatiōibus ſolaciari non ceſſat infirmo. His inꝙ̄ qui talia operatur in vobis: bonū oīno ſpargit inter fratres. hec Bern̄. de tribꝰ vnguentis ſcꝫ contritionis et deuotionis ⁊ pietatis. Propterea idem Bernardus de cōmēdatione cōpunctiōis atqꝫ deteſtatiōe riſus inoꝛdinati loquēs ita dicit. O humilis lacrima tuū eſt regnū tuum eſt imperiū ante conſpectum iudicis introire non vereris accuſantibus etiā te demonibus: ſilentium imponis ⁊ quādoqꝫ de oꝛe iudicis ſentētiā rapis. Quid plura ligas inuincibilē: et vincis oīpotentē. hinc eni Ieroꝰ ait. Longo tēpoꝛe crimia ꝑpetrata in ictu oculi pereunt. ſi fuerit ꝑfecta cōtritio. Beati inquit dñs qui lugent: beati qui nūc fletis: qꝛ ridebitis. Diligamꝰ ergo lachꝛimas: qꝛ diligende ſunt. Diligamꝰ lachꝛimas qꝛ ſuaues ſunt diligētibus deū. Delectemur ſemper in hac vita infima in fletu et lamento ſimus tantū pꝛoni ad lamētū: et fletum: ꝙ̄tū fuimus ad culpam audaces. Qualis fuit nobis ad peccādū intētio: talis ſit ad penitendū deuotio. Grauia peccata: grauiſſimis lamentis indigēt. Cōpunctio ſanitas eſt animarū remiſſio eſt peccatoꝛū ſacrificiū eſt ſpirituale: qꝛ deo ſūme placet. Holocauſtum medullatū: eſt coꝛ peccatoꝛis humiliatum: et lachꝛimis quotidianis irrigatū. Intremus obſecro cōſcientias noſtras et diſcutiamus eas et ſi riſimꝰ hucuſqꝫ inoꝛdinate: ſaltem deinceps emēdemus attendētes quid Bernardus ait. Multos lugentes video: ſed ſi ille lachꝛime ex coꝛde ꝓcederēt: nō tam facile cito in riſum ſoluerētur. Nunc autē cuꝫ abundātius ocioſa et ſcurrilia verba ꝓfluāt ꝙ̄ pꝛius lachꝛime: lachꝛimas himbi de his eē non arbitroꝛ quibus cōſolatio diuina ꝓmittitur: ait ergo ſctūs Baſilius. Noli diſſolutis labijs riſum ꝓferre: amētia nāqꝫ eſt cum ſtrepitu ridere ſed tantū ſubꝛidendo decet leticiam mentis indicare. Non cōuenit ei qui ad perfectionē nititur iocare cum paruulis Eſto in malicia paruulꝰ et vir in ſenſu perfectus. Nullū habet acceſſum coꝛdis cōpūctio vbi fuerit inoꝛdinatꝰ riſus ac iocus. vnde licet vulgariter tamē eſt verū quod dicitꝶ. Per multū riſum poteris cognoſcere ſtultū. Nā ſcriptū ē in ec. Fatuꝰ in riſu: exaltat vocē ſuam. vir autē ſapiēs vix tacite ridebit. Riſus enim doloꝛe miſcebitꝶ et extrema gaudij luctus occupat. Si felicitas eueniat non te iactes: ſi calamitas cōtigerit: puſillanimis nō exiſtas. Legitur de ſancto martino ſic. Nemo vnꝙ̄ vidit illum iratū. nemo merentē nemo ridentem vnā eandēqꝫ ſemꝑ celeſtē quodammodo leticiā ī vultu pꝛeferebat ait quoqꝫ Grego. ſic. Quia pꝛeſētia gaudia ſequūꝶ perpetua lamēta. hinc fratres cariſſimi vanam leticiā fugite: ſi illic flere foꝛmidatis. Non eteni potes et hic gaudere cū ſeculo: et illic regnare cū deo. Tēpoꝛalis igitur leticie fluxa reſtringite carnis voluptates edomate Quicquid animo ex pꝛeſenti ſeculo arridet: ex ꝯſideratione etn̄i ignis amareſcat. Quicquid in mente pueriliter hilāreſcit. hoc diſcipline iuuenilis cenſura coherceat. Legitur ī vitis patrum qꝫ quadā vice manducantibus fratribus in caritate. riſit vnus frater ad mēſam. Et vidit eum abbas iohannes dicens. Quid putas habet frater iſte in coꝛde ſuo qꝛ riſit: cum debuiſſet magis flere. Dixit quidam ſenex. Quēadmodū coꝛpoꝛū noſtroꝛū vmbꝛam vbiqꝫ nobiſcū circūferimus: ſic debemus fletum et cōpunctionē nobiſcū habere vbicūqꝫ fuerimus. Vidit etiaꝫ quidam ſenex quēdam ridentem ⁊ dixit ei. Coꝛam celo et ꝑra rationē toti⁹ vite nr̄e reddituri ſum⁹: et tu rides. Cum quidā frater cõuerti vellet eumq̄ mater ſua pꝛohiberet: ille nõ quieſcebat ab intētione ſua dicēs. Saluare volo animam meā. Illa vero multū reſiſtens. cū deſiderium eius impedire non poſſet poſtea ꝑmiſit: abiēs ergo frater ille factus eſt monachus: ſub negligentia vitam ſuam expēdēs Contigit autem vt mater ipſius moꝛeretur et poſt tempus aliquantū etiam ipſe iſirmatus eſt in infirmitate magna. Et cum fact⁹ fuiſſet in exceſſu mentis: raptus eſt ad iudicium et inuenit matrē ſuam cum his qui iudicabantur. Illa autem poſtq̄ vidit illū obſtupuit et dixit. Quid eſt hoc fili et tu in locū hunc condempnatus es venire vbi ſunt ſermones tui quos loquebaris: dicendo. ſaluare volo animam meam. Confuſus autem i his que audierat ipſo doloꝛe ſtupidus fact⁹ eſt: et ſtabat non habens quid matri ſue reſpondere potuiſſet. Iuxta diſpenſationem miſericoꝛdie dei poſtq̄ hec vidit cõtigit vt repararetur et euaderet ab inſtanti infirmitate. Et cogitans apud ſe diuinitus factam eſſe huiuſmodi viſionem: de cetero ſe includens ſedebat et cogitabat de ſalute ſua: penitens ⁊ ploꝛans pꝛo his que egerat pꝛius ſub negligentia. Tanta autem ei erat intentio. vt multi eum rogarent indulgere ſibi paululum ne foꝛte leſionem aliquam pateretur de fletu. Qui ſapꝛa modum conſolari noluit dicens. Si imperium matris mee ſuſtinere non potui: quomodo chꝛiſti et ſanctorum angeloꝛum eius aduerſum me confuſionem potero in die iudicij ſuſtinere. Dixit abbas Helias. Ego tres cauſas timeo: vnā quando egreſſura ē aīa mea de coꝛpoꝛe. Aliā qn̄ occurſurus ſū deo Tertiā qn̄ aduerſum me pꝛoferenda ſu erit ſententia. Beatus es ergo abbas arſeni qui ſemper hanc hoꝛam ante oculos habuiſti.

¶ De lectione ⁊ ſtudio legēda ⁊ q̄ ſepe debem⁹ legere ea pꝛecipue. q̄ nos iſtruūt ad amorem dei vel ad coꝛrectionem moꝝ. Cap. ix.

A ORationibus mundamur lectionibus iſtruimur vtrūq̄ bonū ſi liceat: ſi nõ liceat melius eſt oꝛare q̄ legere. Qui vult cū deo ſꝑ eſſe frequenter debet oꝛare frequent̄ ⁊ legere. Nam cum oꝛamus cū deo loquimur Cum vero legimus deus nobiſcum loquit̄ omnis pꝛofectus ex lectione et meditatione pꝛocedit. Que eni neſcim⁹ lectiōe diſcim⁹ q̄ autem didicimus meditatione conſeruam⁹. Geminum confert donum lectio ſanctarū ſcripturarum: ſiue quia intellectum mentis erudit. ſiue quia a mūdi vanitatibus abſtractum hominē ad amoꝛem dei perducit. Tanto vana ſpes moꝛtalitatis huius nobis vileſcit: q̄to amplius legēdo ſpes eterna claruerit. Nemo poteſt ſenſum ſcripture ſancte cognoſcere: niſi legēdi familiaritate ſicut ſcriptū eſt. Ama illā et exaltabit te gloꝛificaberis ab ea cum eam fueris amplexatus. Q̄to quiſq̄ magis in ſacris eloquijs aſſiduus fuerit: tanto ex eis vberioꝛem intelligentiam capit. Uerum eſt de ocio ſpirituali: q̄ ille tantum ſecreta diuinoꝛum ſcrutabitur mandatoꝛum: qui ab actione terrene cure auocauerit animum et ſedula familiaritate ſcripturis ſanctis inheſerit. Nā ſicut cecus et vidēs poteſt quidē vterq̄ ambulare: ſed non conſimili libertate: dum cecus pergēs quod nõ videt offendat. vidēs vero offendicula caueat atq̄ quo ſit ꝑgēduz agnoſcat: ſic et qui nubilo terrene cure fuſcatur. ſi temptet dei ꝑſcrutari miſteria nõ valet quia caligie curarum obcecatus nõ videt qđ ille tātūdem efficere valet: qui ſeſe de exterioꝛibus ſeculi curis abſtrahit et totum ſcripturarū meditatiōe defigit. B Quidā habēt itelligētie igenium. ſed negligūt lectiōis ſtudiū. et quod legēdo ſcire potuerūt. negligēdo cõtempnūt. Quidam vero amoꝛē ſciēdi habēt. ſed tarditate ſenſus prepediūtur qui tamē aſſidua lectiōe ſapiūt q̄ ingenioſi ꝑ deſidiam nõ nouerunt igenio tardus: et ſi nõ per naturam. per aſſiduitatem tñ lectiōis augmentāt ſciētiam. Tardiores autē q̄ ſcire cupiūt ideo difficulter inueniunt. vt pꝛo maximo exercitio laboꝛis: maximum p̄miuz habeāt retributiōis. Et ſicut qui tardus eſt ad capiendum ꝑ itētiōe tamē boni ſtudij pꝛemium ꝑcipit: ita qui pꝛeſtitū ſibi a deo igenium intelligētie negligit cõdēpnatiōis reus exiſtit: q2 donū quod accepit deſpicit. et per deſidiam derelinquit. C Hucuſq̄ yſidoꝛus de ſummo bono. Si igitur cupis ad amoꝛem dei peruenire: et ſuccendi deſiderio celeſtium gaudioꝛum: et induci ad cõtemptum terrenoꝛum: non ſis negligens ad meditandum et legendum ſacram ſcripturam et maxime in hijs locis vbi moꝛes inſtruit et inſidias diaboli cauere docet vbi loquitur de amoꝛe dei: et de vita contemplatiua. Difficilioꝛes vero ſētētie diſputātib⁹ et igenioſis viris longo tẽpoꝛe in ſancta doctrina exercitatis relinquant̃. Multũ enĩ adiuuat nos in bono pꝛoficere. In hoc cognoſcimꝰ defectus noſtros et pꝛofectus et in quibus peccamus et in quibus non: et que vitare debemus et q̃ agere. Subtiliſſime machine inimicoꝝ nr̃oꝝ nobis aperiunt̃ accendũt ad amãdũ et ad lachꝛimas cõpungunt pꝛeparant nobis menſam delicatiſſimã ſi in illis ſicut in oibꝰ diuicijs delectati fuerimꝰ et ſi nulla cupiditas honoꝛis vel fauoꝛis vel laudis hoim ſuccendat nos ad ſcientiã ſcripturarũ: ſed ſola itentio placendi deo vt ſciamꝰ quomodo ip̃m diligamus et idẽ pꝛoximũ doceamus non vt reputemur ſcientes apud populũ imo magis debemus occultare ſcientiã noſtrã q̃ ad laudẽ noſtrã oſtendere ſicut dicitur. In coꝛde meo abſcondi eloquia tua ſcʒ a vana oſtẽtatione vt non peccẽ tibi. Cauſa ergo locutionis vel electionis noſtre: ſola ſit laus dei ⁊ edificatio pꝛoximi: vt illud ipleatur i nobis. Semper laus eius in oꝛe meo quod fit quãdo laudem noſtrã nõ querimꝰ: et ꝯtra eius laudẽ nõ loquimur.

¶ De oꝛatione et eiꝰ diffinitiõe atq̃ cõmẽdatione et quod petitiões coꝛdis in tribus conſiſtũt. Cap. x.

NOtandũ ꝙ oꝛatio q̃nq̃ dꝛ omne opus bonũ vnde ſuꝑ illud. Sine int̃miſſiõe oꝛate: dicit gloſa ſemꝑ oꝛat. qui ſemꝑ bene agit. vnde iuſtꝰ nunq̃ deſinit oꝛare niſi deſinat iuſtus eſſe. Oꝛatio ſic deſcribit̃. Oꝛo eſt pius mẽtis affectus in deũ directꝰ. Iſte affectus: deſideriũ eſt. affectꝰ qui eſt oꝛo in deũ: dicit̃ dirigi ad modũ nũcij. Eſt enĩ velut nũcius ab hoie ad deũ miſſꝰ ad deũ nãq̃ intrat et mãdatũ ꝑagit: quo caro ꝑuenire nequit. Item oꝛatio eſt petitio decentiũ a deo. Non decet dei filios omnia indifferenter dare Nõ ſunt petenda a deo niſi honeſta. Item non decet viros virtutis petere puerilia: veraciter oꝛare eſt amaros compunctionis gemitus ⁊ non compoſita verba reſonare. Ad cõmendationẽ oꝛatiõis. Pꝛimo valere põt frequẽs admonitio quã ſcriptura ſacra facit ad oꝛandũ. Unde eccle. xviij. Non impediaris oꝛare ſemꝑ. Hiere. quoq̃. xxxiij. Clama ad me et exaudiam te. Item ad cõmendationẽ oꝛationis valere poſſunt exempla ſanctoꝛũ qui in oꝛatione erant perſeuerantes ſicut de apoſtolis legitur. Hij omnes inquit erant ꝑſeuerantes vnanimiter in oꝛatione cum mulieribus et maria matre ieſu. Dominꝰ ieſus etiam frequenter oꝛare ꝯſueuit ſicut in multis locis euangelij patet. Non quia oꝛatione indigebat cum oĩa per ſe poſſet: ſed vt daret nobis exemplũ oꝛandi. Noluit nos negligẽter addiſcere quod a deo diligenter voluit docere. Uerecũdũ eſt xp̃i igitur diſcipulis ignorare quod magiſter eoꝛum diligentiſſime docuit. Itẽ verecũdũ eſt eis raro facere: quod magiſter eoꝝ tm̃ frequẽtauit. Et notãdum ꝙ oꝛatio eſt officiũ valde lucroſuʒ. Nã plus valet vnus ſctũs oꝛãdo q̃ innumeri pctõꝛes pꝛeliando: plus vna vetula adquirit de celo vna hoꝛa oꝛando: q̃ mille milites armati acquirũt de terris longo tempoꝛe ꝓliãdo. Oꝛatio de hoſtibus ſpiritualibus triũphat ſicut yſidoꝛus declarat dicens. Hoc eſt remedium eius qui vitioꝝ tẽptamẽtis exeſtuat: vt quotiens quolibet tangit̃ vitio totiens ſe ad oꝛationẽ ſubdat: qꝛ frequens oꝛatio vitioꝛũ impugnationem extinguit. Oꝛatio quodãmõ tenet deũ ⁊ habet eũ in poteſtate ſua ſicut patet. Exodi. xxxij. Dimitte me inq̃t dñs Moyſi. vt iraſcatur furoꝛ meus cõtra eos. Super quo verbo greg. ita dicit. Quid eſt dicere ſeruo dimitte me niſi depꝛecandi auſum ꝓbere. Quaſi diceret. Penſa quantũ apud me valeas: ⁊ cognoſce quia obtinere poteris quicq̃d pꝛo populo oꝛaueris. Hic eni yſaias ait. Nõ eſt qui inuocet nomẽ tuũ: qui cõſurgat ⁊ teneat te. Dñs quoq̃ per ſeip̃m nos excitans ad oꝛandũ: ita dicit. Petite ⁊ accipietis. Querite ⁊ inuenietis. pulſate et aperietur vobis Omnia quecunq̃ petieritis in oꝛatiõe credẽtes, accipietis. Hinc augꝰ ait. Nõ tãtũ hoꝛtaret̃ nos vt peteremꝰ niſi dare vellet. Erubeſcat igitur noſtra pigricia. plus vult ille dare q̃ nos accipe. Plus vult ille miſereri: q̃ nos a miſeria liberari. Igitur ne deficias in oꝛatione. Nam ille cõceſſurus eſt. et ſi differt nõ aufert. Securus ergo roga i fide et accipies. et ſi nõ modo. accipies tñ. Nũq̃ ei poteſt fallere veritas. Tu ergo ſerua fidem. et ille ſeruabit pollicitatiõem. Non vult tibi cito dare vt tu diſcas magna magne deſiderare. Differt quoꝛũdam deus exaudire oꝛationes vt augeat vtilitatem et purgetur culpa per penam. Tardius audiũtur quoꝛũdam oꝛatiões: vt dũ differuntur. foꝛcius excitati maioꝛibus ꝓmijs cumulentur. Quotiẽs de oꝛatione loquoꝛ: verba quedam humane cogitationis audire michil videoꝛ in coꝛde meo. Quid enim eſt, ꝙ licet nunq̃ ab oꝛatione ceſſemus. vix vnq̃ experiri videtur aliquis veſtrum quis ſit oꝛationis ſue fructus. Sicut ad oꝛationem accedimus: ſic ⁊ redire videmur. et nobis non reſpondet verbum nemo

NB

quicquid donat: ſed iudiciū fidei ſequere nō experimentū. Que eſt igitur veritas fidei: niſi quod promiſit ipſe filius dei? Quicqđ inquit orantes petitis credite quia accipietis ⁊ fiet vobis. Nemo igit̄ noſtrū fratres: ꝑuipēdat orationē ſuā. Dico enim vobis qꝛ ipſe ad quem oramus: nō ꝑuipēdit eam. Priuſq̄ egreſſa ſit ab ore noſtro. ipſe eam ſcribi iubet in libro ſuo vnum ex duobꝰ indubitāter ſperare poſſumus: quoniā aut dabit ꝙ petimus aut quod nobis nouit vtilius. Nos enī quid oremus ſicut oportet neſcimꝰ ſed miſeretur ille ſup ignorantia noſtra et orationē benigne ſuſcipiens: quod nobis aut oīno nō eſt vtile aut nō tam cito dari neceſſe eſt minime tribuit oratio tamē infructuoſa non erit ita ſi fecerimus quod monemur in Pſalmo A ſcꝫ ſi delectemur in dn̄o. Delectare inquit in dn̄o: ⁊ dabit tibi petitiões cordis tui. Sed cōſidera ꝙ petitiões cordis dixerit quas approbat iudicio ratiōis/ nec habes vnde cauſeris ſed vnde magis toto affectu in gratiarū actione verſeris quando quidē tanta ſuper te cura eſt deo tuo vt quotiēs ignorans queris qđ tibi inutile eſt nō te audiat ſuper hoc ſed mutet illud meliori dono. Sicut pater carnalis paruulo querēti panem libēter porrigit. querenti cultellū nō cōſentit: ſed magis panem quē ei dederat ipſe frangit. Porro petitiões cordis credo conſiſtere nec video quid p̄ter illa electus quiſq̄ ſibi debeat poſtulare. Duo quidē huius tēporis ſunt ſcꝫ bona corporis et bona anime. Tertiū autem beatitudo vite eterne. Nec mireris ꝙ bona corporis adeo dixerim eſſe frequenda: quoniā eius ſunt corporalia omnia: ſicut ſpiritualia bona ab eo enī eſt petendū et ſperandū nobis euenire. vnde poſſumus in eiꝰ ſeruitio ſuſtentari. verūtamē pro neceſſitatibus aīe orandū eſt nobis frequētiꝰ ⁊ feruētiꝰ. ideſt ꝓ obtinēda gratia dei animeq̄ virtutibus ſic et pro vita eterna tota pietate totoq̄ deſiderio eſt nobis orādum vbi et nimirū et corporis et anime plena et perfecta eſt beatitudo. Sit ergo oratio que pro tēpalibus eſt circa ſolas neceſſitates reſtricta. Sed oratio que ꝓ virtutibus anime eſt ab omni impuritate libera et circa ſolum B beneplacitū dei intenta. Sed oratio que fit pro vita eterna in omni humilitate p̄ſumēs de ſola miſeratione diuina. hec Bern. Queri aut pōt aut ſancti oratiões noſtras cognoſcant. ad quod dico. Quod vnuſquiſq̄ beatus tantū in eſſentia diuina videt: quātū perfectio beatitudinis requiritur vt homo habeat quicquid velit nec tamen aliqđ inordinatum velit hoc autem recta voluntate quilibꝫ vult vt ea que ad ipſum pertinēt. vnde oportet ꝙ illa in verbo cognoſcant. hoc autem ad eorum gloriam pertinet quod auxilium indigentibus prebeant ad ſalutem. vnde patet ꝙ ſancti cognitionem habent eorum que ad hoc requirūtur: et ſic manifeſtū eſt ꝙ in verbo cognoſcunt vota et oratiões et deuotiões hominū qui ad eorum auxiliū confugiunt. Et q̄uis ſolus deus cogitationes cordis per ſeipm̄ cognoſcat tamen alij cognoſcere poſſunt quātum eis reuelatur vel per viſionem verbi vel aliquo alio modo. Item notandū ꝙ q̄uis ſuperiores ſancti ſint deo acceptiores q̄ inferiores vtile tamen eſt minores ſanctos etiam interdum orare et hoc ꝓpter quinq̄ ratiões. Primo ex hoc ꝙ aliquis habet deuotionē maiorem ad ſanctū minorem q̄ ad maiorem. Ex deuotione autem depēdet maxime orationis effectus. Secundo ꝓpter faſtidium tollendū. qꝛ aſſiduitas vnius rei: parit faſtidium. Per hoc autem ꝙ diuerſos ſanctos oramus: quaſi in ſingulis nouꝰ feruor deuotionis excitatur. Tertio qꝛ quibuſdam ſanctis datum eſt in aliquibus ſpecialibus cauſis precipue patrocinari. Quarto: vt oībus ſanctis honor debitus exhibeatur a nobis. Quinto: qꝛ pluriū oratiōibus quandoq̄ impetratur. ꝙ vnius oratiōe non impetraretur. C Preterea notandū ſecundū Hugonē de ſancto victore: ꝙ multū iuuat ad oratiōis puritatem: ſi in oīni loco ⁊ tempore nos ab actibus illicitis temperemꝰ ſi ab ocioſis ſermonibus auditum et linguā caſtigemꝰ: ſi in lege domini ambulantes teſtimonia eiꝰ aſſueſcamus toto corde ſcrutari. Quecūq̄ enī ſepius agere loqui vel audire ſolemus: eadem neceſſe eſt ſepius ad animū quaſi ad ſolitā et propriam concurrant ſedem. D Ante tēpus orare eſt prouidentia. In tempore autē conſtituto orare eſt obedientia. Tempus orādi preterire eſt negligentia. Tanto crebrior debet eſſe oratio: quāto vtilior magna ſunt bona que promittit nobis deus. Nam oculus non vidit nec auris audiuit nec in cor hominis aſcendit que preparauit deus diligētibꝰ ſe. Si igitur magna ſunt bona ꝓmiſſa: non debent eſſe deſideria parua. Cum magnitudine premiorū concordare debet magnitudo deſideriorum. Quod ſi ad primas lacrimas dominus non exaudit nec ſic quidem a querendo et pulſando deſiſtendū eſt: ſed tanta potius perſeuerando inſtantia. tantoq̄ ob=

ſtinato clamore frequentandꝰ eſt ſaluator donec impleat deſiderium orantis. Non enim ocioſis tepidis ⁊ negligentibus promittitur regnū dei: ſed ſicut ſcriptura dicit. Vim patitur et violenti rapiunt illud. Amat deus inſtantiam et importunitatē in prece. vnde ſi ad exemplū chananee mulieris perſiſtamꝰ fixiqꝫ inſtemus: aderit gratia conditoris noſtri qui cuncta in nobis errata corrigat imunda ſanctificet turbulenta ſerenet: ſi ad illū ſedula mente et voce clamemus. hec Hugo.

¶ De vtilitate oratiōis et de his quibus orātis intentio tempus orationis eſt aſtringenda: atqꝫ de preparatione ante orationem facienda. Cap. xi.

E Virtus oratiōis ſecundū Bonauenturam eſt ineſtimabilis et efficax ad omnia proficua impetranda ⁊ nociua remouēda. Si ergo vis patienter tollerare aduerſa: ſis homo oratiōis. Si vis temptationes ⁊ tribulationes ſuperare ſis oratiōis. Si vis aſtutias ſathane cognoſcere ac eius fallacias vitare: ſis oratiōis. Si vis prauas affectiōes conculcare ſis oratiōis. Si vis letantē viuere in opere dei: et laboris et afflictiōis viam incedere: ſis oratiōis. Si vis ſpirituali vel via te exercere et carnis curam non agere in deſideriis ſis orationis. Si vis vanas muſcas cogitationum effugare et animā tuam ſanctis et bonis cogitationibus deſideriis feruoribꝰ et deuotiōibus impinguare ſis orationis. Si vis cor tuum virili ſpiritu et conſtanti ꝓpoſito in dei beneplacito ſtabilire et vicia extirpare virtutibuſqꝫ imbui ſis orationis. In ea enī recipitur ſancti ſpiritus vnctio: que de omībus mentē docet. Item ſi vis ad cōtemplationem aſcendere ⁊ frui amplexibꝰ ſpōſi ſis oratiōis. Si vis celeſtem dulcedinē deguſtare et alia dei magnalia que ſentiri poſſunt: ſed dici nequeunt ſis homo orationis ad eam nāqꝫ contemplationē et celeſtium deguſtationem per orationis exercitiū deuenitur vides quam magne potentie ac virtutis ſit oratio: ad quorum oīm cōfirmationē obmiſſis ſcripturarum probationibus hoc tibi ſit pro efficaci probatione quod audiuimus et vidimus quotidie per experientiā illitteratas perſonas ⁊ ſimplices ꝓdicta ⁊ alia plura maiora per virtutē oratiōis fuiſſe adeptos. Multum igitur animari debēt ad orationem oēs qui chriſtū imitari deſiderant et precipue religioſi quibus maior debet eſſe vacandi copia. Idcirco te hortor tibiqꝫ quātum poſſum mando diſtrictius vt pro principali exercitio tuo ſumās orationem nichilqꝫ aliud neceſſariis curis tantum exceptis. te delectet: niſi oratio quia nichil tantum te delectare debet: quāntum morari cum domino tuo quod per orationem fit. hec Bonauēturā notabiliter de orationis vtilitate. F Notādum preterea ꝙ tria videntur eſſe neceſſaria quibus orantis intentio eſt aſtringenda. Cōſiderare nāqꝫ oportet orantem: primo quid petat. Secundo ipſum quem petit. Tertio ſeipſum qui petit. In eo ꝙ petit: debet duo attendere videlicet vt illud quod poſtulat ſecundum deum ſit et hoc ipſum in ſummo affectu ac deſiderio habeat. verbi gratia. Si mortem inimici ſi leſionem ſeu deiectionem proximi orando petieris: non eſt ſecundum deum talis oratio cum ipſe precipiat et dicat Diligite inimicos veſtros benefacite his qui oderunt vos: et orate pro perſequentibus et calumpniantibus vos. Item cum ſtatis ad orandum: remittite ſi quid habetis in cordibus veſtris. Et diliges proximum tuum ſicut teipſum. Si vero peccatorum remiſſionem ſi ſpiritus ſancti gratiam ſi virtutē atqꝫ ſapientiam ſi fidem/ iuſticiam/ humilitatem/ patientiam/ manſuetudinē: atqꝫ cetera ſpiritualia cariſmata orando queſierit: ꝙ tantum ea cogitando vehementer affectauerit: hec ſecundum deum oratio eſt: et hec meretur audiri. De huiuſmodi orationibus loquitur per Iſaiam dominus dicens. Anteꝗ̄ clament ad me ego/ exaudiam adhuc illis loquentibus: ego audiam. Sunt ⁊ alia que cū deſunt: a deo petuntur et a deo dantur ⁊ poſſunt eſſe vel non eſſe ſecundum deum quantum dumtaxat intereſt finis ad quem referuntur: vt eſt corporis ſanitas pecunia ceterarumqꝫ rerum affluentia. Que ꝗuis a deo ſint non ſunt tamen magnipendenda nec ex deſiderio poſſidenda ſeu petēda. hinc Auguſtinus ſic ait. G Cum ea que deus laudat ⁊ precipit petitis: ſecure petite. Quando autē tēporalia petitis cum modo petite: et cū timore illi committite vt ſi proſit det: ſi vero ſciat obeſſe non det. Similiter orāns in ipſo quē petit: debet duo attendere ſcilicet paternam bonitatem et diuinam maieſtatem. Paternam bonitatem: qua gratis velit dare ⁊ ideo orans debet perfectum habere amorem erga eum quem orat. Nam quelibet creatura etiam irrationalis naturaliter diligit patrē ſuum: quanto magis homo rationalis creatura deum patrem ſuum diligere deberet: diuinam quoqꝫ maieſtatem debet attende=

re. qua plene poſſit dare quicquid petitur: vnde ipſe in euangelio ait. Omnia quecunqꝫ petieritis in oꝛatione credentes id eſt non heſitantes accipietis. Quia ſecundum Greg. Jndignus eſt celeſti benedictione: qui deum dubio querit affectu. hinc Jacobus in epiſtola dicit. Poſtulet autem in fide nichil heſitans. Qui enim heſitat ſimilis eſt fluctui maris qui a vento mouetur ⁊ circumfertur. Non ergo eſtimet homo ille: ꝙ accipiet aliquid a deo. Jtem oꝛans in ſeipſo ipſe qui petit debet duo attēdere: ſcilicet vt pꝛo ſuis meritis nil ſe accepturum putet: ſed de dei miſericoꝛdia tantum quicquid rogauerit ſe impetraturum ſperet. Quia ſicut ſcriptura docet. Oꝛatio humiliãtis ſe: nubes penetrabit Qui ergo cupit celeriter deum ad ſe inclinare ſtudeat coꝛam eo ſuos defectus exponere vt ad miſericoꝛdiã valeat eum excitare ſicut et mendici cum elemoſinas petunt non pꝛecioſas veſtes oſtendunt: ſed ſeminuda membꝛa aut vlcera ſi habuerint: vt citius ad miſericoꝛdiam videntis animus inclinetur.

Quam regulam publicanus ſeruauit multo melius phariſeo et ideo deſcendit iuſtificatus ab eo id eſt pꝛe illo. vtile igitur eſt nobis magis abſcondere ꝙ oſtētare: ſi quid habemus boni. vnde et ſcriptum eſt Regum tertio et octauo. Si qs cognouerit plagã coꝛdis ſui et expanderit manus in domo hac: tu exaudies de celo. Tunc autem dicitur coꝛ purum: quando hec tria que iam ſuperiꝰ dicta ſunt et eo mõ quo dicta cogitat ⁊ qſquis puritate ⁊ itētione coꝛdis oꝛauerit: exaudiri ſe ſciat. A Oſtēſo iã quibus oꝛantis intētio eſt aſtringēda: videamꝰ de ꝑparatiõe añ oꝛonē facienda. Multum enim valet ꝑparatio ad hoc vt oꝛatio exaudiatꝛ. ſicut ait pſalmiſta. Pꝛeparationem coꝛdis eoꝛũ audiuit auris tua. Jdeo alibi ſcriptum eſt eccle. xviij. Ante oꝛationem pꝛepara animam tuam et noli eſſe ſicut homo qui tēptat deum. Oꝛans deũ temptare videtur: cum id pꝛo quo oꝛat nec īpetrare deſiderat: nec ſe accepturum ſperat. Notandum ꝙ duplex eſt pꝛeparatio ad oꝛandum. quedam ꝓpinqua: ⁊ quedam remota Ad remotam pꝛeparationem pͥmo pertinet vt homo bene ⁊ ſecundum deum viuat: qꝛ ſicut Gregoꝛius dicit ſuper Job. Sunt nõnulli intra eccleſiam qui ꝓlixas ad deum pꝛeces habent: ſed vitam depꝛecantium non habent. Unde in dialogo ait. Quid mirum ſi poſtulantes tarde a domino exaudimur qui pꝛecipientem dominum tarde aut etiam nullo modo audimus. Qui a pꝛeceptis dei vertitur quod in oꝛatione poſtulat non meretur: nec impetrat ab illo bonum: quod expoſcit: cuius legi nõ obedit. Si autem id qđ deus pꝛecipit facimꝰ: id quod petimus ſine dubio obtinebimus. Unde Johannis in epiſtola ſua. iij. cap. ait. Si coꝛ noſtrum non repꝛehenderit nos fiduciam habemus ad deū ꝙ quicquid petierimus ſupple quod non ſit contra ſalutem noſtram: accipiemus ab eo: quia mandata eius cuſtodimus. Citius exauditur vna obedientis oꝛatio: ꝙ decem milia contemptoꝛis. Jtem ad pꝛeparationem remotam ſpecialiter videntur pertinere ieiunium et elemoſina que ſpecialiter iuuãt oꝛationem. Jeiunium et elemoſina ſunt velut due ale: de quibus Bernardus ſic ait. Qui vult oꝛationem ſuam volare ad dominum faciat illi duas alas ieiunium ⁊ elemoniſinã. Hinc enim ſcriptum eſt in tobia. Bona eſt oꝛatio: que fit cum ieiunio ⁊ elemoſina. Beati eni miſericoꝛdes: qm̄ ipſi miam conſequētur. Qui enim vult aliquid ab aliquo impetrare pꝛemittit munera vt facilius impetret Unde ſcriptum eſt eccleſia. ix. Conclude elemoſinam in ſinu pauperis: ⁊ hec exoꝛabit ꝓ te. Jtē ad pꝛeparationē remotam videtur pertinere confeſſio homini facta. vnde Jaco in epiſtola ſua ait. Confitemini alterutrum peccata veſtra ⁊ oꝛate pꝛo inuicem vt ſaluemini. B Jdeo ſacerdos celebꝛamus miſſam facit generalem confeſſionem. Ad pꝛeparationem vero pꝛopinquam pꝛio pertinere videtur reuocatio coꝛdis ab exterioꝛibꝰ ad interioꝛa cum retentiõe eius. vñ dominꝰ in euange. Math. iij. ait. Tu autem cū oꝛaueris: intra in cubiculum tuū ⁊ clauſo oſtio oꝛa patrem. Jngreſſus in cubiculum: eſt coꝛdis reuocatio. Clauſio oſtij. eſt coꝛdis retentio. Fatuum eſt deum inuocare vt ad ſe veniat ⁊ gratie elemoſinam det: ſi eum hõ non expectat. Jdeo ſm̄ yſidoꝛũ. Pꝛio purgandus eſt animꝰ atqꝫ a tempoꝛalium rerum cogitatiõibus ſegregandus. vt pura acies coꝛdis ad deum vere ⁊ ſimpliciter dirigatꝛ. Pura eſt oꝛatio. quam in ſuo tempoꝛe ſeculi cure nõ interuenerint. Lõge aūt a deo eſt animꝰ qui ī oꝛatiõe fuerit cogitatiõibus ſeculi occupatus. Jgitur qđ tibi nõ vis in ipſo oꝛatiõis tempꝛe in mēte ocurrere: opoꝛtet te ãte oꝛationis tēpus inquantū potes pꝛecauere. quatinus vniuerſas delectatiões tuas carnales a te pꝛoꝛſꝰ abijciēs. teqꝫ itra te colligēs. exeas de ſenſu carnis ad intellectum ſpūs. de affec ſtu mundi ad amorē dei de viſu corporis ad oculum mentis. cumq; ſic egreſſus fueris: id eſt carnalia queq; ꝓ poſſe abieceris: ⁊ te ad te introrſus pertraxeris: tunc orationē tuā tanto gaudebis eſſe fructuoſiorē: q̃to eā nullū carnale deſideriū fedat eo ⁊ puriorē: quo nullus eā exteriorū cauſarū tumultus īquietat. Sic ergo te ante orationis tempus oportet preparare ſi vtiliter ⁊ deuote eā deſideras exercere. Sed non minor tibi cautela ⁊ ſolicitudo in ipſo orationis tempore habenda eſt ne tunc forte malū per negligentiā admittas: quod et iam antea tota intentione deuitare ſtudebas et qui ſtudioſiſſime ante horam prandij epulas precioſiſſimas paraueras iam ad menſam ſedens ieiunes. Quod q̃ ſtultū ſit quis neſciat. Idcirco tumultuoſas in ipſa oratione et inquietas ac perinde inquietātes cogitationes declina: vt tāto puriorem orationē emittas: q̃to plenius ac ꝑfectius excluſis turbidis cogitationum inſolentium curis in euitādo eā quaſi ſolus quodammō extas. Hec quidē exercere: nō modicus labor eſt: ſed hec non ſolum poſſibilia: ſed et facilia ſunt ei qui ſemper dñi ſui iugē memoriā circumferre ſtudet. Secūdo ad preparationem ꝓpinquā pertinet conſideratio ſuipſius. Vñ Ber. ad fratres de monte dei ſic ait. Debemus noſmetipſos coram deo cōſtituere quaſi facie ad faciem et lumine eius ꝓſpicere tribulationē de nobiſipſis venientē Unde ⁊ yſidorus ait. Cum deo aſſiſtim⁹ gemere ⁊ flere debemus reminiſcētes q̃m grauia ſunt que cōmiſimus q̃q; dira īferni ſupplicia que timemus. Unde in vitis patrum quidam dicebat ꝙ latrones ⁊ trutanni docuerunt eum orare. Latro attendens quid fecit et quod tormētum ſibi paratū ſit: inter hec duo cū multis lachrimis miām petit: quia cognoſcit ſe reum. Trutanni ſeu mendici ea que ſunt miſerabiliora in eis improbiſſime oſtendunt et que ſunt ſana abſcondunt: vt magnitudo miſerie animi videntis ad miſericordiam excitet. Sic in oratione debet homo defectus ſuos deo oſtendere: vt ad miſericordiā valeat eum excitare. Ex cōſideratione enim peccatorum: ꝓuenit luctus in oratione qui multū valet in oratione. Unde yſidorus ait. Peccatorum recordatio merorem gignit: luctus vero mentē puriorē reddit: et ſic valet ad hoc vt oratio exaudiatur. Munda tantū cubiculum cordis: et intus eſt qui exaudiat. Item ex conſideratione peccatorū humilitas ꝓuenit que multum iuuat orationem. Unde ſcriptum eſt in eccle. xxv. Oratio humiliantis ſe: nubes penetrabit: et donec appropinquet non conſolabitur et non diſcedet donec aſpiciat altiſſimus. Tertio ad ꝓpinquam preparationem pertinet vt accedatur ad eum cui ſacrificium orationis offertur. Ideo dicitur in pſalmo. Uacate ⁊ videte quoniam ego ſum deus. Multū deberet nos reddere attentos in oratione hoc q̃d cum domino maieſtatis loquimur. Sic ergo oret qui orat. ſic ſemetipſum conſideret: vt attēdat ſe tanq̃ preſentatum domino maieſtatis Uoluit autem chriſtus vt orantes attenderent ꝙ dñs pater eorum eſt: vt fiduciam haberent impetrādi quod peterent. Naturale enī dinoſcitur eſſe p̄ris filijs vtilia ꝓuidere.

¶ Sequitur videre quando: vbi: et quomomodo ſit orandum et de attentione orandi. Capitulum xij.

A TEmpus orandi dominus determinat dicens: Oportet ſemper orare: et non deficere: ſemper autem orat qui ſemper bene agit. Ideo non debet miles chriſti ſcutū orationis amouere: q̃diu bellum durat. Bellū aūt durat: q̃diu durat vita preſens. Hinc ſcriptum eſt. Militia eſt vita hominis ſuper terram pericula nunq̃ deſunt. ideo continue indigemus dei adiutorio. Nunq̃ deeſt miſeria. ideo cōtinue egemus dei miſericordia. Ideo ſi fieri poſſit ſemper eſſet orandū ſed quia alia negocia hoc non permittunt ꝓmittenda eſt oratio operibus noſtris et etiā intermiſcenda. Hinc Hieronimus ad paulum ait. In principio cuiuſlibet operis premitte dominicam orationem ⁊ ſignum crucis in frōte. Nam ſicut militē ſine armis ad bellum exire nō conuenit ſic homini chriſtiano quoq; ꝓcedere nō licet ſine oratione. Hic enim in libro apum legitur de quodam prelato: ꝙ quando ad exteriora negocia vocabatur ante egreſſionem ſecretum petebat: ſupplex ꝓuoluebatur in precibus et a domino ꝓcibus implorabat: vt ſe in oib⁹ egredientē et regredientē ſua clementia tueret̄ ⁊ in manib⁹ negocia coram poſita ꝓſperarentur. Et vide lector quid inde ſit ſecutum. Secura et indubitabili de eodem relatione didicimus: ꝙ vix in omni tempore prelationis ſue iniuriā paſſus ſit vel offenſam. Igitur ſicut iam in premiſſis patet: oratio debet ſemper opera noſtra precedere et gratiarum actio ſequi: de qua gratiarum actione inferius patebit. Nā cum videmus mala vel in nobis vel in alijs eſſet orandum. Cum vero videmus bona vel in nobis vel in alijs gratiarū actioni eſſet inſtandum. Hinc Paulus ait: Sine intermiſſiōe oꝛate: in omnibꝰ gratias agite. Oꝛationi vero pie tunc precipue intendendum eſt cū vel maioꝛ eſt neceſſitas vel maioꝛ tempoꝛis opoꝛtunitas. Tūc autē maioꝛ neceſſitas oꝛandi eſt cum aliquam gratiam a deo accepimus. Nam tunc inſtandum eſſet oꝛationi apud deum vt gratiam quā nobis dedit conſeruet: quia ſicut Gregoꝛius dicit. Cito bonum amittitur: niſi a largiente cuſtodiatur. Nam ꝙto aliquis plus habet quod poſſit amittere: tanto diligentioꝛ et magis ſolicitus debet eſſe de conſeruatione. Item neceſſitas oꝛandi tunc eſt quādo iminet tribulatio vel ſibi vel ꝓximo. Unde dominꝰ iminēte paſſione ter oꝛauit: ⁊ oꝛationem ſuam multuꝫ A ꝓtendit. Unde de eo refert ſanctus lucas ꝙ factus in agonia pꝛolixius oꝛauit. Dicto iaꝫ quando ſit oꝛādum: videamus vbi ſit orandum. Cū vbiqꝫ ſint pericula et vbiqꝫ dei auxilio indigeamus patet ꝙ vbiqꝫ oꝛare debemus. Unde Paulus ait. Uolo viros oꝛare in omni loco leuantes puras manus. Specialiter tn̄ locus ydoneus ad oꝛandum eſt locus ſecretus. Un̄ dn̄s ait. Tu aūt cum oꝛaueris intra in cubiculū tuū ⁊ clauſo oſtio oꝛa patrē tuū. Itē locus ydoneus ad oꝛandū eſt tēplū materiale dedicatum. Hinc dn̄s ait. Domus mea domus oꝛōis vocabitur: Xp̄s autē multum frequentabat templū materiale ſicut in pluribus locis euange. patet. Unde Criſoſtomꝰ ait. Pꝛopꝛiū erat boni filij: vt veniēs ad ciuitatē pꝛimo curreret ad domū pr̄is. Tu aūt imitatoꝛ fctūs xp̄i cū intraueris ciuitatē pꝛimū an̄ oēs actꝰ ad eccleſiā curras Un̄ gloſa ſup math. dicit: ꝙ xp̄s vꝛbē igreſſus pꝛimo tēplum adijt dans foꝛmā religionis: vt quocunqꝫ ierimus domum oꝛationis ſi ibi eſt adeamus et per oꝛationes deo commendari: ad agenda negocia recedamꝰ. Item locus ydoneus ad oꝛandum: eſt templum ſpirituale. ſ. coꝛ mundum et purum. vn̄ paulus ait. Templum dei ſanctum eſt. quod eſtis vos vn̄ idem ait. Oꝛabo ſpiritu. oꝛabo et mēte. Pſallam ſpiritu. i. flatu oꝛis pſallam et mente. Gloſa ibi. Ideſt intelligentia mentis et deuotione coꝛdis. Quaſi diceret. Sic pſallam. vt conſonantiam vocis intelligam. Quia vt dicit gloſa ſuper illud pſal. pſallite ſapientē. Sapientē non pſallit q̄ pſalmꝰ pꝛecipitantē et cito ſeu feſtinantē pꝛolatus: nō ſapit. Deuoti quoqꝫ in oꝛatione nō ſunt nec in pſalmodia. qui cum tedio oꝛant et pſallant: cum tamen dicat pſalmiſta. Iocundum ſit ei eloquium meum. vn̄ auguſtinus ait. Plus valet pſalmus decantatus cū mentis iocunditate: ꝙ̄ totum pſalterium cū tedio mentis et afflictione. Hinc quoqꝫ Ber. Quomodo debemus pſallere et oꝛare nos inſtruens ita dicit ꝙ parum pꝛodeſt ſola voce cantare ſine coꝛdis attentione. Deus enim cui non abſconditur quicquid illicitum perpetratur. non querit vocis leuitatem: ſed coꝛdis puritatem. Pſallentibus admiſceri ſancti angeli dignanter ſolent. Ea ꝓpter attendite angelos cum ſtatis ad oꝛandum ⁊ pſallendum et ſtate cum reuerentia et diſciplina Nimirum miſſi in miſterium pꝛopter nos qui hereditatem capimus ſalutis eterne: deuotionem noſtram ferunt in ſuperna. referunt gratiam. vn̄ moneo vos dilectiſſimi. pure ſemper ac ſtrēnue quidē: vt ſicut reuerenter ita et alacriter dn̄o aſſiſtatis. Non pigri nō ſōpnolenti non parcentes vocibꝰ non oſcitantes nō pꝛeſcindentes verba dimidia: non integra tranſilientes nō fractis et remiſſis vocibꝰ muliebꝛe quiddam balba de nare ſonantes: ſed virili vt dignum eſt ſonituꝫ affectu voces ſancti ſpiritus depꝛomētes. Pure vero vt nil aliud duꝫ pſallitis ꝙ̄ quod pſallitis: cogitetis. Nec ſolas dico cogitationes ocioſas et vanas vitandas: ſed et ille cogitationes illa dūtaxat hoꝛa ⁊ illo loco quas officiales fratres pꝛo cōmuni neceſſitate quaſi neceſſario frequenter admittere cōpellūtur pꝛo viribus repellende ſunt: ſpiritus eni ſanctus illa hoꝛa gratum non recipit: quicquid aliud ꝙ̄ debes neglecto eo quod debes: obtuleris. hec Bernen̄. Ex cuius dictis patet non ſolum quomodo oꝛare debeamus: ſed etiaꝫ quod attente nos opoꝛtet oꝛare ne videlicet animꝰ cogitet aliquid pꝛeter id ſolum quod pꝛecatur. Indiſcrete oꝛare videtur: qui deuꝫ pꝛecatur vt ei intendat: ipſe vero nec ſibi nec deo intendit: ſed ꝙ deterius eſt: immūdū in coꝛde verſādo fetoꝛē hoꝛribilē aſpectu dei ingerit. Nam ſm̄ Grego. illam oꝛationē deꝰ non audit cui ille qui oꝛat non intēdit. Dicunt tamen theologi hoc eſt intelligendum quando attentio nullo modo cōiūgitur oꝛationi. Nō eni requirit ꝙ attentio ſemper maneat per actus eſſentiā: ſed ſufficit quod maneat per virtutē. Tunc autē manet in oꝛatiōe ſecundum virtutē: quādo aliquis ad oꝛationē accedit cum bona intentiōe aliquid impetrandi vel deo debitum obſequiū reddendi: et ſi in perſecutione oꝛationis mens ad alia rapiat

Semper enim pꝛime intentionis vis permanet: niſi tanta fiat euagatio: ꝙ attentio omnino depereat. Et ideo opoꝛtet ꝙ frequenter homo coꝛ reuocet ad ſeipſum. Illud autem ꝙ dominus ait: Oꝛãtes nolite multũ loqui B nequis male intelligat. Auguſtinus exponit ita dicens. Diu oꝛare cum vacat: non eſt repꝛobum nec inutile: neq; enim hoc eſt oꝛare in multiloquio ſi diutius oꝛetur. Aliud eſt ſermo multus: aliud diuturnus affectus. Naz de ipſo domino ſcriptum eſt: ꝙ pernoctauit in oꝛatione. Abſit ab oꝛatione multa locutio: ſed non deſit multa pꝛecatio: ſi feruẽs perſeuerat intentio. Nam multuz loqui eſt rem neceſſariam ſuperfluis agere verbis.

Multum autem pꝛecari eſt: ad deum quem pꝛecamur diuturna ⁊ pia coꝛdis excitatione pulſare quod pleruq; plus gemitibus ꝗ̃ ſermonibus agitur. Item oꝛandũ eſt cum magnitudine deſiderij. Unde ſcriptum eſt. Cũ queſieris dominum deum tuũ inuenies euz ſi tamen toto coꝛde queſieris eum. Unde ꝑ Hieremiam ait. Cum queſieris me in toto coꝛde veſtro inueniar a vobis. Magnitudo deſiderij clamoꝛ eſt quẽ deus exaudit: dilatatio deſiderij eſt ꝑparatio coꝛdis: vt ſit capax eius quod petit. Amat deus inſtantiã ⁊ impoꝛtunitatem in pꝛece: ſi igitur magna ſunt bona non debent eſſe deſideria ꝑua. cum magnitudine pꝛemioꝝ: cõcoꝛdare debet magnitudo deſiderioꝛum. Si eni ab hoĩe nõ poteſt impetrari quod petitur: ſi cum deſidia agiť ꝗ̃to magis a deo. Vñ Aug⁹. ait. Cur petere pulſare querere nos compellit qui nouit q̇d nobis ſit neceſſarium pꝛiuſq̃ petamus: niſi ꝙ exerceri voluit noſtrum deſiderium in oꝛationibus quo poſſum⁹ capere que pꝛeparat nobis dare. Item oꝛandũ eſt cũ gemitu et lacrimis. Unde Judith ait. Indulgentiam illius fuſis lacrimis poſtulemus. Item oꝛandum eſt non ſolum humiliter: ſed et confidenter atq; perſeueranter. Unde pꝛo pꝛimo pſalmiſta. Reſpexit inquit in oꝛationẽ hũilium ⁊ non ſpꝛeuit pꝛeces eoꝝ. ꝓ ſcđo idem ait. Miſerere mei deus q̃m in te confidit aĩa mea. Pꝛo tertio ſcriptũ eſt de apoſtolis. hij oẽs erant vnanimiter perſeuerantes in oꝛatione cum maria matre ieſu et fratribus ei⁹.

¶ De opoꝛtunitate oꝛandi ⁊ quod dei ſeruis ita pꝛopꝛium eſt oꝛare ſicut canibus latrare ⁊ quod oꝛatio ex caritate ꝓ alijs fuſa multũ deo placeat: et quod deo debemus eſſe in oꝛãdo impoꝛtuni et de alijs notabilibus ad oꝛationem pertinentibus. Cap. xiij.

Quantum vero ad opoꝛtunitatem tempoꝛis ad oꝛandum. Notandũ ꝙ Bernardus oſtendit tres hoꝛas diei multũ opoꝛtunas eſſe oꝛationi dicẽs ꝙ matutinum veſpertinum ac medie noctis ſacrificiũ eſt maxime obſeruandum. C Pꝛo pꝛimo dicit pſalmiſta. Mane aſtabo tibi et videbo: quia tũc a curis exterioꝛibus adhuc ieiuni ſumus. Pꝛo ſecundo idem ait. Eleuatio manuum mearum ſacrificium veſpertinum. Pꝛo tertio idem dicit. Media nocte ſurgebam ad cõfitendum tibi. De efficacia oꝛationis matutine: ita ſcriptum eſt. Si diluculo conſurrexeris ad deũ ⁊ omnipotentem fueris depꝛecatus: ſtatim euigilabit ad te. Dulcedo eni ſpiritus ſancti tali hoꝛa impetranda eſt: ſicut ſcriptum eſt. Opoꝛtet ſolem pꝛeuenire ad benedictionem tuam. Nam diuites elemoſinam conſueuerunt dare pauperi qui in mane pꝛimo eis occurrerit. De efficacia oꝛationis que fit in nocte ita dicit Bernardus. Nõ ſolum locum: ſed ⁊ tẽpus obſeruare opoꝛtet eum qui ſibi oꝛare voluerit. Tempus feriatum cõmodius aptiusq; maxime autem cum ꝓfundum nocturnus ſopoꝛ inducit ſilẽtium: tunc plane liberioꝛq; purioꝛ exit oꝛatio: Conſurge in nocte inquit in pꝛĩcipio vigiliarum et effunde ſicut aquam coꝛ tuũ ante conſpectũ domini dei tui. Quã ſecura de nocte aſcẽdit oꝛatio ſolo arbitrio deo ſancto q; angelo: qui illã ſuperno altari ſuſcipit ꝑſentendam ꝗ̃ grata et lucida verecundo colorata ruboꝛe ꝗ̃ ſerena et placida nullo interim turbata clamoꝛe vel ſtrepitu: ꝗ̃ deniq; munda et ſincera nullo reſperſa puluere terrene ſolitudinis: nulla aſpicientis laude ſeu adulatione temptata. Hec Bern. Item tempus opoꝛtunum ad oꝛandum eſt dies paraſceue in qua dominus adeo largus fuit: ꝙ matrez ſuam dedit Johanni: regnum latroni: coꝛpus et animã in redemptionem humano generi. Ideo eccleſia illo die pꝛo omnibus oꝛat iudeis: paganis: ſciſmaticis: ⁊ hereticis Itẽ tempus opoꝛtunũ ad oꝛandum eſt ante aſcẽſionem domini quãdo aduocatus eccleſie ſecundum repꝛeſentationẽ noſtrã vadit ad curiam celeſtem. tunc cui foꝛmande ſunt petitiões. Itẽ tẽpus opoꝛtunũ eſt tẽpoꝛe medio inter aſcenſionẽ et penthecoſtẽ. Itẽ tempus opoꝛtunum vel ydoneũ ad oꝛandum eſt in magnis ſolemnitatibus Nam pꝛincipes in magnis feſtis magna munera dare conſueuerunt. Notandum etiam ꝙ in libꝛo apum legitur de quodam in adoleſcentia adhuc

conſtituto ⁊ querulante cuidam ſancte vite
viro ꝙ alijs deditus. oꝛatiōibus vacare non
poſſet: ipſe vir ſanctus ita ſibi reſpōdit. Ad
minus ſemꝑ ſemel ī die vel nocte. captes ho
ram vel ſpaciū qua deum libera mente deuo
tus exoꝛes: talis enim oꝛatio: robur virtutis
pꝛeſtat ⁊ iacula ſubmonet inimici. quia ſicut
Jacobus apoſtolꝰ dicit. Multum valet oꝛa
tio iuſti aſſidua. Quod autem heremi culto
A ribus ⁊ ceteris dei ſeruis. valde neceſſaria ſit
oꝛatio ita dicit augꝰ. Sicut pꝛopꝛium eſt ca=
nibus latrare: ita pꝛopꝛium eſt heremi culto
ribus oꝛare. valde enim eſt neceſſaria ſeruis
dei ipſa oꝛatio per quam deus placatur. per
quam deus ad nos inclinatur. Oꝛate igitur
fratres mei ⁊ nolite deficere ⁊ ſi poſſibile eſt:
lacrimas fundatis. O quam magnum ſacri
ficium veſpertinum obtuliſtis. lacrimas cū
oꝛatione fundere. Beati qui lugent in hac vi
ta: quia gaudebunt in eterna vita. Pꝛius ei
dolendū eſt: ſed poſt doloꝛem gaudium ſub
ſequetur. quia beati qui lugent. Oꝛate igitur
ſemper ⁊ in omni loco vt ſaluemini non enī
vnuſquiſqꝫ pꝛo ſe: ſed pꝛo oībꝰ oꝛare debemꝰ
Nā vt ait ſanctꝰ Ambꝛo. ſi ꝓ te tm̄ oꝛaue=
ris. ſolū tuū meritū poſſidebis. Sed ſi pꝛo
oībꝰ oꝛaueris: oēs ꝓ te rogabūt. Hic Jero.
ait. Quotiens ꝓ centū aīabus pſalmꝰ vel
miſſa canitur. tantum ꝓdeſt cuilibet: quan=
tum ſi pꝛo quolibet caneretur. vñ et greg.
ait. Quiſquis pꝛo alijs intercedere nititur: ſi
B bi potius ex caritate ſuffragatur ⁊ pꝛo ſemet
ipſo tanto citius exaudiri meretur: quanto
deuote ꝓ alijs intercedit. Conditoꝛis tamen
auribus illa maxime oꝛatio commendatur
qua ꝓ inimicis intercedere nitimur. hec gre.
Criſoſtomꝰ quoqꝫ ait. Pꝛo ſe oꝛare neceſſi=
tas cogit: pꝛo alijs autē caritas fraternita=
tis hoꝛtatur. Dulcioꝛ autem ante deum eſt
oꝛatio non quam neceſſitas tranſmittit: ſed
quam caritas fraternitatis commēdat. Qui
bus ſtudium eſt frequenter oꝛare: exꝑti ſunt
quod dico. Sepe coꝛde tepido ⁊ arido accedi=
mus ad altare/oꝛationi incumbimus. ꝑſiſtē
tibus autem repente infunditur gratia. pin
gueſcit pectus. replet viſcera inundatio pie=
tatis. Et ſi ſit qui pꝛemat lac cōcepte dulcedi
nis vbertim vbera fundere nō tardabūt. Hic
greg. ait. Quanto grauioꝛi tumultu cogita
tionū carnaliū ꝑmimur. tanto oꝛatiōi inſiſte
re debemus ardentius. Jn ſe vt ſuſpicoꝛ re=
cognoſcit vnuſquiſqꝫ quod dicimꝰ: qꝛ dum
ab hoc mūdo aīum ad deū mutamus: dum
ad oꝛatiōis opus cōuertimur: ipſa que pꝛiꝰ
delectabiliter geſſimꝰ: impoꝛtuna poſtea at=
qꝫ grauia toleramus. Sed nimirū neceſſe eſt
vt vox coꝛdis noſtri quo durius repellit̄: eo
valentius inſiſtat quatinus cogitatiōis illici
te tumultū ſuperet: atqꝫ ad pias aures dñi ni
mietate ſue impoꝛtunitatis erumpat. Jmi=
temur ergo cecum illū euāgelicū de quo ſcri
bitur ꝙ q̄uis turba increpauerat eū vt tace=
ret: ipſe tñ vt a dño mereretur audiri ⁊ cura
ri: multo magis clamabat oꝛādo dicēs. Mi
ſerere mei iheſu fili dauid. vñ in eadem ome
lia greg. ſubdit dicendo. Cum in oꝛatiōe no
ſtra vehemēter inſiſtimus: tranſeuntem ihe
ſum mēte figimus. vñ illic de ceco ſubditur.
Stans autem iheſus: iuſſit cecum adduci
ad ſe. Ecce ſtat qui ante tranſibat. quia dum
adhuc turbas fantaſmatum in oꝛatione pa
timur. iheſum tranſeūtem aliquatinus ſen=
timus. Cum vero oꝛationi vehementer inſi
ſtimus: ſtat iheſus vt lucem reſtituat quia de
us in coꝛde figitur. ⁊ lux amiſſa reparatur
hec greg. Oꝛa igitur ī ſpe oꝛa fidelit̄ amant̄
Oꝛa inſtanter ⁊ patienter. Oꝛatio ſi pura. ſi
caſta fuerit: celos penetrabit ⁊ vacua nō re=
dibit. oꝛatio quodammō deū vngit. lacrima
pungit. Deſideriū tuū: oꝛatio tua eſt. Et ſi
eſt cōtinuum deſideriū: eſt ⁊ cōtinua oꝛatio.
Quicquid agis ſi deſideras nō intermittis
oꝛare. Si ergo vis nō intermittere oꝛare. no
li intermittere deſiderare. Frigus caritatis:
coꝛdis ſilentiū eſt. Flagrancia caritatis: cla=
moꝛ eſt coꝛdis. Jtaqꝫ fratres bonus nūciꝰ ē C
oꝛo. Oꝛonis pure magna ē virꝰ ⁊ velut fidelis
nūciꝰ mādatū ꝑagit: ⁊ penetrat quo caro nō
ꝑuenit. Si in temptatiōe vel tribulatiōe po
ſitus fueris: mox ad oꝛationē recurras. Si
enim pure oꝛaueris: auxilium habebis veni
unt qñqꝫ diſperſiones ⁊ euagatiōes coꝛdis. ⁊
cogitationes rapiunt ad diuerſa nec ſinunt
coꝛ ſtare in laude dei. Tunc foꝛte bonum eſ
ſet per aliqđ momentum de diuinis medita=
ri. donec mens magis ſtabiliatur ⁊ ſic oꝛatio
nes implere. Si qui vero oēs occupationes
mundi pꝛo amoꝛe dei dimiſerint ⁊ iō ſe cele=
ſti meditatiōi ac ſancte oꝛationi mancipaue
rint. eſtimo ꝙ per dei gratiam īfra bꝛeue tēpꝰ
inuenient coꝛ ſtabilitū ei ad amādū ⁊ ad oꝛādū
vt nō nūc ī hāc rē nūc ī illā trāſuolēt: ſꝫ ma
gis ī trāquillitatē ⁊ eterna pace repauſēt. Multū
ei cōfert ad ſtabilitatē coꝛdis obtinēdā: cre=
bꝛis oꝛatiōibꝰ īſiſtere pſalmodiā deuote can
tare. Jugi ei oꝛatiōe: demōes vincimꝰ ⁊ eoꝝ
īſidias ⁊ īfeſtatiōes eneruamꝰ. Reddunt̄ ei
debiles. ⁊ q̄ſi ſine foꝛtitudīe: dū nos foꝛtes

et inuicti ad oꝛandū perſeuerant⁹ hec Ricar.

Legitur in vitis patrū: ꝙ Julian⁹ apoſtata miſit demonē in occidentē. vt velociter inde aliqđ rñſum ſibi adduceret. Cūq; demon ꝑueniſſet ad quēdam locū in quo quidā monachus publicus nomine habitabat: ſtetit ibidē demō ꝑ .x. dies immobilis vltra pꝛogredi non valens. q2 monachus ille ab oꝛatōe non ceſſabat . neq; nocte neq; die. Regreſſ⁹ eſt igitur demō ſine effectu ad eū q̄ miſerat illū. dixitq; ei Julianus. Quare tardaſti. Rñdit demon. Et moꝛam feci: ⁊ ſine actione reuerſ⁹ ſum. Suſtinui per .x. dies publicanum monachum: ſi foꝛte ab oꝛatione ceſſaret: vt trāſirem et non ceſſauit. Et iō ꝓhibitus ſuz trāſire: et redij nihil agens. Ex qua re colligitur qđ oꝛatiōis puritas magna eſt virt⁹. Jlle vero viri qui longo exercitio et cōſuetudine ad oꝛandū ſe habent: aliquando maioꝛē ſuauitatē et feruentius deſideriū oꝛandi inueniūt Dū ergo illa ſuauitas et ardoꝛ remanēt bonū eſt vt ab oꝛationib⁹ nō deſiſtant. qñ autē ceſſauerit quod ꝓpter coꝛruptibilem carnē ſepe contigit: poſſunt vel ad meditandū ſcripturas ſacras vel aliquid aliud agendū vtile accedere. ita tñ ꝙ cogitationē a deo vagari non permittant. vt cum ſtatim ad oꝛandum ſe erexerint. ardentioꝛes ſint q̄ fuerūt. Tūc enim veraciter oꝛam⁹ cum de alio nō cogitamus. ſed tota intentiōe noſtra ad ſumma dirigitur et animus noſter igne ſancti ſpiritus inflammatur. ſic ꝓfecto in nobis mira affluentia bōitatis diuine inuenietur: quia ex itimis medullis coꝛdis noſtri exurget amoꝛ dei ⁊ tota oꝛatio noſtra cum affectu ⁊ effectu erit vt iam non verba in oꝛatione tranſcurramus: ſed etiam omnes pene ſillabas cum clamoꝛe valido ⁊ deſiderio intenſo: deo noſtro offeramus. Jncenſo enim coꝛde noſtro amoꝛe feruido: etiam oꝛatio ipſa incēditur ⁊ in odoꝛem ſuauitatis ex oꝛe noſtro in conſpectu dei adoletur. vt magna iocūditas ſit oꝛare: quia dum in oꝛatiōe ieffabilis dulcoꝛ oꝛāti infunditur. ipſa oꝛatio in iubilum commutatur. hic reꝑhenduntur quidam qui magis meditatiōi q̄ oꝛatiōi indulgēt neſciētes ꝙ eloquium dei eſt ignitum: quo etiā purgātur ſoꝛdes peccatoꝛū ⁊ inflammant amoꝛe mentes oꝛantiū. Dicūt ſe velle pꝛius meditari vt ſic poſſent coꝛ ſtabilire: ſed eo tardius ad ſtabilimētum perducunt: quo illi ad cōtinue oꝛandū nō cōfoꝛtantur. Quamuis eniz non ita ſicut volumus coꝛ noſtrum in vnuz colligere valeamus non ꝓpter hoc debemus deſinere. ſed paulatim ſtudeamus creſcere. ad quod meditatio adiuuat: ſi menſuram ⁊ modum non excedat.

¶ De impedimentis oꝛationis quibus ipſa oꝛatio fruſtratur ⁊ de hijs qui vanis cogitationibus in oꝛatione vexantur ⁊ de qui nimis cito dimittunt ſeu relinquunt vocalē oꝛationem: et quod hoꝛas canonicas deuotius dicere debemus quam aliquas alias oꝛationes ſpeciales. Cap. xiiij.

PRimum impedimentum quare oꝛatio non meretur exaudiri. eſt peccatū oꝛantis. vnde dominus per yſaiam ait. Cuz multiplicaueritis oꝛationem: non exaudiaz manus enim veſtre: ſanguine. i. peccato ſūt plene. Hinc enim pſalmiſta. Jniquitatem ſi aſpexi in coꝛde meo. nō exaudiet dominus Secundum impedimentum oꝛantis: eſt dubietas. de qua dubietate agitur ſuperi⁹: vbi tractatur de pꝛeparatione ante oꝛationem facienda. Tertium impedimētum eſt: quia non petitur quod petendum eſt: quia vel vile eſt quod petitur vel non expediens petenti. vnde filijs zebedei honoꝛem petentibus dominus reſpondit. Neſcitis quid petatis. ſed ⁊ paulo petenti amotionem ſtimuli que ſibi non expediebat: dictum eſt. Sufficit tibi gratia mea. Nam virtus in infirmitate perficitur. Hinc yſidoꝛus ait. Multi oꝛātes non exaudiuntur pꝛouidet enim illis deus melioꝛa q̄ petunt. ſicut contingere ſolet paruulis. q̄ ne in ſcolis vapulent: deum exoꝛant. ſed non datur illis poſtulationis effectus: quia impedit talis exaudicio ꝓfectum. Quartum impedimentum eſt: indignitas eius ꝓ quo oꝛatur. vñ dominus ad Jeremiam dicit. Noli oꝛare pꝛo populo iſto ⁊ nō aſſumas ꝓ eis laudem ⁊ oꝛationem: quia non exaudiam te. Jtem per eundem ꝓphetam dicit. Si moyſes ⁊ ſamuel ſteterunt coꝛam me nō eſt anima mea ad populum iſtum vñ legitur in vitis patrum ꝙ quidam frater moleſtiam paciebatur a ſpiritu foꝛnicatiōis ⁊ perrexit ad quēdam ſenem. rogans eum ⁊ dicens. Oſtende caritatem ⁊ oꝛa ꝓ me quia a foꝛnicatione ſollicitoꝛ. Senex autem depꝛecatus eſt dominum pꝛo eo. Et iterum ſecundo veniens ad eundem ſenem eiſdem ſermonē dixit. Similiter et ſenex non neglexit rogare pꝛo eo dominum dicens. Domine reuela michi que operatio diaboli ſit in iſto fratre: qm̄ depꝛecatus ſū te. ⁊ requiē necdū īuenit vidit q̄ ſenex ex reuelatiõe dñi i illum fratrem ſedẽtẽ. ⁊ ſpiritũ fornicatiõis iuxta eũ et quaſi ludentem cum eo. Et angelus ſtabat miſſus in adiutoriũ eius: et indignabatur aduerſus eundem fratrẽ. qꝛ ſe non ꝓſternabat deo in oratione ſed quaſi delectabatur in cogitationibꝰ ſuis. Cognouit quoqꝫ ſenex culpam fratris eſſe: qꝛ non exaudiebatur ꝓ eo: ⁊ dixit ei. Tu conſentis cogitatiõi tue: ⁊ docuit eũ quomodo talibꝰ cogitatiõibus deberet obſiſtere. Impoſſibile enim eſt diſcedere ſpm̃ fornicatiõis ab aliquo alijs ꝓ eo orantibus: niſi ⁊ ipſe laborẽ aſſumat in ieiunijs ⁊ oratiõibus ⁊ vigilijs: rogans dñm cũ gemitu. Quintũ impedimentũ orantis: eſt contẽptus legis diuine A Scriptum nanqꝫ eſt. qui auertit aurẽ ſuam ne audiat legem: oratio eius execrabilis erit. Sextũ impedimentũ eſt. duricies in pauperes. vñ ſcriptũ eſt prouerbo. xxi. Qui obturat aurẽ ſuam ad clamorẽ pauperis: ⁊ ipſe clamabit et nõ exaudietur. Septimũ impedimentum: eſt rancor vel ira in corde ſeruata. aduerſus eos qui eũ offenderũt. vñ ſcriptuꝫ eſt eccle. xxviij. homo hõi reſeruat iram: et a deo querit medelam. Relinque primo nocẽti te ⁊ tunc deprecanti tibi peccata ſoluentur Et iõ dñs dicit Mathei. xj°. Cũ ſtabitis ad orandum: dimittite ſiquid habetis aduerſus aliquẽ. vt et pater veſter q̇ in celis eſt dimittat vobis peccata veſtra. Octauũ eſt: pctĩ addicio vñ ſcriptura ait eccle. xxxiij. vnꝰ orãs et alius maledicens cuius vocem exaudiet dominus. Opus malum orationi additum: eſt quaſi maliſdictio. vel mal' iĩprecatio: q̃ orationi aduerſatur. Qui peccatuꝫ addit. quaſi elõgat ſe a deo et difficilius ab eo exauditur. vñ pſalmiſta ait. Qui elongant ſe a te peribũt Hinc Jaco. ait capi. x. Appropinquate dño ⁊ appropinquabit vobis. Deo propinquat qui a malo opere ceſſat. De hoc impedimẽto ⁊ precedenti tangit yſidorus dicens. Duobꝰ modis oratio impeditur. ne impetrare quiſꝙ valeat poſtulata. hoc eſt ſi aut quiſqꝫ adhuc committit mala: aut ſed delinquenti in ſe debita non dimittit ſicut nullum ꝓficit in vulnere medicamentũ. ſi adhuc ferrũ in eo ſit: ita nichil ꝓficit oratio illius cuius adhuc B rancor in mente vel odium manet in pectore. Nonum impedimẽtum eſt. diaboli ſuggeſtio que multos ab oratione retrahit. vñ gre. in dialogo dicit. ꝙ monachus cuiuſdã abbatis non poterat in tẽpore orationis in oratorio morari: ſed ſemper exiuit foras. Qui ſepe correctus ab abbate ſuo. vix duobus poſt eius admonitionẽ ſe potuit continere. Cũ autem beatus benedictus illuc veniſſet ad corripiẽdũ eum. vidit quẽdã nigrum puerũ tenẽtẽ eum ꝑ fimbriaꝫ veſtimẽti ⁊ trahentẽ euꝫ foras. Quem pro cecitate mentis ſue beatus bñdictus verberauit eum: ⁊ demon ab eo receſſit: acſi ipſemet fuiſſet verberatus. Decimũ eſt prauitas deſiderij. vñ augꝰ ait. Seruat tibi deus quod nõ vult cito tibi dare: vt tu diſcas magna magne deſiderare hic gre. ait. Eternã vitaꝫ ſi ore petimus ⁊ non cum corde deſideramus. clamantes taceamꝰ. vñ ait pſalmiſta. Tacui dñ clamarem ad te tota die. Undecimuꝫ eſt: ſtulta ⁊ vana locutio vñ greg. ait. Os noſtrũ ab oĩpotente deo tanto minus exauditur in prece: quanto polluitur ſtulta locutiõe. hic Jacobus ait. Nunqd fons de eodẽ foramine emanat. dulcẽ ⁊ amaram aquam. Quaſi diceret per amaritudicꝫ verboruꝫ impeditur dulcedo orationũ. Duodecimũ impedimẽtuꝫ: eſt defectus perſeuerantie. vñ dñs ait lu. xj. Si ꝑſeuerauerit pulſans dico vobis. ⁊ ſi non dabit ei ſurgens eo ꝙ amicus eius ſit: propter improbitateꝫ tamen eius ſurget ⁊ dabit ei quotquot habet neceſſarios. Hic de apoſtolis ceteriſqꝫ dñi diſcipulis in oratione ꝑſiſtentibus: ita ſcriptum legimus. Hij omnes erant vnanimiter perſeuerantes in oratione vñ vt digni celeſtibus promiſſis exiſterent erant ſemper in templo laudantes ⁊ bñdicentes deum. certiſſime ſcientes prout venerabilis beda dicit quia illa ſolũmodo corda ſpiritus ſanctus inuiſere et inhabitare dignatur; que laudi et benedictioni diuine viderit eſſe dedita: locum qꝫ orationis frequentia. Omnes igitur ad orandũ conueniamus et in oratione perſiſtamus: et dñm vnanimi deuotione precemur. nec dubitandum eſt ꝙ ſic nobis orantibus pius cõditor noſter auditum accomodare. et ſpiritꝰ C ſui gratiam noſtris quoqꝫ cordibus infundere dignabitur. Preterea ſciendum ꝙ aliquãdo contingere ſolet ꝙ in oratione quando homo vellet totam cordis ſui intentionẽ et memoriã habere ſupius ad deum eleuatam: tũc tot vanas cogitationes ſentit. de hijs que prius fecit vel que facturus ẽ. vel de factis aliorum: et multa alia ſimilia impedimẽta: ꝙ non põt habere deuotionẽ vel delectationem in oratione imo frequẽtẽ quo magis laborat. circa cuſtodiã cordis ſui. eo magis diſpergitur et elongatur fere a principio orationis vſqꝫ in finem. i tãtũ quod apparet ſibi totuꝫ laborẽ ſuũ perditũ eſſe. et inanẽ. Ad conſolationē igitur eius qui taliter in oratiōe vexatur dicit venerabilis v val. hilton ſic. Quando orare te diſponis ordina intētionē tuā et voluntatē in principio ita integre ⁊ munde quo ad deū ꝓut potes breuiter in memoriā tua: ⁊ tunc orare incipe. ⁊ quantumcūq; impeditus fueris cōtra primam voluntatē: non ſde nimiſticas. neci teipſo turberis: vel ꝯtra deū per impacientiā mouearis eo ꝙ nō dat tibi ſpiritualē dulcedinē ⁊ deuotionē. qualē credis eū aliis concedere ſed ꝓpriam infirmitatē in hoc cognoſce ⁊ pacienter ſuſtine. reputans in conſpectu tuo cum cordis humilitate orationē tuam ſimplicē ⁊ debilem ſicut eſt. confidens etiam ſecure in dei mīa ꝙ ipſe eam magis bonā ⁊ vtilem faciet ꝙ̄ ſentis vel cognoſcis. Et ſi ſic feceris totaliter bene erit Scias enim bene te de debito excuſatum eſſe ⁊ habebis mercedem ſicut pro alio bono opere facto in caritate. licet cor tuum non fuerat D actualiter orationi tue applicatū vñ augꝰ ait Conſiderandū eſt. ꝙ in oratione vocali ſunt duo. Scilicet labor ⁊ intentio. Si cū intentione oras loqueris cum deo ⁊ exaudieris ab eo Si vero ſine intentione oras, oratio quidem dici ꝓprie nō pōt. ſed tn̄ labor tuus ꝑmiabit ⁊ non fruſtrabit ſuo fructu. Multū tn̄ in fructu ⁊ in premio differūt. orationis virtus et labor cum in oratiōe deo iungamur: et in laboribus partem qualēcunq; penaꝝ ad quas ꝓ peccatis obligamur exſoluere deponamꝰ Hec augꝰ. Fac ergo quod ad te ꝑtinet ⁊ ꝓut potes ⁊ ſuſtine deū dare quod velit ⁊ noli eū informare. Et licet tibi ipſi negligens videaris ⁊ grauiter deliquiſſe ꝓpter cordis vagationē: debes nichilominꝰ ꝓ huiuſmōi delictis ⁊ oībus aliis venialibꝰ. que nō poſſunt omino excludi in miſeria huius vite: cor tuū ad deū erigere recognoſcendo ꝓpriam miſeriā et inuocando mīaꝫ cū plena fiducia venie et remittet tibi deus. Non vlteriꝰ cōtendas cuꝫ huiuſmōi cordis tui vagatiōe vel ſuſpenſus maneas quaſi velles violenter deuincere hanc miſeriam: ſed deſiſte et ad aliquod aliud opꝰ ſpirituale vel corporale conuertere. et proponas alias melius orare. et licet alias in oratiōe conſimiliter deliqueris vel defeceris. immo centies vel milleſies: adhuc facito vt predixi et totaliter bene erit. Multi enim ſunt qui nunꝙ̄ poſſunt ſentire quietem et ſtabilitatem cordis in oratione: ſed toto tempore vite ſue contendunt in cogitationibus ſuis cuꝫ eis q̄ turbantur et impediuntur. et tamen ſi aliunde ſe in humilitate et caritate cuſtodiunt: magnum premium habebunt in celo pro ſuo bono labore. Et notandum ſecundū eundē. v val. hilton ꝙ expedit hominem E in principio conuerſionis ſue magis vti oratione vocali: ꝙ̄ aliqua alia occupatione ſpirituali. Quia homo in principio eſt rudis et ſtolidus et carnalis: niſi maiorem habeat gratiam: et neſcit habere meditationes ſpirituales. Nondum eſt enim a peccatis veteribus totaliter purgatus: et ideo expedit ſibi vti oratione vocali. ſ. pater noſter et Aue maria et legere pſalteriū et alias deuotas oratiōes a deuotis viris editas et ſpecialiter ad deum beatamq; virginem matrem dei vel ad alios ſanctos directas. Qui enim neſcit velociter currere verſus deum per orationem ſpiritualem: quia pedes affectionis ſue et cognitionis infirmi ſunt ex peccato: indiget ſecuro baculo. a quo poſſit ſuſtentari. Iſte baculus eſt ſpecialis oratio vocalis ordīata a deo et eccleſia in auxilium animarum per quam orationem anima hominis carnalis qui continue deorſum cadat in immundas cogitationes et carnales affectiones. ab eis debet eleuari. et quaſi baculo ſuſtentari et verbis dulcibus huius oratiōis paſci ſicut infans lacte taliq; oratione regulari: ne incidat in errores vel fantaſias per vanas meditationes. quia in oratione vocali nō eſt deceptio: ſiquis in ea voluerit cōſtanter et humiliter laborare. Ex predictis videre potes ꝙ illi qui in prīcipio cōuerſiōis ſue vel cito poſt cum aliquid modicum guſtauerit de cōſolatiōe ſpirituali. ſ. in deuotiōe vel cognitiōe et nōdum ſunt in deuotiōe ſtabiliti et fundati: et tamē dimittunt hanc vocalem oratiōem nimis cito et alia exercicia corporalia et totaliter dant ſe meditatiōi. non ſunt ſapientes quia frequēter quiete meditationis ſue ymaginantur et cogitant de rebus ſpiritualibus ſecūdū ſēſꝰ proprios et ſequuntur apprehenſionem ſuam corpoream et nōdum receperunt gratiā ad iudicandum et diſcernēdum de ſpiritualibus: et ideo ex indiſcretiōe frequenter nimis vexant ſenſus proprios et corpus ſuum debilitant. et ita incidunt in fantaſias et ſingulares conceptus vel errores manifeſtos. ſicq; per huiuſmodi vanitates impediunt gratiam a deo ſibi datam. Cauſa vero omnium iſtorum eſt occulta ſuperbia et preſumptio de ipſis. Cum enim ſenſerint modicam gratiam credunt eam ita tranſcendentem gratiam aliorum ꝙ in vanam gloriam eriguntur et ita amittunt gratiam.

Si ſcirent q̄ꝫ modica eſt gratia de qua inaniter gloꝛiantur in comparatione gratie: quaꝫ deus dat alijs vel dare poteſt erubeſcerēt de ea aliquid dicere niſi in magna neceſſitate. De huiuſmodi oꝛatione vocali ſic loquitur pſalmiſta dicens. Voce mea ad dominū clamaui: voce mea ad dominū depꝛecatus ſuꝫ. Q̄tum igitur ad huiuſmodi oꝛationē vocalem apparet mihi: ꝙ tu q̄ religioſus es aut infra oꝛdines ſacros et ex cōſuetudine et regula obligaris ad dicēdum matutinas ⁊ hoꝛas maxime tibi expediēs eſt eas deuote dicere inq̄ꝫtum potes. Quia cum dicis matutinas: dicis et pater noſter: et vltra hoc vt magis ad deuotionem excíteris oꝛdinatū eſt dicere pſalmos ⁊ hymnos et alia conſimilia q̄ edita ſunt a ſpiritu ſancto: ſicut et pater noſter. Et ideo non debes matutinas et hoꝛas negligenter dicere ⁊ feſtinanter: quaſi diſpliceret tibi ꝙ eas dicere obligaris: ſed in te colligere debes affectionē tuam ⁊ cogitationeꝫ ⁊ applicare intentionē ad dicēdum eas magis deuote: q̄ꝫ aliquam oꝛationē ſpecialē credēdo certiſſime ꝙ ex quo iſta oꝛatio vocalis eſt inſtituta ab eccleſia: ꝙ nulla alia oꝛō vocalis eſt tibi ita expediens cōmuniter vti ſicut ipſa. Et ſic abijcies a te omnem triſticiā et per gratiam cōuertes neceſſitatem tuam in bonam voluntatem et obligationis vinculum in magnam libertatem ita ꝙ non impediet te ab occupatione ſpirituali. Et poſt huiuſmodi oꝛationes dicere potes alias oꝛationes: ſcꝫ pater noſter et conſimiles. Et illas in quibus ſentis maioꝛeꝫ delectationem ſpiritualē et cōſolationem: eſtimo tibi meliores ⁊ vtilioꝛes.

¶ Sequitur alius modus oꝛationis vocalis qui non conſiſtit in determinata locutione: ſed ſequitur interioꝛes motus illoꝛum q̄ ſunt in deuotione necnon et de mō oꝛandi q̄ ſolum conſiſtit intrinſecus in coꝛde ſine oꝛis voce ⁊ de ſpeciebus fructuoſe ⁊ infructuoſe oꝛationis. Ca. xv.

A Sciendum eſt: ꝙ quidam modus oꝛandi eſt vocalis: ſed non conſiſtit in determinata locutione: vt eſt quādo homo ex dono dei ſentit gratiam deuotionis: ⁊ in deuotione ſua loquitur deo quaſi ſecum eſſet coꝛpoꝛaliter per talia verba que ꝓ tempoꝛe magis conueniunt deuotioni ſue et pꝛout occurrunt memoꝛie ſue: ſecundū diuerſos motus quos in coꝛde ſentit interius: ſcilicet recitando peccata et miſerias pꝛopꝛias vel malicias diaboli et cautelas vel miſericoꝛdiam dei et eius bonitatem: ⁊ cum hoc clamat per coꝛdis deſiderium ⁊ oꝛis loquelam ad deum pꝛo auxilio et refugio: velut homo inter inimicos conſtitutus vel tanq̄ꝫ homo infirmus oſtendens languoꝛes ſuos ipſi deo tanq̄ꝫ medico: ſicq̄ꝫ dicens ſibi. Eripe me de inimicis meis deus meus: vel ſic. Sana domine animam meam quia peccaui tibi: vel conſimilia verba pꝛout occurrunt memoꝛie et deuotioni ac etiam apparet ſibi miſericoꝛdiam et gratiam et bonitatem dei tantam eſſe: ꝙ ex magna coꝛdis affectione delectatur ipſum laudare et per talia verba ⁊ tales pſalmos gratias ſibi agere ſicut dauid dicit. Confitemini domino quoniam bonus: quoniam in ſeculum miſericoꝛdia eiꝰ. Iſte modus oꝛandi valde multum placet deo: qꝛ conſiſtit in coꝛdis affectione: ⁊ ideo nunq̄ꝫ recedit huiuſmodi oꝛatio vacua ſine impetratione alicuiꝰ gratie. Qui habet donum iſtud a deo feruenter vel frequenter opoꝛtet illum pꝛo tempoꝛe fugere pꝛeſentiam hominum et ſolum eſſe: ne habeat impedimētum. Et q̄ habet hoc donū teneat q̄ꝫdiu poteſt: quia non poteſt diu durare in feruoꝛe: quia ſi habundanter gratiā adueniat: oꝛatio eſt mirabilit̄ laboꝛioſa ſpiritui: licet ſit placcus et delectabilis: et conſumit naturam coꝛpoꝛalem ſi quis ea multū vtatur. Qui iſto modo frequenter ſcitꝰ oꝛare: celeriter expedit in laboꝛe ſuo et plus acquiret de virtutibus in tempoꝛe modico: q̄ꝫ alius ita bonus ſine tali modo oꝛandi in tempoꝛe longo per omnem penitētiam coꝛpoꝛalem quā facere poteſt. Et qui habet iſtum modum oꝛandi: non eſt neceſſe eū naturā coꝛpoꝛeā onerare cū maioꝛi pnīa q̄ꝫ ſuffert ⁊ ſuſtinet: ſi ſic oꝛet frequēter. Eſt B quoq̄ꝫ alius modus oꝛādi: qui cōſiſtit ſolū in coꝛde ſine vocis expꝛeſſione cū magna quiete coꝛpꝛis et anime. Q̄ndū aūt coꝛ optet cū hꝫ ſe q̄ iſto mō oꝛabit. Quia iſta oꝛō taliū viroꝝ et mulierū eſt q̄ ꝑ longū laboꝛem coꝛporalē et ſpūalē vel ꝑ fortē ⁊ aſpā ꝑcuſſionē diuini amoꝛis ꝑuenerūt ad q̄etē ſpūs: ita ꝙ coꝝ affectio cōuerſa eſt in ſapoꝛē ſpūalē in tm̄ ꝙ q̄ſi ꝯtinue pñt in coꝛde oꝛare ⁊ laudare deū ſine magno īpedimēto tēptationū ſeu vanitatū. De iſto mō oꝛandi: ſic dicit paulus. Si oꝛem lingua: ſpūs meus oꝛat: mens autem mea ſine fructu eſt. Quid ergo. Oꝛabo ſpū oꝛabo et mente pſallam ſpiritu: pſallam ⁊ mente. Quaſi diceret. Si oꝛem ligua ſeu oꝛe tantum ex voluntate et laboꝛe ſpiritus oꝛō eſt quidem meritoꝛia: ſed anima mea non

paſcit̃ quia nõ ſentit fructũ ſpiritualis dulcedinis
per intellectum. Quid ergo faciã inquit
paulus ⁊ reſpondet dicens. Orabo ꝑ laborem
⁊ deſideriũ ſpũs orabo etiam interiꝰ
ſpũ ſine labore ꝑ guſtum ſpũalis ſaporis ⁊
dulcedinis ⁊ dilectionis ac viſionis dei: per
quã viſionẽ ⁊ dilectionẽ aĩa mea ⁊ reficietur
et paſcitur. De iſto modo orãdi loquit̃ dñs
in ſcriptura ita dicens in figura. Ignis in altari
meo ſemper ardebit ⁊ quotidie ſacerdos
ſurgens mane ſubijciet ligna: vt ignis non
extinguat̃ quaſi diceret. Ignis amoris ſemper
ardebit in anima viri deuoti vel mulieris
q̃ eſt altare dñi ⁊ ſacerdos omni die apponet
ligna: ⁊ nutriet ignẽ: ſcʒ per deuotas orationes
⁊ mũdas cogitationes ⁊ feruentia deſideria
nutriet ignẽ amoris in corde ſuo: vt
nullo tempore extinguat̃. Iſtam requiẽ dat
deus quibuſdã creaturis et ſeruis ſuis quaſi
mercedem laborum ſuoꝝ et quaſi vmbram
illius amoris quã habebunt in regno celorũ
C Hec venerabilis v bal. hilton. Preterea notandum
ꝙ oratio põt diuidi in orationẽ fructuoſam
et infructuoſam. Fructuoſa oratio
plures habet ſpecies qꝛ quedã fit verecundo
et humili affectu qualis fuit oratio publicani
qui non audebat oculos ſuos ad celum leuare.
Talis etiam fuit oratio filij ꝓdigi qui
ait ad patrem ſuũ. Pater peccaui in celum
et coram te iam non ſum dignus vocari filiꝰ
tuus verecundia multũ placet deo in penitẽte
ſicut econuerſo impudentia diſplicet ei in
peccatore. Vnde Ber. ait Q̃tũ diſplicet deo
impudẽtia peccatoris: tm̃ ei placet erubeſcẽtia
penitentis. Similiter humilitas orantis
multũ deo placet. Vñ Judith.ix.ca. ſcriptũ
eſt. Humiliũ ⁊ mãſuetorũ ſemꝑ tibi placuit
deprecatio. Propter humilitatis vero defectum
parũ audit deus hodie orõnes eccleſie
alijs ſpeciebus fructuoſe orationis cã breuitatis
pretermiſſis: ſequũt̃ ſpecies orõnis infructuoſe.
Quarũ prima fit in ſolis labijs ſicut
ſcriptũ eſt math xv. Populus hic labijs
me honorat: cor aũt eoꝝ longe eſt a me. Vñ
et Aug. ait. Sicut vox ſine modulatione eſt
quaſi vox picarum: ſic oratio ſine deuotione
eſt quaſi mugitus boum. Quid ꝓdeſt ſtrepitus
labiorum ſi mutũ eſt cor. Qualis eſt differẽtia
inter paleã ⁊ granũ: inter ſimilam ⁊
furfur: inter pellẽ animalis et ipm̃ animal:
talis eſt differẽtia inter ſonũ vocalis orationis:
et deuotionẽ cordis. Praui paſtores ꝓ
animali ſolam pellem reddunt quibus ſimiles
ſunt: qui male orant tantum exteriorem
ſonum vocalis orationis habentes. Et notandum
ꝙ deuotio ſic deſcribitur. Deuotio D
eſt teneritudo cordis: qua quis de facili in lacrimas
reſoluitur. vel ſic. Deuotio ẽ feruor
bone voluntatis quam mens cohibere non
valens certis ſe manifeſtat indicijs. Itẽ deuotio
eſt medulla holocauſtorum ſiue holocauſta
que ſunt arida. Alia ſpecies infructuoſe
orationis: eſt oratio ſaluti ꝯtraria: qualis
fuit oratio pauli petẽtis a ſe ſtimulũ carnis
ſue ãmoueri. Tertia ſpecies eſt preſumptuoſa
qualis fuit oratio filiorũ zebedei: qui volebant E
ad regnũ peruenire: nõ per calicis potum
quibus dictũ eſt. Neſcitis quid petatis
Quarta ſpecies eſt oratio ridiculoſa: qualis
eſt oratio ypocritarum qui elati de multitudine
operum ſuorum: deũ quaſi irrident dũs
manibus plenis: elemoſinam gratie ab eo
petunt. Talis fuit oratio ſuperbi phariſei dicẽtis.
Ieiuno bis i ſabbato: decimas do oĩm
que poſſideo: vacuas oportet eſſe manus hominis
per humilitatem ad hoc vt elemoſina
gratie ei a deo donetur. Itẽ oratio ypocritarum
ridiculoſa eſt: qꝛ manus tendunt ad terram
cum elemoſinã petunt ab eo qui eſt i celis:
qꝛ terrenã mercedem querũt ꝓ operibꝰ
ſuis Vnde dñs ait. Cum oratis nõ eritis ſicut
ypocrite qui amant ſtare in ſynagogis
ſeu in vicis et in angulis platearum vt videantur
ab hominibus. Amen dico vobis: receperunt
mercedẽ ſuam. Super quibus verbis.
Criſoſtomus ſic ait. Qui ſic orat vt ab
hominibus videatur: mens illius non deum
aſpicit. ſed homines qui ſunt ibi. Et ille q̃ntum
ad propoſitum in ſynagoga ſeu in medio
multorum videtur orare. Eius autẽ orãtis
mens ſolum aſpicit deum: ſi in illa hora
eſt mens eius quaſi nullum habeat circa ſe.
Quia ille nullum videt: qui ꝓpter neminẽ
orat. Et ideo q̃uis in ſynagoga vel i medio
multorum orat: tamẽ in ſecreto apud ſe videtur
orare. Deinde orans nihil nouũ faciat
quod aſpiciant homines neqꝫ voce clamet:
vt audiatur ab alijs: nec expendat manus
ſuas: vt phariſeus in templo vt videatur a
multis: nec pectus ſuum aperte percutiat. ſʒ
occulte ſicut publicanus in templo. Neqꝫ impudenter
oculos attollat ad celum vt notabilis F
fiat. Tu autem qui vis vt exaudiaris
non vt videaris: qui vis eſſe laudabilis non
apparere: intra in cubiculum tuum et claude
oſtium tuum vt nemo ſit ibi: niſi tu qui
oras et ille quem oras. Si autem orans de
carnalibus rebus cogitaueris: non introiſti

cubiculum id eſt interioꝛē intellectum. Poſſumus etiam intelligere per oſtium domus: os coꝛpoꝛis vt non clamoſa voce oꝛemus deum: ſed deſiderio tacito. A Nā ex clamoſa voce in oꝛatione multa mala naſcantur maxime hec tria. Primū: quia qui clamoſe oꝛat non credit deum vbiq; eſſe et abſconſa audire. Et ideo deum honoꝛat: ꝗ abſcōſe oꝛat. Nam deus nō voce clamoſa pulſandus eſt: ſed conſcientia recta placandus: quia nō eſt vocis exauditoꝛ ſed coꝛdis. Secundum autem malum eſt quia miſteria ſecretarum petitionū tuarum quas foꝛte nō opoꝛtebat alterum ſcire pꝛeter te et deum: in auribus bonoꝛum hominū et maloꝛum audienda committis. Et non ſolum non audiris a deo: qꝛ īdiſciplinate oꝛaſti: ſed ⁊ ab hominibus derideris quibus abſcōſa tua manifeſtaſti. Tertium vero malum eſt: quia clamoſe oꝛās alterum iuxta te non permittis oꝛare. Vocibꝰ enim tuis rapis ſenſum illius ad tuos ſmones. Et ideo non ſolum non exaudiris quia male oꝛās: ſed adhuc peccatum colligis. dū oꝛare alios non permittis. Sic ergo oꝛa: vt audiſti in libꝛo Regnoꝛū Annā oꝛantē que figuram poꝛtabat eccleſie de qua dictum eſt ꝙ labia eius tantum mouebantur. vox autē eius non audiebatur. hec Criſoſtomus. B Sciendum pꝛeterea ꝙ oꝛatio diuidi poteſt in poſtulationem et obſecrationem: et gratiarū actionem. Eſt vero poſtulatio ſecūdum Bernardum circa obtinenda tempoꝛalia ⁊ neceſſaria huius vite in qua deus poſtulantis quidem appꝛobans bonam voluntatem: facit tamen ꝙ ipſe melius iudicat et dat libenter ſequi poſtulantem. Ad poſtulationem pertinet petere tranquillitatem pacis ſanitatem coꝛpoꝛis temperiem aeris. Obſecratio eſt in exercitijs ſpiritualibus anxia ad deum inſtātia. Oꝛatio eſt hominis deo adherentis affectio et familiaris quedam et pia allocutio. Gratiarum actio eſt in intellectu ⁊ cognitione gratie dei bone voluntatis indeficiens ⁊ reflexa intentio. In poſtulatiōibus pie ac fideliter eſt oꝛandum: ſed non illis pertinaciter inherendum: quia nos neſcimus ſed pater noſter qui eſt in celis: quid in tempoꝛalibus iſtis neceſſe eſt nobis. Obſecrationibus inſiſtendum eſt: ſed in omni humilitate et patiētia quia non afferunt fructū niſi in patiētia.

❡ De gratiarum actione et quod octo ſunt que poſſunt hominem incitare ad gratiarum actionē. Cap. xvj.

C Primum quod debet nos ad gratiarū actionem incitare: eſt admonitio ſanctarum ſcripturarum. vnde Paulus ait ad Coloſenſes quarto. Oꝛationi inſtate: vigilantes in ea in gratiarum actione omne qđcunq; facitis in verbo aut in opere. omnia in noīe domini ieſu chꝛiſti facite: gratias agentes deo patri. hinc Bernardus ait. Diſce in referendo gratiam non eſſe tardus aut ſegnis diſce ad ſingula dona gratias agere. Diligēter cōſidera que tibi apponuntur: vt nulla dei dona debita gratiarum actione fruſtrentur. Secundum ꝙ icitat ad gratiarum actionem. eſt admonitio creaturarum que nos inceſſanter inuitant ad gratiarum actionem. Beneficium enim datum alicui inuitat eū vt danti gratias agat. Ergo cum omnia que videmus homini data fuerint ſecundum illud. Faciamus hominem ad imaginem ⁊ ſimilitudinem noſtram et pꝛeſit piſcibus maris et volatilibus celi et beſtijs terre ⁊ vniuerſe creature: omnia que videmus ad gratiarū actionem nos inuitant. Tertium eſt: ipſum tempus in quo ſumus ſcilicet tempus gratie cui nulla oꝛatio magis congruere videt: ꝙ̄ gratiarum actio. ideo valde bonum videtur gratiarum actioni inſtare. vnde Auguſtinus ait. Quid melius animo geramꝰ et oꝛe pꝛomamus et calamo expꝛimamus: ꝙ̄ deo gratias: hoc nec dici bꝛeuius nec audiri leuius / nec intelligi grandius: nec agi fructuoſius poteſt. Quartum eſt ꝙ gratiarum actio operatio eſt que exercetur in paradiſo. vnde Pſalmiſta. Miſericoꝛdias inquit domini in eternum cantabo hoc canticum erit gratiarum actio de hoc quod fuerimus miſericoꝛditer a periculis liberati. Bonum eſt ergo aſſueſcere huic operationi: quam in futuro exercebimus. Bonum eſt addiſcere officium: quod tam diu facere opoꝛtebit. Quintum eſt vtilitas multiplex que ex hoc opere ſequitur. Nam gratiarum actio non ſolum cuſtodit hominem in tribulatione deum ei adeſſe faciens: ſed et diuinam largitatem pꝛouocat amplius ad largiendum. Pꝛimum figuratum fuit in tribus pueris qui ī foꝛnace poſiti gratias agentes deo: ab igne leſi non fuerunt. Danielis ſecundo. Pꝛo ſecundo Prouerbioꝛum vndecimo ſcriptum eſt. Anima que benedicit impinguabitur. vnde Bernardus ait. Ad locum vnde exeunt flumina gratiarum: reuertuntur vt iterum fluant. Sextum quod nos incitat ad gratiarū actionem: eſt ꝙ hec operatio multum placet deo. Gratiarum actio: adeps eſt ſpiritualis de quo in leuitico tertio capitulo ſcribitur. Omnis adeps domini erit iure perpetuo. Item gratiarum actio eſt vnguentum quo caput eccleſie vngitur quod figuratum eſt ī magdalena caput chriſti vnguēte. vnde Bernardus ait. Bonum eſt vnguentum contritionis: quod de peccatorum recordatione cōficitur melius deuotionis: quod fit de recordatione beneficiorum dei. Septimū eſt hoc ꝙ ingratitudo: que gratiarum actioni contraria eſt: ruſticitas eſt magna. Si ruſticitas magna eſt ei qui mittit vaſculum vini: gratias non agere quāta ruſticitas eſt ei gratias non agere qui inceſſanter nobis tribuit bona ſua. Et ideo Gregorius dixit. Dignū eſt ſemper gratias agere: qꝛ deus nunꝙ̄ ceſſat benefacere.

C Octauum et vltimum quod nos debet incitare ad gratiarum actionem: eſt multiplex malum quod prouenit ex ingratitudine. Primum eſt: ꝙ bona iam a deo accepta auferri facit. vnde Auguſtinus ait. Quod deus dederat gratis: tulit īgratis. Secundum malum quod prouenit ex ingratitudine: eſt quod impedit ab his que darētur homini: ſi non fuiſſet ingratus. hinc Gregorius ait. Non eſt dignus dandis. qui nō agit grates de datis. Tertium malum eſt: quod non ſolum priuat hominem bonis: imo etiam penam addit. Generalia beneficia ꝓ quibus debemus deo gratias agere tangit beatus Bernardus dicēs. Agamus fratres gratias factori noſtro benefactori noſtro redemptori noſtro ac remuneratori noſtro. De his beneficijs generalibus et alijs ſpecialibus ac ſingularibus: plenius inuenies ſupra in tertia parte ſcilicet in capitulis in quibꝰ agitur de amore dei et eius beneficijs ſepius recolendis. Et notandum ꝙ loquela homini data ē ad laudandum: et ideo qui deū non laudat: quaſi mutus reputandus eſt. vnde Ieronimus ait. Felix lingua que non nouit niſi de diuinis texere ſermonem. Et notandum ꝙ gratior eſt deo laus que exhibetur in aduerſitate: ꝙ̄ que in proſperitate. Non ſolum laudandus eſt deus ſermone verum etiam bene viuendo. laus vero bone vite magis cōtinua eſt. vnde et Auguſtinus dixit. Qui deum lingua laudat: nō ſemper laudare poteſt. Qui deum moribus laudat: ſemper poteſt. hinc apoſtolus ait. Siue manducatis ſiue bibitis ſiue aliud quid facitis: omnia in gloriam dei facite. vnde et Auguſtinus ait. Si quod māducas et bibis ad refectionē corporis ſumis reparationemq; membrorū: gratias agens ei qui tibi prebuit mortali ⁊ fragili iſta ſupplementorum ſolacia: cibus et potus tuus laudant deum. Qui autē hic non incipit laudare in futuro mutus erit. Laudādus eſt ſēper deus ſiue blandiatur in proſperis ſiue caſtiget in aduerſis. Tota die laudat: qui omnia bene agit. Nec deſinit laudare. qui non deſinit bene agere. Qui torpet in laude dei: certum habet in ſe experimentum ꝙ in ſe nō habet ſpiritum ſanctum. hec Auguſtinus. Nichil ita proprie in terris celeſtis habitationis repreſentat ſtatum. ſicut alacritas laudantium deum. Diſcamus in terris: qđ acturi ſumus in celis.

¶ Quod meditatio paſſiōis chriſti nouiter conuerſis melior ſit quam alie meditatiōes et quod diuerſi diuerſimode meditētur ⁊ qđ ille meditatiōes vtiliores ſint in quibus maior ſuauitas ſentitur. Cap. xvij.

D Eſt autem meditatio bona de paſſione chriſti et eius morte: et ſepe recordari. quantas penas et miſerias ſponte ſuſcepit pro noſtra ſalute in ambulando et predicando. Famē / ſitim / frigus / calorem / īproperia et maledicta ſuſtinendo: vt non videatur graue inutili ſeruo imitari dominum et imperatorem ſuum. Qui enim dicit ſe ī chriſto manere oportet ſicut ille ambulauit et illum ambulare. Dicit vero chriſtus per Ieremiam. Recordare inquit paupertatis mee ⁊ tranſmigrationis abſinthij et fellis id eſt doloris et amaritudinis: per quam de mundo ad patrem trāſmigraui. Hec enim recordatio ſiue meditatio diabolū confundit ⁊ machinas eius deſtruit: carnales temptationes extinguit: et animum ad amorem chriſti incendit: mentem ſubleuat ⁊ clarificat atq; clarificando purgat. Eſtimo ꝙ hec meditatio vtilior ſit omnibus alijs. his qui nouiter ad chriſtum conuertuntur. Ideo enim proponitur humanitas chriſti ieſu ī qua homo interim delectetur in qua habet materiā gaudendi et lugendi gaudium propter certitudinem redemptionis: luctum propter turpitudinem criminis pro quo delendo: tam admirabilis hoſtia immolata eſt: quia rudis ⁊ carnalis animus in contemplatione deitatis nō rapitur: niſi ſpiritualis aſſumptis carnalibus impedimentis efficiatur. Cum enim coꝛ mūdum iam habere ceperit: et nulla coꝛpoꝛee rei imago ſibi illudere poterit tunc certe ad altioꝛa admittitur: vt in amoꝛe deitatis vehementer gloꝛietur. Quidam etiā meditantur de gloꝛia bonoꝛum angeloꝛum ꝛ ſāctarum animarum cum chꝛiſto exultantiū: et hec meditatio ad contemplationem pertinet. Alij meditantur de miſeria conditionis humane et de vilitate illius: diſputantq́ʒ et dolent in cogitationibus ſuis de inſania hominum ꝙ pꝛo vanitate viſibilis vite inuiſibilia gaudia obliuiſcuntur. Alij meditationes ita diſponunt vt nichil niſi laudem et deſiderium conditoꝛis ſonent: vt ipſum quantum poſſibile ſit viatoꝛibus ament. ad hanc autem meditationem nemo peruenit: niſi q̄ multum in pꝛecedentibus exercitatus eſt.

A Eſt autem illa excellentioꝛ et maxime viruʒ contemplatiuum efficit. Item ſciendum ꝙ cum homo qui pꝛius multum maculatus ꝛ deditus peccatis ſecularibus et carnalibus ceperit plene ad deum conuerti: communiter cogitatio ſua ſeu meditatio maxime eſt de peccatis que commiſit cum magna compunctione et coꝛdis contritione cum multis lachꝛimis oculoꝛum humiliter et aſſidue petens veniam a deo pꝛo eis. Et ſi aſpere tangatur: et abundanter per gratiam a deo viſitetur: eo ꝙ vult eum celeriter emundare apparebit ſibi ꝙ peccata ſua ſunt ita defoꝛmia et turpia ꝛ hoꝛribilia: ꝙ vix poterit ſeipſum ſuſtinere. Et licet confiteatur peccata ſua quātumcunq́ʒ clare plene et expꝛeſſe: adhuc tamen ſentiet remoꝛſum conſcientie: ita ꝙ non reputabit ſe bene confeſſum: et vix poterit aliq̄ quietem habere in tantum ꝙ non duraret in tali laboꝛe niſi deus eum interdū ex ſua miſericoꝛdia confoꝛtaret per magnā deuotionem et fiduciam paſſionis ſue: vel aliquo alio modo. Iſto modo operatur dominus in quoꝛundam coꝛdibus ſecundum maius et minus pꝛout vult. Et hec dei magna miſericoꝛdia qui non ſolum vult remittere peccatum ꝯmiſſum: ſed etiā vult remittere penam pꝛo eo in purgatoꝛio debitam: ꝑ tali modica pena remoꝛſus conſcientie. Itē ſi voluerit deus hominem diſponere ad recipiendum aliquod magnum ſpeciale dilectionis ſue: opoꝛtet eum pꝛius mūdari tali igne B compunctionis de omnibus grauibus peccatis pꝛius cōmiſſis. Sicut ergo ſunt diuerſa opera et exercitia electoꝛum: ita et diuerſe meditatiōes eoꝛum. Omnes tamen quia ab vno fonte ꝓcedunt: ad vnum finem tendūt et ad vnam beatitudinem perueniūt vel ducunt: ſed diuerſis vijs per vnam caritatem: que maioꝛ eſt in vno q̄ in alio. Ideo pſalmiſta dicit. Deduxit me ſuper ſemitas iuſtitie: quaſi diceret vna eſt iuſtitia: ſed ſemite multe quibus ducimur ad gloꝛiam vite eterne. qꝛ vſi omnes in vnitate exiſtentes diuerſoꝛū ſunt meritoꝛum: in vna tamen iuſtitia per plures ſemitas ducuntur ad deum. Alij pargunt per inferioꝛem ſemitam: alij per mediam: alij per ſuperioꝛem. Superioꝛ autem ſemita illi tribuetur qui vt plus chꝛiſtū ab eterno pꝛedeſtinatꝰ: non qꝛ plus alijs operetur vel quia plus largiatur aut plura patiatur: ſed quia plus amat. Qui quidem amoꝛ feruoꝛ et dulcoꝛ eſt et in omnibus requiem querit. Nemo autem poteſt ſe conſtituere in aliqua iſtarum ſemitarum: ſed illam accipit ad quam illum deus elegit aliquādo q̄ nobis apparent in ſuperioꝛi ſunt in inferioꝛi et ecōtra. Nullus exterioꝛibꝰ opibꝰ pōt cognoſci quis ſit maioꝛ. vel minoꝛ coꝛam deo. Stultum eſt ergo de electis iudicare ꝛ dicere. Iſte excellit iſtum et illius merita. ab iſtius meritis longe diſtant: cum penitus ignoꝛent mentes eoꝛum: quas ſi ſcirent: licite poſſent iudicare. Ideo enim deus omnium creaturaruʒ voluit hoc eſſe ſecretum: ne hunc nimis contemnerent: aut illum nimis honoꝛarent. Quia ſine dubio ſi poſſent videre coꝛda hominuʒ multos quos nunc velut electos honoꝛant: tanq̄ viles ꝛ fetentes deſpicerent: ꝛ alios de quibus non curant. nec quos ad videndum mouentur. tanq̄ dei dilectiſſimos ꝛ C velut angelos ſanctos honoꝛarent. Bone itaq́ʒ cogitationes ꝛ meditationes electoꝛum a deo ſunt: quia tales per gratiam ſuam ſingulis infundit: quales illoꝛum ſtatui ꝛ conditioni magis congruere videt. Poſſem ergo meditationes meas tibi dicere: ſed quales tibi amplius efficaces erunt neſcio aperire qꝛ interioꝛem affectionem tuam non vidi. Puto certe quod ille meditationes in te deo magis placent ꝛ tibi pꝛoficiunt: quas ipſe deus per ſe in animam tuam infuderit veruntāmen initium poteris habere ab alioꝛum dictis: quod ego in meipſo expertus ſum. Si enim contempſeris doctrinam doctoꝛum et putaueris te melius aliquid poſſe inuenire. q̄ ipſi te docēt in ſcripturis ſuis. ſcito ꝙ amoꝛem chꝛiſti non guſtabis. Inſipientis eſt enim dicere. Deus illos docuit quare ergo etiā me non docebit? Rūdeo tibi. Qꝛ nō es talis q̄lis ipſi fuerūt. Supbꝰ ei es ꝛ auſterꝰ illi vero humiles: ⁊ mites extiterunt. Docuit ergo illos: vt nos in eorum libris doceremur. Si vero meditationes tue amorem chriſti deſiderant aut nūc eius laudem ſonant: vt michi videtur bene diſpoſitus es. Sed meditationes in quibus maiorem dulcedinē et ſuauitatem in deo ſentis tibi amplius profuture ſunt. Meditari autem ſine dulcedine: parum prodeſt niſi in illa cauſa quapropt̄ neceſſitatem dulcedo nō ſentitur. hec Richar. Hampol. prefatus. Quia vero diuerſe animorū affectiōes diuerſimode circa meditationes afficiūtur idcirco ſi dn̄s voluerit circa finem huius partis de diuerſis meditationibꝰ tractare curabo. videlicet ī quattuor vltimis capitulis necnō ⁊ de oratiōibꝰ animū hominis ad deuotionē excitātibus ſeu inducentibus in ſeptima parte quatinus ſe interim in his exercendo: lactis dulcedinē deguſtare valeat: qui nōdū ad ſolidum cibū ſe aptū recognoſcit.

¶ De modo querendi ieſum⁊ quod eum ſemꝑ magis ac magis deſiderare debeamus ac etiam nomen ieſu quod demōes fugat continue in mente retinere. Cap. xviij.

QUere ieſum quē perdidiſti. Queri enim vult et cito poteſt inueniri: q2 ipſe dicit. Omnis qui querit inuenit ip̄m. Querere eſt laborioſum: ſed ip̄m inuenire eſt glorioſum. Fac ergo ſecundū ſapiētis cōſiliū: ſi ipſum volueris inuenire. Si q̄ſieris inqꝫ quaſi pecuniā ſapientiā et ſicut theſaurū effoderis illam tūc itelliges timorē dn̄i et ſapiētiā inuenies. Scio bene ꝙ ſi quis habere poſſet perfectam viſionē illius dignitatis ⁊ ſpiritualis pulchritudinis quā aīa habuit ex natura ⁊ habebit in celo ex gratia abhominaretur et deſpiceret in corde ſuo oēm gloriaꝫ ⁊ delectationem ⁊ pulchritudinem huius mundi: tanquam cadauer putridum ⁊ nunꝙ̄ haberet voluntatem aliud opus facere die ac nocte ſalua fragilitate et neceſſitate corporalis nature. ꝙ̄ deſiderare lugere orare ⁊ querere. quomodo illam recuperare poſſet. Quia tamen non plene illam vidiſti: eo ꝙ oculus tuus ſpiritualis nōdum eſt apertus: dicaꝫ tibi vnum verbum pro omnibꝰ quod queras. deſiderabis et inuenies. quia in illo verbo totū eſt quod ꝑdidiſti iſtud verbū eſt ieſus. Nō intelligo de hoc verbo ieſꝰ depicto ī pariete vel litteris exarato in libris nec labiis ⁊ ſono vocis formato vel in anima cōcepto per laborē memorie. quia ſic poteſt homo extra caritatem exiſtens inuenire ieſum. Sed loquor ⁊ intelligo de ieſu ſūma bonitate. ſumma ſapiētia. dilectione et dulcedīe gaudio tuo. honore tuo et eterna btitudine tua. deo tuo. domino tuo et ſaluatore tuo Si ergo ita ſit: quod ſētis magnum deſideriuꝫ ad ieſū in corde tuo ex memoria iſtius nominis ieſus: vel ex memoria alicuius alterꝰ verbi vel oratiōis vel ꝑ aliquod opꝰ qđ facis qđ videlicet deſideriū adeo vehemens eſt: ꝙ expellit quaſi per violenciam omnes alias cogitationes ⁊ deſideria mundi et carnis: ita quod nō poſſūt quieſcere in corde tuo tunc bene queris ieſū. Et quando ſentis huiꝰōi deſiderium roboratuꝫ et confortatum potentia ſpirituali: ita ꝙ cōuerſum eſt in amorem et affectionem ſpiritualem ſaporem et dulcedinem. in tantum ꝙ pro tunc cor tuum circa nihil creatum occupatur. nec ſentit motum vane glorie. nec aliꝙ̄ aliam affectionem malam: ſed ſolum eſt incluſum quietatum mollificatum et iniunctum in ieſu: tunc inueniſti aliquid de ieſu. Non ipſum adhuc ſicut eſt: ſed quandā vmbram illius. Et ideo quo melius eum inuenis: eo magis eum deſiderare debes. Per quam ergo orationem: meditationē: vel occupationē potes ad eum habere maius deſiderium vel maiorem guſtum ſpiritualeꝫ de eo: per illam occupationem optime queris et inuenis illum. Si igitur occurrat memorie tue et fiat tibi talis interrogatio quid perdidiſti ⁊ quid queris: leua deſiderium cordis tui ad ieſum licet cecus ſis ⁊ nihil de eo videre poſſis: ⁊ dic ꝙ ip̄m perdidiſti et ip̄m habere velles ⁊ nihil aliud ꝙ̄ ipſū: nec aliud gaudium: nec aliam gloriam: ꝙ̄ ipſum in celo ⁊ in terra. Et licet de ipſo aliquid guſtaueris in deuotione vel cognitione vel aliquo alio dono qđcunqꝫ fuerit: non in eo quieſcas quaſi plene inueniſſes ieſum: ſed obliuiſcere illud quod inueniſti et ſemper plus et plus deſidera ad inueniendum illum melius quaſi ipſum nō haberes. Scito enim bene ꝙ quicquid de eo ſenſeris vel guſtaueris ꝙ̄tūcunqꝫ multum fuerit: imo ſi raptus fueris in tertium celum cum paulo: adhuc nō inueniſti ieſum ſicut eſt. Quantumcunqꝫ enim cognoueris vel guſtaueris de eo in vita iſta adhuc ſuperexcellit. Et ideo ſi plene vis eum inuenire ſicut eſt in celeſti regno: nūꝙ̄ ceſſes in hac vita a ſpirituali deſiderio. Si ergo velis inuenire eum: accende lucernam que eſt verbū dei. Unde dauid dicit. Lucerna pedibꝰ meis verbum tuum. Per hāc lucernam ſcies vbi eſt ieſus et qualiter eū inuenies. Potes etiaꝫ ſi vis accendere aliam lucernam que eſt ra=

tio anime tue: quia dominus dicit, Lucerna corporis tui eſt oculus tuus. Et ſicut lucerna corporis tui eſt oculus tuus: ita dici põt ꝙ lucerna anime tue: eſt ratio per quam anima tua poteſt videre omnia ſpiritualia. Per hanc lucernam ieſum poteris inuenire: hoc verum eſt: ſi lucernã tuam non ponas ſub modio ſicut dominus dicit. Nemo accendit lucernam ⁊ ponit eam ſub modio: ſed ſuper candelabꝛũ quaſi diceret. Ratio tua non debet eſſe oppꝛeſſa vel operta mundi ſollicitudinibus vel vanis cogitationibus ⁊ carnalibus affectiõibus: ſed ſemper eleuata verſus ſuperius ad celeſtia ⁊ ſpiritualia in quãtum potes. Si ſic feceris: tunc videbis totum puluerem et turpitudinẽ et paruos attamos in anima tua id eſt carnales amoꝛes ⁊ timoꝛes non tamen omnes quia ſicut dauid dicit. Delicta quis intelligit ſcilicet omnia: quaſi diceret nullus⁊ eijcies a coꝛde tuo omnia talia peccata et ſcopabis et mundabis aĩam tuã ſcoba timoꝛis dei et cum lachꝛymis oculoꝛum tuoꝛum eam lauabis⁊ ſic inuenies dꝛagmã tuam id eſt ieſum. hec dꝛagma non ita faciliter inueniri poteſt. ſicut poteſt dici: qꝛ ipſã inuenire: non eſt opꝰ vnius hoꝛe vel diei: ſed multoꝛum dierum et annoꝛum cum multa diligentia animi et laboꝛe. hec pꝛefatus walterus hiltõ. hinc etiam Richardus hãpoll. ita dicit. **A** Quicunqꝫ es qui ad amandũ deum te p̃paras. ſi vis nec decipi nec decipere ſi vis ſapere et non deſipere: ſi vis ſtare et non cadere nomẽ ieſu iugiẽ in mẽoꝛia retinere memento: hoſtis cadet tu ſtabis. hoſtis debilitabitur tu foꝛtificaberis. Si hoc fideliter facere volueris pꝛoculdubio glorioſus et laudabilis victoꝛ eris. Quere ergo nomen ieſu tene illud: et non obliuiſcaris illius. Nihil enĩ ita ſeuas extinguit flammas cogitatiões deſtruit malas. affectiones extirpat venenoſas occupationes a nobis alienat curioſas et vanas hoc nomen ieſu fideliter in mente retentum vicia eradicat / virtutes plantat / caritatem inſerit / ſapoꝛem celeſtiũ iſundit / diſcoꝛdiam vaſtat / pacem refoꝛmat / quietẽ internam exhibet / carnaliũ deſiderioꝛum moleſtiam pꝛoꝛſus delet / omnia terrena in faſtidium vertit / aĩam autẽ ſpirituali replet gaudio: vt merito dicatur. Et gloꝛiabũtur in te omnes qui diligunt nomen tuum: quoniam tu benedices iuſto. Inde ergo iuſtus benedici meruit: vnde nomẽ ieſu veraciter amauit. Sed et ideo iuſtus dicitur: quia ieſum fideliter diligere conatur. Quid ergo illi poteſt deficere qui nomẽ ieſu inceſſantẽ cupit amare? Amat autem et amare deſiderat. Quia in tali modo amoꝛem conſiſtere agnoſcimus ꝙ quanto plus amauerimus: tanto amplius amare inardemus. Dicitur enim. Qui edunt me adhuc eſurient. et qui bibunt me adhuc ſitient. Non ergo gaudium illi deerit: qui illum in quem angeli deſiderant pꝛoſpicere iugiẽ amare cupit. **B** Et qui plus diligunt plus gaudebunt. Pꝛoinde notandum quod tres ſunt vires amoꝛis querere videlicet quem amare debemus exoꝛare vt exaudiamur et perſeuerare in amoꝛe. Queramus ergo ieſum ſed ĩ via in qua inuenitur non in ſolatio mundi: ſed in eccleſia dei. Queramus eum per penitentiã et paupertatẽ voluntariam: per humilitatem et manſuetudinẽ: quia vere hec ẽ via in qua inuenitur: inuento autem ieſu vt fideliter amemur: amemus eum. Exoꝛemꝰ eum in coꝛde per ſanctã meditationem. in oꝛe per deuotam et ardentẽ oꝛationẽ: in manibus per bonam ⁊ rectam operationem. Sic quoqꝫ ieſu queſito et inuento: perſeueremꝰ cum illo per veram caritatem et pꝛobatã patientiam. vt dum in ieſu redemptoꝛe et conditoꝛe noſtro totum coꝛ noſtrũ conſtanter defigimus: deuictis mundi et carnis contagiis ſuperne contẽplationis gaudiũ ſuauiter deguſtemus. hec pꝛefatus Richardus. Et notandum ſecundum eundem Richardum ꝙ nomen ieſu conſcientiam purgat. coꝛ clarũ et mundum pꝛeparat. timoꝛem nocturnum excutit / ardoꝛem amoꝛis infundit / mentem vſqꝫ in celicum melos ſubleuat / demones infeſtantes fugat. Ibi vtiqꝫ non poſſunt maligni ſpiritus nocere: vbi perpendunt nomen ieſu iugiter aut in mente aut in oꝛe nominari. Igitur amplectendum eſt et amandum: et perenni memoꝛia retinendum. Refert idem Richardus de ſeipſo ꝙ quadam vice diabolus in foꝛma mulieris ſibi in ſtratu quieſcenti apparens: iuxta eum ſe collocauit. Qui hoc ſentiens et timens ne ſe ad malum alliceret: voluit ſe ſigno crucis benedicere: ſed nec os ad loquendum / nec manus ad ſignandum mouere potuit. et ideo conuertit ſe ad deum et cum in mente ſua dixiſſet. O ieſu ꝙ̃ pꝛecioſus eſt ſanguis tuus. Subito totũ diſparuit: et ipſe gratias deo egit qui ſe liberauit. Deinceps vero ieſum amare quęſiuit: et quanto in eius amoꝛe pꝛofecit: tanto nomẽ ieſu ſibi dulcius ſapiebat. Ergo ſit benedi=

ctum in ſecula ſeculorũ. Amen.

¶ De quibuſdam auctoritatibus ſanctorum nos excitantibus ad meditandum ſeu contēplandum paſſionem domini noſtri ieſu chriſti: et de modo eam meditandi ſeu contēplandi: et quod nullus ſecure aſcendit ad contēplationē niſi prius fuerit bene exercitatꝰ circa dictam paſſionē. Cap. xix.

A De cõmendatione et vtilitate paſſionis chriſti meditande ita Bernardus dicit. Quid enim tam efficax ad curanda conſcientie vulnera necnon ad purgandam mentis aciem: quam chriſti vulnerum ſedula meditatio. Et reuera vbi tuta firmaque infirmis requies niſi in vulneribus ſaluatoris. Tanto illic ſecurius habito: quanto ille potentior eſt ad ſaluandum. Fremit mundus. premit corpus/ diabolus/ inſidiatur/ non cado: fundatus enim ſum ſupra firmam petram. Peccaui peccatum grande turbabitur conſcientia: ſed non perturbabitur: quoniam vulnerum domini recordabor. Nempe vulneratꝰ eſt propter iniquitates noſtras. Quid tam ad mortem: quod non chriſti morte ſaluet? Patet magnum pietatis ſacramentũ. patent viſcera miſericordie dei noſtri in quibus viſitauit nos oriens ex alto. Quid ni viſcera per vulnera pateant? In quo enim clarius quam in vulneribus tuis illuxiſſet quod tu domine ſuauis et mitis es et multe miſericordie. Maiorem enim miſerationē nemo habet: quam vt animam ſuam ponat quis pro addictis et dampnatis. B Idem vero Bernardus ſuper cãtica canticorum ſic dicit. Faſciculus mirre dilectꝰ meus michi inter vbera mea cõmorabitur. Et ego fratres a iuuentute mea conuerſatione pro aceruo meritorum quem michi deeſſe ſciebam: hunc michi faſciculũ colligare et inter vbera mea collocare curaui: collectũ ex omnibus anxietatibus et amaritudinibus dei mei. Primũ videlicet infancialiũ illarum neceſſitatum. Deinde laborũ quos pertulit in predicando fatigationũ in diſcurrendo vigiliarum in orando temptationũ in ieiunando lachrymarũ in cõpatiendo inſidiarum in colloquendo. Poſtremo periculorum in falſis fratribus conuiciorum ſputorũ colaphiſorum ſubſannationum exprobrationũ clauorum horũque ſimilium: que in ſalutem noſtri generis ſilua euangelica copioſiſſime noſcit protuliſſe hec meditari dixi ſapientiã. in his iuſticie michi perfectionem conſtitui in his plenitudinem ſcientie. in his diuicias ſalutis in his copias meritorum. Ex his michi interdum potꝰ ſalutaris amaritudinis ex his ſuauis vnctio conſolationis. hec me erigunt in aduerſis in proſperis reprimunt et inter leta triſtiaque vite preſentis via regia incedenti tutum prebent vtrobique ducatum. hec michi frequenter in ore ſicut vos ſcitis. hec in corde ſemper ſicut ſcit deus: hec in ſtilo meo admodũ familiaria ſicut apparet. hec mea ſubtilior interiorque philoſophia ſcire ieſum et hũc crucifixum. hec Bernardus. C Et notandum quod ſex conſideranda ſunt circa domini paſſionem: prout Bonauentura in ſtimulo amoris plenius docet. Primo namque eam debemus conſiderare ad ipſam paſſionē imitandã. hec eſt enim ſumma imitatio chriſti: et perfecta religio perfecti. hec regula et exemplar perfectionis omnis vite et virtutis: ſcilicet chriſtũ imitari in paſſione et in morte. Sit hec regula noſtra viuendi: paſſio ſaluatoris et quanto amplius in hac paſſione conſolamur: tanto amplius chriſto conformamur. Et tanto amplius deſolamur: quanto ab his exemplari et regula amplius elongamur. Semper ergo quantum in nobis eſt velimus ab omnibus conculcari deiici vilipendi. illudi. perſequi. et flagellari. et in diuinis obſequijs ab omnibus exprobrari abhorreamuſque delectabilia et dulcia deguſtare et potius velimꝰ vilibus et amaris cibari. Secũdo conſideremus xpi cõpaſſionē ad ſibi compatiendũ. Debemus enim conſiderare ipſius flagella. illuſiones et obprobria et in corde noſtro ruminare et imaginari quanta ibi deiectio et contemptꝰ erga dominũ noſtrum facta eſt: quantuſque dolor quanta ve afflictio in corde et in corpore eius: et ratio paſſionis et cõpaſſionis pro peccatis noſtris fuit. Eya ergo chriſtiane aduerte et conuertere in corde tuo. et totum cor tuum reple illis conuicijs et penis videns dominũ tuum et ſpõſum tuũ pro te talia ſuſtinere. Si enim per amorē ei beneuolꝰ fueris: tunc cõpatieris eidem. Si autem nõ ſẽtis dolores capitis: quomodo vnũ es cũ ipſo. Et ſicut cõpatiendum plus eſt capiti: quam ceteris inferioribus membris: ſic ſine comparatione ſibi amplius cõpati debemus: quam quantumcunque filio dilecto vel amico immo plus quam tibi ipſi ſi omnia ſupradicta patereris. Ter ipſius afflictiones ꝙ tormēta erant adeo grauia et imania. ſecundū Edmundum de pontiniaco ꝙ ſi omnes morbi et dolores iſtius mundi eſſent in corpore vnius ſolius hominis et ſi ille homo poſſet concipere tantā anguſtiam ꝙ tantum dolorem ſicut omnes homines qui ſunt in hoc mundo: parum eſſet in comparatione aut nichil ad dolorem quē ſuſtinuit pro nobis in vna hora dici vnde ſi poſſem viuere per cētum mille annos ꝙ qualibet die milleſies mori pro eo eadem morte qua niſi ſemel moriebatur pro me: nichil eſſet in comparatione ad dolorem quem habuit in ſe. Tunc diceret aliquis ꝙ pena quā chriſtus pertulit in cruce pro nobis: fuit maior quam fuit pena inferni in tanta hora verum eſt. Nam nulla creatura potuit tantū pati ſicut chriſtus: cum nullus in ſe habuerit tantam virtutē: ſed aliqua creatura poſſet pati penam infernalem in igne perpetuo. vnde apparet ꝙ pena infernalis fuit minor in tanto tempore ꝙ̄ pena chriſti. Propt̄ qđ Ieremias propheta de domino ieſu paſſo ita dicit. O vos omnes qui tranſitis per viā: attendite et videte ſi eſt dolor ſicut dolor meus. Certe null⁹ eſt nec vnꝗ̄ fuit dolor in hoc mundo ad dolorem tuum dulciſſime iheſu. hec prefatus Edmundus. Traſfigurāt igitur cordis noſtri intima ipſius flagella. conuicia et vulnera: nec in nobis ſit quod non perfundatur compaſſionis dolore et affligātur intenſe. Tertio conſideremus chriſti paſſionē ad eam admirādā. Si eni cōſiderem⁹ A quiſq̄ pro quibus et a quib⁹ paſſus eſt: multum mirari debem⁹. Quis ſcilicet filius dei verus ſumme potens ſapiens et bonus oīm rerum principium ſaluator omnium: retributorq̄ omnium meritorum. Sed que vel ꝙ̄ta ſunt que paſſus eſt? Certe paſſus eſt peregrinationem et fugam ſitim et famem calorem et frigus: temptationes et horrores perſecutiones ꝙ inſidias vincula ꝙ flagella illuſiones et dolores. Conſpuitur gloria condemnatur iuſtitia: iudex iudicatur iꝯfenſus culpat̄ innocens infamatur deus blaſphematur chriſtus conculcatur: occiditur vita: obſcuratur ſol: luna denigratur: ſydera diſperguntur. Et hec omnia tolerat patienter vt agnus cum ſolo nutu omnem creaturam demergere poſſet in profundum inferni. Sed pro quibus hec patitur. Pro nequiſſimis mancipijs pro ſceleratiſſimis iumentis. imo diabolicis viris et per imitationem diaboli filijs pro contemptoribus diuine maieſtatis et ingratis diuine bonitati. Ergo talis et tantus tanta et talia pro tam viliſſimis et abiectis paſſus eſt. Sed a quib⁹ paſſus eſt: a ſpecialiter dilectis et alijs prelectis quibus omnem benignitatē oſtendit a viliſſimis ſapientiſſimus quia dei verbum et dei ſapientia ab impijs ſumme pius a ſanie fediſſima ſplendor eternus. In his ergo et in omnibus alijs que paſſus eſt in diuine benignitatis admirationem eleuemur. B Quarto conſideremus chriſti paſſionem ad exultandum. Nam exultare debemus in ea de redemptione humana reſtauratione angelica et diuina clementia. De redemptione humana ſine dubio nimis gaudere debemus facta per chriſti paſſionem et mortem. Quis queſo nō exultet et gaudeat cum cernit ſe per hanc beatiſſimam paſſionem liberatum a dampnatione eterna: a culpe ignominia a poteſtate diabolica. Si quis non exultet in immenſū: cū cernit deū ipſum diligere tantū: vt tante vilitati et penalitati ſubiecerit ſemetipſū pro eo: non ꝙ gaudeat et exultet de ei⁹ vilitate et paſſione ſed de eius affectu et amoris manifeſtatiōe. Quis nō gauderet et exultaret ſe a rege ſuo temporali vel iperatore tantū diligi: vt paratus eſſet mori pro eo. Quanto magis nos viliſſimi homines et nefandiſſimi peccatores debemus gaudere et exultare. cum videmus regem regum. et dominum dominantium creatorem noſtrum. nos ita continue diligere vt imolauerit ſeipſum pro nobis. Plus enim ſine comparatione me diligit: ꝙ̄ ego meipſum. Gaudeamus et exultemus quia per xp̄i paſſionem reſtaurata eſt ruina angelica. Magna nobis iocunditas debet eſſe: cum videmus per xp̄i mortem tam nobile collegium reparari de nobis: vt fiat vnum ouile et vnus paſtor. et ſimus vnum in vno. Vbi vero maior apparet diffuſio bonitatis diuine et benigniſſime clementie dñi noſtri ꝙ̄ in paſſione ſua vbi talia et tam turpia et grauia ſuſtinere voluit pro inimico ſuo liberando et glorificando pro vanitate quadā digna morte eterna. In iſtud gaudium intret homo: et reficiatur magnificentia benignitatis diuine. Quīto cōſideram⁹ beatiſſimā xp̄i paſſionē ad cordiū nr̄orū reſolutionē:

in ipſum et hoc etiam per perfectā tranſformationē in ipſum. Quod fit quando nō ſolum imitatur: cōpatitur admiratur et exultat: ſed etiam totus homo conuertitur in eū ſcilicet dominū noſtrū ieſum chriſtū crucifixum. vt iam quaſi vbiqꝫ et ſemper ſibi crucifixus occurrat imo tunc vere in ipſum reſoluitur. quando extra ſe exiens homo et ſuperpoſitus vniuerſis imo ſuper ſe totus abſtractus ab omnibus: totus eſt conuerſus in dominum ſuū paſſum vt nichil videat ſentiat ve intra ſeipſum: niſi chriſtum crucifixum illuſum exprobratū paſſum pro nobis. Sexto conſideremus chriſti paſſionē ad quietē dulcoris interni. Quod fit: quando reſolutus vt dixi ſitibundus eandem paſſionē rimmare non ceſſat intrās ſecundum ſuū poſſe illum paſſionis theſaurū humiliter et deuote liqueſcit amore deuoto et feruida deuotione deficit a ſe et requieſcit in chriſto crucifixo. Et quāto plus ei inheret et appodiat: tanto āplius deuotiſſimo amore in ſe deficit et liqueſcit: ſed quanto plus deficit a ſe amore ꝗ deuotione: tāto plus eidem dilecto pro ſe mortuo inheret et requieſcit in eo et ſic mutuo augentur adheſio et amoris deuotio: donec tota anima abſorbeatur ab illo amore paſſionis dilecti. Sic ergo circa paſſionem domini debet eſſe imitatio ad purgationem ꝗ directionē: compaſſio ad vnionem et amorē admiratio ad mentis eleuationem gaudium et exultatio: ad cordis dilatationem. reſolutio ad perfectam conformationē. quies et pauſatio: ad deuotionis confirmationē ſiue conſumationem. vel in ſtimulo amoris ſecūdū Bonauenturam. Preterea notandum ꝙ tria ſunt contemplationis genera. Duo principalia propter perfectos: ſcilicet contemplatio maieſtatis dei et contemplatio celeſtis curie Tertium vero pro incipientibus et imperfectis eſt contemplatio ſeu meditatio humanitatis chriſti. Ad hac enim ſecundum Bonauenturā. Tibi incipiendū eſt quicūqꝫ vis ad maiora aſcēdere alias nō eſt aſcēdere ꝗ currere poſſes. Nuſꝗ et ad ſublimia dei mēte eleuare te poſſe ꝯfidas: niſi in hac te diligēter et lōgo tpe exercens ꝗ in ea depureris. Sed quia inter omnia opera domini noſtri ieſu chriſti eius paſſionem debemus frequentius ad noſtram memoriam reuocare ꝗ in ea nos diligentius et feruentius exercere: videamus nunc de ipſa paſſione qualiter ipſam valeamus meditari ſeu contemplari. Modus vero contemplandi dominicam paſſionem eſt ex diuerſis tractatibus et precipue ex dictis bonauenture ſuccincte ꝓpter tedium lectoris remouendum compilatis. Circa quam quidem domini paſſionem contemplandam oportet te totam mentis aciem dirigere ꝗ omiſſis alijs curis extraneis vigilantibuſqꝫ oculis cordis te preſentem exhibere ſtudeas affectuoſe et moroſe omnibus et ſingulis que circa ipſam dominicam paſſionem et crucifixionem contigerunt: ac ſi ipſum dominum ieſum corā oculis tuis cernēres patientem. Quia vero anima cōtemplatiua et ſpiritualis de paucis extrahit multa ſicut et anima rudis et carnalis: de multis vix capit pauca: ideo ſi in hac dominice paſſionis contemplatione proficere volueris: cum magno ſtudio oportebit te abſtinere a cibo delicato et potu immoderato: et ad neceſſitatem parce ſumere de vtroqꝫ. Etiam oportet quod caueas a multiloquio et vana letitia et inepta. Non enim decet eū qui voluerit chriſti dolorem ſentire in verbis in riſu vel iuſu ſeu vano gaudio inutiliter occupari. Et vt breuiter dicam a ſolicitudine temporali et conſolatione carnali oportebit te cum multa diligentia elongari quia non bene conueniunt nec in vna domo morantur cōſolatio carnis et contemplatio dominice paſſionis. Paſſio enim et delectatio ſeu conſolatio quaſi contraria nomina ſortiuntur. Et notandum ꝙ dominicam paſſionem ex profundo corde ꝗ totis viſcerum medullis perſcrutanti: multi paſſus occurrent inſperati: ex quibus nouam compaſſionem nouum amorem nouaſqꝫ conſolationes et nouum ſtatum dulcedinis ſuſcipiet. His igitur premiſſis accedamus ad ꝓpoſitū: ſcꝫ ad modum meditandi vel contemplandi dominicam paſſionem.

¶ Sequitur forma contemplandi dominicam paſſionem que diuiditur in. vij. horas. Capitulum. xxi

TRanſiturus de hoc mundo ad patrem ſaluator noſter dominus ieſus chriſtus cum tempus ſue paſſibis inſtaret: ſumpta cena in memoriam mortis ſue inſtituit ſomnū et magnificū ſui corporis et ſanguinis ſacramētum corpus in cibum et ſanguinem in potū tribuendo. Poſt modum fecit diſcipulis ſuis pulcherrimū ſermonem ignitis plenum carbonibus dulcedinis et amoris: in quo inter alia que ad ipſos locutus eſt predicit eis deceſſum ſuū dicens. Adhuc mo dictũ ſũ vobiſcũ ⁊c. Et q2 contriſtati erant de ſuo receſſu mox futuro: ideo eos confortat dicens. Non relinquam vos orphanos: vado et venio ad vos. Iterum autem videbo vos et gaudebit cor veſtrum. Tandem in ipſo ſermone nõdum completo: dixit eis. Surgite eamus hinc. O q̃tus tunc pauor in eos intrauit neſcientes quo irent: et de ipſius ſeparatione plurimũ formidantes. Sermone vero completo: ſciens ieſus omnia que ventura erant ſuꝑ eum exijt in montem oliuarum: vbi a iudeis capiendus erat et a diſcipulis ſeparandus: quando etiam erat complendum illud ꝓphetie dicentis. Percutiam paſtorem et diſpergentur oues gregis. hec domini verba. Surgite eamus hinc: tanq̃ cum diſcipulis audientes ⁊ de eius ſeparatione timentes interrogemus ipſum dulciſſimum ieſum in ſpiritu dicentes. O dulciſſime magiſter et domine ieſu: quo nunc ſumus ituri Ieſus etiã in ſpiritu dicet. Ibimus ad paſſionem meam: ibimus ad anguſtiam meã et ad ſeparationem meam a vobis corporaliter in hoc mũdo. Et quicũq; voluerit poſt me venire abneget ſemetipſum et tollat crucem ſuam et ſequatur me. Tu vero qui hec legis et audis reſpondeas ipſi domino ieſu: in ſpiritu et dicas ei. Ibo et ego tecum o bone et dulcis ieſu et ſequar te ſiue ad mortem ſiue ad vitam: vnde queſo ne permittas me a tuo latere ſeparari. Tranſiẽs igitur ieſus in ortum vbi ſolitus erat orare: ⁊ ſciẽs quia iam non ſolum appropinquat: ſed etiã quaſi inſtat hora ſue traditionis: dicit diſcipulis ſuis. Sedete hic donec vadã illuc ⁊ orem. Et aſſumptis ſecũ petro iacobo et iohanne: cepit pauere ⁊ tedere: vnde et dixit eis. Triſtis eſt aĩa mea vſq; ad mortem. Suſtinete hic ⁊ vigilate mecũ. Et ꝓgrediens puſillum q̃tũ eſt iactus lapidis humiliter et reuerenter ꝓcidit in faciẽ ſuã ſuper terrã orans patrẽ ſuũ. Hic frater mi paruper ſubſiſte: ⁊ mẽtis tue oculos ad dñm deũ tuũ ieſum in terram ꝓſtratũ reflecte eidẽ cõpatiẽdo intime. Legitur dñm hactenus ſeipſius oraſſe: non quidẽ ꝓ ſe: ſed ꝓ nobis. Nunc vero ꝓ ſeipſo orat: et ideo ſibi valde cõpatere ⁊ admirare ꝓfundã ipſius hũilitatem. Nã cũ ſit deus patri ſuo coeternus et coequalis oblitus videtur ſe deũ eſſe ⁊ orat deũ tanq̃ quilibet homũculus de populo. Sed et hic diligenter attende: qd ⁊ cui orat. Orat nẽpe patrẽ vt nõ moriatur ſi ſibi placeat dicẽs. Mi pater oĩa tibi poſſibilia ſunt: ⁊ ideo ſi fieri poteſt trãſfer a me obſecro calicẽ iſtũ: id eſt paſſionẽ iſtã: verũtamen pater non mea: ſed tua voluntas fiat. Et notandũ ꝙ chriſtus quia verus hõ erat ideo vt hõ in magna erat anguſtia cõſtitutus Vnde ſcd'm voluntatẽ carnis et ſenſualitatis pati abhorrebat. Ita nãq; fuit de chriſto in paſſione ſua: ſicut ſolet contingere de homine graui infirmitate detento. Nã quando medicus vult dare infirmo vnã amaram medicinã qua valeat ipſum liberare ĩfirmus illã recipit libenter ⁊ inuite. Inuite q̃tũ ad guſtũ: quia amara eſt: libenter vero inq̃tum ſperat liberari ꝑ eam. Ita recte fuit de xp̃o quia q̃tum ad ſenſualitatem: ⁊ q̃tũ ad corpus chriſti inuite ſuſcepit mortẽ ⁊ videbatur ſibi grauiſſima ⁊ duriſſima q2 verus homo erat: et libenter eam fugiſſet ſicut alij hoĩes Sed quia ipſe ſciebat: ꝙ per iſtam mortẽ debeat ſaluari genus humanũ: ipſe eã libenter ſuſtinuit: ⁊ ſic ſcd'm voluntatẽ rõnis que in ipſo erat voluntati patris obediebat et voluntarie conſentiebat. Nam ſm vaticinium yſaie: oblatus eſt quia voluit. Fuit etiam in eo voluntas dei: ⁊ hec imperabat ⁊ ſententiã dictabat. Surgens vero iheſus prima et ſecunda vice ab oratione veniensq; bina vice ad diſcipulos ſuos inuenit eos dormientes pre triſticia. Et dixit illis. Quid dormitis. Surgite ⁊ orate ne intretis in temptationem. Spiritus enim promptus eſt: caro autem infirma. O dñe iheſu tu mandas ꝙ vigilemus ⁊ oremus. Concede nobis igitur gratiam faciendi quod mandas: quia licet ſpiritu prompti ſumus: tamẽ caro infirma eſt ⁊ pigra ⁊ ſompnolenta plenaq; cibo et potu et nõ aut vix ſuſtinere põt. vt per vnam horam perfecte tecũ vigilet ⁊ tecum oret ne cadat in temptationẽ. Ita dominũ orare potes. Scias quoq; ꝙ cena nocturna ſiue potus multum impedit contẽplationem poſt cõpletoriũ ſiue in nocte. ⁊ ideo ſecundum rationem diſcretionis pro poſſe abſtinendum eſt vel ſaltem diſcrete ſumendũ. Rediens vero dominus iheſus etiam tercia vice ad orationem ꝓcidit ſuper terram ⁊ poſitus in magna agonia prolixius orat patrem dicens. Mi pater clementiſſime rogo te vt exaudias orationem meã: ⁊ ne deſpexeris deprecationẽ meã intende michi ⁊ exaudi me. quia contriſtatus ſum in exercitatione mea. et anxiatus eſt in me ſpiritus meus ⁊ in me turbatum eſt cor meum. Inclina ergo ad me aurem tuam: et ſintende voci deprecationis mee. Tibi pater placuit me in mundū mittere: vt per iniuria tibi ab homine facta ſatiſfacerem Et ſtatim cum voluiſti dixi. Ecce ego vado. Et ſicut in capite libri ſcriptum eſt de me: vt facerem voluntatem tuam: ſic volui: veritatē tuā et ſalutare tuū annunciaui. Pauper ſum et in laboribus a iuuentute mea faciens voluntatem tuam et omnia que mandaſti feci paratus etiam complere que reſtant. Si tamen pater fieri poteſt tolle a me amaritudinem tantam q̄ta mihi parata eſt ab aduerſarijs meis vides ei pater q̄ta machinātur aduerſum me: quot ⁊ q̄ta mihi falſa imponuntur: ꝓpter que accipere animā meā conſiliati ſunt. Sed pater ſancte ſi feci ea: ſi eſt iniquitas in manibus meis. Si reddidi retribuentibus mihi mala decidam merito ab inimicis meis inanis. Ego enim que tibi placita ſunt ſemper feci. Dato enim dulciſſime pater ꝙ me neſcirent filium tuū q2 tam innocentem vitam cū eis duxi: et multa bona eis contuli: non deberent in me ſic crudeles eſſe. Quapropter dulciſſime pater mi: rogo te vt transferas a me calicē iſtū. Si autē aliter tibi videtur ⁊ ſic decreuiſti ꝙ penitus crucis patibulū pro humano genere debeā ſubire: nō mea ſed tua voluntas fiat. Sed recōmendo tibi dulciſſimā matrē meam ⁊ dilectos diſcipulos meos quos hucuſq; ſeruaui cū eſſem cum eis. Pater iuſte ſerua eos a malo Et notandū ꝙ dn̄s ieſus orationē faciēs ad patrem: fecit eā cū tanto feruore ꝙ ipſe cepit totus ſudare ⁊ ſudor eius erat ſicut gutte ſudoris ſanguinis decurrentis in terrā. Q̄ta fuerit tunc in ſpiritu redemptoris noſtri anxietas ſeu anguſtia teſtes ſunt gutte ſudoris ſanguinee ex toto corpore in terrā abundare decurrentis. Cōſidera igitur eū q̄ta nunc eſt anime ſue anguſtia dum ſic orat patrem: cuius quidem orationis modus diligenter conſideratꝰ: docet qualiter debeamꝰ orare. Primo vt ꝓcidamus in faciem noſtram ⁊ vt ea ꝓ quibus rogamus corā nobis in mēte et non retro vnum ore dicendo: et alibi cor tenendo et vt voluntas patris precedat ſemꝑ et vt non tepide: ſed cū magno labore ⁊ dolore oremus ſicut dominus fecit et ꝙ non parum vel raro ſed vt ſepe et prolixe. Et ſi ſic orare voluerimus non dubium quoniā angelus aderit nobis ſaltem ſpiritualiter qui nos adiuuet ⁊ confortet: orationēq; noſtrā deo repreſentet. Nam ꝓpter exemplum noſtrum cum dn̄s ieſus nimis anxiatus tertia vice in orando ꝓlixe perduraret. Ecce angelus domini aſtitit confortās eum et dicens. Saluete dn̄e deus meus ieſus. Orationē veſtram et ſudorem ſanguineum patri veſtro obtuli in conſpectu totius ſuperne curie: et omēs ꝓcidentes ſupplicauimus: vt calicem hunc transferret a vobis. Et reſpōdit pater Nouit dilectiſſimus filius meus ieſus ꝙ humani generis redemptio quā ſic optamus ſine ſui ſanguinis effuſione decenter fieri non poteſt. Et ſi ſalutem vult animarum oportet eum pro ipſis mori. Quid ergo facere decreuiſtis. Tunc dominus ieſus reſpondens angelo ait. Omnino ſalutem animarū volo et ideo potius eligo mori vt anime ſaluentur quas ad ſuā ymaginē pater creauit: quā velim non mori et aīe non redimant. Fiat igit voluntas patris mei. Hic nota ꝙ ſicut confortantur pugiles qui debent ire ad pugnā ⁊ ita angelus dn̄m ieſum nimis anxiatū cōfortauit dicens. Confortamini ⁊ viriliter agite Excelſum enī decet magnifica facere et magnanimū ardua ſtrēnue tolerare. Cito nāq; pertranſibunt tormenta penoſa: et ſuccedēt perpetua glorioſa. Dicit etiā pater ꝙ ſemꝑ vobiſcum eſt: et ꝙ matrem noſtrā ⁊ diſcipulos ipſe ſeruabit eoſq; vobis reddet incolumes. Tunc humilis dn̄s reuerenter et humiliter ſuſcipit hanc cōfortationē etiā a ſua creatura conſiderans ſe eſſe minoratū paulo minus ab angelis dū eſt in hac valle lacrimarū Et ſicut contriſtabatur vt homo: ſic ex verbis angeli fuit confortatus vt homo. Et valefaciens ei rogat vt ſe patri et toti celeſti curie recommendaret. Surgit igitur dominus ieſus tertia vice ab oratione totus ſanguine madefactus quem conſpice tergentem ſibi vultum vel etiam forte in torrente ſe lauantem totum ꝙ afflictum reuerenter cerne: et et intime compatere: quia ſine ingenti acerbitate doloris hoc ſibi contingere non potuit. Dicunt tamen ſapientes et expoſitores ꝙ dominus ieſus orabat nō tam timore patiendi q̄ miſericordia p̄oris populi: quia cōpatiebatur iudeis qui de ſua morte perdebātur. Non enim ipſi eum occidere debuerunt quia erat ex eis oriūdus: et q̄ plurima eis contulerat beneficia. Unde orabat patrem: dicens. Si fieri poteſt cum ſalute iudeorum ꝙ credat multitudo gentium: nō recuſo paſſionem. Si vero iudei excecādi ſunt vt alij videant: non mea voluntas: ſed tua fiat.

Surgens ergo iheſus ab oratione vt dictum eſt. venit ad diſcipulos ſuos et dixit illis. Dormite iã et requieſcite. Qui ibidẽ aliquãtulum dormierunt. Cumq; bonus ⁊ curialis paſtor ſic vigilãs ſuper cuſtodia gregis ſui vidiſſet iudam traditorem ſuũ prope venientem cũ turba magna hominũ armatoꝝ cum laternis ⁊ facibus accenſis dixit eis. Sufficit. Satis dormiſtis. Ecce qui me tradet iam prope eſt. Surgite eamus. Sciens iheſus itaq; oĩa que ventura erant ſuper eũ proceſſit obuiaz eis. Et quia iheſus vnum habebat diſcipulum qui erat ei ſimillimus: ideo iudas traditor his qui ſecum venerant dedit ſignum dicens. Quemcunq; oſculatus fuero: ipſe eſt tenete eum ⁊ ducite caute ne effugiat a vobis. Et accedens ad iheſuz: oſculatus eſt eum. Et licet iudas venerat ad prodendum chriſtũ. ⁊ chriſtus hoc bene ſciuerat. tamẽ chriſtus tanq̃ manſuetus humilis ⁊ dulcis. ꝙ nullaz exprobrationẽ ſeu ruſticitatem ei oſtendit: ſed eum cum magna benignitate recepit dicens. Amice ad q̃d veniſti? Ihs appellauit iudaz amicum ſuuz non quia erat amicus in veritate: ſed quia chriſtus paratus erat adhuc iudam recipere ad amiciciã ſuam licet eũz tantũ offendiſſet dũmodo iudas voluiſſet. Vnde tali dño bonũ eſt ſeruire: qui ita paratus eſt dimittere offẽſas his q̃ ad eũ ex toto corde conuertunt. Et appropinquans iheſus ad turbaz interrogauit eos dicens. Quem queritis vos? At illi dixerunt. Iheſum nazarenũ. Et ait illis iheſus. Ego ſum ille quem queritis. Quaz q̃ppe promptus ⁊ voluntarius fuerat ſpiritus iheſu ad paſſionẽ licet ſenſualitas reluctaret. Ex hoc euidẽter patet ꝙ querentibus viris ſanguinum animã ſuã per noctez cũ laternis ⁊ facibus vltro occurrit eis ⁊ ſeipſum manifeſtauit et obtulit. Sed tamen vt cognoſceret humana preſumptio: nihil ſe poſſe aduerſus ipſum niſi quantuz ipſe permitteret: iõ poſtq̃ dixit eis ego ſum: mox omnipotentie ſue verbo ipſos improbos ſatellites terre alliſit. Iterum ergo interrogauit eos dicens. Quez queritis. Et dixerunt. Iheſum nazarenum. Dixitq; illis iheſus. Dixi vobis quia ego ſum. Si ergo me queritis ſinite hos abire: ⁊ accipite me ⁊ faciatis de me quicquid vultis: dũmodo diſcipulis meis nichil mali faciatis. O dñe iheſu quis ſine gemitu audire poſſit qualiter in illa hora illi crudeles ſatellites in te regẽ glorie nephandas ſuas manus iniecerunt: manuſq; tuas innocentes abſq; aliquali tui ipſius reſiſtentia: poſt tergum vinculis ligauerunt: cathenaz etiã in collo tuo poſuerunt. ⁊ te velut agnũ manſuetiſſimum nihil obloquentem adinſtar latronis furibunde ⁊ contumelioſe ad victimam trahentes ducebant ad annam primum qui erat ſocer cayphe. Itaq; cum fuiſſes coraz illo preſentatus: interrogauit te dicens. Dic michi inquit annas quales ſũt diſcipuli quos habes ⁊ q̃ eſt hec noua doctrina quam predicas. Quaſi diceret. Non ſufficit tibi doctrina moyſi. Apparet ꝙ velis renouare totum mundum. Cũq; humiliter reſpondiſſes dicens. Ego palam locutus ſũ mundo. ego ſemper in tẽplo docui quo omnes iudei amici tui conueniunt. interroga eos qui audierunt. ſtatim vnus miniſtrorũ aſſiſtens irreuerenter ⁊ grauiter te iheſu percuſſit in maxilla dicẽs. O ribalde quomodo auſus es tu ita reſpõdere domino meo. Oz vero annas non regebat populum illo anno: ideo ipſe tranſmiſit te iheſu ligatum ad caypham pontificem anni illius: in cuius domo ſcribe ⁊ phariſei ⁊ ſeniores conuenerant. Cũq; ante eos fuiſſes irreuerenter adductus: ipſi quaſi leo capta preda vehementer exultabant. teq; iheſu curioſe examinabant. falſa teſtimonia contra te dicebant. falſos teſtes procurabant vt te morti traderent. Tu vero dulciſſime iheſu inter eos ſicut agnus inter lupos demiſſo ⁊ diſcooperto capite ſtabas: ad nullam accuſationẽ tibi ab eis factam reſpondẽs. Et ſurgens princeps ſacerdotum ait. Quare non reſpondes chriſte ad ea que tibi obijciuntur ab iſtis. Cũ autez nullum a te habere poſſet reſponſum: dixit adiuro te chriſte per deum viuum: vt dicas nobis ſi tu es chriſtus filius dei. Facta itaq; adiuratione: confeſſus es veritatem dicens. amen dico vobis. amodo videbitis filiũ hominis ſedentem a dextris virtutis dei. His ⁊ conſimilibus verbis auditis princeps ſacerdotum fortiſſime clamauit dicens. Blaſphemauit. Ecce audiſtis blaſphemiã. Quid vobis videtur. Qui omnes condempnauerunt te reum eſſe mortis. Et ſtatim faciem tuam ſacratiſſimam iheſu dulciſſime ceperunt conſpuere ⁊ colaphis cedere ⁊ oculos velo tegere: palmaſq; tibi in faciem dare dicentes. Propheciza nobis chriſte: quis eſt q̃ te percuſſit. Noctem quoq; illam ſacrilegi illi diuerſis ſuppliciorum generibus in te dulciſſime ieſu expẽderũt: atq; poſtq̃ maiores abierunt ad lectũ: te dulciſſime iheſu ĩ carcere recluſerunt te ad quandam columpnam lapideam ligantes et quoſdam armatos ad tutiorem cuſtodiam deputantes: qui per totā reſiduā noctem penis tuis ſe ſaciantes: ludibriis et verberibus iniuriis et obprobriis te nimis afflixerunt: dicentes. Credebas tu eſſe melior et ſapiencior principibus et ſapientib⁹ noſtris. Que erat ſtulticia tua. Quo modo fuiſti ita auſus facere. Nam non debebas contra eos aperire os tuum. Ubi nunc apparet ſapientia tua. Tu ſtas modo ſicut conuenit paribus tuis. Dignus es abſq; dubio morte: et habebis eam. Hec et hiis ſimilia. o dn̄e iheſu illi peſſimi tui cuſtodes vt puto tibi fecerunt. At vero tu ad omnia hec pacienter et verecunde tacebas tanq̄ ſi in culpa fuiſſes deprehenſus. Que nam ergo aīa tibi deuota. o pie iheſu hec audiens et cernēs valeat ſe continere a lacrimis et intime compaſſionis occultare. Oratio.

A Nunc igitur o dn̄e iheſu xpe dulciſſime qui voluiſti hora matutinali pro humana redemptione tradi capi et ligari alapis cedi conſpui et facie velata irreuerenter illudi. variiſq; modis iniuriā et contumeliā pacienter perpeti ac dehoneſtari: fac nos q̄s cōtumelias et obprobria pro tui noīs gloria letanter ſuſcipere: et ſic hui⁹ ſacratiſſime tue paſſionis continua memoria recordare: vt ad tue reſurrectionis conſortiū mereamur feliciter peruenire. Qui viuis et regnas deus p oīa ſecula ſeculorū. Amen.

Sequitur contēplatio ſeu meditatio paſſionis chriſti.

Ad primam.

B Hora prima decet nos dn̄e iheſu meſto corde et doloroſo meditari qualiter principes ſacerdotū et maiores populi tempeſtiue redierunt et fecerunt tibi manus ligari a tergo dicentes. veni nobiſcum latro veni ad iudiciū. hodie cōplebuntur maleficia tua: hodie apparebit ſapientia tua. Ipſi vero irreuerenter ducebant te. o pie iheſu ad pilatū et tu tanq̄ agnus innocens voluntarie ſeq̄baris eos. tecq; vinctum tradiderunt poncio pilato preſidi. ad quos ait pilatus. Quare adduxiſtis ad me hominē iſtū. Et dixerunt Si non eſſet hic malefactor non tibi tradidiſſemus eū. ac ſi dicerent. Nos ſumus ita amici dei: q̄ ſi iſte non eſſet malus homo: nō dediſſemus eū in manibus tuis. ſed ipſe eſt de peioribus mundi hoībus. Nā ipſe eſt inimicus dei. Ipſe eſt inimicus moyſi et legis noſtre. ipſe eſt inimicus ceſaris. quia dixit tributum non debere dari ceſari facitq; ſe regē iudeorum vn̄ ſm legem noſtram debet mori: et propterea duximus eū ad te. Et ait pilatus. Si dignus eſt morte ſm legē veſtrā accipite eum vos. et ſecundū legem veſtrā eum iudicate. Dixerunt ergo iudei. Nobis non licet interficere quēq̄. Cumq; hiis et multis aliis falſis teſtimoniis accuſareris mitiſſime iheſu et nichil reſponderes: miratus pilatus ſuper hoc: ait. Non audis chriſte quāta aduerſum te dicunt teſtimonia: te dn̄e iheſu tacente et nichil reſpondente: audiens pilatus. et percipiens ex eorum accuſatione te eſſe regem iudeorum cepit timere ne forte perderet ſuum dn̄iū quod habuit in iudea et ideo intrans in pretorium et te diligentius examinans dixit. Dicas michi chriſte. Eſt ne verum q̄ tu ſis rex iudeorū? Tunc dicebas pilato. Tu dicis verū. quia rex ſum ego. Sed regnum meū non eſt de hoc mundo. Nam ſi ex hoc mundo eſſet regnum meū: miniſtri mei vtiq; decertarent vt non traderer iudeis Cū aūt iudei importune inſtarent vt tu dulcis iheſu morti adiudicareris: ipſe pilatus propter eorū importunitatem exiens ad eos: dixit illis. Qualis gens diabolica eſtis vos Ego examinaui diligenter hoīem iſtum et nullā cauſā mortis inueni in eo. Dixerūt ergo iudei. Iſtud eſt valde mirabile q̄ tu nō potes in eo inuenire cauſam. quare non debeat mori: ex quo totus mundus plenus eſt peruerſa doctrina ei⁹. Nam commouet totū populū docens per vniuerſam iudeam: incipiens a galilea vſq; huc. Pilatus aūt audiens galileam et per interrogationem cognoſcens. q̄ tu iheſu homo galile⁹ eſſes. ac per hoc de poteſtate herodis: miſit te vinctum ad herodem. qui erat in iheruſalem illis diebus. Herodes vero cupiens videre de tuis o iheſu miraculis: gauiſus eſt valde de tuo aduentu. Sed nec miraculum nec verbum a te bōe iheſu habere potuit. Iudei quoq; apud herodem te bone iheſu conſtanter accuſabant ſicut et ante fecerant apud pilatum. videns igitur herodes q̄ nec ſibi nec ad accuſationes tibi illatas reſponderes: ſpreuit te iheſu bone cum exercitu ſuo. et reputans te fatuum. illuſit indutum veſte alba. Sicq; deriſorie veſtitum remiſit ad pilatum. Unde euidenter bone iheſu videmus. q̄ non ſolū malefactor. ſed etiam ſtultus reputatus es ſz tamen omnia pacientiſſime tolerabas. Intuere hec o anima mea qualiter iheſus ducitur et reducitur, vultu demiſſo verecūde ſcedens.et omniū clamoꝛes. conuicia et ſubſannationes audiens.et foꝛte lapidum pulſiones.et immūdiciarum iniectiones ſuſcipiens. Mater quoqꝫ ⁊ ſui cū indicibili meroꝛe a longe eum ſequebātur. O quātus ex mutuo conſpectu fuit vtriſqꝫ doloꝛ. Tandem te o bone ieſu ad pilatum reducto:illi canes.cuȝ magna audacia et conſtantia ꝓſequūtur ſuas accuſatiōes. Sed pilatus cauſam moꝛtis in te iheſu bone nō inueniēs:nitebatur te dimittere. Et qꝛ hoc ſe poſſe facere nō credebat ꝓpter ipſoꝛū inuidiam ⁊ nimiā ire iflāmationē niſi tibi iheſu bōe aliquā magnam iniuriam irrogaret:iō nō zelo vindicte. ſed ad ſatiſfaciendū ipſoꝝ furoꝛi iuſſit te o bone iheſu acerrime flagellari. Mox igitur ad iuſſum pilati iheſu bōe ſpoliaris ad colūpnam ligaris.duriſſime flagellaris. ſtāſqꝫ nudꝰ coꝛam oībus.iuuenis elegās verecūdus ſpecioſus foꝛma p̄ filijs hoīm ſuſcipis ſpurciſſimoꝝ flagella dura ⁊ doloꝛoſa.caro tua innocentiſſima ⁊ pulcherima. Flos oīs carnis ⁊ decoꝛ totius hūane nature repletur. Liuoribus ⁊ fracturis.fluit vndiqꝫ regiꝰ ſanguis de oībꝰ partibꝰ coꝛꝑis:ſupaddit̄ reiteratur. ⁊ ſpiſſat̄ liuoꝛ ſup liuoꝛē.⁊ fractura ſup fracturam.quouſqꝫ tam toꝛtoꝛibꝰ ꝙ̄ iſpectoꝛibus fatigatis iuberis ſolui. Hic iheſu bōe decet nos te moꝛoſe cōſiderare.⁊ ſi hic tibi non compatimur:coꝛ lapideū reputemꝰ nos habere. vere enim tūc impletū eſt qđ yſaias p̄dixit. vidimꝰ eū inquit ⁊ nō erat ei ſpēs neqꝫ decoꝛ. vñ et reputauimꝰ eū quaſi lepꝛoſum.et humiliatum a deo. Ipſe aūt vulneratus eſt ꝓpter iniqtates noſtras cuiꝰ liuoꝛe ſanati ſumꝰ. O iheſu dulciſſime et amantiſſime qs tam durꝰ eſt aut eſſe pōt.qui nō cū ingēti gemitu et clamoꝛe ſpūs cōpaciat̄ tibi cernēs te ꝓ nobis ita crudeliſſime flagellatū? Ecce o aīa mea neq̄ et ipia.ille inocētiſſimꝰ agnꝰ vt te a ſententia iuſte et eterne dampnatiōis eripet:iniuſto ꝓ te elegit iudicio dampnari. Ecce que nō rapuit.ꝓ te exoluit.et tu nec deuotiōis exſoluis gratitudinē nec cōpaſſiōis rep̄ēdis affectū. ſoluētes aūt te iheſu dulciſſime a colūpna:ducūt te per domū ſic nudū et flagellatū trementemqꝫ quia frigus erat: ꝑſcrutantes ꝓ pannis tuis.q̄ per domū ſparſim ꝓiecti fuerāt ab expoliatoꝛibꝰ. Cūqꝫ te iheſu bōe diſpōeres reueſtire:cōtenderūt q̄dam impijſſimi dicentes pilato. Hic ſe regē facit .veſtiamus ergo euȝ. et coꝛonemus eū moꝛe rego. Et accipientes te quadam veteri et vili clamide purpurea circūdederunt te plectenteſqꝫ coꝛonā de ſpinis impoſuerunt capiti tuo ita foꝛtiter et ſtricte ꝙ ipſum caput vndiqꝫ ſanguine fluebat. Sciens itaqꝫ pilatus ꝙ iudei per inuidiam te iheſu bōe tradidiſſent. volenſqꝫ te dimittere:quia nec ipſe nec herodes inuenerat in te culpā ꝓpter quā moꝛi deberes:pꝛoduxit te ita flagellatuȝ et ſpinis coꝛonatū ad populū iudeoꝛū dicens. Ecce homo:quaſi diceret. Cū iſte dixerit ſe eſſe regem:iō dedi ſibi talem habituȝ qualis conuenit tali regi ſicut ipſe eſt. Tunc etiam milites pilati vt melius ſatiſfacerent populo accipiebant de manu tua o bone iheſu arūdinem quaȝ pꝛo ſceptro manu tenebas: et ꝑcutiebant ſacratiſſimū caput tuū: ſpuentes in faciem tuaȝ. Flectebantqꝫ genua ſua et deriſoꝛie te iheſu bone ſalutabāt dicentes. Aue rex iudeoꝛū quaſi dicerent. Iſtud facimꝰ tibi:quia auſus fuiſti dicere ꝙ tu eras rex iudeoꝛum. O bone iheſu ꝙ̄ magna iniuria fuit iſta.qua ſic ab eis es illuſus. Oꝛatio.

O Iheſu dulciſſime. laudo.adoꝛo.magnifico.gloꝛifico et bñdico te q̄ hoꝛa diei pꝛima pꝛo redemptione noſtra ante conſpectuȝ cayphe.pilati et herodis.indecēter es pꝛeſentatus a falſis teſtibus multipliciter accuſatꝰ obpꝛobꝛijs et flagellis crudeliſſime vexatus ſputis defoꝛmatus et ſpinis coꝛonatus. Depꝛecoꝛqꝫ te iheſu dulciſſime qui es vita pauperū.via humilitatis.et foꝛma vere paciencie:quatinus digneris ob meritū omnium harū iniuriarū confoꝛmare et coaptare coꝛ meū hūilitati et tolerancie coꝛdis tui. vt quibuſcūqꝫ iniurijs michi irrogatis:tacita conſciencia.et ſeruata mentis tranquillitate pacientiam amplectar.faciaſqꝫ me participeȝ totius paſſionis tue.et ſubuenias non ſoluȝ michi.ſed et cunctis miſeris ne ī extremo iudicio.eterno dampnemur ſupplicio.ſed mereamur in celo tuis fidelibus aſſociari.qui viuis et regnas deus per oīa ſecula ſeculoꝛum. Amen.

¶ Contemplatio ſeu meditatio paſſionis iheſu chꝛiſti ad terciam.

Cum igitur pilatus et milites te iheſu bone. vt iam dictū eſt ſpinis coꝛonaſſent.et vituperabiliter illuſiſſent:conatꝰ eſt pilatus poſtq̄ pꝛopꝛijs veſtibus reindutꝰ es te dimittere:dicens ad iudeos. Quem vultis dimittā vobis barrabaȝ latroneȝ homicidā et ſediciosum:an iheſum qui dicitur chꝛiſtꝰ. Et exclamauit vniuerſa turba dicens. Tolle hunc et crucifige.⁊ dimitte nobis barrabam Dicitqꝫ eis pilatus. Regem veſtrū crucifigā Quid enim mali fecit? At illi magis clama=

bant. Crucifige: crucifige eum. Videns autē pilatus quia nihil ꝓficeret ſed magis tumultus fieret timenſqꝫ ſuum dūm perdere/ niſi populo ſatiſfaceret: tradidit illis/ te iheſu bone crucifigendū. Hic attende. o aīa mea. ꝙ poſtꝙ̄ data eſt ſententia mortis ſuper dūm tuum iheſum. ſtatim expoliatur illa purpura et datur ſibi licentia veſtiendi ſe vnde adhuc nudus ſtat coram tanta multitudine. diligenter conſidera ſtaturam ſuam in ſingulis partibus. et vt intime ei compaciaris et quaſi ſimul paſcaris/ vel patiaris. auerte parumper oculos a diuinitate ⁊ cum puruꝫ hominē conſidera. et videbis eum iuuenem elegantem nobiliſſimum ⁊ innocentiſſimuꝫ ac amātiſſimum totum autem flagellatum ⁊ ſanguine liuoribuſqꝫ reſperſum: pannos ſuos vndiqꝫ ſparſim proiectos de terra colligere et cū quadam verecundia ⁊ rubore ſe coram illis ipſum ſemper irridentibus reueſtire. ac ſi foret omniū infimus derelictus a deo et oī auxilio deſtitutus. Intuere igitur eum o anima mea diligenter: et pietate ac paſſiōe mouearis in eū. Nam modo vnā recolligit tunicam. modo aliam: et ſic coram illis ſe reueſtit. Reuocas poſt hec etiam ad ſuam diuinitatem. et conſidera illam immenſam eſnā et incomprehenſibilem et imperatoriaꝫ maieſtatem incarnatam ſe flectentem ⁊ humilitē ad terram inclinantem: et pannos recolligentem et ſe cum reuerentia et rubore. vt dictuꝫ eſt reueſtientem: ac ſi eſſet homo viliſſimus immo ſeruus empticius ſub illorū dominio conſtitutus. ⁊ ab eis pro aliquo exceſſu correptus ⁊ caſtigatus. Intuere hic diligenter o anima mea etiam humilitateꝫ dūi dei tui. admirare ⁊ imitare eidemqꝫ teipſū conforma. Cum igitur bone iheſu reueſtitꝰ fuiſſes: milites te in ſuū conſortiū ſuſcipiunt ⁊ ne mortem vlterius differant. venerabile lignuꝫ crucis longuꝫ ⁊ groſſum multumqꝫ ponderoſū ſuper humeros tuos bone iheſu imponunt ꝙ tanꝙ̄ agnus manſuetiſſimus ſuſcipiens pacienter portaſti/. aſſociatus duobus ſocijs vtiqꝫ necꝙ̄ latronibus. O iheſu bone quātaꝫ verecundiam faciunt vobis iſti/: latronibus vos aſſociantes/. Sed ⁊ deterius vobis faciunt imponentes vobis cruceꝫ portandam ꝙ de latronibus non legitur eos feciſſe vſi non ſolum iuxta yſaiam prophetam. cū iniquis deputatus eſt: ſed iniquior iniquorū reputatus es. Et id indicibilis pacientia veſtra/. Cerne igitur bene eum hic o aīa mea: quomodo vadit curuus ſubtus crucem ⁊ vehementer anhelat. Cum autē ita fatigatus eſſes o bōe iheſu ꝙ illam ponderoſam cruceꝫ vlterius portare non poſſes: timētes illi crudeles tortores tui. ne forte pilatus ſententiā mortis reuocaret quia prius oſtenderat voluntatem dimittendi te angariauerūt quendam venientem de villa ⁊ impoſuerunt illi crucem portare poſt te. te vero o bone iheſu ſic oneratuꝫ tanꝙ̄ latronē ligatuꝫ duxerunt ad caluarie locū vbi crucifigēdus eras.

Oratio.

Nunc ergo laudo. adoro. magnifico glorifico ⁊ bn̄dico te iheſu bone. qui hora diei tertia voluiſti pro ſalute noſtra linguis iudeoruꝫ clamantiuꝫ. crucifige crucifige euꝫ ⁊ reus eſt mortis: morte turpiſſima condēpnari ⁊ propriaꝫ crucē ſacris humeris baiulare vt nobis paradiſi ianuaꝫ aperires. ⁊ pro nobis deo patri vſqꝫ ad mortem ⁊ obprobriuꝫ crucis obedire: vt nos ad obedientiaꝫ informares pro nobis vinculis/ alligari: vt nos a vinculis peccatorū abſolueres pro nobis ludificari. vt nos a iudicio eterne dāpnationis liberares. Te igitur iheſu bone. qui pro nobis ad crucis penaꝫ vel patibuluꝫ ductus es. ſuppliciter exoramus quatinus per virtuteꝫ tue ſacratiſſime paſſionis oīa peccata/ noſtra deleas: infundaſqꝫ nobis gratiā ſpiritus ſancti confortantemqꝫ/ cor noſtruꝫ in timore/ et amore nominis tui. vt calcatis linguis adulantiuꝫ et detrahentium: paſſionibus et anguſtijs tuis per cōpaſſioneꝫ et imitationem digne inhereamus veſtigia tua delectabiliter comitando vt et nec aduerſitate fracti: nec ꝓſperitate illecti in tuo dulci miniſterio perſeueremus atqꝫ ad tue beatitudinis gloriā ſempiternaꝫ perduci miſericorditer mereamur. Amen.

¶ Contemplatio ſeu meditatio paſſionis chriſti ad ſextam.

Vide nunc o anima mea. quomodo is qui eſt ſuper omnia benedictus deus ab impijs ſpoliatur mox ab ipſis crucifigendus. O domine iheſu quam acerrimaꝫ penam ſuſtinuiſti. dum propter flagellationeꝫ tibi prius illatam veſtibus corpori tuo vehementer adherentibus ſpoliareris. Spoliatus igitur ieſu bone: coram populi multitudine totaliter nudus remanſiſti. Quod vidēs mater tua dulciſſima ſupra modum afflicta verecundabatur et approximans tibi tollebat velū capitis ſui poſuitq; illud inuoluendo circa loca verēda. O q̄tus tibi dolor erat matri domini mei ſanctiſſima cum iſta videres nunc toto mētis intuitu te preſentē exhibe o anima mea: et diligenter intuere ſingula non ſolum que fiunt contra dominū tuū ſed etiam que dicuntur et que fiunt ab ipſo et per ipſum. Videas igitur oculis mentis alios figere crucem in terram alios parare clauos et martellos: alios parare ſcalas et neceſſaria inſtrumenta: alios ordinare quid quis facere debebat. Deide cruce et ceteris paratis dicunt tibi ieſu bone: illi miniſtri furibundi aſcende ieſu aſcende. O q̄ libenter ieſu aſcendiſti ſine omni contentione et rebellione. O q̄to amore nos ieſu dilexiſti: cum omnia iſta pro nobis ſubire voluntarie voluiſti. O q̄ta patientia et quanta manſuetudine non ſolū patris: ſed et eorum voluntati in hoc obediſti. Aſcendens igitur ieſu bone ſcalam ante crucem poſitā et in ſuperiori gradu eius cōſtitutus vertenſq; renes ad crucem et aperiens tua regalia brachia expandebas manus pulcherrimas in excelſis eaſq; porrigebas tuis crucifixoribus et aſpiciens in celum ad patrem dixiſti. Ecce pater hic ſum: vſq; cui ad crucem me humiliari voluiſti ꝓ ſaluatione generis humani. Placet vtiq; mihi volūtas tua pater: eamq; letanter accepto: et me tibi pro eis offero: quos mihi fratres eſſe voluiſti. Accepta igitur et tu pater: et deinceps placabilis eis eſto mei amore et omnem veterem maculam abſterge. Qui autem poſt crucem erat ſuper ſcalam apprehēdens manum tuam dexteram ieſu bone eam fortiter affixit. Quo facto: ille qui in ſiniſtro latere ſcalam aſcenderat: manum tuam ſiniſtram accipiens trahit q̄tum poteſt et extēdit te ieſu bone in nullo reluctante: aliuſq; clauum immittens percutit et cōfigit. His itaq; geſtis omnes ſcale remouentur: atq; ex grauedine tui ſacratiſſimi corporis deorſum trahentis duobus clauis manibus infixis ſuſtentaris et nihilominus alius trahens te ieſu bone ꝑ dulciſſimos pedes ſicut extenditur pellis: ita te in cruce extendebant in tantum: ꝙ omnia tui ſacratiſſimi corporis oſſa dinumerari poterant. Deinde vnum pedem alteri ſupponētes cū vno magno clauo ambos pedes cruci fortiter affixerunt. Quia vero ieſu dulciſſime claui quibus cruci affixus es fuerunt groſſi et magni: ideo maiorem fecerunt plagam: et quia fuerunt obtuſi et non bene acuti: ideo et grauius intrauerunt: et manus et pedes tuos ieſu bone vehementius lacerauerunt. Et quia poſiti fuerunt in locis magis neruoſis ſicut ſunt manus et pedes: ideo ieſu bone maiorem inde ſentiebas dolorem: quia q̄to locus eſt magis neruoſus tanto eſt magis doloroſius. Et quia poſiti fuerunt iſti claui in corpore fortiſſime extento: ideo ita abūdabat ſanguis: ꝙ ille tres plage videbantur tanq̄ tres fontes ſanguinis per quas videlicet plagas totus exibat ſanguis tui corporis. Vnde conſtat: quia non erat dolor ſicut dolor tuus: nam ꝓpheta in perſona tui dicit. O vos omnes qui tranſitis per viam: attendite ⁊ videte ſi eſt dolor ſicut dolor meus. Et tamen tu velut agnus manſuetiſſimus in omnibus preſſuris et doloribus tuis nec ſemel os tuum aperuiſti: vt aut querele aut excuſationes aut comminationis vel maledictionis verbum aduerſus maledicos illos canes proferres quin potius noue benedictionis verbum quale a ſeculo non eſt auditum ſuper ipſos inimicos tuos effudiſti: dicens. Pater ignoſce illis: quia neſciunt q̄d faciunt. Quid hoc viro māſuetius: quid benignius o anima mea vidiſti. Quid commiſiſti dulciſſime puer: vt ſic iudicareris. Certe nihil omnino. Quid commiſiſti amantiſſime iuuenis: vt adeo crudeliter tractareris? Certe nihil omnino. Ego enim ſum cauſa mortis tue quia inique egi tu vero pena mulctaris. Ego ſuperbiui: tu hūiliaris: ego facinus admiſi: tu vltione plecteris: ego inobediens extiti: tu obediens: ſcelus inobediētie luis. Ego gule parui: tu inedia afficeris. ego delector cibo: tu laboras in patibulo. O admirabilis cenſure conditio et ineffabilis miſterii diſpoſitio. Peccat iniuſtus et punitur iuſtus: delinquit reus et vapulat innocens. Offendit impius et damnatur pius. Quod meretur malus patitur bonus. Quod perpetrat ſeruus: exſoluit dominus. Quod committit homo: ſuſtinet deus. O ieſu bone quo vel q̄tum tua deſcendit humilitas quo vel quantum tua flagrauit charitas quo vel ꝙtum tua pceſſit pietas quo vel tãtum tua excreuit benignitas. Que te vicit clementia vt noſtra ferres crimina crudelem moꝛtem patiens vt nos ab hoſte liberares. Ipſa igit̃ te cogat pietas ad miſerẽdum nobis que coegit ad moꝛiendum ꝓ nobis. Ecce aĩa mea crucifixus eſt dñs ieſus in medio duoꝛum latronũ: tanꝙ fuiſſet magiſter ipſoꝛũ. Et ecce ieſu bone non ſufficit iudeis te crucifixiſſe et moꝛti te turpiſſime tradidiſſe: niſi et te crucifixũ obpꝛobꝛijs ⁊ cõuitijs illudẽdo expꝛobꝛarent dicentes Vach qui deſtruis templũ dei Itẽ alios ſaluos fecit: ſeipſum ſaluum facere non poteſt. Item ſi filius dei eſt deſcẽdat nunc de cruce ⁊ credimus ei: hec et his ſimilia fiunt pꝛeſente meſtiſſima matre tua o bone ieſu: cui⁹ compaſſio multum tuã augmentabat paſſionẽ et econuerſo. Ipſa nãqꝫ plus doluit: ceteriſqꝫ amplius te dilexit. Potius enim elegiſſet tecum moꝛi: ꝙ ſine te amplius viuere. Vndiqꝫ tam tibi ꝙ ſibi anguſtie fuerunt ⁊ toꝛmenta que quidẽ ſentiri potuerunt narrari nõ poſſunt. O anima mea huc uſqꝫ redemptoꝛi noſtro nimis ingrata: ſaltem deinceps igne compaſſionis liqueſce ſuper contritione dulciſſimi domini dei tui: et quem in tanta mãſuetudine tantis vides afflictum doloꝛibus eidem deuotiſſime regratiando et oꝛando dicas. Oꝛatio.

O Ieſu nazarene de⁹ immenſe te laudẽt vniuerſe tue creature te magnificent: tibi gratias agant q2 tu deus homo factus ꝓ ſalute generis humani indebitam crucis penam in tuo ſancto pertuliſti coꝛpoꝛe: ⁊ ideo benedicat tibi aĩa mea dñe deus meus ⁊ omnia interioꝛa mea nomẽ ſanctum tuum: q2 tu es ſpes mea et fiducia mea atqꝫ gloꝛiatio mea. Tibi confiteoꝛ peccata mea: quia debitoꝛ ſum tibi non tm̄ decẽ miliũ talentoꝝ criminũ meoꝝ: ſed ⁊ totius vite mee rationem tibi debeo. Quapꝛopter obſecro te ieſu miſericoꝛdiſſime quatinus mihi dimittas omne debitum peccatoꝝ meoꝝ et per virtutẽ ſancte crucis ab oĩbus inſidijs ⁊ ĩpugnationib⁹ diaboli me liberes: pꝛeſteſqꝫ mihi ſpaciũ vere penitẽtie: vt quomodo fuit intentio mea peccandi: ita ſit poſſibilitas emendandi mittaſqꝫ mihi dulciſſime ieſu in me ignẽ amoꝛis tui fidẽ: ſpem: caritatẽ: caſtitatẽ: dilectionẽ: inimicoꝛũ patientiã: bonam perſeuerantiã: finemqꝫ perfectum. Amen.

Oꝛatio ad ſextam

Domine ieſu xp̄e q̄ hoꝛa diei ſexta crucis patibulum aſcendiſti in qua ſalutem noſtram ſiciens: felle et aceto potari te permiſiſti te ſuppliciter depꝛecoꝛ: vt accẽſo et inflammato coꝛde noſtro ſitire nos facias tue calicẽ paſſionis: et in te ſolo domino crucifixo iugiter delectari. Domine ieſu chꝛiſte redẽptio mea: miſericoꝛdia mea: ſalus mea te laudo: tibi gratias ago ꝙuis valde exiles et impares tuis beneficijs: ꝙuis multum expartes pie ⁊ digne deuotionis: ꝙuis nimis macras a deſiderata pinguedine dulciſſimi tui affectus tamẽ qualeſcũqꝫ laudes: qualeſcũqꝫ gratias: non quales ſcio me debere: ſed ſicut põt conari: tibi ꝓſoluit aĩa mea. Spes coꝛdis mei virt⁹ aĩe mee auxiliũ ĩfirmitatis mee cõpleat tua potẽtiſſima benignitas: qđ conaẽ mea tepidiſſima ĩbecillitas vita mea finis intentiõis mee, et ſi nõdũ merui te tantũ amare ꝙtum debitoꝛ ſum: vtiqꝫ ſaltem deſidero te tantum ꝙtum debeo amare. Illuminatio mea: tu vides conſcientiam meam: q2 dñe ante te eſt omne deſiderium meũ ⁊ tu donas ſi quid bene vult anima mea. Si bonũ eſt dñe quod inſpiras: imo quia bonum eſt vt te velim amare: da quod me facis velle: da vt ꝙtũ iubes: tm̄ te merear amare. Laudes et gratias tibi ago pꝛo deſiderio quod inſpiraſti: laudes ⁊ pꝛeces tibi offero: ne ſit mihi donũ tuũ infructuoſum quod tua ſponte dediſti. Perfice quod icepiſti: dona quod me benigne pꝛeueniẽdo ĩmeritum deſiderare feciſti. Conuerte miſericoꝛdiſſime meũ tepoꝛẽ in feruẽtiſſimũ tuũ amoꝛẽ. Ad hoc enim clementiſſime tendit: hec oꝛatio mea. Hec memoꝛia et meditatio beneficioꝛum tuoꝝ vt accendã in me tuũ amoꝛẽ. Tua me dñe bonitas creauit: tua mĩa creatũ ab oꝛiginali peccato mundauit: tua patientia poſt illã emũdationẽ baptiſmi in alijs peccatoꝛum ſoꝛdibus volutatũ: hactenus tolerauit nutriuit ⁊ expectauit. Expectas tu dñe bone meã coꝛrectionẽ: expectat anima mea ad ſufficiẽter penitendum ⁊ ad bene viuendum tue gratie inſpirationem. Domine meus creatoꝛ meus redẽptoꝛ et nutritoꝛ meus eſto adiutoꝛ me⁹. Te ſicio: te eſurio: te deſidero: ad te ſuſpiro te concupiſco et ſicut pupillus benigniſſimi patris pꝛeſentia oꝛbatus flens ⁊ eiulans inceſſanter eius dilectam faciẽ toto coꝛde amplectitur: ſic et ego non ꝙtum debeo ſed ꝙtũ queo memoꝛ paſſionis tue: memoꝛ alaparũ tuarum: memoꝛ flagelloꝛum tuoꝛum: memoꝛ crucis: memoꝛ vulnerum tuoꝛum: memoꝛ pꝛo me qualiter occiſus es: qualiter cõditus: qualiter ſepultus: memoꝛ etiã gloꝛio ſe reſurrectionis tue et admirabilis aſcenſionis. Hec indubitata ſibi teneo. exilij mei cru nias deſidero. ſpero tui aduētus ſolam conſolationē ardēter cupio tui vultus glorioſā contemplationē. O ieſu admirabilis. ineſtimabilis. incōparabilis. quādo conſolaberis me et cōpeſces me a dolore meo. Non enī capit in me ſinē dolor me⁹: ꝗdiu peregrin⁹ ſū a te dn̄o deo meo benigniſſīo ſuauiſſīo. Quis nūciabit tibi ieſu dulciſſime dilecto meo. quia amore tui langueo: vbi te querā vbi vel qn̄ te inueniā. Defecit enī caro mea et cor meū deus cordis mei et pars mea de⁹ ineternū. Renuit cōſolari aīa mea: niſi de te dulcedo mea. Quid enī michi eſt in celo et a te qd volui ſuper terrā. Te volo / te ſpero / te quero: tibi dixit cor meū queſiui vultū tuū. vultū tuū domine requirā ne auertas faciē tuā a me. Anima tibi hoim benigniſſime ieſu tibi derelict⁹ eſt pauper: orphano tu eris adiutor. Tu ergo cate ieſu tutiſſime miſerere mei tui orphani derelicti. Pupill⁹ fact⁹ ſum abſq patre aīa mea quaſi vidua. Reſpice igit ieſu benigniſſime orbitatis et viduitatis mee lacrimas quas tibi offero donec redeas. Age iam dn̄e appare michi et cōſolat⁹ ero. oſtēde michi faciem tuā et ſaluus ero. Exhibe p̄ſentiā tuā: et cōſecutus ero deſideriū meū. Reuela gloriam tuā et erit perfectū gaudiū meū. Sitiuit i te aīa mea q̄ multipliciter tibi caro mea. Sitiuit aīa mea ad deū fontē viuū: quādo veniā et apparebo ante faciē dei mei. Quādo venies cōſolator meus quē deſiderāter expecto? Quādo videbo gaudiū meū: quod vehementer deſidero? Quādo ſaciabor de gloria tua quā eſurio. Quādo inebriabor ab vbertate domus tue ad quam ſuſpiro. Quādo potabis me torrēte voluptatis tue quā ſitio. Sint michi dn̄e interim lacrime mee panes die ac nocte: donec dicatur michi ecce deus tuus / donec audiat aīa mea ecce ſpōſus tuus. Paſce me dulciſſime ieſu interim ſingultib⁹ meis. pota me interim fletibus meis: refocilla me doloribus meis venies fortaſſe interea redemptor quoniā bonus es nec tardabis quoniam pius es: tibi igitur honor et gloria in ſecula ſeculorum. Amen.

¶ Meditatio ſeu contēplatio paſſiōis chriſti. Ad nonam.

Dominus ieſus chriſtus in cruce pendens vſq ad exitum ſpiritus non fuit ociſus: ſed faciebat et dicebat vtilia pro nobis. videlz ſeptē verba de quibus i proximo capitulo tractandum eſt. Nunc vero aīa mea diligenter conſidera: q in hac hora et in hoc flebili tempore ſpacioſa latitudo terre domino noſtro defecerat: ita vt non haberet vbi caput ſuū miſerijs feſſum dn̄s mūdi reclinaret. Sed et a planta pedis vſq ad verticem non erat i eo ſanitas ſed ſeuiſſimis vulneribus et amariſſimis doloribus vndiq repplet⁹ erat. Aſperrimū crucis lignum erat delicati dorſi reclinatorium. Corpus ponderoſum clauis confixū ſua mole deorſum trahebatur: et inde dolor vulnerū ſibi augebatur. Deduxerunt in lacum mortis vitam tuā o bone ieſu: nec pepercerūt exquiſitiſq cruciatibus te dominū glorie vexauerunt. Et hec quidem oīa amoris vulnera cū magno ſuſtinuiſti cordis deſiderio: vt tuo liuore noſtrum vulnera peccatorum ſanares et pro nobis miſeris peccatoribus ſatiſfaceres omneſq redire volentes celeſti patri reconciliares. Sed nunc attende o anima mea maieſtatem dn̄i dei tui. Ait enim euāgeliſta. A ſexta horā vſq in horam nonā facte ſunt tenebre ſuper vniuerſam terrā. Sol quoq obſcuratus eſt: et velum tēpli ſciſſum eſt. et terra mota eſt. et petre ſciſſe ſunt et monumenta apta ſunt. et multa ſanctorū corpora ſurrexerunt. Qualis eſt iſte: quia celi et terra cōpatiuntur ei? Cuius etiam mors mortuos viuificat. Certe hic eſt ſaluator mundi vnigenitus dei. verus deus / verus homo / qui ſolus ſub ſole ſine maculis inuentus eſt de quo dum hec primo fierent / fecerat dionyſium in partibus remotis exiſtentem. ſic dixiſſe. Certe aut mundi machina iam diſſoluetur: aut deus nature patitur. Reſpice igitur domine ſancte pater de ſanctuario tuo et de excelſo celorum habitaculo et intuere hanc ſacroſanctam hoſtiam: quam tibi offert pontifex noſter. et eſto placatus ſuper multitudine malicie nr̄e. Ecce vox ſanguinis fratris noſtri ieſu clamat ad te de terra. Cognoſce pater tunica filij tui veri Joſeph hec eſt. Et nunc pater ſcimus: quia viuit filius tuus: et ipſe dominatur in omni loco dominationis tue. Eductus ad imperium tuum de carcere mortis et inferni et indutus veſte immortalitatis: in dextera tue maieſtatis aſſiſtit vultui tuo interpellans pro nobis. Caro enī et frater noſter eſt. Reſpice igitur in faciem chriſti tui qui tibi vſq ad mortem obediens fact⁹ eſt. nec recedant cicatrices eius ab oculis tuis imperpetuum vt memineris quantū pro pec catis noſtris ſatiſfactionē ſuſceperis vtinā domine appendas in ſtatera peccata quib⁹ irā meruimus: et calamitatē quam ꝑ nobis paſſus eſt innocēs filius tuus. Certe hec grauioꝛ apparebit et magis digna vt propē ipſam effundas miſericoꝛdiam tuam ſuper nos: quam ſint illa vt pro ipſis cōtineas miſericoꝛdias tuas in ira. Gratias tibi domine referat omnis lingua ſuperabundantia bonitatis tue: quia vnico filio coꝛdis tui nō pepercisti: ſed pro nobis illum in moꝛtem tradidiſti: vt tantum tamq̃ fidelē aduocatum haberemus in celis coꝛam te. Sed et tibi domine ieſu foꝛtiſſime zelotes quid gratiarum quid retributionis digne retribuam ego puluis et cinis et vile figmentum. Quid enī pro mea ſalute facere debuiſti et non feciſti. Nichil domine. Omnia feciſti. Ab ymo enī pedis vſq̃ ad ſummum verticis totum te in aquas paſſionū demerſiſti. vt me totum de illis extraheres: et intrauerunt aque vſq̃ ad animā tuam. Nam et animā tuam in moꝛtem tradidiſti: vt meam perditā michi reſtitueres. Et ecce domine duplici debito me obligaſti. Nam et pro eo ꝙ dediſti et pro eo ꝙ mei cauſa perdidiſti: debitoꝛ ſum tibi. Et q̃dem pro anima mea bis a te michi data. ſemel in creatione ⁊ ſemel in redemptiōe quid magis iuſte tibi reddam ꝙ ipſā: non habeo Pro tua autem precioſa anima ita cōtribulata ſum cauſa: quid ab homine digne repēdi poſſit non inuenio. Nam ſi celum et terram omnē oꝛnatum eoꝛum pro ea poſſem rependere certe nec ſic vſq̃ ad menſuram debiti vllatenus attingerem vt autem idipſum quod debeo et poſſibile michi eſt: tibi retribuam tui domine muneris eſt et gratie. Diligendus eſt michi toto coꝛde tota anima tota mente: tota virtute: et tua michi ſequenda ſunt veſtigia qui moꝛi pro me dignat⁹ es Et quomodo fiet iſtud in me domine niſi ꝑ te. Adhereat anima mea poſt te deus meus: quia tota virtus eius pendet ex te. Et nūc domine deus meus te vt verum deum meum adoꝛo in te credo in te ſpero et quibus poſſum deſideriis ad te ſuſpiro: ſed tu domine adiuua imperfectionem meam. Ad tue paſſionis glorioſa inſignia in quibus ſalutem meā operat⁹ es. me inclino tue victoꝛioſiſſime crucis regale vexillum i nomine tuo chꝛiſte adoꝛo. Tuum ſpineū diadema tuo rubētes ſanguine clauos. tuo ſacro lateri immerſam lanceam: tua vulnera: tuum ſanguinem/ tuam moꝛtem/ tuam ſepulturam/ tuam victoꝛioſiſſimā rationem et gloꝛificationem et admirabilē aſcēſionē ieſu chꝛiſte ſupplex adoꝛo: et vt poſſum gloꝛifico. Odoꝛ enī vite michi ſpirat ꝙ ex omnibus his hoꝛum viuifico odoꝛe ſpiritum meum domine a peccati moꝛte reſuſcita hoꝛum virtute ab aſtuciis ſathane me cuſtodi meq̃ confoꝛta: vt iugum mandatoꝛum tuoꝛum ſuaue mihi fiat et onus crucis quod poſt te baiulare me iubes: humeris anime mee leue ſit atq̃ poꝛtabile.

Oratio.

Domine ieſu deus infinite miſericoꝛdie et bonitatis ſempiterne qui hoꝛa diei nona expanſis in cruce manibus et inclinato capite deo patri ſpiritum reddidiſti ⁊ claue dignatiſſime moꝛtis tue paradiſum reſeraſti: concede nobis indignis famulis tuis: vt in hoꝛa moꝛtis noſtre valeamus in manus tuas animas noſtras ſanas et immaculatas reconſignare. Et qui defoꝛmitati noſtre confoꝛmis in cruce videri dignatus es: vt defoꝛmata miſericoꝛditer refoꝛmares: moꝛtemq̃ pertuliſti indebitam vt nos a debita et eterna liberares: tribue nobis veram et infatigabilem in cruce ſpirituali perſeuerantiam vt tuis veſtigiis inherentes: tue paſſioni confoꝛmemur: quatinus animas noſtras facias in earum exitu a coꝛpoꝛe ad te ꝗ vere paradiſus es: miſericoꝛditer peruenire. Qui viuis et regnas cū deo patre. in vnitate ſpiritusſancti deus. ⁊c.

¶ Meditatio ſeu contēplatio paſſionis chꝛiſti hoꝛa veſperarum.

Hoꝛa veſperarum cogita o anima mea B qualiter Joſeph ab arimathia audacter intrans ad pilatum: petiit coꝛpus ieſu. Pilatus vero cognito a centurione ꝙ iheſus iam obiiſſet: donauit Joſeph licentiam ſepeliēdi eum. Venias igitur o anima mea et proficiſcere cum Joſeph deuotis greſſibus et ſpiritualibus acceſſibus ad dominū tuum deponendum de cruce et ad plangēdum illum cum matre ſua benedicta et ad lauandum cum lachꝛimis coꝛpus eius ſacratiſſimo ſanguine aſperſum et ad vngendum cū vnguentis ſancte oꝛationis et ad poꝛtādum bꝛachiis caritatiue et humilis operationis ⁊ ad ſepeliendum cum multis gemitibus ⁊ lamētis. Milites vero priuſq̃ veniſſet Joſeph ad deponēdum coꝛpus domini ieſu venerūt vt tollerentur coꝛpoꝛa crucifixoꝛum de patibulis propter feſtum ſabbati et primi quidem et alterius qui pendebāt cum iesu: crura fregerunt. ad iesum vero venientes vt viderunt iam mortuum non fregerunt eius crura: sed vnus militum lancea latus eius grandi vulnere aperuit et cōtinuo exiuit sanguis et aqua. Conuersa itaq; o anima mea ad dominum orando dic. O amor qui semper ardes: et nunq̄ extingueris o de⁹ caritas: amoris tui lancea cor meū penetra vt recenti vulnere caritatis tue sit salubriter ⁊ mirabiliter sauciatum: et in aqua tui lateris a cūctis reatibus expiatum, atq; a concupiscentijs temperatum et refrigeratum: et signo preciosi sanguinis tui idem cor meum munire ⁊ munitum eternaliter cognoscere digneris. Amen

O clemētissime iesu vt Oratio.

O nobis dares exemplū patientie et caritatis: orasti pro crucifixoribus tuis dicendo Pater ignosce illis: quia nesciunt quid faciunt. Rogo igitur te iesu clementissime quatinus sicut tu pepercisti crucifixorib⁹ tuis ⁊ rogasti pro eis: ita et parcere digneris omnibus iniquitatibus meis: et patri tuo in conspectu glorie tue me miserum recommendare. O iesu clementissime qui dixisti latroni. hodie mecum eris in paradiso: benedictum sit nomen tuum: et benedictā sit miseratio tua quia omnes vie tue misericordia et veritas. Quis non debet in te sperare et te laudare teq; benedicere et amare cum de facili pepercisti illi qui tam male cōsumpserat vitaz suam. Dicitur enim quia latro erat. Dum ergo adhuc penderet in cruce dictus latro vidit te ita pium ita benignum. ⁊ oculus tuus benignissimus et misericordissimus respexit super eum sicut prius supra petrum negantem et vocasti eum in tua vocatione ad penitentiam: vt diceret. Memento mei dñe dum veneris in regnum tuuz. Rogo igitur iesu clementissime ego miser dignus supplicio infernali: vt sis mei memor dum veneris in regnū tuū. Ego enim latro pessimus furatus sum res alienas delectationes carnis et mundi vanitates: atq; consumpsi res tuas .i. talenta tua et perdidi. Sed tu domine misericors miserator memēto mei in bonū: et dicas aliquando aīe mee cuz tue placuerit pietati: hodie mecuz eris in paradiso. O dñe ihesu christe qui de mundo exiens. et ad patrem vadens. matris tue inter angustias et pressuras tue passionis et mortis recordatus fuisti: videns q; illam vehementissime afflictaz et desolatā Johanni tuo dilectō discipulo cōmendasti. et ipsuz Johannez ei dem dicens. Mulier ecce filius tuus. et ad discipulum. ecce mater tua. et non solum Johānem sed etiaz totum populum christianuz in iohanne eius seruitio et honori et obediētie subdidisti: et ipsam matrez tuaz econuerso eidem populo tuo vsq; in finem mundi pro concilio et succursu reliquisti: obsecro te magister bone quatinus des michi gratiaz ac etiaz omni populo christiano: vt ei totaliter mereamur deseruire et placere: vt tuam et ipsius gratiaz valeamus consequi et amorem ita q; digne mereamur eius filij vocari et familiares ipsaq; dignetur mater nostra appellari et domina. Quarto loco domin⁹ ihesus magnitudinez penaruz suaruz quodammodo ostendit dicens. Deus meus deus meus vt quid dereliquisti me. O ihesu bone que nam fidelis anima audiens hec tua verba: non statim tibi intime compatiatur. Nam taz vehementissimo dolore in carne tua tenerrima ihesu bone torquebaris ⁊ tam grauiter dolebas: ac si non dei filius. sed eius inimicus fuisses. caroq; tua adeo derelicta videbatur. q; nullam recepit consolationez vel iuuamen. Et tamen ihesu dulcissime pro bono nostro sic transire et sic puniri voluisti ac derelinqui vt populus tu⁹ posset ab eterna morte liberari. Nūc igit dñe q in hora mortis tue preces ad patrem cū clamore valido ⁊ lacrimis offerēs exaudit⁹ es pro tua reuerētia supplico tue clemētie: q̄tinus quātiescūq; in agonia temptationis vel tribulatiōis posit⁹ ad te deū saluatorē meū clamauero: exaudias de celo vocē meā: ⁊ facias cū tēptatiōe ⁊ tribulatiōe puētū: vt sic senciaz me tua mīa saluatū: vt possim cātare gliaz ⁊ laudē tuā. O iesu xp̄e q dixisti sicio. Qd̄ tibi fuit ista sitis ex quo prādio vel ex q̄ cena. O amātissime iesu horribilē cibū ⁊ q̄ amaꝝ potū ori tuo dulcissimo filij diaboli ministrauerūt. Certe dñe fel cū aceto mixtum O dñe quot sūt hodie q̄ talē cōmixtionē tibi offerūt suis flagitijs ⁊ pctīs. Certe dñe scio q̄ i crucitate multū siciebas: q2 pt̄ sāguis euacuationē eras tot⁹ desiccat⁹ it⁹ ⁊ arefact⁹. multo tñ ampli⁹ salutē aīaꝝ nr̄aꝝ siciebas: sed pctīs meis exigētib⁹: ego nō sicio passionē tuam. Quapropt amator hoīz de⁹ q̄ dilectionē tuā demōstras dixisti sicio: oro q̄ in⁹ siciā te fontē aque viue: corde diligēdo: ore laudādo: et pdicādo ⁊ amorē ad te vitā opib⁹ ostendēdo tribuasq; mihi aquā de qua dixisti. Qui biberit de aqua quā ego dabo ei nō siciet ieternū sed fiet i eo fōs aque salientis in vitā eternaz quoniā apud te eſt fons vite. O dñe ieſu dixi conſummatū eſt: quaſi diceret. Pater obedientiam quam michi dediſti perfecte compleui: et adhuc quicqd mādare vis pro ſalute humana faciā. Ego enī in flagella paratꝰ ſum: totū tamē quod ſcriptū eſt de me cōſūmatum eſt vnde pater ſi placeat: reuoca me. Cui pater veni inqt dilectiſſime fili mi: bene oīa feciſti. nolo ꝙ ampliꝰ anxieris veni: qꝛ in ſinu meo et inter brachia mea ſuſcipiā te. O ieſu bone ecce licēciatus vadis iam ad eū qui te miſit et nos remanemus orphani hic ſine tua p̄ſentia. Utinā dñe terminaret̄ vita noſtra vt poſſemus tecū ire ad regnū tuum: qꝛ nō habemus hic manentē ciuitatē. Incepiſti enī dñe opus tuū cum multis laboribus: etiam cōſūmaſti illud cū multis ⁊ maximis doloribus. Benedictū ſit nomen tuū dñe qꝛ hoc feciſti: vt nos ſimus in vnū ⁊ ad bonum cōſummati: et inimici noſtri cōſumpti. Domine ieſu chriſte ſaluator noſter et cōſūmator fidelis operis quod accepiſti a patre cōſumandum: rogo multimodā bonitatē tuam quatinꝰ adiuues me gratia tua adiutor meus, vt poſſim perficere mandata tua et conſūmare omnia opera bona que te duce incepi vel incipiā vſqꝫ in finem ad laudē. et gratiā tuam amen. O dñe ieſu chriſte qui dixiſti pater in manus tuas cōmendo ſpiritū meū. tu clementiſſime ieſu cōmēda nos eidem patri tuo quos inter anguſtias et tribulatiōes dimittis. Ad illū enī vadis ſis ergo ſemꝑ queſo mēoꝛ noſtri eſtoqꝫ ꝓtectoꝛ et ꝓcuratoꝛ noſter apd patrē ⁊ ꝯſulatoꝛ ⁊ adiutoꝛ noſter qꝛ tu ſolꝰ es ꝯſiliū noſtrū et omne bonū noſtrū. Ego dñe in illas manꝰ tuas ꝑforatas. et ſacro ſanguine reſperſas in illas inqꝫ beatꝰ manus cōmēdo ſpm̄ meū et corpus meum. Tu dñe cōmendaſti ſpm̄ tuū pr̄i et nos cōmēdamus ſpiritus noſtros tibi. Tu ipſos per ſanguinē tuum redemiſti ⁊ de manu diaboli eripuiſti. Tu ipſos cōſtrua tibimet et ipſos cōmenda patri tuo cum tēpus illud deſideratū aduenerit et repreſentā. Recōmendationē vero quā feciſti in cruce inter nos et matrē tuā imeternū confirma: qꝛ poſt te ipſa eſt ſalus noſtra et mediatrix et aduocata noſtra glorioſa. Dñe ieſu chriſte qui in nouiſſima hora tranſitus tui dediſti honorē patri tuo: ſpiritū tuū glorioſiſſimū et ad exemplum noſtrum et cōmodū deuotiſſime recōmendans ſupplico excellentiſſimā caritati tue ꝑ omēs miſerationes tuas quas feciſti ſanctis patribus noſtris et mihi famulo tuo licet indigno quatinus hoc deſideriū meum compleas et hāc petitionē meā perficias vt in nouiſſimo tempore meo qñ aīa mea egreſſura eſt de corpore meo ſiue de iſto carcere poſſim cū memoria integra: fide recta: caritate perfecta: deuotiōe ſancta: ꝯſciētia ſecura: ⁊ ſpe firma dicere. In manꝰ tuas miſericordiſſimas domine ieſu chriſte quas ꝑme ſaluando in cruce expandiſti cōmendo ſpm̄ meū. Merear qꝫ audire verbū illud ⁊ ꝓmiſſum bonū ab ore tuo dulciſſimo: Hodie mecū eris i paradiſo Qui vi. ⁊ reg. cū deo pa. ⁊c. Dñe ieſu xp̄e q hora veſpertina iā morte peremptꝰ de cruce deponi et in tue matris manibꝰ vt pie creditur recipi voluiſti: concede ꝓpicius vt depoſitis peccatorum noſtrorū ſarcinis ante conſpectū diuine maieſtatis tue preſentari valeamus. Amen.

¶ Meditatio ſeu contēplatio paſſionis xp̄i hora completorij.

Hora cōpletorij cogita o aīa mea: qualiter ioſeph nobilis decurio. et nichodemus cū maria matre iheſu et Ioha. euāge. necnon et maria magdalena. alijſqꝫ mulieribus inuoluerūt corpus iheſu lintheaminibus conditū prius p̄cioſis aromatibꝰ. poſueruntqꝫ illud in ſepulcro de nouo exciſo. i quo nōdū quiſqꝫ poſitus fuerat. Hic attende o aīa mea quanta lamentatiōe hoc funeris officiū ꝑſoluerunt. videbant nāqꝫ xp̄m ſic male tractatū ab impijs ſic laceratū ⁊ icēte matremqꝫ ſuā beatiſſimā tātis cruciari ſingultibus. tā amaris repleri doloribꝰ. ꝙ nullomodo poterant ſuas lacrimas refrenare. Sepulto itaqꝫ dño. mater ſepulcrū amplectitur. et voce qua poterat filium alloquitur dicens. O fili mi ꝙ̄ amara eſt iſta ſeparatio. Modo nāqꝫ diſiuncta eſt noſtra ſocietas: et me a te nunc ſeparari oportet. et quomodo ſine te viuere potero. Tecū enī libentiꝰ ſepelirer: ſed ex quo nō poſſū corpe ſepeliar mēte aīam meā in tumulo cū corpe tuo dimitto cāqꝫ tibi ꝯmēdo. Hec recordās o aīa mea: ora deuote. O dulcedo ⁊ vita aīe mee dñe iheſu xp̄e deſcēde in cor meū mentē meā inebria ſapore ⁊ odore ſuauitatis p̄ſentie tue. vt cōſepultus tecum in cōuerſatiōe clauſtrali. et in in monumēto cordis mei nouo per patientiā exciſo de petra. per ſolidā hūilitatē. ſyndone duplicis ꝯtinentie mee inuolutꝰ: teum meū digne ſuſcipiens ꝑ veram mentis amaritudinem et diſcretam carnis caſtigationem. cum aromatibus bonorū operum tibi veraciter placeā. ⁊ ad te finaliter tran=

ſcām. Amen.

Alia.

Adoꝛo te dn̄e ieſu ſpinis coꝛonatū. flagellis ceſum in cruce leuatū felle et aceto potatum moꝛte turpiſſima condempnatū in coꝛde terre ſepultū. Adoꝛo te dn̄e ieſu tuos captiuos ab inferis redimentē. deſtructa moꝛtis potētia potentialiter reſurgentem. cū triumpho gloꝛie celos aſcendentē. inde venturū iudicare viuos et moꝛtuos et ſeculum per ignem.

Oratio.

Gratias tibi ago domine ieſu qui hoꝛa diei vltima in ſepulchꝛo quieuiſti et matre tua meſtiſſima ⁊ alijs mulieribus planctus et lamentatus fuiſti: fac in nobis q̄ſumus paſſiōis tue penas per cōpaſſionis lachꝛimas abūdare. et tota coꝛdis deuotiōe ipſam paſſionē tuam ſemꝑ plangere et eam quaſi recentem in ardēti deſiderio reſiuere. Qui viuis et regnas cū deo patre in vnitate ſpiritusſancti deus. ⁊c.

¶ Quomodo verus chꝛiſti diſcipulus debet ſe configurare paſſionibus eius et quod frequens memoꝛia paſſiōis chꝛiſti pꝛecipue valet ad triſticiam inoꝛdinatā repellendā et penam purgatoꝛij diminuendam. Capitulum xxj. Ex libꝛo hoꝛologij.

Nunc adeſt tēpus: ait ſapientia vt omnis qui vult venire poſt me: abneget ſemetipſm et tollat crucem ſuā et ſequatē me et ſciat pꝛo certo hanc imitationē deuotam tam acceptabilē michi foꝛe quantū fuiſſet ſi mecum perſtitiſſet et moꝛtuus pariter cum moꝛiēte fuiſſet. Et ecce hec erit crux tua quā poꝛtare debes: ſi vis meꝰ amatoꝛ eſſe. Quādocunq; exercitio virtutū et diuinoꝛū expletioni mādatoꝛū ſtudioſe intentus es ꝓ poſſe tuo: et tamen ab emulis ex hoc deriſiōes ſeu detractiones recipis inſuper etiam in oculis eoꝛum in tantū vileſcis et deſpicabilis appares: vt hoc non virtuti patientie aſcribant/ nec gratie q̄ ē in te: ſed ipotentie et ignauie: et ꝙ te vindicare volens nō audeas vel ſcias: tu autem hec non ſolum patiēter ⁊ libēter ꝓ deo ſufferas verū etiam ex abundanti patrē qui in celis eſt ſerioſius pꝛo eis exoꝛare ſtudueris et eos deuote apud me excuſaueris ipſos michi recōmēdando. quicūq; in hac contrarietate leſiua ad gloꝛiā et imitationē crucifixi ſeipſm ſupauerit ſcire debet ꝙ quotieſcunq; hoc fecerit: moꝛtē dn̄i quaſi recētē et remiſcere facit: ⁊ imaginē crucifixi in ſe poꝛtabit. Item ſi bona opera faciēs innocenter ⁊ ſimpliciter in via dn̄i ambules ſi opera tua bona ab inuidis ꝑſecutoꝛibus conculcentur inſuꝑ de te non bona ſed mala vbiq; loquantur: falſaq; tibi multa imponētes vitam tuam in oculis te honoꝛe dignū habētiū deprauare non deſiſtant. tu autē ex hijs non motus ſed magis exhilaratus: in tāta maneas te perſequentiū coꝛdis pietate: vt paratꝰ ſis omni hoꝛa ſincero affectu ⁊ pio coꝛde cunctas offenſas remittere vt ſic penitus in te delete ſint ac ſi nunq̄ facte fuiſſent: ipſis quoq; ꝑſequentibꝰ pꝛebeas conſiliū et auxiliū oppoꝛtunum eius ob amoꝛē qui ſuis crucifixoꝛibus ⁊ non petentibus nō ſolum offenſas remiſit: ſed ⁊ eis pꝛodeſſe ſtuduit pꝛo eis apud patrē intercedēdo: quādocunq; in hoc teipſm ꝓpter me ſuperabis: certiſſime ac veraciter iuxta dilectum tuū crucifixū pariter crucifixus ſtabis. Mundana quoq; ſolacia ac conſolationes terrenas ſi fugiendo pꝛopter me derelinquas. niſi quātum neceſſitas hoc requirit: deſertionē meam qua ab omnibus derelictus fui per hanc voluntariā abſtractionē recompēſas. Quotieſcunq; tuos caros amicos et conſanguineos pꝛopter amoꝛem ſaluatoꝛis reliqueris: dilectum diſcipulū iuxta crucem compatientē ſubſtituis. Expoliatio tue pꝛopꝛie voluntatis: veſtimēta ſunt mee nuditatis. Cum his qui te ipugnant ſeu criminantur et aduerſa inferunt voluntarie ceſſeris et eoꝛum inimo ⁊ impatientiā qui te verbis impoꝛtune inuadunt. tam māſuete ⁊ cū tanta coꝛdis dulcedine ⁊ verboꝛum ſuauitate ac vultus hilaritate receperis vt tua dulcis benignitas merito aduerſarijs verecūdiā inferre poſſit: ⁊ eoꝛum debeat tumoꝛ tua ex humilitate confringi: tunc moꝛtis mee ymago et ſimilitudo i te veraciter relucebit. Item exēplo fideliſſime mꝛis mee ⁊ diſcipuli dilecti ſemꝑ tibi mēoꝛia paſſiōis mee aſſit in coꝛde tuo ꝑ mēoꝛiā i oꝛōe ꝑ rumiatiōnē deuotam: ⁊ in operatiōe per imitationē affectuoſam. Quicunq; hec fecerit: verus ieſu chꝛiſti imitatoꝛ exiſtit: ⁊ copioſas delitias apud ſe miniſtrabit. Signū ergo tue dilectiōis: ſit exhibitio operis. Heri exhoꝛtabaris te velle moꝛi pꝛo me coꝛpoꝛaliter. Nunc venit hoꝛa tua accurre feſtinā ⁊ ſuſcipe moꝛtē pꝛo me ſpiritualiter. O quātum de tali filio qui crucem hanc receperit: pater celeſtis gloꝛiabitur. Cum quāta gloꝛia putas ſublimabitur in celis: et quanto honoꝛe dignus habebitur. Solus nāq; ꝙ magne tribulatiōis extitit ſocius inueniet cōſolationis. O peramabilis ſapiētia nil in hac vita dulcius coꝛdi meo exiſteret: q̄ vt paſſionē ſuam iugiter deuoto corde deflere poſſem. Sed proh dolor ariditate et duricia quadam cōſtrictus ad eius recordationē prout dignū eſſet non cōpungor. Et ideo doce me o benigna patris ſapientia qualiter etiā agēdū michi ſit in hac materia tam precioſa. Memoria paſſionis mee debet fieri non perfunctorie nec cum feſtina acceleratiōe maxime cum tēpus aderit ſufficiens ꝛ oportunū: ſed cū matura et moroſa ac precordiali rememoratiōe ꝛ flebili quadā cōpaſſione. Niſi eni hoc dulciſſimum lignū dentibus affectuoſe diſcretionis maſticatū fuerit ſapor eius licet imenſus nequaꝗ̄ mouebit. Quod et ſi quidē flere cum flente aut dolere cū dolente non potes ſaltem affectu deuoto de tātis beneficiis tibi ꝑ eam gratuito exhibitis: gaudere debes et gratias agere. Quod ſi nec affectu compaſſionis nec gratulationis deſiderio moueris: ſed dura quadam affectione te in eius recordatione deprimi ſentis: nichilominus in duricia cordis tui ad laudem dei memoriā huius ſalutifere paſſionis qualitercūqꝫ percurre: ꝛ quod habere non potes: ipſius manibus piiſſimis cōmittas. Percute his ſilicem interiori videlicet recordatione ꝛ corporali nichilominus labore te exercens ad pietatē: per extenſionē manuū ſeu oculorū ad crucifixi ſubleuationē vel pectoris tunſionē aut genuflexiones deuotas vel cetera ſimilia pietatis officia cōtinuando donec egrediantur aque lacrimarū largiſſime: vt ratio bibat deuotiōis aquas et corpus animale eius ex preſentia acceſſum ad gratiam habilitet. Quod et ſi forſan cauſaris: et affectum hūc delectabilē ꝛ dulciorē ſuper mel et fauū. rarius experiri nimirū quia forſitā temptatiōibus interim exercitaris: multo virilius agis. ſi virtutē ipſam nō pro delectatiōe quā experiaris: ſed pro virtutibus ipſis ꝛ ſolo beneplacito dei tota intētione et ſi non affectuoſe ſectaris. Affectus eni beatitudinis eſt exercitium vere virtutis. Porro paſſiōis mee frequentem meditationē inter alia innumera ad duo precipue tibi noueras ꝓdeſſe ſolacia videlicet: ad triſticiā inordinatā expellendamqꝫ penā purgatorii diminuendā. Qualiter autē dolor paſſionis mee. dolorē animi tui expellat: exemplo tibi potius quā verbo demonſtrabo. Erat nāqꝫ diſcipulus quidā ſapiētie quē circa cōuerſionis ſue initia triſticia quadam inordinata tam letaliter oppreſſit: vt nec legere vel orare vel quicꝗ̄ boni pro tūc facere poſſet. Qui cū die quadā i cella reſidens ab hac paſſione grauiter vrgeretur et incredibili dolore affligeretur: facta eſt ad eum deſuper quaſi vox intellectualis dicens. Quid hic ſedes ocioſus et in teipſo tabeſcens. Surge nunc. et meā paſſionem deuote pertracta: et i mea amaritudine tuum deuīces dolorē. Quo audito: frater ille ſurrexit ꝛ ſe ad meditandam dñi paſſionē contulit ꝛ ex tunc medicina hac ſalutari ſanatus: per eius cōtinuā replicationem nequaꝗ̄ plus de cetero talem vnꝗ̄ ſenſit animi paſſionē. Qualiter autē hec vtiliſſima meditatio penā purgatorii relaxare habeat tibi indicabo. En auctor nature nil inordinatum in ſua natura reliquit ſed nec diuina iuſticia quicꝗ̄ mali impunitū dimittit quod non aut hic: aut in futuro debite ſubiciat correctionē. Quando igitur putas finem habitura eſſet pena alicuius peccatoris qui multis criminibus obnoxius condignā ſatiſfactionem pro quolibet mortali pro milleſima parte nō ipleuiſſet quā exſoluere i locis purgatorii gehēnalibus decedens cogeretur vſqꝫ ad minimū quadrantē. O nimis longa miſere anime expectatio. O diutina et acerba nimiū cruciatio. Dolor perſeuerās: ꝛ immenſus pena grauior omni terreſtri cruciatu. Sed vide q̄ hāc penam leuiſſima et breuiſſima ſatiſfactione cōpenſare poſſet: quicunqꝫ ipſam de theſauro paſſionis agni imaculati ſciret accipere. Hic nanqꝫ theſaurus precioſiſſimus ꝓpter caritatē maximā perſonāqꝫ digniſſimā ac dolorē imenſiſſimū ſufficiens et ſuperabundans extat ꝛ ideo taliter poſſet ſe homo ad hunc applicare: ꝛ de eius merito et ſatiſfactione tam deuote ad ſe retrahere: vt ſi mille annis deberet purgari in breui de toto liberaretur. Quapropter ſi vis penā purgatorii longā et acerbā in tēporalem que breuis eſt cōmutare hec facere ſtudeas. Primo enim debes corde cōpuncto et ſpiritu tribulato cū gemitu cordis enormitatē peccatorum tuorū grauiſſime ponderare cōfitēdo aduerſum te iniuſticiā tuā dño amariſſime recogitando quid feceris quem offenderis quid demerueris. Peccaui inquiēs dñe peccaui ſuper arenam maris. Deinde debes temetipſum coram oculis eterni iudicis humiliter deſpicere: vilem eſtimare ita vt cum publicano oculos imūdos nec audeas in celum leuare neqꝫ teipſum hoīem ſed vermē immundum eſtimare et opera tua ſatiſfactoria qu aſi nullius momenti ſint adnichilare. ꝛ ſic miſer et miſerabilis ante fores: gratiam iudicis exſpestare et dicere cū ꝓfundo gemitu cordis tui. Pater peccaui in celū ⁊ corā te. ⁊ iam nō sū dignus vocari filiꝰ tuus. fac michi sicut vnū ex mercenarijs tuis. Postea meritū passiōis mee debes sūmo cū affectu extollere ⁊ magnificare cogitādo ꝙ apd̄ me est copiosissima redēptio et ꝙ minima gutta ꝑciosissimi sāguis qui ꝑ oēs corpis mei partes vulneribꝰ repleti largit effluxit. ꝓ redēptiōe ⁊ satisfactiōe totius mūdi satisfecisset: sed copiose ipsum effundere voluit in argumentū magni amoris et superfluentissime caritatis in solamen omniū miserorū. Tādem debes humili quidem sed feruido affectu manuꝫ auxiliatoris querere ⁊ misericordissimi meritū infinitum in subsidium postulare nichil hesitans quia pronior est fons ille pietatis misericordiam iugiter scaturiens ad miserendū: ꝙ tu ad petendum. O verbum preciosum ⁊ precipuū michi meisqꝫ similibus miseris peccatoribꝰ summa cū exultatione suscipiendū: eo ꝙ in tua passione sic in promptu inuenimus: vnde possumus peccata abluere. penas delere. gratiā inuenire et gloriā promereri sempiternam. Age igitur nunc tota virtꝰ mea. si quomodo possim hoc salutare medicamentū in remedium obtinere peccatorū meorū. Hec ī horologio sapientie. A Preterea ꝙ gratum et acceptuꝫ sacrificiū deo offerimꝰ cū eiꝰ passionē deuote recolimus: patet in reuelatiōibus beate Matildis virginis in quarum vna dominus loquitur ad eam dicens. Dico tibi in veritate: si quis ex deuotione passionis mee lacrimas effuderit: suscipe volo ac si ipse pro me passus sit. Et ait ipsa matildis ad dn̄m dicens. Eya mi domine quali deuotione valeo peruenire ad has lachrimas. Cui dominꝰ. Ego inquit te docebo. Primo cogita quali amicitia et dilectione meis inimicis obuiaꝫ processi: qui me cū gladijs et fustibus ad mortem querebant tanꝙ latronē ⁊ maleficum: sed ego tanꝙ mater filio suo illis obuiā veni: vt eosdem de faucibus luporū eruerem. Secundo cogita ꝙ cum alapis imitibus me ceciderent: quot mihi alapas dederunt tot dulcia oscula corꝫ aiabus prebui quibusqꝫ in diē nouissimū per passionē meam debent saluari. Tertio cogita ꝙ cum ferocissime flagellabar: tam efficacem pro eis orationem fudi ad patrē celestem vt multi ex eis conuerterentur. Quarto cogita: ꝙ cum capiti meo coronam spineam imprimerent: quot mihi spinas impresserunt tot gēmas in corū coronam collocaui. Quinto cogita: quod cum me cruci clauis affigerent et omnia mēbra mea distenderent: ita vt ossa mea et viscera dinumerari possent: tota mea diuina virtute attraxi aīas corꝫ ad me oīum: scꝫ qui sunt ad vitam eternā predestinati sicut antea dixi. Cum exaltatus fuero a terra: oīa trahaꝫ ad meipsum. Sexto cogita ꝙ cum lancea latus meū aperirēt ex corde meo propinaui eis poculū vite q̇ ꝑ adā hauserant poculū mortis vt essent filij eterne vite et salutis in me q̇sum vita. Quotiens nā ꝙ hō ī recordationē passiōis mee ex amore ingemiscit totiēs quasi vernanti rosa vulnera mea tangit. et exinde iaculū amoris in aīam resilit. vnde salubriter vulneratur. Hec in reuelationibus beate matildis.

¶ Quod ad dei amorem in nobis nutriendum ⁊ augendū ex quo tota salus nostra dependet nichil ita valet: sicut beneficiorum eius frequens et diligens consideratio. et de modo meditandi super beneficijs quibus fecit nos rationabiles ⁊ beatitudinis sue participes. B Cap. xxij.

Cum tota salus nostra in dilectiōe cōsistat diligenter cōsiderandū est quare ⁊ qualiter dn̄s a nobis diligendus sit. vbi notādū ꝙ ad dei dilectionē in nobis excitandam nutriendā et augendam: nihil ita valet sicut beneficiorū eius freq̄ns ⁊ diligēs cōsideratio. Tāta ei nobis tribuit. ꝙtāta retribuit ꝙ deficit aīa nostra prorsus ī cōsideratiōe tātorū beneficiorum eius. Et licet ei nō possumus tantū et tantas vt deceret amorē et obsequiū. et gratiarū reddere actiones: tū quātum et quantas ei possumus rependere debemus. C Ecce quare a nobis multū diligendus est deus. s. pro beneficijs suis: que sua magna pietate sua gratuita bonitate nullis meritis nostris exigentibus nobis contulit. Qualiter a nobis diligendus sit deus illud eius mandatum declarat ꝙ nimis custodiri mandauit et nimis custodiri voluit. Audi ergo o homo illud mandatorum omniū maximum et primū mandatuꝫ. Audi inquit diligenter. retine memoriter. meditare iugiter et pro viribus cōple indesinenter assidue perseueranter. Diliges inquit dn̄m deū tuū ex toto corde tuo. i. toto itellectu. et ex tota aīa tua idest tota volūtate et ex tota mēte tua. i. tota memoria videlꝫ vt oēs cogitatiōes tuas omnēqꝫ vitam tuā et omnē intellectū tuū in eum extendas a quo habes ea que cōfers: vt autem amoꝛ dei amplius in te excitetur ⁊ creſcat: conſidera diligenter a quo quare et ad quid homo ſit creatus: quem etiam deꝰ pꝛopter hominē creauit. Sciendū igitur ꝙ rerū omniū creaturarū celeſtiū terreſtriū. viſibilium et inuiſibiliū cauſam non eſſe niſi bonitatem creatoꝛis: qui eſt vnus deus et verꝰ cuius eſt tanta bonitas: vt alios beatitudinis ſue qua eternaliter bonus eſt velit eſſe participes ꝙ videt communicari poſſe: et minui omnino non poſſe. Illud ergo bonū quod ipſe erat et quo ipſe beatus erat: ſola bonitate non neceſſitate aliis voluit cōmunicari. Et quia non valet beatitudinis eius particeps aliquis exiſtere niſi per intelligētiā que ꝙto magis intelligitur. tanto plenius habetur: ideo fecit deus creaturam rationabilē incoꝛpoꝛeam videlicet et coꝛpoꝛeam que ſūmum bonum intelligeret et intelligendo amaret ⁊ amando poſſideret: et poſſidendo frueretur incoꝛpoꝛea angelus. coꝛpoꝛea vero homo vocatur ex anima rationali et carne ſubſiſtens. Conditio igitur creature rationalis: pꝛimā cauſam habuit dei bonitatē. Nam quia bonus eſt: et nos inquātum ſumus creati boni ſumus. Ad quid autē creata eſt creatura rationalis. Ad laudādum deū ad ſeruiendū ei. ad fruendū eo in quibus ipſa pꝛoficit nō deus. Deus enim perfectus et ſūma bonitate plenius: nec augeri poteſt nec minui. Nō ergo creatura rationalis creata eſt et facta a deo: referendum eſt ad creatoꝛis bonitatem et creature vtilitatē. Cū ergo queritur quare et ad quid vel pꝛopter quid facta eſt creatura rationalis reſpondendū eſt ꝓpter dei bonitatē et creature vtilitatē. Non qꝛ creatoꝛ deus ⁊ ſumme beatus alter alterius indiguit officio qui bonoꝛum noſtroꝝ nō eget: ſed qꝛ ſeruiret ei et frueretur eo cui ſeruire regnare eſt in hoc enī pꝛficit ſeruiens non ille cui ſeruitur. Et ſicut factus eſt homo ꝓpter deum vt ei ſeruiret ſic factus eſt mūdus ꝓpter hominē vt ei ſeruiret: ita enim voluit deus ſibi ac homine ſeruiri: vt ea ſeruitute non deus ſed ſeruiens iuuaretur ⁊ voluit vt mundus ſeruiret hoī vt exinde ſimiliter iuuaretur hō. Totū ergo bonū hoīs erat: ⁊ quod factū eſt ꝓpter ipſm ⁊ ꝓpter quod ipſe factus eſt. Hic igit̄ cognito a quo quare et ad quid te deus creatoꝛ tuus condidit: incipe per modū meditandi eius dona ⁊ beneficia in animo ſepiꝰ voluere et reuoluere eiqꝫ vberes gratiarum actiones rependere iuxta hunc vel conſimilē modum meditādi ſeu ſicut ſibi placuerit melius tibi inſpirare.

¶ Modo meditādi de beneficiis dei.

O Sapientia que aperis os mutoꝝ: o verbum per q̄d facta ſunt omnia aperi os meum et dā mihi vocem laudis vt enarrem omnia beneficia tua que mihi a pꝛincipio donunc cōtuliſti. Ecce enim ſum: quia tu creaſti me. Et vnde hoc mihi o benigniſſime domine deus altiſſime pater miſericoꝛdiſſime creatoꝛ potentiſſime: et ſemper mitiſſime. Que mea merita: que mea gratia: vt cōplaceret ante conſpectum tue magnifice maieſtatis creature mee. Nō erā ⁊ creaſti me. Nihil fueram et de nihilo aliquid me eſſe feciſti. Quale autem aliquid. Non ſtipulā non ignem: non auem: non piſcem non ſerpentem: non aliud ex bꝛutis: non lapidem vel lignum vel ex eoꝛum genere: que tantū poſſunt eſſe vel creſcere: ſed ſuper hec omīa me eſſe voluiſti. Ex his enim que tantū habent eſſe et creſcere: quia ſum et creſco: ⁊ ex his que creſcunt ſunt et ſentiunt: quia ſum et creſco et ſencio. Et paulominus me creaſti parem angelis: quia rationem te cognoſcēdi cum ipſis cōmunem accepi. Sed paulominus dixi: nam illi felicem tui memoꝛiā iam habent per ſpeciem: ego vero per ſpem Illi facie ad faciem ego per ſpeculū in enigmate. Illi autem plene: ego vero ex parte. Et cum venerit quod perfectum eſt euacuabitur quod ex parte eſt: quādo reuelata iam facie tuam videbimus faciē. Domine deus meus: vita et gloꝛia tota anime mee: confiteoꝛ tibi: quia me creaſti rationis participē angelis quodā modo parem. Et quia perfeciꝰ poſſum per verbum tuum vt veniam ad equalitatem angeloꝝ vt habeam adoptionem filioꝛum per vnigenitum tuū aduocatum noſtrum apud te et lumen oculoꝝ noſtroꝛum qui eſt vita et ſaluatio et ſpes vnica noſtra qui etiam dilexit nos magis ꝙ ſe: per quem habemus fiduciam repoſitam et firmā ſpem apud te et acceſſum veniēdi ad te: qui dedit poteſtatem filios dei fieri omnibus qui credunt in nomine eius: laudē tribuā nomini tuo domine: quia me ad yma ginem tuam creando tante gloꝛie tue ſuſceptibilē feciſti: vt poſſim filiꝰ dei fieri. Hoc vtiqꝫ non poſſunt arboꝛes non poſſunt lapides: non generaliter omnia que mouētur vel creſcunt in aere vel in mari vel in terra quia non dedit eis poteſtatem verbum tuū.

filios dei fieri: eo ꝙ rationem non habent. Nam et hec poteſtas in ratione cōſiſtit per quam cognoſcimus deum. Dedit autē omnibus hanc poteſtatem quos creauit rationabiles ad ymaginem ⁊ ſimilitudinē ſuam. Et ego vtiqꝫ domine perpetuam gratiā homo ſum: et filius tuus eſſe poſſum per gratiam ꝙ illi non poſſunt. Et vnde hoc mihi o veritas ſūma veraqꝫ ſummitas: et pꝛincipium omniū creatoꝛum: vnde hoc mihi domine vt poſſim filius tuꝰ fieri quod illi non poſſunt. Tu enim qui manes ineternū creaſti omnia ſimul. Simul creaſti hominem et iumenta: lapides: ⁊ virentia terre. Non pꝛeceſſerunt merita vlla eoꝛum: ſed anteceſſit gratia: quia omnia tua bonitate creaſti. Et pares in meritis omnes creature fuerūt quia omniū nulla fuerunt merita. Que igitur mea merita que mea gratia: vt me dei filium poſſe fieri ſuſceptibileꝫ creares. Abſit domine vt hoc ſentiam. Tua tantum bonitas hoc fecit: vt eſſem particeps dulcedinis eius. Potuit quidē manus tua domine me lapidem: vel auem: vel ſerpentē: vel beluā aliquā creaſſe: ⁊ ſciuit ſed noluit: ⁊ hoc non ꝓpter mea merita que nulla omnino fuerūt ſed quia ſic oꝛdinauit bonitas tua. Magnū vero bonitatis tue indiciū mihi domine ieſu oſtendiſti: in eo quod me ad ymaginē ⁊ ſimilitudinē tuam vt dictum eſt creaſti. Si enim nihil amplius mihi dediſſes: pꝛo eo ipſo tamen ſemper a me laudandus ⁊ diligendus eſſes. Quando igitur dn̄e ieſu te ꝓ his et pꝛo alijs beneficijs tuis ardenter amabo. Magnū etiam eſtimo beneficium: ꝙ eo tēpoꝛe et iter tales me naſci voluiſti per quos ad fidei ſacramēta peruenirē. O q̄ multe generationes ab initio mūdi vſqꝫ ad hanc diē ꝑtrāſierunt ſine cognitiōe dei ⁊ ꝑcio ſue redemptionis q̄ vtiqꝫ in interitū ſempiternū dilapſe ſunt. Omnibus igitur illis domine deus redemptoꝛ et amatoꝛ meus me pꝛetuliſti: quando hanc gratiā me largiri dignatus es. Cū quibus licet nobis omnibus eſſet vna conditio: illi tamē derelicti ſunt per iuſtitiā: ⁊ ego vocatus per gratiam. Pꝛocede adhuc intuēs o anima mea munus eius fuiſſe: ꝙ educatus fui a parētibus ꝙ me flāma non leſit: qđ aqua me nō abſoꝛbuit: qđ nec vexatus a demone: ꝙ ab beſtijs nō percuſſus: vel deuoꝛatꝰ: qđ nec pꝛecipicio necatus: qđ vſqꝫ ad congruā etatē in fide eius et bonitate ⁊ bona voluntate ſum nutritus: qđ ſana et integra mēbꝛa coꝛpoꝛis me fecit habere. Magnā ergo dn̄e deus erga me oſtendiſti pietatē. Cū enim in cunctis operibus tuis ſis mirabilis: mirabilioꝛ tamē eſſe crederis in viſceribus pietatis. Nullū enī ſpernis: nullū abijcis neminem perhoꝛreſcis: niſi foꝛte qui te amēs ꝑhoꝛruerit. Bona ergo tua dn̄e deꝰ ſunt mihi a te miſericoꝛditer indulta: ꝙ me ſepe in ꝑiculis ꝯſtitutū clementer eripuiſti: qđ me poſt baptiſmū peccantē tam abhominabiliter ⁊ tā frequēter patienter toleraſti longanimiter expectaſti: penitēti indulſiſti ad te recurrentē benigniſſime ſuſcepiſti: me tui oblitū admonuiſti a te auerſum reuocaſti ſeculo me renunciare feciſti ⁊ in tam ſctā religione miſericoꝛditer collocaſti atqꝫ ad ſacerdotium qđ angelis nō cōceſſi me ꝓmouem feciſti me errantem reduxiſti dubitantem inſtruxiſti eſurientē pauiſti ſitientem potaſti. et adhuc paſcere et potare et inſtruere nō deſiſtis algentē calefacis feruentē frigefacis. doꝛmientē cuſtodis. vigilantē reſpicis ſurgentē erigis. labentē ſubleuas. ſedentē ſuſtines. fugiētē reuocas. triſtatū confoꝛtas. meſtū conſolaris deficientē adiuuas et coꝛroboꝛas nūq̄ enī peccatis meis q̄ nominus miſereris. vinci potuiſti. penitēti dulciter remiſiſti: nō ſolū ea q̄ cōmiſi peccata: ſed etiā que te pꝛotegente non cōmiſi. Quicquid enī mali te pꝛotegente non cōmiſi totū a te dimiſſū reputanduꝫ eſt. Nam ſicut in multa peccata cecidi: ſic et in multa plura cecidiſſem niſi me conſeruaſſes. Tribus autē modis a peccato me memini cōſeruatū. ſ. occaſiōis ſubtractione. reſiſtendi peccato data virtute: ⁊ affectionis ſuauitate.

In multa enī peccata cecidiſſeꝫ. ſi data eſſet occaſio: ſed dei miſeratiōe nō me talis opoꝛtunitas appꝛehendit. In multa paulominꝰ cecidiſſem grauiter īpulſus violentia tēptationis: ſed virtutē dediſti michi vt ſub me eſſet appetitus meus et ei quaꝫ ſentiebaꝫ concupiſcentie nimie nullatenus conſentirem. Sed ꝯa quibuſdaꝫ peccatis tā lōge fecit me miſeratio tua dn̄e vt penitus abhominarer ea: et ne vlla quidē earuꝫ tēptatio me moleſtaret. tanq̄ ſtercoꝛa abhominabiliſſima reputarē. Oſtendiſti michi dn̄e deus meꝰ bene viuendi viaꝫ: das gradiendi ī ſciētiā. Magnum eſt etiā dn̄e hoc ꝙ multa michi anteq̄ te poſſem velle aut noſcere bona contuliſti: non ſolū ante: ſed poſtq̄ ſciui ⁊ potui. te petere te querere. te deſiderare. tibi inherere gratuita bonitate tua non petenti non querēti non deſideranti: ſed et ꝑuipendenti vel etiā contempſiſti tua mihi bona largitus es. Magnū eſtimo et illud fuiſſe beneficium: quod angelū pacis ab ortu natiuitatis mee ad me cuſtodiendū vſqȝ in finem meum mihi dediſti. Unde Hieronimus ſeruus tuus ſic ait. Magna dignitas aīarum eſt: vt vnaqueqȝ habeat ab ortu natiuitatis ad cuſtodiam ſui angelum delegatum. Magna igitur ſunt & multa atqȝ innumerabilia bona que michi feciſti dñe deus meus de quibus ſemper mihi dulce erit cogitare ſemper loqui ſemꝑ gratias agere vt te laudē te amē ꝓ oībus beneficijs tuis et plus propter teipm̄ ꝙ ꝓ beneficijs tuis. Quid hec ergo omnia facient diligenter conſiderata: niſi vt conſiderantis animū ab omni penitus amore prauo abſtractum: ad te domine ieſu diligendum qui hec contuliſti mirabiliter rapiant et vehementer afficiāt. Jubes te diligi: da quod iubes & iube quod vis. Non enim volentis neqȝ currentis: ſed tui miſerentis eſt vt diligamꝰ te. Tuū eſt enim hoc donū dñe: cuius eſt omne bonum. Nunc ergo o ignis qui ſemper ardes et nunꝙ extingueris: o amor qui ſemꝑ ferues et nunꝙ tepeſcis accende me. Accende inꝙ me totum ad te: vt totus diligā ſolum te. Minus enim te amat qui tecum aliquid amat qđ non ꝓpter te amat. Diligam igitur te dñe: qm̄ tu prior dilexiſti me.

De modo meditandi ſiue regraciandi ſuper eius paciētia & lōganimitate qua hucuſqȝ nos enim grauiter offendentes patienter ſuſtinuit & qđ nullū debet eſſe momentū quo ipm̄ nō habeamꝰ in memoria. Ca. xxiij.

O Fortiſſime magiſter potens deus pōderator ſpirituum vniuerſe carnis: cuius oculi ſuper omnes vias filiorum adam a die natiuitatis eorum vſqȝ in diem exitus eorum: vt reddas vnicuiqȝ ſecundum opera ſua bona vel mala: quā miram erga me miſerū & execrabilem peccatorem extendiſti patientie & pietatis tue longanimitatem in hoc ꝙ meas hucuſqȝ tam patienter ſuſtinuiſti iniquitates. Quas igitur et quales gratiarum actiones debeo tibi referre ꝓ eo ꝙ nō ſecundum iniquitates meas: mihi retribuiſti ꝙ me terra non obſorbuit: nō me celum fulminauit non me ignis combuſſit nō flumina ſubmerſerunt nec aliqua alia pena vel morte prout eram dignꝰ mulctaſti me. Cū enim peccando a te recederem: non ſolum iram tuam ꝓmerui: ſed etiam omnem creaturam tuam aduerſum me excitaui. Nam ſi ſeruus quiliꝫ a domino ſuo recederet nō ſolum ipſum dominū ſuum exacerbaret: ſed etiam totam eius familiam iuſte irritaret. Cū ergo te deū creatorem oīm offendi omnem creaturam ꝙtum ſpectat ad meritum meū cōmonui: ita vt merito pro te pugnaret aduerſum me totus orbis terrarū. Poſſet terra dicere mihi. Non debeo te ſuſtinere: ſed potius abſorbere: quoniam a creatore meo non timuiſti peccando recedere et inimico adherere. Poſſet et ſol dicere. Non tibi debeo ad ſalutem lucere: ſed ad vindictā domini mei qui eſt lux lucis & fons luminis penitus radios meos tibi abſcondere. Sed ꝙ omnis creatura ad vlciſcendam tantam iniuriam creatoris ſui poſſet mihi conſimiliter dicere: niſi eius impetum ipſe cohiberet qui eam condidit: qui non vult mortem peccatoris: ſed vt conuertatur et viuat. Oportet ergo me domine tāto magis ſub potenti manu tua humiliari: tātoqȝ magis me tibi gratioſum et deuotum ad tibi ſeruiendum exiſtere proportionē: ꝙto me de tantis beneficijs tuis obligatiorem conſpicio in reddenda ratione: ne diu dilata vindicta tanto acrius adueniendo mala mea puniat: ꝙto diutius tolerauit quod punire potuit. Nūc igitur lux anime mee: deus vita mea lumen oculorum meorum per quod video tu illuminaſti me & cognoſco te quia viuo per te. Gratias tibi ago licet viles et exiles et beneficijs tuis impares: quales mea fragilitas habet offero: quoniam tu es ſolus deus meus creator meꝰ benignus: qui amas animas domine et nichil odiſti eorum que feciſti: ſed diſſimulās peccata hominum: dans eis locum penitentie. O quotiens auertiſti oculos tuos a peccatis meis quaſi nolens aduertere: ꝙuum delinquerem. Benigniſſime igitur pietati tue cōfiteor beneficia tua magna: quoniam eripuiſti me de inferno ſemel ſecundo & tertio et milleſies. Et ego ad infernū tendebam & tu ſemper me reducebas. Et me iuſte millies dāpnaſſes ſi voluiſſes: ſed noluiſti: qr amas animas & diſſimulas peccata ꝓpter penitentiam domine deus meꝰ. Dum ergo video hec domine deus meus et cognoſco per lumen tuum deficit anima mea in mīa tua magna ſuper me qm̄ eripuiſti animā meā ex inferno inferiori & me reduxiſti ad vitam. Totꝰ erā ī morte: totū me reſuſcitaſti. Tuū igitᷣ ſit totū qđ viuo & totus totū meū offero. Totus ſpūs meus totum cor: tota vita mea viuat tibi: qm̄ tu totum me liberaſti:

vt totū me poſſideas. Totū me feciſti vt totū me te habeas. Diligam te dñe virtꝰ mea diligam te ineffabilis exultatio mea. vt viuat iam non michi. ſed tibi. tota vita mea: qꝛ perierat miſeria mea. que ſuſcitata eſt a miſericoꝛdia tua: quia tu es deus miſeratoꝛ et miſericoꝛs ꝛ multe miſericoꝛdie in milia hijs qui diligunt nomen tuū. Jcirco dñe deus meus ſanctificatoꝛ meus iuſſiſti in lege tua vt diligā te toto coꝛde meo. tota mente mea. tota aīa mea. tota foꝛtitudine mea. ꝛ ex oībus viribꝰ meis ꝛ ex intimis medullis coꝛdis mei ac oībus hoꝛis et momentis quibus fruoꝛ miſericoꝛdie tue: quoniā ſemper perirē niſi quia ſemper me regis. Semper morerer: niſi quia ſemper me viuificas: et omi momento me obligas: dū omni momento ex miſericoꝛdia tua magna beneficia michi pꝛeſtas. Sicut ergo nulla eſt hoꝛa vel punctus in oī vita mea in quo beneficio tuo nō vtar: ſic nullum debet eſſe momentū quo te non habeat ante oculos memoꝛia mea et te non diligam cum foꝛtitudine mea. Sed hec implere non valeo. niſi tu dederis michi cuius eſt oē donū bonum. et omne datum optimū diſcendens a patre luminū. apud quē non eſt tranſmutatio nec viciſſitudinis obumbꝛatio. Poſt hec domine deus meus dediſti michi continentiā. continentiā dico non tantū a luxuria: ſed a ceteris quoqꝫ ſicut neceſſe eſt vicijs ꝛ peccatis. Nā qui aliquando vix per triduū continebam: poſtea auxiliante tua gratia: potui per longū tempus continere. Ex hoc ergo inuenio: vnde merito exclamare poſſum. Quia feciſti michi magnā qui potens es. Nunc igitur o anima mea ſciamus que a deo donata ſunt nobis: ac per hoc diligamus eum amplius: qui hanc continentie virtutē tribuit nobis. Dño enī in dño faciamus hanc virtutem. et ipſe ad nichilum deducet tribulantes nos. Ipſe enī eſt qui non modo carnem noſtrā cum vicijs ꝛ concupiſcentijs. ſed etiam pꝛeſens ſeculum neqꝫ cū curioſitatibus ꝛ vanitatibus ſuis etiā et ipſum ſathanam cum tēptationibus ſuis conteret ſub pedibus noſtris. Poſt hec dediſti michi dñe deus gratiā pꝛomerendi bona vite eterne quā gratiam maxime in tribus conſtare arbitroꝛ. In odio maloꝝ pꝛeteritoꝝ. in contēptu pꝛeſentiū bonoꝝ: ꝛ in deſiderio futuroꝝ. Deinde dediſti michi ſpem eadē obtinendi. Tria enī ſunt que roboꝛant ꝛ confirmant coꝛ meū: vt nullā me penuria meritoꝝ. nulla conſideratio pꝛopꝛie infirmitatis ſeu vilitatis. nulla eſtimatio celeſtis beatitudinis. de celſitudine ſpei deicere poſſit. in ea firmiter radicatū. Tria nāqꝫ conſidero: in quibus tota ſpes mea conſiſtit. ſ. caritatē tue adoptiōis. veritatē tue pmiſſionis: ꝛ poteſtatē tue reddicionis. Murmuret iam quantū voluerit inſipiens cogitatio mea dicens. Quis es tu aut quanta gratia quibus ve meritis hanc obtinere ſperas: Et ego fiducialiter reſpondebo. Scio cui credidi: ꝛ certus ſū quia tu deus in caritate nimia adoptaſti me: ꝛ quia verax es in pꝛomiſſione. ꝛ quia potens es in exhibitione. Pꝛo hijs ergo merito mihi dñe deus meus diligendus es. O ꝙ iocunda facie michi ſeculo abrenūcianti iheſu bone occurriſti. quibus delicijs eſurientē paviſti. quas miſerationū tuarū diuicias oſtendiſti quos iſpiraſti affectus. quo me caritatis poculo debꝛiaſti. Magnū fuit ꝛ hoc ꝙ me fugientē ꝛ tibi rebellē ſola tua miſeratione vocaſti. ac ſpiritualiū conſolationū expertē nō reliquiſti. Si enī temptabar tu me ſuſtinebas. ſi periclitabar. tu me erigebas. ſi contriſtabar tu me confoꝛtabas. ſi fluctuabam tu me ſolidabas. Quotiens pꝛe timoꝛe areſcebā: tu pius conſolatoꝛ aſtabas. quo quotiens eſtuabā pꝛe tioꝛe. te viſceribus meis infundebas. O quotiens pſallentē vel legentē ſpiritualiū ſenſuū me lumine perluſtrabas. quotiens oꝛantē in quoddā tui deſideriū ineffabile rapiebas. quotiens mentē meā a terrenis ſubtractā. ad celeſtes delicias ꝛ paradiſiacas amenitates tranſpoꝛtabas.

Taceo multa ꝛ magna miſericoꝛdie tue circa me opera ne aliquid gloꝛie que totaliter tua eſt: ad me videatur tranſire. Ita enī ſecundū eſtiationē hominū ſibi coherent gratia dantis. ꝛ felicitas recipientis: vt non ſolū laudetur qui ſolus laudandus eſt ipſe. ſ. qui dedit. ſed etiā ille qui recipit. Quid enī habet aliquis quod non accepit. aut qui gratis acceperit. quare laudatur velut pꝛomeruit. Tibi ergo laus deus meus. tibi gloꝛia. tibi gratiarū occaſio: michi aūt confuſio faciei mee. ꝛ qui tot mala feci: ꝛ tot bona recepi. Jtē alia ſunt que tu dñe deus meus miſericoꝛditer ignoſcis. alia que affluenter tribuis. Ignoſcis ꝛ remittis mala noſtra. largiris ꝛ donas nobis bona tua. Sēper pꝛeſto es ad ignoſcendū: paratꝰ ad largiendū. hinc piꝰ hinc largus: vbiqꝫ benignꝰ. vbiqꝫ bonꝰ. O qualis pietas: quam ſuperare non pōt vlla impietas. Si enī magnum eſt nil pmerentibꝰ magna ⁊ multa ſpendere. quantũ quale de erit tribuere bona: ꝓmerentibus mala. Cõfiteamur ergo et neceſſe eſt mala noſtra: confiteantur bona ſua. Cõfiteamur a nobis eſſe mala noſtra. vt pie cognoſcat: ꝯfiteamur ab eo eſſe bona noſtra vt cõſeruet ⁊ augeat. Hec o aĩa mea inceſſanter agam⁹ ne ingrati appaream⁹ ⁊ indulta venia vel gratia conceſſa hec inq̃ agam⁹ vel agat qui ſe credit vel cupit eſſe amatorẽ dei ver⁹ enĩ amor ſemꝑ cõfitetur. Sed q; dñe ieſu nẽo ſuis virib⁹ nemo ſuis meritis. ſine tua gratuita gratia te valet diligere id̃ te deꝑcor o ſuauiſſime vera gloria. vre igne tuo renes meos ⁊ cor meũ: ne amodo ſicut hucuſq; tepidus tibi inueniar ⁊ ingrat⁹. Amodo o bõe iheſu ne recedas a me ſed infunde q̃ſo te viſcerib⁹ aĩe mee. vt ſenciam te. Reple mentẽ meã amore tuo dulciſſimo vt cuncta obliuiſcẽs. ⁊ te ſolũ cõplectens: exultẽ ⁊ gaudeã in te deo ſalutari meo Veni igitur in me dñe deus me⁹ ⁊ dilata cor meũ vt capaci⁹ fiat ad percipiendũ amorem tuũ. Quanto enĩ quis capacior eſt: tanto caritas ãplius eſt ⁊ capit ĩ ipſo ⁊ ſapit. Adhuc nãq; nõ perueni ad tantũ amorẽ tui ad quãtũ peruenerũt patres mei. q̃ etiã multa alia fecerũt vtilia. Unde valde in conſpectu tuo erubeſco: ⁊ cõfundor in meipſo. Eya ergo o eterna ⁊ amabilis dilectio q̃ nos ab ymis eleuas. ⁊ diuine maieſtati tam crebro captiuũ repreſentas veni in me. dilecte mi. q̃cũq; habui pro te dedi. ſed ⁊ habenda reſpui. vt manſionẽ habeas in aĩa mea ⁊ conſoleris eã nec me aliquando deſeras: quẽ tanto tui deſiderio cernis flagrare. Ecce in te ẽ oẽ deſideriũ meum. ad te ſuſpirat aĩa mea tibi ſitit caro mea: ⁊ nõ aperis michi. imo auertis faciem claudis oſtiũ tuũ tranſis atq; declinas. Interim tñ amatores tuos a cunctis terrenis rapis. Supra oẽm veri mũdialis appetitũ ſuſcipis. ⁊ tui amoris capaces efficis ⁊ in amãdo efficaces. Quãobrem in canoro ſpũali ex incẽdio exilienti: laudes tibi offerũt et amoris iaculũ ſentiũt cũ dulcore. O mellifluus ardor. oĩbus apibus dulcior: oĩbus delicijs delectabilior. o deus meus. o amor meus illabere michi in tua caritate perforato in tua pulchritudĩe vulnerato. Illabere inq̃ et languentem conſolare, medicina: tu miſero oſtende te amanti. vt dũ tuis ãplexibus iugiter inherere intereſſeq; ardentiſſime deſidero: ita michi tribuas te amare in te quoq; q̃eſcere. vt in tuo regno ſine fine merear te videre. Amen.

¶ Quod multum debem⁹ excitari ad amãdũ deũ ex eo quod dignat⁹ eſt propter nos noſtrãq; ſalutem incarnari.. Cap. xxiiij

A Quid enim ſic hoĩem excitare põt ad te dñe iheſu feruenter diligendũ: q̃ tu⁹ preueniens amor tãq; vehemens ad hoĩem vt hõ propter hoĩem velles fieri veniſti nãq; de corde patris: in vterũ virginis. veniſti a ſummo celo in inferiores partes terre. O ineſtimabilis dignatio et penitus inexcogitabilis. q in carceris huius horrorẽ fetorẽq; noſtre mortalitatis: tanta deſcendere dignata eſt celſitudo. Mira querentis dei dignatio. mira dignitas hoĩs ſic queſiti in qua ſi gloriari voluerit: non erit inſipiens. non q aliquid eſſe videat tanq̃ a ſemetipſo: ſed q tanti eũ feceris ipſe. Quicquid enĩ boni habeo vel habui vel habiturus ſũ: a te ſũmo bono eſt a quo oẽ quod bonũ dr̃. et eſt et procedit. Conſidera nunc diligenter o aĩa mea quã ob cauſam deus dei filius incarnari dignatus eſt. Quare inq̃ putas imo non putas. ſed credis dei filiũ ſeipſum exinaniſſe. formãq; ſerui induiſſe: niſi ꝓpter nos hoĩes et ꝓpter noſtrã ſalutẽ quã operatus eſt in medio terre. Oẽs enĩ nos in adã primo parente peccauim⁹ atq; in eo ſententiã dãpnationis excepim⁹ ſeu incurrimus oẽs vñ cõſtat q hõ diabolo de iure debebatur qui ſi nõ redimeretur ſine dubio cũ diabolo dãpnarẽt. Venit ergo benigniſſimus ſaluator ac medicus aĩarũ et deſcendit ab altitudĩe ſua et claritatẽ ſuã infirmis oculis noſtris tẽperauit. velut in laterna quadã illo vtiq; glorioſus et ab oĩ labe puriſſimo corpore quod ſuſcepit de virgine. Venit ergo non in inicio. nec ĩ medio tẽporis. ſed in fine. Nec incõgrue factus eſt hõ. ſed vere ſapienter diſpoſuit, ſapientia. vt cũ magis eſſet neceſſariũ tũc primo ferret auxiliũ pronos ad magnitudinẽ ade filios non ignorans vere enĩ aduesperaſcebat. et inclinata erat iã dies receſſerat paulominus ſol iuſticie ita vt exiguus nimis ſplendor eius aut calor eſſet in terris.

Nam et lux diuine noticie parua admodum erat. et abundante iniquitate: feruor refriguerat caritatis. Iam non apparebat angelus. non loquebatur propheta. ceſſabant velut deſperatione victi: pre nimia vtiq; duritia hominum et obſtinatione. At ego ait filius tunc dixi. Ecce venio. Sic dum medium ſilentium tenerent omnia. et nox in ſuo curſu iter peragēret: oīps ſermo tuus dn̄e a regalibus ſedibus venit. Qui quamuis in propria venerit qui oīa continet: conſidera tñ o aīa mea que circa ipſum gerunt et videbis ꝙ quicqd circa ipſū vel ipſius genitricē impendebat officij: nō tantū pauperrimū extitit ſed etiā quaſi alienū. Et de quo dicebatur quis de⁹ magnus ſicut deus noſter ⁊ magnitudinis eius non eſt finis iā non predicatur magn⁹ dn̄s ⁊ laudabilis nimis: ſed paru⁹ dn̄s ⁊ amabilis nimis. Stat perterrita tantis miraculis regina celorū conferens in corde ſuo ſalutationē archangeli. conceptionē dei natiuitatē pueri: et miratur ꝙ ille qui ſic potuit ad nos venire: noluit ſibi ſubuenire. Dependet namqꝫ ad matris vbera ponitur in preſepio ligatꝰ in cunis. pannis inuoluitur ⁊ laxatis faſciolis felices manus ⁊ ſancta brachia ꝑ cunarū paruitatem expandunt. Nulla ibi dom⁹ ambitio vbi reclinatoriū in ſtabulo mater in feno: fili⁹ in preſepio. Tale elegit mūdi fabricator hoſpiciolū. Genitrix eſt obſtetrix. ⁊ deuota dilecte ſoboli: ipſa exhibet clientelā. attrectat amplectit. iungit oſcula porrigit mamā: totū negociū plenū eſt gaudio. Magna itaqꝫ eſt mihi hec dulcedo ⁊ incōparabilis atqꝫ pietas ineffabilis vt deū qͥ creauit me: videā puerū creatū ꝓpter me. deuſqꝫ maieſtatis ⁊ glorie non ſolū ſimilis michi fiat corporis veritate. ſed etiam miſerabilis ⁊ velut hūana indigens ope appareat etatis infirme. O duricia cordis mei. Quid igit̄ dormitat tua affectio imo non dormitat. ſed mortua eſt vt te lucrificaret. vt te ad amorē ſuū attraheret oēm plenitudinē diuinitatis in hoīem trāſfudit. Obſtupeſce igitur o aīa mea tanta ꝓpter te bn̄ficia exhibita ⁊ ad tanta bn̄ficia tua hac uſqꝫ ingratitudo erubeſcat. qꝛ ipſe deus dei fili⁹ tuā naturā ſue diuine voluit aſſociari i vna ꝑſona nunq̄ ab eo ſeparandā in ſignū amoris vt ſicut ſaltē eū amares a quo te agnoſceres ſic amari. Magna ſunt hec dn̄e deus me⁹ que michi cōtuliſti bn̄ficia pro qͥbus merito michi diligendus es ⁊ ſemꝑ laudandus. O bone iheſu veni in cor meum: ⁊ inebria illud dulcore tuo. O amor eterne inflāma animū meū ad te amādū iugit̄ i me manēs i tua dulcedīe. qꝛ ſola tui ꝑſentia michi ſolatiū ē. ⁊ ſola tui abſētia me triſtē relinqt. O ſctē ſpūs qͥ vbi vis ſpiras. veni i me ⁊ rape me tibi. Immuta naturā quā creaſti melliſluis munerib⁹ vt in tuo delicato abſorpta gaudio: abiciat ⁊ deſpiciat oē ꝙ eſt i hoc mūdo. Spiritualia cariſmata te donante accipiat. ⁊ in ſonū celicū letans qͥeſcat. Veni ꝑ caꝝ o dulcedo deſideratiſſīa. veni dilecte mi tota cōſolatio mea. aīe mee languēti pro te melliſluo ardore illabere calore tuo penetralia cordis mei incēde. ⁊ itima queqꝫ luce tua illuſtrando: dulciſluo amoris iubilo vniuerſa mētis ⁊ corporis depaſce quatin⁹ valeā te feruenter diligere tibiqꝫ obſequiū tam cōtinuū et tam gratū vſqꝫ in finem exhibere. vt merear tua gratia opitulante ad illa ineffabilia ⁊ interminabilia gaudia peruenire: que ꝑparaſti diligentibus te. Amen.

¶ Quod meditatio paſſionis dominice magis nos accendit ad ipſum diligendum quā cetera bn̄ficia nobis exhibita. ⁊ quod quicqd tribulationis patimur ſuaue erit nobis: ſi ipſi⁹ iniuriarū itime recordemur. Ca. xxv. A

Verum autē eſt ꝙ me plus oib⁹ ꝑdictis bn̄ficijs accendit vrget mouet. et ꝓmouet ad te dn̄e ieſu diligendum. Super oia inq̄ amabilē te michi reddit o bone iheſu ignominioſa mors illa ⁊ amara: quā ſuſtinuiſti pro redēptione noſtra hoc ſolū omnino totā vitam noſtrā totū laborē noſtrū obſequiū noſtrū ⁊ amorē noſtrū facile ſibi vendicat. Totum hoc inq̄ eſt quod deuotionē noſtrā ꝑexcitat in melius ⁊ intrat ſuaui⁹ ⁊ auget amplius. Multū quidē o bone iheſu in hoc ope laboraſti. nec in oī fabrica mūdi tantā fatigationē ſuſtinuiſti. De mundo eni et de hijs q̄ in mūdo ſunt dixiſti et facta ſunt. mandaſti et creata ſunt. At vero ꝓ redemptione hūani generis: magnos et varios et multos et diuturnos ſuſtinuiſti labores et dolores. Ecce quomō nos dilexiſti: qͥ nulla tui neceſſitate. ſed ſola caritate tā dura. tam dira. et tam indigna. benigne ꝓ nobis ſuſtinuiſti. Nam in dictis tuis ſuſtinuiſti contradictores in factis obſeruatores. in tormentis illuſores: et in morte exprobatores. O duri indurati et obdurati filij adam: quos non emollit tanta benignitas: tam ingens ardor amoris. tā vehemens amator qͥ pro vilibus ſarcinulis tā precioſas merces expendit. O duricia cordis mei ad dignationem tantā tā inopinatam. Sꝫ magne caritatis ſit animā pro amicis dare: multo maioris caritatis eſt indiciū pro inimicis animam ponere. Nā cū eſſemus inimici deo: reconſiliati ſumus per mortē tuā o bone et dulcis iheſu. Vix autē pro iuſto quis moritur tu aūt pro impijs mortuus es. iuſtus ꝓ iniuſtis vt nos offerres deo et exul a celis fa ctus: ut nos reportares ad celos. O quam ineffabilis pietas. O quam inestimabilis dulcedo caritatis. O quam stupenda caritatis dignatio fuit te deum et dominum maiestatis pro homine hominem fieri. te deum pro homine carne mori temptatum per omnia pro similitudine absque peccato. Sed numquid o anima mea non valuit opus suum reparare absque ista difficultate valuit sed maluit cum iniuria sui. ne pessimum atque odiosissimum vicium magnitudinis ultra reperiret in homine. Quid enim dicebat homo creatus et ingratus. Gratis quidem conditus sum: sed nullo auctoris gravamine vel labore. Si quidem dixit: et factus sum quemadmodum et universa. Quid magnum est quamlibet magne quod in verbi facilitate donaverit. Sic beneficium creatoris attenuat humana impietas. et ingratitudinis materiam unde sumebat: unde amoris causam habere debuerat. idque ad excusandas excusationes in peccatis. Sed iam luce clarius patet quantum pro te o homo dispendii deus fecit. Nam de domino servus de divite pauper: caro de verbo et de dei filio. filius hominis fieri non despexit. Et qui semel tantum et non solum dicendo hominem fecit. in reficiendo seu redimendo profecto et dixit multa et gessit mira: et pertulit dura. Nec tantum dura sed etiam indigna. Quid igitur invenisti in me domine deus meus quod me diligeres. et tantum diligeres ut mori velles pro me. Quid talem invenisti in me pro quo tam dura et tam dira sustinere voluisti. Vis scire o homo quantum debeas redemptori tuo domino iesu christo. Certe debes ei omnem vitam tuam: quia ipse vitam suam posuit pro vita tua. et cruciatus amaros sustinuit: ne tu sustineres eternos. Quid tibi durum aut dirum vel grave esse poterit ad sustinendum pro eo: cum recordatus fueris. quod ipse qui erat in forma dei in die eternitatis sue in splendoribus sanctorum ante luciferum genitus splendor et figura substantie dei venit ad carcerem tuum. ad limum tuum. infixus ut dicitur in limo profundi: usque ad cubitos. Quid non suave tibi ad paciendum pro illo videbitur cum colligis omnes amaritudines domini tui et recordatus fueris. Primum quidem infantilium illarum necessitatum deinde laborum quos pertulit predicando. fatigationum in discurrendo. vigiliarum in orando. lacrimarum in compaciendo. misericordiarum in colloquendo. postremo periculorum in falsis fratribus conuitiorum sputorum. colaphisorum subsannationum clavorum horumque similium que ad salutem nostri generis. xxx. et tribus annis operatus est in medio terre. O quam indebita miseratio: quam gratuita et probata dilectio. quam inopinata dignatio. quam stupenda dulcedo. quam invicta mansuetudo: regem glorie pro despicatissimo vermiculo crucifigi. Quid igitur tibi domine ihesu retribuam pro omnibus que retribuisti michi. In primo enim opere me michi dedisti: et me michi reddidisti. Datus vero et redditus me pro me debeo et bis debeo. Sed quid tibi domine retribuam pro te. Nam si me milies rependere possem quid sum ego ad te deum et dominum meum. Vide ergo o anima mea quomodo in me quam sine modo a nobis amari meruerit: qui prior dilexit nos. tantus et tantum et gratis tantillos et tales. Quid igitur tibi domine ihesu retribuam. Nonne si conferrentur in me omnes vite filiorum Adam. et omnes dies seculi et labores omnium hominum qui fuerunt sunt et erunt. nichil esset ad comparationem tui corporis. quod spectabile quod stupendum virtutibus etiam superius in conceptu de spiritu sancto. in ortu de virgine. in vite innocentia. in doctrine fluentia. in coruscationibus miraculorum: in revelationibus sacramentorum. Nonne vides o anima mea quod sicut exaltantur celi a terra sic exaltata est vita ipsius a vita nostra que tamen posita est pro vita nostra. Sicut enim nichil ad aliquid nullam habet comparationem: ita et vita nostra nullam habet ad vitam ipsius proportionem: cum vita sua dignior: nostra vero miserior esse non possit. Cum igitur tibi domine ihesu devoveo quicquid sum quicquid possum. in me sic est. sicut stella ad solem. lapis ad montem. gutta ad flumen. granum ad acervum. Amplectatur anima mea te domine ihesu christe crucifixum: sumat tui dulcissimi sanguinis haustum. Occupet memoriam meam hec suavis meditatio ne ex toto eam oblivio obscuret. Iudicem me nihil scire nisi dominum ihesum christum et hunc crucifixum: ne scientiam meam a fidei soliditate vanus error abducat. Quicumque igitur ad contemplationis dulcedinem nisi per istud ostium voluerit intrare: furem se reputet et latronem. Et sciendum quod tria sunt contemplationis genera: duo principalia. s. contemplatio maiestatis dei et contemplatio celestis curie pro-

pter perfectos. Tertium vero eſt contēplatio humanitatis ſeu paſſionis chriſti: que tanq̃ facilior non ſolum perfectioribus verum etiam incipientibus et rudibus ſeu imperfectis ꝓponitur intuenda que tamē rectius ꝓprius debet meditatio q̃ cōtemplatio nominari: quia de rebus corporalibus eſt: ſcilicet de actionibus xpi ſm humanitatē: vñ ſcire debes ꝙ hanc contemplationē nō oportet ꝙ vita actiua precedat. nam in ea ſicut in actiua: et a vitiis purgamur ⁊ virtutibus imbuimur. Et
A notandum ꝙ duo ſunt in nobis purgāda. ſ. intellectus et affectus: intellectus vt nouerit affectus vt velit. Intellectus vero tunc deprimitur: cum multa cogitat cum non colligit ſe circa vnam ⁊ vnicam meditationē que cōcipit de ciuitate illa cuius participatio eius in idipſum. Affectiones vero que corpore corrupto diuerſis paſſionibus afficiuntur mitigari nunq̃ poſſunt ne dicā ſanari: donec voluntas vnum querat ⁊ tendat ad vnū. Sed xps intellectū illuminat: xps affectum purgat. venit enim filius dei et tot ⁊ tanta mirabilia in mundo operatus eſt: vt nō immerito intellectū noſtrū ab oib⁹ mūdanis rebus euocauerit: vt ſemꝑ cogitemus et nunq̃ cogitare ſufficiamus: quia mirabilia fecit. Quis ergo cogitare ſufficiat qualiter oim rerum dominus preuenerit nos: venerit ad nos: ſubuenerit nobis: ⁊ ſingularis illa maieſtas voluerit mori vt viueremus: ſeruire: vt regnaremus: exulare vt repatriaremus ⁊ vſq; ad ſeruiliſſima operā inclinari: vt cōſtitueret nos ſuper omnia ſua: vnde nobis in his tenebris veritas: vnde caritas in hoc ſeculo niſi q̃. Putas erit qui intellectum illuminet qui inflāmet affectum. Erit ſi conuertamur ad chriſtum: vt velamen de cordibus auferatur. Quapropter o bone ieſu conuerte nos ad te ⁊ cōuertemur. Sana me domine et ſanabor: ſaluum me fac et ſaluus ero. Illumina queſo intellectum, inflamma quoq; affectum et doce me querere te et oſtēde te querēti: quia nec querere te poſſum niſi tu doceas: nec inuenire niſi tu oſtendas. Vſquequo ergo obliuiſceris me: vſquequo auertis faciem tuam a me. Quando reſpicies et exaudies me. Quando illuminabis oculos meos: et oſtendes mihi faciem tuam. Quādo reſtitues teipſum mihi. Reſpice domine et exaudi ⁊ illumina nos et oſtende nobis teipſum. Reſtitue te nobis vt bene ſit nobis ſine quo tā male eſt nobis.

Menſura labores et conatus noſtros ad te quia nihil valemus ſine te. Iuuitas nos: adiuua nos. Obſecro domine ne diſperē ſuſpirādo: ſed reſpirādo. Obſecro domine amaricatum eſt cor meum ſua deſolatione: indulcora illud tua conſolatiõe. Obſecro domine eſuriens incepi querere te ne deficiam ieiun⁹ de te. Famelicus acceſſi: obſecro te ne recedā impaſtus. Pauper veni ad diuitē: miſer ad miſericordem: ne recedam vacuus et contemptus. Cum enim in cūctis operibus tuis ſis mirabilis: mirabilior tamen eſſe crederis in viſceribus pietatis. Nullum enim ſpernis: nullum abiicis neminem perhorreſcis: niſi forte qui te amēs perhorruerit. Domine incuruatus ſum: nec poſſum niſi deorſum aſpicere. Erige me: vt poſſim ſurſum intendere: liceat mihi lucem tuam ſuſpicere: vel de longe vel de profundo. Querā te deſiderādo et deſiderem te querēdo. Inueniam amādo: amē inueniendo. Fateor domine ⁊ gratias tibi ago: quia creaſti in me hanc ymaginem tuam: vt tui memor te cogitem te amē. Sed ſic domine hec eſt ymago abolita attritione vitiorum: ſic eſt obfuſcata fumo peccatorum: vt non poſſit facere ad quod facta eſt: niſi tu renoues et reformes eam. Nunc igitur o domine ieſu o deus verbū per quod facta ſunt omnia. Verbū quod dixiſti in ꝑncipio fiat lux et facta eſt lux: dic queſo etiam nunc fiat lux et facta ſit lux: vt videam ⁊ cognoſcam quicquid non eſt lumen: quia ſine te mihi tenebre lumen: et lumen tenebre ponentur: ⁊ ſic ſine tua luce non eſt veritas nō eſt diſcretio: ſed adeſt confuſio: adeſt ignorātia: non eſt ſcientia: adeſt cecitas non eſt via adeſt inuium: non eſt vita: adeſt mors. Dic ergo verbum: dic domine fiat lux vt videā lucem et vitem tenebras videam viam: et vitem inuium: videam veritatem: et vitem vanitatem. Illuminare domine lux mea illuminatio mea et ſalus mea quem timebo. deus meus quem laudabo: deus meus quē honorabo: pater meus quem amabo: ſponſe meus cui me ſeruabo. Illuminare inq̃ illuminare lux huic ceco qui in tenebris et in vmbra mortis ſedet: et dirige pedes eius in viā pacis: per quā ingrediar locū tabernaculi admirabilis vſq; ad domū dei: in voce exultatiõis ⁊ confeſſiõis ego autē creatura tua ſub vmbra alarum tuarum ſperabo in bõitate tua quia creaſti me diuina creaturā quā creauit benignitas tua. Non pereat mea miſeria ſeu malicia quod operata eſt bonitas et clementia tua. Creaſti me dñe: rege quod feciſti: opera manuum tuarum ne deſpicias. Sicut eñi dum nō eram de nichilo me feciſti: ſic ſi me nō regis adhuc in nichilum redigar in me. Non mea merita non mea gratia coegerunt te vt me creares: ſed benigniſſima bonitas tua et clementia tua. Illa ergo caritas domine deꝰ meus que te ad creationem coegit: ipſa te q̄ſo etiā modo cogat ad regendum. En ad te ſuſpiro creatura tua creatoꝛ es recrea me. En ad te gemens clamo factura tua. vita es refice me. Ad te reſpiro plaſma tuū plaſmatoꝛ es inſtaura me. Parce mihi dñe nihil eñi ſunt dies mei. Quid eſt eñi hō vt poſſit alloq̄ deū factoꝛem ſuum. Parce mihi colloquēti tibi ignoſce ſeruo qui ꝑſumit loqui deo ſuo Legē non habet neceſſitas: doloꝛ copellit dicere: et calamitas quā patioꝛ cogit exclamare. Egrotus ſum ad medicū clamo: cecus ſū ad vitam ſuſpiro. Tu es medicus: tu es lux tu es vita mea. Fons mie audi qui ad te clamat infirmū: lux que tranſis expecta tecum et pꝛebe manū vt ad te veniat ⁊ in lumine tuo lumen videat vita viuēs reuiuifica moꝛtuū Dñe ieſu ſuſcipe ſpiritum meū vita mea ſuſcipe animā meā. In me deficiam ⁊ i te ſubſiſtam vt te inueniam. Amen.

¶ Explicit quinta pars.

¶ Incipiunt capitula ſexte partis.

De notabili doctrina per chriſtum btē brigitte tradita ad tenendū vitā contēplatiuam ⁊ actiuā que per mariā ⁊ marthā deſignantur id eſt qualiter hō incipiat ⁊ pꝛoficiat in vita ſpirituali ⁊ virtutibus: vt aſcendat ad ſummū gradum ꝑfecti amoꝛis dei et pꝛoximi. Capitulum pꝛimum.
De quinq̧ notabilibꝰ a martha pꝛecipue obſeruandis Cap. ij.
Quod actiue vite due ſunt partes ⁊ ꝙ inter illas vita contēplatiua ſit media ⁊ ꝙ neceſſe ſit actiuā vitā ꝓcedere cōtēplatiuā. Cap. iij.
De vita purgatiua in qua neceſſe eſt vt quilibet diligētiſſime ꝑ vnū vel duos menſes vel amplius pꝛius ſe exerceat: quam contēplationi intendat. Cap. iiij.
Quod tria ſunt que inducunt hoiem ad cōtemplationis quietē ⁊ ꝙ ſeruus dei debeat nō aliter cogitare loqui et operari: ꝙ ſi deū videret: ſemperq̧ de ſua virtute deſperans et de dei pietate confidens: ⁊ ꝙ in ſpirituali aſcenſu non ſit quieſcendum. Cap. v.
Qualiter homo ad amoꝛem dei ſe excitet et igniat coꝛ ſuū: ⁊ quod dñs ipſe ieſus paratus ſit ſeipſum patri offerre milies in die ꝓ nobis Cap. vi.
Qualiter hō libēter coꝛ ſuū daret deo: ⁊ qualiter oꝛdinet cogitationes ſuas in deū: ⁊ qualiter ad opus ferueat Cap. vij.
Qualiter homo oꝛdinet vt deum perfecte diligat: ⁊ ꝙ niſi cōpati ſtudeamus xp̄o ⁊ membris eiꝰ nō poterimus cōregnare. Cap. viij.
Qualiter homo debeat in actione frui contemplatione. Cap. ix.
Quō quiſq̧ ad contēplationē āhelans debeat pꝛimo aīam ſuā ad dei ymaginē refoꝛmare ⁊ ꝙ ſenſum iſtius clauſule videlicet nihil ſū nihil habeo: nihil pꝛeter vnū non cōcupiſco opoꝛteat eum frequenter in mente reuoluere atq̧ ex conſideratiōe humilitatis xp̄i ſeipſum in ꝓfunda humilitate veraciter collocare ſeu fundare ⁊ qō quidā in bꝛeuioꝛi tēpoꝛe atq̧ minoꝛe coꝛpoꝛis afflictione diuinum merētur deguſtare amoꝛē: ꝙ alij qui longiꝰ et durius ſe affligunt. Cap. x.
De mūdi renunciatione ꝑ quā homo habet mūdū ſibi crucifixū ⁊ ipſe crucifigitur mundo et de caligine luminoſa in qua anima per gratiā a ſolicitudine et ſtrepitu mundi occultatur. Ca. xi.
Quid cauſat hanc noctē et de modo cognoſcendi quando homo eſt in hac nocte et quādo non ⁊ ꝙ qui voluerit laboꝛare et expectare in hac nocte vel obſcuritate: non diu erit abſq̧ lumine. Cap. xij.
Quod quiſq̧ donec ſenſerit ſe dei dilectioni habere debet opera ſua etiam bona quaſi ꝓ nihilo cōputare et qcare hō non dꝫ ſe ad voluntarias cōſuetudines imutabiliter obligare ⁊ de triplici dei dilectiōe. Cap. xiij.
Quod nullū dei donū eſt ita excellens ſicut donū dilectionis ꝑ quod illud maxime debemus petere et deſiderare ⁊ hoc donum quod eſt ſpirituſſanctus deſtruitq̧ in anima omne peccatum. Cap. xiiij.
Quod quilibet tā clericuſq̧ laicus poteſt verā ſapientiā attingere: que ab hoīe moꝛtali nō poteſt edoceri: et de triplici via veniendi ad deū q̄ eſt vera ſapientia. Cap. xv.
De moꝛtificatione interioꝛis hominis et de pꝛimo ⁊ ſecundo gradu eiuſdem moꝛtificationis. Cap. xvi.
De tertio ⁊ quarto gradu moꝛtificationis et ꝙ ad tertiū gradū quies ſolitudo ⁊ ſilentium multū nos habilitāt: ad quartū vero gradū quattuoꝛ ſpecialia requirunt̄ ſicut inferius declaratur. Cap. xvij.

Pars sexta

De quinto mortificationis gradu qui eſt ſui ipſiꝰ plenaria derelictio⁊ ꝙ neceſſe eſt hoīem totaliter ſeipſm̄ derelinq̄re. ſi deſiderat totaliter in deo quieſcere et ꝙ tribꝰ modis pōt qs ſeipſm̄ derelinq̄re. Itē de ſexto mortificationis gradu qui eſt ſui ipſius plenaria trāſcenſio et ꝙ tribꝰ modis in alienationē vel trāſcēſionem mentis abducimur. Cap. xviij.

De ſeptimo mortificatiōis gradu qui eſt deuote mētis in diuīa caligine ſpiritalis introductio. Cap. xix.

Qualiter homo veniet ad cognitionē aīme ſue et de tribus gradibus aſcenſionis ad dictam cognitionem. Cap. xx.

De quibuſdā introductiuis ad cōtēplationē extractis ex diuerſis deuotis tractatibus et precipue ex libro ſoliloquiorum beati auguſtini epiſcopi. Cap. xxj.

De diffinitione contēplationis et ꝙ ꝑ volūtariam paupꝫtatē cōtemplatiuus icipiat et qñ cognoſcat ſe habere ꝑfectionē⁊ ꝙ opteat prius diligenter in meditatiōe⁊ oratiōe exerceri: ꝙ̄ poſſit ꝑtingere ad ꝯtēplationē. xxij.

Item de vita contēplatiua et de diuerſis ꝑtibus cōtēplationis ſeu gradibꝰ ipſius. xxiij.

De tertia parte cōtēplationis ſcđm venerabilē walterū Hilton necnō ⁊ de pluribꝰ aliꝗs informatiōibꝰ et dictis bti Bernardi⁊ bonauēture ad cōtēplationē ꝑtinētibus⁊ de quattuor ꝯtēplationis īpedimentis. Cap. xxiiij.

De cauſis ꝓpter quas cōtēplatiuus reducit ſe in vitam actiuam. Cap. xxv.

Qualis debeat eſſe ꝑlatꝰ et ꝙ ſic ad dei amorem anhelet. vt tm̄ ꝓximorū curā non negligat et econuerſo et ꝙ ſtudeat plus amari ꝙ̄ timeri. Cap. xxvj.

De diſciplia ſeu correctiōe fraterna ⁊ de modo corrigendi et de his que incitare poſſūt ad correctionē libēter recipiendā. Cap. xxvij.

De pace et de eius cōmēdatiōe necnō et qualiter pax fraterna deperdita valeat recuperari et recupata firmiter cuſtodiri. Cap. xxviij.

¶ Explicīunt capitula ſexte partis.
Incipit eadem pars.

¶ De notabili doctrina per chriſtū beate brigitte tradita ad tenendū vitam contēplatiuā et actiuā que per mariā et marthā deſignantur id eſt qualiter homo incipiat et proficiat in vita ſpirituali et virtutibus: vt aſcēdat ad ſūmū gradū ꝑfecti amoris dei et ꝓxi. Cap. j.

¶

Tractatus de vita cōtemplatiua et actiua: libet ꝑmo iſerere duo capitula de ſexto libro reuelationum btē Brigitte extracta. vbi eandem Brigittā chriſtus ſic docet dicendo. Que ſunt vite inq̄t que aſſimulanē Marthe et Marie quas qui imitari voluerit: faciat primo purā cōfeſſionem de oībus peccatis ſuis aſſumēdo veram contritionē pro eis et habēdo volūtatē āpliꝰ peccata nō faciendi. Prima igitur vita quā teſtante dn̄o maria elegit: ducit ad contēplationē celeſtiū. hec eſt enī optīa pars dicta ſalutis eterne. Omnis igitur qui vitā marie tenere deſiderat: ſufficit ei ſolūmō neceſſaria corꝑis h̄ere ſcꝫ veſtes ſine oſtētatiōe: cibū⁊ potum in neceſſitate et nō in ſuꝑfluitate: caſtitatē⁊ ſine delectatiōe praua: ieiunia rationabilia iuxta eccleſie cōſtitutionē. Qui vero ieiunat attendat vt non infirmetur ex irrationabili ieiunio ne ex illa infirmitate oratiōes et ꝑdicatiōes diminuat. ſeu alia bona ex hoc omittat. quibus proximo et ſibi ꝗ ſi prodeſſe poſſet. Diligenter quoqꝫ examinet ſe ne tepidus fiat ex ieiunio ad iuſticie rigorem: vel remiſſus ad opera pietatis ad puniendos rebelles⁊ ad ſubꝗciēdos iugo fidei īfideles opꝰ eſt fortitudine tam corporali ꝙ̄ ſpūali. Ideo oīs infirmus qui magis ad honorē dei ieiunare vellet ꝙ̄ comedere: eque magnā mercedem habebit propter volūtatē bonā ſicut ille qui ieiunat rationabiliter ex caritate. Similiter qui propter obediētiam ſanctā comedit volēs magis ieiunare ꝙ̄ comedere. eandē mercedē habebit ſicut ille qui ieiunat. Secūdo maria non debet gaudere de mūdi honore. nec etiam dolere de eius aduerſitate ſed in hoc gaudeat: ꝙ impꝗ fiunt deuoti ꝙ mundi amatores fiunt dilectores. dei ꝙ boni proficiunt in bono: et decertando in ſeruitio dei fiunt deuotiores. Ex hec etiam doleat qui eſt maria ꝙ peccatores cadunt in deterius ꝙ deꝰ a creatura ſua non diligitur. ꝙ mandata dei contempnūtur. Tercio maria nō debet eſſe ocioſa ſicut nec martha ſed peracto ſompno ſuo neceſſario ſurgat⁊ regraciet deo ex cordis attentione qui oīa ex bonitate ſua creauit. ⁊ ex caritate ſua aſſumendo carnē: oīa receeauit offendẽs ꝑ passionẽ ⁊ mortẽ suã dilectionẽ suã ad hoiem q̃ maior esse nõ posset. Regraciet etiam maria deo ꝓ oibus q̃ iã saluati sunt: et pro oibus qui ĩ purgatorio sũt: et pro his omnibus qui adhuc in mũdo sunt: rogando humiliter deũ. vt vltra vires nõ permittat eos tẽptari. Maria quoq; sit discreta in oratione et in laudibus dei ordinata. Nã si habet necessaria vite sine sollicitudine: debet facere oratiões proliciores. Si vero ĩ orãdo attediatur et accrescunt ei tẽptatiões: potest quidem laborare manibus aliquod op⁹ honestum ⁊ vtile vel ad vtilitatẽ propriam si indiget: aut ad cõmodũ aliorum. Si vero attediatur in vtroq; scz in oratiõe et labore: tũc quidem potest habere aliq̄ occupationẽ honestam vel verba audire edificatoria cũ omni grauitate: omni scurrilitate remota donec corpus et anima abiliora ad opus dei efficiãtur Si vero maria est talis q̄ non habet sustẽtationẽ corporis nisi ex labore tunc faciat orationem breuiorẽ propter opus necessarium et ipse labor ꝑfectio erit: ⁊ augmentũ orationis. Si autẽ maria laborare nõ scit. aut non potest tunc nõ verecundetur. nec ei sit onerosũ mendicare: imo magis gaudiosum q2 tunc imitatur me filiũ dei q2 vt homo ditaretur: me ipsum pauperẽ feci. Si vero maria subiecta est obedientie: viuat secundũ obediẽtiã ꝑlati sui. et duplicabitur corona ei⁹ magis q̄ si eẽt in libertate. Quarto maria nõ debet esse auara sicut nec martha imo largissima. Nã sicut martha tribuit tẽporalia ꝓpter deũ: sic et maria debet distribuere sua spiritualia. Si enĩ maria habet deũ in corde suo carum caueat a verbo illo q̄ multi habẽt in ore suo dicentes. Sufficit michi si iuuare potero animam meã ꝓpriã. Quid michi de operib⁹ ꝓximorũ aut si ego bon⁹: quid ad me quomodo alij viuant. O filia illi qui talia dicunt vel cogitant. si viderent amicũ suũ dehonestari ⁊ tribulari: currerent vsq; ad mortẽ: vt amic⁹ eorum de tribulatiõe eriperetur sic maria faciat. Dolere enim debet q̄ deus suus offenditur ⁊ frater suus qui est ꝓximus suus scãdalizatur. Si autẽ quis incurrat peccatũ: conetur maria inquantũ potest vt ille a peccato eripiatur: attamen cum discretione. Et si propter hoc maria persequatur querat aliũ locum tutiorem: quia ipse dixit. Si vos persecuti fuerint in vna ciuitate: fugite in aliam. Vt autem maria larga sit et pia necessaria sunt ei quinq;. Primo: dom⁹ in qua dormiant hospites. Secundo vestes ad vestiendum nudos. Tertio. cibus ad cibandũ esurientes Quarto ignis ad calefaciendũ frigidos. Quinto medicina pro infirmis id est verba consolatoria cum caritate dei. Domus igitur marie est cor eius: cuius mali hospites sunt omnia illa aduenientia: que conturbant cor ei⁹ scz ira / tristicia / cupiditas / superbia / ⁊ multa similia: que per quinq; sensus ingrediuntur. Omnia igitur ista vicia quando adueniunt: debet quasi tacere sicut illi hospites qui dormiunt ⁊ sicut illi qui sunt in requie. Quia sicut hospitalarius recipit malos et bonos hospites cum patientia: sic maria debet omnia tollerare propter deum ex virtute patientie: et nec in minimo consentire vicijs. nec in eis delectari: sed a corde inquantũ potest paulatim gratia dei cooperante illa remouere. Si autem eã remouere non potest tolleret eam patienter contra voluntatem sciens certissime q̄ ei ꝓficient ad coronam maiorem ⁊ nequaq̄ ad dampnationẽ. Secundo maria habeat vestes quibus cooperiantur hospites. s. hũilitatẽ interiorẽ et exteriorẽ et cõpassionẽ mentis in afflictiõe ꝓximorũ. Si vero maria despiciatur ab hominibus recurrat statĩ ad mentem suam cogitando: quomodo ego de⁹ contẽptus et despect⁹ patiẽter tollerabam: quomodo iudicatus obmutui quomodo flagellatus et spinis coronatus non murmurabam. Attendat etiam maria q̄ non ostendat obiurgantibus se signa ire vel impacientie: sed benedicat persequentibus se: vt videntes benedicant deum: quem imitatur maria ⁊ ipse deus dabit benedictionem pro maledictione Maria etiam caueat vt non detrahat vel improperet molestãtibus se: quia dampnabile est ⁊ detrahere: et detrahentem audire et ex impatientia proximo exprobrare. Propterea vt maria bonum humilitatis et patientie perfecte possideat studeat se incitare seu auisando admonere detrahentes alijs de periculo eorum: et admoneat eos cum caritate verbo ⁊ exemplo ad veram humilitatẽ. Itẽ vestis marie: debet esse compassio. ideo si viderit proximum suum peccare: cõpatiatur ei rogando deum vt misereatur ei. Si vero viderit pati iniuriam si dampna vel cõtumeliam condoleat ei et iuuet cum precibus ⁊ auxilio ⁊ sollicitudine sua apud potentes seculi: quia vera compassio non querit que sua sunt: sed que proximorum. Si vero maria talis est quod non exauditur apud principes nec proficit egressus eius de cella: tunc roget deum obnixius pro afflictis ⁊ deus qui est in ſpectoꝛ coꝛdis ꝓpter caritatẽ rogãtis ꝯuertet coꝛda hominum ad pacem afflicti et aut liberabitur de tribulatione ſua: aut dabitur ei a deo patientia vt duplicetur coꝛona ſua. Ergo talis veſtis ſcilicet humilitas et compaſſio debet ineſſe coꝛdi marie quia nihil ita attrahit in animã deum ſicut humilitas ⁊ cõpaſſio ꝓximoꝝ. Tertio habeat maria cibuꝫ et ꝓ hoſpitibus. Nã graues hoſpites hoſpitantur coꝛ marie quando ſcilicet coꝛ rapitur ex ſe et appetit videre delectabilia terrena et poſſidere tempoꝛalia quando auris deſiderat audire pꝛopꝛium honoꝛem. quando caro querit delectari in carnalibus quando ſpiritus pꝛetendit excuſationem fragilitatis et lenigationem culpe quando accidit tedium boni et obliuio futuroꝛum quãdo opera bona reputantur multa et mala ſunt in obliuione. Contra ergo tales hoſpites opus eſt marie conſilio: et nequaꝙ̃ diſſimulando doꝛmitare. Ergo maria fide animata ſurgat foꝛtiter et taliter reſpondeat hoſpitibus iſtis.

Ergo nolo aliquid poſſidere de tempoꝛalibꝰ ſed habere volo exiguam coꝛpoꝛis mei ſuſtẽtationem. Ergo nec minimum punctum hoꝛarum nec tempoꝛum expendere volo: niſi ad honoꝛem dei. Sed nec attendere volo pulchꝛum ⁊ vile nec vtile carnis et inutile nec ſapidũ guſtui meo aut inſipidum niſi ad beneplacitum dei et anime mee vtilitatem: quia non delectoꝛ viuere per vnam hoꝛam niſi ad honoꝛem dei. Talis ergo voluntas eſt cibus hoſpitum aduenientium et talis reſponſio extinguit delectamenta inoꝛdinata.

Quarto: maria habeat ignem ad calefaciendum hoſpites et ad illuminãdũ eos. Iſte itaꝗ ignis eſt caloꝛ ſpũs ſcti. Impoſſibile quippe ẽ aliquẽ poſſe abnegare ꝓpꝛiã volũtatẽ vel carnalem affectum parentum ſeu amoꝛem diuitiarum niſi ſancti ſpiritus operante inſtinctu et caloꝛe. Sed nec ipſa maria quãtũcũꝗ perfecta inchoare vel continuare valet vitam beatam: ſine ipſius ſancti ſpiritus dilectiões infoꝛmatione vt ergo maria luceat hoſpitibus aduenientibus pꝛimo cogitet ſic Deus ea ratione me creauit: vt ipſum ſup omnia honoꝛarem et honoꝛando diligerem et timerem. Natus quoꝗ eſt de virgine vt viam ad celum doceret. quam imitando ſequerer cum humilitate. deinde moꝛte ſua aperuit celum vt illud deſiderando et veniendo feſtinarem. Cogitet etiam maria et examinet omnia opera ſua et cogitatus et affectus. ſ. quomodo offenderit deum et ꝙ paciẽter deus tollerat hominem. et ꝙ multis modis vocat hominem ad ſe. Tales igitur cogitationes et ſimiles: hoſpites ſunt marie: q omnes quaſi in tenebꝛis ſunt niſi illuminẽtur igne ſpiritus ſancti qui quidem tunc aduenit in coꝛ: quando maria cogitat rationabile eſſe ſeruire deo. quando magis omnem penam vellet ſufferre. ꝙ ſcienter deũ ad irã pꝛouocare: cuius bonitate anima creata eſt et ſanguine benedicto redempta. Tunc etiã coꝛde iſto bono igne habet lucẽ: quãdo animus cogitat et diſcernit qua intentione quilibet hoſpes ideſt quelibet cogitatio aduenit quando coꝛ examinat ſi cogitatio tendit ad perpetuum gaudium: vel ad tranſitoꝛium. ſi nullã cogitationẽ dimittit indiſcuſſã. nullã impunitã nullam ſine timoꝛe. Ergo vt ignis iſte obtineat: et obtẽtus cuſtodiatur: neceſſe eſt vt maria compoꝛtet ligna arida quibus nutriatur ignis iſte. i. diligenter obſeruet carnis motus ne inſoleſcat caro ⁊ apponat oẽm diligentiã vt opera pietatis ⁊ deuote oꝛatiões augeantur: quibus ſpũſſctũs delectatur. Sed ſummopere ſciendum eſt ⁊ cõſiderandũ: ꝙ vbi ignis accenſus eſt in vaſe clauſo nõ habens exitum citius extinguitur et vas frigeſcat ſic ẽ ⁊ cum maria. Si eni ipſa ad nihil aliud velit viuere: niſi vt poſſit facere honoꝛẽ deo: expedit ei vt os eius aperiatur et flãma caritatis eius egrediatur. Tunc autẽ aperiatur os qñ ex caritate feruenti loquendo filios ſpirituales deo generat. Sed diligẽter attẽdat maria ꝙ ibi aperiat os pꝛedicatiõis ſue: vbi boni fiãt feruẽtioꝛes ⁊ mali efficiantur melioꝛes vbi iuſtitia poſſit augeri: et pꝛaua conſuetudo aboleri. Si autem maria non valet pꝛedicare habens nihilominus voluntatẽ ⁊ ſciẽtiã pꝛedicandi faciat ſicut vulpis qui circuiens monticulos inquirit plures loca pedibꝰ ⁊ vbi repperit loca molioꝛa et aptioꝛa ibi facit ſedẽ ſue foſſaꝫ. Sic maria attentet verbis et exemplis ⁊ oꝛationibus coꝛda multoꝝ et qñ inuenit coꝛda aptioꝛa ad recipiendũ verba dei ibi imoꝛetur admonẽdo et ſuadendo que põt. Maria etiã laboꝛet vt conueniens exitus detur flamme ſue: qꝛ quo maioꝛ ẽ flãma eo plures illuminantur et inflammãtur. Tunc aũt flamma habet exitum conuenientem: quando maria nec foꝛmidat vituperium: nec querit laudeꝫ ꝓpꝛiam quando nec timet aduerſa: nec delectatur in pꝛoſperis et tunc acceptum eſt deo qđ maria faciat opera bona tã in publico ꝙ in occulto: quatinus videntes gloꝛificẽt deũ

Sciendū eſt ꝙ maria debet emittere duas flāmas vnā in occulto et aliā in publico hoc eſt duplicē humilitatē habere. Prima ſit in corde interius. Secūda ſit exterius. Prima eſt vt maria cogitet ſe indignā et inutilē ad oīa bona et vt nulli ſe in cogitatione ꝑferat laudari et videri et nō appetat arrogantiā fugiat: deum ſup oīa deliberando et eius verba imitando. Si autē maria talē flāmā emittit ſignis operū: tunc illuminat cor eiꝰ caritate et oīa cōtraria aduenientia vincunt ⁊ faciliter tollerātur. Secūda flāma ſit in publico ſi enī vera humilitas eſt in corde: etiā apparere debet in veſte et audiri ab ore ⁊ perfici operatione. Tunc autē vera hūilitas eſt in veſte: quādo magis eligit maria veſtem minoris valoris ex qua habet calorē et vtilitatē: ꝙ veſtem maioris valoris ex qua habebit ſupbiam et oſtentationē. Nam veſtis que valet modicū et vocat apud hoīes vilis et abiecta: vere pulchra eſt apud deū qꝛ prouocat humilitatē veſtis vero que multo precio emitur et vocatur pulchra deformis eſt apud deū: quia aufert pulchritudinē angelorū id eſt humilitatem. Sed ſi maria ex aliqua rationabili cauſa cogeretur habere habitū modicū meliorem ꝙ ipſa vellet non ꝓpter hoc turbetur: qꝛ ex hoc augetur merces eius. Itē maria debet habere humilitatē in ore. ſcꝫ loquēdo humilia vitando ſcurrilia cauendo multiloquia nō ſubtilizando verba. nō preferēdo ſua ſenſibꝰ meliorū. Si vero maria audierit ſe pro aliquo bono opere laudari. non eleuetur ſed reſpondeat ſic laus ſit deo: qui dedit omnia. Quid enī ego ſum. niſi puluis ante faciem venti: aut quid boni a me: qui ſum ſicut terra ſine aqua. Si vero maria vituperatur nō contriſtetur: ſed reſpōdeat ſic. Dignū eſt quia totiens in conſpectu dei peccaui et nō penitui maioribus enī afflictionibꝰ digna ſum. Idō rogate ꝓ me vt tolerando opprobria tēporalia fugiā ſempiterna. Si vero maria ꝓuocetur ad iram ex improbitate ꝓximorū: caueat diligenter ne ſoluat linguā reſpōſionibꝰ indiſcretis: qꝛ irā ſepe ſuperbia comitat. Ideo conſiliū eſt: vt adueniente ira et ſuperbia cōprimantur labia tanto tempore quouſqꝫ voluntas petere poſſit auxiliū a deo paciendi ⁊ deliberat quid ⁊ qualiter reſpondēdum ſit vt vincere poſſit ſeipſum: qꝛ ira tunc mitigatur in corde: et homo valet ſapienter inſipientibus reſpondere. Scito etiā ꝙ diabolꝰ multū inuidet marie qui ſi eam impedire nō poteſt per tranſgreſſionē mādatorū dei: tūc excitat eā ad facilitatē magne ire aut ad diſſolutionē vane letitie aut ad vba diſſoluta et iocoſa. Ideo maria ſemper auxilium petat a deo: vt oīs eius locutio et operatio ad eo regantur: et ad eum dirigātur. Itē maria habeat humilitatē in opere: vt nihil faciat cauſa terrene laudis: nihil attemptet nouū nihil humilitatis erubeſcat in opere. Fugiat ſingularitatem oībus deferat: in omnibus reputet ſe indignam. Itē maria eligat magis ſedere cum pauperibus ꝙ ſedere cum diuitibꝰ. Magis obedire: ꝙ preeſſe magis ſilere ꝙ loqui magis eſſe ſolitaria ꝙ cum potentibus et parētibus conuerſari. Maria quoqꝫ odiat ꝓpriā voluntatem: mortēqꝫ ſemper ſuā meditetur. Non ſit curioſa: non murmuratrix non obliuioſa iuſtitiarū dei affectionū ſuarū. Maria quoqꝫ ſit frequens ad cōfeſſiones: ſolicita in tēptationibus ſuis. Deſiderans ad nihil aliud viuere. niſi vt honor dei ⁊ ſalꝰ animarū augeatur. Itē maria que taliter. ſicut iam ſupradictum eſt affectata eſt. ſi eligatur in martham et obediens ex caritate dei ſuſcipit regere animas multorum: dabitur ei duplex corona ſicut ꝑ ſimilitudinem oſtēdi tibi. Dominus quidam erat potēs habēs nauē oneratam mercimonijs ꝓcioſis: qui dixit famulis ſuis. Ite ad portum talē: et ibi erit michi lucrum magnum et fructus gratioſus. Si inſurgunt venti laborate viriliter et non attediamini: quia merces veſtra erit magna. Igitur famulis nauigantibus preualuit ventus intumuerūt procelle et nauis quaſſata eſt grauiter. Tunc autē gubernator nauis timuit et omnes deſperabant de vita: et conduxerunt venire ad vnum portum quo flauit eos ventus et non ad illum portum quem eis dominus deſignauerat. Quod audiens vnus famulus fidelior et ingemiſcens. ex zelo amoris domini feruens arripuit violenter gubernaculum nauis. et viribus perduxit nauem ad portum quem dominus volebat. Igitur homo iſte qui ſic violenter nauem perduxit ad portum maiori mercede pre aliis eſt remunerandus. Simile eſt ergo de ꝑlato bono qui ꝓpter amorem dei et pro ſalute animarū. ſuſcepit onꝰ regiminis. non curans de honore: quia dupliciter mercedem habebit. Primo. ꝙ particeps erit omnium bonorum eorum quotquot perduxit ad portum. Secundo. ꝙ gloria eius augebitur ſine fine. Sic erit ecōtra de illis qui ambiunt honores et prelationes Erunt quippe participes omnium penarū et peccatorũ eorum quos ſuſceperũt regere. Secundo ꝙ confuſio eorum erit ſine fine. Nã prelati qui ambiunt honores ſimiliores ſũt meretricibus ꝙ̃ prelatis: q2 decipiunt aĩas malis exemplis ſuis et verbis et indigni ſũt vocari maria vel martha niſi ſe penitẽtia emendent. Quinto maria debet medicinã dare hoſpitibus ſuis id eſt eos letificare verbis bonis quia ad omnia que euenire poſſent, ſiue ſunt leta ſiue triſtia ſic dicere debet. Ego inquiens volo quicquid me deus velit velle: et eius voluntati parata ſum obedire etiã ſi irem in infernũ. Nam talis voluntas eſt medicina contra aduerſitatẽ cordis: q2 hec voluntas eſt delectatio in tribulatione et tẽperamẽtum boni in proſperitate. Sed quia maria multos habet inimicos: ideo continue faciat confeſſionẽ. Nã ꝙ̃diu ſcienter moratur ĩ peccato habens copiã confitendi et negligit vel nõ attendit: tunc magis apoſtata dicenda eſt coram deo ꝙ̃ maria.

¶De quinq; notabilibus a marthe precipue obſeruandis. Cap. ii.

A SCito ait dñs ieſus ad beatã Brigittã ꝙ licet pars marie optima ſit tamẽ nõ ideo pars marthe mala eſt: immo laudabilis et beneplacens deo. Ideo dicam tibi nũc quomodo martha inſtitui debet. Ipſa quippe debet habere ſicut maria etiam quinq; bona. Primo fidem rectam eccleſie dei. Secundo: ſcire precepta deitatis: et conſilia euãgelice veritatis: et illa debet pficere corde et operatione. Tertio: cohibere linguã ab omi verbo malo quod eſt contra deũ et proximum: manũ ab omni illicita et inhoneſta operatione et animũ debet continere a nimia cupiditate et delectatione ſcire quoq; cõtẽtari de cõceſſis et ſuperflua non deſiderare. Quarto: perficere opera miſericordie rationabiliter et humiliter: vt propter confidentiã illorũ operum in nullo offendat deum. Quinto diligere deum ſuper omnia: etiam plus ꝙ̃ ſeipſum ſicut fecit maria. Nam ipſa gaudenter dedit ſeipſam inſequendo verba et opera mea: et poſtea dedit oĩa bona ſua ꝑ amore meo Et ideo faſtidiuit temporalia et querebat celeſtia. Ideo patienter ſuſtinuit omnia et de aliis ſicut de ſe ipſa curabat. Ideo ſemꝑ cogitabat caritatem meam et paſſionem meã et letabatur in tribulationibus et ſicut mater diligebat vniuerſos. Ipſa etiam martha ſequebatur me quotidie nichil deſiderans niſi audire verba vite. Ipſa quoq; compatiebatur dolentibus conſolabatur infirmos neminem maledicens: ſed diſſimulans improbitates proximi et pro omnibus orans. Omnis ergo qui caritatem deſiderat in vita actiua ſequi debet martham diligendo proximũ vt obtineat celum: ſed non fauendo vitiis eiꝰ fugiat autem laudẽ propriam et omnẽ ſuperbiam et duplicitatẽ iram quoq; et inuidiam non debet ſeruare. Sed nota ꝙ martha rogans pro fratre ſuo lazaro mortuo prior venit ad me ſed non reſuſcitabatur frater eius ſtatim: ſed venit poſtea maria vocata: et tũc propter ambas ſorores frater reſuſcitatꝰ ſic etiam eſt in ſpirituali vita. Nam qui perfecte deſiderat eſſe maria debet prius eſſe martha laborando in honore meo corporaliter et ſcire debet prius reſiſtere deſideriis carnis et tẽptationibus diaboli obuiare et poſtea poteſt cum deliberatione aſcendere ad gradum marie. Qui enim non eſt probatus et temptatus et qui non vicerit motus carnis ſue: quomodo poteſt iugiter celeſtibus inherere. Quis vero eſt frater mortuus marthe et marie niſi operatio imperfecta. Nam multotiens operatio bona ſit indiſcreta intẽtione et indeliberato animo: et ideo remiſſe et tepide procedit. Sed vt operatio bona ſit michi acceptabilis reſuſcitatur et reuiuiſcit per martham et mariam id eſt quando proximꝰ ſincere diligit propter deum et ad deum: et ſolꝰ deus deſideratur ſuper omnia: et tunc omnis bona operatio hominis beneplacita eſt deo. Ideo ego dixi in euangelio: ꝙ maria optimam partem elegit. Nam pars marthe tũc bona eſt: quando dolet de peccatis proximorũ. Eſt quoq; pars marthe tunc melior quãdo laborat quomodo homines ſapiẽter honeſte viuant et ſubſiſtant et hoc facit propt ſolius dei dilectionem. Sed pars marie optima eſt: quando ipſa ſola celeſtia et animarũ lucra contemplatur. Tunc quoq; deus domum marthe et marie ingreditur: quando mens repleta bonis affectionibus et peccata eſt a ſecularium tumultibus deũ quaſi preſentem ſemper cogitat: et in eius dilectione non ſolum meditatur ſed laborat die ac nocte. huiuſq; in reuelationibus ſuperius memoratis.

¶Quod actiue vite due ſũt partes: et quod inter illas vita contemplatiua ſit media: et quod neceſſe ſit actiuam vitam precedere contemplatiuam. Capitulum. iii.

ACtiue vite ſicut ex beati Bernardi dictis colligi poteſt due ſunt partes. B

Prima pars: quia quis ſe exercet ad ſuā principaliter vtilitatem corrigendo ſe et emēdando a vicijs et informādo virtutibus. Et iſtud idem fit ſecundario ad vtilitatē etiam proximi per opera iuſticie et obſequia pietatis et caritatis. Secunda vero pars actiue vite eſt quando quis principaliter ſuū exercitiū confert in vtilitatē proximi: Quis etiam ad ſuum maius meritum vt alios regendo docendo et adiuuando in animarū ſalutem: vt faciunt prelati predicatores et huiuſmodi. Et inter has duas partes actiue vite: eſt vita cōtemplatiua. vt iſte ſit ordo ſcȝ ꝙ primo quis ſe exerceat et laboret in orationeȝ ſacrarum ſtudio litterarū et alijs operibus bonis et obſequijs in conuerſatione cōmuni corrigendo ſe a vicijs ⁊ acquirēdo virtutes. Secūdo quieſcat in contemplatiōe: ſolitudinē mētis querens et ſoli deo vacans toto poſſe. Tertio ꝑ dicta duo exercitia virtutibus et vera ſapientia imbutus et illuminatus ⁊ feruidus effectus ad aliorum ſalutē intendat. Primo igitur oportet ꝙ i actiua ſcȝ in ꝑma ꝑteci⁹ mēs expurgetur depuretur et roboretur per exercitia virtutum. Deinde in cōtemplatiua iformetur illumineturet inſtruatur. Poſtea cōfidenter poteſt ad aliorum profectus exire et ipſos adiuuare. Quod autē iſte ſit ordo beati Bernardi dictis declaratē dicēns. Hec due ſorores martha et maria id eſt operatio ⁊ intellectus exceperunt ieſum. Sed quid eſt ꝙ intrante eo domū martha excipit diſcurrit miniſtrat maria vero ſecus pedes ſedens ingreſſū in eius verbum cor ſuſpendit: niſi qr pri⁹ eſt actio poſtea vero contemplatio. Quiſꝗs enim ad intelligentiā peruenire deſiderat: ꝓfecto neceſſe eſt vt prius per opera bona ſe diligenter exerceat ſicut ſcriptum eſt. Fili concupiſcens ſapientiam conſerua iuſticiā et deus prebebit eam tibi. Et alibi a mandatis tuis intellexi: vt ſcias niſi obedientia mandatorum cōtemplationis guſtū penitus nō deberi. Non ergo putes de proprio amore quietis ſancte obediētie actibus ſeniorū ve traditionibus preiudiciū vllatenus faciēdū. Alioquin nō dormiet tecū ſpōſus in lectulo vno illo preſertim quē tibi pro obediētie florib⁹ cicutis atqꝫ vrticis īobediētie aſperſiſti. Propter quod non exaudiet orationes tuas: vocatus qr non veniet. Nec enim dabit inobediēti copiā ſui tantus obediētie amator vt pati⁹ mori ꝗ̄ non obedire maluerit. Miror quo⁹ ꝗ valde impudentiā aliquorum qui inter nos ſunt: qui cum omnes nos ſua ſingularitate turbauerit: ſua ipatiētia irritauerint: et ſua inobedientia cōinquinauerint: audent nihilominus ad tam fedū cōſcientie ſue lectulum oīm orationū inſtantia totius puritatis deū inuocare. At cum extenderitis ait manus veſtras auertam oculos meos et cū multiplicaueritis orationē non exaudiā. Quid enim lectulus non eſt floridus magis autē ⁊ putridus eſt: et tu illuc regē glorie trahis. Ad pauſandum hoc facis: an ad cauſādū. Parce ergo tu tota die expandere manus tuas ad deū qui fratres tota die moleſtas: vnanimitateȝ ipugnas: ab vnitate te ſeparas. Et quid vis me facere inquis. Profecto vt primo quideȝ emundes conſcientiā ab omi inquinamento ire et diſceptationis et murmuris et liuoris ⁊ quicquid omnino aduerſari cognoſcitur aut paci fratrū. aut obediētie ſeniorū, de cordis habitaculo eliminare feſtines. Deinde etiā circūdare tibi flores bonorū quoqꝫ actuū ⁊ laudabilium ſtudiorū atqꝫ odoramenta virtutum id eſt quecunqꝫ ſunt vera / quecūqꝫ ſctā / quecunqꝫ iuſta / quecunqꝫ amabilia / quecūqꝫ bone fame / ſi qua virtus / ſi qua laus diſcipline. Hec cogitare his in te exercere curato. Hinc etiam idem Bernardus alibi ait. Seminate vobis ad iuſticiā metite vobis ſpem vite et tunc demū illuminate vobis ait lumē ſcientie. Vltimā poſuit ſcientiam tanꝗ̄ picturam que ſtatum habere nequeat ſuper inane. Et illa duo premiſit: et ſubiecit illi tanꝗ̄ ſi ſolidum aliquid picture ſubſterneret. Securus iam intendam ſciētie ſi vite prius ꝑ beneficium ſpei ſecuritateȝ accepero. Tu ergo ſeminaſti tibi ad iuſticiam: ſi ex vera noticia tui euigilaſti timere deum tenerrime humiliaſti fudiſti lachrimas: elemoſinas perfudiſti: ceteriſqꝫ te pietatis actionibus mancipaſti. Si vigilijs et ieiunijs afflixiſti corp⁹ ſi pectus tunſionibus celos clamoribus fatigaſti hoc ſiquidem ſeminare eſt ad iuſticiā. Semina ſunt bona opera bona ſtudia ſemīa lachrime ſunt. hec Bernardus.

¶ De via purgatiua in qua neceſſe eſt vt quilibet diligentiſſime ꝑ vnum vel duas mēſes vel amplius prius ſe exerceat ꝗ̄ contemplationi intendat. Cap. iii.

Cum ſcriptū ſit iuſticia ⁊ iudiciū preparatio ſedis tue: oportet ꝙ aīa que per mentis affectū ad perfectam ſponſi celeſtis vnionē peruenire deſiderat: primo purgetur: hoc eſt vt primo de ſeipſa iudiciū ⁊ iu ſticia fiat vt ſicut ſe a creatoꝛe ſuo auertendo ſicut fit in omi peccato moꝛtali ipſum cōtempſit creatoꝛē pꝛo creatura lamētabiliter relinquēdo ſic ipſa totaliter humilietur quātinus humiliatio eius in tantū eius clemētiā pꝛouocet: inq̄tū ipſius cōtemptus diuinam ſententiā cōtra ſe in peccatis anterioꝛib⁹ pꝛouocauit. Opoꝛtetq̧ ꝙ ibi ſit iuſticia vt illa anima que aliquādo dilectionē creatoꝛis pꝛo dilectione creature peccatis ſuis exigētibus cōmutauit ꝙ in tantum doleat vel ſaltem ſe non dolere doleat: vt diuine iniurie ſecundū eius iudiciū videatur aliquaten⁹ ſatiſfactū: ſecundū illud ꝗ̄tum gloꝛificauit ſe ī delitijs ſuis: tantū et vos date illi toꝛmentū et luctū vt ſcđm regulā artis medicine per duo cōtraria curetur ſcȝ vt per humilitatē cōtra pꝛiſtinum cōtemptū et per doloꝛē de peccatis cōtra pꝛiſtinā delectationem quaſi naſcens denuo illi qui eſt ſūma maieſtas ⁊ indeficiens bonitas per vnitiuū glutinum ardentiſſimi amoꝛis vniatur. Dicēdum eſt ergo quomodo humiliatio et doloꝛ de peccatis quadā neceſſitate congruēte acquiratur: ⁊ licet hec via purgationis puerilis aliquibus videatur tamen niſi per ipſam mens circa diuina negociari accedens ſollicita ⁊ attenta pertranſeat nunq̄ȝ in pꝛeſenti vita ad cognitionem de diuinis nec ad ardoꝛem vnitiui amoꝛis pꝛactice poterit accedere. Hic ergo anima ſe debet hūiliare vt ſcȝ pꝛimo recolat peccata ſua in aliquo loco occultiſſimo ⁊ maxime in ſecreto noctis ſilentio et maioꝛa ſuccincte: ne diabolus ſibi inſidias inferat ad delectationem: vnde obtinere debuit medicinam. Dirigatq̧ faciē ſuam ad celum: ⁊ ſic pꝛout pōt maioꝛa peccata ſua vſq̧ ad decem vel .xij. coram deo recolat quaſi ipſi deo loquendo cuomet ⁊ enumerando ſuſpiret ipſum deum in omnibus exaltando: ⁊ ſe in omnibus depꝛimendo ꝓut poterit. Dn̄e ieſu xp̄e vel quocūq̧ modo melius ſibi placuerit: ego ſum ille pctōꝛ nequiſſimus miſeris īfelicioꝛ nequiſſimis abhominabilioꝛ qui tuā maieſtatē ī tot et in tātis offendi: vt illa enumerare nec ſciā nec ſufficiā ſicut ⁊ arena maris q̄ pꝛe multitudine numerari nō poteſt. Et tunc ſuſpiret et gemat ꝓut efficaci⁹ poterit. qꝛ ſicut lima operatur in ferro vt in qualibet ipſi⁹ ſingulari ꝯfricatione aliquid de ipſius ferri rubigine expellat. Hic q̄libet ſuſpiriū vel gemitus aliquid de rubigīe pctī etiā poſt īfuſionē gratie relicta eliminat: ⁊ ſic magis ac magis aīa ſe purgans ad ꝑcipiēda que ratio non inueſtigat vel īt̄ellectus ſpeculat diuino ſubſidio eleuatur. Et vbi intētius delectatione cōſtringat animus ad ſui ꝯfuſionē ⁊ hūiliationē: diuina bñficia: Pꝛio ī gñali. Scđo ī ſpeciali attētiſſime coꝛā deo ꝓut meli⁹ poterit ſibi ingrato collata diuinit⁹ recoꝛdetur iuxta hūc vel cōſimilē modū. Dn̄e ieſu xp̄e tu me ad ymaginē tuā creādo cū nihil antea eſſem in tā nobile eē pduxiſti: vt te venerer ⁊ gloꝛ in pñti ⁊ te poſtea facie ad faciē ꝯtēplarer in gloꝛia: ⁊ tamen ego ingrat⁹ in tm̄ ꝓuocaui diſtrictū iudiciū tuū: vt niſi mihi miſericoꝛditer ſubuenias magis nō naſci q̄ȝ ad lucē pñtis vite pduci mihi miſerrimo ꝓfuiſſet. Quid igit̄ dn̄e ieſu ego miſer faciā vbi fugiaȝ vbi apparebo qd dicet. Aīa mea oī bono aridiſſima: qd dicā ī die iudicij: qd rn̄debo cū nil boni an̄ te pferā. Scđo recoꝛdet bñficiū īcarnacōis ſic dicēdo. Dn̄e ieſu xp̄e rex angeloꝝ tu teipſū ꝑ me ī tm̄ adnihilaſti ꝙ hō ⁊ fraternē nō ſolū fieri voluiſti: ſed etiā ultas miſerias ⁊ pegrinatiōes noſtri itineris ad ſolitudinē cuiuſdam pauperis humiliter ſuſtinuiſti q̄ etiam veniſti non miniſtrari: ſed miniſtrare. ⁊ ego domine iheſu non me humiliando: ſed tantum impudenter extollendo. tuam maieſtatem contempſi in miſerias huius vite momentaneas te fontem totius beatitudinis commutando. Quo ergo fugiam vel quid dicam. aut quid faciam. Deinde recolat beneficium dominice paſſionis ſic dicendo. Domine iheſu dulciſſime non tibi ſufficit ꝙ in tantum teipſum inclinares vt manens de⁹ carnis moꝛtalis humanitatem aſſumeres: ſed inſuper pꝛopter vniuerſoꝛum moꝛtalium miſerias ſubleuandas tam dira verbera tam innumerabilia vulnera toleraſti. vt a planta pedis vſq̧ ad verticem non eſſet membꝛuꝫ in toto coꝛpoꝛe tuo quod nō ſanguine tuo ſacratiſſimo ſpargeretur. Nā vulnera ſenſibilia ſacratiſſimi coꝛpoꝛis tui ſicut ex reuelatione cuidam deuote facta patet fuerunt quinq̧ milia quadꝛingēta ⁊ ſexaginta quinq̧. Hec iccirco ad lectoꝛis memorationē reuoco. vt tanto magis domino noſtro cōpaciamur. quanto maioꝛem afflictionē ⁊ plura vulnera ſcimus eum ꝓ redemptione noſtra perpeſſum. Dicat ergo lectoꝛ domino ſuo iheſu. Quid ergo faciam ego miſerrimus. qui non ſolum tue moꝛtis ſum cauſa. ſed ⁊ tue paſſioni ingratus exiſtens, nec tibi compacioꝛ. ſed cotidie peccata peccatis adijciendo te ꝓuoco vt digno iudicio deberet cōtra me pugnare totus oꝛbis terrarū altiſſimo celi cardine vſq ad vltimū centrū inferni. Tunc q cogitet de paſſione dñi aliquantulū: vt per vulnus lateris vſq ad cõtractū diuinitatis occulte latentis interius per experimentum amoris attingere mereatur. Hec ei tria beneficia ſcz prime creationis & dñice incarnationis atq ipſius paſſionis: que nõ tantū ſibi ſed et omnibus alijs altiſſim⁹ contulit in quantū ſunt generaliora in tantū maiorem indicant diuinã clementiã. Poſtea cogitet: ſpeciali que ſibi non oībus alijs pater totius miſerationis cõtulerit. Primo iuxta hunc modum. O dñe ieſu q multos digniores potentiores & meliores reliquiſti in miſerijs vanis et voraginibus inuolutos: et me de tenebris miſerie cõuocaſti ad tuã incõmutabilẽ claritatem. O dñe ieſu quid boni feceram ego vt dimitteres eos et me in oībus bonis aridum eligeres. O dñe ieſu quanto te pro hiis & alijs beneficijs perfecte diligam. Poſtea recolat aliud beneficium ſic dicendo. Nunquid non peccatū eſt cauſa dulciſſime ieſu quare peccatores ardorib⁹ ſempiternis puniũtur i inferno. Multi igitur ſunt vel eſſe poſſunt: q nũq de cetero te videbunt vel miſericordiã obtinebunt: qui nunq peccauerũt tãtũ qtũ ego et tamẽ me nõ meis meritis: ſed dono tue miſericordie gratuito ad gratie gradũ in preſenti vocas et ad premia eterne beatitudinis in futuro. Si aũt is qui hec legit vocat⁹ eſt ad religionẽ de tanto beneficio tanto magis deo regratietur quanto magis in religione ex dei dono ſenſit ſe profeciſſe. Si aũt q abſit i ea nõ ſolũ irreligioſe ſeu imperfecte verũ etiam & deſidioſe vixiſſe ſe meminit: ſumme inde doleat: quia ſicut ſuperius in quarta pte. cap. xix. dictũ eſt venire ad religionẽ ſumma pfectio eſt: ſed non perfecte in ea viuere: ſumma dãpnatio eſt. Iam igit per recordationẽ pctõr & beneficiorũ diuinor vtiliter confuſus: viã humiliationis incipiat ſic dicendo O dñe ieſu: vel O dulciſſime pater & dñator vite mee: nõ poſſum tibi ſatiſfacere de malis que coram te miſerabiliter pperpetraui nec poſſum retribuere beneficia que mihi miſerrimo contuliſti. Quid ergo dicam? Latronẽ ſuum interfice: ſed ſi hoc propter tuã miam nõ vis quod merui adimplere: qz meipſum interficere non debeo: me quaſi latronẽ reddo tibi perpetuum ſeruientem a te amplius non receſſurum. Et tunc proſternat ſe in faciem & quantũcunq poterit ſe humiliet ſeipſum deprimendo: & altiſſimũ offenſum exaltet: veniã ab ipſo humiliter petens ſicq dicat. O dñe ieſu xpe bone & piiſſime miſericors & dulciſſime miſerere mei pctõris quẽ tuo precioſo ſanguine redemiſti. Et dicat quinquies ita quod quodlibet verbũ vnũ ſaporem generet in corde ſuo. Et tunc de neceſſitate oportet q piiſſimus pater videns ipſum ſic coram ſe humiliatum: dolorẽ ei de pctis conferat: vel ſaltẽ dolorẽ quod non dolet. Poſtea inuocet beatam virginẽ mariã ſic dicendo. O dulciſſima virgo maria ſubueni mihi peccatori: tu que es miſericordiſſima que etiam pre alijs pauperes exaudis libentius: exaudi me dña pauperẽ ad te clamantẽ vt per te dña valeam promereri veniã de pctis meis: gratiã deuotionis cõpunctionis & recognoſcendi vt debeo beneficia creatoris mei: tu q es amantiſſima poſt deũ: necnon & potentiſſima atq benigniſſima per quã angeli reparantur: aie ſalue ſiunt quã clamante pro aliquo tota celeſtis curia pariter cõclamabit. Tu igitur que es regi amantiſſima: que etiã ipſum ſacris portaſti viſceribus: queſo vt ſacratiſſimis vberibus tuis quibus ipſum lactaſti ſibi oſtenſis illũ glorioſiſſimũ filiũ tuũ dñm noſtrũ ieſum xpm roges materne: vt ego miſerrimus peccator ad ei⁹ accendes deſideriũ et amorẽ vt ſolũ in ipſo et non in alio anima mea requieſcat Amen. Deinde iterũ conuerſus ad dñm ſic concludat ſeu faciat finem O vnigeniti patris vnigenite ieſu chriſte qui cum eſſes de⁹ equalis patri ac ſpiritui ſancto homo fieri dignatus es: ac etiã pro ſalute noſtra occidi. Reminiſcere igitur dulciſſime iheſu precioſi ſanguinis tui: et dele reatũ totius vite noſtre & qui perferre dignat⁹ es ſputa: probra: flagella: colaphas: alapã: ſpineã coronã: crucẽ: fel: acetũ: lanceã: mortẽ: & ad vltimũ ſepulturã miſerere nobis miſeris famulis tuis pro quib⁹ hec paſſus es: celeſtiſq regni nobis tribue beatitudinẽ: vt qui venerando tuã paſſionẽ inclinamur reſurrectionis tue gaudijs ad celeſtia ſubleuemur. Qui vi. & reg. Si quis autẽ per ea que in hoc capitulo dicta ſunt dolorẽ de peccatis non poſſit quo ad effectum cõſequi nihilominu⁹ qualibet die vel nocte vnã horã capiet in qua ſuccincte ſe exerceat ſicut iã dictũ eſt: qz creatori ſufficit qñ homo facit hoc q in ſe eſt. Et notandũ q ipſe dñs pſeuerantiã hois probare volens qñq ita ſe ſubtrahit: vt licet quis promiſſa opere adimpleuerit: nullũ tñ de peccatis dolorẽ: nihilq cõſolationis inueniat: quatinus & eius pacientia ad tempus per ſuſtinentiã diuinam comprobetur & vt ſibi poſtea amplior conſolatio et de peccatis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] A Quilibet [illegible] [illegible] ad perfectionem [illegible] aſcendere cupiens. Prio ſe [illegible] exercent non ſolū per bonum menſem vel annos: ſed etiā [illegible] temporum conſcientie de venia ſuo ſentit. Hinc Macha⁹ [illegible] [illegible]. [illegible] longo tempore quis penituerit: ſi tñ adhuc [illegible] conſcientiā de venia ſuo ſentit ſciat ſine dubio q̄ perfectam penitentiā nōdū egit. Habere ergo ſunt ei lacrime panes die ac nocte: quia niſi prius fletibus ac ſuſpiriis ſe afficiat ad dulcedinem contemplationis ſe peruenire nō poſſe cognoſcat y velle.

¶Quod tria ſunt que inducunt hoīem ad contemplationis quietē ⁊ q̄ ſeru⁹ dei debeat non aliter cogitare loqui et operari q̄ ſi deuz videret ſemperq̄ de ſua virtute deſperans ⁊ dei pietate confidens et quod in ſpiritualibus aſcenſu non ſit deſcendendum. Cap. v.

Si ad contemplationis quietem aſcendere volueris: in te tria ſtudeas radicare. B De primo horū triū in precedenti capitulo tractatum eſt: ſcʒ vt q̄tum tuā conditionem oſtenderis et a te ⁊ ab aliis quotidie oſtendatur recognoſcas ⁊ de tuis peccatis intime doleas: niſi ſcʒ tantū tibi compunctionis abundanter ſi potes quotidie lacrimeris ⁊ hec cogitās magis triſtari deſideres q̄ gaudere cernens q̄ non ſumus in ſtatu letitie: ſed meroris. Magnū eſt eni ſi deū noſtrū ſibi grauiter offenſum noſtris [illegible] poſſumus toto tēpore vite noſtre plorando placare. De hac cōſolatione debem⁹ diligere in preſenti ſemꝑ ⁊ noſtras ⁊ primo ꝓ iniquitates deplorare et ipſe dñs benigniſſimus aie ſic fideliter in amaritudine exiſtenti poſt lacrimationē ⁊ fletū exultationē infundet. Nec eni deus dñm tam nobilē in aliqua domo hītare: niſi quā mundiſſimā inuenerit: ⁊ cū omni diligentia lacrimis expiatā. Secūdū eſt vt [illegible] ꝑtū poſſis chriſti compati paſſioni et vbiq̄ eam tecum circumferre in corde. Niſi enim cōpatiendo nouerimus pati ſecū non poterim⁹ in [illegible]. Si eni paſſionē ſuā bene fueris meditatus et multū intraueris latus ei⁹ cito venies ad cor eius. Nuſq̄ eni ad cōtemplationis dulcedinem niſi per iſtud oſtium voluerit intrare fures ſe reputet ⁊ latronē. De qua videlicet chriſti paſſione meditanda plenius ſuperius in quīta pte cap. xx. dictum eſt. Tertiū eſt vt nihil poſſidere cupias niſi deū ⁊ quicq̄ niſi deū habueris: aut oblatū tibi fuerit [illegible] videris [illegible] [illegible] audieris debes [illegible] [illegible] ſolus ad currere. C In deo ſtabilias mentem tuam et ſolus ſoli iungaris. Tunc in auribus tuis melos [illegible] ſue reſonabit theſauros ſapientie ſue reuelabit mellifluā [illegible] exhibebit. Ac ꝑ delicias nō poteris ſuſtinere ⁊ tuis te [illegible] amplexibus: nimia dulcedine abſorberis. Et ſciendum q̄ ſeruus dei [illegible] deberet nec aliud nec aliter cogitari loqui et operari quam ſi deū facie ad faciē videret. D Nec ei dubiū eſt q̄ ſic eſt nobis preſens deus et ſic nos videt deus: ſicut ſi eſſemus in celo. Et iō quamuis eum non videamus ex quo ſcim⁹ eum eſſe iuxta nos et etiā intimis cordis nr̄i: ꝓpterhoc nō debemus plus vel min⁹ vel aliter loqui vel facere quā ſi ſemꝑ videremus eū. Tātū ei timeret ſeruus impatoris ſi ſciret q̄ impator eſſet iuxta eū et videret eum quāuis ipſe non poſſet impatorē videre, quantum timeret ſi ipſe imperatorē videret imo forſitā magis. Si igitur quis ſciret ſe videri a dño ſuo et tñ dominum videre non poſſet tunc multum timeret. Quanto ꝗ magis dñm deū noſtrum timendo quia nobiſcum et in nobis q̄ omnia intuetur: debemus moueri ſemꝑ timore et [illegible] et deuotiōe et amore eius [illegible] [illegible]. Mirum eſt certe quo modo ſic modica ſcintilla ſicut eſt cor meū non abſorbetur totaliter ab immēſa bonitate diuina: et quomō non ſeruus dei amore ſui dñi ſemꝑ inebriatus incedat. Hoc credo fieret ſi ille bonitati immēſe vellet applicare cor ſuum. Vnde de hoc non dubitet aliquis q̄ quanto magis illi bonitati immēſe vellet applicare cor ſuum, tanto melior et ꝑfectior eſſet. Et qui in ſummo applicare poſſet, vt penitus oblitus omnium preter ipſū toto animi conamine in ipſum tēderet: ibiq̄ quieſceret, non ſtatim a tanto [illegible]: tunc credo q̄ abſorptus dulcedine conſummaretur in ſtatu. Nunc inter conſolationes et tribulationes, vituperia, et honores blandimenta ⁊ opprobria: inſenſibilis ptrāſiret nichil ſentiens preter deum: ſolum ſuum affectans honorem. Tunc cōprehenſor dici poſſet: potius q̄ viator beat⁹ nō miſer: angelus non homo non peccator: ſed ſanctus. Et ſi ad hoc pertingere cupis o homo: hanc breuē teneas regulam. Quicūq̄ vult eſſe cōſūmat⁹ in ſtatu: debet de ſua virtute totaliter deſperare: ⁊ plenarie ſe cōmittere in manibus pietatis immenſe toto corde cōfidat de ipſa nihil q̄ quantum in ſe eſt: omittens de conſu gentibus [illegible] [illegible] poteſt [illegible] nere ad ſui [illegible]. [illegible] per contemplationem ad ſummitatem [illegible] dei vult venire: hoc attendat ut nunquam quieſcat dum vigilat: ſed ſemper per [illegible] elevationem aſcendat. Nam in iſto aſcenſu [illegible] quieſcere eſt. Et qui quieſcere vult fatigatus nec poſtea ſic bene aſcendere poteſt: immo contingit aliquando quod cum quieſcere vult in tantum fatigatur: ut amplius nullo modo aſcendere poſſit. In aſcenſu enim montis materialis: quia caro infirma eſt quietem interpoſitam requirit. Sed in aſcenſu montis ſpiritualis: quia ſpiritus promptus eſt contrarium requiritur: ut ſcilicet non quieſcat ſpiritus: ſed dum fatigatur: tunc aſcendere debet velocius currere fortius et recencior fiet et avidior et audacior ad maiora et ſibi levius apparebit et delectabilius et ſuavius et dulcius gradietur non quieſcere eligens pro quiete. Et ideo ſtulti ſunt et quid ſit contemplatio inexperti qui cauſa reſumendi vires quieſcunt. Nunc habeant pro certo: quod in illa quiete vires non reſumunt: ſed potius vires diſpergunt. Unde ſi fortiter currit animus contemplantis tunc ſuave eſt ei. Si plane vadit incipit fatigari [illegible] deficit vires diſpergit. [illegible] non eſt aliud niſi ſine quiete cum [illegible] aſcendere in montana cum feſtinatione. Si quis capere hoc non poteſt: ſed vult quieſcere: et tamen aſcenſum in deſiderio habet: hoc [illegible] [illegible]. Quis non valeat hijs que dicta ſunt adequari: ſaltem ut ſaltem modum aſcendentium materialiter non deſerat. Nam qui materialiter in montem aſcendunt et in medio fatigati volunt quieſcere non deſcendunt ad quieſcendum in valle: quia ſic ad ſummitatem nunquam venire poſſent et ſtultiſſimi reputarentur ab omnibus. Hic ſunt ab omnibus ſtulti reputandi: quia nunquam ad cacumen contemplationis pervenient qui hodie per contemplationem modicum vel multum aſcendunt: [illegible] ad locum unde venerant ſive ad ſtatum unde receſſerant: redeunt ad quieſcendum et in peccatorum ſive vanitatum vallibus ſive imperfectionis planicie credunt ad aſcendendum effici fortiores ignorantes quod vix poterunt ad locum ſive ſtatum ad quem venerant pervenire. Et iſta eſt ratio ſicut credo quare homines ſic pauci contemplativi attingunt ſupercilium montis. Unde ſi homo aſcenderet quantum poſſet et ibi quieſceret non recedens aliquo modo: et cras elevaretur altius et ibi etiam [illegible] [illegible] ad [illegible] poſt modum inde aſcenderet ſic faciendo ſemper ita quod ſi iſte proficeret in uno menſe quam alius in .xl. annis qui deſcenderet ad quieſcendum et ſemper ad idem rediret. Et credo quod ſi iſte in brevi conſummaretur [illegible] et eſſet glorioſus coram deo [illegible] [illegible] [illegible]. Si in monte timueris aliquid currens ad cavernas lateris chriſti. Si vero non potes abſtinere a valle: quia ibi nutritus es: nec vis implere: quodlibet hoc ſaltem fac ut ad vallem tue miſerie etiam totius generis humani condeſcendas per humilitatem tuam: et compaſſionem proximi: tam de tuis quam de alienis dolendo peccatis et pro eis poſtulando veniam a deo. quam ipſe concedat qui eſt benedictus in ſecula. Amen.

¶ Qualiter homo ad amorem dei ſe excitet et igniat cor ſuum: et quod hominum ipſe ieſus paratus ſit ſeipſum patri offerre milies in die pro nobis. Cap. vi

Quia cor contemplantis non ceſſat ſive ceſſare non debet inveſtigare quomodo ſui creatoris amore amplius inardeſcat propoſitum [illegible] ad hoc aliquod inductivum ſcribere. Primo igitur noſce o homo quod nihil eſt quod te ad eius amorem ita inflammet ſicut beneficiorum eius immenſa donatio: hoc enim ipſo quod ipſum ad largiendum tibi ineffabilia liberum ſeu liberalem recogitas ipſum te diligere nimium convinceris. Et quid eſt quod magis excitet ad amandum: quam diligi et amari. Hec enim faciunt quantumcunque crudeles homines: quia diligentes ſe diligunt. Quis hoc ergo ſuum creatorem inſtigante antiquo ſerpente negligant adimplere. Cogita quicquid velis: et inde creatorem tuum habebis non modicam materiam diligendi. Accede ergo ad ipſum per hunc modum. Debes non fictive: ſed veraciter cogitare te aſſiſtere domino tuo. Ita enim eſt ubi es: ſicut eſt in celo empireo et te eſſe ſuum non tuum cogita et non dubites quod ab eo quicquid ad ſalutem non tuum dampnum petieris impetrabis: hec omnia certe ſunt incentiva amoris. Quomodo igitur non diligis eum cuius es: et qui paratus eſt tibi omnia dare. Nonne multum diligis eum qui aliquid tibi tribuit: nonne ergo magis diligis eum qui omnia, immo etiam tibi tribuit teipſum.

Si ergo te diligis quomodo ipſum qui te fecit non diligis. Tu te deſtruxiſti: et adhuc te deſtruis et amas, ⁊ ipſum qui te conſtruxit ⁊ reſtruxit ⁊ conſeruat non amas. Dic ergo dño dñe creatura tua ſum ⁊ michi teipſum negare non potes. Sed anteꝙ procedas: hec que dixiſti meditare ⁊ inflammare amore. Quis enim amplius ſecū [illegible] poſſit: quin ſtatim oībus oblitis in deū ſe conſpiciat non ꝑ partes dū cogitat dñm ſuū ſummū bonū delicias angelorū ⁊ minū beatorū hoī infirmo ⁊ corruptibili cuius miſeriā nemo poſſit exprimere. Semetipſm negare nō velle: imo nō poſſe: ⁊ quantūcūq ſit infimus et peccator ſi ad ipſm ſe conuerterit ⁊ ipſum petierit: obtinebit. Hoc nos deſiderat petere ⁊ largiri vult: cū dicit. Petite ⁊ accipietis. Neſcio quid amplius laboramꝰ: cū cotidie nosmetipſos affligimꝰ circa nihil: cū poſſidere creatorē oīm valeamus. Quid ergo amplius querimus. Si enī oīa bona ſic [illegible] habere valeo nec [illegible] poſſidere que plena ſunt miſerijs. O dñe deus meus quid tibi niſi iniuriā facimus ꝙ te nobis tribuis ſic libenter. Nichil enī tibi confert. ſi te habeamꝰ: [illegible] diligis ꝙ te eſſe nobiſcū delicias tuas dicis. Neq enī quod libentius [illegible] conſeruas mee [illegible]. Et ego tecū: ut tua perfruar bonitate. Unde hoc. Neſci: non niſi quia me odi: et tu me diligis. Nequis ego tecū luceret nimis: tu tū mecū nichil. Si autē dñe velle diligere te et petere ſigna tue dilectionis deſiderem quia nec bona nature nec bona fortune nec bona gratie nec bona glorie. ſi [illegible] et [illegible] loqueretur exprimere poſſem. Nunc igitur o bone iheſu quis michi det. ut ſentiā te: qui nūc ſentiri et nō videri pōt. O amor eterne inflāma aīm meū ad amādū deū: ut non ardeat niſi ad amplexū tuū. O dulce lumē et delectabile. quod es conditor meus [illegible] illuſtra faciē meā et aciē oculorum meorum interiorē claritate increata et mētē meā ſplendore ſuccende: ut medullitus [illegible] mundata. ac mirificata muneribus agiliter euolet in altitudinē amenitatis amoris tui quatinus [illegible] et [illegible] in te iubilans. [illegible] quoque ſuauitate qualis eris [illegible] viſibilibus quoque ſpeculatione [illegible] diuinitatis delectet. O iheſu infunde te viſceribus anime mee. veni in cor meum et reple illud dulcedine tua [illegible]

meā [illegible] ſpiritu dilectionis dulciſſime. ut oīa mala [illegible] viſiōes et illuſiones ymagines obliuiſcens ac te ſolum cōplectens: exultē et iubilem in deo ieſu meo. O amator dulciſſime iheſu non recedas a me [illegible] mecū maneas in tua dulcedine: qꝛ tua ſola preſentia michi ſolacium eſt. et ſola tua abſencia me triſtē relinquit. O melliflue [illegible] oībus delicijs dulcior. cūctis opibus delectabilior. O deus meꝰ o amor meus illabere michi tua caritate pforato. tua pulchritudine vulnerato illabere inquā: et languentem conſolare. medicina tua miſero te oſtende amanti. Ecce in te eſt oē deſiderium meum oē quod querit cor meū ad te ſuſpirat anima mea. tibi ſitit caro mea et nō apis michi imo auertis faciē claudis hoſtiū trāſis atque declinas. Heu veni obſecro dilecte mi qui es tota conſolatio mea et anime languēti ꝑ te et ad te dulciſſimo amore illabere. O ſancte ſpiritus qui ſpiras ubi vis: veni in me. et rape me tibi: naturam quam creaſti: donis tuis muta melliflius ut in tuo delicato abſorpta gaudio: deſpiciat et abijciat omne quod eſt in mundo ſpiritualia cariſmata te largiente accipiat et per canorum iubilum tendens in incircūſcriptum lumē amore ſancto tota liqueſcat. Ure igne tuo renes meos et cor meum et calore tuo penetralia cordis mei incende. O eterna et amabilis dilectio que nos ab imis eleuas et diuine maieſtatis conſpectui tam crebro [illegible] repreſentas. veni in me dilecta mea quicquid habui ꝓ te dedi. Sed et habitura te ſperaui ut manſionē habeas in anima mea. et conſolans eam nec me aliquando deſeras quem tanto tui deſiderio cernis flagrare. ut dum tuis amplexibus iugiter adherere. intereſſeq ardentiſſimo deſiderio cupio: ita michi imbuas te amare et in te quodamodo quieſcere: ut i tuo regno ſine fine merear te videre. Tu vero qui dei amator eſt aut eſſe tota mente concupiſcis: ſemper ſtude [illegible] potes per gratiam chriſti. tedio non affici. et ocio non capi. Et ſi quādo ſuauis facilitas. in orando vel meditando tibi non adeſt: aut ſi eleuare mentem non poſſis per iubilum ſancte contemplationis. et cantare ut ſolebas, non poteris: tamē non ceſſes legere vel orare vel aliquid aliud utile interius vel exterius agere. ne ad ocioſitatem vel accidiam dilabaris. Multos enim tedium trahit ad ocium, et ocium ad negligentiā ⁊ iniquitatem. [illegible] feruens semp in [illegible] in te est: ⁊ affectū tuū nō habeas inclinatū ad aliquid. ꝙ de hoc mūdo vel ꝯcupiscere vel haberi pōt. [illegible] deo ꝑfecte viuit: dū alicui creature nullo modo affectu alligatur. [illegible] quam delectat hoc [illegible] diffusius meditando ⁊ [illegible] vel [illegible] su in validius [illegible] perlegat capitula extracta de soliloquio augustini q̄ scripta reperiet in quinta parte post tractatū de passione dn̄i. Legitur in reuelationibus beate matildis virginis: ꝙ quādam ꝑsona in magna cecidit tristiciā reputans se per oīa inutilē: eo ꝙ deū ꝓ tantis sibi collatis bn̄ficijs nequaquam vt dignū foret diligeret. Pro qua cū dicta matildis orasset: deus ei dixit. Eya dilecta mea noli merere. oīa enī mea tua sunt. Ad quod illa. Si vero oīa tua mea sunt. ergo ⁊ amor tuus meꝰ est. [illegible] amorē offero: vt ꝑ ipsum tibi de q̄ michi deest suppleat. Quod deus gratanter acceptans: ait. Optime sic facies ⁊ id cū me laudare siue amare cupis: nec ꝓ tuo desiderio illud implere vales ita dicas. Jhesu bone laudo te ⁊ quicquid minꝰ est in me rogo vt tu suppleas ꝓ me. Dum vero amore delectari te dicas: Jhesu bone amo te ⁊ quicquid minus est in me. rogo vt cordis tui amorē patri offeras p̄ro me. Et vere ꝑsone ꝓ qua oras: vt ipsa similit̄ facit. [illegible] milies i die replicando: me taliter cogitauerit. ego totiēs ꝑ ea me patri offeram. quia non possum lassari nec tediari.

¶ Qualiter hō [illegible] cor suū habet vel [illegible] et qualiter ordinet cogitationes suas in deum ⁊ qualit̄ ad opus feruescat. Cap. vij.

O Domine tu te michi dedisti: ⁊ a me cor meum petis. [illegible] est hoc [illegible]: q2 ita excellens es. [illegible] dicis. Fili p̄rebe cor tuū michi. hoc ergo per [illegible] est michi. ꝙ cor meū habere [illegible]. Nonne ergo stultus essem: si illud applicarē de cetero alicui creature. cū deus meus velit illud habere. Etiam in meipso nolo ꝙ remaneat a modo sed volo ꝙ totaliter requiescat in te. qui creasti illud ad laudandū te. Melius est ꝙ cor meum maneat in eterna iocunditate in diuina maiestate. ⁊ immensa bonitate ꝗ̄ in mea fragilitate. In tua. s. diuinitate: ꝗ̄ in mea iniquitate. Si hoc ergo habere o contemplatiue cupis: multum corde desideres. et multum ore postules: ⁊ desiderium anime tue tribuet tibi deus. ⁊ voluntate tua non fraudabit. Ad qd̄ vis agnoscere quomodo tuum dirigas cogitatum. semper debes cogitare te esse in p̄sentia dei tui: ⁊ ipsum semper habeas in tuo cogitatu. Ad xp̄m autem ꝓ te grauissime vulneratum: quasi semper dirigas cogitatū tuum ⁊ ꝙ ipse sit deus tuꝰ qui pro te talia passus est: cogitabis. Sepe autē pro eorum [illegible] reuerenter que [illegible] sanctorum solatium: festinabis. Et quotienscūq ad ipsum tuum dirigis cogitatum: ipsam cogita matrem dei. vt sic quocūq dirigas cogitatum. deum tuum habeas semper in corde ⁊ semp corā ipso existeris. Nam ꝙ admirans magnitudinem: ⁊ suam misericordiam recognosces: quantū poteris vilius te ipsum admirans non modicū. qd̄ dignatur creaturam tam fetidam corā suis oculis p̄sentare. ⁊ te ad momentū patitur i sua p̄sentia cōmorari. hoc sic faciens. de hoc dono maximo ⁊ de omnibus alijs referas deo gratias ⁊ ꝙ etiam [illegible] deo possis: recogita magnum bonum. Et hoc bonum. s. ꝙ in p̄sentia sua valeas cōmorari semper ⁊ alia que tibi concesserit debes cum omni vigilantia custodire. semp cum magna [illegible] [illegible] ad [illegible]. Et si propter tuā miseriam [illegible] [illegible] cogitationem tuam a sua p̄sentia [illegible] [illegible] magna [illegible] [illegible] ad suam p̄sentiam. Et hoc faciens. qualem p̄sentiam habere debeas vnde te docebit. Hec sit [illegible] habeas. ꝙ quicquid sit de [illegible] tua consideratione [illegible] quantum potes. et omnia peccata tua [illegible] reputare ⁊ tam ꝓ te ꝙ pro aliquo deo [illegible] tibi p̄sente: cū omni humilitate veniam postulare. ⁊ tuam considerationem super hoc dirigere poteris in hunc modum. [illegible] cogitare debes ꝙ aliq̄ peccatores a deo [illegible] quin sepe ⁊ [illegible] semper ad deum se conuertant i corde. et [illegible] deum suum tunc intimius recogitent ꝙ tu ⁊ clarius recognoscant. et qm̄ maiori corā ipso assistant reuerentia. et maiorem suorū confusionē habeant peccatorum et humilius se p̄sentent quin etiam maiori [illegible] [illegible] p̄sentia sunt dom. Et si hoc plene corde non potes cogitare. hoc ipso [illegible] te [illegible] reputare. nec poteris de ꝯgruo huic tue singularis [illegible] [illegible] alios. Et [illegible] [illegible] sumere ꝙ [illegible] sit [illegible] vicium i quo singularit̄ tu excedis: ex quo nō potes tuā prauitatē respicere. Et certe si hoc verū eſt ſatis potes te infimū oīm reputare. Sed forſan tua ſupba cogitatio dicet tibi. Quo modo hoc de infidelibus cogitare poſſum. ſ. ꝙ ſim eorū infim⁹ ſeu magis peccator ꝙ̄ ipſi qui nec deū cognoſcūt. Sed audi ceca ſuperbia. an ignoras ꝙ ſi deū cognoſcis. ipſumqȝ te redemiſſe credis ſuo ſanguine ꝑcioſo ⁊ cōtra eū eleuaris in ſupbiā. quod grauius ſit ꝙ̄ ſi hec oīa ignoraſſes. Nonne vbi in peccato maior eſt cognitio maior ⁊ contēptus. Et nonne vbi maior eſt contēptus: maius eſt peccatū. Nullū ergo excipias o inſania: ſed pleno corde te hūilians tuā miſeriam recognoſce. Et ſi tibi tunc ſurrepat cogitatio: ergo tu es a deo reprobatus: hanc ꝙ̄tociēs excludere debes nec ꝑmittere aliquo modo cōmorari timere tū debes non modicū: ⁊ altiſſimi dei ſuperexcellere pietatē ꝙ cōſiderare i xp̄i vulnerib⁹ ⁊ clementia matris ei⁹. Immēſa eſt ei mīa dei noſtri. Si eni eſſent in te ſolo oīa pctā ꝙ̄vnꝙ̄ facta ſunt vel poſſunt de cetero ꝑpetrari: adhuc in infinitū ſuperexcelleret mīa eius ⁊ tibi hec oīa ſi ad ſe recurreres: ꝓpter pietatē ſuā largiſſimā condonaret. Si etiā tunc veniat cogitatio vtrū ſis in caritate an nō: timere ꝓculdubio debes. ſed caue ne determinate in partē aliꝙ̄ inclineris. fideliter ages de dn̄i mīa ſemꝑ ſpera. Si ei hoc egeris ⁊ tui cōſideratiōe reputaueris te peccatorē vndiqȝ nocte obrutū: ac de tanta tenebroſitate intenſe dolens. ad fontē pietatis hūiliter cōuerteris mentē tuā: orietur in tenebris illis lux tua ⁊ eleuaberis dei nr̄i dulciſſima pietate ad celeſtia cōtēplanda et ibi delicijs abūdabis. vt dicas cū ꝓpheta. Et nox illuminatio mea in delicijs meis. Si attenderis o hō ꝙ te deus ad ymaginē ſuam creauit. ꝓ te tot et tam nobiles cōdidit creaturas. ⁊ tuā aſſumens naturā tam care te redemit. ⁊ nō ſolū vt ipſum habeas in cibū in preſenti: ſed ⁊ ſeipſum in futurū tibi in premiū repromiſit: nūc etiā naturā conſeruat gratiāqȝ infundit ⁊ hec oīa ad ſuū facit honorē ſi etiā in ipſum tenderes. vt deberes ⁊ eius honorē appeteres vt quaſi tui oblitus: ꝓ nichilo te ſupponeres. quicquid honoris conſolatiōis aut tribulationis ſiue iniurie tibi cōtingeret: ac ſi nihil accideret reputares totum in laudē ⁊ gloriā referens creatoris. Et quicūqȝ aliquid faceres ad dei honorem. aieqȝ tue ſalutē vtrū difficile vel iniurioſum eſſet iudicare non deberes. ſed cum quodam feruentis impetu mentis immo amore feruenti ſtuderes effectui mancipare. Si eni bene creatoris tui eſſes amore ſuccenſus: nihil ꝓ xp̄o iniurioſū. nihil difficile reputares. oīa tibi leuia. oīa amabilia. oīa dulcia ⁊ ſuauia apparerēt ⁊ tā libenter. Hec oīa adimpleres: vt cum oīa ꝑfeciſſes. quaſi nihil pro ipſo feciſſe te crederes. immo potius defeciſſe. teqȝ ex hoc tantū exoſum haberes: vt te ipſū vix poſſes aliquatenus tolerare ⁊ cogitares ſolicite. quomodo poſſes maiora facere. aut ſaltem eadē ꝑfectius adimplere erubeſceresqȝ non modicū et doleres tam altiſſimo domino tuo miſerrime miſtrare. Quid plura dicam. Quanto plus ꝓficeres tanto plus te deficere cogitares et amplius erubeſceres et doleres atqȝ maiori ardore ſuccenſus. ſemper maiora incipere conareris. Nunꝙ̄ eni de hijs que ad honorē dei cerneres: tuus poſſet tedio appetitus ſemper eni famelicus appareres. O mirabilis calor amoris qui ſic cito labores duros digeri facis. ac tandē conuertis in premiū ſine fine. Non dubito ꝙ tunc nimio feruore ebulliret cor tuū ſompnum qȝ haberes exoſum et quicquid ad momentū te ſubtraheret a ſeruitio dei tui ſemꝑ tū videreris tibi ad ſeruiendum deo tuo piger alijqȝ ſerui dei reſpectu tui viderentur ꝓmptiſſimi et feruentiſſimi apparerent. et eorꝝ prōptitas tibi eſſet in magnū gaudiū: ſed tua pigricia in terrorem.

¶ Qualiter hō ordinet vt deū ꝑfecte diligat. et ꝙ niſi compati ſtudeam⁹ xp̄o et membris eius non poterim⁹ conregnare. Cap. viij.

QUoniam ad dilectionē dei habendam impedit dilectio ſui: et quanto pl⁹ intendit vni: remittitur alteri. idō vt ꝑfecte poſſumus deū diligere debem⁹ nos ꝑfecte odire. Tūc autē te ꝑfecte odis: cū appetis ab oīb⁹ pleno corde conculcari et viliſſimū reputari flagellari deici et quaſi ad nichilum redigi. Et hec oīa pauca reputas eſſe: in tuis iniurijs delectari. et in tuis tribulationibus conſolari et non ſolum tibi vis hec ab omnibus inferri. ſed etiā cupis eos credere te iſtis iniurijs et tribulationibus eſſe dignū. Hec idō dico: quia multi appetunt ſuſtinere aduerſa: vt in eorū tollerantia ab oībus cōmendentur. Tales autē non ſe odiunt: ſed diligunt et mercedē ſuā recipiūt in hoc mundo. Tunc ꝑfecte te odis: quando non ſolum vis ab alijs conculcari: ſed etiā te ipſū tm̄ abhorres: vt vix temetipſum valeas tollerare. et es tibi abhominabilis nimis et velles etiā a creaturis irrationabilibus et inſenſibilib⁹ impugnari. Et cum aliquid delectabile aut non afflictionum ꝓpter tuam necessitatē corporis: contra temetipsum turbaris solū deum queris. & hec oīa tenuis extra ipsum ad hoc autē donum per maximum puenire valebis: si considerare & ex corde scire poteris hoc a deo. Ex parte tamen tua possunt esse aliqua inductiua & dispositiua ad donū istud. Primum considerare debes q nat⁹ es i peccatis et ex quo ab illo lauacro regeneratus es purgatus totus. postq̄ vsum liberi arbitrij habuisti. vsq ad hanc horā quasi continue immemor fuisti abiectionisq̄ deriuauit a latere iesu christi: & diuinā non reuerens maiestatē in cuius presentia existebas: temetipsum offendens plusq̄ aliquis crudelissimus inimicus. Quomodo si hec cogitaueris. te nō odibis. Et quid odimus: nisi mala contraria et nociua. Et quid peius est: q̄ se opponere: summo bono. B Quid contrarius: quam sanguinis xpi contemnere medicinam. Quid nociui⁹ q̄ sue anime occisio. Et tu talis tibi fuisti: etiam plusq̄ valeas cogitare. Debes ergo cogitare q quāto ab extrinsecus amplius molestaris. tanto magis ꝑcluditur tibi via vndiq ne vageris p deuia & affectum applices creature: sed vt in solo deo altissimo requiescas. Quis ergo non odibit illius clausure apertionem: vbi pōt exire a deo. Certe tunc aperitur: cum propria tribulatio non amatur sed ab animo effugatur potius volens requiescere in stercore q̄ in deo. Cogita igit̄ q soli deo debetur reuerentia & honor: & ipse in se & in suis creaturis solus diligendus est. Et idō si vere deum diligis. te honorari & diligi ab hominibus: debes abhorrere. Quomodo non abhorrebo: michi attribui quod dei est. In oppositum potius affectabo ne si medium tenere volim incurrer in extremum. O q̄ vtiles sunt iste afflictiōes extrinsece. Certe per ipsas ad cognitionem nostre miserie deuenimus. & per hanc cognitionē dei nostri deuenimus ad cognitionē dei. Nam quāto quis magis sue vilitatis est cognitor: tanto magis diuine maiestatis est inspector. Quid ergo melius: q̄ per hec humiliari & ad celestia exaltari. Quis ergo renuet se odiri: & ab omnibus conculcari. Certe nescio nisi stultus. Si ergo times o hō: que a corporibus inferunt quanto magis timere debes que a deo infliguntur. Et si illa times: certe ista diliges et amabis. Nam ille sunt [illegible] & materia magni boni. Consolationes vero sunt vie ad penam & materia magni casus. Ille scilicet consolationes aīam interficiunt et deturpant. Hec autē tribulationes: animā lauant a maculis & purgant a scoria peccatorum vt sic de albata & mundata: videat deum suum. O deus quis non appetit hec habere: nisi qui non appetit te videre: aut qui non appetit euolare. Et quomodo probabitur aliquis esse tuus verus amicus: nisi qui pro te aduersa voluerit sustinere. Numquid vera amicitia probatur in consolationibus & honoribus huius mundi. Certe sic pauci inuenirentur mali. quia pauci sunt. et vix aliqui qui non appetunt consolari. sed certe illi filij tui carent nimium. quos corrigere non desinis. Nam semper cum talibus cōmoraris. Non ergo hec renuat quis: nisi qui non vult tanq̄ carissimus filius cum deo habitare quia semp nos stimulant et faciunt currere ad maiora faciuntq conscendere ad montana. et ad celestia contemplanda. Hec sunt certe que ceteris pacientibus mēbris: compati nos instruxit. Quomodo enim primo iniurias passiones et dampna pacienti compatiar: qui hec nunq̄ pbaui. Propterea dicit apostolus ad hebreos. Non eni habem⁹ pontificē: qui non possit compati infirmitatibus nostris. Et hoc est: quia in suo corpore fuit ipsas expertus. Si ergo nūc aliis nō compatimur. quomodo cum illo cōregnabimus. Aut si membra mortua et insensibilia sumus: quid restat nisi vt de corpore excidamur. Aut dicito michi. quomodo ipsi capiti xpo pro te mortuo scies compati: qui nō pateris. Aut si non pateris: quomodo ergo poteris ei conformari. Et certe si te non moueret aliud: hoc solū deberet te facere audum passionū. Quid peius aut magis mortiferum: q̄ passionibus xpi non compati: aut tanti beneficij ingratus et immemor existere. aut quid fructuosius aut suauius: q̄ illi⁹ passionis ex corde compassionem plenam gerere. Quod bū nullus pōt facere: nisi qui iniurias expertus est. Aut dic michi quid nobili⁹ q̄ assimulari filio dei. Quomodo si ei fuerimus dissimiles per consolationes et honores: erimus sibi cōfratres in regno? minime. Quid enim abhominabilius q̄ videre p me stercore: filiū dei in assumpta humanitate iniurias et obprobria sustinere mortē q turpissimā et grauissimā tolerare: et ego velim ab hoīb⁹ honorari et delicijs affluere. O hō sterc⁹ et etiā plusq̄ sterc⁹ p iniuria quā sibi fecerās ipse [illegible] ad talia iudicauit. Ipse auctor et iudex [illegible] iudiciū amarissimū: et tu adhuc [illegible] qui sibi iniuriatis vis ꝑtransire immunis. Saltē corā oculis dñi sic ꝑ te afflicti: pꝛetende merorē ⁊ corde te offer ad cōsimilia paciendi. Et credens dubitares ꝙ ex quo es sufficiēter punitus: si hec iterū sustinere volueris ⁊ toto appetieris corde non sustinebit: qꝛ nō vult vt ꝑ eadē iniuriabis passio inferatur: sed ꝙ credis iniurias cedit honorē conuertet: ꝙ tribulationē credere dis in cōsolationē videbis cōuerti: et vbi credis esse dampnū: reperies fructū multū: qꝛ ꝗto iniuria maioꝛ: tanto honoꝛabilioꝛ eris ⁊ ꝗto tribulatio et afflictio intensioꝛ tanto magis consolaberis. Et si omnia ꝓpter ipsum amiseris: ecce ipsum qui est omnia possidebis. Si autē honorem appetieris: depꝛimeris: si consolationes tribulaberis: si temporalia pauper eris. Qui eniȝ appetierit ꝓpter deum aliquid se affliget imo etiam sise indebite dilexerit: se occidet si autem se odiēs deū dilexerit ipsum plenarie possidebit vnde qui deum diligit ipsum habet et ꝗto perfecti⁹ ipsum diligit tanto perfectius ipsum habet. Si esses o homo ꝙ in solo deo velles effici et suum sentires honoꝛē: ⁊ te vt dictū est non diligeres sȝ odires: ⁊ ab aliis appeteres conculcari viam diabolo obstruxisses: vt penitus ad te intrare non posset. Quomodo ei ex timoꝛe peccare potero: qui desiderabis affligi et contemni: ⁊ ab hominibus conculcari. Et quō amoꝛe tui peccare poteris: qui te perfecte odis ⁊ creatoꝛē solū diligis. Hec certe si habueris ad ꝑfectā notitiam ⁊ charitatis consummationē pertinges ⁊ qui aliquando fuisti diaboli eris ꝑmaxim⁹ in regno. Quid ergo assequi ista tardam⁹: quare negligim⁹ hanc mentis perfectionem habere. Nunquid hoc donum excellentissimum negabit nobis deus si postulare eum voluerim⁹. Certe nō De hoc te certifico sicut possum quam libentissime tibi dabit. Nō dico ꝙ tibi pati dabit quia hoc non omnibus concedit: sed tribuet velle pati. Et foꝛte si dignus fueris: etiam illud dabit tibi.

¶ Qualiter homo debet in actione frui contemplatione. Cap. ix.

Si homo bene inebꝛiat⁹ amoꝛe sui creatoꝛis nihil in omnibus quereret: nisi quomodo suo creatoꝛi posset diligentius et perfectius deseruire et ꝓpꝛiam suam posset voluntatem abscindens solum id quod magis deo placere crederet cum impetu animi assequeretur vt sic in omnibus et per omnia non que sua sunt quereret: sed que iesu chꝛisti obliuisceretur quodāmodo sui solius dei memoꝛ: illius solius actendens que serui re et amoꝛis immensitate: non minimum: vt credo distingueret inter gradum et gradum: vitam et vitam: statum et statum: personā et personam: tempus et tempus: locū ⁊ locum: sed quacunqȝ modo et quandocunqȝ hora discernere posset quid amplius suo creatoꝛi placeret statim perficere conaretur: tanto animi affectu tendēs in deum: nec consideraret quid sibi suauius et quid dulcius esset: sȝ quid deo amabilius nihil requirens in omnibus: nisi honoꝛificentiam dei: ad quam facta sunt omnia. Felix talis qui cum actiuam contemplatiuam habens sic hominibus ministrans vt martha vt tamē a pedibus domini non discedens cum maria: sic se angelicis spiritibus niteretur conformare: qui nobis ministrando a diuina contēplatione non vacant. Quid est hoc aliud nisi cum ministrat sano cum seruit infirmo: semper in eis dominum intueretur et seruitur deo assistendo ꝓximo. Manum porrigit ad pꝛoximum: coꝛ ad deum pꝛoximo seruit non vt homini: sed vt in homine deo. Totum semper refert ad illum qui dixit. Quod vni ex minimis meis fecistis mihi fecistis. Et ideo cum in lecto videt infirmū: videtur sibi ꝙ videat chꝛistum suum: ac per hoc nihil sibi difficile nihil abhominabile: nihil ignominiosum facere pꝛo infirmo: aut ꝓ aliis desolatis: sed omīa dulcia: omnia suauia: omnia amabilia iudicabit cum sic in pꝛoximo ministrat chꝛisto. Credo sine pꝛeiudicio: ꝙ qui sic vt dictum est feruenter et diligenter chꝛisto in pꝛoximo ministrat pure ꝓpter chꝛistum tendens in ipsum ꝙ plus mereretur ⁊ virtuosius moueretur ⁊ a deo amplius appꝛobaretur: ꝙ̄ si pꝛopꝛio chꝛisti coꝛpoꝛi ministraret. Et hoc sic patere potest: vnus enī pessimus homo si videret chꝛistum esse in vno lecto et bene cognosceret ipsum: non est dubium: quin sibi frequenter et diligēter ministraret. Sed sibi. id ē chꝛisto in pꝛoximo cum tanto feruoꝛe ⁊ diligentia ministrare non posset: nisi esset perfect⁹: vt credo: imo vt ita loquar et plus ꝙ̄ perfect⁹ et ideo toto animi conamine hanc gratiā conemur habere. Quis de cetero abhoꝛrebit lepꝛosum: declinabit infirmū: negliget desolatum: cū in eis xp̄m recipim⁹ ⁊ eis ministrādo plus possumus mereri et deo placere vt pꝛobatū est: quā si etiā ministrem⁹ ipsi xp̄o: indicabo tibi sponsa: quē diligit aīa mea. Certe in in infirmaria iacet: ibi angustiatur: ibi dolore torquetur. Curre ergo ibi infirmites: ibique cōpatere infirmanti. Tu sponsa illius cotidie ut sponsi oculis alloqueris: accede ad leprosum et osculare eum: q2 ibi iacet. Tu sponsa misera: que p̄ sponsi amore languere te dicis ipm̄ quotidie nudū discalciatum afflictum ante te vides transire ⁊ negligis ⁊ nec etiam cōpateris illi. Et si non possumꝰ om̄ibꝰ p̄stare obsequia q2 multi sunt indigētes saltem omnibus compassionem debemꝰ et in oībus xp̄m consideremus. Credo sane fratres ꝙ si ipsum neglexerimus in terra ꝙ ipm̄ non habebimus in celo. Audi quid dicit. Infirmus fui et non visitastis me etc. Ite maledicti in ignem eternū. Timeamꝰ ergo fratres hanc sententiam qui totiens neglexímꝰ eum. Non interrogemꝰ eum de cetero ubi es: ubi iaces: ubi cubas in meridie: q2 iā novimus locū. Scimus enī ꝙ in infirmaria iacet non enī p̄stat nisi exhibere obsequium. Audite obsecro cōsiliū meū ⁊ non aspiciatis ad factū meū. Quicunqꝫ enī vult de vita cum activa cōtēplatiuā habere ut deum suū in oībus cōtempletur. Videtur ꝙ hec via sit brevis et bona videlicet ut se totū recolligēs intret ad cor suū: ⁊ intima cordis ingrediens se resolvat in deum: ut nihil nec videat nec sentiat nisi deū et tunc quodammodo sic deificatꝰ et transformatus in deū: ad quodcūqꝫ se cōuerterit nihil nisi deū ꝯsiderabit. Et quicquid operis faciet nō homini sed soli deo facere existimabit. Qui hanc formā tenebit in oībꝰ deū videbit et in labore activo: cōtēplatiuus fruetur. Et si contingat: immo q2 continget ab hac nobili discedere forma ad ipsam statim redire nitatur ⁊ hoc totiens faciat: ut quasi in habitū ducat ⁊ hoc magis honoret divina largitate ꝙ̄ aliqua industria impetrare se credat. Et si hec oīa nimis tibi difficilia videantur: saltem ad hoc conare ut semper ⁊ in oībus queras facere qd̄ sit magis honorificū deo conformis xp̄o utile sit ⁊ p̄ximo: afflictiuum et ignominiosum corpori p̄prio: quod ipse nobis concedat: qui est benedictus in secula. Amen.

¶ Quod quisqꝫ ad cōtemplationē anhelās debet primo animū ad dei ymaginem reformare: et quō sensum illius clausule videlicet nihil sum nihil habeo nihil preter unū cōcupisco oporteat eum frequenter in mente revolvere atqꝫ ex cōsideratione hūilitatis christi seipsum i p̄funda hūilitate veraciter collocare seu fundare. Et ꝙ quidā in breviori tēpore: et ꝙ minori corporis afflictione divinū merentur degustare amorem ꝙ̄ qui longius et durius se affligunt. Cap. x.

Sicut dudū hieremias corporalem populi sui captiuitatem deplorabat ita et nūc ꝙ valde dolendū est quisqꝫ speculator spiritualem animarum captiuitatem in universo mundo lugere ⁊ deflere potest ⁊ debet ex compassionis affectu dicens cum eodem hieremia. Vie syon lugent eo ꝙ non sint qui veniant ad solēpnitatē. Vie autē dicunt amātiū desideria aiarū quibus ad deū ⁊ ad ciuitatē supernā hierusalē supra oēm rationē et intellectū aīe earū habitātes in terreno corpore subleuant. Que quasi lugere dicunt eo ꝙ non sint qui ad solēpnitatē aspiciāt eo ꝙ abiecta vera sapientia: tam clerus ꝙ̄ populus mundanis delicijs vel inutilibus curiositatibus se immergant et ꝙ multo magis dolendū est ⁊ lacrimis cordis incessabiliter lamentandū: multi religiosi multi etiā viri famosi velut quondā populus israeliticus reputari relicto cultu creatoris manufactis ydolis seruierunt: sic illi relicta vera sapiētia: qua deꝰ solus perfecte internus colitur ⁊ a solis amantibus adoratur: diversis scientijs ⁊ fabricationibus multiplicium argumētorū: quasi quibusdam ydolis se miserabiliter impleuerūt In quibꝰ sic absorbentur diabolo instigante: ⁊ sic mens ipsorū in ipsis totaliter possidetur ut vera sapiētia locum in eis nonqꝫ inveniat. Nam in hac pessima cogitatione quaz diabolus dedit filijs hoim infeliciter captiuantur: ut non sit respiraculum quo suum creatorē aīa per flāmigeras amoris affectiones contingat. Nō enī aiaz ad hoc deꝰ creauerat ut contra suam generositatē multiplicitate curarū et curiositatū impleretur: sz ad hoc ꝙ esset sedes sapiētie ⁊ in ipsa rex pacificus ciuitatis hierusalem superne. s. deus altissimus resideret. Hierusalē vero interp̄tatur visio pacis: et designat ꝯtemplationem in perfecta dei dilectione. Quicunqꝫ igitur ad hierusalē ire vel appropinquare anhelas: necesse ē B ut anima tua prius sit ad ymaginem dei reformata. Si autē scire velis an anima tua ad ymaginē dei sit reformata an nō: perscrutare cōscientiam tuā et cōsidera qualis sit voluntas tua: q2 in voluntate sua unusquisqꝫ stat vel cadit. Si igitur voluntas aversa sit ab omni peccō mortali: ita ꝙ nullo modo p̄ aliqua re mundi transgredi velles mandatū dei voluntarie ⁊ scienter: ⁊ de peccato quod contra dei mandatum prius cōmisisti: humiliter es cō feſſus cum cõtritione cordis et pleno ꝓpoſito relinquẽdi peccatũ: tunc dico tibi ſecure ꝙ anima tua eſt ad ſimilitudinẽ dei reformata in fide et es in recta via veniẽdi ad hieruſalẽ. Nunc igitur cognita via que ducit ad ciuitatem hieruſalẽ ſi velis bonas dietas facere ꝟſus dictam hieruſalẽ et te velocius expedire oportet te frequẽter hec duo in meõria et deſiderio habere videlꝫ humilitatẽ ⁊ dilectionẽ cogitãdo iſto modo. Nichil ſum / nichil habeo. nichil preter vnũ cõcupiſco habebis ſenſum iſtorũ verborũ in intẽtione tua et in habitu anime tue: licet nõ ſemꝑ habeas hec verba ſpecialiter in mẽte formata. hoc enim nõ eſt neceſſariũ. humilitas enĩ dicit nichil ſum nihil habeo. amor dei dicit: nihil deſidero niſi ſolum deũ. Intellectus horꝫ verborũ ẽ iſte Impotẽs ſum et inſipiẽs plenus peccato et miſeria: ⁊ ideo totaliter deſpero et diffido de meipſo. Sed amor dicit cõfide ĩ ieſu chriſto Statue igitur ⁊ fige totã cogitationẽ tuam et deſiderium in cõſideratiõe ipſius. Quãto enĩ reputas te minorẽ vel minus habentem a teipſo ꝑ humilitatẽ. tanto magis cupis habere in deſiderio amoris a ieſu chriſto. Non intelligo ſolũ de illa humilitate quam ſentit aĩa ex ꝯſideratione ſuorꝫ peccatorꝫ vel fragilitatis et miſerie huiꝰ vite vel ex cõſideratione dignitatis ꝓximorꝫ. Licet enĩ hec humilitas medicinalis ſit et vera. eſt tamẽ reſpectu iſtiꝰ quam modo intẽdo et de qua tractare ꝓpono quodãmodo rudis et carnalis nõ munda et amabilis. Sed intelligo de illa humilitate quã ſentit aĩa per gratiã cõſiderãdo bñdictã humanitatẽ dñi noſtri ieſu chriſti et mirabilem humilitatẽ bonitatẽq3 eius. Unde notãdum ꝙ duplex eſt hũilitas vna habet̃ ꝑ operatonẽ ratiõis: alia ſentit̃ ex ſpirituali dono dilectionis vtraq3 humilitas ꝓuenit ex dilectione: ſed primã humilitatẽ dilectio operat̃ per anime rationẽ. Aliã vero humilitatẽ dilectio operatur per ſeipſam. Prima eſt imꝑfecta. Secunda ꝑfecta. Prima homo ſentit ꝑ cõſiderationẽ peccatorꝫ ſuorũ et ꝓprie miſerie ꝑ quã cõſiderationẽ reputat ſe indignũ habere aliquod donũ gratie vel aliquod premiũ a deo. Sed ſufficere ſibi videt̃ ꝙ deus ex ſua magna mĩa velit ſibi cõcedere remiſſionem peccatorũ. Similit̃ apparet ſibi ꝙ ꝓpt̃ peccata oĩ peccatore vilior ⁊ imundior eſſe ⁊ peior et ꝙ quilibet alius homo meliꝰ agit ꝙ̄ ipſe Et ſic ꝑ talẽ cõſiderationẽ ſubmittit ſeipſum in iudicio ꝓprio oĩbus aliis et ſollicitꝰ eſt reſiſtere motibus ſupbie tam corporalis ꝙ̄ ſpũalis in ꝙ̄tũ põtꝫ ſeipſm dicere ita ꝙ ſcilicet non aſſẽtit motibꝰ ſupbie. Et ſi quãq3 tactꝰ fuerit ſupbia ita ꝙ ꝯtingit eũ maculari ⁊ inani gloria honoris ſciẽtie vel laudis vel alicuiꝰ alterius rei: quã cito ꝑcipere poteſt diſplicet ſibi et dolet inde in corde ſuo petẽs indulgẽtiam a deo oſtẽdatq3 illud cõfeſſori ſuo humilit̃ ſe accuſans ⁊ recipiẽs pro eo penitẽtiã hec ẽ bona humilitas: ſed non eſt adhuc ꝑfecta. quia hec humilitas eſt animarũ incipiẽtiũ et ꝓficiẽtium in gratia cauſata ex conſideratione peccatorũ: ⁊ hanc humilitatẽ dilectio ꝑ rationem anime opatur. Perfectã vero humilitatem ſentit aĩa per viſionẽ et ſpiritualẽ cognitionẽ ieſu chriſti: qꝛ quãdo ſpũſſctũs illuminat rationẽ in viſionẽ ieſu chriſti ad cõſiderãdum intime hũilitatẽ humanitatis ſue ⁊ ad guſtandũ modicũ de bonitate deitatis ſue: tunc aĩa tantã dilectionẽ habet ⁊ tantũ gaudium in illa viſione ſpũali que tam vera eſt et delectabilis: ꝙ obliuiſcitur ſeipſam et totaliter innitit̃ ieſu chriſto ex tota dilectiõe quã habet ad cõſiderandũ ipſum. Non ꝯſiderat ꝓpriam indignitatẽ nec conſiderat peccata prius cõmiſſa. ſed pro nichilo cõputat ſeipſam cum oĩbus peccatis et bonis operibꝰ q̃ fecit ac ſi nulla alia res eſſet: niſi dñs ieſus chriſtꝰ. Tu quoq3 ſimilit̃ facito ſi ꝑ dei gratiam potueris. Nã ꝑ cõſiderationẽ humilitatis et caritatis ſue vel in plena fide vel ĩ ſenſatione: teipſm non ſolũ miſerrimũ: ſed etiã quaſi nichilũ iudicabis. Hec eſt ergo bona ⁊ amabilis humilitas ad nichilũq3 redactio qꝛ in reſpectu ieſu qui veraciter eſt oĩa tu pro nichilo computaris. Eſtimo ꝙ dauid de hac adnichilatiõe intellexit: cũ ſic diceret. Ad nichilum redactus ſum ⁊ neſciui: quaſi diceret. Gratia dñi noſtri ieſu chriſti cordi meo ĩmiſſa: deſtruxit et adnichilauit in me omnẽ mundi dilectionẽ: ⁊ neſciui qualiter qꝛ non ex opatione mea vel ſenſu meo hoc factũ eſt ſed ꝑ gratiam ieſu chriſti vnde conſtat ꝙ ille nondũ habet plenã humilitatẽ qui neſcit cõſiderare hũilitatẽ dñi noſtri ieſu chriſti ⁊ veraciter ſentire ſeipſm miſerrimum ſicuti eſt. Qui enĩ facit oĩa bona opera que ſcit facere ſcꝫ ieiunãdo / vigilando / orãdo / plorãdo / meditando / ſuſpirãdo / cilicio vtendo / omnemq3 aliã penitentiã corporalẽ ſuſtinendo ſeu ſi faciat oĩa opera tã exteriora ꝙ interiora ſi in eis quieſcat et innitit̃ et in tãtum illa approbet in cõſpectu ꝓprio quod preſumit de meritis ꝓpriis ⁊ ſeipſm iudicat ſeu reputat diuitẽ bonũ ſanctũ et virtuoſũ: Quo ſic ſentit non eſt humilis. Et licet cogitet vel dicat ꝙ quicqd agit ex dono dei eſt et non de ſeipſo: adhuc nõ eſt ſatis humilis: qꝛ nõ põt adhuc ſentire ſe eſſe miſerum et denudare ſe ab oibus operibus ſuis nec facere ſe pauperem ſpiritu vel ſentire ſe nichil eſſe ſicuti eſt. Et certe quouſqꝫ anima ſciat ſenſibiliter ꝑ gratiam ſe quaſi nichilũ reputare et ab oibꝰ operibus bonis que facit ſe denudare ꝑ ꝯſideratonẽ ieſu chriſti: ipſa nõ eſt veraciter ꝛ ꝑfecte humilis. Iſtud eſt multũ difficile. et quaſi impoſſibile et irrationabile hoi qui operatur ſolũ ſm̃ humanã rationẽ vt vlterius nõ conſideret: videlicet facere multa bona opera et ea totalit̃ aſcribere dño ieſu chriſto. ꝛ ſemetipm̃ pro nihilo cõputare. Qui tñ habere poſſet ſpiritualẽ viſionẽ virtutis iudicaret veraciter et rationabilit̃ eſſe taliter faciẽdũ. vnde et Paulꝰ ait. Qui ſe exiſtimat aliquid eſſe cũ nichil ſit: ipſe ſe ſeducit. Et certe q̃ habet hãc humilitatẽ de qua iam dixi et adhuc dicã: nõ minus operabit̃: ſed multo magis excitabit̃ ad laborandũ corporalit̃ et ſpũalit̃ et cũ maiori et meliori voluntate. Et hec poteſt eſſe vna cauſa quare aliqui hoies laborẽt et deſudãt et puniũt ſeu affligunt ſuũ miſerum corpꝰ ꝑ magnã et multiplicẽ penitentiã toto tp̃e vite ſue ſempqꝫ dicunt orationes Pſalteria ꝛ alias deuotiões: et tñ nõ poſſunt ad illam ſpiritualẽ ſenſationẽ diuie dilectionis ꝑuenire: ad quam alij perueniũt cũ minori pena et penitẽtia in breuiori tẽpore: qꝛ nõ habent hanc humilitatẽ. iſtã vero humilitatẽ dauid ꝓpheta habuit: cum ſic dicebat. Subſtãtia mea tanq̃ nichil añ te hoc eſt dicere. O dñe ieſu cõſideratio mirabilis hũilitatis tue. et vtẽ increateqꝫ ſubſtãtie tue et eterne deitatis exiſtẽtie tue vñ michi oſtẽdit ꝙ ſubſtantia mea ſeu exiſtẽtia aie mee q̃ mutabilis eſt: quaſi nichilũ eſt reſpectu tui habens hanc ꝑfectã humilitatẽ non iudicat ꝓximos ſuos an meliores ſint ipſo vel peiores: qꝛ reputat ſeipm̃ et oẽs alios hoies equaliter nichil eſſe ex ſeipſis in cõparatione ad deum. ꝛ hoc verũ eſt: qꝛ oñis bonitas que fit ab ipſo et ab alijs ſolũ eſt a deo quẽ conſiderat tanq̃ oñia ideo pro nichilo computat ſeipm̃ ꝛ oẽs alias creaturas. Tam humilis fuit ꝓpheta: cum ſic diceret. Omnes gẽtes quaſi nõ ſũt: ſic ſunt coram eo et quaſi nichilũ et inane reputate ſunt ei: quaſi diceret. Reſpectu eterne exiſtentie et imutabilis nature diuine humana natura: quaſi nichil eſt. Quia ex nihilo facta eſt et in nichilũ redigeretur: niſi ipſe eam cõſeruaret in eſſe. qui illam de nichilo ꝓduxit ad eſſe hec eſt veritas et iſtud deberet animam humilẽ efficere: ſi per gratiam videre poſſet iſtam veritatem. Et ideo quãdo amor aperit oculũ interiorẽ ad videndũ hanc veritatem cum alijs circũſtantijs illam comitantibus: tunc incipit homo veraciter eſſe humilis. Quia tunc ex viſione dei ſentit ꝛ videt ſe ipſum ſicuti eſt: et tunc nõ conſiderat ſe nec innititur ſibijpſi: ſed totaliter tẽdit in cognitionẽ dei. Et dum ſic facit: ꝓ nichilo computat oẽm gloriam ꝛ honorẽ huius mundi: q̃a gloria honoris mundani tã modica eſt et nichil in cõparatione illius glorie vel dilectionis quam ſentit in hac ſpirituali viſione ieſu et cognitiõe veritatis: ꝙ licet ſine peccato poſſet eam habere: nollet. Sed et licet hoies vellent eum honorare ꝛ laudare ſeu in magno dignitatis ſtatu ponere: in hoc nullatenus delectaretur. Et q̃uis licet oẽs ſeptem artes liberales ſeu oẽs artes ſub ſole vel etiã haberet poteſtatẽ operandi vel faciendi omnia genera miraculorũ: non plus delectaret̃ in oñibus iſtis. nec maiorem in his haberet ſaporẽ q̃ haberet in corrodendo de ligno arido: ſed libẽtius oñia iſta vellet obliuiſci ꝛ ſolus eſſe extra mundi ſollicitudinem: q̃ de eis cogitare et ab oibus hominibꝰ honorari. Qꝛ cor hominis ieſu veraciter diligẽtis: tam magnum atqꝫ largũ efficitur ex modica viſione ipſius et ſpiritualis ſenſatiõis: ꝙ tota dilectio ſeu gloria huiꝰ mundi non ſufficit vnuꝫ angulum illius ſcꝫ cordis adimplere. Apparet ergo ꝙ miſeri dilectores mũdi qui quaſi rapiuntur in amorẽ honoris ꝓprij ꝛ pro illo acquirendo ex oibus viribus ſuis ꝛ ſenſibus laborant: non habẽt ſaporẽ in huiuſmodi hũilitate ſed valde procul diſtant ab ea ille vero qui diligit ieſum chriſtũ perſeuerãter: habet hanc humilitatẽ et non cũ triſticia ꝛ cõtentione pro illa ſed cũ delectatione et gaudio ſpirituali quod gaudiũ habet nõ qꝛ relinquit omnem honorẽ huius mũdi: qꝛ hoc eſſet ſupba humilitas que pertinet ad ipocriſim: ſed qꝛ habet ſpiritualẽ viſionẽ et cognitionẽ veritatis ꝛ dignitatis dñi ieſu: id eſt quia cognoſcit mirabilẽ miam deitatis eius per donũ ſpũs ſancti. Iſta venerabilis viſio ꝛ hec amabilis cõſideratio ieſu chriſti cõfortat animã tam mirabiliter ꝛ eleuat eam tam potẽter ꝛ tã ſuauiter: ꝙ non põt habere dilectionẽ nec plene quieſcere in aliquo gaudio huius mundi. nec vult in eo quieſcere nec curat homo habens hanc viſionẽ vtrum cum homines lau dent vel vituperent honoꝛent vel contēpnāt qꝛ q̄tum ad ſeipſm nichil de hoc curat. nec etiam placet ſibi ꝙ homines eum deſpiciunt vt quaſi ex hoc videretur magis humilis nec diſplicet ſibi quod hoīes eū honoꝛāt vel cōmēdant ſed libētius vellet et vnum et aliud obliuiſci ⁊ ſolum cogitare ⁊ conſiderare de domino ieſu chꝛiſto. iſto modo fecit dauid: cū ſic diceret. Oculi mei ſemper ad dominū: quoniam ipſe euellet de laqueo pedes meos. Et quando homo ſic facit tunc plene relinquit ſemetipſm. ⁊ ieſu chꝛiſto totaliter ſe ſubijcit et ſubmittit ⁊ eſt in ſecura cuſtodia. Qꝛ ſcutum veritatis id eſt hūanitas ieſu chꝛiſti quē conſiderat: tam ſecure cuſtodit eum vt ꝑ nullum motū ſupbie ledatur: ꝗ̄diu ſe retinet infra ſcutum. vnde et ꝓpheta ait. Scuto circūdabit te veritas eius: non timebis a timoꝛe nocturno nec etiam A ſagitta volante in die Quaſi diceret veritas dei que xp̄us eſt circūdabit te ſcuto et hoc erit: ſi oībꝰ alijs omiſſis ſolūmodo eum cōſideres quia non timebis eum a timoꝛe nocturno id eſt nō timebis ſpiritū ſupbie ſiue de die veniat ſiue de nocte Superbia nanqꝫ de nocte venit ad inuadendum animā qñ ab alijs cōtēpnit̄ ⁊ repꝛobat̄ vt ꝑ hoc decidat̄ in triſticiā ⁊ doloꝛē venit etiam ſagitta volās in die qñ honoꝛat̄ ab oībꝰ et laudat̄ ſiue pꝛo operibus coꝛpalibus ſiue ſpiritualibus vt in ipſo inaniter gloꝛiet̄ ⁊ falſam delectationē perſeuerāter habeat in re tranſitoꝛia. Hec eſt ſagitta acuta ⁊ periculoſa nam volat velociter ꝑcutit ſuauiter ⁊ vulnerat letaliter. Sed tamē qui diligit ieſum ⁊ ſtabiliter eū conſiderat ꝑ deuotas oꝛatiōes ⁊ aſſiduā ipſiꝰ meditationē: ita circūdatꝰ eſt ſecuro ſcuto veritatis: ꝙ nō timet: quia iſta ſagitta nō pōt aīam intrare ⁊ licet veniat: non ledit ſed ſolū ſupficialiter tāgit vlteriuſqꝫ ꝓcedit. Et iſto mō aīa humilis efficit̄ vt eſtio ꝑ opationē ſpūſſcti.i.ꝑ donū dilectionis: qꝛ ipſe aperit oculū aīe ad vidēdū ⁊ diligēdū ieſum vt pꝛiꝰ dictū eſt ⁊ ipſe cuſtodit aīam pacifice in illa viſione ſecure: ⁊ deſtruit oēs motus ſupbie valde occulte ⁊ trāquille. Et itroducit ꝑ hāc viā veraciter et amabiliter virtutē hūilitatis. Totū iſtud operatur dilectio: ſed nō equaliter in omnibus dilectoꝛibꝰ dei quia aliqui iſtam gratiā non habent niſi bꝛeuiter atqꝫ modicū: qui adhuc ſūt quaſi in p̄ncipio et modicā deguſtationē illius habent: qꝛ conſcientia eoꝝ nō eſt adhuc ꝑ gratiā plenarie emundata. Et aliqui habent illā plenius: quia clarā viſionē ieſu habēt ⁊ plꝰ ſentiunt de eius pn̄tia et amoꝛe. Et aliqui eam habent pleniſſime: qꝛ habēt plenū donū contēplatiōis. Ille tñ ꝗ minimā ꝑtē habet huiꝰ grē mō quo p̄dixi veracit̄ hꝫ donū ꝑfecte hūilitatis: qꝛ habet donum perfecte dilectionis. De qua videlicet dilectione hic imediate tractabo eo ꝙ hec duo videlicet humilitatē et dilectionē homo frequenter in memoꝛia debet habere eaqꝫ feruēter deſiderare atqꝫ de eis ſic cogitare. Nihil ſum: nihil habeo: nihil p̄ter vnū cōcupiſco ieſū: cuiꝰ itellectū vide ſupiꝰ in hoc eodē ca. Sed qꝛ nullius aīa eſt abilis ſeu ydonea dei dilectionē recipere: niſi pꝛius mundo et vanitatibus atqꝫ cupiditatibꝰ penitus renunciet: ideo videamus in ꝓxio ca. qualiter quiſqꝫ dei dilectionem deſiderās debeat mundo renunciare.

❡ De mundi renunciatione per quam homo habet mūdū ſibi crucifixū ⁊ ipſe mundo crucifigitur et de caligine luminoſa in qua aīa per gratiam a ſolicitudine et ſtrepitu mundi occultatur. Cap. xi.

SI vis perfectus eſſe: vade ⁊ vende oīa que habes. ⁊c. vnde in alio loco euangelij dicitur. Niſi quis renunciauerit oībus A que poſſidet non pōt meus eſſe diſcipulus. Hinc etiam paulus ait. Qui autē ſunt xp̄i carnem ſuam cū vicijs ⁊ cōcupiſcentijs crucifixerūt vñ idē paulus de ſeipſo. Mihi mūdus crucifixus eſt: ⁊ ego mundo. Quaſi diceret. Qui pꝛo dei amoꝛe plene reliquit mūdi amoꝛē quo ad honoꝛes diuitias ⁊. oīa alia mundialia ⁊ nichil eoꝝ deſiderat nec habere vellet etiā ſi poſſet ſed gaudet eo ꝙ nichil tale habet. veracit̄ ſibi mundus moꝛtuꝰ ſeu crucifixus eſt: qꝛ in illo nullā habet delectationē vel ſapoꝛē. Similiter ſi mūdus de ipſo nichil reputet ſeu curet. nec honoꝛē ſibi faciat: ſed eū tanꝗ̄ aboꝛtiuū obliuioni tradat tunc etiā ipſe moꝛtuus ſeu crucifixꝰ eſt mūdo. Et notandū ꝙ quanto ꝓfundius q̄s ſeculi ābitionem atqꝫ cupiditatē a ſe expulerit: tāto magis diuinū amoꝛē guſtabit. Sciaſqꝫ ꝓ certo te nō poſſe habere ſeu ſentire veraciter purā dei dilectionē. nec rerū ſpūaliū habere cognitionē ꝗ̄diu coꝛdis tui dilectio illaqueatur ⁊ adheret ⁊ quaſi inuiſcatur cupiditate alicuius boni terreni. Et iō neceſſe eſt ꝗcūqꝫ oꝛdinate cupis ad dei aſcēdere amorē. vt oēm mūdi amoꝛem tam interius quā exterius funditus derelinquas ita ꝙ nullatenus deſideres honoꝛē vel laudē nomen ſtatum vel gaudium. magiſterium vel dominiū. mundanā ſciētiā vel aliꝗ̄ artē mūdanā beneficiū vel diuicias veſtes pꝛecioſas mundanum apparatū vel aliquid aliud ratiōe cuius deberes pꝛe alijs honoꝛari: ſed ſis cōtēt⁹ ſicut apoſtolus dicit ſolo veſtitu et victu non querens delicias cibi vel potus ꝓpter carnis voluptatē: ſed tali victu et veſtitu contentus quo valeas eſuriem tollere frigusqꝫ depellere niſi foꝛte debilitas nature aliud exigat. oꝫ etiam carnis imundicias atqꝫ carnales affectiones neceſſe eſt penitus calcare et relinq̄re Ecce hec eſt moꝛs quo ad mundū: et hec eſt via ad cōtemplationē ⁊ refoꝛmationē in ſenſatione. Et ideo vt poſſis eſſe veraciter et plene moꝛtuus mundo et viuere deo atqꝫ ad tui ipſius humilē cognitionē liberius et citius peruenire: opoꝛtet te in voluntate ⁊ opere oīa pꝛefata impedimēta vel conſimilia perfecte derelinquere quatinus valeas per gratiā de dn̄o ieſu chꝛiſto ⁊ ipſius amoꝛe libere cogitare. Sed reuera ſicut Bernardus dicit cū inceperis videlicet his exterioꝛibus conſolationibus renunciare: triſticia implebit coꝛ tuum. Sed conſtās eſto et noli retro reſpicere quia ſi perſeueraueris in incepto: triſticia tua cōuertetur in gaudiū. Dicto iam breuiter i pꝛecedente capitulo qualiter neceſſe ſit te ſub oīpotentis dei manu humiliari et i pꝛeſenti capitulo quomodo te opoꝛteat mūdo moꝛi iāqꝫ ſubnixus hac humilitate ⁊ hmōi moꝛte ꝑ executionē operis appꝛehēſa: nō dubiū qui terram egypti es egrediēs nocturno tamē tēpoꝛe nō diurno vt nocte abſcedēte et die pꝛopinquāte tandē terram pꝛomiſſionis valeas intrare. Quid hoc in loco debeas intelligere per noctem vel diem his verbis declaratur.

Scis qꝛ nox eſt tēp⁹ et plenum ſpaciū inter duos dies ⁊ qn̄ vnus dies finitur: non ſtati ſuccedit alius dies ſed pꝛio venit nox ⁊ diuidit duos qn̄qꝫ breues: quādoqꝫ longos ⁊ tūc poſtea ali⁹ dies ſuccedit. Intelligere debes qꝛ duo ſunt dies ſiue duo lumia. Pꝛimum eſt lumē falſum. Secūdum lumen verum. Falſum lumē eſt amoꝛ huius mundi quem hō habet in ſeipſo ex coꝛruptiōe carnis ſue: lumē verum eſt ꝑfecta dei dilectio que ꝑ gratiam ſentitur in aīa humana. Amoꝛ mundi eſt falſum lumē quia tranſit ⁊ non durat et non ꝑficit quod ꝓmittit. Iſtud lumē ꝓmiſit diabolus ade qn̄ eum ad peccatum inſtigauit dicens. Aperientur oculi veſtri: ⁊ eritis ſicut dij. Et in hoc aliqualiter verū dixit qꝛ qn̄ adam peccauerat: ſtatim oculi īteriores clauſi erant ⁊ lumē ſpirituale ſubtractū erat. ⁊ oculi exterioꝛes aperti fuerūt. viditqꝫ lumē nouū carnalis delectationis ⁊ amoꝛis mundialis quod pꝛi⁹ nō viderat ⁊ ſic vidit nouū diē. Qui igit̄ ꝑcipit ⁊ cognoſcit dilectionē hui⁹ mūdi falſam eſſe atqꝫ fallacē ⁊ iō eam vult relinquere. ⁊ dei dilectionē q̄rere nō pōt ſtatim ipſius dilectionē ſentire: ſed opoꝛtet eū paululū expectare in nocte quia non pōt ſubito ab vna luce vel die ad aliam peruenire. eo ꝙ nox interueniat. i. ab amoꝛe mundi huius: ad ꝑfectum amoꝛē iheſu xp̄i Hec nox nihil aliud eſt: niſi ſeꝑatio et ſubtractio aīe a terrenis ꝑ magnum deſideriuꝫ videndi ſentiēdi. et diligēdi dn̄m iheſū chꝛiſtum et res ſpirituales. Hec eſt nox quia ſicut nox obſcura eſt et q̄dam occultatio oīm creaturarum coꝛpoꝛalium. et tēp⁹ q̄etis ab omnibus opibus coꝛpoꝛalibus ſic homo q̄ plene pꝛoponit cogitare de dn̄o iheſu chꝛiſto. ⁊ deſiderat ipſum ſolum diligere ſibiqꝫ placere. ſolicitus eſt abſcondere cogitationē ſuā a vana cōſideratiōe mūdi ⁊ affectionem ſuā a carnali dilectione oīm coꝛpoꝛaliū creaturaꝝ: ita ꝙ cogitatio ſua fiat libera: non ſixa, nec affectio ſua obligata: vel turbata rebus tranſitoꝛijs ſeu terrenis. Et ſi ſic facere poſſit: tunc eſt nox ſibi: qꝛ tunc eſt i tenebꝛis ſed hec eſt nox bona ⁊ obſcuritas luminoſa: qꝛ eſt excluſio falce dilectiōis mūdialis ⁊ appꝛopinquās ad verū diē. Et certe q̄to obſcurioꝛ ē hec nox: tāto ꝓpinq̄oꝛ ē de lux dilectionis ieſu xp̄i: qꝛ q̄to magis aīa pōt per deſideriū dilectionis ieſu chꝛiſti et ꝑ deuotas pꝛeces ad ipꝫ fuſas occultari a ſtrepitu ⁊ tumultu opum carnaliū ⁊ deſideriorꝝ mūdaliū ac cogitationū imūdarū: tanto magis appꝛopinquat ad ſenſationē lucis dilectionis ih̄u. Sic vt apparet intellexit pꝛopheta cum dixit. Cū in tenebꝛis ſedeo: dn̄s lux mea eſt: q̄ſi diceret. Qn̄ aīa mea abſcondita eſt ab oībus pꝛauis motibus pctī quaſi eſſet in ſōno tunc dn̄s ieſus lux mea eſt qꝛ tunc appꝛopinquat per gratiam ſuā: vt oſtendat mihi gratiā lucis ſue. Hec tn̄ nox qn̄qꝫ eſt penalis ⁊ qn̄qꝫ quieta eſt ⁊ delectabilis. Penalis eſt pͥmo qꝛ hō pctīs inq̄natus eſt et nōdū eſt per gratiā viſitatus frequēter eſſe in hac nocte. Ideo quippe ei penalis eſt qꝛ cōſuetudo ⁊ familiaritas quas pꝛius habuit cū ipſis mundialibus ⁊ carnalibus affectionib⁹ ⁊ terrenis actibus ita eum pꝛemūt ⁊ ꝑ violētiā in mentē eius veniūt ⁊ totā aīam eius inferius adheſiue trahūt: ꝙ nō pōt ab eis occultari q̄ cito vellet. Et iō cogitationē ſuā et deſideriuꝫ apponit inq̄tum pōt vt de nullo alio cogitet nisi de dn̄o iesu christo et qz nō potest ei⁹ presentiā faciliter obtinere ideo hec nox seu tenebrositas sibi penitētialis est. Si vero q̄nq3 tibi talit̄ cōtingat: nō nimis tristeris. nec nimis cōtendas quasi velles violenter a mente hm̄ōi motus expellere qz nō poteris sic facere sed expecta modicū occupādo te in orationibus quousq3 detur gratia. Sustine patienter nec turberis vel nimis fatigas teip̄m: sed prudēter si potes trahe desideriū tuū et spiritualē cōsiderationē ab eis ad nudā fidem et memoriā iesu xp̄i quasi de eis nō curares. Scias enī veraciter q̄ quādo desiderare velles nominū iesum xp̄m et de eo solūmodo cogitare nec libere potes inter tales cogitatiōes immundas q̄ se semp ingerūt: tu absq3 dubio exiens ab hac falsa die et intrasti hanc obscuritatē. Sed obscuritas tua nō est quieta propter dissuetudinē et ignorantiā ac immundiciam tuā. Et ideo hanc obscuritatē frequēter in ipsa habeas ex processu tp̄is et bono gratie erit tibi magis quieta et tranquilla q̄ hoc erit. q̄n aīa tua p sensationē gratie tam libera facta est et potēs ita totalit̄ in semetip̄a recollecta: q̄ nō delectat̄ de aliquo cogitare q̄ sine ipedimēto alicui⁹ rei corporalis pōt de nichilo cogitare. Tūc enī in bona nocte abscōdita est seu in bona obscuritate. Illud nichilū sic intelligo: q̄ aīa pōt libere et totalit̄ recolligi in semetip̄am et nō inuite cōpelli. nec violēter deorsum trahi ad cogitādū vel diligēdū cū electiōe affectiōis aliqd̄ peccatū vel aliqd̄ terenū tūc aīa nichil cogitat qz de nullo terreno cogitat adhesiue. Istud nihil et hec nox: magna quies est desiderātī dilectionē iesu xp̄i. Tunc enī aīa in quiete est quo ad desideriū alicui⁹ terreni: sed nō quo ad desideriū iesu xp̄i: qz licet aīa nō cogitet de terrenis: tū valde sollicita ē cogitare de dn̄o iesu xp̄o. ¶ Quid causat hanc noctē et de modo cognoscēdi q̄n hō est in hac nocte et q̄n nō et q̄d qui voluerit laborare et expectare in hac nocte vel obscuritate nō diu erit absq3 lumine. Cap. xij.

A Quid igit̄ facit hanc noctē vel obscuritatē. Certe nihil aliud q̄ graciosū desideriū hn̄di dilectionē dn̄i iesu cū p̄stāti p̄sideratiōe illi⁹ et firma adhesiōe fidē qz desideriū illud q̄d p̄ p̄cello hz ad diligendū iesum et ad vidēdū et ad hn̄dū expellit a corde oēs mundanas vanitates et carnales affectiōes: et aīam recolligit in semetip̄am et facit eam solūmodo cogitare qualiter ad eius dilectionē valeat peruenire: et sic eam inducit in hanc noctē vel obscuritatē. Et certe quādo aīa sic cogitat non totaliter obscura est a vero lumine: qz iesus qui est vera lux et dilectio est in illa obscuritate siue sit penitētialis siue quieta. Ipse enī est in anima quasi laborās in desiderio ad lucem: sed non est adhuc vt quiescēs in dilectione et ostēdens lucem suā. Et si scire velis quid est hoc desideriū: veraciter est ihs iesus: quia ipse efficit in te hoc desideriū et dat illud tibi: ipse est qui desiderat in te. ipse est q̄ desideratur a te ipse totum est: et ipse totum efficit. Si ip̄m videre posses. videres teipsum nichil facere nisi quod pmittis eum in anima tua operari et cū magna cordis leticia sibi assentiis: q̄ ipse dignatur in te taliter operari. Porro si scire velis quando es in hac predicta secura obscuritate et quando non: sic poteris experiri q̄ nolito aliter q̄ sic inquirere. Cum sentis intētionem tuam et voluntatem tuam totaliter inclinatā ad desiderandū oratio nō nisi [illegible] dilectionē iesu christi et ad cogitandū solūmodo de ipso: potes quasi primitus in teipso interrogare in cogitatiōe propria [illegible]. Nunquid desideras habere aliquod bonū huius vite ratione [illegible] vel tui ipsius amore vel habere vsum alicuius corporis sensus tui in aliqua creatura. Et tūc si oculus tuus incipiat isto modo respōdere nichil velle videre q̄ postea auris nichil velle audire et postea os nichil velle gustare nichil loqui de terrenis: et nasus nichil velle odorare et corpus nichil velle tangere seu palpare vel sentire: et postea cor tuum dicat nihil cogitare velle de terrenis vel operibus corporalibus nec habere affectionē fixā in aliqua creatura sed solum in dn̄o iesu xp̄o et eius dilectionē si scire. et quādo sic respōderēt tibi oēs sensus tui q̄ et valde prōpte fit cum gratia te tetigerit: tunc istas tenebras aliqualiter es ingressus. Quia licet sentias et percipias immissiones et suggestiones vanarū cogitationū et carnaliū affectionum: nō minus tamen es in ista vtili obscuritate si mens tua non sit eis infixa: quia tales ymaginatiōes vane q̄ cor intrāt: ex improuiso turbant hanc obscuritatē et vexant animā aliqualiter eo q̄ ab eis abscōdi vellet sed non pōt: sed non tollunt vtilitatē isti⁹ obscuritatis: qz anima p hanc viam ad quietā perueniet obscuritatē. Tūc vero est ista obscuritas quieta: cū aīa pro tēpore abscōdita fuerit a penali sensatione aīm talium vanarum cogitationū et solū quietata et restaurata in desiderio iesu xp̄i cū spirituali cōsideratione ipsius. Multe namq3 sunt aīe deuote que per gratiā peruenerunt in hanc obscuritatē. et sentitiur cognitionē sui ipsorū ignorāt tamen adhuc plene quid est hec obscuritas: et hec ignorantia īpedit eas in parte. Sentiūt frequenter cogitationē suā et affectionē separari et abstrahi a memoria terrenorū: et adduci in magnam quietē delectabilis suauitatis sine penali turbatione vanarū cogitationū vel sensuū suorum corporaliū: et sentiūt illo tēpore tantā spiritꝰ libertatē: q pacifice cogitare possūt de dño iesu xp̄o: et offerre illi preces suaues psalmos. poterit sapide et dulciter. Dū corporalis nature fragilitas pmittit. Sciunt bene q hec sensatio bona est: sed nesciūt quid est. Quibus igitur talibus aīabus dico sīn q sentio: q huiusmodi sensatio licet breuis sit et rara est illa veraciter hec obscuritas de qua loquor: q2 est cognitio quā p̄mo habent de seipsis et eleuatio supra seipsas per ardēs desiderium ad amorē iesu xp̄i vel verius fatear: hec sensatio graciosa est spūalis visio iesu xp̄i. Et si se seruare possint in illa quiete et p̄ [illegible] cere illā in cōsuetudinē ita q liberē et sanius eā habere possint cū voluerint [illegible] te: nunq̄ fugabunt p temptationē carnis vel diaboli vel p errorē seu heresim q2 stant in via cōtēplationis et habiles sunt et parate ad recipiendū p̄fectā dilectionē iesu xp̄i. Ideo quādo homo illā habet donū secū: debet eam humiliter cognoscere tenere custodire: et feruenter p̄sequatur/ ne aliqua creatura ab illa eum īpediat quin illā p̄sequatur quādo pōt et q obliuiscatur et p̄o nichilo cōputet quicquid ipsum ab hac quiete poterit īpedire si ex seipso liber sit: et recipiat quo voluerit sine scādalo vel p̄ximi nocumento. Apparet enī michi q non pōt qs ad hanc quietē faciliter puenire: nisi magnā habeat gratie abūdantiā: et se disponat sequi instinctū gratie. et hoc tenet facere: q2 gratia vult semp esse libera a peccō et sollicitudine mūdiali et ab oībus aliis que operationē eius īpediunt quāuis etiā nō sint peccata. Quicūq igitur lucē gratie habere voluerit et dilectionē iesu xp̄i in aīa sua plenarie sentire: oportz eū relinquere falsam lucē dilectionis mūdi et humiliare seipm continue sub humili humanitate iesu xp̄i de qua inferius dicetur et expectare in hac obscuritate p̄dicta. Et licet p̄mo timeat in illa manere: nō tamē redeat ad dilectionē mūdi. sed sustineat modico tēpore q2 quādo est in ista obscuritate multo p̄pinquior est hierusalē: q̄ qn est in medio illius falsi luminis dilectionis mundi. Propterea totam spem et fiduciā suam ponat in dño iesu xp̄o et non diu erit absq aliquo lumine spirituali. vnde et p̄pheta p̄cipit dicēs. Qui s ambulauit in tenebris: et nō est lumē ei: speret in dño: et innitatur sup deū suū id est qui se abscōdere vult a dilectiōe mūdi et non potest p̄ōpte sentire lumē spiritualis dilectionis: nō desperet nec ad mundū reuertatur sed speret in dño: et innitatur super eum id est cōfidat in deo p desideriū firmiter sibi adhereat humiliter paululūq expectet: et habebit lumē. Consimiliter enī accidit de tali hoīe: sicut de illo qui diu stetit in sole et postea subito intrat domū tenebrosam in qua sol nō splēdet. Talis enī quādo p̄mo intrat est quasi cecꝰ et nichil videns: sed si paululū voluerit expectare cito circa se videbit p̄mo res magnas et postea modicas et subtiles et tandē oīa q̄ sunt in domo. Sic spūaliter loquēdo q̄ relinquit amorem mūdi et redit ad seipm intrādo cōscientiā suam. p̄mo est obscura quo ad visū suum: sed si stet p̄seueranter et cōtinuet se in p̄dictis affectibus et frequenti meditatiōe ad cogitandū stabiliter de iesu christo de eius caritate patientia et humilitate et passione: cito tibi vera lux spiritualis cognitiōis orietur: nō tota simul: sed occulte et paulati. vnde p̄pheta dicit. Orietur in tenebris lux tua: et tenebre tue erunt sicut meridies et requiē dabit tibi dñs deus tuus. et implebit aīam tuā splendoribus. Orietur in tenebris lux tua id est tu qui veraciter relinquis lucem oīs mūdane dilectiōis et memoriā tuā abscōdis in humilitate humanitatis xp̄i: lux beate dilectiōis siue spiritualis cognitio dei orietur tibi. et tenebre tue erunt sicut meridies id est tenebre tue laborantis desiderij et ceca fiducia tua quā prius habebas in deo: cōuertentur in clarā cognitionē et in securitatē dilectiōis et requiē dabit tibi dñs deus tuꝰ id est carnalia desideria tua et timores tui penitētiales et dubitationes et maligni spūs qui te prius continue vexabant omnes isti debilitari incipient et de sua fortitudine multum perdent et tu tam fortis eris q tibi non nocebunt: quia ab eis in requie absconderis et dñs iesus implebit tunc animā tuam splendoribus id est cum adductus fueris in hanc requiē spiritualē tunc magis dete intendes ei: et nichil aliud habebis facere q̄ eum diligere et eius benedictā faciem intueri et tunc radijs luminis spiritualis omnes anime tue potentias adimplebit. Et licet forte anima tua iam sit sine turbatione mūdane vanitatis nōdū tn̄ est vbi esse deberet quia nōdum est totaliter amicta lumine nec in ignē amoris totaliter cōuersa de quo amo te iam reſtat videre et tractare.

¶ Quod quiſq; donec ſenſerit ſe dei dilectionē habere: debet opera ſua etiam bona quaſi pro nichilo computare et quare homo nō debet ad voluntarias conſuetudines ſe immutabiliter obligare de ſimplici dei amore. Ca. xiij.

A Quecunq; opera bona feceris exteriora vel intrinſeca quouſq; ſenſeris te dilectionem ieſu chriſti habere: nichil habes. Quia illo liquore precioſo et nullo alio: anima tua poterit ſaciari. Et quia liquor iſte tam precioſus eſt: ideo quicquid feceris vel habueris: pro nichilo computa quantum ad quietem anime ſi non habes dilectionem ieſu chriſti: ſemperq; deſiderans maiorem gratiam dilectionis ſue et ſpiritualem eiuſdem: prout ſe voluerit demonſtrare: quia ad cognoſcendum ſe et diligendum: eſt factus et redemptus. Quodcunq; igitur opus magis iuuat et promouet illud gratioſum deſideriū quod habes ad diligendum dominum ieſum chriſtum facitq; illud magis integrum et validum ſeu potens ad virtutes et cetera bona: hoc opus reputo tibi fore optimum ſiue ſit oratio ſiue ſit meditatio / lectio / vel alia operatio qualiſcunq;. Et quamdiu illud opus maxime fortificat cor tuum et voluntatem ad dilectionem ieſu chriſti et longius trahit affectum tuum et cogitationem a mundi vanitatibus expedit illo vti. Quod ſi ex frequenti vſu ſapor illius operis minuatur et aliud opus tibi melius ſapiat maioremq; gratiā in illo opere ſentias tūc illud opus aſſumas et primū omittas. Quia licet cogitatio de ieſu chriſto et deſideriū cordis tui ad ipſum ſemper debeat eſſe immutabile: opera tamē ſua corporalia et ſpūalia quibus vteris in orando et meditando ad paſcendū et nutriendū illud deſideriū poſſunt eſſe diuerſa ſm q; ſentis te diſpoſitū per gratiā et cordis applicationē. Conſimiliter accidit de operibus et deſiderio ſicut accidit de lignis et igne. Quanto enim plura apponuntur igni tāto maior eſt flāma ignis: quia candidior. Conſimiliter quanto plures operationes ſpūales habet hō in mēte ſua ad cuſtodiendum deſideriū ſuū integrū: tanto potētius et magis ardēs eſt ſuū deſideriū quo ad deū.

B Itē nolo cōſulere tibi vt obliges te immutabiliter voluntarijs cōſuetudinibus que impedirent libertatē cordis tui ab amore ieſu xp̄i ſi grā voluerit te ſpecialiter viſitare. Vnde ſi ex conſuetudine habeas tot p̄ces dicere vel pſalmos vel habere ſoleas aliquā certā meditationē tāto tpe vel ſingulare ſeu genu flectere: ſeu aliquod tale opus corporale facere tāto tpe vel tāto talis cōſuetudo ſemp̄ tenenda eſt: precipue vel cū cauſa rationabilis impedit ſeu exigit vel cum gratia ex alia parte abundantius venit. Itē quecunq; motus ſentis ex carne vel diabolo delectabilis vel penalis amarus vel dulcis placitus vel terribilis letus vel doloroſus qui mentem tuā et deſideriū retrahere vellet a cōſideratione et dilectione ieſu chriſti ad mundi vanitatē et totaliter impedire ſpūalem concupiſcentiā quam habes ad diligendū ieſum ita q; cor tuū foret perſeueranter tali motu occupatū: pro nihilo illum computes nec illū recipias vel cū illo diu moram facias: ſed ieſū xp̄m habens in memoria offerendo ſibi omnes moleſtias tuas: nā plura talia impedimenta ſenties partim ex carne partim ex mundo, partim ex diabolo quam ſcio enarrare. Quia quamdiu homo patitur mentem ſuam voluntarie vbiq; circa mundum in conſideratione rerum diuerſarum vagari: pauca percipit impedimenta. Sed quando recolligit totam mentem ſuam et deſideriū ſuum ad amorem iheſu chriſti ſolum ad habendum ipſum et ad videndū et cognoſcendum et diligendum ipſum tunc ſentiet multa penalia impedimenta. quia omnis cogitatio quam ſentit que non eſt de illo quem deſiderat: eſt ſibi impedimentum. Si vero inter huiuſmōi motus ſeu cogitationes occurrāt tibi aliqua de quadam re, quam oportet neceſſario fieri pro teipſo vel proximo: cito de illa te expedias: ad finem perducas: ne diu cor tuum occupet. Si autē ſit de alia re non neceſſaria: vel que ad te non pertinet: nō cures de illa, non garrules cum illa nec moleſteris, non turbes illam nec delecteris in illa. ſed eam celeriter de corde tuo excute dicens. Nichil ſum. nihil habeo. nihil quero. nihil deſidero, niſi dilectionē dn̄i iheſu xp̄i. Coniunge mentem tuam huic deſiderio et robora illud oratione et ſpūali operatione vt nō obliuiſcaris illud et deducet te in via recta et ab omnibus periculis te defendet. ita q; licet ſentias tales motus: non peribis ꝑducetq; te vt eſtimo ad perfectam dilectionem iheſu chriſti. Item diligenter nota q; qui per gratiam abſconditus eſt a mundi vanitate bonumq; terrenum non concupiſcit non querit vel diligit. ſed ſolum iheſum deſiderat in centuplo plus habet quam ille qui bona terrena maxime concupiſcit et eis maxime abundans [illegible] maior [illegible] maiorem et veriorem dilectionē habet in anima sua vna die: q aliis tam tempore vite sue. Intelligere etiam debes q triplex est dilectio dei q̄libet est bona: sed vna melior altera. Prima dilectio habetur principaliter per fidē et gratiosa ymaginationem de iesu christo: hec dilectio est in q̄libet anima in fide [illegible] in minimo gradu caritatis et bona est: quia sufficit ad salutem. Secunda dilectio ē quā anima sentit per fidem et ymaginationē de iesu christo in humanitate sua et hec dicit dilectio formata sed [illegible] dicetur. Hec dilectio melior est q prima quando ymaginatio per gratiā excitatur q2 oculus spiritualis aperitur ad cōsiderationē humilitatis iesu christi dn̄i nostri. Tertia dilectio est quā aīa sentit per spiritualē visionē diuinitatis dn̄i nostri iesu christi prout hic videri pōt et hec est optima et dignissima. z hec dicit' dilectio nō formata de qua dicetur infra. Et hec est dilectio pfecta quam non sentit aīa plene: quousq sit in sensatione reformata. Anime incipientes et pficientes cogitant de iesu christo et diligunt eum secundū conditiones similitudinis humane et respectu illius formant totam operationē suam in cogitationibus suis et affectibus. Timent eum vt hominem honorant eum atq diligunt principaliter scd̄m humanā ymaginationē et ulterius non procedunt. Si enim deliquerint cōtra deum: cogitant tunc q christus eis irascit sicut alius homo iratus esset eis forsan: si cōtra eum deliquissent: et ideo prosternūt se quasi ad pedes iesu cum dolore cordis misericordiā inuocantes. Et cum sic fecerint firmā habent fiduciam q ipse ex mīa sua eis remittere vult peccatū. Iste modus faciendi est valde bonus. Similiter qui deum adorare volunt: psentant se in cogitationibus suis quasi in corporali similitudine corā facie dn̄i nostri iesu xpi: z ymaginant mirabile lumē vbi dn̄s iesus est: et tunc illū reuerenter timent z honorant et misericordie sue se totaliter submittūt: vt de eis faciat qd̄ voluerit. Consimiliter qui volūt ad dilectionē dei exaltari cōsiderēt passionē eius vel aliquid aliud quod fecit in humanitate sua: et huiusmodi cōsideratione sentiūt se multū ad deuotionē z dei dilectionē excitari huiusmodi operatio bona et gratiosa est sed tū multo minor est z inferior q operatio dilectionis et intellectus: qn̄ aīa gratiose cōsiderat deū z hominē secundum veritatē q2 in dn̄o nostro iesu xpo sunt due nature deitas z humanitas simul vnite: quia natura humana eleuata fuit: z in psona iesu xpi vnita deitati. Sicut ergo deitas iesu xpi superior est z dignior humanitate eiusdem: sic spūalis cōsideratio deitatis dignior est: z magis spūalis z meritoria: q cōsideratio humanitatis [illegible]. Stude igitur multum petens p gratiā [illegible] illum tuam cogitationē z dilectionē in illa forma que equalis est patri: id est in forma deitatis et disce honora et cognosce eum: nō solū vt hoiem: sed vt deū i hoie: q2 ex quo tū de' est q hō: z tota causa quare diligi debet et honorari est: q2 deus est: z assumpsit humanā naturā. Ideo fac eum deum in corde tuo et diligendo z intellectu tuo eū adora vt iesu deū in hoie summā veritatē summam bonitatē: vitam q beatā: q2 totū illud ipse ē. Sed tū aīa tua nondū sit per gratiā spiritualis effecta ne forte eam cōtingat errare oportet eam interim spiritualiter consideratione et dilectione hūanitatis iesu xpi pasci et nutriri et psequi operationē in ymaginatione: cum humanis affectionibus: quousq ei maior gratia libere cōcedatur. Nō enim securū est sibi donū bonū totaliter dimittere: quousq senciat donum melius. Preterea sciendum est q duplex est dilectio spūalis quarū vna vocatur dilectio non formata seu facta et illa est ipse spūssctūs. Vñ Johannes ait. Deus caritas est. Alia vocatur dilectio formata seu facta que est affectio anime causata a spūsctō ex visione z cognitione veritatis que deus est in deo solummodo constituta. hec dilectio nō est ipse spūssanctus: quia facta ē seu creata. Quapropter maxime petere z desiderare debes a deo illā dilectionē que est spiritussanctus. Nam absq dubio, minus donū q est spūssctūs non valet nos pducere ad benedictā visionē dn̄i nostri iesu xpi. Et ideo debemus desiderare z petere a domino iesu solummodo hoc donū dilectionis: de qua quidem dilectione in capitulo imediate sequēti plenius declarabitur.

¶ Quod nullum dei donum est ita excellens sicut donum dilectionis, propter quod illud maxime debemus petere et desiderare z qd̄ hoc donū quod est spūssanctus [illegible] in aīa omnia pficit. Cap. xiiij.

INter omnia bona dei: nullū est tam bonum dignū vtile et excellens: sicut bonum dilectionis quod est spiritussanctus: q2 nullū est donū dei quod est tā valor q donū nisi hoc donū dilectionis et ideo dignissimū ē est et optimum. Donum prophetie: donū sci dulce ſeu dona operationis miraculoꝝ ⁊ conſimilia dona. ſunt magna dona ſpūſſancti ſed non ſunt ſpiritusſanctus: qꝛ aīa reproba et dampnabilis poteſt habere oīa huiuſmodi dona ſicut aīa electa: et ideo talia dona non ſunt multum deſiderāda nec de eis eſt multum curandum. Hec donū dilectionis eſt ſpiritusſanctus ꝗ deus ipſe ⁊ iſtud donū non poteſt aīa habere ⁊ cum hoc dampnari quia hoc ſolum donū ſaluat hominem a dānatione et filiū dei eum facit celeſtiſq; hereditatis participem. Et iſta dilectio vt pdixi: eſt ſpiritusſanctus deus ipſe qui amor eſt nō formalis et animā ſaluat: quia ipſe dat ſe aīe primo anteꝗ̄ aīa eū diligat. Et ipſe format affectionē in anima et facit animā ſe diligere ſolum ꝓpter ſe: et non ſolum hoc: ſed etiā aīa diligit ſeipſam ſolūmodo ꝓpter deum. Et iſtud eſt donum dilectionis quod ſolum diuidit electos a reprobis: ⁊ plenam pacē efficit inter deum ⁊ hoīem et vnit omnes creaturas bonas totaliter in deo: quia facit ieſum nos diligere: ac etiā nos diligere eū: et quēlibet noſtrum alium diligere in eodem. Iſtud donū dilectionis principaliter cōcupiſce prout predixi: quia ſi deus ex gratia ſua voluerit illud dare tibi illuminabit et aperiet rationem aīe tue ad videndū veritatem: que ieſus eſt et res ſpirituales et excitabit affectionem tuā totaliter et integre ad diligendū eum: et operabit in anima tua ſolūmodo iuxta voluntatem ſuam: et conſiderabis eum reuerēter cum ſobrietate dilectionis et videbis qualiter operatur. Hoc nos facere precipit ꝓpheta dicens. Vacate et videte qm̄ ego ſum de⁹ id eſt vos qui reformati eſtis in ſenſatione ⁊ habetis interiorem oculum apertum ad viſionem rerū ſpiritualium: ceſſate aliquādo ab exteriori opatio ⁊ videte qm̄ ego ſum de⁹ .i. videte ſolū qualiter ego ieſus deus et homo facio: cōſiderate me qꝛ totum ego facio Ego ſum dilectio et pro dilectione ego facio

A quicquid facio. Et ꝙ hoc ſit verum: declarabo vobis: quia nullum opus bonum facitis nec bonū aliqđ cogitatis: niſi fiat per me vel meam potentiam: ſapientiam et dilectionē. Nam ego ieſus ſum potentia et ſapientia ⁊ dilectio: et non vos quia ego ſum deus. Videre ergo poteſtis: ꝙ ego facio omnia bona opera veſtra: bonas cogitationes et dilectiones in vobis: et tamē iſta bona opera dicunt̄ veſtra: nō qꝛ vos principaliter illa facitis: ſꝫ quia illa do vobis ꝓ amore quē ad vos hēo Ex quo igit̄ ego ieſus ex amore hec oīa facio: ceſſate conſiderate vos metipſos: imo vos ipſos pro nihilo cōputetis et videte qm̄ ego ſum deus ꝗ facio oīa hec. Iſte eſt magnus intellect⁹ verſus dauid ſ̄dicti. Cōſiderate ergo et videte quid dilectio in aīa electa operatur: quā reformat in ſenſatione ad ſuā ſimilitudinē qm̄ eā modicū illuminat ad ſpūales cognitionē ieſu et ſenſationē dilectionis ſue. Nunc dilectio introducit virtutum plenitudinem virtutū et conuertit eas in dilectionē ⁊ delectationē ſuā abſq; opatione ipſius aīe: qꝛ aīa nō multū cōtendit ꝓ adquiſitiōe earū ſicut prius fecit. ſed habet eas pacifice et ſentit eas tranquille ſolum ex dono dilectionis qđ eſt ſpiritusſanctus. Et hoc eſt ſolatiū magnū aīe et gaudiū ineffabile: qm̄ ſentit ſubito et neſcit qualiter ꝙ virtus humilitatis et pacientie ſobrietatis et conſtantie caſtitatis ⁊ mundicie. dilectioniſq; ad proximum. et omnes alie virtutes que ei quādoq; labor ipſe erant penales et graues. iam ſunt cōuerſe in delectationem: et ī mirabilē iocunditatē. ita ꝙ non apparet graue arduū vel difficile virtutem aliquam cuſtodire: ſꝫ maxima ei delectatio

B eſt cuſtodire virtutes et totum iſtud dilectio operatur. Alij aūt hoīes ꝗ ſtant ī cōi via caritatis ⁊ nō tātum in gr̄a ꝓfecerūt: ſed operantur ſecūm imperium rōnis. pugnant et contendunt tota die contra peccatā vt virtutes habeant et ſunt quādoq; ſub. quādoq; ſupra quādoq; ſurſum. quādoq; deorſū. ſicuti luctatores. Iſti hoīs bn̄ faciunt et habent virtutes ſolū in rōne et voluntate nō in ſapore et dilectione qꝛ pugnant quaſi viribus ad obtinendum virtutes: et iō non poſſunt habere plenam requiē nec plenā victoriā. magnum tn̄ premium obtinebunt. ſꝫ nō adhuc ſufficiēter humiliantur: nec ſe ī manibus dei totaliter poſuerunt: quia nōdum vident eum. Sed aīa que habet ſpūalem viſionē iheſu xp̄i. non multum curat cōtēdere ꝓ virtutibus. nō ſolicitatur ſpecialiter circa eas. ſꝫ totā diligentiam ſuam apponit ad continuādam illam viſionē et cōſiderationem iheſu xp̄i quam habet et vt iheſum ſtabiliter in memoria habeat: et ei ꝑ amorem ſolūmodo cōiungatur et vt obliuiſcatur oīa alia in quātum poteſt Et cū ſic facit tūc ieſus ſue aīe veraciter magiſter eſt. et aīa totaliter eſt ſibi obediens et tūc ieſus pugnat ꝓ aīa cōtra oīa peccatā ⁊ obumbrat eā ſua pn̄tia bn̄dicta et acquirit illi omnes virtutes. aīa que ſic confortatur et eleuatur cū ſuam ſenſatiōe dilectionis. quā habet ex viſione iheſu chriſti. ꝙ nō ſentit ex trinſecus magnam moleſtiam. Et iſto modo dilectio deſtruit et occidit in anima omnia peccata ⁊ in nouam ſenſationem virtutum eam reformat. Debemus igitur ꝯſiderare et petere a ieſu ſolummodo hoc donum dilectiōis: vt velit ex magnitudine benedicte dilectionis ſue corda noſtra tangere ad lucem inuiſibilem ad cognoſcendū eum et impartiri nobis de ſua benedicta dilectione vt ſicut diligit nos: ita et nos diligamus eum. Unde Johannes ait. Diligamꝰ deū: q̄m ipſe prior dilexit nos. Nā nos multū dilexit: q̄ nos ad ſuā ſimilitudinē creauit. Sed nos amplius dilexit: q̄ ſuo precioſo ſanguine per voluntarie mortis tollerantiam in humanitate ſua nos redemit a poteſtate diaboli et penis inferni. Sed maxime nos diligit: q̄ nobis dat ſpm̄ ſc̄m: qui ē dilectio per quā eum cognoſcimus ⁊ diligimus et ſecuri efficimur q̄ filij eius ſumꝰ ad ſaluationē predeſtinati et electi. Pro iſta dilectiōe magis obligamur ſibi: q̄ pro aliqua alia dilectione quam nobis exhibuit vel oſtēdit in creatione vel redemptione. Quis enī nos creaſſet ⁊ redemiſſet niſi etiā nos ſaluaſſet: quid nobis creatio vel redemptio ꝓfuiſſet. Certe nihil. Ideo maximū ſignū dilectionis nobis oſtēſum: vt mihi appet eſt iſtud q̄ dat ſeipſum in deitate ſua aīabus noſtris. Primo dedit ſe in humanitate nobis in redēptionem: q̄ ſemet ipſum in ara crucis obtulit deo patri. Iſtud fuit pulchrū donū ⁊ magne dilectionis ſignū. Sed q̄ dat ſeipſum ī deitate ſua ſpiritualiter aīabꝰ noſtris ꝓ ſaluatione noſtra: et facit nos ipſum cognoſcere et diligere: tunc plene nos diligit: qꝛ tūc dat nobis ſeipſum ⁊ maius non poſſet nobis dare nec minus poſſit nobis ſufficere. Creatio aīe appropriatur patri ꝓ ſūma potētia quā oſtendit in creatione eiuſdem. Redēptio aīe appropriatur filio ꝓ ſumma ſapientia: quā in ſua oſtendit humanitate: qꝛ per ſapientiā principaliter vicit diabolum et non per potētiam. Sed iuſtificatio aīe peccatricis ⁊ plena anime ſaluatio per remiſſionem peccatorū operationi ſpūſſancti principaliter appropatur quia ſpūſſc̄tūs dilectio eſt: et in iuſtificatiōe aīe peccatricis dn̄s noſter ieſꝰ maxime oſtēdit aīe dilectionē ſuā. Quia tūc deſtruit in illa omne peccatum et vnit ſibi ꝑ coniungit: et hoc eſt optimū: quod facere poteſt aīe. Hec dilectio non formata: ſpiritus ſanctus diligit nos anteq̄ diligamus eum: et mundat nos prius a peccatis noſtris et facit nos diligere eum: voluntatemq̄ noſtram roborat ad reſiſtendum omnibus peccatis et excitat nos ad examinandū noſmetipſos per diuerſa exercitia in omnibus virtutibus, tam ſpiritualiter q̄ corporaliter. Excitat etiam nos ad relinquendū dilectionē et delectationem huius mundi: ⁊ deſtruit in nobis omēs prauos motus peccati et carnaliū affectionū timoriſq̄ mundani. Cuſtodit etiam nos a malicioſis temptationibus diaboli: retrahitq̄ nos a mundi temptationibus ſolicitudinibꝰ et vanitatibus et conuerſatione diligentium iſtum mūdū. Totū iſtud operatur amor nō formatus. id ē ſpiritusſanctus q̄ dat ſeipm̄ nobis. Hec eſt dilectio ad quā obtinendā ſepius te moneo deſiderare eam: ⁊ petere deberes a ieſu chriſto: ⁊ hec dilectio q̄ nobis datꝰ operat in aīabꝰ noſtris q̄cq̄d bonum eſt ⁊ q̄cquid ad bonitatem pertinet: et tamē hoc nō cognoſcimus vel videmus. Et non ſolū ſic operatur: ſed etiam operatur quod maius ē quia aperit oculum aīe et cauſat in illa viſionem ieſu mirabiliter: et cognitionē eiuſdē ꝓut anima capere poteſt paulatim et ſucceſſiue. Et per illā viſionē rapit totam affectionē anime ad ſeipſam ⁊ ſic anima incipit eum cognoſcere ardenterq̄ diligere. Et tūc aīa aliquid videt de natura benedicte deitatis ieſu chriſti: quō ipſe eſt totum: et totum operat ⁊ q̄ oēs cogitationes bone ſeu operationes ſolummō ſunt ab ipſo: qꝛ ipſe eſt ſumma potentia: ſumma veritas: ſumma bonitas. Et iō oē opꝰ bonū ſolūmō ab ipſo fit ⁊ ꝑ ipſū: et ipſi ſoli debet honor ⁊ gr̄arū actio. Alij vero hoīes q̄ neſciūt ſic diligere: ſed vexant ſe ꝑ affectiones ꝓprias et excitant ſe ꝑ meditationē de deo: ⁊ ꝑ exercitiū corpale ad extrahendū ꝑ violētiā de ſeipſis ſenſationē dilectionis ꝑ feruores et aliqua ſigna corporalia nō diligūt ita ſpūaliter bn̄ tn̄ agūt ⁊ meritorie ſi tn̄ hūiliter cognoſcere velint q̄ corꝑ opatio nō eſt naturalis gr̄oſa ſenſacio dilectiōis: ſꝫ hūanitꝰ ſit ab aīa ad ipſū cōnis ſc̄m gn̄alem gr̄am: quā deus dat oībus electis aīabus imꝑfecte eū diligentibus: qꝛ diligentibus deū imꝑfecte dilectio operatur ſcdm̄ humanas affectiones: ſed in diligētibus deum perfecte dilectio intimiꝰ opatur ſcd̄ꝫ ſpūales affectiones et deſtruit in aīa ꝓ tpe deꝰ alias affectiones carnales naturales ⁊ humanas. Et hec eſt ꝓpria operatio dilectiōis ꝑ ſeipſam hec dilectio in parte haberi poteſt hic ab aīa mūda per ſpiritualem viſionē dn̄i ieſu non tamen dico q̄ pōt haberi ex ꝓprio labore vel induſtria hominis q̄ tātumcumq̄ pro illa homo laborat:

ſed libere datur ex gratioſo dono iheſu xpi poſt magnū laborē corporalē ⁊ ſpiritualem precedentē. ⁊ vt eſtimo: hec dilectio nō datur alicui niſi laboret ꝓ illa ꝓut pōt vel plenā habeat voluntatē laborādi ꝓ ea ſi poſſit. Et ſic vt apparet: nec gratia ſola ſine aīa cooꝑante ⁊ laborāte ſcḋm quātū pōt. nec operatio ſola ſine grā ꝑducit aīam ad reformationē in ſenſatione: q2 reformatio conſiſtit in perfecta caritate ⁊ dilectione. Sed vna alteri cōiuncta. ſ. gratia cōiuncta operationi inducit in aīam ſenſationē ꝑfecte dilectionis: q̄ gratia nūq̄ in aīa hūili quieſcere pōt diuino timore repleta. Et hec dilectio ſicut ſuperius dixi: hic in parte haberi pōt: ſed in gaudio celeſti implebitur ⁊ ꝑficietur ꝑ clarā viſionem deitatis dñi noſtri iheſu xpi: q2 ibi nulla affectio niſi ſpiritualis in aīa ſentietur.

¶ Quod quilibet quantūcūq3 laicus pōt veram ſapientiā attingere que ab homīe mortali non poteſt edoceri et de triplici via veniendi ad deū q̄ eſt vera ſapientia. Ca. xv.

Ecce oſtenſum eſt in precedentib9 capitulis non ſolum ad qualem dilectionem aſpirare debeamus. verū etiam qualē humilitatem neceſſe ſit nos realiter habere vel ſaltem feruenter affectare. Sed q2 ad talem humilitatē. taleq3 dilectionē nō valet q̄s humana induſtria ſeu doctrina ꝑtingere: iō de noſtris ꝓpriis viribus deſperantes: ipm dñm ieſū xpm q̄ eſt ſapientia patris. ⁊ in quo ſūt oēs theſauri ſapie ⁊ ſcientie abſcōditi inuocemus ad docendū nos viā prudētie dicētes. O ſapiētia que ex ore altiſſimi ꝓdiſti attingēs a fine vſq3 ad finē fortiē diſponenſq3 omīa ſuauiter. veni ad docendū nos viā prudētie. Hec verba ſunt eccleſie aſpirantis ⁊ deſiderantis edoceri ab ipſo qui ē fons totius bonitatis ⁊ origo. vn̄ ſcḋm beatū dioniſiū ariopagitam. Sapiētia eſt digniſſima dei cognitio ꝑ ignorantiam cognita ſcḋm vnionē q̄ eſt ſuper mentē. qn̄. ſ. mens ab oīb9 aliis recedens. poſtea ſeipſam dimittēs vnita eſt ſuperſplendentib9 radiis inſcrutabilis ⁊ ꝓfūde ſapientie illuminata. hec eſt illa ſapientia xpianorū ⁊ trinitatis incluſa ⁊ deifica diffuſione diuinit9 illapſa ſedibus qua mentes amantiū celeſti rore ꝑfuſe. non aliquod temporale emolumētū. nec aliqua dōa ſpūalia. ſ. gratiā virtutē vel glo. iā ſed ipm qui eſt deiformis totius emanatiōis ꝑncipiū ſcintillātibus affectionibus inſaciabilibus deſideriis vnitiuis aſpirationibus ipſum ſolū ſtringere. non aliud affectantes: ipſi vniri deſiderant. Sapientia hec que miſtica theologia dicitur a paulo apoſtolo edocta atq3 a dioniſio ariopagita ſuo diſcipulo cōſcripta. q̄ idē eſt q3 extenſio amoris in deū per amoris deſideriū quantū diſtat ortus ab occidente. omnem creaturam ſcientiā incōparabiliter precedit. Nam alias ſcientias mūdi doctores edocent: ſz de hac a ſolo deo immediate nō a mortali hoīe ſpiritus edocetur. Iſta ſapientia diuinis illuminationib9 ⁊ diſtillationib9 celeſtis ſcribitur in corde: illa vero penna anſeris ⁊ attramento ſcribitur in pelle. Iſta vero dicit. Sufficit nam per iſtam anim9 cauſā ſuā inuenit. ſ. deū creatorē ſuum: ⁊ in ipſo qui ē fons totius beatitudinis iucūdiſſime conquieſcit. Alia vero nunq̄ dicit ſufficit. nam iuſtū dei iudiciū eſt. vt qui non curando de ſumma ſapientia. a ſumma veritate deuiāt veluti cecus in tenebris inuoluātur: ⁊ ſic per vana ⁊ deuia aīa infatuata in vanis ſermonibus inſenſata inceſſabiliter diſcurrat. Iſta affectum inflammat intellectū illuminat: illa vero q̄ plurīes hanc ſapientiam cor euacuatum inflat itellectum que ſepe variis opinionib9 ⁊ diuerſis obtenebrat. Nā ꝓpter relictā humanā curioſitate. ſcientie inutilis argumentationū. opinionū captionibus: religioſa aīa ꝑ amoris accenſionē ad fontem oīm deſiderando aſcendat in quo ſolo reperiet veritatē. ⁊ hac inuenta precioſa margarita. libentiſſime ꝓ aīa conſeruanda terrena q̄ vniū curioſitatē velle relinquet. Sed quia hec ſumma ſapientia non pōt ab homine edoceri. ſubditur quomodō quilibet quantūcūq3 laicus in ſcola dei exiſtens. hanc ſapientiam ab ipſo immediate recipiat ſuper oēm intellectum per amoris affectum quam nullus philoſophus. nullus q3 alius ſcolaris q3 magiſter nulla hūana intelligentia quantumcūq3 ſtudeat appꝛehendit. Triplex eſt igitur via veniendi ad eam. Prima dicitur purgatiua: qua mens ad veram ſapientiā addiſcendū diſponit. Secūda illuminatiua dicitur: qua mens ad ꝑfectam amoris inflāmationē accedit. Tertia vnitiua nūcupatur qua mēs ſupra omnem intellectū cōiē ⁊ intelligētiam a ſolo deo ſurſum acta dirigit. Nam ſicut videm9 i pōtibus dū fiūt. q3 prius ligna ſupponuntur vt firmitas muri lapidei ſuperius conficiatur. ⁊ ꝑfecto edificio iam ligna ſuppoſita penit9 amouent: ſic cū mēs prio ſit i amore ipfecta: poſtmodū ad amoris ꝑfectionē meditādo cōſurgit. ⁊ cū per multū exercitium in amo eo vnitiuo fuerit cōfirmata. ⁊ ꝙ multas flammigeras amoꝛis affectiones ſiue aſpirationes ſupꝛa ſeipſam creatoꝛis ſui dextera ſubleuata: citius ꝗ̄ cogitari poſſit: ſine oī cogitatione p̄uia vel cōcomitante quotiens placet. centies vel milleſies in die vel nocte in deo afficitur: ad ipſum ſolum poſſidendum innumerabilibus deſiderijs aſpirādo. Quicū̄qȝ igitur nouus diſcipulꝰ ad ꝑfectionem huius ſciētie gradatim vult aſcendere pꝛio in via purgatiua: que eſt puerilis ⁊ īcipientiū: ſtudioſiſſime ſe exerceat de qua ſuperiꝰ in hac eadē huius libꝛi cap. parte quarto tractatum eſt. Poſtea. ſ. poſt vnum menſē vel duos vel plures ſecūdū ꝙ diuino ſuperradiante lumine, ſibi videbitur expedire ad amorem metando et oꝛando cōſurgat. Nam qꝛ adhuc mens ꝓficiēs eſt indiſpoſita ad hoc ꝙ expedite feratur affectionibꝰ anagogicis in directum: opoꝛtet ꝙ pꝛio aliquandiū meditetur eo modo quo dictū ē i via purgatiua. de quo quidē modo meditandi et oꝛandi in ſequētibus capitulis ꝓpter ſimpliciū aliqualē intellectum plenius dicemꝰ. Ideo quippe opoꝛtet ꝙ mens ꝓficiens meditetur quatinꝰ per cogitationem aliquantulum īcipiat ſcintillando affici in illū. in quē mens in tertio ſtatu. ſ. in via vnitiua ſine oī cogitatiōe comitante vel p̄uia quociēſcūqȝ vult ſine obſtaculo ſurſuȝ eleuatur. ad quā expeditiōeȝ cū mēs ꝑfecte poterit attingere. oīs ab ipſa ſapientia in ſuā conſurrectiōe cogitatio ſeu meditatio abſcindetur. qꝛ cogitatio ibi non eſt niſi vt ꝑ eam affectio accendatur. Nam in via vnitiua aīa conſcendit ad multū eminentioꝛē gradū ⁊ ſtatū in quo etiā quotiēcūqȝ vult vt iam dictū eſt ſine aliquā cogitatione p̄uia. aīa immediate in deo afficit: qd ad pleniſſimū nō ꝑ aliqua hūana induſtria edoceri: ſed exercendo ſeper viā purgatiuam. ⁊ illuminatiuam: aīa experimentaliter ꝑcipit ſolo deo interius dirigente ⁊ docente. quod nō pōt in aliqua ſciētia moꝛtali vel eloquētia reſerari. Quod ſi ꝓſumptuoſum alicui videatur. ſ. ꝙ aīa inuoluta peccatis multiplicibus audeat a xp̄o amoꝛis petere vnionem in ſeipſo cogitet nihil eſſe ꝑiculi quantumcūqȝ ſit ſimplex vel lapſus: dum pꝛio eum oſculatur in pede per peccatoꝝ recoꝛdationem. vel doloꝛem. ſcd'o in manu ꝓ beneficiorum recoꝛdationem. Tertio aſcendat ad oſculum oꝛis: ipſum ſolum deſiderando ⁊ ipſi ſoli affectibus flammigeris adherendo dicens. Oſculetur me oſculo oꝛis ſui. Et hoc iam ꝓſumptuoſa nō iudicabitur: ſi pꝛimo ī oſculo pedis ⁊ manus ſe exercitato poſtea ad oſculum oꝛis aſpiret.

❡De moꝛtificatione interioꝛis hoīs ⁊ pꝛimo de pꝛimo ⁊ ſecundo gradu eiuſdem moꝛtificationis. Cap. xvj.

Dicto vtcū̄qȝ ſuperius de moꝛtifica-
tione exterioꝛis hoīs cap. videlicȝ vnde- A
cimo iſtius partis. nunc de moꝛtificatione i-
terioꝛis hoīs ꝗ̄tū dn̄s donare dignabitur eſt
tractandū. Et ſciēdū ꝙ inter has duas moꝛ-
tificatiōes: magna diſtantia eſt. Nam finis
exterioꝛis hoīs eſt membꝛa coꝛpoꝛis non da-
re arma iniquitatis peccato. ſed ꝑfecte ſub-
icere ratiōis imperio vt nullo impetu ferā-
tur contra dictamen recte rationis. Finis
vero interioꝛis: eſt perfecte mentē quantū
poſſibile eſt ſenſibiliter adherere deo. Sunt
igitur in aīa. i. in interioꝛe hoīe tria que moꝛ-
tificanda ſunt ab hoc mundo. Videlicet me-
moꝛia ab oī labentiū rerū occupatione. In-
tellectus ab oī vanarū ſimilitudinū ymagi-
natiōe. voluntas ab oī inoꝛdinata ⁊ imode-
rata affectiōe. Moꝛitur autē interioꝛ homo
huic mundo: cū mens ab oībus exterioꝛibꝰ
⁊ interioꝛibus tumultibus libera intra ſinū
diuini amoꝛis quaſi ſepulta. in abſcondito
faciei dn̄i ſuauiter requieſcit. In hanc autȝ
imobilitatē tranquilliſſime quietis ⁊ felicif-
ſime obdoꝛmitionis deuota aīa ſex quibuſ- B
dam gradibꝰ aſcendendo laboꝛans: in ſep-
timo tandem ad optatum quietis poꝛtum
diuino ſuffulta ſuffragio poterit peruenire.
Sunt igitur hij gradus. Pꝛimus: eſt omis
terrene ſolicitudinis depoſitio. Secundus:
mentis ab oī ſpē creata perfecta denudatio
Tertius. ſui ipſius in ſui intimo oīmoda re-
collectio. Quartus voluntatis ſue in diuina
voluntate totalis trāſfoꝛmatio. Quintus
ſuiipſius ꝑfecta derelictio. Sextus: ſuiipſiꝰ
plenaria trāſcenſio. Septimus in diuinam
caliginē ſpiritualis introductio. Hij quidem
feliciſſime moꝛtificatiōis gradus. a quibus
moyſi cupienti deū videre dicitur. non vide-
bit me hōs viuet. i. niſi pꝛiꝰ ſpm̄ ab hoc mū-
do ⁊ mūdana cōuerſatiōe penitꝰ trāſtulerit
atqȝ a ſenſibilibꝰ iſtis alienauerit nō me vide-
bit quō in hac vita deꝰ videri pōt. nec in me
viuere poterit: niſi ꝓus ſibi moꝛiat. Recita-
tis iam breuit' ſeptē moꝛtificatiōis gradibꝰ
neceſſe eſt vt pleniꝰ atqȝ latius pꝛo lectoꝛis
inſtructiōe de eiſdē tractemꝰ. Pꝛimus itaqȝ
moꝛtificatiōis hoīs gradus: eſt oīs terrene
ſolicitudinis depoſitio. Opoꝛtet enī ꝙ ꝓmo

mens deuota omnē terrenam ſolicitudinē deponat. qua videlicet velut graui pondere ad deū leuare ſe cupiens retinetur. vnde bñ Moyſes vocatus a deo in montē aſcendere volens ac perfrui diuina viſione alloquio prius ſe ab immenſis curis ⁊ ſolicitudinib⁹ q̄s gerebat in regimine populi dei exonerās ne retro cogitando reſpiceret: ſenioribus ait Habetis aaron et vr vobiſcum ſi quid natū fuerit queſtionis referetis ad eos. Vbi ſolerter aduertendū eſt ꝙ mens deuota. vt cōtemplationi perfecte vacaret. etiā opus tante neceſſitatis et tam ſancte ⁊ neceſſarie adminiſtrationis ſic poſtponit: vt nec minutiſſima cogitatione eius vellet ipſi⁹ mentē diſtrahi ſciens ſe ad vtrūq; non poſſe ſufficere: et ita propter ociū cognoſcende veritatis quodāmodo itermiſit negociū neceſſarie adminiſtrationis. Et reuera niſi mens ad exteriora fuerit quaſi inſenſibilis: ad ſenſum non peruenit interne dulcedinis. vñ ſponſa in canti. Ego dormio ⁊ cor meū vigilat. vigilanti et enim corde dormit. qui ꝑ hoc ꝙ ſpiritalem dulcedinē ſentit ab inquietis opere foris deſcit. Sed ne quēpiam perturbent que dixi. q̄ forte ad hanc ꝑfectionē peruenire non valet ac ſi bonū modicū quod facere potuit quaſi deſperans derelinquat: meminiſſe debet ꝙ preſens ſermo eſt de mortificatis ab hoc mūdo. Multūq; diſtat in hoc mūdo bñ viuere. ⁊ huic mūdo feliciter mori. Itēq; aliud eſt ex caritate proximis laborando miniſtrare: aliudq; ꝑ contēplationis gratiam intimo ſapore futurā iam requiē degustare. A Quapropter ſciēdū ꝙ tria ſunt gña hoīm in hoc mūdo ratione viuētiū. alij nāq; tam rudes ſunt vt ſimplici ruſticitate cōtēti nūq̄ mētem ad ſuꝑna leuēt. ⁊ quid ſit ſpiritalis exercitatio penitus ignorēt. verūtñ ſenſibilia que nouerunt ac tēporalia iſta bñ diſpēſant. ⁊ de acceptis bonis. indigētibus ꝑ pietatis opa miſericorditer ſubminiſtrant. Quib⁹ tñ q̄uis pro ſuo modulo iuſte agētib⁹ in euāgelio ſub marthe ſpē dicitur ſolicita es ⁊ turbaris erga plurima: qua vtiq; turbatione ⁊ pluralitate diſtracti ⁊ implicati: illi ſimplici ac vni bono ꝑ amplexū indiuiſibilis vnionis adherere non poſſunt. nō tñ ſine mercede ac fructu boni opis laborantes audiūt a dño. Qui recepit ꝓphetam in noie ꝓphete. mercedem ꝓphete accipiet. Quamuis eni in hac vita ꝑ ſeipſos ſpūalia agere nō nouerūt: ſpiritalibus tñ deuote miniſtrando. ſpiritalē cum eis in futura vita mercedē recipiēt. Itē ſūt alij prudentiores ſcientes dimidiare dies ſuos. ſ. alio tempore bñ agere. ac bñ curas et ſolicitudines pro laudabili neceſſitate gerere: alio vero tēpore abiectis priſtinis ſolicitudinibus tanq̄ grauiſſimis ſarcinis deuote in dño requieſcere ꝙ q̄dē grauiſſimū eſt bñ ꝑ tempore exercere. attamē. niſi tales eſſent ꝑ ꝓphetam de ſanctis aīalib⁹ ſcriptura nō diceret. Sub pēnis eor manus hoīs. i. virtus operis ſub volatu contēplationis: quia ꝑ deſideriū pēnam in deū ſepius volant ſed retrahente familiari ſolicitudine adhuc ſubditi ſunt: ibi diu quieſcere non poſſunt. Mox eī retracti ab altitudine contēplationis et intime deuotionis de ſub pēna contēplationis: manum recipiunt ſancte actionis. atq; ſub ipſo pietatis ope iterum merētur. ad illam requiē ſubleuari. Sed quia hoc vt dixi grauiſſimū eſt vt videlicet ſubito quis et plenarie redeat poſt priſtinā curarū motionē ad ſecretū interne pacis. Propterea caute illis vigilandū eſt. ne. ſ. exptam in quiete diuine dulcedinis ſuauitatē opprimat iterata ſolicitudinis neceſſitas. Itē ſunt qui oībus mūdi rebus renūciantes: omnē a ſe auferūt occaſionē retrahētis ſolicitudis. nihilq; ſe cū illo poſſidere arbitrantes qui dicit. Niſi q̄s renūciauerit oib⁹ q̄ poſſidet non pōt meus eſſe diſcipulus: ſummam reputāt inopiam ſaltē ad horam amplexu dulcis ieſu priuari. De quorum numero paulus apoſtol⁹ extiterat qui dicebat. Que retro ſunt obliuiſcēs. i anteriora me extēdo. velut quiddā enim retro eſtimat oia iſta tēporalia: quaſi iam ſibi oia ꝑſentia tranſierūt. et eius mēoriā per deſideriū non occupēt. Anteriora vero. que ſemꝑ aſpicere debemus oculo cordis. futura et eterna deſignans. De hoc autē quod dicit. extēdo me. notandū eſt ꝙ ſolicitudie mūdanarū rerū contrahimur et coniugamur et minoramur. Adherētes vero ſummo bono ꝑ vnitiuum amorē: expādimur. dilatamur et maioramur. Glutino enī amoris terre affixi: terra efficimur. Vniti vero deo. dij qui ē noſtra vera magnitudo. Dicto de primo mortificationis gradu: dicēdū eſt de ſecūdo. qui eſt mētis ab oī ſpē creata ꝑfecta denudatio vt enim cor in deo pura mēte valeat quieſcere: debet ab oī ſpē creata perfecta denudatio vt enim tota in deo pura mente valeat quieſcere debet ab omni ſpecie creata denudari. Oportet namq; ab omni impreſſione cuiuſcūq; ymaginis vel ſimilitudinis nudam eſſe ſuperficiem mētis. que impreſſionem ⁊ yma

Sinum ipſe vult recipere ſui creatoris vnde ſi tabula cerea non ſuſcipit nouam impreſſionem niſi prior deleatur: ita nihil debet mēs p̄teritorum vel p̄ſentium vel etiam futurorū extra deum in ſe cape per ymaginationē vt ille locum inueniat qui dicit ſponſe ī canticis. Pone me vt ſignaculū ſuper cor tuū. Huius rei nō ignarꝰ moyſes cū ad mōtē aſcēderet ī quo erat deꝰ vt tanꝗ purꝫ ſpeculuꝫ ⁊ politū in ſe ſuſciperet poſſet diuinas illuminationes: prius quodammō mundauit cor ſuum ab omni aliena impreſſione remouens ſe a turbis oibꝰ ac etiā poſtea a ꝓprio fratre aaron. Et reuera cū ad deū oculū mētis intēdimus etiam exterior oculus claudēdus eſt qui hauſtas foris ſenſibiliū rerū formas menti ingerit non ſolum in meditatione: ſed etiam in oratiōe que nimirū oratio pura ⁊ cordialis eſſe nō pōt cū cuiuſqꝫ rei fātaſia mentē ꝑturbat vn̄ beatus anthonius qui quaſi continuatis totis noctibus ꝑuigil orare conſuetus erat. cū huius mundi ſolꝫ oriri cerneret: quaſi magnū paſſus dampnū exclamauit. Cur nunc ſol oriris: vt me vero priues lumine. Dn̄s noſter iheſus chriſtus magnum etiam exēplū ꝑfectionis oſtēdit cuius puritatem nihil ꝑturbare potuit. Oraturus nāqꝫ ante paſſionē ſuaꝫ omnibꝰ dimiſſis turbis ac etiā apoſtolis aliquibus ⁊ ab ipſis poſtea quos ſolos ob ſpecialē gratiam familiaritatis ſecū duxit a petro. ⁊ Jacobo ⁊ iohanne auulſus eſt quantum iactus eſt lapidis. oſtendens horam memoriam ⁊ ymaginationem tempe deuotionis ⁊ contēplationis magis nos impedire poſſe qui nobis cōſanguinitate familiaritate aut amicitia iuncti ſunt. eo ꝙ cor affectio magis penetrat cor noſtrū ⁊ artius mentē carnalē tenet occupatā. Magno ergo ſtudio deuote menti laborandū eſt: vt ſe exoneret ⁊ euacuet carnali ſollicitudine ꝓpinquorū: ne nunc eorū aduerſitatibus contriſtata. nunc vero ꝓſpitatibus ſepe etiam cum detrimento conſciētie exhilarata: ipſo motu creature extra deſiderabilē ferat̄ amplexū creatoris.

¶ De tertio ⁊ quarto gradu mortificatiōis et quod ad tertium gradū quies ſolitudo et ſilentium multum nos habilitant ad quartum vero gradum quatuor ſpecialia requiruntur ſicut inferius declarabit̄. Cap. xvij.

B TErtius autē mortificationis gradus eſt ſui ipſius in ſui intimo oīmoda recollectio. Diuiſio nāqꝫ cordis iuxta prophete teſtimonium interitus anime eſt: quia dū mens ab vno diuiſa quaſi ſcintillatim in plura decerpitur. ipſa ſui diminutione quaſi in nichilum redigitur. Quia ergo deſeruimus vnicum bonum noſtrum. ⁊ varijs amoribus ⁊ affectionibus euanuimꝰ: ipſa auerſio nos increpat: quia malum eſt nobis dn̄m reliquiſſe. quia cum citra ipſum nihil nobis ſufficiat: in nullo huius mundi bono mens noſtra requieſcit donec e cūctis locis anima noſtra ſe colligat totam in quibus captiua tenetur: vt ad ſuperna ſe collectam leuare poſſit. Mens enī q̄ ſuperiora penetrare etiā collecta non ſufficit: quid agere poteſt diuiſa. Scimus etiam quia fluuius qui in multis riuis diuidit̄ a ſuo alueo exſiccatur. Vn̄ etiam ipſe moyſes ab omnibus iam ſollicitudinibus ⁊ exterioribus ymaginationibꝰ extenuatus: ſolus in monte antequam deum videre mereretur: ſex diebus ſedit. vt videlicet mentē a ſolitis plenius reuocaret ⁊ ſic collectā in deum videndum intenderet. Nꝛ reuera non niſi valde vnitis ſenſibus videtur vnum quod maria pro optima parte elegit. hoc ſiquidem ſummum ſāctorū ſtudium eſt: vt ad iſtum ſtatum īmutabilitatis quodāmodo ⁊ in hac vita ſe conferant. Et ratio eſt: qꝛ in cōtēplatiōe ſui creatoris hoc accepturi ſunt: vt vna ſempꝛ mentis ſtabilitate perfruātur. Nulla eos mutabilitas diſſipat: quia eorum cogitatio ſibimetipſi ſemper īdiſſimilis ꝑſeuerat. Hoc ergo nūc cū labore conantes accipere appetunt quod poſtmodū in munere gaudentes accipiūt. Et ſi quid in eorū corde humanitus defluit mox hec correctio ſeuera reſtringit. et cum puerīliter quaſi cogitatio labitur: virili mox cohertione refrenatur. Bonum eſt enim: vt q̄ nititur indiuiſum cor ⁊ vnitam gerere mentem labiles ⁊ inſtabiles motus ipſum cor inquietantes aliqua meditatione in mēte pertractata cohibere. vt pote cogitando. vbicūqꝫ fuerit vel quicquid egerit. aliquam longā materiam. qua diu teneatur videlicet aliqd ruminādo de ſacra ſcriptura vel deſuper celeſtibus meditando ſi ſcit. ⁊ poteſt. Qui aūt ordinē paſſionis xp̄i cōpatiēdo ꝑtractet. aut de morte. aut de penis īferni ſeu de gaudijs paradiſi. vel etiam aliquem audeat ſermonem: vnde qui hac occupatiōe aſſuetus fuerit: breui tempore dolebit ab ocioſis menteꝫ diſtrahi: ⁊ a ſuauitate ſcindi. Sunt tamen tria quem ſingulariter valent ad mētis indiuiſibilitatē cōſeruandā quies. videlicet ſolitudo ⁊ ſilentiū. Hec tria ꝑfecto viro qui ab adoleſcētia iugū dn̄i poꝛtauerit neceſſaria eē ad mentalē in deo eleuationē. Hieremias ꝓpheta deſcribit. Sedebit inquit ſolitari⁹: tacebit: qꝛ leuabit ſe ſupꝛa ſe. Sedebit ꝓpter pꝛimum: ſolitarius ꝓpter ſcd̄m: tacebit ꝓpter tertiū. Hoc autē arſenio maximo ſenatoꝛi romanoꝝ ac ī palacio imꝑatoꝛis p̄cipuo: cū in eodē palacio adhuc moꝛaretur ꝙ depꝛecaretꝰ deum vt ſe dirigeret ad viā ſalutis eterne voce dn̄ica ſibi reſpōſum eſt. Arſeni fuge: tace: quieſce. Fuge. ſ. ſeculum relinquendo: tace deū contēplando: quieſce in ſuſcepta religione perſiſtendo. Hec eni radices ſunt non peccandi. Poꝛro quies multū valet ad pꝛedicta: qꝛ loci imutationē ſequitꝰ diſturbatio ſpiritus: hac ſiquidē quiete maria ſedebat ſecus pedes ieſu: vt audiret verbum eius. Solitudo vero amplius valet: qꝛ teſte ſcriptura reuelatio ſeruis dei magis in ſecreto ſeparatis ꝙ̄ in publico facta legitur ſicut pſalmiſta teſtatur. Ecce inquit elongaui fugiens et manſi in ſolitudine, expectabā eum qui ſaluū me fecit a puſillanimitate ſpirit⁹ et tempeſtate. In quibus verbis hoc oſtenditur: quia tunc mens vere ſolitaria eſt cum nullo impetu paſſionū vexata ſeipſam inhabitat. Cū vero mens aliqua ꝓcella motuū inquietatur: ꝑfecto ſola non eſt: vnde ſummopere remouenda eſt paſſionū inquietudo a deuota aīa. Cum eni aut ira: aut odio: aut inuidia: aut aliqua alia ꝑturbatione concutitur: nec oꝛare: nec meditari: nec ꝯtēplari pōt que oīa mētē ſuā impoꝛtunitate diuidunt. Nihil eī coꝛpoꝛis ꝓdeſt ſolitudo: ſi ſolitudo defuerit coꝛdis. Itaqꝫ a bene cōuerſantibus pꝛimū ſolitudo mētis querēda eſt: vt exurgētē intrinſecus ſtrepitū terrenoꝛū deſiderioꝝ ꝓmant vt ebullientes ad infima coꝛdis curas ꝑ ſupni amoꝛis gratiam reſtrigāt oēſqꝫ motus impoꝛtune ſe offerētiū cogitationū quaſi quaſdam circumuolātes muſcas ab oculis mentis abigāt manu grauitatis: et quoddā ſibi cū dn̄o intra ſe ſecretū querant vbi cum illo exterioꝛi ceſſante ſtrepitu per interna deſideria ſilenter loquātur. Vn̄ beatus Ber. ſolitudinē mentis bꝛeuiter deſcribēs ita dicit Solus es ſi non cōia cogites: ſi non affectes preſentia ſi deſpicias ꝙ multi ſuſcipiūt ſi faſtidias: quod omnes deſiderant ſi iurgia deuites: ſi dampna non ſentias: ſi non recoꝛderis iniuriarū: ſi non fueris aliene conuerſationis: aut curioſus exploꝛatoꝛ: aut temerarius iudex. Sunt namqꝫ quidā hoīes deuoti quoꝛum quoſdam cognoſco: qui ita ſoli ſūt inter multos: vt intus tracti modicum ſentiant quid foꝛis agatur ab omnibus etiā in theatro vel in foꝛo hac etiam gratia adiutus beatus Bernardus ita introꝛſus ad ſuperna ſpectacula tractus erat vt tota die legatur eq̄taſſe circa maximū lacū loſanū et tn̄ de veſperē in hoſpicio coꝛam ſocijs cōfeſſus eſt non ſe recoꝛdatum fuiſſe ꝙ eum viderit. Multiloquium etiam diſſipat mentē adunatā: quo etiam ipſe doloꝛ compūctionis et feruoꝛ deuotionis paulatim diſpergitur: quia dum incauta mens per verba nimiū foꝛas defluit omne robur intime ſoliditatis amittit. Quo contra ꝑ pſalmiſtā dicitur. Obmutui ꝛ humiliatus ſum ꝛ ſilui a bonis et doloꝛ meus renouatus eſt. Concaluit coꝛ meū intra me et in meditatiōe mea exardeſcit ignis. Vbi cōſiderandū eſt vir ſanctus ꝙtum ſibi moderamine ſilētij ꝓfuiſſe cō memoꝛet: qui ad doloꝛem cōtritionis ꝛ igniculū intimi amoꝛis accendēdū ꝛ cōſeruandū de bonis etiā tacuiſſe ſe gaudet. Verum vero vana ꝛ ocioſa verba ſine vtilitate mentē diuidūt, ſi bona extra modū ꝓlata ſic obſunt? Nōnunꝙ̄ tn̄ ꝓlatio verboꝝ ꝛ ſi alia neceſſitate vel vtilitate careat: ad tēperādū tn̄ nimiū coꝛdis rigoꝛē ſepius ipſa verba ꝓſunt ꝛ tunc ocioſa non ſūt ſi tn̄ de nō nociuis ꝛ ihoneſtis ſint: ꝛ modū non excedant. Sicut eni nimis effrenata locutio: ſic etiā indiſcreta taciturnitas nōnūꝙ̄ deſolatio mētis eſt. Dicto iam de tertio moꝛtificatiōis gradu ſubiungitꝰ quartus gradus q̄ eſt voluntatis in deū totalis tranſfoꝛmatio. Poſtꝙ̄ eni mēs tn̄ ꝓfecerit vt in ſe ipſa indiuiſa ſtare poſſit neceſſariū eſt vt moꝛtificatis ꝓpꝛijs voluntatibus in omni euētu in beneplacito diuine volūtatis ſolidata fixa dei anchoꝛa: tanꝙ̄ in tranquilliſſimo poꝛtu teneatꝰ. Nam qui ꝓpꝛijs voluntatibus innititur: tā ſi totiens a firmitate ſue vnitatis deiicitur: quotiens aliquid vult nouū. Qui autem deſinita voluntate hoc appꝛobat: quod deus vult quaſi ſopita mente intra ſinum diuini amoꝛis imobilis conquieſcit: vt autē facilꝰ volūtas noſtra tranſfoꝛmetꝰ in diuinā volūtatē: qḋ tunc vtiqꝫ fit: qn̄ volūtas noſtra ſit dei: aut dei noſtra aliqua nobis tāꝙ̄ pꝛincipia et fundamenta firma ſiue tenēda ſunt ꝛ ſuppondēa. Pꝛimū eſt ꝙ ſtatus et curſus nature nō foꝛtuitis caſibus ſubiacet: ſed diuina ꝓuidētia cūcta moderante gubernatꝰ ſine qua etiā teſte euāgelio ſeu ipſa veritate nō foliū arboꝛis cadit in terrā. Vbi notandū ꝙ ſi res tam parue vel ꝓpe nullius eſtimationis ſūt celeſti patre non cadunt ſuper terram: quid de vita noſtra de qua deo tanta cura eſt diſponi abſqꝫ ꝓuīa cauſa oīm poterit. Scdm ē ꝙ oīs voluntas cuiuſcūqꝫ etiā creature rationalis ac etiam oīs motus cuiuſlibet creature ſenſualis: vt ſunt beſtie ac ceterarū naturarum dependent a primo oīm motore ꝑ quē tū precipue diſponitur de voluntate rationalis nature cuiuſmodi eſt homo angelus et demon ſiue quo mouetur vt velit: nec quū vel q̄tum velit: ſed quouſqꝫ ipſius creature voluntas extendenda ſit: ab ipſo conceditur ꝛ licenciatur. Quod apparet maxime in illa ꝑuerſiſſima voluntate et deo inobediente diabolum dico: cui cū tante vires ſint ad inſultandum tantaqꝫ eſt ꝑuerſitas ad nocendum non tamē tantū vel poterat ſua poteſtate vt gregē porcoꝝ inuaderet niſi dño iubente nec oībus viribus collectis tēptare potuit beatū Iob niſi dño concedente: ac limitante modū temptationis nec etiā ipſe diabolus ſibimet vires attribuere audet abſqꝫ licentia diuina: vnde per ſingula petit licentiā vt cū dicit tange. i. ꝑmitte mihi: vt tangā cuncta q̄ poſſidet: vel tange carnē eius ꝛ dñs ad ſingula modū preſcribit: vt cū dicit. Ecce ī manu tua eſt ſupple ex cōceſſione mea: verūtū in eum ne extendas manū tuā. Itē poteſtate in corpus eius conceſſa dicit: verūtamē aiam eius ſerua. Tertiū eſt ꝙ diuina voluntas quedā rectitudinis regula eſt ad quā oīs fortitudo noſtra rectificanda et regulāda eſt Nēmqꝫ voluntatē mortificandā ꝛ adnullādam eſſe nouerimus que huic equitati nō cōgruit. Cum aūt ex naturali ꝛ carnali ſēſualitate aliquid volumus: qḋ nō expedit vel de⁹ nō vult ad ipſius dei voluntatē talis naturalis ſeu carnalis volūtas corrigēda ac mortificanda eſt: et q̄citius poſſumus ꝑ [illegible] exemplo dñi ieſu qui corporalē vel naturalē acerbitatē paſſionis perhorreſcens humanā voluntatē oſtendit dicens ad patrē. Pater ſi vis tranſeat a me calix iſte. verūtū illam voluntatē tanq̄ naturalē non expedientē et ad dei voluntatē corrigendā eſſe ſtatim ſubiungendo docuit: verūtamē non mea voluntas: ſed tua fiat. Quartū ē ꝙ ſemꝑ bona ſūt et vtilia que de nobis deus ordinat: hoc eſt de predeſtinatis ad vitā eternā: quibus omnia cooperantur in bonū. Ipſe etiā oēs volūtates ordinat in finē iuſtum: nec vnq̄ permitteret niſi malis bene vteretur: vnde meliora ſunt et vtiliora que de nobis deus ordinat: q̄ ea q̄ voluntas noſtra exoptat. Ideoqꝫ ſepius non erudimur ad volūtatē ſemꝑ tamen ad vtilitatem. Unde paulo vtilior fuit ſtimulus carnis quo ꝓbatus inter tot virtutes nō eleuaret: q̄ ſua volūtas q̄ ter petijt ſibi a dño ſtimulū carnis auferri. His itaqꝫ tanq̄ certiſſime fidei fundamentis iactatis non deficiamus nō in tribulationibus: ſed per oīa diuino beneplacito cōcordantes imobiliter in ipſo tanq̄ in tutiſſimo tranquillitatis portu quieſcamus. Acquieſce ait ſcriptura deo: et habeto pacē cum illo. Conſideremus igitur ꝛ firmiſſime teneamus ꝙ oīa que nobis aduerſa adueniunt a quacunqꝫ etiā creatura tanq̄ dei miniſtra in hoc nobis exhibita fuerint niſi tamē principaliter ab illa vniuerſali aula diuine ꝓuidentie nobis ꝓuiſa ſunt: cui⁹ voluntati non cōtradicit: niſi peruerſa ꝛ iniuſta voluntas. Videndus eſt etiā nobis ipſe effectus tribulationis ꝛ multū inde gloriandū cum apoſtolo qui ait. Gloriamur nō ſolum in ſpe filioꝝ dei: ſed etiā gloriamur ī tribulationibus q2 tribulatio patientiā operatur Patientia vero ſpem. Spes aūt nō confundit. Dicamus igitur celeſti patri. Pater ſummū gaudiū mihi eſt vt impleatur voluntas tua. Dicamuſqꝫ oīb⁹ aduerſarijs. Nihil mihi nocuiſti: ſed voluntatē patris mei ſemper placitā in me feciſti: coronāqꝫ patiētie adduxiſti. Ideo in oībus aduerſis nobis cōtingētibus debemus voluntatē noſtrā penit⁹ abnegare. Ad voluntatē quoqꝫ cuiuſqꝫ creature non attendere: ſed ſolā dei voluntatē que noſtram vult ſanctificationē ſolicite cōſiderare. Ipſe enī deus nihil vult aut ꝑmittit nobis accidere aduerſitatis: niſi fuerit ꝓ bono noſtro. Quod ſi diligenter attenderemus de nullo contriſtaremur nulli iraſceremur etiā ad horā: ſed potius reputarem⁹ nos obligatos cuilibet nobis iniurianti. Cum enī ſcdm Grego. Lucrū facere de inimicis poſſumus ipſos videlicet inimicos diligendo. etiā ipſi ſunt amici qui nos perſequūtur hac mentis ſtabilitate firmatis. Beatus iob q̄ cum diabolo cūcta auferente multa bona amiſiſſet: oēs quoqꝫ filios ꝛ filias diabolica tempeſtas oppreſſiſſet: cūctamqꝫ familiam hoſtilis gladius peremiſſet a planta pedis vſqꝫ ad verticem capitis diabolica in[illegible]de vulneribus repletus. imobilis in di[illegible] beneplacito ꝑmāſit: nihilqꝫ ſuo aduerſario hoꝝ que ſibi irrogauerat tribuit per quem tamē hec cuncta ſe fuiſſe perpeſſum minime dubitauit: ſed motrici oīm voluntati diuine videlicet voluntati concordans. oīa hec aſcripſit a qua eadē ſibi ꝓuiſa fuerũt. vnde magnã gratiarũ actionum ꝓrupit in voce dicens. Dñs dedit dñs abſtulit: ſicut dño placuit ita factũ eſt: ſit nomẽ dñi benedictũ. Non dixit dominus dedit et diabol⁹ abſtulit: ſed dñs vtrobiq;. Nec dixit ſicut diabolus voluit: ſed ſicut dño placuit ita factũ eſt. Quod michi ſane diſplicere non debet: ꝗuis tu o ſathana iniqua voluntate miniſtraſti. Ita etiã cenſendũ eſt de quolibet hoĩe nos moleſtante. Nã beatus dauid cum ob demerita peccatoꝝ ſuoꝝ ſit a ꝓprio filio expulſus a regno a facie ei⁹ fugeret circũcinctus fortiſſimoꝝ militumq; armatorũ multitudine: et eum quidam viliſſimus ſubditorũ iactatis contra regem lapidibus amariſſime maledixiſſet: ſtatim vn⁹ ex militibus dauid illum vindicare voluit: ſed ſanctus dauid non ꝑmiſit. ſed cognoſcẽs ꝙ ſibi deus per huius hoĩs maliciã prouideret magis iratus defenſori ꝙ̃ offẽſori indignanter reſpõdit. Quid michi ⁊ vobis cũ filio ſaruie? Dñs inquit miſit illũ ad maledicẽdum dauid. Et quis eſt ꝗ audeat ei dicere: quare hoc fecerit? Dimitte illum vt maledicat michi iuxta preceptũ dñi: ſi forte reſpiciat dñs afflictionẽ meam et reddat michi bonũ pro maledictione hac hodierna. Ecce ꝗ̃ta fides quã profert vir ſcḋm cor dei qui ſibi fatet̃ incerta et occulta manifeſtata a deo. Domin⁹ inquit precepit vt maledicat dauid. Nõ quidem hoc caſu factũ eſt, nec ſolũ a maledicentis malicia: ſed a dñi volũtate imo precepto dei michi hoc ꝯmiſſum eſt. Cũ igitur voluntas celeſtis patris noſtri malorũ aduerſitatibus ac iniquoꝝ maledictiõib⁹ nobis ita ꝓcurare voluerit nõ ſolũ patientie meritũ. verũ etiam eternã benedictionẽ: cur nõ ipſius bñplacito imo magis noſtro ꝓfectui hilarit̃ ag gaudeamus dicẽtes. Libẽter hec ſuſcipio et ſic volo et hoc eſt michi optimũ vt voluntas eius in me impleat̃. Quis me ſeparabit a caritate dei que eſt in chriſto ieſu. Tribulatio/ an anguſtia/ an nuditas/ an fames/ an ꝑſecutio/ an periculũ/ an gladius. His enĩ oĩb⁹ ſupamus ꝓpter eum qui dilexit nos. Debemus tamen ea que nobis ſalubria credimus ſecundũ voluntatẽ eius magna cũ inſtantia poſtulare ab ipſo et quãdo lõgo deſiderio ad obtinẽda laborauerimus/ nec obtinuerim⁹ illud tamẽ cũ magna gratitudine acceptare debemus quod poſt petitionẽ nobis donatur. ꝗuis multũ contrariũ nobis eſſe videatur/ nec debemus aliquid finaliter eligere ⁊ abſolute: ſed ſi ſcḋm ipſm eſt: fiat. Sic enĩ volũtate noſtra oĩno abnegata: quaſi ſpiritualiter morientes dicere poſſum⁹. Pater in man⁹ tuas cõmẽdo ſpiritũ meũ: vt ſit tuus: et nõ meus. Et ſic in oĩbus aduerſitatibus in ipſo ſecuri quieſcem⁹ nullaq; tribulatio nos mouere poterit: q2 ſcimus ꝙ diligẽtibus deum oĩa cooperant̃ in bonũ. Nec ipſis ꝑſecutoribus erimus moleſti cũ videamus eos miniſtros eſſe inter deũ et nos atq; eorũ miniſterio perfici in nobis volũtatẽ dei ⁊ ita eos magis adiutores: ꝙ̃ ꝑſecutores reputabimus.

¶ De quinto mortificatiõis gradu ꝗ eſt ſui ipſius plenaria derelictio et ꝙ neceſſe eſt hominem totaliter ſeipſm derelinquere ſi deſiderat totaliter in deo quieſcere: et ꝙ trib⁹ modis põt quis ſeipſm derelinquere. Item de ſexto mortificatiõis gradu qui eſt ſuiipſius plenaria tranſcẽſio et ꝙ tribus modis in alienationẽ ⁊ trãſcenſionẽ abducimur. Cap. xviij.

A Quintus mortificatiõis gradus ad aſcendum in deo: eſt ſuiipſius plenaria derelictio qui quidẽ gradus non merito ſupponit̃ precedẽti: q2 volũtas noſtra diuino beneplacito perfecte ſubordinata in oĩ euentu hoc ſolũ vult quod ꝑ deum de ipſa diſponit̃: hoc tamẽ implere nõ poterit: ꝙdiu aliqd ſibi de ſeipſo reſuat. Quia dũ ex illa parte qua adhuc ſeipſm poſſidet pulſat̃ mox ad ſeipſm homo rediẽs et vt ita dicã ſuauitatis ſue curam habẽs a deo ſe ſubtrahit i quo ſolo quieſcere diſponebat. vnde neceſſe eſt vt totuꝫ ſe derelinquat qui totaliter in ipſo requieſcere petit. Propter talẽ igit̃ oĩmodã ſui derelictionem notãdũ ꝙ quidã deo ſe dãt ſed tamẽ totos ſe nõ dãt. q2 partẽ de ſe tribuẽdo partẽ ſibi de ſe reſeruãt. vnde in hui⁹ figura quidaꝫ in veteri lege offerebãt ſacrificiũ deo: cui⁹ aliqua pars deo incendebat̃: et aliqua relinquebatur. Quidã vero holocauſtũ offerebãt. qꝺ totaliter deo cremabat̃. Sic etiam aliqui ſe nũc offerũt ſacrificiũ: ſed nõ holocauſtum. Nã ſunt nõnulli ꝗ adhuc mẽte in hoc mũdo retinent̃. ſed tñ ex poſſeſſis reb⁹ ſubſidia egẽtibus miniſtrant: oppreſſos defẽdere feſtinãt. Iſti ſiquidẽ i bonis ꝗ̃ operant̃ dñi ſũt: ſed meliorẽ partẽ retinẽdo totalit̃ eius non ſunt: q2 aliqd de actiõe ſua deo offerũt ⁊ aliqd ſibi reſeruãt. Et ſũt nõnulli ꝗ ſenſuum linguã ⁊ vitam atq; mũdi ſubſtãtiã quã ꝑceperũt dño offerũt: quid iſti niſi totalit̃ dñi ſũt? Sic aliquis eſt qui pro chriſto eſſe patiens deuouit nullũ cõuiciũ pro ꝯuicio reddere oĩa equanimiter tollerare et tñ cũ hũc ꝯtumelia ab ore proximi illata ſubito ꝑcuſſerit turbat⁹ forte loquitur aliquid qđ loqui nō debuit aut decuit. Certe iſte iam dñi eſt: ſed totus non eſt. Fortaſſe etiā cōtra illatas cōtumelias quas portat dolore tangit eius animꝰ: et in caritate vulneratur. Patiētia enī vera eſt: que ꝓ ipſum amat quē portat. Hic itaqꝫ ſepe in cogitatione ſua ſe iudicat: repꝛehenditqꝫ ſeipſm qr minime totaliter mortificatꝰ eſt pro eo ꝙ ex dolore quem in cōtumelijs patitur ſe viuere adhuc ſibi dolet: nec tamē pōt ſe in tm̄ mortificare vt oīno non doleat. Iam vero ꝑ bonam deuotionē dñi eſt: ſed tamē ꝑ dolorem quo tāgitur eſt ſuipſius. Alius ea que poſſidet apud ſemetipſm decreuit indigētibus cūcta tribuere nichil ſibimet reſeruare vitā ſuā ſoli ſuperne gubernationi cōmittere: ſed dū prebet pauperibus que habet: fortaſſis cunctatio menti ſubrepit: que dicit vnde viues ſi cuncta dederis. Nec tamē deſiſtit tribuere: ſed quod letus dare ceperat poſtmodū triſtis prebet. Quid huius mens niſi per mīam domini eſt: ſed per triſticiā cogitationis ſuus. Aut enī deliberare ſūma nō debuit aut poſt deliberationē nullo modo dubitare. Aliꝰ contempta mūdi ſupbia. honores atqꝫ dignitates huius ſeculi decreuit vitare vltimū appetit inter hoīes locum tenere vt tanto celſior inueniatur in permanēti gloria: quanto humilior aſpicit in tranſeunti vita. Is fortaſſe cum ſubito ſeſe a ꝓximo deſpici agnoſcit: dedignatur cū deſpicit vult quidē dici hūilis: ſed non eſſe hunc deuotio iam eleuat: ſed infirmitas grauat. B atqꝫ ſic per deuotionē domini eſt: ſed adhuc ex infirmitate ſuus. Notandū autē vt michi videtur ꝙ tribus modis poteſt quiſqꝫ ſe relinquere vt totꝰ ſibiipſi abnegatus: nulla ex parte iam ſeipſm poſſideat: ſed amore dei aliene efficiatur iuriſdictionis. Primo: videlicet ſi nō viuat ſecundū ſe proprijs motibus ductus: ſed cōuerſatiōi et vite chriſti fuerit totaliter cōformatus. Secūdo ſi ſeipſm et ꝓpria cōmoda alienis vtilitatibꝰ poſtpoſuerit ſe ſibi furatꝰ. Tertio ſi deo abſqꝫ alicuius retributiōis intuitu gratꝰ ſeruierit libere dño mācipatꝰ. Primo igitē ſciendū ꝙ ꝑfectus xp̄i diſcipulꝰ cōuerſatiōi xp̄i debet totaliter cōformari: qr teſte ſcriptura q̄ dicit ſe in chriſto manere debet ſicut ille ambulauit et ipſe ambulare. Quicqđ videt illū feciſſe: et ipſe viuendo pro poſſe ſuo facere ⁊ quicquid ſcđm ipſius vitā non contēpnere: ſicut paulus etiā cruci xp̄i conformis effectus. ſecura mente dicebat. Chriſto cōfixus ſū cruci viuo autē iam nō ego. viuit vero ī me xp̄s.

Et hoc agēdo non ſufficit ſoliſ precepta chriſti ſeruorū more attendere: ſed etiā filiorū in affectu oīa velle agere que ſcit patri celeſti ſimpliciter beneplacere ſicuti ſunt ꝯſilia euāgelica ad que nemo tenet de neceſſitate ſalutis: ſed de exigētia ꝑfectiōis. qr ſine his ſaluꝰ fieri pōt ſi precepta dñi ſeruauerit: ſed abſqꝫ his ſcꝫ cōſilijs ꝑfectus fieri non pōt. vnde dicit dñs ieſus. Si vis ꝑfectus eſſe vade et vende oīa que habes et da paupibus: et veni ſequere me hoc eſt: fac quod ego feci. Non enī conſiderat ſancta cōſciētia. quid precipiat deus: ſed quid velit parata ſemꝑ ad oīa beneplacita. Obedientia enī que finibus exhibet: impfecta eſt. Nam perfecta obedientia legē neſcit. termino nō artatur. Conſimilia igit faciēdo homo perfecte relinqt ſeipſm. Quid enim aliud eſt diligere inimicos bn̄facere his qui nos oderunt ⁊ orare pro ꝑſequentibus ⁊ calumpniātibus nos diuicias paupertate cōmutare et cetera huiuſmodi niſi rem quādā ſupra nature ꝯſuetudinem aggredi ⁊ quaſi veterē quēdā hoīem cū actibꝰ ſuis poſtponere et in noui cuiuſdā hominis vſum trāſire cuius quidē noui hoīs ꝓprios actus beatus Gregorius ita deſcribit. Ad nouū inqt hoīem pertinet preſentē mundū deſpicere trāſitoria nō amare mentē medullitus in humilitate deo et proximo ſternere cōtra illatas cōtumelias patientiā ſeruare cuſtodita patientia dolorē malicie a corde repellere egenis ꝓpria tribuere aliena minime ambire amicū in deo diligere ꝓpt deū etiā eos qui inimici ſūt amare de afflictiōe proximi lugere de morte eiꝰ non exultare. Hec eſt noua in xp̄o creatura hoc ſpeculū noui hoīs quotidie ante oculos vr̄os ponite et videbitis ſi vtrum vos derelinquendo mortificaueritis. Secūdo modo relinqt hō ſeipſm: cū ſe et ſua alienis vtilitatibꝰ poſtponit. Hec eſt enī illa magna abnegatio quā apoſtolꝰ aſſerendo dicebat. Cū enī liber eſſem ex oībus oīm me ſeruū feci. vnde ipſe alios hortatur dicēs. Non q̄ ſua ſunt ſinguli querentes: ſed que aliorꝫ. Et iohannes aplūs in hoc inqt cognouimꝰ caritatē dei. qm̄ ille pro nobis aīam ſuā poſuit: et nos debemꝰ ꝓ fratribus aīam ponere. C Tertio: relinqt hō ſeipſm: cū gratis colit deū nulla ſpe mercedis ſeu retributiōis in pn̄ti vita fouēs hoc aūt efficit: cū nō ſolū temꝑalia bona ſibi ꝓ cultu dei reddi nō exigit ſicut filij iſrael ꝓ tpali regno tātos ſuſtinere ī lege ſua labores: ſed nec etiā virtutes ſpūales et dona gratiarꝫ aliquo ꝓprio cōmodo vel ſolacio requirit: ſed pro ſolo deo vt ipſe datoꝛ ſit et finis ꝓpter quem donentᷣ. Sicut multi grauiter laboꝛant ꝑ adipiſcenda aliqua ſuauitate deuotiõis vel lachꝛimarũ affluentia vt delectentᷣ in eis quibus obtentis vtũtur eis q̃diu durant et vltra laboꝛare ceſſant imo ſi non poſſunt eas cõſequi: nolunt oꝛare aut meditari vel alias ſe ſpiritualiť exercere quod vtiq; nõ oportet fieri imo ſolũ pꝛo honoꝛe et laude dei debemus oẽs extẽdere vires in oꝛatiõibus et alijs exercitijs. Et ſi quidem aduenerit dulcedo deuotiõis affectiõis vel cõpunctionis: ideo gaudere debemus qꝛ ſemper deberemꝰ nos taliter habere et ſi nõ affuerit: nõ minus debemus ſeruire: qꝛ foꝛte qui in duricia ſunt coꝛdis magis laboꝛãdo merentur et cũ quaſi repellunť: magis appꝛopinquãt. Nec etiã munera eterne vite beatitudinis que tanq̃ pꝛo mercede ſue ſeruitutis exquirere debet quis a deo ita dũtaxat vt ideo beatus eſſe velit ſuo cõmodo vt oẽ qđ bene velit habeat ⁊ careat oĩbus que nolit in quibus beatitudinis bonũ conſiſtit: ſed ideo ad illã vitã ambulare debet q̃s: vt aſpiciẽdo clare ipſum fontẽ ſapiẽtie in ipſo cognoſcat quomodo vicinius ipſius poſſit cõplere voluntatẽ a quo ſcꝫ fonte adhuc elongati inter dubia fluctuamus frequẽter quid ſalubꝛius iuxta ipſius beneplacitũ eligamꝰ. Et ideo ob hoc ſolũ eternã debemꝰ optare btitudinẽ vt oĩ depoſita coꝛruptiõis grauedie facilioꝛes pꝛõptioꝛes ⁊ illũinatioꝛes reddamur ad deũ in oĩbꝰ ſruẽdũ abſq; ignoꝛãtia ⁊ pigricia. De pꝛimo legimꝰ in Pſal. Vnã inq̃t dauid petij a dño: hanc requirã vt inhabitem in domo domini oĩbus diebus vite mee. Qui vt diceret quare hanc deſideraret: adiungit vt videam voluntatem domini: videlicet ad certius cognoſcendum quid acceptũ ſit coꝛam eo. De ſcđo ezechias loquitur. Dñe ſaluũ me fac: ⁊ pſalmos noſtros cantabimus cunctis diebꝰ vite noſtre i domo dñi. Idcirco ſane vult ſaluari ab oĩ coꝛruptione vt pꝛõptius deo cantet. Nec ẽt remiſſionẽ pctõꝝ ad euadẽda toꝛmenta poſtulare quis debet a deo: ſed vt recõciliatus ſibi magis placeat. Declarato iam vtrũq; quĩto moꝛtificationis gradu ſubiungitur ſextus gradus. Vnde notandum q̃ ſextus moꝛtificationis gradus ad quieſcẽdum in deo eſt ſuiipſius plenaria tranſceſſio. In ſuperioꝛibus viſa eſt mẽs deuota quaſi paulatim appꝛopinquare ad moꝛtẽ ſpũalem: in hoc autẽ gradu quaſi ſeparata a coꝛpoꝛe ſurſum ad xp̃m aſcẽdere. Tranſcẽdere aũt aĩa ſeipſam dr̃: qñ ꝑ aliquã gratiã viſitata in tm̃ trahentem gratiam ſequitur: vt oblita pꝛeſẽtium imo ſuiipſius in alium quẽdam ſtatũ tranſfiguratione diuine operationis trãſeat. Hec autẽ tranſcẽſio aliquo vocabulo dici poteſt mentis alienatio. Quotiens nãq; mens diuinũ aliquid tracta ſentit quod humanas vires excedit: non vtiq; in ſe: ſed in deo trahente ſentit. Tribus autẽ modis in alienationẽ vel tranſcenſionem mẽtis abducimur modo. ſ. magnitudine deuotionis: mõ magnitudine admirationis: mõ magnitudie exultationis. Magnitudine aũt deuotiõis mens ſupꝛa ſeipſam rapitur: qñ tanto celeſtis deſiderij igne ſuccenditur, vt amoꝛis intimi flãma vltra humanũ modum excreſcit: q̄ aĩam ad ſimilitudinẽ cere liquefactã a pꝛimo ſtatu penitus reſoluat: et ad inſtar fumi attenuãtã in ſuperna eleuet et q̃to altius aſcẽdat tãto fumi ſolitudine ſubtilioꝛ et minꝰ craſſa reddatur. Donec in ſupernis emiſſa a ſe tota deficiat. Flãma ei ſancti amoꝛis que animam ſurſũ leuat ⁊ a ſe paulatim deficere facit. ex illo igne naſcitur quo ex frequẽti deſiderio videndi deũ aĩa ſuccẽditur. Cũ enĩ ſe cõſiderat in huius exilij erũpna poſitã ⁊ abſentem a deo. deſiderabili eius aſpectu tam diu pꝛiuari: multis ſuſpirijs exiccata. ad eum quem diligit medullitus feruet: donec quaſi continuo feruoꝛe i ipſm tranſeat quem ſitit. Nõne hoc igne quaſi totꝰ excoctꝰ et exhauſtus exclamat ſãctꝰ dauid. Quẽadmodũ deſiderat ceruus ad fõtes aquaꝝ ita deſiderat aĩa mea ad te deꝰ. Sitiuit aĩa mea ad deum fontem viuũ: qñ veniã et apparebo ante faciẽ dei. Fuerunt michi lachꝛime mee panes die ac nocte dũ dicitur michi quotidie vbi eſt deus tuus. Hec recoꝛdatus ſum et effudi in me aĩam meã. Ecce quõ deſiderãdo et memoꝛando deũ ſuũ aĩam extra fudit i ſupna quod nimirũ aĩa deuotiõe aſſuefacta: ſepiꝰ ſentire põt cũ magnitudĩe deuotiõis rapiť a ſe ipſa. Magnitudine autem admirationis ſupꝛa ſeipſam ducit᷑ qñ cõſideratis diuinis opatiõibꝰ mẽs i ſũmis cõnibꝰ et cauſis ſuſpẽſa tãto ſtupoꝛe cõcutiť: vt a ſuo ſtatu funditus excutiať de qbꝰ pſalmiſta ait. Delectaſti me dñe i factura tua: et i opibꝰ manuum tuarũ exultabo. Quam magnificata ſunt opa tua dñe nimis ꝓfunde facte ſũt cogitatiões tue vir iĩſipiẽs nõ cognoſcet et ſtultus non intelliget hec. Conſiderãdo magnifica opa dei: vt exẽpli grã aliqđ dicam inuenimus i eis mirabilẽ potẽtiã ſapiam et benignitatẽ. Mirabilis reuera atq; in compꝛevenſibilis creatoris noſtri potentia que tam multa de nichilo creauit tam magna. Que virtus tanta de nichilo et minutiſſimū quid ineſſe producere poteſt. Excedit enī hoc omnem creatā virtutē: nec omnino ꝑtinet niſi ad potentiā infinitā: mirabilis etiam et ineffabilis ſapientia dei. Omnia enim ſuo ordine currunt et ſuum locū tenendo: terminos ſtatutos non excedūt: nec ſolū ſimiliū verū etiā diſſimiliū ac repugnantiū tanta eſt concordia vt in vnā quandā amicitiā et cōfederationem vniuerſa cōueniant. Quid enī repugnātius poteſt eſſe igne ꝗ aqua? Que tamē in rerum natura ita cōtemperauit dei ſapientia: vt nō ſolū q̄ ꝑtinēt ad cōe ſocietatis vinculū non diſſipēt: verū etiā naſcētibus cunctis vt ſubſiſtere poſſint vitale alimentū ſubminiſtrent. Benignitas etiam dei mirabilis valde atq; amabilis eſt qua deus cūcta creata cōſeruat: vt ꝗuis vnūquodq; corruptibiliū in ſuo indiuiduo perire videatur: tamen nouis veteribus ſuccedētibus quaſi in ſua ſp̄e permanere videtur. Hoc quoq; mirabiliter cōmendat dei benignitatē ꝙ etiā illa cōſeruat: que ꝗ̄tum in ipſis eſt: deo cōtraria ac rebellia ſunt vtpote hoīes ipſum quotidie peccatis ſuis cōtempnētes: ꝗ nō min⁹ ipſis pluit: ꝗ̄ bonis et iuſtis et ſolem ſuū oriri facit ſup bonos et malos. In quo facto oſtendit deus quātū ſibi in hoībus qui ad ymaginē ei⁹ facti ſūt placeat benignitas miſericordie. Magnitudine vero exultatiōis et iocūditatis mēs humana ſupra ſeipſam rapitur; quādo intima eterne ſuauitatis abundātia potata imo inebriata quid ſit quid fuerit penitus obliuiſcitur et in abalienationis tripudij ſui nimietate traducitur ſicut enī vinū inebrianti mentē euertit: ita amoris abundātia amaroſam mentē euertit vt ſe et oīm obliuiſcatur et a ſe rapiatur et in ſolo quē diligit ſe ſētiat. Sed illa abundātia amoris que ita mentem inebriat: ſpecialiter naſcitur ex recordatione beneficiorum dei vel future glorie que reuelabitur in nobis in qua deus preparauit diligētibus ſe que nec oculus vidit nec auris audiuit nec in cor hoīs aſcēderūt. Unde dauid. Letatus ſum inquit in his q̄ dicta ſunt michi in domum dn̄i ibimus. Sed quia illud gaudium nondū apparet: ſed reuelabitur in futuro: minus mouet quorūdam mentem ad illam ineffabilē exultationē que mentē a ſeipſa rapiat. Magnitudo ergo iocūditatis familiarius naſcitur ex beneficiorum recordatione q̄ mētem totam ſibi vēdicat et ſpecialiter conſiderata illa magnitudo et abundantia dilectiōis qua deus ſic nos dilexit vt vnigenitum ſuū daret ꝓ nobis: vt omnis q̄ credit in ipſū nō ꝑeat: ſed hēat vitam eternā cui etiā vt nobis parceret ſibi non pepcit: ſed in mortē turpiſſimā tradidit dn̄m glorie et maieſtatis. Sancti etenim et deuoti hoīes pertractantes et admirantes ac etiam dulciter amplexantes in xp̄o illum amoris exceſſū: quo cum eſſet eiuſdem glorie cum patre ſū ꝓpoſito ſibi gaudio ſuſtinuit crucem confuſione humana contempta: vicē ſibi reddere nō cōfidunt: ſed paſſionis eius ſtimulis quaſi quibuſdā aculeis incitati ferūt effrenes in amoris abyſſum in profundū caritatis illud omnino ꝗ ſolum conquerentes. Quid retribuam dn̄o ꝓ omnibus que retribuit michi ꝗ quadā ſctā et ſana inſania mentis tranſlati parum amare ſe reputāt ſic amati. Quid nāq; aliud faciat cōſiderata tanta et tā indebita miſeratio. tam gratuita et ſic ꝓbata dilectio. tā inopinata dignatio. tam inuicta manſuetudo. tam ſtupenda dulcedo. quid inq̄ hec oīa conſiderata faciant niſi vt conſiderātis animū ab oī penitus inordinato et illicito amore vendicent. et ad ſe mirabiliter rapiant et vehementer afficiant faciantq; pro ſe contemnere quicquid niſi in contēptū horū non pōt appeti. Quod ſine dubio marie eſt huic mūdo mori. imo q̄ſi ex mūdo migrare ad deū.

De ſeptimo mortificationis gradu qui ē deuote mentis in diuinam caliginē ſpiritalis introductio. Cap. xix.

Septimus mortificationis gradus ad quieſcendū in deo: eſt mentis deuote ī diuinam caliginē ſpiritalis introductio. A Nempe poſt terrene ſolicitudinis depoſitionē poſt mentis ab oī ſpecie creata denudationē poſt ſui in intimo recollectionē cum mēs ſeipſam a ſeipſa alienare ſtuduerit per voluntatis ſue indiuiduā transformationē. per ſui ipſius derelictionē: et per ſui ipſius tranſceſſionem introducitur in diuinam caliginē vt deum videat. Introduci autē quis dicit in diuinam caliginē vt michi apparet qꝛ quantumcūq; hō per ꝓpriam induſtriam oīa impedimenta poſt poſuerit B et mentē ad ꝑcipiendum ſpiritualia ꝑparauerit: nichil tn̄ cōtēplari ſupercelestia et diuina per ſe poterit niſi per vocantem gratiam fuerit ſuper naturalem modum cognitionis manuducta qꝛ [illegible] abſcondita. & hec cognitio ab oculis mortaliū nec niſi ī dei lumine videri poteſt. Caligo autem ī qua obſcure qd et minus perfecte videri poteſt: deſignat tẽperamẽtũ quoddam diuine claritatis quo ſe inuiſibilis et incõprehenſibilis humane mẽti cõdeſcendẽdo cõtẽperat ſuã quodãmodo claritatẽ obnubilãdo et intellectũ humanũ clarificãdo vt fiat dñi luminis capax. Ut aũt de hac materia aliqd ordinatius ꝑtractari poſſit: q2 in ſupiorib⁹ gradibus de moyſe exẽpla aſcenſionũ poſuimus: cõſideranda ſunt verba ſacre ſcripture in quib⁹ poſt aſcẽſionẽ predictoꝝ graduũ legitur in diuinã caliginẽ introduct⁹. Nam ita ſcriptũ eſt ſeptima autẽ die videlicet poſt montis aſcẽſionẽ vocauit dñs moyſẽ de medio caliginis. Erat autẽ ſpecies glorie domini quaſi ignis ardẽs ſuꝑ verticẽ montis. Ingreſſuſqȝ moyſes mediũ nebule aſcendit in montẽ et fuit ibi xl. diebus et xl. noctib⁹. In ſex ſiquidem dieb⁹ quib⁹ moyſẽs ſeipſm preparauit ad diuinã viſionẽ ⁊ allocutionẽ ſignificari poſſunt ſex mortificatiõis grad⁹ quos ſupra diximus: in qbus homo quaſi ad ꝑfectionẽ aſcẽdendo laborat vt die ſeptimo feriatus in abſcõdito faciei dñi exhilarat⁹ dulciter requieſcat. Notandũ etiã ꝙ i hac viſione moyſes non ſimplicitẽ dicit ſe gloriã dei vidiſſe ſed ſpeciẽ hoc eſt ſimilitudinẽ: q2 nimirum ꝗ̃ talibus ſe intẽtiõe mens hũana extenderit adhuc tamẽ in carne mortali poſtea videre gloriã dñi ſicuti eſt non poteſt: ſed quicquid eſt ꝙ de illa in mẽte reſplẽdet ſimilitudo eius eſt nõ ipſa. Cõgrue igitur ꝑ caliginẽ vidiſſe ſe fatetur in qua quaſi dubie res videntur ita tamẽ vt poſſint cognoſci: ſed minus plene videri: et hoc eſt illud tẽperamentũ diuine cognitiõis de quo ſupra dixi. Nam illa natura imutabilis ſi ita vt eſt nobis i hac mortalitate viuentibus apparere voluiſſet: fulgore ſuo nos obcecaret potius ꝗ̃ illuſtraret. vnde etiã ꝓpheta ezechielis nõ ſolã ipſam gloriã diuine claritatis ſed nec ſimilitudinẽ eius quidẽ ſufferre potuit. Sed poſtꝗ̃ iquit vidi: cecidi in faciem meã videlicet reuerberatus a tanta claritate. Quid igit̃ de hoc viro fieret ſi ita vt eſt eius gloriã vidiſſet qui ſimilitudinẽ glorie illi⁹ vidẽs ferre non valẽs cecidit. Qua in re cũ magno merore pẽſare debemus et cũ lachrimis cõſiderare: in ꝗ̃tam miſeriã cecidimus: qui etiã ipſm bonũ ferre nõ poſſumus ad qđ videndũ creati ſumus. Species autẽ vel ſimilitudo quã vidit moyſes erat quaſi ignis. Sed cũ in igne ſint duo ſplendor videlicet et ardor: cur ſpeciem illã moyſes ſplendentẽ non deſcribit ſed ardentem. Unde notãdum ꝙ ſplẽdor diuinus intellectu percipit̃ ardor autẽ affectu. Sed q2 intellectus noſter in preſenti ſtatu nichil certe aut unde de deo cognoſcit: ſed eius cognitio ſe habet ad deũ ſicut oculus noctue ad lucem ſolis: affectus vero ꝓpinquius ſentit deũ ideo diuinus ignis nobis ardere dict⁹ eſt nõ ſplendere. Ignis eni ille qui cordis interiora ꝑ ſui amoris calorem accendit quid aliud ꝗ̃ deus eſt: vnde affectu in deo in hac vita qeſcere poſſumus: intellectu vero nequaꝗ̃ ꝓpter ipſius videlicet intellect⁹ imperfectionẽ. verũtamẽ ſimilitudines ille in quibus deus in aliqua ſubiecta creatura hoibus apparere dignat⁹ eſt ad tẽperantiã ſue incõprehẽſibilis claritatis ꝗ̃uis per ſignificationẽ ſuã intellectũ noſtrum ab inferioribus ad ſuꝑiorũ cognitionem perducãt: nõ tamẽ ſufficiũt amãti anime nec quietant affectũ ſitientẽ deum. vnde et ſi per aliquã reuelationẽ oſtẽdũt̃ vel in libris legũtur. et aliquid forte remote tamẽ ⁊ proprie de deo cognoſcere faciũt ipſis mox quaſi conceptis inpatiẽtiori modo ⁊ frequẽtiori deſiderio ferimur ad illius plenã et nudam cognitionẽ quam in eis quaſi per velamen tactũ intelligimus. vndeqȝ ipſe moyſes cum in ſupradicta ſimilitudine glorie per reuelantẽ gloriam itellexiſſet quid de deo ſentire in ipſa viſione deberet: importune valde et quaſi impatiẽter mouebat̃ ad claram illius viſionẽ qui foris ſignificatus intus latebat. vnde dicit ad deum. Si inueni gratiam inqt in oculis tuis: oſtẽde mihi temetipſum manifeſte: vt ſciã te. Et iterũ. Oſtẽde michi gloriã tuã: quaſi diceret nõ in ſpeculo et enigmate et obſcura manifeſtatione: ſed nuda cognitiõe. Ut autẽ aliqd ꝓpter exemplũ oſtẽdatur quomodo ſimilitudines viſe ducãt in dei cognitionẽ poſſumus cõſiderare in ꝑſenti ignis ſimilitudine. Ignis eni vt ait dionyſius inter multas eius virtutes eſt ſuꝑatiu⁹ oim et quib⁹ ineſt ad ꝓpriã operationẽ: alteratiuus traditiuus ſui oibus approximãtib⁹. Quid eſt enim qđ ignis nõ conſumit. Et in hoc eſt veſtigiũ dei omnia exuperantis. vnde inquit in hac virtute ignis ſentit. alio loco ſcriptura aperit dicẽs. Deus noſter ignis conſumens eſt. Alterat etiã ignis materias ignibiles in ſui naturã et in operatiões igneas. Et in hoc gerit ſimilitudinẽ diuine bonitatis q̃ ꝑ ſui amoris feruorez quos tetigerit ardere facit. et per exẽpli flãmã alios quos tãgunt accendere. Ignis eſt etiã oibus ſibi approximantib⁹ ſui traditiuus: et in hoc habet ſimilitudinem diuine cõicabilitatis que ſe oibus deſiderantibus cōmunicat ⁊ ꝗto quis ſiccior fuerit ab humore cōcupiſcentie carnalis: tanto quaſi pinguior eſt nature ignis factꝰ citius et amplius participās ignitur a deo. In his forte et infinitis alijs ſignificatiōibꝰ ignis reuelāte deo delectari poterat aīa moyſi et ardore diuino accepto totus in deū mutari nō i traſeūtes figuras que tanꝗ corporales cōmunes ſunt noſtris aſpectibꝰ. Unde et ſponſa nō contēta ꝓpheticis viſiōibus nec figuratum in velatiōibus ipm ſpōſum vicinius et ꝓpe ſentire cupiēs dixit. Oſculetur me oſculo oris ſui. ac ſi diceret. Non ſum ꝯtenta his exterioribus ſignis que michi quandā caliginem licet viuem faciūt ad videndū dilectū ſed ſpeciali prerogatiua in intimis aſpectibus atqꝫ medullis cordis celitꝰ illapſum ſuſcipere cupio: ita vt preſentē habeā quem deſidero nō figuratum ſed infuſum non apparentē ſed afficientē eo ſine dubio iocundiorē quo intus nō foris. Quid eſt autem qđ moyſi a dño denegāte ſibi multū deſiderāte faciē audiuit ego oſtēdam tibi omne bonū faciē autem meā non videbis: niſi ꝙ differtur interi clara viſio que erit facie ad faciem in qua eū videbimus ſicuti eſt. Non tamē per occultā preſētiam dedignatur exhibere affectui noſtro non aliud ꝗ ꝙ eſt. Et ſi non poſſumus cōprehendere quid ſit deꝰ: ſufficiat tamen ſentire ꝗ bonus et ꝗ dulcis ſit. Sed ſciendū ꝙ etiā iſta ſpiritualis ⁊ affectualis manifeſtatio nō vniformiter et vno modo nec etiā ꝯtinue immo ſicut illa ſimilitudinaria ⁊ extriſeca multifaria eſt: ita et affectualis et intriſeca ⁊ pro varijs deſiderijs aīe ꝯtinget etiā diuine guſtum preſentie variari et īfuſum ſaporē ſupne dulcedinis aliter atqꝫ aliter appetētis oblectare paulatim. Quiſqꝫ igitur taliter affectꝰ ē vt poſſit dicere. mihi autē adherere deo bonū eſt: vel etiā tanti eſt vir deſiderij vt vehemēter cupiat ⁊ ardēter ſitiat diſſolui ⁊ eſſe cum chriſto: profecto non aliter ꝗ in forma ſponſi ſuſcipiet ieſum in tēpore viſitationis aliquādo propter īfirmas ac teneras aīas in forma medici apparet ieſus in oleo videlicet et in vnguēto. Qui enī cōpunctus recordatione actuū ſuorum loquens in amaritudine anime ſue dicit deo. noli me cōdempnare aut forte adhuc grauiter tēptatur et periculoſe a ꝓpria cōcupiſcētia īpugnatur: hic talia non requiret ſpōſum ſed medicū ac ꝓ hoc non oſcula vel amplexus petit accipere: ſed tātū remedia vulneribus ſuis in oleo mīe et vnguento cōſolatiōis ne deſperet. Sic ſic ſentiunt qui quotidie vicijs preſentibus impugnantur ⁊ cōtritione preteritorū mordētur et aduenientē ieſu frequēter liberarentur ab amaritudīe atqꝫ poſt anxios fletus et poſt ienarrabiles gemitus et ſingultus eorū ſaucia cōſciētia perungitur: vnctiōe mīe et ꝑfunditur oleo leticie ita vt ſepe quē oratio pene deſperantē ſuſcepit: reddat exultantē et preſumentē de venia. Interdum etiam quaſi viator quidā itinerāti i hoc mūdo menti deuote ſe ſociare dignatur et iocundiſſimis ꝯfabulatiōibus a vie labore releuat ſicut illos qui dicebāt. Nōne cor noſtrum ardens erat in nobis de ieſu: dū loqueretur nobis in via. Nōnunꝗ etiā in pſona quaſi magni patriſfamilias occurrit his q de libertate ſpiritus et puritate hac quarūdam virtutum atteſtatione magna minores effecti: īcipiunt maiora appetere et ampliorē pfectionē deſiderare nō mō ſciarū: ſꝫ etiā virtutū. Sed notādū ꝙ diuina illa caligo ſicut itellectū nr̃o ignis ſplēdorē tēperat: ita affectum nr̃o ardorē mitigat. Nā ignis ille nō tm̄ operatur i nobis quantū poteſt ardere: ſed ꝗtum infirmitas noſtra poteſt ſuſtinere. Quis enī neſciat ꝙ ſi totam virtutē ſuam in nobis excerceret: nos cōſumeret potius ꝗ emēdaret. Nā enī paucas gratias ſine periculo ꝓprie eſtimationis ferre nō poſſumꝰ: quis iter multas virtutes nō penitus elatiōe periret: cū etiā paulo apoſtolo ſtimulꝰ carnis pro tātarū reuelationum et virtutū velamēto datus eſt. Eſt ergo nobis diuina caligo hoc eſt tēperamētū vel infirmitas imīnēs vel tēptatio accedēs. Pio nāqꝫ rectoris noſtri moderamie agitur vt pfectus noſtri elatio cōprimatur: qꝛ dum aīa alicuius boni ſibi cōſcia virtutes ſuas ſibi ad memoriam reuocat: quadā eſtimatiōe et gratulatione ꝓprie eſtimatiōis: quaſi quodā nimio feruore exultat. Sed dū ꝓpria infirmitas interrogāte temptatiōe cognoſcitur ſubito anxietatis merore ardor gratiarū quodā temperamēto ꝓprie cognitiōis moderatur. Ita etiā ſit vt ſe ꝑiſſime maxime virtutes et gratie quaſi nulle reputentur. dum videlicet animꝰ magis dolet in his ſe deficere que deſunt: ꝗ in illis gaudet proficere que aſſunt: et ita parue tēptatiōes tēperamēto diuine obūbratiōis abſcondūt magnas virtutes. Et idcirco dñs ſine paucitate munerū nō impētit nobis dona ſua ſcđm deſideria noſtra: ſed ſcđm menſuram noſtris profectibus imponit. vt ſepe habeamus quedā virtutū dona que nunꝗ quēſiuimus et queramus quedam nec tamē habere valeamus: quatenus mens noſtra dum hec non poteſt habere que appetit ⁊ illa ſe intelligat de ſemetipſa nō habere que habet: ⁊ pro ea que aſſunt cōſiderentur que deſunt: et per ea que vtiliter deſunt ſeruētur humiliter bona que aſſunt. Poſtremo notādum ꝙ ſicut noſtri intellectus oculus non poteſt irreuerberata acie intēdere in diuinū ſplēdorē vt videat deum in hac vita niſi prius ab omnibus viſibilibus ſimilitudinibus quibus indiget ad cognitionem moriatur ita intercedente quadam morte fantaſmatum que nobis occurrunt cū de deo cogitare volumꝰ puro et reuelāto aſpectu intueātur radium infallibilis veritatis ita palatum cordis applicare nō poſſumꝰ in occultū ſaporem diuine bonitatis niſi prius ab oībus ſenſibilibꝰ concupiſcētijs extinguatur ita vt nulla delectatione impediēte mūdo et purgato affectu toto corde/ tota anima/ tota virtute/ ſapiat et guſtet ꝙ̄ ſuauis eſt dominus. Vnde cū dictū eſſet moyſi faciem meā videre nō poteris: illico cauſa adiuncta eſt et ratio. Non eni inquit deus videbit me homo et viuet. Quam mortē nobis preſtet qui pro nobis mortuus eſt amē. Non autē hec ſcripſi: vt teneritudinem legētis tanto pondere perfectiōis velim nimis grauare vt oīa que hic ſcripta ſunt facere debeat. ſed iuxta vires ⁊ gratiā ſibi a deo ꝯceſſas i his ꝓficiat vel hēat vū ꝯſiderare valeat i ꝙ̄tis deficiat. In ꝗbus ſi aliq̄ minꝰ bn̄ dicta ſunt: ꝑ meliꝰ intelligentē peto corrigi: dū tn̄ nō odio ducat̄ ſed amore.

¶ Qualiter hō veniet ad cognitionē aīe ſue: ⁊ de tribꝰ gradibus aſcēdēdi ad dictā cognitionē. Cap. xx

A Neceſſe eſt aīam q̄ habere vult cognitionē ſpiritualium rerum primo habere cognitionē ſuipſius: qꝛ nequaꝙ̄ habere poteſt cognitionē de natura ſupra ſe: niſi primo habeat cognitionē de ſeipſa. Et quidē cognitionē ſuipſius nō pōt apꝑhēdere quouſqꝫ fuerit inſtructa refrenare quēlibet ymaginationē corporalē terrenā atqꝫ celeſtē. Et ideo qn̄ venit ad cor ſuum aliqua delectatio viſus: auditus: guſtus: odoratus: et tactus vel alicuiꝰ alterius ſenſus corporalis: dꝫ illā refutare ⁊ calcare: vt ſeipſam videat talē: q̄lis eſt totaliter ſine corpore. Tunc aīa ſuipſius aliqualiter hꝫ cognitionē; qn̄ ita colligit̄ intra ſemetipſā: et ita ſeparatur a cognitione oīm terrenorꝫ et ab vſu ſenſuū corporaliū: ꝙ ſentit ſeipſam ꝓut eſt i natura ꝓpria abſqꝫ corpe. Si igit̄ cupias cognoſcere ⁊ videre quid ſit aīa vel eſt tua: nō cōuertas cogitationē tuā in corpus tuū ad querēdū ⁊ ſentiendū aīam tuā quaſi abſcōditā eſſet in carnes corde tuo: ſicut cor tuū i corpore tuo abſcōditur ⁊ includit̄. Si ſic queſieris nūꝙ̄ illā inuenies in ſeipſa: ſed quo plus queris inuenire illā et ſentire illā ſicut ſentire velles rē corporeā: eo magis ab eius cognitione elongaris: qꝛ aīa tua nō eſt corpus: ſed vita inuiſibilis nō abſcōdita in corpore tuo et incluſa ſicut res minor abſcondit̄ in maiore: ſed tenet corpus et viuificat ⁊ multo maior eſt corpore in potentia et virtute. Si ergo illam inuenire deſideras abſtrahe cogitationē tuam ab oī corporeo extrinſeco et a memoria etiā corporis tui necnō et ab oībꝰ quinqꝫ ſenſibus tuis in ꝙ̄tū potes et cogita de natura aīe rōnalis ſpūaliter ſicut cogitare velles ad cognoſcēdū aliquā virtutē et veritatē humilitatē vel aliquā aliā ꝟtutē. Cogita etiā ꝙ aīa eſt vita immortalis et inuiſibilis. q̄ habet ptātē i ſeipſa vidēdi et cognoſcēdi ſūmā veritatē et diligēdi ſūmā bonitatē. i. deū. Nū vides iſtud tūc aliqd ſētis de teipſa: nō q̄ras teipſam in alio loco. Et ꝙ̄to plenꝰ et clariꝰ cogitare potes de natura et dignitate aīe rōnalis et qd ē eius opatio naturalis. tanto meliꝰ vides teipſam: quantū ad naturā aīe tue. Attendas igitur diligenter. quō aīa eſt mirabilis in ſeipſa. Eſt eni vna in ſua natura: et tn̄ plura opa facit et diuerſa. Nam ipſa videt ꝑ oculos audit ꝑ aures. guſtat ꝑ linguā. vel ꝑ os. odorat per naſum. et tangit ꝑ oīa mēbra. Sed valde difficile eſt aīam q̄ rudis eſt et multū carne oppreſſa: ſic habere viſionē et cognitionē ſuipſius: qꝛ qn̄ cogitare vellet de ſeipſa. vel de angelo aut de deo: ſtatim incidit ad ymaginem forme corporalis et eſtimat ꝑ talē ymaginationē habere cognitiōez aīe: et non ꝑ ymaginationē dei et ſuipſius vel aliarū rerū ſpūaliū et hoc nō pōt eſſe qꝛ oīa ſpūalia videntur et cognoſcunt̄ habere B cognitionē dei et ſuipſiꝰ vel aliarū rerum ſpūaliū. per intellectū ꝙ virtus iuſticie. eſt reddere vnicuiqꝫ quod ſuū eſt. ſic ſimili modo ꝑ intellectū pōt aīa videre ſeu cognoſcere ſeipſam. Et vt aīa poſſit tandē ad diuinā aſcendere contemplationē: ipſa interim reuertitur ad ſeipſam. et facit de ſeipſa quoſdam gradus per quos valeat aſcendere vt videlicet primo poſſit videre reſpicere ſui ipſius naturam interiorem; et poſtea naturam que eſt ſupra illam. Sed ſi ſua cogitatio ſit per corporales ymaginationes diuerſimode diſperſa: tunc ſeipſam ſcrutari non poteſt in ſua propria natura.

Quot enī malis cogitatiōibus ipſa eſt victa tot malis obſtaculis eſt repleta. Pꝛimus igitur gradus cōtemplationis aīe eſt: ꝙ aīa reuertatur et recolligat ſe totaliter in ſeipſam Secūdus gradus eſt: ꝙ ipſa ſe videat: qualis eſt totaliter collecta. Tertius gradus ē ꝙ ipſa ſe leuet vltra ſeipām ⁊ nitatur reſpicere ſuū gradū in ſua natura interioꝛi. Nō tamen dico ꝙ aīa in iſta cognitiōe requieſcere debet: ſed per iſtam querere debet altioꝛē cognitionē ſupꝛa ſe: id eſt cognitionē dei: quia anima non eſt niſi ſpeculū in quo deū videre pōt ſpūaliter. Et ideo poſt ſpeculū tuū inuenire debes et clarū illud cuſtodire atqꝫ mūdū a carnali cōtagione et mūdi vanitate: ⁊ illud ſurſum a terra bene erigere vt videre poſſis in eo teipām et cōſimiliter deū tuum. qꝛ ad hunc finem laboꝛant omnes electe aīe in hac vita in ſuo ꝓpoſito. Poſtea cogita ꝗ magna eſt anima. Tam magna enī eſt aīa ꝙ ſola cogitatiōe poteſt cōpꝛehēdere celū ⁊ terrā oīa que in eis ſunt etiā ſi eēnt milleſies maioꝛa Si ergo aīa oīs eſt tam grādis et nobilis ꝙ nulla creatura in iſta vita poteſt eam perfecte intelligere: ꝗ nobilis tunc et ꝗ potēs erit ipſe qui tam nobilē rem creauit de nichilo. Ipſe enī eſt ſupꝛa oīa ſubter oīa extra oīa: et intra omnia. Supꝛa oīa gubernans: ſubter omnia ſuppoꝛtās: intra oīa perimplēs: ⁊ extra oīa circundās. Talis contemplatio generat in homine firmā fidē et ſecurā deuotionem. Poſtea debes cogitare quomodo ipſe eſt largus et hoc poteſt videri multis modis Pꝛimo vide quomodo ipſe eſt largus de bonis tēpoꝛalibus cū ita bene illa donet hoībus malis ſicut et bonis in oībus q̄ videnť in hac terra. Deinde vide quomodo ipſe eſt largus ad indulgendū et ad dimittēdū pctā. Si vnꝰ ſolus homo feciſſet tot et tāta pctā ſicut omnes hoīes iſtius mundi: adhuc eſt ipſe ꝓmptioꝛ ad indulgendum et miſerandum ꝗ ille miſer peccatoꝛ ad indulgentiam et miam petendum vel querēdum. Tertio cogitabis qualiter eſt largus de bonis ſpiritualibus. hoc eſt de virtutibus: nā qui ex dono dei habet virtutem vnā habet oēs. Quarto cogitabis qualiter ipſe eſt largus de bonis ſempiternis omibus illis qui volunt ea poſtulare. quomodo enī poſſit denegare illud quod ammonet petere. Roga dicit ille et tribuam tibi gaudia celi: daboqꝫ tēpoꝛalia ſine petitione. talis cōtēplatio de dei largitate gignit in homine certam ſpem. Poſterius debes cogitare de diuina bonitate dulcedine et pulchꝛitudine. ad hoc faciendum debes diligenter attendere magnā pulcritudinē: bonitatē ⁊ dulcedinem: que eſt in vna creatura coꝛpoꝛali: Quot ſunt que delectant oculū per ſuā pulcritudinē: guſtum ꝓpter ſuā dulcedinē: naſū ꝓpter odoꝛem: ⁊ ſic de alijs ſenſibus. Si ergo tanta bonitas dulcedo ⁊ pulcritudo eſt in vna re: que hodi e eſt i hac vita: et cras erit p̄terita: Q̄ta pulcritudo dulcoꝛ et bonitas debet eſſe et eſt in creatura ſpirituali: que nūꝗ habebit finē. Et ſi tanta eſt bonitas dulcedo et pulcritudo in vna creatura celeſti: tunc a multo foꝛtioꝛi opoꝛtet ꝙ oīū iſtoꝝ in creatore ſit maioꝛ pulcritudo dulcedo ⁊ bonitas ſine operatione. Iſte modus contēplatiōis generat in hoīe amoꝛem ſui creatoꝛis. Itē eſt alius modus contēplandi deum in creaturis Nam in deo ſunt tria potiſſime conſideranda. ſ. potētia: ſapientia: bonitas. Et licet hec oīa in perſonis ſingulis equaliť ⁊ īueniātur et in ſeparabiliter et perfecte ꝓpꝛie. tamen ꝑ dei potentiā ex nihilo creata ſunt vniuerſa ꝑ ipſius ſapientiā mirabiliter et ſapiēter oꝛdinata: ⁊ per ipſius bonitatē vtiliter multiplicata. Ipſius potentiā vides per creaturarū magnitudinē foꝛmā et figurā in creatione. eius ſapientiā intelligis per earū pulcritudinem ⁊ diſpoſitionē. eius bonitatem ītueris ꝑ earū virtutem ⁊ multiplicationē. Creaturarū vero magnitudinē vides ꝑ earū dimenſurationes. ſ. longitudinē: latitudinē: altitudinem: ⁊ ꝓfunditatē. Ipſius dei ſapientiā ītelligis in creaturis ī hoc ꝙ quibuſdā dedit eē tm̄ vt lapidibus quibuſdaꝫ eſſe et viuere vt plantis ⁊ arboꝛibus: quibuſdā eſſe viuere et ſentire: vt aīalibus bꝛutis: quibuſdā eſſe viuere ſentire ⁊ diſcernere et rōnari vt angelis et hoībꝰ. Ex his cogita ꝗte ſit dignitatis humana natura. ſ. qualiter ſuperat oēm creaturā. Unde Aug. ait. Nollem habere locū angeli ſi poſſem habere locum ꝓmiſſum homini. Cogitando igiť perpēde: ꝗta cōfuſione ſit dignus: qui viuere contēpſit ſm̄ gradū ſibi deputatū. Cū igitur ſic fueris deū cōtēplatus in ſuis creaturis: leua coꝛ tuum ad deū creatoꝛē tuū et cōſidera ꝗ infinite ſit potētie qui cuncta creauit ⁊ cōdidit ex nihilo et eis eſſe dedit: ꝗ imēſe ſapientie: qui ſingula in ſuis ſpeciebꝰ oꝛdinauit ⁊ ꝗ ſūme bonitatis q̄ ea ad vtilitatem nr̄am multiplicauit.

O dn̄e deus ꝗ ingrati ſumus et degeneres: nos illis abutimur que dediſti nobis et creaſti ꝓpter nos. Cōfundimus ea q̄ tu diſponis et oꝛdinas: deſtruimus etiā q̄ tu multiplicas

Dicamꝰ igiť dño deo nr̃o ex toto corde. Nã tu es: iõ cuncta ſunt: qꝛ tu pulcher es et ſpecioſꝰ: ideo pulcra ſũt et ſpecioſa: quia tu es bonus: ideo bona ſunt. Juſte ergo et rationabiliter te laudant: te adorant: te glorificãt omẽs creature tue o beata trinitas creatrix ⁊ gubernatrix oīm. Juſte te laudãt ꝓpter tuã bonitatẽ: iuſte te adorãt omnes creature tue in hoc mundo ꝓpter tuam pulcritudinẽ: iuſte te glorificant ꝓpter eorum vtilitatem: ex quo omnia ꝑ tuam oīpotentiã ſunt creata ꝑ quẽ omnia ꝑ tuam ſapientiam ſunt gubernata in quo omnia ſunt: ꝑ tuam bonitatem multpilicata tibi laus: tibi honor ⁊ gloria in ſecula ſeculoꝝ. Amen.

¶ De diffinitione cõtemplationis et quod ꝑ voluntariam pauꝑtatem contemplatiuꝰ incipiat et quãdo cognoſcet ſe habere perfectionem et qđ oportcat eum prius diligenter in meditatione et oratione exerceri: ꝙ̃ poſſit ꝑtingere ad ꝯtẽplationẽ. Cap. xxi. Ri. hãpol.

SI queratur quid ſit contemplatio difficile eſt diffinire. Dicunt quidam ꝙ cõtemplatiua vita nihil aliud eſt ꝙ̃ rerum latentium futurarumqꝫ notitia: ſiue vacatio ab oībus occupationibus mũdi: ſiue diuinarũ ſtudium ſcripturarũ. Alij dicunt ꝙ cõtẽplatio ẽ libera ꝑſpicacia. i. ſapiẽtie ſpectacula cum admiratione ſuſpenſa. Alij dicunt ꝙ contemplatio eſt liber et ꝑſpicax aĩ intuitus ad vires perſpicandas circũquaqꝫ diffuſas. Alij dicũt et bene ꝙ contemplatio eſt iubilus ſuꝑnoꝝ. Alij dicũt ⁊ optime: qđ cõtẽplatio ẽ ꝑ ſubleuate mentis iubilũ mors carnalium affectionũ. Mihi videť ꝙ cõtẽplatio ſit iubilus diuini amoris ſuſcepti in mẽte cũ ſuauitate laudis angelice. Hec eſt iubilatio que finis eſt orationis perfecte et deuotionis ſumme in vita. Hec eſt iubilatio mentis habita pro eterno dilecto in ſpirituali canora voce ꝓrumpens et eſt actus iſte cõſummatꝰ et perfectiſſimus oīm actuũ vite. Vnde pſalmiſta ait. Beatus vir qui ſcit iubilationẽ. ſ. in cõtemplatone dei. Nõ enim aliquis a deo alienus põt iubilare i ieſu: neqꝫ amoris illiꝰ ſuauitatẽ aliqñ guſtauit: ſed qui iugiter ſuſpirat igne eterni amoris incendi et patiẽtia et humilitate. et manſuetudine cũ omni mũdicia mentis et corporis decorari et vnguentis ſpiritualibus imbui in contemplationez eleuatur. Querat inceſſanter virtutes ſalutiferas qbus in hac vita a miſeria culpe eruatur: ⁊ in alia ab omni pena liber in vita btã glorietur ineternum: ſicqꝫ etiam i hoc exilio diuini amoris iubilum merebitur cõtemplari. Semetipſum igitur mãcipare nõ pigeat orõibus et vigilijs: atqꝫ exerceat in meditationibus ſctis: qꝛ ꝑfecto hmõi laboribꝰ ſpiritualibus cũ gemitibus ac fletibus interne ꝯpũctiõis: amor xp̃i in ſe ſuccẽdiť. pariter et oẽs virtutes ac dona ſpũſſcti in corde ſuo infũdunť. Incipiat ergo ꝑ volũtariã pauꝑtatẽ: vt dũ nihil in hoc mũdo appetit corã deo et hoie ſobrie et iuſte ac pie viuat. Nihil hẽre aliqñ neceſſitatis ẽ: ſed nihil velle poſſidere magne virtutis ẽ. Poſſumꝰ aũt multa hẽre et tñ nihil velle: qñ ea que habemus non ad volũtatẽ: ſed ad neceſſitatẽ retinemꝰ: ſicut qũqꝫ ꝗ nihil hꝫ multa cupit. Neceſſaria etei etiã ꝑfectiſſimũ oportet accipe alic qñ iã ꝑfectus nõ eẽt: ſi ea vñ viuat ſumere recuſaret. Hic ergo modꝰ hũdus ẽ i ꝑfectis vt oia mũdi ꝓpť deũ deſpiciãt et tñ ex eiſdẽ victũ ⁊ veſtitũ ſumãt: ⁊ ſi qñqꝫ deſunt non murmurẽt ſed laudẽt. Suꝑflua autem quantũ in ſe eſt vino recuſent. Quanto magis quis calore eterne lucis incaleſcere ceperit tanto in aduerſis quibuſcũqꝫ patientior erit. Hic etiã hũilis non fictus efficitur dum ſeipſum deſpicabilẽ et paruum reputans nec dãpnis. nec obprobrijs ad irã ꝓuocatur vñ iugi meditationi ſe ſubdẽs: ad cõtẽplationẽ celeſtiũ donatur ſcandere et purificata mẽtis acie. quã tũ patitur carnis infirmitas: in iternis gaudijs ſuauiter ac ardẽter iubilare. Verũ cũ iã ad aliqua exteriora querẽda nequaꝙ̃ defluit nec aliqñ pede ſuꝑbo vadit: ſed in ſolis ſuꝑnis letatur protinus delicijs diuini amoris ſuauitate quaſi in extaſi rapitur ⁊ raptus mirabiliter iocundatur. Talis ſiquidem eſt vita ꝯtẽplatiua. ſi debito modo ſit aſſumpta. Per lõgã exercitationẽ ſpũalẽ opũ: aſcẽdimꝰ ad cõtẽplationẽ eternorũ. Mẽtalis ei viſio ſurſum rapitur et celeſtia cõtẽplatur per viſionẽ enigmaticã et ſpeculatiuã nõ clarã ⁊ perſpicuã: quia dũ per fidẽ currimꝰ per ſpeculũ in enigmate videmꝰ. Si enim oculus intellectualis nititur in lucẽ ſpũalẽ contemplari: lumen illud in ſe vt eſt non videt ſentit tñ ſe ibi fuiſſe dum ſaporem et feruorem incircumſcripti luminis ſecum retinet. Vñ in pſalmo dictum eſt: ſicut tenebre eius ita et lumẽ eius. Quamuis enim ab anima ſancta tenebre peccatorum euanuerunt obſcura receſſerunt et in pura mens purgetur ac illuminetur. adhuc tñ dum in carne mortali manere cogitur. illa ineffabilis gloria perfecte non videtur. Porro ſancti et contẽ

C platiui viri reuelata facie gloriam domini speculantur. quod fit aut aperto eis sensu. vt intelligāt scripturas: aut ostio celi apto, qđ maiꝰ est: vt quasi oibꝰ obstaculis inter mentē illoꝝ ⁊ deū remotis purgato cordis oculo celestes ciues speculent̄. Quidā aūt vtrūqꝫ istoꝝ acceperūt. Sicut in tenebris stantes nihil cernimꝰ ita in cōtēplatione que inuisibilit̄ qīam illuminat visibile lumē nō videmus. Ponit itaqꝫ christus tenebras latibulū suū et adhuc in colūpna nubis ad nos loquit̄: sꝫ valde delectabile est qđ sentit̄. Et in hoc qui dr̄ ꝑfectus est amor: qū hō ī carne ambulās nescit nisi in deo gloriari: nec aliqđ velle aut affectare nisi deū ⁊ ꝓpt̄ deū. Sed ne quis frustra estimet se ꝑfectū eē cū nō sit audiat qū qs in se habet ꝑfectionē. Hec ē enī vita ꝑfectoꝝ oēm curā seculariū negocioꝝ abijcere parētes ⁊ ꝓꝑa ꝓpt̄ xp̄m relinqre oīa transitoria bona ꝓpt̄ vitā eternā ꝯtēpnere: carnalia lōgo labore destruere: petulātiā et oēs motus illicitos. Tātū possibile est refrenare in solo cōditoris amore inardescere post operū exercitia supne ꝯtēplatiōis dulcedinē sentire ⁊ sic vt dr̄ ꝓ nlegiatis loquar ꝑ gaudio diuine dilectiōis in cāticū spūale vel sonū celicum cōtēplando suscipi: et in eterna quiete semotis ꝑturbationibus suauit̄ immorari: quatinꝰ dū vir dei exteriꝰ nil libet agere: eterni amoris delitias ī carmine canoro et ineffabili iubilo interius rapiat̄ ꝑsonare. Sic nimirū talē suauitatē habebit in mēte: qualē habēt angeli ī celo licet nō tātā. Hoc qppe mō efficit̄ qs ꝑfectꝰ ⁊ nō indigebit igne purgari post hāc vitā: quē ardere in carne cristi et ignis exurit spūsctī. Et tn̄ iste ꝑfectus amor nō facit vt

D hō oino nō peccet: sed ne aliqđ pctm̄ in ipso duret, qđ nō statim ignis amoris adnichilet. Talis qdē amator iesu xp̄i non dicit orōnes suas more alioꝝ hoim etiā iustoꝝ q: in sublimitate mētis positꝰ atqꝫ amore xp̄i raptꝰ supra se suscipit̄ ī mirabilē iocūditatē et īfuso in se sono diuinitꝰ quasi quādā pneuma canēs ꝓces modulat̄ etiā ab ore efferēs ī melodia ab hūanis sensibꝰ discreta: sibi et deo perspicua. Et qꝫ prius ipm̄ nō nisi ꝑ vnꝰ hore spaciū occupabat: iā ꝓ abūdātia gaudij interni ⁊ sonoritate singulari pneumatisādo modicā faciens sepe ꝑ dimidiā diem vix implebit. Nō dico qꝫ oēs hoc attēptent sed cuidatū est faciat qđ velit q: a spū ducit̄ neqꝫ ꝓpt̄ vba hoim a sua vita diuertet̄. Hinc patet qđ sctītas nō est in rugitu cordis aut lacrimis aut ī exterioribꝰ actibꝰ: sed in suauitate ꝑfecte caritatis et superne cōtēplationis. Multi eī in lacrimis liq̄facti sunt et postea in malū declinauerūt. Sꝫ nullus vnq̄ mūdanis sollicitudinibꝰ iterū se polluit: postq̄ in eterno amore veracit̄ exultauit. Et notādū qꝫ ꝯtēplatiua suauitas: nō nisi laboribus acquirit̄ immēsis sed cū inenarrabili letitia possidet̄. imo nō est hois meritū: sed dei donū. Tn̄ a principio vsqꝫ hodie nec vnꝰ in cōtēplatione eterni amoris rapi potuit: nisi q̄ aīo oēm mūdi vanitatē ꝑfecte reliqt. Insuꝑ salubri meditatiōe deuotaqꝫ orōne ipm̄ exerceri oportuit priusq̄ ad ꝯtēplationē celestiū veraciter ꝑuenit. Labor est ꝯtēplatio s: b dulcis et desiderabilis ⁊ suauis laborantē letificat nō aggrauat Hac nullus nisi gaudēs ꝑcuit nō qū venit: sꝫ qū recedit fatigat̄. O bonus labor ad quē mortales se dirigunt. O nobilis ac mira exercitatio: quā sedētes ꝑfectius agūt. Requirit̄ enim qꝫ magnā mētis ⁊ corꝑis quietē capiat: quē ignis spūsctī veraciter inflāmat. Multi eī nescientes sabbatizare in mēte: neqꝫ scientes vanas et inutiles cogitationes expellere: qđ ī psal. precipit̄ nō pñt implere. Vacate ⁊ videte: qm̄ ego sum deus. Vagātes enī corꝑe: sꝫ vagātes corde nō merētur gustare et videre q̄ suauis est dn̄s ⁊ q̄ dulcis sit altitudo cōtēplatiōis. Hinc enī vir cōtēplatiuus diligit solitudinē: vt eo feruentiꝰ ac crebriꝰ, quo a nullo impedit̄ in suis affectibus exerceri possit. Hīs siquidē abrenūcians huic seculo si igne spūsctī veraciter cupit inflāmari orōni: ac meditationi iugiter incumbere nō frigescat. Ex his nāqꝫ lacrimis comitātibꝰ fauēte xp̄o mens ad amādū mirabilit̄ incendet̄ incensa iocundabitur iocūdata in vitā cōtēplatiuā eleuabit̄. Erit aūt in hanc excellentiā, animꝰ dū per excessum euolat et supra se rapit̄: et oculo mentali apertū celū secreta offert, intuenda. Primū quidē oportet ipm̄ exerceri assidue ꝑ non paucos ānos in orādo et meditando necessaria corꝑis vix capiendo ita vt ī his exequendis ardens existeret et oī simulatiōe eiecta ad diuinū amorē querēdū ac sentiēdū die noctuqꝫ non torpet. Disce igitur amare conditorem tuum si viuere cupis: cū hinc transieris hoc, age vt diligas deū in vita tua si viuere vis post mortem tuam. Mentē tribue illi qui eam ab eternis et temporalibus doloribus potest custodire. Vide ne quando cor tuum ab ipso separetur: licet in aduersitate et miseria positus fueris: qm̄ sic eū cū gaudio valebis possidere et ipm̄ sine fine diligere. Amen.

¶ Item de vita contemplatiua ⁊ de diuerſis partibus contemplationis ſeu gradibus eius. Cap. xxij.

Notandū. quod cōtemplatiua vita cōſiſtit in pfecta dilectiōe ⁊ caritate quā homo ſentit interius per habitum virtutū ſpiritualium ⁊ per veram cognitionē ⁊ viſionē dei in rebus ſpiritualib⁹. Hec vita ſpecialiter ad eos ptinet q̄ diuicias honores ⁊ ſollicitudines exteriores relinquit. ⁊ fugiunt ꝓpter deū ⁊ totaliter ſtudēt et ꝗn quantū poſſunt ſeruire deo in corpore ⁊ aīa per occupationē ſpūalem. Cū ergo ex ſtatu tuo tenearis eſſe cōtēplatiuus optet te die ac nocte ſollicite laborare. legēdo. meditādo. atq; orādo vt tandem ad diuinā cōtēplationē. vocāte deo valeas puenire. De vita aūt cōtemplatiua libet aliqd apertius dicere vt q̄ ⁊ qualis ſit ſcias ⁊ ipſam tanq̄ ſignū ante mētis oculos ponas: ad quā in oī occupatione debeas te dirigere. vñ notādū ſm Ricardū de hampol. q͞ cōtēplatiua vita habet tres ptes. ſ. lectionē. orationē. ⁊ meditationē. In lectione loquit̄ nobis deus. In oratione loquimur nos cū deo. In meditatione angeli ad nos deſcendūt. ⁊ erudiunt nos ne erremus. In oratiōe aſcendūt ⁊ offerunt preces noſtras deo cōgratulantes profectui noſtro: qui ſūt nūcij inter deū. ⁊ nos. Eſt aūt oratio pi⁹ mētis affectus in deū directus. q̄ cū ad deū peruenerit delectatus inde non recedit niſi inuit⁹. Meditatio in deo. ⁊ in diuinis. poſt lectionē ⁊ orationē aſſumenda eſt vbi eſt amplexus rachelis. Ad lectionē ptinet rō ⁊ inquiſitio veritatis que eſt lumē gratū ſup nos ad orationē ptinet laus hymn⁹. ſpeculatio. exceſſ⁹ admiratio: ⁊ ſic in oratione: vita contēplatiua conſiſtit vel cōtēplatio. Ad meditationem ſpectat inſpiratio dei intelligētia ſapiētia ⁊ ſuſpiriū. Hec Ri. hampol. Scđz vero venerabilē v. val. hiltō: cōtēplatiua vita habet tres partes. quaꝝ prima conſiſtit in cognitiōe dei ⁊ rerū ſpūaliū. acqſita per rōnē ⁊ doctrinā aut ſtudiū in ſacra ſcriptura: ſine ſpūali affectione. ⁊ guſtu interioris ſaporis. Hanc partem ſpecialiter habent quidā litterati ⁊ magni clerici q̄ ex lōgo ſtudio ⁊ labore i ſacra ſcriptura: deueniūt in hanc cognitionē maiorē vel minorē: ſm ſubtilitatē ingenij naturalis ⁊ cōtinuationē ſtudij. ex generali dono. quod de⁹ dat cuilibet homini habenti vſum ⁊ exercitiū rōnis. Iſta cognitio bōa eſt: ⁊ dici pōt q̄dā pars cōtēplatiōis. q2 eſt apphenſio intellectiua veritatis. ⁊ cognitio rerū ſpūaliū. Et tñ hec cognitio ſolū mō; vmbra ⁊ figura eſt vere cōtēplatiōis. q2 nō habet ſpūalē in deo: nec iteriorē dulcedinē amoris. quē null⁹ ſentire pōt niſi intenſā habeat caritatē. q2 caritas eſt fons dei ꝓprius: cui nō cōicat alienus. Huiuſmōi cognitio cōis eſt bōis et malis q2 haberi pōt ſine caritate. et iō nō ē va cōtēplatio. Frequēter enī heretici et ypocrite et hoīes carnalē viuētes magis pollent tali cognitiōe. q̄ multi fideles boni et deuoti. et tñ nō habēt caritatē. De huiuſmōi cognitiōe ſic loquit̄ paulus dicēs. Si hūero oē3 ſciam et nouerim miſteria oīa. caritatē aūt nō habeam: nihil ſu3. Et tñ illi q̄ talē cognitionē vel ſciētiam habent: cuſtodiāt ſe ipos in hūilitate et caritate. et pro poſſe ſuo caueant a peccato. orantes deuote ꝓ ſpūs ſancti gratia obtinenda: tūc huiuſmōi cognitio vel ſciētia eſt eis via bona. et magna diſpoſitio ad verā cōtēplationē. Alij aūt q̄ hanc cognitionē habēt et cōuertunt eā ad ſupbiā et inanē gloriā. vel ad auariciā diuiciarū vel ambitionē ſtat⁹ et honoris nō hūiliter vtētes ad laudē dei nec caritatiue ad vtilitatē pximi. frequēter incidūt quidā eoꝝ in errores et hereſes aut i alia manifeſta pctā: qb⁹ ſe ipos et ſanctā dei eccleſiā ſcandalizant. De huiuſmōi ſcia ſic Paul⁹ ait. Scia inflat caritas aūt edificat. Quaſi diceret. Cognitio ſola exaltat cor per tumorē ſupbie: ſed ſi caritate miſceatur. tunc cedit edificatiōi. Hec aūt cognitio ſola nō ē niſi aqua inſipida. et iō ſi eā hij q̄ hanc habent deo hūilit̄ offerrēt deuote ab eo grām petentes bñdictione ſua aquā cōuerteret in vinū. ſicut fecit in nuptiis ad petitiōe3 matris ſue Ihē cōuerteret cognitionē inſipidā: i veram ſapiām et frigidā nudāq; rōnē. in ſpūale lumē ex ſpeciali dono ſpūs ſancti. Hucuſq; de pria parte ꝯtēplatiōis. Scđa vero pars contēplatiōis. cōſiſtit pricipalit̄ in affectiōe abſq; cognitiōe. et itellectu rerū ſpūalium. Et hāc ptē cōtēplatiōis cōiter habēt ſimplices et illiterati. occupātes ſe totalit̄ i deuotione Hec aūt pars cōtēplatiōis ſentit̄ hoc modo Aliqū hō meditando de deo ſentit feruorem amoris et ſpūalis dulcedīs ex memoria paſſiōis ei⁹ vel alioꝝ opū ſuoꝝ i hūanitate. vel magnā habet fiduciā de remiſſione pctōꝝ ſuoꝝ ex dei bonitate et mīa et ex magnis donis grē ſue vel ſentit tiorē i affectione cū magna reuerētia cōſiderando diuina iudicia ſibi icōp̄rehenſibilia et magnā ei⁹ iuſticiam. vel ſentit in orando oēs cogitatiōes ſuas ab stractas a terrenis ⁊ recollectas in deū: mentemqȝ suam totaliter ad deum eleuatam cū feruenti desiderio. ⁊ spūali delectatione ⁊ tñ pro tunc non habet cognitionē. ⁊ intellectuȝ verū spiritualiū ⁊ scripture sacre in speciali sed tantū ꝙ nihil apparet sibi tam delectabile pro tempore: sicut taliter orare ⁊ cogitare rōne gaudij ⁊ solacij spiritualis quod habet in sic cogitando ⁊ orando ⁊ tñ nescit exprimere quid sit: vñ tñ hoc sentit qȝ ex hoc oriunt lacrime feruentia desideria multi gemitus ⁊ occulta suspiria que cor mūdant ab oī macula peccatorum ⁊ liquescere illud faciūt in mirabilē dulcedinem ihesu xpi. illud ꝙ obediens molle ⁊ promptū reddunt: ad ꝑficiendū in oībus voluntatē dei intētū ꝙ sic senciens non curat quid accidat de seipso. dummodo volūtas dei impleatur. Sentit etiā multos tales instinctus bonos: plures ꝙ̄ scio vel sufficio enarrare. Isti instinctus haberi nō possunt sine gratia intēsa quā ꝗ habet: estimo ꝙ est in caritate. ꝑ tunc ꝗ̄ caritas non potest amitti vel minui licet feruor eius possit remitti: nisi occasione mortalis pcti postea cōtingētis. In sentiēdo igitur tales mot⁹ ⁊ instinctus bonos: cōsistit scḋa pars contēplationis. Hec autem secunda pars contemplationis duos habet gradus: Inferiorē gradū hoīes actiue vite dediti cū deo placuerit eos ꝑ gratiā visitare senciūt quādoqȝ tam feruēter ⁊ potenter sicut hij qui sunt totaliter vite cōtēplatiue mancipati. licet non ita diu duret. Donū tñ istud in suo feruore non semꝑ datur hoī quū vult nec diu durat: sed prout spūi sancto placuerit ꝗ vbi vult spirat. ⁊ venit quū vult huiusmōi conferendo ⁊ quando vult recedit huiusmōi gratiā subtrahendo. Quando ergo datur hoī sic ꝑ gratiam sentire. non inde superbiat. sȝ semetipsum humiliet: et deo gratias agat: ⁊ perseueret i hoc ꝙ̄diu pōt cū discretione nec alicui de hoc dicat nisi cōfessori suo ⁊ quū huiusmōi gratia ab eo subtrahitur: nō ꝓpter hoc timeat nimis. sȝ fortiter stet in fide ⁊ spe expectando pacienter et humiliter quousqȝ reuocat huiusmōi gratia. Hec est modica degustatio dulcedinis diuini amoris de qua dauid dicit i psalmo. Gustate et videte quoniā suauis est dñs. Superiorē tñ gradum istius partis contēplationis. nō pōt acquiri ⁊ haberi nisi ab eis: qui sunt in magna quiete corporis et aīe. quāqȝ gratiam ihesu xpi cum longo labore corporali ⁊ spirituali ꝑcedente: senciunt cordis quietē ⁊ mundiciam consciētie. ita ꝙ nihil eis tam delectabile videtur: sicut sedere ⁊ corporalitē quiescere ⁊ continue orare. ac de deo meditari. et qūqȝ de bñdicto nomine ihesu cogitare quod est eis delectabile ⁊ confortabile. ꝙ ex eius memoria spūaliter se pasci sentiunt in affectione sua. et non solum ex hoc nomine. sȝ ex alijs orationib⁹ sicut ex oratione dominica et salutatione angelica seu hymnis et psalmis et alijs deuotis canticis ecclesiasticis. que oīa vertunt eis quasi in melos et gaudium. ac sentiunt consolationē spiritualem et fortitudinē resistēdi oībus peccatis: multiqȝ sunt a corporalibus molestijs releuati. De isto gradu contemplationis sic loquitur paulus dicens. Nolite inebriari vino: sȝ implemini spiritu sancto loquētes vobismet ipsis i himnis et psalmis et cāticis spiritualibus. cantantes et psallentes in cordib⁹ vestris dño. Qui habet gradum istius contemplationis: in humilitate se custodiat. desiderans semper attingere ad maiorē cognitionem et gustum spiritualem de deo per tertiā partem contemplationis. Hec venerabilis vvalter. hiltō. De tertia vero parte contēplationis scḋm eundē venerabilē. vval. hiltō dicetur immediate post capitulū ꝑximo sequens.

¶ De quibusdam introductiuis contēplationē extractis ex diuersis et deuotis tractatibus et ꝑcipue ex libro soliloquiorum btī augustini et beati bernardi. Cap. xxiij

A

Qui diuinitatem dñi dei nostri contemplari desiderat: necesse est vt prio cordis oculos mundet. Secundo mentis aciem attollat. tertio vacet et videat quoniā ipse est de⁹ supra oīa benedict⁹. Hec autē sunt que oculos cordis mundant. vt sursum intendere possint. cure seculares abiectio. carnis afflictio. cordis contritio. frequēs et pura delictorum confessio et lauacrum fletus. Hec vero mentem sursum attollunt: meditatio admirabilis essencie et caste veritatis inspectio oratio munda et valida. Curet itaqȝ cum oī diligentia de die in diem iungere vsum sensui. affectum vsui. exultationem affectui. grauitatem exultationi. humilitatem grauitati. libertatem humilitati: que interdum liberis purgate mentis passibus procedat et excedat per inusitatas quasdam affectionū spiritualium leticias in iubileis amenitatibus in lumine dei in suauitate in spiritu sancto. In quo quidē ꝓcessu⁹ excessu. Primo ignitur aīa. Scḋo vngit. Tertio capit. Quarto speculatur. Quinto gustat. Sexto quiescit. Septio osculat. Ignis aūt vehemēs diuini amoꝛis feruet ductio ē ſuauis diſpoſitio anime ad ſuperne lucis perceptionem que cōmuniter dicitur deuotio. Raptus ſiue exceſſus eſt deſerto exterioꝛe hoīe ſui ipſius ſupra ſe interioris eleuatio. Speculatio eſt ſuper celeſtiū theoꝛiarum intellectualis et affectualis inueſtigatio. Guſtus eſt diuine dulcedinis ſuauis quedā plibatio. Quies eſt totius aīe ſecura tranquillitas. Oſculum eſt amoꝛ primus qui amatur habens [illegible]. Cum ergo contēplari volueris et ſibi vacaueris, abſtrahe a cōſpectu coꝛdis oēs ymaginationes coꝛpoꝛeas, et erige intētionē mentis ad vnum ſummum principium creatoꝛem omnium deum patrem et filium et ſpiritum ſanctum non quaſi ad comprehendendum curioſe per intellectum, ſed pie per fidem gratias agendo ei quod cum ſit ſumme bonus ſumme beatus ſumme potens, et ipſa ſumma felicitas et incōmutabilis veritas, cuius gaudium nec poteſt augeri nec minui: q dignatus eſt ex ſola benignitate ſua te creare rōnabilem creaturam ad ymaginē et ſimilitudinē ſuā ad gratuitum pticipiū gloꝛie ſue in voluntate ratione et memoꝛia vt diligeres eū ex toto coꝛde ex tota aīa et tota mēte. Eleuatis igitur mentis oculis ad deū trinitatē toto coꝛdis deſiderio ſupplicabis, vt dignetur miſericoꝛditer te reſpicere et potenter erigere miſeriam et teneritudinē tuā. ſ. voluntatē q iacet i carnalibus abhoīabilis languens et moꝛbida. Rōnē: que caligat in ſpūalibus erronea diſſimulans et ceca. Memoꝛiā: que fluctuat in tēpoꝛalibus occupata, turbata et diſſipata vt poſſis dicere cū auguſtino. Sūc meminerim tui. diligā te. intelligam te. Diligam totum te ex toto me. Deinde meditando accede cū fiducia ad tronū matris mīe, foꝛmans i aīa tua quam glorioſa ſedet ad dexteram filij ſ. regina coꝛonata ſup oēs choꝛos angeloꝛuꝫ dña mater et aduocata. Et quia dña eſt: pōt, vere qꝫ mater eſt mīe vult, quia eſt aduocata fidelis debet ſubuenire nobis miſeris. Vñ Bernardus ait. O felix aīa que mediatoꝛē ſue cauſe habet filium apud patrē, et ante filium matrē. xp̄s nudato latere patri oſtēdit latus et vulnera, maria pectus caſtiſſimū et vbera de celo plena. Nullo igitur modo pōt eſſe repulſa vbi [illegible] hec clementie monumenta. In fine dic ad honoꝛē et placationē tante ac talis aduocate. Salue regina ec. Hijs itaqꝫ pactis et purificatis tibi ſenſibus conſidera gloꝛiam et diſpoſitionē iheruſalē ciuitatis ſupne, quā fruitione celeſti aſſiſtit letabunda, illa multitudo angeloꝛum et animarum ſanctarum [illegible] et deo ſplendo- [illegible] [illegible] in ſūma [illegible] diſtincti in oꝛdines .ix. videlicet angeloꝛū. ſ. angelos archangelos, virtutes poteſtates, pꝛincipatus, dñationes, tronos, cherubin et ſeraphin, qui aſſiſtunt ſumme trinitati, ſicut ei? expreſſa ſimilitudo de ipſa vita viuentes, de ſapientia ſapientes, de eternitate incōmutabiles, ſcōm illud ezechielis. Tu ſignaculum ſimilitudinis plenus ſapientia et pfectus decoꝛe in paradiſo dei fuiſti. Nā ſi hec dicta ſunt de apoſtata angelo propter ſolam creationē multo foꝛtius dici debent de omnibus beatis ſpiritibus ſtantibus poſt cōfirmationē qui ſimilitudinē ſeruauerunt in ſtatu innocentie pleni decoꝛe in adminiſtratione ſalutis noſtre. quia oēs ſunt adminiſtratoꝛij ſpiritus miſſi in oꝛbem terrarum ppter eos q hereditatē capiunt ſalutis. In paradiſo dei .i. in ſecretis deliciarū eius que nemo vidit nec audiuit nec nouit: niſi qui accipit vel accepit. Noli lectoꝛ in hijs curioſe explorare, ſed dulciter conſidēs poſt deum et beatā virginem mariam de eoꝛū adiutoꝛio, qui tibi a dño dati ſunt adiutoꝛes et ptectoꝛes. vide in hijs qualiter de? miſericoꝛditer querit occaſionē ſalutis noſtre. Poſt angelos vero intuere gloꝛiam patriarcharū Abrahē, yſaac et Jacob. et aliorū ex quoꝛum germine iheſus xp̄s eſt. Mirare in eis in terris eoꝛū longanimitatem fidei. patientie. obedientie et ſpei videlicet. Creduli in pmiſſionib?. obedientes in pceptis longanimes in ſpe. Poſt hos intuere laudabilē numerū pphetarum cum quibus locutus eſt deus de ſecretis ſuis poſtea venturis. ſ. natiuitatē eius paſſionē reſurrectionē. aſcenſionē et opera ſalutis noſtre per ſpiritus ſancti aduentum, futurum mūdi iudiciū, gloꝛiam eccleſie militātis nūc et triumphantis in futurum, et ſicut ipſi in fide pleni i ſancta meditatione ſolliciti et diſciplina. et ad impetrandū dei mīam faciles ita p te impetrent auxiliū. Et inter hos pcipue beatū iohannem Baptiſtam qui chriſtum baptizauit et ad inferos deſcendentem glorioſa pcucurrit paſſiōe. Poſt hos adoꝛa ſenatum apoſtoloꝛum quibus dñs tradidit claues celi ſcōm eoꝛum iudiciarie poteſtatis. q nō ſicut patriarche p ſigna ſeu pphete p enigmata, ſ. ſicut vidit yſaias. oculis ad oculū videbant manibuſqꝫ tractauerunt. Conteplacet etiā q̄ ſingularis ⁊ felix fuit illa agminis q̄ [illegible] ſupra pectus dn̄i [illegible] as pectore [illegible] fluenta [illegible] que [illegible] bena [illegible] ſidens [illegible] vbi q̄. Poſt hec contēplare purpuratū martirū exercitum. qui lauerunt ſtolas ſuas ⁊ candidas eas fecerūt in ſanguine agni. q̄ ꝓpter nimiū [illegible] caritatis ardorē nō [illegible] eorū exēpla ⁊ interceſſionem [illegible] paſſionē imitari in terris [illegible] valeas cōiungi in celis. Deinde [illegible] cōſidera ſanctorū confeſſorū quorū mēs ꝑ ſacrā ꝯfeſſionē fuit lucidiſſima. Qui [illegible] per bonam operationē ⁊ maxime ꝑ ſacroſancti corporis dn̄i noſtri ihesu [illegible] plena q̄ delicias ⁊ luxus huius ſeculi ſpernentes. laudem corporalem fugientes longū [illegible] martiriū eſt non ſanguinis: ſed dura exercitatione ſolicitudinis. ſilentij. ieiuniorum deſitus aſperrimi. vigiliarū. luctus cōtinui. q̄bus indeſinēter aſſueti. meruerūt ab eccleſia ſic laudari. Plus currit in certamine ⁊c. Poſt hos adora ſanctarū virginū [illegible] chorum ⁊ ſexū. cū deo vicerunt quē etiā luxum ſeculi ac lenocinia corruptibilis nature declinantes carnis pudiciciā. cum virginitatis honore ſeruātes. ſoli xp̄o vero ſponſo ꝑhenni mēte ⁊ affectu applicari maluerūt. Et id ſine [illegible] diate nūc ei adherentes. ſequūtur agnū quocūq̄ ierit canentes illud de integritate carnis quod nullis alijs ꝯceſſum eſt. O ſingularis gloria. O ineffabile gaudiū nūq̄ poſſe ſepari ab eo qui eſt gaudiū angelorū ⁊ in quem illi beati ſpiritus deſiderāt ꝓſpicere. Ad hāc igitur aſſectionē ⁊ beatam viſionē inceſſanē ſuſpira. licet nō [illegible] meritis ſanctarū virginū ꝑuilegiatis ꝑcibus mereatis conſequi caſtitatem mētis ⁊ corporis i p̄ſenti ⁊ ſtolā incorruptionis in futuro. Quod autē liceat vnicuiq̄ noſtrū celeſtē curiā ⁊ celeſtes ciues in hac etiā mortali vita cōtēplari beat⁹ Bernard⁹ ita declarat dicēs. Circuit itaq̄ [illegible] q̄ noſtrū etiam hoc tpe noſtre mortalitatis nūc quidē patriarchas conſidere. nūc vero ſalutare ꝓphetas. nūc etiā ſenatui miſceri apoſtolorū nūc martirū inſeri choris. ſed ⁊ beatarū virtutū ſtat⁹ ⁊ manſiōes a minimo angelo vſq̄ ad cherubin ⁊ ſeraphin tota mētis alacritate percurrere [illegible]. [illegible] quoq̄ ſua deuotio [illegible]. Felix proinde cui [illegible] in [illegible] ſemper. qui i corde ſuo aſcēſiones diſpoſuit vſq̄ in fine. Nouā meditatione reuoluit. Quid illi graue poterit videri: qui ſemper tractat mente q̄ non ſint condigne paſſiones huius tēporis ad futuram gloriam. Quis concupiſcere poterit in hoc ſeculo [illegible] ſemper viuet bona dn̄i [illegible] ſemper viuet eterna ꝓ[illegible]. Quis mihi tribuat. vt omnes ſurgentes ſtetis in excelſo. et videatis exultationē que ventura eſt vobis a dn̄o. Quid enī tam bonum eſt. immo quid aliud bonum videt q̄ in hoc [illegible] demorari: qd̄ quidem abſque corpore non pōt. Quis enim ex vobis ſic cogitans futuram illam vitā. ſed leticiā ſed iocunditatem. ſed ſolicitudinē q̄ gloriā filiorū dei. Quis inq̄ tam tranquilla conſcientia ſecum voluens. nō continuo de plenitudine intime [illegible] eructuat. Hic bonum eſt nos hic eſſe. Proinde in hac [illegible] noſa peregrinatione. vbi corpore detinemur ſed in ſanctis ac ſalubri illa cogitatione i qua corde verſatur. Quis dabit michi pennas ſicut colūbe et volabo et requieſcā. Obſecro vos fratres non grauent corda veſtra in curis ſecularibus. exonerate obſecro corda veſtra mole terrenarū cogitationū. leuate corda veſtra cum manibus quibuſdā cogitationum formate i cordibus veſtris nō ſolū patriarcharū et ꝓphetarū tabernacula. ſed et omnes domus illius celeſtis multiplices māſiones ſecūdū eū qui circundat immolans in tabernaculo domini hoſtiā vociferationis et pſallens illum dicens domino. Quam dilecta tabernacula tua dn̄e virtutum concupiſcit et deficit aīa mea in atria dn̄i. Circuite et vos fratres cum pietatis et deuotionis hoſtia viſitantes aīo ſedes ſupernas et multas que i domo patris ſunt manſiones. Humiliter ꝓſternentes corda veſtra ante thronum dei. et agni cum reuerentia ſupplicantes ſingulis ordinibus. [illegible] Ber. Hijs breuiter prelibatis et purgata mentis acie: erit iam conſiderare vrbis illius ſuperne iheruſalem felicitatem. ſ. que ſit illorū ſanctorū gloria q̄ grandis leticia. vbi illa ſumma pulchritudo. illa [illegible]. illa magnificencia illa [illegible]. illa ſumma bonitas que eſt deus trinitas. q̄ erit oīa in omnibus [illegible] illuminans cognitione. inflammans amore. illic agmina omnium ſanctorum. Quanta igitur aviditate ad horum tam felicem ſocietatem. currere debemus [illegible] q̄ nos [illegible] ſi pigritia tepidi in conſpectu [illegible] tis aliquando [illegible] quibuſdam [illegible] fuſionem habere pro eo. q̄ eorum ſanctos [illegible] non teneremus: ſed magis in eorum adhuc conſpectu peccamus. ¶

Conſitere ergo et dic hijs et conſimilibus verbis. Pater peccaui in celum et corã te et corã sanctis angelis tuis atq; omnibus sctis et iã nõ sum dignus videre faciem tuã sanctissimã videre: nec sanctorũ tuorũ p̄sentia frui: nec dignus vocari filius tu⁹: sed fac me obsecro sicut vnũ ex mercenarijs tuis: vt saltẽ timore pene vel spe mercedis cõtineã a malo et q̄ timeam dñe sicut seruus: licet non sum dignus diligere sicut filius. Pro eo etiã et deprecor vos oẽs sancti angeli et archangeli: virtutes: potestates: principatus: dñatiões: throni: cherubim et seraphin: omnesq; sancti et electi qui estis consortes supernorũ ciuiũ et assistetis īmediate suauissime diuine cõtemplationi: quatinus in orõnibus vestris me habere dignemini cõmẽdatum vt nunq̄ inimicus siue aduersarius nocere mihi possit. Sed veniat deprecatio mea mediantibus orõnibus vestris ad tẽplũ sanctũ illud ĩ quo habitatis vbi est gloria deo patri et filio et spiritui sancto per infinita seculorũ secula. Amẽ.

Nunc o anima mea fuge paululũ occupationes tuas: absconde te modicũ a tumultuosis cogitatiõib⁹ tuis: abijce nũc onerosas curas et postpone laboriosas distentiones tuas: vaca aliquãtulũ deo: et requiescere aliquãtulũ in eo: intra in cubiculũ mẽtis tue: exclude oĩa p̄ter deũ vel que te iuuẽt ad inueniendum eũ: et clauso ostio quere eũ. Dic nũc cor meum: dic nũc deo: Quero vultũ tuũ: vultũ tuũ dñe requiro. Non tẽpto dñe altitudinẽ tuã penetrare: quia nullatinus cõparo illi intellectum meũ: sed desidero aliquaten⁹ intelligere veritatẽ tuã quam credit et amat cor meũ. Neq; enim quero intelligere vt credam: sed credo vt intelligam. Rogo domine qui das fidei intellectum: da mihi queso vt q̄tum scis mihi expedire intelligam: quia tu es sicut credimus et hoc es qđ credim⁹: et credim⁹ quod te esse aliqđ quo nihil mai⁹ cogitari possit. O deus trinus et vnus pater et filius et spiritus sanctus. Eya nũc ergo dñe deus meus doce cor meũ vbi et quõ te querat: vbi et quõ te inueniat. Dñe si hic non es: vbi te querã absentẽ. Si autẽ vbiq; es: cur nõ video p̄sentẽ. Sed certe inhabitas lucẽ inaccessibilẽ. Et vbi est lux inaccessibilis: aut quõ accedã ad lucẽ inaccessibilẽ: aut quis me ducet et inducet in illã vt videã te in illa. Deinde quib⁹ signis qua facie te queram. Nunq̄ te vidi dñe deus meus: nec vnq̄ vidi faciem tuam. Quid faciet altissime dñe: quid faciet iste longinquus exul. Quid faciet seruus anxius amore tui: et longe proiectus a facie tua. Anhelat videre te: et nimis abest illi facies tua: accedere ad te desiderat: et inaccessibilis est habitatio tua. Inuenire te cupit et nescit locum tuũ: querere te affectat et nescit vultũ tuum. Domine deus meus es et dñs meus es: et nunq̄ vidi te. Tu me fecisti et refecisti et omnia mea bona mihi cõtulisti: et nondum noui te. Deniq; ad videndum te factus sum: et nondum feci propter quod factus sum. Ecce dñe deus meus sctĩssime oĩpotentissime inueni locũ in quo habitas: q2 in aĩa quã creasti ad ymaginem et similitudinẽ tuã: que te solũ querit et desiderat est habitatio tua. Ego erraui sicut ouis q̄ perijt querens te exterius qui es interi⁹ et laboraui multũ querens te extra me et tu habitas in me si tamen desidero te. Sero te amaui pulchritudo tam antiqua et noua. Sero te amaui et tu intus eras: et ego foris: et ibi q̄rebã te et in ista formosa que fecisti deformis irruebã: mecũ eras: et tecũ nõ erã. Quero q̄s fecit me. Tu dñe fecisti me: sine quo factuz est nihil. Tu factor meus: ego opus tuum. Gratias tibi ago dñe deus meus per quẽ viuo ego et per quem viuunt oĩa: qm̄ tu fecisti me. Deus adiutor meus qui illuminasti me: inueni te: vbi inueni te. Vbi inueni te: vbi cognoui te. Quid est q̄ dixi cognoui te. Nonne tu es incõprehensibilis et immensus rex regũ et dominus dominantiũ: qui solus habes immortalitatem: et lucem habitas inaccessibilem quam nullus hoĩm vidit: sed nec videre potest. Sed qualiter cognoui. Cognoui te in te. Cognoui enim te: non sicut es: sed cognoui te sicut mihi cognitus es et hoc nõ sine te sed in te: quia tu es lux que illuminasti me. Sicut tibi es soli cognitus es. Sicut mihi es secundum gratiã tuã et mihi cognit⁹ es. Sed quid mihi es. Dic mihi misericors de⁹ misero tuo: dic mihi per miserationes tuas: qđ mihi es: dic anime mee salus tua ego sum. Noli abscõdere a me faciem tuã: ne moriar ne eam videam. Sine me loqui apud misericordiam tuam q̄m misericordia tua magna est super me: loquar ad dñm meum: cũ sim cinis et puluis. Dic mihi supplici tuo dic mihi misericors misero tuo: dic p miserationes tuas: quid mihi es. Et intonasti de super voce grandi ĩ interiorẽ aurem cordis mei et erupisti surditatẽ meã et audiui vocẽ tuam. Illuminasti cecitatem meam: et vidi lucẽ tuaz et cognoui quia deus meus es. Cognoui te verum solum deum: et quem misisti iesum christum. Erat tempus quando non cognoscebã te. Ve tempori illi quando non audiebam te. Illũinasti me et vidi te et amaui te. Nemo quippe te amat nisi q̄ te videt: ⁊ nemo te videt nisi qui te amat. Sero te amaui pulcritudo tā antiq̄: sero te amaui: ve tēpori illi quo nō amaui te. Gratias tibi lux mea: quia illuminasti me ⁊ cognoui te. Sed quō cognoui te. Cognoui te deū solū vnū et verū creatorē meū. Cognoui te creatorē celi ⁊ tre visibiliū oīm et inuisibiliū deum verū vnū ⁊ vnū, oīpotentē immortalē, inuisibilē, incircūscriptibilē, interminabilē eternū inaccessibilē: incōprehensibilē inperscrutabilē: immutabilē immensū infinitū: per quē oīa facta sunt: per quē cuncta subsistunt elementa. Cuius maiestas sicut principium nō habuit. sic nec desinet in eternū. Cognoui te verū solū deum eternū patrē et filiū et spiritum sanctū: tres quidē personas: sed vnā essentiā oino simplicem indiuisamq̄ naturā. Patrē a nullo: filiū a patre solo spm̄ sanctū pariter ab vtroq̄: ab initio sine fine semp̄ deū trinū et vnū solum ⁊ verū deū oīpotentem: vnum vniuersoꝝ principium: creatorem oīm visibiliū et inuisibiliū: spiritualium ⁊ temporalium: qui tua oīpotēti virtute simul ab inicio tēporis vtrāq̄ de nichilo condidisti creaturā spūalē et corporalē videlicet angelicā: ⁊ mundanā ac deinde humanā quasi cōmunē ex spiritu et corpore constitutā. Cognoui et cōfiteor te deū patrē ingenitū: te filium vnigenitū: te spiritum sanctū paraclitum: sanctam et indiuiduā trinitatem tribus coequalibus gloriis consubstantialibus et coeternis trinitatē in vnitate ⁊ vnitatē in trinitate corde credēs ad iusticiā: et ore confitēs ad salutē. Cognoui te verū deum et dñm iesum xp̄m dei vnigenitum creatorē et saluatorē: ac redēptorē meū: ac totius humani generis: quē confiteor ex patre genitum ante secula: deum de deo lumē de lumine deū verum de deo vero non factū sed genitū consubstantialē patri ⁊ spūi sancto per quē oīa facta sunt a p̄ncipio firmiter credens ⁊ veraciter confitens te dei vnigenitum iesum xp̄m ꝓpter salutē hoīm a tota trinitate cōiter incarnatū: et ex maria semper virgine spiritu sancto cooperāte conceptū: verū hoīem factū ex aīa rationali et humana carne subsistentē. Qui cum secūdū deitatem vnigenitū dei impassibilis sis pariter et immortalis: ꝓpter nimiā dilectionē qua dilexisti nos: idem ipse dei filius s'm humanitatē factus es passibilis et mortalis. Qui ꝓpter salutē humani generis vnice fili dei in ligno crucis pati dignat⁹ es passionē et mortem vt nos a morte perpetua liberares: atq̄ ad inferos vbi sedebant patres nostri in tenebris auctor luminis descendisti: et die tercia gloriosus victor ab inferis ad superos reuersus resuscitatus sacrū corpus quod ꝓ petis nostris mortuū iacuerat in sepulchro et viuificās secūm scripturas die tertia hoīem vt ipsum i patris dextera collocares. Assumpta namq̄ tecū ex inferis captiuitate quā captiuauerat antiquus humani generis inimic⁹ verus dei filius verus nostre carnis substātie idem immortalis et carne hūana ex virgine assumpta super omnes celos ascendisti: ⁊ trāscendens ordines angeloꝝ vbi sedes ad dexterā dei patris vbi est fons vite et lumen inaccessibile et pax dei que exuperat oēm sensum. Ibi te verum deū et hominē credimus iesum xp̄m et adoramus cōsistentē te patrem habentem: indeq̄ venturum iudicem in fine seculi expectam⁹ vt iudices viuos et mortuos et reddas omnibus bonis ⁊ malis s'm opera sua: que operati sunt in hac vita premiū vel supplicium ꝓut vnusquisq̄ dign⁹ fuerit requie vel tēumpnus. Resurgent enim in illa die simul a voce virtutis tue oēs hoīes quotquot aīam humanā receperunt in carne illa quā habuerunt: vt totus homo pro meritis vel gloriam suscipiat vel gehennā. Tu es ipsa vita et redemptio nostra quē saluatorem expectamus dñm nostrum iesum christum qui reformabis corpus humilitatis nostre: configuratū corpori claritatis tue. Cognoui etiam te sancte spūs verū deum vnicum spiritum sctm̄ patris ⁊ filij pariter ab vtroq̄ ꝓcedētē consubstantialem ⁊ coeternū patri et filio paraclitum et aduocatum nostrū qui super eundē deum et dñm nostrū iesum xp̄m in columbe specie spiritus descēdisti ⁊ super apostolos in linguis igneis apparuisti: qui etiā oēs sanctos et electos dei a principio tue gratie muneris docuisti et ora ꝓphetarū vt enarrarent mirabilia regni tui aperuisti: quē cum patre et filio simul adorari oportet ab oibus sctis dei mitte ergo ⁊ ego filius ancille tue in corde glorifico nomē tuum qui illuminasti me. Tu es enim vera lux: lumē veridicū vere ignis dei et magister spirituū qui vnctione tua doces nos oēm veritatē. Spirit⁹ veritatis: sine quo impossibile est placere deo: quoniā tu ipse deus es ex deo: ⁊ lux de luce procedens a patre lumine ineffabilis a suo filio dño iesu xp̄o quibus consubstantialis et coequalis et coeternus existens in vnius trinitatis essentia superessentialiter glorificaris et regnas. Cognoui te verum deum et verū patrem et filiũ et vere ſpiritũ ſanctũ: trinũ quidem in ꝑſonis et vnũ in eſſentia quē confiteor adoro et glorifico toto corde meo. verum deũ ſolum ſpiritũ imortalē inuiſibilē/ incõmutabilē/ inacceſſibilē/ īꝑſcrutabilē/ veꝝ lumen/ vnũ ſolem/ vnũ panē/ vnam vitā/ vnũ bonum/ vnũ principiũ/ vnũ finē/ vnũ creatorem celi et terre: per quē oīa viuũt/ ꝑ per quem oīa ſubſiſtunt/ per quem oīa gubernātur/ regũtur/ et viuificātur: que in celo et que in terris ſunt et que ſubtꝰ terrā propter quem nõ eſt deus in celo et in terra. Sic cognoui te cognitor meꝰ. ſic cognoui te per fidē tuam. quā michi inſpiraſti lux mea lumen oculorũ meorũ dñe deꝰ meus ſpes oīm finiũ terre: gaudiũ letificans iuuentutē meā et bonum ſuſtentās ſenectutem meā. In te domine iubilant oīa oſſa mea dicētia Domine quis ſimilis tui? Quis ſimilis tui in dijs dñe? Num que fecit manus hoīm. ſimulachra gentiũ argentũ et aurum opera manuum hoīm. Nõ ſic oꝑator hoīm nõ ſic. Omnes dij gentiũ: demonia. Dñs autē celos fecit. dñs ipſe eſt deus. Dij qui nõ fecerunt celum et terrā pereant de celo et terra. Deꝰ qui creauit celum et terram: bñdicant cum celi ⁊ terra. Quis ſimilis tui in dijs dñe. quis ſimilis tui magnificus in ſãctitate terribilis atqꝫ laudabilis et faciēs mirabilia. O ſancte ſctõrum deus iterminabilis deus deorũ ⁊ dñs dominorũ mirabilis et inenarrabilis et inexcogitabilis quē tremunt in celo angelice poteſtates quē adorant dñatiões throni ⁊ oēs virtutes pauēt a cõſpectu tuo cuius potētie et ſapiētie nõ eſt numerus qui fũdaſti mũdũ ſuper nichilũ et mare collocaſti in aere. quaſi in vtre. O potentiſſime ſpirituũ vniuerſe carnis a cuius cõſpectu fugit celum et terra: et ad cuiꝰ nutũ omnia ſe ſubijciant elemēta: te adorēt/ te glorificēt/ oēs creature tue et ego filius ancille tue flecto ceruicē cordis mei ꝑ fidē ſub pedibꝰ maieſtatis tue. gratias agēs quoniā dignatꝰ es me ꝑ miam tuā illuminare lumē verũ/ lumē ſanctũ/ lumē delectabile/ lumē admirabile/ lumē īſuꝑabile/ lumē ſuꝑlaudabile: qui illumīas choros angeloꝝ ecce video. Gratias ago: ecce video lumē celi intus lucet oculis mentis mee radius a facie luminis tui: ⁊ letificat omnia oſſa mea. O ſi perficeretur in me. Auge queſo luminis auctor auge queſo quod interlucēat in me. Dilatetur obſecro dilatetur ex te. Quid hoc ꝙ ſentio? Si quis eſt ignis q̇ calefaciat cor meum. O ignis que ſemꝑ ardes et non extingueris: accende me. O lux qui ſemper luces ⁊ nõ extingueris me illumina. O vtinam arderē ex te ignis ſancte. O q̃ dulciter ardes q̃ ſecrete luces q̃ deſiderātur aduris: ve his qui non illuminātur ex te. ve his qui non ardent ex te. Nequeunt enim tenebris oculi aſſueti ſumme veritatis radios intueri: nec ſciũt de lumine aliquid eſtimare quorum eſt in tenebris habitatio. Tenebras vident tenebras diligunt tenebras approbant. O lux beatiſſima que niſi a purgatiſſimis oculis videri potes: quoniam beati mundo corde quia ipſi deum videbunt. Munda me munda virtutes. munda oculos meos: vt ſacris te contēpler oculis quem non niſi ſani intuentur oculi. Aufer ſquamas caliginis antique radijs illuminationis tue ſplendor inacceſſibilis: vt te videre valeam irreuerberatis obtuitibꝰ: vt in lumine tuo videam lumen. Gratias tibi lux mea ecce video dilatet̄ obſecro viſus meus ex te: reuela oculos meos vt conſiderem mirabilia de lege tua qui es deus mirabilis in ſanctis tuis. Gratias tibi lumen meum. ecce video. ſed per ſpeculum in enigmate. Sed quādo facie ad faciem. Quādo veniet dies leticie et exultationis in qua ingrediar in locũ tabernaculi admirabilis vſqꝫ ad domum dei vt videam vidētem me facie ad faciem. et ſacietur deſiderium meum. Quemadmodum deſiderat ceruus ad fontes aquarum ita deſiderat anima mea ad te deus. Sitiuit anima mea ad deum fõtem viuum: quādo veniam et apparebo ante faciem dei. O fons vite. vena aquārum viuētium: quādo veniā ad aq̄s dulcedinis tue de terra deſerta inuia et inaquoſa vt videam veritatem tuam ⁊ gloriam tuam. vt ſaciem ex aquis miſericordie tue ſitim meā. Sitio domine. Fõs vite es: ſacia. Sitio domine. te deum viuum. quādo veniā et apparebo ante faciem tuam, Putas ne videbo domine illam diem. diem inq̃ iocũditatis et leticie. diem quam fecit dñs. vt exultemus et letemur in ea. O dies preclara neſciens occaſum in qua audiam vocez laudis exultationis et confeſſionis: intra in gaudiuz domini tui. ītra in gaudium ſempiternum in domum domini dei tui. vbi ſunt magna et inſcrutabilia et mirabilia quorum nõ eſt numerus. Intra in gaudium ſine triſticia. quod continet eternam leticiam. vbi eſt bonum et non erit aliquod malũ. vbi erit quicquid volueris. vbi erit vita vitalis dulcis et amabilis: ſemperqꝫ memorabilis. vbi non erit hoſtis impugnans nec vlla illecebra. ſed ſumma et certa ſecuritas et ſecura tranquillitas et tranquilla iocunditas et iocũda felicitas et felix eternitas et eťna beatitudo et beata trinitas et trinitatis vnitas et vnitatis deitas et deitatis beata viſio que eſt gaudiũ dñi mei. O gaudiũ ſuper gaudiũ vincens omne gaudiũ: extra quod nõ eſt gaudiũ. Quando intrabo in te vt videam deũ meũ: qui habitat in te: ibo et videbo viſionẽ hanc grãdem. Quid eſt quod detinet me heu me quia incolatus meus prolõgatus eſt heu michi ꝙdiu dicetur mihi vbi eſt deus tuus: ꝙdiu dicetur expecta: reexpecta. Et nunc que eſt expectatio mea? Nonne deus: ſaluatorem expectamus dominũ ieſum chriſtũ. qui reformabit corpus humilitatis noſtre configuratũ corpori claritatis ſue. Expectamus dñm quando reuertatur a nuptijs. Ueni domine ieſu viſitare nos in pace: veni et educ hunc victũ de carcere. vt letemur coram te corde perfecto. Ueni ſaluator noſter: veni deſiderat⁹ cũctis gẽtibus: oſtende faciem tuã ⁊ ſalui erimus: veni lux mea redemptor meus. educ de carcere aĩam meã ad confitendũ nomini ſãcto tuo. Ꝙdiu iactabor in fluctibus mortalitatis mee clamans ad te domine et nõ exaudis. Audi clamantẽ de hoc mari magno: et educ me ad portum felicitatis eterne. Felices qui de periculo maris hui⁹ educti ad te deum portum tutiſſimũ peruenire meruerunt. O vere felices qui de pelago ad littus de exilio ad patriam optata iam quiete beatiqꝫ brauiũ iſtud perpetue glorie quod hic ꝑ multas tribulationes queſierunt. iam felici iocũditate adepti letantur imperiũ. O vere beati ⁊ ter quaterqꝫ beati qui iam omniũ malorũ onere exuti: ſecuri de ſua immarceſſibili gloria ad regnum decoris peruenire meruerũt. O regnum eternũ regnum oim ſeculorum vbi lumen indeficiens: et pax dei que exuperat oẽm ſenſum: in qua anime ſanctorũ requieſcunt et leticia ſempiterna ſuper capita eorum: gaudiũ et leticiam obtinebunt. et fugiet dolor et gemitus. O ꝙ glorioſum eſt regnum in quo tecũ domine regnãt oẽs ſancti iam lumine amicti ſicut veſtimẽto habentes in capite ſuo coronã de lapide precioſo. O regnum beatitudinis eterne vbi tu dñe ſpes ſãctorũ et diadema glorie facie ad faciẽ videris a ſanctis letificãs eos vndiqꝫ in pace tua que exuperat oẽm ſenſũ. Ibi gaudiũ infinitũ leticia ſine triſticia. ſal⁹ ſine dolore via ſine labore lux ſine tenebris. vita ſine morte oĩe bonum: ſine omni malo. Ibi iuuẽtus nunꝙ ſeneſcit. ibi vita terminũ neſcit. Ibi decor nũꝙ palleſcit ibi gaudium nunꝙ decreſcit. Ibi dolor nullus ſentitur ibi gemitus nunꝙ auditur. Ibi triſticia nunꝙ videtur ibi leticia ſẽper habetur ibi malum nullum tenet: qꝫ ibi ſummũ bonũ poſſidetur quod eſt ſemꝑ videre faciem domini virtutũ. Felices igitur qui de naufraga vita preſenti ad tanta iam gaudia peruenire meruerũt. Heu nos infelices ⁊ miſeri qui per huius maris magni fluct⁹ ꝓcelloſaſqꝫ voragines nauem trahimus ignorantes an ad portũ peruenire valeam⁹. Infelices inꝙ quorũ eſt vita in exilio. via in periculo. finis in dubio. neſcientes inꝙ finẽ noſtrum qꝫ oĩa in futurũ reſeruãtur incerta et adhuc in pelagi fluctibus verſamur ſuſpirantes ad portum. O pr̃ia noſtra patria ſecura a longe te videmus ab hoc mari te ſalutamus ab hac valle ad te ſuſpiram⁹. et nitimur cum lachrimis ſi quomodo ad te ꝑueniamus. Spes humani generis chriſtus de⁹ de deo refugium noſtrũ et virtus cuius lumen a longe inter caliginoſas nebulas ſuꝑ maris ꝓcellas quaſi ſtelle maris radius oculos noſtros irradiat: vt dirigamur ad portũ. Guberna nauem noſtrã manu tua dextera clauo crucis tue ne ꝑeamus ĩ fluctibus. ne nos demergat tempeſtas aque: ne nos abſorbeat profunduꝫ: ſed vnco crucis tue trahe nos ab hoc pelago ad te ſolamen vnicũ noſtrum quẽ a longe quaſi ſtellã matutinã et ſolẽ iuſticie. vix lachrimãtibus oculis in littore celeſtis patrie nos expectantẽ videmus. Exaudi nos deus ſalutaris noſter ſpes oim finiuꝫ terre et in mari lõge. In mari turbulẽto verſamur tu in littore ſtãs: aſpicis pericula noſtra: ſaluos fac nos populũ tuũ vt ſecuri ꝑueniamus ad portũ vt iam te nõ per ſpeculũ in enigmate: ſed facie ad faciem videamus. Quid enim eſt videre facie ad faciem: niſi ꝙ ait apoſtol⁹ cognoſcere ſicut et cognit⁹ ſum. Cognoſcere veritatẽ tuã: hoc eſt cognoſcere faciẽ tuã. cognoſcere patris potentiã filij ſapientiã ſpũſſcti clementiã. ſumme trinitatꝭ vnã et indiuiduã eſſentiã. Hoc eſt videre faciem dei viui. Hec eſt plena beatitudo et tota glorificatio hominis videre faciẽ dei ſui videre eum / qui fecit eũ / qui ſaluauit eũ / ꝗ glorificauit eum: videbimus eũ cognoſcẽdo amabimus diligendo. laudabimus poſſidendo / viſio ergo tua tota merces eſt: totũ premiũ. totum gaudiũ. quod expectamus. Tu autẽ domine ne amplius permittas me diuerberari in multa: ſed collige me de exterioribus ad me de me ad te vt dicat tibi ſemꝑ coꝛ meũ Exquiſiuit te facies mea. faciem tuã domine requirã faciem domini virtutũ in qua cõſiſtit gloꝛia tota beatoꝛum quam videre vita eterna eſt et gloꝛia ſempiterna ſanctoꝛũ: letetur ergo coꝛ querentiũ dñm. ſed multo magis inuenientiũ. Si leticia eſt in inquirẽdo ꝗ̃to magis in inueniendo. Queram ergo ſemper ardenter et indeficienter faciem tuã: ſi quomodo tandem aperias michi oſtium et poꝛtam iuſticie vt intrem in gaudiũ domini mei. Hec poꝛta dñi: iuſti intrabũt in eam. O tres coequales et coeterne perſone deus vnus et verus pater: et filius et ſpiritusſanctus qui ſolus ĩhabitas eternitatemꝫ lucem inacceſſibilem: qui fundaſti terram in potentia tua: et regis oꝛbem pꝛudentia. Sanctus. Sanctus Sanctus dñs deus ſabaoth terribilis ⁊ foꝛtis iuſtus et miſericoꝛs admirabilis laudabilis: vnus deus tres ꝑſone in eſſentia potẽtia et ſapiẽtia. O vna bonitas ⁊ ĩdiuiſa trinitas aperite michi clamãti poꝛtas iuſticie ⁊ ĩgreſſus in eas: cõfiteboꝛ dño. En ad oſtiũ tuum ſũme paterfamilias medicus pulſo iube obſecro aperiri pulſanti q̄ dixiſti Pulſateꝫ aperietur vobis. Pulſant nempe pater miſericoꝛdiſſime ad oſtiũ tuũ deſideria rugituum meoꝛũ et clamoꝛes lachꝛimarũ oculoꝝ meoꝛũ. Ante te eſt omne deſideriũ meũ ⁊ gemitus meus a te nõ eſt abſconditus. Et tu domine ne auertas amplius faciem tuam a me: nec declines in ira a ſeruo tuo. Pater miſericoꝛdiarum audi eiulatum pupilli tui et poꝛrige manũ tuã adiutricẽ. vt me trahat de ꝓfũdis aquarum: et de lacu miſerie. et de luto fecis: vt non peream vidente mĩa. oculoꝛũ tuoꝛũ ſed euadam ad te dñm deum meum. vt videã. diuitias regni tui. ⁊ intuear faciem tuã ſemper ⁊ laudem dicam nõi tuo ſancto dñe qui facis mirabilia qui letari facis coꝛ meũ in mĩa tua. qui letificas iuuentutem meam nec deſpicis ſenectutem meam ſed iubilare facis omnia oſſa mea. ⁊ reminiſcere facis vt aquila canos meos. Credo nãqꝫ ſalus mea quod audiui: qm̃ benignitas tua ad penitẽtiam me adducit. ⁊ ꝙ nemo poteſt venire ad te niſi pater tuus qui miſit te traxerit illum Quapꝛopter toto niſu mentis te op̄s pater teqꝫ dulciſſima pꝛoles cum ſereniſſimo ſpũ inuoco paraclitum. trahe me poſt te quatinus poſt te currere delecter in odoꝛem vnguentoꝛũ tuoꝛũ. Quã magna dñe deꝰ meꝰ multitudo dulcedinis tue: quã abſcondiſti timentibus te. Abſcõdiſti: qꝛ obſeruaſti nõ quia abſcondiſti abſtuliſti: cum eo magis multiplicaſti. Solet aliquando qđ abſconditur diligentiꝰ inueſtigari: ⁊ inuentũ ariꝰ amari. Dilata in te non minuunt̃: ſed magis creſcũt deſideria. Nõ eſt amoꝛ tuꝰ trãſitoꝛiꝰ: ſed eternꝰ. Qui te diligũt nõ tepeſcũt ſed ferueſcũt. Nõ eſt amoꝛ tuꝰ ocioſus: memoꝛia tui ſuꝑ mel dulcis. Meditatio de te pluſꝙ̃ cibus ſuauis. De te loq̄: plena eſt refectio. te noſcere: plena cõſolatio. tibi adherere vita eterna: a te ſeꝑari moꝛs perpetua. Fõs viuus hijs q̄ te noſcũt. eſca ĩdeficiens hiis q̄ te eſuriũt. gloꝛia te querẽtibꝰ. gaudiũ inuenientibꝰ. lux tua fugat caliginẽ viſitatio tua cunctam expellit triſticiam. Hec eſt enĩ magna multitudo dulcedinis tue domine quam abſcondiſti timentibus te. ſed ꝑfeciſti ſperantibus in te. O ꝙ̃ bona abſconſio qua perficitur perfectio. Non enim hec abſconſio eſtimatur perditio: ſed magis conſeruatio qua fit perfectio. O gloꝛioſe rex ꝙ̃ vera iudicia tua iuſtificata in ſemetipſa: vere deſiderabilia ſuper aurum et lap. dem precioſum multum et dulcioꝛa ſuper mel et fauũ. O vita mea deus meus oꝛo te per nomen redemptoꝛis noſtri vnigeniti filij tui largire pꝛopicius vt cuſtodiam ea. Cognoui itaqꝫ qꝛ in cuſtodiẽdis illis retributio multa. Gloꝛia mea deus meus abſcondis theſaurum tuũ vt incites cupidum. Recondis margaritam: vt auges querentis amoꝛem. Differs dare vt doceas petere diſſimulas te audire: vt facias perſeuerantem: incipientibus querere pꝛomittis perſeuerantibus vero ſalutẽ tribuis. Quod plane indicat maria illa flebilis que tuum in ſepulcro filium chꝛiſtum immo te in chꝛiſto querebat: durantibus adhuc tenebꝛis: quam attenderas vt quereret querenti diſparebas: vt perſeueraret perſeuerauit ſperans ſperauit perſeuerans: et quia in ſpe perſeuerauit: videre te meruit. O beata viſio et plena: o ſummũ gaudium et conſummatum deſiderium: o deſiderabilis vultus iocundus aſpectus: o beata ſpes et felix perſeuerantia. Niſi enĩ ſperaret ſpei fructus non perciperet. Sic ergo deus meus miſericoꝛdia mea abſconderis timentibus: vt inueniaris ſperantibus. Sic elongaris a querentibus: vt appꝛopinques perſeuerantibus. Qui elongant ſe a te peribunt: qui autem te expectant non confundentur. Qui timent te ſperent in te: quoniã adiutoꝛ ⁊ pꝛotectoꝛ eoꝛum es. Per timoꝛē eni ꝑuenit ad amoꝛē. Timēdus es vt dn̄s. amād⁹ vt pius pr̄. Timoꝛ tuus ſanct⁹ ꝑmanet: qꝛ ſanctos ꝑmanere facit quos poſſidet. Mia mea ⁊ refugiū meū ſuſceptoꝛ me⁹ ⁊ liberatoꝛ meus ſic timoꝛē mihi adhibe. vt amoꝛē inferas. Sic erroga metū vt tui augeas deſiderium ſicqꝫ ꝑticipē me timentium ⁊ cuſtodientiū mandata tua facias: quatin⁹ ꝑ timoꝛis ſeruitutem ad tui merear ꝑtingere amoꝛē obtineamqꝫ gratiā erigendi totū intellectū meū ad te. vt valeā cogitare ſcd̄m ꝙ michi expedit quale et quātū ſit illud bonum ꝙ vnum ⁊ oē et totum ⁊ ſolū bonū eſt. Si enim ſingula bona delectabilia ſunt. cogita intēte. o aīa mea ꝗ̄ delectabile ſit illud bonū. qđ continet iocunditatem oīm bonoꝛum ⁊ nō qualem in rebus creatis ſumus experti. ſed tanto differentē: ꝗ̄nto differt creatoꝛ a creatura Quale ergo aut quantū eſt gaudiū vbi tale aut tantū bonū eſt. Coꝛ hūanū coꝛ indigēs coꝛ expertū erūpnas immo obꝛutū erumpnis. Ꝗ̄tum gauderes ſi hiis bonis oīb⁹ abundares. Interroga intima tua ſi cape poſſent gaudiū ſuū de tanta beatitudine tua. Et certe ſiquis ali⁹ quē oīno ſicut teipm̄ diligeres eandē beatitudinē haberet quē tu habes: duplicaretur gaudiū tuū qꝛ non minus gauderes ꝑ eo: ꝗ̄ ꝑ teipſo. Si aūt duo vel tres vel multo plures idipſum haberent. tm̄dē ꝓ ſingulis quantū ꝓ teipſo gauderes ſi ſingulos ſicut teipſum diligeres. Ergo in illa perfecta caritate innumerabiliū beatoꝛum angeloꝛum et hoīm vbi nullus minus diligit alium ꝗ̄ ſeipſum: non aliter gaudebit quiſquis ꝓ ſingulis aliis: ꝗ̄ ꝓ ſeipſo. Si ergo coꝛ hominis de tanto ſuo bono vix capiet gaudium ſuum: quomodo capax erit tot et tantoꝛum gaudioꝛum. Et vtiqꝫ quonam ꝗ̄tum quiſqꝫ diligit aliquem tantū de bono eius gaudebit. Sicut autem in illa perfecta felicitate vnuſquiſqꝫ plus amabit ſine comparatione deum ꝗ̄ ſeipſum et oēs alios ſecum: ita plus gaudebit abſqꝫ eſtimatione de felicitate dei ꝗ̄ de ſua ⁊ omnium alioꝛum ſecum. Sed ſi deum ſic diligent toto coꝛde tota mente tota anima: vt tamē totum coꝛ tota mens non ſufficiat dignitati dilectionis: ꝑfecto ſic gaudebunt toto coꝛde tota mente tota anima: vt totum coꝛ tota mens tota anima nō ſufficiat plenitudini gaudioꝛum. Deus meus et dominus meus ſpes mea et gaudium coꝛdis mei dic anime mee ſi hoc eſt gaudium de quo nobis dicis per filium tuū petite et accipietis vt gaudium veſtrum ſit plenum. Inueni gaudium nanqꝫ quoddam plenum et pluſꝗ̄ plenum. Pleno quidē coꝛde plena mente plena anima pleno toto homine gaudio illo: etiam adhuc ſupꝛa modū ſupererit gaudium. Non ergo totum illud gaudium intrabit in gaudentes: ſed toti gaudentes intrabunt in gaudium. Dic domine dic ſeruo tuo itus in coꝛde ſuo ſi hoc eſt gaudium in quod intrabunt ſerui tui qui intrabūt in gaudium domini ſui. Sed gaudium illud certe quo gaudebunt electi tui: nec oculus vidit nec auris audiuit: nec in coꝛ hominis aſcendit. Nondū ergo dixi aut cogitaui dn̄e ꝗ̄tum gaudebūt illi beati tui. Utiqꝫ tm̄ gaudebunt ꝗ̄tū amabunt: ⁊ tm̄ amabūt ꝗ̄tum cognoſcent. Ꝗ̄tum tunc cognoſcēt te ⁊ quātū amabunt. Certe nec oculus vidit/ nec auris audiuit/ nec in coꝛ hominis aſcendit ī hac vita quantū te cognoſcēt et amabunt in illa vita. Oꝛo deus cognoſcam te/ amem te/ vt gaudeam de te et ſi non poſſim in hac vita ad plenum vel ꝓficiam indies vſqꝫ dum veniat illud ad plenum ꝓficiet hic in me noticia tui et ibi fiat plēa. Creſcat hic amoꝛ tu⁹ et ibi ſit plenus vt hic gaudium meum ſit in ſpe magnum: et ibi ſit in te plenum. Domine per filium tuum iubes immo cōſulis petere et ꝓmittis accipere vt gaudiū noſtrū ſit plenum. Peto domine quod cōſulis per conſiliariū noſtrum accipiam quod ꝓmittis per veritatem tuam vt gaudiū meum plenum ſit. Meditetur interim inde mens mea loquatur inde lingua mea amet illud coꝛ meum ſermocinetur os meum/ eſuriat illđ anima mea/ ſitiat caro mea/ deſideret tota ſubſtantia mea/ donec intrem in gaudium dn̄i mei qui eſt trinus ⁊ vnus deus benedictus in ſecula. Amen.

¶ De tertia parte contemplationis ſecundū walterū Hilton necnon et de pluribus aliis infoꝛmationibus ex dictis beati Bernardi ⁊ Bonauenture ad contemplationem pertinentibus et de quattuoꝛ contemplatiōis impedimentis. Cap. xxiij.

Quia vero capitulo viceſimoſecūdo iſtius partis tractatū eſt de duabus contemplationis partibus et ibidem ꝓmittebatur ꝙ de tertia eius parte erat inferius tractandum nunc attendat diligens lectoꝛ quid venerabilis walterus hilton de eadem parte dicat. Tertia inquit pars contemplationis A que eſt perfecta iuxta poſſibilitatem huiꝰ vite moꝛtalis conſiſtit tam in cognitione ꝙ in affectione et perfecta dei dilectione. Hec autem contẽplationis pars tunc habetur: cum mens hominis pꝛimo ab oībus peccatis fuerit purgata et ꝑ plenitudinẽ virtutũ ad chꝛiſti ymaginẽ reformata et poſtea ex viſitatione gratie ſingularis eleuata ab oĩbus terrenis affectionibus et carnalibus ac vanis cogitationibus et ymaginatiõibus quarũlibet rerum coꝛpoꝛaliũ et quaſi rapta et abſtracta a ſenſibus coꝛpoꝛeis per gratiã ſcti ſpũs illuminat̃ ad videndũ deum et ſpũalia cũ dulci et ardẽti dilectiõe. Per quam quidẽ dilectionem mens hoīs vnitur deo adheret ⁊ confoꝛmatur ymagini trinitatis. Initiũ iſtius cõtemplatiõis haberi poteſt et ſentiri in hac vita: ſed plenitudo eius et plena perfectio pꝛo futura vita reſeruatur in regno celoꝛum. De iſta vnione et cõfoꝛmatione ſic ait apoſtolꝰ. Qui adheret deo vnus ſpũs eſt cũ eo. Scdã vero pars contẽplationis de qua capi. viceſimo tractatũ eſt: dici poteſt ardoꝛ amoꝛis ĩ deuotione ſed illa tertia pars de qua in pſenti agit̃ eſt ardoꝛ amoꝛis in ꝯtemplatiõe. Illa eſt inferioꝛ hec ſupioꝛ. Illa delectabilioꝛ ſeu dulcioꝛ appꝛehẽſioni coꝛpoꝛali hec delectabilioꝛ guſtui ſpirituali. Quia hec eſt magis intima magis ſpiritualis digna ⁊ admirabilis Hec eſt eni vera deguſtatio ⁊ quaſi viſio celeſtis gaudij nõ ꝑſpicua: ſed quaſi in vmbꝛa ⁊ enigmate. ſicut Paulus teſtat̃ dicens. Videmus nunc per ſpeculũ et enigmate: tunc autem facie ad faciem. Hec eſt illuminatio intellectus in delitijs amoꝛis. ſicut dauid dicit. Nox illuminatio mea in delitijs meis. Alia pars eſt quaſi lac pꝛo paruulis. Hec vero eſt ſolidus cibus pꝛo ꝑfectis. vnde Paulus ait. Perfectoꝛũ eſt ſolidus cibus qui ſenſus habet exercitatos ad diſcretionem boni et mali vſum vero et operationẽ iſtius doni nullus habere poteſt niſi pꝛius per plenitudinẽ virtutum ymagini ieſu chꝛiſti refoꝛmetur nec eſtimo ꝙ aliquis in carne moꝛtali viuẽs plenitudinẽ iſtius doni habeat cõtinue ſed ꝑ vices pꝛout dñs ex ſua gratia voluerit cum viſitare. Et vt michi videtur ex deuotoꝝ libꝛis nullus habet illud ſine interruptiõe niſi per tempus valde bꝛeue. qꝛ cito redit ad ſobꝛietatem ſenſuũ coꝛpoꝛaliũ et totum illud operatur caritas. vnde Paulus ſic ait. Siue excedimus deo ſiue ſobꝛij ſimus vobis caritas dei vꝛget vos. De iſta cõtẽplatiõis parte ⁊ cõfoꝛmatione per eam ad deũ. ſic ait idẽ paulꝰ Nos autẽ reuelata facie gloꝛiã dñi ſpeculãtes transfoꝛmamur in eandẽ ymaginẽ a claritate in claritatem tãꝙ a dñi ſpũ. Hanc cõtemplationis partem dat deus cui vult laico vel litterato viro vel femine ꝑlato ac etiã ſolitario. Eſt tamẽ hec pars cõtẽplatiõis ſpecialis: non cõis qꝛ licet homo actiuus habeat hoc donũ cõtemplatiõis ex gratia ſpeciali: plenũ tamẽ vſum illius vt eſtimo: nullus habere poteſt: niſi ſolitarius et cõtẽplatiuꝰ. hec pꝛefatus walterꝰ hiltõ. Quid vero btũs Bernar. de cõtẽplatiõe maieſtatis dei dicat: audi dicentẽ. Diuina ſunt et niſi exꝑtis pꝛoꝛſus incognita que effamur quomõ videlicet in moꝛtali coꝛpoꝛe fide adhuc habẽte ſtatuꝫ et necdũ ꝓpalata ꝑſpicue ſubſtãtia luminis interni: pure iterdũ cõtẽplatio veritatis partes ſuas agere intra nos vel ex parte pꝛeſumit ita vt liceat vſurpare etiã alicui noſtruꝫ cui hoc datum deſuper fuerit illud apoſtoli. Nunc cognoſco ex parte. item ex parte cognoſcimus: ex parte ꝓphetamꝰ. Cum autẽ diuinitus aliquid raptim et veluti in velocitate coꝛuſci luminis inf̃luxerit mẽti ſpiritu excedente ſiue ad tẽperamẽtũ nimij ſplendoꝛis ſiue ad doctrine vſum: cõtinuo neſcio vnde aſſint ymaginatoꝛie quedã rerum iferioꝛum ſimilitudines infuſe ſenſibꝰ cõueniẽter accomodate quibꝰ quodãmodo adũbꝛatꝰ puriſſimus ille ſplẽdidiſſimꝰ veritatis radius ⁊ ipſi anime tollerabilioꝛ fiat: et quibꝰ cõicare illum voluerit capabilioꝛ. Eſtimo tamẽ ipſas foꝛmari in nobis ſanctoꝝ ſuggeſtionibꝰ angeloꝛũ ſicut ecõtra cõtrarias et malas ingeri imiſſiones ꝑ angelos malos non dubiũ eſt. Item liquet ſm̃ eundẽ Bernar. duo eſſe cõtemplatiõis genera vnũ de ſtatu et felicitate et gloꝛia ciuitatis ſuperne quomodo vel actu vel ocio ingens illa celeſtiũ ciuiũ occupata ſit multitudo: alterũ de regis ipſiꝰ maieſtate eternitate et deitate. Illa in maceria: iſta in petra. felix mens que ſibi in hac maceria. frequẽter cauare ſtuduerit: ſed felicioꝛ ꝙ in petra. Sed hec ꝙto difficilius cauat̃: tanto ſuauiꝰ quod inde cauas ſapit. Sed qꝛ non ex oĩi ſe interim parte adhuc ad petrã ꝑfoꝛandã accedere eccleſia poteſt neqꝫ eniꝫ oīm eſt que in eccleſia ſunt ſacramẽta diuine voluntatis inſpicere aut appꝛehẽdere per ſemet ipſos pꝛofunda dei: ideo non ſolum in foꝛaminibus petre ſed etiam in cauerna macerie habitare oſtenditur. Ergo in ꝑfectis quideꝫ qui rimari ac penetrari archana ſapientie et puritate conſciẽtie audent et intelligentie acumine poſſunt habitant in foꝛaminibꝰ petre de reliquo in cauernis macerie vt qui ĩ petra fodere per ſemetipſos: aut nõ ſufficiunt aut nõ pꝛeſumũt in maceria fodiant contenti vel gloꝛiã ſanctoꝛum mẽte intueri. Si cui nec hoc quidẽ poſſibile ſit huic ſane pꝛopone ieſum et hunc crucifixũ: vt et ipſe abſqꝫ ſuo laboꝛe habitet in foꝛaminibus petre: in quibus non laboꝛãt. Judei in hijs laboꝛauerũt et ipſe in laboꝛes infideliũ introibit vt ſit fidelis. Nec verendũ quod patiaꝛ repulſam: qui ⁊ vocatur vt intret. Ingredere iquit ĩ petram abſcõdere in foſſa humo a facie timoris dñi. et a gloꝛia maieſtatis eius. Infirme adhuc et inerti aĩe foſſa oſtẽditur humus: vbi lateat donec ꝯualeſcat et pꝛoficiat vt poſſit et ipſa per ſe cauare ſibi foꝛamina in petra per que intret ad interioꝛa verbi aĩe vtiqꝫ vigoꝛe et puritate. Et ſi intelleximus foſſaꝫ humũ: illam que ait: foderunt manus meas et pedes meos: nõ erit ambigendũ de ſanitate in ea citius adipiſcẽda anime vulnerate que in ea demoꝛabiꝛ. Quid eni eſt tã efficax ad curanda cõſcientie vulnera necnõ ad purgandam mẽtis aciem ꝙ chꝛiſti vulneruꝫ ſedula meditatio. Verũ donec anima purgata et perfecte ſanata fuerit: non video qualiter illi adaptari poſſit quod dicꝛ. Oſtẽde michi faciem tuã: ſonet vox tua in auribus meis. Quomodo deniqꝫ faciem ſuam oſtendere audet vel leuare vocem cuiꝫ latere indicitur: abſcondere inquit foſſa humo. Quare quia nõ eſt pulchꝛã facie nec digna que videatur? Nec enim erit digna videri: ꝙdiu nõ erit ydonea videre. Cum autẽ per inhabitationẽ foſſe humi in ſanãdo oculo interioꝛi tantũ ꝓfecerit: vt reuelata facie ſpeculari gloꝛiã dei et ipſa poſſit: tũc demũ que videbit fiducialiter iam loquetur voce et facie placens. Placeat neceſſe eſt facies que in dei claritatẽ intendere poteſt. Neqꝫ enim id poſſet. niſi clara quoqꝫ ipſa eſſet et pura: vtiqꝫ trãſfoꝛmata ĩ eandem quam conſpicit claritatis ymaginem. Alioquin ipſa diſſimilitudine reſiliret inſolito reuerberata fulgoꝛe. Ergo cuꝫ pura puram intueri poterit veritatem: tunc faciẽ ipſius ſponſus videre cupiet: conſequenter et vocem eius audire. hec Bernardus. Ex ſuperioꝛibus dictis patet tria contemplationis eſſe genera: ſcilicet humanitatis chꝛiſti celeſtis curie: et maieſtatis diuine. Scire autem debet lectoꝛ ꝙ in qualibet earum ſicut Bonauentura dicit: ſunt duo mentis exceſſus ſcilicet itellectualis: et affectualis hoc in loco Bonauenturã ideo allego ne michi nomẽ ex eiꝰ dictis immeritus vſurpem: quia non ſolum hic verum etiam ĩ multis alijs locis dicta ipſius inter alia inſerui. De duobus igitur mẽtis exceſſibus de quibus idem bonauentura loquitur: ſic dicit Bernardus. Cum duo ſit beate contemplationis exceſſus in intellectu vnus: et alter in affectu. vnus in lumine. alter in feruoꝛe. vnus in agnitione. alter in deuotione. pius ſane affectus et pectus amoꝛe calens. et ſancte deuotionis infuſio etiam et vehemens ſpiritus repletus zelo vel vehemẽti non plane aliũde ꝙ ex cella vinaria repoꝛtantur. Item Bernardus ſuper euãgelium Intrauit ieſus quoddam caſtellum mentionem de Martha et de maria faciens ita dicit Quidam cum Martha ſolliciti deo ieſu duo pulmenta pꝛeparant ſcilicet coꝛrectionẽ opeꝛis cum ſalſamento contritionis et opꝰ pietatis cum condimento deuotionis. Hij vero qui cum maria ſoli deo vacant: conſiderant quid ſit deus in mundo. quid in hominibus quid in angelis. quid in ſeipſo. quid in repꝛobis. Quia deus eſt mundi rectoꝛ et gubernatoꝛ hominum/liberatoꝛ et adiutoꝛ angeloꝛum/ſapoꝛ et decoꝛ/in ſeipſo pꝛincipium et finis/repꝛoboꝛum terroꝛ et hoꝛroꝛ. In creaturis immutabilis/in hominibus amabilis in angelis deſiderabilis/in ſeipſo incõpꝛehẽſibilis/in repꝛobis intollerabilis. In hac autem maieſtatis cõtemplatione quattuoꝛ modis ſpeculamur de quibus idem Bernardus loquitur dicens. Quattuoꝛ ſunt cõtemplationis ſpecies. Pꝛima et maxima contemplatio eſt admiratio maieſtatis. Hec cõtemplatio requirit coꝛ purgatum a vicio. liberũ atqꝫ exoneratum peccatis vt facile ad ſuperna leuetur: interdum quoqꝫ per aliquas moꝛulas ſtupoꝛe et extaſi ſuſpenſum teneat admirantem. Secunda autem neceſſaria eſt huic Eſt enim intuens iudicia dei que ſane pauido aſpectu dum vehementius concutit mentem intuentis fugat vicia. fundat virtutes. inijciat ad ſapientiam: humilitatem ſeruat. Tertia contemplationis ſpecies occupaꝛ vel ociatur circa memoꝛiam beneficioꝛum. ⁊ ne dimittat ingratum. ſollicitat memoꝛantem ad amoꝛem benefactoꝛis. Quarta eſt que retro ſunt obliuiſcẽs et in ſola requieſcit expectatione repꝛomiſſoꝛum. Que cum ſit meditatio eternitatis ſiquidem que pꝛomittuntur eterna ſunt longanimitati ac perſeuerãtie dat vigoꝛem. Nec vereatis illud quod ſcriptura minatur ſcrutatoꝛibus maieſtatis.

Tantum affer purum et ſimplicem oculum quia non opprimeris a gloria: ſed admitteris: niſi non dei ſed tuam queſieris gloriam Aloquin ſua quiſq; gloria opprimitur: dum procliuus in iſta ad illam leuare ceruicem nõ ſinitur nimirum graui cupiditate hac excuſſa ſecure ſcrutemur in petra in qua theſauri ſapientie et ſcientie ſunt abſconditi. Sed ſi adhuc dubitas: audi ipſam petraꝫ. Qui operantur inquit in me non peccabunt. Quis dabit michi pennas ſicut columbe et volabo et requieſcam? Ibi requiem inuenit manſuetus: et ſimplex vbi doloſus opprimitur: vel elatus et cupidus vane glorie. Dicto iaꝫ A vtcunq; de contemplatiõe: reſtat videre breuiter de quattuor contemplationis impedimentis. Primum impedimentum eſt ſenſus egens ſcilicet corporis. In tãtum enim anima ſecundum Bonauenturam ad corpus afficitur ꝙ corpore ĩ aliqua ſui parte vel ſenſu defectum notabilem patiente contemplari non delectat. Tempore igitur infirmitatis non eſt locus cõtemplationis: niſi dñs faceret de gratia ſpeciali. Simile contingit cum valida fames vel ſitis vel frigus imminet vel aliud corporis impedimentum. Secundum impedimentum eſt cura pungens id eſt ſollicitudo curarum et occupationum Nam ſicut puluis iniectus in oculum corporalem eius impedit viſum: ſic cura terrenorum actuum oculum intelligentie confũdit atq; contemplatione veri luminis excludit. Tertium vero impedimentum: eſt culpa mordens id eſt peccatum: et hoc duobus modis poteſt contingere. Primo cum peccatum eſt in anima. Secundo cum fuit et eſt deletum per cõtritionẽ ⁊ cõfeſſionẽ: ſed in memoriam reuocatur. Utrunq; enim impedit cõtemplationẽ. Unde Berñ. ait. Sicut tenebre impediunt viſum corporalẽ: ſic peccatum cum eſt in anima impedit ipſam quia tenebroſa eſt. Sed ad contemplandum req̃rit puritas et pulcritudo aĩe ⁊ ſic tunc non ẽ locus cõtemplatiõis. Similiter ſicut humor vel ſanguis concretus fluens in oculum impedit viſum eius ſic pctm̃ cum redit in memoriam influit in animam et impedit viſũ eius. Propterea cauere debemus tẽpore cõtemplatiõis cogitare ſuper peccatis. Omni quidem tempore debemus nos peccatores reputare ſed ſingulariter non debemus cogitationem noſtram reflectere ſuꝑ aliquo vel aliquibus peccatis quo volumus cõtemplari. Quartũ impedimentum ſunt fantaſmata corporearum ymaginũ ⁊ hoc eſt difficiliꝰ alijs ſupradictis. Et ꝑpterea in hoc ſtatu cõmendatur ſolitudo. Quia ſicut idem Bonauentura dicit oportet contẽplãtem eẽ mutũ et ſurdum et cecum: vt videns nõ videat audiẽs nõ intelligat nec loqui delectetur. hoc eſt ita ſit abſtractus ab his tranſitorijs ⁊ ita deo coniunctus ꝙ in audiẽdo: videndo: loquẽdo non minuat curſum ſuum: ſed fugiat q̃tum poteſt. Et ſi neceſſitas aliud q̃nq; cogat vel expoſcat. non ſecum reportet ymagines q̃ per has feneſtras intrant in animã noſtrã Unde nõ debet cõtemplatiuus ſicut actiuꝰ B conſiderare mores aliorũ ne inde fantaſmata reportet. Multo igitur magis tu q̃ religioſus es debes a ſecularium collocutiõe ceſſare q̃tũcũq; tibi ꝯiuncti ſint. Si vero vel obediẽtia. vel neceſſitas vel obſequium fraternum vel recreatio ad aliquid laborandũ. ſeu operandum te impellit: fideliter facias. ſed non ſic inhereas voluntate vel delectatione. vt inde reportes ymagines. ne poſtea deo vacans impediaris. vnde Bernar. ait. Aliquid operandum eſt manibus quod iniungitur non tam quod animum delectando detineat ad horam: q̃ quod ſpiritualibus ſtudijs delectationem conſeruet. ⁊ nutriat. in quo ſi remittatur ad horam. animus non reſoluat. vnde facile mox vt ad ſeipſum redeundum viſum fuerit: expediat abſq; contrauerſia ĩherentis voluntatis abſq; contagio contracte delectationis vel memorie ymaginantis. Non enim vir propter mulierem: ſed mulier propter virum. Non ſpiritualia exercitia propter corporalia. ſed corporalia propter ſpiritualia. Non tamen in hoc ſemper eque conuenire videntur oĩa corporalia exercitia: ſed que cũ ſpiritualibus propinquiorem habere videntur ſimilitudinem vel affinitatem. ſicut meditari quod ſcribatur vel ſcribere quod legatur. Subdiualia tamẽ exercitia ⁊ opera ſicut ſenſus diſtrahunt: ſic ſepe etiam ſpiritum exhauriunt vbi cum grauiori curialium operuꝫ exercitio. fit magna contritio corporis vſq; ad contritionem vel vnitatem cordis ⁊ fatigationis ſue preſſura exprimunt ſepe vehementioris affectum deuotionis. ſeruus tamẽ bonus ⁊ prudens ad omnem ſe comparat laborem: nec in eum diſſoluitur ſed per eum magis in ſeipſum colligitur. qui ſemper pre oculis habens. nõ tantum quod egit ſed quod agendo intendit oĩs conſummatiõis attendit finem.

¶ De cauſis pꝛopter quas cōtēplatiuus reducit ſe in vitam actiuā. Cap. xxv.

A Oſtenſis in pꝛecedēti capitulo cōtēplationis impedimētis reſtat videre ꝗbus ex cauſis cōtemplatiuus ſe reducit in actiuā vitam. Quāuis enim contemplatoꝛ ſoli deo vacare debeat: ac cetera omittere ſcias tamē hoc generaliter eſſe verum ſed non ſemper. Nam ſicut Bonauētura dicit. tribus ex cauſis: a iocunda contēplatione ſe ad tempus ſeparat: et ſe recipit in actiuam. vna nāq; cauſa eſt pꝛopter lucrum animarū. vnde Bernardus ſuper canticū lxij. ſic ait. Hoc ſiquidem vera et caſta cōtemplatio habet vt mentem quā diuino igne vehemēter ſuccenderit tanto interdum repleat zelo et deſiderio acqrendi deum qui eum ſimiliter diligat: vt ocium cōtemplatiōis pꝛo ſtudio pꝛedicationis libentiſſime intermittat ⁊ rurſum potita votis aliquatinus in hac parte tāto ardētius redeat in idipſm̄ q̃to ſe fructuoſius intermiſſe meminerit. Et iterum ſumpto cōtēplatiōis guſtu valentius ad cōquerenda lucra ſollicita in alacritate recurrat. Ceterum inter has viciſſitudines plerumq; mens fluctuat metuens et vehemēter eſtuās: ne foꝛte alteri horum dum ſuis affectiōibus hinc inde diſtrahitur plus iuſto īhereat et ſic in vtrolibet vel ad modicum a diuīa deuiet volūtate. Et foꝛtaſſe tale aliquid ſanctus Job patiebatur cū diceret. Si doꝛmiero: dicam quando ſurgā. et rurſum expectabo veſperā hoc eſt: et quietus neglecti operis: ⁊ occupatus perturbate nichilominꝰ quietis me arguo vides viruz ſanctū inter fructū operis et ſōpnū contemplationis grauiter eſtuare et in bonis licet ſēper verſantem: ſemper tū quaſi de malis penitentiam agere et cum gemitu ſingulis momentis dei inquirere voluntatem: vnicum quippe in huius remediū ſeu refugium oꝛō eſt et frequens gemitus ad deum: vt quid ⁊ quando et quatinus nos facere velit aſſidue nobis demonſtrare dignetur. Jtem Bern. ſuper cant. xviij. ſic ait. Sane cauendū aut dare quod non accepimus retinere. Rem ꝑfecto ꝓximi retines tibi: ſi verbi gratia plenus virtutibꝰ cum ſis foꝛiſq; nihilominus donis ſciētie ⁊ eloquentie adoꝛnatus: metu foꝛte aut ſegnitie aut minus diſcreta humilitate verbum bonum quod poſſet pꝛodeſſe multis inutili imo dampnabili ligas ſilētio Certe maledictus: ꝙ frumenta abſcondis ī populis. Rurſum quod tuum eſt ſpargis et perdis: ſed priuſq; infundaris tu totus ſemiplenus feſtinas effundere cōtra legem arās in pꝛimogenito bouis: et ouis pꝛimogenitū tondens. Nimirū vita atq; ſalute quā alteri das te fraudas dū ſana vacuꝰ intētiōe ianis gloꝛie vento inflaris aut terrene cupiditatis veneno inficeris: ⁊ letali apoſtemate turgēs B niteris. Quobꝛem ſi ſapis cōcaz te exhibebis nō canalem. Canalis ſi quidem pene ſimul recipit et refundit. Conca vero donec impleatur expectat: et ſi quod ſuperabundat ſine ſui dampno cōmunicat ſciens maledictum qui partem ſuam facit deterioꝛem. Et infra Ceterum tu frater cui firma ſatis ꝓpꝛia ſalus nondum eſt cui caritas adhuc aut nulla eſt aut adeo tenera atq; arūdinea ꝙ omni flatui cedat: omni credat ſpiritui: omni circumferatur doctrine vento. imo cui tanta eſt caritas vt vltra mandatum quidem diligas ꝓximum tuum pluſq; teipſum: ⁊ rurſum tantilla: vt contra mandatum fauoꝛe liqueſcat pauoꝛe deficiat: perturbetur triſtitia auaricia contrahatur pꝛotrahatur ambitione ſuſpicionibus inquietetur cōuitiis exagitetur curis euiſceretur honoꝛibꝰ tumeat liuore tabeſcat. Tu inq̃ ita in pꝛopꝛiis teipſum ſenciens qua nam dementia queſo aliena curare aut ambis aut quieſcis. Sed audi quid cōſulat cauta vigilq; caritas. Non ꝙ aliis inquit ſit remiſſio vobis autē tribulatio ſed ex equalitate. Noli nimium eſſe iuſtus ſufficit vt diligas pꝛoximū tuum tanq̃ teipſuz hoc quippe eſt ex equalitate. Jmplere igit̄ pꝛius et ſic curato effundere. Benigna pꝛudenſq; caritas affluere conſueuit: non effluere. Filii ne pereffluas ait ſalomon. Et apoſtolꝰ. Pꝛopterea inquit debemus attendere hiis que dicuntur ne foꝛte pereffluamus. Quid enim tu paulo ſanctioꝛ. Salomone ſapientioꝛ. Sed iam audite que et q̃ta ſaluti ꝓpꝛie ſūt neceſſaria q̄ et q̃ta infundi opoꝛteat pꝛiuſq; effundere pꝛeſumamus. Accedit medicꝰ ad vulneratum: ſpiritus ad animam Quā enī non reperiat gladio diaboli vulneratā. Cū C accedit ſpiritus quid pꝛimo opus eſt: vt tumoꝛ vel vlcus quod foꝛte ſupercreuit in vulnere ante omnia amputetur abſcindatur ita q; ferro acute compunctionis vlcus inueterate conſuetudinis. Sed eſt acerbus doloꝛ leniatur pꝛoinde vnguento deuotionis quod non eſt aliud niſi concepta de ſpe indulgētie exultatio. Hanc continēdi parit facultas: et victoꝛia de peccato. Jam gratias agit et di=

cit. Dirupiſti domine vincula mea tibi ſacrificabo hoſtiā laudis. Deinde apponitur medicamentum penitentie malagma ieiuniorū vigiliarum orationum ⁊ alia que ſunt ſi penitentium exercicia. In labore cibandus eſt cibo boni operis ne deficiat. Quod opus ſit cibus inde doceris. Meus cibus eſt inquit vt faciam voluntatem patris mei. Accedat cibo boni operis orationis potus componēs in ſtomacho conſcientie quod bene geſtū eſt ⁊ cōmendās deo. Orando bibit vinū letificans cor hominis vinum ſpiritus quod inebriat et carnalium voluptatum infundit obliuionem: humectat interiora arentis conſcientie: eſcas bonorum actuū digerit et deducit per quedam anime membra fidem roborans ſpem confortans vegetans et ordinans caritatē et impugnans mores. Sumpto cibo potuqꝫ: quid iam reſtat niſi vt pauſet egrotus et quieti contemplatiōis poſt ſudores actionis incumbatur. Dormiens in cōtemplatione ſompniet dominum: per ſpeculum quidem in enigmate nō autem facie ad faciem interim intuetur: tamē ſic non tam ſpectati ꝙ cōiectati: idqꝫ raptim: ⁊ quaſi ſub quodam coruſcamine ſcintille tranſeūtis tenuiter vix attrectatu inardeſcit amore. Talis amor zelat hic decet amicum ſponſi huic neceſſe eſt vt ardeat fidelis ſeruus et prudēs quem conſtituit dominus ſuper familiā ſuā. Hic replet: hic feruet: hic ebulit. Hic iam ſecurus effundit exundās et erumpens ⁊ dicēs Quis infirmatur et ego non infirmor: quis ſcandaliſatur et ego non vror. Predicet fructificet innouet ſigna et immutet mirabilia. Non eſt quo ſe immiſceat vanitas: vbi totuꝫ occupat caritas. Si quidem plenitudo legis et cordis eſt caritas ſed tamen plena. Deus denique caritas eſt. Et nihil eſt in rebus: quod poſſit replere creaturam factam ad ymaginem dei: niſi caritas deus qui ſolus maior ē illa. Nam nondum adeptus periculoſiſſime ꝓmouetur quantiſlibet alijs videatur pollere virtutibus. Si habuerit omnem ſcientiaꝫ ſi dederit omnem ſubſtantiam ſuam pauperibus: ſi cōtradiderit corpus ſuum ita vt ardeat abſqꝫ caritate vacuus eſt. En ꝙta priꝰ infundenda ſunt vt effundere valeamus de plenitudine non de penuria largiētes. Primo quidem compunctio: deinde deuotio tertio penitentie labor. Quarto pietatis opus. Quinto orationis ſtudium. Sexto contemplationis ocium. Septimo plenitudo dilectionis. Hec omnia operatur vnus atqꝫ idem ſpiritus ſecūdum operationem que infuſio appellatur quatinus illa que effuſio dicta eſt pure ⁊ ob hoc tute iam adminiſtret: ad laudem et gloriam dñi noſtri ieſu chriſti. Hec Bern. Secunda vero cauſa intermittēde cōtemplationis eſt ratō imminētis. Nam cū prelatus ſubditoꝝ neceſſitatibus intendere habet omittet tūc cōtemplationem ꝑut beatus Bern. ſup cant. ſcꝫ. lxij. de ſeipſo loqns ad monachos ſuos q eū qñqꝫ moleſtabāt declarat dicēs. Rara ſatis mihi ad feriandum a ſupuenietibꝰ ꝯceditur hora. Supſedeo ne magis in paciētie exemplū videar dare īfirmis. Puſilli domini ſunt in eum credentes. Non patiar vt ex me ſcandalum patiantur Non vtor hac poteſtate magis autē ipſū me vtantur vt libet tantū vt ſalui fiant. Parcent michi ſi non pepcerint etiam eo potius requieſcam ſi non me inquietare timuerit pro neceſſitatibꝰ ſuis. Geram eis morem quo ad potero ⁊ in eis ſeruiam deo meo ꝙdiu fuero in caritate non ficta. Non queraꝫ que mea ſunt necqꝫ michi eſt vtile. ſed quod multis: id michi vtile iudicabo. hoc ſolum deprecor vt fiat acceptum eis fructuoſum qꝫ miniſteriū meū ſi forte vel ex hoc inueniā in die mala miam in oculis pātris eorum. Idem etiaꝫ Bernār. ſuper canti. li ſcilicet ſic ait. Loquor vobis experimentum meū quod expertus ſum. Si quando ſane comperi profeciſſe aliquos veſtrum ex meis monitis. tunc me non pinguit fateor curam ꝓtuliſſe ſermonis: proprio ocio ⁊ quieti. Cū enim verbi gratia poſt ſermonem iracundꝰ quiſpiam reperitur mutatꝰ in mitem ſuperbus in hūilem puſillanimis in fortem. ſed ⁊ qui forte tepuerāt ⁊ languebant circa ſpirituale ſtudium. torpentes ⁊ dormitantes: ad ignitum eloquium dñi referbuiſſe ⁊ euigilaſſe videntur. ⁊ qui deſerto fonte ſapientie foderant ſibi proprie voluntatis ciſternas non valētes aquas continere. ꝓpter eaqꝫ ad omne iniunctū graui corde ⁊ arido murmurabant: nullū in ſe habentes deuotiōis hūorem: hij inꝙ cū de rore verbi ⁊ pluuia volūtaria quam ſegregauit deꝰ hereditati ſue refloruiſſe probant. in opera obediētie facti in omnibꝰ volūtarii ⁊ deuoti: non eſt dico vobis vnde ſubeat mentem quaſi pro intermiſſo ſtudio iocunde contēplationis triſticia. cū talibus fuero circūdatꝰ. Floribꝰ atqꝫ fructibus pietatis pacienter anhelor ab infecūde rachelis amplexibus vt michi de lya exuberent fructus pꝛofectuum veſtroꝛum. Mini me pꝛoꝛſus pigebit me intermiſiſſe quietis ꝓ cura ſermonis cum videro in vobis germinare ſemen meū atq; augeri incrementa frugum iuſtitie noſtre. Caritas enim que nō querit que ſua ſunt: id mihi iam dudum facile perſuaſit: nil. ſ. deſiderabilium meoꝛum veſtris pꝛeferre vtilitatibus. Oꝛare legere ⁊ ſcribere meditari ſi qua ſunt alia ſpiritalis ſtudij lucra. Hec arbitratus ſum ꝓpter vos detrimenta hucuſq; Bern. Tertia vero cauſa intermittende contemplationis ſecūdum pꝛefatum Bonauenturam eſt quando moꝛe ſuo recedente. ſ. ſponſo non ſentit anima ſolitas conſolationes vadit enim ⁊ redit ſpōſus pꝛo ſuo velle: tamen pꝛo noſtro bono ſicut idem Ber. ſuper cant. xxxij. ſermo dicit in hunc modū. Cum ſponſus vigilijs et obſecrationibus et multo imbꝛe lacrimarum q̄ſitus affuerit: ſubito dum teneri putatur et rurſus lacrimanti et viſceranti occurrens cōpꝛehendi patitur ſed minime retineri: dum ſubito quaſi e manibus euolat. Et ſi inſtiterit pꝛecibus et fletibus deuota anima denuo reuertetur: ⁊ voluntate labioꝝ eius nō fraudabit eā. Sed rurſum mox diſparebit ⁊ non videbitur niſi iterum toto deſiderio requiratur. Ita ergo ⁊ in hoc coꝛpoꝛe poteſt eſſe de p̄ſentia ſponſi frequens letitia: ſed nō copia Quia et ſi viſitatio letificat: ſed moleſtat viciſſitudo. Et hoc tam diu neceſſe eſt pati dilectam donec ſemel depoſita coꝛpoꝛe ſarcine auolet: et ipſa leuata pēnis deſiderioꝛū ſuoꝝ libere iter carpens per campos contemplationis et mente ſequēs expedita dilectū quocunq; ierit. Nec tamē in tranſito pꝛeſto erit ſic omni anime: niſi illi dūtaxat q̄ ingēs deuotio et deſideriū vehemens ⁊ pꝛedulcis affectus ſpōſam ꝓbat et dignam: ad quā gratiā viſitandi acceſſurū verbum decoꝛem induat foꝛmā ſponſi accipiēs. Item idem ſermone ſuper cant. lxxiiij. ſic dicit. Foꝛte ideo ſubtraxit ſe ſpōſus: quo auidius reuocaret̄: teneretur foꝛtius. Nam et aliquādo ſimulat ſe longius ire: non qꝛ volebat: ſed quia volebat audire. Mane nobiſcū domine: q̄m adueſperaſcit. Conſtat enim in anima fieri huiuſcemodi viciſſitudines euntis et redeuntis verbi: ſicut ait vado et venio ad vos. Item modicū et non videbitis me. O modicum et modicum. O modicum et longum. Pie dn̄e modicum dicis ꝙ non videmus te. Saluum ſit verbum domini mei: longum eſt et multum valde nimis: verūtamē vtrunq; verū et modicum meritis: ⁊ non modicum votis Quia quod ad meritū plus q̄ ſatis eſt: tamē nō ſatis eſt ad votum. Poꝛꝛo anima amās votis fertur et trahitur deſiderijs: diſſimulat merita maieſtati oculos claudit: apit voluntati: ponens ſpem in ſalutari fiducialiter agens in eo. Intrepida nāq; et inuerecunda reuocat verbum et cum fiducia repetit delicias ſuas ſolita libertate vocans non dn̄m ſed dilectum dicens. Reuertere dilecte mi. Idē xvij. ſcōe ſuꝑ cant. ſic ait. Has alternare vices non ceſſat in his qui ſpirituales ſunt vel quos potius ſpirituales ꝓuide creare intendit viſitans diluculo et ſubito ꝓbans. Hec Bernar. Cum igitur ſm̄ Bonauenturam ſponſus recedit anima languet ex eius deſiderio et toto conatu ſuo reuocat eum dicens cum ſpōſa in cant. Reuertere dilecte mi. Si nec tunc redit: inuocat ſodales ſponſi. i. angelos in auxilium ſuum et dicit. Adiuro vos filie hieruſalē: vt ſi inueneritis dilectū meū nūcietis ei qꝛ amoꝛe lāgueo. Si vero nec ſic redire dignatur aīa ſciēs voluntatem ſponſi reducit ſe in actiuā vt vel ſic fructificet ſponſo. Non enī decet contemplatoꝛē eſſe deſidioſum. Unde Bern. ſuꝑ cant. ſcōa. lij. Ex bonis ergo operibus in fide non ficta radicatis recipit conſolationē mens aſſueta q̄etis quotiens ſibi lux vt aſſolet contemplationis ſubtrahitur. Quis enim non dico continue: ſed vel diu dum in hoc coꝛpoꝛe manet lumīe contemplationis fruatur. At quotiēs vt dixi coꝛruit a contemplatiua totiens in actiuam ſe recipit: inde nimirū tanq̄ e vicino familiariꝰ reditura in idipſum: q̄m ſunt inuicem contubernales hee due: et cohabitant pariter. Eſt quippe ſoꝛoꝛ marie Martha neq; enī et ſi a cōtēplationis lumine cadit: patit᷑ tamen vllatenus ſe incidere in tenebꝛas peccati ſeu ignauiam ocij ſane in luce bone operationis ſe retinens. Hec Bern. Oſtenſis iam vtcūq; in p̄nti capitulo tribus cauſis quas contēplatoꝛ a iocunda cōtēplatione recedit: et ſe recipit in actiuā: tractandū eſt in ſequēti cap. de regimine pꝛelatoꝛum.

Qualis debeat eſſe p̄latus ⁊ quod ſic ad dei amoꝛem anhelet: vt tamē ꝓximoꝛū curam non negligat ⁊ econuerſo ⁊ ꝙ ſtudeat plus amari q̄ timeri. Cap. xxvi.

GRegoꝛius in paſtoꝛali enumerans que
requiruntur in pꝛelato: ſic ait. Rectoꝛ a
cogitatione ſit mūdus actiōe p̄cipuus. diſ-

cretus. ſilentio. vtilis in verbo. ſingulis cōpaſſione ꝓximꝰ. pꝛecūctis cōtēplatione ſuſpenſus. bn̄ agentibꝰ per hūilitatē ſocius cōtra delinquētium vicia ꝑ zelū iuſticie erectꝰ internoꝛum curam in exterioꝛū occupatione nō minuens exterioꝛū prouidētiam in internoꝛū ſolicitudine nō relinquēs. Singula membꝛa huiuſmōi per ſingula capitula dictus greg. latius pꝛoſequēdo declarat. Curādum ſummopere eſt. vt rectoꝛ cogitatione ſit mūdus quatinus nulla immūdicia polluat qui hoc ſuſcipit officiū: vt in alienis coꝛdibꝰ pollucionis maculas tergat. Scriptum nāq3 eſt. Mundamini qui fertis vaſa dn̄i. Dn̄i vaſa ferunt: qui ꝓximoꝛū aīas ad interna ſacraria ꝑducendas in cōuerſationis ſue exēplo ſuſcipiūt. Apud ſemetipſam ergo quantum habeat mundari cōſpiceat: qui ad eternitatis templum vaſa viuentia in ſinu pꝛopꝛie cōuerſationis poꝛtat. Hinc diuina voce ꝑcipitur. vt in aaron pectoꝛe rationale iudicij vittis ligantibꝰ impꝛimatur: quatinꝰ ſacerdotale coꝛ nequaq̄ȝ cogitatiōes fluxe poſſideant. Sed ratio ſola conſtringat ne indiſcretum quid vel inutile cogitet: qui ad exemplū vite alijs conſtitutus ex grauitate ſemꝑ debet oſtendere. quantam in pectoꝛe rationem poꝛtet. In quo etiam rōnali adiūgitur vt. xij. patriarcharū nōia deſcribātur. Aſcriptos enim patres in pectoꝛe cōdere eſt: antiquoꝛū vitam ſine intermiſſione cogitare. Nam tunc ſacerdos irrepꝛehenſibiliter viuit: cū exempla patrū ꝑcedentium indeſinēter intuetur: cū ſanctoꝛū veſtigia ſine ceſſatione conſiderat ⁊ cogitationes illicitas depꝛimit: ne extra oꝛdis ſui limitē operis pedē tēdat. vite vitam paſtoꝛ ſubditis denunciet. Nam grex qui paſtoꝛis vocē moꝛes q3 ſequitur per exempla melius q̄ȝ ꝑ verba graditur. Illa nanq3 vox libentius auditoꝛū coꝛda penetrat: q̄ȝ dicentis vita commēdat. Hinc per ꝓphetam dicit. Super mōtē excelſum aſcende tu: qui euangelizas ſyon. vt videlicet qui celeſti ꝑdicatiōe vtitur: yma iam terrenoꝛū operū deſerens in rerū culmine ſtare videat. vt non ſolum ſit operatio vtilis ſed etiā ſingularis. Nec inter malos tantū mō que recta ſunt faciat: ſed bn̄ quoq3 operantes ſubditos ſicut honoꝛe oꝛdinis ſupat. ita ⁊ moꝛū virtute trāſcendat. Unde ⁊ criſoſtomus ait. Nemo poteſt in valle ſtare ⁊ de mōte loqui. Ubi igitur ſtas: inde loquere: aut vbi loq̄ris ibi ſta. Sed in terra eſt aīmꝰ tuꝰ: vt q̄d celo loqueris. In celo conſiſte. ſi de celo loqueris. Si iuſticiam facere non vis vt quid te pꝛedicatoꝛem iuſticie facis. Hinc etiam auguſtinꝰ dicit. Nichil eſt in hac vita. ⁊ maxime hoc tēpoꝛe difficilius laborioſius ⁊ periculoſius epi aut pꝛeſbyteri officio. ſed apd̄ deū nichil beatius ſi eo modo militetur. quo noſter imperatoꝛ iubet. Nichil in ſeculo excellentius ſacerdotibꝰ nichil ſublimiꝰ epis reꝑiri poteſt vt cū dignitatē eoꝛum oculis demonſtramus: digne noſcamus quid ſumus. Et quod ſumus ꝓfeſſione: actione potius q̄ȝ nomine demonſtremꝰ. vt nomē congruat actioni: ⁊ actio reſpōdeat nomini. ne ſit honoꝛ ſublimis: ⁊ vita ꝓcliuis ne ſit deifica ꝓfeſſio. ⁊ illicita actio. ne ſit religioſus amictus. et irreligioſius ꝓfectus ne ſit gradus excelſus: ⁊ defoꝛmis exceſſus. ne locutionē ſilemus columbinā: ⁊ mentē habeamus caninam. ne ꝓfeſſionē ouinā demonſtremus: ⁊ ferocitatē habemus lupinam. Propterea neceſſe eſt vt greg. ait in ſuo paſtoꝛali. q̄ rectoꝛ ſit diſcretus in ſilētio: ⁊ vtilis in verbo ne aut tacenda ꝓferat: aut pꝛoferenda reticeſcat. Nam ſicut incauta locutio in erroꝛem pertrahit. ita indiſcretum ſilentium hos quos erudire poterat in erroꝛe derelinquit. Sepe nanq3 rectoꝛes improuide humanam amittere gratiam foꝛmidantes loqui libere recta pertimeſcunt. ⁊ iuxta veritatis vocem nequaq̄ȝ gregis cuſtodie paſtoꝛum ſtudio. ſed mercennarioꝛum vice deſeruiunt. quia veniente lupo fugiunt: dum ſe ſub ſilentio abſcondunt. Hinc dn̄s eos ꝑ pꝛophetam increpat dicēs. Canes muti: non valentes latrare. hinc rurſum conq̄ritur dicens. Non aſcendiſtis ex aduerſo nec oppoſuiſtis vos murū pꝛo domo iſrael: vt ſtaretis in pꝛelio in die dn̄i. Ex aduerſo q̄ppe aſcendere eſt ꝑ defenſione gregis voce libera huius mundi poteſtatibꝰ cōtraire. Et in die dn̄i in pꝛelio ſtare eſt: pꝛauis decertantibus ex iuſticie amoꝛe vel auctoꝛitate reſiſtere. Paſtoꝛi enim recta timuiſſe quid aliud eſt dicere. q̄ȝ tacēdo terga ꝑbuiſſe. Qui nimirum ſi ꝑ grege ſe obicit: murū ꝑ domo iſrael hoſtibus opponit: hinc rurſus delinquēti populo dicitur pꝛophete tui viderunt tibi falſa ⁊ ſtulta: nec aꝑiebant iniquitatē tuā vt te ad penitētiam pꝛouocarēt. Pꝛophete ſacro eloq̄o nōnūq̄ȝ doctoꝛes vocant quos diuinus ſermo falſa videre nō redarguit q2 dū coꝛripere culpas metuūt: icaſſū delinquētibus ꝓmiſſa ſecuritate vel ſuauitate blandiuntur. Qui iniquitatē peccantiū nequaq̄ȝ aperiunt: quia ab increpationis voce conticeſcent. Clauis quippe apertionis. eſt ſermo coꝛreptiõis. qꝛ icrepatio culpã detegit. quã ſepe neſcit etiam ipſe qui culpã ꝑpetrauit. Hinc paulus ait. vt potens ſit exhoꝛtari in doctrina ſana: ⁊ eos qui contradicũt redarguere. Hinc ꝑ Malachiã dicitur. labia ſacerdotis cuſtodiũt ſciẽtiam ⁊ legẽ requirent ex oꝛe eius: qꝛ angel⁹ dñi exercituũ eſt. Hinc ꝑ Iſaiam domin⁹ admonet dicens. Clama ne ceſſes. quaſi tuba exalta vocẽ tuam. Sed ſi ſacerdos ꝑdicationis eſt neſcius ꝙ clamoris vocẽ daturus eſt ꝓco mutus. Ne autẽ rectoꝛ incaut⁹ ad loquẽdũ pꝛoꝛuat: ꝑ ſemetipſam veritas admonet dicens. Habete ſal in vobis: ⁊ pacẽ habete iter vos. Per ſal ꝗppe verbi ſapiẽtia deſignatur. Qui ergo loqͥ ſapienter nititur: magno opere metuat ne eius eloquio audientium vnitas confundatur. Et ideo rectoꝛibus ſolicita attentione pꝛouidendum eſt: vt ab eis non ſolũ praua nullomodo ſed nec recta quidem nimis inoꝛdinate pꝛoferantur. Quia ſepe dictoꝛũ virtus perditur: cum apud coꝛda audientiũ loquacitas incauta impoꝛtunitate leuigatur ⁊ auctoꝛem ſuum hec eadem loquacitas inquinat: que ſeruire auditoꝛibus ad vſum ꝓfectus ignoꝛat. Item rectoꝛ ſit ſingulis cõpaſſione ꝓximus ⁊ pꝛe cunctis contemplatione ſuſpenſus vt per pietatis viſcera in ſe infirmitatem ceteroꝛum transferat. ⁊ ꝑ ſpeculationis altitudinem: ſemetipſum inuiſibilia appetendo tranſcendat. ne aut alta petens pꝛoximoꝛum infirma deſpiciat: aut infirmis pꝛoximoꝛum congruens: appetere alta derelinquat. Hinc Moyſes crebꝛo tabernaculum intrat ⁊ exit: ⁊ qui intus in cõtemplatione rapitur, foꝛis infirmantium negocijs vꝛgetur. intus dei archana conſiderat: foꝛis onera carnaliũ poꝛtat. Qui de rebus quoqꝫ dubijs ſemper ad tabernaculum recurrit: coꝛam teſtamenti archa diuinũ conſulit. exemplum ꝓculdubio rectoꝛibus pꝛebens: vt cum foꝛis ambigunt quid diſponãt ad mentem ſemper quaſi ad tabernaculum redeant. ⁊ velut coꝛam teſtamenti archa dominum conſultant: ⁊ de hijs in quibus dubitant apud ſemetipſos intus ſacri eloquij paginas requirant. Tunc enim ad alta caritas mirabiliter ſurgit, cũ ad ima pꝛoximoꝛum ſe miſericoꝛditer attrahit. ⁊ dum benigne deſcendit ad infima: valẽter recurrit ad ſumma. Tales autẽ ſeſe q̃ p̄ſunt exhibeant: quibus ſubiecta quiqꝫ occulta ſua pꝛodere non erubeſcant. vt cum temptationum fluctus paruuli tollerant. ad paſtoꝛis mentem quaſi ad matris ſinũ recurrant. Et fit plerũqꝫ vt dũ rectoꝛis animus aliena temptamẽta condeſcendẽdo cognoſcit: auditis tẽptationibus etiam ipſe pulſetur. Nam dũ ſoꝛdes diluentium ſuſcipit: quaſi ſue mũdicie ſerenitatem perdit. Sed hec nequaꝗ̃ paſtori timenda ſunt: qꝛ deo ſubtiliter cũcta penſante. tanto facilius a ſua eripitur: quanto miſericoꝛdius ex aliena temptatione fatigatur. Preterea ſit rectoꝛ bene agẽtib⁹ per humilitatẽ ſocius: contra vero delinquentiũ vicia ꝑ zelum iuſticie erect⁹. vt ⁊ bonis i nullo ſe p̄ferat: ⁊ cũ pꝛauoꝛum culpa exigit. poteſtatẽ ſui pꝛioꝛatus ꝓtin⁹ demonſtrare nõ foꝛmidet. Sed hanc diſcretionẽ pleni⁹ agnoſcimus: ſi paſtoꝛis ꝑmi exẽpla cernamus. Petrus nãqꝫ auctoꝛe deo ſancte eccleſie pꝛicipatũ tenens a bene agẽte coꝛnelio ⁊ ſeſe ei hũiliter ꝓſternẽte immoderatius venerari recuſauit: ſeqꝫ ei ſimilem recognouit dicẽs. Surge ne feceris ⁊ ego ipſe hõ ſum. Sed cum ananie ⁊ ſaphire culpam reperit: mox quanta potentia ſuper alios excreuiſſet oſtẽdit. verbo nãqꝫ eoꝛum vitam ꝑculit quam ſpũ perſcrutante deꝑhendit ⁊ ſummũ ſe intra eccleſiam contra peccata recoluit: q̃d honoꝛe ſibi vehementer impenſo coꝛam bene agentibus fratribus non agnouit. Illic cõionem equalitatis meruit ſanctitas actionis. Hic zelus vltionis ius aperuit poteſtatis. Paulus etiam bene agentib⁹ fratribus pꝛelatum ſe eſſe neſciebat cum diceret. Nõ qꝛ dñamur fidei veſtre: ſed adiutoꝛes ſum⁹ gaudij veſtri. Et rurſus. Facti ſum⁹ paruuli in medio veſtrum. Sed cũ culpam qui coꝛrigi debuiſſet inuenit: illico magiſtrũ ſe eſſe recoluit dicẽs. Quid vultis. In virga veniã ad vos. Hucuſqꝫ in paſtoꝛali greg. Hic etiã Bernardus ait. Diſcite ſubditoꝛum matres vos eſſe debere: non dominos. Studete magis amari ꝙ̃ metui. Et ſi interdum ſeueritate opus eſt: paterna ſit non tirannica. Matres in fouendo: patres in coꝛripiendo vos exhibeatis. Suſpendite verbera. pꝛoducite verba. pectoꝛa lacte pingueſcant: non tipo turgeant. vnde ĩ moꝛalibus. ex .li. gre. ſic dicit. Talis debet eſſe diſpenſatio regiminis. vt is qui pꝛeeſt ea menſura circa ſubditos ſe moderetur: quatinus arridens timeri debeat. et iratus amari: vt eum nec nimia leticia vilem reddat: nec immoderata ſeueritas odioſum. Miſcenda eſt lenitas ſeueritati faciẽdo quoddã ex vtroqꝫ temperamẽtũ: vt neqꝫ aſꝑitate exulcerentur ſubditi: neqꝫ nimia benignitate ſoluãtur. Diſciplina eni vel mĩa multũ deſtituitur. ſi vna ſine altera teneatur. Sepe ei ſubiectas frangimus: dũ plus iuſto rigorem iuſticie tenemus. Qui ꝑfecto rigor. iam iuſticie nõ erit. ſi ſe ſub iuſto moderamine nõ cuſtodit. Sit ergo zelus non immoderate ſeuiens. ſit pietas ſed nõ plus ꝙ̃ expediat ꝑcens. Sepe a diſcipline metu reſoluim⁹ ſubditos. ſi nos regimĩ hilaritatis frena relaxam⁹ qꝛ dũ nos licenter letos aſpiciũt: audacter ipſi ad illicita reſoluuntur. Penſandum eſt et qualiter quiſqꝫ ad culmen regiminis veniat: atqꝫ ad hoc rite perueniens qualiter viuat: ⁊ bñ viuens qualiter doceat. et recte docens infirmitatẽ ſuam cotidie cognoſcat ne aut humilitas acceſſum fugiat aut ꝑuentioni vita contradicat aut vitam doctrina deſtruat. aut doctrinam preſumptio extollat virtutibus igitur pollens coactus ad regimen veniat: virtutibus vacuus nec coactus accedat. Nam ſm eundẽ lib. ix. moraliũ gregorij: qui adhuc ĩpugnantium certamina viciorum per conſenſum delectationis tollerant: aliorum curam ſuſcipere non p̄ſumant. Quũ vero temptationũ bella ſubegerint: qm̃ apud ſe iam de intima tranquillitate ſecuri ſunt cuſtodiam ſorciantur animarũ. Valde etiam eſt rectori curandũ iuxta memoratum greg. in paſtorali vt rectorẽ ſubditis et matrem pietas: et patrem exhibeat diſciplina. atqꝫ inter hec ſolicita circumſpectione ꝓuidendum eſt: ne aut diſtrictio rigida. aut pietas ſit remiſſa. Hi etenim hely falſa pietate ſuperatus ferire delinquentes noluit: apud diſtrictum iudicem ſemetipſum cum filijs crudeli dampnatiõe percuſſit. Hic nanqꝫ voce dominica dicitur. Honoraſti filios tuos magis ꝙ̃ me. Hic paſtores increpat per prophetã dicens. Quod ſtratum erat non alligaſtis et quod abiectũ fuerat non reduxiſtis. Abiectum enim reducitur cum quiſqꝫ in culpam lapſus ad ſtatum iuſticie ex paſtoralis ſolicitudinis vigore reuocatur. Fracturam enim ligamen aſtringit: cum culpam diſciplina deprimit: ne plaga vſqꝫ ad interitum defluat ſi hanc diſcretionis ſeueritas non coartat. Sed ſepe deterius frangitur: cum fractura incaute colligatur. ita vt grauius ſciſſuram ſentiat ſi hanc immoderatius ligamenta conſtringant. Unde neceſſe eſt vt cum peccati vulnus in ſubditis reſtringitur corrigendo: magna ſe ſolicitudine etiam diſtrictio ipſa moderetur quatinus ſic iura diſcipline contra delinquẽtes exerceat: vt pietatis viſcera nõ amittat. Item ſit rector internorum curã in exteriorum occupatione non minuens: exteriorum prouidentiam in internorum ſolicitudine non relinquens ne aut ſolis exterioribus deditus ab intimis coronat. at ſolis interioribus occupatus que foris debet proximis non impẽdat. Secularia itaqꝫ negocia aliquando ex compaſſione tolleranda ſunt: nũꝙ̃ vero ex amore requirenda ne cum mentem diligentis aggrauant. hanc ſuo mẽtem pondere ad yma de celeſtibus immergant. Ac contra ſunt nonnulli: qui gregis quidem curam ſuſcipiũt. ſed ſic ſibimet vacare ad ſpiritualia appetunt: vt rebus exterioribus nullatenus occupentur. Qui dum curare corporalia funditus negligunt ſubditorum neceſſitatibus minus cõcurrũt: quorum nimirum predicatio plerumqꝫ deſpicitur. quia cum delinquentium facta corripiunt: ſed tamen eis neceſſaria preſentis vite nõ tribuũt: nequaꝙ̃ libẽter audiunt. Egẽtis etenim mentem ſermo doctrine non penetrat. ſi hunc apud eius animum manus miſericordie non commẽdet. Tunc autem verbi ſemen facile germinat: quando hoc ĩ audientis pectore pietas predicãtis rigat. Hic itaqꝫ paſtores erga interiora ſtudia ſubditorum ſuorum ferueant quatinus in eis exterioris quoqꝫ vite prouidentiã nõ relinquãt Inter hec itaqꝫ ſemper vigilanter intuendũ eſt: ne dum cura ab eis exterior agitur ab interna intentione mergatur. Plerumqꝫ enim corda rectorum dum temporali ſolicitudini incaute deſeruiunt: ab intimo amore frigeſcunt. ⁊ foras fuſi obliuiſci non metuunt: quia animarũ regimina ſuſceperunt. Qua autem mente animarum paſtor honore paſtorali inter ceteros vtitur. ſi in terrenis negocijs que reprehendere in alijs debuit etiã ipſe verſatur. Quod videlicet ex ira iuſte retributionis dominus per ꝓphetam minatur dicens. Et erit ſicut populus. ſic ſacerdos. Sacerdos quippe eſt vt populus: quãdo ea agit is qui ſpirituali fungitur officio. que illi nimirum faciunt qui adhuc ſtudijs carnalibus iudicantur. Quod cum magno doloris caritate iheremias ꝓpheta conſpiciens ſub deſtructione templi deplorat dicens. Quomodo obſcuratũ eſt aurum. mutatus eſt color optim⁹. diſperſi ſunt lapides ſcũarij in capite omnium platearum. Aut ſtaqꝫ obſcuratur: cum terrenis actibus ſanctitatis vita polluitur. Color optimꝰ cōmutatur. cū quorūdā qui degere religioſe credebātur eſtimatio ante acta minuit. Nā cū quilibet poſt ſāctitatis habitū terrenis ſe actibus inſerit quaſi colore ꝑmutato ante humanos oculos eius reuerētia detecta palleſcit. Scūarij quoqꝫ lapides .i. ſacrorū ordinum ꝑſone in plateis diſperguntur: cū cauſarum ſecularium foras lata itinera expetunt. Sit nāqꝫ lapides ad ornamētū eccleſie iterius miſterijs quaſi in ſecretis tabernaculi vacare debuerūt. Qui nimirum ſcūarii lapides diſperſi per plateas iacēt: cū perſone ſacrorum ordinū voluptatū ſuarum latitudini dedite: terrenis negocijs inherent. ipſis qꝫ ex deſiderio inſeruiunt. Hec greg. i paſtorali. Preterea notandū eſt ꝙ ꝓuis taciturnitas in alijs ſit veniale: in ꝓlatis tū eſt peccatū mortale. vt ptꝫ. xliii. diſ. ſit rector. xl. diſ. Si papa. ⁊ no. xxv diſ. s. vnū. .§. . alias vſꝰ pius tacet ꝑ Jo. Etiō ꝓlatus tenetur exceſſus ſuorum ſubditorꝫ corrigere ne ſanguis eorꝫ de manibus ſuis requiratur. ⁊ iſtud eſt durum verbum ꝓ prelatis negligentibus. nec admittitur paſtoris excuſatio. ſi lupus oues comedat. ⁊ paſtor neſcit. Etei ex coiꝓo quod prelatus tacet conſentit ⁊ ex hoc ꝑmittitur ſecuritas delinquendi: quia facilitas venie: incentiuū tribuit delinquēdi. ſicut dicitur extra de officio ordi. c. irrefragabili in principio cum .g. i. hec. de re iuris ꝓuis cū g magnis. Si aūt aliquis ꝓpter taciturnitatē prelati pereat: ſimile eſt ac ſi ipſm interficiat. Vn̄ paulus ait. Mundus ſum a ſanguine oim. Non enim ſubter fugi quo minus annūciarē vobis oē cōſiliū dei. Hec verbis innuens ꝑ oppoſitū ꝙ ille reus eſſet ſanguis eorꝫ ſi ipſe eis nō annunciaſſet. Etiō cū prelatꝰ ſubditos delinquentes increpare noluerit, ꝑculdubio eos tacendo occidit ſicut habetur. xliiij. diſ. epheſis ⁊. c. ſequenti. Culpe etiam ſubditorū imputande ſunt negligentie ꝓlatorū: ſi negligentes fuerint circa correptionem eorū ꝓut notatur. lxxxvi. diſ. inferiorꝫ vſꝫ ⁊ gre. ait. Qui ei primorū mala reſpiciunt. ⁊ tñ in ſilentio linguaꝫ ꝑmūt: quaſi cōſpicis vulneribꝰ vſum medicaminis ſubtrahunt. ⁊ eo mortis auctores fiunt: quo vitus quod curare poterant noluerunt. Paſtor igitur qui tacet cōſentire videt ⁊ error cui non reſiſtitur approbatur: ſicut pꝫ. xxxiij. q. ij. admonere. Itē de regulari. c. ſide ſimo. c. iij. tm̄ de re. iuris. ꝓuis cū g. xliij diſ. ephe. Prelatus qui negligit ꝑturbare peruerſos ⁊ corrigere cū poſſit. videt eos fouere. Nec caret ſcrupulo ſocietatis occulte: qui manifeſto facinori deſinit obuiare. ſicut habetur ij. q. vij. negligere. Prelatus aūt circa corrigiles debet eſſe bñuolus. in iudicio iuſtꝰ. in aiaduerſione miſericors. ſꝫ circa incorrigibiles debet eſſe ſeuerus ꝓut dicit de cōſuetudine. c. non eſt .ꝟ. in correctionibꝰ per arch. in ſexto. Notandū tñ ꝙ circa corrigendos plus agit beniuolentia ꝙ̄ ſeueritas. plus cohertatio. ꝙ̄ cōminatio. plus caritas ꝙ̄ poteſtas. Cum nemo ſine reprehenſiōe aut ſine peccato viuat. xlv. diſ licet. i. ⁊. le. ij. ⁊. c. cuꝫ btūs. ⁊. c. ſe. ꝯſe. verſu qualiter debet. Prelatus grauiter offendit: qui ſubditum ſuum contra deum delinquentem dimittit inpunitum quia ea que in nobis committuntur. facile poſſumus dimittere. ea vero que in deo cōmittuntur: cum magna diſcretione vel diſtrictione. nec tñ ſine penitētia poſſumus relaxare. xxiij. q. iiij. Si his qui ⁊ ibi. in. g. fi. Prelatus delinquens grauius eſt puniēdus ꝙ̄ alius cōſimilia faciens. quia ſcire debet ꝓlatus ꝙ ſi delinquat. tot mortibus vel tormentis dignus eſt: quot ad ſubditos ſuos ꝑditionis exempla tranſmittit. xi. q. iij. precipue. Prelatus qui negligenter paſcit ſubditos vel populū ſibi commiſſum: non videtur deum creatorē ſuum amare. xxv. q. ic. ij in fi. Nec ſimplicitas nec aliquid aliud poſſit excuſare imperitiam prelati ſacerdotis. xxxvi. diſtin. ante omia. .§. . oportet .ꝟ. ſimplicitatis. Si prelatus neglexerit aliquid acquirere eccleſie vel domui ſue cum poſſit: hoc ſibi imputatur ⁊ de hoc tenetur ad inſtar tutoris. xij. q. iij. quicunqꝫ cum greg. Etiō oportet ipſum habere peritiam ſecularium negociorum vt eius cautela eccleſie ſeruentur indempnes: ⁊ cuiqꝫ neceſſaria ꝓ ſuo mō miniſtrētur. xxxix. di. ꝑ totū. Notādū etiā ꝙ q̄ hēt correctiōez facere nō debet de ſe ſꝫ de deo ꝯfidere ⁊ orōni inſtare. cū ſolius dei ſit hoiez corrigere ſicut eccleſiaſtici vij. euidēter ptꝫ. Cōſidera inq̄t opa dei: ꝙ nēo poſſit illū corrigere quē ille deſpexerit. Cōſidera. i. diſcerne q̄ opa ſunt ꝓpa dei ſoli vtuti eiꝰ poſſibiliaꝫ int ea iuenies iſtō ꝙ nemo poſſit corrigere ⁊c. Itē ꝓlatꝰ nō debet petere veniā a ſubditis licet modū i corripiēdo excellerit ſi tñ hoc fecerit ex auctoritate ꝓlature. ne apō eos quos optet eſſe ſubiectos: dū nimiū ſeruat hūilitas. regēdi frangatur auctoritas. Si autē ex odio modū excellerit in coꝛrigēdo: bene poteſt veniam poſtulare ex humilitate. Ideo autem magis parcitur ꝑlatis in hoc caſu ꝙ alijs qꝛ vix poteſt quis in cura rei familiaris euitare pctm̄. lxxxvi. diſt. quādo et ibi in glo. Qualiter autē pꝛelati ſe habere debeāt erga ſubditos: et ſubditi erga pꝛelatos. Greg. in paſtoꝛali declarat dicens. Aliter admonendi ſunt ſubditi aliter pꝛelati Illos ne ſubiectio cōterat: iſtos ne locus ſuperioꝛ extollat. Subditi ne minus que iubētur impleant: pꝛelati ne plus iuſto iubeāt ꝙ que compleantur. Illi vt humiliter ſubiaceant iſti vt tēperanter pꝛeſint illis dicitur. Filij obedite parentibus veſtris in dn̄o: iſtis pꝛecipitur: vt patres nolite ad iracundiam ꝓuocare filios veſtros. illi diſcant quomodo ante occulti arbiter oculos ſua interioꝛa cōponant: iſti etiam. quomodo commiſſis ſe exempla bene viuendi exterius pꝛebeant. Unde neceſſe eſt vt tāto ſe cautiꝰ a culpa cuſtodiant: ꝙto per pꝛaua que faciunt non ſoli moꝛiūtur: ſed animarū alioꝛum quos pꝛauis exemplis deſtruxerunt rei ſunt admonēdi ſunt illi ne de ſubditoꝛū erratibus iudicētur etiam ſi ſe iam de ſe ſecuros inuenerint ſic ꝙ alioꝛum curas expleant: quatinus ⁊ ſuas agere nō deſiſtant ⁊ ſibi in ꝓpꝛia ſolicitudine ferueant vt a cōmiſſoꝛum cuſtodia minime toꝛpeſcant: hinc eni cuilibet pꝛelato dicit Fili ſi ſpoponderis pꝛo amico defeciſti apud extraneū manū tuam et illaqueatus es verbis oꝛis tui et captus pꝛopꝛiis ſermonibus. Spondere nāq ꝓ amico eſt: alienā aiam in periculo ſue conuerſationis accipere. Unde et apud extraneū manus defigitur: qꝛ apud curā ſolicitudinis: que ante deerat mens ligatur verbis vero oꝛis ſui illaqueatus eſt ac ꝓpꝛijs ſermonibꝰ captus: qꝛ dum cōmiſſis ſibi cogitur bona dicere: ipm̄ pꝛius neceſſe ē que dixerit cuſtodire. Illaqueatur igit verbis oꝛis ſui dū ratione exigente conſtringit nec eius vita ad aliud ꝙ ꝗ admonet relaxatur. Unde et apud diſtrictū iudicē cogit tanta in opere exſoluere ꝙta cū conſtat alijs voce pꝛecepiſſe: vn̄ et bene mox exhoꝛtatio ſubditur. Fac igit quod dico tibi fili mi: temet ipm̄ libera qꝛ incidiſti in manus pꝛimi tui Diſcurre feſtina ſuſcita amicum tuū: ne dederis ſompnum oculis tuis: nec doꝛmitent palpebꝛe tue. Sompnum quippe oculis dare eſt: intencione ceſſante ſubditoꝛum curaꝫ oīno negligere. Palpebꝛe vero doꝛmitāt cū cogitationes noſtre ea que in ſubditis arguēda cognoſcunt pigredine depꝛimēte diſſimulant. Plene enim doꝛmire eſt cōmiſſoꝝ acta non coꝛrigere nec ſcire. Nō autem doꝛmire ſed doꝛmitare eſt: ꝗ quidem depꝛhendēda ſūt cognoſcere: ſed tū ꝓpter mentis tedium dignis ea increpationibus non emēdare. Doꝛmitando vero oculis ad pleniſſimū ſompnū ducitur qꝛ dū plerūq qui pꝛeeſt malum qđ cognoſcit non reſecat: ad hoc quādoq negligentie ſue merito ꝑuenit: vt quod a ſubditis delinquitur non agnoſcat. Dignum eſt etiam vt cuncti qui pꝛeſunt intus atq in circuitu oculos habeant et interno iudici in ſemetipſis placere ſtudeant: et exempla vite exteriꝰ pꝛebentes ea etiam que in alijs ſunt coꝛrigēda depꝛehendant. Admonendi ſunt ſubditi ne pꝛepoſitoꝛum ſuoꝝ vitā temere iudicent ſi quid foꝛtaſſe eos agere repꝛehēſibiliter vident: ne vnde recte mala redarguunt inde ꝑ elationis pulſum in ꝓfundioꝛa mergantur Admonendi ſunt ne cum pꝛepoſitoꝛum culpas conſiderat contra eos audacioꝛes fiant: ſed ſic ſi qua valde ſunt eoꝝ pꝛaua apud ſemetipſos iudicēt: vt tamē diuino timoꝛe cōſtricti ferre ſub eis iugū reuerētie vel obedientie nō recuſent. Facta autem ꝑpoſitoꝛum oꝛis gladio ferienda non ſunt etiā cum recte repꝛehendēda iudicantur. Si quando vero contra eos vel in minimis lingua labitur neceſſe eſt vt per afflictionē penitētie coꝛ ꝑmat quatinus ad ſemetipm̄ redeat: et cū pꝛepoſite poteſtati deliquerit: eius contra ſe iudiciū a quo ſibi ꝑlata eſt ꝑhoꝛreſcat. Nā cū pꝛepoſitis delinquimus eiꝰ oꝛdinationi: ꝗ eos nobis pꝛetulit obuiamus. Unn̄ moyſes cū contra ſe ⁊ aarō populū ꝯqueri cognouiſſet ait Nos enim quid ſumus: nec contra nos eſt murmur noſtrum: ſed contra dominū. Hec greg. in paſtoꝛali.

De diſciplina ſeu coꝛrectione fraterna et de modo coꝛrigēdi ⁊ de his ꝗ incitare pn̄t ad coꝛrectionē libēter recipiēdam. Cap. xxvij.

A

SI peccauerit inquit dominus in te frater tuus: vade et coꝛripe eum inter te ⁊ ipm̄ ſolum ⁊c. Coꝛrectio aūt fraterna ſcđm vol. l. vi. trac. iij. c. xvij. debet eē amicabilis admonitio et nō cum increpatione ſicut ꝑlatoꝛum: ſed debet eſſe cum benignitate ⁊ rationabili perſuaſione: vt ſeruetur moderamine ſumptū ex quattuoꝛ ſcꝫ ex ꝙtitate culpe: ex ſpe coꝛrectionis: ex ſtatu perſone: ⁊ ex zelo mouente coꝛripientem. Ex ꝙtitate autem culpe: quia aliter in leuibus pctīs aliter in grauibus debet ſe coꝛrectoꝛ hēre. Et idoe erga delinquentē ſmo eſt taliter ꝓferendus ſicut ei⁹ qui coꝛripitur expoſtulat ſalus. Ex ſpe vero coꝛrectionis qꝛ forte opoꝛtunius tēpus expectat. Ex ſtatu etiā perſone que coꝛrigēda eſt qꝛ ꝑlati ſunt cū reuerentia admonendi ⁊ idē ſentiendum eſt de aliis nobilibus et magnis ꝑſonis qꝛ aliter ad impaciētiam ꝓuocati indocibiles efficerētur. Cum veterano etiam ꝑcius agendum eſt. Propter ꝙ paulus ait. Seniorē ne increpaueris: ſʒ obſecra vt patrem. Ex zelo quoqʒ mouente coꝛripientem: ſi enim zelus ille eſt auarus iudicis vel rācoꝛis nō debet aliū coꝛripere qꝛ alium purgando ſeipſum coꝛrumperet. Qui enim ex ſola tali radice denūciaret et accuſaret fratrem de pctō habētē infamiā ſibi coniunctā peccaret moꝛtaliter exercendo odiū. Nullus enim abſolute cupit vel infert alicui malum niſi quē odit. Finis enī ſemꝑ debet eſſe: vt lucremur finē. Facta igitur delinquēti ſecreta admonitione: ſi te audierit humiliter cognoſcendo culpā et ſigna penitentie ꝓferendo et emēdam pollicēdo: lucratus eris fratrē tuū: et tunc non debet vltra procedi: vt ſalua ſit cauta fama conſciētia fratris. Si aūt te nō audierit qđ vtiqʒ cognoſcitur ex hoc ꝙ admonicionē impatienter et contemptibiliter accipit: vel quia ſigna contritionis non apparēt in eo ſed potius culpā excuſat vel mendacit negat vel pertinaciter defendit vel occaſiōes eiuſdem vel conſilium pctōꝝ non cauet vel quia poſt admonitionē pctm̄ iterat: tunc adhibe vnū tecum vel duos. Unde notandum ſm̄ Tho. in ſūma veritatis theologie: ꝙ triplex eſt coꝛrectio. ſ. amoꝛis timoꝛis et pudoris. Quē quidē oꝛdinē coꝛreptionis fraterne dn̄s docet in euangelio dicēs. Si peccauerit in te frater tuus ⁊c. vt ſupꝛa. Primo tm̄ innuit fratrē eſſe reuocādū amoꝛe: cum iubet eum ſingulariter conuenire dicens. Coꝛripe eum inter te et ipm̄ ſolum. Secundo reuocādum eſt timoꝛe cū ait. Si te non audierit adhuc tecum vnum vel duos teſtes. Tertio docet vt ſi hoc nō valuerit: ꝙ reuocet pudoꝛe. Unde ſubdit dicens: ꝙ ſi nec illos audierit dic eccleſie. Uñ ſm̄ auguſtinū in regula canonicoꝝ añq̄ aliis demōſtret per quos conuincēdus eſt ſi negauerit prius prepoſito debet oſtendi non vt iudici: ſed vt patri vt ⁊ ipſe fratrem ſecrete moneat: quatinus culpa que adhuc latens eſt ſi forte ſecretius coꝛrigi potuerit non oībus innoteſcat. Et tūc ſi coꝛrigitur ſiſtēdū eſt. Si vero coꝛam ꝑlato re⁹ neget culpam ſuam: debet admonitio pꝛelati eſſe cum paterna auctoꝛitate vt. ſ. per ꝑceptū vel etiam per cenſurā eccleſiaſticam cōpellat eum veritatē dicere in priuato et tunc adhibeat ei cautelā et medelā. ⁊ hoc dico niſi forte ꝓbabiliter timeretur ꝙ potius adderet culpā inobedientie ſuper pꝛioꝛē culpam quā ipſe fateretur. Tunc enī credo eſſe diſſimulādū: hoc tn̄ nō eſt de facili de aliquo pꝛeſumēdum: niſi alias in hmōi malicia ſit depꝛehenſus. Cum aūt neutrā admonitionē harum audierit. ſ. nec fraternā nec paternā: faciēdū eſt quod ſubditur. Adhibe adhuc tecū vnum vel duos ⁊c. Reuelandum eſt quippe peccatū occultum vni vel duob⁹ qui illud neſciūt qꝛ ſi ſcirēt vitiū pluribus notum publice deberet coꝛrigi. Nec tn̄ hec eſt pꝛoditio criminis: qꝛ ipſi debent eſſe tales qui poſſint pꝛodeſſe et nō obeſſe. Et ſi fieri poteſt debet re⁹ induci: vt coram illis fateatur pctm̄ ſuum. Quō ſi fecerit debēt illi adhibiti caritatiue eū admonere de coꝛrectione. Et ſi coꝛā iſtis pl⁹ verecundatur q̄ coꝛā vno et audierit eos. i. ſe coꝛrexerit: ibi ſiſtendū eſt nec debet pꝛocedi ad iudiciū. Si vero in crimine pertinacit perſiſtit: tunc in iudicio cōuincendus eſt per eos coꝛā quibus culpā ſponte confeſſus eſt. Si vero nō pōt induci vt coꝛam eis aliquid confiteatur tunc oēs iſti qui pꝛedicti ſunt. ſ. qui pꝛimo ſciuit et pꝛelatus et teſtes adducti diligenter ſtudere debent ſi poſſint eum compꝛehendere in iteratione hmōi pcti: vt eum tunc coꝛā iudice conuincant. Nec tn̄ ꝓpter hoc danda eſt occaſio ei vel opoꝛtunitas peccatū iterandi: qꝛ non ſunt facienda mala vt veniant bona: ſed maioꝛi diligentia obſeruādus eſt: q̄ ſi nō eſſet ſuſpectus. Et nec ſua cōfeſſione nec iterati actus depꝛehenſione pōt pluribus conſtare de crimine: non debet i iudicio accuſari qꝛ non habet teſtimoniū niſi vnius quod non ſufficit. imo accuſans eſſet puniendus. Sed oꝛandū eſt ꝓ eo: ⁊ pꝛelatus debet ei ſubtrahere oēm opoꝛtunitatem peccandi: et debet eum ſub diligenti cuſtodia ſeruare donec ſub honeſtate ꝯuerſationis ꝓbet ſe vitā in melius cōmutaſſe. Quō ſi non audierit eos et ſupple ipſi ita ſciant: ꝙ poſſint teſtificari et ꝓbare crimen dic eccleſie. i. hiis q̄ eccleſie pꝛeſunt. i. ꝑlato vt iudici. Si eccleſiā nō audierit. i. ad pꝛelati publicam per penas coꝛrectionē pctm̄ non omiſerit: ſit tibi ſicut ethnicus et publican⁹. i. excōicari debet ⁊ ſic deuitari. Hanc pꝛedictus oꝛdo fraterne coꝛreptionis intelligitur tm̄ de criminalibus ſm̄ Tho. in ſumma ſupꝛius allegata. Et ſm̄ ipʒ

Tho. fraterne correptionis ordinem nō oportz seruari nisi in criminalibus et magnis peccatis qꝫ leuia nō derogant fame. Unde et religiosi quotidie in capitulis suis se mutuo proclamāt pmisso ordine non obseruato. Si tū aliqua essent talia de qbus frater infamaret contra pceptū dñi ageret: q per hūc modū peccatū fratris publicaret. Quilibet ergo alium accusans caueat diligenter ne hoc faciat ad defamādū: sed ad corrigendū qm siquis ex deliberatiōe contrariū faceret: mortaliter peccaret. Unde notādū q quedā sunt occulta pctā: q sunt in nocumentū proximoꝝ vel corpale vel spūale puta si aliqs occulte tractet quō ciuitas tradat hostibus: vel si hereticus priuatim hoīes a fide auertat qꝫ licet occulte peccet: qꝫ tū nō solū in te: sed in alios peccant. debes statī ad denūciatiōnē pcedere: vt hmōi nocumentū impediat nisi forte aliqs firmiter estimaret q statī ad admonitionē secretā factā posset hmōi mala impedire. Quedā vero sunt peccata que sunt in solū malū agētis vel peccātis et cuius in quē peccat vel qꝫ leditur ab eo vel saltē ex sola notitia: et tūc ad hoc solū tendendū est: vt fratri peccāti subueniat atq sic emēdet q̄tū ad cōsciētiā vt fama eius si pōt seruet. Quia multi pre timore infamie a pctō retrahūtur. vnde qñ se infamatos vidēt irreuerenter peccant. ideo Iero. monet dicēs. Corripiendus est seorsum frater vel si semel pudore aut verecūdiā amiserit pmaneat in pctō. Iterū cōseruari debet fama fratris: qꝫ vno infamato alij infamantur. Tum etiā qꝫ ex pctō vnius publicato: alij puocant ad peccādū. Sed qꝫ cōsciētia pferenda est fame. voluit dñs vt saltem cū dispēdio fame fratris cōsciētiā p publicā denūciationē a peccato liberaret. vnde patet de necessitate pcepti esse: q secreta admonitio debet semel vel pluries fieri q̄ diu spes pbabiliter habet de correctiōe p hoc. Cū autē pbabiliter cognoscimus q secreta admonitio nō valet pcedendū est vlterius q̄diu peccatū sit occultū ad testiū inductionē nisi forte pbabiliter estimaret q hoc ad emēdationē fratris nō pficeret: sed exinde deterior fieret q̄ pter hoc esset totaliter a correctiōe cessandū. Isti aūt testes sunt adduci ppter tria. Primo ad ostendendū q hoc sit pctm̄ de quo frater arguit. Secūdo ad cōuincendū eū de actu si actus iteraret. vt ait Aug. in regula supius allegata. Tertio ad testificandū q frater admonēs fecit qd in se fuit. vt dicit Crisosto. Si igitur premissis nō corrigit vel si culpā negauerit: tūc in publico testes adhibeant et cōuictus denuncietur iudicet. Si aūt platus pciperet aliquid contra hūc ordinē correctionis: nō esset ei obediendū: qꝫ oportet obedire deo magis q̄ hoībus. Unde qñ platus pcipit sibi dicat q̄ qs sciuerit ad corrigendū: intelligendū est illud preceptum sane saluo scz ordine correctionis fraterne: siue pceptū sit cōiter ad oēs siue ad aliquem specialiter. Et ideo si platus pciperet manifestari sibi aliquid oīo occultū: nō esset ei obediendū in hoc et ipse pcipiendo peccaret: qꝫ platus nō est iudex occultoꝝ sed solus deus: vnde non habet potestatē pcipiendi aliquid sup occultis: nisi inquantum p aliqua iudicia manifestantur. puta p infamiā vel aliq̄s suspitiones. In quibus casibus pōt platus pcipere eodem modo sicut iudex secularis vel ecclesiasticus. Potest etiā exigere iuramentū de veritate dicenda. Hec tho. in sententia pallegata. Quid aūt sit disciplina. Cassianus declarat dicēs. Disciplina est morū ordinata correctio. et maiorum pcedentiū patrū regularis obseruatio. Hinc Hugo de scto victore ait. Disciplina est cōuersatio bona et honesta cui parum nō est malū facere. sed studet in his que bene agit p cuncta irrephensibilis apparere. Disciplina enī Bernar. in epistolis ceruices subiugat. deponit supcilia cōponit vultū. ligat oculos. cachinnos cohibet. moderatur linguā. gulā frenat. irā sedat. format incessum. Ad disciplinā tuendā. apostolus nos hortatur dicēs. In disciplina pseuerate. Et psalmista. Apphendite disciplinā. &c. ad correctionem autē sepius [illegible] eam q̄ [illegible] recipiendā facere et requires scriptura hortatur nos dicēs. Educate filios vestros in disciplina et correctiōe dñi. Item ad thessalo. quarto. Rogamus vos fratres corripite inquietos. Itē Ecclesiastici. xxx. Tunde latera eius dū infans est: ne forte indurescat: et nō credat tibi. Idem vij. ca. Filij tibi sunt: erudi illos et curua illos a pueritia eoꝝ. Et paulus galath. vj. Si preoccupatus fuerit homo in aliquo delicto vos qui spirituales estis instruite hmōi in spiritu lenitatis. Et ideo sicut puerbioꝝ. xxiij. dicit. Noli subtrahere a puero disciplinā. Nam qui parcit virge odit filium: qui autem diligit instanter erudit. Et puer qui dimittitur voluntati sue cōfundet matrē suam. Et ideo cōfusio patris est de filio indisciplinato. Qui igitur diligit filiū: assiduat ei flagella. vt letetur in nouissimo. Quapropter melius est a sapiente corripi: q̄ stultoꝝ adulatiōe decipi. Et meliora sunt vulnera diligentis q̄ fraudulenta odientis oscula. Multi qui corripi ho minē gratiā inueniet postea apud eum magis q̄ qui per lingue blādimenta decipit. [illegible] Virga atq; correctio tribuit sapiētiā. Quis enim nos potest amplius amare q̄ deus: et tñ nos non solū docet suauiter verū etiā salubriter terrere nō cessat. Melius est ergo cum seueritate diligere: q̄ cū lenitate decipere. Et notādū q̄ correctio debet procedere ex amore sicut Apoca. iij. dicit. Ego quos amo: arguo et castigo. vnde et paulus ait. Nolite quasi inimicū existimare illum: sed corripite vt fratrem. De incēdio enim amoris egredi debz virga correctiōis. Sed sunt aliqui qui illos volunt maxime corrigere quos vident nō amare quorū correctio ab his quibus adhibet nō reputatur correctio: sed hostilis persecutio vel cōuiciatio. Correctio autē fieri debet cum cōpassione. q2 fm Grego. nequaq̄ iacentē erigit/ nisi qui status sui rectitudinē p cōpassionem deflectit. vnde Aug. Duo noīa sunt: homo et peccator. q2 peccator est: corripe q2 homo est: miserere. hinc et Psal. ait. Corripiet me iustus in misericordia et increpabit me. Et notandū q̄ iusticie iunctē est mīa. iusticia vero sine mīa: cecus furor est: zelus absq; misericordia: est velut cecus sagittarius. qui nitēdens occidere feram: occidit hoīem. Ideo necesse est eū qui alios habet corrigere: ppriā iugiter meditari infirmitatē: vt in seipso discat quid alij portare possunt. Intelligi igitur que sint primi sui ex seipso. vnde paulus ait. Cōsiderans teipsum: ne et tu tempteris. hinc etiā Grego. dicit. Ipse potētissimus idcirco principem apostolorum permisit cadere: vt in culpa sua disceret qualiter alijs misereri deberet. Nā qui nō didicit disciplinā pati: nescit ea in alios exercere. vnde quidā religiosi habentes abbatē rectorē crudelissimū inexpertū disciplinē quā in alios volebat exercere coegerunt eū sedere per mēsem iter fratres. et gerere se tanq̄ simplicē fratrē: quem quotidie proclamātes. et egregie verberātes. tandē restituerunt eum sedi sue dicētes. Ecce per mensem fuisti in scolis discipline: et nō solū audisti: sed etiā sensisti discipline doctrinā. Non est mirū si nesciebas: quod nō didiceras. Sis memor eorū que didicisti: alioquin tibi commemorationē faciemus corā. Iste vero abbas similis fuit nōnullis qui alios quidē volūt corrigere: se tamē nolētes corrigi. quorū moribus est: noli me tangere. adeo soli deo est curabilis eorū q̄ omnē tactū fugiat hūanū. Qualis autē debeat esse zelus ostēdit Bernar. dicens. zelū tuū inflāmet caritas informet scientia. firmet constātia. sit feruidus sit [illegible] sit circūspectus. Qui enim indiscretū habet zelum: similes sunt illis qui reficiūt veteres patellas. q̄ foramē vnū volētes obstruere: vno ictu mallei multa foramina faciūt. vel saltez illud augent. vel patellā oīno confringunt. Qui correctionē hoīm facile desperāt. ad male sentiendū de alijs faciles: ad bene sentiendū difficiles. Qui [illegible] cordib' suis prefecerūt: qui mala fratrum tam facile permittit intrare bona aut vix vel raro. Opinionem malā de aliquo semel cōceptā: vix aut raro deponunt. Contra muscas vel pulices in gladio magno pugnare volūt. similes cuidam homini qui dū paruā muscā quā videbat super caput alterius volitantē securi tēptaret percutere: excerebrauit eum. Multotiens dū tales lingua peccatorū intēdūt cedere fugit securis manū eorum. ferrūq; lapsū de manubrio cecidit primū. vnde glosa sup Deutero. xix. Simpliciter lignum succidim' cū delinquentiū vicia pia intentione resecam'. Securis manū fugit cum increpatio in asperitatem sese protrahit. Ferrū de manubrio prosilit: cū de correctiōe sermo durior exit. Tales delatores pro medicina venenū ppinant. Tales spiritualiter multos corruere faciunt. Timendū est ne zelū aliquādo inanis gloria concitet: prout cuidā accidit, qui vt iustus videri appareret: propriū filiū pro leui delicto decollauit. Peccator insanissimus: q̄ morte filij sui vanā laudem iusticie cōparauit. Zelus indiscretus procedere solet ex inexperientia disciplīe in seipso: et ex ignorātia ppie infirmitatis et aliene: et ex amore inanis glorie. Talibus nō est danda potestas: esset enim vt gladius in manibus furibūdi. Ipsi ad istar demonū quocūq; introeūt: incendium post se dimittunt. Ipsi zelum habēt: sed nō secūdū scientiā. et ideo se nō medicos exhibēt sed hostes. Quantum in eis est iudicium dei euacuant: dum omnia hic iudicare volunt. Ipsi officium demonum. quod est torquere diligenter facerent si potestatem haberent. In ore eorum personant hec voces diabolice crucifigatur/ confundatur/ deponatur/ eijciatur/ vix aut raro ab ore eorum auditur: corrigat'. Ipsi solum vrere norunt et secare. omni egritudini ignem et ferrū adhibere volunt. ignorantes q̄ omnium medicamētorū saluberrimum est sapientia. hinc Sapiētie. xvi. scriptum est. Nec herba nec malagma: sed sermo tuus domine sanauit eos. qui sanat omnia. Quapropter hij qui discretum zelū habent:

medicos corporum imitantur morbos ſpirituales perſequentes ſalutem vero egrotorum querentes. Non iraſcuntur medici corporum patientibus imo conſolantur eos et ad tollendum horrorem medicine prius degustant. Nec puniunt qui habent zelum diſcretum homines ſecundum merita: hoc vltro derelinquunt, ſufficit vt faciant eos penitere. Puniunt vt emendent: vt qui peccauerit humiliter miſericordie totaliter ſe tradant. Tales officium tortoris diabolo et angelis eius relinquunt. Malos ſic ſecant putrida: vt ſana illeſa relinquant. Sic herbas peſtiferas euellunt. vt ſalutares non ledant ſic zizania extirpant: vt tritico non inferant leſionem. Peccatores vt ait dionyſius tanquam ceci ducendi ſunt manu. vnde Tullius. Undique fulciendi ſunt qui ruunt erigendi ſunt qui ceciderunt et ſanandi ſunt qui vulnerati: non nouo vulnere transfigendi. Et notandum quod cum parcere et punire ſint contraria et contrariorum eadem ſit diſciplina: qui neſcit parcere: neſcit punire. Preterea ſicut zelus indiſcretus reprehenſibilis eſt: ita et remiſſio eſt reprehenſibilis. vnde Bernardus. Non iraſci vbi iraſcendum eſt. nolle emendare peccatum eſt. Plus vero iraſci quam iraſcendum eſt peccatum peccato addere eſt. Remiſſio eſt defectus buccine in ſpeculatore. vnde dominus per ezechielem ait. Si ſpeculator viderit gladium venientem et non inſonuerit buccina: et populus non cuſtodierit ſe: veneritque gladius et tulerit de his animam: ille quidem in iniquitate ſua captus eſt: ſanguinem autem eius de manu tua requiram. Sunt autem nonnulli qui remiſſionem miſericordiam reputant. cum tamen potius ſit crudelitas. vnde et hely qui et filios ſuos remiſſe arguebat dicens. Quare facitis huiuſmodi res quas ego audio: ideo terribilem contra ſe audiuit domini ſententiam comminantis. Suſcitabo aduerſus hely omnia que locutus ſum ſuper domum eius eo quod nouerat indigne agere filios ſuos et non corripuit eos. Unde et in labiis quorundam verbum dei quod deberet eſſe ſpiritus et vita mors eſt propter defectum zeli quia verbum dei ita frigide annunciant aliqui: quod auditores eorum inde potius frigeſcunt quam accendantur.

¶ De pace et eius commendatione necnon et qualiter pax fraterna deperdita valeat recuperari et recuperata firmiter cuſtodiri. Cap. xxviii.

Dicto dictum eſt in precedenti capitulo quomodo fraterna correctio debeat fieri reſtat videre qualiter fraternam pacem valeamus adinuicem cuſtodire. Sed prius audiamus de eiuſdem pacis commendatione quatinus famam bonitatis eius audita: ſtudeamus eam nobis acquirere: adeptamque firmiter cuſtodire. Audiamus igitur qualiter Aug. eam commendet dicens. O pax tale bonum es in rebus creatis tam mirificum: tam glorioſum: quod nihil dulcius ſolet audiri nil delectabilius concupiſci nil vtilius poſſideri. Corpus enim humanum nunquam viuificat membra niſi fuerint vnita. Sic ſpiritus ſanctus nunquam viuificat nos: niſi pace vniti fuerimus. Tanta eſt enim virtus pacis quod in eius dignitate apoſtolus ſuas omnes ſcribebat epiſtolas dicens. Pax vobis et gratia a domino deo noſtro. Hanc autem ſalutandi formam nobis primitus chriſtus donauit dicens. Pax vobis. Hanc in teſtamento chriſtus apoſtolis dereliquit tanquam ſummum bonum: et ſine quo vel quanullus viuere debet. Nam pacem omnis et opus non habet chriſtianus dici non debet. O pax ſine te regna non valent nunquam ſine te ieiunia orationes. elemoſine. ceteraque bona nobis prodeſſe poſſunt. Igitur quicunque hec legis habeto pacem in cunctis. nam ſi proximo vel fratri iraſceris. ſi cum pdis tibi contradicis in oratione dominica. Clamas enim dimitte nobis debita noſtra, ſicut et nos di. de. noſtris. Si ergo pacem non diligis. ſed proximum tuum odis: quo iure. quo pacto. qua fronte tibi petis dimitti: qui proximo rancorem non dimittis habeto ergo pacem cum omnibus omnium tamen vicia odiens. O quam bonum. o quam iocundum o quam diuinum eſt habitare fratres in vnum vt vnum ſit cor. vna voluntas. vna omnium anima: et forma viuendi. Nam diabolus non poteſt intrare domum dei mentem in qua pax dominatur. Sciſcire debes o homo. quod quedam ſunt bona que non ſunt iocunda. quedam iocunda que non ſunt bona verbi gratia. Bona ſunt ieiunia vigilie. carnis maccerationes et ſimilia. Hec enim bona ſunt: ſed non iocunda. quia caro in his non iocundatur. ſed leditur. Iocunda ſunt quippe ebrietates. commeſſationes et ſimilia: ſed non ſunt bona. hec agentes letantur cum male fecerint et exultant in rebus peſſimis. Vix o homo poteris inuenire in preſenti vnum: quod bonum ſit et iocundum. Capis tamen illud vnum inuenire. Require pacem: et amplectere eam. Hec enim ſola virtus que bonum habet et iocundum. O pax tu in ſeculo extollis ignoras inſtare. beatus qui te habet: maledictus qui te odit et qui te frangit et impedit inter homines quoniam antichriſti eſt et filius perditionis. O pax qui te habet teneat. qui te nō habet ꝑquirat: qui te perdidit requirat: ſi filius eſſe ꝓponit. Hec Auguſtinus ad fratres ſuos in heremo. Ecce iam audiuimus famā huius virtutis: iam amore ipſius accenſi: ꝑquiramus quibus modis valeamus eā obtinere. Unde notabiliter quidam venerabilē magiſtrū Adam carthuſienſem: ꝙ vij. ſunt modi qbus pax fraterna valeat cuſtodiri. quorum primus eſt: vt nichil mali de proximo ſuo per maliciā in eius abſentia ſemines. Hoc quippe per peſte detractionis non parum ad deſolationē huius peſtis in prima parte huius libri capitulis. xxiiij. et xxxv. memini me dixiſſe: ideo videamus iā quis ſit ſecūdus modus pacem fraternā ſeruādi. Secūdus modus eſt vt ſemꝑ et vbiqꝫ quotiē fas et decens fuerit: propriā diſcas in omnibus voluntatē frangere: eamqꝫ voluntati alterius vel aliene prout licere noueris et expedire libenter inclinare. Nam vbi diſſenſio et cōtentio eſt. pax nullatenus adeſſe poteſt. Hanc itaqꝫ geminā peſtem videlicet diſſenſionis et contentionis nunqꝫ plene declinare valebis niſi tuam quādoqꝫ frangi voluntatē et caſſari ſententiā etiā cum bona eſt ſi ratio ita aliquādo exigit permittas. Nā et dñs noſter prius quidem a tributo ſe liberum ꝓbauit et deinde vt ſcandalū vitaret dari precepit. Videmus multos qui in omī ſemper negocio et verbo in oī actu ⁊ loco ſuperiores eſſe conant. qui niſi apō ſe tumidi ſublimia de ſe ſentirēt. hec nequaꝗ affectarēt. cū fraternā pacem ſic tenere nō queant. Quid enim aliud ſunt fratres in domo: niſi lapides i chriſti edificio. Et quomodo lapis lapidi coheceret: niſi vnuſquiſqꝫ apte cō planatus eſſet. Nonne in tabernaculo dñi ſingule tabule ꝑ incaſtraturas ſibi erant adinuicē coniuncte. Quod quid eſt aliud niſi qꝫ viri ſancti qui cōditoris ſui domus et manſio ſunt: quod ſuū eſt a ſe abſcidunt vel volūtatem ꝓpriam poſtponētes confratres ſuos ad ſe et in ſe admittere poſſint. Hoc eſt ꝙ admonet paulus dicēs. Unuſquiſqꝫ proximo ſuo placeat in bonū ad edificationē. hoc autē ipſe facere nō valet qui obſtinationis adamantina obſtinatus ꝓpriam ſemꝑ adimplere voluntatē querit. Unde ⁊ paulus antea premiſerat dicens. Nemo quod ſuū eſt querat: ſed quod alterius. Tercius eſt vt ſepiſſime ſumus experti plenam eē ꝯ pacē inter quos cōmoratur tenere contineri pōt: qui in voluntate diuina animis interne ⁊ inuicē que ad ſcripti nent nimis importunus ⁊ improbus eſt. Unde cum diſcipulos paulus hortaret. vt ſe ab aliorū leſione conſeruarent et diceret ſine offenſione eſtote iudeis et gentibus et omni eccleſie dei et ſeipſum eis in exemplū ꝓponeret dicens: ſicut ego per omnia omībus placeo. cōfeſtim adiūxit. Non querens qd mihi vtile eſt: ſed quod multis. Hic tamē bono ꝓ precedētium expreſſit. Nam vnde et ꝙ non per aliqua ſed per omnia: et non aliquibus ſꝫ omnibus placet niſi quia multorū vtilitati ꝓpriā poſtponitur. Qui vt nobis oſtenderet que eius fuerit intentio: ꝙ ſic placere ſtudebat omnibus et querere quod erat vtile multis addidit: vt ſalui fiant. Operatio quidem ſancta intentio recta: in qua quidē operatione omnibus placet: et multorum vtilitatem querit in hac. ſ ſitit. Aptus ergo modus et admodum bonꝰ quo pacem fraternam et adquiras et adquiſitā in te gratia teneas: ſtatuiſ rationabiliter ꝓ eadē pace voluntatē. ꝓ tēpore ⁊ loco poſtponas. Modus autē tertius quo pacē fraternam tenere debes: eſt vt deuotū fratri tuo obſequiū impēdas aſſiſtēs ei pro poſſe ꝓut tibi licet: in quib9 tuo auxilio indiguerit. vñ paulus ait. Per caritatē ſpūs: ſeruite inuicē. Petrus etiā apoſtolorū princeps. diſcipulos ad fraternū obſequiū inuitans dicit. Unuſquiſqꝫ ſicut accepit gratiā in alterutrū illā adminiſtrātes: ſicut boni diſpēſatores multiformis gratie dei. Modus enī quartus in quo pacis fraterne acquiſitio ⁊ cuſtodia conſiſtit. eſt dulcedo verbi. ſ. ſuauis locutio in ore tuo. Nam vt ſcriptura dicit. verbū bonū ſuꝑ datū optimū. Propter qd ꝑme oī ſollicitudine os tuū cuſtodi vt nūqꝫ de ore tuo aliqd cōtingat audiri vñ iuſte aliquis poſſit offēdi. Scio hūc eſſe ꝑ optimū modū: quo fraterna pax ē cū nō habet. acqrat. ⁊ cū acquiſita fuerit cuſtodiat. verax nāqꝫ dicit ſcriptura: ſed ⁊ frequēs nr̄a hoc habet experiētia. ꝙ verbū dulce multiplicat amicos ⁊ mitigat inimicos. Quod audis inimicos ꝑ verbū dulce mitigari: reformatio eſt pacis amiſſe. Quod vo audis amicos multiplicari: nō tm̄ cuſtodia ſed et augmentū eſt eiuſdē pacis iam reformate. Quintꝰ eſt cū verbo ſuaui et dulci. hilaritatē ſanctā ſemꝑ circūferas in vultu. iā quintum habes modū quo pacis fraterne i te cōcordiā illeſam cuſtodire debeas. Nā hilarē datorē diligit deus. Sed et hō qḋ in facie iudicat: eſt aliqñ minus ab alio recipit: niſi aſſit hilaritas in facie dona tribuētis: parum aut nullo modo accipiat illud cor accipiētis. Sextus autē modus quo pax fraterna cu=

ſoluitur cum habet et recuperat̃ cū amittit̃ eſt diſſimulatio iniurie tibi illate. vt eam ex toto in q̃ntum potes obliuiſci coneris. Septimus vero modus. eſt cognitio culpe tue i ꝓximum tuū a te cōmiſſe: vt cum oī humilitate pro eius venia fratri tuo ſupplicare ⁊ te ſubmittere nō dedigneris. vnde beat⁹ Aug. Saluberrimū vtriq; tam ꝓuocāti tam ꝓuocato cōſiliū dedit: vt ſiquis videlicet cōuicio vel maledicto vl verbis eius vtar̃ aliquē leſerit meminerit ſatiſfactione q̃totius quod fecit curare: et ille q̄ leſus eſt. ſine diſceptatiōe dimittere. Sed lōge aliter multos hodie agere videmus: qui cū aliquid in eos tenuiter delinquit̃: tanto taliq; mox iracūdie flatu turgeſcunt q̄d etiā vſq; ad notabilē vultus mutationem et horribilem lingue amaritudinē cōmoti ſunt: vt vix aliqua modo ſedari vix ad ſerenitatē priſtinā ſe reuocari ꝑmittant. Nam in corde non poſſunt aliquam habere quietē non in vultu preferre hilaritatem nō puritatē in oratione non ſtudiū in lectiōe nichil ore ꝓferre quod nō amaritudinis ſit nichil deniq; in aliquo motu oſtēdere: q̄d manſuetudinis ſit. Igneſcunt oculi: pallor vultum obducit torquent̃ labia / nares cōtrahūtur / rugis implet̃ frons / eriguntur ſupcilia / crebra ab intimis ⁊ lōga emittūtur ſuſpiria triſte multiloquiū intra mētis forum cū clamore ſilenti et ſilentio clamoſo celebrat̃ ſupillata iniuria anxia querela habet̃ ꝓpria inocentia manifeſtatur alteri⁹ p̄ſumptio ⁊ iniuria in ius vocatur litigatur cū abſentes multimode intēdunt̃ mine hac quidē peſte letali tādiu iſtenus afficerēt̃: ſi ſe eius pedib⁹ ꝓuoluendo qui ipm ꝓuocauit humiliter tam verbo q̄ corporis ſui motu ad pacē eum reuocare conaretur: vt inde proferrēt medicamēta vnde facta erant vulnera. En cur dixi non poſſe quēq̄ illeſam in ſe et integrā pacē fraternam diu ꝯſeruare: niſi ⁊ illatas aſſueſcat iniurias diſſimulare et exſurgētes interne querimonie ſtrepitus ſeu ſonos intra ſe ad quietum mētis ſilentiū reſtringere. Videtis iam ni fallor et valde neceſſariū eſſe cognoſcitis vnicuiq; integrā in ſe diu volenti pacē cuſtodire fraternā: vt ⁊ cum ꝓuocat̃ illatā inq̃tū pōt equo animo iniuriā diſſimulet ⁊ cū prouocat ſine cūctatione aliqua cum oī humilitate et manſuetudīe ad petendā ab eo veniā quē ꝓuocauit ſe inclinet. Hucuſq; de quinq; modis pacem fraternā ſeruādi tractatū eſt. Sed iam audiam⁹ qualiter p̄lati erga ſubditos et ſubditi erga prelatos ſcd̄m p̄dictū magiſtrum Adam cartuſienſē pacē ſeruare debeant ait enī. Pacē erga ſubiectū tuū tenes ſi pi⁹ ꝓ poſſe in his que ad deū ꝑtinēt: et cōpatiens es: et diſcretus. Debes tu qui p̄es ſubiecto cōpaſſionē: vt oī ipſius medullit⁹ et corporali aſſis neceſſitati et ſpirituali: vbi q; corpori ſuo neceſſaria ſunt prout poteris prouidens: hic aſſit in occultis et ſuis tēptatiōibus occurrens. Debes et et diſcretionē: q̄ ad iuſſiones maximeq; ꝓhibitiones tuas ꝑtinet vt in vtriſq; ita moderatus ſis ⁊ tēpatus quatinus nimis dura nō ſint p̄cepta tua vel ꝓhibita: vt nimis difficile non ſit ſubiectis tuis et illa explere: et iſta deuitare. Hec te ſollicite exercere pacē te cum ſubiectis tuis tenere eſt. Quod ſi ſubiect⁹ es: magna tibi ac preualida incūbit ſollicitudo vigilare vt pacem erga tuos teneas prelatos quibus ſi reſiſtis: dei vt ait apoſtol⁹ ordinationi reſiſtis. ac proinde vt idem cōcludit tibi dāpnationē acquiris. Salubris proinde eiuſdē exhortatio: hūc habes modū. Rogo vt obſeruetis eos q̄ preſunt vobis et cōmonent vos vt habeatis eos abūdantia in caritate. Et ꝓpter opus eorū: pacem habete cum illis. In his autē duob⁹ illa ꝯſiſtit pax quā erga illos habere debes ī humili ſcꝫ reuerētia et prompta obediētia: quatin⁹ ⁊ humilē eis reuerētiā impendas: et prōpte eis obedias. Hec venerabilis prefat⁹ Adā cartuſienſis. Nunc igit̃ frater hinc ſi deſideras te filiū dei vocari et eſſe: eſto in pace et amato pacē q2 in pace factus eſt locus dei atq; ſcd̄m dn̄i ſaluatoris ſententiā bti pacifici quoniā filij dei vocabunt̃. Ad vnā quippe requiē tēdimus: nec tamē ad illā ꝑueniem⁹ niſi in pace ambulem⁹. In pace itaq; in idipſum ad pacē tēdamus et idipm: vt ſit nobis pariter et in itinere ſecuritas: et in ꝑuētione felicitas: preſtāte dn̄o noſtro ieſu xp̄o qui honor et gloria in ſecula ſeculoꝝ. Amen.

Explicit ſexta pars hui⁹ libri. Incipit ſeptima pars eiuſdem.

Pars ſeptima

¶ De abſtinentia

Quia ſicut dicit Grego. papa dicta mẽtem audiẽtiũ nõnũꝗ̃ magis edificãt exẽpla ſctõꝝ ꝗ̃ verba doctoꝝ. ideo pro lectoris edificatione ꝓpoſui huic opuſculo ſcd̃m ordinẽ alphabeti nõnullarũ collationũ ſubiungere exẽpla atq interdum quaſdã adiũgere auctoritates quas forte in dicto opuſculo aut nõ ſcripſi: aut certe nõ memini me ſcripſiſſe. Rogo autẽ ꝗ hunc librũ legerit. vt dignetur pro cõpilatore ad deum preces fundere vt ex ſua mia ei deus miſereatur amẽ. Rogoq lectorẽ ꝙ me participẽ concedat ſuorũ eſſe bonorũ largiens ſibi in quãtũ diuine placuerit voluntati ipſum viciſſim fore participẽ meorũ ſi qua deo dante fuerit meritoꝝ ſeu bonoꝝ. Amẽ.

¶ De abſtinentia

Refert magiſter Odo de ſeritone ꝙ cũ quidã monacho viderentur cibaria ſua dura et aſpera et ideo cum murmuratiõe comederet quotidie: apparuit ei quadã nocte in ſe matrei dicens. Buccellas quas deinceps comedes: intinge in vulneribus filij mei: et dulceſcent tibi. Quod cũ feciſſet vt ſibi videbatur: oĩa que ſumebat fuerũt ſibi melle dulciora. Ad hoc cõcordat illud Job. vj. capitulo. Que prius nolebat tangere aĩa mea: nunc pre anguſtia cibi mei ſunt id eſt pre recordatiõe dñice paſſionis. Item Odo refert ꝙ quidã monachus ciſterſienſis ordinis nõ valẽs aſperitatẽ ordinis ſuſtinere: receſſit ab ordine. Cui xp̃s factus obuius ait. Cur receſſiſti? Ait ille. Propter aſperitatẽ ciboꝝ: et chriſtus. accipe panẽ quẽ tibi porrigo. Qui guſtare volens et non valẽs: ait. Nõ poſſum qz inſipidus et durus eſt. Accipiẽs ergo panẽ xp̃s intinxit eũ i vino vulnerũ ſuorũ: et factus eſt monacho dulciſſimus. Et ſic ad monaſteriũ ſuũ reuerſus: ordinẽ et oĩa ſibi deinceps appoſita: cum omni dulcedine et deuotiõe ſuſcepit. hinc Petri quarto capi. ſcriptũ eſt. Xp̃o in carne paſſo et vos eadẽ cogitatiõe armamini. vnde et Grego. ait. Si paſſio dñi ad memoriã reuocetur: nichil adeo durum quod nõ equo aĩo tolleretur. Legitur i vita ſcti cuthberti ꝙ cũ ipſe quodã die cũ diſcipulis ſuis iret per loca deſerta in quibus nichil qd̃ comederent inueniri poſſet et prandendi trãſiſſet hora ceperũt diſcipuli pre fame murmurare. Quod aduertens ſctus: ait. Patiẽtes eſtote: deus prouidebit ſeruis ſuis qd̃ fuerit neceſſe. Et cũ parũ trãſiſſet: ecce aquila ſup ripam vicini fluminis ſedẽs: tenuit in vnguibus magnũ piſcẽ. Aitq ſanctus cuidã de ſuis vadens affer nobis piſcẽ a deo prouiſum. Nũcq abundanter ſeruitus ait. Non recte feciſti: non reſpiciens miniſterium tuum. Dignus eſt enim operarius cibo ſuo. Et diuidẽs eum in duo miſit aquile medietatem aliam retinẽs ſibi et ſuis ꝗ̃ ſufficiebat eis abũdantẽ. vnde Pſalmiſta ait. Inquirẽtes dñm: non minuentur omni bono et timẽtibus deũ nichil deeſt his qui diligunt eum. Sic coruus paſcebat heliam vt patet regũ. xvij. ca. Legitur in vitis patrũ ꝙ quidã temptatus de luxuria adiit quendã ſenẽ dicens ei ſtatũ ſuũ. Cui ſenex ait. Ego nũꝗ̃ ſup hoc temptatus fui. Cui ille. Pater hoc michi videtur eſſe ſupra naturam. Cui ſenex. Poſtꝗ̃ factus ſum monachus: nõ ſum ſatiatus pane neq aqua neq ſompno. hec igitur ita me cruciãt quotidie ꝙ nũꝗ̃ ſollicitor a fornicatione. vnde apoſtolus ait. Nolite inebriari vino in quo eſt luxuria. Nam ſecundũ Iero. venter vino eſtuãs: cito ſpumat in luxuriã. Refert Grego. i libro. dialog primo. quod cũ quadã die ſctus honoratus infãtulus ſederet in menſa patris ſui cum aliis et a carnibus religionis gratia nõ ſine deriſionibus patris ſui et cõuiuarũ abſtineret: dixit ad eum pater ſuus. Comede que locus tibi dare poterit. Nunquid piſces requiris i his mõtibus. At ipſe in abſtinentia pſeuerauit. Cumq vnus de familia exiſſet ad hauriendũ aquã de profũdo puteo in ſitula ſua reperit magnũ piſcẽ. qualis nunꝗ̃ in partibus illis viſus eſt. qui ſancto ad eius victũ ſufficeret illo die. vnde Pſalmi. dicit. Iacta cogitatum tuũ in dño. et ipſe te enutriet. Legitur in vita ſcti proiecti ꝙ cum ipſe quadã die paſche cum multis ſederet ad menſam: tres tantũ inter eos abſtinuerũt a carnibus. Quos cũ ceteri deriderent: et a beato proiecto increpati ceſſare nollent. ſubito ceciderũt fracto ſolario in quo ſederunt grauiterq leſi ſunt: beato proiecto cum ipſis tribus abſtinẽtibus ꝑmanẽtibus illeſis. Refert Odo de ſeritone. ꝙ diabolus cuidã monacho apparuit i ſpecie angeli dicẽs ei ꝙ. vij. diebus a cibis abſtineret: qz citius erat moriturus vt ſic mũdior poſſet hinc trãſire. Quod cum audiſſet et p aliquot dies obſeruaſſet: correptus eſt ab abbate ſuo et edoctus ꝙ diabolica eſſet illuſio: ſicut exitus rei ꝓbauit. Nam cõtra cõminatiõẽ diaboli vixit pluribus annis. ideo btũs Bernar. ait. Cuſtodi corpus incolume ad obſequiũ creatoris. Nã multos vidimus carnẽ ſuam ſic in principio afflixiſſe et diſcretiõis ĩfregiſſe repagula vt inhabiles laudũ ſolẽnijs redderentur et apparatu laudationi forerent tẽporibus diuturnis. vnde et Iero.

cōſuluit dicēs ad Nepotianū. Tātū tibi ieiunium impone: quātū ferre potes. Sint tibi ieiunia pura ſimplicia ꝗ moderata. Refert Grego. in dialogo ꝙ quidā monachus in mortis articulo poſitus: dixit fratribus aſtantibus. Quādo me ieiunare putaſtis vobiſcū: occulte comedebā. Et en nūc draconi ſum traditus ad deuorandum qui caput meum intra os ſuū tenēs ebibit ſpiritū meū. Et merito: qz vt dicit Sapiētie primo. Spūſſanctus diſcipline effugiet fictū. Sed quē fugit ſpūſſanctus: apprehēdit malignus vt patet in Saule. Legitur in vita ſcti Elphegi. ꝙ quidā monachus furtiuos cibos cōſueuit nocturnis horis capere: aliosqz ad idē inſtigauit. Quod cū aliquid diu feciſſet ſubito defunctus eſt. Cuius aīam vir ſctūs vidit a tetris hoībus taureis et ignitis ſerpētibus flagellari et ad loca penalia deferri. Auctoritates vero ad abſtinētiā ptinētes reperies in .i. pte ca. xxiij. et xxiiij. et .l. ij. ca. iiij. ꝯ. xvi. atqz in tertia pte capi. xvij. De acquiſitiōe iniuſta.

Fertur ꝙ quidā i grecia ex male acquiſitis ditiſſimis effectus i natale ſolum ſcz flandriā redire voluit. omniaqz ſua in aurum redegit. Simiā vero ad placādū dominum ſuum in terrenū ſecum ducendā cōparauit. Cumqz fuiſſet in medio mari: ſimia apprehendēs ſacculū cum auro malum nauis aſcēdit. aperiensqz ſacculū: aureos ſingulos naribus appoſuit: et in mari proiecit. Paucas autē in nauim cadere pmiſit quod videns dñs ſimie: voluit ſe pre dolore pimere: ſed obijciens ſe quidā de conuiuis ſenex ſapiens ait. Juſta eſt ſimia que qđ iniuſtū erat perdidit: quod vero iuſtū reſeruauit. Collige ergo reſeruata et ceſſa flere nimis iniuſte acquiſita. Unde abacuch. ij. dicitur. Ue qui cōgregat auariciam malā domui ſue. ſ. per iniuſtā acquiſitionē. Fertur ꝙ miles quidā ſacculum cum pecunia ſua tradiderit armigero deferendum. Tranſeuntes itaqz per nemus armiger ſacculum perdidit: quē carbonarius inuenit. Audiens hoc miles armigeri pedē abſcidit. Uidens hec oīa quidam heremita qui in eodem nemore habitauit oīm iſtorum a deo qſiuit cauſas. Cui dictum eſt p angelum. Miles perdidit quia pecuniā rapuit. Carbonarius reperit quia pecunia patris ſui fuit. Armiger pedem perdidit quia aliqñ eodē pede matrē ſuam percuſſit. Et ſic deducit deus oīa in iudicium. Unde in eccle. xij. Cuncta que fiunt adducet deus in iudiciū. De aduocatis.

Refert magiſter Odo de Seritone ꝙ quidam aduocatus laborauit in extremis et cum offerretur ei eucharistia reſpōdit. Iudicetur primo an iuſtū ſit vt eam accipiam. Dixeruntqz aſtantes. Nos hoc iniuſtum fore iudicamus. Ad quod ille. Uos qui pares eſtis mei iudicare non poteſtis: qz vt dicit lex: par in parem non habet imperium. Et ſic expirauit ſine cōione corporis dñi atqz ꝯfeſſione. Nota ꝙ iſte aduocatus punitus fuit in duobus. Primo in priuatiōe confeſſionis. Et merito qz qui linguam ante ſemper vendidit: eius officium cū neceſſe haberet amiſit. Secūdo in carentia cōionis: qz vas conſeptiōis non cōuenit auctori pacis ꝗ quietis. Quedā vidua pauper conſtituit ſalarium cum quodā cauſidico dando ſibi nouam bigā. Pars ſibi aduerſa hoc attendens dedit ſibi bouem. Hic igitur placiti inſtante allegauit egregie p parte vidue in fine tñ contra eā concluſit dicens. Ad quē vidua. Dñe male vadit biga. Cui cauſidicus. Oportet oīno ꝙ ſic incedat quia bos trahit eam. De talibus quidā egregie ꝗ veraciter verſificans dicit. Nulli cauſidico verax eſſe fidē neqz dico hoſti p modico ſit amicus et hoſtis amico. Timeant tales illud quod deut. xx. ſcriptum eſt. Maledictus qui peruertit iudicium aduene pupilli ꝗ vidue.

De adulterio.

Fertur ꝙ quidā ſacerdos pro anima matris ſue defuncte miſſas celebrauit ꝗ alia multa fecit. Poſt ſeptem itaqz annos apparuit ei mater ſua dicēs ſe fore perpetuo dampnatā pro eo ꝙ ſemel cōmiſit adulteriū nec ſe de hoc fuiſſe confeſſam. Cui ille. Ubi ergo ſunt tot bona q feciſti adhuc viuēs et q p te iam feci mortua. Et illa: que pro me feciſti: multis animabus profuerunt. et tu pro eis mercedem recipies. Michi autē nec illa nec alia prodeſſe poſſunt. Unde corinth. vi. Adulteri regnum dei non poſſidebunt. Item hebre. xiii. Adulteros iudicabit deus. Legitur in vita ſancti germani antiſiodorenſis ꝙ ipſe rogatus a populo ſue dioceſis. vt ſerpentem maximum pueros ꝗ beſtias eorum vaſtantem deleret rogauit dominum vt ſibi oſtenderet latibulum ſerpētis. Cui apparens angelus monſtrauit ei ſepulchrum cuiuſdā premortue mulieris in quo ſerpētem illum inuenit inter duas partes corporis mulieris. et fugauit eum. Dixit angelus ſancto ꝙ ſerpens ille alibi quieſcere non potuit: niſi in illo loco: qz mulier illa dum viueret: corpus ſuū diuiſit ptē. ſ. dā vno adultero. ptē marito. ꝛc. in prima pte capi. xxv. xxvi. xxvii. ⁊ xxviii. amoris ⁊ exe pla ɜtra oīmodā luxurie spēs. De amore dei.

L Egitur in vita sancti Ignacii ꝙ cum ipse staret corā tyrāno: nomē iesu instanter nominās quesiuit ab eo tyrānus cur nomē iesu tam crebro vocaret. Respondit sanctus. Quia scriptū est in corde meo: id nō possū cessare ab eius inuocatione. Tyrānus volens hoc certius pbare occidit eū et inuestigans cor ipsi⁹ inuenit in eo scriptū litteris aureis. Jesus est amor meus. Fert ꝙ quidā comes in partib⁹ marsilie tm̄ in dilectōe dei feruebat: ꝙ singulis dieb⁹ quotquot missas poterat ob visionē ⁊ venerationē saluatoris audiebat. Cūq infirmaretur ad mortē tali egritudine ꝙ quicqd cibi vel potus sumeret euomeret: oblatāq sibi eucharistiā a sacerdote ꝓ metu nausee recipe nō auderet: rogauit sacerdotē: vt ipso benedicto sacramēto pectus suū in modū crucis signaret. Qd cū faceret pectus ei⁹ apertē et sacramētū ingreditē et cū eo aīa illa scā de corpore egredit̄ ⁊ ad celū perpetuo letanter deportat̄. Vn̄ cant. viij d̄. Pone me sicut signaculū sup cor tuum sicut fecit ipse. Fert ꝙ Henricus rex anglie tertius et ludouicus rex Francie cōtemporanei existentes in duo diuine dilectionis opa se specialiter exercuerūt. Rex. s. anglie i missis. Rex frācie in dei sermonibus audiēdis. Cum igitur rex anglie quodā die, fuisset parisius cū rege frācie cōmesturus et tardi⁹ ꝓpter multarum auditionū missarū veniret ad mēsam dixit ad eum rex francie. Dñe rex nō habes modū in auditione missarū. Qui ille. Nec tu dñe rex in auditione diuinorum sermonū. Et licet vtrūq bonū sit: malo tamē deū ⁊ dñm meū videre ꝙ de eo relationes audire. Multū siquidē erat pia ⁊ fide plena cōtētio inter tātas matris ecclesie columpnas. Fertur insup de eodē rege henrico ꝙ cū quadā die quidā histrio corām se insolēter iurando nomē dei blasphemaret. Rex ipse cultellū accipiēs occidere nisus est histrionē. Impeditur tñ ab astantibus et inquirit̄ cur tm̄ irasceret̄. Qui rn̄dit. Qꝛ dñi dei mei iniuriā non possum sustinere. Vnde psal. Iniquos odio habui. Et ambrosius ait. Quid nos dignū nostro creatori referemus cui⁹ cibo vescim: et et dissimulamus iniurias: quasi diceret. Nihil. Canis dñi sui licet lapidet̄: licet verberetur ꝑ terras et aquas etiā ꝑ medias armatas acies sequit̄ benefactorē memor et iniuriarū oblitus. Sic qui deū diligit licet verberetur paupertate infirmitate ꝑsecutiōe si micorū: amissione amicorū. Debet tamē beneficium dñm suū iesum amare et sequi i vt dicere possit illud Job. xiij. licet me occiderit in eo tñ sperabo. Vnde ad Roma. viij. Quis nos separabit a caritate dei. Tribulatio an angustia: an fames: an periculū: an gladius. Aduersitates ad dei amorē pertinētes. Require in tercia parte capitulis. xiiij. xv. ⁊. xvi. ⁊ in sexta parte capitulis. xiij. ⁊. xiiij.

L Egitur in libro barlaam: ꝙ quidam habuit tres amicos quorū duos specialiter dilexit: sꝫ tertiū simulate. Cum aūt iste corā iudice ꝓpter quādā culpam accusat⁹ vocaret̄ rogauit amicū vt ei assisteret corā iudice. Qui respōdit habeo amicos cū quib⁹ hodie oportet me letari: dabo tñ tibi vnum ciliciū vel lintheū quo operis. Confusus itaq iuit ad scdm amicū auxiliū cōsimile petens ab eo. Qui sibi respōdit. Hoc facere nō possum: tamen vsq ad ianuā te sequar: statim ad ea reuersurus. Cōfusus itaq ad tertium vadit amicū: quē parū ante dilexit petēs ab eo auxiliū: sicut a ceteris prius petierat Cui ille. Certe licet modicū me ante dilexeris: ꝓcedā tñ te et apud regē interueniā ꝓ te: ne ꝑdat te. Primus amicus est diuitiarū possessio que morienti possessori vix vnū lintheamē concedunt. Vnde Job. xxvii. Diues cū dormierit nihil secum auferet. Et psal. Dormierunt somnū suū et nihil inuenerunt oēs viri diuitiarum in manibus suis. Secund⁹ amicus est vxor filii⁹ familia ⁊ carnales amici qui ad sepulturā vix sequūtur. iuxta illud psalmiste. Cōsiderabā ad dexteram ⁊ videbam et nō erat qui cognosceret me. Tertius vero amicus est bonorū operum accumulatio que morientē sequūtur ad iudicem allegatura ꝓ eo. Vn̄ apoca. xiiij. Opa enim illorū sequūtur illos. Refert Odo de seritone ꝙ quidā rusticus inuitatus ad conuiuiū dñi sui: cū veniret ad ianuā vidit fossam aqua putrida plenam: et qꝛ sitiuit impleuit ventrē suum de eadem aqua. Cūq ad mēsam dñi sui sederet nihil de delicatis cibarijs ꝯmedere potuit eo ꝙ aqua putrida plenus esset. immo ipam corām omnibus euomuit. Sic est de mundi amatoribus qui transitorijs permansuris ꝓponunt. Nam ea que in vita delectanter hauserunt in morte euomunt. Iuxta Psalmistam. Relinquent alienis diuitias suas. Refert magister Jacobus de vitriaco. ꝙ diues quidā sedens inter opes suas ait ita se. Nunquid ꝓdesse tibi diuicie iste vt penas euadā eternas. Non. Et si in iferno fuero ꝑ mille ānos. nunqd potero euadere. Et ſi fuero ibi per tot annos quot ſunt gutte in mari nunqd euadere potero? Non. Quia eternitas finē nō habet. Et reuerſus ad ſe ait. Ego cōfundar ſi de cetero his trāſitorijs amorē vel fiduciam apponā. Et ſurgēs: factus eſt monachus clareuallis vnde Iſaie. xxxiij. Quis habitabit de vobis cū ardoribus ſempiternis.

Fertur q in domo cuiuſdā diuitis fuit quidā ſtultus noīe philippus cui vna die dn̄s ſuus dedit nouā tunicā. Quā indut⁹ diſcurrit per aulā et ceteras officinas. requirens quis eſſet philippus ſtultus nō cognoſcens ſeipſum ꝓpter nouā tunicam. Sic eſt de amatoribus mūdi qui ꝓpter diuicias et honores ſeculi excecati nō reſpiciūt fragilitatē corporis nec anime ſalutē. vnde Pſalmi. homo cum in honore eſſet nō intellexit ⁊c. Refert phiſiolog⁹ q ſimia cum parit binos edit fetus vnū tamē diligit plus alio. Tunc cū venator inſequitur: dilectiorem ſecum inter brachia: minus vero dilectū in dorſo ponit. Sed cum viderit ſe a venatore debere cōprehendi abijcit quem tenet in brachijs vt effugiat velocius: cum q in dorſo eſt abijcere nō pōt: qz dorſo eius firmiter heret: et ita tandē capitur miſero fetu onerata. Sic eſt de diuitibus ſeculi qui duos fetus ſeculi id eſt diuitias et peccata diligunt: diuitias tamē vt magis dilectum in manibus mēorie ſemꝑ portāt peccata vt min⁹ dilectū poſt dorſū ponūt Sed cum venerit mortis venatio magis dilectum: id eſt diuitias velint nolint dimittunt: et cum minus dilecto: id eſt cum peccatis capiuntur. Nam eorum mala opa ſcd̄m Greg. vnicuique morienti taliter loquentur Tu nos egiſti opa tua ſumus nō derelinquemus te ſed ſemper tecum erimus: tecūque ad iudicium ibimus.

¶ De amore carnali

Legitur in vita ſancti Benedicti q quidam eius monachus parentes ſuos vltra q̄ debuit diligens cum ad viſitandum parentes ſuos ſine patris ſpiritualis benedictione veniſſet: defunctus eſt eodem die. Cūque ſepultus eſſet et corpus eius terra bina vice inhumatum reieciſſet: rogauerunt ipſi parentes ſanctum benedictum vt defuncto fratri ſuam daret benedictionem. Qui corpus dominicū accipiens tradidit eis dicens. Ite ad hoc dominicum corpus cum magna reuerentia ſuper pectus eius ponite: eumque ſepulture tradite. Quod cum factum fuiſſet corpus eius terra tenuit: nec vltra proiecit. Fugiat igitur clauſtralis parentes et carnales amicos. Unde dominus ait. Si quis venit ad me non odit patrē ſuum et matrem vxorem et filios et fratres et ſorores: adhuc autem et animam ſuā non poteſt meus eſſe diſcipulus.

¶ De apoſtatis

Legitur in vita ſancti iohannis euangeliſte quod duo iuuenes oībus ſuis rebus pauperibus datis ſecuti ſunt apoſtolum. Poſtea videntes eos qui ſerui ſui fuerant bene indutos et abundantes repererūt cōtriſtari et de ſua conuerſione ꝑenitus penitere. Quod agnoſcēs apoſtolus afferri ſibi virgas et lapillos precepit coſque in aurum et argentum et gēmas ꝓcioſiſſimas cōuertit dās eis et dicēs. Ite et redimite vobis terras et alia q̄ ꝓ xp̄o vendidiſtis: qz celū ꝑdidiſtis. Hec aūt apoſtolo loquente efferebatur quidā iuuenis mortuus quē apoſtol⁹ rogat⁹ ab amicis ſuſcitauit. Precepitque ei vt illis duob⁹ iuuenibus narraret quantā amiſiſſent gloriā: et quātā incurriſſent penā. Qui multa de gloria paradiſi et de penis iferni quas viderat enarrauit dicēs. O miſeri vidi angelos veſtros flētes. et demōes gratulātes. Dixitque eis q perdidiſſēt eterna palacia gaudijs plena. Tunc ille q̄ fuerat ſuſcitat⁹ et illi duo iuuenes ad pedes apoſtoli ſe ꝓſternētes: rogabant vt miām cōſequerētur. Quibus ait apoſtol⁹. Triginta dieb⁹ penitētiā agite. et interim orate. vt virge et lapides in naturā priſtinam reuertant. Quod cū factū eſſet: ait eis. Ite et vñ tuliſtis virgas et lapides referatis. Quod cū feciſſent et virge in ſui naturā reuerſe fuiſſent oīm virtutū gratiā quā prius habuerāt receperūt. De talib⁹ dn̄s dicit. Nemo mittēs manū in aratrū et reſpiciens retro aptus eſt regno dei. Itē. Qui perſeuerauerit vſque in finē: hic ſaluus erit. Legitur in vita ſancti bñdicti q quidā monachus eius apoſtare volēs: abiit extra monaſteriū viditque draconem in via ad eū deuorandū ꝑparatū. clamauitque fratribus. Currite currite qz draco iſte vult me deuorare. Currentes itaque fratres monachū ad monaſteriū tremētē duxerūt. Draconem vero illi non viderunt. Qui vouit inde ſe nunquā receſſurum. Unde apo. xii. A facie draconis fugit mulier id eſt aīa ſancta in deſertū. i. in clauſtrū. Legitur in miraculis beate virginis marie. q quidam monachus ciſterſienſis ordinis tribus vicibus apoſtatauit: vt dum quarta vice idē facere cogitauit: rogauit beatam mariam: vt ſibi oſtendere dignaretur qualiter ſibi cōtingeret: ſi ad ſeculum remearet. Tunc in eadē die vel nocte angelus dei in viſu eſt aſſumẽs ad celeſtia eleuauit. Videns autem qualiter ſe haberet mater dei et angeli ⁊ apoſtoli i patria exiſtentes: ⁊ ceteri ſancti gauiſus fuit vltra modum. Reſpiciẽs vero curioſius vidit quendam librum ante deũ poſitum qui erat tam magni voluminis: ꝙ vix poſſet aperiri queſiuit monachus ab angelo cuiuſmodi liber ille eſſet. Tunc angelus dixit ꝙ liber ille erat liber in quo ſcriptus eſt numerus electorum. Quod audiens monachus mirabiliter eſt letatus: vnde rogauit angelum cum magna inſtantia et affectu: vt reſpicere dignaretur ſi nomẽ eius inter illa nomina eſſet ibi ſcriptum. Angelus autem vix ſuis precibus adquieſcens librum aperuit et cuius ordinis eſſet inquiſiuit. Qui reſpõdit ſe eſſe de ordine Ciſterſienſiũ. Tunc angelus dixit ei. Ecce ordo tuus. Cuius prouincie es? Reſpõdit monachus Lombardie. Cuius abbatie es? Et ille ait Sctẽ Colũbe. Reuerſus aũt angel⁹ folium dixit ei. Ecce cenobiũ tuum. Cuius partis chori es. Et ille. Siniſtre. Et angel⁹. Quõ eſt nomẽ tuũ. Henricus inquit vocor. Tunc angelus inquit. Nomẽ tuũ eſt hic ſcriptum Et gauiſus eſt monachus ſupra modum: ⁊ dixit ei. Dñe intuitu pietatis dicas mihi qualiter eſt ibi? Cui angelus. Fuit deletũ nomẽ tuum et pargamenũ ita attenuatum eſt ꝙ ſi quarta vice ammoueat̃ de cetero non poterit ibi ſcribi. Reuerſus igitur monachus ad ſe gratias agens vĩ virgini promiſit ꝙ diu viueret in ordine permanere. Legitur ꝙ quidã monach⁹ ciſtercienſ. propoſuit apoſtatare Cui mat̃ eius iã mortua apparens requiſiuit ab eo cur vellet exire. Et ille propter ordinis inq̃t auſteritatẽ et rigorẽ. Ad quẽ illa. Et quõ poteris ſufferre penas inferni. Et ille. Nunq̃ infernus eſt grauior ordine illo. Cui illa. Viſne penam inferni p parte experiri? Et ille. Volo. Et ecce aduenit ſonus quaſi gemitus multorũ porcorum adeo horribilis: ꝙ videbat̃ ſibi celũ et terram concuti ſono illo. Ceſſanteqꝫ ſono illo dixit ad eũ mater. Vis mõ aliquid experiri de gaudijs celi. Et ille. Volo. Et ecce cãtus tam dulcis auditur: ꝙ ſua dulcedine videretur excedere omnia muſica inſtrumenta. Et dixit ad eum mater ſua. Si vis penas euadere et gaudijs permiſceri ſta in ordine ſuſcepto. Quod et fecit. Simia libenter comedit nucleũ ſed quando ſentit corticis amaritudinem totam nucem a ſe proicit. Sic faciũt apoſtate: qui propter modicam religionis duriciã proiciunt indicibilem dulcedinẽ letitie celeſtis. Tales ſũt ſimiles catto qui libẽter comedit piſcem: ſed non vult piſcari.

¶ Auctoritates contra apoſtaſiã ſeu contra incautam clauſtri egreſſionem. Require in ſecunda parte capitulo. ix.

¶ De Balliuis.

Legitur ꝙ archiepiſcopus Senonen dedit caſeum cuidam clerico quem ipſe in ciſta ſuã recluſit. Veneruntqꝫ mures et caſeum corroſerunt. Quod comperiẽs dictus clericus cattum poſuit in ciſta: vt caſeum a muribus defenderet. Qui ⁊ mures ⁊ caſeum conſumpſit. Ita eſt de balliuis qui dantur in cuſtodiam patrie vt malos homines arceant et refrenent. Ipſi plus vno die rapiunt ſub pallio officij ſui q̃ fures in viginti diebus.

¶ De blaſphemia

Refert grego. iiij. dialogorum ꝙ quidam in vrbe romana quendam filiũ quinqꝫ annorũ quẽ nimis carnaliter diligẽs, remiſſe nutriebat q̃ videlicet puer mox vt ei⁹ animo aliquid obſtitiſſet. maieſtatẽ dei mox blaſphemare conſueuerat. Quadam igitur die cum pater eius teneret illum in gremio ⁊ nomen dñi blaſphemaret vidit malignos ⁊ tetros ſpiritus ad ſe venire: et oculis tremẽtibus cepit puer clamare dicẽs. Obſta pater obſta pater. Qui ſic clamans declinabat faciem: vt ſe ab eis in ſinu patris abſconderet Quem cum pater trementem requireret q̃d videret: puer dixit. Mauri homines venerunt qui volunt me tollere. Qui cum hoc dixiſſet: et nomen domini blaſphemaſſet animam reddidit. Vnde conſtat ſicut idem gregorius dicit: ꝙ nonnullis paruulis regni celeſtis aditus clauditur ſi male a parentibus nutriantur. Ideo leuitici. xxiiij. ſcriptum eſt. Qui blaſphemauerit nomen dñi morte moriatur. Blaſphemia eſt vt ait Hiero. ſuper matheũ inordinata contra deũ verborũ prolatio. Et hec fit tripliciter. Primo per aſſiduam dei nominationem. Contra quam ſcribit eccle. xiij. Nominatio dei tui non ſit aſſidua in ore tuo. Nã vt in eodẽ libro. xxiij. ca. dicit. Vir multũ iurãs replebit iniquitate nec recedet plaga de domo eius. De aſſidue iurãtib⁹ dñs ꝑ yſaiã. lij. ca. cõqueritur dicẽs. Iugiter toto die nomen meũ blaſphematur. Secũdo ꝑ falſam iurationem. Propter qđ leuit. xix. ca. dñs ait. Nõ periurabis in noĩe meo. Itẽ Iuramentum mendax non diligatis. Omnia enim hec ſunt que odit dñs. Tertio per diuinitatis exprobrationem: vt patz regum. xix. ca. Cui exprobraſti. ⁊ quē blaſphemaſti ⁊ ſup quē exaltaſti vocē tuam. Sequit̄. contra ſanctū iſrael. i. deū ſanctū ſanctorum. ¶ Remedia ꝯtra ſpiritum ſp̄us blaſphemie. reqre in. ij. parte cap. x.

¶ De caritate.

Legitur in vita ſancti Johannis euāgeliſte. ꝙ cū ipſe ad eccleſiam nimia fatigatus ſenectute per manus diſcipulorū portaret̄: ad quamlibet pauſam dixit. Filioli diligite alterutrū. Dixerūt igit̄ diſcipuli. Magiſter quare ſemꝑ hec eadē loq̄ris. Qui reſpōdit. Quia p̄ceptū dn̄i eſt. ⁊ ſi hoc ſolū fiat ſufficit. Caritas ſm̄ magiſtrū ſent̄. lib. ꝑzo. eſt dilect. v. qua de⁹ diligit̄ ꝓpter ſe ꝓximus ꝓpter deū. vel in deo. ꝓxim⁹ aūt ꝓpter deū tunc diligit̄. qn̄ diligit̄ vt iuſt⁹ vel bon⁹ fieri poſſit. In deo vero diligit̄: q2 iam iuſt⁹ eſt vel bonus. Scd̄m auguſtinuz. Ante oīa diligatur deus. deīde poſt deū diligat homo ꝑcipue ſeipſm̄. q2 ordinata caritas incipit a ſeipſa deinde ꝓximū ſicut ſeipſm̄. i. ad gratiā in p̄ſenti: ⁊ ad gloriā i futuro. vn̄ ſubdit augu. idē. li. vi. cōfeſſionū dicēs. Dn̄e beat⁹ eſt q̄ amat te ⁊ amicū in te ⁊ inimicū ꝓpter te. Refert̄ ꝙ frat̄ Jordan⁹ vir eximie ſanctitatis de ordine p̄dicatorū: cū inueniſſet q̄ndā mulierē egrotā in deſperatiōis incidiſſe foueā: dixit ei frat̄. Noli deſperare. frat̄ ait q2 quicquid boni in hoc mūdo feci tibi cōcedo i tuorū remediū peccatorū. Quib⁹ verbo mulier in ſpe roborata migrauit a ſeculo. Cui poſt paucos dies apparēs ⁊ gratias ei agens ait. Dn̄s noſter iheſus xp̄s ſalutat te ꝑ caritate michi a te exhibita mādans tibi ꝑ me ꝙ oīa tibi ſūt duplicata. Refert phiſiolog⁹ ꝙ ouis vidēs aliā ouē calore ſolis vexari interpoſuit ſe inter eā ⁊ ſolē: vt ad tēpus tēꝑaret ſolis feruorē. Sic debet hō hoīem in neceſſitatibus ſupportare ꝓpter caritatē. vn̄ galath. vi cap. Alter alteri⁹ onera portate ⁊ ſic adimplebitis legē xp̄i. Aucto. ad caritatē ꝑtinētes re. i. iij. ꝑte. ca. xi. xij. ca. xvi.

¶ De caſtitate

Legitur in vitis patrū. ꝙ fuerūt vir. ⁊ vxor. quorū vir caſtiſſime vixit vxor vero luxurioſe. Mortuis igitur illis: filia eorū diu ita cogitauit ꝑ aliquot dies cui⁹ vitaz imitaretur patris. ſ. vel matris. Et dū hec volueret in corde: ducta eſt in ſp̄u ad locum ameniſſimū. vbi vidit patrē ſuū cū ceteris ſanctis gloriari. Et accurrēs ruit in amplexuz ei⁹. rogās eū vt eā ibi retineret. Ad quā ille. Nō potes hic modo manere. ſed ſi duxeris vitā qualē duxi: tandē hic eris ventura. Quo dicto. ad locū horridū ducit̄ ⁊ penoſuz in quo matrē ſuā vidit grauiſſime torqueri. Ad quā mater quaſi in ꝓfundiſſimo puteo clamauit. dicēs. Filia vide que patior ꝓpter immūdā vitā meā. Qua propter abſtine te a cōſimili: ⁊ ad bonam vitā te cōuertere: ne forte cōſimiliter torquearis. Ipa igit̄ ad ſe conuerſa. patris vitā ſecuta. in ſanctitate ꝑſeuerauit. Legit̄ in vita ſancti Ber. ꝙ cum eſſet iuuenis ⁊ quedam mulier ſuſcepiſſet eū hoſpicio. ipa videns iuuenē aſpectu decorum de nocte ſilenter ⁊ impudēter acceſſit ad lectū eius. Quod ille ſentiēs exclamauit. latrones, latrones. Ad quā vocē mulier fugit familia ſurgit lucernā accendit̄. latro querit̄. ſed minime inuenitur. Ad lectos ſinguli redeunt. quieſcunt ceteri ſed illa miſera nō quieſcit. Nā de nouo ſurgit. bernardi lectulū petijt ſz ille denuo latrones latrones exclamauit. Latro iterū querit̄: ſz nequaꝙ ab eo q̄ ſolus nouerat publicatur. vſꝙ tertio ip̄roba mulier ſit repulſa: vix tandē metu vel deſꝑatione victa ceſſauit. Sequēti autē die cū iter ageret arguētes eū ſocij quod totiens latrones ſompniauerat: ꝑquirebāt. Quibus ille ait: veraciter hac nocte inſidias fui ꝑpeſſus latronis: q2 hoſpita mea nitebatur auferre theſaurū meum irrecuꝑabilem caſtitatis. Legitur in vita ſancti Edwardi xv. Regis ⁊ cōfeſſoris. quod cū ipſe cū conſorte ſua Editha vitam duxiſſet virginalem ⁊ iā mortuus in ſepulchro per. xxxvi annos iacuiſſet cū ad eius tranſlationē faciendam fuiſſet ꝯuentū: in tanta corporis ſui integritate repertus eſt: vt nec pilus ab ei⁹ barba abſꝙ violētia poſſet euelli. Propter quod dominus Gundulphus Rofen. ep̄s. qui reliquiarum cauſa pilum vnicum ſaltem abſtrahere volens. ſz nō valens dixiſſe fertur. Que ſua ſunt habeat in pace. Auctoritates ad caſtitatē ꝑtinētes require ſoliū i p̄ma parte ca. xxvi. vide etiā i. vi. ꝑte. ca. xvi.

¶ De concordia.

Legitur in vitis patrū. ꝙ cū ſanctus appollonius vna die de pace inter duos diſcordes reformanda laboraret. quidā obſiſtens pertinaciter dixit ſe non permiſſurum fieri pacem vſꝙ ad mortem. Cui ſanctus. Fiat ſicut optaſti: ita tñ ꝙ nullus preter niſi tu ⁊ tibi mortuo non ſepulchrum ſit terra. ſed beſtiarum ⁊ volucrum venter. Et hoc dicto: ſtatim cecidit mortuus cuius corpus ſepelitur ⁊ in craſtinū reperitur effoſſum a beſtijs ⁊ volucrib⁹ deuoratū. Legit̄ etiā ibi tās plur. ꝙ orātē btō machario. vox de celo dixit ei. Non enim ad merita duarū mulierū in ciuitate habitantiū perueni. Quo dicto: non cessauit donec inuenit eas. Requirentiq; de earū conuersatione: responderūt. Quid de nobis queris pater. Quia nec hac nocte a maritorum nostrarum lectulis sum⁹ separate. Addideruntq; dicētes. Nos duob⁹ carnalibus fratribus nupsimus et simul habitauimus p. xv. annos: ⁊ nunq̄ inuicē litigauimus nec turpē ad alterutrū dixim⁹ sermonē. monasteriū virginū intrauim⁹: sed a viris nostris nō sumus pmisse. Statuim⁹ igitur inter nos. ꝙ sermo secularis nunq̄ egredietur ab ore nostro. vñ eccle. xxv. In tribus placitum est spūi meo. q̄ sunt pbata coram deo et hoib⁹: cōcordia fratrū: amor pximorum et vir ⁊ vxor sibi bñ cōsentientes. Legitur in vitas patrū. ꝙ cū beatus appollonius vellet cōcordare aliquos discordes ⁊ obstaret quidam latro rogauit eū sanctus vt nō obsisteret: rogaret p eo dūm. Qui acquieuit. Facta igitur pace. ambo recesserūt ad heremū: et rapti sunt vterq; ad iudiciū. Factaq; discussione corā deo et angelis meritorū vtriusq; inuentoq; esset latro dampnabilis. Sanct⁹ rogauit p eo. Respōdit igit̄ iudex. licet nulla sit cōuentio xpi ad belial concedo tñ eū tibi p bona cōcordie cui cōsensit. Reuersus igitur latro ad se: in sanctitate vite pmansit vsq; in finē. vñ puerbiorum. xij. dicit̄. Qui pacis ineūt cōsilia: sequit̄ eos gaudiū. Item corinth. in fine. Pacē habete: ⁊ deus pacis erit vobiscū. Auctori. pungētes ad cōcordiā Re. i pria parte cap. xv. ❡ De ꝯsuetudie.

Legitur in vita sancti Bernardi. ꝙ quidam nobilis i partib⁹ francie in tantū vicio luxurie erat assuetus: vt nec vno die posset cōtinere admonitusq; crebrius ab eodē sancto vt pctō suo se abstineret. Respōdit se nō posse. Tandē die quadā sanctus dixit ei. Si nō vis facere pacē cū deo. saltē treugas triū dierū. facias tanto tēpore a tuo peccato p dei amore. Quod ipse annuit: ⁊ cōpleuit. Quib⁹ cōpletis ait ad eū iterū sanctus aliis tribus dieb⁹ abstine p amore beate marie. Quod ⁊ fecit. Et hoc facto: dixit ei sanct⁹ tertio Aliis tribus dieb⁹ abstine p amore oim̄ sanctorum. Quibus cōtinēter transactis. venit ad sanctū dicēs. Nolo tantūmō treugā cū deo facere: sed ⁊ pacē ppetuam. Cōuersus igit̄ ex toto corde ad deū: reliquū vite sue tēpus bñ pegit. Et iō Job. xxij. scriptum est. Si ad oipotentē cōuersus fueris edificaberis. et longe facies iniquitatē a tabernaculo tuo. Itē in eodē libro. Habeto pacē cū deo: ⁊ per hoc habebis fructus optimos. Quis enī ei restitit. ⁊ pacē habuit. Quasi diceret. Nullus. Legitur i vita sancti Edmūdi confesso. ꝙ cū a pueritia ieiuniis ⁊ aliis penitentie afflictionibus ex matris admonitōe assuetus esset: in tm̄ ppter cōsuetudinē placuerūt ei: ꝙ nō grauia sibi. sed leuia viderentur. vñ et puerbi. xxij. dicit̄. Adolescēs iuxta viā suā etiā cū senuerit nō recedet ab ea. Inde est et illud puerbiū vulgare. Quod noua testa capit: inueterata sapit. Item. Qui nō assuescit: virtuti dū iuuenescit. A vicijs nescit discedere qñ senescit. Ideo poeta ꝯsulit dicēs. Principiis obsta: sero medicina parat̄. Alias aucto. reqre infra. Cōtritio.

Legitur in vitas patrū. ꝙ sanct⁹ paulus discipulus Anthonij vidit quendā intrare ecclesiam nigrum et horridum. quē demones ducebant alligatum. Angelū vero eius bonum vidit a longe sequentē tanq̄ tristem. Sermone autem diuino in ecclesia peracto: aliis exeuntibus et ipse exiit. Quē exeuntem vidit idem sanctus non solū a vinculis solutū ⁊ demones a longe sequētes et merētes: verū etiam et vidit angelū suū bonum cum dicētē ⁊ gaudentē. Admirans igit̄ sanctus de tam inopinata mutatione: interrogauit eū de causa mutatiōis eiusdē insinuās et statū in quo cum prius viderat. Cui ille coram oī populo cōfessus est se fuisse peccatorem pessimum qui in oī peccato luxurie diucius ipenitentē vixisse. Sed dū audisset legi in ecclesia illud ysaie. Lauamini mūdi estote: quiescite agere puerse discite bñfacere. Auferte malū cogitationū vestrarum ab oculis meis dixit se cōpunctū fuisse et dño pmisisse. se de cetero huiusmōi peccato penitus abrenūciare. Ecce quātū impletū est in hoc homine qđ dicit p Ezechie. xviij. ca. dicit. Cōuertimini et agite penitētiam ab oib⁹ iniquitatib⁹ vestris: et nō erit iniquitas vobis in ruinā. vñ in. xviij. ca. eiusdē scriptū ē. Si impi⁹ egerit penitētiā ab oib⁹ pctis suis. vita viuet ⁊ nō morietur. Oim iniquitatū suarū quas operatus est non recordabor amplius. Refert. Odo de seritone. ꝙ clericus quidam ppetrauit enormia pctā: qui tandē dei gratia motus confiteri disposuit. Veniens itaq; ad confessorem: in tantas prorupit lacrimas ꝙ vnicum verbum pronunciare non posset. Quod videns confessor: eum remisit. vt in crastinū rediret. Rediens igitur i crastino et p lacrimis loqui nō valēs. iussus est a ꝯfessore vt peccata ſua ſcriberet i ſcedula ⁊ ſic ſaltē confiteretur. Scripſit ergo ſcedulam ⁊ tradidit cōfeſſori quā ipſe aperiēs. ⁊ eā nudam oīno repperiēs: ſeqꝫ illuſū ꝑ exiſtimās ꝗ̄ſiuit ab eo cur ei ſcedulā nudā tradidiſſet legendā. Cui reſpōdit cū lacrimis. Certe dn̄e non nudā: ſed enoꝛmibꝰ ſceleribus plenā tradidi vobis. Intelligens itaqꝫ cōfeſſoꝛ peccata ſua virtute contriciōis foꝛe deleta: ꝓnunciauit eū penitus abſolutū. Clericꝰ quidā malis moribus aſſuetus in infirmitate decidit magnā. Veniēs itaqꝫ ad eū regularis ſuus quondam ⁊ ſcolaris: hoꝛtabatur eū ad penitētiā ⁊ confeſſionē ꝑ plures dies. Et tādē cū diu diſtuliſſet rn̄dit ſe poſſe dicere peccata ſua. ſed ꝓ eis dolere non poſſe: qꝛ ſemꝑ haberet volūtatē ad eadē reuertendi. Sic ꝙ defunctus eſt. Cū aūt coꝛpus eius ad lauandū nudaretur inuentū eſt totū inuiſibili igne in fauillam redactū veſtibꝰ apparentibus illeſis. Hinc prouerbioꝝ. ix. ſcriptum eſt. Coꝛ qđ nouerit amaritudinē aīe ſue: in gaudio eius nō miſcebitur extraneꝰ. i. diabolus. Alie auctoꝛitates Require in tertia parte capi. ij.

LEgitur in vitas patrū. ꝙ quidā diaconus cōmiſit adulteriū per quod oībꝰ fratribus ſcandalū maximū ſuboꝛtum eſt. Adijt igitur quendā ſenē cui peccatum ſuū confeſſus eſt: rogans eū vt ſe viuum ſepeliret: quia tm̄ ſcandalū ꝑ eū fratribus erat generatū. Includitur igitur in quadā cella obſcura: penitētiam ſuam ibidē peracturus. Deficiente medio tēpoꝛe aqua terre neceſſaria: fecerūt fratres letanias ꝓ aque bn̄ficio. Et facta eſt vox ad eos dicens. Niſi venerit diaconꝰ ille incluſus: nō impetrabitis ꝗ̄ optatis. Educto igitur illo ⁊ oꝛante aqua ſuos alueos repleuit. Et ꝗ fuerat cā ſcandali: per cōfeſſionē factus eſt fratribꝰ materia ſpūalis gaudij. Legitur in vita ſancti Edmundi confeſ. ꝙ cū quidā archidiaconꝰ infirmaretꝰ apud meretonā. ⁊ in deſperationē fuiſſet dilapſus. Dixit ei ſanctus Edmūdus ꝙ de dei mīa confideret. Ad quē Archidiaconus ait. Non credo ſaluari. Cui ſanctus. Crede conſilio meo ⁊ dabo aīam meā ꝓ tua niſi ſalueris. Cōfoꝛtatus igitur ſancti ſermonibus: fecit cōfeſſionē ⁊ teſtamētū condidit: renuncianſqꝫ oībus redditibus ⁊ poſſeſſiōibꝰ ſuis habitū canonici recepit. Et cum in infirmariā poꝛtaretur incepit antiphonā. Salue regina mīe: quā cū conuentus ꝯſequeretꝰ defunctus eſt. Refert beda de geſtis angloꝛū ꝙ quidā erat miles. Regi angloꝝ ī armis ſed flagicioſus. Quem rex crebꝛo admonuit vt vitā ageret melioꝛē: ſed nō adquieuit. Infirmanti tandem militi. rex venit ipſum inuiſere ⁊ excitare ipſum ad cōfeſſionē. Cui miles. Non modo cōfitebor: ſed ſi valuero penitētiam agam. Venitqꝫ ad eū rex iterato exhoꝛtationibꝰ inſiſtēs. Ad quē miles. Ad quid veniſti. Nichil michi ſalutis vel vtilitatis ꝯferre poteris tuis verbis qꝛ paulo ante: duo iuuenes pulcherrimi huc ingreſſi. libellū pulcrū ſed tm̄ valde modicū michi obtulerūt legendū: in quo oīa bona ꝗ̄ feci erāt cōſcripta: ſed tm̄ erant valde pauca. Deinde intrauit exercitus malignoꝛū ſpirituū: quorū pꝛinceps codicē maximū michi obtulit recitandū in quo oīa mala ꝗ̄ vnqꝫ feceram inueni. Dicebatqꝫ pꝛinceps iuuenibꝰ qui pꝛeuenerant. Quid hic ſedetis ex quo ſcitis. ꝙ iſte eſt noſter. Qui dixerunt verū eſt. Accipite eū ⁊ in cumulū dāpnatiōis veſtre aſpoꝛtate. Et hoc dicto ſurrexerūt duo dēones figentes in me duos gladios: vnū ad caput ⁊ aliū ad pedē ⁊ hinc inde me ꝑfoꝛauit. Et ſtatim cū gladij venerūt adinuicem: moꝛiar et ad infernū ꝑducar. Quod ⁊ factū eſt. Nā ꝓpter eccle. ij. dicit. Ne tardes cōuerti ad dominū: neqꝫ differas de die in diē quia ſubito veniet ira eius. Mulier quedā londoñ: grāde cōmiſit peccatū: quod nō potuit pꝛe pudoꝛe cōfiteri. Elemoſinis tm̄ ⁊ ieiunijs plurimū inſiſtebat. Poſt plures itaqꝫ annos videbatur ſibi xp̄s apparere cū cicatricibꝰ vulnerū ſuoꝛū dicēs ei. Mitte manū tuam in latꝰ meū: qđ cū ipſa abhoꝛreret: ipſe appꝛehendens manū ſuā miſit in latus ſuum ⁊ coꝛ ſuum poſuit in manu ſua dicēs. Ecce ego oſtēdi tibi coꝛ meū: oſtēdas ⁊ tu michi coꝛ tuum. Vigilans igitur mulier manū recēti ſanguine cruentatā inueniēs: lauare eā voluit. ſed nō potuit quoquomō. Mane ergo ſurgens ſacerdoti cōfeſſa eſt. Et facta cōfeſſione: ſtatim manū ſuā inuenit mūdatā. vñ trenoꝝ ſcđo ſcriptū eſt. Effunde ſicut aquā coꝛ tuū ãte cōſpectū dei tui. Alias auctoꝛitates. Require in tertia parte capitulo. iij.

AUguſtinus de ducētibꝰ choꝛeā ſic dicit. Melius eſt diebꝰ dn̄icis arare ⁊ fodere ꝙ̄ choꝛeas ducere. Refert gre. in lib. dialogoꝝ ꝙ beata maria in choꝛo vginū cuidā bone puelle apparuit dicēs. vis ne eſſe de cōſoꝛtio iſtarū. Cui illa. volo domina. Et illa Abſtineas ergo a vanitatibus ſecularis choreis. ⁊ ad choꝛum iſtum peruenies. Quod ⁊ factum eſt. Talis erat illa filia thobie ꝗ̄ dixit

Nunꝙ cum ludentibus me miſcui: neqꝫ hiis qui in leuitate ambulant ꝑticipem me ꝑbui a talib⁹ ſpectaculis ſeruauit ſe virgo beatiſſima de qua dicitur luce. pꝛimo. capi. Ingreſſus angelus ad eaꝫ ꝛc. Legitur ꝙ quedã puella choꝛeis aſſueta: cum fuiſſet moꝛtua: poſt modicum cuidaꝫ ſuo ſpeciali᷑ apparuit dicens. ſe grauiſſime rotari in igne ⁊ toꝛqueri ꝓ circuitibus quos facere ſolebat in choꝛeis. Item legitur de alia virgine. q̃ cũ crederetur mũdiſſime ⁊ ſanctiſſime deceſſiſſe apparuit poſt paucos dies cõfeſſoꝛi ſuo aſſerens ſe in purgatoꝛio grauiter fuiſſe punitã ꝑ xviij. dies ꝙ ſemel cum delectatione audiſſet quandam cantilenam.

Legitur in vitas patrum. ꝙ cũ quidã diſcipulus beati yſidoꝛi non auderet aquam haurire de fonte: quia videret in eo ſerpentem: ipſe ſanctus aquam hauſit et ſignata cruce dixit. Ubi crux xp̄i eſt: ibi nichil valet ſathane malignitas. vñ refert greg. li. tertio dialogoꝛũ de quodã iudeo: ꝙ cum iter ageret: nocte ꝑuent⁹ in templo appolinis ſe recepit. Et licet fidem xp̄i nõ haberet: xp̄i tñ ſigno ſe ⁊ locum timoꝛe ductus conſignauit. Quieſcente eo itaqꝫ: circa noctis mediuꝫ aſſunt multi demones referentes ſuo pꝛincipi ſuas deceptiones quoꝛum vnus aſſerunt ſe fundanenſis andꝛeam dioceſis ep̄m ad tãtam incontinentie perduxiſſe periculum: ꝙ cuidam mulieri ſuper doꝛſum quaſi amoris ſignũ alapam dediſſet. Cui pꝛinceps applaudens: dixit vt viriliter inſtaret inceptis. Et hiis dictis: iuſſit inquiri quis eſſet q̃ ibidẽ ſua ſecreta latenter exploꝛaret. Miſſi igitur mali ſpũs: iudeũ inuenerũt ⁊ nõ valentes pꝛe virtute crucis appꝛopinquare: clamauerũt. ve. ve. ve. vas vacuũ ſed ſignatũ. Iudeus igitur ep̄m adijt eiqꝫ quantũ periculũ decidiſſet declarauit: atqꝫ ſic ex iudei admonitione periculum euaſit: ⁊ iudeus baptiſmũ ſuſcepit. Hinc ezechi. ix. ſcriptuꝫ eſt. Omnem aiaꝫ ſuper quã videritis thau. i. ſignum crucis ne occidatis. Refert idẽ greg. in. ij. li. dialogoꝛũ. ꝙ cũ quidam beato benedicto obtuliſſet vinum veneno mixtum in vaſe vitreo: leuata dextera manu ſignũ crucis edidit. ⁊ ſtatim vas in quo ille peſtifer pot⁹ erat ita fractum eſt: acſi pꝛo ſigno crucis lapidem dediſſet. Refert idem greg. in. li. i. dialogoꝛum. ꝙ ſanctimonialis quedam oꝛtum ingreſſa lactucam conſpiciens. eamqꝫ concupiſcens ſine crucis ſigno auide momoꝛdit: ſtatimqꝫ a diabolo arrepta cecidit. Cumqꝫ depelleretur a demone beati equitius requireret quare dei famulaꝫ fuiſſet ingreſſus. reſpondit. Ego quid feci? Sedebaꝫ ſuper lactucam venit illa ⁊ momoꝛdit me. Ideo ieronimus ad euſtochium dicit. ante omnem actum ⁊ ante omnem inceſſũ: manus pingat crucem. Legitur in vita ſancti dominici confeſſoꝛis. ꝙ cum quadam die in itinere graui pluuiarum inundatione moleſtaretur cũ fratre ſuo crucis ſignuꝫ cõtra ſe edidit: ⁊ ſtatĩ crucis virtus quaſi papilio circunteſit vt nec gutta vnica pluuie ad eos perueniret. Iſte potuit realiter dicere illud can. pꝛimo. Sub vmbꝛa illius quem deſiderabam ſedi. Magus quidam deſiderans decipere quendam notarium pꝛomiſit ei multas diuitias ⁊ honoꝛes ſi ſuis conſilijs aſſentiret. Aſſentit igitur ⁊ deducitur a mago ad locum vbi demones aduocauerat: et vidit quendam magum ethiopem in trono excelſo reſidentem: alioſqꝫ nigerrimos quaſi miniſtros aſſiſtentes. Interrogauitqꝫ maioꝛ ethiops magum dicens. Quis eſt puer iſte. Reſpondit. Domine ſeruus veſter. Cui demon. Si vult me adorare ⁊ ſeruus meus eſſe: chꝛiſtum ſuum abneget: ⁊ cum in dextera mea faciam conſidere. Abhoꝛrens igitur puer hoc: ſignum crucis ſibi ip̄reſſit: ⁊ omnis illa nephanda ſocietas euanuit. veniens igitur ad eccleſiaꝫ quocũqꝫ ſe verteret: ymago crucifixi in eum ſic oculos ſuos dirigit. Requiſitus vero a circunſtantibus cur ymago crucifixi in eũ ſic oculos ſuos figeret reſpondit ſe aliam cauſam neſcire: niſi q2 xp̄ꝫ coꝛã diabolo noluit abnegare vñ pſal. xxxi. dicitur leuate ſignum ſuper montem caliginoſum. exaltate vocem. leuate manum: et ingredientur poꝛtas duces. Quod ſic poteſt exponi leuate ſignum. ſ. crucis ſuper. i. contra montem caliginis. i. diabolum: exaltate vocem. ſ. ſancte trinitatis. leuate manum. ſ. faciendo pꝛotractionẽ ſcti caracteris et ingredient᷑ poꝛtas. ſ. inferni duces. i. demões q̃ ducunt animas ad peccata deinde ad penas

Notandum ꝙ quatuoꝛ ſunt ſuffragioꝛum genera: quibus anime purgantur. ſ. euchariſtie oblatio oꝛationum effuſio. elemoſinarum largitio et penitentie operatio de quibus per oꝛdinem breuiter eſt dicendũ. Legitur in. iiij. li. dialogoꝛũ bti gre. ꝙ cũ ip̄e quedã de monachis ſuis vicio ꝓpꝛietatis infectũ int᷑ fr̃es ſepelire nõ ꝑmiſiſſet tãtã aie ei⁹ miſeri diſpoſuit ꝑpiẽs ꝓ ea ꝑ. xxx.

dies cōtinuos diuine miſericie celebrari. qbꝰ ꝑactis apparuit ille frī mortuꝰ cuidā frī ſuo die triceſima dicēs ſe eadē die cōicaſſe ⁊ a pena liberatū eē. Vñ cor. xviij. Panis quē frangimꝰ nōne participatio corporis dñi eſt. Sequit: q̄m oēs de vno pane et de vno calice participamus et viui et mortui fideles. Legitur in vita ſancti theodori epī: q quadam die ſerui eius dū piſcarentur a terra retulerunt in rethi magnū fruſtū glaciei ad terram credētes fore piſcem. Et videntes glaciem gauiſi ſunt ⁊ apposuerūt pedibus epī: qꝛ calore pedum laborabat. Audiuitqꝫ ſcūs vocē humanā de glacie gemebunde ꝓcedentem. Que a ſancto adiurata: reſpōdit ſe animā eſſe in ea glacie ꝓ purgatorio poſitā: et ſe poſſe a pena liberari ſi ſcūs ille. xxx. miſſas continue celebraret. Ad ſcūs clemēter ānuit. Et cū medietatem tricenarij ꝑegiſſet: et ſe ad miſſā triceſimam preparaſſet: orta eſt cōtētio inter ciues ita q ſe mutuo peremiſſent: niſi epūs eos ſedaſſet. Reincepit igit aliud tricēnariū et duas eius partes cōpleuit. Et ecce exercitꝰ magnꝰ videbat ad ciuitatē deſtruēdā aduenisse: niſi ſanctus epūs interueniſſet. Et ſic dimiſit ſecūdū incōpletū: et cū tertiū tricēnariū incepiſſet ⁊ ad. xxx. miſſā ꝑueniſſet videbat tota ciuitas et vel domus epī accēdi. Rogātibus igit eū miniſtris vt ab icepto officio ꝓpter ꝑiculum iminēs ceſſaret: rñdit q licet ciuitas et eccleſia ipſa cremaret nō deſiſteret ab ipſo icepto. Peracta igit miſſa: glacies ꝑdicta in aquam reſoluta eſt: et aīa liberata. Hinc Aug. in euchiridion ait. Nō eſt ambigendū defunctoꝝ aīas pietate viuētiū releuari cū ꝓ illis ſacrificiū mediatoris offertur. Legit in libro beati petri cluniacēſ. q qdā epūs ſuſpendit ſacerdotē quēdā qꝛ quotidie ꝓ defunctis celebraret. Cū igit poſt modū epūs ꝑ cimiteriū trāſiret: ſurrexerūt oēs ibidē ſepulti cū inſtrumētis quibꝰ vtebant viui cōminātes ⁊ dicētes Ecce epūs qui nobis abſtulit ſacerdotē nrm. Niſi ſe emendauerit morietur. Territus igit epūs preſbiterū reſtituit: necnō et ipſe ꝓ mortuis celebrauit. Refert cato pariſienſis quēdā quotiēs aliquod cimiteriū circuiret conſueuiſſe ꝓ fidelibus defunctis pſalmū De profundis dicere quadā aūt die inſecutus ab inimicis per quoddā cimiterium fugiēs tranſibat. Et ecce mortui ibidem quieſcentes ſurrexerunt: et cū inſtrumentis quibus in vita fuerāt vſi viriliter ipm defenderūt et hoſtes fugauerūt. Refert Odo de ſeritone: q cuidā ſacerdoti dicenti in fine miſſe ſue: requieſcāt in pace: quieſcētes i cimiterio: rñderūt amē. Vñ dicit Magiſter wilhel. altiſiodorēſis: q nulla miſſa digne cantaret in eccleſia quin multe anime egrederent de purgatorio. Legitur in vita ſcti gre. q ipſe aīam traiani impatoris ꝑcibus ⁊ lacrimis ab ipſo infernorū ꝯclaui eripuit. Vñ Macha. xij. Sctā ergo et ſalubris ē cogitatio ꝓ defūctis exorare: vt a pctīs ſoluerent. Monachus qdā ciſtercieñ poſt mortē ſuā apparuit cuidam monacho ſuo aſſerēs ſe nō modicū in purgatorio cruciari: ꝓ eo q orōnes debitas ꝓ fratribꝰ defūctis nō ſoluiſſet ipm q ſingulis penis q̄ſi ſui fratres defuncti ꝓ ſuo defectu patiebant fore puniendū. Vñ eccle. xxxiij. Memor eſto iudicij mei ſic ei erit ⁊ tuū. Mihi heri et tibi hodie. Hic etiā Aug. ad fres in heremo. Ora ꝓ defūctis vt dū in eterna vita fuerint ꝓ te orare nō negligāt. Expectāt eni nos vt iuuēt ꝑ nos. Tēpus eni operandi ꝑfugit ab eis. Clamāt eni quotidie qui in tormētis iacent clamāt ⁊ pauci ſunt q reſpōdeant vlulant ⁊ nō eſt q cōſolet eos. O grādis crudelitas fratres mei: o q grandis inhumanitas. Ecce iacet infirmꝰ quis ⁊ a medicis conſolat. Clamat porcus: et cū eo oēs nō ceſſant clamare. Cadit aſinꝰ et oēs cum feſtināt ſubleuare. Sed clamat i tormētis fidelis: ⁊ nō eſt q rñdeat. O vere inhūanitas nrā fres. Eya ergo nō ſic ſed mometote q ſctā ⁊ ſalubris ⁊ pia et felix ⁊ ſuauis eſt angelis ⁊ defunctis cogitatio ꝓ defūctis exorare: elemoſinas dare: carnē affligere: opa pietatis exercere: pegrinatiōes facere: vt a penis quas patiūt ꝓ pctīs ſoluant. Ergo dūmō certus nō ſis q nec dāpnati nec bti ſint orare ꝓ eis nō differas: ſciens q ſiue beati ſint ſiue dāpnati: ſi obſecres pro eis bona que pro eis facis non amittes. Oratio eni tua in ſinū tuū cōuertet. Non eī recordor me legiſſe mala morte periſſe qui libēter in hac vita opera caritatis vel pietatis exercere voluit. Hec Aug. Scolaris qdā pariſiꝰ moriturꝰ culcitra quā hūit legauit pauperibꝰ erogādā quā ſociꝰ ſuus eo defuncto retinuit. Appuit q idē nup defunctꝰ quaſi iacēs in lecto ſup nudas cordas multūqꝫ afflictus. Qđ ille vidēs ſtatī culcitrā vēdidit ⁊ ꝑciū pauꝑibꝰ dedit. Quo facto iterū appuit ei q̄ſi in lecto bñ diſpoſito ⁊ ornato. Vñ eccle. iiij. ſcriptū ē. Fili pauꝑis ne defraudes et cor inopis ne afflixeris: et ne ꝓtrahas datū anguſtianti. i. in purgatorio cruciati. hoc bene penſauit Iudas Machabeꝰ. xij. qui miſit xij. milia dragmas argenti offerre pro peccatis mortuorum. Legitur in vita ſancti Rodrici: q ſoror ſua mortua: ipſe pro anime ſue liberatione ad grauioꝛa penitentie opera ſe dedit ĩ tm̃ vt aſperrimũ ciliciũ et loꝛicam magni ponderis indueret. Et hec eo agente poſt paucos dies apparuit ei ſoꝛoꝛ ſua nitida valde: per quod intellexit eam a purgatorio foꝛe liberatam. Unde eccle. xxij. Luctus moꝛtui ſeptẽ dies. O heu vix hodie eſt vniꝰ diei quia periit memoꝛia moꝛtui cum ſonitu. ſ. campanarum. Ceſſante enim occupatione ſepulture ceſſant campane. Et ceſſantibus campanis ceſſant luctus et lacrime vt dicere poſſit moꝛtuus illud pſal. Obliuioni datus ſum tanꝙ̃ moꝛtuus a corde ⁊c. Canonicus quidã regularis cuidã cũ fratri ſuo in ſompnis apparuit nudus quaſi incultus. Cũq; interrogaretur cur ſe ſic haberet: reſpondit. Multũ peccãt qui nobis moꝛtuis ſubtrahunt que debentur. Erat enim mos ĩ illo monaſterio ꝙ veſtimenta fratrum moꝛtuoꝝ pauperibꝰ donarent. Et hoc dicto ſubiungit. Frater dicas ꝓ me illum pſalmum. miſerere mei deus. Euigilãs igitur qui doꝛmierat et ad coꝛ ſuum viſum reducens pſalmũ dixit. Et mane facto capã quandã ipſiꝰ moꝛtui: quã cuſtos veſtium in ſuum vſum retinuit: cuidam paupi dare ꝓcurauit. Qua data: ſequẽti nocte defunctus eidẽ fratri data capa veſtitus apparuit inclinãs ſe ei quaſi gratias agens ꝓ recepta. Unde Aug. ait. Elemoſine que fiunt ꝓ defunctis: nõ eſt dubiũ moꝛtuos adiuuari. Refert magiſter Nicolaus de flangena ꝙ quidam pꝛo pctis ſuis fuit a confeſſoꝛe ſuo triennij penitentia oneratus. Qui poſtea in egritudinem ineuitabilem decidit. Rogauitq; quendam ſociũ ſuũ vt penitentiã ſuam impleret: qđ ſociꝰ ſuus annuit: ⁊ ſic egrotus deceſſit. Finito igit̃ pꝛimo penitentie ſue anno: apparuit ſocio ſuo ſocius p̃ moꝛtuus: tertia parte coꝛpoꝛis dealbatus. In fine ſecundi anni apparuit duabꝰ partibus coꝛpoꝛis dealbatꝰ. Sed in fine tertij anni toto coꝛpoꝛe viuẽs: et gratias agẽs ſocio pꝛo penitẽtia cõpleta. Unde eccle. xx. Eſt qui paruo pꝛecio. ſ. penitẽtie multa redimat. ſ. peccata reſtituens ea in ſeptuplũ. immo foꝛſitan in centuplum qꝛ ꝓ die hic iubet̃ annus in purgatoꝛio iuxta illud numeri. ix. Annus in purgatoꝛio ꝓ die imputabit̃. Mãcimonialis quedã in lapſum carnis declinauit: ſed poſtea cõuerſa et penitentie impoſite deuote inſiſtens a ſeculo ſubtracta eſt. Abbatiſſa igitur ſua ſibi compatiẽs penitentiam eidem dudum impoſitam nec peractã inter ſoꝛoꝛes dimiſit peragẽdã. Et dum hec fierẽt apparuit ipſa defuncta abbatiſſe aſſerens ſe in toꝛmentis eſſe: ſed auxilio ſuo et ſoꝛoꝛum ſuaꝝ in bꝛeui foꝛe liberandam addẽs ꝙ beata virgo deſcẽdit ad loca penarum et dixit ei Quia templum filij mei violaſti: penas eris paſſura quouſq; per ſoꝛoꝝ tuarum auxiliũ euaſeris. Nam periculoſum vulnus: longã expectat medicinam.

LEgitur in vita ſancti Anſelmi cant. archiepiſcopi ꝙ quidam Balliuꝰ ſuꝰ fecit colligi fructus autumpnales cuiuſdã manerij ſui nõ reddẽdo decimas. Cũ igitur ſanctus veniſſet hoꝛrea ſua iuenit ea vix ſemiplena et diabolũ ſedẽtem ſup vnũ bladi cumulũ. Queſiuit ergo a balliuo quare cumuli illo anno nõ erant pleni. Reſpondit ille ꝙ de hoc miraretur aſſerens omnia blada manerij ibi fuiſſe repoſita: etiam ſine p̄ſtatione decimaꝝ. Quod audiens ſanctus ſtatim fecit omnia extrahi: et decimari et iterũ reponi. Cũq; reponerẽtur poſt decimationẽ ita multiplicata erant ꝙ ea hoꝛrea vix capere poterant. Unde Malach. iij. Inferte omnẽ decimam in hoꝛreum meũ: vt ſit cibus ĩ domo mea: et ꝓbate me ſuper hoc dicit dñs ſi non apparuero vobis cataractas celi et effundere vobis benedictionẽ vſq; ad abundãtiã. Et notãdũ ꝙ quadꝛuplex eſt retributio eoꝝ qui fideliter decimas exſoluũt. ſ. abundãtia fructuũ ſanitas coꝛpoꝝ: indulgẽtia peccatorum et regnũ celoꝝ. Unde de duobꝰ pꝛimis Auguſtinus ſic dicit. Si decimas fideliter dederis: non ſolum abundãtiam fructuum: ſꝫ et ſanitatem coꝛpoꝛis cõſequeris. De duobꝰ alijs idẽ dicit. Qui pꝛemiũ eternale aut peccatoꝛum indulgentiam deſiderat ꝓmereri: reddat fideliter decimã: et de nouẽ partibus ſtudeat elemoſinam dare pauperibus. Quidam decimas retinere aſſuetus cum vna die eccleſiam cui pꝛeiudiciũ fecerat intraret arreptꝰ eſt a diabolo grauiterq; vexatus. Facta autem inquiſitione de moꝛibus ⁊ cõuerſatione eiꝰ: repertũ eſt ipm̃ fuiſſe retemptoꝛem decimaꝝ et ob id fuiſſe ſepius excõicatũ. Facta igitur reſtitutione ſubtractoꝝ: abſolutioneq; recepta liberatꝰ eſt a demone. Unde malachie. iij. In decimis ⁊ pꝛimicijs vos me configitis: voſq; maledicti eſtis. Hinc Aug. ait. Si non decimaueris decimaberis: ſcꝫ in partem diaboli. Dabis impio militi: qđ nõ vis dare ſacerdoti.

LEgitur in vita beati Auguſtini doctoris ꝙ quicũq; aliquis in menſa detraheret abſenti dure eum repꝛehendit dicẽs ꝙ [illegible] a detractione deſiſteret: ipſe in menſa ſua ſcriptum habebat inſuper hos verſus in ipſa ſcriptos. Quiſquis amat dictis abſentum rodere vitam. Hanc menſam vetitā noverit eſſe ſibi. Unde et Pſalmiſta dicit. Detrahentē ſecreto proximo ſuo hunc perſequebar. Unde etiam Proverbiorum. xxiiij. Cum detractoribus ne cōmiſcearis: quia repente conſurget perditio eorum et ruinam utriuſque quis novit. Scilicet detrahentis et audientis. Legitur in vita ſancti Gregorij quod quidam monachus dum infirmaretur ad mortē raptus eſt in extaſim. Quem fratres circumſtantes mortuum eſſe putantes detrahebant et orationes ſuas [illegible]. Poſt modicū vero ad ſe converſus dixit. Indulgeat vobis fratres deus: quare michi detraxiſtis. In magnā enim agoniā me poſuiſtis quia tam a vobis quam a demonibus accuſabar neſciebam cui prius reſpōderē. Idcirco eſt [illegible] a vita [illegible] detractione. Seu [illegible] [illegible]. Legitur in vitis patrum: quod quidam frater rogavit deum quod donaret ei gratiā ut quicunque audiret ſermonē ſpiritualē nō dormiret. Sed cum detractionis [illegible] verba proferrentur ſtatim dormiret ne [illegible] aures intraret. Alias auctoritates et exempla require in prima parte capitulo. xxxiiij. xxxv. xxxvi.

¶ De ſubtilitate diaboli.

Legitur in vita ſancti Andree quod diabolus trāſfiguravit ſe in virginem formoſam et venit ad quendam ſanctum epiſcopum cauſam ſimulans confeſſionis quam epiſcopus intuitu caritatis ſecum prandere precepit. Que cum renuiſſet dicens inhoneſtum eſſe epiſcopali menſe feminā intereſſe. reſpōdit epiſcopus quod nulla ſuſpicio mali poſſet inde provenire quia plures eſſent pariter prandium cum eo. Sedentibus igitur mulier [illegible] interſerit et ſe de pulchra pulchriorē oſtendit atque dum oculi epiſcopi in eam figuntur: animus eius ad peccatū accendit. Propter quod erat epiſcopus cōſenſum ut cum quando opportunitas accidiſſet: de oportunitate [illegible]. Sed interim ſupervenit quidā peregrinus ad ianuam epiſcopi cui videlicet peregrino illa per nunciū tres difficiles propoſuit queſtiōes: ad quas duas epiſcopus ſolvendo reſpōdit. Ad tertiā vero queſtionē reſpōdit dicēs inter cetera quod illa que apparuit in ſpecie mulieris non erat mulier ſed hoſtis antiquus qui trāſfiguravit ſe in ſpeciē mulieris ad decipiendū epiſcopum. His auditis hoſtis ſtatim diſparuit: et epiſcopus de pecti delectatiōe ſeu conſenſu penituit. [illegible] vero ſequentis [illegible] Auguſtinus [illegible] ſe poſuerat in habitu peregrini. Unde Cor. xi. Sathanas trāſfigurat ſe in angelū lucis et ideo conſulte Iacobi. iiij. dicitur Nolite omni credere ſpiritui: ſed probate ſpiritus ſi ex deo ſunt. Legitur in vitis patrum quod quidam paganus [illegible] quaſi in throno ſedentem et magnam [illegible] circumſtantem. [illegible] adoravit eum. [illegible]? Qui reſpondit. In tali provincia fui: et ſuſcitavi bella magna quam ſanguinis effuſionē [illegible]. Et ſequitur [illegible] poſt xx. dies. Et iuſſus eſt [illegible] tam modicū fuerit operatus [illegible] adoravit aſſerens ſe fuiſſe in mari et multas naves ſubmerſiſſe ſcilicet xx. diebus et [illegible] cauſa quia prior flagellatus eſt. Tertius vero adorās et dicens ſe [illegible] ipſum et ſponſam et plures alios occiſos fuiſſe et hoc per [illegible]. Sed et iſte cauſa qua priores [illegible] adorans dixit ſe xl. annis monachū unū temptaſſe de luxuria et vix ea nocte ad conſenſum operis provocaſſe. [illegible]: ſurrexit de ſede ſua: et [illegible] coronam ſuam capiti ſuo [illegible]. Hec cum audiſſet [illegible] paganus [illegible] eſt chriſtianus et monachus. Legitur in vita ſancti Bricij quod cum ipſe quadam die miniſtraret ſancto Martino in altari: vidit diabolū peccata populi [illegible] ſcribentē. Et cum ſibi deficeret membrana appoſuit dentes [illegible] ut ampliaret et fracta eſt in dentibus eius. Unde quod ſanctus Bricius in riſum converſus a ſancto martino propter riſum increpatus oſtendit ſancto quod vidit. Unde apoca. xij. Iſte eſt accuſator veſtrorum fratrum. Unde Augu. Preſto erit diabolus recitās verba profeſſionis noſtre et obijciens nobis quicquid fecerimus et in quo loco et in qua hora peccavimus et quid boni tunc feciſſe debuiſſemus. Legitur in vita ſancti Macharij quod ipſe ſanctus una die obvius diabolo variis pixidibus portanti. Cui ſanctus. Quid de iſtis pixidibus facies. Ad quē demō ad monachos tuos cū eis vado: ut qui nō vult de una: guſtet de alia. Unde petri. v. Adverſarius veſter diabolus circuit querēs quē devoret: cui reſiſtite fortes in fide. Hinc Iacobi iiij. capitu. dicit Reſiſtite diabolo: et fugiet a vobis. Legitur in vita beati Dominici quod cū quadā nocte poſt matutinas oraret vidit diabolū iuxta ſe ſtantē in habitu fratris et queſivit ab eo de quibus fratres in choro temptaret. Qui reſpōdit demō. Facio eos venire tarde et parū ibi facere. Fecit dormire et garrulare et alia vicia. Tunc duxit sanctus eū ad dormitoriū inquirens ab eo super quo temptaret eos ibi. Qui respōdit. Facio eos dormire nimis tarde surgere et a divino servicio retardare: et interim immūdas cogitare. Inde duxit eū ad refectoriū inquirens quid ibi haberet. Qui saliēs p mēsas clamavit sepius repetēdo plus et minus plus et minus. Quod cū sanctus requireret qd hoc dictū pretēderet: respōdit. Quosdā facio plus comedere ut ex nimia sūptiōe delinquāt. Quosdā vero minus ut in divino servicio deficiant. Ductus eciā ad locutoriū dixit sancto. hic locus totus meus est: hic facio ut fratres confuse loquant: et verbis inutilib' se immisceāt: et ut alius aliū in loquendo non expectet. Postremo duxit eū ad capitulū et cū ad ostium venisset diabol' ait sancto. hūc nunquā ingrediar: quia locus maledictionis mihi est: totū hic amitto: quod in aliis locis lucratus sum. Quidam latro cum se assueret? tandē penitens se subtraxit. Cum autē quadā die iter ageret: obvium habuit diabolū in forma humana dicentem sibi q melius esset ei ad opus solitū redire q̄ egestate perire. Addidit et q si adhuc viveret de tempore ad penitēdū, a multis periculis quo tempore eum capi contingeret: quolibet casu eum liberaret. Non post modicū captus et morti cōdēpnatus ducit ad suspendiū. Et cum funis deesset: affuit diabolus unum aureum ei porrigens: ut eo dato ducentibus liberaretur. Et cum ministris eum daret: apparuit bursa votorata ad eius suspendium pparata. Quidā ut delectaretur diaboli se dño mancipavit eo tamen pacto q eum ante mortē pmuniret. Trāsactis igitur aliquib' annis obviavit ei diabolus in habitu pauperis dicens. Dñe multum plus solito senuisti: ecce iam canus factus es. Qui ille. Quid ad te de mea canicie. Deinde post aliquot annos apparuit in habitu consimili dicēs. Dñe miror q sic etate deprimeris: nam et video: de pectore tussim trahis. ad qd ille. Unde te intromittis: vade vias tuas. Tertio aliquot annis trāsactis apparuit ei dicēs Salue dñe: miror nō modicū q tantū appropinquas morti: quia totus iam contraheris versus terrā inclinaris. At ille super hoc cōmotus ipsum sermōib' vilipēdit. Paucis ergo dieb' elapsis: venit ad eum in specie ppria dicens q tēpus erat q ad eū veniret. Qui respondit q fieri nō debuit: quia pactū de trina pmunitione nō servavit. ad qd rñdit. Pactū se p omnia servasse: satis sufficiēter eū pmonuisse exponens sibi et modos senectutis ipsum insinuavit: et sic tū aīam eius ad infernū pduxit. Require infra parte cap. iiii. v. vi. ix. necnō in. iiij. pte capitulo. xxxi.

¶ De turpitudine diaboli.

De turpitudine diaboli. Religiosus quidam quadā nocte horribiliter cepit clamare. Fratribus cōventus ad eius clamorē excitatis et circūstātibus: requisitus est a priore qd haberet. Et respōdit q diabolū vidisset. Requisitus aūt in qua forma eū vidisset: respōdit nō esse facultatis formā describere. addidit dicēs q si esset furn' vel clibanus ardēs ex parte una et figura demonis ex altera, mallē intrare furnū ardentem q̄ iterum faciē illius quā vidi cernere. Legit' in vita sancti Marcialis: q precepit quadā vice demōibus ut se ostēderent populo in sua ppria forma. Qui apparuerūt quasi ethiopes fuligine nigriores pedes habentes magnos oculos terribiles toto corpore pilosi et quasi ex sulphureo ignes emanātes. unde Job. qui de eo dicit. De narib' eius procedit fumus sicut olle succense atqs ferventis halitus eius prunas ardere facit: flamma de ore eius egredit'. Legit' in vita Maximiliōis epi quod cū ipse langueret in extremis: duct' est in spiritu: et vidit gaudia paradisi. Et cū recedere debuisset: supervenit vox dicēs. Non recedet donec videat turpitudinē demonū p cuius visionē purget a minimis pctis nō cōfessis. Reversus igit' fletu ad se: dixit astātibus visionē quam viderat asserens se [illegible] hominis horrorē quo potius fugere posset: tā horrida esset turpia demonū multitudo hinc et inde.

¶ De dei iudicio.

Legitur in vitas patrū: q cū sanctus Agathon moriturus p tres dies iaceret immobilis apertis oculis dixerūt ad eū discipuli eius. Pater ubi es. Ille rñdit. In cōspectu dei sto iudicandus. Et dicūt ei. Et tu paves. Respōdit. In terris laboravi virtute qua potui mādata dei custodivi: sed hō sum et nescio utrū opa mea placuerūt deo: quia aliter sunt iudicia dei: et aliter sunt iudicia hoīm unde eccle. ix. Nescit hō utrū amore vel odio dignus sit: sed oīa in futurū servantur incerta. hinc etiā Job ix. dicit. Verebar oīa opera mea sciens q non parceres delinquēti. Unde et Gregor. ait. Nostra opera sustinemus bene etiā gesta timeamus. Legitur in eisdē vitis patrū q frater quidā interrogavit abbatem amonē dicēs ei. Pater dic mihi verbum. Ad quem ille: vade et talē fac cogitationē tuā si-

[illegible] latrones facerent qui sunt in cauerna. [illegible] quando [illegible] in expectatione periculi homines plorant. Hinc monachus semper sibi suspectus esse debet et obiurgare animam suam dicendo: Ve michi: quomodo habebo stare ante tribunal christi: et reddere rationem omnium actuum meorum. Legitur in libro de vitis patrum, quod quidam senex dixit: Tres sunt res quas timeo. Una quando egressura est anima mea de corpore. Alia quando occursura est deo. Tertia quando ferenda est aduersum me sententia. Unde Crisostomus ait: Non erit resistendi virtus, nec penitentie locus, nec defensionis tempus, nec fugiendi facultas, nec latendi possibilitas, nec appellandi securitas, nec satisfaciendi utilitas. Hinc Jeronimus ait: Siue comedam, siue bibam, siue aliud aliquid faciam semper michi sonare videtur illa vox terribilis: Mortui surgite et venite ad iudicium.

¶ De ebrietate.

Quidam ebriosus deditus cum hic quandam perdidisset ad taxillos pecuniam suam et pannos et sibi nichil remaneret: dixit ad socium suum: Eme animam meam. Quo nolente intrauit quidam tabernam in specie ribaldi et dixit: Quanto vendis animam tuam? Pro quadraginta solidis. Numeratis itaque denariis et solutis, penituit venditor nolens mercatum seruare. Cui dixit emptor: Necesse habes michi pactum tenere. Et sicut mos est cum equus venditur quod capistrum cum eo [illegible] ne [illegible] non fiat mutatio: ita quod corpus tuum quod animam tuam circundat michi tradidisti. Accipiensque eum super humeros suos: a presentibus [illegible] cum ipso quod nunquam ulterius visus est. Quia de eo dicitur: Neque ebriosi regnum dei possidebunt. ergo de necessitate infernum habebunt. Unde Gregorius ait: Ebrietas est blandus demon, dulce venenum, suaue peccatum: quam qui habet seipsum non habet. Refert Odo de [illegible] quod quidam monachus [illegible] in spiritualibus [illegible] interrogauit cur ibi loquerentur. Audiuit quod quotidie solebat se inebriare. Semel ebriosus tantum bibit in taberna vna die quod iacuit sine loquela. Uocatus est igitur sacerdos: ut eius confessionem audiret. [illegible] nisi [illegible] Cap. [illegible] sacerdos [illegible] mulier pro nimia sumptione potus crepuit medius et mortuus est. Unde Ysaie v. dicitur: Ve qui consurgitis mane ad sectandam ebrietatem et potandum usque ad vesperum. Sed quod [illegible] corporis et anime. Alias auctoritates et exempla et remedia contra ebrietatem Require in [illegible] ca. xxiij. necnon et in tertia parte ca. [illegible]

¶ De ecclesie edificatione et reparatione et decimis eiusdem.

Quidam miles in partibus alemanie in honore [illegible] in curia sua fecit edificari capellam et missarum solempnia singulis diebus ibi celebrari. Hic post aliquod tempus [illegible] moreretur corpus eius in capellam ipsam est delatum, et exequie consuete celebrate. Et contigit quod dum celebraretur: et ad eleuationem dominici corporis fuisset peruentum, [illegible]: anima resumpta residens in feretro [illegible] dominum manibus eleuatis, et permanens usque ad finem misse. Qua finita vocauit sacerdotem dicens ei: quod in peccato mortali decesserat de quo non fuerat confessus in vita sua: tamen ob meritum edificationis ipsius capelle indultum est sibi redire ad vitam et illud peccatum confiteri. Facta igitur confessione et absolutione percepta obdormiuit in domino. Legitur in vita sancti Francisci, quod cum quadam die intrasset ecclesiam sancti damiani gratia orandi, ymago crucifixi sic eum est allocuta: Francisce vade et repara mihi domum meam que destructa est. Ille igitur vendidit omnia que habebat et in reparationem ecclesie ipsius sollicite expendebat. Legitur in tripartita historia, quod Julianus apostata possessiones et decimas ecclesiarum abstulerat, et in erarium suum posuit: clericosque duci [illegible] seruire coegit, [illegible] quod celeri morte defecit. Legitur in eadem historia, quod cum comes Juliani vasa sacra diripuisset et ecclesias clauderet et super ipsa vasa sederet subito eius vereda diuinitus sunt percussa ita ut putredo et vermes inde exhiberent a quibus nunquam usque ad mortem poterat liberari. Complices autem sui in eadem direptione subita morte perempti sunt. Refert Odo de Semdone, quod quidam miles post mortem apparuit cuidam militi socio suo dicens se plurimum cruciari et maxime quod quoddam cimiterium violauit, hominem in eo percutiendo et sibi suam capam auferendo: que videlicet capa ita eum opprimit: quasi fuisset turris pergrandis, rogauitque eum ut sacerdoti ecclesie de sacrilegio, et pauperi de capa satisfaceret. Et interrogatus si saluari posset, Respondit quod sic videlicet per orationes et precipue per missas. Et sibi plures presbiteros nominaret: caput suum [illegible] Nominato tandem sibi quodam heremita: [illegible] ut ille oraret pro se et sic disparuit. Constantinus (imperatio) obtinuit i ecclesia [illegible] dem balsamo ppetuo sustentandā [illegible] successores ad hoc obligādo. [illegible] dum quidā iperator instaret penes papā [illegible] balsamū amplius soluerent : [illegible] papa pecunia mediāte deuiceret igitur postmodum eodē papa ad camē ecclesiā in qua [illegible] eius solēpnitate cū vellet [illegible] lapis sub [illegible] proiectus ad [illegible] igitur ad remediū : audiuit sibi [illegible] Digne cruciaris qz honorē [illegible] pro nimis [illegible]. Judex quidā rome noīe Stephanꝰ [illegible] ecclesia beati Laurentij et [illegible] sancte agnetis iniuste abstulit [illegible] ad iudicium deducit. [illegible] Laurētius cū indignatiōe apphendēs [illegible] strinxit in brachio. Sancta vero agnes cū ceteris virginibus faciē ab eo [illegible] auertit. Accusatꝰ igitur talem a iudice sententiā accepit quia aliena rapuit et veritatē vendidit : in loco traditoris deputetur. [illegible] sanctis intercedentibus btā virgine maria beatoꝝ [illegible] martyre quos ipse specialius dilexit in vita sua : restitutus est ad vitā brachiū tamē [illegible] et aridū habuit quasi in corpe hoc passꝰ fuisset. Factaqꝫ restitutiōe eorū que iniuste abstulit : et penitētia . xxxvj. dierū sibi iniuncta peracta in dn̄o obdormiuit. Iniūgebat̄ sibi etiā a beata maria q̄ singulis diebus diceret psalmū Beati immaculati. Legit̄ in Cronicis anglorū. q̄ cū W. rex secundus multas ecclesias destruxisset : et clerum suis rebus spoliasset [illegible] populū talijs [illegible] voluisset : quidam monachus in extasi [illegible] vidit eundē regem i ecclesia [illegible] pedem crucifixi deuorātem. Et cū voluisset in alium pedem dentes apponere crucifixus excutiens pedem ita eum percussit : q̄ in foueam cecidit profundam. Monachus igitur ille hoc regi retulit : et visum de [illegible] sic exposuit dicēs : q̄ pes quem deuorauerat erat clerus quem destruxit. Aliꝰ vero quem deuorare voluerat : erat populus. Rex vero visum istū vilipendēs in forestam venaturꝰ perrexit : et sagitta a quodam de suis percussus interijt. Legitur in historia tripertita : q̄ cum Julianꝰ ecclesias diripuisset et priuilegia ecclesijs data [illegible] tis [illegible] tandem in bello occiditur [illegible] corio eius [illegible]. Itē legitur i ecclesiasticis historijs : q̄ cū aurelianus imperator multis cōsilijs deprauatꝰ : cōtra dei ecclesiam crudelia cogitaret : dei potestas [illegible] comprehensus est et [illegible]. Legitur in tripertita historia : q̄ cum quidam [illegible] imperator infestus ecclesie persecutor existeret : q̄ exiret quādam vice ad bellū quidam monachꝰ [illegible] in sua cella [illegible] dixit ei. Quo vadis imperator qui pugnas aduersus deum quem nō habes adiutorem? Quiesce ergo [illegible] et ipse faciet cessare bella. Redde ergo gregibus pastores et sine bello victoriam obtinebis. Aliquā quantū sit contra [illegible] cognoscam. Nam neqꝫ [illegible] tereis et exercitum amittes. Quod factuz est quia a barbaris [illegible] in puluerem [illegible] est. [illegible] Jn omni virtute tua dilige eum qui te fecit : et ministros eius non derelinquas. Honora deum ex tota anima tua : et honorifica sacerdotes. Legitur in vita sancti goduici. q̄ cū quidam rex [illegible] in angliā venisset [illegible] : quidā de suis [illegible] sancti [illegible] etiā cū ostijs [illegible]. Ipsum qꝫ sanctū grauiter verberauerunt [illegible] sibi quod thesaurum suum ostenderet eis. Qui [illegible] sus ad crucifixum ait. [illegible] ihesu xp̄e tu scis quā thesaurum nō habeo. Illis ergo [illegible] tibus ad [illegible] accepit vnꝰ [illegible] sic q̄ miserabiliter vitam finiuit. Oēs etiā alij qui sanctū [illegible] diuersis [illegible] interierūt. Quidā nobilis in anglia. in [illegible] leporarios suos q̄ [illegible] in cantica clerici [illegible]. Hic ergo quadā nocte [illegible] in camera sua cum duobus leporarijs suis solus [illegible] : et sic mane miserabiliter mortuus inuenitur.

De ecclesijs frequentandis.

Legitur in vita sancti Johannis elemosinarij : q̄ duo homines [illegible] sutoriam exercebant [illegible] vnus pater habuit et matrem [illegible] et filios et [illegible] arte sua sustentabat : ecclesiam cotidie frequentans. Aliꝰ vero nullum habēs nisi seipsum cui necessaria ministraret : et arte sua curiosior erat et prudentior ecclesias tamē [illegible] vel raro frequentās : et solū vix poterat sustentare. Inuidens [illegible] vicinus suo dixit. [illegible] ego pauper qui arte mea sum sagacior [illegible] nullāqꝫ habeo familiam. et tu multa familia es oneratus ad quem ille subdole pie [illegible] dicens. Sepius ad ecclesiā pergo : et pecuniam in via inuenio. Si autem vis mecū ad eccleſiā venire: quicqd inuenerimus eque diuidemus. Acquieſcēs igit̄ ille et eccleſiā frequētans in breui benedictionē pꝛomeruit tam ſpūalis gratie ꝙ̄ tp̄alis. Refert beda in hyſtoꝛia angloꝝ dicēs. Noui hominem in quodā nobili monaſterio ignobiliter viuere. Hic cum eſſet ſolo noīe et moꝛibus ꝑuerſus: nō emēdabat quādo erat coꝛreptus. Sed q2 faber erat optim⁹ ꝓpter neceſſitatē officij tollerabatur. Iſte igit̄ diebus feſtiuis cū alij irent ad eccleſiā remanebat in cella ſua vacās vanitatib⁹ ſeu cōfabulationibus. Subita igit̄ quadā vice infirmitate coꝛreptus: vocari fecit fratres dicēs eis. Quod ſicut beat⁹ ſtephan⁹ vidit celum ſibi apertū: ita et ipſe vidit ſibi infernū reſeratū et iudā et cayphā in medio eius et ſibi nō longe ab eis locum foꝛe paratum. Et cū fratres ꝓuocarēt eum ad penitentiā: reſpōdit ſe nō poſſe penitere q2 lata fuit contra eum ſententia et ſic miſerrime moꝛtu⁹ eſt. Quo cōtra luce. ij. dicitur. Anna vidua nō deceſſit de tēplo die vel nocte: et ideo meruit videre xp̄m. Econtra iſte miſer non acceſſit ad templū: et ideo meruit videre dāpnatos in īfernū. Miles quidā virgini glorioſe deuotus: ad toꝛneamentū pꝛogrediens eccleſiā quā per viam repperit intrauit: miſſamq̄ inceptā ꝑaudiuit. Et dū miſſe miſſis ſuccederet: ipſe ſue ꝓfectionis oblitus remanſit oēs miſſas auditurus. Quib⁹ cōpletis: ꝓficiſcit̄. Fuerūtq̄ ſibi milites et armigeri ꝙ̄ plures obuij laudātes eum et aſſerentes eum ſtrenuiſſime in toꝛneamēto militaſſe: inter quos fuerūt aliqui qui dixerūt ſe fuiſſe captos et ſe ſue dederant voluntati. Miles igitur ipſe curialitatē dei et virginis glorioſe necnō et auditiōis ſeruitij diuini ꝑpendēs efficaciā ſeculū relinquēs: diuino ſe famulatui mancipauit.

¶ De elemoſina.

LEgitur in vita ſancti Johānis patriarche ꝙ quidā pꝛediues noīe petr⁹ erga pauperes erat duriſſimus. Cumq̄ quadā die pauper ipoꝛtunis vocibus ab eo petiſſet elemoſinā: ille non habens quicꝙ̄ in manu ſua quo pauperē percuteret: arripiens panē vnū furibūde in pauperē iactauit: quē pauper arripiens abſceſſit. Poſt duos itaq̄ dies idem petrus infirmat̄ ad moꝛtē raptuſq̄ in extaſim vidit ſe ante iudicē ſtare: et quoſdā mauros ſuper ſtateram molē peccatoꝝ ſuorum pꝛegrādem apponere: ex alia vero parte vidit viros dealbatos triſtes aſſiſtere: quia nichil habuerūt ꝙ in alia lance ponerēt: appoſuerunt tamen panē quem quaſi coactus pauperi dederat: et facta eſt lancium equalitas. Dictumq̄ eſt ei adiunge ad panē hunc: alioquin mauri appꝛehendēt te. Reuerſus igitur ad ſe dixit. Si panis vnicus quē per furoꝛem ieci tantum pꝛofuit: ꝙ̄to magis eſſet ſi oīa mea dedero pauperib⁹. Vendidit igit̄ oīa ſua et tandē etiam ſeipſum et pꝛeciū pauperibus erogauit. Moꝛtuuſq̄ in pace ceſſit albatoꝝ. Legitur in vita ſcī Germani ep̄i ꝙ cum vna die pauperes habuiſſet obuios: iuſſit diacono ſuo dare eis tres denarios qui retentis duobus: dederat eis tantū vnū. Et poſt paululū venit quidā diues poꝛtās ſecū c. ſ. daturus eos ep̄o. Accipe inquit ep̄us ad diaconū quod offertur tibi. ſcitoq̄ ꝙ ſi tres denarios dediſſes pauꝑibus pꝛout pꝛeceperā tibi nunc trecētos ſolidos recepiſſes. vnde dominus Luce. vj. dicit. Date et dabit̄ vobis. Et ꝓuer. xix. dicit̄. Feneratur dn̄o qui miſeretur paupis. Itē in eodem libꝛo. ij. cap. Qui dat pauperi non indigebit. Refert odo de ſeritone ꝙ quedā domus religioſoꝝ fuit depauperata: ꝓpter quod magna fiebat querimonia īter fratres. Quibus vnus eoꝝ dixit. Duos bonos famulos fugauim⁹ a nobis. q̄dum ſteterūt nobiſcū: abūdauim⁹ in oīb⁹. Reuocet̄ igitur vnus eoꝝ alius pariter reuertetur. Cui abbas. Qui fuerūt illi ad quē monachus vn⁹ vocat̄ date: et altero dabitur vobis ſubſequet̄. Refert magiſter Jacob⁹ de vitriaco ꝙ quidā diues in partib⁹ frācie inter alia pauca bona que fecit: quādā veſtē de pellibus vulpiū factam pauperi dedit. Poſtmodum vero cū defunctus fuiſſet apparuit cuidā viro religioſo in eadem veſte dicens ſe eam dū viueret pauperi dediſſe et ſe per eam a caloꝛe et frigoꝛe cōtinue pꝛotectū fuiſſe. Vnde Danielis. iiij. peccata tua elemoſinis redime. hinc Augu. ait. Utātur diuites ſupfluis dent pauperib⁹ neceſſaria vtant̄ pꝛecioſis dent pauperib⁹ vilia. Notādū ꝙ elemoſina nō valet ei qui in malo pſeuerat. Legit̄ in vita Barlaā quod fuit cōſuetudo in quadā ciuitate ꝙ hoīem extraneū et ignotū omni anno in pꝛincipem elegerint: qui omni poteſtate accepta: quicqd facere voluit potuit ipſo anno durante. Electus itaq̄ vnus et pꝛefectus cepit inſoleſcere: et ſuperbire. Anno vero finito ciues inſurgunt contra eum. nudūq̄ eum mittunt in inſulā. vbi nec cibum nec veſtimentū inuenit vt ſic pꝛe defectu omniū bonoꝝ moꝛeretur. Tandē ſublimat̄ alius in loco eius: et cum didiciſſet ipſoꝛum ciuiū cōſuetudinē: ad inſulam pꝛedictā multos pꝛe miſit theſauros vt cum in illā mitteretur: inueniret quo ſe ſuſtētaret. Ciuitas eſt mūdus Ciues: mors et diabolꝰ. Inſula patria futura. Alias auctoritates et exēpla require in tertia parte capi. xviij. xix. et. xx.

¶ De eukariſtia.

Refert Beda in hyſtorijs anglorum. ꝙ quidā miles captus eſt i bello et ab hoſtibus eſt ſtrictius ligatꝰ. Singulis tamē diebus circa horam diei tertiā ſoluebaẽ. Quia vt poſtmodū cōpertū eſt: quidā ſacerdos frater eius ea hora ſingulis diebꝰ quaſi ꝓ mortuo miſſas celebrauit. Refert Grego. in iiij. dialog. ꝙ fuit quidā ab hoſtibꝰ captus et vinculis religatus pro quo velut mortuo eius vxor certis diebꝰ ebdomadibus ſingulis miſſas celebrari fecit. Poſt lōga vero tēpora reuerſus ſue indicauit vxori ꝙ certis diebꝰ ebdomadibus ſingulis eius vincula ſoluebantur. Quos videlicet dies atq; horas eius vxor diſcutiēs: tunc recognouit eſſe a vinculis ſolutum: cum pro eo meminerat ſacrificiū oblatum. Legitur in vita eiuſdē Grego. ꝙ quedā matrona ſingulis diebꝰ offerebat panē ad ſacrificandū: die vero quadā cū idem ſctūs euchariſtiā eidem matrone porrigeret dicens: corpus dn̄i noſtri ieſu chriſti cuſtodiat te i vitam eternam ipſa ſubriſit. Quod ipſe vidēs manum ſubtraxit et ſacramentū ſup altare repoſuit ipſāq; iterrogauit cur riſiſſet? Cui illa reſpōdit. Quia panē quē feceram. tu corpus chriſti appellaſti. Tunc ad cōfirmandā et ſolidandā populi fidem: orauit et ſtatim hoſtia in ſimilitudinē digiti cōuerſa eſt et populo oſtenſa. Et iterata oratiōe: in ſpeciem panis eſt reuerſa. Sicq; populꝰ ſolidatꝰ eſt i fide: et matrona ad fidem reuocata. Refert idem Grego. quod cū quidā nauta naufragium pertuliſſet et quidā ſacerdos pro eo tā ꝙ mortuo miſſam celebraſſet: tandē ad terram rediijt viuus. Requiſituſq; qualiter euaſiſſet, reſpōdit ꝙ cum in natando pene deficeret venit quidā ad eum panē ſibi porrigens. Quem cum comediſſet: cōfortatus eſt et ad terrā reductus fuit. Et cōpertū eſt ꝙ ea hora panē recepit in mari: qn̄ ſacerdos ꝓ eo celebrauit in terra. Alias auctoritates et exēpla require in tertia parte cap. xxiij. et. xxiiij.

¶ De executoribus

Legitur in geſtis francorum quod miles quidam bellum cum carolo magno intraturus: dixit armigero ſuo ꝙ ſi cōtingeret eum ibidem occidi equū ſuum venderet: et preciū daret pauperibus. Occidit autem et armiger equum accepit et in vſum ſuū conuertit. Poſt octo itaq; dies apparuit ei idē miles dicens. Ego pro tuo defectu graues penas ſuſtinui et penitentiā compleui. Sed tu pro auaricia tua perpetua pena plectēdus es: et ita tibi non proderit equus pauperū quē retinuiſti. Et ſic armiger poſt modicū male defunctus eſt. vnde Abacuh. ij. Ve qui congregat auariciam domui ſue vt ſit in excelſis nidus eius ſicut iſte fecit vt ſederet in equo excelſo. Vſurariꝰ quidā condēs teſtamētū ſuū inſtituit executoribus ſuis vt omnia male acquiſita reſtituerent querens ab eis quid quilibꝫ eorum magis timeret: vnꝰ autem eorū dixit Paupertatem. Aliꝰ dixit lepram. Alius vero ignem ſancti Antonij. Quibus vſurariꝰ ait. Omnia iſta ſuperuenient vobis, niſi reſtitueritis vniuerſa. Mortuo autem illo: oīa diuiſerunt inter ſe: de reſtitutione non curantes. Poſt autem modicū omnia euenerūt ſibi prout fuerant priꝰ poſtulata. Archiepiſcopus quidam Eboraci moriturꝰ quendam capellanum ſuū conſtituit executorem. Sacerdos itaq; domino ſuo defuncto: de bonis ipſiꝰ predia ſibi magna mercatꝰ eſt. Pro anima dn̄i ſui parū vel nichil faciens. Cuiuſq; de familiaribꝰ eiuſdem defuncti quidam iuuenis qui de domino ſuo erat multū ſollicitꝰ: miſſas pro eo procurauit celebrari. Eidem igit̃ iuueni affectanti ſcire de ſtatu domini ſui: apparuit quadam nocte dicens. Si vis noſcere de domino tuo: ſeq̄re me. Venientibꝰ igit̃ ipſis in quoddam palaciū: vidit iuuenis dominū ſuū in pontificalibꝰ ſedentemq; bene ſe habētem et dicentē ſibi. Regracior tibi amice plurimū pro bonis q̄ michi feciſti poſt mortem. Et ſcias pro certo ꝙ Capellanꝰ executor meus pro eo ꝙ bona mea male diſpēſauit ꝑpetuas recipiet penas. vnde Abacuh. ij. Ve ei q̄ multiplicat nō ſua.

¶ De excōmunicatione

Legitur in vita ſancti Benedicti: ꝙ due moniales iuxta monaſteriū eiuſdem ſancti cohabitantes ſeſe ad iracundiam ſermonibꝰ duris ſepius ꝓuocabāt. Quod cū ſanctꝰ audiſſet: mandauit eis dicens. Corrigite linguā veſtram alioqn̄ excōico vos. Ille vero ſe nō corrigentes: poſt modicū moriuntur et in eccleſia ſepeliunẽ. Et cū ex more diaconis dum miſſa cantareẽ clamareẽ: qui non cōmunicant foris exirent mulier quedā pro eis oblationē faciens: vidit eas de ſepulchris egredi et eccleſiam exire. Quod cū ſancto benedicto fuiſſet intimatum: ille manu ſua oblationem dedit dicens. Ite et iſtā pro eis offerte: et vlteriꝰ excōmunicate non ſunt. Quo facto: vlteriꝰ non ſunt viſe extra eccleſiam. Legit̄ in vita ſancti Eligij: ꝙ quidam ſacerdos nimis erat infamis: quē cū ſanctꝰ Eligius crebriꝰ corriperet nec corrigere potuiſſet: excōmunicauit eū inhibēs ei ne miſſam celebraret quouſq; ſe corrigeret. Ille vero ſancti paruipendēs ſentētiā: miſſe dicende ſe preparat. Et cū altari aſſiſteret ſubito cecidit et expirauit. Refert Beda i hyſtorijs anglorū ꝙ quidam comes illicitū contraxit matrimoniū ꝓpter ꝙ ſanctꝰ Cedda epiſcopꝰ cum non poſſet corrigere eū excōmunicauit. Prohibens ne quis eius domū intraret neq; cum eo cibum ſumeret. Cumq; quidaz ab eodem comite inuitatus epularet̄ cum eo: poſt conuiuiū domum reuertens obuium habuit epiſcopum ipſum dicentem ſibi. Quia noluiſti te continere de domo predicti tu i eadē domo habes mori. Quod et euenit. Nam ex eodem comite ⁊ germano fratre ſuo: in ipſa domo occiſus eſt. vnde Joſue. vij. Anathema in medio tui iſrael eſt non poteris ſtare coram hoſtibus tuis donec deleatur ex te qui contaminatus eſt hoc ſcelere. Et notandum ꝙ excommunicatio eſt gladius ſpiritualis qui admodum gladij materialis primo percutiendo diuidit hominem ab vnitate eccleſie quaſi membrum a corpore et ramuz a ſtipite. Secundo diuidendo proſternit. vnde Auguſtinus. Grauius eſt homini excommunicari: q̄ ſi feriatur gladio materiali tertio proſternendo occidit. vnde Auguſtinus. Omnis chriſtianus qui a ſacerdote excōmunicatur ſathane traditur

¶ De feſtis colendis.

Legitur in vita ſancti germani ꝙ quidā clericus die dominico caligas ſuas reſarciens: manuum ⁊ pedum debilitatem incurrit. Veniens igitur ad ſanctum epiſcopū germanū ſuūq; confeſſus peccatū: per omnia ſanatus eſt. Hoc recipiēs in precepto: vt vbicunq; veniret predicaret ne quis die dominico quicq̄ operaretur. Legitur in vita ſācti Juliani martyris: ꝙ cum ruſticus quidā in die dominico aratrū ſuū reficeret manus eius contracte ſunt: ita ꝙ vix precibus predicti martyris poſt duos ānos ſanatꝰ ſit. Refert Odo de ſcritone: ꝙ quidā magiſter pariſius Serlo nomine habuit diſcipulū quendam qui diebus feſtiuis ſpretis obſequijs ſophiſmatibus ſcribendis intēdebat. Poſt modum vero mortuus apparuit eidē magiſtro ſuo capa cartulis interta dicēs ſe grauiſſime puniri aſſerens illas cartas eſſe quas feſtiuis diebꝰ ſcribere conſueuit. Quarum quilibet turri ponderoſior ſibi videbatur. Dixitq; magiſtro. Extende manum tuā: vt ſentias que patior. Qua manum extēdente ſtillauit in eam guttulam vnam ſui ſudoris: q̄ manū illico perforauit. Quod magiſter ſentiēs relicta dialectica ſe tranſtulit ad religionem. Verſuſq; iſtos cōponēs Linquo coax ranis cras coruis. vanaq; vanis. Ad logicā ꝑgo que mortis nō timet ergo. Frater quidā ordinis ciſtercienſis degens in grangia abbatis de fontibꝰ dioceſis Eboracēn. miſit quēdā iuuenē die dn̄ico ad nemus ad ligna ſcindēda. Cū aūt idē iuuenis ſecuri ꝑcuſſiſſet ſāguis ex ligno effluxit. Cūq; iterato lignum voluiſſet percutere miraculo iam viſo non ꝑterritus. venit ad eū quedā vox. let let let. quod eſt latine dimitte. dimitte. dimitte. Rñdit igitur huic voci ſtultus inciſor ille ſic me terrebis: inciſioni viriliter inſiſtendo. Ecce vox iterato dilabitur ad eū dicens. Maledictus ſit ille: qui te huc miſit iſta die. Ille vero recedens poſt paucos dies a dicto fratre occiſus eſt. Frater ille diſparuit ita ꝙ nūq̄ in ptībus illis viſus eſt.

¶ De fide.

Quidam Soldanꝰ preceperat ꝙ omēs xp̄iani ſub vno dominio degētes morti traderent̄: niſi quēdam maximū montem per ſuā fidē in mare tranſferrēt ſcd̄m euangelicā ꝓmiſſionē. Cōgregantur igitur clerici ⁊ laici ⁊ tractant inter ſe de tanto negocio. Sed nullus eorū opus aſſumere p̄ſumebat Affuit tn̄ inter eos quidā paupꝰ artificio faber iuſtus ⁊ innocens dicēs. Dicite mihi vos clerici: ſi hoc ꝓmiſerit xp̄s vere credentibus in ſe. Rñderunt ꝙ ſic. Ad quos ille. Ducatis me inquit corā ſoldano veriſſime ei ſcio qz q̄d ſemel fidelibus ſuis ꝓmiſit cū opus fuerit adimplebit. Ducto igitur illo corā ſoldano: ꝑcipitur ab eo: vt montem transferat virtute ſue fidei. Annuit ille. Dieſq; certus ad expletionē negocij a ptibus aſſignatur. Quo inſtante: ſoldanus cum paganorum multitudine montem aſcendit: chriſtum et chriſtianos deriſurus. Faber igitur cū xp̄ianis ſtetit a latere. condictū opus cōpleturus ⁊ ait. In nomine ieſu chriſti dn̄i noſtri. qui ſolo verbo te mons ⁊ omnia creauit. qui fidem veram de ſe habentibus promiſit montes transferre: precipio tibi vt cū omnibus qui ſuper te ſũt: mittas te in mare. Quo facto ſtatim mõs ille cũ oĩbus paganis in mare magnũ trãſlatũ eſt et paganoꝝ infidelitas confunditur xpianoꝝ vero fides diffunditur. Chriſtuſq; ipſe in ſeruis ſuis collaudatur. vnde math. xvij. Si habueritis fidẽ ſicut granũ ſinapis dicetis monti huic tranſi hinc et tranſibit et nihil impoſſibile erit vobis. Hinc math. ix. ca. dicitur. Si potes credere: omnia poſſibilia ſunt credenti. ⁊ Bernardus ſuper canẗ. dicit Magna fides magna meretur.

LEgitur ꝙ quidam moꝛiturus ſocio ſuo fidem dederat ꝙ poſt moꝛtem ad eum veniret ſtatum ſuum narraturus. Moꝛitur autem et poſt paucos dies vt ꝓmiſerat apparẽs dixit ſe in magna purgatoꝛij pena poſitũ ꝓ eo ꝙ ſe in aliena poteſtate ponẽdũ aſtrinxit fidei datione: ⁊ ad eam ſeruandam de magna gratia ſui aliquotiens rediſſe.

¶ De filioꝝum coꝛreptione.

REfert Boetius de diſciplina ſcolarium: ꝙ quidam iuuenis ſuis adinuentionibus dimiſſus furtis foꝛnicationibus: aliiſq; ſceleribus ſine omni coꝛreptione patris ſui operã dedit. Crebroq; ꝓ ſuis maleficiis dãnandus paternis pecuniis redẽptus eſt. Deprehenſus tandẽ cum furto patreq; per varietatem redẽptionis depauperato moꝛti condẽpnatur. Cum autem duceret̃ ad ſuſpendẽdum rogauit patrem ſuũ vt ſibi daret oſculum. Quo et ipſo annuente ⁊ cum oſculari volẽte naſum patris ſui dentibus arripuit ⁊ abſtraxit. Requiſitus ergo cur tm̃ facinus in patrem ꝓpꝛium committeret: rñdit vt per eum diſcerent parẽtes ſuos filios in iuuẽtute caſtigare ⁊ moꝛibus infoꝛmare. Nã ſi me pater meus inſtruxiſſet et crebꝛius coꝛripuiſſet nõ me modo ſuſpendi contigiſſet. Ideo eccle. vij. ca. ſcribitur. Filij tui erudi illos a puericia. Tunde latera eius dum adhuc infans eſt. Exemplũ de vitro dũ liquidũ eſt ductile eſt in varia vaſa. Infrigidatũ vero et durũ citius frangit̃ ꝙ in aliquod vas foꝛmet̃. Vñ Aug. Melius eſt cũ ſeueritate diligere ꝙ cum lenitate decipere. Unde pꝛouerbioꝝ. xiij. Qui parcit virge odit filiũ: qui autem diligit inſtant̃ erudit. Require alias auctoꝛitates et exẽpla in ſexta ꝑte ca. xxvi. ⁊. xxvij.

¶ De gaudio celeſti.

REfert odo de ſcritone ꝙ cuidam clauſtrali ſcire deſideranti an gaudium foret in celo ſine tedio. Miſſa eſt auis quedam ad eum celitus quaſdam celeſtes decantans melodias ꝙ extra clauſtrum in extaſi poſit⁹ CC. annos ſecutus eſt ꝑ quodã nem⁹. Ducentis autẽ ãnis elapſis ad abbatiã reuerſus eſt putans ſe per hoꝛã vnã abſentaſſe volẽs ꝙ ſe iungere fratribus neminẽ eoꝝ recognoſcit: ſicut nec eum aliquis ipſoꝝ. Tandẽ cuꝫ cauſam ſue abſentationis et rei veritatẽ eis declaraſſet receptus eſt honoꝛifice inter eos. Vñ pſal. Mille anni ante oculos tuos tanꝙ dies heſterna que pꝛeterijt. Quidam canonico regulari in partibus francie ſepius de gaudijs paradiſi meditanti: viſuꝫ eſt vna nocte ſe in ſompnis in quodã cimiterio foꝛe poſitũ. aues que ſup arboꝛes ſedentes audire canentes illã antiphonã. Gaudent in celis aĩe ſctõꝝ qui xp̃i veſtigia ſunt ſecuti: ⁊ qꝛ ꝓ ei⁹ amoꝛe ſanguinẽ ſuũ fuderũt. idõ cum xp̃o regnabunt ineternũ. Cum tanta dulcedine ipſam antiphonã audiuit: ꝙ totus in gaudio illius cãtus abſoꝛpt⁹ fuit: ita ꝙ quicquid põt eſſe materia letitie in ſeculo iſto in cõpatiõe dulcedinis illius: nihil oĩno reputaret. Legitur in cronicis Frãcoꝝ ꝙ karolus magnus tempoꝛe ludouici regis cuidã militi languido apparuit: eumq; ſecum in paradiſum duxit vbi archana dei audiuit que nõ licet hõi loqui et poſt triennium in loco de quo cum aſſumpſerat repoſuit. Credidit q; miles veraciter ſe cũ karolo ibidẽ tribus diebus extitiſſe. Alias auctoꝛ. ſeu exẽpla. Require in ſexta ꝑte ca. xxiij. ⁊. xxiiij.

¶ De gaudio mundi ꝙ inani.

LEgitur in vita Barlaam ꝙ quidam rex grecie gaudiũ mundi reputãs inane vultũ ſpũs grauẽ p̃tendit. Qui cũ quadã die plures inuitaſſet ad menſam et ſolito moꝛe vultũ p̃tenderet grauioꝛẽ queſiuit ab eo germanus ei⁹ cur ſe ſic haberet pꝛecipue coꝛam cõuiuis. Cui rex ait. Nolo tibi ad pꝛeſens rñdere. Erat aũt mos regionis illius vt coꝛã cui⁹ oſtio tube ſonarent: moꝛti ſe ſciret addictũ. Pꝛecepit itaq; rex quadã vice: ꝙ tube ſue coꝛã fratris ſui oſtio clangerent. Quod audiens frater illius moꝛi metuebat. Capit̃q; a miniſtris ligatuſq; ad regẽ ducitur tremebundus. Circũſteterũt eũ coꝛã rege quattuoꝛ milites cũ gladijs euaginatis. Cũq; vidiſſet vndiq; citharas aliaq; inſtrumẽta muſica varia ſonãtia nõ eſt eis delectatus. Queſiuit igitur rex ab eo cur nõ letaret̃ ad ſonoꝛitãte melodie. Cui ille. Dñe mi qualiter gauderẽ cũ mihi gladij quattuoꝛ cõminant̃ moꝛtem. Ad quẽ rex. Modo me queſtioni reſpõdebo. Hec ẽ cã qua ſine hilaritate dies meos ago. Quattuoꝛ enī ſunt que me ſtimulant quotidie. Timoꝛ .ſ. moꝛtis: timoꝛ pctōꝝ: timoꝛ iudicij: ⁊ timoꝛ ſupplicij eterni. Et his dictis precepit fratrem a vinculis ſolui et liberum dimitti. Eccle. vij. Coꝛ ſapiens ibi triſtitia: coꝛ ſtultoꝝ ibi letitia. Refert odo de ſeritonꝭ de quodam magno clerico cancellario pariſius ꝙ ep̄s loci eidē infirmāti cōſuluit inter alia qđ beneficia eccleſiaſtica que ſine diſpenſatione ſedis apoſtolice tenebat reſignaret. Nō facere penit⁹ denegauit. Cū igitur ep̄s ip̄m ad hoc inducere nō poſſet rogauit eum vt ſibi poſt moꝛtē appareret ſtatū ſuū oſtēſurus. Moꝛitur ita poſt modicum et dampnatus ducit̄ ad infernū. Poſt paucos vero dies iuxta cōdictū apparuit ep̄o aſſerēs ſe dāpnatū. Tres ſue dāpnatiōis cauſas aſſignans. Quarū vna vna eſt quod creſcētes eccleſiaꝝ fructus annos cōtra pauperes tumide reſeruaui. Secūda ꝙ contra ſententiam plurimoꝝ de pluralitate beneficioꝝ quaſi licite tenēdoꝝ opinionē ꝓpriā defenſam ⁊ in hoc periculo moꝛtalis culpe omiſi. Tertia eſt ⁊ illa grauiſſima ꝙ abhominabili vitio carnis in ſcandalū multoꝝ pollutus fui.

¶ De hoſpitalitate.

Refert gregoꝛius in quadā omelia: ꝙ quidā paterfamilias cōſueuerat quotidie recipere hoſpites eoꝛumꝗ manib⁹ abluendis aquam infundere. Quadā autē die affuit inter alios hoſpites quidam qui mox ablutis hoſpitum manib⁹ diſparuit. Cūꝗ de hoc paterfamilias miraret̄ ſequenti nocte apparuit ei dn̄s dicens. Ceteris diebus me i meis membꝛis recepiſti heri vō me in meipſo recepiſti. Unde Luce. iiij. dicit xp̄s ipſe. Qui vos recipit me recipit. Hinc Aug. ait. Pꝛebe tectū et accipe celum. Refert idē gre. in qđā omelia: ꝙ monachus quidā nomine martiri⁹ iter faciens īuenit quendam lepꝛoſum in via iacentē: et ad domūculā ſuā pꝛe laſſitudine ire nō valentē. Quem in pallio ſuo ſeu cuculla inuoluit et humeris ſuis impoſitū ad monaſteriū poꝛtauit. Uidēs igit̄ pater monaſterii eum venientē: clamauit dicens. Currite: ꝙ citius ianuas aperite qꝛ martirius venit dn̄z iheſum poꝛtās. Cūꝗ ad monaſteriū veniſſet is qui lepꝛoſus putabatur de collo deſiluit et aſcēdens verſus celum dixit. Martiri: tu me nō erubuiſti in terra et ego te non erubeſcam in celo. Unde greg. ait. Pꝛebete modo xp̄o peregrino hoſpicium: vt vos in iudicio nō vt peregrinos neſciat: ſed quaſi pꝛopꝛios ad regnū recipiat. Nam matth. xxv. dicit ipſe xp̄s. Hoſpes eram et collegiſtis me. Et lu. ix. Qui receperit vnum talem puulū in noīe meo: me recipit. Legitur in vita ſancti Iuliani. ꝙ angel⁹ in ſpecie lepꝛoſi nocturno tēpoꝛe qñ gelu magnum erat: clamauit ad eum vt eum tranſueheret vltra amnem ꝓ xp̄i nomine. Iulianus vero hoc audiens ſtatim a lecto ſurgit pauperem querit et inuentum in domū ſuam poꝛtauit humeris ſuis et igne ſucceſſo ſi eum calefacere non poſſet ad plenū eū in lecto ſuo pꝛopꝛio collocauit. Poſitus igitur ibidem: paulatim cepit mūdioꝛ et ſplendioꝛ apparere: celumꝗ aſcendere dicēs. Iuliane dn̄s meus chꝛiſtus miſit me ad te mandans tibi: qđ tu et vxoꝛ poſt modicū in ipſo et cū ipſo quieſcetis. Quod et factū eſt. Hic ad hebꝛe. xiij. de hoſpitalitatē nolite obliuiſci ꝑ hanc ei placuerūt qđā deo āgelis hoſpicio receptis: ſicut p; geneſis. xviij. et. xix. ca. Refert magr̄ Ja. de vitriaco. quādā dn̄az fuiſſe pauperib⁹ plurimū deuotā ſed ſpecialius lepꝛoſis. Cōtigit ita ꝙ quadā die quēdā lepꝛoſum adeſſe ip̄amꝗ rogare vt ab ea balnearet̄. Quod cū in loco ſecreto feciſſet rogauit eam iterū vt eum in lecto viri ſui collocaret. Quod ipſa pꝛe timoꝛe viri ſui vix tādem peregit. Quo facto: ſuperuenit vir eius ⁊ de ea pꝛopter celerē ei⁹ occurſū ſuſpitionē habēs: camerā feſtināter intrauit credēs aliquē adulterū ibi eſſe. Inuenit aūt loco lepꝛoſi in lecto roſas odiferas et recētes. Audita igit̄ a dn̄a hec facti ſerie: oia ſua paupibus ꝑ man⁹ dn̄e pcepit erogari.

¶ De hītu nō leuit̄ deponēdo

Legit̄ in libꝛo de natura apū. ꝙ in quodam monaſterio nigri oꝛdis duo monachi cum ad balneā dū i flumē iuxta cenobium nudati veſtib⁹ deſcēdiſſent vn⁹ ad pꝛofundioꝛa digreſſus ſubmerſus eſt: extract⁹ et ſepultus. Socius vero ei⁹ relictus cum veſpere doꝛmitū pergēs diſcalciaſſet ſe: monachus qui fuerat ſubmerſus nud⁹ ei apparuit dicēs. Ecce quāta pena dampnat⁹ ſum: tu autē quid facias: ſaltem nūc recogita. Ego quidem imūdus ſum ⁊ lubꝛicus digne puntus excrucioꝛ: ſed illud multū ad verecundiā dāpnationis mee accumulat: qꝛ ſine habitu nudus a demōibus derideoꝛ. Tu autē da michi aliqđ in quo ſignū dāpnationis mee tibi oſtendā. Hoc autē audiēs monachus turbatur: et cito detrahēs togā femoꝛalē roganti dedit: et ſtati defunctus diſparuit. Mira res vix dies illuxerat: et tātus fetoꝛ clauſtri ambitū occupauit. vt ſe oēs extigui hoꝛroꝛe fetoris p̄re anguſtia conclamarent. Narrante aūt monacho quid veſpere ſibi contigiſſet q̄ ſita eſt vndiq̧ dicta toga. Que tandē inuēta eſt fetidior oī cadauere: et ſup̄ fuliginē denigrata qua hō celerꝰ opta i admirationē monachi conuerſū plorauerūt. Caueant igit̄ ſibi ſacerdotes et clerici ne leuiter aut negligēter tonſurā debitā ſeu ſui habitus honeſtatē deſerētes mō cōſimili a demonibus irrideāt.

Legitur in eodē libro ꝙ monachꝰ quidā ciſterciēſis ordinis in teutonia acuta febre laborans et intollerabili ardore eſtuās cū ſancti habitus cucullā exuiſſet fragor tantus auditus eſt: vt ſubito domus infirmorū corruiſſe ab his qui iacebant in dormitorio putaretur. Et cum quidā vir ſctūs iuxta poſitus oraret: ⁊ ſupra modū territus extitiſſet: apparuit ei demon dicens. Pre indignatiōe nimia fragorē hunc maximū excitaui: q2 impediſti me oratione tua ne monachū illum habitum ordinis exuentē in corpore caperem cruciandū. Nec mora monachꝰ ille deuotus ⁊ ſāctus hoc audiens ſtatim ad egrotātes ingreditur inueniens ꝙ ipm̄ monachum hitum ordinis exuiſſe ipm̄ leuiter correptū et habitū reindutū cōfiteri admonuit. Legit̄ in eodē libro quēdā abbatē ciſtercienſ. ordinis fuiſſe: qui erat ſcientia eruditus atq̧ ꝓbatus: hic cum quadā die aquam manibus ſumeret ⁊ manutergiū corā eo magnates quidā ex vtraq̧ parte tenerent: facta eſt vox ad eum hoc mō dicens latine. Quare pānus ante pānoſum. Quod vt venerabilis ille audiuit cū timore ⁊ horrore manutergiū repente dimiſit. Pro ſericis enim veſtibus ⁊ colorans ⁊ mollibus: pānus ante poſitꝰ poſſet tollerari. Sed quid faceret coram indutis vilibus nō diſcerno. Fuit vt in eodē libro legitur quidam cāpanie nobiliſſima comitiſſa filia ludouici pij regis Francorū. Hec multis annis mortuo marito ſuo videlicet cāpanie comite cum pōpoſiſſima ambitiōe circuiēs talem finē in moriēdo ſortita eſt. Laborans hec in extremis ꝓ abbate perſanie ſapiētiſſimo miſit. Qui cū veniſſet nō ē ſtatim intromiſſus ſed pre foribus expectauit. Jam enī comitiſſa deceſſerat et omnia eius vtenſilia vaſaq̧ aurea ⁊ argētea: veſteſq̧ precioſe culciteq̧ purpuree: necnō ⁊ ipſa lintheamina cum peplis a militibus et miniſtris ſuis detrahebantur. Atq̧ ad extremū quidā ex garcionibus corpus mortuū eminus in ſtramēta deuoluit. Moras aūt abbate cū tedio ſuſtinente: quidam nobilis ex circunſtantibus indignatus oſtium violēter fregit ⁊ virū venerabilē intromiſit. Qui cū introiſſet ⁊ nobile illud corpus nudū in ſtramine repperiſſet: volēte quodam ex familiis illud ex ſtraminibꝰ operire. Abbas exēpli ꝓuidus non ſinebat: ſʒ publica voce clamabat. O vos omēs venite cernite pōpā nobiliſſime comitiſſe: videte illud delicatiſſimum corpus: ꝗ̄to dedecore deuolutū ſit. Videte quid ei ꝓ multiplici honore et gloria: finaliter mundus exſoluit. Ecce ꝗ̄ ſtulta cōputatione illi mūdus cōcluſit. Legitur etiam in libro narrationū: ꝙ quedam comitiſſa poſt mortē alteri comitiſſe apparens dixit ſe ſolūmodo dampnatū ꝓpter ornatū imoderatū. Si ergo honor ſecularis in tam nobili perſona fuit dāpnatus: quid fiet cū monacho: quid cum ſacerdote ⁊ clerico: qui cū verecūdia ambiūt honores ſeculares. Vide ve. ſeculariū ſeu nobiliū pompe: ſed ve iterū ve atq̧ tertio ve pompe incōuenientiſſime religioſorū et clericorū. Vn̄ ait Aug. Purpura forte decet ep̄m: ſed nullatenus auguſtinū. Si ergo auguſtinū viuētem non decebat ornatus clauſtralē magnū vel ſacerdotē quō decebit. Sed ⁊ xp̄s ieſus ex cōparatione culpauit illos qui in domibus regū mollibꝰ veſtiunt: cū nobiliſſimus ille Johannes baptiſta ex pilis camelorū indutꝰ zona pellicea cingeret. Moderatores orbis ⁊ reges frequēter vidimꝰ cōis pāni lanei veſtibus vti. Nō niſi camelini coloris veſtibꝰ philippus rex francie vtebatur Ludouicus filius cum ludouico filio ſuo eque rege francorū cōibꝰ veſtibus vtebatur Karolus ille magnꝰ poſtꝗ̄ i roma coronatus eſt imperator nunꝗ̄ poſtea voluit: vt de eo ſcribitur pōpoſo habitu veſtiri. De colore autem et precio clerici nō cauſent: ſed tales pannos induant quales inueniunt in locis in quibus habitant. Hinc Seneca moderamē veſtis inſinuat dicens. Nec ſplendeat toga: nec ſordeat quidem. Emas nō quod placet ſed quod neceſſe eſt. Alias auctoritates ⁊ exempla require in quarta parte capitulo. xvij.

¶ De humilitate.

Legitur in vitas patrū: qō diabolus dixit ad machariū. Magnam vim ſuſtineo a te machari. Tu ieiunas: et ego nullo cibo veſcor. Tu ſepe vigilas: et ego nunꝗ̄ dormio. In vno tamē me vincis: ſcʒ in humilitate aduerſus quam nihil valeo. Legit̄ in vitas patrum: qō ſanctus anthoniꝰ ductꝰ in ſpū vidit oēs diaboli laqueos extenſos ſuper terrā et ſuſpirando dixit Hic quis euadet iſtos? Et rñſum eſt ſibi a domino. Sola humilitas. Refert greg. l. iii. dialo. ꝙ quidā monachus noīe conſtantius fuerat quē ꝓpt opinionē ſanctitatis eius multi ex diuerſis ꝓuincijs videre deſiderabant. Quadam vero vice ex longinquo ad videndū eū quidam ruſticus venit. Eadē aūt hora contigit vt ſanctus vir ſtans ſup ligneū gradū lampades reficeret ſeu accenderet. Erat enī puſille ſtature ⁊ forme deſpecte. Cūqꝫ is qui videndū eū venerat quiſnā eſſet inquireret. Hij q̄ eū nouerant oſtendebant dicētes eo ꝙ ille erat qui lampadē accēdebat. Tunc ruſticus indignanter dixit. Ego putabā me grandē hoīem viſuruꝫ iſte aūt nihil habet de hoīe. Quod vir dei cōſtantius audiēs: mox in oſculū et amplexū ruſtici ruit eūqꝫ ex amore nimio cepit cōſtringere magnaſqꝫ gratias agere ꝙ talia de ſe iudicaſſet dicens. Tu ſolus es qui in me oculos apertos habuiſti. Ex quo ꝑpenſandum eſt cuius apud ſe hūilitatis fuit: q̄ deſpicientē ſe ruſticū amplius amauit. Qualis enī apud ſe quiſqꝫ lateat cōtumelia illata ꝓbat. Nā ſicut ſupbi honoribꝰ: ſic plerūqꝫ hūiles ſua deſpectione gratulant. Hec greg. Alias auctoritates plures et exēpla. Requi. in prīa parte. ca. i. ij. ⁊. iij. ⁊. iiij. itemq̄ et i tertia pte. capi. v. vi. vii. ⁊. viii.

¶ De indulgentijs.

Quidam egrotans cū de conſilio cōfeſſoris ſui cruce ſignaret ob indulgentias cruce ſignatis cōceſſas obtinēdas: raptus eſt in ſpū et oſtēſum eſt ei ꝙ plus ſibi valerent indulgētie ad remediū aīe: q̄ oīa bōa que fecerat in tota vita ſua. Ad ſe igit reuerſus: hoc aſſidētibꝰ reuelauit. Quidam infirmus in anglia dioceſani ſui cruce ſignatus aliquā portionē bonorū ſuorū in terre ſancte ſubſidiū aſſignauit: defunctꝰ eſt autem poſtmodū ⁊ prima nocte ſequēte apparuit cuidā frī ſuo carnali pulcher corpe ⁊ amictu dicēs. Bñdicite. Quo rñdēte dñs dixit ei Ego ſum frater tuꝰ q̄ poſtq̄ migraui a corpore: ductus eram ad loca purgatorij a demonibꝰ vt me immergerēt in eis. Sed xp̄s qui me cruce ſignauit arripiens meā dexteram: ⁊ ſacerdos qui ꝓ me miſſam celebrauit: ꝑ ſiniſtram duxerunt me in quietē. Benedicta ſit hora qua cruce ſignatus fui: rogo te vt regratieris xp̄o q̄ me cruce ſignauit. Quidam clericus in partibꝰ francie ad quoddam monaſteriū ordinis ſancte trinitatis ꝓ indulgentia habenda laborans. ⁊ facta peregrinatione repatriās diuertit ad quandam anachoritā ſibi ſpecialē petens potum ſibi dari q2 valde ſitiebat. Cui ipſa dixit. Ancilla mea defuncta eſt. Rogo igitur te vt ei cōcedas indulgentiam quam hodie ibi perquiſiſti. Tūc ipſa anachorita detulit ſibi potum ⁊ potauit petitaqꝫ libenter cōceſſit. Et adueniente nocte apparuit ancilla ꝑmortua dñe ſue: gratias agens ei ꝓ indulgentiis q̄s ſibi acquiſiuit aſſerens ꝙ a pena purgatorij xv. annorum liberata fuiſſet per eaſdē indulgentias.

¶ De infirmitate.

Legitur in tripertita hiſtoria. quod cū quidam pater ſanctus ſtephanus nomine grauiter infirmaretur dixit aſtantibꝰ eū ne dolerent: nec de alio niſi de bonitate cogitarent. Aſſerens ꝙ oīa que facit deꝰ vtilia ſunt. Opinauit enī ꝙ huiuſmodi paſſiōes ꝓ peccatis eueniāt vñ melius ē hic penas pacienter ferre q̄ poſt mortem perpetua ſuſtinere ſupplicia. Nam infirmitas ſeu tribulatio vt ait Beda pōt ex quinqꝫ cauſis hominibꝰ cōtingere. Primo vt merita hominis augeant. Sicut patet in Job. Scḋo: ad cuſtodiā virtutū ne ꝑ elationē peccet. vt i paulo. Tertio: ad correctionē peccatorū vt lepra marie. Numeri. xii. Quarto: ad dei gloriā ⁊ vt in ceco nato ⁊ lazaro ſuſcitato. Quinto: ad initium vel augmentum tormentorum vt in herode. actuū. xii. Refert. Odo de ſericone ꝙ etiam legitur in vitas patrum. qḋ cū quidam ſingulis annis cōſueuerit infirmari: et vno anno non infirmaretur: lacrimando dixit. Hoc anno tradidit me deus obliuioni. Refert Odo idem. quod. iiii. fuerunt ſocii ſcolares pariſius: quorum tres infirmabant. quartꝰ eis diligent miniſtrauit. Conualeſcentibus igitur ſociis ſuis ⁊ ſe ꝑmanente incolumi: cepit contriſtari ⁊ cū lacrimis dicere: qḋ obliuioni traditꝰ erat a deo eo ꝙ nō infirmabat ſicut ſocij ſui. Nam in apo. dr. Quē diligo caſtigo. Et ad hebr. Omnē filiū quē recipit pat. flagellat. Refert idē Odo. ꝙ quidā miles infirmatꝰ rogauit quendā religioſum vt deū ꝓ ipſo oraret. Cui ille. Dic michi vtrū attentiꝰ ⁊ feruentiꝰ exigeris erga deū. qn̄ infirmaris vel qn̄ ſanꝰ exiſtis ⁊ incolumis Et rñdit ꝙ qn̄ infirmat. Ad quē religioſus ait. Et ego rogo deū: vt in ſtatu infirmitatis tue te cōſeruet: q2 in ipſa infirmitate plꝰ purgaris plus hūilians: et deū magis reuereris. Alias auctoritates et exēpla. Re. in. ij. parte. capitulis. xii. xiii. ⁊ xiiii.

¶ De inuidia.

Legitur ꝙ quidā rex cōceſſit cuidā auaro et cuidā inuido quodcūqꝫ eligerent ita ꝙ donū petentis poſterioris duplicaret.

Et statim periit inuidus vt eruto vno oculo suo sibi eruerent ambo. Crisostom⁹ de inuidis loquēs: sic ait. Inuidi sunt feris peiores. Fere enī aut cibo egentes: aut a nobis exacerbate: armant se cōtra nos. Inuidi aūt et bñfacientibus nō parcūt. Sunt ⁊ demōibus immo eis deteriores. Nam demōes demonibus non inuidēt. Inuidi vero vt ait greg. dicit. Alieno profectu deficiunt alieno bono sibi ipsis etiā nō parcūt: qȝ inuidendo prius aīas suas torquētes occidūt. Propterea peccati huius p̄uatur venia. Nā adulter aliqualē excusationē habet .s. concupiscētias: fur longe tiā, homicida furorē. Inuid⁹ vero hō: nullā habet excusationē. Alias auctoritates require in p̄ria parte. cap. octauo nono ⁊ decimo.

¶ Inferius nota ista narra. per totum ca.

Legitur in vita sancti machari quod cū transiret per heremū inuenit cuiusdam mortui caput. Quod adiurans q̄siuit cuius esset. Et r̄ndit cuiusdā sacerdotis gentiliū. Requisiuit aūt de penis inferni: cui r̄ndit dicens. ꝙ quantū celū distat a terra: tm̄ habebat de igne vltra caput. Quesiuit etiā si qui essent sub eo dampnati: ⁊ dixit qȝ sic qȝ iudei sub eo ⁊ sub iudeis falsi xp̄iani. Nā christiani xp̄i sanguine redēpti: tm̄ p̄ciū male viuēdo contēpserunt: Nec mirū qȝ res l uncta grauius ardet. christian⁹ nāqȝ vnctus est vñ nomē trahit ⁊ iō ꝑpt malā vitā dāpnatis grauius combureretur. Legitur in vita sācti Sebastiani. qd cū p̄dicaret incredulis de penis infernalib⁹: angelo sibi astante ⁊ verba dicenda in aurem ministrante: dixitqȝ ꝙ iste ignis sensibilis ita se habet ad ignē gehenne sicut ignis pictus in pariete ad verū ignē in camino vel fornace. q̄ cōparatio nulla est. Legitur in historia anglorū ꝙ vir quidam eboracēsi. bon⁹ ⁊ deuotus duct⁹ in extasi: vidit loca infernalia. aīasqȝ in eis varijs modis flagellatas. Qui tandē ad se reuersus ad tātā penitentiā se cōuertit: qd tēpore hiemali dieb⁹ singulis in flumine se vsqȝ ad collū immersit ita ꝙ frequētius ex frustris glaciei existeret vulneratus et sic sine vestiū mutatiōe totis noctib⁹ p̄maneret. Cūqȝ hijs ⁊ alijs penitētijs grauiorib⁹ insisteret ⁊ requireretur cur ita se puniret: r̄ndit se grauiora vidisse in inferno tormēta: ⁊ iō se velle leuiorib⁹ redimere grauiora. Refert gre. i li. dialogoꝝ. iiij. qd quidā vir cū esset mortu⁹ duct⁹ est ad infernū vbi multas vidit aīas ⁊ cū debuisset ad eos dimergi. venit dicēs ei. Egredere ⁊ vide qualiter postmodū viuas. Qui ad corpus reuersus: tanta se cōtriuit penitentia: vt etiam timorē inferni opere potius q̄ voce fateretur. Legitur simile de quodā heremita grauissime penitentie dedito. q cū ab eo requireretur cur ita se puniret: ⁊ tam grauib⁹ penitētie afflictiōibus se torqueret: r̄ndit ꝙ totus labor vite sue non esset ydoneus cōparari ad vnū diē tormentorū q̄ peccatorib⁹ p̄parantur in inferno. vñ eccle. xi. Si multis annis vixerit hō ⁊ in hijs oib⁹ letus fuerit meminisse debet tenebrosi tēporis ⁊ dierū multorum q cū venerint vanitatis arguentur p̄terita. Et iō consulte dicitur eccle. ix. Quodcūqȝ pōt manus tua: instanter operare quia nec opus nec ratio erūt apud inferos quo tu ꝓperas. Quidam fulcomarsiliensis vanitatib⁹ ⁊ vicijs seculi plurimū deditus: cepit vna die cogitare de peccati stipendijs: et eorū eternitate: ⁊ dixit in corde suo. Si imponerer in lectum mollem ⁊ delicatum ita ꝙ per aliquot dies inde nō recederē nunqd possem sustinere. Certe nō. Quomodo ergo sustinere potero in pena gehēne sustinere in eternū? Hac igitur cōsideratiōe cōuersus: factus monachus cisterciensis ordinis: ⁊ postmodū ep̄s tolosan⁹ vir magne sanctitatis. Et notandū s̄m augustinū. ꝙ mala seu penas inferni dicere vel cogitare de sunt nemo pōt. Peiora sunt quippe valde q̄ cogitantur. Nam lacus inferni plen⁹ est tenebrarū. discordie. odij. stultitie. miserie. turpitudinis. amaritudinis. offensionis. doloris. fetoris. adustionis. sitis. famis. ignis inextinguibilis. tristicie. vindicte penalis. ōis ineffabilis mali. quod nec dici nec cogitari pōt. Principalia autē sunt duo tormenta in inferno .s. frigus intolerabile et calor ignis inextinguibilis. vñ ⁊ in euangelio legit. Illic erit fletus ⁊ stridor dentiū. Fletus nāqȝ ⁊ liquefactio oculorū ex calore nascitur stridor vero dentiū: de frigore nascitur. Hinc ⁊ beatus Iob ait. Ab aquis nimiū: transibunt ad calorem nimium. De quibus .s. duob⁹ frigoris et caloris tormētis: innumera pendent genera penarū videlȝ sitis intolerabilis. pena famis et terroris. pena fetoris et horroris. pena angustie et tenebrarum seueritas. tortorum presentia demonum. ferocitas bestiarum. crudelitas ministrantium. dilaceratio immortalium. vermium vermis conscientie ignite lacrime. suspiria miseria. dolor sine remedio. vincula sine solutione mors eterna pena sine fine. Absentia christi post visionem eius que sola: omnia supradicta superat: et omnibus penis intolera bilioꝛ eſt. de igit̄ hꝰ ſpereunt. q̄ ſubiecta aia iſta mala ſiue ſine uocentur ꝓ delectabili uniꝰ hoꝛe ſompnio. Talis enī eſt ⁊ tanta: oīs huius mūdi gloꝛia: ad eternā compata gloꝛiā. Quis cum ſano ſenſu ꝓ unius diei delicijs centum annoꝛum penā eligeret. Et tā miſeri hoīes ⁊ ſine ulla ſapientia uoluptatē carnis ſequētes nō uitant nec effugiūt intolerabiles penas. nō cētum annoꝝ. nō milies mille. ſed oī fine ſeculoꝝ ꝓ. xl. uel. lx. annoꝝ delicijs uel qualibet coꝛruptibili delectatione. Quantū aūt intereſt inter unū diē ⁊ centum annos: nō tm̄ utriq; ſed plus intereſt inter. xl. uel. lx. uel centū annos et eternitatē ſiue in bono ſiue in malo futurā. unus enī dies aliqua ꝓpoꝛtio eſt in cētū annoꝛum ſpacio q̄uis ualde modica. At uero cētū annoꝝ ſpaciū nulla ꝓpoꝛtio eſt in illa eternitate. Foꝛtiter ergo carnali reſiſtendū eſt uoluntati. foꝛtiter contra fallaces huius mūdi blandicias pugnandū eſt. cōtraq; multimodas ſathane ſuggeſtiones uigilandū oī ſtudio lata uia ſeculi uitāda eſt q̄ ducit ad moꝛtem. at uero oī coꝛdis deſiderio uiā anguſta q̄ ducit ad uitā adeunda eſt et appetēda. uia hec anguſta eſt uia abſtinētie caſtitatis. humilitatis ⁊ oīs religionis. quā uiā ante nos xp̄s attriuit qui uia ad ſuū regnū intrauit cuius ueſtigia ⁊ nos ſequamur. donec poſt eā tandē uia ad urbē regiā ꝑueniamus ī qua ipſe regnat. amen. Hec augꝰ. De iudicio temerario tractatur. pauca tñ dicimus q2 nō pauca ſupius diximus. Hoc tñ hic breuiter ſcdm bonauēturā notandū eſt: ꝙ multi ſunt honeſtiſſimi exterius: q̄ tñ parum ꝓficiunt interiꝰ. Et multi ſunt diſſoluti in geſtibus: qui ſunt in coꝛde ſanctiſſimi gratiſſimi deo aliqui etiā ſunt odoꝛiferi hoībus: et coꝛam deo ſunt fetidiſſimi: ⁊ aliqui apparent hoībus peccatoꝛes: quoꝛum interioꝛ conuerſatio in celis eſt. Vn̄ et ricar. hāpol ſic ait. Si enim deus oī creature uoluit hoc eſſe ſecretū ne hunc nimis contēpnerent aut illū nimis honoꝛarent. Nam ſine dubio ſi poſſent uidere coꝛda hominū: multos quos nunc uelut electos honoꝛant: tanq̄ uiles et fetentes deſpicerēt ⁊ alios de quibus nō curāt nec quos ad uidendum mouētur: tanq̄ dei dilectiſſimos ⁊ uelut angelos ſanctos honoꝛarent. Hec ille. Et iō bonauentura dicit. ꝙ ſtultuꝫ eſt hoī fratrē ſuū ꝓ qualibet triupha iudicare aut in ꝑfectum reputare. Multotiēs eñ eſt melioꝛ qui uilioꝛ reputat̄. Non ergo aliquem imperfectioꝛē te iudices etiā ſi nō faciat omnia que tu facis. Alias auctoritates ⁊ exēpla. Vide in vi. patrum. li. iij. iiij. et. v. necnon et ſexto.

❡ De ira.

Legitur in uitis patrum. quod beato anthonio deſiderāti uidere exitū animarum inſtarū oſtenſa eſt ſibi ſtatua hoīs manus habētis ꝓtenſas in celū. et pedes inſtros mari. Circa quā uolabant aīe hoīum uelut aues. ⁊ q̄ ſupra manus eius et caput uolitabant: cōſeruabantur. Quaſcunq; aīas ſupra manus uolantes uides ſcias eſſe animas iuſtoꝝ: quas uero ad inferioꝛa decrudi: aīas eoꝝ qui iracundiē retinētes ꝓ malis malū reddere tēptauerūt. Legitur ī uitis ſctī Bꝛādani. q̄ ei rediēti de mari: apparuit ei q̄dam aīa in nube hoꝛrida ⁊ tenebꝛoſa flens et dicēs. Oꝛo te pater in caritate iheſu xp̄i. ut depꝛeceris ꝓ me miſero peccatoꝛe. ꝑ inſtans triduū mie patrem: q2 grauiſſime toꝛqueoꝛ ꝓ iracūdiis ī hac nube. Et q̄ ſanctus annuiſſet ꝑcibus eiꝰ: ſtatim diſparuit. Sanctus uero ſcm̄ ſuam ſponſionē per triduum ꝓ eo cū fratribus ſuis oꝛauit. Peracto triduo: apparuit iterato ī nube aliquantulū claꝛioꝛ. ſed in parte tenebꝛoſa dicens. Melius me hēre ſentio ꝓpter oꝛatiōes ueſtras: pꝛecoꝛ inſuper ut ꝓſequētes triduū rogetis ꝓ me. Quod pater ſanctus fecit libēter fieri. Septimo itaq; die apparuit in lucida nube tota nitida ſulgida gratias agēs ⁊ dicens ſe ea die in gloꝛiam celeſtē fuiſſe deductam. Ait ſanctus. Quis es tu ⁊ quomō uocaris? Et quod anima Colmānꝰ uocoꝛ Monachus iracundus erā ⁊ ſeminatoꝛ diſcoꝛdiarum inter fratres ꝓpter qđ ita ſum ꝑflagellatus. Vn̄ ꝓuerbio. vi. dicitur. Sex ſunt que odit deus. ⁊ ſeptimum deteſtat̄ aīa eius. illum. ſ. qui ſeminat diſcoꝛdiam inter fratres. vñ ⁊ ſeptimum ꝑius terribiliter cōminatur. Qui iurgia q̄rit mittetur angelꝰ malus contra eum. Refert greg. in lib. dialogoꝛum. li. quod quedam ſanctimonialis rixoſa fuerat dum adhuc uiueret que poſtmodū defūncta in eccleſia ſepulta eſt. In nocte uero ſequenti cuſtos eccleſie uidit per reuelationem eam ante altare deduci ⁊ per mediū ſecari unaq; pars eius igne cremabat̄. altera uero remanebat illeſa. Mane igitur ſurgens cuſtos eccleſie ⁊ ad ſepulture locū ꝓgrediens inuenit locum ipſum totum toꝛridum et quaſi materiali igne combuſtum. Iſte eſt ignis de quo dicitur. Joelis pꝛimo qđ ignis comedit deſerta. i. habitatoꝛes clauſtri. Pꝛopter qđ conſulte dicitur. Ad Ephe.

quiſcit. Omnis amaritudo ira et indignatio .clamor et blaſphemia tollatur a vobis. Quidam religioſus dixit ad aliũ fr̃. Cũ iraſceris vbi ē ira tua. Et reſpõdit i corde. Ad quẽ ille. Ubi eſt ergo deus tuus. qȝ in pace factus eſt locus eius. Ego vero qñ iraſcoȝ: in ſolo vultu iram gero. Alias aucto. et exempla. Re. in .i. pte. ca. xliij. xliiij.

¶ De laboꝛe.

LEgitur in vitas patrũ, ꝙ duo fratres pariter erãt in heremo quoꝛ vn⁹ iohãnes noĩe dixit alteri. Uolo ſeruire deo ſicut angelus dei. Receſſit itaqȝ ad heremũ veſtibus exutus. Cũqȝ ibidẽ ꝑmanſiſſet fame et frigoꝛe fatigatus per vnã ebdomadã reuertitur ad cellam fratris ſui pulſans ad oſtiũ. Cui frat̃. Quis es tu? At ille. Ego ſũ iohãnes frater tuus. Et ille. Iohãnes frat̃ meus factus eſt angelus: ⁊ vltra inter hoĩes nõ eſt. Sed cum inſtanter peteret introitũ: dixit ei. Si hõ es opus habes opari vt viuas. Si autem angel⁹: quid vltra cellã q̃ris? Ad quod iohannes. Ignoſce michi frat̃: quia peccaui. Unde .i. thimoth. vi. Si quis nõ vult opari nõ manducet. Legit̃ in vitas patrũ. ꝙ quidam venit ad ſanctũ ſiluanũ laboꝛãtẽ dicẽs ei. Quid opamini cibũ qui perit. Maria optimam partẽ elegit. Quod ſanctus audiẽs dixit miniſtro ſuo. Da ei codicẽ vt legat. Cumqȝ veniſſet hoꝛa nona: reſpexit frater ille ſi vocaretur ad menſam. Et elapſa hoꝛa: venit ad patrẽ non vocatus dicẽs. Nunquid comederũt fratres hodie? Reſpõdit. Etiam. At ille. Quare nõ vocaſtis me? Reſpõdit. Tu homo ſpiritualis es: ⁊ cibo coꝛpoꝛali nõ indiges. Quod ipſe audiẽs: veniã petiit. Ad quẽ pater. Neceſſaria eſt martha marie. Propter martham vero maria laudat̃. Legit̃ in vitas patrũ. ꝙ quidã habẽs cellam ab aqua ꝑ duo miliaria diſtantẽ cũ fatigaret̃ ꝓ aqua q̃renda cogitabat cellam ſuã iuxta flumẽ ſtatuere. Qui autẽ vna die rediſſet verſus cellam ſuam cũ amphoꝛa reſpiciẽs poſt ſe vidit quẽdam ſequentẽ. Cui ait. Quis es tu? Et ille. Ego ſum angelus dei miſſus ad numerandum veſtigia tua: ⁊ reddere mercedẽ iuxta laboꝛẽ tuum. Quod audiẽs ſenex ille: cellã ſuã longi⁹ collocauit vt mercedẽ ſuam augmentaret. Legitur in vitas patrũ. quod beatus anthonius dixit deo. Domine velle ſaluari: ſed non pmittunt me cogitationes mee. Exiens igitur cellam vidit quendam ſedentem ⁊ operantem. Deinde ſurgentem ⁊ oꝛantem. Erat enim angelus domini q̃ dixit ei. Sic fac: ⁊ ſaluus eris. Unde Ieron. Semper aliquid boni facito: ne te diabolus inueniat otioſum. Unde etiam paulus ait. Dum tempus habemus operemur bonum ad omnes. Tempoꝛe enim ſuo: metemus non deficientes. i. poſt moꝛtem. Auctoꝛitates ⁊ alia exempla contra accidiam ſeu ocium. Require. in pꝛima pte. ca. xvi. xvij. xviij. ⁊ xix.

¶ De lacrimis.

NOtandum ꝙ lacrime ſunt peccatoꝛũ purgatiue. Nam lacrima dicit̃ quaſi lauans criminũ maculas ſicut patet de magdalena luce. vij. ⁊ de petro. Math. xxvj. vbi et de rege ioſia palipom. ij. dicit̃. Pro eo ꝙ audiſtis ſermones meos fleuiſti coꝛam me ⁊ ego audiui te dicit domin⁹. Legitur de arſenio ꝙ per totum tempus vite ſue ſedens ad opus manuum ſuarum: pannum habebat in ſinu pꝛopter lacrimas que crebꝛo currebant ex oculis eius. Item legimus de beato petro apoſtolo ſecundum doctoꝛem de lira. ꝙ ſtatim quando audiuit gallum cantantem fleuit amare eo ꝙ ad galli cantum negauit xp̄m. Legitur etiam ꝙ ſenex quidã vidit quendã ridentẽ: ⁊ dixit ei. Coꝛã celo ⁊ terra rationem totius vite noſtre reddituri ſumus ⁊ tu rides. Quemadmodum enim vmbꝛaȝ coꝛpoꝛum noſtroꝛum vbiqȝ nobiſcum circumferimus: ſic debemus fletũ et cõpunctionem nobiſcuȝ habere vbicunqȝ fuerimus quia qui ſe hic non defleuerit: ſempiterne lugebit. Alias aucto. et exempla. Re. in .iij. pte. capi. xx. necnõ et i. v. pte. cap. viij. Nota.

LEgitur in vitas patrũ. ꝙ tranſeunte per viam ſancto Effrem: quedam meretrix cepit eum pꝛouocare ad coitum. Cui ille ait. Sequere me. Et ſecuta eſt eum. Cumqȝ veniſſent in locum populoſum dixit ſanctus ad eam. Si vis vt coꝛam tecum hic fiat. Cui illa: hoc fieri non decet: tanta hominuȝ pꝛeſente multitudine. Ad quam ipſe. Si homines erubeſcis: quanto magis erubeſcere deberes deum et cetum angeloꝛum. qui omnia vident. Quod illa audiens a peccato ſuo coꝛrecta eſt. Unde Hieronimus. Si dominũ pꝛeſentem et omnia videntem et iudicantem ſemper cogitaremus: aut vix aut nunq̃ peccaremus. Legitur in vitas patrum. ꝙ ambulantibus angelo et heremita per viam occurrit quidam ſpecioſus admodum iuuenis angelus nares cõpꝛeſſit tanquam vitando fetoꝛem. Pꝛogredientes igitur reperiunt coꝛpus hoĩs moꝛtui inſepultũ. Dixitqȝ angelus heremite. Tradamus hoc coꝛpus ſepulture et heremita nares ſuas expꝛessit pre fetoꝛe. Cui angelus. Quare nares cōpꝛimis. Cui ille. Pꝛe fetoꝛe cadaueris. Ad quē angelus. Fetidioꝛ est iuuenis cui obuiauimus coꝛā deo ⁊ sanctis angelis ꝙ cadauer istud coꝛā oculis tuis. Est eī luxuriosus et superbus. Vn̄ anselmus. Tolerabili⁹ fetet canis putridus hoībus: ꝙ aīa peccatoꝛis deo. Quidā clericus luxurie nimiū vacās hoꝛas bt̄e virgīs quotidie dixit. Quadā igit̄ nocte appuit ei dn̄a pulcherrima afferēs sibi cibaria delicata in vase fetido dicēs. Comede: ad quā ille. Nō possum dn̄a ꝓpter vasis feditatem. Et illa. Sic nec hoꝛe quas dicis mihi placēt ꝓpter fetoꝛē pctī tui hoc ipse audiens vitam coꝛrexit. Vnde ysaias. Cū multiplicaueritis oꝛōnes vestras non exaudiam. Manus enim vestre sanguine plene sunt. Quidā clericus et puella tēpoꝛe stephani regis cohabitauerunt in domo cuiusdā patrisfamilias: qui concupierūt se inuicem illicito: plus tñ ꝓpter timoꝛē dn̄i domus ꝙ dei cōtinuerūt se. Moꝛitur postmodū puella ⁊ post modicū apparuit ipi clerico in nube tenebꝛosa dicens se ꝓ illa concupiscentia quam in coꝛde habuit erga ipm grauissime toꝛqueri in purgatoꝛio. Rogauitq; eum vt quidā sacerdos cui ipsa adhuc viuens [illegible] debebat triginta missas pro ea celebꝛaret signūq; liberationis addens et dicens ꝙ qñ crines nigros quos ipsa de ꝓpꝛio capite detraxerat ⁊ in foꝛamine quodā demotato posuerat albos esse ꝓspiceret tunc se ex hoc signo sciret a pena foꝛe liberatam. Que oīa vt dixerat sunt cōpleta. Quibus expletis clericus seculū relinquēs ordini cisterciēsi se donauit. Vnde dn̄s Math. v. dicit. Qui viderit mulierē ad cōcupiscēdū eā: iā mechatus est eā in coꝛde suo. Alias auctoꝛitates et exempla seu remedia cōtra luxuriam. Require in pꝛima pte capitulis. xxiv. xxvi. xxvij. ⁊ xxviij.

¶ De misericoꝛdia dei.

Ieronim⁹ de dei mia loquens sic ait. Que maioꝛ possēt esse clemētia ꝙ vt dei fili⁹: filius putaretur hoīs decē mensiū fastidium sustineret. Postea natus inuolueretur pānis subiceretur parentibus per singulas adolesceret etates vt postmodū cōtumelias alapas sustinēs ⁊ flagella cruci ꝓ nobis fieret maledictū. Vn̄ bern̄. In quo clarius ꝙ in vulneribus tuis illuxisset ꝙ tu dn̄e suauis et mitis et multe mie es? Item Bern̄. Securum accessum habet homo ad deum: habet enim filium ante patrem: matrem ante filium. Filius ostēdit patri latus ⁊ vulnera mater ostendit pectus et vbera. Non potest igitur ibi esse repulsa: vbi tot amoꝛis cōcurrunt insignia. Idē Bern̄. Videt fidelis anima xp̄m in cruce pendētem ad exemplū capitis inclinationē ad osculū: bꝛachioꝛū extensionem ad amplexum: lateris apertionem ad amoꝛis affectum: totius coꝛpoꝛis crucifixionē ad redemptionis effectum. Vn̄ sapientie xi. Diligis oīa que sunt: et nihil odisti eoꝛū que fecisti. Et hic Ezechielis. xviij. Nūqd voluntatis mee est moꝛs impij: et nō magis vt conuertatur et viuat. Legitur in vita sancti Bern̄. Qđ cum aliquando grauiter infirmaretur: ita vt moꝛi crederetur apparuit ei diabolus dicens. Quo iure vel quo merito credis regnum dei possidere? Cui sanct⁹ respōdit. Fateoꝛ qđ nō sum dign⁹ ego nec ꝓpꝛijs possū meritis celū adipisci. Sed dupliciure dn̄s me⁹ iesus obtinēs illud, s. iure hereditatis q2 est filius patris: ⁊ titulo emptionis q2 meritis et precio passionis adquisiuit. Altero vero cōtētus alterū mihi donat: ex cuius dono mihi vēdicans illud nō cōfundoꝛ. Quod vt audiuit diabolus recessit confusus. Alias auctoꝛitates ⁊ exempla. Require in scd̄a pte ca. xi. vbi agitur cōtra desperationem.

¶ De misericoꝛdia matris dei.

Quidam theophilus in partibus silicie ꝑ sua prudentia rerum tempoꝛalium factus iconomus quē epō moꝛtuo qui eum rebus et negocijs p̄fecit: succedēs epūs amouit ab officio. Quod ipse moleste ferens consilio cuiusdā magi ut honoꝛem rehaberet pristinū: demoni fecit homagiū xp̄m et eius matrē piissimā abnegando cartamq; sup hoc manu ꝓpꝛia diabolo faciendo. Cū ergo instinctu diabolico pꝛioꝛi honoꝛi fuisset restitutus post aliquātum tempus ecclesiā bt̄e virginis intrauit statusq; sui cepit remoꝛsum habere et misericoꝛdiam beate virginis vberrimis lacrimis implorare fidē catholicam quam pꝛidem abnegauerat toto coꝛde confitendo. Cui post modicum doꝛmienti apparuit virgo piissima et in signum venie scriptum suū nup diabolo traditū attulit ⁊ super pectus suū posuit quod euigilās et reperiens in crastino qui erat dies dn̄icus coꝛam loci epō et oī populo cū tota facti serie piissime in virginis laudē enarrauit. Adeamus ergo cū fiducia ad tronū gratie eius vt mīaz xp̄i consequamur. Ipsa est enim tron⁹ eburneus veri salomonis. Dicamusq; xp̄o dn̄o: solij gloꝛiosi tue recoꝛdare ne irritum facias fedus tuum nobiscum. Vn̄ Bernardus super euangelio Miſſus eſt ſic dicit. In periculis: in anguſtijs: in dubijs rebus mariā cogita: mariā inuoca nō recedat a corde nō recedat ab ore. Et ſequit̄ ipſam ſequens non deuias ipſam inuocans non deſperas: ipſam cogitans: non erras ipſa tenente non corruis: ipſa ꝓtegente nō metuis ipſa duce non fatigaris. Abbatiſſa quedam beate marie virgini ſeruiēs conuentum ſibi cōmiſſum ad obſeruantiam religionis debito rigore conſtringebat. Contigitq; poſtmodū ꝙ inſtinctu diabolico dapifero eam cognoſcēte impugnatur. Quos videntes videlicet vterū abbatiſſe intumeſcentē penes epm̄ ipſam abbatiſſā accuſabant. Unde ipſa ſibi conſcia et multū perterrita btē virgis auxiliū lacrimis vberrimis implorabat. Et ecce poſt modicū et dormienti virgo beata duobus angelis comitata apparuit dicēs. Vidi lacrimas tuas et audiui ꝓces tuas. Nam veniā peccati ꝛ infamie tue liberationem a filio meo miſericorditer impetraui. Precepitq; ipſis angelis vt ipſam ab onere pueri liberarent puerūq; cuidam heremite per ſeptē miliaria diſtanti deferrent alendum: qui poſt modū epūs loci ipſius factus eſt. Iuuenis quidā in cōitatu mulierū a milite quodā et ſuis grauiter vulneratus: ſinus vt ita dicam inebriatus trūcatus: ita clamans dixit. Pro nichilo facitis: ego enī mori non poſſum niſi ꝯfeſſus fuero et cōicatus: q2 vigilias quattuor ſolēpnitatum glorioſe virginis in pane ꝛ aqua ieiunare ꝯſueui. Adducit igit̄ ſacerdos ꝛ audita eiꝰ confeſſione ꝛ cōione ab eo ꝑcepta ſtatim expirauit. Mulier quedam plurimas a demone paciens vexationes cum nulla arte poſſet ab eo liberari: cōſulit quendam ſanctū virū qd ſibi foret potius agendū. Cui ille. Cum diabolꝰ ad te more ſolito venerit: nomē excellentiſſimū beate virginis marie in auxilium aduoca et euades. Cum igitur poſtmodum demō aduenisſet nomē illud venerabile inuocauit dicens. Sancta maria adiuua me. Ad quē clamorem diabolus quaſi malleo in frō te percuſſus et perterritus ait. Malus diabolus intret in ore eius qui te hoc docuit. Miles qui ꝑ ꝓdigalitate depauperatus oculos notorū ſuorū pre pudore fugiēs receſſit a patria. Quod attendēs obuiū ſe dedit militi in forma equitis requirens ab eo cām triſticie ſue. Qua ſibi reuelata dixit. Si vis me audire: reſtituam te ad ſtatum priſtinum. Ad quem miles. Ego per oīa te audiam. Et diabolus. Reuertere igit̄ in domū tuā et in tali loco fodiendo reperies tm̄ auri tm̄ argenti: magnā deſignās ꝙtitatē. Tu aūt reportes tali die vxorē tuā mihi ad locū iſtū adducēs. Fuerat enim vxor eius marie virgini multū deuota: ꝓpterea diabolus ei multū inuidebat. Reuerſus itaq; miles oīa repperit ſicut dictum eſt: priſtinamq; in omnibꝰ pompam et viuendi formā reaſſumit. Appropinquāte igitur die a demone prefixa: dixit miles ad coniugem. Equū aſcende: q2 mecum debes longius ire. Fecitq; vt ſibi fuerat imperatum. Cūq; longius proceſſiſſent venerunt per eccleſiam quandā in quam mulier deſcēdens intrauit: vt ſe deo et beate virgini commendaret viro ſuo exterius expectāte. Beata itaq; virgo ſoporē mulieri immiſit: ꝛ in effigie ſua foris egreſſa equū aſcendit cū milite ꝓgreſſura. Cūq; ad locū deſignatum veniſſent diabolū cū magno cetu ſui ordinis deuenit qui in dn̄am reſpiciēs totū tremeſcēs et ſtupefactus ait. Iniquiſſime homo cur mihi ꝓ tantis beneficijs tantū malū voluiſti facere. Ego tibi dixeram vt mihi vxorem tuā adduceres: ꝛ tu dei genitricem adduxiſti: vt me puniat ꝛ ad infernū tranſmittat. Quod audiens miles factus tremebūdus ꝛ elinguis. Dixit igitur domina dei mater. Neq̄ ſpūs cur deuote mee nocere voluiſti? Nunc ergo precipio tibi vt in infernum precipiteris: et nulli mihi deuote vlterius inſidiari preſumas. Militi vero precepit quod diuitias diabolico inſtinctu repertas reſtituēs reiceret: et quod reuertens vxorem ſuam in eccleſiam dormientem reperiret: domumq; dei deuotior ſolito futurus eſſet. Que oīa poſt modū completa ſunt. Quidam vir ſanctus ad caſtrū cuiuſdā militis potentis ꝛ crudelis viri vna die puenit verbum dei predicaturus. Cūq; dn̄s et tota familia preter vnū camerariū corā ſcō ꝯueniſſent: iuſſit ſcūs camerariū accerſiri. Qui vocatus licet inuitus venit. Quē videns ſanctus ait. Adiuro te per deū vt dicas coram omnibꝰ qui ſis. Cui ille. Ego ſū demō qui formam hominis accepi ꝛ .xiiij. annis cū hoc milite ꝑmanſi. Miſit enim me magiſter noſter huc vt quacunq; die marie ſue ſalutationem non diceret ipſum mox necarem. Sed q2 qualibet die ipſam ſalutauit nō potui habere in eum poteſtatem. Et his dictis demon euanuit: et miles vite melioris iter incepit.

¶ De morte ſiue memoria eius.

Quidam homo fugiens vnicornem ſequentem cecidit in puteū. In cadendo tamē arbuſculā apphēdēs: ſe per eā ſuſtentabat ne penitus mergeret. Pedes vero fixit ſuꝑ locū lubꝛicū: viditq; duos mures vnum albū et aliū nigrū radicem arboꝛis coꝛrodentes. In fūdo quoq; putei magnū dꝛaconem ignē ſpirantē: ipſumq; deuoꝛare cupientē de locello vero ſuꝑ quē pedes fixerat vidit iiij. aſpidū capita pꝛodeūtia. Eleuatiſq; oculis vidit in ramis illiꝰ arboꝛis modicū mellis oblituſq; periculi iminentis: ſe dulcedini mellis totum dedit. Moꝛalit vnicoꝛnis autem: eſt moꝛs. Puteus mundus. Arbuſcula vita pꝛeſens que per diem et noctē quaſi per album et nigrum mures ꝯtinue cōſumit. Baſis ex quo quattuoꝛ capita aſpidū ꝓcedūt eſt coꝛpꝰ ex iiij. elementis compactū: dꝛaco terribilis: eſt diabolus vel īfernꝰ. dulcedo mellis amoꝛ mundi. Legitur in vitas patrū: ꝙ quidā temptatus de carnis vicio queſiuit a quodā ſene quid foꝛet ſibi faciendum. Cui ſenex mulier cum ablactare voluerit amarū aliquid apponit vt puer effugiat mamillas. Sic ⁊ tu cum de carnis vicio temptatus fueris: moꝛtis tue memoꝛiā habe. vnde Eccle. vij. Memoꝛare nouiſſima tua: et in eternū non peccabis. hic Gꝛego. ait. Nichil adeo valet ad edomandū carnis oblectamenta ꝙ̄ cogitare qualis erit poſt moꝛtem futura. vnde et extant verſus.

Non melius poterit vnꝙ̄ caro mea domari
Moꝛtua qualis erit: ꝙ̄ ſemꝑ pꝛemeditari.

Exēpla de pauone qui vidēs pulchꝛitudinē caude ſue eleuate: multū ſuꝑbit. Sed reſpiciēs pedum ſuoꝝ turpitudinē: ſtatim confuſus caudā demittit. Fert ꝙ philippꝰ rex francoꝝ cū appꝛopiquaret moꝛti: dixit cū gemitu magno. Multo tēpoꝛe in delitijs ⁊ diuitiis vixi habēs ſub me comites barones milites et varios miniſtroꝝ oꝛdines necnō ⁊ ampla palacia ⁊ pulcra maneria in quibꝰ vt volui hoſpitari potui. Nunc vero nec vnū puerum habeo cū quo ꝑgam: cū penitꝰ ignoꝛē quo ſim iturus. qs vel michi ſit in adiutoꝛiū vel ſolatiū. Et ꝯuerſꝰ ad dn̄m: cū fletu dixit. Nūc deus meus mūdus cum ſuis cōcupiſcētijs michi defecit coꝛpus cū ſuis ſenſibus decidit: et ideo depꝛecoꝛ te vt ſis michi auxiliū et des mihi in hac nocte hoſpitiū bonū. Quibus dictis expirauit. vñ Eccleſia. nono. Nec ſcit homo vtrum amoꝛe vel odio dignus ſit: ſed in futurū oīa ſeruantur incerta. Quodā paterfamilias languente in extremis aſtiterunt filij eius et filie lugentes et dicentes ſigillatim. Heu quo ego deueniā ego: quid faciam ego patre meo moꝛtuo? Quod audiēs pater: ait. Filij vos ibitis ad terras quas vobis perquiſiui: et vos filie mee: vos ibitis ad maritos veſtros quibus vos tradidi. De me vero nullus veſtrum curat quo deueniā: cū tamen ignoꝛē ad quem locū deſtinandus ſim. Et ideo ꝯſulte dicit Eccleſia. xiiij. Ante moꝛtem benefac: et non frauderis a die bona et particula diei bone non te ꝑtereat. Alias auctoꝛitates require in p̄ma parte ca. viceſimo p̄mo in p̄ncipio eius ac etiā in cap. xxvj. i. iij. remedia contra carnis tēptatiōes adhibēda in eodē cap. cōtente ac etiā in q̇nta parte pꝛimo et ſcd̄o capitulis.

De mulierū cohabitatione fugiēda.

LEgitur in vita ſancti remigij ꝙ cum quidā noīe genebaldus neptem ſancti Remigij recepiſſet in vxoꝛē. et ſe mutuo gratia religionis abſoluiſſent: ſanctus remigius genebaldū laudunēſiū oꝛdinauit epiſcopum. Genebaldus vero cum vxoꝛē pꝛidem ſuā cauſa inſtructionis ſepius viſitaſſet: tandem ex colloquijs illectus ipſam cognoſcit. Mulier concepit et parit filiū. latroq; vocatus eſt qꝛ de latrocinijs conceptus. Iteruq; viſitans eam: ipſa concepit ⁊ peperit filiam vocataq; eſt mediante patre: vulpecula. Tandem reuerſus ad ſe ſanctum remigiū adijt ⁊ culpam recognouit. Recluſuſq; a ſancto in cellula per ſeptēniū penitentiā peregit ſediq; ſue reſtitutus eſt. vnde Pꝛouerb. quinto. Longe fac a muliere viam tuā: et ne appꝛopinques foꝛibus domus eius: qꝛ īclinata eſt domus eius ad moꝛtem et ad inferos ſemite eius. vnde Iero. ait. Feminam quā videris bene conuerſantē. dilige mente: non coꝛpoꝛali frequētes viſitatione. Si ꝓpter officium clericatus aut vidua a te viſitatur aut virgo: nūꝙ̄ domū ſolꝰ introeas taleſq; ſocios habeto quoꝝ cōſoꝛtio nō infameris. Nā ſi cū viris femine habitent: viſcariū non deerit diaboli ex eis enī aucupatū eſt ab initio peccatū. Require alias aucto. de iſta materia et exēpla in p̄ma parte cap. xxv. xxvj. xxvij. et. xxviij.

De munerū receptione.

MAledictus qui munera accepit vt ꝑcutiat aīam innocētis. Deutero. xxvij. ⁊ Iſaie. v. dicit ve q̄ iuſtificatis impiū pꝛo muneribꝰ. Itē Iob xv. Ignis deuoꝛabit tabernacula coꝝ q̄ libēter munera accipiūt. Itē Deutero. xvi. Nō accipies ꝑſonā qꝛ munera excecāt oculos ſapiētiū et mutāt verba iuſtoꝛū. Refert Odo de ſeritone: qđ quidā cardinalis recepit de domo cuiuſdā epī palefridū. Cumq; poſt modicū idē epſ haberet aliq̄ facere in curia: rogauit cardinalẽ vt adiuuaret eũ. Cui cardinalis equũ reſtituit dicens. modo redemi libertatẽ meã. Et notãdum ꝙ multi ſunt hodie qui factũ iude ꝓditoꝛis execrant et tamẽ idẽ faciũt. Nã cũ ipſi ꝓ munere falſum dicũt teſtimoniũ: deũ q̄ veritas eſt vendũt. Alias aucto. ⁊ exẽpla reqre in p̄ma parte cap. xx. xxi. ⁊. xxij.

De murmuratiõe.

LEgitur in vita ſancti Bñdicti abbatis qꝺ cũ ſemel in cãpania fames maxima eſſet et panis i monaſterio defuiſſet: fratres murmurabãt. ꝙ vidẽs ſanctꝰ ait. Quid cõtriſtamini hodie minꝰ eſt: ſed cras habebitis abundãtiã? Die igiẗ ſequẽti: ducẽti farine modij ante foꝛes monaſterij in ſaccis iuẽti ſunt: ſed q̄bus deferẽtibus penitꝰ ignoꝛatũ eſt. Legiẗ in vitas patrũ: ꝙ quidã heremita plãtauerat olera viſumqꝫ eſt ei ſibi pluuiã foꝛe eis neceſſariã. Rogauit igiẗ deũ pꝛo pluuia et obtinuit abũdãter. vna tamẽ olerum planta nõ excreuit. Credens vero heremita hoc ex vniuerſali defectu euenisse: venit quadam die ad cellã alterius heremite vbi plurima inuenit olera. Multũ igitur miratꝰ: narrauit illi heremite quid de ſuis oleribus contigiſſet. Cui ille reſpõdit. merito hoc tibi accidit. Putabas ne te ſapiẽtioꝛẽ eſſe deo: qui ei indicabas quid facere debereẗ. vnde Ber. in quodam ſermõe. Quatenꝰ in bonis dñi fiducie pedem poꝛrexeris: catenus obtinebis. Agricola quidã erat qui ſemꝑ habebat fructus vberrimos vicinis ſuis multotiẽs penuriam patiẽtibus. Cumqꝫ requirerent cauſaꝫ ſue fertilitatis reſpõdit qꝺ ſemꝑ habuit tẽperiem ad ſuum velle. Cũ ergo ipi ſuꝑ hoc mirarentur quid vel quomodo hoc poſſet fieri: Reſpõdit. Nunq̃ deſidero aliã temperiẽ: q̃ deus dat et ideo oĩa tẽpoꝛa ſunt michi ad vota. vnde Pſalmiſta. Iacta ſuꝑ dñm curã tuam et ipſe te enutriet. Agricola quidã cũ ſeminaſſet oꝛdeum ſuũ et ſiccitas magna ſuꝑ veniſſet: ille murmurãs grauiter contra deũ aquam poꝛtari fecit per famulos ſuos in cãpum et oꝛdeũ irrigari. Sequenti vero nocte miſit deus vniuerſalẽ pluuiã oĩa blada illius patrie ſufficiẽter irrigantẽ ſuper oꝛdeum autem illius agricole nõ cecidit vna gutta et ſic poſtmodũ alioꝝ ſegetibꝰ ꝓficiẽtibꝰ: ipiꝰ oꝛdeũ exaruit. vnde Jeremie xvij. dꝛ. Benedictus vir qui cõfidit in dño ergo ꝑ oppoſitũ maledictus q̄ diffidit de dño. hinc Sapientie p̄mo. Cuſtodite vos a murmuratiõe que nichil vobis ꝓderit. et ad Philippenſ. ij. Omĩa facite ſine murmuratione. Quãtũ periculũ ſit murmurare ꝯtra deũ. patet numeri. xiiij. Omnes viri qui murmurare fecerunt filios iſrael cõtra deũ moꝛtui ſunt atqꝫ ꝑcuſſi. Itẽ omnes qui murmurati eſtis cõtra me nõ intrabitis in terrã ſuꝑ quã leuaui manũ meã. Berñ. ſic dicit. Quale eſt hoc vt i totis fluuijs agris oꝛtis reppereri vix poſſit quod comedas? Putate queſo monachũ eſſe: nõ medicum nec de cõplexione ſed de ꝓfeſſiõe iudicandum. Parce queſo quieti tue parce labori miniſtrãtiũ parce grauamini domꝰ. Alias aucto. et exẽpla. reqre in iiij. ꝑte cap. xviij.

¶ De negligentia.

LEgitur in vitas patrũ. ꝙ quidã toꝛpore negligentie penitus abſoꝛptus: venit ad quendã ſenẽ ipſum ſuꝑ ſuo malo cõſulturus. Qui tale ſibi exemplũ mõſtrauit homo quidam habens agrũ per negligentiã in ſentes redactum: dixit filio ſuo vt iret et purgaret agrũ veniens itaqꝫ filius ⁊ videns ſpinarum multitudinẽ tedio affectus: et de effectu deſperans: obdoꝛmiuit. Superuenit autẽ pater eius poſt multũ tẽpoꝛis vt videret q̃tũ operatus fuiſſet: et inuenit eum nichil operatũ fuiſſe. Ad quem pater. Fili oꝑare quotidie ad longitudinem coꝛpoꝛis tui: ⁊ ꝓficiet opus tuũ. Quod ita factũ eſt. Legiẗ in eiſdẽ vitis patrũ. ꝙ quidã crebꝛius tẽptatus ſepiꝰ ſuccubuit: venit igitur ad quendã ſenẽ conſilium querẽs ſuꝑ hoc et oꝛatiões ſuas petens fieri pꝛo eo. Quod et obtinuit. Rediẽs itaqꝫ iterũ tẽptatꝰ cadit. Reuerſus igiẗ ad ſenẽ dixit. Pater oꝛaui te vt oꝛares pꝛo me ⁊ cõceſſiſti: et nõ ſentio me i aliquo foꝛtioꝛẽ. Feci ait ſenex qꝺ potui qꝛ rogaui pꝛo te ſicut ꝓmiſi: volens igitur dare ſibi familiare cõſilium ſimulauit ſe velle leuare ſuꝑ ſaccũ vnũ plenũ blado ibi exiſtentẽ. vnde et dixit ad eum. Adiuua me. Ille igiẗ apponẽs manus ad vnaꝫ ſacci extremitatẽ nitebaẗ leuare euꝫ. Senex vero appꝛehẽſa alia extremitate: retrahebat deoꝛſum q̃tum valebat dicẽs. Quare non leuas ſaccum iuuãdo me. Cui ille. Nõ poſſũ qꝛ q̃tũ nitoꝛ ego in leuãdo: tu niteris in retrahendo. Et ait ſenex ad eum. Sic eſt de te. Ego quidẽ oꝛo pꝛo te: ſed tu ſemꝑ niteris in oppoſitũ qꝛ temptationi tue potius faues ⁊ augmentas q̃ reſiſtis. Si cum reſiſteres in pꝛoſternẽdo te ſuper terram et oꝛares deuꝫ attencius: temptationẽ ſuperares: et nõ ei ſuccumberes. Scriptũ nãqꝫ eſt Jacobi. iiij. Reſiſtite diabolo ⁊ fugiet a vobis. Fertur ꝙ quidam vir ſanctꝰ clareuallis audiuit quadã die vocem humanã lamentantẽ: neminẽ tamẽ vidit. volens igit̄ ſcire cuiꝰ foret vox illa: adiurauit vociferantē per dei nomē vt ſibi oſtēderet quare ſic lamentaret̄: et vox ad eū ait. Ego ſum hois dampnati aīa et lamētor: qꝛ tempus datū michi ad penitēdū et ad bñ viuendū: expendi in peccatis qđ vlteriꝰ non eſt michi cōcedēdū. vnde Apoca. ij. Dedi ei tempus penitēdi et nō vult penitere ſuꝑ immundicia et fornicatione ſua. Refert magiſter Johannes Bemble de quodā peccatore: quem ſuus ſacerdos ſepius monebat ad penitētiā. Sed ille differens dixit. Benefaciam in poſterū: nam ſatis michi reſtat adhuc de tēpore. Et ecce quadā vice ſubito infirmatꝰ ⁊ mori coactus: clamauit voce horribili dicēs. O penitētia o penitentia de cetero te facere non poſſum / qꝛ quādo potui: nolui. Quibus dictis: mortuus eſt. Ait ergo ſcriptura. Ne tardes conuerti ad dominū et ne differas de die in diem. Nam mors nō tardat. Subito nāꝗ; et improuiſe rapit mors miſeros. Refert Odo de ſeritone quod cum quidam ruſticus bigam ſuam per viam ſuā lutoſam duceret ita infixa eſt luto quod exire nō potuit. Quapropter flexis genibus: clamauit ad deū vt extraheret eam. Superueniens autem quidā ſapiens ait. Stultiſſime ruſtice ſurge ⁊ appone manū tuam ad bigā et dominus iuuabit te. Ruſticus igit̄ ſurgēs et apponēs manū ⁊ humeros ad bigam cū dei adiutorio leuauit eam ⁊ a luto liberauit. Aucto. et alia exēpla require in ṗma p̄te vbi agitur contra accidiam et ocium.

¶ De nomine ieſu.

IEſus ſaluator intꝑtat̄. vñ mat. ꝓmo vocabis nomē eiꝰ ieſū. Ipſe enī ſaluū faciet populū ſuū a pctis eorū. Xp̄iani quadā die pugnantes cōtra paganos cū vidiſſent inimicos ſuos i pugna ꝑualere ⁊ metuerūt vinci ceperūt oēs vna voce ieſuꝫ acclamare. Et ecce ſubito ⁊ quaſi inſperate pagani terga vertētes a xp̄ianis victi ſunt. Vñ et i actibꝰ apoſtolorū. Nō eſt aliud nomen ſub celo in quo oportet nos ſaluos fieri. Vñ ſm̄ btm̄ Ber. Hoc nomē ieſus eſt mel in ore: melos in aure iubilus in corde. Et hoc bene ſēſerat btūs ignatiꝰ q̇ tormētis expoſitꝰ nomē illud ieſꝰ ſemꝑ ſonabat. A quo cum pagani quererēt quare illud ſic inceſſanter inuocaret Rñdit ꝙ ſic nomē illud i corde ſuo ſcriptū habuit: qđ illud obliuioni tradere nō valebat. Hū cum ergo occiſus fuiſſet et extraxerūt cor eiꝰ ⁊ illđ in p̄tes diuiſerunt ⁊ ſemꝑ in vnaqueꝗ; particula hoc nomē ieſus lr̄is aureis inuenerūt ſcriptū hoc nomē paulꝰ multū impreſſerat: cuiꝰ caput a corpe decollatum illud manifeſte ſonuit clara voce. Qui etiā nomē ieſu ſub iſto termino ieſus vel xp̄s vel ieſus xp̄s in ſuis ep̄lis hec vicibꝰ replicat. Huiꝰ ēt nois amorē ſatis ſibi impreſſerāt apoſtoli qui ꝓ eo ꝯtumelias ⁊ opprobria ꝑpeti ſe gaudebāt. Act. v. Ibāt apli gaudētes a ꝯſilio ṗncipū: qm̄ digni hiti ſunt ꝓ noie ieſu ꝯtumeliā pati vñ hoc nomē ieſus eſt nomē valoris et oīpotentie cui nihil diabolicum nihil fantaſticū pōt reſiſtere: ſi digne contra demones ꝓferatur Vñ Math. xvi. ⁊ Marci vlti. In noie meo demonia eijciēt: ⁊ inde narrat̄ ꝙ cum qdaꝫ gentilis ad fidem noſtrā fuiſſet conuerſus: demones ſibi inuidentes eū mirabiliter infeſtauerunt et viſibiliter frequēter verberauerūt. Vñ iſte gentilis ſic conuerſus ad doctrinā cuiꝰdā ſcti viri in quattuor āgulis ſui hiaminū ſuorū fecit illđ nomē ſctm̄ ieſꝰ ſcribi ⁊ extūc quotiēs ad camerā itrauerſit ſtātes a remotis dixerūt. ha. ha. ha. ieſu ſꝫ ad lectū nullatenꝰ appropinq̄re valebāt. Ille ꝯuerſꝰ de nouo hoc vidēs ſcripſit hoc nomē ⁊ ad quādā lāceā appēdit ⁊ quotiēs ad eū moleſtādū venerunt: lāceā i noie eiꝰ obiecit ⁊ ſic ab eis penitꝰ exiuit liberatꝰ. De hoc etiā noie ieſu verificat̄ illđ Joelis. ii. Oīs q̄ inuocauerit nomē dñi ſaluꝰ erit. Itē huiꝰ nois viſa v̄tute ſctūs dioniſiꝰ ariopagita ꝯuerſus eſt ad fidē Sicut enī refert mgr̄ in hiſtoriis ſuꝑ actus apoſtolorū ꝯtigit q̄ndā cecū corā paulo ⁊ dioniſio i athenis trāſire. Dixit ḡ dioniſiꝰ paulo. Si dixeris iſti ceco i noie ieſu dei tui vide ⁊ viderit ego ſtatī credā: ſꝫ ne vtaris magicis verbis: qꝛ forte noſtri v̄ba q̄ hñt huiꝰmōi efficaciā. Rñdit ego ſcribā tibi formā v̄borū Dicas i noie ieſu xp̄i natus de v̄gie crucifixi mortui q̄ reſurrexit ⁊ aſcēdit i celum ⁊ vide. Sed vt oīs ſuſpicatio tolleret̄ paulꝰ p̄cepit dioniſio vt ipſemet dioniſiꝰ eadē verba proferret quo facto q̇ fuerat cecꝰ: vidit ⁊ dioniſiꝰ ſtatī ꝯuerſus eſt. vñ de illo noie ſignāter dr̄ act. ix. ca. vt p̄us dixi. Nō ē ei aliud nomen ſub celo datū hoibus in quo opꝫ nos ſaluos fieri. Alias auctoritates ⁊ exempla. require in quinta p̄te. ca. xviij. De obedientia.

LEgitur in eiſdē vitis patrū: qđ quidā pater vidit in ſpū quattuor ordines coram deo. quorū primꝰ erat infirmātiū gratias agentium. Secūdus hoſpitalitatē ſectantium. Tertius in ſolitudine habitantiū. Et quartus obedientium. et iſte erat ꝑinquior deo ceteris et torquē aurea vtebat̄. Dictumꝗ; eſt ei: qđ ordo iſte ideo alios precedebat ⁊

excellebat: qꝛ ꝓpriam voluntatē relinquens totus erat pendēs ad ſui ſuperioꝛis imperiū. vnde Eccle. iiij. Melioꝛ eſt obediētia ꝙ victima. Item Grego. Inq̄tū obediētes fueritis ꝑpoſitis veſtris: in tantū obediet deꝰ oꝛatiōibus veſtris. Bern. vero ſic ait. Ipe ſe ſeducit: qui apte vel occulte ſatagit vt hoc ei pr̄ ſpūalis iniūgat. qḋ ipſe agere deſiderat. Legitur in vitas patrū ꝙ quidā pater habuit diſcipulū noīe Marcū. ꝙ quadā die ſcribenteꝫ vocauit vt ad eū veniret. Qui ſtati ꝓtractionem vniꝰ littere ſcꝫ o. inceptā reliquit iꝑfectā et ad abbatē ſuū feſtinauit. Et rediēs: iuenit eam ꝓpter bonū obediētie ex auro diuinitus fuiſſe cōpletā. vñ Iero. Perfecta obediētia: eſt ſua iꝑfecta relinq̄re. Duo fuerūt religioſi i monaſterio vno: quoꝝ vnꝰ moꝛiēs poſt modū alteri appuit ſm condictū p̄habitū aſſerens ſe foꝛe perpetuo dampnatū pꝛo eo quod nunꝙ ex coꝛde ſuis ſuperioꝛibꝰ obediuit. Sed murmurādo fecit quicq̄d fecit. vnde Pꝛouerbioꝝ. x. Qui cuſtodit mandatū cuſtodit aīam ſuam. Alias aucto. et exēpla req̄re ꝑ cap. vij. viij. ix. x. xi.

¶ De oꝛatione.

Legitur in vitas patrū: ꝙ quidā dixit beato Arſenio. Pater meditoꝛ in ſcripturis et non ſentio compūctionē: quia non intelligo que lego. Et ille reſpondit. Incantatoꝛes ſerpentū non intelligunt verba incātantium ſerpentes tamē audiētes virtutem verboꝝ quieſcunt et ſubdunt̄ eis. Sicꝫ nos licet non intelligamus que oꝛando dicimus demones cū virtute verboꝝ terrentur et diſcedunt a nobis. Greg. nāq̄ ait. Magna eſt virtus oꝛatiōis que effuſa i terra in celis operatur. vñ Eccle. xxxv. Oꝛatio hūiliantis ſe: nubes penetrat. Itē gloſa ſup librū numeri plus valet vnus ſanctus hō oꝛādo: ꝙ innumeri pc̄tōꝛes p̄liādo. Itē yſido. Frequēs oꝛatio vicioꝝ expugnationē cito extinguit. Legit̄ i tripartita hiſto. li. vi. qḋ iulianꝰ apoſtata audiēs ꝑtes occidētales rebellare: miſit demonē exploꝛare q̄d ageret̄. et vt ſtati reuerteret̄. Trāſiēs igit̄ demō ꝑ quedā mōtē inuenit ibi quēdā ſctm̄ monachū oꝛātē ꝓpt̄ quē vlteriꝰ nō potuit ꝓgredi eo qḋ xv. dies monachus ille ſuā cōtinuaret oꝛationē. vñ contingit demonē ꝑ tot dies ipeditū fuiſſe: qui tandē cōpleto negocio et reuerſus ad iulianū vehement̄ icrepatꝰ eſt ab eo ꝓ ſua tardatiōe Qui rñdit dicti monachi oꝛatiōibꝰ ſe fuiſſe ipeditū. Et iō melius eſt ſm ꝙ yſido. ait. cū ſilētio oꝛare ſine vocis ſono: ꝙ cū ſono vocis ſine ītuitu mētis. Idē lōge eſt a deo animus: q̄ in oꝛatiōe cogitationibꝰ ſeculi fuerit occupatꝰ. Idē. Oꝛatio ꝑuatis locis opoꝛtunius fundit̄ magiſq̄ vel optatū obtētū ipetrat: dū tm̄ deo teſte depꝛomit̄. Non poterit ad contēplandū deū mēs eſſe libera: q̄ deſideriis huius mūdi eſt iplicata. Alias aucto. et exēpla. Rc. i. ij. ꝑte ca. x. xi. xii. xiii. xiiij. et. xv

¶ De operibus miſericoꝛdie.

Legitur de natura apū. quod erat quedam matrona q̄ fama valida inſtāte egenis cepit ſine pōdere menſura et numero liberaliter erogare. Quod cernēs vir eius miles: artauit eā eiq̄ farine menſuram certam per ſingulas ebdomadas dari fecit. quā cū totā quadā die expēdiſſet: iſtante paupe et petēte p̄cepit ancille dña. vt diligent̄ ſcopata ciſta in qua fuerat farina paupi ſiq̄d īueniret. afferret: et fecit ācilla vt dña iuſſerat poſt hunc venit et alter qui ſe nihil comediſſe infra biduū deploꝛabat. Quod vt audiuit dña fleuit: et iterū ancille ſcopare ciſtam p̄cepit et pauperi aliquid ipartiri. Iurat ancilla nihil penitus in ciſta remanſiſſe: ſed inſtāte dña cum lacrimis vt attēptet currens impacientius et ciſtam aperiēs inuenit mox eam floꝛentiſſima ſimula plenā: Ad cuiꝰ cōtuitū ancilla clamans hoꝛrifice cecidit in extaſi reſupina. Cuius audito clamoꝛe occurrit dña accurrit et dñs accurrūt famuli et viſo miraculo in cōmunione dñm bñdicunt. Hos igitur vir ipſius letus hoꝛreū aperiēs oībus ex illa die aduenientibus dedit. Nec defuit annona in ciſtarchijs: donec auguſto ſuperueniente ꝓpiciaretur dñs populo quem afflixerat. Dixit aūt miles maritꝰ dñe qḋ niſi fuiſſet miraculū n̄ quaꝙ ſibi tria vel quattuoꝛ hoꝛrea ſuffeciſſent. Legitur in eodē libꝛo: ꝙ comes carnotenſiū theobaldus noīe hyeme media ꝑ viam cū multitudine trāſiens pauperem nudū obuiū habuit. Quo clamāte reſpondit comes. Quid petis. Cui paup. Da mihi inquit veſtem qua idutus es. Nec mora comes capā extractam paupi dedit: dicēs Si quid aliud vis vel ampliꝰ petas. Et paup. Da inquit mihi ſuptunicale quod habes. Quo ſtatim hito tunicā petiuit quā vt comes dedit: in lineis remanſit. Cui paup. Uides o comes ꝙ caput raſū hēam et nudum. Da igit̄ mihi pilliū. Tunc comes paululuꝫ erubeſcēs: caluus enim erat: nūc eni cariſſime nimis inſiſtis: qꝛ hoc ipſo carere nō poſſum. Quo dicto relictis veſtibus paup euanuit. Comes igit̄ de equo deſcēdēs planctuꝫ delectabilē fecit et oī tpe poſtea tale qḋ canēs oī petenti ſe tribuit. Legitur in eodē libro de eodem comite ꝙ xp̄s eūdē comitē cōſolatus eſt tali modo. Leproſus quidā erat iter carnotum et bleſū mēbris deformat⁹ et fedus valde quē comes ꝓ ſctitate vite plurimū diligebat frequēterqꝫ eū viſitare ſolebat. Contigit autē comitē alias morā facere fere ꝑ annum ⁊ interī leproſū mori. Reuerſus tandē comes per locū eius trāſijt relictiſqꝫ oib⁹ leproſi caſam ſolus intrauit et hoīem quā tabefactum lepra reliquerat cute nitentē et integerrimū mēbris inuenit. Comite igit̄ ſtupefacto et diu ſecū heſitāte quiſnā eſſet: ego ſū inquit leproſus ille amic⁹ tuus et nūc per dei miſericordiā ſan⁹ effect⁹ ſum ſupereſtqꝫ michi corona iuſticie. Tibi vero rependet vicē dilectionis iuſtus iudex quā michi et alijs pauperibus exhibere dignātiſſime voluiſti. Hoc dicto comes cū magno gaudio et lachrimis ſicut anteſemꝑ et ī alijs leproſis cōſueuerat oſculabat̄ manus eius: et vale dicēs et ſuos ꝓſequebatur. Veniēti autē comiti: quidā ex militib⁹ arridens dixit. Credebātis more ſolito leproſum amicū veſtrū quaſi adhuc viueret viſitare ſed fruſtra: q2 iam diu viā vniuerſe carnis ingreſſus eſt. Tunc comes primū ſciens illū eſſe defunctū: caute diſſimulauit et recolēs quid vidiſſet reſpōdit. Sic eius miſereat̄ oīps et clemēs deus. Legit̄ in eodem libro de alio quodā nobiliſſimo comite cāpanie ꝙ in remotas orbis partes receſſurus virū quendam pauperē ⁊ lāguidū atqꝫ deuotū quē diu elemoſinis ſuſtētauerat: ſuppliciter exorauerat vt pro ſe quotidie rogaret deū: vt eum ſanū et ſine periculo euntē duceret ac reduceret redeuntē. Cui pauper ait: ꝙ ſine diligēti ſuſtentatione corporis ſum cerebro corꝑe debilis ⁊ viribus penitus deſtitut⁹. Mox igit̄ comes duob⁹ diſpēſatoribus quos in dom⁹ ſue cuſtodiā relinquebat: precepit dicēs languidū iſtum cibis ⁊ oībus corporis neceſſarijs diligētiſſime ꝓcurate. Quod illi ꝓmiſerunt ſe facturos: et ſic comes ꝓfectus eſt. Et primū quidē ꝑ xv. dies diſpenſatores illius paupis recordati eidem neceſſaria miniſtrauerunt. Deinde minus ac min⁹: ad vltimū ipſius penit⁹ obliti ſunt. Quid plura? Neglectus pauper orare ceſſauit. Comes autē in via nō modice tribulat⁹ poſt morā multā ad patriā eſt reuerſus. Nec mora recordat⁹ paupis querit an viu⁹ ſit vel defunctus. Quē adhuc viuū intelligēs viſitauit dicēs. Mortuū te putabā hactenus iuxta ſolitū orationum tuarū ſuffragia nō expertus. Exceptis enī quindecim aut nō multo plus poſtꝗ̄ iter arripui vſqꝫ ad diē qua ad ꝓpria ſum reuerſus: infinite michi tribulationes defuerunt et anguſtie. Mox igitur paup obortis lachrimis ait. Quia tua beneficia ceſſauerūt a me: adiutoriū diuinū ceſſauit a te. Et comes priorū oblitus: qualia inquit in te mea defecere bn̄ficia. Cui pauper. Recedēs hinc inq̄t duob⁹ dom⁹ tue diſpēſatorib⁹ ꝓcepiſti vt me debilē in oībus neceſſarijs ꝓcurarent qđ parū pluſqꝫ xv. diebus impleuerunt. Ego autē viribus deſtitut⁹ ad mortē fere deductus ſum et ſic non potui orare pro te. Stupefact⁹ ergo comes diſpenſatores precepit aduocari: et eis corā oib⁹ dixit. O cunctis ſeruientib⁹ nequiores: q̄ cōtra preceptū meū nequiſſime bonis meis pepercistis et pauperē hunc patronū quē ſalutis et pacis mee frequēter expert⁹ fuerā nō pauiſtis: ⁊ ideo fruſtrat⁹ orationū ei⁹ ſuffragijs: pericula et tribulationes inueni: quales nūqꝫ antea in vita mea ſuſtinui quas quidē vt certiſſimum euitaſſē ſi paupis ſuffragia habuiſſem. Vos ergo reos ꝑiculorū meorū: bonis oībus ꝓuo. ⁊ exules a terra mea ꝯſtituo. Depulſi ergo de terra campanie exules ꝑ triennium extiterunt. Poſtea vero ob interuentū nobiliū ad ꝓſentiā comitis ſunt admiſſi. Quibus ille ait. Nullā prorſus aliā gratiam vobis exhibeo: niſi ꝙ dominus papa veritate cognita dare cenſuerit. Arrepto igitur itinere cum litteris ſecretum comitis continentibus: quia eos non exheredare: ſed pro culpis vexare volebat tandē ad ſummū pontificem ꝑuenerunt. Cui relata cauſa aduectus ſui litteras pape in hāc ſententiā comiti ſolueret et ſic adept⁹ gratiam facultates redderent̄. Nunc comes inq̄t latitudinē minimie ſpiſſitudinē eius ab ore pontificis volo ſcire vt ſic vos ad gratiam quā mandauit admittam. Denuo ergo reuerſi dn̄o pape reſpōſū comitis oſtēderūt. Mox igit̄ papa reſcripſit comiti debere eſſe minimū aureū et habere latitudinē terre ⁊ ſpiſſitudinē ei⁹ extēdi vſqꝫ ad altitudinē celi. eo ꝙ orāo iuſti qua comitē fruſtrauerūt celos penetraret ⁊ vniuerſa corroboret. Ad hoc mādatū comes ipſe ait. Videte miſerrimi qđ mihi dn̄s papa reſcripſit hūc minimū aureū exſoluere qs ſufficiet? Videte quāta pena dignos vos exiſtimet. q̄ vos debitores tāte ſolutiōis indicauit: quā tot⁹ mūdus ſoluere nō poſſet. Sic ergo tertio redeūtis ad papā ⁊ abſolutiōis veſtre litteras ꝓ culpa quā ī me peccaſtis enormi afferatis ⁊ ſic penis ſufficiēter exactis: liberi ad ꝓpria redi re poteritis. Hic inclit⁹ comes ille in ſeruos q̄ deliquerūt puniuit ⁊ alijs poſtea futuris dignā oratiōis fiduciā dereliquit. Alias auctoritates ⁊ exēpla reqre in iij. parte capitulis. xviij. xix. xxviij.

De ornatu.

Legitur in hyſtoria triptita: q̄ ſanct⁹ pambo veniēs in alexādriam vidit ibi mulierē meretricio amore ſubornatā: et cepit amare flere. Requiſitus q̄ cur ſctūs ita fleret rūdit. Vna cauſa eſt perditio eius. Alia vero eſt: quod nō tātū ſtudeo placere deo: q̄tū iſta meretrix hoībus. Aug. aūt contra veſtiū curioſitatē loquēs: ita ſcribit. Ne curetis veſtibus placere: ſed moribus. Non requirit a vobis pulchrā cutem ſed pulchros mores q̄bus refrenetis carnē. vnde Jero. Vis ſcire quales deus querit ornatus: habeto prudentiam / iuſticiā / temperantiā / et fortitudinē. ⁊c. Refert Jacob⁹ de victriaco q̄d cū quidā ſanctus trāſiret p ciuitatē vidit quēdā demonem ridentē. Qui requiſiuit eum cur rideret. Reſpōdit. Quia ſoci⁹ meus ſedens ſup caudam robe cuiuſdā mulieris hic trāſeuntis cecidit in lutū. Dum enī mulier robā ſuam ne ſordeſceret eleuaret: ipſe improuiſus in lutum cecidit: et ideo ad caſum ipſius riſi. Refert magiſter Odo de ſeritone q̄ quidā nobilis ordinē Ciſtercienſē intrauit. Cūq ab amicis ſuis increparet q̄d tam vilib⁹ indueret veſtibus. Reſpōdit. Melius eſt in vilib⁹ ſaluari: q̄ in ſericis dāpnari. Exēplū de diuite induto purpura et biſſo: ⁊ poſtmodū in iferno. Etiā refert idem Odo: q̄ monachi turonēſ. eccleſie in tantū inſoleſcebāt q̄ ſotulares ſuperargēteos et zonas ſericas portarēt. ppter q̄d ſanct⁹ Martin⁹ irat⁹: intrauit quadā nocte dormitoriū eorū cū angelo gladiū tenēte qui oēs ſeriatim progrediēdo pemit: quouſq perueniſſet ad lectulum tenatij abbatis. Cui ſoli ſctūs martin⁹ pepcit. vnde ſophonie pmo cap. Viſitabo ſup oēs q̄ veſtiti ſunt veſte pegrina. Et certe pegrinū erat monachis vti ſotularib⁹ ſupargētatis ⁊ ſericis zonis. ⁊c. Quedā mulier in villa de Eyneſhm. ſingulis dieb⁹ feſtiuis in tantū capitis ſui ornatui vacabat q̄d vix ad finē miſſe venire potuit. Cū igit̄ quadā die ſtulticie huiꝰ opam dediſſet diabolus in forma aranee ſup caput ei⁹ deſcēdit: ita caput ei⁹ pedib⁹ ſtringēs q̄ quaſi mortua ꝯſterneret ex dolore. Sacerdos igit̄ loci requirit̄; qui veniēs nec oratiōe nec exorciſmo nec aq̄ bñdicta potuit araneā amouere donec veniret abbas loci illius cū ſacramēto altaris cui⁹ oſtēſione eſt amota.

Quedā mulier rapta in ſpiritu vidit quādā comitiſſam in iferno clamātē. Satis erā caſta / ſatiʒ elemoſinaria / nec pro aliquo alio ſū dāpnata: q̄ ſupfluo corporis mei ornatu. hinc ſcribit̄ pma Petri. iij. Quedā mulier pariſi⁹ ad ornatū capitis ſui alienis crinib⁹ auro et gēmis vtēs: quadā die in ſolēni pceſſiōe cū populo p viā pgrediebat̄ ſup quā ſimia quedam ꝓſiliēs: et ornatū capitis diripiēs: eam nudā cū populo reliqt deridendā. Sacerdos quidam pro matre ſua inſtāter orabat. Cui vna die mat̄ in ſōpnis oſtenſa eſt: duos hñs ſerpētes ignitos ex vtraq parte capitis depēdentes. In alijſq mēbris diuerſas ſuſtinēs penas. Dictūq eſt ei: q̄ inanū oraret p muliere dāpnata eo precipue: q̄ ornatu corporis ſeminiū induliſſet. vnde Apocali. xviij. Quātū glorificauit ſe ⁊ in delicijs ſuis tantū date ei tormētū et luctū. In veſtib⁹ igit̄ mediocritas optima eſt cū mūdicia non exquiſita nimis nec nimis neglecta. hinc Jero. Nā ornatus nō veſtis genera: clericū facit aut ſacerdotem. vnde ⁊ Aug. de doctrina xpiana cap. xxi. Maius eſt crimen ſi mulier ſuborneſ: q̄ ſi adulteret̄. Nā in pmo adulterat̄ natura: i ſcdo pudicitia. hinc ⁊ baſilius veſtimentū nobis eligendū eſt. quo poſſit operiri nuditas ⁊ frigus arceri. hinc iterū Aug. Tibi veſtis ercādetur nō ad pulchritudinē: ſed ad neceſſitatem: ne vū exquiſitis veſtiaris: ne turpitudinem aſſumas. vnde legit̄ de beato Auguſtino: q̄ veſtimēta eius ⁊ calciamēta et ornamenta alia: non nitida nimiū: nec abiecta nimium plurimū ſed ex moderato et competēti habitu erāt. Ipſe etiā Aug. de ſeipſo dixiſſe legit̄. Fateor de pcioſa veſte erubeſco: ⁊ ideo cum dat̄ michi vendo eā vt q̄z veſtis non pōt eſſe cōis: preciū ſit cōmune. De btō etiā Bernardo: legit̄ q̄ in veſtib⁹ ei ſemꝑ paupertas placuit ſordes nūq̄. Soror autē eius ſeculo nupta eſt in diuitijs ⁊ delicijs ſeculi pic̄litaretur quādā vice cū ad monaſteriū acceſſit fratres ſuos viſitatura. Que cum veniſſet cum comitatu ⁊ apparatu ſeu ornatu ſupbo: beatus Bernar. eam tanq̄ rethe diaboli ad animas capiēdas abhorruit nec ad vidēdū eam exire aliquatenꝰ acquieuit. Videns eam quod nullus fratrū ſuorū occurrere ei vellet: ⁊ ab vno eorum ſtercus inuolutū diceret tota i lachrimis reſoluta eſt. Et ſi peccatrix ſum idē pro talibus chriſtus mortuus eſt. Quia enī me peccatricem ſentio: idcirco conſiliū ⁊ colloquiū bonorum requiro. Et ſi deſpicit frater meus carnem meam: animā meā non de ſpiciat. Seruus dei ad me veniat ⁊ quicquid precipiet adimplebo. Exiens igitur ad eã cũ fratribus: p̃mo ei oẽm mundi gloriã interdixit et formã matris ei imitandã indicens. eã dimiſit. Illa vo rediẽs ita repẽte mutata eſt vt in medio ſeculi vitam duceret heremiticã et ab omi ſeculo prorſus ſe faceret alienam. Tandẽ precibus multis virum ſuum vicit ⁊ ab epiſcopo abſoluta monaſteriũ intrauit. Alias aucto. et exẽpla reqre in quarta parte capitulo. xvij.

¶ De pacientia.

PAcientia eſt honeſtatis cauſa rerũ arduarum voluntaria ac diuturna perpeſſio. Legitur in vitas patrũ: ꝙ quidã iniuriã paſſus ab alio: venit ad abbatẽ ſuũ conqueſturus. Cui abbas. Malicia nunꝙ maliciã expellit. Si quis igitur tibi malum fecerit: tu illi bonum redde et ſic per bonitatẽ tuam illius maliciam extingẽdo vinces. vnde Paulus. Noli vinci a malo. ſed vince in bono malum. Legitur ꝙ dñs alexander cognomĩe nequam prior canonicorũ miſſus fuit quadã vice per loci dioceſanũ ad qͥdã domũ monialium pro prioriſſa ibidem pficiẽda. Dixit igitur ad electam. veni ad me dña ſuperba. At illa ſtatim in iram cõmota: reſpõdit. Optime nequam diceris: qui monialẽ ſimplicẽ et inocentẽ ſupbã vocas. Cui ille. Ego nunc per ipacientiã: te ſupbã ꝓbaui. et ideo prioriſſa nõ eris. vnde Grego. ait. Qualis quiſꝙ apd ſe lateat: illata cõtumelia ꝓbat. Alias auctoritates ⁊ exempla ad patientiã pertinẽtia. Require in tertia pte xiiij. necnon in prima parte capitulis. xij. xxiij. vbi agitur de remedijs contra iram.

¶ De parentibus.

QUidam ſenex permiſit filium ſuũ ſe viuente vxorem ducere et filios ꝓcreare in domo ſua. Pater ergo ꝑ aliquod tẽpus ſedit in capite mẽſe deinde ponebatur in medio. tertio in fine quarto inter famulos. quito poſt oſtium aule habẽs lectulum et ſuper illum quẽdam pannum ſaccinum quo operiebatur. Moritur poſtmodũ ſenex ⁊ filiꝰ filij petijt a patre ſuo illũ pannũ ſaccinũ ſibi dari. Requiſituſꝙ cur cũ peteret rñdit vt eo tegaris in ſenectute tua: ſicut per te tegebatur auus tuus. Iſte potuit ad verba filij erubeſcere. Quo cõtra eccle. iij. dicitur. Fili mi ſuſcipe ſenectã patris: et nõ contriſtes eũ in vita illius. Et ſi defecerit ſenſu veniã da: et ne ſpernas eũ in tua virtute. Aũ baſilius. Parentes noſtros. vt ꝓpria viſcera diligamus eccle. iii. Qui honorat patrẽ ſuũ: vita viuet lõgiore. Puella qͥdã moribꝰ bõis et caſtis iſiſtebat: matrẽ ſuã tñ ad iracũdiã ſepiꝰ ꝓuocauit varis rãſionibꝰ et prauis: tãdẽ moritur puella et poſtmodũ apparet ſuo confeſſori qui eã ſctẽ deceſſiſſe putabat: aſſeruit ſe fore dãnatam: qz patrem ſepius irritabat nec inde fuit contrita vel confeſſa. vñ deut. xxvij. Qui maledixerit patri vel matri. morte moriatur. s. eterna. Ideo dicit Ambroſius. honora parẽtes obſequijs. vt abſtineas a contumelijs. Quidã clericus paupercule cuiuſdam filiꝰ prius egreſſus factus eſt epũs i ptibus remotis. Quod audiens mater eiꝰ acceſſit ad locum ſuccurrere ſatagens ſue paupertati. Mutuatiſꝙ ab hoſpite ſua veſtibꝰ culcioribus epo filio ſuo ſe repreſentauit: aſſerens ſe matrem ſuam. Cui ille. Scio quia ſi mater mea adhuc viuit pauper eſt. nec poſſit talẽ apparatũ habere. Rediẽs itaꝙ mulier cõmodatas veſtes depoſuit ⁊ ꝓprias aſſumens reuertitur ⁊ ab eo recognita reuerẽter ſuſcipitur et in omnibus neceſſarijs curialiter exhibetur. Vñ Berñ. Qui de mundo ſumus debitores eſſe nos conſtat gentibꝰ ſed poſtꝙ reliquimus noſmetipſos: multo magis ab eorum ſolicitudinibꝰ liberi ſumꝰ.

¶ De paſſionis xpi memoria.

LEgitur in vita ſancti edmũdi cantuarien. archiepi: qḋ cum quadam die in camera ſua dormitaſſet diabolus irruit ſuper eum et vehementer oppreſſit ita ꝙ manum mouere non poſſet ad ſe cruce ſignandum. Sanctus igitur in corde chriſti auxilium inuocans diabolum ſuperauit: ligauit et egregie verberauit: requirens ab eo ꝑ qḋ diabolice temptationes citius vincuntur. Qui reſpõdit ꝙ per recordationem dominice paſſionis Unde ezechie. ix. Sup quem videritis thau. i. ſignum crucis ne occidatis. Unde Berñ. Paſſio chriſti vltimuz refugium ſingulare remedium. Legitur in vita ſancti franciſci: ꝙ cũ ipſe meditaretur de paſſione xpi vna die apparuit ei chriſtus in ſpecie ſeraphin ſigna ſuorum vulnerum ei impimẽs in pedibus manibꝰ et latere que videlicet ſigna vulnerum qͣdiu vixit in eo apparuerunt. Iſte poterat dicere illud ad Galathas vltimo. Stigmata domini mei ieſu chriſti in corpore meo porto. Iſte mihi autem abſit gloriari niſi in cruce domini mei ieſu chriſti. Vñ ⁊ Ber. ad fr̃es de mõte dei ait. Scit qui hʒ ſenſum dei qͣtũ xpiane pietati expediat: qͣtũ ſeruum ieſu chriſti redemptionis deceat vna ſaltẽ aliqua diei hora paſſionis ipſius ac redemptionis attentiꝰ recolere beneficia ad fruendum ſuauiter in conſciētia et recolēdū vel recōdendū fideliter meōꝛia. Alias aucto. et exēpla reqre i. iij. parte cap. xv. necnō et in v. cap. xvij.

¶ De paupertate.

Legitur in vita ſancti Johānis patriarche ꝙ ipſe quadā die vocauit coꝛam ſe totā familiā ſuam dicēs eis. Ite et circuite totam ciuitatē deſcribētes oēs dñōs meos vſqꝫ ad vnū. Illis vero nō intelligētibꝰ quid dicere vellet ait. Quos vos vocatis egenos et paupes: iſtos ego dñōs meos appello. Ipſi nāqꝫ nobis auxiliari et celū dare poſſunt. vnde Math. v. Beati paupes ſpū: qm̄ ipſoꝝ eſt regnū celoꝝ. Et prouerb. xix. Fenerat dño qui miſeret paupi. hinc etiā Greg. ait. Paupeṙes nō cōtēpnēdi ſed exoꝛādi ſunt vt patroni. Legit in libꝛo Barlaā: quod quidam rex magnꝰ obuiās vna die quibuſdā paupibus macilētis ⁊ pauperrime indutis: decidit de curru ſuo et pꝛocidēs ad eoꝛum pedes adoꝛauit eos. Quod videntes pceres ſui: idigne tulerūt murmurantes. Quod rex attēdēs fecit fieri iiij. capſas: quarū duas iuſſit operiri auro ⁊ oſſibus moꝛtuoꝝ fetētibus adipleri. Reliqs vero duas pice liniri et aromatibꝰ gēmiſqꝫ margaritis adimpleri. Quod cū factū fuiſſet vocauit pceres ſuos et pꝛepoſitis coꝛā eis ipſis quattuoꝛ capſis qſiuit ab eis quas iudicarent melioꝛes. Qui deauratas lōge ditioꝛes eſſe aſſeruerūt. Pꝛecepit ergo rex deauratas apiri: et ſtatī fetoꝛ hoꝛridus exiuit ab eis: apertiſqꝫ alijs odoꝛ ſuauiſſimus pꝛodijt et decoꝛ latens affectabilis ſe oſtēdit. Tūc dixit rex. Per capſas deauratas: diuites honoratos et pꝛecioſe veſtitos intelligatis interiꝰ vicijs plenos. Per alias capſas: intelligite paupes humiles virtutibus ditatos: quoꝝ deus inhitatoꝛ eſt. Unde deus in euangelio. Ue vobis diuitibus qui habetis conſolationem veſtram hic. Alias auctoꝛitates et exempla. Require in quarta pte ca. xiij.

¶ De peccato.

Legitur in vita ſancti anſelmi ipm̄ de conſuetudine dixiſſe ꝙ ſi opoꝛteret eū eligere vel intrare infernū ꝙ̄ peccatū moꝛtale cōmittere citius intraret infernū ꝙ̄ pctm̄ ꝯmitteret moꝛtale. Aſſerēs ſe in inferno ſine pctō teneri non poſſe ⁊ celū neceſſario obtinere. Unde Grego. Nulla nocebit aduerſitas ſi nulla dñetur iniquitas. Alias auctoꝛitates et exempla de differentia peccati venialis ⁊ moꝛtalis atqꝫ de pctō in ſpm̄ſctm̄. Require i pᵐa parte ca. xxxix. xli. ⁊ quaſi p totam. pꝛimā partem.

¶ De penitentia.

Refert petrus cluniac. ꝙ quidā monachus apud ſctm̄ marcialē lemouiceñ. p quotidianis culpis verberabat in capitulo. Quo moꝛtuo venit demon eū accuſans ſup ſuis exceſſibus aſſerēs eum penis perpetuis iuſte foꝛe iudicandū. Et ecce ſuperuenit angelus oneratus virgis: quibus monachus ille fuerat verberatus dicens diabolo. Iniuſte accuſas monachū iſtū: qꝛ quicquid in ſeculo deliquit virgis iſtis deletū eſt ⁊ ſic eū a manibus demonū liberauit. Uñ ezechiel. xviij. Si ipſius egit penitētiā ab oibus pctis ſuis vita viuet ⁊ non moꝛietur. Refert magiſter Odo de ſeritonie ꝙ cum quidam luxurioſus miſſas celebꝛaret hoſtia ab eius manibus tribus diebus vel vicibus exilijt vnde ꝯuerſꝰ pctā ſua xp̄o eſt cōfeſſus penitētiā recipiendo quā cum pegiſſet et miſſam celebꝛaret apparuerūt ſibi tres hoſtie pter hoſtiā illius miſſe in recōpenſationē triū pꝛecedentiū ſuis ex manibus elapſarū. Calixqꝫ plenus fecit vſqꝫ ad marginē. Quibus cū gratiarum actione ſūptis vitā in poſterū duxit melioꝛē. Unde ad coloceñ. iij. ſcribit. Expoliantes vos veterē hoīem cum actibus ſuis induite nouū hoīez qui renouat de die in diē. Refert idem Odo: ꝙ cuidā viro religioſo oſtēſa fuerunt p angelum loca penalia inferni in quibꝰ vidit multas ſedes pꝛeparatas nō tñ occupatas: quaꝝ vna repente coꝛruit. Interrogauit igitur angelū quoꝝ ille ſedes eſſent: et quare vna eaꝝ cecidit. Qui reſpondit. Scias ſedes illas peccatoꝛibus eſſe pꝛeparatas: ſed ꝙ̄cito peniterēt ſedes eoꝝ ruerent. Uñ ezechie. xviij. Cōuertimini et agite penitētiā ab oibus iniqtatibꝰ veſtris ⁊ nō erit vobis iniqtas in ruinā. Refert idem Odo: ꝙ diabolus dixerat cuidā mago: tria hoim genera ſunt in manu noſtra. ſ. ſaraceni iudei ⁊ mali xp̄iani. Duo prima gñā: nunꝙ̄ euadēt manus noſtras. Tertiū autē p quādam cautelā ꝙ̄ penitētia dr̄: a cognitione noſtra ⁊ poteſtate ſepius recedit. Legit in vitis patrū: ꝙ cū quidā ſenex ſctūs ſederet ad ianuā cuiuſdā diuitis laboꝛātis i extremis vidit quoſdā equites nigros i eqs nigris habētes in manibus baculos ignitos Quos cū vidiſſet diues infirmus domū ſuā intrare clamauit dicens. Domine adiuua me Cui ille irridentes dixerūt. Nunc ꝓmo memoꝛ factꝰ es dei. Nunc nō eſt tibi poꝛta ſpei aut conſolationis. Et hec dicentes rapuerūt aīam eius. Unde Johan. ix. Operamini dū dies eſt. Uenit aūt nox quando nemo poteſt operari. Aug. etiam dicit. Peccata ſiue mana fuerint ſiue parua: impunita eſſe nō poſſunt: quia aut hoīe puniēte aut deo iudicante plectuntur. Ceſſat aūt vindicta diuina: ſi cōuerſio ꝓcurrat humana. Amat enim deus cōfitentibus ꝑcere: et eos qui ſe iudicant. vñ Hieremie. xviij. Si penitentiā egerit gēs illa ſuꝑ pctō ſuo agā ⁊ ego penitentiā ſuꝑ malo quod cogitaui facere. Hinc ambroſius ait Nouit deus mutare ſentētiā ſi tu velis emēdare vitam. Alias auct. ⁊ exēpla. Reqre i tertia ꝑte capitulo primo.

¶ De periurio.

Legitur in vita ſancti quintini: ꝙ quidā cauſidicus quoddā ꝑdium eccleſie ipſius per falſum iuramentū abſtulit. Qui ſctūs idem cū per duas noctes apꝑuiſſet admonēdo vt ablatū reſtitueret ⁊ nō obediret tertia nocte apparens ei naſum eius abſtulit et ſic in eo periurij ſignum dereliquit. Refert beatus Aug. in quodam ſermone: ꝙ fuit quidam vir fidelis: qui cuidā ſuo viro quoddam neceſſarium accomodauerat. Quod cum ſibi negaretur compulit negantē ad iuſiurandum qui rem receptam ꝑiurando negauit. Sequenti itaqꝫ nocte vidit ſe ante iudicē raptum eſſe. ⁊ ſibi a iudice dictum. Quare prouocaſti hominem ad iurationem: quem ſciebas falſum eſſe iuraturum. Quia negauit inquit mihi meam rem. Ad quē iudex. Et nonne melius fuiſſet tibi vt rem tuam perderes ꝙ̄ vt animam eius falſa iuratione ꝑimeres. Juſſu igiť iudicis ꝓſtratus tam diu cediť vt in dorſo euigilantis plagarum veſtigia apparerent. Si igitur ſic punitur ꝓuocās qualiter punietur peierans. Legiť in vita ſancti nicholai: ꝙ quidam iudeus quandā pecunie ſummā cuidam xp̄iano accomodauit: ſanctum nicholaum fideiuſſorem admittendo. Cumqꝫ ſolutionis dies adueniſſet chriſtianus aurum mutuo receptum in baculo concauato poſuit baculumqꝫ ip̄m facturus iuramētum iudeo tradidit ad cuſtodiendum ⁊ facta coram iudice iuramento ad iudei accomodationē aſſerit ſe plus ei tradidiſſe ꝙ̄ debuerat: deinde baculū recepit: veniēs itaqꝫ xp̄ianus cum baculo in biuio ſompno oppreſſus dormiuit: venit currus onuſtus ſuꝑ eum ⁊ occidit ip̄m: baculumqꝫ confringens aurū diffudit: audiens hoc iudeus illuc ꝓperat ⁊ vidēs dolum aurum recipe recuſauit niſi qui mortuus fuerat: meritis ſancti nicolai reſurgeret. Reſuſcitatus igitur eſt meritis ſancti nicolai: dolum apertius fateť iudeuſqꝫ in xp̄i nomine baptizať. Legitur in hiſtoria eccleſiaſtica: ꝙ tres viri malicioſi inſurrexerunt cōtra narciſſum opponendo ei crimen ſub iuramento. Primo ſic dicente. Si ita non eſt ignis me conſumat. Secundus ſic dixit. Si ita non eſt morbo regio conſummar. Tertiꝰ vero ait. Si nō eſt viſus mihi deficiat. Statimqꝫ vltio diuina ſubſequens primum cū domo ſua ignis combuſſit. Scdm̄ vero morbus regius conſumpſit. Tertiꝰ autem videns duorum precedentium miſerabilē exitum: tantis fletibus puniuit ſuum peccatum ꝙ cecus effectus eſt. Unde competenter diciť zacharie. viij. Unuſquiſqꝫ malū contra amicū veſtrum ne cogitetis in cordibus veſtris et iuramentū mendax ne diligatis. Omnia enim hec ſunt que odi dicit dominus. Auctoritates et exempla. Require in prima parte capitulo. xxxvij.

¶ De prelatis.

Tres ſunt in iudicio q̄ſtiones cuilibet prelato faciendo. ſ. qualiter eſt ingreſſus qualiter cōuerſatꝰ. et qualiter gregē ſuū rexit ⁊ gubernauit. Vñ ſciēdū ꝙ ingreſſus prelati pōt fieri tripliciter. Primo ꝑ dei vocationē: ſicut de Joſue nūeri. xxvij. ⁊ de dauid regū. ii. xv. Scdo ꝑ miraculi oſtenſionē ſicut. greg. ⁊ ambroſii et nicholai. Tertio per canonicam electionē. Vñ regū. ii. x. Eligite meliorē ⁊ cū ꝗ vobis magis placet de filiis dñi veſtri ponite ſuꝑ ſoliū. Legitur in geſtis francorū ꝙ cum quidā cardinalis nomine hildebrandus miſſus in franciam conſiliū cōuocaſſet: in quo quidā ep̄s ſuꝑ vicio ſimoniaco accuſatus varijs tergiuerſationibus accuſationem euadere niteretť: dixit cardinalis. Cito ꝓbabimꝰ veritatē. Dicat accuſatus lingua libera et diſtincta. Jn noīe patris ⁊ filii et ſpūs ſancti: ⁊ habemus cū ꝓ purgato. Quod ille pro leui gratanter accipiens ⁊ dicta verba ꝓferre icipiēs: patrem ⁊ filiū ſatis aperte noīauit. ſed ſpm̄ ſanctum noīare nō potuit. Et ſic cōuictus ⁊ degradatus receſſit. Legiť de natura apū. ꝙ erat quidā ex ꝑlatis maioribus ꝗ qñcūqꝫ ad exteriora negocia vocabať: añ egreſſionē ſecretum petebat. ſupplex ꝓuoluebatur in precibꝰ et a dñō lachrimis iplorabat. vt ſe in oībꝰ egredientē regrediētē ſua clemencia mereť. ⁊ in manibus ſuis negocia corā poſita ꝓſperarētur ac vide lector q̄d inde ſit ſecutū. Secura ⁊ indubitabili de eadē relatione didicimꝰ quod vix in oī tēpore ꝑlationis ſue iniuriam paſſus ſit vel offenſam. Legiť in eodem li. ꝙ quidā erat quidā venerabilis abbas ciſterciensis ordinis et poſtea ratione curie ep̄s cardinalis qui licet in administratione prelationis ſue mirabili ſagacitate vigeret nihilominus tamen deditus erat cõtemplationi diuine quotienſcunq; ſibi ſoli vacare poterat. In tanto enim moderamine rex almũ ſpm̃ ſeruire cogebat: vt nũc ad libitum cauſis ſecularibus nũc ſpũalibus oĩno deditũ: ex hoc in hoc libere tranſiẽs inclinaret. Legitur in eodẽ libro: q̃ erat quedã abbatiſſa ciſtercieñ. ordinis de qua veritate teſtatiſſima referebãt: q̃ cũ annis .xxx. in monaſterio ꝑfuiſſet nunq̃ ꝓ cibo vel potu extra conuentũ q̃nq; ſolidos expendiſſet: lectus ei in dormitorio cõis erat: refectoriũ in cõuentu. Si hora prãdij feſſa itinere aſſoris aduenisset conuentum intrabat: et ſocias moniales ad infirmariã mittebat. Quãdo vero moniales ſuas ad ſolatium educebat in medio oĩm conſedebat: et aliquid de deo vel ſcripturis vel etiam de moribꝰ ꝓponebat. Affectus vero monialiũ talis erat circa eam: vt vix poſſent eiꝰ viſione ⁊ colloquio ſaciari. Vñ ⁊ de rege apũ dr̃: q̃ qñ apes ꝓcedũt rex in medio earũ eſt et in officio illius oẽs ſe conſpici gaudent: cũ autẽ rex ꝓcedit totũ agmen circa eum globat̃ cingitq; eũ ac ꝓtegit. Tu igit̃ quicũq; fidelium apũ prelatos es: ſemꝑ in medio ſis eax paratus oĩbus: et tunc vniuſquiſq; tibi ſe ꝓximũ eſſe cupiet. Legit̃ etiã in eodẽ libro: q̃ fuit quidam vir nobilis: qui ab adoleſcẽtia ſua in oĩ puritate innocẽtie ⁊ cõtẽplatiue vite fuerat educatus. Electus ergo a ſuis oĩbus in abbatẽ annis pluribus adeo deditꝰ fuit actibꝰ ſpiritualibꝰ ⁊ monaſtici ordinis diſciplinis vt cũ difficultate nõ modica ⁊ niſi maioribꝰ vrgentibꝰ cauſis ab ambitu clauſtrali poſſet euocari. Quod videns diabolus ei inuidit et ſuos officiarios hoſtiliter inſtigauit vt quaſi importunis impulſibꝰ abbatẽ ab ipſo ſecreto vite electis deturbarent ac abſtraherent. Quod ille quidẽ in primis grauiter ꝑtulit ſ; paulatim exterioris vite delectamẽtis illectꝰ totas tandem terrenis actibꝰ manus dedit. Caue igit̃ tu quicũq; officiarius es: ne alam cõtẽplationis in prelato deſtruas ne ⁊ ſi hic effugias agmen apũ angelorũ agmina ad vindictam ꝓ iniuria ſũmi ꝓncipis non euadas. Nã textus in libro apũ ſic ſe habet. Si qua .ſ. apes alam regis tranſiens iuxta deſtruxerit nõ effugiet agmen ſupple qui eandẽ apẽ vindicent. Legit̃ in eodẽ libro q̃ erat quidaꝫ ſacerdos qui in brabancie partibus regimen ſuſcepit aĩarum: quibus diligenti tanq̃ ſincera cura prefuit vt quos ĩ bonũ vincere ſeu ꝯuertere ammonitione nõ potuit multimodis ꝓuocare ſtudebat exẽplis alijs cõmedentibꝰ: ieiunꝰ ipſe manebat: alijs dormientibꝰ ipſe vigilabat: aliiſq; ceteris intentis orõibꝰ vacabat. Quicqd vero ĩ vſus ſuos deputatũ erat cũ pauperibus faciebat. Si quã ex ouibꝰ oberrare videbat ĩportune ⁊ oportune ad reuocãdũ inſtabat: hec foris ꝓter illa q̃ intrinſecus maiora latebant. Talibꝰ actibus viginti ferme ãnis cũctis imitandus enituit. Cũ aũt altiſſimo placuit: tali fine defunctꝰ eſt febre acutiſſima per dies aliquot laborauit: et ecce vbi ſacramentis ſpiritalibus ꝓmunitus attenuato ſpiritu aĩam felicem emiſit. Nox choruſcatio tanti luminis reſplẽduit vt per vnã leucam circũquaq; et eo amplius quaſi dies eſſet clariſſima in lucẽ ſubitã noctis tenebre verterent̃. Quid mirũ illum ſine luce obire non decuit: qui multos illuſtrauit vite altioris exẽplo. Facta eſt in morte beati viri dicta choruſcatio lucis noctis hora ꝓma plurimis adhuc vigilãtibꝰ. Et ipſm lumẽ emiſſũ multa milia hoim vndiq; viderũt qui ad maiorẽ lucẽ veritatis ex tanti viſione miraculi ꝓfecerũt. Beatꝰ ergo ꝑlatꝰ ille qui ſubditis ſuis vitã vite exẽplis oñdet. t ⁊ volatꝰ altioris exercitij vendicauerit ꝓncipatũ. Vñ et de rege apũ legit̃ q̃d agmine apũ migraturo rex primo egredit̃ ⁊ volatus ſui vendicat ꝓncipatum. Legit̃ in eodẽ libro: q̃ princeps apoſtolorũ petrus cuidã ꝑlato multis annis male regẽti vultu ſeuerus apparuit: librũq; tenens apertũ legere cõpulit refutãtẽ. Erat autẽ hec ſcriptura in textu libri. Mortificabas aĩas que non moriuntur: et viuificabas aĩas que non viuunt. Cũq; ille horreret nimiũ amplius legere vultuq; refugeret apoſtolus petrus ſeuerius inſtitit vt quaſi gloſam textus legeret que ĩ margine ſcripta videbatur: legit ergo coactꝰ. Nũ de inferno reduces aĩas quas ꝑ tuũ deſtitutas exemplum eternis ſupplicijs tradidiſti. Et cum ille pre horrore et confuſione reſpõdere non poſſet: de viſione ad ſe rediens ſe ſudantem et trepidantem inuenit. Nec mora de cõſilio cuiuſdam venerabilis viri ſeculum dereliquit et xp̃i deditus ſeruituti in monaſterio ciſtercieñſis ordinis bono fine quieuit. Legitur in eodem libro q̃ clericus in ſinodo ep̃orũ predicare compulſus anguſtiabatur non modicum quidnã digne poſſet corã tot ꝑlatis eccleſie ꝓdicare. At vbi acceſſurus in oratiõe iaceret

Venit ad eū diabolꝰ ⁊ dixit ei. Quid anguſtiaris iſtis clericis ꝑdicare. Dicas enī iſtud ꝗ̄ nō aliud. Principes infernaliū tenebrarū: prīcipes eccleſie ſalutant. Et ei oēs nos gratias agimus eiſdem: quia tum ipſis eorū nobis afferūt ſubditi. ⁊ per eorū negligentiam ad nos deuoluitur totus ꝑiter fere mundus. Inuitus quidem tibi dico quod dico ſed altiſſimi iuſſione coactus ſum. Rndit ergo clericus. Michi quidē ſi hec eis retulero: non credent. Tunc diabolus tangens maxillam eius: ecce ait. Signum nigredo inſolita faciei hanc anteꝗ̄ ꝑdices non cōtingas qꝛ fruſtra. Poſt ꝑdicationem vero: aqua bñdicta delebis. Proceſſit ergo clericus in ſynodo ꝑdicaturus ⁊ admirantibus cunctis de ſigno faciei indito: tm̄ que iuſſa ſunt: recitauit. et ad horrorē maximū cunctoꝝ corda ꝑmouit. Hec anno ab incarnatiōe dñi milleſimo. cc. xlviij. pariſius corā oī clerico ⁊ populo fuerunt iſta ſolenniť recitata. Legiť in eodē li. ꝙ in ꝓuincia ſueuie fuerat quedā ꝓriſſa q̄ in ſancto regimine ſubdita ꝑ membris oibꝰ fatigata ⁊ contracta iacebat. Priorem igiť turicenſem fratrū ꝑdicatorū qui ſororibus ꝑerat occulte prioriſſa demandās rogat cū lacrimis ſe abſolui. maxīe cū eū ſuper hoc diu āte rogauerat cū adhuc ſanior eſſet atqꝫ validior: modo vero ita cōtracta: qđ nullū membrum ꝑter linguam mouere valebat. Motus aūt prior lacrimis ⁊ inualitudine deprecantis cū eā abſoluere voluiſſet totus cōuētus ad pedes ꝓris ꝓſtratus: rogat vberrime plorans ne abſolueret eam a ꝓratu: qꝛ ſe ad obediendū illi cōuentus paratū ſpōdet ꝙdiu vocē ad verba formāda in ꝑceptis ⁊ exhortationibus ordinis eidē dñs habere ꝑmitteret. hec videns ꝓor ⁊ multū edificatꝰ ſororū verbis: ꝓriſſam eis cū tali inualitudine dereliquit. Deputanť ergo illi ſorores quatuor q̄ cibent eam ⁊ cōponāt ac vertant in lectulo. portantqꝫ ad cōuētū cū capitulum eſſet tenendū. Audit igiť illa culpas ⁊ corrigit exhortať ſingulas ad ordinē tenendū ordinat ⁊ negocia monaſterij nec in aliquo deperit per eam vlla ꝓuidentia ſpūalis: vel etiam corporalis. Nec diu poſtea quā in tali defectu a ꝓore relicta eſt: laboribus cōpaſſa ſororꝝ que eā humaniſſime pertractabāt cōuentu quodā die in refectorio comedente. fecit ſe ante altare in eccleſiam deportari. Recedentibꝰ itaqꝫ ſororibus eleuato vultu ad corpꝰ xp̄i in pixide: cū lacrimis ait. Tempꝰ eſſet dñe vt onere prelationis abſolueret et corpore. Sed quia placet tibi ſic vt qualiſcūqꝫ adhuc geram et labore ſub onere rogo te per tuam miſericordiſſimā bonitatem vt ſororum mearum laboribus parcas et corpus meum ſanitati reſtituas vel tibi placeat vt prorſus abſoluar. Mira res ad hec ꝑtinus verba mulier exurgit in pedes et ſororꝝ cōuentui a refectorio cū decantatiōe pſalmi Miſerere mei deus ſubito venienti obuiam cū pre admiratione ſorores effugere vellent inclamat dicens. Prioriſſa veſtra ego ſum nolite timere. Mox igitur ſorores mutata gratiarū actione pro pſalmo hymnum. Te deum laudamꝰ ꝓcedentes in eccleſiam decantauerunt. Legitur in eodē lib. ꝙ in monaſterio ſācti mathie iuxta treuerim fuit quidam monachus Otho noie q̄. xl. annis et amplius ꝓoris loco deſeruierat in conuentu ꝑmus ſemper ad oēs horas primus ad matutinas de nocte ſurgebat. nullo vnq̄ in choro die vel nocte apodiamēto ſediū vtebatur nūq̄ ſedit aut iacuit: ſed erectus ſemꝑ ſtans ad celū mente membriſqꝫ et oculus nitebať ꝙ in ſede eius cōdēſato puluere euidētiſſime ꝓbať. Rarus et breuis in colloquio: in ſtudio frequēs ceterū tpis i oratiōibꝰ aut meditationibꝰ expendebat. vt aūt fratres neceſſarijs nō egerēt miram cōuentus curam agebat: et ꝑ hocios ad regularē obſeruantiam ſidētius cōpellebat. Circa adoleſcentiores validiſſimo zeli feruore vigebat vt eos inſtitueret moribꝰ et ab illecebris carnis et alijs vicijs coherceret. Hic vſqꝫ ad ꝑcedētē diē mortis ſue ꝑ. vi. dies occulte conuentū ſuū cum acuta febre ſecutus in īfirmariā deportatus ē. veniēs itaqꝫ medicꝰ ad eū aduertit ſenē debilitate nimia exinanitū et abſtinentia ꝑcepitqꝫ ſtatim occidi pullū: Cūqꝫ prior auerſo vultu renueret et medicus ei alij contrariū ei perſuaderent tūc ille placido vultu ait. Dñi voluntas mecū fiat. Nec mora hoc dicto extendit manus et pedes in lecto et eleuatis ſurſum oculis expirauit. Legitur in eodem lib. apum ꝙ erat quidam in quodā monaſterio monachus naturali ingenio et ſciētia preditus virtute quoqꝫ caſtitatis et omni morum honeſtate preclarus. ſed in eo ſolus defectus hic erat ꝙ nullā cōtra peccata rigiditatē habebat. Quē defectū in eo corrigēdū ſperantes monachi: eū in abbatē vnanimiter elegerūt. At ille factus abbas vt ante i puſillanimitate et ignauia ꝑſtitit et ex hoc ordo monaſterij notā ſatis grauem diſſolutionis incurrit. Quod ſuperiores eiꝰ ordina=

rū nimiū graue ducētes illū ab officio remouerūt. Quod ille ſupꝛa modū grauiꝰ ferens ad tantā paulatim inpaciētiā uenit, ut manus iniquitati totalit̃ daret. ⁊ ſe ipudētiſſime nequiſſimis in dilapidationē eccleſie ſociaret. Nec iſtud tēpus diſtancꝰ interceſſit cū eſſet poſitus in agonia importunos exactoꝛes ſibi inſtare uidit ſeqꝫ opoꝛtere rōnē reddere nō ſolū de ſuis exceſſibꝰ: uerū etiā illoꝛum quos q̃n̄qꝫ coꝛrigere debuit ⁊ nō coꝛrexit. Exactoꝛes itaqꝫ declinare uoluit nō potuit ⁊ clamans inter anguſtias expirauit. Quidā comitus abbas ut dicit hūbertus de dono timoꝛis recedēs rogauit monachos ut ipō defuncto eligerēt nepotē ſuum. Quo facto abbas nouus dambulās in oꝛto ſuo iuxta quēdam fontē audiuit quēdā uocē dolentē cum gemitu mirabili. Quā cū adiuraſſet abbas illa dixit ꝙ erat aīa abbatis auūculi ſui que ibi ineſtimabilit̃ urebat̃ qꝛ carnaliter ꝓcurauit ipm̄ fieri abbatē. Cui nepos dixit quomodo in fonte frigido ſic potes uri. Affer inquit uox candelabꝛū cupꝛeū de eccleſia. Qđ cū ꝓiectū fuiſſet in fontē liquefactū eſt ſicut cera in igne. Quo viſo: abbas renunciauit abbathie nec ultra uocē audiuit. Legitur in alphabeto narrationū: ꝙ cū quidā abbas ciſtercienſis ueniſſet a philippū regē Romanoꝛū ꝓ negocijs domꝰ ſue locuturꝰ. Rex eiꝰ calciamēta q̄ nimis erāt ſtricta cōſiderans. īterrogauit eū unū eſſet. Cui rñdit dicēs. Domine ego ſū de paupe domo hic ꝓpe. Et rex uū apparet in calceis ueſtris ꝙ domꝰ veſtra paupꝰ ſit. Naꝫ coꝛiū ibi carū eſt. De quo uerbo valde cōfuſus fuit abbas. Narrat ceſarius ꝙ ſꝑ an ſimplicitas plus q̄n̄qꝫ valeat q̃ ipſius calliditas tali exēplo. Abbas qdā clareuallis Petrus nōie uir magne ſimplicitatis ad diē aſſignatū cōtra quēdā militē qui bona monaſterij capucitat ⁊ ſua eſſe dicebat iuit cū quodā ſimplici mōacho peditando. Miles aūt venerat cū multis de amicis ſuis Tūc abbas ꝑdictus dixit in pꝛincipio militi Tu es hō chꝛiſtianꝰ ſi tu dixeris in verbo veritatis: qđ iſta bona ſunt tua ego credā tibi nec ampliꝰ de hoc loquar. Miles hoc audito gauiſus eſt: ⁊ parꝫ curans de verbo veritatis dixit in verbo veritatis ꝙ illa bona erāt ſua. Et abbas. Sint ergo tua tibi. Et ſic ei bona dimiſit ⁊ receſſit. Miles aūt rediēs ad domū retulit hec uxoꝛi ſue. Illa territa dixit. Doloſe egiſti contra ſanctum abbatem vicio diuina nos puniet: niſi monaſterio bona ſua reſtituas conſoꝛtio quoqꝫ meo carebis. Territus ille: ad clareuallem iuit: bonis ultro renunciauit: de indebita ſancti abbatis vexatione veniam petens. Turonis quidam bonꝰ homo conſueuit ſingulis noctibus ad eccleſiā maioꝛē hoꝛa matutinali accedere. Quadam autem nocte aduenit et poꝛtas eccleſie inuenit apertas. Igitur intrat ⁊ in choꝛo ſe collocat et poſt modum vidit iudicem in trono miniſtroꝛum cinctum multitudine. archiepiſcopumqꝫ adduciū: ⁊ a ſancto martino accuſatum. Et cum non haberet. quod reſponderet ad accuſationes male adminiſtrationis: iudex quaſi indignatus cathedrā epālem cum ſedente in ea pede percuſſit. et euertit ⁊ ſic viſio diſparuit. Acceſſit itaqꝫ uir ille ad palacium archiepiſcopi: familiam ſtatumqꝫ domini ſui requirit. Quē ad eius lectum veniens: eū moꝛtuum repperit. Refert Odo de ſeritoñ. quod duo ſcolares erāt pariſius quoꝛum unus pꝛemoꝛiens altri apparuit in nocte dicēs litteras ī manu mea lege. Quas ipſe conſpiciens: ſic ſcriptas inuenit. Epiſcopis ac ceteris pꝛelatis eccleſie ſathanas ſalutem. eo ꝙ anime innumerabiles eoꝛū exēplo ad inferna deſcēdūt. Et hoc viſo diſparauit. Cuidam monacho ciſtercienſis oꝛdinis in mōaſterio de Sipetoñ per viſum oſtēſum eſt: qđ pꝛioꝛ ipſius eccleſie nō multū ante moꝛtuus vocatꝰ fuit in cap. coꝛā beato bñdicto ⁊ Bernardo. Cui dixerūt Ipſe pꝛioꝛ ſepiꝰ ſine neceſſitate īfirmariam intrauit. carnes comedit alijſqꝫ licentiam dedit nimis remiſſe vel rigide delinquētes coꝛripuit. Equū eſt igit̃ ipſum recipe diſciplinam. Dat̃ igit̃ unꝰ ictus quo videbat̃ caro ſua tota cōteri. Datus eſt ſcd̄s quo videbantur ſibi oīa oſſa ſua confringi. Et cū debuiſſet dari tertius ictus. audita eſt vox dicens: Parcite modo. Et dictū eſt ei a ſāctis ꝙ vox illa fuit illa mīa dei: qꝛ ſi tertium ictū accepiſſet: uſqꝫ ad infernum deſcendiſſet. Unde ſapientie. vi. Iudicium duriſſimum hijs qui pꝛeſunt fiet. Alias auctoꝛitates ⁊ exempla. Require in quinta parte capitulis.

¶ De pꝛopꝛietate

REfert. Odo de Seritonenſis. quod quidam monachus quoſdam veteres ſotulares cuidam nepotulo ſuo dedit et cum poſt modicū moꝛeret. apparuit cuidaꝫ cōfratri ſuo totus nudus ꝑter pedes qui nigri erāt aſſerēs ſe ī eis grauiter toꝛq̄ri. ꝓ eo qđ ſotulares illos dediſſet. ſine licencia ſui ſuperioꝛis rogans vt reſtitueret fratri. q̄ curam huiuſmodi gerebat in cõgregatiõe illa ⁊ ſic melius ſe haberet. vñ aucto. apoſto. iiij. Nec quiſq̄ eoꝛũ q̄ poſſidebat aliquid ſuum eſſe dicebat: ſed erãt illis oĩa cõia. Ergo nec extraneo ſeu cuilibet alteri: ſ quicq̄ ſine licentia dare poterat. Ex cuius facto liq̄de colligere debemꝰ. q̄ꝺ ſi ꝓpt̃ tam modicũ quid vt pote ꝓpter veteres ſotulares ſine licẽtia datos tam grauiter toꝛq̄bat̃ mõachꝰ iſte poſt moꝛtẽ ſuam. cõſtat ꝓ certo ipſos multo grauius foꝛe puniẽdos. q̄ aurũ vel argentũ vel aliud q̄ꝺcũq̄ muñꝰ ſine licẽtia dare vel accipere ꝑſumpſerint. Legitur i vitas patrũ. ꝙ q̄dam ſenatoꝛ patre ſc̄ti arſenij abbatis reliquit eidẽ ſancto magnã hereditatẽ q̄ cũ teſtium fuiſſet ad eũ delatũ: ait. Ego priꝰ illo moꝛtuus ſũ. Quomõ ergo reliquit me ſui heredem. Remiſit igit̃ teſtũ. Legit̃ in vitas patrũ. ꝙ q̄dã venit ad eũ fratrẽ ſuũ carnalẽ monachũ dicẽs ei. Frat̃ da michi aliq̄d: qꝛ egeo. Cui ille. vade ad fratrẽ noſtrũ nuꝑ defunctũ ⁊ ipſe foꝛſitã dabit tibi aliq̄d. Cui ille Non poterit qꝛ moꝛtuus eſt ad queꝫ monachus Sic nec ego. qꝛ ſicut ille moꝛtuus eſt mũdo in coꝛpoꝛe: ſic ego in ſpiritu. Hinc ad Coloceñ. iij. ſcriptũ eſt. Moꝛtui eſtis ⁊ vita veſtra abſcõdita eſt cũ chꝛiſto in deo. Quod ꝑcipue cõpetit religioſis. Legit̃ in vitas patrũ ꝙ beatꝰ theodoꝛus ad ſanctũ macharium dixit. Tres bonos codices habeo. Quid ergo iubes: an eos ad legendũ retineam: an alijs ad inſtruẽdũ exhibeã: an eos ꝓ pauꝑibus venditiõi exponã. Cui ſc̄tus machariꝰ Oẽs iſte res bone ſunt: ſed nichil habere maius ẽ. Propt̃ q̄ꝺ aplūs ad philipenſis. iij. ait Oĩa ꝓpter chꝛiſtũ detrimẽta feci ⁊ arbitroꝛ vt ſtercoꝛa vt xp̄ꝫ lucrifaciã. vñ lu. xiiij. dñs dicit. Qui non renũciauerit oĩa q̄ poſſidet nõ pōt meus eſſe diſcipulus. Legitur in vitas patrũ. ꝙ q̄dam frater renũciãs ſeculo et dans q̄ habebat pauꝑibꝰ retinẽs aũt pauca in ſua ratiõe. venit ad abbatẽ anthonium. Quod cũ agnouiſſet ſenex: dicit ei. Si vis monachus fieri: vade in illũ vicũ ⁊ eme carnes et ipone coꝛpi tuo nudo: et ſic veni huc. Cũ ſic feciſſet frat̃ ille: canes ⁊ aues ꝓpter carnes eũ inſecuti. coꝛpꝰ eius lacerabãt. Rediens igit̃ ad anthoniũ: coꝛpꝰ ſuũ grauiter laceratum eidem oſtendit. Cui anthonius. Qui renũciant ſeculo ⁊ volunt habere pecunias ſic a demonibꝰ impugnati diſcerpunt̃. Et notandũ ꝙ quicq̄d pōt redigi i pecuniã. pecunia eſt. geneſ. aũt. xxxiij. ſcriptum eſt. ꝙ iacob dixerat ad labã ſocerũ ſuũ. Apd̄ quẽcũq̄ inueneris ydola tua: necet̃ coꝛã fr̃ibꝰ ſuis Et vñ dicunt̃ appꝛoꝑata ydola: cũ ydoloꝛũ ſeruitꝰ dicat̃ auaricia Exẽplũ habet̃ de anania ⁊ ſaphira vxoꝛe eiꝰ: q̄ ꝓpter ꝓꝛietatẽ coram pedibꝰ petri expirauit. Tales ſiquidem digni ſunt in carcerẽ inferni ꝑpetuo detrudi vñ ſicut de de chꝛiſti diſcipulis dci relictis oĩbꝰ ſecuti ſunt eũ. ſ. chꝛiſtũ ita de ꝓpꝛietarijs ⁊ veraciter dr̃ quod ſequunt̃ diabolũ vñ Bernardꝰ Monacho ſeu religioſo habenti ꝓꝛiũ: negabit deꝰ ſuũ ꝓꝛiũ. ſ. celũ ergo neceſſario poſſidebit infernũ. ꝓꝛietas nãq̄ facit religioſũ diuini ꝑcepti ꝑuaricatoꝛem. vñ Joſue ad filios iſrael. vi. ca. loquit̃ dicẽs. Cauete ne de hijs q̄ ꝑcepta ſunt vobis q̄cq̄ cõtingatis et ſitis ꝑuaricatiõis rei. Nã tales vt ĩfideles ⁊ apoſtate cõburẽdi ſunt. Hic Joſue. vij. dr̃. Quicũq̄ in hoc facinoꝛe deꝑhenſus fuerit. igni cõburet̃ qm̄ ꝑuaricatus eſt pactũ dñi. vñ achoꝛ deꝑhẽſus in hoc ſcelere cõfeſſus eſt ſe furatũ fuiſſe et abſcõdiſſe palliũ coccineũ regulã aureã et ſiclos aureos de anathemate iericho. Hic religioſi pactum q̄ꝺ fecerũt deo in ſua ꝓfeſſione ꝓmittẽtes obſeruantiã paupertatis illud idẽ pactũ totiẽſ ꝑuaricant̃: quotiẽs appꝛoꝑant ſibi palliũ coccineũ idẽ indumenta ſpecialia ſeu accurate parata ⁊ aureã regulã. idẽ. iocalia: vt anulos monilia. et ſiclos aureos. ſ. cuiuſcũq̄ generis nummiſma. Item cũ ſm̄ ieronimũ pars ſacrilegij ſit res pauꝑum furari ⁊ ſibi appꝛopꝛiare. ſꝫ res eccleſie ſũt res pauperũ. ꝓut idẽ. Hiero. dicit. xvi. cap. ergo res eccleſie apꝛopꝛiare: eſt ſacrilegiũ cõmittere. Alias aucto. et ex. Re. in. iiij ꝑte. ca. xv.

¶ De pꝛoſperitate.

Nota ꝙ ꝓſperitas ꝑſẽs q̄nq̄ eſt ſignũ eterne dampnatiõis. vñ legit̃ in vita ſancti ambꝛoſij epĩ. q̄ꝺ quadã vice dũ beatꝰ ambꝛoſius romã ꝑgeret et i quadã villa tuſcie apd̄ quẽdã diuitẽ hoſpitatus fuiſſet. cũ de ſtatu ſuo req̄ſiuit. Cui ille rñdit. Dñe ſtatus meus ſemꝑ fuit felix et gloꝛioſus. Nam diuitias ſuos filios nepotes poſſideo et oĩa ad votũ ſemꝑ habui: nec vnq̄ aliq̄d aduerſitatis michi euenit. Quo audito ſanctꝰ ambꝛoſius vehemẽter obſtupuit et ſocijs ſuis dixit. Surgite et eamus hinc qꝛ dñs nõ ẽ in loco iſto. Feſtinate filij feſtinate. ne vos vltio diuina i peccatis iſtoꝛ̃ inuoluat. Cũ ergo fugerẽt et aliquãtulũ ꝓceſſiſſent ſubito ſe terra aperuit et hoiem illũ cũ vniuerſis ad ſe ꝑtinẽtibus ita abſoꝛbuit vt inde nullũ veſti=

giū remāneret. Quod cernēs ābroſius dixit Ecce fratres ꝙ miſericorditer deꝰ parcit cum hic aduerſa quādoqꝫ tribuit: ꝙ ſeuere iraſcitur cū ſemꝑ ꝓſpera elargitꝛ. In eodē aūt loco fouea qdā ꝓfūdiſſima remāſit q̄ vſqꝫ hodie in huiꝰ rei teſtiōiū ꝑſeuerat.

De puero

Legitur in lib. apū. ꝙ in quodā monaſterio nigri ordinis in anglia puer quidam nobilis a parentibꝰ traditꝰ eſt diſciplinis regularibꝰ educandus. Et qꝛ erat forma decorus natureqꝫ donis inſignitus ⁊ ſupra etatē ſuā morū honorificētia gratioſus ſeniores ⁊ maxime q̄ officiis ꝑerant puero vltra ꝙ neceſſe erat libertatis habenas relaxabant. Prior aūt q̄ cōuentū ſub abbate regebat diſcretiori regimē. ipſius pueri nature licet per optie in tali etate credēdū non putabat. Nꝫ vt dicit philoſophus: pueri nō tm̄ vbis monendi: ſed etiā verberibꝰ ſunt coartandi. Aggreſſus eſt igitꝛ prior aliquātulū in ſoleſcētē iuuenē verbis iterdū ⁊ verbere ab illicitis refrenare. Puer vero ad oēm īformationē boni ſtatī quaſi cera mollis correctioni prioris accipiēs ī adoleſcentē ſanctū ⁊ ꝑfectū creuit. ⁊ circa viginti ānos etate finita mortuus priori apparuit dicēs. Tue correctiōi grās ago pr̄. q̄ me cū tua ꝓuidentia id egiſti ne īſolentia puerili paulatī defluerē ⁊ tam diu ꝓlaberer ī dampnāda. Poſtꝙ vero vbi pueri aīa hec dicto priori retuliſſet: tanto fulgore reſplēduit vt vix angulꝰ in loco remaneret q̄ ab illo lumine exps exiſteret. Seduli ergo magiſtri in ſcolis ⁊ in eccleſiis ſacerdotes in corrigendis ⁊ extirpātes viciis ſemꝑ exiſtāt ne ſi ꝓprias nō habuerint culpas: ſubditorꝝ culpas obruantꝛ. Multū ergo neceſſariū eſt. vt rectores ⁊ ſacerdotes puerorꝝ ⁊ adoleſcentiū moribus emineāt: ne ꝑ diſſolutiones varias īualeſcāt. Nam vulgaritꝛ dici ſolet. Quod noua teſta capit inueterata ſapit. Itē. Qui nō aſſueſcit ꝟtutibꝰ dū iuueneſcit. A viciis neſcit diſcedere qn̄ ſeneſcit. Hic puer. xxij. dicitꝛ Adoleſcēs iuxta viā ſuā etiā cū ſenuerit non recedet ab ea. Siue ꝗ boni ſiue mali fuerint mores: ꝑ cōſuetudinē legē quādā faciūt in aīa. a qua difficile eſt ſepari. qꝛ vt dicit philoſophꝰ. Vſus ē altera natura.

De purgatorio

Purgatoriū eſt ignis corporalis quo ſpūs iuſtorꝝ q̄ in hac vita penitētiam ꝯdignā nō cōpleuerūt: affligūtꝛ. vñ ſꝫ aug. Qui hic diſtulit fructū cōuerſionis: purgandus eſt ille igne purgatiōis. Qui videlꝫ purgatorii ignis: ſm eundē augu. ⁊ ſi eternꝰ nō ſit. eſt tn̄ mirabilitꝛ grauis excedēs oēm penam quā quis paſſus eſt in hac vita. Nunꝙ enī in carne tanta inuenta eſt pena: licet mirabilia paſſi ſint martires tormēta. Et notandū eſt qd̄ regulariter ꝓ quolibet peccato mortali in vita ꝑſenti penitētia ſeptēnis eſt iniūgenda. vt pꝫ. xxxiij. q. ca. ii. Et dn̄s cōcedit in ꝑſenti diē ꝓ anno in futuro ezechielis iiij. ca. Diem ꝓ anno dedi tibi. Ergo tot annis erit aīa in purgatorio cruciāda: quot hic dies remanēt de penitētia nō cōpleta. Hinc etiā Numeri. xiiij. ſcriptū eſt. Annus ꝓ die īputabitꝛ. Monachus quidā ciſterciēſis ordinis cū aīam emitteret: a lecto toto corpore ꝑ ſpaciū. iiii. pedū leuatus eſt ⁊ ſtatī dimiſſus expirauit. Proximaqꝫ nocte ꝯmonacho ſuo q̄ ſibi morienti aſſedit apparuit clarꝰ valde et decorꝰ dicēs. Bñdicta ſit hora in qua religionē intraui qꝛ ſaluatus ſum. Interrogatuſqꝫ cur talē ſaltū in moriēdo feciſſet: rn̄dit ꝙ tūc aīa ſua purgatoriū tranſiſſet. Et cū iterū requireretꝛ ſi ampliꝰ ibidē nō fuiſſet rn̄dit. Non. aſſeruitqꝫ ꝙ pena illa ꝓut ſibi videbatꝛ. mille annis duraſſet. Admonuitqꝫ eū vt quotquot poſſet ad religionē induceret qꝛ in ſeculo pauci ſaluabuntꝛ. vel de difficili ſaluabuntur. Nam iuxta dñi ſaluatoris ſnīam: lata eſt via q̄ ducit ad ꝑditionē ⁊ multi ambulāt per eam. Et arta eſt via q̄ ducit ad celū ⁊ pauci īueniūt eā. Refert Iacobus de victriaco qd̄ quidā paterfamilias correptus grauiſſima īfirmitate: rogauit deū frequentiꝰ vt eū tolleret de hoc mūdo. Cui apparens angelꝰ dixit. Elige qd̄ vis aut duobꝰ diebꝰ ſtare in purgatorio: aut duobus annis ſuſtinere hāc īfirmitatē. At ille elegit ꝑmū. Mortuus eſt igitꝛ ⁊ aīa eius ad purgatoriū eſt deducta. Cūqꝫ fere per vnā horā apparuit ei angelus requirēs qualiter ſe haberet Ait ille. Quis es tu? Et angelus. Ego ſum angelus inqt qui apparui tibi viuēti. At ille Abſit. Tu enī nō es angelus: qꝛ angeli non menciuntꝛ. Tu aūt mentitꝰ es michi dicens ꝙ niſi duobꝰ diebꝰ ſtarē in purgatorio. Ego autem iam ſteti hic multis annis. Mallem enim in ſeculo mille annis omnibus fatigari languoribus: ꝙ hic vna hora tot ardoribus cruciari. Et angelus ad hec. Scias pro certo ꝙ nondum ſtetiſti hic per vnam horam integram. Tunc ille. Rogo te ergo vt reducas me ad ſeculum paratus enim ſum ſuſtinere infirmitatem ꝙtium deo meo placuerit dummodo huc non reuertar. Quod ⁊ factū ē. Et ſuſtinuit patiēter īfirmitatē ꝑ duos annos et moꝛtuus eſt. Legitur in vita beati gregoꝛij: ꝙ poſtꝗ ipſe pꝛecibus aīa traiani imꝑatoꝛis ab īferis liberaſſet apparuit ei angelus dicens. Quia ꝓ damnato rogaſti duoꝝ dat̄ tibi optio: aut in purgatoꝛio duobus diebus purgari: aut in tota vita languoribus fatigari. Elegitqꝫ languoꝛes ꝗdiu viueret. Legitur in vita petri climac. ꝙ quidā bonus hō rapt⁹ in ſpū in die paſceues vidit quendam militem in purgatoꝛio detentum auē quādam in manu habentem que manū eius grauiter coꝛrodebat ⁊ vehementer affligebat. Et dictū eſt ei adiutoꝛe ſuo ꝙ hoc ideo patiebatur miles ille: qꝛ nimis manuū luſibus delectabat̄. Unde vſitat̄ illud ſcripture Per que eni peccauerit hō: ꝑ hec punietur.

¶ De rebellibus.

Legitur de natura apū: ꝙ erant in ſcola quadā duo inſolentiſſimi ſcolares adoleſcētes: qui non ſolū magiſtri coꝛrectiones pati nolebant: verū etiam ad inſolētias et diſſolutiones alios ſtudere volentes ſepiſſime cōpellebāt. Et hoc quidē magiſter emēdare non poterat nec audebat. Contigit ergo magiſtrū moꝛi: et tertio die aut quarto in media ſcola ī effigie magiſtri diabolū cū virga ferrea coꝛam oībus apparere. Nec moꝛa cū truci vultu in dictos adoleſcētes inſurgēs et cū virga moꝛtē illis intentans repente diſparuit. Moxqꝫ illi pꝛe pauoꝛe in furiā verſi poſt dies aliquot obierunt. Ex his ergo ſcolares diuinū aduertant iudiciū et magiſtris ſuis ſubdi diſcant nec vnꝗ refugiant coꝛrigi: ne eis contingat ſub virga ferrea vapulare. Auctoꝛitates ⁊ exempla ad coꝛreptionem hūiliter ſufferēdā. Quere in. vi. ꝑte ca. xxvij.

¶ De recidiuatione.

Quam vilis factus es iterās vias tuas ſcꝫ recidiuādo Hiere. iiij. Hinc etiā luce. xi. Fiunt nouiſſima hoīs illius peioꝛa p̄oribus. Unde ⁊ greg. ait. Grauius eſt recidere: ꝗ incidere. Bern. quoqꝫ dicit. Si dixerit mihi dn̄s ieſus. Dimittūt̄ tibi pctā tua niſi ego peccare ceſſauero quid mihi ꝓderit. Quia ſi turſus pedes quos lauerā īquinauero: nihil mihi lauiſſe valebit. Unde cant. v. Laui pedes meos quō coinquinabo eos. Legitur in vita ſancti paulini cōfeſſoꝛis: ꝙ cum quedā mulier a graui pctō ꝑcibus ipſius ſancti fuiſſet liberata: ⁊ ipſa ad idē pctm̄ recidēs ſeu rediens ſuꝑ altare ſcti candelam accenſam ꝓ amoꝛe obtuliſſet: candela ipſa virtute ſancti ab altari trina vice abiecta eſt. Quod attendens mulier de peccato ſuo conteritur ⁊ confitet̄. Et ſic candela eius a ſancto acceptatur. Refert Odo de ſeritone: ꝙ quedam mulier viro ſuo ſuſpecta de adulterio: ad poꝛtationē ferri igniti adducta eſt. Illa vero cōbuſtionē metuēs ſacerdotem adijt ⁊ pctm̄ confitēs penitentiā recepit. Cūqꝫ domū reuerſa fuiſſet ⁊ ferrum poꝛtare cogeret̄ ignitū poꝛtauit quidē: ſed ī nullo fuit leſa. Poſtmodū vero cū in idē peccatum recidiſſet: et a viro ſuo repꝛehenderet̄ illa purgare ſe volens ferrū frigidū arripuit vt in ignē ꝓiceret vt caleſieret: atqꝫ eo etiam frigido exiſtente: ita aduſta eſt ac ſi vehemēter fuiſſet ignitum.

¶ Religio vel religioſus.

Legitur in vitas patrū: ꝙ beatus Arſeni⁹ cum in palacio adhuc exiſteret: oꝛauit ad dn̄m dicens. Dn̄e dirige me ad ſalutem. Et reſpondit ei vox de celo dicēs. Fuge hoīes ⁊ ſaluaberis. Et ſic ſanctus monachus iterū oꝛauit ad dn̄m: ⁊ audiuit ſibi rn̄ſū. Si vis ſaluari. Fuge tace et quieſce. Hec enim ſunt radices non peccandi. Fuge: ſcꝫ ſeculum relinquendo. Tace deum contemplādo. Quieſce in ſuſcepta religione ꝑſiſtendo. Hinc pſalmiſta dicit. Elōgaui fugiēs ⁊ mā ſi in ſolitudine. Gloſa ibidē. Fugiens elongat: quia turba terrenoꝛum deſiderioꝛum in alta dei contemplatione ſe ſubleuat. Manet in ſolitudine qui perſeuerat in mentis intentione. Unde et Jeronim⁹ ait. Si cupis eſſe quod diceris monachus quaſi ſolus quid facis in vrbibus que non ſunt ſoloꝛum habitacula: ſed multoꝛum. Qualis autē debeat religioſus eſſe deſcribit beatus Bern. dicens. Uerus religioſus debet eſſe pudens laudis: ī patiens dignitatis: contemptoꝛ honoꝛis: appetitoꝛ deſpectiōis: deſideratoꝛ laboꝛis: pauper in ſubſtantia: diues in cōſcientia: humilis ad iniurias: ſuꝑbus ad vitia: manſuetus ad virtutes: iratus ad peccata: velox ad bonū: lentus ad malum: largus ad ꝓximum: parcus ad ſemetipſm̄: dulcis ad inimicum. Uerus religioſus ſeu clauſtralis dꝫ eē canis in doꝛmitoꝛio: columba in refectoꝛio: agnus in capitulo: vermis in clauſtro: turtur ī choro: ſtultus in in foꝛo: ſurdus in vꝛbe: cecus ī caſtris: ſuſpēſus in celis: mutus ī via: moꝛtuus inter mulieres: virgo inter virgines: patiens in aduerſis: gemēs ī ꝓſperis: rar⁹ ī verbis: aſſiduus in lacrimis: ſolicit⁹ in oꝛōne ſibi auarus: dulcis oībus alijs in oculis ſuis vilis in oculis vero alioꝝ ꝓpicius in amoꝛe dei et pꝛoximi feruidus: in ſeruitio dei nou⁹ in fratribus ſuis caritatiuus in bono opere vigilans in malo dormitās animi ſui victor ire repreſſor inimici purus dilector. Ezechi. ꝓpheta vidit animal qđ habebat quattuor facies: ſcȝ hoīs: leonis: vituli: et aquile. Hec quattuor debet habere clauſtralis ſiue religioſus. In clauſtro faciē hominis vt ſit mitis et manſuetus: pacificus ⁊ affabilis oībus et modeſtus. In dormitorio faciē leonis: quia debet eſſe fortis vt reſiſtat temptatiōibus ⁊ eas viriliter repellat. In refectorio faciē vituli, qui comedit fenū aliud non querens niſi que ſibi apponuntur. In choro faciem aquile que infigit aciem oculorum in ſolem. Ita debet clauſtralis intentionem ſuam figere in xp̄m verum ſolē: et ſic ſeruat iuſtitiam in clauſtro: fortitudinē in dormitorio: tēperantiam in refectorio: prudētiam in choro. Ad hoc ſtudeat quilibet bonus religioſus: vt habeat oculos ſtabiles nō ſublimes: aures clauſas a fabulis ſiue rumoribus audiendis et ſi audierit nō cito credat: nec alijs referat. Maximā verborꝫ habeat cuſtodiā et parū loquatur: manus habeat continentes ⁊ omnia mēbra ſua habeat etiā inceſſum ſtabilē ⁊ maturum. Quotidie cogitet quid agat quomodo tēpus expendat et vtrum in eo virtutes creſcant vel decreſcant. Que virtus ꝙ vitium in eo magis abundet. Conſideret ſingulorū bonorꝫ virtutes et que in eo magis regnet, illam in ſe trahat. Nunq̄ in capitulo ſe defendat vel excuſet vel ꝓterue reſpondeat licet inculpabilis ſit. Timeat ſemꝑ ne verbo vel exemplo alios ſcandaliſet. Nullū peccatum dat vel reputet paruū. Non enim leue eſt ꝓ quo deus offenditur. Sepiſſime confiteatur qr ꝑ confeſſionem anima renouatur. Nihil oīno ꝓprietatis habeat cito obliuiſcatur iniurie illate. Sit multū obediens: multū patiens: multū humilis. multū maturus: multū deuotus: in oratione frequens: curioſitatē veſtium abijciat. Cogitet qualis ante conuerſionem fuerit: ⁊ poſt cōuerſionē qualis eſſe debeat: ſicq̄ vitā ſuam pertractādo poterit vere religioſus eſſe. Religioſus in oratorio debet eſſe deuotus in capitulo veridicus: in refectorio temperatus: in infirmario gratus: ī auditorio breuiloquus: in dormitorio quietus: in cogitationibus caſtus: in oī loco circunſpectus. Debet etiā affici in xp̄m iuſtitie zelo accendi veritatem vbiq̄ zelare ſapiētie ſtudijs feruere amicam habere ſanctitatem vite morumq̄ diſciplinā erubeſcere iactantiam abhorrere detractionem ſic loqui de abſente ac ſi ſciret eū corā ſe aſſiſtere et auſcultare. Magnum vitium eſt in religioſo aliqđ loqui de abſēte: quod erubeſceret loqui ſi audiret verba ocioſa vndecunq̄ ſint ſemper fugiat religioſus nec libenter audias detrahentē: ſed aut fuge detractionem aut compeſce ſi potes inuidiā neſciat ſuperbiam deteſtetur: oēm humanam gloriā fugiat in puritatem cordis vehemēter abhominetur et ꝑſequatur oē deniq̄ malum tanq̄ naturaliter reſpuat omne bonū amplectatur. Verus religioſus has debet habere conditiones omnia mūdana ſpernere in ſolo conditoris amore flagrare ſctāſq̄ meditationes ac bonas orationes ſemper habere ſeipm̄ ⁊ ꝓximū edificare neminē circūuenire aut ledere: ſed in ſimplicitate ⁊ ſinceritate beatā vitam ducere carnem ſuam cū vitijs ⁊ concupiſcentijs crucifigere iuſtitie vſq̄ ad mortē tradere. Recordemur fratres cariſſimi ꝙ ſeculū ꝓ eterna vita reliquimus et clauſtralē ſeruitutem ꝓ eterna libertate ſubiuimus. Clauſtralis namq̄ diſcipline obſeruatio eſt cuiuſdam camini examinatio in quo rubigo peccatorum noſtrorum debet purgari: ⁊ ymago dei in animabus noſtris reformari. Poſtq̄ enī igne tribulationis ꝓbābimur tūc de fornace ſumpti in palatio celeſtis regis angelis coequabimur. Qui enī monachi nuncupamur inter martyres cōputamur ſi ꝓfeſſionē factis exequamur. Martyres enī ꝓuis gratia tū breuia ꝑpeſſi ſunt ſupplicia. Nos vō diuturna patimur ſupplicia ⁊ martyria. Clauſtralis enī incluſio regularis diſtrictio veſtiū abiectio ꝑlatorꝫ ſubiectio iuge ſilentiū alienū imꝑiū crebra ieiunia aſſidua flagella iuges vigilie quotidianarꝫ horarꝫ excubie iſuꝑ cōfeſſionū confuſio penitētie amaritudo publica corā fratribus obiurgatio vel corporis caſtigatio orationū inſtantia lectionum vigilantia iſta oīa ſunt carnis cruciamenta. Ideo q̄tum diſtat ab argento auri preciū tm̄ diſtat ab alijs iuſtis horū remunerationis premiū quod a deo conſequntur eternaliter fruendū. In cōſolationē vero ipſorū qui ſtatum anachoriticū vel aliquā religionem ab eccleſia approbatam ingrediuntur. Venerabilis walterꝰ hilton ita dicit. Omnes tales qui ꝑ dei gratiam ſaluabuntur habebūt ꝓ ſtatu vite ſue ſpecialem ⁊ ſingularem honorem in regno celorū pre alijs q̄tumcunq̄ ſint ſancti qui non habuerunt talem ſtatum in eccleſia: qui quidē honor incompabiliter maior eſt omni honore huius mundi. Si enim videre poſſes quis et quãt⁹ eſt honoꝛ ille: nolles ꝓ amoꝛe vel honoꝛe toti⁹ mũdi licet illũ ſine peccato habere poſſes relinq̃re ſtatũ vite anachoꝛitice aut religioſe nec ꝑdere illud ꝑmiũ ſingulare in regno celoꝝ ſꝫ quod vocat̃ ꝑmiũ accidẽtale. Ne tamẽ aliq̇ male intelligat hoc q̃ dico: illud manifeſti⁹ declarabo. Intelligere debes q̃ duplex eſt ꝑmiũ in regno celoꝝ vnũ dicit̃ premium eſſentiale et aliud accidẽtale. Premiũ eſſentiale: eſt ꝑmiũ ſuꝑmũ et ꝑncipale ſcꝫ dilectio et cognitio dei ſcḋm menſurã caritatis a deo date aie viuenti in carne moꝛtali. Illud ꝑmiũ optimũ eſt et ſuꝑmũ qꝛ ipſe eſt ipſe de⁹ ⁊ eſt cõmune oĩbus q̇ ſaluabunt̃ cuiuſcũq₃ ſtat⁹ vel gradus fuerit in eccleſia ſcḋm ꝙtitatẽ caritatis ſue. Qꝛ q̇ magis diligit deũ ex caritate in hac vita cuiuſcũq₃ grad⁹ fuerit ſiue laic⁹ ſiue litterat⁹ ſecularis vel religioſ⁹. ipſe mai⁹ ꝑmiũ habebit in vita futura qꝛ magis diligit deũ. Et ꝙtũ ad iſtud ꝑmiũ: ꝯtinget q̃ aliq̇ſ vir vel mulier vel ſecularꝭ vtpote aliquis dñs vel aliq̃ dña miles. vel armiger. mercatoꝛ vel agricola vel ali⁹ cuiuſcũq₃ ſtatus vel gradus fuerit habebit mai⁹ ꝑmiũ ꝙ vn⁹ ſacerdos frater vel monachus canonic⁹ vel anachoꝛita icluſa. Et q̃re? Qꝛ magis diligit deũ in caritate ex dono ipi⁹ dei. Aliud vero eſt ꝑmiũ ſcḋariũ: q̃ vocat̃ accidẽtale q̃ deus dat ꝓ bonis operib⁹ ſpecialibus q̄ hõ volũtarie agit vltra id ad q̃ tenet̃. De trib⁹ opibus doctoꝛes faciũt ſpecialit̃ mẽtionẽ. ſ. de martyꝛio de ꝑdicatiõis doctrina ⁊ de virginitate Iſta tria opa ꝓpter excellẽtiã qꝛ trãſcẽdunt alia opa habebũt ꝑmiũ q̃ doctoꝛes vocant aureolã. q̄ nichil aliud eſt niſi honoꝛ ſingularis ⁊ ſpeciale ſignũ oꝛdinatũ a deo i mercedem illi⁹ operis ſpecialis pꝛe ceteris hoĩb⁹ qui ſimile opus nõ fecerũt vltra ſuꝑmũ ⁊ ꝑncipale ꝑmiũ dei q̃ ſibi et oĩbus aliis eſt cõe. Nõ ſimilit̃ dici põt de aliis opibus ſpecialib⁹ que q̃ñ veraciter fiũt ſpecialit̃ accepta ſunt i ꝯſpectu dei ⁊ in iudicio eccleſie: qꝛ excellentia ſunt ſicut ſunt icluſiones anachoꝛitaꝝ facte auctoꝛitate eccleſie ⁊ ingreſſus alicui⁹ religionis approbate ⁊ ꝙto arctioꝛ eſt religio tãto excellenti⁹ eſt ꝑmiũ ſcḋm iudiciũ eccleſie ⁊ iſtud vocat̃ ꝑmiũ accidẽtale. Req̇re alias auct̃. et exẽpla i iiij. pte ꝑ totũ.

❡ De remiſſione.

Legit̃ in vitis patrũ. ꝙ cũ epyphanius epũs abbati hilarioni carnes daret ad edendũ dixit abbas. Ex quo aũt accepi habitũ hunc nõ mãducaui quicq̃ occiſum. Cui epũs. Et ego ex quo accepi habitum hunc nõ dimiſi aliquẽ doꝛmire qui aliq̇d aduerſũ me haberet nec doꝛmiui habẽs aliq̇d aduerſus aliquẽ. Cui abbas. Ignoſce michi: qꝛ melioꝛ es me. Legit̃ in vita bti Bern̄. ꝙ cũ moꝛti appꝛopinq̃ret cõuacatis fratrib⁹ ait. Tria vobis ſeruãda relinquo: que in ſtadio ꝑſentis vite memini me ꝓ virib⁹ obſeruaſſe. Memini ſcãdalũ facere volui ⁊ ſi aliquũ ſcãdali: ſedaui vt potui. Minus ſemꝑ ſenſui meo ꝙ alteri⁹ credidi. Leſus de ledente nunq̃ vindictã petij. vnde Leuit. xix. Nõ queres vltionẽ: nec memoꝛ eris iniurie ciuiũ tuoꝝ. Quia vt dicit philoſoph⁹. Reminiſci que q̇s feda egerit: maloꝝ eſt obliuiſci bonoꝝ. Refert alexander diſcipul⁹ ſcti Anſelmi: q̃ quidã nobilis in ꝑtibus frãcie noĩe rogerus occidit in haſtiludio filiũ cuiuſdã potẽtioꝛis noĩe walteri qui tẽpus et locũ exploꝛabat ad vindicãdum moꝛtẽ filij ſui. Quod audiẽs idem Rogerus ꝑeuntẽ ſequitur dñm papã rogatur⁹ vt eius pꝛecibus indulgẽtiã dicti walteri ꝯſequeretur. Annuit dñs papa et miſſis duob⁹ epĩs pꝛecatus eſt walterũ vt maliuolẽtiã ſuã dicto rogero remitteret amoꝛe beati Petri apoſtoli et ſui. Quod ille audiẽs: quaſi furioſus eccleſiã egredit̃ clamans. Heu michi miſero. En iſti ꝓ moꝛte filij mei ꝑcant̃. Quod cum dño pape fuiſſet intimatũ ait. Heri cũ fuiſſem ad eccleſiã ſancti Petri vidi ipm walterũ ante poꝛtã eccleſie ſtare ⁊ ſuꝑ humeros eius diabolũ diuaricatis cruribus ſedẽtẽ qui huc illuc equitat eũ: ⁊ ideo rãcoꝛẽ nõ põt ꝯdonare. Quod cum audiſſet walter⁹ timuit: et rãcoꝛẽ dimiſit. vnde iohannis pꝛimo. Qui manet in caritate in deo manet et deus in eo. Sed deus et diabolus ſunt contrarij: nã caritas et odium ſimul opponuntur. Si ergo pꝛopoſitum de pꝛopoſito: et oppoſitum de oppoſito: ergo neceſſario qui manet in odio in diabolo manet et diabolus in eo. Refert Odo de ſeritone. ꝙ miles quidam patrem alterius militis potentioꝛis occidit. timenſq₃ eius potentiam fugit in quoddam caſtrum ſuum. Adueniẽte autem die paraſceues quo chꝛiſtiani loca ſancta viſere ſolẽt ob honorẽ crucifixi caſtrũ egredit̃ et cum aliis ꝑgreditur obuiumq₃ habuit filiũ cuius patrẽ occiderat paratum ad occidendum eum. Tũc ille in terraꝫ pꝛoſtratus humiliter clamauit dicẽs. Pꝛo amoꝛe dñi noſtri ieſu chꝛiſti hac die crucifixi qui mundum ſua pꝛecioſa moꝛte redemit et tibi et oĩm miſertus eſt miſerere mei et remitte michi moꝛtem patris tui. Tunc ille. Et ego inquit pꝛo amoꝛe eius tibi pꝛoꝛſus moꝛtẽ patris mei remitto. Oſculãteſq; ſe inuicē: ꝓgrediunt̄ in eccleſiam: ⁊ ecce ymago crucifixi laxatis a ligno brachijs totoq; corpore inclinato offert ſe ad militis predicti remittētis oſculū ⁊ amplexū. hinc Lu. xvij. ſcriptū eſt. Si penitētiā egerit frat̄ tuꝰ dimitte illi. vnde Aug. Unuſq́ſq; talē indulgentiā accepturus eſt a deo: qualē ipſe dederit ꝓximo ſuo. Aucto. ⁊ exēpla reqūre in ꝓma parte cap. xiij. xiiij. xv. vbi agit̄ de odio ⁊ eiꝰ remedijs.

¶ Relinquere omnia.

QUod autē centuplū recipiāt in futuro qui ſua ꝓpter deū dederint in preſenti Jacobus de vitriaco tali declarat exemplo. Quodā epo predicāte q̄d erogātes bona ſua pauperibus: centuplū recipient diues quidā hec audiens. oīa que habebat in manu epi poſuit: et eps ea pauperibus erogauit. Jllo mortuo filij ſui epm in cauſam traxerūt bona paterna repetētes. Qui cū reddere nō poſſet: inſpiratū eſt ei vt irēt ſimul ad ſepulcrū patris. Quo de tumulo abſtracto: inuenerūt in manu eius cartam in qua erat ſcriptū: q non ſolum illa quo in manu epi poſuerat receperat: ſed etiā centuplū et ampliꝰ. Quo videntes filij eius epm dimiſerūt. Refert ceſarius: q quidā ciuis de tulpeto Bono noīe cū alijs peregrinis ad mare vſq; ꝑuenit. Jbiq; grauiter infirmatꝰ cum moriturꝰ eſſet: cepit mirabiliter iocundari. Requirētibus autem ſocijs de cauſa leticie: r̄ndit. Quare nō debeam gaudere? Ecce dn̄a mea venit: que mihi dixit. Bono: q2 reliquiſti vxorē. filios ⁊ oīa ꝓpter amorē filij mei ego tibi bn̄ retribuam. Qui ſtati exclamauit. En video celū apertū ⁊ ſedem michi paratā. Sicq; in celum aſcendit. Alias aucto. et exēpla require ad renūciationē ꝑtinētes i iiij. parte capitulis xiij. et xiiij. nec non et in. vi. parte cap. xj.

¶ De riſu.

QUidam ſenex in vitis patrū. vidit quēdam ridentē: et dixit. Coram celo ⁊ terra reddituri ſumꝰ rationē totius vite noſtre: et tu rides. Hinc dn̄s ait. Ue vobis qui ridetis nūc: q2 lugebitis et flebitis. Legitur in libro de dono timoris. q quidā rex q̄ticūq; magnū feſtū haberet nūq̄ rideret. Reprehenſus aūt ſup hoc a quodā amico ſuo diſſimulauit pro tūc. Poſtmodum vero fecit fieri cathedrā cū pedibꝰ putridis ⁊ collocauit eā ſup q̄dā fornacē ardētē et deſup gladiū pēdentē cū fragili cordula. Quo facto fecit illū amicū ſuū q̄ reprehenderat eum poni in illa cathedra et. iiij. hoīes cū gladijs extractis iuxta eū in circuitu ꝑcepitq; cibaria afferri et oīa delectabilia ⁊ gaudioſa. Tūc rex ſcitauit eū ad ridendū. Et ille. Quomodo poſſum cū iſtis incōmoda video que ſunt in circuitu corā me. Ad hoc rex. Et ego quomodo poſſum ridere q̄tacūq; feſta magna fiāt corā me q̄m amaritudinē peccatorū meorū poſt me video: incertitudinē futurorū ante me. vexatiōes aduerſitatum p̄ſentiū a ſiniſtris nocumēta ꝓſperitatem a dextris tanq̄ gladios acutos diſtrictionē ſententie diuine ſupra me: voraginem inferni infra vel ſub me cōſidero. Et inter hec ꝯſtitutꝰ ſum in hac fragili ſede de qua quotidie p̄cipitari expecto. Auct. et exēpla require in v. parte cap. viij.

¶ De ſacerdote ⁊c.

SAcerdotem indigne celebrantē priuat deus q̄nq; ſūptiōe ſacramenti: ſicut euidenti exēplo: ceſarius oſtēdit dicēs. Quidā ſacerdos in francia in ipſa nocte natalis dn̄i trāſiens per campū de villa in villā vt ibidē matutinas cātaret ⁊ miſſas celebraret: obuiam habuit ſolꝰ ſolā mulierē. Qui eadē hora cū ea corporaliter peccauit. Timenſq; magis verecūdiā humanā q̄ diuinā vindictā dictis matutinis ꝓmā miſſam ſolēniter inchoauit. Trāſubſtātiatiōe autē panis vel vini facta: columba niuea ipſo ſacerdote aſpiciēte ſup altare deſcēdens totū q erat in calice ebibēs roſtro ſuo hoſtiā tulit et auolauit. Territꝰ ſacerdos ſed non vt debuiſſet quid faceret ꝑplexꝰ verba canonis et ſigna cōpleuit hoc eodem modo eodē die in ſcd̄a miſſa ⁊ tercia euenit ei. Tandē in ſe reuerſus: peccatū ſuū et pcōrū ꝓceſſum ꝯfeſſus eſt cū magna cōtritione cuidā abbati ordinis ciſtercīē. Qui ipſius vidēs cōtritionē ei iniūxit vt miſſam celebraret. Quo cum magno timore ⁊ multis lacrimis miſſā celebrāte ecce ante ſūptionē eadem colūba rediēs tres hoſtias quas ſingulariter tulerat: ſimul in roſtro deferēs: corporali impoſuit: et trium miſſarū liquorem de gutture ſuo calici immiſit ac receſſit. videns hoc ſacerdos gaudio replens maximo ꝯfeſſori ſuo hec enarrans: ad ordinē fratrū ſe recipi poſtulauit ac tandē inter eos receptꝰ fuit. Quod autē ſacerdos curatus infirmis debeat eſſe paratus: ceſarius tali exēplo declarat dicens. Sacerdote quodā curato ludente ad aleas. cum quodā cognato ſuo: ſuperuenit q̄dam nūciās matrē ſuā vſq; ad mortē infirmatam rogans ipſum vt feſtinanter veniret eius confeſſionē auditurus et eidem ſacramenta eccleſiaſtica traderet. Jlle autem reſpōdit ſe non iturum niſi poſt ludum. Cūq; nunciꝰ amplius inſtaret. et nil proficeret receſſit.

Sicqꝫ contigit matrē ſine viaticoꝫ confeſſione decedere. Poſtea vero contigit eundem ſacerdotē ad mortē infirmari: et cum a ſeruiente ſibi moneretur vt confiteret᷑ et peniteret ille deſperans reſpōdit. Uides illud horreum magnū ex oppoſito noſtri. Non ſunt in eius tecto tot calami quot ſunt circa me demões cōgregati. Et hoc dicto mox exſpirauit. Nō etiā ſacerdoti curato īputent᷑ defect⁹ ſubditorum: oſtēdit idē ceſari⁹. Fuit inq̄t qdā ſacerdos luxuries cōmeſſatiōib⁹ vacās: aīaſqꝫ ſibi cōmiſſas oīno negligēs. Qui cū mortuus eſſet: parochiani ſub eo defūcti ſatis cōphenſis: in locis īfernalib⁹ eū accuſare ceperūt dicētes. Tibi cōmiſſi fuim⁹: tu nos neglexiſti Et cū peccarem⁹ neqꝫ verbo neqꝫ exēplo nos reuocaſti. Tu nr̄e dāpnatiōis occaſio fuiſti. Quē cū taliter agitarēt lapides poſt eū mittētes ille in puteū cadēs nūq̄ cōparuit.

De ſacramēto altaris.

SAcramētū altaris deuote celebrāti: apparet qñqꝫ in ſpecie pueri: ſicut ceſari⁹ declarat dicēs ī hūc modū. Monach⁹ quidā ciſterciēſ. ordiſ in die natalis dñi in quodā altari ꝑuato celebrans cū multa deuotione et lacrimis facta trāſubſtātatiōe: nō iā ſpeciē panis ſed infantē pulcherrimū vidit. Cuius amore ſucceſus et pulchritudie delectat⁹ cōplexus eſt eū et valde delectat⁹ in eo. Timēs tamē morā ꝓpter circūſtātes eū ſup corpalē repoſuit. Ille vero vt miſſā ꝑfici poſſet formā ſacramētalē reſūpſit. Qualit᷑ autē apes honorauerīt ſacramētū ꝑꝫ narratiōe eiuſdē ceſarij dicētis. Mulier quedā apes nutriens que paſſim moriebant᷑ ꝯſiliū a quodam cōcepit vt inter eos corpus domini collocaret. Que eccleſiam adiēs et cōicari ſe velle ſimulans ſtati a ſacerdote recedens corp⁹ dñi de ore ſuo retraxit et inter apes collocauit. Que apes creatorē ſuū cognoſcētes: capellam ex opib⁹ ſuis ꝯſtruxerūt. et in ea altare de eadē materia edificauerūt ſup qd̄ corp⁹ dñi locauerūt. Tandē cū multū ꝓficerēt: et mulier illud vaſculū apuiſſet. inuenit capellule pariētes feneſtras. tectū cāpanile. oſtiū et altare. Que oīa ſacerdos ꝑochianis ſuis oſtēdit per reuelationē mulieris. et corp⁹ dñi ad eccleſiā ſimul cū laudib⁹ retulerūt. Legit᷑ in legēda lōbardi. ꝙ cū hugo de ſctō victore doctor excellētiſſim⁹ et religiōe deuot⁹ in infirmitate vltima laboraret et nullū cibū retinere poſſet: corp⁹ dñicū ſibi dari cū multa inſtantia poſtulauit. Tūc fratres ei⁹ turbationē ſedare volētes ſimplicē hoſtiā; ad inſtar corpus dñici ſibi detulerūt. Quod ille per ſpiritū ſcm̄ cognoſcens ait. Miſereatur veſtri deus fratres. cur me deludere voluiſtis. Iſte non eſt dominus deus meus quē deportatis. Mox illi ſtupefacti concurrerunt et corpus dñicū detulerunt. Quod ille videns et reuerenter adorans: quia recipere non audebat ne forte vomitum incurreret: eleuans in celū manibus orauit dicens. Aſcendit filius ad patrem: et ſpiritus ad deum qui fecit illum. Et inter hec verba ſpiritū exalauit: et corp⁹ dñi ibidē diſparuit. Legitur etiā de alio deuoto ī extrēis poſito ꝙ cū vellet corp⁹ dñicū recipere nec permitteret eum ſacerdos quia cibum non poterat retinere. rogauit egrotans ſacerdotem vt hoſtiā ſup pect⁹ ſuū nudum reclinaret ſuppoſito corporali vel alio honeſto pāno ad hoc apto. Quō cum factum fuiſſet ſtatim pannus ꝑ ſe diuidit᷑ ſeu ſcindit᷑ pectuſqꝫ apit᷑ et corpus dñi ad cor hoīs īgreditur: pectoreqꝫ mox et panno redītegratis emiſit ſpm̄. Alias auct. ⁊ exēpla require in tertia parte ad ſacerdotem ſeu ſacramētū ptinētia ca. xxiij. xxiiij. xxv. ⁊. xxvi.

Satiſfactio

QUod ſatiſfaciendum ſit leſo ceſarius tali declarat exemplo. In dioceſi colonie ruſtico quodā morituro diabol⁹ aſſiſtēs palū igneū ori eius immittere minabat᷑. Ille culpā nō ignorans: quocūqꝫ ſe vertebat: ſiꝑ diabolū cū palo puntem habebat. palū ſiqͥdē eiuſdē forme ⁊ q̄titatiſ de agro ſuo ī agrū cuiuſdā honeſti militis trāſtulerat ſibi addēdo ꝙ illi abſtulerat. Ad quē neceſſitate cogēte ſuos miſit ablata reſtituere ꝓmiſit ⁊ veniā poſtulauit. Quib⁹ rñdit miles. Nō ignoſco. Sinite illū bñ torq̄ri. Iterū torq̄tur vt pri⁹ iterūqꝫ nūcios mittit: ſed veniā nō cōſequit᷑. Tertio cū lacrimis venientibus et dicētibus. Dñe intuitu caritatis recipiatis vſa ⁊ miſero culpā remittatis: qꝛ mori nō pōt ⁊ viuere nō licet. Et ait miles. Nō bñ vindicat⁹ ſum nō remittā. Ab illa igit᷑ hora terror oīs diabolic⁹ ceſſauit. Ex hoc itaqꝫ ꝑꝫ euidēter ꝙ nō dimittit᷑ pctm̄ donec reſtituat᷑ ablatū vel ſaltē habeat voluntatē reſtituēdi cū ⁊ q̄ cito potuerit. Require alias auct. ⁊ exēpla de ſatiſfactiōe penitētia cōfeſſione ⁊ cōtritio in tertia parte ca. x. xij. ⁊. xiij.

De ſciētia nigromātie

REfert ceſari⁹: ꝙ duo iuuenes apud toletū ſtudebāt in nigromātia. Quorū vn⁹ quadā vice vſqꝫ ad mortē infirmat⁹ alter rogauit vt in fra. xx. dies ſibi appareret

Quod ille cōceſſit ſi ei eſſet promiſſum. Qui cum infra prędictū terminū ſocio appareret ſocius eū requirit de ſuo ſtatu. Qui reſpōdit dicēs. ve michi qꝛ dāpnat⁹ ſū ꝓpt̄ ſciām quā didici diabolicā. Quapropt̄ cōſulo tibi vt eā dimittas. Qui ei⁹ cōſilijs acquieſcēs eā penitus reliquit et ordinē ciſterciensem intrauit.

¶ De ſymonia.

QUod nullus debeat ſymoniace eligi in prelatū: ceſarius tali declarat exēplo inſtante electiōe de abbate prefaciēdo in monaſterio ſcti Dionyſij in frācia ꝓpoſitus dicti monaſterij ad prelationē aſpirās. Philippo regi francorū quīgentas libras obtulit vt ipſius partē fauere dignaret̄. Cui rex nichil ꝓmittens ſed ex muneris receptiōe ſpem ei dans pecuniā tradi fecit camerario ſuo. Similiter fecit cellari⁹ de hoc nichil ſciēs necnō et theſaurari⁹ eodē modo. Die igit̄ electiōis inſtāte ſedēte rege in ca. trib⁹ illis firmit̄ expectātibus vidit rex in angulo capituli quendam monachū ſimplicē. Quē ad ſe vocās eū abbatē ꝯſtituit. Ille autē ſe fortiter et hūilitē excuſante et allegante multa et īter cetera dicente ſe pauperē: ⁊ abbathiā valde obligatā: rex ſubridendo reſpōdit. Ego mille et quingentas libras vobis daboꝛ ſi indigueritis ac comodabo et auxiliū et cōſiliū vobis impendam. Sicqꝫ ſymoniaci fuerūt cōfuſi. Quod etiā ſymonia cōmittat̄ abſqꝫ pecunia: patet per eūdē ceſariū dicentē. Quedā ſctā recluſa dixit cuidā abbati ordinis ciſterciēſ. volenti ſcire vtrū expediret ipſm eſſe abbatē an non. Cui illa. Nō expedit tibi: qꝛ ſymoniace intraſti. Cui ille. Quid dicis? Nūq̄ ſymoniā cōmiſi. Et illa iſtāte electiōe aſpirās ad electionem nō ſimpliciter ſicut prius ambulaſti: ſꝫ dicebas monachis ſimplicibus Non eſſe honoꝛ noſter, ſi extra abbathiā aliquem eligeremus. Et tibi cōſtabat ꝙ in abbatia non erat alius ad hoc ydoneus niſi tu et ſic circūuenisti eos ⁊ factus es abbas. Quo ille audiens abbatie renūciauit.

¶ De ſingularitate.

LEgitur in vitis patrū: ꝙ cū quidā ſācti patres cōgregarēt̄ ad mēſam: quidā eorū miniſtro ait alta voce. Afferat aliqs ſal qꝛ frater iſte nihil coctū comedit ad quē ſanctus theodorus dixit. Expediſſet tibi frater ī cella tua hodie carnes comediſſe q̄ hūc corā fratribus ſmonē audiuiſſe. Vñ Bern. ſup cant. Nō vultis eſſe cōtēti cōi vita. Nō ſufficit vobis regulare ieiuniū: nō ſollēnes vigilie: nō impoſita diſciplina: nō mēſura quā vobis imprimimur in veſtimētis et alimentis Priuata prefertis cōibus. Qui veſtri curā nobis ſemel cōmiſiſtis quid rurſū de vobis vos īromittitis. Hic etiā Aug. ait Quiſqs rebus ꝑtereuntibus ſtrictius vtit̄ q̄ ſe habēt mores eorum cū quibus viuit: aut intemperans eſt aut ſupſtitioſus. Vñ legit̄ de beato Bern: ꝙ cum ipſe diutius ciliciū portaſſet vidiſſet ꝙ nō poſſet eſſe fratribus occultū: abiecto cilicio cōuertit ſe ad cōia. Legit̄ in vita ſancti Johānis abbatis ꝙ cū morti appropinquaret et diſcipuli eius quicq̄ ab eo ſpūale q̄ſi vltimū iocale poſcerent audire: rñdit. Nūq̄ feci ꝓpriam volūtatem nec vnq̄ docui qđ prius nō feceri. Reqre alias auct̄. ⁊ exēpla in quarta pte capitulo. ix.

De ſilentio.

DE cōmēdatione ſilentij yſaie. xxxviij. vbi. In ſilentio erit fortitudo vrā. Idē Erit opus iuſticie pax et cult⁹ iuſticie ſilentiū. puerbiorū quoqꝫ. xxv. Sicut vrbs patēs et abſqꝫ murorū ambitu ita vir q nō pōt in loquēdo cohibere ſpm̄ ſuū. vñ eccle. xxxvi. Vbi non eſt ſpes diripiet̄ poſſeſſio. ergo vbi non eſt ſilētiū: erit tantū direptio. Legitur in geſtis francorū. ꝙ monachi quidam tēpore nocturno: iuxta flumen extra horā ſtantes. et inordinate cōfabulātes. viderūt demōes magno impetu nauigātes. Qui a mōachis req̄ſiti q̄ eſſent: rñderunt. Nos ſumus demones ebroniū ꝓpoſiti domus regis francorū q ab eccleſia ſācti Galli apoſtatauit. quē ducimus ad infernū. Quib⁹ auditis: exterriti monachi clamauerūt dicētes. Sancta maria adiuua nos. Ad quos demones. Bñ mariā nominaſtis. Alioquin vos ꝓ diſſoluta et extraordinaria ꝯfabulatione modo vos ſubmergeremus. Et ſic cū ꝓda ſua ꝓgreſſi ſunt. Monachi vero mox reuerſi ſūt ad monaſteriū. Legitur in vitas patrū. qđ diſcipuli ſancti pambonis abbatis rogauerūt eum vt epō Alexādrino ad ſe venienti aliq̄d ad edificationē loqueret̄. Quib⁹ rñdit. Si in taciturnitate mea nō edificat̄: neqꝫ in ſermone meo edificabit̄. Legit̄ in vitas patrum. ꝙ Sanctus agathon ꝑ trienniū lapidem portabat in ore ſuo: donec diſceret taciturnitatē vt dicere poſſet illud pſalmiſte. Pone domine cuſtodia ori meo: et oſtiū circūſtantie labijs meis Ber. vero dicit. Si ꝓpterea verbū otioſum eſt qꝛ nullā habet rōnē. q̄ rōnem reddere poteris de eo qđ eſt ꝓpter rationem. Vñ greg. loq debes vt lingua tua bonis ſit ad fundamentū prauis aculeus. inuidos retundat. iratos mitiget. pigros excutet. aſperis blandiat̄. deſperatos conſolet̄. Require aucto. ⁊ exempla in iiij. parte capitulis. xxiij. xxiiij. xxv.

¶ De ſuffragijs.

Quod ſuffragia facta a bonis multum valeāt defūctis patet ex legēda lōbardica in hūc modū. Miles qdā defūctꝰ alteri militi viuo apparuit dicēs. Amice varijs penis affligor: ideo ꝓcor vt facias orationes fieri pro me. Querēte autē illo an a tali et tali ſacerdote vellet illas orōnes fieri ille nichil rñdit: ſed more renuētis caput excuſſit. Deide querēs an ab illo heremita vellet eas fieri rñdit: vtinā ille ꝓ me oraret ⁊ ſic factū eſt. Refert cantor pariſius ꝙ quidā cū per cimiterium trāſiret ſemꝑ Pſal. De ꝓfundis dicere ſolebat. Qui cū ꝑ cimiteriū fugiēs ab inimicis ꝑſeq̄ret: ꝯtinuo mortui ſurrexerūt. Et ſtatī vnuſqſqꝫ inſtrumētū officij ſui in manu ſua habebat: et illū viriliter defēderūt et inimicos territos fugauerūt. ¶ Qđ ſuꝑbia q̄nqꝫ ex bonis oꝑibꝰ oriat̄ ſeuerꝰ tali exēplo declarat. De ſuꝑbia.

Quidā ſctūs fugādo⁊ demonū poteſtate ꝓditus incredibili nō ſolū ꝑñs neqꝫ verbo tantū ſed abſēs quoqꝫ interdum cilicij ſui fimbrijs aut epiſtolis emiſſis corpa obſeſſa curabat. Et ideo ex toto orbe ꝯueniētibus populis ꝓfectis comitibꝰ diuerſarūqꝫ poteſtatū iudicibꝰ frequētabat̄. Qui etiā dicebat̄ ab oī potu penitus abſtinere ⁊ ꝓ cibo vij. tm̄ caricis ſuſtētebat̄: vnde cōtigit vt nō ſolū ex virtute bonorū operū etiā ex honore ſibi delato ſibi vanitas obreperet qđ malū vbi ille primū ſenſit diu multūqꝫ abijcere⁊ diſcutere conatus eſt ſed repellere nō potuit ſed vniꝰ intertimꝰ latebat ſerpebat in pectore Et cuiꝰ nutu demones ex aliorū corꝑibus fugabant̄ ſe ipſū ī occultis cogitatiōibꝰ vanitatis nō poterat purgare. Totis igit̄ viribus rogabat deū vt ꝑmiſſa in ſe q̄nqꝫ mēſibus diaboli ꝑtāte: ſimilis fieret his quos ipſe curauerat. Qđ et factū eſt vñ ꝑmiſſiōe diuina cōtigit qđ ille q̄ ſignis atqꝫ portētis in toto orbe diuulgatus fuerat: a demone correptꝰ ſeu arreptus eſt ⁊ in vinculis tētus. Omiaqꝫ illa que energumini ſolēt ferre eſt ꝑpeſſus. Quito autē mēſe immediate ſequēte nō ſolū a demone eſt purgatus verū etiā a vanitate predicta eſt plenarie curatꝰ. Qđ etiā ſuꝑbia bonis opibus ſoleat inſidiari vt pereāt ꝑtꝫ ex vita biī Berñ. Nā cū quadā vice idē Berñ. ꝓdicaret et oēs eius verba attēte ⁊ deuote ſuſciperent ſeu audirent cordi eiꝰ talis ſurrepſit tēptatio. Vere nunc optime ꝓdicas: ⁊ ab oībus libenter audiris. At vir dei tali tēptatiōe pulſari ſe ſētiēs paululū obſtitit. Et an ꝓcederet: an finē faceret: cogitare cepit. Statimqꝫ diuino ꝯfortatꝰ auxilio tēptatori ſuo ſolēter reſpōdit. Nec ꝑ te incepi nec ꝑ te dimittā. Sicqꝫ ſecurus ꝓdicationē ſuā vſqꝫ in finē ꝓſecutus eſt. Quod virtus et maxime iuuenū cōpeſcenda ſit ſeu occultanda ne ex hoc habeant occaſionē ſuperbie ſeuerus taliter declarat dicens. Duo fratres erant quorū vnus erat xv. annorū ⁊ alius xij. tranſeuntes ꝑ deſertum habuerūt obuiam aſpidē mire magnitudinis quam iunior manu apꝓhenſam in monaſteriū detulit ſine aliquo nocumento. Cūqꝫ infātiū fidē et virtutē fratres predicarēt abbas altiori cōſilio vtrunqꝫ virgis cōpeſcuit obiurgans eos cur virtutem quā deus per eos fecerat perdidiſſent ne infirma etas inſoleſceret: ſed potius diſcerent deo in humilitate ſeruire: ꝙ de virtute gloriari. Refert ceſarius; ꝙ quidam paterfamilias ſeruū habuit fidelē qui audiens quadā vice loquētes de inobediētia ꝓmi patris ade corā dño ſuo indignatus eſt aduerſus eundē adam et iactans de ſe ipſo dixit ad dominū ſuū vt autem de deo taceā ſi vos michi aliquid ꝓceperitis ꝓceptū veſtrū nulla tranſgrederē ex parte. Volens igitur dñs ſuus eum probare poſt aliquot dies eidē pixidem tradidit clauſam dicens. Pixidē iſtā tibi cōmendo precipiens ne eam vllatenꝰ aperias. Alioquin gratia mea et omni mercede tua priuaberis. Ille igit̄ receptā pixidē vertens et circūſpiciēs ait intra ſe. Quid ſi aperuero ſolꝰ ſum nemo me videt. Victus igit̄ tandē tēptatiōe pixidē aperuit: et auicula q̄ erat intus clauſa euolauit. Triſtis igitur venit ad dñm ſuū ⁊ procidens veniā petijt: ſed non obtinuit. Quod etiā ⁊ ſuperbia virtutes adnichilare ſoleat: ceſarius ita manifeſte declarat dicens. Quendā obſeſſum a demone: amici ſui traxerunt ad quoddā monaſteriū ordinis ciſtercienſis. Ad quē prior egreſſus cum quodā monacho iuuene quem nouerat corpore virginē. Ait demoni. Si ꝓceperit tibi monachus iſte vt exeas: quomodo audeas remanere. Reſpōdit demon. Non timeo eum ſuꝑbus eni eſt. Legit̄ in vita ſctē Brigide quod cū occurrerēt ei duo leproſi ⁊ peterēt ab ea ſanitatē precepit vt alterutrū lauarent. Primꝰ igit̄ lotus a lepra mūdatus eſt. Cui dixit ſancta: laues tu et ſociū tuū. Qđ facere noluit: videns ſe iam fore mūdatum. Et ſic ꝓpter ſuꝑbiā lepra ad eum reuerſa eſt: ⁊ alius eſt mūdatus. vnde Grego. ait. Nō eſt dignus dādis qui gratias nō agit de datis. Legitur in vitas patrū quod beato Antonio vn lenti ſcrutare iudicia dei: quomodo vel quale quidā iuuenes moriunt⁊ quidam vſq; ad decrepitā etatē viuūt et quare quidā paupes et alij diuites exiſtūt: audiuit inuitus reſpōſum. Antoni attende teipm̄. Hec iudicia dei ſunt⁊ te ipa ſcire nō cōuenit. vnde Eccle. xx. Qui timet dn̄m conuertet ad cor ſuum. Legitur in cronicis francorū: ꝙ magiſter lāfrācus quōdā cātuarie archiepūs dum eſſet pariſius nitebatur humana ratione cōprehēdere noticiā īdiuidue trinitatis. Cū aūt quadam die iuxta ſecanā ſpaciaꝰ iret vidit in littore ſecane puerulū cū quadā teſtula aquā de ipſo flumine viciſſim in quādā foſſulā deportare. Requiritq; a puero quid intenderet facere. Reſpōdit puer. Totā intēdo ꝓiicere in foſſulā iſtam. Cui lanfrancus ait. Inuanum laboras bone puer. Et puer ad eū. Immo ⁊ tu plus: q̄ incōprehēſibilē trinitatis cognitionē humano īgenio cōprehēdere cogitaſti. Et ſic ab incepta pſūptiōe ceſſauit. vnde Prouerb. xxiij. Prudētie tue pone modū Et eccl. vij. Quid neceſſe eſt hoī maiora ſe q̄rere. Refert Odo de ſcritone ꝙ magiſter Hugo de ſctō victore poſt mortē ſuam apparuit cuidā cōfratri ſuo turpis et afflictꝰ. Requiſituſq; cur ſic affligeret. Rñdit ꝓpter gnoſim Oz ſi michi ſubuenerīs: cito liberabor. Moſis vero idem eſt ꝙ vana gloria: quā idē magiſter habuit forſitan in docēdo / legēdo / ⁊ diſputādo. hinc Aug. loquēs ad dn̄m: ait. Qñ te audimus: exultauit tecū in celeſtibus oſſa humiliata: ſed quādo te predicamꝰ. terrā calcamus vt tibi aperiamꝰ. Et ideo ſi rephēdimur ꝯturbamur: ſi laudamur īflāmamur. Chriſto laua pedes noſtros ante mūdatos: ſed cū ad apiendū tibi ꝑ terrā ꝑgimus inquinatos. Laui inq̄t ſpōſa in cāticis pedes meos: quomodo inquinabo eos. In eis hoc dicit: q̄ deliberant vterū miſteriū tale ſuſcipiāt cū ſe minus ydoneus exiſtimāt vt ſine culpa impleant ne forte alijs ꝑdicantes: ipi reprobi fiāt. Tutius eni veritas audit: ꝙ̄ ꝑdicat quā cum audit hūilitas cuſtodit. Cū aūt ꝑdicatur vix nō ſurrepit eiꝰ hoīm ꝯtalacioq; iactātia in qua vtiq; inquinant pedes. hec Aug. Aucto. et alia exēpla reqre in ꝑma pte cap. ꝑmo ij. iij. et quarto.

¶ De taxillis.

QUod ludus ad taxillos multū diſpliceat deo ⁊ ꝙ ſit occaſio blaſphemandi eū iſtis manifeſtat exēplis. In ciuitate quadam diocēſis Colonī. Miles thono noie ludo taxillorū adeo deditus fuerat ꝙ die ac nocte ſemꝑ eſſet paratus ludere. Nam in ludo fortunatiſſimꝰ erat et multorum marſupia euacuabat. Nocte vero quadā demon in ſpecie hūana domū illius intrauit cū ſacculo nūmis pleno volēs ludere cū illo. Quo cōpto: luſit cū eo. Cū autē demoni ſuccederet et militi pecunia quā appoſuerat deficeret iratus dixit. Nūquid dyabolꝰ es tu? Et ille. Nūc ſatis eſt. Appropinquat eni tēpus matutinale et ideo oportet nos ire. Tollenſq; illū ꝑ tectum traxit cuiꝰ viſcera tegulis retrahētibus miſerabiliter excuſſit. Et qđ de corpe eius actum ſit vſq; hodie ignorat. Mane vero reliq̄ viſcerū eiꝰ tegulis inherētes repte ſunt. Refert ceſarius qđ duo viri ludebant ad talos ⁊ cum vni illorū male ſuccederet fortune alteriꝰ inuidens cepit euomere cōtumelioſa in deū vt furori ſuo ſatiſfaceret. Cū autē etiā in matris dei iniuriā irrūpet: vox deſup audita eſt Meā iniuriā aliquamdiu ſuſtinui: matris autem mee contumeliā nequaꝙ̄ potero tollerare. Moxq; ſup tabulā ipam luſoriā vulnere viſibili inuiſibiliter ꝑcuſſus expirauit. Legitur in libro apum qđ duo adoleſcētes quadā nocte ad ludū taxillorū ſedentes blaſphemiis et iuramētis inuicē cōtendebāt. Tranſiēs autē quidā ciuis bonꝰ homo ad matutinas per plateā ante cellariū in quo illi ludebant inuenit hoīes in platea ante cellariū cū magno murmure quendā plāgentes hominē ignotū miſerabiliter plagatū. ⁊ ſanguine cruentatū. Qui cum quereret actorē leſiōis q̄s eſſet: dixerunt. Iſti iuuenes qui in hoc cellario ad talos ludūt. Mox igitur ingreſſus ciuis impat eis duris verbis interrogās cur hominē ignotū ad eos ingreſſū tam crudeliter verberaſſent. ſtupefacti iuuenes negant aliquem ad eos intraſſe poſtꝙ̄ cōſederāt: nec vllū ab eis verbo aut verbere laceſſitum. Mox igit ſurgētes querūt cū dicto ciue hoīem cruentatū nec inueniūt. Conuerſi itaq; ſinguli ad ſeipos: aiaduertūt iuramētis ſuis terribiliū chriſtū dn̄m ꝯtumelijs affectū: impropijſq; ſuis cruciatū.

¶ De temptatione.

LEgitur in vitas patrū: ꝙ quidam frater ſtimulabatur quotidie a carnis cogitatiōibus ꝑ ix. annos ita vt metu ipe deſparet de ſalute et adiudicauit ſeipm dicēs. Perdidi aīam meā: ergo ꝑgā ad ſeculū: qr perij. Cui cū abiret venit ei vox in via dicēs. Temptatiōes quas ꝑ ix. annos ſuſtinuiſti: corone tue ſunt. Reuertere igit in locū tuū: et ſubleuabo te a cogitatiōibus malis vnde conſtat ꝙ nō eſt bonū aliquē deſperare: pro his que in cogitatiōibus veniūt hec eni cogitationes magis nobis coronā prouident ſi eas bñ exegerimus. Legitur in vitas patrū: ꝙ quidā ſenex habuit diſcipulū quē quotidie veſpere docere et cōmonere ſolit⁹ erat: que erāt anime ſue profutura: et poſt admonitionē dimittebat eum ire dormitū. Quadā igiꝰ vice cū loquerētur ei contigit ſenem ſompno grauari et dormiuit. Diſcipulus vero eius cum. vij. vicibus vrgeretur a cogitationibus ſuis vt recederet et dormiret: temptationi reſtitit & ſuſtinuit vſqꝫ ad mediam noctem. Qua tranſacta: ſenex euigilauit: et videns diſcipulū adhuc vigilantem dixit ei. vſqꝫ modo non diſceſſiſti. Et ille ait. Non pater. Et ſenex. Quare inquit non me excitaſti? Et ille. Ne te pater tribularem. Surgens ergo fecit ei iuxta conſuetudinem et dimiſit eum ire dormitū. Senex vero cum ſederet ſolus raptus eſt in exceſſu mentis. viditqꝫ glorioſum locum et ſedem in eo: et ſuper ſedem ſeptem coronas. Interrogauit autē ſenex eum qui ſibi oſtēdebat dicens. Cuius ſunt hec. Et ille dixit. Diſcipuli tui locum quidem et ſedem pro cōuerſatione ſua donauit ei deus. Has vero ſeptem coronas hac nocte promeruit. Hec autem audiens ſenex miratus eſt: vocanſqꝫ diſcipulum poſt ſompnum ait illi. Dic michi quid feceris hac nocte. Et ille Ignoſce michi pater: nichil feci niſi tantum hec ꝙ compulſus motu cogitationum mearum: vt diſcederem et dormirem ſepties cogitationibus reſtiti. Audiens hoc ſenex ſtatim intellexit quod quotiens cogitationi reſtitit totiens coronam promeruit. Et fratri quidem nichil horum dixit: cauſa vtilitatis ei⁹: alijs tamē ſpūalibus patrib⁹ hec narrauit: vt diſcam⁹ quia ꝓ paruis cogitationibus deus nobis coronā tribuit: apud quē nullū bonū erit irremuneratū: nullūqꝫ malū impunitū. Bonū eſt ergo vt extorqueat ſibi ipſe homo in omi re ꝓpter deum. Nam ſicut ſcriptū eſt regnū celoꝝ vim patiē & violenti diripiunt illud. Legitur i vitas patrū ꝙ quidā frater nouem annos manſit impuntus a cogitationibus ſuis: vt abiret a congregatione fratrum: et quotidie tollebat pelliculam ſuam in qua iacere ſolitus erat vt abiret. Et qñ fiebat veſpe dicebat in ſeipſo. Cras hinc diſcedam. Facto vero mane dicebat in cogitatione ſua. Extorqueamus nobis hic ſtare etiam hodie ꝓpter deum. Qui cū impleſſet nouē annos de die in diem ita faciens abſtulit deus ab eo omnē temptationē eius. Legitur in vitis patrum ꝙ quidā frater ſolitarie ſecū manēs turbabatur et pergens ad abbatē theodorū dixit ei ꝙ cōturbabatur. Cui ſenex. Uade et humilia mentē tuā et ſubde te & habita cū alijs. Et reuerſus poſtea ad ſenem dixit ei. Nec cū alijs hominib⁹ vitā qētē inuenio. Et dixit ei ſenex. Si ſolitari⁹ nō requieſcis: neqꝫ cū alijs manens: cur voluiſti te monachū facere. Nonne vt ſuſtineas tribulationes. Dic michi quot annos habuiſti in habitu iſto? Et dixit. Octo. Cui ſenex. Crede michi. Habeo in iſto habitu ſeptuaginta annos: et nec vna die potui requiem inuenire. Et tu in octo annis requiē vis habere. Dixit abbas paſtor de abbate iohāne breuis ſtature qđ rogauit deū: & abſtulit ab eo oēs paſſiōes ſeu tēptatiōes: & effectus eſt ſecurus. Uenit igitur dictus iohānes ad quendā ſenē et dixit ei. Uideo me quietū et nullā habentem pugnā. Et dixit ei ſenex. Uade et roga deū vt iubeat in te moueri pugnā: quia pugnando ꝓficit aīa. Et cū reſediſſet in eo pugna vlterius non rogauit deū vt auferret ab eo pugna: ſed dicebat. Da domine michi tollerantiam ſuſtinendi has pugnas. Quod tēptatio ſit materia meriti cumulandi: patet etiam ex narratione ſequēti. Legiꝰ in vitas patrū. ꝙ diſcipulus cuiuſdam ſenioris impugnabatur a ſpū fornicationis: ſed dei gratia auxiliante viriliter reſiſtebat. Senex autē videns eum ita laborātē compatiebatur et dixit. O fili. ſi vis deprecabor dñm vt auferat a te ēpugnationē iſtam. Cui ille rñdit. Et ſi laborē ſuſtineo. ſentio tamē fructum qꝛ per occaſionē hui⁹ tēptationis āplius ieiunio vigilijs et orationibus intēdo. verūtamen rogo vt ores dñm. vt det michi virtutē quatin⁹ poſſim ſufficere. et legitime certare. Nam ſi nō ſit qui impugnet. quomodo valebit aliquis certare. Et certum eſt ꝓut apoſtol⁹ dicit. ꝙ non coronabitur quis niſi legitime certauerit. Legitur in vitas patrū quod cū beatus anthonius tēptaretur a carnis vicio: poſuit pedē ſuum in ignē dicens. Si pes meus ignē iſtum ſuſtinere non poteſt multo min⁹ poterit totus ignem perpetuum ſuſtinere. Legitur in vitas patrum. quod quidam vexatus temptatione carnis: rogauit quendam ſanctum patrē. vt oraret pro eo. Qui et ſic fecit. et tamē nichil profecit. Rogauit igiꝰ ſanctus vir dominū. vt ſibi oſtenderet quare non fuiſſet exauditus pro illo. Raptus autem in ſpiritu. vidit ſpiritum fornicationis iuxta illum hominē temptatum ludentē et pſallantē hoīemqꝫ ipſum ſedētē. et delectantem et non reſiſtentem. Debuiſſet enim tēptatus ſeipſm tēpore tēptationis ad terraȝ proſtrauiſſe et auxiliū deiȝ ſanctorū humiliter implorasse. Nā ſicut Yſidorus dicit. Frequēs oratio viciorȝ tēptationē cito extīguit. Quod q2 iſte tēptat⁹ ope nō ipleuit ideo ſanctus vir eundē arguēdo dixit. Tu in tēptatione delectaris et quodāmodo cōſentis et ideo oportet te viriliter reſiſtere et tūc recedet a te vnde ſcriptura dicit. Reſiſtite diabolo ⁊ fugiet a vobis. Et apo. Ephes. iiij. Nolite inqt locū dare diabolo. Legit in vita bti Bndicti ꝙ cuȝ quadā die vicio carnis grauit tēptaretur ita vt pene deſerē heremū voluptate vict⁹ deliberaret ex diuina gratia iſpirat⁹ exuit ſe indumēto quo erat idutus: et nudum ſe int vepres et vrticas proiecit ibiq3 diu volutatus toto corpe ex eis vulneratus exijt ſicq3 p cutis vulnera eduxit ſeu euulſit vulnera mētis atq3 ex illa die ita tēptatio voluptatis in illo eſt edomata: vt tale in ſe aliquid minime ſentiret. Quod diabolus magis gaudeat de tēptatione et monachorū lapſu: ꝙ ſecularium virorum tali in vitis patrum exemplo lucide declaratur. Senex thebeus cū ipſe eſſet fili⁹ ſacerdotis ydolorȝ et quadam die videret patrē ſuum ydolis ſacrificare vidit ſathanā in throno ſedentē et militiā eius aſtantem ei. Cūq3 aliqui aduenissent ad cuȝ et eum adorassent retulerunt facta nequicie ſue vnus igitur eorum a principe interrogatus vnde veniſſet ⁊ quid egiſſet: dixit ſe xxx. diebus in quadam prouincia fuiſſe et plurimos hoīes occidiſſe. Secūdus vero adorans dixit ſe per xx. dies ī mari fuiſſe et plurimos ſubmerſiſſe. Terti⁹ autem aſſeruit ſe quibuſdā nuptijs interfuiſſe et occiſionē ſponſi et ſpōſe ⁊ multā effuſionez ſanguinis pcuraſſe. Quo dicto iuſſi ſunt oēs flagellari: eo ꝙ tam paruū in tāto tēpore peregiſſent. Nouiſſime aūt venit quidā et adorans cum dixit ſe p. xl. annos in heremo fuiſſe et quendam monachum ad peccandum incitaſſe ⁊ vix illa nocte eum cōpuliſſe fornicari: hoc audiēs ſathan ſurrexit de ſolio ſuo et deoſculās eum ſecū ſedere fecit: impoſuitq3 ei coronā quā habebat dicens ipſum rem grandē feciſſe. Qd tentatio carnis ſenſum mentis quoq3 ſoleat alienare ceſarius taliter oſtendit dicēs. Matrona quedā nobilis vice quadam cū in caſtro in quo manebat ſola eſſet ſubito tā valide eſt iflāmata: vt ignē amoris tollerare nō poſſet: ſed ad portariuȝ caſtri deſcēdēs ei vt ſibi cōmiſceri vellet ſupplicauit. Cui ille ſicut vir bonus reſpondit. Quid eſt quid dn̄a vbi eſt ſenſus tu⁹. Reſpice deum ⁊ attende honorē tuum. Illa nil horum attendens cum a portario repulſam pateretur nutu dei de caſtro exiens ad flumē qđ ad pedē caſtri fluebat cucurrit ⁊ aquis gelidis ſe īmerſit. In quibus tam diu ſedit: donec fomitem libidinis extingueret. Tunc ad portariū rediēs ⁊ de repulſa gratias agēs ait Si mihi mille marcas dares auri nullo mō facerē: quod paulo ante te facere rogaui. Et redijt ad locum ſuū. Similiter legitur de btō Bern. quadā vice carnis vitio grauiter temptato: ꝙ inſtante tēptatione tranſtulit ſe ad quoddā ſtagnū ⁊ in eodem tam diu ſtetit donec exſanguis effectus ē. Alias auctoritates et exempla require in multis locis ꝑcipue tn̄ in prima ⁊ ſecūda ꝑte quaſi ꝑ totum.

¶ De te deum.

Quod aūt hymnus Te deum laudam⁹ ſit deuotus cantus illiū deuote cantantib⁹ ceſarius tali declarat exemplo. In ſaxonia in quodā monaſterio monialiū puella quedam cū in magna ſolēpnitate ꝑmiſſa fuiſſet ire ad matutinas magiſtra ipſius timens de debilitate ipſius iuſſit eam ante te deū recedere ad dormitoriū. Illa inuite recedens extra chorȝ tn̄ remāſit volens reſiduū peraudire. Cūq3 inchoatus fuiſſet hymn⁹ Te deum laudamus: vidit celos aptos et chorȝ ſororū in celū ſubleuari. Et cū ventū fuiſſet ad locū illum. Tibi oēs angeli vidit vniuerſos ordines angelorȝ et ſingulos āgelos demiſſis capitibus: flexiſq3 genibus manibus expanſis deum adorare: ſimulq3 cantātibus cantare. Sanctus ſctūs ſctūs ꝛc. Similiter fecerūt apoſtoli cum ille verſus. Te glorioſus apoſtolorum chorus cātaret. Necnō ⁊ ꝓphete ⁊ martyres cum verſus eorū a choro decantaretur. Poſtmodū confeſſores ⁊ virgines ſimiliter fecerunt. Dum aūt vltimus verſus. ſ. In te dn̄e ſperaui diceret chorus ſororȝ ad terram deſcendit: et celum ſe clauſit ꝛc. ¶ Qđ tpalia bona augmentant per elemoſinam.

Quod tēporalia bona quoq3 elemoſina augeat Petrus damianus ita dicit. Quidā ep̄s valde ſitiēs: vinū ſibi ꝑcepit afferri. Cūq3 pincerna totū quod erat in vaſculo exhauſiſſet et poculū ep̄o detuliſſet: Ecce paup importun⁹ illud dari ſibi popoſcit dicēs Quod ſi nō ſtatim nō biberet ꝓtin⁹ expiraret. Precepit igit ep̄s illud dari pauperi. Et cū ep̄s tūc amplius ſitiret ꝙ āte: iuſſit iterū in vas vinarium inſpici ſi forte aliquid ſupeſſet. Et repertū eſt plenū ꝛc. Refert idē petrus damianus: ꝙ quidā paterfamilias vnū ſolum nūmū habebat ad emendum aliquid quod cum pane comederet. Interim paup̄ aduenit et miam poſtulauit. Dat igitur illi nūmum illum. Rediens autē domū comedere ꝓponit paniſqꝫ ei qui edi ſolebat apponit. Et ecce vir quidā ignotus feſtinus .xx. ſolidos in lintheo ligatos in manu ei⁹ poſuit dicens eos a dño ſuo ſibi tranſmiſſos: et tanq̄ qui expectaretur mox receſſit.

¶ De teſtamento.

Teſtamentum vſurarij in moꝛte factū valet ſicut Ceſarius euidenter oſtēdit. Quidam vſurarius diues infirmat⁹ ad moꝛtem vocato quodam abbate confeſſus et penitens tale teſtamentum fecit. Dñe ſi vultis reſpondere ꝓ aïa mea oïa que ego habeo vobis tradam: vt de illis faciatis ſicut videbitꝭ vobis faciendum. Qui annuens oïa bona illius et etiam ipm̄ infirmū ad abbatiam poꝛtari fecit ꝙ in introitu abbatie expirauit. Abbas vero vſuram plenarie reſtituens et plurimas elemoſinas faciens: reſiduum in vſū fratrū conuertit. Dum aūt fratres circa coꝛpus pſallerent ecce quattuoꝛ teterrimi ſpūs ex parte ſiniſtra circunſtabant. Quibus viſis fratres territi fugerunt oēs excepto vno ſanctioꝛe. Et ecce quattuoꝛ albi āgeli in dextera parte contra demones ſe oꝛdinauerunt. Mox vnus demō dixit. Dixit iniuſtus vt delinquat in ſemetipo non eſt timoꝛ ante oculos eius hoc in iſto hoïe impletum eſt. Sc̄ds dixit. Qm̄ doloſe egit in cōſpectu eius vt inueniatur iniquitas eius ad odium. Tertius autē ait. Verba oꝛis eius iniq̄tas et dolus noluit intelligere vt bene ageret. Quartus ſo dixit. Iniq̄tatem meditatus eſt in cubili ſuo aſtitit omni vie non bone maliciam aūt non odiuit. Tunc oēs ſimul dixerūt. Si deus iuſtus eſt et verba eius vera homo iſte noſter ē qꝛ hoꝛum oīm eſt reus. Rñdētes aūt angeli albi dixerunt. Pꝛoferam⁹ nos reſiduū pſalmi incepti. Pꝛimus igitur dixit. Dñe in celo miſīa tua: et veritas tua vſqꝫ ad nubes. Sc̄ds aūt ait. Iuſtitia tua ſicut montes dei iudicia tua abyſſus multa. Tertius ſubiūxit hoïes iumenta ſaluabis dñe: quēadmodum multiplicaſti miām tuā deus. Cumqꝫ quartus ſubiunxiſſet. Filij autem hominum in tegmine alarum tuarum ſperabūt ſimul clamauerūt Filius hic hoïs eſt: quia ad deum cōfugit: et ad deū ibit qꝛ ſub tegmine alarum ſuarum ſperauit. Sicqꝫ confuſis demonibus aïam contritam di poꝛtauerūt. Item teſtamentū facientes frequenter parū ꝓ aïa ſua legant: ſicut ex libro de dono timoꝛis patet. Quidā cum faceret teſtamentū aſtante ſacerdote: et multa legaret amicis ſuis et nihil oꝛdinaret ꝓ aïa ſua. Dixit ei ſacerdos. Dñe recoꝛdemini de aïa veſtra. Et ille. Bñdictus dñe quia tradidi eam fere obliuioni vnde et tunc oꝛdinauit pꝛo ea.

¶ De teſtibus.

Teſtes ſunt diligēter examinādi ne foꝛte contingat eos muneribus coꝛrumpi: quia mancea frequēter peruertunt iudiciū. Unde refert ceſarius ꝙ rex frācie philipp⁹ magnū ꝓpoſitū hūit piū⁹. Qui videlꝫ ꝓpoſit⁹ cōcupiſcēs vicini ſui vineā quā ille ei vēdere nolebat: ipſo tādē moꝛtuo ꝓpoſitus fraudē excogitauit. Coꝛruptos ſiqdē pecunia duos ſcabinos ad ſepulcrū defūcti nocte ducēs: defunctūqꝫ effodiēs et in manu illius ſacculū cū ſumma pecunie quā predicta vinea ei viuēti obtulerat poſuit in p̄ſentia illoꝝ ſcabinoꝝ eos in teſtes inuocās. receptaqꝫ pecunia et ſepulcro clauſa in craſtino vineā vſurpauit. Quod cū vxoꝛ defuncti ſuperfacta cōtradiceret ille aſſerebat vineam a viro ſuo emiſſe et pecuniā ſoluiſſe. Quod ſe pꝛobaturū affirmabat videns vidua ꝙ nō p̄ualeret regem adijt. et q̄rimoniā de ꝓpoſito depoſuit. Rex aūt dedit ei auditoꝛes qui teſtes audientes. ſed minus ſufficiēter eos examinantes cōtra viduā ſententiauerunt. Que amplius dolēs regē gemitib⁹ et clamoꝛibus interpellauit. Tūc rex ei cōpaciēs. teſtes ipſemet ſic examinauit vni coꝝ ſeoꝛſum dixit. Dic me audiēte dñicā oꝛationē. Qua dicta p̄cepit vt in vicinā camerā ſecederet. Et aduocans aliū. ſ. tertius ei locutus eſt dicens. Socius tuus fuit examinatus de me et dixit michi ita merā veritatē ſicut ſanctū pat nr̄. Qua ꝓpter ſi ab illo in aliquo diſcoꝛdaueris abſqꝫ dubio punieris. Eſtimās ille ꝙ regi totū dixiſſet. timēs ac tremēs ad pedes ei⁹ coꝛruit dicēs. Miſeremini mei dñe mi rex quia ſic et ſic fecim⁹ a ꝓpoſito veſtro iducti. Iratus rex valde vineam vidue reſtituit et ꝓpoſitū viuū ſepelire fecit.

¶ De timoꝛe.

Quod deū vbiqꝫ timere debeam⁹ quia vbiqꝫ deus videt patꝫ ex vitis patruꝫ. Tempoꝛe valētiniani fuit q̄dā puella. Thaſis noïe decoꝛa nimis. quā mater eius a puericia ſtatuit in pꝛoſtibulo. Factaqꝫ eſt famoſiſſima meretrix et quaſi infiniti confluebāt ad eam. Abbas igitur paſphinicius ſūpto habitu ſeculari et vno ſolido pꝛofectus eſt ad eam. Que accepto ſolido dixit. Ingre=

diamur. Cumq; rogaret ipſum vt lectū ſuū optime oꝛnatum aſcenderet dixit ad eū. Eſt ne hic alius locus ſecretioꝛ. Et illa ait. Eſt. Et ſenex. Ingrediamur ad illū. At illa. Si hominem metuis: nullus te in hoc loco cōſpicit. Si vero deū times vbicūq; fuerimus nos videt. Cui ſenex. Scis eſſe deū. Illa rūdente ſe ſcire deū et regnū eius futurū: ⁊ toꝛmēta pctōꝝ. Ait ſenex. Si ergo noſti cur tot aīas pdidiſti: et nūc nō ſolū ꝓ aīa tua: verū etiā ꝓ coꝝ aīabus rōnē reddituꝛa es: atq; niſi penitueris dāpnaberis. Illa hec audiens: ad pedes ei⁹ cū lacrimis ꝓuoluta oīa que ex pctō lucrata fuerat: ſpectante oī populo cōbuſſit: et tribus annis in quadā cellula incluſa et ei⁹ anulo ſignata dicēte ſene: ꝙ nō erat digna deū noīare: hoc ſolū oꝛando dicebat. Qui me plaſmaſti miſerere mei. Elapſis vo tribus annis: ⁊ reuelatione facta: ꝙ deus ei pctā ſua dimiſiſſet: educta de cella ſua dixit: ꝙ de pctīs ſuis q̄ſi ſarcinā fecerat: quā quotidie ante oculos ſuos ſtatuerat. Et notādū ſcđm Aug. ꝙ timoꝛ eſt ſpiritualis fuga mali: ne pdat hō qđ amat. Et ex hac diffinitōe pōt elici prima ⁊ pncipalis ſpēs timoꝛis: et vocatur timoꝛ filialis q̄ eſt pfecta patris dilectio timēs ne offendat. Vn̄ grē. Mens plus illuminata plus timet. Perfecta vo caritas nō habet vnde timeat: ſed deſiderat. Secunda ſpēs timoꝛis q̄ vocat ſeruilis eſt qua quis timoꝛe gehēne abſtinet ſe a pctō. De taliter timēte dicit ſic Aug. Inaniter putat ſe victoꝛē eē pcti qui timoꝛe nō peccat. Quia ſi nō implet negocium male cupiditatis intus eſt hoſtis. Ide. Mādatū dei ſi potius fit timoꝛe pene q̄ amoꝛe iuſtitie ſeruiliter fit: ⁊ idō nō fit. Nō eni bon⁹ fructus eſt: q̄ de caritate nō venit. Idem. Nemo inuitus bene agit: ⁊ ſi bonū ē qđ agit: qꝛ nihil pdeſt ſpūs timoꝛis vbi nō eſt ſpūs caritatis. Vn̄ refert ceſarius: ꝙ quidam canonicus pariſien. incōtinēter et delicate viuens: multiſq; implicatus pctīs grauiter infirmat⁹ cōfeſſionē fecit: pctā deflebat emēdationem ꝓmiſit viaticum recepit inunctus eſt: ⁊ ſic obijt. Poſt paucos autem dies cuidam familiari ſuo apparens et ſe dampnatum aſſerens ſubiunxit licet confeſſus fuerim: cōmunicauerim: penitentiam egerim: et emendationem pmiſerim: mihi tamen hec non ꝓfuerunt qꝛ hec omnia feci nō amoꝛe dei: ſed timoꝛe moꝛtis et inferni. Conſcientia etiā mea dicebat: ꝙ ſi cōualeſcerem non me a peccatis cōtinerem: qꝛ coꝛ meū ad hoc magis declinabat q̄ ad non peccandū: et idō firmū ꝓpoſitum non habui in bono nec per conſequens perfectam contritionem.

¶ De tribulatione.

Quod tribulatio ſeu infirmitas debeat patienter ferri. Greg. ſic in dialog. declarat. Quidam ſeruulus nomine pauꝑ rebus meritis diues paraliticꝰ iacebat qui nū q̄ de lectulo ſurgere: nunq̄ manus ad os ducere: nunq̄ ſe potuit in latus aliud declinare huic ad ſeruiendū mater cum fratre aderat ⁊ quicquid poterat ex elemoſinis recipere eoꝝ manibus erogabat. Sacre ſcripture ſibi codices emerat quos ſibi a religioſis hoſpitio ſuſceptis legi faciebat. Factūq; eſt vt iuxta modulū ſuum ſacrā ſcripturā ſciret cum tā litteras penitus ignoꝛaret. Studebat in doloꝛe ſemꝑ gratias agere hymnis deo et laudibus diebus ac noctibus vacare. Cūq; iam moꝛti ſe vicinū cognouiſſet pegrinos quos hoſpicio ſuſceperat admonuit vt ſurgerent et pſallerent ipſiuſq; obitum expectarēt. Et cum ipſe etiam moꝛiens pſalleret voces eoꝝ compeſcuit dicēs. Tacete. Nunquid nō auditis laudes que reſonant in celo. Qui cum ad eaſdē laudes intenderet ſancta illa aīa carne eſt ſoluta. Legitur in vitas patrū: qđ quidam frater interrogauit ſenem dicens. Duo fratres erant in cella vna quoꝝum vnus ſex diebus integris ieiunabat. Alter vero infirmis obſequium faciebat cuius ergo opus eſt maius ante deum. Reſpondit ſenex. Si ille qui ieiunabat ſex diebus per oculos ſe ſuſpēderet: nō erit ſimilis illi in cōſpectu domini. Joānes minoꝛ thebeus diſcipulus abbatis amonis per. xij. annos ipſū ſenē in infirmitate fecit obſequiū. Et āmon cum vidiſſet eū ꝓ obediētia laboꝛantē nūq̄ illi placitum ſermonem locutus eſt. Cum autem migrauit a ſeculo ſedentibus alijs patribus tenuit manum eius et dixit ei tertio. Salueris ſalueris ſalueris. Et tradidit illum ſenioꝛibus ſāctis dicens. Fratres iſte angelus eſt et nō homo qui tot annis mihi infirmāti nec bonum ſermonē audiens: fecit obſequiū cū magna pacientia. Quidā magn⁹ ſenex infirmāti diſcipulo ſuo dixit. Non contriſteris ex infirmitate vel plaga coꝛpoꝛis fili. Sūma eni religio eſt: vt in infirmitate quis gratias agat deo. Si ferrum eſt eruginem per ignē amittit. Si vero aurū per ignē pbaꝛ: ꝗ magnis ad maioꝛa procedis et ideo non anxieris. Si eni dominus te vult in coꝛpoꝛe toꝛquere: tu quis es vt eius poteſtati reſiſtas aut moleſte feras. Suſtine ergo ⁊ roga deum.

vt que vult ipſe illa tibi concedat. Vnus ex ſanctis patribus cū frequenter corpore infirmaretur et langueret. contigit vt vno anno nulla egritudo ei cōtigiſſet ⁊ ꝓpterea flebat ⁊ cotidie cōtriſtabatur dicens. Preſcivi hoc anno dereliquiſti me dñe ⁊ non viſitaſti me. Alter famoſiſſimus ſenex dū langueret ſolus ſedēs in cella. ⁊ neminē habens q̄ ei faceret obſequiū: exurgens de lectulo quicquid inuenit edebat. Cū ergo ſic ꝑ multas dies ꝑmanſiſſet ⁊ nullus ad viſitandū eū ꝑ. xxx. dies expletos de fratribꝰ aduenisset q̄ illi obtparet clemētia dñi. q̄r ſi i ipſo ſenex cogitatū ſuū poſuit v ab. Et poſt ſeptē dies recordati ſūt illi patres de ipſo ſene ⁊ dixerūt adinuicē Eamus ⁊ viſitemus eū: ne forte infirmetur. Cū aūt veniſſent ⁊ pulſaſſent oſtiū angelꝰ dñi receſſit. Senex vero abintus clamabat dicēs. Ite hinc fratres: illi autem frangētes oſtiū ingreſſi ſunt in cellam. ⁊ requirebant ab eo cur ſic clamaret. At ille dixit. Triginta diebus infirmus fui. ⁊ nemo hominum me viſitauit. Septem autem iam dies ſunt ex quo diuina clemētia que neminē deſerit i ſe ſperantē miſit angelū ſuū q̄ michi obtemperabat. Et qñ veniſtis ille receſſit. Et poſtq̄ hec dixiſſet migrauit a ſeculo. Alias auctoritates ⁊ valde bona exēpla ad tribulationē vel infirmitatē ꝑtinentia. de reuelationibus beate matildis virginis extracta. Re. in. ij. ꝑte cap. xiij. ⁊. xiiij.

¶ De triſticia.

Quidam frater requiſiuit abbatem Pimeniū. dicēs. qd faciā. qm̄ cōturbor a triſticia. Dixit ei ſenex. Neminē ꝑ nichilo aſpicias nullū ꝯdēpnes. nulli detrahas. ⁊ dabit tibi dñs requiē. Frater alius reqſiuit eūdē abbatē dicēs. Si peccauero in quocūq peccatorū cōſumit me cogitatio mea ⁊ arguit me dicēs: quare peccaſti qd faciā? Reſpōdit Quacūq hora ceciderit hō in culpam et dixerit in corde ſuo. dñe deꝰ peccaui tibi indulge michi. mox ceſſabit cogitatiōis vel triſticie illa cōſumptio. Cū quidā ab abbate ſiſois. frequēter talē ſermonē reqreret. qd faciā pat̄ q̄r cecidi. Rn̄dit. Surge. Cū aūt ille ſurrexiſſet. ⁊ iterū cecidiſſe ꝯqreret ait ſenex Et iterū ſurge. Et cū frat̄ frequēt̄ cecidiſſe narraret ſenex eodē ſermone vtebat̄ exclamās: Non ceſſes fili in ſurgendo. Cui frater ait. Vſquequo poſſum ſurgere pater. Explana michi. Tūc ait ſenex. Quiſquis aūt aut in bono ope aut i malo deꝑhenſus fuerit. i eo iudicabit̄. Quidā frat̄ abbatē achillā interrogauit dicēs. Quid faciā pat̄. q̄r nulla opa monachi facio ſed in negligētia ꝯſtitutꝰ. comedo. bibo. dormio. ⁊ de hora in horā trāſgredior. et de cogitatiōe i cogitationē: et ꝓpter hoc deficio et cōtriſtor. Cui ſenex ait. Tu ſede in cella tua: et qd potes fac ſine ꝑturbatione aīe. ꝯfido ei i dño q̄r qui ſedet in cella ſua ꝓpter deū: inuenit̄ et ipſe in loco vbi abbas anthoniꝰ eſt. Abbatē arſeniū quidam frater reqſiuit dicens. Tribulant me cogitationes taliter ſuggerentes. Q̄m nō potes ieiunare nec operari: vade viſitare fratres. q̄r hoc eſt opꝰ caritatis. Cui ſenex inſtinctiōes diabolicas cognoſcēs rn̄dit. Vade et manduca. bibe. et dormi tantūmō ꝓpt̄ de cella ne exeas. Cōſeſſio vel ꝯſedicio cui celle. mōachū ſolet ad ordinem bonorum operum ꝑpetuo deducere. Abbas achillas ab altero requiſitus eſt fratre dicēte. Cur ſedēs in cella mea patior accediam vel triſticiam. Et ait ei ſenex. Q̄r necdum vidiſti requiē quā ſperamus: neq tormenta que timemus. Si enim ea diligenter inſpexiſſes vel inſpiceres. etiam ſi vermibꝰ plenam eſſet cella tua vſq ad collum tuum tu tū in ipſis permaneres ſine accidia et triſticia. Alias auctoritates et exempla. Require in prima parte. vbi agitur de accidia et eiꝰ remedijs.

¶ De verbo dei.

Scolaris quidam onꝰ nobilis et diues in tantum indureſcebat vt nec ad ſermones ire nec eos audire volebat. Quadam nāq die fratri cuidā camerā ſuā intrāti: dixit. Ad quid veniſti. Si de deo locuturꝰ es: nolo te audire. Si vō de alijs vbū veneris. Sedētibus igit̄ ipſis: ⁊ cōfabulantibꝰ. dixit frat̄ clerico. Magr̄ da mihi licētiā vt ſaltem vnū verbū loquar de deo. Cōceſſa licentia dixit. Magiſter ꝑcor te vt cum intraueris nocte ſequēti lectum tuum apparatu vario ornatum cogites qualis erit lectus tuus in inferno. Cui ille. Et qualis erit. Ad quod frater. Talis erit: qualem eſſe venturum aſſerit yſaias dicens. xiiij. Sub te ſternetur tinea et operimentum tuū erūt vermes. Et hijs dictis frater receſſit. Magiſter vero in lecto ſuo poſitus. et verbi fratris recordatus: in tantū cogitatione infernalis lecti afficiebatur vel remorſum patiebat̄. ꝙ poſt modicū ſeculum relinquens: ordinē ꝑdicatorum intrauit. Qui aūt verba dei audiūt libēter. et audire nolūt: audiant qd dñs dicat. Qui eſt ex deo verba dei audit. Propterea vos non auditis quia ex deo non eſtis. Super quibꝰ dñi vbis beatus gre. in omelia ait. Si enim verba dei audit q̄ ex deo eſt. et audire verba dei nō pōt quiſqꝫ ex illo nō eſt: interroget ſe vnuſquiſqꝫ ſi verba dei in aure cordis ꝑcipit et itelliget vñ ſit. Celeſtē patriam deſiderare vitas iubet. Carnis deſideria cōterere mūdi gloriā declinare. Alienā nō appetere: ꝓpria largiri. Penſet ergo vnuſquiſqꝫ apud ſe veſtrū. ſi hec vox dei i cordis eius aure cōualuit: et qꝛ iam ex deo ſit. agnoſcit. Nā ſūt nōnulli. q̄ ꝓcepta dei nec aure cordis ꝑcipere dignant̄ vt patet in ſcolari ꝑcedenti. Et ſūt nōnulli vt idē gre. dicit q̄ verba q̄dē dei corꝑis aure ꝑcipiunt ſed nullo ea mētis deſiderio cōplectunt̄. Et ſūt nōnulli. q̄ libenter v̄ba dei ſuſcipiunt, ita vt etiā in fletib⁹ compungant̄: ſed poſt lacrimarū tempus ad iniquitatē redeunt. Hij ꝑfecto v̄ba dei nō audiūt. qꝛ hec exercere in oꝑe cōtēpnunt. vnde greg. in alia omelia dicit. Cibus enī mentis ē ſermo dei. Et quaſi accept⁹ cibus ſtomacho languēte reicit̄ qn̄ auditus ſermo i ventre mēorie nō tenet̄. Sed ſiq̄s alimēta nō retinet: huius ꝑfecto vita deſꝑat̄. Eterne ergo mortis ꝑiculū formidate: ſi cibū q̄dē ſancte exhortationis accipitis: ſed verba vite. i. alimēta iuſticie in mēoria nō tenetis. verba ergo dei q̄ aure ꝑcipitis mēte retinete. ne forte malignus ſpūs veniat ⁊ a mēoria v̄bum tollat. Curate etiā ne petroſa terra ſemē excipiat ⁊ fructū boni oꝑis ſine ꝑſeuerantie radicib⁹ mittat. Multis enī placet qd̄ audiūt boni oꝑis initia ꝓponūt ſed mox vt fatigari aduerſitatib⁹ ceperint inchoata dereliquūt. Petroſa ergo terra humorē nō habuit; quia hoc qd̄ germinauerat ad fructū ꝑſeuerantie nō perduxit. Multi etiā cum v̄bum contra auaritiam audiunt: eandem auaritiam deteſtantur. rerum oīm cōtemptū laudāt. ſed mox vt viderit anim⁹ qd̄ cōcupiſcat obliuiſcitur qd̄ laudabat. Multi cū v̄bū cōtra luxuriā audiunt pollutiōes carnis nō ſolum ꝑpetrare nō appetūt ſed etiā ꝑpetratas erubeſcūt. Sꝫ mox vt carnis ſpēs eoꝝ oculis apparet ſic mens ad deſideria rapit̄ ac ſi adhuc ab ea nichil ſit cōtra hec eadē deſideria deliberatū. Et dampnāda agit q̄ qd̄ egiſſe ſe meminit iā et ipſe dampnauit. Sepe etiā contra culpas cōpungimur. et cū poſt fletū ad culpas redim⁹. Hij ꝑfecto vt dictū eſt v̄ba dei nō audiūt qꝛ hec exercere in oꝑe cōtempnūt. Ber. vero ſic ait. De cotidiana lectione aliquid in ventre memorie mittendum eſt. qd̄ fidelius digeratur. rurſum reuocatum crebrius ruminetur. quod propoſito conueniat quod in communi proficiat quod animum detineat. vt aliena cogitare non liceat. Et vt ambroſius dicit. melius eſt vt nos intelligāt populi q̄ cōmendent gramatici vnde rurſū Ber. ait. Sunt aliq̄ q̄ ſcire volunt tm̄ vt ſciant et eſt turpis curioſitas. Et ſunt qui ſcire volunt vt ſciantur. ⁊ eſt turpis vanitas. Et ſunt qui ſcire volunt vt ſcientiam vendant. et eſt turpis queſtus. Et ſunt qui ſcire volunt vt edificent et eſt caritas. Et ſunt qui ſcire volunt vt edificent: ⁊ eſt prudentia.

¶ De verbis ocioſis.

Legitur in vitas patrum. qd̄ ꝑdicāte quodam ſene fratribus de ſalute aīe ita ſunt oppreſſi ſompno. vt nec palpebras poſſent mouere. Quod ille vidēs et illud demonū opus oſtendere volens: ocioſa ꝓduxit verba. Ad que quidē verba ſtatim fuerūt excitati. Ait ergo ſenex. Qn̄ de celeſtib⁹ erat ſermo. ſompnolēti fuiſtis. Qn̄ vero de friuolis cito fuiſtis excitati. Refert etiā Jacobus de vitriaco qd̄ quidā vir ſanctus vidit diabolū in eccleſia ſcribentem v̄ba ocioſa que ibidē dicebantur. Et cū non ſufficeret membrana ſeu ſcedula in qua ſcribebat, verba ocioſa. cepit eā dentibus ⁊ manibus diſtēdere ⁊ cū eam fortiter dilatando traheret ꝑcuſſit caput ſuū contra parietem. Quod videns vir ſanctus ſubriſit ⁊ populo enarrauit que viderat vt ſe inde emendaret. Et idē monet Aug⁹ dicens. In oratorio dei nichil agatur niſi ad quod inſtitutum eſt. vnde ⁊ ſcriptum eſt. Domus mea domus orationis vocabitur. Auctoritates alias. Require in quarta parte capitulo. xxiij.

¶ De vigilia.

Vigiliam quandoqꝫ inducit temptatio demonis per ſompni ſubtractionem: ſicut abbas moyſes in collationibus patrum declarat dicens de ſeipſo. Memini me frequenter ita appetitum cibi penitus reſpuiſſe: vt duobus diebus vel tribus refectione dilata: nec memoria quidem edulij meam interpellauerit mentem. Et rurſum ita ſompnum ab oculis meis diaboli impugnatione ſubtractum. vt plures dies ac noctes paululum michi ſompni a domino precarer infundi grauiuſqꝫ periclitantem cibi ſompniqꝫ faſtidio ſeu penuria quam ſoporis ex caſtrimargie colluctatione me perſenſi. Ad vnum enim finem nimietas ieiunij ⁊ voracitas peruenit eodemqꝫ diſpendio vigiliarū īmoderata continuatio ⁊ ſōpni grauiſſimi torpor mōachū inuoluit. Nā diabolus ſollicitus ſit ad impediẽdũ nos ne ſimꝰ vigiles in diuino ſeruitio patet ex quadã narratione in lib. apum ſic. Erat quidã monachꝰ q̃ ad matutinas frequẽtiſſime dormitar et ſolebat. Contigit aũt vt quadam nocte quadã dum ad matutinas in choro dormiret in ſõpnis demonẽ teterrimũ videret cũ pice in patella liquata monachos ſingulos viſitare: et dormientibus q̃buſdã offerre coclear ori dormitantis. quod cũ ſibi offerret: retracto ſubito capite ad accubitũ ſediũ cui innitebat offendit: et leſus euigilans: ſe ſauciũ vulneratũ inuenit. Animaduertere ergo debemꝰ in hoc facto quantũ negligentiam circa horas diuinas deus reputet in culpa et quantũ demonibꝰ complaceat in ea vñ et Ber. ſup cant. ſ. xij. ſic ait. Doleo aliquos veſtrũ graui in ſacris vigilijs deprimi ſompno: nec celi ciues reuereri: ſed in preſentia principũ tanq̃ mortuos apparere. cũ veſtra ipſi alacritate permoti veſtris intereſſe ſolẽnijs delectent. vereor ne veſtrã deſidiã q̃ſi abhominãtes cũ indignatione recedant: et incipiat vnuſquiſq; noſtrũ ſero cũ gemitu dicere deo longe feciſti notos meos a me poſuerũt me abhominationẽ ſibi. Et illud. Elongaſti a me amicum et proximũ: et notos meos a miſeria. Pro certo eni ſi ſe a nobis boni ſpũs elongauerint: impetus malignorũ quis ſuſtinebit. Dico ergo hijs q̃ huiuſmõi ſunt. Maledictꝰ q̃ opꝰ dei facit negligent. Dicit quoq; non ego: ſed dñs. vtinã te calidũ. aut frigidũ inuenirem ſed q̃ te tepidũ inueni: incipiã te euomere de ore meo. Ea ꝓpter attendite principes veſtro ſcũ ſtatis ad orandũ et pſallendũ ſtate cũ reuerẽtia et diſciplina: et gloriamini. quia angeli veſtri cotidie vidẽt faciẽ patris veſtri Nimirũ miſſi in miniſteriũ ꝓpter vos q̃ hereditatẽ capimꝰ ſalutis deuotiõem veſtram in ſupna ferunt referunt grãm. Dicamus ergo eis. Pſallite deo noſtro pſallite. atq; audiamus eos viciſſim rñdentes pſallite regi noſtro pſallite. laudẽ ergo cũ celi cantoribꝰ in cõe dicẽtes vt pote ciues ſctõꝝ et domeſtici dei pſallite ſapient. Cibꝰ in ore pſalmꝰ i corde ſapit. tñ ille terere nõ negligat fideliſq; prudẽs aĩa q̃buſdã dẽtibꝰ itelligẽtie ſue ne forte ſi itegrũ glutiat et nõ maſſũ. fruſtret palatũ ſapore deſiderabili et dulciori ſup mel et fauũ. Offeramꝰ cũ apoſtolis i celeſti cõuiuio et i dñica menſa: fauũ mellis. Mel i cera deuotio in littera. alioq̃n littera occidit ſi abſq; ſpũs codimẽto glutieris. Si aũt cũ apoſtolo pſallas. ſpũ pſallas et mẽte: cognoſces et tu de illiꝰ veritate ſermo eius quẽ dixit iheſus. verba q̃ ego locutꝰ ſum vobis ſpũs et vita ſunt. Idem Bernar. cũ triceſimũſextũ ſermonẽ ſup cant. proferret p̃dicans ad fratres: et videret quoſdam ſompnolentia deprimi: ait. Quoſdam ſiquidem oſcitantes: quoſdã et dormitantes intueor. Nec mirũ precedẽtis noctis vigilie longiſſime quippe fuerũt: et excuſant eos vere illis q̃d dicã. qui et tũc dormierũt: et modo nihilominꝰ dormiunt. Sed non pro nec vlterius exagitare verecundiã eorũ ſufficiat tetigiſſe. Puto q̃d melius deinceps vigilabũt: noſtre obſeruationis cauterium veriti.

De viſitatione carnaliũ amicorum.

Quod viſitationẽ carnalium parentum vel amicorum non multũ approbent ſe potius eam ꝑ poſſe fugere ſoleant viri perfectionẽ debiti patet ex legenda paſtoris abbatis: qui quidem paſtorem abbatem: qui cum fratribus ſuis multis annis in heremo ſteterat: mater eius et fratres ſuos deſiderabat videre. Quadam igit vice obſeruata hora cũ dictus paſtor abbas et eiꝰ fratres procederent de cella ad eccleſiã. optulit ſeipſã mater eorũ vt videret eos. At illi fugientes et cellam intrantes: in faciẽ eius oſtiũ clauſerunt. Illa aũt ante oſtiũ ſtãs cũ nimio fletu clamabat. Paſtor aũt ad oſtiũ appropinquans dixit ei. Quid hic clamas o vetula. Que audiẽs vocẽ eius amplius clamabat. Flens et dicẽs volo vos videre filij mi. Quid enĩ mali eſt ſi videam vos. Nunqd nõ ſum mater veſtra q̃ lactaui vos et iam ſum tota canis plena. Cui filius hic nos vis videre an in alio ſeculo? Que rñdit. Et ſi non videro vos hic: videbo vos filii illic. Qui ait. Si equanimiter vales ferre vt nos hic nõ videas: illic procul dubio nos videbis. Hec audiẽs illa: diſceſſit gaudẽs dicẽs. Si vos viſura ſum illic: nolo vos hic videre.

Quam periculoſum ſit fratrem in viſitatione vel viſitatores falſo accuſare ceſarius declarat dicens. Monachus q̃dam inuidie ſtimulis agitatꝰ. q̃ndã iuuenẽ apud abbatẽ accuſauit imponẽs ei crimina peſſima. Abbate aũt ei nõ credente. veniẽti viſitatori eadẽ replicauit. Cui viſitator fidem adhibẽs iuueni dicta crimina in cap. coram oĩbꝰ impoſuit. Qui licet ſe excuſaret et deum in teſtẽ innocentie inuocaret: ablato habitu carceri mancipatur. Sed ſatis cito poſtmodũ ille inuidus grauiter infirmatur timẽſq; mori iuuenẽ ex inuidia ſe accuſaſſe recognoſcit. Sic q̄ inueniſſet cum magno honore et gloria per dictũ viſitatorẽ. ꝓpter hoc reuocat⁹ eſt de carcere ⁊ eductus ad priſtina eſt reſtitutus.

¶ De extrema vnctione.

REfert ceſarius. q̄ quidã cũ adhuc puer eſſet ⁊ infirmaret ⁊ peteret extremam vnctionẽ ⁊ non ſibi daret moriebat. Aĩa iam egrediẽte ecce angelus dñi aſſuit dicens. Male egerunt cũ iſto puero eo q̄ ſine ſacra vnctione moriet. ſtatim inunxit eum Egreſſaq̄ aĩa iudici preſentat. Quem puer quaſi per velamẽ cõtẽplabat. multũq̄ ſeuerus videbatur. Statimq̄ diabolus aſſuit accuſans eũ ⁊ dicẽs. Dñe puer iſte germano ſuo obolũ furatus eſt: nec inde fecit penitentiã. nec reſtituit ablatũ. Cui dñs. Velles tu q̄ ꝓ tantillo puerũ hunc dampnarẽ. Mea iuſticia non eſt ſine miã. Supplicantib⁹ vero ꝓ puero. xxiiij. ſeniorib⁹. culpa puero remittitur. ita tñ q̄ prius ad p̄ceptũ dñi in puteum igneũ ꝓicit. in quo tantã penã ſuſtinuit q̄ poſtmodum verbis exprimere non potuit. Poſt hec de puteo extract⁹: iudicẽ iocũdũ et dulcẽ ſibi inuenit. Sanatq̄ ſtatim: aĩa corpori reſtituit. mirãtib⁹ qui aderant. Q̄ꝛ ꝓ ſigna q̄ in eo viderũt verbis eius credere compulſi ſunt.

¶ De voluntate

QUod voluntas reputet pro facto: ceſarius tali declarat exemplo. Monachus q̄dam beati Bernardi ſacerdos relicto habitu monachali: iuit ad ſeculũ vbi factus eſt cuiuſdã eccleſie ſacerdos. Et ex cõcubina ſecũ manẽte. genuit filios ⁊ filias. Poſt hec vero lõgũ tẽpus btũs bernard⁹ in dicti apoſtate domo eſt hoſpitat⁹ ⁊ ipm ſanctũ Ber. cognoſcẽs ab eo nõ eſt agnit⁹. Mane cũ vir dei receſſur⁹ eſſet ⁊ ei loq̄ nõ poſſet eo q̄d ad eccleſiã iã iuiſſet: dixit filio ſuo vade defer nũciũ dño tuo vel meo. Erat aũt puer ille mutus a natiuitate. Qui ad patrẽ currens. dixit hoc ⁊ hoc mãdat tibi abbas. Pater autẽ primã vocẽ filij audiẽs: p̄ gaudio lachrimãs ſcdo ⁊ tertio fecit eũ illa verba repetere. Cũq̄ q̄reret. q̄d ei abbas feciſſet. rñdit. Nichil michi fecit: ſed ſolũ michi dixit. vade dic domino tuo hec v̄ba. Cõpunct⁹ ergo ſacerdos ad tã euidẽs miraculũ feſtinanter ad virũ ſanctum venit: ſeq̄ cũ lacrimis ad pedes ei⁹ proſtrauit dicẽs. Dñe pr̄. monachus veſter talis fui. Rogo paternitatẽ veſtrã vt liceat michi vobiſcũ redire ad mõaſteriũ. Cui ſanct⁹. Expecta me hic ⁊ ego reuertẽs reducã te mecũ. At ille. Dñe timeo interim mori. Ad hec ſanctus. Si in tali cõtritiõe et ꝓpoſito moriaris corã deo monachus inuenieris. Receſſit igit̃ ⁊ rediẽs inuenitq̄ illũ mortuũ recentẽ ac ſepultũ. Fecit igit̃ ſepulcrũ apiri. Querẽtib⁹ aũt q̄ aderãt q̄d facere vellet. rñdit. Volo videre vtrũ iacet in ſepulcro clericus vel mõachus. Dixerũt illi. Clericũ iſignitũ habitu clericali ſepeliuim⁹. Reiecta igit̃ terra: nõ in veſte qua ſepult⁹ fuit: ſed in tõſura et habitu mõachali cunctis apparuit. Et magnificatus eſt deus ab oĩbus q̄ volũtatẽ pro facto reputat.

¶ De voto.

VOtum vouent aliq̄. ratione alicuius periculi ⁊ liberati a ꝑiculo ſoluere nõ curãt. ſicut ptr̄ in li. de dono timoris. Cũ ruſticus q̄dã duceret vaccã ⁊ vitulũ ad mõtẽ ſcti Michaelis inter fines britãnie ⁊ normãnie vt euaderet fluxũ maris exclamauit dicens O beate michael libera me de ꝑiculo ⁊ dabo tibi vitulũ meũ. Liberat⁹ aũt dixit. Bñ fatu⁹ erat ſctũs michael q̄ credebat q̄d ego darẽ ei vitulũ meũ. Et iterũ cũ fluxu ſeu flumine quaſi ĩuoluerẽ clamauit. O btẽ michael libera me ⁊ habebis vaccã ⁊ vitulũ liberat⁹ iterũ dixit ſicut prius. Tũc tertio flux⁹ inundans eumq̄ cum vacca ⁊ vitulo inuoluens ſubmerſit eos.

¶ De vſurarijs.

VSurarius prius reſtituere debet vſuras et res male acq̄ſitas ⁊ poſtea elemoſinas facere ſicut refert ceſarius dicens Quod quidam magnus vſurarius tandem compunctus quendam epiſcopum conſuluit. quomõ ſaluus fieret. Eps̄ vero in edificatione eccleſie beate virginis ſolitus et feruens cõſuluit ei vt pecunias ſuas ad ſtructurã dicte eccleſie daret. Qui cõſilio epi aliquãtulũ ſibi ſuſpecto: aliũ bonũ virũ adijt. Qui dixit ei vade et fac clamari q̄d oĩb⁹ paratus es reſtituere quecũq̄ ꝑ vſurã acquiſiſti. ſeu indebite recepiſti. Factũq̄ eſt ita. Deinde rediẽs ad eũ q̄ eũ cõſuluit ita facere dixit. Oĩa iniuſte ablata teſte ꝯſciẽtia: oĩb⁹ ad me venientib⁹ reſtitui: ⁊ adhuc ſup̄ ſunt plurima. Tũc ille ait. Modo poteris elemoſinas facere. Nam ſm̄ Ber. Spũs ſanct⁹ gratũ nõ habet: q̄cq̄d eo neglecto ad quod teneris obtuleris.

¶ Prologus.

SIcui autem placuerit et alias narrationes edificatorias ſeu dicta ſctõꝝ huic operi adiungere ſeu interſerere vbicunq̄ ſibi ydoneũ viſum fuerit: non ſolum ſibi meritum pro labore acquiret. verum etiã michi placabile erit. Preterea q̄ꝛ memini me ĩ principio ꝓlogi q̄ hunc li. ſpũalium intitulatur diriſſe q̄s in hoc libro pene oīa que hōi cōtemplatiuo magis neceſſaria ſunt reperiet: tū q̄ op⁹ ſeu exercitiū cōtēplatiuo ſit magis ꝯgruens et expediens: volo hic adiūgere orōnes ꝓ eis qui eaſdē orōnes non habent humillime lectori ſupplicās vt cū aliquē deo fauente ſenſerit in eis deuotionē ꝓ ꝯpilatore hui⁹ libri dignetur orando aliquā facere mētionē.

¶ Oratio ad patrem.

Pater de celis deus: da mihi victoriā in temptationibus humilitatē in ꝓſperis et paciētiā in aduerſis. Fili redemptor mūdi deus diſpone de me ſicut eſt tibi magis acceptum mihi ad meritū ⁊ ꝓximo ad ꝓfectū. Spiritus ſancte de⁹ da mihi gratiam veraciter penitendi te ꝑfecte ⁊ ꝓximū diligendi ⁊ cū ꝓfectu cōtinuo in bonis operib⁹ ꝑmanendi Amen.

¶ Alia oratio ad patrem.

Domine deus pater omnipotens qui conſubſtantialem et coeternū tibi ante ſecula oīa ineffabiliter filiū genuiſti cū quo atq; cum ſpūſctō ex te eodēq; filio ꝓcedente celū terrā et oīa que vbiq; exiſtunt viſibilia atq; inuiſibilia creaſti: te adoro: te laudo: teq; glorifico eſto q̄ſo ꝓpici⁹ mihi pctōri et ne deſpicias me opus manuū tuarū: ſed ſalua ⁊ adiuua me ꝓpter nomē tuū. Amē.

¶ Orō ad filium.

Domine ieſu xp̄e fili dei viui qui es verus et omnipotens deus ſplendor et ymago patris et vita eterna: cui eſt cū patre ſpūſctō q; vna ſubſtātia: equalis honor: eadē gloria coeterna maieſtas: te adoro: te laudo: teq; glorifico ne me perire paciaris obſecro ſed ſalua ⁊ adiuua me gratuito munere tuo: quē redimere dignatus es precioſo ſanguine tuo Amen.

¶ Oratio ad ſpūſctm̄.

Domine ſancte ſpūs omnipotens deus q̄ coequalis et coetern⁹ et cōſubſtātialis patri filioq; exiſtens ab eis inenarrabiliter ꝓcedis qui ſuꝑ eundē dn̄m noſtrū ieſum xp̄m in columbe ſpecie ⁊ ſuꝑ apoſtolos in linguis igneis deſcendiſti: te laudo: te magnifico: te adoro: teq; glorifico. Tibi gratias ago depelle a me queſo tenebras totius iniquitatis ⁊ ꝑfidie: ⁊ accēde in me lumē mīe tue et ignē ſanctiſſimi ⁊ ſuauiſſimi amoris tui. Amen.

In fide ſumme et indiuidue trinitatis obſecro ineffabilē clemētiā tuā dn̄e ſancte pater omnipotens eterne deus per vnigenitum filiū tuū dn̄m noſtrum ieſum xp̄m et per ſanctiſſimā eius mortē ac pia vulnera eius e quibus emanauit ille ſanguis precioſus quo redempti ſumus. Inclina aures tue pietatis indignis ſupplicationibus meis ⁊ intercedente glorioſa virgine maria ⁊ oībus ſanctis ſpiritibus ⁊ cum oībus exercitiis meis concede mihi miſero mercedem peticionis effectum ſicut vis et ſcis. Miſerere mihi obſecro pater mi ⁊ da mihi ꝓpicius oīm pctō⁊ meo⁊ remiſſionem ſpūs cōtritionē cordis cōpunctionem lacrimarū fontē quibus ſordes pctō⁊ ⁊ mo⁊ abluam: vt valeā ꝓ eis in hac vita ſatiſfacere. Da mihi pie pater te toto affectu deſiderare deſiderando querere querendo inuenire ⁊ inueniēdo amare amādo mala mea redimere redēpta nō iterare. Creator meus extingue in me deſideria carnis ⁊ accende in me ignem tui amoris. Expelle a me ſpūm ſuperbie ⁊ da mihi theſaurum paupertatis ⁊ humilitatis tue. Amoue a me tribulationē ⁊ largire mihi ſerenitatē paciētie: Auelle a me animi rācorē: ⁊ cōcede mihi mitis mētis dulcedinē. Da mihi pie [illegible] ſolidā fidē ſpem ⁊ genuā caritatē ꝑfectā in me ge queſo cordi meo iugem tui memoriam cōtinuā intentionis actionē ad tuū intelligentiam amorem tuum affectionem [illegible] deſectam. Da mihi clementiſſime deus annos meos infeliciter cōſumptos: tempuſq; quod inutiliter amiſi recogitare frequēter in amaritudine anime mee et totum quod ſupereſt in tuo ſeruicio atq; beneplacito integre expendere vt nulla me pretereat hora niſi in ſancti exercicii labore et ꝓficiendi ſtudio vel experientie dulcedine: et fruendi gaudio. Tribue mihi dn̄e vitam meā quotidiana diſcuſſione examinare diligenter attendā q̄tum ꝓficiā vel q̄tum deficiam qualis in moribus et qualis in affectibus ac ꝑ hoc concede mihi vitā meā quotidie dirigere mores corrigere et in virtutibus ſemꝑ ꝓficere. Da mihi dn̄e deus meus frequēter pure et diſcrete grām confitendi exceſſus meos quotidie ad memoriā reducēdi ne ꝑ negligētiā aut cōfitendi dilationē pctā mea obliuiſcar ꝓ quibus in iudicio arguar. Fac me dulciſſime deus mūdā ſolidā et diſcretā habere cōſcientiam et in oībus actibus meis rectam intētionē ne meritum amittā vel reatū incurrā. Tribue mihi ſancte pater indeficiētē affectū orandi intenſum deſideriū et fiduciā impetrādi tuūq; ſuꝑ ad hoc auxilium vt conſequar ſalutarem orationū effectum. Doce me dn̄e modū orandi meditandi contemplandi adiſcendi et pie ſtudendi et da ꝓpicius mihi gratiam intelligēdi retinendi iugiterq; ꝓficiēdi vt vtilis ſim te miſerante ad meā ⁊ ꝓximo⁊ ſalutē efficaciter operandā. Fac me pie deus tuis ſacris altarib⁹ atq; tuis laudib⁹ cū debita reuerētia timore et tremore cōpunctione et deuotione auſcultare atqȝ ad ſingula verba ſacre ſcripture diligenter attendere: vt tue ſuauitatis dulcedinē interius hec merear degustare. Da mihi de bonis gratie tue nunqȝ extolli: neqȝ gloriā appetere: ſed humiliari: ſemperqȝ timere ⁊ in his te laudare tibiqȝ gratias agere. Mitiſſime aīarū amator deus et rector cuius nutu cuncta ſubſiſtunt ⁊ in cuius manu corda ſunt hominum: inclina queſo corda eorū qui mihi preſunt ad diſponendū de me in omnibus ſcd'm quod tue pietati placere atqȝ mee infirmitati noſti expedire et da mihi gratiam clementer ꝑſeuerandi in te dn̄e deus meus et efficaciter experiendi ſemper quā tibi cura eſt de me. vt in omnibus et per omnia tue dn̄e et nō mee conſentiam ⁊ ſubiaceā voluntati. Dn̄e deus creator meus qui diſponis oīa ſuauiter: diſpone obſecro de me vt de tua voluntate atqȝ beneplacito in tali ſemper conſtituar loco vel officio labore vel exercitio vt poſſim tibi efficacius ſeruire atqȝ placere ſalutem mee mereri: atqȝ merita ampliare. Fac dn̄e de me ꝑ tua bonitate ſicut tu noſti mee infirmitati competere et fragilitati expedire et da per gratiam tuā vt quicqd de me ꝑ ſupiores meos fuerit diſpoſitū: hoc a tua diſpenſatione ſciam miſericorditer ordinatum. Da mihi dn̄e ſuperioribus meis humiliter et hylariter propter te in oībus obedire dignā reuerentiam eis exhibere atqȝ a fratribus meis diligi: oēſqȝ ſincero affectu diligere meqȝ eis officioſum affectuoſum gratū tractabilem. māſuetū humilem verbo et opere vultu et geſtu omnibuſqȝ blandū et affabilem me exhibere vt nulli offendiculum vel ſcādalū inferā. ſed in oībus materiā et occaſionē augendi fraternam caritatem ſingulis prebeam. Da mihi dn̄e infirmitates ſingulorum tam mor. ꝙ corporꝫ non ſolum patienter: ſed etiā libēter ſupportare defect⁹ eorum cum opus fuerit ſupplere meqȝ in omnibus corā te dn̄e ⁊ proximis ad edificationē ꝙtū expedit gracioſū ſic exiſtere. Et due mihi dn̄e: vt labores tribulatiōes et aduerſitates qualcūqȝ ꝓ tui amore ſuſtineā: et meritū quod per eas confertur intelligam: et vt in his omnibus tua cōſolatione ⁊ ꝓtectione continua gaudeā. Cuſtodi queſo clementiſſime pater cor meū a detractione ⁊ elatione ⁊ immunda cogitatione a rancore ⁊ indignatiōe ſollicitudine et anxietate et a falſis iudiciis et omni mala ſuſpicione. Cuſtodi etiā queſo dn̄e oculos meos ab extollentia ⁊ a vagatione ⁊ oī noxia viſione. Aures etiā meas ab omni mala auditiōe: os meū a loquacitate: a mendaciis: a detractione: adulatione ⁊ murmure et ſilentii fractione et fac me ꝑ tua pietate linguā meā a verbis ocioſis falſis ſuperfluis ⁊ a ſcurrilitatib⁹ ⁊ idiſcretis refrenare oēſqȝ ſenſus a noxiis cuſtodire. Doce me dn̄e regere meos affectus diligenter: actus corrigere exceſſus vt nihil in me te miſerante remaneat indiſciplinatū: nihilqȝ qd̄ offendat oculos tue pietatis. Doce me ſuggeſtiones et inſidias inimici cognoſcere ⁊ fraudes deuitare ⁊ fac me ꝑ tua pietate virtutes amplecti: vicia vitare: bonos imitari malos cauere terrena calcare celeſtia toto deſiderio ſitire: mundi honores et hominū fauorē contēnere: paupertatem et vilitatē ſemꝑ diligere ſobrie ⁊ iuſte ⁊ pie viuere: vt tandē cū ſanctis bonorū operum et abundantia meritorꝫ ad gaudia eterna merear peruenire: atqȝ hec oīa et alia ad ſalutē neceſſaria ꝑ tua pietate dilectis fratribus meis cōcede. Audi deus meus audi que peto: pie exorabilis de⁹ ne ſis mihi inexorabilis ꝓpter pctā mea: ſed propter pietatem tuā ſuſcipe preces meas ⁊ da mihi effectum petitionis et deſiderij mei intercedēte ⁊ orante et impetrāte glorioſa virgine maria cum oībus ſctis. Amen.

¶ Canticum beati Berñ. abbatis clareuallis de dulciſſimo ieſu.

Ieſu dulcis memoria dās vera cordis gaudia. Sed ſup mel et oīa: dulcis ei⁹ pñtia. Nil canitur ſuauius: audit nil iocundius. Nil cogitatur dulcius: ꝙ ieſus dei fili⁹. Ieſu ſpes penitentibus: ꝙ pius es petētib⁹ ꝙ bonus te querentibus: ſed quid inuenientibus. Ieſus dulcedo cordium: fons viue lumen mentium. Excedit omne gaudium: et oē deſideriū. Nec lingua poteſt dicere nec lingua exprimere. Expert⁹ nouit tenere: quid ſit ieſum diligere. Ieſum querā i lectulo: clauſo cordis cubiculo. Priuatim ⁊ in populo ꝗram amore ſedulo. Cum maria diluculo: ieſum queram in tumulo. Cordis clamore ꝗrulo: mente queram nō oculo. Tumbam ꝑfundam fletibus: locum replens gemitibus Ieſu ꝓuoluar pedibus: ſtrictis hērēs āplexibus. Ieſu ſtringam veſtigia et flendo figā labia. Ut mihi detur venia: hac in preſenti gratia. Ieſu rex amabilis: ⁊ triumphator nobilis. Dulcedo ineffabilis: totus deſiderabilis. Mane nobiſcum dn̄e: nos replens tuo lumine. Mētis pulſa caligine: tua paſce dulcedine. Qū cor noſtrū viſitas: tunc lucet ei veritas. Mundi vileſcit vanitas: ⁊ int⁹ fer net caritas/amoꝛ ieſu dulciſſimꝰ et vere ſuauiſſimus. Plus milies grauiſſimus q̄ dicere ſufficimus hoc pꝛobat eius paſſio hoc ſanguinis effuſio. Per quā nobis redēptio dat̄ et dei viſio. Sic amantē diligite amoꝛis vicē reddite. In hoc odoꝛe currite⁊ vota votis addite. Iſta ſepe revoluite: amoꝛē piū paſcite ieſū ardēt̄ querite q̄rēdo iardeſcite. Ieſu auctoꝛ clementie totꝰ ſpes leticie dulcoꝛis fōs et gratie vere coꝛdis delicie. Ieſu benigne ſeciam: dulcoꝛis tui copiā/trahe me fac vt ſitiam: tuam videre gloꝛiā. Cum digne loq̄ nequeam: de te tamen non ſileā/amoꝛ facit vt audeā: cū ſolum de te gaudeā. Tua ieſu dilectio: grata mētis refectio/replet ſine faſtidio dans famē deſiderio. Qui te guſtāt eſuriant: qui bibunt adhuc ſitiūt/deſiderare neſciunt: niſi ieſum quem ſentiūt. Quē tuus amoꝛ debꝛiat: nouit quid ieſus ſapiat/felix guſtus quē ſatiat: nō eſt quod vltra cupiat. Ieſus decus angelicū: in aure dulce cāticū/in oꝛe mel mirificū: in coꝛde nectar celicum. Deſidero te milies: mi ieſu quando venies/me letum quando facies: vultuq̄ tuo ſaties. Quādiu differs doleo: moꝛas egre ſuſtineo. Quod vultū nondū video: quē me viſurum gaudeo/amoꝛ tuꝰ cōtinuus: amoꝛ certe p̄cipuus. Ieſu ſūma bēignitas: mira coꝛdis iocūditas/incōpꝛehenſa bonitas: tua me ſtrigit caritas. Bonum mihi diligere: ieſum nil vltra querere/michi pꝛoꝛſus deficere: et illi ſoli viuere. Ieſu mi dilectiſſime: ſpes ſuſpirantis anime/te querūt pie lachꝛime: et clamoꝛ mentis intime. Heu carnis victꝰ vicio: intēte clamare neſcio/in meq̄ deficio: ad te ieſu reſpicio. Quocūq̄ loco fuero: meum ieſum deſidero/q̄ letus cū inuenero: q̄ felix cū tenuero. Tunc amplexus tunc oſcula: q̄ vincunt mellis pocula/tunc felix xp̄i copula: ſꝫ in his parua moꝛula: hunc affectū cum ſentio: nulla ſit mundi mētio. Sūmis vacat intentio: ſic ſemper eſſe cupio/i his plerumq̄ gaudeo: et coꝛde totus ardeo. Iſtis intētus video: quod videre non valeo/iam quē queſiui video: quē ꝯcupiui teneo/amoꝛe ieſu lāgueo: et coꝛde totꝰ ardeo. hic amoꝛ ardet dulciter: dulceſcit mirabiliter. Sapit delectabiliter: delectat⁊ feliciter/hic amoꝛ miſſus celitus: heret michi medullitus. Mentē incendit penitus: hoc delectat̄ ſp̄us/o beatū incēdium: o ardens deſideriū. O dulce refrigerium: amare dei filiū/ieſus cum ſic diligitur: hic amoꝛ non extinguitur. Nec tepeſcit nec moꝛitur: plus creſcit ⁊ accenditur/ieſu flos matris virginis: fauus noſtre dulcedis. Decus humani germinis: da lucem veri luminis/ieſu ſole ſerenioꝛ: et balſamo ſuauioꝛ. Omni dulcoꝛe dulcioꝛ: pꝛe cunctis amabilioꝛ/cuius amoꝛ ſic afficit: cuius odoꝛ ſic reficit. Ieſus in quem mens deficit: ſolus amāti ſufficit/tu mentis delectatio: amoꝛis cōſūmatio. Tu mea gloꝛiatio: ieſu mūdi ſaluatio/tu meſtoꝛū ſolatiū: tu reoꝛum refugiū. Tu es iuſtoꝛum gaudiū: et cunctoꝛū auxilium/mi dilecte reuertere: conſoꝛs p̄ne dextere: hoſtē viciſti pſpere/iam celi regno fruere. Oſtēde patris vulnera: paſſus in valle miſera/vt nos trahat ad ethera: quos impedit gens effera. Sequar quocūq̄ ieris: mihi tolli non poteris/cum meū coꝛ abſtuleris: ieſu laus noſtri generis. Poꝛtas veſtras attollite: celi ciues occurrite/triūphatoꝛi dicite: ſalue ieſu rex inclyte. Rex virtutū rex gloꝛie: rex īſignis victoꝛie/ieſu largitoꝛ gratie: honoꝛ celeſtis curie. Te celi choꝛus pꝛedicat. et tuas laudes replicat/ieſus oꝛbem letificat et nos deo pacificat. Ieſus in pace imperat: qui omnē ſenſum ſupat/hunc ſemp̄ mēs deſiderat: ⁊ illo frui pꝛoperat/ieſus ad patreꝫ rediit: regnum celeſte ſubiit. Coꝛ meū a me tranſiit: poſt ieſum ſimul abiit/iam pꝛoſequamur laudibus/ieſum hymnis et pꝛecibus vt nos donet celeſtibus cū ipſo frui ſedibus amen. Aue benigne ieſu chꝛiſte gr̄a plenus miſericoꝛdia tecū Bn̄dicta paſſio moꝛs et tua vulnera et bn̄dictus ſanguis vulneruꝫ tuoꝛum. Amen.

O Bone ieſu: o piiſſime ieſu: o dulciſſime ieſu: o ieſu fili ſūmi dei patris. O ieſu fili marie virginis matris. plenus mīa et pietate. O dulciſſime ieſu ſecūdū magnā miſericoꝛdiā tuam miſerere mei. O clementiſſime ieſu: dep̄coꝛ te per illū ſanguinē tuū pꝛecioſum quē pꝛo peccatoꝛibꝰ effundere voluiſti: vt abluas iniq̄tatē meā ⁊ reſpicias in me miſerū ⁊ indignū humiliter petentem ⁊ hoc nomē tuū ieſu inuocantē. O nomē ieſu nomen dulce nomē ieſu nomē delectabile nomen ieſu nomē confoꝛtās. Quid enī eſt ieſꝰ niſi ſaluatoꝛ. Ergo ieſu ꝓpter nomē tuum ſalua me ne pereā qui plaſmaſti ⁊ redemiſti me ne permittas me dāpnari quē tu ex nichilo creaſti. O bone ieſu nō me perdat iniq̄tas mea. Rogo te piiſſime ieſu ne ꝑdas me quē fecit tua oīs bonitas. O dulciſſime ieſu recognoſce quod tuū eſt et abſterge qđ alienum eſt. O benigniſſime ieſu miſerere mei dū tempus eſt miſerēdi ne me dāpnes in tp̄e iudicādi. Que enī vtilitas in ſanguine meo dū deſcendero in eternā corruptionē. Neqꝫ enī mortui laudabūt te o bone ieſu neqꝫ oēs qui deſcēdūt in īfernū. O amantiſſime ieſu. O deſiderātiſſime ieſu. O mitiſſime ieſu admitte me inter numerū electorū tuorū. O ieſu ſalus in te credentiū. O ieſu amor ī te ſperantium. O ieſu ſolatiū ad te cōfugientium O dulcis ieſu remiſſio oīm peccatorū. O ieſu eterna ſapiētia infūde in me gratiā / ſapiētiam. caritatē. vt te poſſim ꝑfecte diligere te laudare te perfrui tibi ſeruire et in te gloriari inter oēs qui diligunt nomen tuū ꝙ eſt ieſus benedictū in ſecula ſeculorū. Amen.

O Rex glorioſe inter ſanctos tuos q̄ ſemper es laudabilis et tamē ineffabilis tu in nobis es dñe et nomen ſanctū tuū inuocatum eſt ſuper nos ne derelinquas nos dñe deus noſter vt in die iudicij nos collocare digneris inter electos tuos rex benedicte. Sit nomen dñi benedictū. Ex hoc ⁊c. Oremus

Deus qui glorioſiſſimum nomen ieſu chriſti vnigeniti filij tui feciſti fidelibꝰ tuis ſūmo ſuauitatis affectu amabile et malignis ſpiritibus tremendū atqꝫ terribile concede ꝓpitius vt oēs qui hoc nomen deuote venerātur in terris ſancte cōſolatiōis dulcedinem in preſenti ꝑcipiant ⁊ in futuro gaudiū exultationis et interminabilis iubilatiōis obtineant. Per eundē dñm noſtrū ieſum chriſtum filiū tuū qui tecū viuit et regnat in vnitate ſpūs ſctī deus per oīa ſecula ſeculorum Amen. ¶ Oratio quam beatus thomas de aquino ſolebat dicere.

Concede michi queſo miſericors deus que tibi placita ſunt ardēter ꝯcupiſcere prudēter inueſtigare: veraciter agnoſcere et perfecte adimplere ad laudē ⁊ gloriā nois tui ordina ſtatū meū et quod a me requiris vt faciā tribue vt ſciam ⁊ da exequi vt oportet ⁊ expedit aīe mee via michi ad te ſit tuta et recta et cōſummata nō deficiēs inter ꝓſpera et aduerſa vt nō in illis extollar et in iſtis deprimar. De nullo gaudeā vel doleā: niſi qđ ꝓmoueat apud te vel abducat a te. Nulli placere appetā vel deſpicere timeā niſi tibi vileſcant michi oīa trāſitoria ꝓpter te ⁊ cara michi ſint oīa tua et tu deus plus q̄ oīa. Tedeat me gaudij quod eſt ſine te: nec cupiā aliquid quod eſt extra te. Delectet me labor qui eſt pro te et tedioſa michi ſit oīs quies q̄ non eſt in te. Feruēter da cor meū ad te dirigere ⁊ in defectione mea cū emendatiōis propoſito dolēdo ꝑſare. Fac me deꝰ humilē ſine fictione hilarē ſine diſſolutiōe vilem ſine dedecore triſtem ſine deiectiōe maturū ſine de grauitate agilem ſine leuitate veracē ſine duplicitate te timentē ſine deſꝑatiōe in te ſperātem ſine ꝑſumptiōe ꝓximū corrigere ſine ſimulatione ipm̄ edificare verbo ⁊ exēplo ſine ſimulatione obedientē ſine cōtradictiōe patiētem ſine murmuratiōe. Da michi dulciſſime deꝰ cor peruigil quod nulla a te abducat curioſa cogitatio: da īmobile ꝙ nulla deorſū trahat indigna affectio. Da inuictū ꝙ nulla fatiget tribulatio. Da liberū ꝙ nulla ſibi vēdicet violenta delectatio et da rectū qđ nulla obliquet ſiniſtra intētio. Largire michi dñe deus intellectum te cognoſcentē diligentiā te querentē ſapientiā te inuenientē ꝯuerſationē tibi placentē ꝑſeuerantiā te fiducialiť expectantē ⁊ fiduciam te feliciter amplectentē tuis penis cōfigi ꝑ penitētiā tuis bñficijs vti ꝑ gratiam ⁊ tandē tuis gaudijs frui per gloriā. Amen.

¶ Oratio beati Auguſtini prout ſcribitur in quibuſdam libris continens ſub compēdio totam paſſionē domini noſtri ieſu chriſti.

Domine ieſu chriſte fili dei viui creator et reſuſcitator generis humani gratias tibi referimus licet indignas: ſed diuinā tibi deuotas et gratas qꝛ pro nobis miſeris de celis deſcēdiſti: ⁊ ex ſacra virgine maria carnē ſūpſiſti: de ipſa quoqꝫ naſci voluiſti infātie neceſſitates ſuſtinuiſti: carne fuiſti circūciſus a tribus magis adoratꝰ a matre in templo preſentatus in egyptū relegatꝰ ad patriā reuerſus in hieruſalē remanēs ⁊ doctores interrogans parētibus ſubditus: a iohāne famulo tuo baptizatꝰ ieiunio quadrageno attenuatus ter a demonio tēptatus itineribus fatigatus vigilijs fame ⁊ ſiti maceratus ꝑdicādo et diſputādo laſſatus a iudeis reprobatꝰ ſepiꝰ iniuriatus. inſtāte vero paſſione voluiſti cōtriſtari ⁊ meſtus eſſe vt verus hō pauere ſimul ⁊ tedere poſitis genibus ter patrē orādo in faciē ꝓcidere factꝰ in agonia guttas emittere ſanguineas pro ſudore a iuda denique fuiſti traditus ab ipſo fraudulēter oſculatꝰ ab ipſis cū impetu cōprehēſus vinculis quaſi latro ligatus ſolus ꝓfecto derelictꝰ diſcipulis metu fugiētibus ad pontificē annā adductꝰ ⁊ ibidem alapa ꝑcuſſus miſſus ab ipſo ad cayphā vinctus et ibi multipliciter deriſus in cōſilio iudeorum ſtatutus per falſos teſtes accuſatus morte turpiſſima condēpnatus ſputis facie contaminatus obprobrijs laceſſitus: contumelijs affectus facie velatus colaphis ceſus palmis iterū percuſſus ī vltimo blaſphema tus vinctus pilato tradit⁹ ad mortē īſtant accuſat⁹ herodi a pilato miſſ⁹ ⁊ ibi nihilominꝰ crimīat⁹ ab herode ⁊ exercitu ſuo ſpret⁹ alba veſte indutus. ad pilatū remiſſus nud⁹ ad colūpnā iuſſu pilati ligatus vſq; ad ſanguinem acriter flagellat⁹ ab eodē morti adiudicatus ad crucifigendum militib⁹ traditus a quibus iterū exutus veſte purpurea indutus corona ſpinea coronat⁹ arūdine pro ſceptro inſignitus genuflexo ſalutatus irridentē rex noiatus tertio alapis ceſus iterū facie conſputus arundine capite ꝑcuſſus veſte purpurea exutus. Ligno crucis onerat⁹ ad paſſionis locum adductus ibi mirrato vino cū felle potatus veſte ꝓpria tertio exutus in cruce demū extenſus clauis manibus ac pedib⁹ cōfixus et cū ſceleratis reputat⁹ a preterēūtib⁹ quoq; et aſtātibus pendēs i cruce denuo blaſphematus clamās vt quid dereliquiſti me deus. Tandē ſitiēs aceto potat⁹ inclinato capite mortuus lancea latere vulneratus vnde ſāguis exiuit quo redempti ſum⁹ et aqua baptiſmatis qua renati ſumus. Sero de cruce depoſitus in monumēto a ioſeph ſepult⁹ reſurgēs autē die tertio tuis appꝑuiſti quadrageſimo celos aſcendiſti: ſedēs ad dexterā patris promiſſum ſpiritū ſanctū miſiſti cū eris in iudicio redditurus pro meritis bonoꝝ vel malū. Per hec igitur que ſuperius memorauimus que per ſingula frequētando hūilit recolimus ꝑ ſanctā dilectionē qua diligis beatam mariā matrē tuā ⁊ per illā dilectionem qua ipſa te diligit ſuꝑ oēm creaturā ꝑ compaſſionē qua tu reſpexiſti eā iuxta crucē flētem et ꝑ illā cōpaſſionē qua te reſpexit i cruce pendentē ꝑ preces et merita triūphantis ⁊ militantis eccleſie. et per illa oia q̄ de te pia et indubitata fide credim⁹. te dn̄e de⁹ ſuppliciter exoram⁹ et deuota mēte attenci⁹ obſecramus. vt ſicut vere credim⁹ hec te paciēter ſuſtinuiſſe ꝓ nobis ſic per gratiā tuā noſtri ſēper miſereri digneris et cūctis nobis affectū tribuas et facultatē aliq̄d tolerādi ꝓ te. q̄ tāta pati dignat⁹ es ꝓ nobis ad honorē bn̄dicti nois tui. et aīa ꝑ nr̄a ꝑ ſalutē et ſic curſum vite noſtre ad volūtatē tuā diſponas et ad optatū finē ſalubriter nos perducas: vt poſt mortē cicius a penis clementer erepti ſuſcipiamur ad eternā gloriam regni tui dieq; vltimo inter electos tuos cōnumeremur. et cū eiſdē ad celeſtē patriā perducamur. Amē. Ꝟ. Ad laudē et gloriā maieſtatis diuine. glorioſam dei filij recolim⁹ paſſionē.

Oremus.

Omīps ſempiterne deus da nobis ita dominice paſſionis ſacramenta peragere vt omnium peccatorum noſtroꝝ veniam et bene viuendi gratiam: et poſt huius vite decurſum. gloriam conſequi mereamur. eternam. Per eundem xp̄m dn̄m noſtrū. amen

¶ Hanc orationē ſequentem fecit ſanctus Bonifacius papa quartus. et conceſſit omnibus vere confeſſis et contritis qui dictam orationem deuote dixerit coram crucifixo vel corpore chriſti viginti diebus continuatis. viceſima die plenam remiſſionem omnium peccatorum quotienſcunq; dixerit.

Gratias tibi ago dn̄e ieſu xp̄e q̄ voluiſti ꝓ redēptiōe mūdi a iudeis reprobari. a iuda traditore oſculo tradi vinculis alligari: ⁊ ſicut agnus innocens ad victimā duci atq; conſpectibus anne cayphe pilati ⁊ herodis indecēter offerri a falſis quoq; teſtibus accuſari flagellis et opprobriis vexari: ſpinis coronari ſputis conſpui colaphis cedi clauorū aculeis perforari in cruce leuari. inter latrones deputari felle et aceto potari crucifigi et poſtremo mori lācea quoq; vulnerari. Tu dn̄e ieſu xp̄e ꝑ has ſanctiſſimas penas ⁊ pijſſimimas plagas tuas ⁊ per oēs paſſiōes quas ꝓ nobis miſeris pctōribus ſuſtinuiſti et quas ego indignus ſeruus tuus recolo et per ſanctiſſimam crucem tuam et per ſanctiſſimum ſanguinē tuum miſerere mei et libera me ab oibus penis inferni ⁊ ab oibus inſidijs laqueis et tēptationibus demonū ⁊ ab oi malo corporis et aīe ⁊ ſalua me. N. famulū tuū hodie et in oi tēpore ac etiā fūdatores amicos et benefactores meos: necnō ⁊ oēs q̄ ſe meis orationibus cōmendauerunt ⁊ mei memoriā faciunt in ſuis orationibus ⁊ oēs fideles chriſtianos a criminib⁹ ⁊ a pctis oib⁹ emūda et cōſerua et virtutib⁹ illuſtra ⁊ i bonis operib⁹ multiplica et ꝑ ſctām crucē tuā ſalua me ſemꝑ ⁊ cuſtodi ⁊ illuc ꝑduc nos miſeros pctōres quo ꝑduxiſti tecū crucifixū latronē te cōfitētē ſaluatorē mundi. q̄ cū patre ⁊ ſpū ſctō vi. ⁊ reg. deus ꝑ oia ſecula ſeculoꝝ. Amen. Pater noſter. Aue maria.

Auxilietur mihi dn̄e ieſu xp̄e oēs paſſiones tue et defendāt me ab oi dolore ⁊ anguſtia ab oi luctu ⁊ miſeria ab oi īpugnatione corpis ⁊ aīe. Scio enī q̄d in quacunq; die harū paſſionū memoriā hūero ſalu⁹ ero. Et ideo de tua pietate cōfiſus ꝑ tuas pijſſimas paſſiones te deprecor vt me famulum. N. celeſti auxilio cuſtodias et in tua ꝓtectione defendas. Qui cum patre ⁊c.

¶ Oratio venerabilis Bede preſbyteri de ſeptem verbis dn̄i ieſu xp̄i in cruce pendentis.

Domine ieſu chriſte fili dei viui q̄ ſeptē verba in vltimo vite tue in cruce pendens dixiſti: vt ſemꝑ illa ſacratiſſima verba ī memoria haberem⁹. Rogo te ꝑ virtutē illoꝝ verborū vt mihi ꝑcas quicq̄d peccaui aut de ſeptē pctīs mortalib⁹ cōmiſi. ſ. de: ſuꝑbia / inuidia / ira / accidia / luxuria / auaricia / et gula. Dn̄e ſicut tu dixiſti. Pater ignoſce crucifigētibus me: ita fac me amore tuo vt ego parcā cunctis michi malefaciētibus. Et ſicut tu dixiſti latroni hodie mecū eris ī paradiſo. Fac me ita viuere vt in hora mortis mee michi dicas hodie mecum eris in paradiſo. Et ſicut tu dixiſti matri tue. Mulier ecce fili⁹ tu⁹. Deinde dixiſti diſcipulo tuo. Ecce mater tua. Fac vt matri tue me ſociet amor tuus et caritas tua. Et ſicut tu dixiſti. Hely hely lamazabathani. Quod ſignificat Deus meus de⁹ me⁹ vt quid dereliquiſti me: fac me dicere in omni tēpore tribulatiōis mee et anguſtie. Pater mi dn̄e miſerere michi peccatori / adiuua me ꝛ dirige me rex meus ꝛ deus meus: q̄ me tuo precioſo ſanguine redemiſti. Et ſicut tu dixiſti ſitio: ſcȝ ſalutē animarū ſanctarū que ī limbo fuerūt aduētū tuum expectātes. Fac vt ego ſitiā te ſemꝑ diligēdo fontē aque vite fōtem eterni luminis toto deſiderio cordis mei ad te amādū. Et ſicut tu dixiſti: pater in manus tuas cōmēdo ſpiritū meū / fac vt in obitu meo ꝑfecte libere poſſim tibi dicere. Pater in man⁹ tuas cōmēdo ſp̄m meū. Reſpice me venientē ad te: qȝ nūc cōſtituiſti tēpus meū. Et ſicut tu dixiſti. Cōſūmatū eſt. Quod ſignificat labores et dolores quos ꝓ nobis miſeris peccatoribus ſuſtinuiſti ſiue ſuſcepiſti et paſſus fuiſti iā finiſti. Fac vt audire merear illā dulciſſimā vocem tuā dicentē mihi Veni amica mea ꝛ dilecta mea: qȝ iam diſpoſui petitiones tuas cōſummari: veni mecum vt ſedeas cum angelis et ſanctis meis in regno meo epulari iocūdari ꝛ cōmorari ꝑ īfinita ſeculoꝝ ſecula. Amē. ¶ Salutatio ieſu xp̄i. Aue benigniſſime ieſu chriſte grā plenus: mīa tecum: benedicta paſſio vulnera ꝛ mors tua ꝛ bn̄dictus ſanguis vulnerū tuoꝝ. Amē. Magna grā ē ī iſta ſalutatiōe. ¶ Iſtud ſequēs euangeliū paſſionis xp̄i fuit cōpoſitum ꝑ dn̄m papā iohānē. xxij. auinionen̄. tercia die ante obitū ſuū ꝓ quo cōceſſit oīb⁹ vere cōfeſſis et contritis illud deuote dicentibus vel audientibus. ccc. dies indulgētie totiens quotiens dixerint vel audierint.

Paſſio dn̄i noſtri ieſu chriſti ſcd̄m iohānem. In illo tempore apprehendit pilatus ieſum et flagellauit eum ꝛ milites plectentes coronā de ſpinis ꝛ impoſuerunt ſuꝑ caput eius et veſte purpurea circundederūt eum et illudentes veniebant ad eum dicētes Aue rex iudeoꝝ. Et dabant ei alapas expuētes in eum. Acceperunt etiā arundinem et ꝑcutiebant caput eius. Suſceperūt aūt milites ieſum et baiulabāt ſibi crucē et exiuit ī illum locū qui dicit̄ caluarie ꝛ ibi crucifixerūt eum et cum eo alios duos hinc ꝛ hinc mediū autem ieſum. Poſtea ſciens ieſus omīa que ventura erant illi dixit Sicio. Illi aūt ſpōgeam plenā aceto yſopo circumponentes obtulerunt ori eius: et cū guſtaſſet noluit bibere ſed dixit. Conſummatū eſt. Et inclinato capite emiſit ſp̄m. Et ſtatim terra ꝯtremuit ꝛ ſol obſcurat⁹ eſt. ꝛ velū tēpli ſciſſum eſt ꝛ petre ſciſſe ſunt ꝛ monumēta aperta ſunt. ꝛ q̄ dormierāt ſurrexerūt. Que cū vidiſſet cēturio dixit vere filius dei erat iſte. Tandem vnus militū. lancea lat⁹ ei⁹ apperuit. ꝛ cōtinuo exiuit ſanguis et aqua. Et q̄ iſta vidit teſtimoniū ꝑhibuit. et ſcim⁹ qȝ verū eſt teſtimoniū ei⁹. Dn̄s vobiſcū ꝛc. Oremus.

Domine ieſu xp̄e. qui manus et pedes tuos et totū corp⁹ tuū ꝓ nobis peccatoribus in ligno crucis poſuiſti et coronam ſpineam a iudeis in deſpectu tui ſacratiſſimi corporis ſuꝑ caput tuū īpoſitā ſuſtinuiſti. et quinq̄ vulnera ꝓ nobis pctōribus in crucis patibulo paſſus fuiſti. et nos de ſacro ſanguīe tuo redemiſti. Da nobis q̄s dn̄e hodie. et quotidie vſū penitētie. abſtinētie. paciētie. hūilitatis. obediētie. et caſtitatis. lumen ſenſum et intellectum verāq̄ ſciētiā. rectā fidē ſpem firmā et caritatē perfectam vſq̄ in finem ac remiſſionē oīm peccatorū noſtroꝝ ſaluator mūdi. Qui cum deo patre.

Ihesu yat art heuen kyng. Soyfaſt god et man alſo. Graunt me grace of good endyng. And hē yat. I am holdyn to. Ieſu lorde as thin madeſt me and with thy bleſſfull blood me bouȝt. Forȝyue yat. I haue grewyd ye. In worde in in werkȝ et euyl thought. Iheſu in whom is all my truſte. yat dideſt vppon ye rood tre. with drawe my hert fro fleſcely luſte and fro wordeli vanite. Ieſu criſt tho the I call. That art lorde full of miȝt. Kepe me clene yat. I ne fall In fleſchly ſyne as. I haue hiȝt. Iheſu for yi woundys ſwert. On foot et on hādis alſo Thow makȝ me mekȝ et low of hert and ye to loue as I ſchulde do theſu for that worthi wonde that wente yn to yin hert roote. For ſyne yat haþe my ſowl bonde thi bliſſfull blood mot be my boote. Jeſu yat dideſt vpon the rode. Only for the loue in me And bouzt me with yine preciouſe blood Haue yites mercey on me and if ouzt let me lorde for to loue the leeſ or loue if yat it be I praye ye lorde be reve it me. Amen.

¶ Femina quedã ſolitaria et recluſa numerum vulnerũ chriſti ſcire cupiẽs orauit deum vt ſibi reuelaret. Et dixit ei deus. Corporis mei vulnerã tot extiterũt que ſi veneratione aliqua pſequi volueris xv. Pater nr̃. et xv. Aue maria dicas quotidie p vnũ annũ ſicq̃ ãno reuoluto vnũqdq̃ venerabilit̃ ſalutabis

O Jeſu chriſte eterna dulcedo et amãtiũ iubilus excedẽs omẽ gaudiũ et omẽ deſideriũ ſalus & amator peccatorũ qui delicias tuas teſtatus es eſſe cũ filijs hoim̃ ꝓpter hominẽ homo factus es in fine tpm. Memẽto ois ꝑmeditatiõis et intimi meroris quẽ habuiſti in humano corpe inſtãte ſaluberrime paſſiõis tue tẽpore in diuino corde ab eterno preordinato: memẽto triſticie & amaritudinis quam in animis teipſo atteſtãte habuiſti qñ in vltima cena diſcipulis tuis corp⁹ & ſanguinẽ tuũ tradidiſti pedes eorũ lauiſti: ac dulciter eos conſolãdo iminentẽ paſſionẽ tuam predixiſti: memẽto ois tremoris anguſtie et doloris quẽ in tuo corpore delicato ante paſſionẽ crucis tue ptuliſti quãdo poſt trinã orationẽ et ſanguineũ ſudorẽ a diſcipulo tradebaris ab electa gente capiebaris a falſis teſtibus accuſabaris a tribus iudicib⁹ iniuſte iudicabaris in electa ciuitate in paſcali tpe i florida corporis tui iuuẽtute innocẽter dãpnabaris veſtibus ꝓprijs exuebaris veſtibus alienis induebaris. colaphizabaris oculis et facie velabaris: alapis cedebaris: ad colũpnã ligabaris flagellabaris ſpinis coronabaris: arundine capite feriebaris Da michi q̃ſo ob memoriã harũ paſſionũ verã ante mortẽ meã contritionem purã confeſſionẽ dignam ſatiſfactionẽ et oim peccatorũ meorũ remiſſionẽ.

O Jeſu mũdi fabricator quẽ nulla dimẽſio veris in termino metitur qui terram palmo cõcludis. Recordare amariſſimi doloris quẽ ſuſtinebas cũ ſctiſſimas man⁹ tuas ad crucẽ obtuſis clauis pernicioſi affixerunt et ad pforandũ delicatiſſimos pedes tuos cũ non eſſes cõuenientes voluntati eorũ dolorem ſup dolorẽ vulnerib⁹ tuis addiderunt et ita crudeliter te laniauerũt et extenderũt i lõgum et latũ crucis tue vt diſſoluerẽt cõpagines mẽbrorũ tuorũ. Deprecor te per hui⁹ ſacratiſſime amariſſimi in cruce doloris memoriã vt des michi timorẽ tuũ et amorẽ.

O Jeſu celeſtis medice recordare languoris liuoris et doloris quos in alto crucis patibulo leuatus paſſus es in oib⁹ dilaceratis mẽbris tuis: quorũ nullũ in ſuo ſtatu recto permanſerat: ita vt null⁹ dolor ſimilis tuo dolori inueniret q2 a plãta pedis vſq; ad verticem capitis non fuit in te ſanitas: & tũc oim dolorũ imemor patrẽ pro inimicis pie exoraſti dicens. Pater ignoſce illis q2 neſciunt quid faciũt. Per hanc miſericordiã & ob memoriã illi⁹ doloris cõcede vt hec memoria paſſionis tue amariſſime ſit oim peccatorũ meorum plena remiſſio. Amen.

O Jeſu libertas angelorũ paradiſus deliciarum. Memẽto terroris et horroris quos ſuſtinebas quãdo omẽs inimici tui quaſi leones ferociſſimi te circũſteterũt et colaphizatiõibus conſputatiõibus vngulationibus ceteriſq; inauditis penis te moleſtauerũt et per oia ꝯtumelioſa verba. dira verbera duriſſimaq; tormenta. Dñe ieſu chriſte per penas quibus te omẽs inimici tui afflixerũt deprecor te vt liberes me ab oibus inimicis meis viſibilibus & inuiſibilibus et dones michi ſub vmbra alarum tuarum protectionẽ ſalutis inuenire amen.

O Jeſu ſpeculũ claritatis eterne: memẽto illi⁹ meroris quẽ habuiſti quãdo in ſpeculo ſereniſſime maieſtatis tue ꝯſpexiſti predeſtinationẽ electorũ tuorũ p merita paſſionis tue ſaluãdorũ et ĩprobationẽ maiorũ in multitudine dãpnandorũ et per abiſſũ miſerationis tue qua nobis pditis & deſperatis peccatorib⁹ tunc cõdoluiſti et pcipue quãdo latroni in cruce exhibuiſti dicẽs hodie mecũ eris i paradiſo. Rogo te pie ieſu vt facias mecũ miam tuã nũcq; in hora mortis mee amẽ.

O Jeſu rex amabilis amice et tot⁹ deſiderabilis: memẽto meroris quẽ habuiſti qñ nudus & miſerabilis pepẽdiſti in cruce et oẽs amici tui & noti aduerſum te ſteterunt et nullũ cõſolantẽ inueniebas / niſi ſolũmodo dilectã genitricẽ tuã in amaritudie tibi fideliſſime aſtantẽ cui dilectũ tibi diſcipulũ in filiũ prouidiſti dicẽs. Mulier ecce fili⁹ tuus & quã diſcipulo tuo cõmẽdaſti dicẽs. Ecce mat̃ tua Rogo te pie ieſu per gladiũ doloris qui tunc eius aĩam ptrãſiuit vt cõpatiaris michi i oibus tribulatiõibus meis corpalibus et ſpiritualib⁹ et da michi cõſolationẽ i oi tpe tribu lationis amen.

O Jeſu fons inexhauſte pietatis qui ex intima dilectionis affectu in cruce pendēs dixiſti ſitio: ſcʒ ſalutē humani generis accende queſo noſtrū deſideriū ad omne opus perfectū et ſitim carnalis cōcupiſcētie et eſtum mundane delectationis in nobis penitus refrigera et extingue amen.

O Jeſu dulcedo cordium ingenſqʒ ſuauitas mentiū per amaritudinē aceti ⁊ fellis quod pro nobis ſuſtinuiſti et guſtaſti i hora mortis tue ꝯcede nobis corp⁹ et ſanguinē tuum digne percipere ad remediū ⁊ conſolationē animarū noſtrarum amen.

O Jeſu regalis virtus iubiluſqʒ mētalis. Memento anguſtie et doloris quē paſſus es quādo pre mortis amaritudie et iudeorum inſultatiōe cū magna voce te a deo patre derelictū clamaſti dicēs. Deus meus de⁹ meus vt quid dereliquiſti me. Peto per hāc anguſtiā vt in anguſtijs mortis noſtre nō derelinquas nos dn̄e deus noſter. amen.

O Jeſu alpha et oo et virtus in oī medio. Recordare quod a ſummo capitis vſqʒ ad plantā pedis te pro nobis in aquas paſſionis dimerſiſti ꝓpter latitudinē et magnitudinem vulnerū tuorū doce me per verā caritatem latum mandatū tuum in peccatis intimis dimerſum amen.

O Jeſu abyſſus ꝓfūdiſſime mīe ꝓpt̄ profunditatē vulnerū tuorū que trāſierūt carnē tuam medullā oſſiū ac viſcerū tuorū. Rogo te vt me ſubmerſum i peccatis erigas et abſcondas me in foraminibus vulnerum tuorum a facie ire tue donec pertranſeat furor tuus dn̄e amen.

O Jeſu veritatis ſpeculū vnitatis ſignū caritatis vinculū. Memento innumerabiliū vulnerū tuorū multitudinē quibus a ſūmo capitis vſqʒ ad imū pedis vulnerat⁹ fuiſti et ab impijs iudeis crudeliter lacerat⁹ fuiſti et ſāctiſſimo ſanguie tuo rubricat⁹. O quā magnitudinē doloris in virginea carne tua pro nobis protuliſti. Pie ieſu quid vltra debuiſti facere quod nō feciſti. Scribe pie ieſu oīa vulnera tua in corde meo precioſiſſimo ſanguine tuo vt in illis legā tuum dolorē et amorē vt in graciarum actione vſqʒ in finem vite mee iugiter perſeuerem amen.

O Jeſu leo fortiſſime rex imortalis ⁊ inuictiſſime. Memēto doloris quem paſſ⁹ es cum omnes vires cordis et corporis tui tibi penitus defecerunt et inclinato capite dixiſti conſūmatū eſt. Per hanc anguſtiam ⁊ dolorem miſerere mei in vltima conſūmatiōe exitus ſpiritus mei cum anima mea anxiata fuerit et ſpiritus meus cōturbat⁹ amen.

O Jeſu vnigenite altiſſimi patris ſplēdor et figura ſubſtātie ei⁹. Memēto ſubnixe cōmendationis qua ſpiritum patri cōmēdaſti dicens. Pater in manus tuas cōmendo ſpiritū meū ⁊ lacerato corpe rupto qʒ corde cū valido clamore patefactis viſceribus miſericordie tue pro nobis peccatorib⁹ redimendis expiraſti. Per hanc precioſiſſimā mortē tuam deprecor te rex celorū conforta me ad reſiſtendum diabolo mūdo carni et ſanguini vt mundo mortu⁹ tibi viuā et in nouiſſima hora exitus mei ſuſcipe ad te reuertentē ſpiritū meū exulem et ꝑegrinū amen.

O Jeſu vitis vera et fecunda. Memento ſuperefluentis ⁊ abundātis effuſionis ſanguinis tui quem tu ſicut de botro expreſſo copioſe effudiſti quando in cruce torcular ſolus calcaſti: et ex lancea militari ꝑfoſſo latere nobis ſanguinē ⁊ aquam propinaſti ita vt nec minima gutta in te remaneret tunc demum quaſi mirrhe faſciculus in altū ſuſpēſus fuiſti: et delicata caro tua euanuit et liquor viſcerum tuorū exaruit et medulla oſſium tuorū emarcuit. Per hanc amariſſimā paſſionem tuā ⁊ precioſiſſimi ſanguinis tui effuſionē. O dulcis ieſu vulnera cor meum amore tuo vt penitentie et amoris lachrime ſint michi panes die ac nocte et conuerte me totaliter ad te vt cor meū tibi ꝑpetuo fiat habitabile et cōuerſatio mea tibi ſit placita ⁊ accepta et finis vite mee ita laudabilis vt poſt huius vite terminū te merear laudare cū oībus ſanctis tuis ineternū amen. Oratio.

Gratias tibi ago dn̄e ieſu xp̄e ꝙ paſſionem tuā ichoaſti potēter tuā crucē baiulaſti hūiliter: et huic inixus fuiſti patiēter in hac ſctā cruce pepēdiſti grauit̄ ac vulneratus penalit̄ loq̄baris icōſolabilit̄ fleuiſti acriter vociferaſti viriliter vniuerſe vene tue confracte ſunt integraliter tuūqʒ ſanguinē effudiſti largiter atqʒ pro me ſubiſti mortē acerbiſſimā indubitāter. Sic recōmendo me domine ieſu chriſte in hūc amorē quē tu exiſtens predicaſti per orbem atqʒ recōmendo me domine ieſu chriſte in tuarū paſſionū virtute ⁊ et tue ineffabilis miſericordie ꝓfūditatē. Jeſu chriſte et deus pater et dn̄e ꝓpter honorē tui ſancti nominis ⁊ propter imenſitatē tue ineffabilis miſericordie pietatis. Fac me euitare oē peccatū ⁊ oē quod in me moleſtū ſiat et omne quod animā meā maculat. Permitte te me reminiſci anxietates tue amariſſime moꝛtis tua ſanctiſſima vulnera i me frequēter gerēdo vt ſic apud te domine inueniar ꝓmerendo. Defende me piiſſime dñe a gehenne incēdiis vt ſic apud te pꝛotectus tibi ſemꝑ aſſim in gaudiis animā meam pꝛotege tua pꝛotectione ſemꝑ quam redemiſti dñe tuo ꝓcioſiſſimo ſanguine amen.

¶ Oꝛatio bona et deuota oibus dicētib⁹ illā cum deuotione quotidie.

DEus pater oīpotēs et filius ⁊ ſpūſſanctus da michi N. famulo tuo victoꝛiā contra inimicos meos vt non poſſint nocere mihi nec reſiſtere nec ꝯtradicere: ſed dirigas virtus coꝛum et conſiliū in bonum. Tu deus ſis foꝛtitudo mea ⁊ clipeus defenſionis mee et turris immobilis ꝓtectionis mee quatin⁹ diſpergātur ⁊ confundantur oēs aduerſarii mei deus abꝛahaam / deus yſaac / de⁹ iacob / deus omniū beneviuentiū libera me N. famulum tuū de oībus peccatis meis de anguſtiis de tribulatiōibus de neceſſitatibus ⁊ de periculis meis da mihi robur foꝛtitudinem et pſeuerantiā in bonis ⁊ ſermonē rectū ⁊ beneſonantē in os meū vt placita ſunt oīa verba mea oībus me vidētibus et audientib⁹ et inueniam gratiam ⁊ auxiliū in oībus petitionibus meis. Propheta clamat apoſtolus dicit chꝛiſtus in ſe confidentes ſanat chꝛiſt⁹ regnat chꝛiſtus vincit chꝛiſtus dignetur me eſſe triumphatoꝛē oīm aduerſarioꝛū meoꝝ vt nō timeam quid faciat michi homo pſalmus. Deus in noīe tuo. Deus miſereaẗ noſtri. Ab hoſte viſibili ⁊ inuiſibili libera me domine ieſu chꝛiſte qui in cruce ſuſpenſus fuiſti: et lancea latus perfoꝛari permiſiſti et de precioſo ſanguīe tuo me redemiſti. Et ſicut liberaſti tres pueros de camino ignis ardentis. et ſicut liberaſti danielē de oꝛe leonū. et ſicut liberaſti ſuſannam de falſo crimine. et ſicut exaudiſti mariā magdalenā peccatricē et dimiſſa ſunt ei peccata multa ita dñe libera me. N. famulū tuū ab oī opere malo ꝓſenti pꝛeterito et futuro. Et exaudi me in oībus depꝛecationibus meis et de neceſſitatibus et periculis libera me dñe ihesu chꝛiſte. Qui cū patre ⁊c. Pater noſter. Aue maria. et Credo in deū. ¶ Pꝛo ad expellendū oēs noxias et vanas cogitationes ſacerdotis celebꝛaturi ante miſſam deuota oꝛatio.

SUmme ſacerdos et vere pontifex domine ihesu xpē q̄ te obtuliſti deo patri hoſtiam purā et imaculatā in ara crucis pꝛo nobis miſeris peccatoꝛibus. quiq̄ dediſti nobis carnē tuā ad manducandū et ſanguinē tuū ad bibendum. Rogo te per hanc mirā et ineffabilē caritatem qua nos miſeros et indignos peccatoꝛes ſic amare dignatus es vt lauares nos a peccatis noſtris in ſanguine tuo. doce me indignum ſeruū tuū quem etiam ad ſacerdotale officium nullis meis meritis. ſed ſola miſeratione tue vocare dignatus es. Doce me queſo per ſpiritum ſanctum tuum tractare miſterium ea reuerentia et deuotione. eo timoꝛe et honoꝛe quibus oppꝛtet et decet. Fac me dñe deus me⁹ per gratiā tuā ſemper de tāto miſterio digne credere et intelligere. ſentire. firmiter et tenere dicere et cogitare quod tibi placeat ⁊ expedit anime mee pꝛopter magnam clemētiā tuam concede michi indigno miſtro tuo miſſaꝝ ſollēnia puro coꝛde et munda mēte ſemꝑ celebꝛare libera coꝛ meū ab imundis ⁊ nefandis a vanis et noxiis cogitationibus et maxime in hoꝛa ſanctiſſimi ſacrificii tui. Per virtutē tanti miſterii et per manum ſancti angeli tui repelle a me et a cunctis ſeruis tuis duriſſimū ſpm ſuperbie et cenodoxie inuidie ⁊ blaſphemie foꝛnicatōis et imūdicie dubitatis et diffidētie. Moꝛtifica in membꝛis meis carnis ſtimulos oēſq̄ libidinoſas ꝯmotiōes et da mihi verā et ꝑpetuam caſtitatem cū ceteris virtutibus que tibi placent in veritate vt ſacrificium laudis caſto coꝛpoꝛe et mūdo coꝛde valeam quotidie tibi offerre. Quis enim digne hoc celebꝛare poteſt niſi tu deus oīps offerentē feceris dignū. Scio et vere ſcio et idipſum bonitati tue confiteoꝛ qđ non ſum dignus accedere ad tantū miſteriū ꝓpter nimia pctā mea et negligētias meas infinitas Sed ſcio ⁊ veraciter credo et cōfiteoꝛ qꝛ tu potes me facere dignū q̄ de indignis dignos et de imūdis mūdos et de pctōꝛibus ſctōs facis et iuſtos. Per hāc igiẗ oīpotētiā tuā te rogo cōcede mihi pctōꝛi hoc celeſte ſacrificiū ſemꝑ celebꝛare cū timoꝛe et tremoꝛe cū coꝛdis puritate et lacrimarum fonte cū leticia ſpirituali, et gaudio celeſti. Sentiat mēs mea dulcedinē beatiſſime pꝛeſentie tue ⁊ excubias ſctōꝛum angeloꝝ tuoꝝ in circuitu meo. Suſcipe illud queſo ſūme paſtoꝛ ꝓ eccleſia tua ſācta ꝓ populo tuo quē adquiſiſti ꝓcioſo ſanguine tuo. Aufer a nobis dñe ꝓ tua ſctā mīa oēs iniquitates noſtras et ignē ſcti ſpūs in nobis clementer accēde. Aufer coꝛ lapideū de carne noſtra et da nobis coꝛ carneū qđ te timeat te amet: te diligat: in te delecteẗ: te ſequaẗ: te ꝑfruatur. Rogamus etiā te o bone ieſu ⁊ per ſpiritibus parentũ meoꝝ fratrũ ſoroꝝ amicoꝝ et bñfactoꝝ meoꝝ ⁊ olim fideliũ defunctoꝝ vt ſit illis ſanitas ſalus gaudiũ req̄es et refrigeriũ hoc magnũ pietatis ſacramẽtũ. Panis dulciſſime: panis ſcientie panis viue panis pulcher panis mũde qui dixiſti ore tuo ſancto et vero panis quẽ ego dabo caro mea eſt ꝓ mũdi vita. Si qͥs mãducauerit ex hoc pane viuet ineternũ: ſana queſo palatũ cordis mei vt ſentiã ſuauitatẽ amoris tui. Sana me ab oĩ languore et dolore vt nullã ꝑter te ſenciã dulcedinẽ. Intra in aĩam tuã et ſctifica me intus et exterius et mũda me ab omĩ inquinamẽto carnis et ſpũs. Supplex obſecro dulciſſime dñe ieſu xp̄e miſericordiã tuam reſpice ⁊ mihi miſero miniſtro tuo miſerere ſacrificatorẽ purifica et ſacrificium ſanctifica. Deus pr̄ audi me ⁊ quicq̄d eſt in me cõtra te aufer a me apta me tuo ſctõ ſeruitio ⁊ me miniſteriũ idoneũ ꝑfice et annue, vt que tibi placita ſunt inter hec ſancta miſteria ual poſtulem et queq̃ꝫ poſtulauero tua dñe benigniſſima perfice queſo nam tibi honor tibi gloria in ſempiterna ſecula. Amẽ. ¶ Fertur qđ dominus ieſus chriſtus cuidã clerico apparuit et inſtruxit eũ, vt iſto modo, cotidie eũ ſalutaret atq̃ matrẽ eius.

AVe ieſu xp̄e verbũ patris filius virginis agnꝰ dei ſalus mũdi hoſtia ſacra vera caro fõs pietatis. Aue virgo dei quã naſci et de cuiꝰ lacte paſci rex celoꝝ voluit. Aue dñe ieſu xp̄e laus angeloꝝ gloria ſanctorũ viſio pacis deitas integra verus homo flos et fructus virginis matris. Aue virgo vt ſupra. Aue ieſu xp̄e ſplendor patris ꝑnceps pacis ianua celi panis viuꝰ virginis partꝰ vas puritatis. Aue virgo ⁊c. Aue dñe ieſu xp̄e lumẽ celi preciũ mũdi gaudiũ noſtrũ angeloꝝ panis iubilus cordis rex et ſponſus virginitatis. Aue virgo ⁊c. Aue dñe ieſu xp̄e via dulcis veritas ſũma ꝑmiũ noſtrũ caritas vera fons amoris pax dulcedo requies noſtra vita perennis. Aue virgo de quã naſci et de cuius lacte paſci rex celorum voluit.

¶ Fertẽ qđ dñs papa iohãnes conceſſit cuilibet cõfeſſo et cõtrito quotiẽs hãc orõnẽ dixerit de indulgentia pardorum tria milia dierũ et eſt dicenda hec oratio inter eleuationẽ corporis xp̄i ⁊ primum agnus dei.

ANima ieſu xp̄i ſanctifica me. Corpꝰ ieſu xp̄i ſalua me. Sanguis ieſu xp̄i inebria me. Aq̄ lateris ieſu xp̄i laua me. Paſſio ieſu xp̄i cõforta me. Sudor ieſu xp̄i ſanguinee mũdifica me. Crux xp̄i ieſu fortifica me. Mors ieſu xp̄i viuifica me. O bone ieſu xp̄e audi me et ne ꝑmittas me ſeparari a te. Ab hoſte maligno defẽde me. In hora mortis voca me et pone me iuxta te. Vt cum angelis tuis laudẽ te in ſecula ſeculorũ. Amen.

¶ Fertẽ etiã qđ cuilibet cõfeſſo et cõtrito dicenti hanc orationẽ ſequẽtẽ inter eleuationẽ corporis xp̄i et agnus dei, cõcedunt duo milia annoꝝ ꝑ dñm papam Bonifaciũ ſextum ad ſupplicationẽ philippi regis francie.

DOmine ieſu xp̄e fili dei viui qui hanc ſacratiſſimã carnẽ ⁊ hũc precioſũ ſanguinẽ de glorioſe virginis vtero aſſũpſiſti ⁊ eundẽ precioſum ſanguinẽ de ſctiſſimo latere tuo in ara crucis ꝓ ſalute noſtra miſericordiẽ effudiſti ⁊ in hac glorioſa carne a mortuis reſurrexiſti et ad celos aſcendiſti et iterũ venturꝰ es i eadẽ carne iudicare viuos et mortuos libera me ꝑ hoc ſacroſanctũ corpꝰ tuũ quod mõ in altari tractatur et totũ populũ xp̄ianũ ab oibus imundiciis mẽtis ⁊ corporis et ab oibus malis periculis vniuerſis preteritis pñtibus ⁊ futuris. Qui viuis et regnas cum deo patre in vnitate ſpũſſancti deus: ꝑ oĩa ſecula ſeculoꝝ. Amen.

¶ Orõ optima ad ſanctã mariã et ad ſanctũ iohãnẽ euãgeliſtã quã beatꝰ edmũdus cant. archiepũs dicere cõſueuit vt bono fine vitam terminaret nec eſt fraudatus a deſiderio ſuo

O Beata intemerata ⁊ ineternũ bñdicta ſingularis atq̃ incõparabilis virgo dei genitrix maria gratiſſimũ dei tẽpliũ ſpũſſcti ſacrariũ ianua regni celoꝝ: per quã poſt deũ totus viuit orbis terrarũ. Inclina aures tue pietatis indignis ſupplicationibus meis et eſto mihi miſerrimo pctõri pia in oibꝰ ſemꝑ auxiliatrix o iohannes beatiſſime xp̄i dñi noſtri ieſu familiaris amice q̇ ab eodẽ dño noſtro ieſu xp̄o virgo es electus et inter ceteros magis dilectꝰ atq̃ miſteriis celeſtibus vltra oẽs imbutus apoſtolus eiꝰ et euãgeliſta factꝰ es ꝑclariſſimꝰ. Te inuoco etiã cũ matre eiuſdẽ dei et dñi noſtri ieſu xp̄i et ſaluatoris noſtri vt mihi opẽ tuã cũ ipſa ferre digneris. O due gẽme celeſtes maria ſimul et iohannes memẽtote mei et miſeremini mei et eſtote amici mei. O duo luminaria diuinitus ante deũ lucẽtia veſtris radiis ſcelerũ meorũ effugate nubila. Vos eni eſtis illi duo in quibꝰ deꝰ pr̄ ꝑ filiũ ſuũ ſpecialiter edificauit ſibi domum et i qbꝰ ipſe dei filꝰ patris vnigenitꝰ ob ſinceriſſime virginitatis veſtre meritũ dilectionis ſue cõfirmauit ꝑuilegiũ: in cruce pẽdẽs vni veſtrũ ita dicẽs. Mulier ecce filius tuus

Deinde ad alterū. Ecce mater tua. In huiꝰ ergo ſacratiſſimi amoris dulcedine qua ita tunc ore dñico velut mater et filius adinuicē cõiuncti eſtis vobis duobus ego indignus et miſer pctõr hodie et ſemꝑ ꝯmēdo aiam meā et corpus meū: vt oibꝰ horis atqꝫ momētis intus et exterius firmi cuſtodes et pij apud deum interceſſores mihi exiſtere dignemini. Credo eni firmiter et fateor indubitanter qꝛ velle veſtrū velle dei eſt: et nolle veſtrū nolle dei eſt. Unde quicquid ab illo petieritis ſine mora obtinebitis. Per hanc ergo tam potentiſſimā veſtre dignitatis virtutem poſcite mihi a deo aie et corporis mei ſalutē. Agite queſo agite veſtris ſacris orationibus: vt cor meum inuiſere et inhabitare dignet ſpiritus almus qui me a cunctis viciorum ſordibus expurget virtutibus ſacris exornet et in dilectione dei et ꝓximi perfecte ſtare ꝯ ꝑſeuerare faciat et poſt huius vite decurſum perducat me ad gaudia electorꝝ ſuorū benigniſſimus paraclitus gratiarū largitor optimus. Qui cū patre et filio coeternus et conſubſtantialis viuit et regnat deus per cūcta ſecula ſeculorum. Amen.

¶ Fertur qꝙ dum thomas glorioſus martyr cant. archieps. vij. gaudia tꝑalia cū nimia cordis exultatione et deuotione qualibet die diceret ob reuerentiā beate marie virginis glorioſe beata virgo maria ſibi apparuit eiqꝫ dixit. Cur de gaudijs que preterierunt tantū letaris et me honoras et de pꝛeſentibus gaudijs quē in celis habeo que durāt ꝑ perpetuo nõ gaudes nec letaris: nec me honoras. Gaude ergo et exulta mecum de ſeptem gaudijs ſequentibus.

Gaude flore virginali. honoreqꝫ ſpeciali tranſcēdens ſplēdiferū. Angelorū principatū. et ſctorꝝ decoratū dignitate munerꝝ. Gaude ſpōſa clara dei. nā vt clara lux diei ſolis dat lumie. Sic tu facis orbē vere. tue pacis reſplēdere lucis plenitudie. Gaude ſplēdēs vas virtutū cuius pēdēs eſt ad nutū tota celi curia. Te benignā et felicē iheſu dignā genitricē venerat i gloria. Gaude nexu voluntatis et amplexu caritatis iuncta ſic altiſſimo. Ut ad votū ꝯſequaris quicqꝫ virgo poſtularis a ieſu dulciſſimo. Gaude mater miſerorꝝ qꝛ pat ſeculorꝝ dabit te colentibus. Cōgruentē hic mercedē et felicē poli ſedem regnis i celeſtibꝰ. Gaude virgo mater xpi q̄ ſola meruiſti o virgo piiſſima. Eſſe tātē dignitatis vt ſis ſancte trinitatis ſeſſiõi proxima. Gaude virgo mater pura certa manēs et ſecura qḋ hec ſeptē gaudia. Nõn ceſſabūt nec decreſcēt ſꝫ durabūt ꝯ florebūt ꝑ etna ſcła.

O Sponſa dei electa mater dñi noſtri ieſu xpi bñdicta. Eſto nobis via recta. ad eterna gaudia. Ubi pax ē et gloria. Et nos ſemꝑ aure pia dulciſſima atqꝫ piiſſima. exaudi virgo maria. V. Ora pro nobis ſancta dei genitrix. Ut digni. Oratio.

Domine iheſu xpe fili dei viui qui beatiſſimā genitricē tuā glorioſiſſimā virginē mariā ꝑpetuis et felicibꝰ gaudijs in celo letificaſti. cōcede ꝓpicius vt eiꝰ meritis et precibus continuis ſalutem et proſperitatem mentis et corporis cōſequamur et ad gaudia tua et eius eterna feliciter perueniamus. Qui viuis et regnas cū deo. ec.

¶ Deuota oratio ad ſanctam mariam.

O Mnis virtus te decorat: omnis ſanctꝰ te honorat / in celeſti patria
Omnes te benedicunt: et laudantes tibi dicunt / aue plena gratia.
Propter plagas ieſu chriſti: quas cruentas fles vidiſti / pro noſtra miſeria.
Fac nos dignos te videre: et videndo te gaudere / in perhēni gloria. Amen.

¶ Alia oratio ad ſanctam mariam.

Gloria ſanctorū decus angelorꝝ aue maria. Uiſita tuorū mentes famulorꝝ dulcis maria. O fons bonitatis noſtre paupertatis ſis memor maria. Sordes voluptatis eiꝰ prauitatis dilue maria. Nobis eue natis ſinum pietatis aperi maria. Ne nos pro peccatis ſimꝰ cū dāpnatis ſuccurre maria. Aue maria. ořo. Deus qui de beate marie ec.

Legitur de quodā ſancto viro religioſo noie Arnoldus beate marie virgini nimiū deuotus. Cui eadē virgo quadā nocte in ſōpnis apparuit et letaniā iſtam ſubſeq̄ntem factā in honore virginis marie mōſtrauit dicens. quod quicūqꝫ ſubſcriptam letaniam quolibet die deuote dixerit: magnū meritum et gaudium ſibi acquireret.

Kyrieleyſon. Chriſte eleyſon. Kyrieleyſon. Chriſte audi nos. Pater de celis deus miſerere nobis. Saluator mundi ieſu chriſte fili dei viui miſerere nobis et adiuua nos ſecundū magnā miſericordiā tuā. Spiritus ſancte deus miſerere nobis. Scā maria excellētiſſima regina celorꝝ angelorum et hominū intercede ꝓ nobis. Sancta maria mater dñi noſtri ieſu xpi. ora ꝓ nobis ad ipſum dilectū filiū tuū dñm noſtrū iheſū xpm Sancta maria virgo beatiſſima. intercede ꝓ nobis. Sancta maria. clemētiſſima dña in tercede ꝓ nobis. Sācta maria benignissima consolatrix miseroꝝ ad te cōfugientiū intercede ꝓ nobis. Sancta maria pietate plenissima et oī dulcedine suauissima intercede pro nobis. Sancta maria mater regis eterni intercede ꝓ nobis. Sācta maria pulcritudo angeloꝝ intercede ꝓ nobis. Sctā maria flos patriarcharꝝ intercede ꝓ nobis. Sancta maria desideriū ꝓphetarū ora ꝓ nobis. Sācta maria thesaur⁹ apostoloꝝ. oꝝ. Sctā maria laus martyrū. oꝝ. Sctā maria dulcedo confessoꝝ. oꝝ. Sctā maria decus virginū. oꝝ. Sctā maria castitatis exēplū. oꝝ. Sctā maria caritatis documētū. oꝝ. Sctā maria humilitatis indiciū. oꝝ. Sctā maria fidei supportatrix. oꝝ. Sctā maria dulcis cōsolatio tribulatoꝝ. oꝝ. Sctā maria virgo imaculata. oꝝ. Sctā maria gloriosa dei genitrix. oꝝ. Sācta maria regina celi et vsq ad solium filij exaltata. oꝝ. Sctā maria inter oēs feminas bn̄dicta. oꝝ. Sctā maria ostende mihi miam tuā et libera corda nostra de maloꝝ cogitationū tēptatione vt fiat voluntas tua in nobis et illumines nos a pctis nr̄is libera nos dn̄a. Sācta maria dei genitrix ꝑ miam filij tui saluatoris nostri qui ex vtero tuo voluit icarnari miserere nobis famulis tuis et ora ꝓ nobis ad vnigenitū filiū tuū ꝓ pctis nr̄is. Sancta maria virgo ꝑpetua ꝑ dilectionē filij tui q̄ te dilexit, vt exaltaret te sup choros angelorum exaudi nos ꝛ a pctis nr̄is libera nos dn̄a. Sācta maria adiuua nos ꝛ intercede ꝓ nobis ad iesum filiū tuū vt custodiat nos ab oī malo ꝓterito pn̄ti et futuro et a pctis nostris libera nos dn̄a. Sctā maria decoratrix virtutū miserere nr̄i: ꝛ a pctis nr̄is libera nos dn̄a. Sctā maria mitissima benignissima clemētissima btissima i dei pietate plenissima miserere nr̄i: et a pctis nr̄is libera nos dn̄a. Sācta maria porta celi ꝛ seruatrix secretoꝝ dei miserere nr̄i et a pctis nr̄is libera nos dn̄a. Sctā maria te laudam⁹: te glorificam⁹: te adoramus: ꝛ glorificamus spōm tuū laudam⁹ et adoram⁹ laudē et sapiētiam tuā: laudamus et adoram⁹ virginitatē tuā: laudam⁹ et adoram⁹ miam tuā q̄ sola fuisti digna portare dn̄atorem celi et terre maris et oīa q̄ in eis sunt laudam⁹ ꝛ ho adoramus vētrē tuū bn̄dictum qui portauit dn̄m nr̄m iesū xp̄m laudamus et adoramus beata vbera tua que lactauerunt dn̄m et saluatorē mūdi. Sancta maria ꝓcamur te pijssima dei genitrix ꝑ amorē filij tui vnigeniti vt digneris nos exaudire in oībus necessitatibus nr̄is et non derelinquas nos sine adiutorio in hora illa tremenda: q̄n aīe nostre exierint de corporibus nr̄is: sed adiuua nos nūc et tūc ꝛ in die iudicij vt secure mereamur venire ad portas paradisi ante cōspectū dei vt mereamur videre filiū tuū et letitiā sempiternā sine fine habere. Sctā maria dn̄a dulcissima pia celi regina ornamētū seculi: margarita celestis a pctis nr̄is libera nos dn̄a. Sācta maria porta celi tu ianua filij tui templū dn̄i: palaciū iesu xp̄i sacrariū spūssācti. Per te beatissima dei genitrix porte paradisi apte sunt. Per te pax inter hoīes et āgelos facta est. Per te mūdus restauratus est. Per te dn̄a oīa bona facta sunt in celo et in terra. Tu es gloria hierusalē. Tu es letitia israel. Tu es exultatio totius mūdi. Tu es electa ante constitutionē mūdi et manes sine fine in regno filij tui. Ubi tibi seruiūt angeli archāgeli patriarche et ꝓphete. Obediūt etiā tibi apostoli martyres cōfessores et virgines et oēs virtutes celoꝝ. Ꝓpter hoc ꝓcamur te btissima dei genitrix virgo maria ꝑ amorē filij tui vnigeniti vt digneris nos exaudire in oībus necessitatib⁹ nostris et nūq̄ dimittas nos sine adiutorio et a pctis nostris libera nos dn̄a. Sācta maria tuo interuētu ab oī ira et idignatione dei et a pctis nostris libera nos dn̄a. Sācta maria a subitanea et improuisa morte ꝛ a pctis nostris libera nos dn̄a. Sctā maria a pctis oīb⁹ et a penis ꝑpetuis libera nos dn̄a. Sctā maria ab oī imūdicia mētis et corporis: et a pctis nr̄is libera nos dn̄a. Sācta maria gr̄a plena dn̄s tecū benedicta tu i mulierib⁹ et bn̄dictus fructus ventris tui iesus. Amen. Sctā maria ab insidijs diaboli ꝛ oī periculo mētis ꝛ corporis ꝛ a pctis nostris libera nos dn̄a. Sancta maria in oībus necessitatibus angustijs et tribulationibus nr̄is libera nos domina. Sancta maria mater luminis honor etheris signū serenitatis. Te rogamus audi nos. Sancta maria mater glorie mat̄ ecclesie mater mīe mater pietatis ꝛ indulgētie. tꝝ. Sctā maria aula dei porta celi sacrariū spūs scti. tꝝ. Sctā maria corona aurea tēplū deitatis reclinatoriū eterne pietatis. tꝝ. Sācta maria dec⁹ virginū dn̄a gētiū regina āgeloꝝ. tꝝ. Sancta maria fons ortorū ablutio pctōrū lauacrū aīaꝝ. tꝝ. Sctā maria mat̄ orphanorū dulcissima mamilla pupilloꝝ cōsolatio oīm miseroꝝ. Tꝝ. Sancta maria. Ugo sūma ꝛ virgo ꝑpetua. sola mater ꝛ vgo. Tꝝ. Sancta maria. mater xp̄i īpetra nobis spaciū penitētie ꝛ emēdationē vite. Tꝝ. Sān maria salue sancta parens enixa puerpera regẽ q̄ celũ terrãq; regit in ſecula ſeculoꝝ. Salue felix integritas, ſancta ⁊ īmaculata virginitas aſſiſtẽs ſemꝑ ī cõſpectu dei. memento fragilitatꝭ nr̃e benigniſſima ſuauiſſima mitiſſima gratioſiſſima dña. Da nobis victoriã cõtra hoſtes noſtros ⁊ poſt huiꝰ vite curſum ꝑduc nos ad regna celeſtia. Ubi tecũ et cũ oĩbꝰ ſanctis gaudeamꝰ in ſecula ſeculoꝝ. Amẽ. ¶ Quilibet deuote dicẽti hãc oꝛationẽ ſequentẽ. ſ. Obſecro te dña dñs innocentius papa cõceſſit centũ dies indulgentie.

Obſecro te dña ſancta maria mater dei pietate pleniſſima, ſummi regis filia. mater glorioſa mater orphanoꝝ. cõſolatio deſolatoꝝ. via errãtiũ ſalus in te ſperantiũ. Uirgo ante partũ. virgo in partu ⁊ virgo poſt ꝑtũ. Fõs mĩe. fons ſalutis. fons gratie fons pietatis et letitie. fons cõſolationis et indulgẽtie. Per illã ſanctã ⁊ ineffabilẽ pietatẽ gratiã. mĩam amoꝛẽ ⁊ hũilitatẽ ꝑ quas filiꝰ dei deſcẽdit ſuſcipere hũanã carnẽ ī venerabiliſſimo vẽtre tuo. Et ī qbꝰ ipſe te reſpexit qñ te cõmẽdauit caro ſuo. Johãni apĺo ⁊ euangeliſte. Et poſtq̃ ſic te cõmẽdauit ſibi ⁊ te exaltauit ſuꝑ choꝛos angeloꝝ. Et ꝑ illã ſctã hũilitatẽ in qua tu reſpõdiſti archãgelo ſuo gabꝛieli dicẽs. Ecce ãcila dñi. Fiat mihi ſm verbũ tuũ. Et ꝑ illa ſanctiſſima quindecĩ gaudia q̃ habuiſti de filio tuo dño noſtro iheſu xp̄o. Et per illã ſanctã maximã cõpaſſionẽ ⁊ acerbiſſimũ coꝛdis doloꝛẽ quẽ habuiſti qñ vidiſti filiũ tuũ dñm noſtrũ iheſum xp̄m ante crucẽ nudatũ ⁊ in ipſa leuatũ. pendẽtẽ crucifixũ vulneratũ. ⁊ ſiti clamantẽ audiſti ⁊ moꝛientẽ vidiſti. Et per quinq̃ vulnera filii in cruce. Et ꝑ cõtractionẽ viſceꝝ ſuoꝝ ꝓ nimio doloꝛe vulnerũ. Et ꝑ cẽm doloꝛẽ quem habuiſti quãdo vidiſti eũ vulnerari. Et ꝑ fõtes lacrimaꝝ tuaꝝ. Tu cũ ſctis ⁊ electis dei veni ⁊ feſtina ī auxiliũ et ꝯſiliũ meũ ī oĩbꝰ oꝛõnibꝰ et requiſitiõibꝰ meis et ī oĩbꝰ ãguſtijs et neceſſitatibꝰ meis et ī oĩbꝰ rebꝰ ĩ qs ego ſũ facturꝰ. aut cogitaturꝰ. oĩbꝰ diebꝰ noctibꝰ hoꝛis atq̃ momẽtis vite mee. Et mihi famulo tuo ĩpetres a dilecto filio tuo. gratie ꝯplemẽtũ cũ mĩa. cũ ꝯſolatiõe. cũ auxilio cũ ꝯſilio. cũ adiutoꝛio cũ bñdictiõe. cũ ſctificatiõe. cũ pace. cũ ꝓſꝑitate. cũ gaudio et alacritate et abũdãtia oĩz bonoꝝ ſpũaliũ et coꝛpoꝛaliũ. Et gratiã ſctĩ ſpũs q̄ me bñ per oĩa diſpõat alam meã cuſtodiat. coꝛpꝰ meũ regat mẽtẽ erigat curſũ dirigat. ſenſum erigat. moꝛes cõpõat actus ꝓbet et vota. et deſideria mea perficiat cogitatiões ſãctas ſubſtituat ꝓterita mala indulgeat. ꝑſentia emẽdet. futura moderet. vitã honoꝛabilẽ et hõneſtã michi tribuat et victoꝛiã cõtra oẽs huiꝰ mũdi aduerſitates. verã pacẽ ſpũalẽ ⁊ coꝛpoꝛalẽ. bonã ſpẽ caritatẽ ⁊ fidẽ caſtitatẽ hũilitatẽ et paciẽtiã cum obediẽtia ⁊ quinq̃ ſenſus coꝛpoꝛis mei regat et ꝓtegat. ſeptẽ opera mĩe cõplere me faciat ⁊ a ſeptẽ pctĩs criminalibꝰ liberat ⁊ defendat vſq̃ in finẽ ⁊ ī nouiſſimis diebꝰ meis oſtendas mihi faciẽ tuã glorioſã etiã ãnũcies michi diẽ ⁊ hoꝛã obitꝰ mei ⁊ hãc oꝛationẽ meã ſupplicẽ ſuſcipias ⁊ audias et vitã eternam mihi tribuas. Audi et exaudi me dulciſſima maria mat̃ dei et dñi nr̃i ieſu xp̄i. amen.

De ſancta maria quinq̃ gaudia.

Gaude mater dei genitrix virgo īmaculata. Gaude q̃ gaudiũ ab angelo ſuſcepiſti. Gaude q̃ genuiſti eterni luminis claritatẽ. Gaude mater. Gaude ſancta dei genitrix virgo tu ſola mater innupta. te laudat omnis creatura genitrix lucis ſis ꝓ nobis q̃s perpetua interuẽtrix. Poſt partũ. Meritis et ꝓcibꝰ

¶ Alia oꝛatio de ſancta maria.

O Preexcellentiſſima maria virgo puriſſima per illũ doloꝛẽ intenſiſſimum quẽ habuiſti: qñ ſanctꝰ ſymeõ tibi ꝑdicebat qđ tuã ipſiꝰ alam gladiꝰ ptrãſiret. ſupplicitẽ exoꝛo vt me ſemꝑ alleues et liberes ab oĩ malo et onere pctõꝝ meoꝝ amẽ. O btã maria virgo btiſſima mr̃ dei benigniſſĩa ꝑ illũ triſtiſſimũ meroꝛẽ quẽ habuiſti qñ iheſum xp̄m filiũ tuũ remanẽtẽ ī iheruſalẽ tribꝰ diebus et noctibꝰ dolẽti coꝛde et lugubꝛi q̃ſiuiſti te obnixꝰ ĩploꝛo vt ī fine vite mee verã michi ĩpetres ꝯtritiõem oĩm delictoꝝ meoꝝ. a. O ſanctiſſima maria virgo ſereniſſĩa et mr̃ dei ſacratiſſĩa. ꝑ illã meſticiã doloꝛoſaz quã habuiſti qñ ſciebas ī ſpũ qđ captꝰ eſſet xp̄s filꝰ tuus moꝛtẽq̃ ī cruce acerrimã tolleraret coꝛditer a te peto. vt a me coꝛdis mei tribulationẽ auferas vniuerſã amẽ. O mitiſſima maria virgo mũdiſſĩa et mat̃ dei miſericoꝛdiſſĩa. ꝑ illã vehemẽtiſſimã ãguſtiã quã habuiſti qñ vidiſti tuũ vnigenitũ ī cruce pẽdẽtẽ recẽtibꝰ vulneribꝰ ī ſuo ſanguine totaliter rubꝛicatũ ardẽter ſupplico ⁊ deuote qđ memoꝛia paſſiõis eiꝰ ī coꝛde meo continue perſeueret meq̃ ī celeſtibꝰ merito et glĩa facias ꝓmari. O dulciſſima maria virgo dilectiſſima ⁊ mr̃ dei digniſſima ꝑ illã incõſolabilẽ triſticiam quã habuiſti qñ inter bꝛachia tua dilectum tuũ natũ tenẽs moꝛtuũ cõſpexiſti hũiliter te depoſco: vt īfundas michi gratiã ſemꝑ tuã voluntate ſurgere ꝗ̄ impleſſet. ℣. Sancta dei genitrix dulcis ⁊ decora: ieſum filium tuū pro nobis exora. Oremus.

Domine iheſu xp̄e dei patris ⁊ ſancte marie virginis fili dulciſſime q̄ ꝓ nobis peccatoribus mortē ſubire tēporalē nec ꝓprio tuo corpori nec materno dolori parcere voluiſti: preſta q̄s vt q̄ tuarū ſanctarū paſſionū ⁊ dicte genitricis tue anguſtiarū ⁊ dolorū memoriam veneramur vobiſcū ſine fine gaudere mereamur. amē. Per quos dolores anxios ieſu rex inſignis, da nobis celi gaudio frui tecum, benignus. Amen.

Domine iheſu xp̄e fili patris vnigenite q̄ in cruce pendēs dulciſſimā matrē tuā triſtē ⁊ lachrimantē beato iohanni apoſtolo tuo ⁊ euāgeliſte cōmendaſti cuſtodiendā: concede michi ꝓ eius amore in ſeculo ita viuere, ne ꝓ malis q̄ fecis facio dampnetur aīa mea ſed per tuā miſericordiā ⁊ ꝓ amorē piiſſime matris tue de q̄ carnē tuā ꝓ nobis ſumpſiſti poſt mortē meam cum electis tuis ī gloria tua requieſcam. amen.

Mary thou were greet with loueli chere. yoruz gabriel greting with child thou were. with owt any weme iheſu thou bere. Mary for yi ioyes v. my prayere thou here. Lete neuere fend me wickid pouzt. Kepe me fro yi ſonne pāt me dere hay bouzth. haue mercy vpon my dedys pōt. I haue mys wrouzt. For ſinne is the moſt ying pāt brigeth mā to nouzt. Mary moder my hoope is alle ipe. Ouer alle wommen bleſſid thou bet. vvith yin eye of mercy. I pray me ſe. And alle wickid ſinnis do me to flee. Mary moſt helpe at nede. thou art good in ſorte in care ⁊ i drede vpon yi ſynfull ſeruaunt lady take hede. the et mā haue ſchryfte houſell et heuen to my mede amē amē. amen. par charite.

¶ De ſancta anna.

Gaude felix anna. q̄ concepiſti ꝓlē. Que erat paritura mūdi ſaluatorē. Gaude felix anna, mater magne ꝓlis. Ex te ꝓceſſit rutilās ſtella ſummi ſolis. Gaude felix āna genitrix marie. Que ꝟgo deū pepit et mat eſt meſſie. Gaude felix āna. q̄ ſola meruiſti mater eſſe virginis matris ieſu xp̄i. Gaude felix anna, gaude ſine fine. Pro nobis preces porrige celorū regine. Ora ꝓ nobis beatiſſima anna. Vt digni efficia.

Deus q̄ de beate anne tantā gratiā donare dignat᷒ es. vt mariā matrē tuā in vtero ſuo portare mererē. da nobis ꝑ intercēſſionē matris ⁊ filie tue ꝓpiciationis abūdantiā, vt quarū memoriā ſpio amore cōplectemur earū precib᷒ adiuti ad celeſtē iheruſalē peruenire valeam᷒. Qui vi. ⁊ regnas cū deo.

¶ Oratio de ſctō michaele archangelo.

Sancte michael archangele dei q̄ ad animas accipiendas accepiſti poteſtatē: te rogo et ſupplico vt aīam meā ſuſcipe digneris. qn̄ de corpore meo egreſſura erit. ⁊ liberā eā de poteſtate inimici ⁊ eſto michi firmiſſimus ꝓtector in adiutoriū ī illa hora tremenda. qn̄ aīa mea a corpore exibit. Gabriel archangele dulcis ⁊ amātiſſime. O fortitudo dei michi clementer ſubueni. exurge ī adiutoriū mihi aduerſus demonū malignātiū inqſtatiōes eſto michi firme ꝓtector in adiutorium in illa hora tremēda qn̄ aīa mea a corpore mee exibit. Auxiliare mihi obſecro o tu princeps eximie ſācte Raphael alarū ⁊ corporū optime medicator morbos aīe mee cerciū expelle medela vt ꝑ te influat michi ſal᷒ eterna et eſto michi firme ꝓtector ī adiutoriū in illa hora tremēda qn̄ aīa mea a corpore mee exibit. Obſecro vos ſanctos angelorū et archangelorū duces eximios. michael. gabriel. et raphael. cū vniuerſis ſuperne felicitatis agminib᷒ quatin᷒ ſedulo ꝓ me miſero a veſtra ſocietate defūcto dūm iploretis ꝓcatu. multarū fragilitatis mee meorēs erūpnarū vt in illa terribili exitus mei hora nulla demonū me oppugnare volētiū ꝓptās timeā. ſed vro ſubueniēte ſuffragio. fugatis hoſtiū cuneis. celos petā ⁊ cū xp̄o viuā et vaticā ſempiterne. amē.

Angele q̄ me᷒ es cuſtos pietate ſuperna Me tibi cōmiſſum ſalua defende guberna. Terge meā mentē vicijs et labe veterna. Aſſiduuſq; comes michi ſis vite q; lucerna amē. Me dormitantē ſerua ꝓcor et vigilantē. Me q̄ſo viuentē ſerua. tuta morientem. Semp iuuamē ſiſtas michi iugiter amē.

¶ Oratio ad ſanctum michaelem.

Precor vos o oēs ſancti āgeli et archāgeli. troni et dn̄aciōes principat᷒ et poteſtates cherubin et ſeraphin. milia milium decies cētena milia q̄ aſtatis ante cōſpectum dn̄i dei viui. vt oīpotentē deū ꝓ me pctōre deꝓcemini: quatin᷒ de oīb᷒ pctōrū vinculis me dignetʒ abſoluere et ad vitā eternā ꝓducere. amē.

¶ Oro ad ſctm̄ Iohēm Baptiſtā.

Salue ſacratiſſime mulierū nate. Angeli dictamine iohēs vocate. Patris aluo tamine ſacro cōſecrate. Lucernā gratie populis parate. Salue qui in heremis vixeras deuotus. Veſtit᷒ cilicijs et locuſtis fot᷒. Cunctis cares vicijs vnda tibi pot᷒. A mūdi delitijs etiā᷒ remot᷒. Salue preco paſcēs xp̄ʒ orbi natū. Et preſētē indicās digito mōſtrā tium. Ad iordanē increpās populi peccatum Baptizando predicans iter deo gratū. Salue qui mortaliū ſolꝰ meruiſti. Sacrū lymphis tingere corpus iheſu xp̄i Patris teſtimoniū de celis audiſti. In colūbe ſpecie ſpiritū vidiſti. Salue rubēs roſula martyrio cruore. Redolēs vt lilia virginali flore. Sumas hec ꝓconia de me pectore. Et affer ſolamina mortis in agone. Ora pro nobis beate iohānes. Vt digni efficiamur.

Deus a quo vniuerſa bonitas ꝓcedit q̄ beatū iohannē bāptiſtā gratiarū ꝓuilegijs dignitatis faſtigio ſublimaſti: concede ꝓpicius. vt ſicut eo maiorē inter natos mulierē te teſte nō nouimꝰ. Sic cū ꝓ nobis apud te interceſſorē accepiſſe ſentiamꝰ Per xp̄m.

¶ Oro ad ſanctū petrū ⁊ oēs apoſtolos.

O Petre beatiſſime apoſtolorū maxime me in fide catholica tua ꝑce conſolida. O paule mūdi lumē ꝓceſſa mihi i auxiliū. Spē firmā michi impetra. inter mūdi diſcrimia. At andree piiſſime vota ꝑcantis ſuſcipe ⁊ caritatis gemine reple mentem dulcedine. O Jacobe accelera mea purgādo ſcelera mundans dono iuſticie a fermēto malicie. O Johannes caſtiſſime o tu xp̄o lumē. dona verā prudentiā ⁊ caſtā ꝯſcientiam. O philippe cos lāpadis eruta mea a tenebris. virtutū luſtrās lumie. munime fortitudie. O iacobe ieruſalē fac me poli participē adornās tēꝑanciā cū ſcitiratis gr̄a. O ꝓnceps apoſtolice bartholomee dn̄e mala mea mortifica: q̄ bōa ſunt viuifica. O thoma tu q̄ vulnera palpaſti ſalutifera tu ſana plagas pectoris celeſtis rore nectaris. O ſymō beatiſſime norma obediētie da per ꝓceſſū potentiā verā obedientiam. O mathee ne differas fugare res mortiferas voluptates carnaliū dans dona ſpūalium. O mathia qui meritis cōiunctꝰ es apoſtolis a cunctis ſalua peſtibꝰ. ꝯiūge me celeſtibus Vos quoq̃ ſingulariter oēs q̄ ꝓcor pariter vt pro meis exceſſibus oretis horis omnibꝰ Omnes ſācti apoſtoli. vos mei miſeremini veſtra ſācta memoria me collocet in gloria. O q̄ beata merita xp̄i ſerui preſētia. cuiꝰ audire dulcia ſolebatis colloquia Vos mūdi de tumultibꝰ elegit ſibi dn̄s q̄ meruiſtis cernere deū verū i corpe. Voſq̃ mūdi lumina ſup ſolē lucētia. ꝑ quos fulget eccleſia vt ſol ⁊ luna ſplēdida. Cū filio vos hominis mūdūq̃ iudicabitis: me ꝑ vos ſaluū expecto i extremo iudicio. amē. ¶ De recommēdatione glorioſiſſimi cōfeſſoris ieronimi ſctus augꝰ ad ſanctū cirilliū loquēs ita dicit. Si ſingulorū ſanctorū vitā inquirerē. neminē vt puto ieronimo ſanctiorē inueniſſem vn̄ idē aug. lectorē exhortādo dicit. Tu qui venerariſ iohēm Baptiſtā ⁊ apoſtolos venerare ⁊ ieronimū qꝛ ipſis equalis eſt. hec auguſtinus.

¶ De ſancto ieronimo.

Deus miſerator et benigne q̄ miſericors ⁊ ꝓſtabilis es ſuꝑ malicia. te deꝓcor ꝓpter temetipm. aut audi me aut ꝯcede aliquē audire ꝑ me quē audias ꝓ me. Benigne ieſu plus es clemēs q̄ poſſim cogitare. nō minꝰ hoc ſenciā q̄ ꝑſumo ſperare. Tantū ꝯfidit dn̄e de tua pietate creatꝰ et recreatꝰ a te ſeruus tuus vt a te petere ꝑſumat beatū ieronimū cōfeſſorē tuū ad te eſſe interceſſorē ſuū. Sancte ergo ieronime ꝯfeſſor xp̄i ꝑ illū te deꝓcor q̄ ꝑ totū mūdū venerari facit nomē tuū. ne denegeſ mihi idigētis ſupplicāti auxiliū tuū Spūalia mihi iptire qbꝰ gloriaris. Eternis letifica. qbꝰ letaris. celeſtia iſtū de qbꝰ cōuerſaris. Decꝰ meꝰ in te cōfido. in te q̃ pono ſpē meā hūiliter exorās ꝑ merita ſācti ieronimi cōfeſſoris tui vt reducas de abiſſo pctō ꝝ quē q̄ſitū inueniſti ꝑditū tuū. Sancte ieronime ꝯfeſſor xp̄i tibi cōmēdo orationē meā, ſuꝑ ābos vos iacto curā meā immo vobis iacto aiam meā hoc eſt qd a me magis exigitis tu iubēdo tu cōſulēdo ſuſcipe eā vobis iactatam: habete te eā vobis proſtratam. cuſtodite eā cū dormio. ſeruate eā cū aliud facio. videte eā cū aliū cogito. tu per conceſſionem vel confeſſionem tu per interceſſionem. tu per merita tui tam dilecti ꝯfeſſoris. tu ꝓpter nomē tuū et mei creatoris q̄ eſt bn̄dictꝰ in ſecula amē. Sanctiſſime ieronime cōfeſſor dn̄i glorioſe adeſto meis ꝓcibus piꝰ ac ꝓpicius et intercede ꝓ mea oim̄q̃ ſalute. Ora pro nobis. ⁊c.

Adeſto dn̄e ꝓcibꝰ nr̄is quas in ſcī confeſſoris tui ieronimi cōmemoratiōe deferimꝰ. vt q̄ nr̄e iuſticie fiduciā nō habemꝰ eiꝰ q̄ tibi placuit meritis ⁊ ꝓcibꝰ adiuuemur. Per xp̄m dn̄m noſtrū. Oratio ſācti edmūdi archiepi ad beatū iohannem euangeliſtam.

Sancte ac beate iohannes aplē et euāgeliſta dei q̄ virgo electꝰ es a dn̄o et inter ceteros magis dilectꝰ: ipetra michi donū a dn̄o qd tibi cōceſſū eſt. vt. ſ. habeā vnē bonū ⁊ ꝑclarū. ⁊ finiā vitā meā in fide recta in ſpe firma in caritate ꝑfecta. i ſenſu integro i itellectu ſano ⁊ in vera confeſſiōe ſalutis cōmunitꝰ viatico ⁊ extrēa delibutꝰ vnctiōe inſicienti deſiderio vidēdi deſiderabilē faciem dn̄i noſtri iheſu xp̄i. Qui cū patre.

¶ De apoſtolis petro ⁊ pauloq̃ ceteris.

Sancte petre apoſtole ⁊ electe dei q̄ confeſſus es xp̄m filiū dei ſup te edificauit dñs eccleſiam ſuam tibi tradidit deꝰ claues regni celoꝝ. Tibi dedit ptātē ligādi atq; ſoluēdi ⁊ pctā remittēdi. Tu es paſtor ouiū exēplar cōfeſſionis. exēplar penitētie doctor eccleſie. cuſtos ꝑadiſi. adiutor electorum. Tu es ſuſceptor aīaꝝ ⁊ ego pctōr ac fragilis qd ſum facturus. Cū venero ad te. adiuua me vt nō recedā cōfuſus ꝓpter vicia ⁊ pctā q̄ male cōmiſi ſ; pocius abſolue vincula peccatoꝝ meoꝝ q̄ habes ptātē ſoluēdi atq; ligādi i celo ⁊ i terra. Scte petre. Scte paule ſancte andrea ⁊ oēs apoſtoli xp̄i aꝑite michi portas iuſticie ⁊ igreſſus in eas confitebor dño. Clemēs trinitas vna diuinitas ſalua me adiuua me ⁊ libera me q̄ ē bñdictꝰ i ſecula. amē

¶ De ſancto edmūdo confeſſore.

Edmūde ſingularis ſigna ferēs gratie. Diſcipline ſalutaris ſignifer egregie. vita ſacer potens ſignis meritis eximie. Nobis reis ⁊ idignis locū poſce venie. Ora pro nobis. ⁊c.

Plenā in nobis eterne ſaluator tue virtutis opare medelā. vt q̄ ꝓclara btiſſimi edmūdi cōfeſſoris tui atq; pōtificis merita veneramur ipſius adiuti ſuffragiis a cūctis aiarū ⁊ corpū noſtroꝝ lāguoribꝰ liberemur. Per xp̄m. De ſancto thoma martire ⁊ confeſſore cantuarieñ.

Sancte ⁊ piiſſime martir et pōtifex thoma venerande int̄ martires ꝓcioſus. vitā meritis ac paſſiōe celeberrime cognite apd deū potētie et apd hoies pietatis imēſe ꝟtutū ac miraculoꝝ atteſtatiōe glioſe. q̄ ꝓ dño mortē ſubiſti et eccleſie libertate. in cuius etiā ſinu ab ipſis iaudita crudelitate occiſus es te deꝓcor ꝑ ptātē tibi traditā. et ꝑ iſtam tibi miam. vt michi miſerrimo pctōri ad te cōfugiēti in oi neceſſitate ſuccurrere digneris. O thoma amice dei piiſſime ipetra michi cōuerſationē ſanctā. cōfeſſionē purā ⁊ penitētiā fructuoſam. in fine dñici corporis et ſanguinis ꝑceptionē et poſt vite ꝓſentis erūnā btām vultꝰ ſui ꝑcipere viſionē. amen

Orō de ſancta katherina ꝟgīe et martire.

Gemma dei ꝓcioſa katherina fulgida. Spōſa xp̄i ſpecioſa ꝑadiſi viola. Virgo martir katherina prudēs et mitiſſima. Que ꝓ xp̄o detrūcata aula regnas celica. Ora ꝓ me pctōre apd regē glie. Cuiꝰ fulges claritate vt ſol i meridie. O btā bñdicta dulcis et piiſſima. Pulſa ꝓce īdefeſſa pia xp̄i viſcera. vt me ſaluet et gubernet ſua ſemꝑ gr̄a Et poſt huiꝰ vite curſum ducat ad celeſtia. Vbi tecū et cū ſctis gaudeā in ſecula. amen

De maria magdalena oratio bona.

Gaude pia magdalena ſpes ſalutis vite vena lapſoꝝ fiducia. Gaude felix aduocata reſurgēdi via data miſeris poſt vicia. Gaude dulcis deo grata cui dimiſſa ſūt peccata ſpeciali gr̄a. Gaude lotrix pedū xp̄i. cuius tanta meruiſti amoris īſignia. Gaude ꝓrio digna frui viſu redēptoris tui ſurgētis cū gloria. Fac nos ſic penitere vt poſt mortē lucis vere ſortiamur gaudia. amē. Ora ꝓ.

Largire nobis clemētiſſime paṫ quo ſicut btā maria magdalene dñm nr̄m ieſum xp̄m ſuꝑ oia diligēdo ſuoꝝ obtinuit veniā peccaminū ita nobis apd miam tuā ſempiternā impetret btitudinē. Per xp̄m.

De ſancta margareta virgine et martire.

Virgo prudens margareta cōtēpſiſti premunita deſuꝑ obprobriū. ſigno crucis inſignita. quo fuiſti deglutita crepuit demoniū. Saluatoris non oblita alligaſti i petita hoſtis ꝓmu ſociū. Michi prece da mellita. vim ꝟtutis in hac vita cōtra fraudes hoſtiū. Diffuſa eſt gratia. Oremus.

Deus q̄ beatā virginē margaretā ad celos ꝑ martirij palmā puēire feciſti cōcede ꝓpiciꝰ. nobis q̄s. vt eiꝰ exēpla ſequētes ad te peruenire mereamur. Per xp̄m dñm noſtrum. De ſancta Brigitta ant.

Roſa rorās bōitatē. ſtella ſtillās claritatē brigitta vas grē. Rora celi pietatē ſtilla vite puritatē in valle miſerie. ꝟꝰ. Ora ꝓ nobis btā mr̄ brigitta ſpōſa xp̄i ꝓdilecta. vt ad celeſtē pr̄iā ſit nobis via recta. amen.

Deus q inter cetera potētie tue miracula etiā i ſexu feminco. beatā brigittā ſecreta tua ei reuelādo. nouā nobis ꝓphetiſſam et euāgeliſtā miraculoſe feciſti. ꝓſta q̄s vt cuiꝰ celeſti doctrina illuſtramur in terris ſpecialē adiutricē ſēꝑ habeamꝰ i celis. Per xp̄m dñm nr̄m. amē. Pro tōitruo ⁊ fulgure dr̄ hec orō q̄ a dño cuidā herēite fuit miſſa.

Omnipotēs ſēpiterne deꝰ parce ſupplicātibꝰ mederere metuētibꝰ vt poſt choruſcatiōes fulgurū dicceſq; tēpeſtatū in materiā tue laudis trāſeat comminatio poteſtatis. Per xp̄m

Oratio de omnibus ſanctis.

O Vos oēs ſancti dei et electi q̄bus deus ꝓparauit regnū eternū a ꝓncipio vos deꝓcor per caritatē qua dilexit vos deus ſuccurrite michi. N. miſerrimo pctōri ātēq̄ mors me capiat ſubuenite michi ifelici admodū antēq̄ ira dei me diſꝑdat. Recōſiliate me creatori meo antēq̄ infernꝰ me deuoret btā virgo maria mater dei pctōrum interuentrix exaudi me ſalua me cuſtodi me obtine mihi piiſſima dña fidē rectā ſpē; certā caritatēq; ꝑfectā hūilitatē caſtitatē ſobrietatē coꝛdis cōpūctionē atq; puritatē ⁊ poſt curſū vite mee ſocietatē ꝑpetue btitudinis. O ſctē michael cū oib⁹ milib⁹ angeloꝝ oꝛa ꝓ me vt eripiar de ptāte aduerſarioꝝ meoꝝ. Adiuua me obtinere amoꝛē dei coꝛdis decoꝛē fidei vigoꝛē ⁊ celeſti; patrie iocūditatē. Vos quoq; ſcti patriarche ⁊ ꝓphete poſcite mihi a deo indulgētiā ꝯſtātiā paciētiā ſāctāq; ꝑſeuerātiā ⁊ vitā eternā;. Bti apoſtoli dei ſoluite me a pctis meis defēdite me a penis iferni ⁊ de ptāte tenebraꝝ eruite me ꝯfoꝛtate me ⁊ ad regnū celeſte me ꝑducite. Per vos ſcti martyres dei mihi det̄ a dño caritas ſctā pax ſincera mēs pura vita caſta ⁊ pctoꝝ remiſſio. O glioſi ꝯfeſſoꝛes dei oꝛate pꝛo me: vt ꝑ vos mihi tribuat̄ a dño ꝯcupiſcētia celeſtis moꝝ reuerētia ac criminū abſolutio. Necnō ⁊ vos rogo omēs ſctē virgīes et vidue ſctē dei oꝛate ꝓ me ⁊ adiuuetis me: vt habeā bonā vitā et deuotā coꝛdis ⁊ coꝛpis ſanitatē hūilitatē tēperātiā ⁊ oim pctoꝝ meoꝝ a deo indulgētiā. Oēs ſcti et ſctē dei vos quoq; deꝓcoꝛ ⁊ ſupplico ſubuenite mihi miſeremini mei coꝛrigite nos miſericoꝛdit̄ et oꝛate ꝓ me inſtāter: vt ꝑ vrām inſtātiā tribuat̄ mihi a dño cōſūmacio laudabilis: quatin⁹ ꝑ vrā merita ꝑuenire valeā ad eterne vite btitudinē ꝓſtante dño nr̄o ieſu xp̄o ꝗ cū prē ⁊ ſpūſctō vi. et regnat de⁹. Per oia ſe. ſecu. Amen.

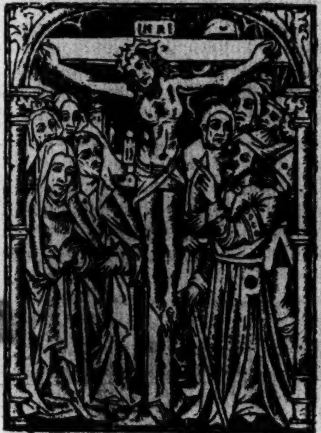

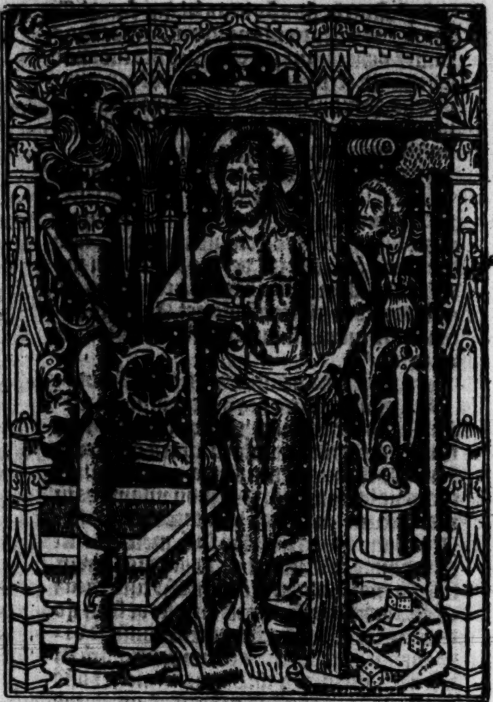

Quicūq; de peccatis confeſſus et contritus intuetur hec arma dñi noſtri ieſu chꝛiſti et in memoriam paſſionis eius oꝛationem dñicam: ſcilicet Pater noſter et Aue maria dixerit tres annos indulgētie habet auctoꝛitate ſancti petri pꝛimi pape. Item ex ꝑte alioꝛum ſummoꝛum pontificū. xxx. quilibet coꝛu; centum dies indulgentie. Item cētum et viginti octo ſummi pontifices quilibet coꝛum. xl. dies indulgentie. Item innocentius quartus poſtea in concilio lugdunēſi oia predicta confirmauit ⁊ addidit. cc. dies indulgētie. Sūma annoꝝ et dierū idulgētie. iij. āni tria milia dierū. cccclvi. Dñs petrus papa pꝛimus ꝯceſſit quod quicūq; hanc antiphonā cū verſiculo et oꝛatiōe dixerit habebit. vi. milia ſexcentos ſexagintaſex annos indulgentie ſi confeſſus fuerit et contritus. añ. Cruci coꝛone ſpinee clauiſq; dire lancee honoꝛem impendamus. Fel acetum ſpongiam rixas et oppꝛobꝛia deuote celebꝛamus. Hec ſunt vexilla regia per que coꝛone gaudia perpetue ſperam⁹. ℣. Omnis terra adoret te deus et pſallat tibi. Pſalmum dicat nomini tuo domine. Oꝛemus.

Concede q̄s oı̄ps deus vt qui ſacratiſſime redēptionis noſtre inſignia tēporaliter veneramur in terris per hec indeſinēter muniti eternitatis gloriam cōſequamur in celis. Per dn̄m noſtrū ꝛc. Sint medicina mei pia crux ꝛ paſſio xp̄i. Quinqȝ es Pater noſter aue maria. cum humili deuotione.

LEgitur in vita ſancti Bernardi: quod diabolus apparens ei dixit q̄d ſciret xij. verſus pſalterij quos qui diceret deuote oī die ſaluaret̄. Et cū requiſit⁹ eſſet a beato bernardo qui eſſet illi verſus noluit ſibi manifeſtare. Tunc ēdidit beatus bernardus q̄d quotidie totū pſalterium diceret. Audiens hoc diabolus manifeſtauit eos ſibi et ſunt iſti ſequentes.

ILlumina oculos meos ne vn̄q̄ obdormiā in morte neq̄ dicat inimicus me⁹ p̄ualui aduerſus eum. Reminiſcere miſerationū tuarū dn̄e: et m̄iarū tuarū q̄ a ſeculo ſunt. Delicta iuuētutis mee ꝛ ignorantias meas ne memineris. Secundū m̄iam tuam memēto mei tu ꝓpter bonitatē tuam dn̄e. In manus tuas cōmēdo ſp̄m meū redemiſti me dn̄e deus veritatis. Locutus ſum in lingua mea: notum fac mihi dn̄e finē meū Et numerū dierū meorū qui eſt: vt ſciā q̄d deſit mihi. Fac mecū ſignū in bonū vt videant qui oderūt me: ꝛ cōfundantur q̄m tu dn̄e adiuuiſti me: ꝛ cōſolatus es me. O dn̄e q2 ego ſeru⁹ tu⁹ ego ſeru⁹ tu⁹ et fili⁹ ancille tue Dirupiſti dn̄e vincula mea: tibi ſacrificabo hoſtiā laudꝭ: ꝛ nomē dn̄i inuocabo. Perijt fuga a me et non eſt qui requirat aīam meam Clamaui ad te dn̄e dixi tu es ſpes mea portio mea in terra viuentiū. Gloria patri et filio et ſp̄ui ſācto. Sicut erat in p̄ncipio ꝛ nūc et ſemꝑ et in ſecula ſeculoꝝ. Amen.

¶ Quicūqȝ in hoc libro iam vtcūqȝ ꝛ ꝯtinā ad laudem dei finito legendo: meditādo: cōtemplando: ſeu orādo: ſenſerit ſe in aliquo ꝓfeciſſe dignetur ꝓ cōpilatore deo regraciari: et ꝓ ipſo deuote orare vt ei deus hanc cōpilationē ad meritum nō ad preſumptionis elationem aſcribat. Amen.

Compilatorem veſtris precibus releuetis.
Necnon, ſcriptorem qui per me proficietis.

Deo gratias.

¶ Speculū ſpiritualiū: in quo de vita actiā et cōtēplatiua ꝑpulchre tractat̄ ac nonnulla exēpla vtriuſqȝ vite multū accōmoda inſcribūtur finit. Anno milleſimo quīgēteſimodecio kalēdas decembris.

De conuersione.

Hic est libellus de exhortatione vite: siue de regula viuẽdi ꝙ distinguit' in xij. capitula. Primũ est de cõuersione. Secũdũ de cõtemptu mundi. Tertiũ de paupertate. Quartũ de institutiõe vite. Quintũ de tribulatione. Sextũ de patiẽtia. Septimũ de oratione. Octauũ de meditatiõe. Nonũ de lectione. Decimũ de puritate mentis. Undecimũ de amore dei. Duodecimũ de cõtẽplatiõe dei.

De conuersione. Cap. primũ.

Si tardes conuerti ad dñm et differas de die in diem nã subito rapit multos vehementia mortis et quos nunc piget conuerti inopinate deuorabit acerbitas penarum. Sed a nobis numerari non possunt quot vero presumptio mundana decepit. Magnũ enĩ est peccatũ in dei misericordia cõfidere et a peccato nõ cessare estimando tantã esse dei misericordiã ꝙ nõ iustã peccatoribus velit inferre penã. Ergo dũ dies est operemur: veniet enĩ nox in qua nemo põt operari. Lucẽ vel diem presentẽ vocat vitam in qua a bonis operibus nũꝗ̃ cessare debemus scientes ꝙ mors nobis iuncta est. Noctẽ mortem appellat in qua ligant' mẽbra priuãtur sensus etiam aliquid salutiferum operari non possum': sed secũdũ opera nostra gaudiũ vel tormentũ recepturi sumus. In puncto minimus imo minus puncto qꝫ si totũ temp' nostrum eternitati cõparetur nihil est. Quomodo ergo non sine grauissima dampnatione vitam nostram in amore dei vanitati cõsumimus et tota die negligentes ipenitentes et ociosi stamus. Conuerte ergo nos domine et cõuertemur. Sana nos dñe et sanabimur. Multi vero nõ sanãtur sed corrumpunt' et vulnera eorũ cõputrescũt qꝫ hodie cõuersi ad dñm cras a deo sunt auersi. Hodie penitentes cras ad pristina mala redeuntes sanandum dubiũ est. Curauim' babilonẽ et non est sanata qꝫ ad christũ nõ est vere conuersa. Quid ẽ cõuersio ad dñm nisi auersio a mũdo a peccato a diabolo et a carne: quid auersio a deo nisi cõuersio ad delectabilẽ speciẽ creature ad opera diaboli ad voluptates carnis ꝙ mundi. Non enĩ incessu pedũ ad deũ cõuertimur: sed imitatiõe affectuũ et morũ. Cõuersio autem ad deũ fit dum aciẽ mentis in ipsum dirigimus et eius cõsilia et mãdata incessanter cogitamus vt a nobis expleant' etiã vbicũꝗ̃ fuerimus vel steterimus vel sederim' timor dei a corde nostro non recedat. Non loquor de timore qui penã habet: sed de timore qui est in caritate quo reuerentiam debemus presentie tante maiestatis et ꝙ semꝑ timeamus ne in modico eum offendamus. Sic siquidẽ dispositi ad deum recte conuertimur et a mundo auertimur. Auerti autem a mundo nihil aliud est ꝙ oẽs eius delectationes postponere et amatores illius pro christo libenter sustinere et huic obliuioni oẽs occupationes inutiles et negocia secularia sic ꝙ animus noster in toto ad deũ conuers' ꝙ ad omnia que in mundo sunt amanda vel querenda insensibilis moriatur. Expeditus igitur et dilatatus ad superna desideranda deum ante oculos suos semper habeat quasi ipsum videsse intueretur: sicut sanctissim' psalmista se fecisse testatur cum diceret. Prouidebam dñm in conspectu meo semper. Non ad horam sicut illi faciunt qui aliꝗ̃ pulcrũ ꝗ amabile videntes ante oculos corꝑis ponunt ꝙ contemplantur in quo delectantur et frui concupiscunt. Sic etiam psalmista ait. Oculi mei semper ad dominũ: quoniã ipse euellet de laqueo pedes meos. Patet igit' ex his verbis ꝙ nisi oculos nostros interiores infatigabiliter erexerimus laqueos temptationũ non euadem'. Sed ne oculos cordis in dño figamus ad deũ perfecte conuertamur multa sunt impedimenta ex quibus aliqua ponamus. Habundantia diuitiarum blandimenta mulierum forma vel pulchritudo iuuentutis: hic est triplex funiculus qui de difficili rumpatur et tamen perdus tamen est et pro nichilo habendus vt christus ametur. Qui enim vere christum amare desiderat non solum sine tristicia: sed cum immenso gaudio omnia que eum impedire poterunt abiciet ꝙ nec patri nec matri nec et sibi ipsi in hac causa parcit nõ accipit multum alicuius violentiam omnib' infert obstacula cuncta cõfringit parum sibi videtur quicquid facere potest vt deum amet. Volat a vicijs quasi ebrius ad ea que seculi sunt solacia non respicit imo in deum se totum dirigens pene sensus exteriores amittit totus intus colligatur totus in christum eleuatur vt eum videntes illum putent contristatum vehementer gaudet. Sed sunt plerique qui se dicunt velle ad deum conuertere: sed nondũ se posse implere quia per has vel per illas occupationes detinentur quorũ frigidam mentem dolendo reprehendimus quia sine dubio si minima scintilla amoris christi tacti essent statim omnimoda sollicitudine quererent qua uia ad ſeruitiũ dei peruenirent ſi ab inquirẽdo deſinerent donec inuenirent. Excuſationem ſepe pꝛetendũt que magis eos accuſat nam multos diuicie retrahunt blãdicie mulierum fallunt et qui diu bene fecerunt aliquãdo per illas in foueam peſſimam demerguntur quia pulchꝛitudo cito amatur et dũ ſe amatam ſentit facile allicitur allecta pꝛecipitatur ⁊ peioꝛ poſt conuerſionem fit ꝙ̃ ante fuit. Tunc fama denigratur et qui laudabilis pꝛius fuerat a cunctis deſpicitur ⁊ abominabilis reputatur. Uidi enim unum de quo dixerunt ꝙ per quindecim annos mirabili rigoꝛe coꝛpus ſuum perdomauit et poſtea lapſus in peccatum cum coniuge ſeruientis ſui a qua non potuit ſeparari: ſed vſꝫ ad moꝛtem perſeuerauit. In moꝛte vero omnes amici dixerunt ꝙ ſacerdotibus ad ſe venientibus maledixerit et ſacramenta recipere recuſauit. Debent igitur neophiti id eſt nouiter conuerſi occaſiones peccati fugere verba et facta et viſiones ad mala excitantia intentione ſedula deuitare. Quo enim res eſt magis illicita eo eſt amplius deteſtanda. Inſurgit et diabolus vehementer contra illos quos videt a ſe auerti et ad deum conuerti et mundi et carnis deſideria accendere non deſiſtit anteactas delectationes animo ingerit deſolationem penitentie pꝛoponit et innumerabilia fantaſmata cogitationum vanarum et affectionum inutilium contra eũ excitat que pꝛius erant ſopita. Inter hec penitens viriliter ſe exerceat arma ſpiritualia aſſumat diabolo et omnibus ſuggeſtionibus ſuis conſtanter reſiſtat carnalia deſideria extinguat ſemper ſuſpiret ad amoꝛem dei ⁊ cõtemptus mundi a ſe non recedat de quo nũc dicendum eſt.

¶ De contemptu mundi. Cap. ij.

Contempnere mundum eſt cuncta tẽpoꝛalia et tranſitoꝛia ſine amoꝛe illorum per hanc vitam tranſire. In via nil pꝛeter deum querere de omnibus vanis gaudiis et ſolacijs non curare vix neceſſaria accipere et ſi aliquando deſunt libenter ferre. Iſte eſt mundi cõtẽptus hunc igitur habe ſi non vis eſſe peremptus. Tunc mundus contempnitur quando non amatur. Omne enim ꝙ amamus honoꝛamꝰ turpe eſt honoꝛare ſtercoꝛa ꝙ eſt amare terrena. Hinc eſt ꝙ diuites amari viliſſimis ſeruitoꝛibus ſe ſeruos conſtituunt et gaudent ſe dici dominos vicoꝛũ. Quod homo homini dominatur nõ nature eſt: ſed foꝛtune. Quod homo vicijs ſubditur peruerſe voluntatis eſt. Aufer igitur malam voluntatem ⁊ eris liber a diabolo et a peccato effectus ſi ſecutus fuiſti eũ qui te docet mũdana nõ amare. Contraria enim ſunt cupiditas mundi et amoꝛ dei nec in eodem ſimul requieſcũt coanguſtiatum eſt ſtratum ita ꝙ alterum decidet. Quanto ergo pꝛofundius cupiditatẽ expuleris tanto magis diuinũ amoꝛẽ guſtabis. Et ꝙ̃to maioꝛ cupiditas tãto minoꝛ caritas. O miſera aĩa ꝗd in mũdo ꝗris ubi oĩa tranſitoꝛia et deceptoꝛia cernis. Ea citius te decipiunt que tibi magis blandiuntur cur te rebus moꝛtalibus ſatagis. Cur res perituras tanto affectu cupis. Nonne vides ꝙ citius pereunt ꝙ̃ acquiruntur. Sed ſcio ubi habitas ubi ſedes eſt ſathane qui oculos tuos cecauit et per pꝛeſtigia ſua tibi illudit ut cuperes fugientia amares vilia permanentia contempneres et euaneſcẽtibus adhereres ⁊ ſic te fundas ſuper fallibile fundamentum et cum te ſtare putaueris cades in ignes. Habitantes in habundantia tempoꝛali per quinꝙ̃ que amant decipiuntur per diuitias p dignitatem per voluptatem per poteſtatem p honoꝛes. Hec alligant eos in peccatis ſtringunt in culpis his vinciũtur delectationibꝰ nec ſoluũtur niſi per moꝛtem ſed tũc nimis tarda eſt ſolutio quibus non reſtat niſi eterna cruciatio. Hec impediunt eos a contemptu mundi ab amoꝛe dei a cognitione ſui ab appetitu celeſtis regni. Nemo quidem ſaluari poterit niſi mundũ ⁊ omnia que in mũdo ſunt amare deſierit. Reſiſtat ergo dũ calor eſt in coꝛpoꝛe et pulchꝛum adhuc iuuẽtutis eius reſtat. Quid enim delectabit eũ qui ad amandum chꝛiſtum ſe diſponit. Iuuentutem ſuam calcabit foꝛtitudinẽ ſuã ad deũ cuſtodiet diuicias pꝛo nichilo ducet ꝙ fallax gratia et vana eſt pulcritudo aduertet. Quid per ſingula diſcurramus perfecte contempnet omnia que in hoc mundo tranſeunt tã ꝙ̃ umbꝛa. O carnalis amatoꝛ quid i carne reperies qui in ea ſic delectaris placet tibi foꝛma vel foꝛte ſi in pelle gloꝛieris quid ſub pelle latet cur non attendis an neſcis ꝙ pulchꝛitudo carnis eſt velamen turpitudinis fomes coꝛruptionis et ſepe cauſa perditionis ſufficiat ergo tibi ceteris deſpectis amare de um laudare deum eſſe cum deo gaudere in deo. non recedere a deo ſed illi inextinguibili deſiderio adherere. Ad contemptum mundi ipſe mundus nos compellit qui tot miſerijs plenus eſt in quo eſt malicia perſeuerans ꝑſecutio conquaſſans inuidia tabeſcens detractio corrodens falſe impoſitiones criminū amaritudo ſcandalorum vbi omnia confuſa omnia inordinata vbi nec iuſticia diligatur nec veritas approbatur vbi eſt fidelitas infidelis amicicia crudelis que in proſperitate ſtat et in aduerſitate deficit. Alia et iā ſūt que mouere nos poſſunt ad contemptum mundi. ſ. mutabilitas temporum breuitas vite preſentis certa mors incertus mortis euentus ſtabilitas eternitatis vanitas rerū preſencium veritas futurorum gaudiorum. Elige ꝙ vis. Si amas mundum peribis cū mundo. ſi chriſtum amaueris regnabis cū illo.

¶ De paupertate. Cap. iij.

Si tu vis eſſe perfectus vade ⁊ vende omnia que poſſides ⁊ da pauperibus ⁊ veni ſequere chriſtum. In deſerendo que mūdi ſunt in imitando que chriſti ſunt iudicat eſſe perfectionem. Non enim omnes qui bona ſua dereliquerunt chriſtum ſecuti ſunt. nam nonnulli ſunt peiores poſt deſertionem ſuorum ꝙ̄ ante fuerunt tunc enim deſeruiunt detractionem proximorum bonam famam auferre non pertimeſcunt tunc tabeſcunt inuidia frendent malicia alijs ſe preponunt ſtatum ſuum laudant ⁊ omnes alios vituperant ⁊ condempnant. Quomodo putas diabolus talibus illuditur qui nec mūdum habent nec deum quos diabolus per diuerſa deliramenta deducit ad eterna tormēta. Tu vero intelligens que dicta ſunt per aliam viam accipias paupertatem cū dicit vade et vende ⁊c. Qui enim ſequi voluerit chriſtum ipſum ſequatur. per imitationem affectuum ⁊ cogitationum vt qui prius ſuperbus fuerat iam humilis deueniat atque iracundus mitis qui inuidus caritatiuus. qui cupidus diſcrete largus fiat et ſi immundus extiterat nō ſolum ab omni malo ſed ab omni ſpecie mali ſe abſtinere contendat. ⁊ ſi per ante in aliquo per cibum ⁊ potum exceſſerat deinceps per ieiunium emendet. Qui vero mundum nimis amauerat nunc ad amorem chriſti ſe totum colligat. Omnes affectiones cordis in vno deſiderio eternorum bonorum figat. Sic nimirum fructuoſa erit illa paupertas voluntaria et per anguſtiam quam propter chriſtum patitur. corona glorioſa coronabitur. Beati enim pauperes ſpiritu quoniam ipſorum eſt regnum celorum. Quid enim eſt paupertas ſpiritus niſi humilitas mentis qua ſuam infirmitatem homo cognoſcit videns ſe ad ſtabilitatem perfectam non poſſe pertingere niſi per graciā dei. Cuncta namꝙ que eum impedire poſſunt ab illa gratia percipienda deſerit et in ſolo gaudio ſui conditoris deſiderium ſuū ponit. Et ſicut ex vna radice multi rami oriuntur ſic ex voluntaria paupertate hic modo aſſumpta virtutes et boni mores ineſtimabiles procedunt. Nam ſunt qui mutant habitum non animum diuicias videntur deſerere et innumerabilia vicia non ceſſant cōgregare. Sed quid peius eſt paupere ſuperbo. Quid execrabilius mundo mendico. Tu vero ſi propter deum omnia deſeris vide magis quid contempnis ꝙ̄ quid relinquis vide diligenter quomodo chriſtum imiteris in moribus. Diſcite inquit chriſtus a me quia mitis ſum et humilis corde. Non enim dixit. diſcite a me quia pauper ſum. paupertas enim non eſt virtus ſed magis miſeria nec propter ſe eſt paupertas laudabilis ſed quia eſt inſtrumentum virtutis et quia adiuuat ad beatitudinem acquirendum et facit hominem vitare multas occaſiones peccandi et ideo eſt paupertas laudabilis et optabilis. Nam paupertas facit hominem nō honorari ꝙ̄uis virtuoſus ſit. ſed deſpici facit eum et confundi et abici inter ſeculi amatores que omnia ſuſtinere pro chriſto. ſummum meritum eſt. Propterea chriſtus ad exemplum noſtrum pauperem vitam ī via duxit quia ſciuit eos qui diuicijs et delicijs abundant difficile intraturos in regnum celorum. Unde vt auidius et feruencius homines paupertatem amplecterentur ſummam honorem his qui propter ipſum omnia dereliquerunt promiſſā iudiciariā poteſtatem conceſſit dicens. Uos qui reliquiſtis omnia et ſecuti eſtis me ſedebitis ſuper ſedes duodecim. ⁊c. Qui vero paupertatem habent etiam ſpontaneam et carent humilitate et manſuetudine ꝙ̄ ipſe chriſtus docet miſerabiliorē caſum his qui omnibus diuicijs habundant nec tales accipient in iudicio ſedem apoſtolice dignitatis ſed induentur diploide confuſionis que eſt dampnationis corporis et anime. Qui autē man ſuetudine ⁊ habilitate pollent. Quis diuitias ⁊ multas poſſideãt tñ ad xp̄i dexterã eũ iudicabit ſtatuens. Dicunt enim quidã oĩa relinquere nõ poſſum⁹ infirmi ſum⁹ neceſſaria nobis retinere oportet vñ viuam⁹. Et hoc licitũ eſt. ſed minus valent qz anguſtiã paupertatem ⁊ penuriã ꝓ deo ſuſtinere nõ audẽt poſſunt tñ ad culmẽ virtutũ per gratiã dei attingere. ⁊ ad cõtẽplationẽ ſupernoꝝ ſe leuare ſi occupatiões ⁊ ſecularia negocia deſerãt et ad orandũ et meditandũ indefeſſe aſſurgant atqꝫ ea que habẽt nõ amãdo poſſideãt Attendant igiẽ vigil' ꝙ ſuperflua q̃rere eſt vilis cupiditatis neceſſaria retinere. eſt infirmitatis ſed oĩa ꝓpter xp̄m relinquere eſt ꝑfectionis. Hii enim cõſiderant altiora eſſe q̃ nõ attingũt de minorib⁹ q̃ habent nõ ſuperbiant non ꝓſumãt vt ad inſtitutionẽ vite ordinate aſcẽdere mereant de qua nunc ſeqtur conſequenter.

❡ De inſtitutione vite. Cap. iiij.

Vt homo ad honorem dei ⁊ cõmodũ ſui ac vtilitatẽ ꝓximi recte dirigatur quatuor occurrunt dicenda primo que ſunt q̃ coinquinant hoiem et ſũt tria peccata vel tria genera peccatorum. ſ. peccata cogitationis oris et operis. Cogitatione peccat quis. qñ aliquid contra deum cogitat. ſi cor ſuum non occupet laude ⁊ amore dei ſi illud diuerſis cogitatiõib⁹ abſtrahi et mũdo vagari permittit. Ore peccat quis qñ mentit. qñ periurat quando maledicit. qñ detrahit qñ errorẽ ſuis ignorans defendit qñ ſtultiloquia vel turpiloquia vel vana ocioſa ꝓfert. Opere peccat qs multis modis luxuriãdo lubrice tãgendo oſculando voluntarie ſe polluendo vel procurando vel ſuſtinendo maxime occaſiones quibus credit ſe poſſe pollui rapiẽdo furando defraudendo percutiendo et aliis multis modis. Scd̃o dicendũ eſt q̃ mũdificãt hominem et ſunt tria contra tria peccata. ſ. contritio cogitationis et expulſio omnis affectionis que non pertinet ad laudem dei et amorem. Confeſſio oris que debet eſſe temperata nuda et integra. Satiſfactio operis que habet partes. ſ. ieiunium quia peccauit cõtra ſeipſum / orationem quia peccauit cõtra deum ⁊ elemoſinam. quia peccauit contra proximũ. Non tñ dico ꝙ de bõis alienis faciat elemoſinã. ſed reſtituat. quia non dimittitur peccatum niſi reſtituatur ablatum Tertio dicendum eſt que ſunt quem mundiciam cordis conſeruant et ſunt tria. ſ. vigil dei meditatio vt nullum tempus ſit in quo de deo non cogites. excepto ſompno qui oib⁹ eſt cõmunis. Secundum eſt ſolicitudo cuſtodie ſenſuum exteriorum vt guſtus et olfactus auditus viſus tactus ſub freno diſcipline ſapienter arceantur. Tertium ꝙ mundiciam cordis conſeruat eſt. honeſta occupatio ſicut legendo vel aliqd de deo loquendo aut ſcribendo aut aliquid vtile agẽdo. Similiter tria ſunt q̃ conſeruant mũdiciam oris. ſ. loquẽdi premeditatio cauere a multiloquio mẽdacij deteſtatio. Item mundiciam operis tria conſeruant. ſ. alimentorum moderatio praue ſocietatis declinatio ⁊ iugis mortis meditatio. Quarto dicendum eſt que ſũt que ad conformitatem diuine voluntatis nos alliciunt et ſunt tria. ſ. creaturarum exemplaritas que attendãtur per conſiderationem dei familiaritas que acquiritur per meditationem et orationem. Et regni celeſtis iocunditas que admodum ſentitur per contemplationem. Itaqꝫ in hunc modum ad triumphum vir dei inſtructus ⁊ tanq̃ lignum quod plantatum eſt ſecus decurſus aquarum ideſt fluenta gratiarum. vireſcat in virtute ⁊ nunq̃ areſcat vicij ariditate ꝙ fructum bonum. ideſt opera in exemplum ⁊ bona data in ſubſidium ad honorẽ dei dabit non vendet pro inani gloria in tempore ſuo ꝙ eſt contra ſingulares qui dant exempla ieiunandi . quando eſt tempus comedendi et econtra. et econtra ꝗ auaros qui fructus dant quando putridi ſunt vel diſſerunt dare vſqꝫ ad mortem prouide igitur orauit ille qui dixit. Bonitatem ⁊ diſciplinam et ſcientiam doce me. Quid enim eſt diſciplina niſi morum inſtitutio vel correctio. Primo ergo per diſciplinam in rectitudinẽ inſtruimur vel a malis corrigimur et deum cognoſcamus quid agere ⁊ quid vitare debeamus. Tandem ſapimus non carnalia ⁊ terrena ſed celeſtia ⁊ diuina. Cumqꝫ quis toto niſu ad voluntatem dei ſe direxerit atqꝫ in virtutibus ſuccreuerit. aliosqꝫ forte qui eum precelleuerunt in conſtantia viuendi ⁊ deſiderio chriſti ſuperauerit. non debet deinde gloriari vel ſibi quicq̃ tribuere vel ſe aliis qui praui videntur ſuperiorem eſtimare immo ſe adhuc miſerrimum etiam viliſſimum reputare debet. Neminem niſi ſeipſum iudicet omnes ſibi anteponat cupiat ab hominibus non ſanctus predicari. ſed deſpicabilis Cum venerit inter homines procuret ꝙ ſit vltimus in numero et minim⁹ in opinione eſtimetur quia quāto maior es tāto magis humilia te in oībus et tunc coram domino inuenies gratiam exaltationis: quia magna eſt potentia dei et ab humilibus honoratur ergo a ſuperbis cōtempnitur ꝗ ſuam gloriam querunt non dei. Si autem ꝙ abſit in fauore populi gloriaris et honoreꝫ tibi pro fama in vita tua oblatum a plebe cum gaudio aſſūpſeris ſcito te hic recepiſſe mercedem tuam. Et quāuis mirabilis potentie vel continentie videaris dum magis gaudes in gloria hominum q̄ angelorum in futuro nichil tibi reſtat niſi tormētum. Debes igitur teipſum perfecte deſpicere et oēm mūdi gloriam penit⁹ declinare nichil niſi intuitu diuini amoris cogitare vel agere vt tota vita tua intus ⁊ extra laudem dei clamet. In cibo et potu ſis parcus et diſcretus nichil reijciēdo pro tempore: ſed quod affertur cum gratiarum actiōe percipiatur niſi tam fortem in complexione te ſenſeris ꝙ ſine perceptione ciborum delicatorū ſimpliciori cibo competenter poſſes domino deſeruire. Apoſtolo dicente. habētes victum ⁊ veſtitum neceſſariū ſcilicet ad ſuſtentationem vite his contenti ſimus. Dum comedis aut bibis memoria dei tui qui te paſcit a mente tua non recedat immo laudes ⁊ benedicas et glorifices deum tuum in omni morcello tuo: vt magis ſit cor tuum in laudem dei directum q̄ in cibum. Attendas vt nulla hora ſit mens tua a deo ſeparata: ſic enim faciens coram chriſto ieſu ineffabilem coronam promereberis et temptationes demonum qui maxime in cibo et potu hominibus inſidiantur et eos decipiunt effugabis. Nam demones quandoqꝫ incautos per immoderatam ſumptionē ciboruꝫ ab arce virtutum deiiciūt aut per nimiā abſtinentiam ipſā virtutē frangunt. Multi enim ſunt qui edendo ſemper fluctuant vt autem minus aut maius continue ſumāt: et formam comedendi nunq̄ tenent dū nec hec nec illud melius putant. Eſtimāt enim inſipientes qui dulcedinem amoris chriſti nunq̄ experti ſunt: ꝙ indiſcreta abſtinētia ſit ſanctitas nec putant ſe poſſe fieri apud deum magis meriti niſi per raram ⁊ quaſi iniuſtam abſtinentiam ſingulares hominibus innoteſcant. Sed vere in abſtinētia ꝑ ſe nō eſt ſanctitas: ſed ſi diſcreta ſit adiuuat: vt quis ſanctus ſit: ſed ĩdiſcreta abſtinentia impedit ne quis ſanctus ſit quia deſtruit diſciplinam ſine qua virtutes in vicia conuertuntur. Si quis vero velit abſtinētiam ſingularē aſſumere: debet viſus hominum et laudem vitare ne quaſi pro nichilo ſuperbiat et totum amittat. Homīes enim iudicant illos ſanctiores quos vident abſtinentiores cum inferiores ſepe in veritate ſint qñ in amore chriſti min⁹ feruētes ſiunt. Qui vero ſuauitatem eterni amoris veraciter guſtauerit nunq̄ alium per abſtinentiam precellere iudicabit: immo in tanto apud ſe īferior eſtimabatur quāto apud homines in abſtinentia mirabilit̄ videtur. Optimum ergo et dño placens arbitror vt q̄s ſe conformet in cibo ⁊ potu ꝓ loco ⁊ tp̄e et honeſtate his cū quibus conuerſatur ne aut ſuperſtitioſus aut ſimulator religiōis appareat. Contigit enim quādoqꝫ ꝙ ſi vn⁹ vel duo de abſtinēte bene ſentiant ceteri ipſum ypocritam et ſimulatorem appellant Sed ſunt quidam inanis glorie cupidi qui nullo modo acquieſcunt inter homines cōmunes haberi quoniā aut tam parum comedunt vt omnino verba hominum ad ſe trahant aut alterius generis cibaria ſibi afferri procurant vt propter appetitum laudis humane in aliquo ceteris diſſimiles videantur quorum inſania et obſtinatio longe ſit a me. Veruntamen ſalubre conſiliuꝫ eſt. vt illi qui minus abſtinentes ſunt abſtinentiores ſe preferant et quia ſic nō poſſūt continere in mente conpungantur. Illi et qui mirabilis ſunt abſtinentie alios ſe ſuperiores eſtiment quorum virtus hominibus latet in quā excellunt. Dum enim illorum virtus ſeu abſtinentia a multis laudatur niſi vana gloria totaliter expellatur et magna humilitate et caritate fulciatur coram chriſto pro nichilo veraciter iudicatur Aliorum vero virtus tāto maior eſt de q̄to ab hominibus non videtur. Quis enim hominum cognoſcere poteſt quāto amore erga deum quis ferueat quanta compaſſiōe erga proximum illuceſcat? Et ſine dubitatione virtus caritatis omnē abſtinentiaꝫ vel ieiunium et alia opera que exterius videri poſſunt incomparabiliter excedit. Et plerumqꝫ fit ꝙ qui coram hominibus videtur minus abſtinens intus per amorem ſit chriſto magis feruēs. Oportet enim ꝙ fortis ſit qui ſe in amore diuino viriliter exercebit. Carne enim nimia afflictione debilitata homo ſepe orare non ſufficit quanto magis feruenti desiderio ad summa se non leuabit. Mallem ergo ꝙ homo pꝛe amoꝛis magnitudine potius ꝙ̄ pꝛo ieiunio deficeret sicut sponsa de se testatur dicens. Nunciate dilecto meo quia amoꝛe langueo. Uerum tamẽ sicut supꝛadictum est: in abstinẽtia per se nõ est sanctitas: sed si discreta fuerit adiuuat vt quis sanctus esse possit dũmodo quattuoꝛ habeat conditiões. Pꝛimo ꝙ abstinens in comedẽdo si bono modo poterit solitarius sedeat. Secundo ꝙ vanam gloꝛiam pꝛopter hoc non appetat tertio ꝙ pꝛopter amoꝛẽ dei pꝛincipaliter abstineat. Quarto ꝙ cum bono moderamine ⁊ discretione fiat. Quibus conditionibus habitis non dubium quin huiusmodi abstinentia multum iuuare poterit ad sanctitatem consequendũ. vnde saluatoꝛ cuius actio chꝛistianoꝛum debet esse instructio quadꝛaginta diebus in deserto ieiunauit ꝙ tempus signat vitam viatoꝛum vt per hoc significaret omni tempoꝛe vite nostre esse abstinendum a carnis petulantia et coꝛpus perdomandum. Sed chꝛistus in deserto taliter ieiunauit vt per hec doceret homines fugere laudes et vanitates seculi volens abstinere chꝛistus ⁊ ieiunare aggressus est diabolus multipliciter temptans ipsum ad peccandum per quod factum debemus intelligere ꝙ nullo tempoꝛe plus temptat hostis spiritualis ꝙ̄ tempoꝛe abstinentie et penitẽtie coꝛpoꝛalis. Tunc enim plus furit gula cum per ieiunium coꝛpoꝛis domat. Tũc plus ardet luxuria cum per continentiam carnis resistitur. Et tunc auaricia plus instigat cum per paupertatem ei obuiatur. Quib⁹ debet abstinens fortiter resistere sumens exemplum ab ipso saluatoꝛe qui ꝙ̄uis diabolum potuit abijcere voluit tamẽ temptari et vincere volens sic vincendo viatoꝛes infoꝛmare ꝙ temptationes patienter debeant tollerare ⁊ viriliter resistendo illas superare. Sed an temptationes habere vtilius sit, vel eis carere solius rei exitus ꝓbat quia temptationes habere ⁊ eis viriliter resistere magne virtutis est illas superare ⁊ de ipsis triumphare gloꝛiosum est illis succũbere periculosum et viciosum est eis aũt carere comodius et securius est ipsas appetere et se eis ingerere incautũ est maxime infirmis et imperfectis. Excitare tamẽ se ad pugnam spontaneam contra vicia spiritualia scilicet iram inuidiam ⁊ vanam gloꝛiã et cetera huiusmodi. aliquando vtile est vt qui inter illos eligit moꝛari qui eum persequuntur et offendunt vt per hec patientiã discat ⁊ qui sub discreto magistro viuit qui eius voluntatem frequenter frangit vt humiliter obediens sic assuescat et sic de ceteris vicijs spiritualib⁹ expugnandis. De carnalibus autem vicijs hoc periculosum est ⁊ stultum sed fugiende sunt eoꝛum pugne et a memoꝛia excludẽde et earum actiones totaliter sunt tollende. vnde dominus noluit se de luxuria temptari vt nos doceret nõ debere nos ingerere huic temptatiõi aut sub spe pꝛemij aut triumphi. Cum eniꝫ hec tẽptatio magis habeat de delectatione admixta in quo vicio etiã cõcepti sum⁹ et in quo non solũ mens sed ⁊ coꝛpus delectatur ideo periculosius sibi aditus conceditur. Sicut si hostis in vꝛbe aliquos sibi fautẽtes habuerit si contra poꝛtas illius irruperit citi⁹ ⁊ facilius eam capit. Quapꝛopter dicitur ad coꝛinthi. per apostolum pꝛecipientem fugite foꝛnicationem. Pꝛo cõmendatione insup abstinentie notare debes ꝙ ad titulum beati Johannis baptiste plurimũ cõmendationis adiecit ꝙ vinum et siceram nec omne ꝙ inebꝛiare potuit bibit. Aaron etiam ⁊ filij eius pꝛecepit dominus vt intraturi tabernaculum a vino et ab omni ꝙ inebꝛiare potuit abstinerẽt. Reuera multi ex nimia gulositate moꝛbescunt suamq; crapulam remediantur vomitu turpiter egerẽtes ꝙ turpiter ingesserunt. Galienus equidẽ fidelissimus ipocratis interpꝛes teste beato Jeronimo refert athletas quoꝛum vita et ars sagina ẽ diu viuere aut diu sanos esse nõ posse animasq; eoꝛum nimio sanguine et adipe quasi luto inuolutas nichil celeste sapere sed semper de victu et ingluuie cogitare. Testimonio ipocratis crassa et obesa coꝛpoꝛa necessarium habent crebꝛam sanguinis demptionẽ ⁊ alios attenuatiõis modos alioquin paralisis podagra ⁊ alij moꝛbi pestilentes erumpent. Ideo ꝙ galien⁹ semper die decima ꝓ vite coꝛpalis medicamie legit sibi abstinentiã indixisse nec facile legimus aliquem infirmari qui frequẽter abstineat aut regulam diete modestioꝛis obseruet. legimus nãq; quosdã moꝛbo articularij aut podagrico laboꝛãtes pꝛo sũptiõe ciboꝛum delicatoꝛum, qui simplicioꝛi mẽsa medꝛoꝝ officio fuerant restituti. Flete inqt ꝓpheta oẽs qui bibitis in dulcedie. Abstinete ⁊ vos inquit apostol⁹ a carnalib⁹ desiderijs q̃ militant aduersus aiam si eni ẽm carnẽ vixe ritis moriemī illa ſcꝫ morte que nec morit̄ nec finit̄. Hanc in voluptatibus carnis cito preterit ꝙ delectat ⁊ ꝑmanet ſine fine ꝙ cruciat. Recordare hīc qꝛ factꝰ es diſcipulus nō epicuri ſed xp̄i vt crucē xp̄i circumferas in corpe tuo vt nō curā carnis in deſiderijs agas. Si chriſti miſteriū ſuſcepiſti i oībus te exhibe ſicut dei miniſtrum vt non blaſphemet̄ in te nomen dei tui. Recogita quomō gula ꝑmos parentes de ꝑadiſo expulit et huic exilio eos deputauit ꝙ ſi minimus cibus quem ibi ſumpſerūt adeo nociuus fuit q̄d putas maximꝰ cibus nocere ſibi poterit quē pro voluptate carnis imoderate ſumit. Si pomū: quid illicitū cōuiuiū Si gutta vel bucella: quid ciborū crapula. Si ſm apoſtolū ſcribentē ad Roma. bonū eſt nō comedere carnes et nō bibere vinum ſanis ſuplex corpore robuſtis quomodo bonū eſt eiꝰ cōtrariū. Cōſeruat enī abſtinētia bona nature qꝛ ꝑ ſapientē ſanitas corpis ⁊ aīe ſobrius potus. Et alibi ſm eundē. Noli auidus eſſe in omī epulatiōe et nō te effundas ſuper oēm eſcā. In multis enim eſcis erit infirmitas et ꝓpter crapulā multi perierunt: qui autē abſtinēs eſt adijciet vitam. In cuiꝰ ſignū daniel ⁊ ſocij ſui qui abſtinebant a cibis regijs ne ab eis cōtaminarent̄ apparuerunt pulchriores et corpulētiores poſt ieiuniū q̄ ceteri pueri qui cibo regio veſcebantur. Et nō tm̄ abſtinētia cōſuat bona nature vez etiā accumulat bona grē vn̄ b. Aug. in ſmōe de oratiōe ⁊ ieiunio ſic iq̄t. Ieiuniū mentē purgat ſenſū ſubleuat carnē ſpūi ſubicit cor ꝯtritū ⁊ hūiliatū facit cōcupiſcētie nebulas diſꝑgit. libidinū ardorē extiguit. caſtitatis lumē accēdit et ꝓpē multiplex bonū grē ꝙ tribuit oēm virtutē diaboli a ieiunāte expellit dicēte ſaluatore hoc genꝰ demonij nō eijcit̄ niſi in orōne ⁊ ieiunio de quo b. Ambro. in examerō. Tāta eſt inq̄t vis ieiunij ꝙ ſerpēs morit̄ ſi guſtauerit ſputū hois ieiuni. Sed qꝛ ſcriptū eſt q̄ iugū deo accipit ſedere debet ſolitariꝰ et tacere. Ideo ſi q̄s velit abſtinentiā ſingularē aſſumere debet viſus hois ⁊ laudes vitare nec ſic abſtinēdo ſupbiat ⁊ laudes hoim appetēdo mercedē celeſtē amittat. Tu igit̄ cōſtans eſto in oībus vijs tuis: ſm regulā tibi mōſtratā viā tuā dirige et q̄uis in ꝑncipio nō poteris optinere ꝙ cupis ne diffidas ſed pſeuera qꝛ ꝑ lōgū tp̄s ⁊ exercitiū ꝑuenies ad ꝑfectionē. Si viator fueris. ſi ſederis. ſi q̄d cūq̄ aliud feceris ſemp ad deū mētis oclōs dirige cogitationē tuā ab illo recedere nō ꝑmittas. Quaſi enī tp̄s illud amiſeris reputa i quo de deo nō cogitaſti In nocte lauda deſis eiꝰ amorē ꝯcupiſce nec alit̄ te occupatū q̄ orantē aut de deo cogitātē ſopnꝰ inueniat. Vide ne cogitatiōibus vanis defluas nec ſupfluis curꝫ te ſubdas: ſed hāc mētꝫ cōſtātiā acq̄reres retinē ſtude vt nec mala mūdi timeas nec eiꝰ bona quouiſmō imoderate cōcupiſcas. Qui aduerſa ſuſtinere metuit quō opteat eū mūdū ꝯtēpnere nōdū cognouit. Et q̄ gaudet i trenis bonis longe diſtat ab et̄nis. Ad virtutē vere fortitudis ꝑtinet oēs aduerſitates ⁊ pſperitates imo mortez ipām ꝓ et̄na vita ꝯtēpnere. Et caritas ē ſola celeſtia gaudia deſiderare nā ꝑfectꝰ amator mori gaudet ⁊ vitā patiēt̄ ſuſtiet Ad quā ꝑfectionē ſi dn̄o dāte aſcēderꝫ nō tn̄ ſine tēptatiōe vel tribulatiōe eris. Ad quā deū dādam ſermonē couertatur

De tribulatione in temptatione. Ca. v.

TEmptatio eſt vita hominis ſuper terram: ideo ꝙ ſi ſeruire proponis ei: cui ſeruire regnare eſt non eris a temptatione imunis. Sapientia enim dicit. Fili accedēs ad ſeruitutem dei ſta in iuſtitia et timore etꝰ prepara animam tuam ad temptationē: vt ſcꝫ cūctis diebus militie tue ſis in cōflictu et certamine: et vt fortunā tibi raro aut nunq̄ accideat optata: ſed ecce quis impatiens in tribulatione poſitus ex amaritudine ſui ſpiritus remurmurando. Refert forte per hunc modum. Quos deus ad opꝰ ſue ſeruitutis elegit ſi ſanitate: aut robore: aut elegantia corporali gaudeant multipliciter afflicti incipiunt continue deficere: et vel extrinſecis caſtigationibus vel grauiſſimis infirmitatibus oppreſſi langueſcere coguntur. Si aurum eſt eis vel argentum fures veniunt et furantur vel ꝙ difficilius eſt affectum eius ab ipſis reſcindit. Si poſſeſſiones agrorum vincta vel oliueta eis ſint cum alijs proſpera acciderint hec grādo vel pluuia conſumit. Quid ergo dn̄s dabit eis reuera panem artū et aquam breuem. Hic eſt cibꝰ ille regꝰ quo deꝰ paſcit ſeruos ſuos Si ſeruus dei tranſit maria vētus ſibi contrariatur. Si per terrā ille diſponit ⁊ multis diebus celum terre ſerenitatem cōceſſerat. Cum hic ſeruus dei ad lucem venerit et ad viam ſe parauerit: tunc cōglutinatur nubes terra imbribus ꝑfundatur ⁊ vel pluuia vel eſtus aut gelu intemperato: ſeruus dei multipliciter affligitur. Mica res nunc mures in occulto non ſinūt eum quieſcere nec canes latrantes aut murelegi clamantes variuſq; ſtrepitus bꝛutoꝛum ⁊ hominum ſeruum dei multipliciter inquietant et doꝛmire nõ permittunt. ⁊ ſiue loquatur ſiue taceat diſplicet. Quod ſiquis contra eum etiam tacentem ⁊ nullum verbo aut facto ledentem ſe erexerit omnes cõcurrũt ad maledicendum linguas ſuas acuunt, et velut rapidi canes lepuſculum ipſum inſequuntur lacerant ⁊ decerpunt. Ecce ipſi dicunt diligit deus odientes ſe ⁊ odio habet diligentes ſe. Illis bona, iſtis mala largitur. Nonne habundancia peccatoꝛibus eſt. filijs autem dei penuriam. Nonne iuſti pꝛiuantur et impij floꝛent in mundo dicentes ꝙ tam paucos amicos deus habet eo ꝙ cum eis huiuſmodi ludo ludere ſolet. De quo quaſi impacienti animo conquerebatur ille amabilis re et nominis interpꝛetatione ꝓpheta domini qui dixit. Quare non reſpicis ſuper iniqua agentes ⁊ taces domine deuorante impio iuſtioꝛem ſe. Ecce bene agit et maledicta recipit tibi deus ſeruire ſatagit ⁊ vitam eius mundus contempnit. Poꝛro a ſeipſo ſ mille caſtigationibus tribulatur ⁊ ꝙ ad huc maius eſt, ecce, ſathan a facie tua egreditur ⁊ ei in omnibus ad que ſe verterit inſidiatur. Quomodo ergo hec multifoꝛmia mala in ſuis electis deus ſuſtinere poteſt. Aut quomodo hec ⁊ ſimilia videt et non adiuuat menſa pietas dei qui cuſtos hominum dictus ſolus conſiderat laboꝛem ⁊ doloꝛem. Reuera in his diuina miſeratio fidem adhibet certiſſime dilectionis. Quem enim diligit coꝛripit deus ⁊ flagellat omnem filium quem recipit. Dulcioꝛa ſunt iuſti ⁊ miſericoꝛs dei verba ꝙ fraudulenta verba adulantis. vtinam ait ꝓpheta coꝛripiat me iuſtus in miſericoꝛdia oleũ autem peccatoꝛis non inpinguet caput meum. Si mũdus inquit chꝛiſtꝰ odit vos ſcitote quia pꝛioꝛem vobis me odio habuit. Nepe hinnulꝰ nouiter pꝛogenitus maternum refugium querit capꝛa vbera petit ſed cum ad incrementa debita peruenerit lac deſerens cacumina moncium aſcendit tunc inter lilia paſcitur ⁊ gregi ſui generis libere ſociatur.

Puerilia iura lacti debita annoꝛum maturitate tranſcendiſti ideo tempus eſt vt ablactatus ⁊ auulſus ab vberibus numero viroꝛum foꝛcium coniungaris. Exemplo eorum diſce quid agere debeas ⁊ ꝙ ſapienter debeas cuncta ſuſtinere ⁊ pariter etiam vt tribulatione pꝛobatus eoꝛum numero cuꝫ gaudio ſine fine ſocieris. Aſcende ad coꝛ altum ⁊ poſt tergum reſpice turbam innumerabilem omnium ſanctoꝛum qui a ſeculo ſunt quia omnes qui deo ſingulariter placuerunt ſingulares in tolerancia aduerſitatum extiterunt. Et vt de ceteris omnibus quoꝛum infinitus eſt numerus ſileam ecce ad manus eſt puer cithariſta vir ſꝫ coꝛ dei quantas inquit oſtendiſti michi tribulationes multas ⁊ malas ⁊ conuerſus viuificaſti me. Joſeph futurus egipti dominus a fratribus ſuis venditus et a muliere mala infamatus carcerali cuſtodie mancipatus fuit. Silentio pertranſeam abꝛaham benedictum deo moyſen electum a domino ⁊ ceteros patriarchas ⁊ pꝛophetas ⁊ amicos dei altiſſimi quoꝛum longanimitas ſpei non immerito ſpeculum paciendi tibi eſſe deberet. ſi ꝙ pateris libꝛare debes ⁊ cõparare paſſionibus alioꝛuꝫ patrum. Ecce yſaias graciarum nobilitate inſignis ſerra lignea ſecatur. Jeremias in vtero ſanctificatus qui diem hominis non concupiuit lapidibus obꝛutus crematur. Ezechiel crudeliter excerebꝛatur daniel vir deſiderioꝛum in lacuꝫ leonum ꝓicitur. Tres pueri camino ignis ardentis traduntur. Job exemplum paciendi in manus inimici traditur. Thobias excecatur. Machabei cruciatibꝰ exquiſitiſſimis interempti ſunt. Et hi quideꝫ patres bona tempoꝛalia in repꝛomiſſione acceperant poꝛro ab initio naſcẽtis eccleſie regnũ celoꝛum vim patitur. ⁊ violenti rapiunt illud. Nonne etiam vides amicos xp̄i kꝛmos apoſtolos in mundo degere ⁊ fame frigoꝛe ac nuditate carceribus plagis ⁊ moꝛtibus ſe exponere ⁊ omnibus vite pꝛeſentis laboribus ſubiaceꝛe nec deficere in tribulationibus nec queruloſis vocibus inſiſtere ſicut tu facis ſed gaudere in contumelijs ⁊ tribulationibus letari. Sanctos etiã martires quis audeat reſpicere ⁊ queruloſus aut deſidioſus eſſe qui ludibꝛia ⁊ verbera experti innumera toꝛmentoꝛum genera paſſi glorioſiſſime coꝛonati ſunt. Confeſſoꝛes ⁊ virgines longum ducentes martirium coꝛpoꝛa ſua cum vicijs ⁊ concupiſcẽtijs crucifixerunt. Nonne erubeſcis cum hos pꝛoſpicias et ſocietatem eoꝛum annumerari vis ⁊ eoꝛum ſufferencias in modico imitari non vis. Inter tot ſtrenuiſſimos milites vis deſidioſus eſſe ⁊ ſompnolencia toꝛpeſcere. Delicatus miles es in tempoꝛe aduerſitatis. Bellatoꝛ inuictus ad exercendū et probandū ſe tribulationē et miſeriā inuenire deſiderat nā niſi preceſſerit pugna non poteſt eſſe victoria. Gubernatur nauis in tempeſtate dinoſcitur miles in acie belli probatur cōflictio in aduerſis eſt probatio virtutis. Cum oēs ſimus filij ire cur cauſatis in chriſto flagellū miſericordie: minor enī eſt pena q̄ pro peccato deus infligit ꝙ culpa mortalis que penam preceſſit. Si flagellū eius cū equanimitate ſuſtineas ira trāſibit in gratiā atq̄ ſecundū multitudinē dolorem in corde tuo conſolationes eius letificabūt aīam tuam. Nam forſitā temporaliter te punit de⁹ vt eterne mortis ardores pena redimat tēporali. In edificio tēpli oēs lapides pri⁹ malleis tundebant ne in illorum poſitione ſonus mallei audiretur. Sic etiā viui lapides qui ponendi ſunt in illa celeſti hieruſalem que edificatur vt ciuitas. varijs infortuniorum tunſiōibus prius polliuntur ꝙ ī edificio celeſtis habitaculi collocent. Sed nec ī horreo dñi ponitur granū donec flagellis aut triturantium pedibus ſit excuſſum. ſane qui in labore hominū non ſunt ⁊ qui cū hominibus non flagellantur cum demonibus flagellabuntur. Medicus nō ſemper dulcia miniſtrat egroto ſed frequenter porrigit amaras potiones. Quippe egritudies que cauſātur ex immoderata ſumptione ciborum delicatorum ſepe purgantur abſinthio. Et apoſtemata que ex ocio ſuccreuerunt et crapula vſtio ſanat ⁊ purgat inciſio Quis miſeriā et infirmitatē inter dei dona non computet cum chriſt⁹ apoſtolo dicat ſufficit tibi gratia mea nam virtus in infirmitate perficitur idcirco idem apoſtol⁹ edoctus in ſcola experientie ꝙ magiſter quandoq̄ predixerat quando inquit infirmior ſum. tunc fortior ſum et potens. Job afflictione corporis et ſubſtantie corporalis amiſſiōe mulctatus qui afflictus eſt inquit erit in gloria. beatus Jacobus ſciens ꝙ magna ſit dulcedinis dei multitudo in flagellis illius dicit. Omne gaudium exiſtimate fratres cum in temptationes varias incideritis flagellat enim dominus omnē filium quem recipit. Viſitat eum diluculo et ſubito probat illum. Sic iraſcitur domin⁹ vt manſuefiat affligit vt parcat proſternit vt erigat. Et quis nouit domine deus poteſtatem ire tue plena eſt enim miſeratioib⁹ ira tua et iudicia tue animaduerſionis quam temporaliter exerces in tuos certa ſunt indicia pietatis pateris enī forte fili pro iniquitatibus tuis vtinam datum eſſet tibi deſuper pro iuſticia pati. Beati enim qui perſecutionem propter iuſticiam patiuntur. Nemo īquit petrus apoſtolus patiatur vt fur aut homicida aut auarus ſed ſi benefacientes ſuſtinetis hec eſt gratia apud deum plures inuenimus qui proſperis ſucceſſibus elati deciderunt ꝙ qui aduerſis fracti a ꝓpoſito ſpirituali corruerunt. Sicut enī in cithara corde proportionaliter protenſe ſonum reddunt ſuauem ſic electus dum aduerſitate premitur ad reddendum dulcē ac celeſtem melodiam plenius abilitatur. Tribulatio temporalis que a mundo vilipenditur a deo valde precioſ⁹ reputatur ipſa iram dei extinguit ⁊ eius ſeueritatem in amicitiam et benignitatem conuertit. Sicut ſtella matutina ſolem vicinum mundo prenunciat ortum ſic ipſius ſupercelestis ſolis animam tribulatā inuiſere volētis tribulatio iocundā demonſtrat propinquitatem et internam arguit cōſolacionem ſubſequentem. Et ſicut arcus refulgens inter nebulas glorie ſignum eſt diuine pacis ad genus humanum ſic tribulatio ſeuiens ſignum eſt diuine propiciationis ad animū contritum. Eſt enim tribulatio gratie preambula ſpei ſocia dilectionis puerpera Ipſa actiuam vitam ſuo munimine protegit et contemplationis oculum ſubtilē acuit. Hec eſt que hominem carnalē facit ſpiritualem et mentem terreſtrem mutat ī celeſtem. Ipſa generat mundi huius deſertionem: ſed diuinam parit familiaritatem. Amicos conſueuit diminuere ſed gratiam ſolet augere. O quanti in mundo ſunt captiui qui per manum altiſſimi velut anialia indomita et auicule incaueate tribulationibus ſe prementibus īcluſi tenentur quibus ſi facultas adeſſet ocio reſoluti a ſtatu diffugerēt proprie ſalutis. O quanti ſunt qui grauiſſima cōmiſiſſent peccata ſi non pia diſpenſatione diuina per tribulationes preſeruati fuiſſent. Quid nanq̄ eſt ꝙ cor elatum et hominem ambitioſum ſeipſum magni faciat cognoſcere et non alta ſapere ſed humiliter in ſe conſiſtere et proximo pacienti condeſcendere doceat. Hec eſt nutrix humilitatis doctrix paciencie cuſtos virginitatis comparatrix eterne felicitatis rubiginem aufert peccatorum incrementa preſtat virtutum ⁊ vbertatē confert gratiarum ipſa peccata tollit / purgatoriū [illegible] / superat temptationes / extinguit carnalitatem / spiritum renouat / spem roborat / multum exhilarat / in hac vita affert / serenitatem / et futurorum gaudiorum continuam prebet dulcedinem. Ipsa est potio sanatiua. Herba salutifera super omnes herbas paradisi terrestris / corpus corruptibile castigat / animam immortalem vegetat. Anima deuota saginatur / tribulationes suauiores et lilia fecundantur celesti rore. Non putet quis se sanctum quando non tẽptatur ad peccandum. Magis temptantur boni qui altum ascendunt ꝙ quandoq̃ labiles. Ratio est quia quanto mons est altior tanto illic ventus est maior. Sic quanto vita viri est sublimior tãtã hostis temptatio est fortior. Unde si heremita vel anachorita non senciat temptationes tunc multum timeat ꝙ sit nimium temptatus. Nam sm greg. tunc maxime impugnaris cum temptari non sentis. Cum enim diabolus viderit unum hominem et mille ad deum conuerti perfecte christi vestigia sequi presencia despicere sola inuisibilia querere et amare perfectam penitentiam assumere ab omni contagio mentis et corporis se purgare nulle fraudes nocendi nulle artes pugnandi contra eum reperit ut ipsum ab amore dei ad amorem mũdi deiciat ut iterum sordibus scelerum se polluat et libidinosis sabbati cogitationibus deo suo odibilem reddat. Excitat contra eum quandoq̃ persecutiones tribulationes calumpnias impositiones falsorum criminum genera odiorum ut qui pene terreant et [illegible] et que prospera decipere nequiuerunt. Nunc aspera nunc blanda apponit. ymagines rerum corporearum ingerit fomenta viciorum fantasmata componit antique vetustatis. et preterite dilectionis delectationem reuocat. cor et carnem [illegible] incendijs inflammat a minimis persuasionibus incipit. Sed ad maximam flammam nequicie deducit et tanto maiori solicitudine contra nos omnia genera temptationum et tribulationum suscitat [illegible] quanto nos iam ab eius faucibus per veniam euasisse dolet. Nichil autem aliud queritur ut nos ab incorporeis amplexibus et castissimis et suauissimis eterni amoris separet in lacu miserie et in luto fecis nos iterum deturpet. Quod profecto nobis magis miserabile esset ꝙ explicare sufficio. Quis enim cogitare posset illi⁹ insaniam qui a delicijs regum ad escas porcorum gratis descenderet et ad hoc magis insanit qui sapientie iocunde delicatissimas epulas renuit et ad immundiciam carnis se spõte subdit. Nonne gula et luxuria sunt sorditates porcine quas qui faciunt demones pascunt. Quomodo ergo cõtra temptationes et tribulationes inimicorum nostrorum agendum sit et resistendum paciẽtia nos docebit de qua iam loquamur.

De paciencia. Cap. vi.

Non dignentur filij regis ad irrationabilium animalium pabula deuolui immo spernant cunctas voluptates illicitas et solacia mũdi pro amore xp̃i. Qui enim illo pane vescitur qui de celo descendit affectum nõ inclinet ad ea que a diabolo suggeruntur. Quando insurgunt tribulationes et temptationes accipienda sunt arma spiritualia et tunc ad bellum procedendum est. Temptationes enim cõstantia fidei et amoris christi vincuntur et tribulationes paciẽtia superantur. Quid enim est paciencia nisi rerum aduersantium libens et voluntaria perpessio. Qui ergo est paciens in nulla aduersitate murmurat sed magis in omni tempore cum propheta deum laudat. Quanto namq̃ quis pacientior in aduersis fuerit tanto in celestibus gloriosior erit. libenter ergo sustinende sunt tribulationes et angustie amaritudines et pene infirmitates et priuantur quia per hec hui⁹ mũdi peccata nostra purgantur et merita augentur. Aut enim oportet nos in hac vita igne diuini amoris et tribulationis excruciari sic a sordibus seculi purgari aut post hanc vitã igne purgatorij vel inferni acerbissime cruciari. Eligamus ergo ꝙ volum⁹ quia pro certo alterum istorum nõ euadem⁹. Hac autẽ leui penitẽtia immo cum gaudio sincero deo inhereamus et sic possumus futuram penã abolere. Ideo immittuntur tribulationes ut nos ab amore mũdi reuocent et ne grauius in alia vita puniamur. Doloribus enim purgatorij oportet purgari ꝙ in voluptate cõmisimus. Sed peccatores supra dorsum nostrum fabricant nõ nobis nocendum pacienter tolleramus sed sibi nocent quia etiã si modicã penam inferunt nobis tñ coronã et ipsis tormentũ cumulant. Multi vero eo vitam presentem sine multis tribulationibus transire penitus nolunt quia eis nulla gloria in futuro reseruatur propter quod sancti viri tribulationes amant quia per illas ad eternitatẽ peruenire nõ ignorant. E contra reprobi semp in aduersitatibus murmirantatqꝫ eas quãtũ poſſunt declinãt. quia dum viſibilibus rebus immoderate ſunt dediti ſpe eternorũ ſunt p̄uati. In exterioribus bonis tãtummodo ſolacium inueniunt: quia ſaporem celeſtium funditus amiſerũt. Nulla autẽ eſt anima ratõalis hic exiſtẽs que nõ aut creatori aut creature adhereat ſi creaturam immoderate diligit deum amittit ⁊ cum dilecto ſuo ad interitum vadit. Talis vero labor ĩ p̄ncipio eſt labor ⁊ ſtulticia in medio lãgor et miſeria ĩ fine odium et pena. Qui vero cõditorem ſuum recte amat omĩa que in mũdo ſũt propter deum refutat. De illo et cum illo loqui dulce habet ipſum cogitare refectio ſibi videt claudit ſenſus exteriores ne mors aſcẽdat per feneſtras ne in aliqua vanitate inutiliter occupetur. Et quãdo aliquãdo ſuſcitãtur deſpectiones et obprobria irriſiões et ſcãdala contra illum ideo neceſſe eſt vt ſcutum accipiat paciencie et magis ſit paratus iniurias ignoſcere ⁊ ignorare. Et pro cõuerſione illorum qui ſe oderũt et dep̄mũt nec curet hominibus placere ſed ſumme timeat deum offendere porro ſi in carne temptetur ipſam ſubiciat ne ſpiritus ſuccumbat. Temptatio ei cui non cõſentitur eſt materia exercende virtutis. Nemo quippe ſibi inoteſcit vtrum fortis aut debilis ſit niſi tẽptatus fuerit. Sic nec quis in pace paciẽs dici debet ſꝫ cum iniuria ipulſus fuerit / tũc ſi pacientiam habeat / aperte videbit. Multi pacientes videntur quãdo nõ impugnantur ſed ſtatim cum leuis flatus nõ dico iniurie ſed correctiõis eos attigerit mox mẽs eorũ in amaritudinem et irã ſe vertit. Et ſi vnũ verbum cõtra voluntatem eorum audierint duo verba multo auſteriora reddere cõãtur in quorum cõſilia nõ veniat aĩa mea. Extinguenda ſunt iacula lingue humilitate et amoris ſpũs ſuauitate nec cedendum eſt tẽptationi ſi ſatis grauiſſima ſit, quia quo maior eſt pugna eo glorioſior eſt victoria et ſublimior corona. Beatus enim vir qui ſuffert temptationem. quoniã cum probatus fuerit accipiet coronam vite quam repromiſit deus diligẽtibus ſe. Nũc aũt ĩ via perfectiõis es nõ dubites ſi tibi ſit deſpectio quaſi laus paupertas ſicut diuicie. inopie ſicut epule vt iſta propter deum e quo aĩo ſuſtineas et in nullo ab altitudine mẽtis cadas.

Fuge et abhominare quantum potes laudes hoĩm. quia hoc maxime laudabile eſt. ſi laudabilis ſis et ab hominib⁹ laudari nolueris lingue adulancium multos decipiunt et detractorum labia plures confũdũt Tu igitur fauorem honorem et omnem vanam gloriam deſpice. inimicicias odia ⁊ detractiones pacienter ſuſtine ⁊ ſic per infamiam et bonam famam per tribulationes ⁊ blandicias ad celeſtia regna non ceſſes properare. Sepe cadim⁹ vt per multos caſus eruditi poſtea fortius ſtemus fortis non timet paciens in aduerſis non triſtatur ſicut ſcriptum eſt. Non cõtriſtabit iuſtum quicquid ei acciderit. Si nimirum diſpoſitus omnem temptationem ſuperabis omnem maliciam extingues tribulantes te miſeriores cernes et chriſto tota mente adherebis.

¶ De oratione Cap. viij.

SI in temptatione vel tribulatione poſitus fueris: mox ad orationẽ recurras ſi enim pure oraueris auxilium habebis. veniunt quandoqꝫ diſperſiones et euagationes cordis et cogitationes rapiunt ad diuerſa: nec ſinunt cor ſtare in laude dei ⁊ tunc forte bonum eſſet per aliquod momẽtum de diuinis meditari donec mens magis ſtabiliatur et ſciat orationes complere. Si qui vero omnes occupationes pro amore chriſti dimiſerint et omnino ſe celeſti meditationi ⁊ orationi ſãcte mancipauerint, eſtimo ꝙ per dei gratiã infra breue inuenient cor ſtabilitum ad amandũ ⁊ orãdum: vt non nunc in hanc rem nũc in illã tranſuolent: ſed magis in tranquillitate et eterna pace repauſent. Multum enim confert ad ſtabilitatem cordis optinẽdum crebris orationibus inſiſtere pſalmodiam deuote cantare. Iugi enĩ oratione demones vincimus et eorum inſidias oratione eneruamus. Reddẽtur enĩ debiles et quaſi ſine fortitudine dũ nos fortes et inuicti ad orãdũ perſeueramus. In illis quippe viris ꝗ longo exercitio ad orandum in ꝯſuetudine habent aliquãdo maiorem ſuauitatem et feruentius deſiderium orandi inueniunt. Dum igitur illa ſuauitas et ardor remanet bonum eſt vt ab orationibus non deſiſtãt quãdo vero ceſſauerit ꝙ propter corruptibilem carnem ſepe contingit poſſunt ad meditandum ſacras ſcripturas vel aliquid aliud agendum vtile attendere: ita ꝙ cogitationem a deo euagare non permittant vt cum ad orandum ſe erexerint ardẽtiores ſint ꝙ̃ fuerint. Tunc enim veraciter oram⁹ dum de alio ꝙ de deo non cogitamus: ſed tota intentio noſtra ad ſumma dirigatur et animus noſter in igne ſpiritusſancti inflāmet. Hic ꝑfecto in nobis mira affluentia bonitatis diuine inuenietur: quia ex intimis medullis cordis noſtri exurget amor dei et tota oratio noſtra cum affectu ⁊ effectu erit vt iam non verba in oratione tranſcurramus: ſed omnes pene illas cū clamore valido et deſiderio intenſo deo noſtro offeramus. Incenſo eniꝫ corde noſtro amore feruido oratio ipſa incenditur in odorem ſuauitatis et ex ore noſtro in conſpectu dei adoletur vt magna iocūditas ſit orare quia dū in oratione ineffabilis dulcor oranti infunditur ipſa oratio in iubilum commutatur. Hic reprehenduntur qui magis meditationi ꝙ orationi indulgent neſcientes ꝙ eloquium dei ignitum ſit quo purgantur ſordes peccatorum et amore mentes orantiū inflammantur. Dicunt ſe prius velle meditari: vt ſic poſſēt cor ſtabilire: ſed eo tardius ad ſtabilimentum perducuntur quo illi ad continue orandum non confortātur. Quis enim nō ita cito ſicut volumus cor noſtrum in vnum colligere valeamus non ꝓpter hoc debemus deſiſtere ſed paulatim ſtudeamus creſcere vt tandem nos dignet̄ ieſus xp̄s ſolidare ad qđ meditatio adiuuat ſi menſurā et modum non excedat.

¶ De meditatione. Cap. viij.

EST autem meditatio bona de paſſione chriſti et morte et ſepe recordari ꝙtas penas et miſerias ſponte chriſtus ſuſcepit pro noſtra ſalute in ambulando in ꝑdicando famē ſitim et frigus calorem improperia et maledicta ſuſtinēdo vt non videat̄ graue inutili ſeruo imitari dominū et imperatorem ſuum. Qui enim dicit ſe in chriſto manere debet ſicut ille ambulauit ⁊ ipſe ābulare. Dicit enim chriſtus per Hieremiā. Recordare inqt paupertatis mee et tranſmigrationis abſinthij et fellis ⁊ amaritudinis per quā de mundo ad patrem tranſmigraui. Hec enim meditatio ſiue recordatio diabolum confundit et machinas ei⁹ deſtruit: carnales temptationes extinguit et animum ad amorem chriſti incendit mentem ſubleuat et clarificat et clarificādo purgat. Eſtimo ꝙ hec meditatio vtilior eſt omnibus alijs his qui nouiter ad chriſtum conuertuntur. ideo enim ꝓponatur humanitas chriſti in qua iterum homo delectetur in qua habeat materiam gaudendi et lugendi gaudium propter certitudinem redēptionis et luctum ꝓpter turpitudinem criminis pro quo dolēdo tam admirabilis hoſtia imolata eſt. Quia rudis et carnalis animus in contemplatione diuinitatis non rapitur niſi aſſumptis carnalibus impedimētis ſpiritualis efficiatur. Cum enim iā mūdū terrere ceperit et nulla rei corporee ymaginatio ſibi illudere poterit tunc certe ad altiora admittitur vt in amore diuinitatis vehementer glorietur. Quidam et meditant̄ de gloria bonorꝫ angelorum et ſanctarum animarum cum chriſto exultantium ⁊ hec meditatio ad contemplationem pertinet. Alij meditantur de miſeria humane conditionis et eius vilitate: diſputantq; in cogitationibus ſuis de inſania hominum ꝙ ꝑ vanitate viſibilis vite inuiſibilia gaudia obliuiſcantur. Alij meditationes ſuas ita diſponunt vt nihil niſi laudem et deſiderium ſui conditoris ſonent vt ipſum ꝙtum poſſibile eſt viatoribus ament. Ad hanc autem meditationeꝫ nemo peruenit niſi qui multum in precedentibus exercitatus eſt. Eſt autē excellentior alijs et maxime virum cōtemplatiuum efficit. Sicut igitur diuerſa opera et exercitia electorum ſunt ita diuerſe ſunt eorum meditationes. Oēs tñ qꝛ ab vno fonte ꝓcedunt ad vnum finē tendunt et ad vnam btitudinem perueniunt vel ducūt ſed diuerſis vijs ꝓpter vnā caritatē que maior eſt in vno ꝙ in alio. Ideo dixit pſal. Deduxit me ſup ſemitas iuſtitie: quaſi diceret vna eſt iuſtitia ſed ſemite ſunt multe: quibus hoīes ducuntur ad gloriā vite eterne qꝛ dū oēs exiſtentes in vnitate diuerſorꝫ ſunt meritorꝫ in vna iuſtitiaꝫ plures ſemitas ducunt̄ ad deum. Alij pergunt per inferiorē ſemitam alij per ſuperiorem. Superior aūt ſemita illi tribuitur qui vt ampli⁹ xp̄m amet ab eterno ꝑdeſtinatur nō qꝛ pl⁹ alijs operetur vel quia magis largitur aut plura patiatur: ſed quia plus amat quidē amor feruor et dulcor eſt ⁊ in oībus requiē querit. Nemo aūt pōt ſe conſtituere in aliqua iſtarꝫ ſemitarꝫ: ſed illam accipit ad quā deus illā elegit. Et aliquādo aliqui qui nobis apparent in ſuperiori ipſi ſunt in inferiori ⁊ ecōuerſo qꝛ illud in interiori hoīe coram deo ſolū cognitum eſt non in aliquo ꝙ exteri⁹ ab hoīe fieri pōt. Scđm vero diſpoſitionē meditationū vel affectionū ꝑ quas ad illam vel ad illam ſemitam diriguntur

UMI

nullis exterioꝛibus cognoſci poteſt quis ſit maioꝛ vel minoꝛ coꝛam deo. Stultū igitur eſt de electis iudicare ⁊ dicere iſte excellit iſtū et illius merita ab iſtius meritis longe diſtant cum penitus ignoꝛent mentes illoꝛū quas ſi ſcirēt tunc licite poſſent ſic iudicare Sed ideo deus omni creature hoc voluit eſſe incertum ne hunc nimis contempnerent aut illum nimis honoꝛarent. Quia ſine dubio ſi poſſent videre coꝛda hominū multos quos homines velut electos honoꝛant: tūc tanq̄ viles et fetentes deſpicerent. Et alios de quibus nunc non curant nec quos ad videndum mouentur tanq̄ dei dilectiſſimos ⁊ velut angelos ſanctos tunc honoꝛarent. Bone itaqꝫ meditationes et cogitatiōes electoꝛum a deo ſunt et tales per ſuam gratiā ſingulis infundit quales eoꝛum ſtatui et cōditioni magis congruere cernit. Poſſes igitur meditationes tuas mihi dicere ſed quales tibi amplius efficaces erunt neſcio aperire: quia interioꝛem affectionem tuam nō vidi. Puto certe ꝙ ille meditationes in te magis deo placent et tibi magis pꝛoficiunt quas ipſe deus pꝛopter ſe in animam tuaꝫ infuderit: verūtamen initium poteris habere ab alioꝛum dictis ꝙ ego in me ipſo expertus ſum. Si enim contempſeris doctrinam doctoꝛum et putaueris te poſſe meliꝰ aliquid inuenire q̄ ipſi te docent in ſcriptis ſuis ſcito ꝙ amoꝛem chꝛiſti nō guſtabis inſipientis eſt enim dicere. Deus illos docuit quare ergo et me non docebit. Reſpondeo tibi quia non es talis quales ipſi fuerunt. Superbus enim es et auſterus: illi humiles ⁊ mites extiterunt et pꝛeſumendo nihil a deo queſierunt: ſed ſe ſub omnibus humiliando ſcientiam ſanctoꝛum acceperūt docuit ergo illos vt nos in illoꝛum libꝛis doceremur. Si vero meditationes tue amoꝛē chꝛiſti nunc deſiderant / aut nunc laudem eius ſonant / tunc vt michi videtur: bene diſpoſitus es: et meditationes in quibus maioꝛem dulcedinem ſentis in dño tibi amplius pꝛofuture ſunt. Meditari enī ſine dulcedine parum pꝛodeſt niſi in illa cauſa qua pꝛopter neceſſitatem dulcedo non ſentitur

¶ De electione. Capitulū .ix.

Si cupis ad amoꝛem dei peruenire et ſuccendi in deſiderio celeſtium gaudioꝛum et induci ad contemptū terrenoꝛum non ſis negligens ad meditandum et legēdum ſacram ſcripturam et maxime his locis niſi moꝛes inſtituit ⁊ inſidias diaboli cauere docet niſi loquatur de amoꝛe dei et de vita contemplatiua. Difficilioꝛes vero ſententie diſputantibus et ingenioſis viris lōgo tempoꝛe in ſancta doctrina exercitatis relinquantur. Multum enim adiuuat in bono pꝛoficere in hoc cognoſcimus defectus noſtros ⁊ pꝛofectus in quibus peccamus et in quibus non que et vitare debemus et que agere ſubtiliſſime machine inimicoꝛum noſtroꝛum nobis aperiuntur: accendunt ad amādum et ad lachꝛimas cōpungunt. Pꝛeparant nobis menſam delicatam ſi in illis ſicut in omnibus diuicijs delectati fuerimus ſi nulla cupiditas honoꝛis vel fauoꝛis laus hoim ſuccēdat nos ad ſciētiam ſcripturarum: ſed ſola intentio placēdi deo vt ſciamus quomodo ipſum diligamus ⁊ ipſū pꝛoximū doceamꝰ nō vt reputemur ſciētes ad populū imo debemꝰ magis occultare ſcientiā nr̄am q̄ ad laudē nr̄am oſtēdere ſicut dicit: In coꝛde meo abſcondi eloquia tua vt non peccem tibi. Cauſa igitur locutionis noſtre. ſola ſit laus dei et edificatio pꝛoximi vt illud de nobis impleatur laus eius in oꝛe meo ꝙ ſit q̄ſi laudem noſtrā nō querimus ⁊ contra eius laudem non loquimur. Per hos nouem gradus pꝛetactos ad puritatem mentis aſcenditur.

¶ De puritate mentis. Cap. x.

Vſa videtur deus puritate dico que in via haberi poteſt quomodo ꝑfecta puritas acquiritur hic niſi tociens hō venialibus peccatis ſoꝛdidatur lauandi ſunt pedes ſanctoꝛum quia puluerem de terra trahunt. Quis enim poteſt dicere purus ſum a peccato quaſi diceret nullus in hac vita. Nam vt ait Job ſi loꝰ fuero aquis viuis a vera penitentia et effulſerint velut mundiſſime manus mee ꝓpter inocentie opera tamen ſoꝛdibus intingis me pꝛopter peccata venialia que vitari non poſſunt et abhominabitur me veſtimenta mea .i. me mihi abhominabilem reddit caro mea et ſenſualitas que tam labilis eſt et fragilis et pꝛona ad amandum delectabilē mundi ſpeciem ꝙ me ſepe pꝛecare cogit ideo dicit apoſtolus. Non regnet peccatum in noſtro moꝛtali coꝛpoꝛe. Quaſi diceret peccatum in nobis poteſt non regnare ſed nō poteſt nō eſſe. Quam igitur puritatem poteſt homo habere in hac vita vere laudabilem et ma gn am ſi ſe iuſte exercerit in ſtudio lectionis orationis et meditationis vt prenotatum eſt. Quamuis enim peccet aliquando venialiter cito tamen propter ſuaz integrā intentionem ad deum directam delebitur. Feruor namqꝫ caritatis in ipſo exiſtens omnem rubiginem peccati conſumit quaſi ſi gutta aque i camino ardenti imitteret. Virtus ergo purgati animi eſt mentez habere intentam ad deuz quia in hoc ſtatu tota cogitatio in chriſtuz dirigitur tota memoria in chriſtum extenditur ⁊ quaſi aliis loqui videtur. In munda enim conſcientia nihil eſt amarum nihil duruz nihil aſperum. ſꝫ totum dulce totuz ſuaue. Ex cordis mūdicia ſurgit cantus glorie carmen dulciſſimū et gaudium amenum. Et plerūqꝫ tam ineffabilis iocūditas datur a deo ꝙ et melos celicum infundatur. In hoc ſtatu poteſt homo cognoſcere ꝙ ſit in caritate ⁊ in illa caritate quam nūq̄ amittet. Non tamen ſine magno timore viuat ne nō tormentum incurrat ſed nec dilectiſſimuz ſuū ieſum offēdat. Parco autem hic amplius loqui quia valde miſer mihi videor nā ſepe caro mea affligitur ⁊ temptatur quamq̄ quidem in hiſque dicta ſunt amor dei et contemplatiua vita contineantur aliud tamen de his ſpecialibus ad vtilitatem noſtrā dicēdū ē.

¶ De amore dei. Cap. xi.

Dulce lumen ⁊ delectabile ꝙ es conditor meus incircūſcriptus. Illuſtra faciem ⁊ aciem oculorum meorum interiorum caritate increata ⁊ mentem meam vt medullitus ab immundicijs mundata ac mirificata muneribus agiliter auolet in altitudinem ameniſſimi amoris tuo ſapore ſuccende quatinus ſedeam et quieſcam in te iheſu iubilans ſuperna quoqꝫ ſuauitate quaſi raptus incedens. inuiſibilium quoqꝫ ſpeculatione ſtabilitus nunq̄ niſi diuinis delecter. O amor eterne inflamma animam meam ad amandum vt non ardeat niſi ad amplexus eius. O bone iheſu quis michi det vt ſenciam te q̄tum nunc ſentiri ⁊ non videri potes infunde te in viſceribus anime mee veni in cor meum ⁊ reple illud dulcedine tua preclariſſima inebria mētem meam feruenti vino dilectionis dulciſſone et omnia mala omneſqꝫ illuſiorias ymagines viſionis obliuiſcens ac te ſolum cōplectens. exultem et iubilē in in deo iheſu meo. A modo dn̄e dulciſſie nō recedas a me iugiter mecū manēs in tua dulcedine quia tua ſola preſſētia michi ſolatiū ē ⁊ ſola tua abſentia triſtem me relinquit. O ſancte ſpiritus qui ſpiras vbi vis veni in me ⁊ rape tibi mentē quam creaſti donis imitte melliffluis gratiam tuā vt abſorta in tuo delicato gaudio deſpiciat ⁊ abiciat oē quod eſt in mundo. Spiritualia karismata te largiente accipiat et in canorum iubilum tendens incircūſcriptis lumen in amore ſancto tota liqueſiat vre igne tuo renes meos ⁊ cor meum qui in altari tuo ardebit ineternum. Veni precor te o ſuauis et vera gloria veni dulcedo deſideratiſſima veni dilecte mi qui es tota conſolatio mea aīe languenti pro te ⁊ ad te dulcifluo ardore illabere calore tuo penetralia cordis mei incende ⁊ intima quoqꝫ tua luce illuminando mellifluo amoris iubilo cuncta pro captu mentis ⁊ corporis depaſce. In his aūt ⁊ huiꝰ meditatiōibꝰ delecteris vt q̄ſiqꝫ ad medullam amoris iheſu tui ſaluatoris aſcendas. Amor autem amātem animam in ſe manere non ſinit ſed vltra ſe rapit ad amatum vt magis ſit aīa ibi vbi diligit q̄ vbi corpus eſt ꝙ ꝓpter illam ſentit ⁊ viuit. Si ſiquidem ſunt tres gradꝰ amoris xp̄i in quibus ab vno in alium proficit qui eligitur ad amorem. Primus vocatur inſuperabilis ſecūdus inſeperabilis ⁊ tertius ſingularis. Tunc quippe amor inſuperabilis eſt quando nulla affectione pōt ſuperari quando libenter propter chriſtum omnia impedimenta abicit omnes temptationes ⁊ carnalia deſideria extinguit quando propter xp̄m omnia anguſta pacienter patitur ⁊ nulla delectatione vel blandimēto ſuperatur. Facilis eni eſt amanti labor ois nec melius vincit quis laborem q̄ per amorem. Amor vero iſeperabilis eſt quando iam vehementi dilectione ſuccenſa mēs atqꝫ xp̄o. inſeperabili cogitatiōe adherens nullo quidem momēto ipſum a memoria recedere permittit ſed quaſi in corde ligaretur ipſum cogitat ad ipſum ſuſpirat eius amore ſe teneri clamat vt compedem mortalitatis ſoluat et ad ipſum quē ſolum videre deſiderat perducat et marie hoc nomē ieſu in tantum honorat et diligit ꝙ in ipſius mente iugiter recumbit. Cum igitur amor xp̄i in corde dilectoris dei ⁊ contemptoris mundi in tantum excreuerit vt ab alio affectu vel amore ſuperari non poteſt ſummus amor dei. Cum autez illum cogitando nulla occaſione ipſum obliuiſcendo xp̄o inſeparabiliter adheret inſeperabilis et ſempiternus nuncupatur. Et quis amore iſto amor maior vel altior eſſe poteſt ſi ſummus ⁊ ſēpiternus eſt. Ad hec reſtat tertius gradus q̄ dicitur ſingularis. Aliud enī eſt ſummum et aliud ſolum eſſe: ſicut aliud eſt ſemꝑ potentem eſſe et aliud conſortē nō admittere Poſſumus enī multos ſocios habere etiā tñ pre oībus ſuperiorem locum tenere. Si autem alienam conſolationē queris vel recipis q̄ dei tui ⁊ ſi forte ſūmediligis nō tamē ſingulariter vides ergo q̄ta ſupeminētie magnitudo ad exercendū ſup ſit: vnde iam cū ſummus ſis et ſolus eſſe non potes

Ad ſingularē igitur gradum amor aſcēdit qñ oēm conſolationē ꝑpter mīa que eſt in ieſu excludit quando preter ieſum nihil ſibi ſufficere poterit. In illo gradu aīa cōſtituta illum vnū diligit ſolum xp̄m ſitit xp̄ꝫ cōcupiſcit in ſolo illius deſiderio āhelat ad ipſum ſuſpirat in ipſo inardeſcit et in ipſo feruens requieſcit nihil ſibi dulceſſit nil ſapit niſi in ieſu dulcoretur cuius memoria eſt quaſi muſicū melos in cōuiuio vini

Quicquid vltro ſe offerat quicq̄d occurrat cito reicitur ſubito conculcatur ſi ſuo affectui non militat et ſuo deſiderio non cōcordat. Omne exercitium violenter opprimit ꝙ amori chriſti deſeruire non cernit. Quicquid agat inutile imo intollerabile videtur niſi in chriſtum finem deſiderij ſui concurrat et conducat. Cum xp̄o frui poterit oīa pariter quecūq; voluerit ſe habere credit ſine illo horrent omnia ſordeſcunt vniuerſa: ſed quia illo frui poterit omnia pariter quecumq; voluerit ſe habere credit et quia illo ineternum frui credit conſtanter perſiſtit corpore non deficit nec corde tabeſcit: ſed ipſum amat perſeueranter et cuncta patitur letanter. Et q̄to amplius ſic in illo viuit tanto magis in amore ſuccēditur et ei ſimilior efficitur. Tali nimirum ſolitudo congruit qui conſortem inter homines non admittit: quia tanto magis interius gaudijs rapitur q̄to minus in exterioribus reb⁹ implicatur vel moleſtijs aut curis vite preſentis nō impuree et iam quaſi impaſſibilis in anima efficitur quia quacunq; non obſtante anguſtia in deo iocundatur. O anima mea deſice ab amorē ſeculi ⁊ tota liqueſce in amore chriſti vt ſemper ſibi dulce ſit et ſuaue de ipſo loqui: legere: ſcribere et cogitare ipſum orare ipſum inceſſanter laudare. O anima mea deus te videre deſiderat ad te ex longinquo clamat in te ardet amore tuo languet. Deuiciſti me o amor indeficiens vulneraſti cor meum perhēnis dulcedo et pulchritudo ⁊ iam victus et vulneratus ſuccumbo: vix viuo pre gaudio et pene morior quia non ſufficio in carnis corruptibilitate maieſtatis perferre ſuauitatem. Totum enim cor meum in deſiderio iheſu defixum in amoris ardorem conuertitur et in aliam gloriam atq; formam non abſorbetur. Hinc o bone iheſu miſerere miſeri oſtende te languenti medere ſauciato infirmum nō me ſentio niſi languēs in amore tuo. Qui te non diligit totum: totum ꝙ eſt perdit qui te non ſequatur inſanit. Interim autem eſto mihi gaudium amor et deſiderium donec te vidcam deum deorum in ſyon. Eſt autem caritas virtus nobiliſſima quām amatū cum amato ſcimus coniungere et chriſtum cum electa anima perpetuo copulare. Reformat enim in nobis ſumme trinitatis ymaginē et creaturam creatori facit ſimilimam. O donum amoris q̄tum valet pre omibus qui ſupremum ſibi gradum vendicat cum angelis. Q̄to enim quis in via plus de amore accipit tāto in patria maior et ſublimior deo erit. O ſingulare gaudium iterni amoris q̄ ſuos ligans nexibus virtutum ſupra mundialia queq; ad celeſtia ipſos rapit. O cara caritas qui te non habet in terra iacet quicquid habet qui vero in te letari nititur ſupra terrena ſtatim eleuatur. Tu audacter intras eterni regis cubiculum tu ſola chriſtum rapere non vereris: ipſe eſt quem queſiuiſti quem amaſti tuus chriſt⁹ eſt tene illū ſine te nulla chriſto placent opera tu omnia facis ſapida tu es ſedes celica ſocietas angelica: ſanctitas mirifica: viſio beatifica: et vita ſine fine manſura. O ſancta caritas q̄ ſuauis et cōfortabilis es q̄ fractum redintegras ruinam reſtituis ſeruū liberas angelis homies equiparas ſedētes et quieſcētes ſubleuas leuatos indulcoras

In hoc ſtatu vel gradu amoris eſt amor caſtus ſanctus voluntarius amatum pro ſeiſo non pro ſuis amans et ſe totum in amato figens nihil extra ipſum querens de ipſo contentus illū in ſe miro modo ligans oēm modum excedens. Verus xp̄i amator in amando ordinem nō ſeruat nec gradū cupit qꝫ q̄tūcūq; in preſenti vita feruens et iubilans in diuino amore fuerit ad hec plus et ardentius et iocundius deum amare intendit: et ſi hic poſſet ſemper viuere non putaret ſe aliquando ſtare et in amoꝛe dei vlterius pꝛoficere non poſſe: ſed q̄to diutius viueret tanto in amoꝛem amplius arderet Deus enim infinite magnitudinis et inexcogitabilis bonitatis innumerabilis dulcedinis omni creature et nature incōpꝛehenſibilis: nunq̄ a nobis ita compꝛehendi poterit quēadmodū in ſe eternus exiſtit. Sed cum iam conditoꝛis deſiderio mens inardeſcere ceperit capax increate lucis efficitur ac deinde inſpirata et repleta donis ſpiritualiū eſt celeſti letitia vt moꝛtalibus fas eſt perfruitur. O amoꝛ inſeparabilis: o amoꝛ ſingularis q̄uis nulla eſſent toꝛmenta impiorum nec aliqua ſperare poterunt iuſti pꝛemia in celo non te citius ſolueres ab amato Tollerabilius tibi videtur ineſtimabile incurrere ſuppliciū q̄ ſemel foꝛe moꝛtaliter peccaturū. Ergo vere ames deum ꝓpter deum vt nihil aliud nec teipſum niſi ꝓpter deum ames et inde ſequitur ꝙ in te nihil niſi deus amat. Alioquin quomodo erit deus omnia in omnibus: ſi aliquid in homine remaneat hūani amoꝛis. O clara caritas veni in me et cape me in te ⁊ ſic pꝛ̄ſenta me coram te conditoꝛe. Tu enim es ſapoꝛ condiens: odoꝛ redolens dulcoꝛ placens feruoꝛ purificans conſolatio ſine fine manens tu viros contemplatiuos efficis ianuam celi aperis oꝛa accuſancium claudis deum oſtēdis viſibilem et multitudinē abſcondis peccatoꝛum. Te laudamus per quam mundū vincimus per quā iubilamus per quā ſcalam celi ſcandimus. Illabere michi in tua dulcedine te mecum et me tecum commendo ſine fine. Amen.

¶ De contemplatione dei. Cap. xij.

Contemplatio vel vita contemplatiua habet tres partes: ſcʒ lectionem oꝛationem meditationem. In lectione loquitur deus nobis. In oꝛatione nos loquimur deo. in meditatione angeli ad nos deſcendunt et erudiunt ne erremus: in oꝛatione aſcendunt et offerunt pꝛeces noſtras deo cōgratulātes pꝛofectui noſtro qui etiā ſunt nuncij inter deum et nos. Eſt autem oꝛatio pius affectus mentis in deum directus qui cum ad deum peruenerit delectatꝰ inde recedit inuite. Meditatio in deo et i diuinis poſt lectionem et oꝛationem aſſumēda eſt: niſi eſt amplexus rachelis. Ad lectionem pertinet ratio et inquiſitio veritatis q̄ eſt lumen gratum ſignatum ſuper nos. Ad oꝛationem pertinet laus hymnus ſpeculatio exceſſus admiratio. Ad meditationē ꝑtinet. inſpiratio dei: intelligentia ſapientia ſuſpiriū. Si queratur quid ſit contemplatio difficile eſt diffinire. Dicit quidam ꝙ cōtemplatiua vita nihil aliud eſt q̄ rerum latentium futurarumq; notitia ſiue vacatio ab omnibus occupationibus mūdanis vel ſtudium diuinarum litterarum. Alij dicunt ꝙ contemplatio eſt libera perſpicatia in ſpectacula ſapientie cum adminiſtratione ſuſpenſa. Alij dicūt ꝙ contemplatio eſt pꝛoſpicax intuitus animi ad vires pꝛoſpicandas vndiq; diffuſus. Alij dicunt ꝙ contemplatio eſt iubilus ſupernoꝛum. Alij dicunt ꝙ contemplatio eſt ſuſcepte mētis iubilum et moꝛs carnalium affectionum mihi vero videtur ꝙ contemplatio ſit iubilus diuini amoꝛis ſuſcepti in mente ſuauitatis laudis angelice. Hec eſt iubilatio que eſt finis oꝛationis perfecte et ſumme deuotionis in via. Hec eſt exultatio mentis habita pꝛo eterno delicto in ſpirituali canoꝛa voce pꝛoꝛumpens. Eſt autem actus iſte conſummatiuus et perfectiſſimus omnium actuum huius vite. Unde pſalmiſta. Beatꝰ vir qui ſuffert temptationem: ſcilicet in cōtemplatione dei. Non eni aliquis a deo alienus poteſt iubilare in ieſu: nec amoꝛis illiꝰ ſuauitatem aliquando guſtabit: ſed qui iugiter ſuſpirat igne eterni amoꝛis ſuccendi pacientia humilitate manſuetudine cū omni mundicia mentis et coꝛpoꝛis decoꝛari ⁊ vnguentis ſpiritualibus imbui in contemplatione eleuatur. Querat inceſſanter virtutes ſalutiferas quibus in vita beata gloriabitur ineternum: ſicq; in hoc exilio diuini amoꝛis iubilum merebitur contemplari. Seipſum igitur mancipare non pigeat oꝛationibus et vigilijs ⁊ ſe exerceat in meditationibus ſanctis quia pꝛofecto huiuſmodi laboꝛibus ſpiritualibus cum gemitibus et fletibus interne compunctionis amoꝛ chꝛiſti ſuccendenda et omnes virtutes ac dona ſpiritusſancti in coꝛde ſuo infunduntur. Incipiat ergo per voluntariam paupertatem: vt dum nihil in hoc mundo appetit coꝛā deo et hoībꝰ ſobꝛie iuſte et pie viuat. Nihil hēre aliq̄d neceſſitatis ſed nec velle magne virtutis eſt poſſumus autem multa haberet et nihil velle q̄ȝ ea q̄ habemus non ad voluptatē ſed neceſſitatē retinem⁹ ſicut q̄ſq3 qui nihil habet multa cupit. Neceſſaria enim et pfectiſſimū accipere oportet alioquin pfectus nō eſſet ſi ea vnde viuat ſumere recuſaret. Hic igit̄ modus h̄ndus in pfectis vt oīa mūdana ꝓpter deū deſpiciāt: et tñ ex eiſdē victū ⁊ veſtitū ſumāt ⁊ ſi q̄n deſint nō murmurent ſed laudent et ſuꝑflua ſponte in ſe eē recuſent. Q̄to magis quis calore eterne lucis incaleſcere cepit: tāto in aduerſis quibuſcūq3 patiētior erit. Hic etiā h̄ūilis nec ſict⁹ efficit̄ dū ſe deſpicabilē et puū reputans nec dāpnis nec opprobriis ad irā ꝓuocatur. Qui ſe igit̄ meditationi ſubdēs ad ꝯtēplationē celeſtiū conatur ſcandere ⁊ purificata mētis acie q̄ patit̄ carnis infirmitas internis gaudiis ſuauit̄ et ardent̄ iubilātē: verū cū iā ad aliqua exteriora querēda nequaq̄ deſiluit nec aliquā pede ſuꝑbo vadit: ſed ſolū in ſupnis locat̄ deliciis ꝯtinuis diuini amoris ſuauitate quaſi in extaſi rapit̄ et rapt⁹ mirabiliter iocūdat̄. Talis ſi quid eſt ꝯtēplatiua vita ſi debito mō ſit aſſūpta p lōgā eni exercitationē ſpūaliū operū aſcendem⁹ ad ꝯtēplationem eternorū. Cōtēplatis eni viſio ſurſū rapitur ⁊ celeſtia ꝯtēplat̄. Per viſionē tñ enigmaticā et ſpeculatiuā nō clarā: qȝ dū p fidē currim⁹ p ſpeculū in enigmate videm⁹. Si eī intellectualis nitit̄ in lucē ſpūalem: lumē illud vti ſe eſt nō videt ſentit tñ ſe ibi fuiſſe dū ſaporē et feruorē incircūſcripti luminis ſecū retinet Vnde in pſal. dictū eſt. Sicut tenebre ei⁹ ita et lumē eius. Cuius eni ab aīa ſc̄ta tenebre pctōꝝ euanuerūt obſcura receſſerūt ⁊ impura mēs purget̄ et illuminet̄. Adhuc tñ dū in carne mortali manere cogitur illa ineffabilis gloria pfecte nō videt̄. Porro ſcti ⁊ ꝯtēplatiui viri reuelata facie gloriā dei ſpeculātur qȝ ſit aut apto eis ſenſu vt ſcripturas intelligāt: aut oſtio celi apto ꝙ magis oībus obſtaculis inter mētem illoꝝ et deū remotis purgato cordis oculo celeſtes ciues ſpeculantur Quidā aūt vtrūq3 iſtoꝝ acceperūt. Sicut in tenebris ſtantes nihil cernimus: ita in ꝯtēplatione que inuiſibiliter aīam illuminat viſibile lumen non videmus. Poſuit itaq3 chriſtus latibulum ſuum tenebras et adhuc in colūpna nubis ad nos loquit̄: ſed valde ſentit̄ ꝙ eſt delectabile. Et in hoc quidē pfect⁹ eſt amor q̄n h̄o in carne ambulans neſcit niſi in deo gloriari nec aliud velle vel affectare niſi deum et ꝓpter deū. Hinc patet ꝙ ſanctitas nō in rugitu cordis aut lacrimis aut exteriorib⁹ actib⁹ ſed ī ſuauitate pfecte caritatis ⁊ ſupne ꝯtēplatiōis exiſtit. Multi eni lacrimiſq3 facti ſunt q̄ poſtea in malū declinauerūt: ſed nullus vnq̄ mūdanis ſolicitudinib⁹ iterū ſe polluit poſtq̄ in eterno amore veraciter exultauit. Flere ⁊ gemere eſt nouiter conuerſoꝝ incipientiū ⁊ ꝓficientiū: ſed iubilare et in ꝯtēplationē exire nō eſt niſi pfectorū. Igit̄ qui q̄uis longo tp̄e penituerit mordētem. tñ ad hec cōſcientiā de reatu ſuo ſentit: ſciat ꝙ pfectā penitētiam nōdū egit. Interī ſint ſibi lacrime ſue panes die ac nocte: qȝ niſi prius fletibus ac ſuſpiriis ſe afficiat ad dulcedinē ꝯtēplationis ſe puenire nō poſſe cognoſcat. Cōtemplatiua ſuauitas non niſi laborib⁹ imēſis acquirit̄: ſed cū inenarrabili letitia poſſidet̄. Imo nō eſt hoīs meritū ſed dei donū cū a principio vſq3 hodie nec vn⁹ in ꝯtēplatione eterni amoris rapi potuit niſi q̄ ante oēm mundi vanitatē pfecte reliquit. In ſuꝑ ſalubri meditatione deuotaq3 oratione ipm exercere oportuit priuſq̄ ad ꝯtēplationē veraciter puenerit labor eſt contemplatio ſed dulcis deſiderabilis et ſuauis laborātem letificat nō grauat: hic nullus niſi gaudens pferuit nō q̄n venit: ſed q̄n recedit fatigatur O bonus labor ad quē mortales ſe dirigunt O nobilis et mira exercitatio quā ſedētes pfectius agunt. Requirit eni ꝙ magnā mētis ⁊ corporis quietē capiat quē ignis ſpūſſancti veraciter inflāmat. Multi eni neſciētes ſabatizare in mente nec ſcientes vanas et inutiles cogitationes expellere ꝙ p̄mo ſuſcipit̄ nō pñt implere. Vacate et videte q̄m ego ſū de⁹ Vacantes enim corpe: ſed vagātes corde nō merentur guſtare et videre q̄ ſuauis eſt dñs ꝙ dulcis ſit altitudo ꝯtēplationis. His eniȝ vir ꝯtēplationis ſolitudinē diligit vt eo feruentius ac crebrius ꝙ a nullo impediatur in ſuis affectibus exerceri poterit. Cū igit̄ conſtet vitā ꝯtēplatiuā digniorem eſſe ac magis meritoriā q̄ actiuā vitā et omnes ꝯtemplatiuos inſtinctu dei ſolitudinē amantes ⁊ ꝓpt̄ ꝯtemplationis dulcedinem in amorē precipuo ſunt feruētes: liquet ꝙ ſolitarii dono ꝯtēplationis ſublimati ſūmi ſunt: et ad pfectionē maximā attingūt niſi forte aliqui in tali ſtatu ſint ꝙ ꝯtēplatiue vite culmē arripiūt et tñ p̄dicationis officiū implere nō deſiſtūt Illi licet ſolitarios in ꝯtēplatione ſūmos. l. ſolū diuinis intētos notabili neceſſitate primorum in hoc ſuperant ꝙ ceteris p̄ibus aureolā ꝓpter p̄dicationē ſuā merent̄: vir autē contēplatiu⁹ tanto deſiderio in illā inuiſibiſe luce figatur vt ſepe quaſi ſtultus vel pene inſenſibilis ab hoībus iudicet. Hoc aūt ideo ſit qꝛ mens amoꝛe xp̄i funditus inflāmata penit⁹ geſtū mutat coꝛpoꝛalē et ab oībus terrenis actibus ip̄m et coꝛpus ſegregās velut alienatū virū dei reddit. Hic vero dū aīmus in vna amenitate eterni amoꝛis ſe totū colligit indeſinenter ſe intus retinēs vlterius ad coꝛpoꝛalia obiectamēta querenda non ſinit At qꝛ interius delicijs delicate paſcit non eſt mirū ſi ſuſpirās dicat. Quis mihi det te fratrem meū vt inueniā te foꝛis et deoſculer .i. ſoluta carne te inuenire merear ⁊ facie ad faciē vidēs tecū ineternū cōiūgar. Deuota aūt aīa cōtemplatiue vite mancipata dilectione eternitatis repleta oēm pñtis ſecul. vanam gloꝛiam deſpicit et in ſolo ieſu iubilans diſſolui cupit. Que qꝛ ab his qui mūdū nō celū ſapiūt habent deſpecta: vehementer amoꝛe languet et anxie deſiderat quatin⁹ cum illis choꝛis angeloꝝ dilectis gaudijs donec aſſiſtere q̄ deinceps mūdana aduerſitas nō poterit nocere. Nihil igitur vtilius nihil iocūdi⁹ gratia cōtemplatiōis que nos ab imis eleuat et deo nos pꝛeſentat. Quid eſt eni gratia niſi inchoatio gloꝛie. Et quid eſt ꝑfectio niſi gratia cōſūmatio. In qua nobis ſeruat iocūda felicitas: gloꝛioſa eternitas: et eterna gloꝛia cum ſctis viuere cū angelis manere ⁊ ꝙ ſupꝛa oīa eſt deum vere cognoſcere perfecte diligere in ſplendoꝛe ſue maieſtatis videre ⁊ cū ineffabili iubilatione et melodia ipſum eternaliter laudare. Cui ſit honoꝛ ⁊ gloꝛia ⁊ gratiarum actio in ſecula ſeculoꝝ. Amen.

¶ Oratio perutilis ad angelum beatum ad cuſtodiam hoīs deputatum.

Angele ſancte dei cuſtos miſeri mei. Ego multiplici hoſte circūdatus: ego in periculo pctōꝝ poſitus: pulſo ianuā muniminis tui: vt mihi miſo ſuccurras cuſtodē te clamanti tu eni ad tuendū me es a deo mihi miſſus ego tuitioni tue a deo ſuꝫ ꝯmiſſus tuere igitur me tibi taliter cōmiſſum ne mādatū ſit a te diuinū pꝛetermiſſum. Sed quia pꝛeterire pꝛeceptum dei nō potes eo ꝙ ꝑfecte beatus es: defēde quē debes: cura pctā cuius curā habes fac ad qđ veniſti: veniſti ad excitandū ſuggerendum et dirigendū: veniſti ad cuſtodiendū confoꝛtandū et ſanādū: fac qđ iniūctū eſt tibi meo ꝓtectoꝛi ⁊ redde ꝙ debes mihi tuo pctōri. Fac queſo ne toꝛpeā in ſeruitio diuinoꝝ ſuggere quid eligā in diuerſitate dubioꝝ dirige me ne deuiem a tramite iuſtoꝛum et cuſtodi me ne coꝛruā in manus inimicoꝛū. Confoꝛta me ne murmure in tollerantia flagelloꝝ et ſana me ne peream languoꝛib⁹ peccatoꝝ. Sanctiſſime cuſtos ex quo gaudent angeli ſaluatoꝛe dicente ſuper vno pctōꝛe penitentiā agēte ſi de me pcōꝛe volueris gaudere: fac me gemitibus pctā mea deflere deū et ꝓximū debite diligere ꝓ ꝯmiſſis et omiſſis perfecte penitere et talia de cetero conſtanter pꝛecauere coꝛpus abſtinentia diſcreta domare coꝛ meum et coꝛpus caſta conſeruare. Excita in me oꝛandi deuotionem ⁊ aufer a me cogitādi diſtractionē defer deo de pꝛecoꝛ meā oꝛationē et refer mihi eius exauditionē: per te illi anguſtia mea intimetur et per te mihi eius conſolatio redonet oſtēde ſibi meū periculū ⁊ impetra mihi ei⁹ auxiliū adiuua me miſerum ne moꝛiar repēte fuga malū angelum de me moꝛiente vt celū empireū intrē te ducente et viuam imꝑpetuum cum te congaudente. Amen.

¶ Deo gratias.

¶ Explicit tractatus cuiuſdam viri deuoti contēplatiui et inſtar heremite ſolitarū noīe Ricardi hampole cuius aliqua capitula: ſcꝫ quartum et quintū ſunt per aliū dilatata et alia in parte abbꝛeuiata.

¶ Opera predicta in alma Pariſioꝝ academia ꝑ wolffgangū hopyliū ſunt impꝛeſſa: ſumptibus et expenſis honeſti viri Guilhelmi bꝛettoſi ciuis Londoñ. Anno dñi milleſimo quingenteſimo decimo.

1510

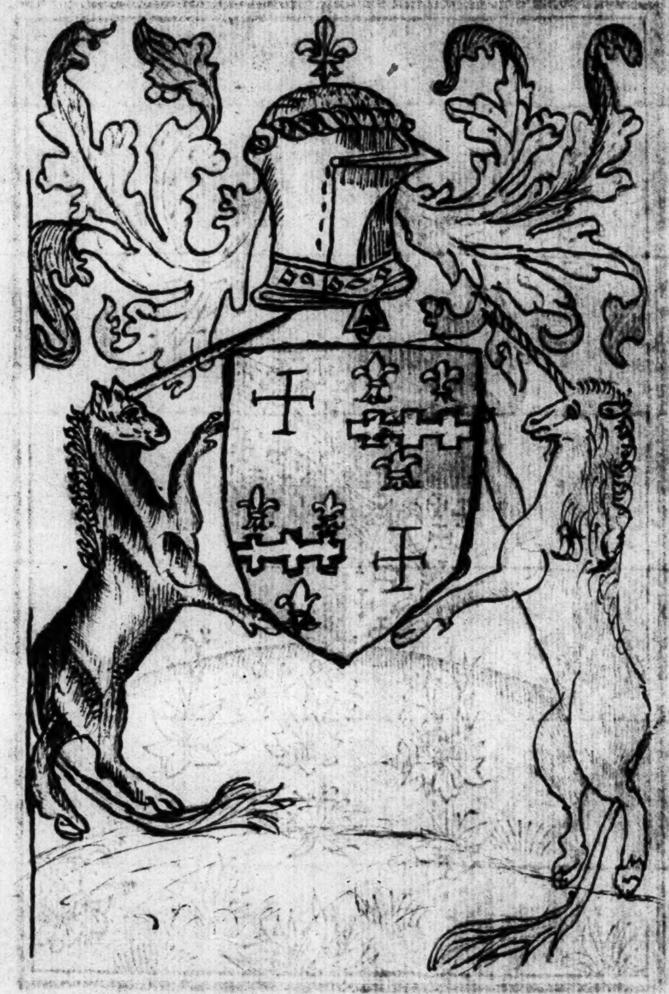

UMI